

אוצר הפוסקים

ט

©

כל הזכויות שמורות

Copyright by "Otzar Ha-poskim"

Jerusalem, P. O. B. 5110

את הספר אפשר להשיג לפי הכתובת:
אוצר הפוסקים, ת.ד. 5110
ירושלים 91050,
ישראל.

OTZAR-HAPOSKIM,
P.O.B. 5110
91050 Jerusalem,
Israel

אוצר הפוסקים

כנוט תמצית ספרי הפוסקים והשו"ת להלכה ולמעשה
עפ"י סדר השלחן ערוך

לוקט סודר ונערך ע"י חבר רבנים גדולים על יד
ועד העזרה התאחדות הרבנים פליטי רוסיא ושאר ארצות.
מיסודם של מרגן
הרב הראשי לאה"ק הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי הרצוג זצ"ל,
וזקן ראשי הישיבות הגאון ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל.

נדפס עם פנים השו"ע והרמ"א

בצירוף

א. באר הגולה ב. באור הגר"א. ג. באר היטב. ד. פתחי תשובה.

מוגה ומתוקן לפי דפוסים ראשונים

חלק אבן העזר

כרך ט

הלכות אישות (סימנים י"ח-כ"ה)

מהדורה מתוקנת :

פניה"ק ירושלם תובנ"א

שנת תשמ"ב לפ"ק

מ פ ת ח

השו"ע ואוצר הפוסקים.	א — קכו
השמטות והוספות.	קכז — קכט
הוספה השייכת לכרך א' (נתוח בפרוסטס)	קכט
הערות הרבנים שליט"א (בענינים שונים)	קל — קלב
מפתח הענינים שבשו"ע ואוצה"פ.	קלב — קלח
מפתח הענינים המבוארים ב"הערות".	קלח
רשימת הספרים שהובאו בכרך זה.	276
לוח התקונים.	

ל ת ש ו מ ת ל ב

הננו מבקשים מכבוד הרבנים הגאונים די בכל אתר ואתר, שבל יסמכו להלכה למעשה לפסוק עפ"י הספרים וההלכות המובאים בספרנו זה עד אשר יעיינו בגוף הספרים ובעומק ההלכה, כי לא נוכל לקבל אחריות נמורה, כי אולי מתוך העבודה הגדולה והמרובה שנעשתה ע"י כמה וכמה ת"ח נפלה איזו טעות או אי דיוק, ושגיאות מי יבין כו', ולפעמים גם אי אפשר לסמוך על מסקנת המחבר, כי אחרי העיון אולי יתברר שזהו דעת יחיד.

כל המובא בפנים איננו כחצאי מרובע — הוא של העורכים.

חבר הרבנים שליט"א שהתעסקו בעבודת הקודש של אוצר הפוסקים במהדורה הראשונה:

ה ה נ ה ל ה

מִרְן הַגָּאוֹן הָרֵב רַב בְּרִישׁ וִירְנֶפֶלֶר נִשְׂא

חֲבָרִי הוֹעֵד

הרב יוסף נפתלי שטרן	הרב יצחק וינשטיין
הרב ישראל וולף	הרב שלמה יוסף זווין
הרב שמואל קיפניס מנהל	

חבר המערכת

הרב אהרן יעקובוביץ	הרב משה שליטא
הרב אליעזר דוד ברנד	הרב דוב מאיר אייזנשטיין
הרב בנימין אדלר	הרב חיים ריוי
הרב מרדכי דוד כהנא	

בכרך זה השתתפו גם

הרב ישכר דוב גולדשטיין והרב נתן גישטמטר

מאספי החומר מתוך ספרי השו"ת

הרב אברהם וויין	הרב דוד דרבקין	הרב יצחק שטרן
הרב אברהם לידר	הרב זאב ברגר	הרב צבי שפירא
הרב אלטר כהנא	הרב חנוך זונדל גרוסברג	הרב ראובן עזוז
הרב בן ציון רחמן	הרב יחזקאל טוב	הרב שמואל הירשמן
הרב שמואל חרלפ	הרב שמואל קליינרמן	

ממייני החומר לפי חלקי וסימני השו"ע

הרב יחזקאל הירשמן
הרב שמעון אברשטרק

חברי ההנהלה הנוכחים באוצר הפוסקים, המדרשה והמכון לספרות הפוסקים:

הרב אפרים פישל קליין	הרב אלישע כהן
הרב חנניה יו"ט כהן	הרב יהודה הרצל הנקין
הרב ישעיהו חלמיש	הרב ישראל טבק
הרב מנדל לויטס	ר' פנחס סולר
הרב משה דב וולנר	ר' שמואל לוין
הרב דוד טלזנר: מנהל	ר' מרדכי קיפניס

ב ר כ ה נ א מ נ ה

לכבוד קדושת האדמו"ר מליובאוויטש הגאון   להו"כ הגאון האדיר שר התורה
הצדיק רבי מנחם מנדל שניאורסון שליט"א   רבי משה פיינשטיין שליט"א

עבור עזרתם החשובה למפעלנו

ברכה לראש משביר

לזכרון עולם יחרת בספר שמו של הג'וינט הועד היהודי האמריקאי
המאוחד לסיוע בני-יורק (American Jewish Joint Distribution Committee)
ומנהליו הנכבדים הי"ו, ובמיוחד ליו"ר ועדת התרבות של הג'וינט הרב הגאון
מוהר"ר אליהו ד"ר יונג שליט"א ניו-יורק, על ההקצבה החדשית הקבועה
למען אוצר הפוסקים המאפשרת לנו המשכת עבודתנו הגדולה

וברכה מיוחדת

להרב ד"ר אהרן גרינבוים שליט"א
מנהל המחלקה לישיבות ולמוסדות תרבות של הג'וינט בא"י
עבור עזרתו המסורה למפעלנו

ברכה ותודה

למשרד החינוך והתרבות

למשרד הדתות

במדינת ישראל

עבור עזרתם הקבועה למפעלנו.

ברכה מיוחדת

לפוננות היהודית לארץ ישראל

לזכר עולם יהיו הנדבנים:

הרב יום טוב ליפמן ב'הרב אליהו לייב לעווין ז"ל — נלב"ע ג' אדר ב'
הרבנית סימה פרידע בת הרב יקותיאל זוסמן לעווין ע"ה — נלב"ע ט"ו מרחשון
הונצחו ע"י בניהם, בנותיהם ומשפחותיהם שיחיו

הר"ר שלמה ב"ר גדליה גודמאן ז"ל — נלב"ע ז' כסלו
הונצח ע"י הרב אברהם ב"ר ליפמאן לייב ורעיתו רוז לעווין, שיחיו

מרים יוכבד ע"ה — נלב"ע כ"ה אלול
הונצחה על ידי הוריה ר' יקותיאל זוסמן ורעיתו אתי לעווין, שיחיו

ר' שלום רפאל ב"ר יו"ט ליפמן לעווין ז"ל — נלב"ע י"ח ניסן
האשה חיה געלע בת הר"ר נפתלי הערץ סוצקבר ע"ה
הונצחו ע"י מר שמואל לעווין, שיח'

האדמו"ר מיראפאליער הגאון ר' שמואל ב'הרב אברהם דוד קויפמאן זצ"ל — נלב"ע כ' סיון
הר"ר מרדכי בהר"ר יהושע העשיל טברסקי זצ"ל — נלב"ע כ' סיון
ר' דוד בהר"ר מרדכי טברסקי ז"ל — נלב"ע כ"ה אדר ב'
הרבנית רבקה לאה בת הר"ר ברוך קויפמאן ע"ה — נלב"ע ט"ז אייר
הרבנית מלכה בת הר"ר שמואל שפיגל ע"ה — נלב"ע כ"ג סיון
הונצחו ע"י הרב אברהם ורעיתו רוז לעווין, שיחיו

ר' יוסף ב"ר יו"ט ליפא שאטנר ז"ל — נלב"ע ו' אייר
האשה פעריל בת הר"ר שמואל שאטנר ע"ה — נלב"ע י"א מנח"א
ר' מרדכי ב"ר צבי שץ ז"ל — נלב"ע ב' סיון

האשה עלקא בת ר' משה שץ ע"ה — נלב"ע כ"ה אייר
ר' יחיאל ב"ר מרדכי שץ ז"ל — נלב"ע י"ח טבת

ר' אברהם איסר ב"ר זאב ז"ל — נלב"ע ו' חשון
האשה חיה גרינעס בת ר' משה ע"ה — נלב"ע י"ט תמוז
הונצחו ע"י ר' יהודה לייב ורעיתו רוז לוין, שיחיו

ביאור הגר"א

יח קדושין במי תופסין. ובו סעיף אחד:

באר הגולה

א נרייתא ימנות דף ז"ג
ע"ל וכתמים וכתנות
דף כ"ט ע"ב וכתם דוכתי

א מנימות דרבה דר רב
הולא ודר"ש דן פז
קדושין דף פ' ע"ל וכ"כ הרמז"ס דפ"א מהל"כ

דנין

יט פוקלין על חזקה שהיא בחזקת ערוה. ובו ב' סעיפים:
א א מי שהוחזק בשאר בשר

א [קדושין תופסין בחייבי לאוין] [ב] ובחייבי עשה [ג] (וכ"ש צנניות לרנן) (טור):
א קדושין תופסין בחייבי לאוין [א] ובע"כ דר"ש
ב"ל. פלוגתא דר"ע
ורבנן בכמה מקומות
ועיקרו במתניתין פ"ד
דיבמות מ"ד א' מ"ט
א' והלכה כחכמים וכן

סתם מתני' כחתימה שם כ"א וכמש"ש ט' א' והרי איסור מצוה כו' ושם
כ"ד א' ופ"ד א' וקדושין ס"ו ב' ואע"ג דיבמות צ"ב א' סתם כר"ע
מ"מ הריא קדושין תני בהלכתא פסיקתא וכמ"ש בפ"ק דע"ז ו' וב"ק ק"ב א' וכן סוגיא דיבמות יו"ד א' ב' וי"א ב' י"ג ב' י"ד א' ב' ב' בפלוגתא דר"י
ור"ל כ"ב א' אר"ם כו' וסוגיא שם מ"ה דאפלגו בע"כ"ם ועבד ואיפסקא הלכתא דכשר ובכמה מקומות שם וכתובות וקדושין הכל כרבנן: [ב] ובחייבי עשה.
ערפ"ג דכתובות ל"א וקדושין ס"ד א': [ג] וב"ש כו'. מתני' דיבמות כ"א ופ"ד א' וירושלמי הביאו הרא"ש פ"ב ס"א מה בין עריות לשניות עריות אם
עבר ונשאה יוצאה בלא גט כו' ושניות יוצאה בגט כו' עריות פוטרות כו':

הפוסקים

סימן יח ס"ק א—סימן יט ס"ק א אות ב

אוצר

ב. בחייבי לאוין. בין לאוין השוין ככל וצין לאוין שאינם שוין
ככל, כגון חלמנה לכב"ג גרושה וחלושה לכב"ג
הדיוט. (צ"ש וצ"ח לפי העור). וכ' צבית מאיר דאף דלאו דידכו
נאמר בלשון לא יקחו ורצא ס"ל צתמורה דף ד' כל דאמר לחמנה
לא תעבדו אי עבד לא מהני, אפ"ה קדושין תופסין צבה, בחירון
הגמ' שם מדכתיב לא יקח ולא יחלל חלולין הוא עושה ולא ממזרים,
ש"מ דקדושין תופסין צבו. ועיקר דין קדושי חייבי לאוין ועשה
ושניות ופרטי דיוני, יחצא אי"ה צבי מ"ד סעיף ז'. ודין יצמה
לשוק יחצא לקמן סימן קנ"ט דקדושין תופסין צב מספק (ח"מ).
ואם קידש אחת מאלו ושוב צא אחר וקדשה אם לריכס גט מהשני
עי' לעיל סימן ע"ז סק"צ. ואם יש איסור לקדש אחת מאלו, יחצא
בסימן וס"ק הכ"ל אות ב'.

סימן יט

סעיף א. א. מי שהוחזק בשאר בשר וכו'. א. מקור הדין.
סעיף זה הוא מלשון הרמב"ם פ"א מאיסורי צ"ב כ' כ'
ושם הוסף, כיצד הרי שהוחזק שזו אחותו או צתו או אמו וצא
עליה צעדים הרי זה לוקה או נשרף או נסקל ואע"פ שאין שם
ראיה צרויה שזו היא אחותו או אמו או צתו אלא בחזקה בלבד,
ימנע צאשה אחת שצאת לירושלים ותינוק מורכב על כתפיה
והגדילתו בחזקה שהוא צנה וצא עליה והביאיה לצ"ד וסקלור.
והוא מהגמרא קדושין דף פ' ע"א דקאמר שם איש ואשה חינוק
יחינוקת שהגדילו צחוק בצית נסקלין זה על זה ונשרפין זה על זה,
מעשה צאשה שצאת לירושלים כו' לא מפני צנה ודאי אלא מפני
שכרון אחריה.

ועי' ח"מ סק"א דהרמב"ם שם סיים בלשון ראיה לדין זה מה
שנה התורה בצמקל אציו ומכה אציו שיומת ומנין לנו ראיה
צורה שזה אציו אלא בחזקה כך שאר קרובים צחוקה, וכתב המ"מ
שלא היה זו מפורשת בירושלמי [פרק עשרה יוחסין כ"ה י']. * ועי'
עוד בלבוש סעיף זה.

ב. אם חזקה דשאר בשר הוי ג"כ בשלשים יום בחזקה
דא"א שבסעיף ב'. כתב גתיוצות לשבת ס"י זה, דנראה
דצרכוים

סעיף א. א. קדושין תופסין בחייבי לאוין. הא דסידרו העוש"ע
דין זה כהן אף שעיקר מקומו צה"ל קדושין ס"י מ"ד וגם
זוה"ש שם צסעיף ז', עי' ח"מ ס"ק א' שכתב דמאחר דלעיל ס"י
ט"ו יחצא דאין קדושין תופסין צערות דאורייתא שהם חייבי
כריתות כתב כהן דבחייבי לאוין ועשה קדושין תופסין, דאינם
ככלל עריות.

ומקור הדין מהגמ', עי' צבאכ"ג וצבהגר"א. וכתב צמשפט דק
ח"ג ס"י ו' דף כ' עור א' דאין לכקשות דמאחר
דקיי"ל דהלכה כרצא צתמורה דף ד' ע"ב דככל דוכתא דקאמר
רמנא לא תעבדו אי עבד ל"מ, א"כ חמאי הנוקדש לחייבי לאוין
הוי מקודשת, משום דהתם התורה לא אמרה שלא יתן להן קדושין
רק הן אסורות להיות נצטלות לו, ודוקא צעריות לא הוי קדושין
משום דהוקדשו כל העריות לאחות אשה וצאחות אשה כתיב לא תקח,
אלא שאר חייבי לאוין לא קאמר קרא שלא יקדש ולפיכך תפסין צבו
קדושין.

וכ"כ בגוב"י מהדו"ת ס"י ג' ד"ה וצגוף, וצתוספת ציבור, דמאחר
חייבי לאוין לא קשה כלל לרצא ששם לא הוזכר
שם איסור צקדושין דלא נאמר צבו קיה"ל, אלא צאיסורי כהונה
אף דסבר רצא קידש חינו לוקה, מ"מ כיון שאם קידש וצעל שז
לוקה שמים אחת משום לא יקח ואחת משום לא יחלל, שפיר
הקשו צגמ' לרצא למה תפסי קדושין צאלמנה לכהן גדול, ולהרמב"ם
צפט"ו מה"ל איסורי ציוא שכל חייבי לאוין אינן לוקין רק דרך
קדושין, מ"מ כיון שאינו לוקה על הקדושין ולא נאסרו הקדושין
כלל רק הביאה נאסרה כשהיה אחר קדושין, לא שייך צקדושין אחר
רמנא לא תעבדו. ועי' צישועות יעקב ס"י זה וצבית מאיר ס"י
מ"ד סעי' ז' מה שכתבו צזה.

ועי' צערור השלחן סעיף ג' שנתן טעם למה לא אמרינן כהן כל
דמקדש אצתא דרצנן מקדש ואפקעיניה רצנן לקדושין מיניה,
דהא רצנן ודאי לא ניחא להו צקדושין כאלו. ועי' מהר"ם גס צמטין
גנים ס"י ט"ו, וצירחון שער תורה ח"א קונטרס ח' ס"י א' אות ג',
וח"צ קונטרס ח' ס"י מ"ד אות ה', ושם קונטרס ט' ס"י ע"ו
אות ז'. ועי' עוד צאזכ"ה"פ להלן ס"י כ"ו סק"ג.

(*) ועב"ש סק"א שכתב דלכאורה קשה למה לא יליף בש"ס ריש חולין
מזה דאולינן בחר חזקה. [רק יליף בדף י' ע"ב דין חזקה מבית המנוגע].
ועב"ש סק"א מה שתייר צ"ו.

ובעצי ארזים כתב לתרץ דאין חזקה זו דומה לאותה חזקה דילפינן בחולין
מבית המנוגע, דשם מיירי מדבר שהיה מבורר אצלינו פעם אחת בודאות, רק
דעכשיו לא ידעינן אם הוא עדיין כמקדש, דזה ילפינן מבית המנוגע, דלמא
אדנפיק ואתא בציר ליה שיעוריה, אלא ודאי דמוקמינן אחזקתו ראשונה, ומהתם
אכתי ליכא למשמע חזקה זו שאנו דנין בה כאן, דמיירי שלא נחברר לנו מעולם

בבירור גמור שזה שאר בשר, רק ממה שאנו רואים אותם גוהגים יחד, ועי'
קאמר בירושלמי דילפינן ממכה אביו, ומכאן לא מצי למילף חזקה דתתם,
דכאן אין מקום לחוש שמא נשתנה עכשיו ממה שהיה מקודש, אבל במקום שיש
לומר שנשתנה הענין ממה שהיה קודם אכתי לא שמעינן מזה דאולינן בחר
חזקה הראשונה, לכן הביא ראיה מבית המנוגע. וכתירין זה כתב גם בחת"ס
חיו"ד ס"י שליח וחאה"ע ס"י ע"ה, ושם הוסיף לבאר דאע"ג דבגמ' דילן [חולין
י"א ב'] יליף ממכה אביו דאולינן בחר רוב [דרוב בעילות אחר הבעל] מ"מ
אין זו סתירה למה דילף הירושלמי מזה גם חזקה, דמי יעיד לנו שבעל הבעל

אוצר

ס"ק א אות ב-2

הפוסקים

וכן שיהיו הבנים כרוכים אחר אדם בטעם שגוי'א חת זה לסקילה או לשריפה, אבל לענין אחר אפילו להקדומו לא בעינן כולי האי, אלא מכיון שאנו מוחזקין שכן הוא כלומר שזו אשתו של פלוני או שזו ארוסתו של פלוני, פשיטא דמלקת על חזקה זו וכו', ונדע שכן הוא מדגריסין שם בקדושין דף פ' (ע"א) אמר רבי יוחנן מלקין על החזקות וסוקלין וסורפין על החזקות כו', ואמאי לא עריב ודמי לכו בחדא, מלקין וסוקלין וסורפין על החזקות, ועוד למה הוצרך רבי יוחנן לומר לנו [בגלל] הריא דמלקין הלא מק"ו דסוקלין וסורפין שמעינן לה, אלא ודאי ל"ל דמלקין על החזקות וסוקלין על החזקות לאו בחד גוואל מיידי [ובדלעיל], וגם המדקדק בלשון רש"י שם יבין כן.*

ובבאר שבע סי' ע"ה הביא דעת המהר"ק, וכתב דלע"ג דפסק דכריתות שדיתו נרגא בדבריו ודילתיו דדרך אחר קושיותיו מ"מ בעיקר דדינא לית נגר וצר נגר דיפרקיותו.

גם בערוך השלחן סי' ה' החזיק בדעת המהר"ק וכתב דודאי בחזקות אלו לא כל החזקות שוות, יכרי בחזקה זו דכרוכין אחריה יש פלוגתא בגמרא (קדושין פ'), אלא דאין קו"ל דסוקלין ע"י חזקה כזו, ואם נאמר דמכני לסקילה גם חזקה בלא ראייה תהיו פלוגתא רחוקה, ועוד דמשמע שם דמי שסובר דמכני חזקה זו אינו אלא בחזקה שיש בה ראייה כמו שהבנים כרוכין אחר אדם וכיוצא בזה, הן אמת שצירושלמי שם משמע דמכני גם לסקילה חזקה בלא ראייה, אבל שיטת הש"ס שלנו אינו כן, [אך] כיון דלירושלמי מהני גם לסקילה חזקה בלא ראייה ודאי דגם לידן מהני לכל הפחות למלקות חזקה בלא ראייה, אבל לסקילה לא מהני בלא ראייה.

ובישיב משה (לר"י פרעשיל) סימן ל"ג, צמחור וצמחור שבוזקו צמיר יותר מל' יום כחא ואחות ע"י דבורס וגם הלכה בכל פעם לאכסניה שלו והגידו שניהם שהם אח ואחות, ואח"כ נישאו זל"ז ונתנו אמתלה על אמירתם הקודמת, אחת שהביא לדברי מהר"ק הג"ל, מסיק מעתה פה שבוזק דבורס לאחת אין מועיל אמתלה, שכרי כתב מהר"ק דמלקות לוקין צמיתא בעלמא שהחזקו כך כו', ומכ"ש דכחא בוחזק ע"י מעשה המוכיח שהלכה כל פעם לאכסניה שלו דבזה לר"י סוקלין וסורפין. ** ובפרי השדה ח"ד סימן ק"י צאשה צאשה עם אחד ואמר שהיא בעלה וכו' דריס יחד ואח"כ אמר שאין זה בעלה ונתנה אמתלה לדברי הקדומים כי בדני' א' בין שאר לדדי האיסור לאסור גם עפ"י מהר"ק הג"ל, צמ"ש, דהא צדון מהר"ק לא היתה עוקרת לגמרי דיבורה הראשון שהיתה מוחזקת למקודשת רק שאמרה שנתקדשה לפני פסולי עדות, מ"מ פסק שאינה נאמנת כיון שכבר נתחזקה למקודשת, וא"כ מכ"ש צנ"ד ע"י האמתלה רוצים לעקור לגמרי דיבורה הראשון בודאי שאינה נאמנת מכיון שנתחזקה, וע"י צו"ת מיימוני פ"ג מה' אישות הוצא צ"ש שמעתה וא' דכוכא שאינו עוקר דיבור הראשון לגמרי עפי נאמן.

ובדבר אליהו (לר"א לרמן) סימן כ"א דכ"ז א' דן צמח"ל חלק בין מיתה לאיסור צמחזק ע"י דבור לצד עפ"י הגמ' קדושין ד"ס"ג

בנידון שהחזקה זמן רב לארסה דבזה אנו אומרים שמתמא החזקה כדון, משא"כ בחזקה הנצמחת על ידי אמירת בע"ד י"ל דגם מהר"ק מודה ולא מהני, וע"י"ש באות ה' מהזכרון יוסף שכתב דשאני עובדא דמהר"ק שהיו שם שארי אומדנות מוכיחות שהיתה ארוסה ממש.

(**) מדבריו אלו משמע דבזה שהלכה כל פעם לאכסניה שלו הוי מעשה המוכיח שהם אח ואחות, וכן בלבוש מרדכי סי' ג' המובא להלן אות ה' כתב דמה שנהגין כאח ואחותו ודרין ביחד כיון דלא חשבינן להו כפרוצים מחזיק לנו שהם אח ואחות. אולם ע"י באות הג"ל מהזכרון יוסף סי' ח' דלענין חזקה דשאר בשר בעינן שיהיו כרוכין אחר אמן, וע"י שם בדברי הו"ט המשולש.

דכרוכים אחריה לא בעינן ל' יום, וכן משמעות לשון העור סימן זה והרמב"ם פ"ב מאסו"ב ע"ש, וכן משמע ק"ח במהני [קדושין דע"ט ע"ב], ממה ואלו בניה לריק להביא ראייה על הבנים, משמע דאם היתה צפנינו יום אחד וראינו שהיו כרוכין אחריה ואח"כ מתה אין לריק להביא ראייה על הבנים, דל"כ לאשמעינן רבי'א עפי דאפילו צאשה עמו לריק ראייה. וע"י להלן סק"י אות ג' מה שהוצא גם מהב"ח דצאחו ממדינת הים ואומר שזו אחותו או צחו או אמו וכו' אומרת שזה אחיה או אחיה או צנה חייב עליה אפילו חוק ל' שכרי אף לאחר ל' יום א"א שחב"י שם ראייה צרורה אלא בחזקה לצד א"כ כך ל' חוק ל' כמו לאחר ל', ושלא נאמרה חזקה זו דל' יום אלא לענין איש ואשה צאשה עליה אחר, דמלי לאשתמועו כי הוי סבור שאינה אשתו, ע"י"ש ציחר אריכות.

אולם ע"י"ש צס"ק ואות ה"ל מהר"ב פוסקים שחולקים על הצ"ח, ומצאור בדבריהם דבין בחזקה דכרוכין אחריהם ובין צאחו ממדינת הים ואומרים זה אחי וזו אחותי בעינן ל' יום.

גם בשו"ת הרדב"ז ח"ג סימן חפ"ד אחר שהביא מ"ש צירושלמי [קדושין פ"ד ה"י] צאשה ואשה צאחו ממדינת הים הוא אומר אשתי היא וכו' אומרת בעלי הוא כו', בוחזקו הורגין עליה, עד כמה הוי חזקה כו' ר' יוחנן אומר עד שלשים יום, כי דכי היכי דלגבי אשת איש הוי חזקה ל' יום, ה"כ לכל שאר חייבי מיתות צ"ד או חייבי מלקות, חזן מהכרה, תדע דבחר האי דינא דחזקה א"א מייחסי הירושלמי מימרא דר' יוחנן דהורגין על החזקות ולא שאיל עלה כמה היא החזקה, משמע דעלה לעיל סמך דאמר חזקה שלשים יום, וליכא לפלוגי בין ענין לענין וכו', וחו דר' יוחנן מאריה דשמעתא דאמר הורגין על החזקות איכא הוא דאמר דזמן החזקה שלשים יום, ואי איתא שיש זמן אחר לחזקה לא הוי שתיק מנייה אלא ודאי חזקה כל הדברים הללו שלשים יום.

וע"י בזכרון יוסף (משע"י וברט) סימן ח' דס"ט א' שנתן עטם למה לא כתב הרמב"ם צאשה צאשה צאשה צאשה שלשים יום, לפי מה שהעלה דלא הוי חזקה צאשה צאשה צאשה צאשה דכרוכים אחרי אדם מקטנות [ובמבוא להלן אות ה'] וחזקה דכרוכין היא מן הסתם יותר משלשים יום, וכמ"ש הח"מ צס"ק"ג.

ג. אי בעינן גם איזה מעשה שיוכיח על החזקה, והמהלכים בזה בין אם החזקה היא לענין מיתה לבין שהיא רק לענין מלקות ואיסור. ע"י"ש סק"א שהביא מהר"ק צמח"כ שורש פ"ז דמחלק בין מלקות דלולין אחר החזקה בלא ראייה [רק שהחזקו צפי אנשים בלבד], לבין דיני נפשות דבעינן ראייה עם החזקה כגון שנהג עמה כאיש עם אשתו או צנה כרוך אחריה. וצטעם הדבר כתב שם צמח"ק דודאי לענין דיני נפשות לסקול ולשרוף לריק חזקה גדולה, כדכתיב ונפטרו העדה וכו', ובכל דוכתא אמרינן ספק נפשות להקל, ואיכא תנאי נמי דס"ל דאין הילכין בדיני נפשות אחר הרוצ כדאמרינן ספ"ק דמכות דף ו' וכו', משום דכי בעינן שניהנו האיש והאשה זה עם זה בכל דרך איש עם אשתו,

הזה רוב בעילות, אע"כ צ"ל חזקה כך היא, וע"י הורגין ומוכה ממכה אביו גם רוב חזקה, וסיים שכן מצא בדבריו בסדרי סהרה [ס' קפ"ה] וע"י עוד מזה בבית מאיר סי' זה ובחוט המשולש (להר"ח מולוין) סי' ה' דף ט' א' ובערוך השולחן סי' א' ובלבוש מרדכי ח"ב סי' ל"א. וע"י עוד בדברי אליעזר סי' זה שצ"ח להרבה אחרונים שכתבו לתרץ קושיית הב"ש באופנים שונים.

(*) רוב האחרונים המובאים באות זה ובאותיות שאחרי זה תפסו בדעת מהר"ק דלא רק בחזקה שאנו מוחזקין בה מכבר לא בעינן מעשה המוכיח, אך גם להחזיק לכתחילה מחזקים ע"י דבור לבד לענין מלקות ואיסור, אולם בבית אפרים סי' מ"ט המובא להלן אות ה' ואות ו' כתב דמהר"ק לא אמר אלא

אוצר

סי' א אות ג—ד

הפוסקים

ד. הסוברים דמחזיקין ע"פ דבורם לבד בלי מעשה המוכיח אפי' לעונש מיתה. הרד"ק ח"ד סימן אלף שטי"ז חלק על מהרי"ק וכתב דחזקה לחוד בלא שום מעשה בורגין, וכן נראה מדברי הרמב"ם פ"א מאסוי"ב [הל' כ"ג], שכתב בן האשה שאמר מקודשת אני אינה נכרעת עד שיהיו שם עדים או חוזק ע"כ, וככה הרי ליכא מעשה המוכיח, הלא דלישנא דקאמר האשה שאמר מקודשת אני משמע שאין המקדש לפנינו, ותו דהאשה שאמר מקודשת אני הוי פירושו ואינו יודעת למי כמתני וברייתא בפרק האומר [קידושין דס"ג ז'], וכיון שאינה יודעת למי נתקדשה אין כאן הוכחה כלל, ואפי' גברת ע"י חזקה, ומכאן מודעה רבה למי שכתב המהרי"ק, ותו דבאירוסין ליכא מעשה דמוכה דברי לא ציבורה קיימין שהיו מחזיקים עם אירוסותיהם כ"י, ומא שמחלק המהרי"ק בין מיתה למלקות, הנה מלקות פלגא דמיתה היא ומה לי קטליה כוליה ומה לי קטליה פלגיה, ואי למיתה צעין מעשה דמוכה למלקות נמי ניכסי כ"י, חדע דברמב"ם עריב ותני לכו משמע דאין חילוק ציניהם וכו'. וע"ש ברד"ק שדחה גם לדיוקי מהרי"ק מהגמ'. גם צדית מאיר כאן כתב דמדברי הרמב"ם פ"א מאסוי"ב הג"ל מצויר להדיא דלא כמהרי"ק. *

ובבית משה סימן ז' פירש כן גם דברי הב"ש סק"א צמ"כ דמלשון הרמב"ם והטור לא משמע כמהרי"ק, דכוונתו דמלשונם משמע דסגי הן לענין מלקות וכן לענין מיתה בחזקה לחוד גם בלא ראיה, והוא מדכתבו סתם דנין ע"פ חזקה ומשמע גם בלא ראיה וסיימו וסוקלין על חזקה ז', וז"ל, וכצ"ל מהזכרון יוסף סימן ח' [הוצ"א דצ"י לקמן אות ב'] דכוונת הב"ש להציג על המהרי"ק דגם לענין מלקות משמע מהרמב"ם והטור דצ"יין ראיה בברי החזקה וכתב דאינו נכון. וע"ש שכתב גם על שם הראיות שהצ"ח הזכרון יוסף מהגמ' דצ"יין מעשה בברי החזקה דאינו מוכרחין.

ובתשובות רע"א סימן קכ"א דפ"ד ר' כתב ג"כ דמשמע דאפי' בחזקו רק מחמת דיבורם כיון דאחזקין צעיר שהיא אשתו הורגין עליה, ובמהרי"ק מחלק דלמלקות מהני חזקה כז', אבל לענין נפשות צ"י ע"י מעשה, ובב"ש כתב דמדברי הרמב"ם והטור לא משמע כן.

גם במשיבת נפש (השני) סימן פ"ז דס"ז א' כתב דבהחזקה על פיהם הוי חזקה בלי יום, וכך מעשה באשה אחת גדולה [בכתובות כ"ב ע"א] שאמר מקודשת אני כ"י לימים ימדה ורדשה עצמה כ"י ואמרו חכמים אם נחנה אמתלא לדבריה נאמנת [שמה] הביא צמ"ח הרמ"א ראי' דבדבר לצד לא הוי חזקה כמובא בלוח שח"ח], בהם מיירי שלא בחזקה בא"א חלל בעולם, או שעדיין לא היה לו יום שהחזקה ע"פ דבריה, או שלא היו בעולם מחזיקין אותה ע"פ דבריה לא"א, והיה נראה להם שדחי בעלמא היא וכוונתה, אבל בהחזקה שלשים יום בחזקה א"א הוי חזקה גמורה אפילו לסקול על ידו, ולא מהני תו אמתלא כיון שהחזקה בחזקה גמורה, וכ"כ בחוש' רי"ד [קדושין ס"ג] שהביא הירושלמי [קדושין פ"ד כ"י] דמחלק בין חורף שלשים לאחר שלשים, וסוים אבל אם החזקה שלשים יום הורגין אפי' שאותה חזקה לא היתה אלא על פיהם עכ"ל**, ובהכי נוחא מה שהקשה הב"ח הביאו צמ"ח [סק"ג]

דס"ג ע"כ, אמר ר"א ומדינה צלומת נתקדשתי שאין סיקלין, דמשמע דאף אם בחזקה עפ"י דבורה יותר משלשים יום אפי' אין סוקלין, ובהכרח לומר דהחזקה מקודם, דאלת"כ איזה התראה יכולים להתרות בה, וכ"כ הפניני, ולכאורה מ"ש חזקה זו משאר חזקות, הא מצויר ברמב"ם [ובצ"ח כ"א סעי' ז'] איש ואשה כ"י הוא אומר כ"י, ואריך לומר דהכא מיירי דוקא כשהחזקו וראינו אותם טובגין בקריבות כדרך איש ואשתו, אלא שצריכים גם לאמירתם וכו' [ובמובא להלן סק"ד אות א'], אבל צמ"ח דאמר שנתקדשה, מיירי דלא ראינו שום מעשה המוכיח כלל דהא בעלמא אומר דאינה יודעת למי, ומש"כ אין סוקלין אף שהחזק הקול משום דדיבורה בעלמא מיקרי דאמרה, דהא לדיבור מועיל אמתלא לכן אי אפשר להתרות בה דהוי התראה ספק שמה תאמר אמתלא, ועוד דמשום והלוי העדכ אין צ"ד אמרין דדיבורה מיקרי ואמרה, והנה זהו דוקא לענין קטלא אבל לענין איסור היכא שהחזק הקול שלשים יום אף שלא ראינו ציניהם שום מעשה קריבות אינה נאמנת לאח"כ אף באמתלא לומר שאין זה בעלה, והסביר צ"ח דהנה טועם סברה הרשב"א [הנכרחה להלן סק"ג ז' אות ב' ד"ה אולם] דלהכי לא מהני אמתלא בהחזקה נדה בשכנותיה משום דדיבורה מיקרי ואמר אבל מעשה לא עבדי אינשי, והכי י"ל צ"י"ד דאף דדיבורה מיקרי ואמר, זהו דבור לפי שעה, אבל להחזיק דבורו זמן רב כ"כ זה לא עבדי אינשי ודמיה למעשה ועדיף מניה, ועוד י"ל עפ"י מ"ש מהר"ל מפראג [הוצ"א צ"י"ז סימן קפ"ה סק"ב] לחלק בין רבים ליחיד, דבאומרת עמאה אינו לא אמרה אלא לבעלה אבל לא לאחריני, דסבירה לה דאח"כ תאמר לי אמתלא, ובהחזקה נדה בשכנותיה לא סמכה דעתה שתאמר אמתלא בפני רבים וצדאי שכן הוא דעמאה היא, ולכן בהחזקה על פיה לרבים הוי כלבשה.

ועב"ש סק"א שאחרי שהביא דברי המהרי"ק המחלק בין מיתה לבין מלקות ואיסור, סוים דלכאורה לא משמע כן מדברי הרמב"ם והטור. ומצויר דבדברי אליעזר סעיף ז' דדעת הב"ש לחלק בין מיתה ומלקות דצ"יין ראיה לחזקה, לבין איסור דמוחזקת עפ"י דיבורה לצד כל שהחזקה שלשים יום, שכן בצ"ח ג' פירש דברי הב"ש סק"א צמ"כ דמהרמב"ם והטור לא משמע כמהרי"ק דכוונתו למ"ש הרמב"ם דמי שהחזק בשאר צד כ"י ה"ז לוקה או נשדף או נסקל כ"י ומעשה באשה אחת כ"י וחינוק מורכב על כתפה והגדילתו בחזקת שהוא בנה כ"י וסקולוהו עכ"ל, הרי דמדמה מלקות לשריפה וסקילה, וכן הטור נמי כתב כן, ומשמע דאין חילוק בין מלקות לשריפה וסקילה, וכמו דצ"יין נפשות מוכה מקדושין [דף פ' ע"א] ומכיוצאלי דצ"יין החזקו עם מעשה המוכיח, הוא הדין בצי מלקות, ותמה על הצ"ח מאיר [המוצא בלוח השמור] שדייק מהרמב"ם דחזקה לחוד בלא מעשה המוכיח מהני אף צ"יין נפשות. אומם לענין איסור הביא בצ"ח א' מהב"ש סק"ב דאשה שאמרה נדה אני לי יום לא מהני אמתלא, וכתב דהוא הדין באשה שאמרה אשת איש אני לי יום לא מהני אמתלא.

ואם גם כשכבר נשאת הלא כשהחזקה לאשה איש בדבור לצד, לדעת הג"ל. ע"י צזכרון יוסף (להר"י משע"י וברע"ט) סי' ח' דף ע' טור ז' שכתב צ"י"דונו בין שאר נהדי הדין דהיכא שכתב נישאת אפשר דגם מהרי"ק מודה דשריא באמתלא כשלא בחזקה ע"י מעשה, דלכמה פוסקים מפורסמים לאסור אשה על בעלה הוי צ"יין נפשות וכמבואר בצ"י ח"מ סימן ל' ואפי' סימן י"א י"ז מ"ב וצ"ש שם, וסימן קל"ג, ותשובת הרמ"א סימן י"ב, אולם ע"י צ"י"ש משה המוצא לעיל שכתב צ"י"דונו לאסור בהחזקה ע"י דבור לצד גם לאחר שנשאו, לפי דעת המהרי"ק.

(*) אולם בערך השולחן סעי' ה' דחה הוכחה זו וכתב דברמב"ם י"ל ג"כ שהיה איזו ראיה כגון שהתנהגה כ"א ולא כפנינה.

(**) גם בתשובת הר"א אלפנדי שכתב דוד פט"ו מה" א"ב כתב בכנות תוס' רי"ד ה"ז דחזקה לחודא סגי ולא בעינן מעשה. אולם בדברי אליעזר סעי' ב' כ' דמ"ש החוש' רי"ד דאם החזק לי יום הורגין אפי' שלא החזקה אלא

אוצר

סיק א אית ד—ה

הפוסקים

הלשון לימים קדשה עלמה), אפי"ה נאמנת אם נותנת אמתלה לדבריה ולא מוסיף לה החזקה, ואפי"ה לחלקו הפוסקים אבא דקאמר במשנה אשת איש הייתי וגרשה אני נאמנת, אי צעין דוקא חוץ כדי דיעור או אם נאמנת אפילו לאחר כדי דיעור כמו שכתב הר"ן (פרק האומר), היינו בלא אמתלה, אבל אם נותנת אמתלה לדבריה נאמנת אפילו לאחר כמה ימים.***

גם בפני יחושע ח"א סימן אי כתב צנידונו בדכ"ה אי דהא דהחזקו בן ימים רבים עפ"י דבורה זה לא מקרי חזקה, אלא צא"ש ואשתו שהתגרשו בדרך איש ואשתו [ע"י צסעיף ד'], אבל צנידורה לא מקרי חזקה כדמוכח בגמרא [צענדא דאשה גדולה דעמדה לימים וקדשה עלמה], דלימים משמע אפילו לימים רבים, יבן כל הפוסקים שהציוו האי דינא לא לישתמע חד מינייהו ולכתוב דאם אמרה ח"א אני ולאחר לי יום אמרה אמתלה לא מהני וכולם כתבו סתם, משמע דמהני אפילו לאחר שנה. ולהלן שם טור ג' כתב שכן מלא להדיא בהגהת אלפסי פרק עשרה יוחסין שכתב על סוקלין וסורפין על החזקות, וז"ל: וחזקה היא ע"פ המנהג והרגל שרואים אותה בעולם שנוהגת בו בדרך כן, וכן הגדה לזכרה צדדי נדחה ונוהגת בדרך נדה וע"פ עלמה מוחזקת, אבל אם לא הוחזקה ע"פ המנהג אין עונשין ע"פ עלמה כמבואר בקונטרס הראשון, וכמה היא החזקה לי יום כמו שכתבנו בתלמוד ח"י וכו', עי"ל. הרי מבואר דאין עונשין אותה ע"פ עלמה.

ובערוגות הבושם קונטרס חד"א ואמתלה אות כ"כ"ג הביא מתשובת הרמ"א שכותב מהא דכתובות כ"ג מעשה באשה אחת גדולה וכו', דבהחזקה עפ"י דיבורה אפילו יותר מלי יום מהני אמתלה, וכתב דכ"ג מכתומת הש"ס והפוסקים ציינו מ"ז שלא חילקו בזה בין אם חזרה חוץ לי לחזרה לאחר לי, ובתש"י מהר"ק רוצה לחלק דדוקא לענין נפשות צעין חזקה שיש עמה מעשה אבל לא לענין מלקות ואשר דברים, אבל כבר כתב הב"ש דלא משמע בן מהרמב"ם והטור [ר"ל דגם לענין מלקות צעין מעשה] כן, וצדדורה צעלמה לא הוי חזקה, וזה פשוט צעני.

ובדברי חיים (להר"ח מלאני) ח"ב סימן אי הביא מהסדרי עהרם שרואה לחדש דגם באמרה ח"א אני ונתחזקה בכך שלשים יום שצ"ל לא מהני אמתלה,*** וכי דזה דוחק למאד, דבגמ' קדושין [הג"ל] מבואר לימים עמדה וקדשה, משמע אפילו לימים הרבה נאמנת אם נתנה אמתלה, ואף צדדורה צעלמה [כתובות פ"ג ה"ב] מבואר שהמעשה היה שאמרה ח"א אני ו"למחר" קדשה ח"ב, אך צא"ת

[סק"ג] ה"ל דלא צעין לי יום בהחזקה נדה, וצלושה צדדי נדה מתחזקת מיד כיון שהוא ע"י מעשה, משא"כ צא"ש ואשה אין בהן מעשה המורה שהיא אשת איש, ואפילו נהגו קריבות אולי אין זה מפני אישות וכן צמה שהחזקה בחזקה צנה לא הוי חזקה גמורה שהרי אפשר שגידלה שתוקי או אסופי לכן צעין לי יום. וצדף ב"ח אי כתב, דשאר צמר לא שייך ציה קריבות כמו איש לאשתו, מ"מ מקרי חזקה אף צלי מעשה, אולם היינו כשהדבר מתחזק אצל העולם למוטב ראשון צלי ספק שזו אשת איש, ואין העולם מצדקין צדדריה, וזה אינו מכה הוכחה רק חזקה צעלמה כמו איש ואשה תינוק ותינוקת שאם שואלין לאדם מי הוא זה, אומר צנה של זו וכדומה, אבל צירור לא שייך כלל בחזקה שאר צמר. וזה בחשובה הסתיוע מזה שעי' הגדה האב שהוא צנו נתחזק ע"פ דבורו, וכן צנתחזקה צנו ע"פ דבורו שנתקדשה הוי חזקה גמורה [ע"י לקמן סי' ל"ז], הרי דמלנו לפעמים חזקה אפי' צדדורה.*

וע"י בשו"ת הרא"מ (מרגליות) ח"ג סימן אי שהציוו מהצד"ש יו"ד סי' אי סקע"ט דכל שהחזקה עלמה אף צדדורה ולא היה לצ' השומעים חילוק לא מהני אמתלה, ובהיה צדדורה דאשה גדולה היה לצ' השומעים חילוק דאולי אומרת בן צעל צנו אדם שאינם מהוגנים, וע"ש מש"כ הרא"מ מרגליות על צדדורה.

ה. הסוברים דלא הוי חזקה ע"פ דבורם לבד אפי' למלקות ואיסור. צשו"ת הרמ"א סי' צ' כתב דהא דסוקלין וסורפין על החזקות הוא משום דהחזקה לא היתה על פיה אלא אחרים החזיקו בכך**, כדמשמע בלי איש ואשה תינוק ותינוקת שהגדילו צניה, וכן מעשה באשה שצאת לירושלים דהחזקה ע"פ אחרים, אבל כשהחזקה על פיה אימא לעולם דלא מיקרי חזקה, ולכאורה נראה בן מהא דאיתא פ"צ דכתובות (כ"ג ע"א), האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרשה אני נאמנת שהפך שאמר הוא הפך שהחיה, וצדדורה מיירי בתם אפי"ה שלא אמרה בן חוץ כדי דיעור רק הוחזקה באשה איש ימים רבים אפי"ה וכולה לומר אח"כ גרשה הייתי, וכמו שאמרו בתם, מעשה באשה אחת גדולה שהיתה גדולה צנו וקפלו עליה צנו אדם שאין מהוגנים לקדשה ואמרה להן מקודשת אני, לימים עמדה וקידשה עלמה ח"ל חכמים מה ראית לעשות בן, אמרה להם צתחילה שצאו עלי צנו אדם שאינם מהוגנים אמרתי מקודשת אני עכשיו שצאו עלי אנשים מהוגנים עמדת וקדשתי את עצמי, וזו הלכה העלה רצ' אחא שר הצירה לפני חכמים באושא ואמרו אם נתנה אמתלה לדבריה נאמנת, משמע אפי"ה דהחזקה למקודשת ע"פ דבורה ימים רבים (כדמשמע

על פיה, היינו גמי חזקה עם מעשה המוכיח דהא הביא דברי הירושלמי, והירושלמי מיירי בכה"ג.

(*) וע"י בספר החינוך מצוה רי"א שבי' וז"ל: כל מי שהחזק בשאר בשר נהרג ע"פ החזקה אפי"ה שאין ראיה ברורה על הקורבה אלא חזקה לבד שבני אדם אומרים פכ"פ הוא אחי פלוגית או אביה ומלקין וסוקלין על החזקה, ע"כ.

(**) ומש"כ בתש"י הרמ"א שם בתחילת הדברים של חילוק זה ואין לחלק ולומר, כתב בית אפרים סי' א' דף א' טור ג' שהוא ס"ס וצ"ל ואפשר לחלק ולומר.

(***) הנה הרמ"א בתשובה הנ"ל האריך בתחילת דבריו לחלק בין החזקה מאחרים להחזקה מפי עצמה וכן כתב בסוף דבריו חילוק זה, אך באמצע דבריו כתב שם בחד שינויא דהא דסוקלין וסורפין היינו כשאין נותנים אמתלה, ולפי"ז אין הכרח לחלק בין החזקה מפי אחרים להחזקה מפי עצמה, וע"י בשו"ת פנ"י ח"א סוס"י א' שבי' דמשמע מדברי הרמ"א דס"ל בחד שנויא

דהיהא דסוקלין וסורפין אפי"ה דהחזקה ע"י אחרים נאמנת באמתלה, אולם בבית אפרים ח"א סי' א' הביא בפשיטות דעת הרמ"א בתשובה זו דעפ"י עצמה לא הוי חזקה. וע"י באבני האפור שבסק"ב אות ב' שכתב דאף דהרמ"א בתש"י צדד לומר דהא דסוקלין על החזקות היינו כשאין נותנים אמתלה, מ"מ לא עמד דעתו בזה ותיכף ומיד חזר בו ואמר דטעמא דש"ס משום דהחזקה באה להם ע"י אחרים וזו היתה תחילת כונתה, וכמו שנראה בתחילת דבריו. וכ"כ ברעת הרמ"א בפשיטות עוד אחרונים המובאים להלן באות זה ובאותיות שאח"ה, ואף הפנ"י עצמו תפס בן בעיקר דעתו שכן כתב בתחילת דבריו כשהביא דעת הרמ"א: מצאתי בתש"י הגאון מהרמ"א שהאריך בענין והעלה דגבי אמרה א"א אני אפי"ה החזקה ימים רבים נאמנת באמתלה כיון שעפ"י דבורה החזקה, אלא שאח"כ הוסיף הפנ"י: ולא עוד אלא דמשמע מדבריו דס"ל בחד שינויא דההוא דסוקלין וסורפין אפי"ה דהחזקה ע"י אחרים נאמנת באמתלה, א"כ אין כאן חשש ע"כ, וכנראה שלא כתב ולא עוד וכו' רק כדי לאלומי את עצם ההיתר בנדונו שלא החזקו אלא עפ"י דיבורם, דמהני אמתלה.

(****) ע"י בסדרי טהרה סי' קפ"ה ד"ה ועיין שנסתפק בזה ונשאר בצ"ע.

אוצר

סי' א אות ה

הפוסקים

כן מלשון הרמב"ם והירושלמי [וכנ"ל בחוט המשולש] וכן מהגהות אלפסי [וכנ"ל בפניני] הוסיף שם בעור ד' דאע"ג דס"ל למכריק דלענין מלקות וכ"ש נאסר אשה על צעלה לא צעין ראייה על החזקה, מ"מ כדאי הוא הרמב"ם שאינו מחלק בזה כמ"ש הב"ש, לסמוך עליו בשעת הדחק, וצפרט דמשמע צדדיה דגס העור והשני"ע לא מחלקו צדדי שברי סתמו וכיילי מלקין עם שורפין וסוקלין, וצפרט שגורא שאין דברי מכריק מוכרחין כלל כו', ועוד יש לומר דשאי הכח צעודא דמכריק שאלו היתה האמתלא אמת היה לה לגלותה זה ימים ושנים וגם שלא להוציא מעות להסתדל ממנו גט, משא"כ צ"ד שאמרה שהמשודך שלה קידשה ואומרת אמתלא שמה שאמרה שקדשה בכדי שלא יעוצב אותה אמרה כן, ומשום כך אמתלא גופא דקאמרה השתא לא היתה יכולה לגלותו לשום אדם דחזקן חזרה אית ליה עדי נחנה דעתה לצעל הקשור עמו, וגם צעודא דמכריק היו שארי אימניות מוכחות שהיתה ארוסה ממש כאשר יראה המעיין שם, משא"כ צ"ד.

ובבית אפרים ח"א סי' מ"ע כתב דאף המכריק לא מיירי בחזקה הנלמדת ע"י אמירת צ"ד, רק דהתם הוה עיזא שזו החזקה זמן רב לארוסה וע"י כתב דאע"פ שאין אמתו ראייה שזכרו זה עם זו כצעל עם אשתו, מ"מ למלקות לא צעין [כולי הא"י], אלא מכיון שאנו מוחזקין שזו ארוסתו של פלוני מלקין עליה, ואמרין שנסתמא היו אז עדים כשרים כדת משה ולפיכך הוחזקה לא"א מאז ועד עתה, משא"כ היכא שחזקה זאת ידועה ממי יראה, כגון עפ"י עתם או ע"א דעלמא, באמת י"ל דמודה מכריק דאף למלקות לא מהני, וברמב"ם נמי משמע דצעין ראי', גם צ"ש לא ראייתי שיאמר דלברמב"ם די באמירה, ושם בסיומן א' מלד להקל עפ"י צדדי שהחזיק א"ע זמן רב לגשוי ואח"כ חזר בו באמתלא, והביא לחשודת רמ"א כנ"ל דרך דמלקין וסוקלין על החזקה מיירי שהוחזקו בכך מפי אחרים אצל כשהוחזקו על פיו לא מקרי חזקה, וכתב דאע"ג דמה שמפרש דמיירי צקודשין שהוחזקו מפי אחרים לא משמע הכי מדברי הרמב"ם והש"ע, מ"מ י"ל דמיירי שהוחזקו ע"פ המנהג וההרגל שראים אותה העולם, וכן מצאנו בשו"ת פנ"י ומפרש ג"כ דברמב"ם מיירי צכה"ג.

ובגור אריה יהודה סימן י"ז באשה שהיתה מחזקת א"ע צה"א כמה שנים ואח"כ נשאת לאחר באמרה שפנויה היתה ונתיב אמתלא לדבריה, הביא דף ק' עור א' מדברי הרב ר' מאיר אב"ד בראד שרצה לומר דאינה נאמנת, ושהסתייע מדברי הב"ש סק"צ דאשה שאמרה שהיא נדה ושמהש עם צעלה חזק ל' יום מהני אמתלא שלה אצל אס אמרה כל ל' יום שהיא נדה ואח"כ שמהש לא מהני אמתלא, דיוצא מדבריו דאחר ל' יום לא מהני אמתלא בכל מקום, וכתב המהר"ר כי דאמת דברי הב"ש תמוהין מאד, חדא דברי מצואר בתשובת רמ"א [כנ"ל] הוביף מה, ועוד דלא נראה ושמע בשום אחד מן הראשונים והאחרונים לחלק צדדי צענים דלאחר ל' יום לא תהא מהני אמתלא, ומה שיש רואים להסתייע מתשובת מכריק סימן פ"ז אינו ענין כלל, דגם התם היו ארוס וארוסתו לפנינו והיו כהחזק מפי אחרים, רק דכתב דאף דלא ראינו מעשה שבו נהגים כאיש ואשתו כיון דלא היו נשואין רק קידושין, ע"י כתב דלענין מלקות לא צעין חזקה גמורה כ"כ, אצל עכ"פ התם מיהאב חזקה מפי אחרים הו"ו דשניהם היו לפנינו ואמרנו שנתקדשו זו לזה אצל באמירה לצד שאמרה נתקדשה או נדה אני מה צדך אס הוא קודם ל' יום או אח"כ.

ובן בארץ צבי (וחאומי צביה) סק"צ כתב דבאמירה צעלמא מהני אמתלא אפילו לאחר שלשים יום כמ"ש בתשובת רמ"א ופנ"י, ודלא

באמת קשה למה שניה הש"ס שלנו, לימים קידשה נפשה, אלא לכרוס דלאו דוקא למחר רק אפילו לאחר כמה ימים מהני אמתלא.

ובחוט המשולש בחש"י הר"ם מולחין סי' י' האריך ברצח צד וכתב ג"כ דהא דתני בירושלמי [קדושין פ"ד ה"י דדין חזקה איש ואשה דלקמן בסעיף ב'] הוחזקו הורגין עליה משום א"א, לאו למימרא דלאחר שלשים שהם צמדניה זו ומחזיקים הם בדיבורם שהם איש ואשתו מחמת זה הוא דהוי חזקה, דנראה ברור שאף אס יאמרו ויאמרו שהיא אשתו והוא צעלה ימים רבים, אס לא נראה ציניהם שום קריבות והתנהגות כאיש ואשתו ודאי דאין הורגין עפ"י עתם, וכמ"ש צ"ג, וכדאמרין להדיא [בקדושין דס"ג ע"ב] דאס הוא אומרת נתקדשתי אין סוקלין, ומשמע התם להדיא דאף אס תחזיק בדיבורה ל' יום ויותר לא מהני לסקילה כדאמרין דלדידה לא הימנה רחמנא, וכן כתב רש"י (שם צ"ה) באומרת נתקדשתי) ואע"פ שהחזיקה עתמה קודם הזנות בחזקה א"בירא כו', ומ"ש הרמב"ם [באשה שאמרה מקודשת אני אינה נכררת] עד שחזקה, היינו נמי חזקה דהתנהגות כאשה ארוסה, והוא ברור, דכיון דלדידה לא הימנה לאו דיצורה כלום וגם דלדידה לא הימנה רחמנא, ואין לחלק ולומר דאף דמודה דדבורם לא מהני אף אס מחזיקים בדבורם ל' יום מ"מ היינו אס לא הוחזקו צעיני הצריות ע"פ דבורם הוא דלא מהני, אצל אס הוחזקו צעיני הצריות לאיש ואשתו אף שהחזקה הוא רק עפ"י דבורם מ"מ נימא דהוי חזקה, אצל לא מסתבר כלל לומר דהורגין ע"פ חזקה שהוחזקו ע"פ דבורם לאחר דאכתי עפ"י עתמן נהרגין, וחו דהכי משמע בירושלמי [הנ"ל] דאיס ואשה שצאו ממדבריו כו', דאי ב"ד חזקה עפ"י דיצורה גרידה מהני אף צלה התנהגות, למה ליה למיתני כלל איש ואשה באשה אחד סגי, והכי הו"ל למינקט האשה שצאה ממדבריו ואמרה א"א אני כו' הוחזקה הורגין עליה, וחו דאי כך הוחזקו היינו עפ"י דיצורה גרידה היכי מיתני עליה ראי' צסוגי בירושלמי ממנה אצוי [ע"י לעיל אות א'] הא איכא למיפך שאני התם דאיכא נמי חזקה דהתנהגות שנתגדל בחזקה צו, אלא ודאי מדיליף מניה דהורגין על החזקות ש"מ נמי דכל החזקות היינו נמי דהתנהגות דוקא כו', וכן כל הכך חזקות דנקט צגמרא דילן וצירושלמי לא נקט אלא צמידו דאית צהו חזקה דהתנהגות כו', וכל דברי הרמב"ם מתווספין צרווחא להספרש דחזקה היינו עפ"י התנהגות צחא ואחות כאס וצנה דהיינו איש ואשה חינוק וחינוקת שהגדילו צתוך הבית (ודלא כמו שמשמע לכאורה דעת הרמב"ם דבחזקה צעלמא צלא התנהגות סגי וכדנקט דעתו הב"ש בסק"א) ומשוי"ה הביא הרמב"ם מעשה דאשה שצאת לירושלים כו' והגדילתו בחזקה צנה, למימר דוקא התנהגות כאס וצנה כגון שגדלתו והיה כרוך אחרים וכדנקט צגמרא להדיא עעמא מפני שברוך אחרים, וצדכי ניהא הא דמסויס הרמב"ם [הנ"ל] באשה שאמרה מקודשת אני אינה נכררת] עד שחזקה, ולא נקט חזקה ל' יום, אלא דברישא [באמירה לחוד] מיירי נמי צל' יום דאפ"י אמרה כן ל' יום אינה נכררת אס לא שחזקה ע"י התנהגות כארוסה, גם המכריק כתב להדיא דצעין דוקא צכל דרך צצעל עם אשתו וכן החינוק והחינוקת כרוכין אחרים, אלא לענין מלקות נחלה צדקדוקים קלים לומר דלא צריכים לראיות גדולות כמו לסקילה, ובאמת אין כדאי צדקדוקים להוציא מפשטא דסוגיא דמשמע ודאי דצבי מלקות נמי צעין שנובג כדרך הנהוג צדבר זה, ומחזרתא כדכתיבנא דכל החזקות הם עפ"י התנהגות. וע"י עוד בחוט המשולש שם סי' ה'.

ובן בזכרון יוסף (להר"י משע"ינהרע) סימן ח' דס"ע א' כתב דחזקה דסוקלין ושורפין צעין מעשה המוכיח על החזקה ולא כשהוחזקו עפ"י דיצורה צלצד וכמה ראיות לדבר, ואחר שדייק

אוצר

סיק א אות ה—ו

הפוסקים

הרדב"ז שחלק עליו, וכן על שאר גדולי האחרונים שלנו, וזה שכולם לא הביאו מחלוקת הראשונים ה"ל.

ו. ובשאלה שהוחזקו אצלם לא ידעו לברר עפ"י מה הוחזקה. בתשו' הר"א אלפנדרי [בעל סדר אליהו רבה] שצני

דוד פטי"ז מאסו"ב, צאצא שנשא אשה ובליהו צעיר לעז שחלש הזה כי מקודם ארום לבתה של האשה הזאת, צאופן שאשה זו היא חמותו וכשהתחילו הצ"ד לברר הדבר, באו אנשים והעידו שידועים שהיתה בת אשתו בחזקת ארוסתו, ואח"כ כשמתה הבת נשא את אמה, ובשנשאלו העדים אם נמלאו צעעת אירוסין או חולי שמעו דבר זה מאחרים שנמלאו, שנו שלא נמלאו שם, וגם לא שמעו מי ומי נמלאו שם אבל היתה צנייהם בחזקת ארוסה, והאשה מכחישה ואומרת שבתה לא נתארסה מעולם, ור"ה מתחילה לומר שאף להאומרים דגם צלי מעשה הוי חזקה, לא אמרו אלא כשהחזק הדבר עפ"י מי שנאמן בדבר ההוא, כגון אב שיאמר קדשתי את

בתי, שהאמינתו תורה לאיסרה וכן היא עצמה שאמרה נחקדשתי שהיא נאמנת לאסור עצמה, ככל כי הא כיון שהיא אסורה מן התורה מהניא לה החזקה דמחמת כן להרוג על ידה, וכן נמי אם צאה החזקה ע"י ששמעו מפי צ' עדים כשרים שראויים להרוג בעדותם, הגם שאינם היום לפנינו כל ששמעו מפייהם ויחזק הדבר על ידם ה"ל חזקה שהורגין על ידה, אבל אם יסוד החזקה לא הוסדה עפ"י מי שנאמן בדבר ההוא לא חשיבה חזקה כלל אלא קלה הוא דהוי, דמה לי קול ארוך ומה לי קול קצר הרי לא מצינו שנתנו חכמים שיעור צעין הקול כ"ו, ואף במהרי"ק שכתב בידידו שיש להחזיק בחזקה מקודשת הגם שלא היה שום מעשה בדבר, נראה שלא אמרה אלא צנעין נידון דודי שהיו שם הוכחות גדולות שהיתה מקודשת שכל העם מקבל צין צעיר וצין חזן לעיר החזיקו אותה למקודשת זה ו"צ שנה וגם עמדה צעיון זמן רב אף לאחר שנשחמד המארח, וגם בקשה ממנו גט, וגם נראה למה לו משת דלא שדי איש וזוי כדאי וכו', אבל צני"ד שלא אמרו העדים אלא שהחזקה צנייהם למקודשת ולא נמלאו באירוסין וגם לא שמעו ממי שנמלא שם, נראה שלא צאה להם רק חזקה זו אלא מחמת קול הכרה ששמעו, וא"כ אליבא דר"ע לאו כלום הוא, אך שצ הביא ממחני [צ"ב קל"ד ח'] להאומר זה צני נאמן דפריך תלמודא חגיגה מי שאמר צעעת מיתתו יש לי צנים מאמן, ומשני הכס דלא מחזק לן בזה, הבא אפי' דמחזק לן בזה, ופרש"ם דמחזק לן, חזקה צעלמה בלא עדים, גם בקידושין פרק האומר [ס"ד ע"א] אמרינן, צרייתא דמחזק לן בזה ואלא מחזק לן צני, ופרש"י דמחזק לן הוי גצרה בזה ואלא שיש עדים בדבר אלא חזקה צעלמה, כך שמענו עליו קודם קידושין עכ"ל, וכן פירש הר"ן שם, והתם פליגי צה רבי ור' נתן אי אחי מה לי לשקר ומה לי לחזקה, דרבי סבר מה לי לשקר כעדים ואחי עדים ועקרי חזקה, ור"י סבר מה לי לשקר כחזקה דמי לא אחי חזקה ועקרה חזקה לגמרי, אשר מצוה צה דחזקה דכך שמענו עליו חזקה היא, וחגיגה היא צעני מ"ש גבי ולא קול שנתקדשה [בסיומן מ"ו] דצעין שגיגיו לדבר הצרור שנים מפי שנים וכלכו להם, ואי לא הרי ה"ל קול הכרה צעלמה ולא חיישו לה, ומ"ש הבא דצנך שמענו עליו ה"ל חזקה, אשר ע"כ נראה מוכח כמו שכתב הרדב"ז [ח"ד סי' חלף שט"ז] דגדר קול הוא שיואל צלי הסכמה וגדר החזקה שהולך ומחזק הדבר צלי ערעור לזמן ארוך, ואשר נראה צאור לדבריו שגדר החזקה הוא שהוסכם הדבר אל הכל שכן הוא מחמת שכן שמעו עליו, וגדר הקול שלא הוסכם הדבר אלא שאומרים שמענו שפלוני נתקדשה, אך עכ"פ חזקה כזו חזקה גרועה היא דאינה אלא חזקה צעלמה כמו שכתבו רש"י ורשב"ם והר"ן, ומש"כ הוא דנאמן בעל לשחור חזקה ו

ודלא כצ"ש בשם הט"ז, וכן מוכח מש"ם פרק המדיר דמוקי מחני משמטו נדה, בהחזקה נדה צנענותיה, ולא מוקי דמיניי שהמרה שלשים יום עמאה אני אלא נשום דאמרה עמאה אני מהני אמתלה.

גם בעצי ארוים השיג על הצ"ש צמ"ש בשם הח"מ והט"ז דיש חילוק לענין אמתלה, דקודם לי יום מהני אמתלה ולא לאחר לי יום, וכי דנח"מ לא מלא חילוק זה, וגם לא ידעתי טעם לחילוק זה, ומעובדה דהבית איתתא שקפלו עליה צמ"א לקדשה דאמרינן דמהני אמתלה, אטו אם לא נזדמן לה אדם כגון עד לאחר לי יום לא מהני לה אמתלה.

ובלבד ש' מרדכי סי' י' צידון אשה שצאה לבדה ואמרה שנשאה היא והחזקה כך על פיה לי יום ואח"כ חזרה צה צאמתלה, השיג שם צאות ד' להרב השואל שראה להחמיר עפ"י הצ"ש והט"ז ה"ל, וכתב דצמ"ד אף הצ"ש והט"ז יודו דמהני אמתלה, דלא אמרו אלא דוקא צדה שהחזקה עצמה לי יום, ונדה כל היום גמולה מצעלה, דהרי אינה אובלת [עמ"ז] ואינה עושה ה' דברים שהאשה עושה לצעלה ואינה נועלת מידו, אי"כ מה שמחזקה עצמה לי יום זהו שמחזק לנו צתורה ודאי שהיא נדה דומיא דאיש ואשתו וכן צאה ואשתו מה שנהגין כחה ואחותו ודרין ביחד כיון דלא חשצי להו כפרוצים, מחזק לנו כל ה' יום שהם אה ואחותו, מש"כ אין מועיל אמתלה, אבל צאשה שאמרה א"א אני ומפני דיצירה זה הוחזקה לא"א, מה מוסיף לנו ה' יום שעצרו, צאשה דבר הוחזקה יותר לאחר לי יום לדיצורה מכפי שהיה צעעת דיצורה, וא"כ צהאי דינה דאמרה א"א, אף הצ"ש והט"ז יודו דמועיל אמתלה. ועיי"ש שהאריך להוכיח מדברי הרשב"א והר"ן [כתובות כ"ב] דכה דאין מועיל אמתלה בהחזקה נדה היינו דוקא היבא דעשה מנעשה צלצישת צגדי נדה.

וכתב עוד דאף לפי סברה הש"ס שמעתתא ו' פ"ב דהיכא דהעיד בעד וחזק לי יום על חתיכה שהיא איסור, לא יועיל אח"כ אמתלה, היינו דצעעת הגדה היתה לו נאמנות לגבי דידן, אלא שלא היתה הנאמנות כשני עדים רק כע"א, צה אמרינן דמועיל לי יום שאז יחי דין נאמנות כצי תרי דהוחזקה הנאמנות וכן צאצ על צהו לסברה הש"ס, כיון דהימניה רחמי"א אי"כ הוחזק אללנו הנאמנות ונעשה הנאמנות אללנו כצי תרי מש"כ אין מועיל אמתלה, אבל הבא דאמרה א"א אני, דלגבי דידן אין לה נאמנות כלל, אפילו בעד אחד, שאין דבר שצערורי צהית משנים, ורק על עצמה שויה חתיכה דאיסורה, אי"כ צכה"ג גם הש"ס יודה דאף לאחר לי יום מועיל אמתלה, דהרי אללנו לא הוחזקה כלל צתורה נאמנות, וכדאיתא בקידושין ס"ד, לא הימנא רחמנא, וממילא גם על עצמה מועיל אמתלה וכו'.

וביד יוסף (לר"י דייטש) סי' קכ"ב הביא מהרי"ש סי' חל"ה דמצי להבדיל שדעתו דמהני אמתלה אפילו לאחר זמן כל שלא הוחזקה אלא ע"י אמירתה בלבד, דאעבדה דגמי מעשה צאשה אחת כ"י כתב וז"ל: ואפי"ג דשויה אנפשה חד"א כשאמרה תחלה מקודשת אני והוחזקה צמקודשת מחמת צדורה לזמן מרובה, שם כל זה נאמנת להחיר כל שנתנה אמתלה לדבריה על מה אמרה כן מתחילה עכ"ל.

ועי' בבית שלמה (לר"ש מסקלה) סי' קל"ב שהביא מחלוקת הראשונים לענין חליצה המוצאה בקצרה צמרדכי ציצמות פרק מצות חליצה, דדעת ר"ת דמועיל לענין השנים חזקה השנים ע"י קלא, ואין צריך עדים לא על השנים ולא על הסימנים, ור' יואל חמה עליו דשורפין ומלקין על החזקות הוא דוקא ע"י מעשה, והעיר הבית שלמה צמוקף שם דיש להחפלה על המהרי"ק דמתי לחלק לענין מיתה צין הוחזק ע"י מעשה או לא, ועל

דנין (ה) על פי (א) חזקה זו אע"פ שאין שם ראיה ברורה שזה קרוב ומלקין וחונקין (ב) וסוקלין על חזקה זו:

איש

פתחי תשובה

(ה) ע"פ חזקה זו ענה"ט ועין נס' יד הנהג' פ"א מהל"ג מה שחמ' הוא ז"ל על הכ"ג נזה [ועין נס' פדרי טהרס ר"ס קפ"ה וגם נהפ' חסס סופר סי' מ"א וסי' ע"ו]:

וה"ל לר' מרי דלזליקן בתר רובא דדילמא לאו אצוי הוא דילמא הוא הדרג' ח"ל סימן רמ"ה ובגדל שבע דף קי"ו וק"י"ט: מדיני נפשות ח"מ:

באר היטב

(א) חזקה. עין ברמז"ס פ"א מהל"ג דין כ'. מ"ש הצ"ח למה לא יליף הש"ס מזה דלזליקן בתר החזקה ע"ש. לא ק"מ לפי מ"ש תוספות שם ד"ה ודילמא חזקה וכו'. התינה היכא דליכא ריעותא וכו'. ח"כ אי ילפינן ממנה אצוי היה נשאר לנו קושיה התוספות דילמא היכא דליכא ריעותא. דלא לא שייך תירוק של תוס' עין שם. ודברי בה"י נכלל המה קשים להולמן ע"ש. רק את זה יוכל להקשות משום חזקה כסגרת הרמז"ס וכמו שהקשה תוספות שם וד"ק. עין (ב) וסוקלין. וה"ה דנאסרת על הכהן משום זונה וכ"ש הוא

הפוסקים

סי"א אות ו-סי"ב אות ב

אוצר

גם הכיזא צננין לצי שם מהרד"ז ה"ל וגדר הקול הוא שיהא צלי בסכמה ואינו הולך ומתחזק וגדר החזקה שהולך ומתחזק.

ב. דנין ע"פ חזקה זו. א. ב' עדים אם יכולים לבטל החזקה. כתב ציד אליהו (לר"א מלוצ'ין) סימן ל"ז דף מ' טור א' דהא דסוקלין על החזקה, היינו שלא נודע לנו שהיא שקר, אבל אם אח"כ באו עדים שאינו שאר צד פשיטא שאין סוקלין אע"פ שהוא בא עליהם קודם שנודע לנו שהחזקה היא שקר, וכ"ז פשוט.

גם ה"י שאלמוגה בתשובתו שנתורת חיים למחרי"ש ח"ג סי' נ"ג כתב בפשיטות דעדים מצטלן חזקה. ובאצני האפוד סימן ע"ו דק"ע ג', כתב דגם מדברי השו"י שהכ"ז בפ"ה סק"ג מבואר דאין איכא צ' עדים לסתור החזקה מהני. ועי' בלוח שח"ז דדברי רבנו ירוחם המובאים בדברי הבאר שבע. [ועי' בפ"ה סק"ג שדן אם יכולים צ' עדים להכחישו במקום דהאיסור הוא מחמת שיהא חפשי ח"ה].

ב. כשאומרים אמתלא על החזקה אי סבילתה. בתשובת ר' יוסף שאלמוגה שנתורת חיים למחרי"ש ח"ג סי' נ"ג, כשדן לענין מי שהחזיק עצמו ככהן זמן רב ואח"כ חזר צו באמתלא, ואמר שהחזיק עצמו כן לפי שאמו הייתה כהנת וגם בהיות זה לו לכבוד לעלות לדוכן ולקרות בתורה תחילה, כתב דהא דאמרינן סוקלין ושורפין על החזקה, היינו שלא חזר צו מהחזקה, אבל אם חזרה ואמרה אין זה צני ונחנה אמתלא לדבריה פשיטא דנאמנת, ולעיל מניה כתב דיש להביא ראיה ממ"ש בעור [וי"ד סימן קפ"ה] על דברי הרמז"ן [שכתב דלצד צדדי נדה נחזקה ושוב אינה נאמנת שהיא עבירה אפילו צנונית אמתלא] ח"ל: ותימה הוא ובי עדיף הוחזקה נדה צנוניתה מכשאומרת צפיה עמאה אני שנאמנת שוב לומר עבירה אני עיי אמתלא ע"כ, ואע"ג דלדברי הרמז"ן גרע וכמ"ש ח"ל, אינה נאמנת אפילו נחנת אמתלא לדבריה שאלומרת לא לבשתי בגדים אלא שלא תערידי עכשי כי לא הייתי צריכה אינה נאמנת, טעמו של הרמז"ן הוא משום [דהאמתלא אינה מספיקה], דכיון דאין האמתלא לענין נדות אלא לגבי בעלה שלא יערידה בעולה לפי שאינה צריכה, ח"כ לענין מה חזקה את עצמה נדה צנוניתה לבטל באמרה לו עמאה אני כי בעצרו לבד אומרת עמאה אני יהיה היא האמתלא, אלא ודאי מדהחליפה בגדיה בוי הוכחה גמורה שהיא נדה באמת, ולכן אינו מועיל לה אמתלא לדעת הרמז"ן, ועפ"י התיר צדדו ה"ל שהחזיק עצמו לכהן, לישא גרושה, מפאת האמתלא שנתן.

וכי, באופן דאף כשנראה להחמיר צניד אין צדיק לדון באשה בלזו כי אם ספק אירוסין לצד אצל לומר שהיתה ודאי מאורסת שהם קדשה אחר דלא תפסי בה קידושין לא יעלה על לב כלל, וגדולה מזו ראיתי למורי הר"מ [פני משה ח"ב סימן ק"ל] שכתבנו שלו הוא דומה לדון מהרי"ק שכתב ח"ל, ואין לומר דכיון דמדין חזקה אמינה עלה החזקה לא תהום צסוג ספק כי אם צסוג ודאי, דהא סוקלין ושורפין על החזקה, להא אמינה דשנייה הדיא דאיכא מעשה גדול שמוכיח צהדא וכדחילק מהרי"ק גופיה צשייר כה"ז אמנם חזקה כזו לא ילאת מסוג ספק עכ"ל. ולירק שם צסא"ר עוד ספיקא להתורה.

אולם בבית אפרים סימן מ"ט [ומובא לעיל אות ה'] מבואר שחם דאפילו להבזורים דעפ"י דבורה לצד לא הוי חזקה מ"מ כשמוחזקים ואינם יודעים מחמת מה מוחזקים כך הוי חזקה לענין מלקות ואיסור, שכתב לפי שיעתו דדיבור לצד לא הוי חזקה כי אם ע"י מעשה דאף מההרי"ק [המובא לעיל אות ג'] שכתב דלענין מלקות ואיסור לא צטון מעשה צהדי החזקה] לא מיירי בחזקה הללמחת ע"י חמירת צע"ד, רק דהתם הוי צע"ד שזו הוחזקה זמן רב לארסה, וע"ז כתב דאעפ"י שאין אמתו רא"י שכתב זה עם זו כבעל ואשתו, מ"מ למלקות לא צטון כולי האי, אלא מכיון שאנו מוחזקין שזו ארסהו של פלוני מלקין עליה, ור"ל דאע"ג שאין אנו יודעין מחמת מה אנו מוחזקין צכך, מ"מ מחמתה היה כדבר ידוע אז כשנאמרס צפומצי ונאז נאמחה החזקה זאת, ואמרינן שמתחמה הוי אז עדים כשרים כדת משה ולפיכך הוחזקה לא"ה מאז ועד עתה.

ועי' בבנין צבי ח"א סימן י"א אות כ"ז שכתב ד אחר לאסור צנידונו מחמת שנפרסם צעיר ונחזק שהיא א"ה, ושוב אינו מועיל מה שאמרה אח"כ שלא הייתה מקודשת לו מעולם, והביא מתשר הרא"ש כלל ל"ח סעי' ח' הוצא צצ"י ח"י"מ סי' ק"י"א צראצון שהוציא שטיח על שמעון ואין לו נכסים שיפרע מהם אלא צחיס שלוי מחזק מהם, וראצון עטען שלוי קנה הצחיס משמעון אחרי שנחחייז לו צזה השער והביא עדים שאחר זמן החזר הזה היה פרסום צעיר שהיו אומרים העולם שאלות הצחיס היו של שמעון, וכתב הרא"ש שכתב עם ראצון שהרי צכל מקום הפרסום מועיל, שסוקלין ושורפין על החזקה, וגם צנידון זה כיון שהיו מוחזקים בחזקה שמעון החזקה מועלת עכ"ד, יצד"מ ח"י"מ סימן ק"מ הביא תשר הרשב"א דאם אין עדים שצצחיס שייכים לראצון רק קול, אין הקול מוילא מידי שמעון המחזק, וכדי שלא תהיה מחלוקת צין הרא"ש להרשב"א, כתב דר"מ דהרא"ש מיירי שהקול מצורר שהוא של ראצון, וכ"כ צסמ"ע סק"ה ע"י"ש,

אוצר

סי'ק ב אית ב

הפוסקים

כן לא מהני בה אמתלא. [ועי' להלן אות ג' בדברי חזוני האפוד בספר להמחרי"ט].

ובבאר שבע סימן ע"ה שהשיב צאתו נידון להרח"ש ומחרי"ט כ"כ*, הביא ראה דלא מהני אמתלא במקום חזק מכל דכתב הר"ן בפרק האומר אהא דחני [קדושין כ"ד א'] בשעת קידושין אמר יש לי בנים, בשעת מיתה אמר אין לי בנים, בשעת קידושין אמר אין לי אחים, בשעת מיתה אמר יש לי אחים, נאמן להחיר ואין נאמן לאסור דברי רבי, דברי רבותא קמ"ל דאש"ג דאיכא למימר דמאי דאמר בשעת קידושין לא אמר אלא כדי שיתחלל אשתו בקדושתו ובשעת מיתה דלא איכפת ליה במידי קושטא קאמר, אפ"ה נאמן להחיר משום דאיכא למימר מה לו לשקר בדאמרינן לקמן ואינו נאמן לחזור בו מדיבורו הראשון ולאסור ע"ל, הרי קמן מצוה דאפינו אמתלא טובה והגיונותו אינו מועיל במקום חזק, וכן כתב רבינו ירוחם בשם הרמ"ה על הבוא דנאמן האז לומר זה בן גרושה וכו' [קדושין ע"ד א'] וז"ל דוקא דלא ה"ל חזקה דכשרות אפומא דאצור חלל ה"ל חזקה דכשרות אפומא דאצור לא מהימן למפסליה אלא בסבדי עכ"ל, וכבר צ"י בעל"ש סימן ד', ומדקאמר אלא בסבדי, משמע דלא מהימן למפסליה בלא סבדי ע"י אמתלא, וכי חיימא הא גופא עממא מאי למא לא יועיל אמתלא טובה ואלימא במקום חזק, כבר נתן טעם ביירושלמי בפרק עשרה יוחסין על המשנה מי שילא הוא ואשתו למד"י כו', ומשום דחזקה חשובה כמו עדים ממש על אותו דבר, וז"ל רבי אצור בשם ר' יוחנן אמר איש ואשתו עשו אותן כשני עדים חזקה אין אשה שותפת על בני חברתה כו', הרי שאין הטעם משום דשילא אנפשיהו חתיכה דאסורה היא אלא משום דכיוי כמו עדים, ולכך מלקין וסוקלין ישורפין על החזקה ואין הורגין על האמירה, ולכך לא אשכחן בשום מקום צבולה גמרא דמועיל אמתלא אלא דוקא באמירה לחוד ובהבוא דכתובות [כ"ב א'].

ובפרשת מרדכי סימן מ"ג בלחוד שהשיב את אחרותו לבני המוחזק כן שנים רבות, וכשנשאל על זה אמר שצחק הוחזק כן ורק כדי לחפות על אשתו מפני הצושה שילדתו צושה לפני שנשאת לו החזיקו בבני, כתב ג"כ דחזקה אלימא כז היא עדות צרורה וממיתין עליה וממילא לא מהני שום אמתלא, דהא לימא שום אמתלא נגד עדים והרי חזקה זו שאינה פוסקת דינו כעדים, ואילו היה מהני אמתלא בלתי אופן לא היינו מלקין או ממיתין דכיינו חוששים שמה מפני אזהר אמתלא החזיקו ולעולם שאינו צערו עליה, ומ"ש הרב השואל לדחות דהתם מפני שהתרו בו וקבל התראה ולא אמר האמתלא ע"כ לא מהני, דברים תמוהים הם, חלל דבצא על צחו שכתב הרמב"ם, הרי הבת לא ידעה אם זה אציה או לא רק מכה חזקה, ועוד בלחודו ואשתו מאי איכא למימר, ועוד בלתי ואשה שהורגין לאחרים עלי' מאין יודע האחר שזאת אשת איש אם לא מכה החזקה, וכן הרא"י שהביא הרמב"ם להחזקה ממנה אציו [המונח לעיל סק"ה אות א'] הרי שם לא עבר רק הבן ונמיתין ע"פ החזקה, ועוד דאם החזקה אינה כלום כשיש אמתלא, וכי צבול הודחת עמו ממיתין, והא כתב הרמב"ם שאינה נהרגת על פיה כו' עד או שמוחק ע"כ, א"כ מה מהני קבלת ההתראה, אש"כ אעיקר דחזקה סמכין לדון עליה במיתה. ולהלן שם כתב לתרן דברי העור וי"ד סי' קפ"ה שהשיב על הרמב"ן צ"ה* דלא מהני אמתלא בהוחזקה.

אולם המחרי"ט שם צימן י"ד דפ"ג א' חלק ע"ז והשיבו דלא גרע זה שהוחזק בעירו לכהן זמן רב משאר חזקות דעלמא דקיי"ל סוקלין וישורפין על החזקות, ואפילו היתה אמתלא מספקת לסמוך עליה יראה דאינו מועיל, דהרי בהבוא דהוחזקה נדה בשכנותיה, אש"ג שמה העור צו"ד סימן קפ"ה על הרמב"ן שכתב שאינו מועיל אמתלא, מ"מ הרשב"א והר"ן והרב המגיד [הבואו צ"י יו"ד שם] הסכימו לדברי הרמב"ן, וה"ה כתב שזה נראה דעת הרמב"ם, ואין לנו לזוז מדברי אריכותא חילין, וגם יש לי קצת ראה מדברי התוס' והרשב"ה שכתבו בפרק המדיר [כתובות ע"ז א'] בזה דתן ומשנתתו נדה כו' דפריך בגמ', אי דלא ידע נסמוך עילוי, וכתבו התוס' והרשב"ה פי' דאפילו ראה צד"ה* מלוכלכים בדם, נסמוך עילוי אם אומרת שעברה על שוק של טבחים וכיוצא, ומשני עליה שהוחזקה נדה בשכנותיה, משמע דבהוחזקה נדה ליכא למיסמוך בשום טענה שאומרת, כגון מחמת חשות כח שהרגישה צעמיה בהבוא שעתה או מחמת צושה וכיוצא, ומ"ש הריי שאמוגה דאף הרמב"ן יודה בכך דסוקלין על החזקות דמהני אמתלא, לא נראה, שהרי הר"ן והמ"מ חלו בטעם דכיון דאמרינן דעלה לוקה עליה נראה דמחזיקין לה כנדה ודאית, ולהכי לא מהני שום אמתלא, וא"כ מניה ג"כ הא דאמרינן סוקלין וישורפין על החזקות, נראה דמחזיקין הדבר בודאי ולא מהני שום אמתלא, וכן נראה ג"כ דעת כל הפוסקים שסתמו סוקלין וישורפין על החזקות, ולא לישתמיט שום חד לומר דמהני אמתלא, אלא נראה ידאי דאינו מועיל, ועוד שכתב הב"י [ה"ל] בשם הרשב"א בתי"ה שישב תמיכות העור על הרמב"ן ה"ז דדוקא משום צושה או אונס מקרי ואמרה עממא אני, חלל לעשות מעשה כולי האי ללצות בגדי נדה אינה לוצעה כו', וז"ל פשט דבריו שהכונה שיש חילוק בין דיבורא צעממא למעשה שוהבגה כמשפט הנדה וכל שהוחזקה מחמת מעשה מנהג שנהגה בכך לא מהניא, וכעין חילוק זה ראיתי בדברי הא"ז הביאו שלטי בגזירות בפרק עשרה יוחסין [הבוא לעיל סק"ה אות ה'].

ועי' במשיבת נפש (השני) סימן ע"ז דף ס"ו א' שכתב ג"כ דכי יכירי דלא מהני אמתלא בהוחזקה נדה וכמ"ש הרשב"א, גם בחזקה דל' יום לא מהני אמתלא, ומבאר דמ"ש הרשב"א דלא מהני אמתלא בחזקה דל"ב איך לוקין הא אפשר שתתן אמתלא, דאין הקושי מהתראה ספק דהא קיי"ל התראה ספק שמה התראה כרבי יוחנן צריש יבמות, אלא דכיון דמהני אמתלא, אף אם לא תתן אמתלא אין להלקותן מספיקא.

גם המחרי"ט ח"א סי' קמ"ט שהשיב צאתו נידון להרח"ש כ"כ* אחר שכתב ג"כ בהרח"ש דבהוחזק ע"י מעשה לא מהני אמתלא ע"י מש"כ הרמב"ן והרשב"א בנדה, הוסיף עוד דאילו לא היה צ"ד רק מעשה שראיתו שעה לדוכן וקרא ראשון זהו דינו של הרמב"ן דאמר דלא מהני אמתלא כנגד המעשה, אבל הכא חזקה גדולה איכא כאן דהוחזק ע"י משלשים יום ולא מהניא אמתלא כלל, ודבר זה לא מתורתו של הרמב"ן למדנו, שתלמוד ערוך הוא צידו סוקלין וישורפין על החזקות כו' ומעשה באשה אחת שצאת לירושלים וצנה מורכב על כתפה והגדילתו וצא עליה והציאות לצ"ד וסוקלים, ומי לא עסקין דכיוצא לה אמתלא שגדלתו והיה לה לבן, בדאמרינן [סנהדרין י"ט א'] על הפסוק חמשה בני מיכל, וכי מיכל ילדה, אלא כל המגדל יתום כאילו ילדו, ואעפ"כ סוקלים, וכן המקלל אציו ואמי איכא קטלינן ליה אם לא בחזקה, ואין אציו יכול להילד ולומר לא עשיתי אלא חוער לידא ומרע לקצורה ומדקטלינן ליה אלמא כל מילתא דאתחזק

(*) על נידון זה דהאיש שהחזיק עצמו לכהן ואח"כ חזר בה השיבו גם במהרי" לבית הלוי סי' ל"ג, בלבוש בתשובה בסוף חלק אה"ע ובחוש השני סי' י"ה, ובולם העלו שאסור להאיש שהוחזק לכהן לישא אשה גרושה.

אוצר

סיק ב אות ב-ג

הפוסקים

האמתלא שנתנה היתה מוכרחת לעשות כן מהני האמתלא, וכושיק החתנים דלפיו מש"כ הט"ז והצ"ח [בסי' זה] דלמחר לי יום לא מהני אמתלא, אם לא היה אפשר צענין אחר מהני אמתלא עד עולם, ונראה ראיה ברורה לזה דברי הרמ"א מייחסי ראוי מילתו [דלעפ"י שהחזקה לכולם כאחותו מ"מ היה מותר לשמש עמה, והיונו משום דהיתה אמתלא, כמו שאמר רק אין יראה חלקים במקום הזה] וצ"ח הלל ארבו הימים ואפ"ה מהני אמתלא כיון שא"ה צענין אחר. וע"ש עוד בחתנים שכתב ליישב יפ"ז איך לוקים עליה ולא היו התרחת ספק שמה חתן אמתלא, משום דליתן אמתלא על לבישת בגדי נדה או על איחור שלשים יום לא שכיחא, ועל הרוב לא תמצא אמתלא כזו וכו' התרחת ודאי, ולוקים על הרוב, וכמ"ש בחומ"ש נדה מ"ו ז' ד"ה ר' יוחנן, ולעולם מהני אמתלא.*

ובאבני צדק (לרמ"מ פגוע) סי' ד' נאשכ שהיתה דרה עם אחד כחצי שנה ואח"כ נשאת לאחר, ועושים שלא היו ציגים קידושין ורק מחמת צושה החזיקו עצמם כן, כי עפ"י החתנים הג"ל דגם צ"ד שהאמתלא היא על כל הזמן, כי בכל הזמן היתה צושה לומר שהיתה זונה אפשר דמהני אמתלא גם במקום חזקה לי יום, [אלא שבנידונו פקפק בזה עפ"י מ"ש בחומ"ש סימן י"ז דלא מהני אמתלא בלא שפעה חיסור]. גם בלבושי מרדכי ח"ב סימן ל"ב צדון כעין הג"ל הביא דברי החתנים ומסיק בסוף התשובה דמהני אמתלא אם היא מספקת למה שחזרה רק לאחר לי יום.

ובזכרון יוסף (משטיינברט) סימן ח' בנחזקה לא"ה ע"י מעשה [והוא הנידון במצא להלן סק"ג] כתב ג"כ צדק ע' עור ג' צין שאר הכתרים גם היתר מחמת האמתלא שנתנה, כיון שלפי האמתלא היתה לריבה גם להביא מעשה. אולם בתב"ש סימן א' סקע"ה הוכיח דנדה לא מהני שום אמתלא אפילו נותנת אמתלא גם על הלבישה וכתב דהכי מסתברא, דהא מדמינן [בקידושין פ' א'] חזקה נדה לסוקלין וסורפין על החזקות, והתם אפילו יאמר כמה אמתלאות לא מהני דכך גזרה התורה, שהחזקה היא כדא"ה.

ובפני משה צמרה"פ סק"ב הוכיח דגם הרמ"א והט"ז ע"כ לא ס"ל לדניא חילוק זה, שהרי הט"ז צ"ד סימן א' סק"ב השיג על מה שפסק המחבר בטעם שפעה סימן בראש הכבש שהוא ערש דמהני אמתלא מהא דמלנו דגבי לבישת בגדי נדה לא מהני אמתלא, והביא ראיה מהר"מ שם שנשאר ג"כ צ"ע דין זה מחמת קושיא מס' קפ"ה וכו', ובאמת הרמ"א צ"ד סי' קכ"ז מביא דין זה בטעם שפעה סימן כס"ט יש מי שאומר, ועי"ש צ"ח דלכך כתב כס"ט יש מי שאומר אפ"ה דהש"ע בסי' א' כתב דין זה בפשיטות משום דצ"ח נשאר צ"ע מס' קפ"ה, והש"ח גופיה מחרץ שם דל"ק מידי מס' קפ"ה ע"פ מ"ש בחש"י הרמ"א דאם יש אמתלא גם על הלבישה מהני אמתלא וה"ל דכותי ע"כ, עכ"פ חזין דהט"ז בעצמו לא סבר לחלק בזה וכתב שמצא ראיה מהר"מ גופיה שנשאר צ"ע דין זה, וכן מוכח ברמ"א סי' קכ"ז, אלמא דלדינא לא ר"ה

(*) וע"י במאירי כתובות כ"ב ב' שכתב וז"ל : אם החזקה נדה בשכנותיה ע"י לבישת בגדי נדות וכו' יראה שאינה נאמנת אף באמתלא, שהרי כשהחזקה היא לה כדא"ה נדה ללקות עליה, ואין דרך לעשות מעשה המחזיקה בנדה משום אמתלא, אלא שנראה לי שהכל לפי חזק האמתלא. ובהערות המו"ל הרב אברהם סופר הביא שכ"כ המאירי גם בקידושין פ' א' ד"ה מאחר וז"ל : אלא אם כן עוקרת החזקה מכה אמתלא אחרת עכ"ל וכתב שהמאירי הוא תנא המסייע להרמ"א שכ' בשו"ת סי' ב' שאם נותנת אמתלא המספקת גם למעשה מהניא האמתלא.

בהחזקה נדה ע"י לבישת בגדי נדה, וברו לא גרע מאלי אחרת עממא אני דמהני אמתלא, דלא אמר הטור כן אלא צדקה דלא בחזקה לי יום, וכו"ל חזקה קלושה, ע"כ ס"ל להטור דכסה"ג גם אמתלא מהני וכו'.

ובאבני האפור סימן ע"י דקס"ע ד' כתב דהגם שהטור תמה על הרמב"ן נוכל לומר דהטור לא היה כוננו לחלוק עליו בפירוש אלא שחמה עליו, וכמו שכתב הכנה"ג שם משם מהר"ק, עוד י"ל אפילו אם נאמר שהטור חולק על הרמב"ן וס"ל דלבישת בגדי נדה מהני אמתלא, (וכמ"ש בשולח ונושז ע"י שד"ח חלק הכללים מצי האלף אות ס"ט), לא חלק אלא היכא דאיכא חדא לגריעותא, או שאמרה היא שהיא עממא, או שלבשה בגדי נדות, ועי"ז הבינו שכנותיה שהיא נדה ואפשר שטעו, אבל אי איכא תרתי, שהיא אמרה שהיא נדה וגם לבשה בגדי נדות אפשר דכתיב הא יודה הטור, וצ"ד הא איכא תרתי לריעותא שישבו יחד כאיש ואשה וגם אמרה בעלי הוא. כו', ואפילו הרמ"א בתשובה סימן ז' דלדד לומר דהא דסוקלין על החזקות היינו כשאין נותנין אמתלא, מ"מ לא עמד דעתו בזה ותיכף ומיד חזר צו ואמר דעממא דלא מהני אמתלא, היינו משום דכלא דיבור דידברו החזקה בזה להם מאחרים ובהא לא מהני אמתלא, וזו היתה תחילת כוונתו וכמו שגירא בתחילת דבריו, ונעוץ סופן בתחילתן, באופן דכל דהאמתלא בזה לסתור החזקה לכ"ע לא מהני. וע"י לעיל סק"א ריש אות ה' בהערה שמתחת לקו על הרמ"א.

ובפני יהושע ח"ה סימן א' דכ"ד טור ג' מוכיח דלא מהני אמתלא בחזקה דסוקלין וסורפין, דאי מהני אמתלא הכתיב והלילו העדה וכל זכות שאפשר טרחין ועטנין כגודע דדינו נפשות, גם לא הזכיר שום פוסק דמהני אמתלא.

גם בדי השב סי' ז' נאשכ ואשה שהחזקה בשואים זל"ז ואח"כ חזרו בהם ואמרו שמעולם לא נישאו ונתנה האשה אמתלא על מה שאמרה מקודם שמקודשת היא להאיש, כי כן ז"ה לה לאמר והבטיח לה שיקדש אותה, גם אמרה כן צדדי שלא יחשבה לזונה, כתב צד"ד ד' דאם בחזקה לי יום לא מהני לה אמתלא דאי היה מהני אמתלא לא היינו הורגים על חזקה דוהלילו העדה כתיב ורתוק בדבר שלא ימצאו כצ"ד שום אמתלא. ובפרי השדה ח"ד סי' ק"ב כתב דמשו"ה נקט צש"ע הורגין עליה, אפ"ה דאין דרכו להביא מה שאינו נורא צוה"ז, אלא דאח"כ לאשמעינן דגם אמתלא לא מהני אחר שהחזקה, דאם היה מהני חזרה ע"י אמתלא לא היו חייבים מיתה עליה. [וכן דעת כל האחרונים צחותיות שלפני זה שדנו בגדוניהם באופנים שונים אי היו חזקה ולא מהני אמתלא, או דלא היו חזקה ומהני אמתלא, הרי שחפסו צפשיעות דנחזקה לא מהני אמתלא].

ובמקום זהו רק חיסור דרצון וכגון שהאיש שהחזקה כבעלה נטעה במשאלים, כתב בלבושי מרדכי ח"ב סי' ל"ב דיש לזקף להתיר דדרצון יש להקל צענין חזקה דמהני אמתלא, והביא מבית אפרים סי' א' [הוצא להלן סק"ו אות א'] לענין חיסור צ' נשים דהוא רק מדרצון יש להקל צענין חזקה דמהני אמתלא.

ג. הסוברים דכשהאמתלא היא לא רק על שעה שהתחילו להתחזק עצמם אך גם על המשך התנהגותם בחזקה זו כל הזמן, מהני לבטל החזקה, והחולקים על זה. ע"י צפ"ח סק"ג שהביא מהכת"ס סימן ע"ז דאם האמתלא היא באופן שהיה לר"ך להאריך לי יום מהני האמתלא חף לאחר לי. וע"י בחת"ס שם דמקור הדברים הם מהשו"ה הרמ"א סימן צ' הביאו הש"ח צ"ד סימן קפ"ה סק"ה שכתב כן לענין נדה שבנידונו, דאף שהחזקה עצמה כנדה צפני אחרים מ"מ כיון שמתחת

באר הגולה

ב רמ"ס סס מתימרה
דבר ב"ב דף קס"ז ע"ב

ב ב [א] איש ואשה שבאו ממדינת הים

היא

ביאור הגר"א

[א] איש ואשה כו.
מהנ"ל ס"א :

אוצר

ס"ק ב אות ג—ס"ק ג

הפוסקים

נדה הרמ"א לסמוך על סברה זו לחלק בכה, לכך כתב שם בד"מ ואולי יש לחלק ול"ע ע"ש, וא"כ לכך ספיר פסק בע"ז הכה ג"כ דלא מהני אמחלה, ובאמת מוכח להדיא מדברי הר"ן בשם הרשב"א דאין לחלק בכה, דברי הרשב"א הוכיח דלא מהני אמחלה גבי הוחזקה נדה בשכנותיה מדקאמר דבעלה לוקה עליה, א"כ מכה הוכחה זו מוכח להדיא דשם אמחלה אינו מועיל גבי הוחזקה נדה בשכנותיה. [ועי' לעיל בדברי החת"ס].

ובאבני האפור בתשובה סימן ע"ז כתב דאפילו להרמ"א נחשו דבגדה מהני אמחלה כזו, מ"מ בחזקה זו דשאר בשר לא מהני, והוא עפ"י מ"ש במכרי"ע [המוצא בלות הקודם] דכך חזקה דסוקלין ושורפין עדיפה מחזקה נדה, ונראה בטעמו דהגם דכך חזקה היא צאה ג"כ מכה מעשה דראו אותם מתגדלין זה עם זה, מ"מ לא דמי לחזקה נדה דצאה מתחת שראוה לנשאת בגדים, דריעא, דאפשר דלא היו לה בגדים אחרים, וגם אינה חזקה דשלשים יום רק חזקה כל שכולה והפוכה מצדיו טברה לבגדי נדות, משא"כ חזקה דשאר בשר דהיא בשלשים יום וגם היא מפורסמת לכל, לא תלין בשום דבר והיא אמחתי ותקיפי, ובחזקה כי האי כל מין אמחלה לא מהני. [ועי' בלות הקודם] מכמה אחרונים שאף שבנידוייהם היתה האמחלה על המשך התנהגותם כל הזמן מ"מ כתבו דלא מהני. ובס"י מ"ז יתבאר דלכמה פוסקים אפילו במקום שנאמנים באמחלה הוכח דעפ"י דברי האמחלה עשה איסור אינו נאמן לעשות עצמו רשע].

ד. וכשהאמחלה היתה מבוררת לפני כל בשעה שהחזיקה עצמה. בלבוש מרדכי ס"י ג' אחר שזן בנידוי אס כוי נחזקה על פי דיבורה, כתב בלות ו' דאף אס נימא שאשה שאמרה מקודשת אני לא יועיל אמחלה, אעפ"י צ"ד דבוצררה בשעת מעשה האמחלה לעיני כל, שהרי כריסה צין שנייה, וכיון דמחחילה החזיקה עצמה לאחלמה אס כן היה מצורר לכל שמה שאמרה נשואה אני הוא מפני הבושה, בכה"ג לכו"ע לא הוחזק, וראויה לדבר דהיכא דהאמחלה מצוררת לעיני כל אין לריך לומר האמחלה, דברי במוציא שם רע אס יבואו עדים ויצררו שנמלא בתולים ויזינו העדים, תהי' מותרת לו, והרי הוא אחר לא מלאתי בתולים ושו' אנפשי' דה"ל היכא דתקדשה לו פחותה מצת ג' שנים וא"כ איך תותר לו, ע"כ כיון דהאמחלה מצוררת לעיני כל כדי לפטור מחבוצה, אין לריך לומר האמחלה. ועי' להלן סק"ו אות י"א שנחלקו האחרונים בצאה לפנינו כשהיא מעוברת והחזיקה עצמה לא"ל אי מהני אמחלה אח"כ.

ה. כשהודיעו לעדים קודם שנתחזקו שאינם קרובים [או שלא נתקדשו]. כתב בע"ז ביו"ד סימן קפ"ה סק"ב דהא דאמר סוקלין ושורפין על החזקה, ומעשה צאשה אחת בשאת לירושלים וחיוטק מורכב על כתפה וכדגילתו וצא עליה וסקלוה, דאס היתה אומרת בתחילה בשעת צאתה שאין זה צנה בפני צ' עדים אלא שהיא תגדל אותו ותחזיקו בחזקה צנה בפני רבים, דודאי לא היו סוקלין אותה אח"כ שאין כהן חזקה כלל כיון שסתרה אותה תחילה, ואפילו אמרה אח"כ צפירות שזה צנה כיון שבעלה תחילה מה שתאמר אח"כ, ותמה שם על הרמ"א בתשובה סימן צ' שכתב צאשה שאמרה לבעלה קודם שנתחזקה לנדה שחלש בגדי נדותה רק למראית עין וזן שם להחירה לבעיה מתחת דבור אמחלה טובה, ולפי ה"ל אין כהן חזקה כלל כיון שגילתה תחילה לבעלה בשעה שהיתה נאמנת על עצמה שהיא

טברה. ועי' צוקה"כ שמצוה שהסכים לזה, וכתב דכדבר פשוט דהרמ"א רוצה ליישב דאפילו לא ידע הבעל שרי. והביאו להע"ז בערוך השלחן ס"י זה סעיף ד', וכן בלבושי מרדכי ח"ב ס"י ל"ב לענין חזקה איש ואשה. ועי' עוד מזה בתעלומת לב ח"ג סימן ל"ה.

ו. אם נאמן אדם לבטל חזקה מי שהוחזק בבנו ולומר שרק גידלו בבן ולהתיר להשיאו לקרובותיו. עפ"י סק"ג מהכת"ס סימן ע"ז בנידון אחד שהשיא את אחותו למי שהוחזק בבנו, וכשנשאל על זה אמר שצאמה אינו בנו רק חורגו בן אשתו, אשר ילדה אותו בזנות צהייתה פנויה וכדי להסתייר צושה החזיקו הבן כאילו הוא מצעלה, והשיב לאסור, דכיון שגידלו כל השנים בחזקה בנו ממש ולא הרגיש אדם מעולם שהוא חורגו כו' א"כ צלי ספק שהורגין על חזקה כזו, וגם האמחלה אינה מועילה כו', וגם אין היתר מלד שנתנה החורג נאמנות לאב להכיר וכו' כמוצא בפ"ת באריות. ועי' גם בפרשת מרדכי ס"י מ"ג [המוצא לעיל אות צ'] שנשאל בנידון זה והשיב ג"כ דאין היתר לא מטעם האמחלה שאינה מועילה נגד חזקה ולא מטעם נאמנות האב וכעין מש"כ בחת"ס ה"ל, ומסיק שם ג"כ לדינא שהוא לריך לגרש אחות אביו שנשא, ואין להוציא בלא גע משום חששא שמה יאמרו א"ל יולדת בלא גע, יכל היכא שנחש לעשות הצריות דינא הכי.

סעיף ב. ג. איש ואשה שבאו ממדה"י. אם גם כשהיתה לאשה מקודם חזקה פנויה לפנינו ואח"כ הוחזקה לא"א אלימא החזקה שלא תוכל לחזור בה באמחלה. בזכרון יוסף (משעיינהארט) ס"י ח' דף ע"א ד' במשורכת שאמרה שמשורך שלה קידשה ואח"כ נישאת לאחר בטענה שמעולם לא קידשה המשורך ונתנה אמחלה על אחרתה הקודמת, אחר שכתב דאמירה בלא מעשה לא הוי חזקה ומהני אמחלה, אלא שמפקפק קצת באמחלה שבנידויו, ואחר שהוכיח מכמה אומדות שצ"ע העובדא דאמירה האחרונה נראית אמיתית, כתב דיש עוד לד היתר צ"ד דאפילו תימא דהכא הוי חזקה כהא דבש"ס (קידושין פ' ע"א), מ"מ י"ל דלא גרע מחזקה דתרומה דאמר ר"י [שם] דאין שורפין משום דאיכא חזקה עיסה צברה כנגדה, וה"ל איכא חזקה פנויה כנגדה, ואית לן למימר לכל הפחות אס נשאת לא חלה, ומכ"ש לדעת הפוסקים דלהוציא אשה מצעלה הוי כד"ג, משא"כ חזקה דסוקלין ושורפין דבש"ס לא היכ להם חזקה היתר לפנינו, וכמ"ש הרמ"א בתשובה סימן צ' [ועי' צאדיי לך שצ"מ], והוחזקה נדה שאני ד"ל כיון דדרכה בכה ומגופה קא חזי לא נוקמין לה אחזקה טברה לבעל החזקה כדאמרינן ריש מס' נדה, ועי"ל דלנשה בגדי נדה הוי ודאי עמאח מטעם שכתב הרשב"א, דמעשה גדול כ"כ ללבוש בגדים כו', [כמו לעיל סק"ב אות צ'], ועכ"פ נראה צרור להחירה ע"י שיגרסה המשורך ואח"כ יחזור ויקדשה מי שנשאה ויהי' מותר לקיימה, ואע"ג דאכתי איכא חשש איסור דאורייתא דכשם שאסורה לבעל כך אסורה לבעל עמ"ש בסיומן ד', מ"מ צוח יש לסמוך האמחלה דידה דהוי כחומס והוי כעמחה במשאלים בסיומן י"ז סעיף ל"ד וגם היא אומרת צרי לי, והוי כניסה לאחד מעידיה דלא חלה. ובאבני צדק (להרמ"מ פאלנעט) סימן ד', צאשה גרושה שנשאת לאחד ואח"כ נחזר שקודם שנשאת שנית דרה עם אחד ל' יום וגם אמרה שמקודשת לו, ועמה טעמים כי דרו צמות ונותנת

(ג) היא אומרת זה בעלי

והוא

פתחי תשובה

(ג) היא אומרת. עיין נחשו' נו"כ סי' כ"ד והנה ראיתי ויוצא קצת לקמן סי' קנ"ז ס"ד סק"ט:

אוצר

סי' ג-סי' ד אות א

הפוסקים

ברורה שהיתה בחזקת פנויה, אי"כ למח בורגים אותו מן הספק דילמא לא נתקדשה זו אלא אחר שנולדה, ועוד שקבלת קידושין בעודה בבטן אמה אינו מצוי פעם ציובל ואיך עלה על דעת ר' יוחנן לסקול ולשחף על חזקה כזו אם לריק שלא תהיה לה אפילו שעה אחת חזקת פנויה, ועוד הוחזקה נדה בשכנותיה שמלקין עליה, וכי מעולם לא היתה לה חזקת טהרה, ובפרק מרובה [כ"ג ע"ב] בחוס' [ד"ה דאש"ג] כתבו וז"ל, דאש"ג דמידי ביהא לריכוס לעידי קידושין, פי' כ"ז שלא הוחזקה בנשוא אש"ג עכ"ל, וראה בפירוש שאפילו היתה בחזקת פנויה קודם לכן בורגים עליה כיון שמן הסתם אמרו, וכן כתב הרמב"ם בש"א מאוס"ב ולא חלק, ומה שהביא רא"י מהחוספות פ"ק דמולין כ"ו, אין העניינים דומים, דהסתם מיירי בענין פרה אדומה שנלחש בגמרא להביא ראיה ממנה דלולין בחר רובא, [דרוב בכתוב כשרות מדשורפין אותה בלי דדיקה] והקשו החוספות דילמא לאו טעמא משום דלולין בחר רובא אלא משום דלוקמה לחזקת כשרות כיון שחיתה שתי שנים וטרפה אינה חיה עד י"ב חודש, לא תירצו דכיון שלא היה לה שעה ברורה של כשרות שלא ידענו שהיא כשרה אלא עתה למפרע [אין לאוקמה לחזקה], ואי"כ מה דמיון הוא לנדון שלפנינו שיש לה עתה חזקת אי"כ, ואפילו אם נודע שקודם לכן היה לה חזקת פנויה למח חבטל אותה חזקה לו, אדרבה חזקה זאת מצטלת חזקה ראשונה, אבל בפרה אדומה בשעת שריפה אין לה חזקה של טרפות, ומפני זה היו רואים לומר שכתב הכשרות הוא בשביל חזקה.

ד. היא אומרת זה בעלי כ"ו. א. כן הוא לשון הרמב"ם פ"א מאוס"ב ה"י כ"א. וכתב צנז"ר סי' י"ד דמשמעו לשון זה הוא דאפילו הוחזקו שלשים יום בעיני שיהיה זה אשתי והיה תאמר זה בעלי, ואילו בשאר בשר לא הזכיר שיהיה זה אשתו אלא על החזקה לחוד דין * , אך לעם בזה דבאיש ואשה אף שמוחקין באישות אכתי אי אפשר להכריז, שהרי לא הוחזקו שאין שם תנאי בקדושין וגשואין שלהם עד שיאמר בפירוש זו אשתי וזה בעלי, דכיון שיהיה בפירוש זו אשתי ולא הזכיר תנאי מסתמא אין שם תנאי ולא מהני החזקה, משא"כ בשאר קרובים שהם מנז תולדה ולא שייך בזה תנאי מהני חזקה בלי אמירה, ויוצא לנו מזה שהתנהגות איש ואשתו בחזקת אישות לא מקרי חזקה רק שהם איש ואשתו אבל אכתי לא איתחזקו שהיה אשתו לחלוטין בלא תנאי, ומעתה האומר תנאי היה בקדושין לא מקרי מעיד נגד החזקה שאף שיצאו כמה שנים אשה עם אישה בדרך כל האנשים וגם ידענו שנשאת לו אין כל זה חזקה שלא היה תנאי בקדושין **.

ועתה נחמנו למחלל לדבריה הקודמים, כתב דלכאורה יש להתיר כאן ולומר דלא דמי להך דקידושין, עפ"מ"ש בשו"ת רמ"א סי' ב' במסג' וז"ל: או שיש לחלק בין חזקת נדות דמוקמין לה לחזקת טהרה לחזקת פנויה שלא היתה להם חזקת ביתר מעולם עכ"ל, כמו כן י"ל הם דמשויין חזקת לי יום כולא, היינו דוקא בלא היתה חזקה דמשקרא, משא"כ צ"ד שידענו להאשה שהיתה לה חזקת פנויה תחלה, כי בנחת נתגרשה מצטלה הראשון, אין כח בזה חזקה דהשתא לארועי כ"כ חזקה דמשקרא להיות כולא, וחזקה פנויה עדיף גם מחזקה טהרה דאשה כמ"ש מהר"ם שוק בחובות כ"ב ע"ב, והענין דבנה א"ל שום מעשה לארועי חזקה דמולא לכן בלי מעשה, משא"כ חזקת פנויה דלריך מעשה קידושין, גם הדיון כאן צ"ע מיירי בלא הכירו אותם תחילה כלל, כגון שצאו ממדכ"י דלא שייך להעמידה לחזקת פנויה כעין שכתב הגו"ב לענין חזקת חיים בראי דראובן חי מצער, משא"כ באשה שידענו אותה שהיתה פנויה, י"ל דלא אלים כ"כ החזקה דלי יום או חזקת מעשה נגד חזקה דמשקרא ומכאן נחמנו. [אלא שצנז"ר פקפק אם יש לסמוך על האמתלא].

וב"כ בתפארת יוסף סי' ע"ו דל"ו טור ב', דהך דסוקלין ושורפין על החזקות מיירי באופן דמראשית היתה בחזקה זו וע"כ לא מהני חזקה באמתלא, דהחזקה פועל רק לצטל דבריו הראשונים ותשאר צמוד בחזקה הראשונה וכיון דמעולם לא היתה בחזקת פנויה ממילא נשארת בחזקת אי"כ, ומש"ה נקטו ברמב"ם ובגמרא [ירושלמי פ"ד דקדושין שכולא במקור לדון זה, כדלכלן סק"ז אות א'] חזקת איש ואשה רק באופן דבאו ממדכ"י דלא היתה מקודם חזקת פנויה ע"כ לא מהני חזקה באמתלא.

גם בתשובת חכם אחד הוצאנו במהר"י כי רצ סימן כ"ד דנ"ב אי' לירק צנז"ר ודמוי להתיר מחמת שהיתה לה מתחילה חזקת פנויה, דבכה"א דירושלמי [דמחזקין באיש ואשה] לא ידענו לה חזקת פנויה למפרע שעה אחת משנולדה, דשמה כבר קבל בזה אידיה קידושין מהטובה צמעי אמה כדאמר בפרק האומר [קדושין ס"ב], וגדולה מזו כתבו קצת מפרשים שכל שלא ידעו לה חזקה ביתר ברורה שעה אחת אין לומר בזה אוקמה לחזקה וכן כתבו החוספות פ"ק דמולין [דף י"א א' ד"ה אח"א], אבל צ"ד היתה לה חזקת פנויה ברורה קודם שנשאת.

אולם מהר"י כי רצ שם השיב על דבריו וכתב שכל אלו הם דברי נציאות שמי אמר לו שזו האשה [שצדין בירושלמי] לא הלכה פנויה למדכ"י וחזרה עם אחר ואמר זה אישי וכו' אומר זו אשתי, ועוד אם איתא שישתנה הדיון אם ידענו שעה

וכמהר"ם
כשאמרה אח"כ שלא קידשה לגמרי במיגו דאי אמרה שהיה תנאי בהקידושין באופן שבטל התנאי ובטלו הקידושין, וכ' דזה אינו מכמה טעמים, ורא' דהרי קיי"ל דאין אדם משיב עצמו רשע אפילו במיגו, וכמ"ש בכללי מיגו אות ק"ו, ובהו שאומרת שדרו בלא קידושין עבדה איסור ואין להאמינה, ועוד הא מיגו במקום חזקה היא בעי' דלא איפשיטא בב"ב דף ה' ע"ב, ואוליגן לחומרא וכמ"ש בש"ך בכללים אות י', [ועי' לקמן סק"ו אות א' בענין מיגו במקום חזקה], ועוד דלא שכיח לקדש אשה על תנאי, וקיי"ל מגו בטענה דלא שכיח לא אמרינן. וכן ע"ש שכתב עוד טעמים בזה.

(*) ועי' בנוב"י שם שהוכיח מסידור לשון הרמב"ם במה ששינה מלשון הירושלמי, דאין לומר דגם באיש ואשתו סגי בחזקה לחוד, והא דהזכיר אמירה היינו לדכותא דסוף דבריו [ברמב"ם שם] דבתוך שלושים אין הורגין אפילו אמר שזו אשתו, עיי"ש.

(**) בבנין צבי ח"א סי' י"א אות ל"ב הביא מהרב מרדכי יוסף דומ"ץ צאנו שהעיר דלפ"ד הגו"ב אפילו אם מוחזקים שהמה איש ואשתו כל שלא אמרו כן לא הוי בחזקת שלא קידשה על תנאי, אי"כ יש להאמינה אפילו

אוצר

ס"ק ד אות א-ג

הפוסקים

או נאמר לפרש דברי הרמב"ם דמשו"ה הזכיר אמירתם גבי איש ואשה, משום דאיידי דצלו ממדע"י, כמו שכתב שם, ולא הכירו אותם מעולם, משום הכי צעין אמירה ג"כ, משא"כ בהחזקת בשר בשר, איירי כגון שאנו מכירים אותם בהחזקת אללנו בשאר בשר מזמן, וכ"כ בע"ז דמשו"ה לא הזכיר הרמב"ם שם ל' יום משום דמיידי שנתגדלו צדית מקטנות, ולכן לא צעין אמירה, וכן מוכח מהר"א ממהם אצוי שהציא [הרמב"ם שם], וממילא גם בהחזקת שאר בשר אם צא ממקום אחר, כגון הכותל דחשבות הרשב"א, גם הרמב"ם יורה דב"י אמירה ג"כ.

ב. כשנקראת בשם האיש שדרה עמו אי נחשב כמו שאמרנו שמקודשים הם והוי חזקה. צעין ל' ח"א סימן

י"א אחר שדן צידומו אי הוי מוחזקת לא"א בלא אמירתם, כתב ב"א ל' ד"ס לבעיר עוד להחמיר צ"ד דאפילו בלא אמירה שלהם מוחזקת הוי לא"א, דכיון דהאשה היתה נקראת על שם בעלה בכל מקום ב"א, הרי מוכח זה ה"א ג"כ צלל אשת האיש בלא, וכדאמרין צ"ב קס"ז צ', אמר רב כל שהחזק שמו צעיר שלשים יום אין חוששין לו, לא אחזיק מאי, אמר אצוי דקרי ליה ועני ע"ש, ור"כ כיון דהאשה הרי היתה נקראת בכל מקום על שם בעלה הרי איכא חזקת בשם שזה בעלה, ואף בלא אמירה נחשבת כמו שאמרנו בענינה שהוא בעלה, כיון דקרי לה ועננה, וגם הרמב"ם מודה דאין לריך אמירה שלהם צ"ב ג'. וע"ש שנסחית ממכר"ק שורש קמ"ה שכתב לענין צבור לנחל דמה שקרא אותו אצוי בשעת ההספד עליו צני צבורי מהני, ומתחש"ץ ח"א סימן י"ח דכל מי ששמעו אותו קורא לאחר קרוב מחתין להבוא קרוב צנכס"י עפ"י אותה עדות כו'.

ג. כשהוחזקו עפ"י התנהגותם לבד בלי אמירה (במקום ובאופן דמהני), אם נאמנים המוחזקים עצמם למעון אח"כ נגד החזקה בטענת ברי. כתב בח"י השני סי' י"ז דף י' טור ד' דאין לומר דהא דסוקלן ושורפין על החזקות איירי [דוקא] כשהודו בשעת מעשה שהם בחזקת איסור, ותרע דהא צעין שיתיר עצמו למיתה בשעת התראה, ולכן כיון דאיכא חזקה והודאה במכין עליהו, אצל אם הוי מוכחש החזקה הוי נאמן להכחיש, ומה שלא אמרו בגמ' חילוק זה היינו מפני שהוא פשוט שהרי אין מיתה אלא במתיר עצמו למיתה בשעת התראה, ומהאי טעמא לא הזכירו גם הפוסקים דין זה, ה"א ליתא, דהתינה גבי מיתה דצעין שיתיר עצמו למיתה כדלפינן מיומא כמה אצל גבי מלקות מאי איכא למומר דהתם לא צע"י שיתיר עצמו למלקות ***, ועוד גבי הוחזק נדה בשכנותיה שהיא מומרת דרב יחיאל מאי איכא למימר, דהא גבי נדה איירי צע"כ שאמרנו לבעלה שהיא עוברה להכחיש החזקה וכן פ"י רש"י בפרק המדיר [כתובות ע"ב]

מינץ, ובין השאר הקשה דכיון שאין אנו יודעים מתי בהשלים יום בעל אותה ואינו אלא אומדנא מה מועיל אמירתם לענין הקידושין הרי קי"ל דהעדים צריכין להיות בשעת הקידושין ואם העדים יודעים שנתקדשה ואינם יודעים לכוון השעה שנתקדשה אינם עדים כלל, אי"כ מה מועיל לנו שאנחנו יודעים שתוך השלשים יום בעל אותה לשם קידושין וצ"י אמירתם להוי כעדים גמורים, כיון דאין זה עדות על שעת הקידושין וכו', ובתשו' פני"י סי' א' כתב וז"ל דהיכא שבאו ממדע"י אמרינן כיון שהחזקה, בודאי איש ואשתו הם שקידשה בשם בפני עדים ונשאה שם עכ"ל. הרי מפורש דהכונה שנתקדשה כבר במדינת הים בפני עדים כשרים ולא חיישינן שמא פסולים או קרובים היו ודלא כדברי המהר"ם מינץ.

(**) בסדרי טהרה סי' קפ"ה סק"א תמה על הוכחה זו וכתב דנעלם מהחוש השני אז דברי הרמב"ם בפ"ב מה' סנהדרין דאף במלקות בעינן שיתיר עצמו למלקות, וע"י בודת הסדרי טהרה להלן.

ובמהר"ם מינץ (נאזון י"ן) סימן כ"ג כתב דלפי משמעות דברי הירושלמי וזיתוד מדברי הרמב"ם והש"ע משמע דצעין תרוייכו סייכו סז מודים שזו אשתו וזה בעלה וגם הוחזקו ל' יום, אצל בחזקת דשאר בשר בחזקת לבד שהוחזקו ככך צ"י המוני העיר סג"י *

גם בדבר אליהו (לר"א לרמן) סימן כ"א דכ"ז טור צ' כתב דבחזקת א"א צעין גם לאמירה ומשום דבלא אמירתה היינו אומרים שבאמת היא פנויה רק שדרין צאיסור, אצל כשאומרת זה בעלי אגללי מילתא דהקריבות שצייניהם הוי מחמת אישות. וכ"כ צע"כ סי' סק"ב ומטעם דבלא אמירתם שהם איש ואשה אימור שרק פילגשו היא.

ובבית אפרים סי' מ"ט דף צ' טור ג' כתב דמאי דנקט הרמב"ם ה"א אומר זאת אשתי צסיפא ולא כתב כן צריפא, דצריפא מיידי כשהם ניכרים לנו ומוחזקים צעיינו וצעינו כל שזו אחותו כו' ע"י שר"אנו אותם נוהגים זה עם זו צאחור, דמלקין וסוקלן על חזקה זו דמסתמא חזקה זו אמיתית היא, ואח"כ חידש לנו הרמב"ם צמי שצלו ממדע"י שלא ידענו איהם מתמול שלשום כלל, צ"ב ג' צעין שיאמרו ג"כ זו אשתי ויחזקו ע"י מנהגי אישות, ובלא אמירתם רק מחמת אומדנא לחוד אין לדונם דלא אלונין צתר אומדנא צדיני נפשות וברי מארץ רחוקה צאו ואין מכיר אותם, משא"כ כשאמרו זו אשתי כו' אז צצירוף האומדן דעת שפיר הורגין וכאילו איכא עדים דמי.

ובשארית ישראל סימן א' דקל"ח דייק מלשון הרשב"א ח"א סימן כ"ז ותרל"ה שצציא צסם הרי"י לרפתי לפרש דברי הח"י פרשת אמור [ע"ה] פ' לא יעמא כו' אם וגו' לאמו ולאצוי], יאמר אמו ולא יאמר אצוי, אילו כן הייתי אומר מה אמו צידוע אף אצוי צידוע, אצוי חזקה מנין, ח"ל לאצוי, דאצוי חזקה היינו כגון שמוחזק לן עפ"י עדים שהוא כהן, ואח"כ צא אחד ואמר לו שהוא אצוי ונוכח עמו ככא ומת וצא ליעמא לו צצקין ליה, וכתב דברי מפורש צלשונו דאף צקרוצים שמהד חולדה צעין אמירה כו', לכן י"ל דלא כהצ"י, ואף בשאר קרובים שהם מהד חולדה צעין אמירה ג"כ, ודיוקו [של הנוצ"י] מהרמב"ם אינו דיוק, משום דבהך דוחזק צשאר בשר קאי לענין לסקול הם עצמם כשצא עליהם, וע"כ דכתרו צהם וקצלו התראה, וממילא נודע לנו ע"י קצלת התראה שחזקתנו לא היתה צטעות, משא"כ צאיש ואשה, דקאי הרמב"ם לענין לסקול אחרים עליה, ולא הועיל התראה של אחרים לבוא לדין צירור ע"י, אם לא שאמרו כן צפיהם זה צעלי, או שמהיה התראה להאשה ג"כ צשעת מעשה ותקבל התראה על עצמה מזה נדע שהיא אשת איש, לכן נקט הרמב"ם כגון שאמרו כן, ולא נטערך להתראת האשה על סקילת אחרים,

(*) וע"ש מש"כ בטעמא דמלתא [והובאו תוכן דבריו בבנין צבי הנ"ל (בהערה הקודמת) אות ו'], דבאיש ואשה איכא הרבה ספיקות דשמה לא קידשה בפני עדים ושמה היו פסולים או קרובים, ולכן בעינן שיהיה שלשים יום אשר מזה נראה שבודאי בעל אותה וכדאמרין ביבמות (ק"א ב') דעד תלתין יומא מוקי אינש אנפשי אבל טפי לא, ובודאי בעל אותה לשם קידושין, דאין אדם עושה בעילתו זנות, וא"כ הוי מקודשת גמורה ע"י ביאה. כו', אלא דזה לא הוי רק אומדנא דמוכח שבעל אותה ובעדי קדושין לא מהני אומדנא כו', אבל אם המה גם מודים שזו אשתו וזה בעלה אז הוי כאילו ראו עדים, והוא עפ"י מ"ש המהרש"א במסכת ב"ק דף מ"ו ב"ה דאפילו, דאף דמורה בקנס פטור מ"מ היכא דאיכא אומדנא דמוכח בצירוף האמירה הוי כאנו סהדי וחייב בקנס ולא חשיב כמרשיע את עצמו, ע"י"ש, משא"כ בחזקת שאר בשר כיון דרואים שמתנהגים כשאר בשר אמרינן דמסתמא כך הוא אצ"ג דליכא עדים, ולא צעין אמירה. אולם בבנין צבי שם אות י"ז הרבה לתמוה על טעם זה של מהר"ם

אוצר

ס"ק ד אות ג

הפוסקים

מת ושנים אומרים לא מת אפי' דמדאורייתא חיה לן לאוקמי
 החזקה ח"א מ"מ אם היא בעלמה יודעת צברי שמת מהימנא נמי
 לגבי נפשה אף נגד החזקה, ומשוי' דקדק רש"י ב"פ האשה
 רבה ובפ"צ דכתובות דכ"ג ז' לפרש באומרת צרי לי, שאין לה
 נוקסה, משום דצברי גמור מהימנא למשרייה לכל גבר ואף שלא
 לאחד מעדיה ואף לכתחילה דכיון דלגבי נפשה מהימנא נגד
 החזקה נעשית כחתיכה דהתירה דשרי לכ"ע, והא דמלקין וסוקלין
 על החזקה נראה לדעת רש"י דבאמת מייירי דבבע"ד אומר ג"כ
 כפי שהחזק ומ"מ לולא החזקה לא היה נלקח ונסקל ע"פ עצמו
 רק משום החזקה הוא דסוקלין, ואם היינו יכולים להשוות גם
 דעת הרמב"ם בן אבא נחא הא דצבי גבי איש ואשה שבאו
 ממדב"י שיאמרו ג"כ זאת אשתי וזה צעלי ולא סגי בחזקה
 דהתנהגות לחוד, א"י דדוקא מלקין וסוקלין דכיו דוקא ע"י
 התראה וא"כ כיון דקבלו התראה והתירו עצמם למיתה ולמלקות
 הרי דכבר הודו בשעת התראה שכמו שהחזיקו בן הוה, אבל
 היכא שלא יראה שום הודאה מעולם מצע"ד דעת רש"י שהבע"ד
 מהימן, וכ"כ בפני' פ"ב דכתובות ונשחית גס מדברי הרשב"א,
 אבל לפי חירון זה אכתי קשה הא דבעלה לוקה משום שהחזקה
 נדה והרי התם היא לא קבלה התראה, אבל לפי חירון ראשון
 נחא דמייירי באמרה או אומרת שהיא נדה, ומ"מ לולי החזקה
 לא היה בעלה לוקה ע"פ דבורה כו, וא"כ לדעת רש"י מהימנא
 צ"ד לומר לא נבעלתי, אבל רבו החולקים על רש"י וא"כ גם
 בנאמנות דידה נפלגא דברותא. *

[ועי' ביד יוסף (דייטש) סימן קכ"ב צידודן נער ונערה שהחזיקו
 עצמם לאח ואחות צדודן וצמטת ואח"כ נישאו זה לזה
 ונתנו אמחלה על דבריהם הקדומים, והתיר עפ"י דברי הפני'
 הנ"ל דלא אמרה חורה דלזנין צחר חזקה חלל למי שמסופק
 בדבר, משא"כ אם העובר אומר צרי לי נגד החזקה, יהא דמלקין
 וסורפין על החזקה היינו דוקא ע"י התראה דתו לא מצי למיטען
 צרי לי שברי צעמא התראה קיבל על עצמו ואמר אעפ"כ, משא"כ
 נענין איסורא בעלמא כצ"ד. ודבריו תמוהין מאד, דהא כיון
 שצידודו אמרו מקודם צעמא שהם אח ואחות והחזיקו עפ"י
 לי יום איך מהני חזרתם. וכ"כ להדיא צביא אפרים סי' א'
 דף א' עור ד' דלא אמר הפני' דמהני צרי נגד חזקה חלל כשאין
 סתירה לדבריה הראשונים רק מחמת שהיית מוחזקים בה שהיא
 ח"א נאמנת לגבי נפשה לומר צרי לי שמת, משא"כ היכא שבאה
 לחזור ולומר מצודה הייתי אף לגבי נפשה לא מהימנא. ולדברי
 ה"ד יוסף לא יצויר אף פעם שלא תהיה נאמנת באמחלה נגד
 החזקה דהא בכל פעם שנותנת אמחלה היא עונית גם צרי לי,
 ואם נגד כל האחרונים לעיל סק"ב אות ג', וחוץ מזה יש לתמוה
 עליו שהפני' לא כתב בן חלל לשיטת רש"י, אבל הרי כתב שם
 שהחוס' חולקים על זה וא"כ איך סמך על זה לצד, ועי' צו"ש
 משה סי' ל"ג שכתב על ה"ד יוסף הנ"ל שהתיר דבר שהיית
 עליו מיתה אם כי לא נחית למה שכתבנו. וכמו כן יש לתמוה על
 הלבושי מרדכי ח"ב סימן ל"ב שלירק דברי הפני', אף כי צידודו
 הוחזקו לאיש ואשה גם עפ"י אמירתם, ולי"ע].

והוא

ע"כ ח"י' וז"ל: הוחזקה נדה בשכנותיה שראיה לזנשת בגדי נדות
 ולבעלה אמרה טבורה אני ושמשא בעלה לוקה עליה אם התרו
 בו, והוכרח לפרש בן דאי באמרה עמאה אני חיפוק ליה שהוא
 לוקה משום דיבורה לדידה הימנה אפילו לקולא בדילפיון מוספחה
 לה שהיא נאמנת לומר טבורה אני, וכ"ש שהיא נאמנת לחומרה
 אם אמרה עמאה אני כו, וסיים דכן נראה דעת כל המחזרים
 שהביאו דין זה דהוחזקה נדה ולא זכרו דצנין שחודה שהיא
 עמאה שיתחייב בעלה מלקות עליה.

ובסדרי מהרה סי' קפ"ה סק"א הביא מחש' הרמ"א סי' ז'
 שראה לדיוק מהא דאמרין הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה
 לוקה ולא אמרו היא לוקה, דדוקא בעלה לוקה לפי שאינו יודע
 מעומהא וטבחה משוי' לגבי ידיה אזלין צחר חזקה השכנים
 אבל לא לגבי ידיה לפי שהיא יודעת צניור לא אזלין צחר חזקה
 השכנים, ושח"ז מסיק [הרמ"א] דלרבותא נקט בעלה לוקה
 דאפילו איבו דלא עבד שום מעשה לוקה ומכ"ש איבו דעבד
 מעשה שלזנשת בגדי נדותה דלוקה. ושם הביא ממכרש"א יצמות
 דפ"ח ז' שכתב חבא שהקשו תוס' שם למאי דאסקין דתרי ותרי
 ספיקא דרבנן ומקמי לה החזקה אמאי נקט אשם תלוי אפילו
 חטאת איבא, ועוד מאי קמשי צניסא לאחד מעירי' היכא שצנין
 ליה הא מחייב מיתה צ"ד דאוקמה חזקה ע"ש, ועי' כתב
 מהרש"א וז"ל: איבא למימר דלאו קושי' היא, דלא אמרינן דצ'
 וצ' אוקמה חזקה חלל למאן דמספקא לי, אבל לגבי העד זה
 שאומר צרי לי לא אוקמי חזקה ע"ל, ומביא ראי' מסוגיא דעד
 א' ביצמות [ל"ג ז'] שכתבו התוס' עצמן [ד"ה מאי חזית] סברא זו
 יע"ש, נמצא לפי דעת מהרש"א כשהוא אומר צרי לי לא קטלינן
 ליה, ולדעתו ז"ל הא דקו"ל סוקלין וסורפין על החזקה, היינו
 כשאין אומר צרי לי, מכ"ש לפי מ"ש דהא אי אפשר למקטליה
 עד שיתיר עצמו למיתה, משוי' חו לא מהימנין ליה בהכחשתו
 אבל כשיאמר צרי לי מעיקרה לא שייך לגביה חזקה, ונמצא לפי'
 דגם צידודן שכתב צמשי' הרמ"א הדין פשוט להתיר כיון שהבעל
 והיא טענו צרי נגד החזקה, אך הא התוס' [ביצמות פ"ח ז'
 הנ"ל] לא ב"ל הכי, וגם יש לחלק בין חזקה דמעיקרה להך חזקה
 שהוחזקה עכשיו, ועי' צו"ש אר"י דף ס' ע"ב שכתב ג"כ בן,
 ולפי' אף למ"ש מהרש"א דלא אמרי' אוקמי חזקה חלל למאן
 דמספקא לי אבל לא למי שאומר צרי לי, כ"ז דוקא בחזקה דמעיקרה
 דאמרין אוקמה חזקה קמיתא הוא דמהני צרי דידה, משא"כ
 בחזקה דהשתא שהוחזק לפנינו כהאי דאיש ואשה לא מהני צרי.

ובחוט המשולש בתשובות הר"ם מלוצין סימן י' באשה שנשאת
 לקטן ובייתה עמו עד חדשים אחדים לאחר שנעשה גדול
 והאשה אומרת שלא נבעלה, אחרי שהוכיח דברו לי יום הוי
 חזקה גמורה דודאי בעל ומשה לה לחזקה דאיש ואשה, והביא
 מתשובת הרמ"א [הנ"ל] דבהוחזקה נדה בשכנותיה גם האשה
 לוקה אף שהיא יודעת האמת, כתב דמ"מ נראה דהלי באשלי
 רצוני לדעת רש"י נראה ודאי דבעל דבר שידע האמת שאין הענין
 כמו שמהזיקין אותו איבו מהימן אנפשיה דהא לשיטת רש"י
 [ביצמות דף ק"ב ע"א] גבי הכהו שניהם מודים [שלא נבעלה]
 דמייירי שם לאחר לי כו ואפי' כתב שם רש"י דמייירי דמעיקרה
 אמר בעלתי, מוכח מדבריו דאם מתחילה ועד סוף הווי מודו
 תרומתו שלא בעל לא הוי נריכו גט, אף דלאחר שלשים הוי דלא
 מוקים אנפשיה וחזקתו בעל, אפי' כיון דהחזקה היא מחמת
 שאין הוא דמהזיקין דכן הוא מסתמא ואין שום אחר מצלעם
 יודע האמת איגבו מהימני אנפשיהו וא"ל גט, וגדולה מזה
 נראה דעת רש"י (כתובות כ"ב ע"ב) דאפילו צנים אומרים

(*) במארי קידושין דף פ' ע"א ד"ה מאחר, הביא ב' דעות ברין הוחזקה
 נדה, אם נאמנת להכחיש החזקה, וז"ל שם: הוחזקה נדה בשכנותיה, כגון
 שראוה לובשת בגדי נדות שאם בא בעלה עליה לוקה עליה משום נדה אם
 התרו בו מכה חזקה זו, הואיל והיא לא הכחישה לומר שאינה נדה, כך פירשהו
 רבותי כו, ויש מפרשים אף כשהיא מבחשת.

והוא אומר זו אשתי [ב] אם הוחזקו בעיר

ביאור הגר"א

שלשים

[ב] אם הוחזקו. מנח
דב"ב קס"ז ב' :

הפוסקים

ס"ק ה אות א—ס"ק ו אות ד

א"צ ר

לא שייך להאמינה במגו דלי צעי אמרה מת צעלי בשקר]. ועי' בצנין לצי סימן י"א אות ל"ו שבסוף עוד טעם דלוינה נאמנה שלא נחקדשה במגו דמת משום דלוי רלוה לטעון מת דע"ז תהיה קטלנית אח"כ.

ועי' בבית אפרים סי' א' בנידון איש שהוחזק ע"פ עלמו אמן רב לנשוי ואח"כ חזר בו באמתלה, שזן שם אם נאמן במגו שכיח אומר מתה אשתי, והאריך שם הרבה בעצם הדיון אי אמרינן מינו נגד חזקה בכמה חילוקים, ובעצם שלא האמינו בהיה עובדא לאשה גדולה במגו דהיה יכולה לומר מת צעלי, וסיים דברי' שהוא דרבנן נראה שאין להחמיר בכ"ג שיש מינו ואמתלה אף שאין באמתלה עובד כ"כ.

ועי' להלן אות ח' בדברי עין יחזק דהיה שגודע רק מפ' שמוחזקה לא"ה (ולפינו לא הוחזקה), נאמנה באמתלה לומר שדרי בלא חזיק דכ"ג מהני מינו כיון דהיה מינו בעיקר החזקה.

ב. אם החזקה היא גם על העבר. כתב בצנחא פנח על הרמב"ם פ"א מהי"ס"ב הל' כ', דלכאורה החזקה היא רק להבא אבל אלעבר לא כו', [כ"ל שאין מענישים על מה שעברו קודם שנתחזקו], ובהך דשבויות י"ח ע"ה גבי צא עליה סמוך ליתחבא מצוהר שם דחייב אם אמרה נעמאחתי אף דלא נמלא על של וף על הכניסה, עי' רמב"ם שגות פ"ה הל' ז', וא"כ מוכח דנאמנה גם על העבר, וז"ל דנדה שאני, דא"ה שתיבה נדה בלא נאמנות שלה דהרגשה תליא רק צדיקה וכו'.

גם בשב שבעתהא שמעתהא ד' פ"ה כתב דהחזקה הוא רק אלהבא, והוא ע"פ מש"כ שם לבאר מה דסוקלין על החזקה, וברי בכל דין צעי צ' עדים, דהוא לפי מ"ש הרמב"ם פט"ז מסנהדרין, דאין לריך שני עדים למלקות אלא בשעת מעשה אבל האיסור עלמו בעד אחד הוחזק, כיצד אמר עד אחד חלב כליות הוא זה גרושה או זונה אשה זו ואכל או צעל צעדים אחר שחתרו זו ברי זה לוקה אעפ"י שיעקר האיסור בעד אחד עכ"ל ע"ש, כמו כן החזקה אינן אלא לקצוע האיסור על ידן, אבל לאחר מעשה לא מהני חזקה ליסקל על ידו. [ועי' להלן סק"ז אות ג' מנזיר בשם ונתיבות לשבת סי' זה דמהלקי לענין אחזקי למפרע בין חזקה לגבי עלמו ובין לאחזקי לאחרים].

ג. ואם מתחזקים ע"פ דיבורם לבד או דבעינן גם מעשה המוכיח. עי' לעיל סק"א אותיות ג' ד' ה'.

ד. הגדרות בהתנהגות המחזיקתם כאיש ואשה ובפני סי יוחזקו. צו"ת פני יחזק ח"ה סי' א' בנידון המוצא להלן אות ה' כתב בין שאר הטעמים שצניחנו דלא הוי חזקה שהרי בכאן לא הוי ציחד כלל כדרך איש ואשתו שהרי צלילה לא נתיחדו כלל, ומה שאכלו פעמיים ביום ציחד אין נראה שתחשב חזקה עבור זה כיון שצאו ציחד בעגלה אחת והיו מכירין זא"ז, וכי שצביל זה תחשב אשתו, אדרבא כיון שכ"ה עמד בפני עלמו מה נראה שאינה אשתו וכו', ועוד דבעינן מי הוחזקה ומי מכירה ומי שאל עליה וציחד בקהל גדול לאלקים אשר רבו הצאים מדי כנפות הארץ פטיות ונשואות וזנות ואין דורש ואין מבקש מי הם, וציחד בשעת חירות אשר בכל יום ויום צאים לבאן ואחד מני חלף שאל אם נשואה היא או פטויה ולא נתחזקה כי אם בעיני אותם ששאלוה ממנו היא מעוברת, וכ"ע אפשר שהשבו לזונה וציחד שנתעית אח"כ משרתת, וחזקה דגמרא מיירי שהוא מחזקה כן בפני כ"ע, לא חזקה ושזרה עמה.

כשידוע

ה. והוא אומר זו אשתי. א. חזקה איש ואשה אם הוא אפילו במאורסים. כתב צו"ת לפנת פענח ח"ה (נד' ח"ש) סימן א', דחזקה זו היא אפילו בקדושין לבד, וכן משמע מהרמב"ם ספ"א מהי"ס"ב גבי אשה שאמרה נתקדשתי, ומסיק עד שנתחזק, [וכיין] גבי קדושין בלבד, וכן דעת הר"ן בשם הרא"ה צ"כ דכתובות, וכן ס"ל לכתום צ"ק דף ע' ע"ב ד"ה אע"ג, דגם בקידושין די בהחזקה, ועי' לעיל סק"א אות ג' ממכרי"ק ואות ד' מהרד"ז ח"ד סי' חלף שט"ז ובלות ה' מהחוט המשוש סי' י' שמואל דצדריהם ג"כ דגם בארוסה שייך חזקה.

ובזכרון יוסף. (משע"י נכרע) סימן ח' דסי"ט א' כתב דלפי המנהג הגרוע מאוד באיזה גלילות שמיחזים משודך ומשודכת כמו ארוס וארוסה ביהודה, לא נוכל לברר ע"י ההנהגותם יחד האם כמה ארוס וארוסה או רק משודך ומשודכת, ומה ש' הרמב"ם וכן האשה שאמרה נתקדשתי כו' עד שנתחזק, היינו במקום שאין מיוחדין רק ארוס וארוסה.

ב. ובחזקתו שנתקדשו רק בקדושין דרבנן. בפני מש' (לר"מ צנחנתי) ח"ב סי' ק"ל בנידון שהוחזקה שנתקדשה בסבלות, אחרי שהצו להמכרי"ק (הוצא לעיל סק"א אות ג') ש' דאף בנתחזקה שלא ע"י מעשה הוי בחזקה אשת איש לענין מלקות, כתב בדף רמ"ג ד' דנראה שהקדושין ההם בנידון מהר"ק לא קדושי תורה כיו, כי כפי הגרסה מעשה שהי' בקושענדינה כו', כי שם משכן מושבו של מהר"מ קפסאלי שמהר"ק חלק עליו, וידוע הוא שנקדשתי אינם מקדשים כי אם ע"י סבלות ועכ"ז חשש מהר"ק, גם שזקי [הרא"ה] צ"ה א' החמיר בענין קלא דסבלות שנקושענדינה אם לא שהיה שם אמתלה עם הקול, וכ"ש שיש לדון להחמיר בחזקה דסבלות. [אלא שצנידונו שם התייר מעטם דהוי עדים נגד החזקה].

ו. אם הוחזקו בעיר. א. הטעם שאינם נאמנים נגד החזקה במיגו דנתגרשנו, או בשהוחזקה האשה לבדה במיגו דמת בעלי. כתב בפירושי איצרה סימן א' אות צ' דהא דאין נאמנים האיש והאשה לבטל החזקה במיגו דגירושין, משום דכיון שיש ע"ז דין עדות שנתקבלה צ"ד הרי מיגו במקום עדים ולא אמרינן כדאיתא בצ"ח בפרק ל"ג ע"ב, ואין זה ענין למיגו במקום חזקה [דהיא צע"ה דלא איפשיעא] שם דף ה' ע"ב, דהתם ראי' והוכחה בעלמא הוא מה דאין אדם פורע תוך זמנו, ואין זה בגדר עדות, אבל כאן הרי עדות גמורה היא כיון דסוקלין ושורפין עליה. ובמשיבת נפש (השני) סי' ע"ז באשה שנתחזקה עפ"י עלמה שחזקה אשת איש ואח"כ חזרה בה, אחרי שהעלה דגם עפ"י דיבור לבד מתחזקה לא"ה, דן בדס"ט א' שתהא נאמנה לומר שהחזיקה עלמה מחמת איזה אמתלה במיגו דלי צעי אמרה שמת צעלה, כיון שלא נודע למי שהחזיקה עלמה, (דשאלמה צודע מי היה צעלה לא שייך שתהא נאמנה לומר גרשתי במיגו דלי צעי אמרה מת [עי' סימן קצ"ב], שהרי לאחר יצא, אבל זו שאמרה סתם שהיא עגובה אפשר דאם חזרה ואמרה שהיה שקר נאמנה), וכתב דא ליתא, חדא כיון שכבר הוחזקה אין להאמינה במיגו נגד החזקה, דהא בקידושין דף ס"ד אמרינן דמה לי לשקר כעדים דמי, ומשמע דאי לא כעדים דמי לא מהימנה נגד חזקה, ודוקא התם מה לי לשקר דהוא צידו הוא כעדים כמ"ש הר"ן, ועוד דהא לאשה נאמנה לומר מת צעלי, היינו משום דדייקא ומנסבא, וא"כ ע"כ הא דנאמנה היינו משום דנסתמא לא משקרי צבאי, [וא"כ

אוצר

סי' ק: אות ה-ו

הפוסקים

וב"ב בלבושי מרדכי ח"ב סי' ל"א צידון אשה פרוכה מקדמת דנא ואח"כ דרכ עם אחד כמוה צפירות צל חו"ק זמן רב, ועתה הלכה ממנו ורובה נחזור בתשובה ולהשגא לאיש, וכחצ דודאלי יש לומר דדוקא במחמא אמרינן חזקה א דרוב ישראל כשרין ומנהג ישראל בן שלא דרין יחדיו צל קדושין ונשואין, אצל אס נהפוך שידוע פריות שלהם ומחזקים צוטתיבם אין כאן חזקה, דאל"כ הא"כ שייך מה דק"ל צסי"ב דאפי' במיוחדה לו ופלגש שלו אין חשש קידושין, ניומא חזקה כ"ל, אלא ע"כ צשידוע שעל דעת בן דרין יחדיו ממעטא דמעטא הכה, חולם נראה דאס ידוע שכו דרין יחדיו לריק גם עדות לאה שביחא דירחן כדרך זואים דא"כ מנא ידעינן, ואפשר דאס לא נודע בכל רק מפיה, י"ל הכה שאסר הוא הכה שכתיר כמ"ש צסי"ב קנ"ב, אלא דשם אינה נאמנת רק בתוך כ"ד ואס לא, לריבא אמתלא, ע"כ עוצ לחקור ולדרוש עפ"י עדות נאמנה צמיודעים ומכירין מעמדה צמקומה.

גם באבני האפור תשובה ט"ו דק"ע עור צ' כתב דכוכא דאוכא אינשי ידיעי שנתייחדו שלא לשם אישות איתרע החזקה ואחשה נאמנת לומר שלא היתה מקדשה, והסתמך צזה על כע"ז יור"ד [שהוצא לעיל סק"צ אות ה'] שכתב דבמגלה דעתו שאין צמעשה הכוא ממש לא חזלינן בתרה.

ובבידון דידיה שלא היו עדים שידעו צצירור שלא נשאה אצל היו אנשים הרבה שידעו שלא נתגורו אנשי הקהלה דשם לישא אותה וצטוחים הם שלא היו קידושין צנייבם, וכן היו קרובים ופסולים שהעידו שהצעל הודה לפניהם שלא סדר קידושין, כתב צדק"ע ד' שאס אנו צאין צצ"ד לזון את המגידים הכו' צתורת עדות אין לסמוך עליהם, דמה שמעידים כי צרור להם שלא היו קידושין צנייבם השכל מכחישן, דמאן לימא לן שלא נמלאו כלים ואחשה יחד צמקום אחד צהצבא עם צ' עדים לפניהם וקדשה וכל כי האי אמרו חכמים אין לא ראינו ראינו, גם על עדות הקרובים והפסולים אין לסמוך, אמנם אס לא נצא אל הענין צתורת עדות רק נשים פנינו ודעתנו להכלקט מכל המגידים הכו', יתצבר לנו צירור גמור דהחזקה שמתמחה אנו חוסרים את האשה אינה צתורה כ"כ דאוכא אינשי עוצא ידיעי שאינה נשואה עמו כדרך כל הארץ ושהיו מתגבשים צע"ז כדרך חשוקה ופלגש והם המה יודעיו ומכיריו אשר נלוו אליו, וכיון דהחזקה אינה צריאה ונקיה מן ערשור וכה קחזין רעיו ואוכצו דמחזיקים אותה שאינה אשתו, לפי"ז אין מקום עוד לאסרה מכה החזקה.

וכן בתעלומות לב ח"ג סימן ל"ה כתב צידון כזה שאין כאן חזקה איש ואשתו כיון שצרחא [מתחילה] אהו יחד צלל נשואין וקידושין שלא כדרך צנות ישראל הכשרות, גם כאשר חזרה יחד אהו אין לה עוד חזקה כשרות לומר שהחזקה לנשואה, ועפ"י עוד לירופי היתר היתר שם להאשה להנשא לאחר.

מיהו בעין יצחק ח"א סימן מ"ז כתב לאסור צנידון שנתחצרו צעיר אחת צלל חו"ק ונסעו משם למקום אחר ודרו שם צחזקה איש ואשה, וצאות י"ג שם כתב דאס דיש מקום להכל צצ"ד לפי דעת הפניי הנ"ל דנתחצרו מתחילה שלא צתורת קידושין, אך לדעת קשה לסמוך ע"ז הסבא, ד"ל דהפניי דמוקל עפ"ז הוא לפי דמיוני שם צנישאת כצר לאחר, אצל הכוכא דלא נשאת עדין קשה לצרף זאת לקולא.

ו. בשזה שהחזוק כבעלה יש לו אשה אחרת מלפני שנחתבר עם זו. כתב צפרי השדה ח"ד סימן ק"צ צנידון דאין לומר לכיון שיש לו אשה אחרת ניומא דמתמחה לא נשא זאת שלא לעצור אחר"ג וכדס"ל לרמ"א סימן ל"ג [דמי שיש לו אשה לא אמרינן חזקה אין אדם עשה צעילתו צעילת

ה. כשידוע שתחילת התחברותם היתה שלא לשם אישות. צפניי ח"א סימן א' צאשה פנויה שנתחצרה עם איש אחד נשוי והלכו ציחד מעיר נעיר, וצבואם למקום אחד נתחצרו כלים ואשה וגם היא אמרה שהיא מעצרת מזה שכוה צעלה, וכשצרת ממנה אמרה שלא נתקדשה לו מעולם ורק מחמת צושה אמרה מקודם שהיא צעלה, וכעצור זמן מה עמדה ונשאת צלי רשות צ"ד, כתב צדק"ד ג', דרין חזקה איש ואשה נאמר כשאין אנו מכירים צהם כלל, כגון שצאו ממדכ"י, כמצואר צכל הפוסקים, ואז אמרינן לכיון שאומרים בן וכוהחזקה בן ודאי הם איש ואשתו וקדשה צמידת הים צפני עדים ונשאה, ואפשר שאין דרך שיתחצרו איש ואשה וידורו יחדיו או שאתה תגדל בן נכרי צחזקה צנה ציביה מורכב על כתפה, אצל הכה שאלו יודעים שזו היתה פנויה וזה היה נשוי אשה ונתחצרו יחד שלא צתורת קידושין כ"ל לילך ציחד, כה"ג אמרינן דלאות נחכונו והעלינו דצריבם ואין החזקה עושה כלום לומר שודאי קידשה צפני עדים והלכו להם, וראוי לדצר מחשיו הכיז"ש סימן ו', שכתב אשה אחת צאה כו' עד וישצה צציתו עמו כאשתו לכל דצר צחזקה אישות וכו' יודעים מזה אנוסים רבים ויש צמה כמשלש חדשים ונתעצרה ממנו כו', ופלפל שם אי חיישין לקידושין שקדשה צנימום הגויים, או שמה צציה קידשה, ולמה לא אסרה מעטם חזקה שהחזקה צעיר יותר מלי יום שהיא איש ואשתו ולומר ודאי קידשה צפני עדים קדושין גמורים והלכו להם, אלא ש"מ דלחזקה כזו לא חיישין כיון ידיעין דנתחצרו יחד צתחילה צלל קידושין, אע"ג דהיו ציחד כמה שנים אמרינן דירס תקפס וצטות קעצדי ומעלימים דצריבם, ואע"ג שאמרה שכן איש ואשתו כיון שנותנים אמתלא לדצריבם נאמנת, וכן מוכח מתשובה הרמב"ן סי' קל"ח הציהא כצ"י סי' קמ"ע צמשודך שנתייחד עם משודכתו יומם ולילה עד שילא הקול שגשחת לו, ולא אסרה מעטם חזקה, ומה לי צאותה העיר או צעיר אחרת, מי לא איכא למימר אפילו צאותה העיר שגשחת צסתה, וצתשובה לא הכיר האי סבא כ"ל צטעם כצ', שכתב: ועוד שאין דרכן של צנ"א שלא לקר' [לאורחים] על הנשואים, משמע דטעם קמא לא מחמת זה אחת לה, וגם ימלאו עוד חשבות כהנה וכהנה כה"ג, ומעשים צכל יום יוכיחו כי רבים המתפרטים שחליבין נשים פנויות עמהם ומחזיקין אותן צחזקה איש ואשה ואין חוששים לכלום, ונראה דזהו לשון סוקלין על החזקות, ר"ל שאין חזקה אחרת לפנינו, כ"ל כאשר הוחזקו בן נשאו זה לזו מעולם, אצל אס יש חזקה איפכה, כגון זו שנתחצרה אללו צלל נשואין מוקמינן לה אחזקה קמייחא דעדין הוא אללו צלל נשואין.

ובעמק שאלה סי' ע"ד הציהא דצרי הפניי אלה לנידון שידעו שצאו צרים ורחוקים זה מזה ולא נשאו יחד והנכל היה לו משודכת אחרת, אע"ג שאח"כ נתועדו ודרים ציחד אינו אלא לשם צנות, והוכיף דאפילו למ"ש הכ"ש סי' קכ"א סק"ע שצבה היו פלוגתא הפוסקים, מ"מ ה"ל כתב הכיז"ש הוצא צצ"י סימן קמ"ע דאין זה צגדר דרים איש ואשה, שמתמחה מעולם לא הלכה צזמן ה"ל לבית העצילה מצושה, וא"כ אין זה כמו דר איש עם אשתו ואס נאמר דלא חששו על איסור נדה, כ"ש שנאמר שלא חששו על צעילת צות ואין זה צגדר חזקה שדרין כמו איש ואשתו.

גם בדברי מלביאל ח"ה סימן קל"ז כתב צנידון שהעידו עדים שהיה דר עם אשה צלל חופה וקדושין וכששאלוהו ע"ז השיב שאין חשבו אללו דת ישראל צדצר זה, דפשוט צצכס"ג ודאי שלא הוחזקה לאשתו ע"י שדר עמה ציחד, כיון שדר עמה גם צלל חו"ק כלים ואשה, ואין לחוש שמה צתוך זמן זה קידשה דצזה נאמנת על עצמה כיון שאין כאן חזקה כנגדה.

ה פ ו ס ק' ם

ט. אם לבישת בגדי נשואה מחזיקה לא"א. צאמרי לוד
(להרד"מ פעדער) סי' ה' דן אם מותר לישא אשה
טאין מכירין אותה ולא משפחה ולא שום עניינ וכוללת ראשה
מכוסה בדרך נשים הנשואות וכלל שער ואומרת שהיא אלמנה
מאחר דמקרה, וכחז שנראה שיש לחוש בזה בדקו"ל סקולין
ושורפין על החזקות, ובהחזקה נדה בלבישת בגדי נדחה, ומסתבר
דבגדי שצראש ג"כ הוי חזקה, והרי כתב מהר"ק שורש פ"ז
י"ל: החזקה נדה כגון שראיה לנצח בגדי נדה דצמשה
כל דכיה מחזקין אותה בחזקת איסור עכ"ל, ואין לומר דבסבה
ראשה מחמת שזינתה וכדמשמע בסמ"ק כ"א דפטוי שזינתה
לריבה לכסות ראשה, עי' בח"מ סק"ב וצ"ש סק"ה וכ"כ הדג"מ
שם עפ"י הירושלמי, דזה אינו, דלא מייצעי דאיהי נאמנת לומר
גרופה היא, דכרי טעם נאמנותה לומר גרופה, הוא צמיגו דלא

אוצר

סיק ו אות ט

הפוסקים

בחוזה אלמנה, מ"מ כ"ל כהחזקה נדה, וי"ל כמ"ש בחירון הרשב"א [בחזרה הבית בית שביע שער שני] דלעשות מעשה כולי האי ללוש בגדי נדות אין חשך עושה כלל, וי"ל דהיינו מאוס דאין חשך מנוולת עצמה בהם כי מאוסים ועמאזים הם בעיניה, משא"כ לטוף מלפנת בדרך הנשים, לפעמים גם בחולות מכסין ראשם מפני כיבוד ראשם בשחין וכה"ג, וי"ל דמכני אמחלה.

ועי' גם בבית אפרים סוסי' י"ז שכתב בחו"ד דבוצר צרור דמי שבחזיקה לפטויה וכסחה ראשה בדרך הגשואות מבלי אמינה שנתקדשה שאין חוששין לה כלל מחמת המעשה, ואין שם צוה להחזירי כ"ל, וכן בזכרון יוסף (משענייכרט) סי' ח' דף פ' טור ב' כתב דכסוי שערות ראשה לא מקרי מעשה להוכיח על החזקה, והסתמך צוה על החזירי.

וכ"כ במשיבת נפש (השני) סי' ע"ז, בלשה שבחזיקה את עצמה בלשה חוש וכלכה בכסוי הראש, דכסוי הראש לא מגרע חזקה הפטויה, דמאחר שבגמרא ופוסקים מפורש המעשה בלשה שאמרה מקודשת אני דמכני אמחלה, וכל הפוסקים סתמו ופסקו כן, משמע ודאי דלא מיידי דוקא בבחולת חלל אפילו בעולה או חלמנה אף שהכלכה בכיסוי הראש, מ"מ כיון דבחזקה פטויה קאי קודם אמירתה מקודשת אני שפיר מהני אמחלה, ואין לבדות לחלק דהאי מעשה דוקא בבחולת איירי כיון דבש"ס ופוס' מוצא בסתמא ולא חילקו בזה, ולא יאמר שם אדם שאם בא על אשה שהכלכה בכסוי ראש שחיה בחזקה אשה חיה לענין לחייב בזה עליה, ואין לספק בדברים שלא שערס קדמונים לחלק בין עין לעין. [ועי' בדברי הפני יהושע סי' א' המוצאים להלן סי' ק' ז' אות ד'].

ובטוב טעם ודעת מהדו"ק יור"ד ח"ב סי' י"ד, דן בלשה בלשה מלוכשת בדרך נשים הגשואות לבעל אם נאמנה לומר שהיא פטויה, וגם אם אמרה שהיתה א"ל ונאגרשה אם יכולה אח"כ ליתן אמחלה לומר ע"י שהיתה הרה לזנונים עשה כן ומחמת צושה אמרה שהיא גרושה, וכתב דאם בלשו לרמות זה ללשה בגדי נדה דלא מהני אמחלה אינו דומה כלל, דהתם לא היתה נריכה מעשה זו לגופה רק אם היתה נדה בחמת, אבל אם היא האמת שאינה נדה לא היתה נריכה כלל ללוש בגדי נדה וצ"ע מוכרח לומר שלא עשה כן רק עבור האמחלה, לכך אמרין דבבביל אמחלה לא היתה עושה מעשה, או דלא מהני אמחלה לבעל מעשה, אבל באמחלה כזו שהיתה הרה לזנונים או חטעין בראשה א"כ אף לפי דבריה עתה היתה מוכרחת למעשה זו לגופה דהרה אינה רשאית ליתן בגדי נדות, וכן אם יש לה חטעין בראשה מוכרחת לכך לגופה, א"כ שוב אין האמחלה מצטל המעשה רק מצטל דיצורה שאמרה שהיתה א"ל וגרושה, בזה מהני אמחלה, ואדרבה משם ראוי להיפוך, דהרי משמע דאף דבחוזה נדה בשכנותיה ע"י המלוכשים מ"מ הוה מהני אמחלה, לולי הטעם דלעשות מעשה לא עזבה בצביל האמחלה, וא"כ הכא דהמעשה אינו מתקלקל האמחלה כיון דאף לפי דברי האמחלה היתה נריכה מעשה זו לגופה ולא שייך הטעם לומר דבבביל האמחלה לא עזבה מעשה, א"כ נהי דע"י המלוכשים בחזקה לא"ל מהני אמחלה שלה, ומכ"ש דנאמנה לומר א"ל הייתי וגרושה אני כיון דיש לה מיגו דלאו צעי אמרה האמחלה כנ"ל שהיתה הרה לזנונים כו'. ע"ש שהאריך עוד בזה.

גם בספרו קנאת סופרים בהשמות סי' ל"א דס"ה א' כתב בלשה ללוש בגדי נדות נשואה ואומרת פטויה אני ונחתה אמחלה שמחמת היותה בעולה ללשה כן שנאמנה, כיון דאין המעשה סותר האמחלה שלדבריה היכרח לעשות כן, וגם כמו דהמנהג היו דהגשואות הולכות בלעף הרי כמו כן המנהג דהבעולות הולכות בלעף

היתה אומרת כלל שהיא א"ל, אך גם לומר שזאתה אין זה מיגו כמ"ש חוסי כחוצות ע"י ע"כ ד"ה לא דקטעין עי"ש, ויראה הטעם בזה שאינה רוצה לומר שנבעלה, דגנאי הוא לה, ועוד דמות לא שכיחא כבגטין י"ז ע"כ, ואף לפמ"ש ב"האוס' ריש בחוצות ד"ה שחם, דדוקא זנות שחייבין בו מיתה לא שכיח, מ"מ יראה דבזמנינו ובמדוניותו גם זאת פטויה לא שכיח, שוב ראיתי בחז"י [המוצא להלן] שכתב דלפעמים גם בחולות מכסות ראשן מפני שחין וצ"ע. [ובנידונו שם מסיק לאסור דהיתה מגולחת בראשה וכדלהלן בזה שחז"י].

ובחסדת שלמה סי' י"ז כתב בנידונו לענין אם מועיל אמחלה, ולפוס' ריהטא מה שהולכת בכיסוי ראש בדרך הגשואות הוא מעשה גדול יותר מלבישת בגדי נדות ש"ל [דלה] איחזמי לה בגדים אחרים כמ"ש מהרי"ק [שורש פ"ז], משא"כ ההולכת בכיסוי הראש בדרך גשואות אין מי שלא יחזיקה כגשואה, ומעבדה דאחיה בגמרא שאמרה נתקדשתי אין ראייה, ד"ל שהיתה בעולה, וע"כ אף פטויה הולכת בכיסוי הראש וכמ"ש בלש"י סימן כ"א. ובפ"ת סימן מ"ז סק"א הביא להחמ"ד ה"ו וכתב דמ"ש החות יאיר [המוצא להלן] דמכני בזה אמחלה שאינו דומה ללשה בגדי נדה אין חילוק זה מוכרח כלל.

ובבית דוד (להר"ד טעביל) סי' כ"ב כשדן לענין אשה האומרת א"ל הייתי וגרושה אני כתב ג"כ דלפי המנהג שהגשואות ייכרתו במלוכשיהן שהבחולות הולכות פרושות ראש והגשואות הולכות ראשיהן מכוסות, וא"כ יש לדמות לה לנדה דמשום שטעם מעשה ללוש בגדי נדות הו' לא מהני לה אמחלה כמ"ש הפוסקים, וה"י דכוותי' כיון שבחזיקה עצמה לכסות ראשה בדרך הגשואות הו' כאן סבדי שהיתה א"ל ותו לא מהימנה לומר גרושה אני אם לא בראי' גמורה.

ובגור ארי' יהודה סימן י"ז בלשה שזאה עם בן ולושה בגדי נשואה וביחה מחזקה א"ע בלשה כמה שנים ועשה נשואה לבעל ועשתה שפנויה היתה מעיקרה וילדה בזנות, ונחתה אמחלה שמפני צושה החזיקה עצמה לא"ל, אחרי שכתב בדף ק' טור ג' לאסור מחמת חזקה דבנה כרוך אחריה דזה מורה שהיתה לאיש משולם [ובמוצא להלן אות י"א], כתב שם עוד דגם מחמת לבישת בגדי נשואה הו' חזקה אף תוך ל' שהיתה נשואה שעה אחת, כמו בלבישת בגדי נדה, ואף שנותנת אמחלה לדבריה מכל מקום האין נאמנה להוציא א"ע מחזקה א"ל דהו' חזקה מאחרים ואיחרע לה חזקה פטויה, איצט"ל צ"ל נודע בדבר שהיא היתה מתחילה א"ל נשואה לבעל רק שנאגרשה ואח"כ חירע המעשה הזאת שאמרה שהיא א"ל מבעל אחר וכו', והנה בזה לא שייך טעם האיסור מה שאמרנו, דהרי היא לובשת בגדי אישות מחמת נשואין מהבעל הקודם, לזאת שפיר יש לסמוך על האמחלה הטובה, אך כתבתי זאת להתלמד במקום אחר בלא היה לה בעל מקודם ואומרת שפנויה היתה משולם וזאתה, בזה בלש אינה אומרת חיוב שפנויה היא אינה נאמנה אף באמחלה. [ואף דרעה הגור ארי' יהודה לעיל סק"א אות ה' בדבריו לבד לא הו' חזקה אפילו לאחר ל' יום ורק כשמתנהגים כאיש ואשה מוחזקים בל' יום, ל"ל דס"ל דהתנהגות של איש ואשה לא חשיב כמעשה דלבישת בגדי נשואה].

אולם בחות יאיר סי' קל"ח בזה שכתב לעיר עם אשה מעוטפת ראשה ובחזקה כגשואה אליו, ואח"כ אמרה שמעולם לא נשאת לו ורוצה להינשא לאחר, אחר שדן להתירה באמחלה מטעם שלא בחזקה ל' יום, כתב ואם משום דקיי"ל בחזקה נדה בשכנותיה בלבישת בגדים לא מהני אמחלה, וי"ל ה"ה ה"ב ז', ונהי דכתבנו דלא בחזקה ל' יום לענין סוקלין ושורפין, דהתם מיידי

אוצר

סיק 1 אות ט-יא

הפוסקים

כתב דאין להחזיקה בא"א מחמת צנה ד"ל דכאן מצעל הראשון. ועי' עוד שם דאם אחרת מיד עם צואה שהיא פנויה לא נתחזקה על ידי זה.

ובחמדת שלמה סימן י"ז הביא לתשובת פניי סימן א', באשה ששאלו אותה ממי היא מעוברת ואמרה מפלוני בעלי, ואח"כ אמרה שאינו בעלי ושהיא פנויה ונתעברה ממנו צומת ונחתה אמתלה לדבריה הקודמים, ויחד הפני יחושע שם דמהני אמתלה, [מחמת שלא הוחזקה רק על פיה, עי' לעיל סק"א אות ה'], וככתב ע"ז דיש לדון הרבה אם צנה מהני אמתלה, הוביל ועכ"פ איתרע חזקה, דמות לא שכיח, וכיון דלריכוך לצרי שלב, י"ל דאמתלה לא מהני רק לבעל דבריה הראשונים אבל לא לקבל דברים אחרונים אם לריכוך להעדרה, וראיה לזה מתוך יצומת דק"י"ה ד"ה עעמא, וכמ"ש מהרש"א שם [דאפילו צומת אמתלה לא עדיפא משחוקה].

אולם עי' בפ"ה סימן מ"ז סק"ב שהעיר על החמד"ש מחשבת רעק"א סי' פ"ה דכתב דסברה מהרש"א היא רק היבט דרריך לדון לשווא דיצורו השני לעדות, כהביא דמה בערך דהימנוכו רבנן מדון עדות, והרי כאן לא מדון עדות הוא.

ובעין יצחק ח"א סי' מ"ז אחרי שהעיר ג"כ על החמד"ש מחשבת רעק"א ה"ל, הוכיח דליתא לגמרי לכלל האב, רק דמהני אמתלה אף היבט דלריכוך לאמירתו, וכתב דע"כ הכונן עם הפניי דלא נחית לסברה החמד"ש שהשיג עליו, גם י"ל דכלא כ"ז אחי שפיר דברי הפניי, דהא שם מיידי צידוע דמתחבר לאיש בליעל ודבר צידוע ע"כ לא שייך סברה החמד"ש כ"כ שם.

ובאחיעזר ח"ג סי' כ"ד תשובה א' כתב ג"כ דאין דברי החמדת שלמה מוכרחין ומעטם אחר, דגם באשה הרה הלא יש כמה נדדים לומר שלא נשואה היא בעת, דהא י"ל דהוי צומת או שהיא חלמה או גרושה וחזקה פנויה מביעיתא, וי"ל דגם בלא חמדת פיה כמו באמתה מותרת להגשא שלא הוחזקה בא"א, דאח"כ שנימא שהיתה א"א ונתחלמה או נתגרשה מ"מ לא הוחזקה ע"י למפרע לא"א כמו צנאו עדים שהיתה א"א שהוחזקה צודאי לא"א, ובזה שאינו מבורר שהיתה א"א ורק שאנו דנין בעת ע"י מה שהיא הרה, י"ל דזינחה, וכמו כן אפשר לומר שנתגרשה או שנתחלמה.

ובלבד מדברי סימן י' צידוע אשה שצאה בחזקה חלמה ובשכור עוברת אמרה כי היא נשואה, ואח"כ חזרה צה ואומרת כי היתה לזנויה ואך מפני הבוש אמתה שהיא נשואה, הביא בזה ג' שדן הרב השואל צנה דאם היא מעוברת נימא דודאי הילך מן הנשואין, דברי רוב יולדות צנשוואין בן זכרי חזקה דאשה [מזה] מתהפכת, וכתב ע"ז דצודאי אין חוששין, דברי צהיח מעוברת ואמרו מה עיניו של עובר זה כו' [בחושות י"ג א'], וכן פנויה שצברה [עי' חגיגה י"ד ב'], ואמאי לא נימא צודאי נשואה היתה ואנו מיידי הכך סוגיות בלא זכר יד העדים ממנה, אלא ע"כ דמה דרוב יולדות מנשוואין בן אין מצר עליה כיון שהיא חומרת שזינחה, ועל הולך לא שייך צירורים, דעליו אין נפ"מ אם מנחת אם מנשוואין בן, ורובא ידידי אין מצר להאם, ודוקא חזקה האם מהני לבח כיון דזיינן בן על האם בן על הצה, אבל הכא דהשאלה היא רק על האם, רוב של הילך אין מצר על האם, וצודאי צנה אין שייך לומר רוב מעוברות נשואות בן, שברי כמה מעוברות שמתו בעליהן, ועוד נגד רוב שמעוברות אמרינן רוב נשואות אין חומרות שזינ, יגד חזקה מתהפכת צודאי דנאמנת דכך חזקה הוא רק לדון דהצנה, וגם יש לה חזקה פנויה. ועי' לעיל סק"ב אות ד' מה שהוצא מהלכות מרדכי סי'

צנעין, א"כ אין זה סותר המנהג, ובפרט צומתו דפריות שכיח אין האמתלה סותר המעשה. ושם הביא שצנצורו כתב כן להחזיר צנה, והביא עוד מה שכתב צנצורו להא"ע מהדו"ט בסופו סי' רל"ח טעם אחר להחזיר אשה המלוכסת צנעין ואומרת פנוי אני רק שזנחה.

מיהו בספרו שירי טהרה השמטות לזכ"ד סי' קפ"ז צנצור נשים שמלוכסות צנצור נשים נשואות וגם יש להם ילדים אם נאמנות לומר דהם פנויות, דימה זה לנבישת צנצור נדה, וכתב דכ"י אס לנבישת צנצור נשואות הוי בחזקה דהיא נשואה כו', ואף דהאם דלא מהני אמתלה בנבישת, היינו משום דלעשות מעשה כולי האי לא עברה צנצור אמתלה, אבל כאן לפי אמתלה שלה מתבררת לנבישת צנצור נשואות, [כינראה שהאמתלה שלה היתה שהיתה לזנויה], אך זה אינו, דברי משוי נפשה רשיעה צנה, ואין אדם משים עלמו רשע, ולא מציעה אס נימא כדעת המנהג למך דאף צנצור נמי אין אדם משים עלמו רשע, דהינה נאמנת, רק אף גס אי נימא דצנצור אדם משים עלמו רשע מכל מקום הרי מבורר בפוסקים דכל המנות אין חוששות לעצול והוי איסור נדה, וא"כ הוי איסור חורה, וצודאי אין אדם משים עלמו רשע, לכך אין זה אמתלה, ובסוף החשובה מסיק דזה אינו אומר דנימא דודאי אינה נאמנת אף צנצור לה ודל, ועי' בחשובתי להא"ע"י סי' מ"ז מהצורה ז' סי' כ"ט שם כתבתי להיפוך לצד להקל.* [ובסי' קנ"ב יתבאר צע"ה דעות הפוסקים באשה לנבישת צנצור נשואה אס נאמנת לומר גרושה אינו].

י. לבישת פאה נברית אי מחזיקה לא"א. באמרי דוד (להר"ד פערד) סי' ה' אחרי שדן אס כסוי הראש מחזיק לא"א ונשאר צנ"ע, כתב דבכסויים כאלה שאין הצנחנות הולכות צנצור וכן ש"ע [פאה נברית] יראה צנצור דהוי הוחזקה לא"א ובשנותה אמתלה שלא יכלה לעשות צנצור אחר צנצור למחלוקת הפוסקים אס צנצור זה מהני אמתלה [עי' לעיל סק"ב אות ג'], ובג"ד שהיתה מגולתה ראשה יש עוד מעשה רבה מאוד המחזיקה בנשואה מה שאין שום צנחנה עושה כן, ולא מהני אמתלה גס להחזיר.

אולם ביד יצחק סי' פ"ו השיב להרב השואל שדן ג"כ להחזיר צנחנה נברית שמחזקה בא"א אפי' להחזיר, שזה ודאי אין דרך הצנחנות לנבישת כן, וכי דזה אינו, דנימא צנצור עיקר חלקו ועשמו של החזיר דדוקא צנצור נדון חלין דלא היתה מחלולת עממה לוני שצנחנה נדה היתה, וא"כ כאן דליכא זלול צנצורה כזו אמאי לא נחלה גס צנה כמו צנצור הראש לומר שלחיה סיבה עשה כן, ואולי נמרטו שערות ראשה וכמה אנשים מרועי שער עושים כן ומחזקים עיני רואיהם לחשוב שזה שמרת ראשם.

יא. בבאה עם ילדה או מעוברת אס מתחזקה ע"י בא"א. צנצור ארי' יהודה סי' י"ז [המובא בזה עי' כתב טעם אחד לאסור צנצור מחמת שהיה צנה כרוך אחריה והיתה מחזקה עממה לאשת איש זה צנה, וכיון דהוחזקה צנצור ל' יום א"כ הוי הוחזק מאחרים שזה צנה וחשבינן לדאי דסוקלין ושורפין, וא"כ הוי בחזקה דהיתה לאיש מעולם. אלא שצנצורו שם שנודע שהאשה היתה נשואה לבעל רק שנתגרשה, ואח"כ אמרה שהיא מקודשת לאחר ושוב חזרה צנה ואמרה שלא נשאת להשני,

(*) אף שדבריו כאן סותרים למה שהובא ממנו לעיל מספריו האחרים, אך גם לפי דבריו כאן לכאורה אפשר לומר דאין להחזיר אלא בשטונות שזינחה, אבל אם נותנת אמתלה שהיו לה חטטים בראשה או אפי' כשאומרת שנאנסה, אולי אף לפי דבריו כאן אין להחזיר.

(ג) שלשים (ג) יום שהיא אשתו (ד) הורגין עליה:

באיזה

פתחי תשובה

(ג) שלשים יום. ענה"ט ועין בס' יד המלך פ"א מהל"ב מ"ט. וזהו ומה"ט חלל אם אחרת כל ל' יום שהיא נדה כו' ענה"ט נפ"ח ליו"ד סי' קפ"ה סק"ה בשם תשו' ח"ס חיד"ק סי' ט' דאם האמתלא הוא באופן שהיה צריך להאריך שלשים יום מועיל אמתלא אף לאחר ל' ע"ט [וכ"כ עוד בח"ס חאה"ע סי' ע"ז] ועין בתשו' בית אפרים חאה"ע סי' א' הונח בקצרה לעיל סי' א' ס"ק י"ד. ומה"ט עוד בשם נ"ט אם אחרת שזהו צעלה כו' דגם זה מהני אמתלא כו' עין לקמן ס"ס מ"ז בהגהה ומה"ט גם ונסי' קנ"ב ס"ו סק"ט: ועין בתשו' שנו"י ח"ג סי' ק"ט חרות פנוי ופנויה שגלו מפלרין לכהן וכל הדרך החזיקו עמון נחזקת אה ואחות ועכשיו היא הרה ותורם הוא והיא שאין זה אחיה רק שנסעו יחד וזינתה עמו ונתייחד עמה בכל הדרך מתקום למקום וכדי שלא ירגיש אדם בהם הוציאו קול שהם אח ואחות זו היא אמתלא שלהם ועכשיו רוצה לישא אותה כיון שמונו נחשבה מה דינם. והשיב הנה

באר היטב

(ג) יום. כתב נ"ח דוקא לחייב איש אחר הצל עליה צעין ל' יום משום דקודם ל' יוכל לומר דלא היה יודע דהיא אשתו. חלל אחד שאמר על אשה א' שהיא אחותו ונא עליה חייב אפילו תוך ל' יום. וחיי"ט וט"ז השיבו על הב"ח וכתבו דקודם ל' יום מהני אמתלא שאומר. וכן אשה שאמרה שהיא נדה ושומעה עם צעלה תוך ל' יום מהני אמתלא שלה חלל אם אחרת כל ל' יום שהיא נדה ואח"כ שומעה לא מהני אמתלא. חלל אם לבשה בגדי נדותה לא מהני אמתלא אפילו תוך ל' יום הואיל ועשתה מעשה. כתב הח"מ אם אחרת שזה הוא צעלה וזנתה עם אחר אסורה ע"ז אפילו תוך ל' יום דדוקא לענין מיתה צ"י שלשים יום חלל לאסורה על צעלה לא צ"י כולי האי. וכתב נ"ט דגם זה מהני אמתלא תוך ל' יום אם לא ראינו שטוב עמה כאיש עם אשתו:

הפוסקים

סי' ו אות יא—סי' ז אות ב

אוצר

שקר ויש לו שם אחר, מ"מ לא גרע מהניכר שהחזיק בשם זה צפני המוני עם דכשר, ולא יאמרו שזה אחר הוה.

ובבית אפרים סימן ז' דכ"ב ד' הוכיח שא"ל לומר שהמ"מ לא ראה דברי הירושלמי שהרי קודם לזה הביא דברי הירושלמי בלחוד ענין כמקור למש"כ הרמב"ם ראה לדין זה מה שדחה החורג במקלל אביו וכו' [וכמוצא לעיל סק"א אות א'], וכתב דנראה דגם המ"מ ידע מזה שדברי הרמב"ם הם מהירושלמי, חלל שלא תאמר שדברי הירושלמי לאו הלבחה ניכרה, שהם נגד סתימת ש"ס דילן בקדושין שלא הוכר שם ל' יום, לזה כפ"ב המ"מ סמך לזה מש"ס דילן צ"ב, וס"ל דלא ודא אחת היא דכל דבר שאדם מחזיק בו ל' יום אין חשש שעשה כן ברמאות מחמת איוו סיבה, ומה דסתם בש"ס בקדושין היינו משום דסתמא דמילתא הכי הוא דבשלשים יום מקרי חזקה, וכן צ"ג פרק עשרה יוחסין אחרי שכתב דהחזקה היא שלשים יום סיים: „כמבואר בתלמוד א"י וכיוצא בזה אמרו מי שמחזיק שמו צעיר, כרי דמדמי לכו אהדדי ומייתי מש"ס דילן לענין החזקה שמו צעיר ראוי להירושלמי.

ובמעט חזקה ל' יום. כתב הלבנוס סעיף ב' דקים לכו לחז"ל כיון דכל יום לא נחצר שאינה אשתו שוב לא יחזר לעולם שאינה אשתו והוחזקה לאשתו, חלל תוך שלשים יום לא הוחזקה ואין הורגין עליה משום אשת איש דשמו יחזר עוד שאינה אשתו, ושיעור כל יום אסמכיה אקראי בגון צהור כו', וכן בשאר מקומות, חלל י"ל שאין חלל הלבנה למשה מסונו ככל שאר השיעורים, וקראי אינם חלל אסמכתות צעלמה ניכרה.

ובערור השולחן סעיף ג' כתב, דכל חזקה שאינה מפני חזקה דמעיקרא חלל חזקה בענין שדבר כן הוא אינה צפומה משלשים יום, דיותר משלשים יום אין אדם מעמיד ח"ע מלכתגלות דבר שאינו כפי הנראה ועד שלשים יום אדם מעמיד ח"ע כדאיתא ביבמות קו"א ע"ב וע"י לעיל סק"ד אות א' מתחת לקו דדברי מהר"מ מיוק סי' כ"ג שם מחבאר עוד טעם לזה דבענין חזקה ל' יום צ"ח ואשה.

ב. ובשיעור תוך ל' יום ריגון נגד החזקה. דדברי מלביאל ח"ה סימן קל"ז כתב צידון כזה דנראה ללמד להקל, דכבר ביארתי בחיבורי ח"ה סימן ע"ה דהיכא שולח קול נגד חזקה, י"ל דמהני אמתלא נגד החזקה, וא"כ כאן שיש לה אמתלא טובה שהיתה צושה לומר שאינה אשתו וי"ל ריגון דעדיף מקול וכמו שכתבו הח"מ וצ"ח סימן ו' סק"ד, שפיר נאמנת לומר שאינה אשתו, ואף דשם איתא שכלל מרגיני עיי"ש, מ"מ נראה דצ"ד ריגון החפצט יותר מהחזקה, כי נפי הנראה היו דלי המצב, ומה

סי' זה דאף היכא שאין מועיל אמתלא אעפ"כ צידון זה שהאמתלא מצוררת לכל מהני.

יב. אי מהני לאפקועי החזקה בשבאו לב"ד לאחר שהוחזקו זמן רב כאיש ואשה והודו שחיו עד עכשיו בזנות ובקשו להנשא מחדש. בלבושי מרדכי ח"ב סימן ל"ב נסחפך זה, וכתב דמנינו כיו"צ בנבז"ש סי' כ"ט לענין עריפות [שאפשר לסתור החזקה מכה חזקה אחרת] ונסתיע מהא דאמרינן רפ"ב דכתובות רוב נשים בחיות נשאות והנשאת בחולה יש לה קול, וזו הואיל ואין לה קול אחרת לה רוצה, וא"כ הי"ג דודאי כל הנשאות כות משה וישראל אינם הולכים לרב לסדר להם קידושין מחדש, ואדרבה הכא נאמר כס"ד דהתם דכל הנשאת בחולה יש לה קול, והשיבו בגמ' אי כל הנשאות וכו' לא מהני אפילו עדים להעיד שהיא בחולה, והכא ידאי כל הנשאת כדמריי אינה מתקדשת שוב מחדש ולא נשמע מעולם וא"כ הוכ כודאי, וכיו"צ יש ללמוד מדברי החוס' [הוצא צפ"ח סק"ג] דאפשר לסתור חזקה המנהג מפני חזקה מנהג אחר שסותר החזקה בג"ל, או שנאמר כיון דשעשה שהיו אומרים והודו דהיו יחד בזנות לא היו נאמנין, שוב לא מהני ג"כ הליכתן לרב ובכנה לסדר קידושין, ולהחזיק דצריכה עשו כן, או משום כיון דשו"י נפסם חתיכה דאסורה שדרו יחדיו באיסור דפנוי הא מן הדין לריבם לעשות כן, וע"י בחת"ס בג"ל כיו"צ. וכתב עוד דצ"ד אפשר לומר עוד אהתירא הואיל והודאחם היתה דרך וידוי וידוע מ"ש צה"י סימן ע"ב דמהני אפילו וידויו של הצועל להאניא אשה מצעלה, והצואר צה"ס יור"ד סימן ד' עיי"ש, חלל שמפקפק שם צה"ס דגם הצועל נאמן. אך בסוף התשובה לא החליט בלבושי מרדכי גם על זה.

ז. שלשים יום. א. מקור הדין. בנבז"ק סימן י"ד הביא להמ"מ [פ"ה מאס"ב הל' כ"ה] שכתב דמקור דין זה הוא ממעלה דרב צנצנא בחרה קס"ו, ותמה עליו שם הוא רק לענין החזקה בשם שם החזק שלשים יום בשם ראובן, שמו ראובן, ויכול לגרש בשם זה, חלל לא מיירי שם בזהחזקו כאיש ואשתו, וכתב שדברי הרמב"ם הללו מועתקים מן הירושלמי פ' עשרה יוחסין על המטה, אשה נשאתי במדבאי וכו', ושם בגמרא, הני איש ואשה שצאו ממדבאי הוא אומר אשתי היא והיא אומרת צעלי הוא אין הורגין עליהם משום אשת איש, הוחזקו הורגין עליהם משום א"ל, עד כמה הוא חזקה וכו' עד שלשים יום. גם במהר"ם מיוק לין למקור דין זה מהירושלמי בג"ל, וכתב דמהא דצנצנא בחרה אין ראיה כלל, דשם אפילו אם הוא

פתחי תשובה

חזר ליסור מעצרת חזירו אין חשש ליסור כיון ששנים מוריס ונפרטות זו שניה כחופקת אך מצינו אסור לעשות הנשואין אלו כיון שכבר החזיקו א"ע לאח ולחיות א"כ הם נחזקת ליסור ערוב ואחמלה לא מהני כאלו כיון שכבר החזיקו עצמן יותר מל' יום ועוד דל"ן זו אחמלה טובה לומר שעשו כן נחזקת לחלואת חתומים - געזרים (ע' נחש' חוט השני ס' י"ז הוצא לעיל ס' ו' סק"ה) ופ"ש לפרט החזקה שהיא אלימלה כ"כ שרי סוקלין עליה נריכין דוקא ז' עדים נדרים (לכאורה ז"ע דלאן שויה אנפשי' חד"א ולא מהני אפילו ז' עדים מחזקים דנרין כמנואר ביו"ד ס' ה' סעיף י"ב ונחמנה הרש"ד והרש"ך שהוצא נה"ט לקמן ס' מ"ח ס"ק ב' ושם י"ל דדוקא נדר החלוי נעשה שייך לומר אדם נחמן ע"ע יותר מן' עדים משא"כ כאלו וזה דמי למ"ש נה"ט נתייבא ס' מ"ג נחמנה על יום חול שהוא שנת שהזכרתי בפ"ת ליו"ד שם ס"ק ט"ו ודוק):

וכתב עוד שם ח"ל והנה חקרתי פה בעד' אל' נחור שהעיד בפני שו"ד הכיר לחסם נע"ע ובסימנים שיקר דברו כו' ונודאי חילו לא חזר שהכיר נסימנים לא היינו יכולין לסמוך על טענת עינו דאף דמנואר ביו"ד ס' ס"ג לענין ליסור כל אדם נחמן נט"ע וכן משמעות פה"י דדוקא לענין אכירה משום חיתוך ממון לא מהני נט"ע אלא לנרצא מרצון משא"כ לענין ליסור כולם שוים דמהנין אך נ"ע נ"ש ב"מ דף י"ט מנואר דאף לענין נטיין לא מהדרינן נט"ע אלא לנרצא מרצון ודוקא לומר דהס"ג כ"כ יש חשש חיתוך ממון שכן שליחות. וע' ביו"ד שם נט"ע ש"ל נשם הרמב"ן לתקן בין ליסור דנרצא לנאורייתא כו' וכל זה אין מן הדרך נגד"ו שהרי העד אחר שיש לו נשם סימנים. ונ"מ לנטל החזקה נענין שני עדים כאשר ביררתי כו' וכל זמן שלא נתגרר הם נחזקת ליסור לעולם עכ"ל. ולע"ד כל דבריו נזה"ז וקצרה דעתי מהניס מ"ש דלילו לא חזר שהכירו נסימנים לא היינו יכולין לסמוך על ט"ע הוא תמוה דהא מוסקין נחזקין ב"ו דט"ע עדיף מסימנים כו' ע"ש ומה דלא מהדרינן אכירה נט"ע הוא דלמא חשק משום חיתוך ממון ומה דליתא נט"מ שם ודוקא לנרצא מרצון כו' נ"כ הטעם דלמא חשק משום שכן שליחותו הנס שהוא ז"ל כתב שזה דומה מ"מ כן הוא האמת כמ"ש הר"ן והרש"א נפ' כל הנס הוצא

בב"י לקמן ס' קל"ג ונ"ש שם ס"ק י"ג והרש"א הוסיף עוד כי היכל ללא ליהוי למרע גיטל תרעומת עליה כמנואר בב"י שם ומ"ש דהט"ז כתב ביו"ד ס' ס"ג נשם הרמב"ן לתקן בין ליסור דנרצא כו' הנה לא מדברי הרמב"ן הוא רק הט"ז עצמו כתב כן אחר שהביא דברי הב"י נשם הרמב"ן דאפילו כל אדם נחמן על זה כתב הט"ז ואל' חליי שאל ממהלך כו' ש"ה דליסור מדרצא נעלמה הוא כו' ע"ש ונחמנה כבר השינו על הט"ז דזה דמנדרי הרמב"ן והרש"א מנואר דאף בליסור תורה נחמן כל אדם ע' נה"כ ונפנ"ג שם ולבד זה יש לתקן בין ט"ע של דבר נשם להכרת פני האדם שאין אדם דומה לחזירו ואין צי"ר כאלהיו ע' נ"ש ס' י"ז ס"ק ס"ח וגם נחש' נ"כ נתייבא ס' ס"ג הוצא נקצרה לעיל ס' י"ז סכ"ד ס"ק ז"ד ויש אריכות דברים בכל זה וע' נפ' בית מילר ס' קל"ג ס"ד ואחמ"ל:

[ועיי' נחש' ח"ס ס' ע"ו נא"ש אל' שדר נכפר עם אשתו ונניו כולם מוחזקים נחזקת בניו ומשם וחתמו נעלם על שם אהיבם בן אלי' וכך עולים למ"ע ומהם קס ננו הגדול הנקרא אברהם בן אלי' ונשא אחות אביו אלי' הכ"ל נחופה וקדושין וכאשר קרא הרב לאביו ושאל אותו על המעשה הרע הזה השיב שזה אברהם אינו ננו כ"א חורגו בן אשתו ואמר לו הרב הישמע שהזכרתי יתחום עצמו נשם נעל אמו ויעלה כן למ"ע וגם נכתבה יתחום בן אברהם בן אלי' והשיב אביו שאשתו תשיב על זה והנה היא אחרת שבהיותה פגויה הרחה לזנונים וילדה זה הבן ואח"כ נשאת אמו וכדי להסתיר נחמנה החזיקו הבן כחלו הוא מנעלה אלי' הכ"ל אצל נחמנה אמו ננו כו' ונשאל אם לאחמ"ל נזה. והשיב על זה נחמנה ותרף דבריו נלכארה ומה שחמם עצמו בן אלי' ראי' גדולה היא שהחזיקו ננו ממש ואף דנח"מ ס"ס מ"ב איתא מיי שגדל יתום כו' עד ראוי לכתוב כך והוא נחש' מיימני נשם מהר"ם ואל' דדוקא בשטר שנין זה לזה אצל בשטר נעלמה לא נלמא לו לחמם כן נמה שנינו לאחרים ז"א דיש לנו ראי' מוכרחת דאפילו נכח"ג אורחא דמלמא הכי הוא מוכרתי נפ' פינתם ונשם נח אחר שזה וכו' רמב"ן נשם נוסחת ת"ל ונשם נח אחר שזה כו' (ע' נחמני תרעומת שם) אך הא הכח"ג נח"מ שם מחלק דמהר"ם לא אחר שיקרא בן אשתו ננו אלא נאין לו נשים אצל נש

אוצר

ס"ק ז אות ב-ג

הפוסקים

ומה שדרו יחד כאיש ואשתו לא נודע רק לאנשי השכונה שדרו שם, אצל הריטון שאיש מישראל דר עם אשה בלי כתובה וקדושין היא מילתא דחמ"י ומתפשט הקול בעיר בנקל, ובזה יש להאמינה באחמלה כיון שאינה חזקה גמורה, והיינו כשהריטון התחיל חוק שלשים יום שלא הוחזקה עדין לאשתו. [ועיי"ש עוד לדדים להיתר].

ג. אם גם לאחזוקי לגבי עצמם צריך ל' יום. ע"י נחמ"ט סק"ג נשם הב"ח דדוקא לחייב איש אחר הבא עליה נענין ל' יום, אצל אחד שאמר על אשה אחת שהיא אחרת ונא עליה חייב אפילו תוך ל' יום. ובב"ח שם כתב נעטם הדבר שהרי אף לאחר ל' יום אי אפשר שיהא שם ראייה ברורה אלא נחזקה בלבד, א"כ כך לי חוק ל' כמו לאחר ל' וכיון שזה הודא שזו אחרת או נחו או אמו וריא אומרת שזה אחיה או אחיה או נכה הודא נע"ד כמאה עדים דמי ונידונין ע"פ חזקה זו, אלא דבבאים ממדכ"י ואם אומר זו אשתי ונחת אומרת זה בעלי ונא עליה איש אחר אין הורגים על חזקה זו לאחור שכל עליה אלא דוקא לאחר ל' יום, דמצי לאשחמוטיו ולמיימר כי היה סבור שאינה אשתו אלא אחרת היא או אשה זולתה, כי כל חוק ל' יום אינו מפורסם ואינה נחזקת שאשה זו אשתו של זה היא אצל האשה ודאי נהרגה על פי חזקה זו אפילו תוך ל', וכן פרש"י מלקין על החזקות על דבר שאנו מחזקים כן ואפילו אין עדות בדבר עכ"ל, והכי מוכח מדקאמר עלה בגמרא דרבי יהודה דאמר רב יהודה הוחזקה נדה בשכנותיה נעלה לוקה עליה משום נדה, אלמא דלא מייירי הכא נחזקה דשלשים יום אלא נמה שאנו מחזקין שכן הוא דומיא דנדה דלפי שראו שכנותיה שהיא הייתה מלוכשת היום נגדי נדוהה לוקה עליה מיד, משא"כ נא"ש ואשה שצאו ממדכ"י דלגבי אחר שיהיה נהרג עליה נענין ל' יום כדפי'. וע"י נעלי ארזים ס' זה שחזק דברי הב"ח מהירושלמי.

ובמחברת הקודש (לרמ"ל הורצין) בימן זה מנואר דאף להב"ח נענין עכ"פ שחזקת עכ"י דיבורה בעיר כח"א, אלא דלא נענין שחזקת ל' יום, אצל כל שלא הוחזקה בעיר אינה נחזקה מוחזקת אפילו לגבי עצמה, שכתב על דברי הב"ח דאף דקוי"ל בקידושין דף ס"ד דאין סוקלין ע"פ עצמן, עפרש"י שם, ואפילו אחרת קודם שזינתה נחזקתה אינה נחמנה על עצמה, היינו בלא נחזקת עדיין בעיר [כלל] שהיא ח"א או אינה נחמנה ע"פ עצמה, משא"כ נחזקת בעיר לא מיקרי שוב ע"פ עצמה, רק לגבי אחר נריך שלשים יום דפחות מל' יום י"ל שלא שמע עדיין, משא"כ לגבי עצמו מה לי נחזקת יום אחד או יותר כיון שידע בעצמו.

ובפני יהושע ח"א סימן א' דכ"ה ג' כתב לפרש דברי הב"ח דלא תקשי עליו מהב"ח הכ"ל, דגם דעתו הוא דעכ"פ לריך חזקה עכ"י מהב"ח, דהיינו שיתנהגו כדרך בן עם אמו ואח עם אחותו ואיש עם אשתו, אך כוונת הב"ח שאם נהגו כך ציחו אפילו קאת ימים וגם הודו שהם בן ואמו ואיש ואשתו, כיון דאיכא בודאח עם קאת חזקה סגי.

אולם הפני יהושע עצמו חלק על הב"ח גם בזה וכתב שם דמדברי הש"ג פרק עשרה יוחסין [שכרובא לעיל סק"ה אות ה'] מוכח שפיר דאפילו בנן נענין ל' יום, [שכרי הוא לא הזכיר כלל איש ואשה ולא הזכיר כ"א בן, וע"י כתב החזקה היא דוקא עכ"י מהב"ח שנהגה עמו כדרך בן אצל עכ"י עצמה לא, וכתב וכמה היא החזקה ל' יום, מנואר דקאי ארישא שכתב דחזקה הוא עכ"י מהב"ח וכמה תנהג כן ל' יום * מדבריו שם לעיל], וא"כ למה נאמר שחולק על הרמב"ם והטור ופשוט וצריך שהיה מזכיר דבריהם, כי כל דברי הש"ג מיוסדים על דברי הטור, ע"כ

(*) וע' בארץ צבי ותאומי צביה סק"ב שנוחק ליישב דלא תקשי מהש"ג על הב"ח.

פתחי תשובה

להרמז' דס"ל כהתוס' והר"ש דמהימן אפילו צלל הכרת נכורה מ"מ ס"ל כאלו מוחזקים ע"י האל עלונו שוב אינו חוזר ומניד וזהו דעת ר"י גס הרמ"ה שפסקו הרמ"ה גע' ס' ד' סעיף כ"ט וזהו דעת ונהר"י פאס שהביאו תוס' ר"ד בקדושין ע"ה כ' והיומון להחיר ערוה ומהמורה היכל שמתנגדים כל הני דעות וזר מן דין ג"ל דלאחר שכבר נעשה מעשה הערוה יבא אחת אצלו תו לא מהימן האל לכ"ג מכמה טעמים כ' ע"כ גם מזה זה אין היתר :

ושם הזכיר עוד שיהי צענין זה העדלת עדים שטרם שגשגת האם לאלי הכ"ל היה לה ילד כנן ל' שנה בשמו אברהם אך אין מכירין אותו בט"ע אם זה הוא וגם אחד מהעדים היה קטן אז. וכן דלכאורה גם צלל ט"ע כיון דמדינותיו קפדי שלא לקרות לשני נשים גס א' לא האב ולא האם צין שניהם חיים או שמת א' מהם (עמ"ש נפ"ת ליו"ד ס' קט"ז סק"ו) וכיון שכל עלמנו לא צללו להחיות זה לנן אלי' אלא מפני חוקת המנהג וא"כ חוקת ומחמת מנהג שלא תקרא האם שני נשים גס אחד וממילא זהו אותו אברהם וזה ה' טענה ראוי להחירו נאחית אלי' אך זה אינו כלום כי מלא ימלא לן שאין צ' החזקות אחת שאלות הוא שגולל מחל' הלו והוא צעמנו הנוכל שפיה אחת כ' ונבנס דהני סהדי מוכתשים מהווי כי העדים אומרים שהבן ה' ב' ד' שנים והווי אומרים שה' כנן שנה ומחצה והרב כעס עליהם שביטאו זל"ז צימי הנקה כ' ובפרט שאלו מהעדים מעיד מה שראה בקטנו ואין להחיר ערוה דלורייתא על עדות כזו כ' וסיומא דפיסקא דאחות אלי' הכ"ל אסורה על אברהם המוחזק צננו איסור כרת ערוה דלורייתא ע"י החזקה ואסורה נמי אכ"ע משום אשת איש דשויא נפשה מד"א נמה שגשגת לזה וצ"כ נרביה גט מואברהם הכ"ל ואח"כ תיאסר לכהן איסור ודאי אי משום גרושה אי משום זונה שגשגת נאיסור ערוה ומעשה על הרב מרד דלאחר להחיות בנק איסור דלורייתא ולפרשוי מחיבורא עכ"ל ע"ש :

(ד) היו חורגין עליה. עיין בתשו' רבינו עקיבא איגר ז"ל סימן קכ"א שם' ומשמע ודאי כיון דמחזיקין לנדה שהיא אשתו וסוף נעלה אס קידש לקרובה אין קדושין תופסין בה ע"ש :

לו נשים של עלמו לא וטעמו נראה משום דכשי' לו נשים הוא חושש טונא שלא יבא מזה טעות והפסד להפקיע בניו מחלת אפוחת ויש הוכחה לזה מתוס' פסחים כ"ד כ' ודלא כהתומים דפליגי עליו ולפ"ז צ"ד שיש לו נשים ואפ"ה נכתב זה על שם בן אלי' ונכמה כתבים ושטרות א"כ ראי' גדולה היא שהחזיקו צנו ממש. אמנם נאמת זה אינו הוכחה כלל דמחז' למלא לן דאצות ודאי לא היה ג"כ אלי' שמי' כ' ואע"ג שעבדו אין טוענים כן רק שחש עלמו כן על שם אלי' הלאה מ"מ כיון שלא ס' לנו שום מעשה המורה על זה רק דנורה של עכשיו ותברא נזדה שמיד אומרת האמתא א"כ הפה שאסר כ' וממלא מה שעשה מעשה בחתימתו על שם בן אלי' זה לא מעלה ולא מוריד. אולם צלל זה פשוט הוא צ"ד שהוא קרוב לשלשים שנה שגדלוהו בחזקת צנו ממש ולא הרגיש אדם מעולם שהוא חורג רק כהן עמו מנהג הנשים ונבנס שיש לו נשים אחריים וכתתי לעיל שכל שיש לו נשים אין דרך להחזיק החורג כענו א"כ גלי ספק שהיו הסנהדרין חורגין על חזקה כזו ומכ"ש שראוי להפרישו ומו שהיא בחזקת דודקה. ואם צללו להחיר מזה שנותנים האצות אמתא לדבריהם הנה האחרונים החליטו דעל זמן רב לא יועיל אמתא כ' (ע"ש דש ספרון הניכר בדפוס) ועוד דאין זו אמתא טובה וכי על אמתא כזו יותר ערוה דלורייתא ח"ו בגסם שחשט השני הוכיח שכל שהאמתא היא שאומרת על עלמו דעבד איסורא אין שומעין לו ועוד מקצרה ג"ל דלא שייך אמתא אלא שחזקה הסנה הכה הכה ה' עדין הסנה קיימת כ' (עמ"ש לקמן ס' מ"ז סק"ג גס נ"ב ש"כ ג"כ סברא זו) ע"כ אין שום היתר מזה אמתא. וגם אין היתר מזה שהמורה החליטו להחז' להכיר ועתה הוא אחר שאין זה צנו ויהי' נאמן על זה הנה רבו החולקים צזה שדעת הראי"ז גס"ג דלא האמינו החירה לומר על צנו זה אין צ' אלא על נכרי זה צ' וכן הוא נספר מהכריע ס' ס"ד וכ' שם שג"ד רש"י ורש"ם ור"י מינאש ור"ש הספרדי כ' וכן הסכים להלכה צ"ש פ"ד דקדושין כ' וגם להחולקים וס"ל דנאמן לומר אינו צ' מכל מקום ס"ל לכה"ג ולר"ת ור"ח וכן נראה דעת הראש"ם כמ"ש צ"ש שם ולא מהימן אלא ע"י הכרת נכורה כ' (עמ"ש לעיל ס' ד' ס"ק ל"ז) וגם

הפוסקים

אוצר

סי' ז אות ג

ובפרשת מרדכי סימן מ"ג כ' ונראה פשוט דמשום דשוי' על עלמו מד"א מהני גם ללקוח עליו אצל לא לענין מיתא ואח"כ עפ"מ"ה הרמב"ם צפ"כ מחסוי"ב הל' י"ג: מי שצא בזה"י ואחר כהן אנו וכו' ואם נשא וכו' או נטמא לוקה, וע"ש בנמי' ומל"מ שהקשו דדברים אלו סתרי לדבריו סופ"ה מחסוי"ב שהאשה אינה נכרעת עפ"י עצמה עד שתחזק, והיינו משום דבספ"ה כתב אין ממתין עפ"י דיבורה אצל ללקוח ברי שוי' אנפשי' חד"א, ואין למכרי"ט סימן א'. ובגליון שם מפרש כוונתו דלפי מ"ש המכרי"ט שם דשוי' אנפשי' חד"א הוי מדיון נדר, ומש"ה שפיר לקי כעובר על נדרו, אצל לענין מיתא ליכא למימר בכו.

גם בשו"ת מוהר"ם מרומנבארק האחרונים ס' י"ב מחלק דעת הרמב"ם צין מיתא למלקות דלענין מיתא אין מועיל שוי' אנפשי' חתיכה דאיסורא אצל לענין מלקות אם שוי' אנפשי' חד"א קודם המעשה לוקה אחר המעשה, וכ' שהמעין בכוונות המכרי"ט שורש פ"ז לענין אי צעין ראי' צהדי החזקה [הוצא לעיל סק"ה אות ג] יראה דכל ההוכחות שצביא שם לדבריו לחלק צין מיתא למלקות י"ל שמה ג"כ הוכיח הרמב"ם חילוקו לעניניו, אלא דו"ל דהכי' דהאיסור הוא מחמת שוי' אנפשי' חד"א מהני אמתא, וא"כ אין נחייצו מלקות הא הוי ספק דממא יש לומר איזה אמתא, אך דלפי פסקו של הרמב"ם צפ"כ מסנהדרין דצטין שיתיר א"ע למלקות א"כ ממילא שוב לא מהני שום אמתא, ושוד דלאחר שעשה האיסור לפי דבריו הקדומים שוב ל"מ אמתא אחר המעשה. ועי"ש שכתב דדבריו הם דלא כשיעור הפניני בקרי"א על קידושין דלדבריו היכל דנאמן בעדות גמורה קודם מעשה מציאו אח"כ אפי' לידי חיוב מיתא ג"כ.

ובגזיר חשם כתב דאפילו לדעת הח"מ דחולק על הצ"ח, י"ל דאם אומר שהיה אחותו או אמו וצא עליה חזק ל' יום, שוברג לאחר ל' יום, דהרי נחזרר למפרע שהיה אמו או שהיה אחותו, ולא הוי התראת ספק כיון שהמותרת יודע בודאי כמ"ש סתום

ע"כ נראה דס"ל דהרמב"ם נקט צא"ש ואשתו וכו"ה לאיך אלא דנמשך אחר תלמוד ירושלמי דכתבו מא"ש ואשה לכן כתבו גם הוא ע"י.

גם צח"מ סק"ג וצ"ש סק"צ הוכיחו מהש"ג דלא כהצ"ח, וצח"מ שם כתב עוד דפשוט לשון הגמרא, איש ואשה חינוק וחינוקות שהגדילו חזק הציח, משמע דוקא שגדלו זמן רב, ומה שהציח הציח ראי' מלביש צגדי נדה דהוי חזקה ליומא, אינו ראוי דהתם א"א לומר שלשים יום דאין דרך ללבוש צגדי נדה יותר מימים אחדים. וצט"ז סק"ה הקשה ג"כ על הצ"ח דאין זה נכון כלל, וצמו שאמרו איש ואשה חינוק וחינוקות שהגדילו בחזק הציח כ' הרי שכולן שוין וצכולן אם נהגדלו חורגין עליהם. [ועי' עוד בדבריו להלן].

ובדי השב סימן זה כתב דדברי הצ"ח ל"ע שהרי כתב הרמב"ם וז"ל: וכן האשה שאמרה מקדשת אני אינה נכרעת על פיה עד שיביו שם עדים או תחזק, וענין החזקה צבר כתבה הרמב"ם שם דהיינו שלשים יום אצל בחזק שלשים יום אינה נכרעת. ובישועות יעקב צפירוש הארוך סעיף ב' הכריח דגם לגבי עצמה צעין שלשים יום עפ"י מש"כ הרמ"ה צתשו"ב ס' צ' דמדקאמר צמח החזקה נדה כ' צעלה לוקה עליה, ולא קאמר דהיא עצמה לוקה על ידה, ש"מ דדוקא צעלה הוא דלוקה דלא הוי לו לשמש עצמה, אצל האשה צעמא שהיא יודעת דבר האמת כאשר הוא אינה לוקה אם חזרה צה ונחנה אמתא לדבריה, והנה קשה לכאורה כאן היאך הם לוקים [שניהם] הא האשה יודעת האמת, אלא שכתב הרמ"ה דהיינו דוקא צמוחזקה עפ"י עצמה ולא צמוחזקה עפ"י אחריים דלא לא מהניא אמתא מעשה לכך צריך להיות שלשים יום, דל"ה האשה צעמא אינה נכרעת דהא לא בחזקה ע"פ אחריים.

מיתו לענין איסור כתב העי"ז סק"ה הכ"ל דלא צריך ל' יום, כיון דשוי' אנפשי' חתיכה דאיסורא צפעס אחת אכז.

באר הגולה

א רמז"ס ריש פכ"א
מהל"ג וכ"כ נספד
המנוח שלו וכתב שם
שלוסס מן התורה וכתב דה

ב באיזה ביאה חייב תבא על הערות. וכו' ב' פעמים :

ביאור חגר"א

א א [א] הבא על אחת מן העריות

דרך

(א) הבא כ"י. או כ"י.
הרמב"ם במל"ת שניג
כ' בשם ת"כ לא תקרבו
ב ת"ל ואל אשה בגידת

שלושה מן התורה וכתב להכי איתא שם נספרא והאריך ה"ה שם נפ' הנו' וב"כ הטור

אצו 7

סימן יס ס"ק ז אות ג—סימן כ ס"ק א אות ב   הפוסקים

הפוסקים

כמבואר בכל הפוסקים, חלל חזק דל"א דצטען [התכבדות ח"ש ואשכ] ל' יום, והבא לא איתחזין ל' יום שכרי צרה מיד וכו', ולא מלינו בשום פוסק דע"י מעשה הוי חזק בל"א מיד וממיל להוסיף חזקות, וכבר כתב הרמב"ם בלשון שאמר ח"א ח"א אין ממייתין אותה עד שתחזק ומשמע מדבריו דכוונתו להחזק שהזכיר לפני זה בל"א דהיינו ל' יום ע"ש, ולא כתב דאם עשה מעשה ע"י ממייתין אותה מיד, ואל"ל דאין דרך הרמב"ם להביא מה שאינו מבואר בתלמוד, מי"מ על התלמוד גופא קשה למה מפרש מלקות בדרב יודה וסוקלין בחזקת דל' יום, ולא מפרש ח"א וגדל צדד גיוונא דאם עשה מעשה לשם ח"א סוקלים מיד, וחדע דמשמע מדבריו כולם דתוך ל' אפילו הוי בחור הבית בחזקת ח"א, ח"א דשמשא אותה בלתי ספק בדרך שמשמשת אשה לצעלה בהרמגת פניו והלעת המעב ושאר מלאכות שהאשה עושה לצעלה אין ממייתין, ושום פוסק לא כתב חלל ל' יום ולא הזכיר אחד מהם להטיל תנאי וכו' שלא שמשא אותה, ואדרבא גדילו בחור הבית דגמרא משמע שהם דרים ביום ואע"פ שהיא עושה כמה מעשים כשאר ח"א, חלל ש"מ שאין המעשה עושה חזק.

סימן ב

סעיף א. א. על אחת מן העריות וכו'. א. ואם גם בקטנה יש איסור קריבה. בבי"ח בקו"א לסי' כ"א ד"ה והמחזק כתב דפשיטא דאיסורא דאורייתא איכא בקריבה לערוס אפילו היתה קטנה דלא חלקה תורה בין גדולה לקטנה. גם צמחיל דדקא סימן י"ט כתב דכיון דעריות מצא ג' שנים נהרג על ידה וצחצח מחמת מחחינהו קרא לא חקרצו לגלות ערוה, נמצא דמשעשע שנאסר זה גילוי ערוה נאסר זה הקריבה.

ב. ובחייבי. עבא"ט מ"ט מכב"ט סק"א דבחייבי לאווין
 אינו לוקה. וכ"כ הח"מ סק"א מכה"מ פכ"א מה'
 איסור"ז. וכ"כ בקריט ספר שם. וכ"כ המגילה אסתר מל"ח ש"ג.
 וע"י עבא"ט שם שכתב דבחייבי לאווין אף שאין בהם מלקות
 מ"מ יש בהם דברים אלו איסור.*

ואם האיסור בחייבי לאוין הוא מדאורייתא או רק מדרבנן.
הנה במצ"ח מ' קפ"ח אות ג' כתב בפשיטות דעת ה"ח"מ

דבליסור

(*) ע"י מחנה חיים ח"ב סי' י"ח שמתחילה כתב שכן מפורש בפי"ח להרמב"ם מ"ז מסנהדרין נשכתב שם לענין פנויה, דדוקא אם הביאה במיתת כ"ז או כרת יש לאו בקריבה, אבל אם הביאה עצמה בלאו אין על הקריבה לאו, אך שוב חזר בו וכ' דמונקט הרמב"ם שם דין זה דוקא בפנויה, משמע דבפנויה לבד סובר דליכא לאו על הקריבות, משום דשם חסעם רק משום ומלאה הארץ וימה כדאיתא ביבמות דף ל"ו, וכיון שגוף הביאה האיסור הוא רק משום הריון שהיה למכשול, לכן ליכא לאו על הקריבות, אבל בשאר חייבי לאוין דגוף הביאה הוי איסור, סובר הרמב"ם דגם הקריבה אסורה ודלא כה"מ והמגילה אסתר. ודבריו צ"ע דהא סברת הרמב"ם בפי"ח מבורר שם, ולכך אין בו מלקות על קריבה בפנוי לפי שהביאה עצמה היא במלקות, וכונתו דאין לחייבו על הגדר כמו על עצם הביאה, ולפי"ז מה חילוק יש בין פנוי לשאר חייבי לאוין, וגם עיקר קושיתו למה נקט דוקא פנוי, לכאורה לא קשה כלל דהרמב"ם קאי שם על תחילת דבריו שמפרש הדינים בפנוי לענין הסתכלות דמותר ולענין ביאה דחייב מלקות, וע"ז מסיים ועל קריבה בפנויה אינו חייב מלקות, ולא מיידי שם משאר חייבי לאוין.

התוס' כתובות דף ל"ג ע"א. [ד"ה נותר], משא"כ בלחם שזא
עליו תוך ל' יום אינו נהרג מפילו לאחר ל', דגם בשעת התראה
היה אכלו ספק, ויש לתרץ גם דברי ה"ש צ"ח. וכן כתב החילוק
הג"ל בנתיבות לשנת ס"ז זכ.

ועי' באה"מ סק"ג מ"ח מהמ"ח דאם אהמרה שבוא בעלה וזאת
עם אחר האסורה על בעלה אפילו חוץ ל' יום, ושכ"ב כח
דגם דאז מהני אמחל חוץ ל' יום אם לא ראונו שובג עמה
כאיש עם אשתו. וכח ע"ז בערוה"ש סעיף ג' דנשאריוס
מתבגים אפילו יום אחד כאיש ואשתו שוב לא מהני גם אמחל.

ד. להסוברים בדברבור לבד הוי חזקה בל' יום אם כשעשו
גם מעשה הוי חזקה הוי אפילו בפחות מל' יום.
צפרי השדה ח"ד סימן ק"צ לפי מה שהעלה דדניצור לבד הוי
ג"כ חזקה בל' יום [ע"י לעיל סק"ל אות ג'], כחצ בנידונו טעם
אחר לאסור דלא מהני אמתלא משום שבו דרים ביחד, וא"כ
לא מביטילא אם היו דרים יחד שלשים יום דלא מהני אמתלא
כמבואר בפוסקים, אך אפילו אם לא הוחזקו שלשים יום צפנינו
בדרך איש ואשתו רק פחות ג"כ לא מהני אמתלא, והא בהוחזקה
נדה ע"י לבישת צגדי נדה ג"כ קי"ל דלא מהני אמתלא כמוצא
בש"ע יור"ד סימן קפ"ה, וא"כ פשיטא דלדור יתדיו איש ואשה
הוי מעשה יותר מלבישת צגדי נדה, דשם אפשר דלא איתרמי לה
חוקף צגדים אחרים, ועכ"פ פשיטא דזכו הוי מעשה גמור אם
נתיחדו איזה ימים, וא"כ לא מהני אמתלא, וע"י היטב ציור"ד סימן
א' סעיף י"ג בעצם שטעה סימן צראש הכנש וצט"ז שם סק"כ,
וצט"ז יור"ד סי' קפ"ה סק"ב, מכל אלו המקומות מוכח דהכא
לא מהני אמתלא. ושם בסימן ק"י החזיק דצדיו ה"ל וכחצ צדני"ה
ג' דדוקא לענין לחייב מיתה הבא עליה צעון שלשים יום ולא
לאיסור לחוד, וכמ"ש בח"מ סק"ד כו', וצפרע דכאן אם היו
דרים יחד שלשים יום צדאי לא היה מהני אמתלא כיון דאפילו
מיתה חייבים עליה כמבואר בש"ע, וא"כ אפילו אם עכשו מחמת
אורך הזמן כבר נשכח הדבר אם היו דרים יחד שלשים יום מי
יוכל לבחור ערוה המחמירה מספק.

אולם עי' לעיל ס"ק א' אות ד' מה שהוצא מהמשיבת נפש
(השני) סימן ע"ז דאף דס"ל דדדדור לצד הוי חזקה צ"ל
יום, מ"מ כתב דאף בנזבגין קריבות של איש ואשה וכן באשה
המגדולה צ"ל בעינן דוקא חזקה של ל' יום. [וכן מוכח מכל
האחרונים המובאים בזה]—ה' שם שדנו אם דדדור לצד הוי
חזקה או דבעינן גם מעשה וקיימי אבך חזקה של ל' יום המזכרת
ברמז"ם וש"י"ע, ואף אחד לא העיר דבמעשה מהני אפילו פחות
מל' יום.]

גם בש"ת פני יהושע חלק א' סי' א' דכ"ד ד' דן בתוך הדברים אם ע"י מעשה מחזקים אפילו בתוך ל' יום, ואחרי שביא מהא רמח"ק נדה דנעשה מחזק מעשה לשם נדות שלנשה בגדי נדה חו לא מהני אמתלא, כחז דאש"ג דאפשר לומר דנ"ד דמי למעשה מה שלקחה כחז מהכ"ד שהיא בחזקת אשת איש, וא"כ דומה לדין לנעשה בגדי נדה, לא היא, דהתם גבי נדה ע"י המעשה הוחזקה נדה בשכנותיה מיד והוי חזקה גמורה, דכיון דהואים אותה מלנעשה כנדה מחזק מיד, כי הוא המנהג והרגל

דרך אברהם

או

ביאור הגר"א

אליהו כו' שלא נשא פנים לתורה ר"ל לעשות סיג לתורה כמ"ש בסיג דברכות ואני לא אשא פנים כו' והם מדקדקים כו' ר"ל שהן נושאים פנים לתורה ואילו היה ד"ת היה אומר שעבר על ד"ת כו' ובקדושין ס"א ב' א"א כו' הכל לשי"ש ול"ת שבתורה לא הותר לשי"ש וביבמות נ"ו ב' מכאן ואילך אינו כו' ופסוק וילקח הערצה דח"ל מח"כ שם אלמא בנשיקה אפילו לא אין בו ולדעת הרמב"ם צ"ל אע"ג דבח"ל אפילו לאו אין בו מי"מ בח"כ צ"ב בל"ת שהרי כתוב בהן לא תקרבו משא"כ בח"ל וכן כתב המ"מ ובירושלמי דסנהדרין פ"ו ואל אשה בנידת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה ארי"י בר כוכבא בל תקרב היא בל תגלה ובגמ' דביבמות נ"ה ב' וט"ס כ"ז ב' א"ל אביי פריצתא אסר רחמנא ובסנהדרין ס"ו ב' תיודים לאו כלום הוא והרמב"ם כתב דלאו כלום הוא לענין מיתה וכן לאומרה על בעלה וכמ"ש רש"י שם וס"ד למעשינהו מקרא שם ושם וז"ש דרך אברהם ואמר חבק וגשק מהניא דאבות דר"ג ואמר ונהנה כו' מהניא דתיב בג"ל:

טומאתה לא תקרב אין לי אלא נדה שהיא בכל תקרב ובכל תגלה צ"ל לכל העריות שהן בכל תקרבו ובכל תגלו ת"ל לא תקרבו לגלות והיא בתיב שלטו פ' אמר פ"ג הלכה ס"ו בחסרון קצת עד-ואל אשה. ושם הלכה כ"א העושות מת"ל לפי שאמר לא תקרבו יכול יהיו חייבים כרת על הקריבה ת"ל העושות ולא הקריבות יבאבות דר"ג רפ"ב איזהו סיג שעשתה תורה לדבריה היה אומר ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב יכול יתבונה וינשקנה וידבר עמה דברים בטלים ת"ל לא תקרב יכול יישן כו' ובסנהדרין כ"א ב' החשוד כו' ארבעין בבתי' כו' ור"ל חשוד בכה"ג וז"ש חשוד כו' והרמב"ן השיג עליו יב' דכל הג"ל אסמכתא היא וכמ"ש בפ"ק דשבת דא"ר פדת כו' ולא פריך על רבי פדת מבריתא זו וכן ס"ל לעולם שם ואף למאי דקאמר שם ופליגי דידיה כו' ל"ק אלא משום דלך כו' וכן ברייתא שם דמלינא ארי פדת יליף מהקישא דהוקאל מאשת איש ור"ל דבא"א כתיב הרחק מעליה כו' כמ"ש בפ"ק דע"ט"ם ואלו בתורה כתיב בנדה בפרט לא תקרב בג"ל ושם תגא דבי

הפוסקים

סי' א אות ב-סי' כ

אוצר

דלא תהי קדשה, נראה דגם אגלה אסורה הקריבה מדרבנן דגם היא להרמז"ם בכלל חייבי לאווין. [ולפי זה להסוברים דהאיסור בחייבי לאווין הוא מדאורייתא כנ"ל בלות ב' גס נפטי לריכא להיות הקריבה אסורה מדאורייתא, חולם זהו דוקא להסוברים דגם באקראי סבירא לי להרמז"ם דאיכא לאו דקדשה, וכנראה שבשיטתו זו חז"ל המשפטים ישרים, אבל להסוברים דדעת הרמז"ם דדוקא במיוחדת ומזומנת איכא לאו דקדשה אבל באקראי לא, ליכא בסתם פנוי איסור קריבה, וכן ל"ל להקריא מלך רב הגזי שכתב דלגבי שניות ליכא אפילו איסור דרבנן בקריבה, ואמאי חינו אסור מלך קדשה וכדברי המשפטים ישרים, ועל כרחק דהוא חז"ל צשיטת הסוברים דבסתם פנויה ליכא לאו דקדשה. חולם כל זה כשהוא טהור מטהומת נדה, דאם הוא בנדחה אסורה כשאר ערוה].

דהאיסור הוא איסור תורה, אלא שכתב דלדעתו נראה דלדעת הרמז"ם פט"ו ה"ג ב' מאיסור"ב דאין נזקין על ציאת סייבי לאווין בלא קידושין חזן מהלמנה לכ"ג, אפשר דאין איסור תורה על הקריבה, אבל מ"מ משכחת גס לשיטת הרמז"ם אם קידש אחת מחייבי לאווין, דאז יש על הקריבה אח"כ איסור תורה, וכ"כ בחש"י יד שלום סימן י"ז.

אולם במשפטים ישרים (צירדוג"י) ח"א סימן ש"ח אחר שהביא דברי ה"מ ה"מ הג"ל דהאיסור יש גם בחייבי לאווין, כתב דהאיסור זה הוא דרבנן כמו להרמז"ן בכל עריות. וכ"כ בקריא מלך רב ח"צ ס"י כ"ו ובנתיבות השלום נתיב ח' סעיף ב'.

ג. ואי בעריות דרבנן יש איסור קריבה. בקריא מלך רב סימן כ"ו [הגזי בלות הקודם] כתב דקל"ת יש לדקדק דהאיסור דרבנן ליכא איסור קריבה, מהא דב' הרמז"ם דהבא על השניות מכין אותו מכת מרדות, ואמאי לא אשמינן דאפילו תבוק וגשוק נמי אסור, ועוד דהא כ' ה"מ בפ"ד מאיסור"ב צ"ס הרש"א לענין טוה הסמוכה לוסתה, דכיון דהאיסור הוא רק מדרבנן אינו אסור אלא בשמיים אבל בחזק וגשוק מותר, וכ"כ הרמז"ן, ואף שבתרומת הדשן ראה לאסור, כבר דחה הבית יוסף את דבריו וכ"פ בשו"ע יו"ד סימן קפ"ד ובש"ך וצ"ח, הרי דהאיסור דרבנן ליכא איסור קריבה, ואף דמדברי התוס' שבת דף י"ג ב' גזי מעשה דאותו תלמיד שכתב דמייירי שכבר עזלה פסם אחת לסוף ז' לראייתה וכתבה טהורה מדאורייתא ולא היה עליה רק איסור דרבנן, ומדענש אותו תלמיד על הקריבה, משמע דגם דהאיסור דרבנן אסורה הקריבה, ועיין בחידושי הרש"א שכתב גם כן בתוס' הגזי, ולפי זה יקשה דברי הרש"א אהר"י מהא דכתב גזי סמוך לוסתה דכיון דהוא אסור רק מדרבנן מותר בקריבה, אך אפשר לחלק בין היכא דפשיטא דהאיסור דרבנן הוה אז עליה מקודם איסור דאורייתא כהביו דהתם צימיו ליבונה כל זמן שלא עזלה, לפיכך עשהוהו כדאורייתא ממש ואסרו גם הקריבה, משא"כ צסמוך לוסתה דנחזקת טהרה עומדת, הלכך כי אסורו רבנן לא אסרו הקריבה.

אולם בחידושי הר"ן צשנה שם אחר שכתב גם צסם הרא"ח לפי התוס' הגזי דמייירי שכבר עזלה פסם אחת לסוף ז' לראייתה, סיים דמכאן יש ללמוד דאף צסל סופרים הקריבה אסורה [ועיין עוד בלות שח"ז].

ד. ובפנויה, כתב במשפטים ישרים הגזי בלות ב' דלדעת הרמז"ם שאסורה אם אינו מיוחדת לו והיא בלאו

וע"י בשוירי ברבא בימן כ"א סעיף א' שהביא דכבר באר"ט השלי"ם והגאון מהר"ר יונתן צמנהג הרע שנחפשת דהמשודך עם משודכתו ונהגים היתר בחזק וגשוק כו', וכל פסם הם חוטאים ופושעים נלמדו דהאיסור ערוה וגדה והכארים כו' ע"ש.

ה. ואם בגויה יש איסור קריבה. במשפטים ישרים הגזי ב' דיש להסתפק בקריבה של גויה שאין איסורו מדברי תורה אלא מדברי קבלה וכו', ולאחר שהסתפק גם צע"ס הדבר צמה שאלתו [בסנהדרין פ"ב א'] הבא על הכותית קאי בלאו דדברי קבלה וצקללה דיכרת ה' וגזי, אם הוא דוקא צפרהסיא וכההוא דהצובל ארמית קנאין פוגעין בו, או אפילו צלנעא [ועיין צ"ש לעיל סימן ע"ז ס"ק ד' מ"ש הפוסקים בזה], כתב דנראה דהא תליא בזה דאם נאמר דהביאה אסורה אף צלנעא אז גם הקריבה אסורה דהקריבה היא בהרחק וגזירה, אבל אם נאמר דצלנעא הביאה מותרת או לפחות אין בה דברי קבלה ורק גזירה משום נש"א, אז הקריבה מותרת. ובגנזי חיים (פלוג"י) מערכת ע' אות י"ב הביא מספר חסידים ס"י חלק א' שכתב דלא יתקע היסודי וזו לקב הנכרית וכו' אש"פ שהיו מעוטפת צצג סייג לגילוי עריות. [ומלשון הש"ך צו"ד סימן קל"ה ס"ק ב' שבי צה"ד להוכיח דשלא בדרך חיצה ליכא איסור קריבה מהא דהכנז הרופאים למשש הדפך של אשת איש או ערוה, משמע דס"ל דגם בגויה יש איסור קריבה].

ב. דרך אברהם. פרש"י ציבמות דף י"ב ב' דש מצחון כשהר אברים.

או שחבק (א) ונשק (ב) ונהנה

בקירוב

באר היטב

עשה דרך חנה ס"ל להרמז"ם מדלורייחא אסור והרמז"ן ס"ל
לדאסור מדרבנן עיין צ"ס:
(ב) ונהנה. היינו או נהנה בקירוב צ"ס. נה"י:

הפוסקים

ס"ק ג אות א

אוצר

דברי החכם שם שכתבו דמה שבי' עולה מקיל לעלמו משום דמיון
לי' כשעורי, אבל שאר בני אדם אסורים אפי' שלא כדרך חיבה,
וכן דעת הלבוש לאסור.

ובתב בנתיבות לשבת ס"ק ח' דעטס הרמז"ם הוא מסוגיא
לשבת דף י"ג ח' לדאסור לישון באשת איש וזהו הוא
בבגדו וזוהי צנצנא, וכתם מיירי אפילו שלא בדרך חיבה, מדמיון
לכ' כתם לשני אכסנאים המכירים זה את זה, וכרי שם ליכא
חיבה ורעויה צמה שאוכלין על שולחן אחד, וכן משמע מפרש"י
שם שכתב מה אשת רעבו וכו' דאסור לן יחוד מן התורה מחמת
בן אמך, וכרי קיי"ל דיחוד אסור אפילו שלא בדרך חיבה, ועיין
מש"כ עוד בזה.

אולם דעת הרבה פוסקים כהש"ך דאף להרמז"ם אינו לוקה
אלא כשעושה דרך חיבה ביניהם. ועי' צ"ס ע"ל שכתב
כמה פוסקים הסוברים כמותו. גם צ"ס פני יהושע ח"ב סימן
מ"ד כ"כ צ"ח"ד דמשמעות הרמז"ם דדוקא דרך חלוא אסור.
וצנצנ"ג יו"ד סימן קל"ה הגב"י סעיף י"ג העמים צ"ד הרד"ז
ח"ד ס"ב ג"כ כ"ד הש"ך. ובעני אחרים סק"ה כי דנראה לכאורה
דכיון עם הש"ך, דאליב תקשי להרמז"ם מעוודה דרב חנן בר
רבא בקדושין דף פ"א צ"י מצת צחו דכוח יחיבה צנצנא ואמר ליה
לא סבר מר דמיקדשא, משמע דמשום קורבא ליכא איסורא,
ולדעת הרמז"ם דקריבות אסורה מדלורייחא אין לחלק בין תלמיד
חכם לשאר אינשי. [קושיא זו הקשה הרמז"ן על הרמז"ם והמגילה
אסתר מתוך בן, ובנראה שלא כיון גם הש"ך שכתב ור"ה
מהאמוראים שהיו מחזקים ומנשקים לצנתיים ואחיותיהם וכ"כ
הרי"י לראוין].

גם בורע אברהם חיו"ד סימן ה' כתב דכל עיקר יסוד סברה
הרמז"ם דנשיין דרך חלוא וחיבה ביניהם הוא מכת גמ'
דקדושין הנז', ולכן לא הקשה על רב חנן בר רבא משום לאו
דקריבה, משום דקריבות הא אהני אנשי כנסת הגדולה ולא
ליחגרי צחו יצר הרע כדליתא ציומא דף ב"ט ובסנהדרין דף
ס"ד, ח"כ צנת צחו הא ליכא צה שום חלוא, אלא דכוח סבר
המקשן דמי' באשת איש אין להקל, אבל להמסקנא דאמר הכל
לשם שמים ופרש"י אין דעתי לחיבה אישות אלא לחיבת קורבא
וכו', הו ליכא חלוק אי מיקדשא או לא, אלא דכחילוק אס' הוא
דרך חלוא אסור בכל ענין שברי הוא נהנה מן הערוה, ואס' אינו
דרך חלוא מותר אפילו במיקדשא, ועפ"י ז' להחיר צנצנא שם.

וכן מבואר במעיל צדקה סי' י"ט לתרץ הגמ' דקדושין ממנה
שהקשה הרמז"ן על הרמז"ם, וגם מה שחולק הקשה עליו
ממתניתין שם דקתני וישן עמהם בקירוב צ"ס, וכתב דמה שאסרה
תורה הקריבה לא נאסרה אלא כשהוא דרך חיבה וקירובי זמנה,
והתם בקדושין לא מיירי בזה. * וכן מוכח מהא דהחירה התורה
תמכה

קירוב שיבוא לגלות ערוה, ולפי' בביתו ואחותו דבטל יצא כדא' בשלהי קדושין
דמתירח עם אמו ובתו ואחותו, ונכדיתא בימא ס"ט ובסנהדרין ס"ד דהאני אנשי
כנה"ג דלא ליחגרי בקרובות], לכן ליכא בהו לאו דלא תקרבו, וכן בקדושין

(א) ונשק. להרמז"ם חייב מלקות וכן התורה כשחנק או נשק חייב
כריתות או מיתות צ"ד. ונחייבי לאוין ליכא מלקות. והרמז"ן
ס"ל אפילו נח"כ או מיתות צ"ד אינו חלל מדרבנן. אפילו אם אינו

ג. או שחבק ונשק ונהנה בקירוב בשר. א. אם איסור
דקריבה הוא דוקא כשעושה דרך חיבה ותאוה,
או אפילו כשמתעסק דרך אומנותו. עכ"ל סק"ה דלפילו
אינו עושה דרך חיבה ס"ל להרמז"ם מדלורייחא אסור. והוא
מהב"ש סק"ה שכתב מהרמז"ן בזה שכתב ש"י כן לדעת הרמז"ם,
וסיים הב"ש והיינו מ"ש בבית יוסף ציורר דעה סוסי קל"ה
לשיטת הרמז"ן [דעת הרמז"ם], והש"ך השיג עליו בזה. והיות
ודברי בבית יוסף והש"ך הנו' הם יסוד להפוסקים שלא חרסו
שחלקו בזה, לכן נעתיק כאן בראשונה את תמלית דבריהם.
הנה הב"י שם כתב מחשבת הרמז"ן [המיוחסות] סימן קכ"ז
דאסור לבעל למשש הדפק של אשתו נדה, וכ' מינה אס'
החולי מסוכן משמע קל' מדברי הרמז"ן דשרי משום פקוח נפש,
אלא דאסור למימר להרמז"ן לעומתה חזיל דסובר דנגיעת נדה
חיבה אלא מדרבנן, אבל להרמז"ם דסבירה ליה דנגיעת ערוה
אסורה מן התורה, אפשר דאסור משום דכיון אצורה דגילוי ערוה
ול"ע.

ובש"ך יורה דעה סימן קכ"ז ס"ק ח' לאחר שכתב מחלוקת
הרמז"ם והרמז"ן אס' איסור קריבה לערוה הוא
מדלורייחא או מדרבנן, כתב דמי' משמע דאף הרמז"ם לא
קאמר אלא כשעושה חזק ונשק דרך חיבה ביניהם, ור"ה
מהאמוראים שהיו מחזקים ומנשקים לצנתיים ואחיותיהם וכ"כ
מהרי"י לראוין, וכן משמע מלשון הרמז"ם שכתב "דרך חלוא" וכו'
הרי זה לוקה, וכ"כ בסמ"ג ובכתר תורה, חלמא דאינו לוקה אלא
בדרך חלוא וחיבה ביניהם, וזה דלא כהבית יוסף סוף סי' קל"ה
גבי משום הדפק באשתו נדה.

ובסי' קל"ה הוסיף הש"ך להוכיח בסברתו הנו', שברי כן המנהג
פשוט שרופאים ישראלים ממשמשים הדפק של אשה אפי'
אשת איש או עכו"ם וכו', וזה נראה דעת הרמ"ה, דלעיל צ"ס
קנ"י משמע מדבריו בהרמז"ם, וכאן החיר משום הדפק.

ועיין בנחפה בכסף ח"ב סימן י"ט [בראשון] ש"י דכונת הב"ש
על דברי הרמז"ן בזה שכתב הנו' צ"י שכתב צ"ס החשונה
לענין משום הדפק באשתו נדה, דמסתברא דאסור, חדא דאפשר
דכל קריבה דלורייחא וכו', והיינו סברה הרמז"ם, ומשמע דס"ל
להרמז"ם דקריבה דלורייחא, אסור אפילו צנצנא גוגא שאינו
עושה דרך חיבה ודלא כדעת הש"ך.

גם בבית יעקב (לחומי) סי' פ' השיג על הש"ך, וכתב דאין
דבריו נראין, דא"כ מנא ליה להגמרא [בשבת י"ג וצ"ז י"ז]
דפליג עולה ידיה אדוידה, דלמא הא הוי מנשק לאחיותי
היינו שלא ע"י חיבת ביניהם (וכן פרש"י בעבודה זרה דף י"ז ח' א'
שדרך בני אדם כשיולדו מצינו המדרש לנשק וכו'), והא דאסור
עולה כל קריבה בעלמא איירי ע"י חיבת ביניהם, וכן מה שכתב
הש"ך מהא דהאמוראים היו מחזקים ומנשקים וכו' אשתמיטתיה

(*) ובצ"ר שי סק"ה כי על הקושיא מהגמ' דקדושין, וכן על קושיא
הש"ך מהאמוראים שהיו מחבקים וכו', דל"ק לפי המבואר ברמב"ם פכ"א
מאיסור ובסמ"ז מ' שני' דלא תקרבו לגלות ערוה היינו שלא תקרבו שום

אוצר

סי"ק ג אות א

הפוסקים

מן התורה לכתב איסור צרכאי גוונא לכן הקילו, באופן שאין צל
דברי הכותב יעקב [שמואל ד' הש"ך] עמם בעיקר לאוריתא.

ובקריית מלך רב סימן כ"ז כ"כ [מדעת עצמו] דאפילו באיסורי
עריות לא אסר הרמב"ם אלא כשחזק ונשק דרך תלמוד
צקירות צהר, דמשמע דכל שאינו דרך תלמוד ואינו נהנה אינו
לוקח מן התורה.

ובבחות יאיר סי' קפ"ג צדדו צ"ל שאנצוהו לנשק ערוה, הכי
ג"כ דברי הש"ך דלא אסרה תורה אלא חזק ונשק בדרך
תלמוד ומיזה, וכח דאף דאפשר לומר דהר"ן צפסחים רפ"ג ובע"ז
פרק חין מעמידין שכתב לעגין אונס על קריבה לעריות דהדין
דיהרג ואל יעבור סבר דלא כהש"ך [דכא היכא שאונסים אותו על
הקריבה צדדאי לא כוה דרך חיבה, מדבריו שם לעיל], מ"מ יחיד
הוא בזה וכל אינך פוסקים ס"ל דדוקא בדרך תלמוד ומיזה [אסור
וכד' הש"ך].

ובפלת יבי ק"י סעי' ו' כתב ד' הש"ך צדדים, וכן נוכחים
שאשה שיש לה מכה צדדים וכל מקום חורפה,
שכרופאים רואים אותה, וזה ודאי צדד ג"ש כדאיתא בסנהדרין
דף ע"ה א' תמות ואל תעמוד לפניו ערומה, אלא ודאי הנפון
כהש"ך דזה צמלכחו עוסק. וכן העתיקו את דבריו בסדרי
עברה והעני לצדדים שם. וכן דעת הביאור הגר"א צדדים דעת שם
סי"ק כ"א, והחיות דעת שם סי"ק י"ג ע"ש. וצדד צדדים תיגא
חי"ד סימן קצ"ג צדדו שם כתב על דברי הש"ך שכתב פשט
המנהג כדבריו. [ועיין צדדו יומא באגרת התשובה (יוס צ')
שכתב דאסור ליגע באשה איש "כדי ליכנות מן המגע", ומשמע
מלשנו ג"כ כהש"ך. וכן משמעות לשון תשובות הרי"ש סימן
תכ"ה שכי' שאפילו קריבה לצד ר"ל קריבה של הגוף כגון חזק
ונשוק].

ועי' בעזר מקדש סק"ל שכתב על דברי הש"ך דנראה פשוט דרך
דרך חיבה צדדים הוא האיסור, והיינו שדעתו אז להתקרב
אלה לצדדים, או שמא לאחר כך צדדים הוא לצדדים, רק
שלי שעה יש לו חיבה מניעה, משא"כ היכא שהוא צדדים דעת
מלבוש עליה יהי מאחז עמם שהוא, אין בזה חשש איסור תורה,
וע"ש שכתב ר"י לזה. [אולם מדברי הפוסקים הנה לעיל שכתבו
ולא חלקו בזה משמע דלא ס"ל הכי, וכן מצאנו בתשובות הרי"ש
הנה שכתב דאפילו קריבה לצד ר"ל קריבה של הגוף כגון חזק
ונשוק אסורה מן התורה ואפילו בלא יחוד דליכא למיחש לצדדים].

עוד כתב בעזר מקדש הנה דאפשר דקריבה לעריות אף שלא
בדרך חיבה צדדים אסור עכ"פ מדרכו, דכיון דלהרמב"ם
כל שהוא דרך חיבה תלמוד אסור מן התורה, אי"כ אף מי שאינו
עושה דרך חיבה הכי חשש התקלה קרוב שאולי כמעט יהיה לבו
ניטע

הרא"ש שם, אבל אם בושה לעמוד לפניו ערומה או י"ל דאיכא איסור דאורייתא
להרמב"ם אפי' שלא בדרך חיבה.

(*) הגם דהירושלמי (הובא בתוס' שם) מקשה ואין הדבר כיעור ומתיר
לה בכמה אנפי, מ"מ אם הי' אסור מדאורייתא אפי' בלא דרך חיבה לא הי' שייך
לחלק בזה, וגם יש לומר דמקושת הירושלמי גופה יש להוכיח כן דמקשי רק
מסעם כיעור ולא מגוף הדין דקריבה.

(**) ועיין שם שהוסיף דגם מהב"ש כאן, שהביא דברי הש"ך ותמה עליו
מהרמב"ם בתשובה ומדלא פליג עלי' על עיקר הדין, רק קושיתו היא שאין כאן
השגה מעליא על הבית יוסף, משמע דגם הב"ש סבירא ל' כהש"ך, ועפ"ז מצד
גם את דעתו להקל, אולם מהבאר היטב סי"ק א' נראה שתופס בדעת הב"ש
כפשוטו שחולק על הש"ך, וכן נראה מדברי האחרונים, וכן יש לדיק מהב"ש
עצמו בס"ק ב'.

תנופה גבי סוטה דככתב מניח ידו תחתיו ומניף (סוטה י"ט א'), *
אלא ודאי דכל שלא צדדים לא נאסר, וכן מנינו במדרש רבה פרשה
וינא פרשה ע' על הפסוק וישק יעקב לרחל שכי' שהוא מותר,
מפני שהיתה קרובה.

גם בנחפה בכסף סי' הנה' הכי' צדדו דברי הש"ך, ואם
כי פקפק על ראייתו מהא' דהאמוראים היו מחזקים
ומנשקים לבנותיהם ואחותיהם, דאפשר שאני גבי קרובות דלא
מיחגרי צדו יתר הרע וליכא צדו חיבה צדדים כלל (ולאפוקי
הנה' כתב הרמב"ם דרך תלמוד), אלא צדדים עריות דליכא צדו
יחסי, יש לומר דאף שכתבילה עושה שלא בדרך חיבה, מ"מ
היחסי מתגבר צדו ועושה [לצדדים] בדרך חיבה, ואפשר דאסור
מן התורה, מכל מקום כתב דמה שכתב הש"ך שכן המנהג פשוט
שכרופאים ממשמשים וכו', ושכן נראה דעת מור"ם הוא אמת
ווי"צ **, וגם מהכתוב ופרה שכתב הרדב"ז ח"ד סי' צ' מוכח
צדדים דס"ל כן, וכיון שגם הרמ"א והש"ך וכו' ס"ל להתיר כל
שאינו עושה דרך חיבה, וגם פשטו דברי מהר"י לואן מוכח כן,
ומה' צדדים לא כתב בפשיטות להתמיר אלא בדרך אפשר, גם המנהג
פשט להתיר ואין מי שיערער ודאי דכדי נקטין להקל.

וכן מבואר בבתי כהונה ח"ג סי' י"ב דף י"ז ע"ג דליכא
איסור דאורייתא בקריבה רק כשהוא דרך תלמוד והנחת
שמו, וכח דמלכד מה דמוכח הכי מלשון הרמב"ם דצדדים אחר
דרך תלמוד והנחת [וכמ"ש הש"ך], נראה כן מהנוסחא שהעתיק
הרמב"ן צדדים המלוות שנמנעו מהתעורר עם העריות [וכ"ה
צדדים וכתב החינוך], דמשמע דכל שאינו בדרך תלמוד לא
אסרה תורה, [גם צדדים משפט סי"ק א' כ' הוכחה זו ל' הש"ך],
וכדברי הרמב"ם הם דברי הסמ"ג לאוין קכ"ו, ועל אופן זה הם
דברי העור צדדים כ', ואעפ"י שהוא השמיט בלשון דרך תלמוד שכי'
הרמב"ם, הדבר מוכיח מתוכו יכמו שיראה המעיין, ועל יסוד
זה נשאו ונתנו האחרונים לענין מקומות שנהגו לרחוץ ע"י
שפחות גויות.

ובדף י"ט עור א' הכי' דברי הכותב יעקב סי' פ' הנה' והשיג
עליו, דמה שדחה דברי הש"ך מהא' דאמר גבי עולא
ופלוגא וכו', דאמאי לא משני הגמ' דהא דהוה מנשק לאחותיה
היינו שלא ע"י חיבה צדדים ומה דאסר עולא היינו ע"י חיבה צדדים,
זה אינו, דאי הכי הרי עובר על לאו ובר מלקות הוא, ואילו עולא
אמר רק משום אמרי' לנזירה לך וכו', ומה שכתב דאפילו אם
אמרי' דאיסור קריבה הוא מדאורייתא מ"מ כל שהוא בדרך
כבוד וכו' שרי, ליתא דאי אמרת דאפילו קריבה שאינו דרך חיבה
אסרה תורה מ"ל להתיר באופנים הללו, ומה דלא אוחס החכמים
לומר על דברי תורה אפי' דמיון להו ככשורי, ומי לנו גדול
משלמה המלך ע"ה שאמר אני ארצה ולא אסור וכו', אלא אם

שם בעובדא דשקל לבת ברתא, י"ל דגם בת בתו הרי היא כבתו ע"י ר"ז הם
דמבואר דיש סברא לומר כן [ועי' בס' כי"א סי"ק ג' אות א' דכן דעת רוב
הפוסקים] וכן הוכיח הר"ל ממס' שמחות סי"ג כל הישן עמו בחיינו נקבר עמו
במותו והאשה נקברת עם בנה וכן בנה קטן, וא"כ ה"ה בת בתו, וכיון דאין
זה מביא לגלות ערוה, לכן מותר בקירוב בשר דידה, [אבל בשאר עריות שאסרה
התורה הקריבה בהם י"ל דגם שלא בדרך חיבה אסור] ובפני משה [מקלעאן]
סי"ק א' כ' דאין ראוי כלל מהך עובדא דקדושי'ן, דכיון דקטנה היתה כמבואר
שם להדיא, וא"כ י"ל דמירי' שלא היתה בושה לעמוד לפניו ערומה [ובבבבאי
גוונא מבואר שם במשנה ובגמ' דישן עמהם בקירוב בשר], וכן משמעות הרא"ש
שם להדיא דמפרש הך עובדא באינה בושה לעמוד לפניו ערומה, ובהכי מודה
הרמב"ם דליכא איסור משום קריבה רק משום קידושי', ולכן הוצרך שם לומר
משום דמיקדשא, דאז אסורה אף באינה בושה לעמוד לפניו ערומה וכמ"ש

בקירוב בשר

הרי

הפוסקים

ס"ק ג אות א—ס"ק ד

אוצר

יד ליד לא ינקב, זה המראה מעות מידו ליד אשה כו, ק"ו בחוקק
כף אל כף.

ב. ואם נגיעה לבד היא בכלל קריבה. עיין בשו"ת פני יחושע
ח"ב סימן מ"ד [והוצא לעיל] מה שהביא מהצ"ח סוף
ס"ה קצ"ד להרמב"ם דנגיעת ערוה מן החורה אסור להבטל
למשש הדפס לאשתו נדה, ותמה עליו דמנא ליה דנגיעת נדה הוא
לאוריינתא, דהרמב"ם לא כתב רק חצוק ונשוק, וגם זה משמע
דדוקא דרך תאווה כמ"ש בפכ"ח מאיסור"ה ה"א כל הכא על
הערוה דרך אברים או שחזק ונשק דרך תאווה הרי זה לוקה,
ומשמע שהדין שנגיעה לנדה אינה אסורה מן החורה, וגם להלן
בהלכה ז' לגבי מה לאסור מדרבנן לא כתב רק מה שהוא ליהנות
מדבר עזירה אבל נגיעה לחוד לא הזכיר, ולא מצינו שיהא איסור
נגיעה בשום ערוה, ורק בנדה מבוטל דרמב"ם סוף פ"ח מאיסור"ה
שלא יגע בה, ושם כתב שהדין דהטעם משום גזירה שלא יבוא
לדבר עזירה, כמו שסיים דמפני זה לא יאכל עמה בקערה אחת
ולא יגע בצערה מפני הרגל עזירה, ומוכח מזה דנגיעה בנדה
אינה אסורה מן החורה וכ"ש בשאר עריות, דהא עיקר הלאמוד
של הרמב"ם בספר המלוות מהחורות כהנים על איסור קריבה
גמרינן מנדה, ואפשר דאפילו מדרבנן אינו רק בנדה ולא בשאר
עריות, כמו לענין אכילה בקערה אחת דבנדה אסור ובשאר
עריות מקילין כמ"ש הרמב"ם באהע"ז ס"ה כ"א סעיף ה', ואפילו
אם נאמר דגם בשאר עריות אסורה הנגיעה, מ"מ אינה רק
מדרבנן דלא גרע מנדה, וכל זה בחור דעת הרמב"ם, ואין ראוי על
איסור נגיעה [שהיה] לאוריינתא רק מתחילת תשוב' הרמב"ן ה"ז
ש"י [לדעת הרמב"ם] לענין משוש הדפס דאפשר דכל קריבה אסורה
לאוריינתא.

ובלב חיים (פלאגיו) ח"ב סימן ד' [הוצא צדדי חמד מערכת
חתן וכלה אות י"ב] כתב בחור"ד דהגם כי איסור קריבה
שאסרה תורה הוא קריבה של הנאה בגון חצוק ונשוק, אבל נגיעה
בעלמא לא שמענו, עם כל זה נראה דאיכא איסורא, ויש ליחזר
הרבה מלהתקרב לנערות בחולות, וכ"ש אם היא אשת איש, כדאיתא
צמרש רבה סדר זב פט"ז כל הנוגע באשה שאינו שלו מביא מיתה
על עצמו.

ובשדי חמד באות ה"ז כתב עליו דמ"כ דנגיעה לצד לא שמענו
זה פלא, דהא בההיא דמשוש הדפס ליכא אלא נגיעה.
וכתב הצ"ח דלהרמב"ם אסור אפילו במקום פקוק, ולדעת החולקים
עליו מודו מיהא דאיכא איסורא, אלא דלאורך רפואה חתירו,
אבל שלא לאורך ודאי לאסור מן הדין ולא מדרכי חסידות וזכירות
בעלמא [ולא הזכיר כלל דברי הפני יחושע ה"ז]. ובספר מעין
החכמה על תרי"ג מלוות [אנשי"ת אות י"ז] כתב דעת הרמב"ם
דבקריבות של חצוק ונשוק ודומיכן עובר עליהן בלאו, ושאר
קריבות כעין נגיעה בפני או בלאו מאחרי דרך חיבה אינו
עובר עליהן בלאו, אבל אסורים מיתה מן מן החורה כעין חצי שיעור
שהזכיר הרמב"ן בסהמ"א. ועיי' בלשון רבינו יונה המוצא צסק"ה.

ד. בקירוב בשר. עיין בלג שמח על ספר המלוות ל"ח שריג
שכתב דלפי הבנת הרמב"ן דעת הרמב"ם, * אף
כשהיה

נוטה לתאווה ויעבור איסור לאוריינתא, וכמו שמינינו לענין יחוד
שאסרו חז"ל מחמת משש תאווה כן י"ל בקריבה, ואין ראוי ממש
חז"ל מנשק לבגדיה וללחותיה, דיש לומר דכמו שלענין יחוד חלקו
חז"ל בין שאר עריות לבגדו, משום דנקריבוהו [אנשי כוכ"ג] ליהב"ל
דלא ליחגרי בקריבתו, וכמו שלא חשו זה לענין יחוד כן אין משש
בנשוק ולא שייך שום מדה חסידות לחשוש בזה. ועיין בביאור
הגר"א יו"ד ס"ה קצ"ה ס"ק כ"א.

ובבתי כהונה ח"ב ס"ה י"ב ד"י עור ג' כתב צסק"ס דבריו
דלאו דלא תקרבו אינו אלא כשעושה דרך תאווה והנאת
שמוש, ואין עיקר האיסור אלא צב"ג, הא בר מינה אינו אלא
בחורת פרישות וטהרה, ע"ד לך לך אמרי' לזיורא, ושם לעיל כתב
דבוא מגונה ביותר וכמ"ש הרמב"ם דין ו'. ובחור יאיר סימן
קפ"ב כתב בחור"ד דאע"פ שאין כאן קריבה של חיבה לאסרה
תורה, מ"מ מוכרח הדבר מאד.

ובשדי חמד מערכת חתן וכלה וחופה אות י"ב ד"ה קריבה,
אחר שהביא מחלוקת הפוסקים אי להרמב"ם אינו אסור
מן החורה אלא כשעושה דרך חיבה, כתב דכל מה שנשאו ונתנו
הרבנים ה"ל היינו להחזיר למשש הדפס דיש לזרז בדבר, אבל בלתי
שום לורך ודאי לכוי"ע אסור אפילו נגיעה בעלמא. ושם באות כ"ז
ד"ה וגם כשהביא מה שחלקו הפוסקים אם כל קריבה לעריות
ונדה אסורה מדאוריינתא, או אינה מדאוריינתא אלא קריבה של
חצוק ונשוק, כ' דלכוי"ע אסור מדרבנן כל מין קריבה ונגיעה.

ועיי' באגרות משה ס"ה י"ז שנשאל מאחד על דבר שראה שיש
מקילין אף מיראי ה' ליתן יד לאשה כשהיא מושעת, והשיב
דאולי הם סוברים דאין זה דרך חבה ותאווה, אבל למעשה קשה
לסמוך על זה.

ובעוד יוסף חי הלכות שנה א' פ' שופטים הביא מ"ש צסק"ס
מקצ"חל צמנהב אנשי אירופא כשיבא אורה לבית חבירו
ואהביו יאחזו האורה צק צב"ב או אשתו או להיפך ויתאחזו
צקס זה צד בחזק לאות חיבה השלום, וכתב דודאי ירא שמים
לריך שיזהר מלעשות כן כיון דבוא נגיעה יד ציד בדרך חיבה,
דלכך חביב אחיחת צקס בחזק להורות צד חיבה יחירה,
והביא מהספר חסידים ס"ה תתרי"ן [הוצא לעיל סק"א אות ה']
שכתב, לא יתקע היכודי צק הנכרית ולא הנכרית צק יכודי
אע"פ שהיד מעוטפת בצג סייג לגלוי עריות, וכתב דבדאי [ר"י]
החסיד מדבר על השלום שעושים באחיחת כפים ה"ל שהי נהוג
בזמני צערי אירופא, וזה דנקט יכודי צק הנכרית וגכרי צק
יהודית, לרבותא דלא תימא כיון שהוא מנהג ונימוס הנכרים
באותם המקומות, ואם היכודי יכ"י נמנע מזה יתוללו צו כו',
לכך צא להזכיר צד גם ציהודי עם הנכרית, אבל יכודי עם
יהודית פשיטא דאסור.

ועיי' בשדי חמד כרך ג' מערכת ק' כלל ז' שהאריך בזה, ואחר
שהביא מהר"ח פלאגיו צסק"ס שהחמיר צענין נשיקת היד
שנהגו הנשים לנשק את ידי הגדולים כו', סיים דאם על נישוק
היד יש קפידא כאמור, הדברים ק"ו בחקיעת כף אל כף דרך
חיבה וריעות (המנהג ה"ל), ולזה לא יועיל אם יעטוף ידיו
בבתי ידים וכמ"ש צסק"ס חסידים [ה"ל] וכבר ידוע מ"ש חז"ל

תקרב, ואם נאמר דעיי' הפסק בגדים ליכא לא דקריבה, איכ ליכא קו' מתהויב
ד"ל דרבי פדת אתי לאפוקי קורבא זו של היא בבגדה והוא בבגדו רבוה מירי
הגמי' התם, ואולם דברי הלב שמח צ"ע דעיקר קושית הרמב"ן היא לפי סברתו

י' הגה הלב שמח הבין כן מהרמב"ן מכה קושיתו על הרמב"ם מהסוגיא
דשבת ד"ג א' דקאמר ופליגא דרבי פדת דא"ר פדת לא אסרה תורה אלא קורבא
של ג"ע בלבד. ואמאי לא פריך הגמ' עלי' מהברייתא דתו"כ דאיכא לאו דלא

(ד) ועי' בזרע אברהם חיי"ד סי' ה' שיצא נגד הפוסקים שתפסו בדעת הרמב"ן דקריבה אינה אסורה אלא מדרבנן, מהא דכתב הרמב"ן בהש"א שם וז"ל: כי אצלם יהי זה האיסור מדרבנן או יהי מן התורה דכל דמתני מאיסורא אסור. לדין חצי שיעור, ומשמע דמסתפק בזה, ואחרי שחיוק דבריו אלה בדיוקים מ כמה מקומות טיים להנכון דגם להרמב"ן חבוק ונשוק וכ"ש דרך אברים הוי

אוצר

סיק ה אית א-ג

הפוסקים

ללא תקרבו וכו' אם תשמש צדק חברים [או] בחצוק ושוק וכתובות חברים דרך שכיבה, אבל אם האיש מחזק בחצרו וכו' שהגוף שלה מונח ניוחא דהויה קרקע עולם ללא קעצדא מעשה, וגם הנאה לית לה דנימא דנחשז כמעשה [וכרשיי הכו'], אז אין זה לאו דלא תקרבו.

אולם בברית אברהם סי' י"ד נחשו להחמדת שלמה הכ"ל כתב דמדברי המגילה אסתר סי' ש"ג נראה דהא דממעטין מעשה חידודים מקרא דומתו גם שניהם היינו רק ממיחה ולא ממלקות, ונראה דגם הוא לוקח דבזה לא צעין שניהם שווין, דאף שהוא נהנה והוא אינו נהניו כמי"ש מרש"י (וכן מפורש בסנהדרין סי' א' לגירסא א'), מ"מ לוקח דהאיסור לא תלי בהנאה, וצפרק המניה שם לא פריך הגמ' רק על הא דאמר דלוי לא עבד מעשה מלשון הכתוב העושות, וע"ז משני דהנאה קרי לה מעשה, ואילו לא כתוב העושות הוי אמרין דחייבת גם מצלי הנאה ושם מעשה ו'.

ג. ומי שאין לו גבורת אנשים. כתב בנחפא צכספ ח"צ סי' י"ט (בראשון) דאין צו איסור תורה, דומיא מה שכתב הרמב"ם בפכ"א מאיסור"ו ה"ו דהני ערוות שאין לצו של אדם נוקפו עליהן, שאין בהם איסור על הקריבה כו', ועוד נראה להביא ראיה מהא דכתב הש"ך ציו"ד סימן קנ"ז [הובא לעיל בסק"ג אות א'] דאף לדברי הרמב"ם דקריבה אסורה מדאורייתא ליכא איסור תורה אלא כשעושה דרך תאוה וחיצת ביאה וכ"ד כמה פוסקים, ונראה נשמע ק"ו לנ"ד דהשתא ומה הכס שהוא ראוי לביאה כל שאינו דרך חיצת ביאה אין זה איסור קריבה, צידון דין שאינו ראוי לביאה כלל לא כ"ש שאין צו איסור תורה דקריבה שלה, ואפשר דאפילו לשיטת הרמב"ם דעת הרמב"ם [שהובא צ"ש סק"א] דלויכא איסור תורה אפי' אינו עושה דרך חיצת ביאה, יודע הכא משום דשאני הכס דהוא ראוי לביאה ואולי יתגבר ילדו לעשות דרך חיצת ביאה, אבל הכא שאינו ראוי לביאה ודאי דדמי ממש לקרובות שנזכר לעיל, ומ"מ כתב דלפי מאי דמוכח מהסוגיא דסוטה דף כ"ו [ויוצא להלן בס"ק י"א אות ב'] דאף צביאת שחוף שהוא באבר מת יש איסור תורה על הביאה אלא שהוא פטור ממיחה ומלקות, וכיון שכן ראוי לעשותו גדר וסיוג מדרבנן דקריבה זו כדי שלא יבוא עליה ויעצור על איסור תורה.

אולם בקרית מלך רב ח"צ סי' כ"ו כתב צאותו נידון דאפי' נימא דשחוף אסור מדאורייתא לבוא על הערוות, מ"מ כיון שהוא איסור קל שאין בו לא מיחה ולא מלקות, יש לומר דלא אסרו חכמים בחצוק ושוק, שהרי אפילו צאטורי לאווין סבירה לי להרמב"ם דליכא אלא איסור בלבד מדרבנן, [וכשיטתו לעיל בסק"א אות ב'], וא"כ גבי שחוף חות חד דרגא ונימא דנחצוק ושוק ליכא איסור כלל אלא שמכוער הדבר, ולא דמי להני ערוות שאין לצו של אדם נוקפו עליהן שכתב הרמב"ם הרי זה נעונה ודבר אסור הוא, דהתם שאני שאם יבוא עלי יכ"ו חייב מיתה, והלכך גם דקריבה איכא איסור קל, אבל הכא הרי אין על הביאה שום עונש.

והשור

(ג) ומה שרצה בחמד"ש שם לזמות גם שאר קרובות למעשה חידודין, ונסתפק גם בהם, דבריו תמוהין מאד וקשים להולמם, ע"ש.
(ד) וע"י בתשובות לשואל סי' ל"א דף ע"ד סור ב' במוקף, שכתב דמה שפרש"י במעשה חידודין שהאיש נהנה ולא היא, ג"ל כונתו שאין הנאתו שוה, דפשיטא שגם היא נהנית אפי' בקירוב בשר בעלמא, דהא אבוא דשמואל לא שבק ברתיה דשביבן בהדי כדאיתא בשבת דף ס"ה א', ומפרש התם משום דלא לילסו בופא נכראה.

שלא כדרך חיצה], אבל כיון דאינו עיקר האיסור לא החמירו בלא פלוג כמו בגוף הגזירה, וכמ"ש המגן אברהם צ"ח תמ"ז מהחומת הדשן לענין נוקשה, ומרדכי"ז ח"ד סי' ב' הביא [לחלק בין ההוא דסנהדרין לההוא דמשום הדפן] דהתם צא החולי מחמת העצירה ולפיכך ימות ואל יעצור, אבל במשום הדפן שלא צא החולי מחמת העצירה מותר, וע"י שם צדכ"ז שכתיר גם בחולי שאין בו סכנה, אם אין אחר צעיר שצקו כמו בעלה. [ויוצא לפ"ז להב"ש וסיעתו בסק"ג אות ד' דלא ס"ל סברת הש"ך דשלא כדרך חיצה שאני, א"כ להרמב"ם שכוונת בחוכ"א מההוא עוצדא דסנהדרין דגם על הצקה של ג"ע יתרג ואל יעצור וכ"ל ולא ס"ל כחילוק צדכ"ז, ל"ל לדידי דאסור למשש הדפן אף בחולי שיש בו סכנה, דאף שהוא מדרבנן ולא צא החולי מחמת העצירה לריך למסור עלמו].

ובדעת הרשב"א, כתב נחשו פני יחושע ח"צ סי' מ"ד דמחשו' הרשב"א המיוחסות סי' קכ"ז [הובא לעיל בסק"ג אות א'] שכתב בחולת דבריו דאפשר לכל קריבה לדאורייתא, משמע דלא ברירא ליה שהוא מדרבנן, ומכאן זה תמה על הב"י ציו"ד סוסי' קל"ה שחפס בפשיטות דחשו' זו היא מהרמב"ם, דהא הרמב"ם בסהמ"ל החליט דהוא מדרבנן [כשיטתו לעיל], ועל כרחך דחשו' זו היא מהרשב"א ומיוחסת בעטות להרמב"ם וכמ"ש הב"י בעלמו בהקדמתו. וכ"כ צבתי כהונה ח"צ סימן י"ד וסי' ע"ז. וציעיר לחן [להרחי"א] מערכת א' אות ע"א אחר שהביא שיטת הרמב"ם הכ"ל, כתב דכ"ה דעת הרשב"א נחשו' סימן אלף קפ"ח שכתב דאפשר שאין איסור דקריבה אלא מדרבנן.

דעת הפוסקים האחרונים להלכה. כתובות בית יעקב (נזמיר) סי' פ' תופס דעת הח"מ סק"א דס"ל כהרמב"ם. חולם הש"ך ציו"ד סי' קנ"ז סק"י כתב דנראה לו כהרמב"ם מכה הכ עוצדא דאחד שהעלה לבו עונא בסנהדרין דף ע"ה א'. ובנתיבות השולם נתיב ח' ס"ב כ' דעת האחרונים נועה לס' הרמב"ם וכן עיקר. [וכן נראה דעת הפוסקים לעיל בסק"ג אות א'] שלא נחלקו אלא אי צעין כדרך חיצה או לא, אבל כולם סבירי להו כהרמב"ם דקריבה אסורה מן התורה].

ב. ואם גם אשה מוזהרת בלאו זה. ע"י צחינך סוף מלוא קפ"ח שכתב דלאו זה נובח דזכרים וצנקות. והוא צחורה כהנים פרשת אחרי על הפסוק דלא תקרבו, אשה מוזהרת ע"י איש מנין ח"ל לא תקרבו הרי כאן שנים. והוצא גם צרש"י על החומש שם. א.

ואם גם במעשה חידודין (שהאיש מחזק ומקשה אצרו צצורה מנחון) ג' האשה עוברת על לאו דלא תקרבו, ע"י צחמדת שלמה סי' י' אות כ"ט שדן בזה, וכתב דלפי מה שכתב רש"י צ"י חלל על הפסוק גם שניהם להוליא מעשה חידודים שאין האשה נהנית מהם, והוא מהספרי, ולפי מה דאיתא צצ"ק דף ל"ב א' דצערות אינה לא עבדה מעשה והא דחייבת הוא משום הנאה דאיתא לתרווייהו כו', אפשר דלא שייך צדידה ג'.

ובמחנה חיים ח"צ כ"י י"ח צח"ד צציאור הגמ' דצ"ק הכ"ל כתב דנראה דאף אם נימא שהאשה מחוייבת על הלאו

(א) ע"י בעמודי אור סי' ק"ח אות א' שהביא בשם החות יאיר דלאו דלא תקרבו אינה אלא באיש מן התורה. ולא הראה מקומי איה, וכנראה שכוונתו למשי"כ החו"י בסי' ק"ח בתוך דבריו דאפי' להרמב"ם דקריבה אסור מן התורה ולוקין עליו היינו דוקא באיש, אבל באבת אין בינת החו"י שם לאפוקי אשה רק לאפוקי אביה דאינו מוזהר על בתו משום אל תחלל בתך להזנותה בקריבה לבד וכדמסיים שם.

(ב) ע"י רש"י סנהדרין סי' ב' ד"ה למעוטי מעשה חידודין שסירש כן.

ביאור הגר"א

ב וחשוד על העריות: הכה [ב] והגא' עליה בין כדרכה בין שלא כדרכה [ג] כיון שהערה

באר הגולה

ב שם וכפירושו זה
דאמרין ארבעין נכתפיה
וכשר סנהדרין ד' כ"ו
ז"כ שזהו זה המחקר

[ב] והבא כו'. יבמות
ג"ה ב' וסוטה כ"ו ב'
משכב אשה כו'

וסנהדרין ג"ד א' אר"י ה"ו בא ללמד כו' וכריתות י"א א': [ג] כיון כו'.
מתני' כריתות מ"ב וגמ' דיבמות ג"ד ב"ה וסנהדרין ג"ה א': [ד] דהיינו
כו'. יבמות ג"ר ב' כרבי יוחנן דהלכתא כותיה נגד שמואל פ"ד דערובין: [ה] וא"צ כו'. ב"מ צ"א א' מכות ד' א':

פתחי תשובה

(ה) שהכנים העטרה. ע"ש סק"ג מה שחלק על ה"ט"ז צעקין זה וצ"ח
נתאר' נו"כ תנינא סי' כ"ג שהאריך בזה והגביל נוקם ההערה נאשה

לכל מר לאחיה לי' [ונתאר' חתם סופר ח"צ סי' ז"ה הפכים עמו ע"ש עוד]
ונקף הפלוגתא בין ה"ט"ז והכ"ז שהאריך להביא ראיות לדעת הכ"ז וע"ש עוד בס' יו"ד:

אוצר

ס"ק ו—ס"ק ט אות א

הפוסקים

אשה לעגלה ולא לענין חיוז מיתה וכו' יש לומר משום דככל
חלוי דכך דקין אשה ע"ש), ואיפשרטא האיבעיא דגמר ביאה
קונה והיינו כדעת הכ"ז כו', ובדברי הרמב"ם צפיהמ"ש ציבמות
וצסנהדרין מבואר ג"כ בדברי הכ"ז, ועל פיהם יקום דבר כי
א' הלכה ברורה כהכ"ז, ועיי' שם צו"כ"י מה שחירץ בקושיא
מהרמב"ם צפ"א מהכ"ז הג"ל לאחר שזכר ממקום אחר שגא"ט
דמהרמב"ם קורא ראש העטרה חלק העטרה שלמעלה לזר בגוף,
וסוף העטרה קורא חלק העטרה שלמטה לזר בקרקע, ולפ"י
יש לומר דגם הכא מה שבי' המכנים ראש העטרה נקרא מערה
כונתו על הראש שלזר מעלה, והיינו העטרה כלה ובדבריו
צפיהמ"ש, ומה שאמר ראש העטרה בלזר היינו שלא הכנים כלום
מהאבר עלתו חוץ מהעטרה.

אולם באור גדול סי' ת"ג אר"ט כי דמרש"י סנהדרין דף נ"ב
א' ד"ה המערה שבי' דהוא דבר מועט אבל יותר הוא על
נשיקה מבואר להדיא כדעת ה"ע"ז, והכו"ז [הג"ל] הביא מר"ת
צקדושין דף י' דס"ל כהכ"ז, וקשה מהרמב"ם והרי"ט צ"ל (כ"ד)
במ"מ פ"ז מהכ"ז) שבי' חליצה דר"ת דתחילת הערה היינו
נשיקה, ולדברי ה"ע"ז ח"ה חלה הכנסת מקצת עטרה כו', והנה
בספר הישר לר"ת צקדושין א"ו ל"ג כי ישנה לביאה מתחילה
ועד סוף הערה כשיתחיל לערוך יתחיל לקנות, מיהו אם פירש
קודם הכנסת עטרה פשיטא דלא קנה, אלא היכא דגמר כל ההערה
דכנים עטרה, מי אמרי' משהתחיל לערוך התחיל לקנות וקמה
והולך עד גמר ההערה, או דלמא אינו חלה לבסוף צ"מ
ההערה חלה בקידושין וקודם לכן לא ודמיה לישנה לשחיטה
מתחילה ועד סוף, ולאחר שהאריך המחקר צביאור דבריו צמאי
דמדמי לי לישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף כי דעכ"פ נחבזר
להדיא דשיטת ר"ת דהיכא דפירש ולא גמר ההערה לא קמציט
לי דלא כלום, דהתחלה בזה הסוף לאו התחלה היא וליכא ביאה
כלל ופשיטא דלא קנה, וא"כ אינו ענין כלל למחלוקת ה"ע"ז והכ"ז
ואין להביא ממנו שום ראיה, ואדרבה מהרמב"ם והרי"ט צ"ל
שבי' דלר"ת תחילת הערה היינו נשיקה מוכח להדיא דס"ל
כה"ע"ז דצמקא' העטרה סג', דאי כהכ"ז דצמ"י כל העטרה,
א"כ מי הכריחם לומר דהוא נשיקה, ולמה לא פירשו דהוא
תחילת הכנסת העטרה דהיינו מקצת עטרה, וירוחו צ"ח כמה
דוחקים שהוקשה להם חליצה דר"ת כמבואר להמעין שם, אלא
ודאי דסבירי לכו כה"ע"ז דמקצת עטרה היינו גמר הערה וא"כ
זכו סוף ביאה לר"ת, ותחילת ביאה לר"ת ע"כ דאינו חלה נשיקה,
ומעתה לא נשאר אלא ההוכחה מפי"המ"ש להרמב"ם [שהביא
הכו"ז], וגדל זה יש שלש הוכחות כה"ע"ז ה"ה רש"י סנהדרין
ורמב"ם ורי"ט צ"ל הג"ל ואין דבריו של א' צמקום ג', וצפרע ועל
פי"המ"ש אין להעמיד יסוד כי הורק מכלי אל כלי והועתק מלשון
אל לשון ואולי שצ"ח המעתיקים כונתו כדמיון צמקא דוכתי
צפיהמ"ש, ואדרבה מר' הרמב"ם צמקא היד [צפ"א מהכ"ז הג"ל]
נראה

ו. וחשוד על העריות. ע"י באר הגולה מהכ"מ דנפקא מינא
דפסול לעדות. ועיי' צ"ש לקמן סימן מ"ב ס"ק כ'
להרמב"ם הוא פסול מן התורה. וכחצ האפי זוערי כאן סק"ב
להרמב"ם הוא פסול מדרכין.

ז. בין כדרכה בין שלא כדרכה. ובמהר"ם וצטור הוסיפו
בין שוכנים בין עומדים. וכחצ הפרישה סק"ה דלחי
לאשמעין דאע"ג דגבי נדה כתיב צפי' קדושים ואיש אשר ישכב
וגו' וגם צפתה חרופה כתיב שם ואיש אשר ישכב וגו' קמ"ל
דשכיבה לאו דוקא. ובאור שמה פ"א מאי"ס"ז כי דאשמעין
דאע"ג דגמירי אין אשה מתעברת מעומד (סנהדרין ל"ח) לא
גרעא מהערה שלא כדרכה, וקרא כתיב ואשה לא תעמוד לפני
צממה לרצעה ואיתקוש עריות להדרי.

ח. כיון שהערה בה. אע"פ שלא גמר ביאתו ולא הוליד זרע
חייבים, טור.

ט. דהיינו שהכנים העטרה. א. אם חייב דוקא כשהכנים
כל העטרה או אפילו מקצת. כתב הכ"ז סק"ג אבל מה
שכנים עד העטרה אינו חלה בשר ולא גיד ולא כו' ביאה, וכ"כ
בדרישה, ומה"ע"ז סי' ה' [סק"ב] וכן הוא בקיטור צמ"י כאן
סק"ה] הביא דלזר מעלה של גיד יש עטרה ויש בשר קודם שמתחיל
העטרה, אבל לזר התחתון של הגיד הכל עטרה, כי שם מתקשרות
והולכות עד סמוך לראש הגיד ששם יש שכול בין שני הקצוות
שמגיעים זה אל זה, וכל זד מהשכול הוא עלתו גוף עטרה, והולכות
וכלה עד הנקב נמלא שם הכל עטרה ולכן צמ"ם לא אמר אלא
נשיקה אצ"ר, אבל אם מכנים מיד הוא הכנסת עטרה, וכי הכ"ז
דאין ג"ל דהא איתא ציבמות דף נ"ו מבאן ואילך אינו חלה
נשיקה ופטור, ופרש"י מהכנסת עטרה ולמטה אינו חלה נשיקה
ופטור, ולפירוש ה"ע"ז ליכא שום דבר למטה מהעטרה, אלא
נראה אפי' לפירוש דפי' דתחתית הגיד בכל נקרא עטרה, מ"מ
אינו חייב אלא א"כ שהכנים עטרה שלזר מעלה הגיד.

ועיי' בדגול מרבבה שבי' דלשון הרמב"ם צפ"א מהכ"ז הג"י
המכנים ראש העטרה בלזר הוא הנקרא מערה, אינו סובל
פירוש הכ"ז, אך מפי"המ"ש פ"ז דסנהדרין הביא דשם צמקא' הכא
על הזכר כי הרמב"ם דמערה נקרא המכנים כל העטרה כו', אבל
הכנסת קצת עטרה הוא כמו שצ"ח דרך אחרים [והיינו כהכ"ז],
וצתשוצתו צו"כ"י סימן כ"ג [ונרמז צקארה צפ"ה סק"ה]
האריך להוכיח כהכ"ז ופירש גם דברי הרמב"ם צפ"א מהכ"ז
שיתאיתו עס דבריו שצפיהמ"ש הג"ל ושכן הוא גם צפיהמ"ש
ר"ש פ"ה דיצמות, והביא דברי ר"ת צתום' קידושין דף י' א'
דמפרש שם האיבעיא אי תחילת ביאה קונה או סוף ביאה קונה
דביאה היינו הערה וס"ק תחילת הערה קונה או סוף, וכי
דזה פשוט דר"ת פירש האיבעיא דהספק הוא אם כפירוש ה"ע"ז
או כפירוש הכ"ז (והא דנקט הש"ס האיבעיא דוקא לענין קנין

אוצר

סיק ט אות א-ג

הפוסקים

ועי' ב"ש שם לאחר שכתב דאם מכנים פחות מעשרה של ד' מעלה לא הוי ביאה כי דמי' חייב מלקות בחייבי לאוין או חייבי כריתות. וכי העלי ארויס סק"ב דלא ידע איה מלא הב"ש חילוק זה לחלק בהכנסת עשרה צין מלקות לכת' [כלומר דלענין מלקות חתש' ביאה], ובחייבי כריתות נחת' ד"ל דלא גרע משאר קריבות דלוקה עליהן מן התורה לדעת הרמב"ם [ולא משום ביאה], אבל בחייבי לאוין אי אפשר לפרש כן דאפי' לדי הרמב"ם ליחא בח"ל לאו דקריב' [כמ"ש לעיל בסק"א אות ב]. ובמחנה פתים כי דמ"ם הוא צ"ש וז"ל בחייבי מיתות או בחייבי כריתות. וכ"כ המחליט השקל כאן. ובצ"ש מהדו"ק סק"א מוצא כן להדיא, שכתב: דבפחות מהכנסת עשרה לא הוי ביאה בחייבי לאוין ופטור לגמרי (והוא מהב"מ צפ"א מאוס"ב) ואף בחייבי מיתות המלקות הוא רק משום קריב'.

ב. ובאיזה מקום נקרא העראה אצל האשה. צנור"ת סי' כ"ג [וגרמ' צפ"ת סק"א] כי דנראה דזה פשוט דלר"ך שיער' במקור, וכמ"ש הרמב"ם שהעראה הוא מלשון הכתוב את מקורה הערה ופדילוף לה עולה ציממות דף נ"ד א', והנה ידוע שבפגוע צין רגלי האשה אינו פוגע ח"כ' צפתח המקור, רק קודם יש שתי שפיות וציני' יש קמט וסדק עמוק וארוך מלפנים ומלאחרים ואלו השפיות הם קלה הירכים שמתחברים שם, ועומק הסדק הזה הוא פרוזדור החיזון (כמבואר צרש"י חולין ס"ח א' ד"ה וכו' כי דבאשה אין רחמה בגלוי שהירכים הוו לה כעין פרוזדור), ובאמנע ארך הסדק הזה שם הוא פתח המקור, וכל זמן שלא הגיע האבר לנקב ההוא שבאמנע הסדק, אפילו דחק ונכנס כל עוצי עומק הסדק לא פגע ולא נגע צפתח המקור, וחדש שהרי הסדק הזה הולך גם לפנים ולאחור שלא כנגד המקור, וכי היכי דמה שהוא שלא כנגד הרחם לא שייך צ"י ביאה כמובן, ה"ה כל עומק הסדק באמנעו שיהא מכון כנגד פתח הרחם שהוא עוצי צר הירכים אינו לא בכלל ביאה ולא בכלל העראה, עד שהגיע האבר לפתח שבאמנע שהוא הנקב שמשם יוצאים מי רגלי ושם סגור צבתולה ופתוח צבעולה, והפלוגתא שבין ה"ע"י והב"ש [הג"י לעיל] שם במקום ההוא שייך (דל"י ה"ע"י אם הכנים רק ראשית העטרה כי לחוך הנקב הזה צר הוא העראה, ולהב"ש צריך שיכנים כל העטרה לנקב ההוא), אבל קודם הנקב לכו"ע אינו בכלל העראה, דהא מקרא ילפין שהעראה היא במקור וכו', והפרוזדור הפנימי קורא הכתוב מקור, ומקור ממש לעולם אין השמש מגיע לתוכו כמבואר צרמב"ם פ"ה ה"ד מאוס"ב, ואחר שהביא כמה ראיות לזה מסק דמעתה יא' לנו לדינא דלא מקרי העראה כי' בהכנסת כל העטרה כלה [וכשיעמנו לפוסק כה"ש כ"ל] לחוך הנקב שבחתימת השפיות ולא סגי בהכנסת העטרה אפילו כלה לחוך עומק שצן שתי השפיות אם לא הגיע לחוך הנקב ממש, ועפ"י העלה צנור"ת שם להחיר כשלא היתה הכנסת האבר כלל צפתח הרחם. וכ"כ שם צ"ח ה"ע"י. ובחמס סופר ח"צ סי' ל"ה הביא דברי הנוצ"י וכתב ודבר אלקים צפיו אמת. גם במחנה חיים ח"צ סי' נ"ב הביא כמה ראיות לדי' הנוצ"י מדיוקי לשונות צפיה"מ להרמב"ם ע"ש. וכ"כ גם צנור"ך צית יחא סי' ז'. וציד רמה (סאלאווי) סי' נ"ז.

ג. ואי גם בבן נח הוי העראה בגמר ביאה. צתשובת מהר"א (יהודא יעלה) ח"צ סי' ל"ז כי דפשיעא לי' דגם צ"י שהוצרכו על עריות נמי העראה כגמר ביאה, דמי איכא מדי דישאל חייב עליה ולצ"י שרי, ובבדיא חניא צנור"ך דג"ז צי כל עמא שב"ד של ישראל ממתין עלי' צן נח מוזכר עלי', וגם העראה

נראה מוצא ג"כ כה"ע"י דמקנ' עטרה סגי וכדקאמר ראש העטרה, והנוצ"י נדחק לפרש דראשו שלמעלה קאמר, והוא דחוק מוצא דל"כ הו"ל להרמב"ם לומר כל העטרה, ע"כ נראה צנור"ך כמ"ש ה"ע"י. ובאות י"א תירץ קושית הב"ש על ה"ע"י מהא דקאמר ציממות אינו אלא נשיקה ופטור וברי לפי ה"ע"י לוכא שום דבר למטה מהעטרה, וכי ד"ל דלדבריה מה גופא ראי' לה"ע"י, דהנה לשון הגמ' דקאמר אינו אלא נשיקה אינו מובן. דהא להב"ש הוא באמת יותר מנשיקה ורק דדינו כנשיקה והו"ל לומר כנשיקה צ"ק הדמיון, (וגם בכלל למח צריך המשל לנשיקה). ע"כ נראה מה צנור"ך דהוי פשיעא להגמ' דמתשמעות הלשון ביאה מוכח דבעינן ע"כ ביאה במקנ' אבל צנאום לאו כלום הוא (עי' חולין ל"ג וצחכים ל"ב לענין צא אל המקדש) ולא שמה ביאה כלל, וזה מובן גם אריכות לשונו של שמואל דקאמר שם העראה זו נשיקה משל לאדם שמניח אצבעו על פיו אי אפשר שלא ידחוק הכשר, וכונתו צמל זה דדחיקת הכשר מקרי ביאה במקנ'ת, ולפ"י יש לומר דהו כונת רצ שמואל צר יהודא משמ"י דרבי יוחנן דפליג עלי' ואמר דהעראה זו בהכנסת עטרה מכאן ואילך אינו אלא נשיקה ופטור, צנדי לסלק המשל מדחיקת הכשר דבשבו' זה לא קרוי ביאה במקנ'ת דאינו אלא נשיקה צנאום ממש ואינו כלום, וא"כ מכאן ראי' צנור"ך לה"ע"י דזה פשיעא אי הוי כניסה ממש וביאה במקנ'ת דהוי העראה, ולא ממשע רק נשיקה דהוי צנאום ממש משום דחיקת הכשר לחוד לא חשיבא כניסה ופטור.

גם בזכרון יהונתן סי' ג' הוכיח כה"ע"י, מהרמב"ן והריעצ"א כ"ל שהקשו על ר"ת צקדושין שם דהיכי קרי לה צעולה לכ"ג לאוסרה עליו משום נשיקה אבר, ואי אמרי' דהעראה הוי הכנסת כל העטרה כלה [וכה"ש], א"כ י"ל דאע"ג דלענין חיוב אינו חייב עד שיכנים כל העטרה, מ"מ חשיבא צעולה צזה שהכנים קנ' מהעטרה ולא דמי לנשיקה שלא הכנים כלל, אלא דלא דסדרי' להו שגם בהכנסת ראש העטרה צלצד נמי הוי העראה, וא"כ תחילת ביאה דקאמר ה"ש"ם הכא הוי רק נשיקה, דלמעלה מהא הוי צר העראה ומקרי סוף ביאה, ולכך הקשו שפיר מצעולה לכ"ג, וכן משמע מדי' רש"י ציממות דף נ"ה צ' ש' עטרה ראש הגיד היא ואינה מן הגיד אלא צשר, וכונתו דקוינו מיד צתחילת העטרה לצד חוץ ששם אינה מן הגיד אלא צשר עטרה לצד וכו' ה"ע"י, דאילו למעלה לצד הגוף הרי שם העטרה מקפת את הגיד, ומאי אינה מן הגיד ש' רש"י, והכי הו"ל למימר והוא הצשר המקיף את הגיד, אלא ודאי דס"ל שבהכנסת ראש העטרה צלצד לצד חוץ הוי העראה.

ובמהר"ם אלשקר סי' ל"ה כשדן צנור"ך לענין זונה לכהן אם אפשר להעראה צלה השרת צחולים, דייק מתחילה מהסוגיא דסנהדרין (ע"ג צ') גבי הא דשקול וטרי אמתני' דאלו מילין אותן צנפסן מהביא דבצא על אחותו יש לה קנס דמשמע מהגמ' ומרש"י שם בהכנסת עטרה היינו כלה שיש צה כדי השרת צחולים [והיינו כה"ש], ושכן נראה מהתוס' ציממות דף נ"ה צ' ממש"כ על סוגיא דסנהדרין הגז', אך שוב הביא מרש"י ציממות דף נ"ד צ' ש' עטרה ראש הגיד ואינו מן הגיד אלא צשר [דכוצא לעיל], וכן מרש"י צסנהדרין דף נ"ה א' שכתב מהערה כי' ואיכא למ"ד זו הכנסת עטרה דהוא דבר מושע אבל יותר הוא על נשיקה [והוצא ג"כ לעיל], וכן כי הרמב"ם פ"א מהב"ב דהעראה הכנסת ראש העטרה צלצד, וכן פירשו רוב המפרשים, והסוגיא דסנהדרין ה"ל איכא לפרושי [דלחורא דמילתא] על דרך אח"ל דהכנסת עטרה היינו כלה, מ"מ איכא לחרוזי כי' ע"ש, [ומשמע דס"ל ג"כ כה"ע"י].

במכחול בשפופרת אבל משיראו העדים אותם דבוקים זה בזה (ב) כדרך המנאפים והרגים

פתחי תשובה

ועוד נראה דכ"ז שראה אותם שוכבים זע"ז בנרצון שניהם אבל אם לא פתחו ומלאו כד וקפץ מעליה ונאן יומר שהיא נתרצת ואולי רצה להאנס והיא לא נתרצת ולא הניחתו ואפילו נאשת כהן אין לאוסרה שאין השכיבה בקירוב בשר ראי' אפילו להר"ר יונתן אלא כשהיא בנרצון שניהם דמי ונעכב על ידם לגמור תחתם אבל אם תחלת העלי' לא נודע לנו בזהם אופן ה' או אמרין אולי הוא עלה להאנס והיא לא הניחתו ולא היה בידו לגמור תאוותו והא' ללא נעקה ומקרה מלא דבר הכתוב על דבר אשר לא נעקה שם מיירי שעדים רואים שנועל אותם בעיר והיא אינה מתחננת בגדו כו' (עמ"ש בזה לעיל סי' ו' ס"ק י"א) עכ"ד ע"ש:

(ג) כדרך המנאפים. עיין בתשו' נו"ב תניינא סי' י"א שכ' דמלשון רש"י ספ"ק דמכות וב"מ דף ז"א מובאר דהיינו שהוא מתנגע עליה ועוסק בדיוש בוי' חכן בשיטה וקונצט ב"מ שם כתב בשם הר"ר יונתן כלומר שיעמיד האיש על כריסה כו' שכיון כל כך פרץ פרצה כזו על אשת חבירו אי אפשר שלא גמר תאוותו עכ"ל משמע דלא כמו שכתבתי מ"מ משמעות רש"י בודאי הוא כן ועוד חמינא אפילו להר"ר יונתן היינו שראו אותם כך זמן מה ולא נכלל אותם אדם אמרין ודאי גמר תאוותו אבל אם פתחוהו נא איש ומלא אותם על תמונה זו ותיכף נפלה חרדה עליו וקפץ לא שיד לומר א"א שלא גמר תאוותו אף שבודאי רצה לגמור תאוותו מ"מ נאנס ולא היה יכול לגמור

הפוסקים

סי' ס אות ג-ס"ק י

אוצר

דוקא, ועוד נראה דגם אם בוי ידועה בלא ראי', מהני בעדות זמנא, שהרי עדות ע"פ הודאת בעל דין ל"ה רק בעדות ידועה, ובמשנה סוף נדרים [משמע] דאי לאו דחיישין שמא עיניה נחש בזהר בוי מהני עדות על הודאת האשה שזינתה, עיי' פסקי מהרא"י סי' כ"ב.

ועיין פ"ת סק"ה מ"ש מהבית"ס סי' י"א שכתב דמלשון רש"י בספ"ק דמכות ובב"מ דל"א מובאר [דשכיבה בקירוב בשר לבד לא סגי רק בעיני ג"כ] שהוא מתנגע עליה ועוסק בדיוש בוי, חכן בשמ"ק ב"מ שם כתב בשם הר"ר יונתן כלומר שיעמיד האיש על כריסה כו' כיון שכ"כ פרץ כו' ומשמע דלא כמו שכתבתי מ"מ משמעות רש"י בודאי כן הוא. ועיי' בנב"י שם מה שדיוק מרש"י במכות שכי' משינהו עסקי ניהוף ששוכבין זע"ז ונכונים בדרך תשמיש, דמדמייס ונכונים כו' מכלל ששכיבה עלי בקירוב בשר לא סגי, וכונת רש"י בזה, שהוא מתנגע עלי ועוסק בדיוש בדרך המנאפים, אבל אם ראו רק ששוכב עלי בקירוב בשר ואפילו רגליו בין רגליה אין זה ראי' שכבר הכנים במכחול ואולי נחטט כו', ואף בב"מ שקילר רש"י וכי משישכבו זע"ז בדרך המנאפים, כונתו לזה.

אולם בעמדת חכמים סימן י' השיג על הב"י וכו' ודבריו תמוהין, דהא חיוב מיתה והאוסור לבעול הוא אף כשנעלה בהערה בלא גמר ביאה וזה לא שייך נענוע ודיוש, והרי הרמב"ם דייק וכתב משיראו אותם דבוקים זע"ז וכו' משני שחקת לורה זו שהערה, וכן בנמוק"י פ"ב דיבמות כ' סתם במנאפים שוכבים וכו' ואפילו הערה, * ולדעתו נראה דרש"י סובר דכששוכבים זע"ז אין לירך לראות עוד שום דבר מעין מעשה של תשמיש, דעלמות השכיבה זע"ז הוא דרך התשמיש [המנאפים], ולכן בב"מ שפירש רש"י להדיא משישכבו זע"ז בדרך המנאפים (כלומר בקירוב בשר) לא כ' ונכונים בדרך תשמיש, דהא כבר ראו העדים מהם מנהג דרך תשמיש כמה ששוכבים זע"ז, אבל במכות שלא הזכיר רש"י שוכבים זע"ז רק ששוכבים בקירוב בשר, דהיינו אף ששכיבה זה אצל זה, לזה הוסיף שם רש"י וכי ונכונים בדרך תשמיש, ובאמת ברמב"ם ובעוד לא הזכיר להדיא ששכיבה זע"ז, אף מלי הרמב"ם שכ' דבוקים זה עם זה, ומלי העור שכ' דבוקים זה בזה בדרך המנאפים, יש לנו ללמוד דהעיקר הוא אם העדים

הערה בכלל זה, ועוד הרי לרצון החם איתרבי ב"י מאיש איש לכל האמור בפרשה וגם הערה בכלל.

אמנם לענין עשה דודבק באשתו ולא באשת חבירו, כתב שם דכיון דכל חייבי עשה לדידן ילפינן לה דהערה כגמר ביאה מגז"ש ביאה ביאה בימות דף י"ב ב', א"כ בעשה דודבק באשתו וגוי' דלא כתב ב"י ביאה לא שמעין לרבות הערה, ואדרבה להא' דודבק משמע טפי גמר ביאה שהוא דבוקות ממע, א"כ הא' דממעט אשת חבירו משמע גמי דממעט' מדבוק שיהא גמר ביאה אבל בהערה ליכא עשה זו.

י. כדרך המנאפים. בשו"ת מהרש"ל סימן ל"ג הביא מרש"י ספ"ק דמכות שפי' דבעין שישכבו בדרך המנאפים בקירוב בשר, ואף בב"מ דל"א אי' לא כ' רש"י דבעין שכיבה קירוב בשר, מ"מ מאחר שכ' שם ור"ל לעדים לראות במכחול בשפופרת, משמע דזולת זה בעי' כל הראוי לתשמיש, והיינו [שהוסף] וכי "כדרך המנאפים" ולא סגי לי' במש"כ משישכבו זה על זה, ועוד מסתמא בעינן שכיבה הראוי להערה, כי עיקר הטעם דסגי בהכי הוא משום דאמרין מסתמא הערה זה כמ"ש הרמב"ם והעור, ועפ"י כתב בנדרים שם שאין כאן עדי טומאה כו' דשמה בבגדים קאמרי ולא בקירוב בשר. וכ"כ גם בבב"מ יט"ז דיבמות פ"ב סי' י"ח. וכ"כ בתשובות הרמ"א סי' י"ב. ובשו"ת ויאמר יחזק סי' ל"ג הביא דברייהם לנדרים והוסיף דכן מצינו בתשובות מיימוני הל' אישות סי' ח' שכ' דמשיראו בדרך המנאפים היינו בקירוב בשר, וכן משמע בתשובות הרשב"א סי' אלף רל"ז. וכ"כ מהר"א ששון סי' כ"ד, ובשפת הכים סי' א', ובכלכל למשח סי' נ"ז.

ובפרשת מרדכי סי' ח' כתב דע"א שראה אותם שוכבים זע"ז והרגים ביד שהאשה בגילוי עורה ה"ל עד טומאה ממש, דמ"ש רש"י בדרך המנאפים ששוכבים בקירוב בשר, לא אחא לאפוקי אלא בידוע ששכבו בלבושיהן או בהעידו סתם ששכבו זע"ז ולא זכרו יותר, דאפשר דהעדים לא העידו רק על ששכבו בלבושיהן דכבה"ג מיירי בשו"ת רמ"א ורש"ל [הניל], אבל כשהעדים אינם יודעים בצירור אם היתה שכיבתם זע"ז בהפסק מלצוה או בקירוב בשר, אמרין כיון ששכבו זע"ז בדרך המנאפים מסתמא שהיה קירוב בשר, דהרי משי"ה לא בעינן שיעידו במכחול בשפופרת משום שלא הזקיפתם התורה להסתכל כ"כ בפרש"י שם, ממילא גם לידע אם היה דבר מפסיק ביניהם [היי' לירך הסתכלות], אפי"כ דסתמא דשכיבה זע"ז הוא לניהוף זולת ציודעים, ועוד כיון שהרגים העד במישושו ה"ל כראייה ממש לענין זה, דהרי הא' דבעינן דינוי נפשות ידועה וראי' לא מקרא ילפינן אלא מסברא אמרין הכי דלא מהני אומדנא, א"כ העד שמעיד בלי אומדנא דה מה שידע והרגים במישושו מניל לומר שנקפיד אראי

(*) ובאור גדול סי' מ"ג או' ב' השיב על תמיהה זו דמה בכך דסי' בהערה, דהו' [דוקא] בראיין להדיא ההערה, (דרא משכחת לה שראיין להדיא וכמ"ש באות א'). אבל באינם רואין להדיא רק [מכת] ראייה והוכחה, לזה בעינן בדרך המנאפים, ובאמת לשיטת רש"י הג"ל ליכא ראי' והוכחה רק היכא דהיי' גמר ביאה דעשה נענוע ודיוש בדרך המנאפים, ובהערה באמת לא משכחת לה ראי' והוכחה עד שיראו ממש.

ביאור הגר"א

נהרגים על זה (עור) [ו] והאשה נאסרה על צעלה (נ"י פ"ג דינמות)

אשה

[ו] והאשה נאסרה. דכל

שחייבו עליה האשה

נאסרה כמ"ש יבמות שם וסוטה שם משכבי אשה כתוב:

הפוסקים

ס"ק י—ס"ק יא אות ב

אוצר

וב"ב הב"ש צסק"ז דאם היא אנוסה לצוא [נ' דל"ל להציל]
עלי איש אחד יחי ע"פ דין דהכרז ואל תעבור, ולא
מסרה נפשה מותרת לבעלה ישראל, כן הוא כונת הב"ח כמ"ש
בחי"מ. והוצא בקיצור צבא"ט סק"ג.

ובתב בנתיבות לשבת סק"ז דלפי מה דאמר בנתיבות דנ"ח
צ' דנאנסה מותרת לבעלה ישראל ולא חיישי' לשמא סופה
בריון משום דלא חלצה, וע"כ הסבירה היא משום דמוקמינן לה
בחזקת כשרות (וכמ"ש בהפלאה כתובות שם), וא"כ הכא דהיתה
מחוייבת למסור עצמה ולא לעבור בידים, יש לומר דאזדה חזקה
כשרות שלה, ולא אמרי' גבה יצר חלצה, ולכן כי דלא משכחה
האי דינא אלא כשזוהי מתחילה ועד סוף.

ובשהיא לא היתה אנוסה ונתרצית כדי להציל את הבעל.
בעלי ארזים סק"ג כי לתוך קושית הח"מ הג"ל על הב"ח,
דאפשר לפרש דברי הב"ח דמייירי שהיא לא היתה אנוסה, היינו שלא
היתה מסורה בידם להרבה אם לא תתראה לו, רק שהבעל הי' מסור
בידם והיא נתרצית להבעל לו למען הילול מידם, ובדואי שעשה
שלא כהוגן בזה, שהרי אפי' הוא עצמו הי' מחויב למסור עצמו,
וע"ז קאמר [הב"ח] שפיר דלד' ר"י כיון דאונס מיתב רחמנא
פעריר [מדיני אדם], ה"ה גמי גבי דידה מקרי [אונס] כיון
שלא עשה כי אם להצילו ולא נאסרה על צעלה.

גם בבית יעקב (לחומר) סי' ל"ט צדדונו שם כה"ל כתב דעל
כרחק כונת הב"ח הוא לנידון דידן (ומ"ש הח"מ צונותו
אין משמעות ד' הב"ח כן), והוסיף דכן מוכח גם מעט דברי
העור שהזכיר כאן הדיון דאם הוא אנוס פטור, ולפי"מ שבי' הרמ"א
לכך נקט העור הדינים דחיוצ מיתה, משום דנפ"מ גם בזמן
הזה לענין אימתי האשה נאסרה על צעלה, קשה בשלמא היא
אנוסה אחי לאשמעין לענין איסור על צעלה, אצל הוא אנוס מאי
נפ"מ, אלא ודאי דאחי לאשמעי' כנ"ד, דאף דהוא לא היתה אנוסה,
מ"מ כיון שהוא אנוס ופטור ממיתה צ"ד ממילא היא מותרת
לצעלה.

אולם הפני משה (מקלעוואן) סק"ז כתב דודאי צבא"ט גוונא
אסורה על צעלה, וראי' ברורה מאסרה שאלמה כאשר אבדתי
אבדתי, ודרשו ר"ל עד עכשיו צאונם עכשיו בריון, ואף על פי
שעשה מאוה צעלה הלל כלל ישראל אפי"ה נאסרה לבעלה, וכ"כ
להדיא הב"ש לקמן סי' קצ"ח סק"ג בשם מהר"ק, גם דברי
יוסף כאן השיג על הבית יעקב הג"ל ע"ש.

וגם כשרצו להרוג אותה ובכדי להציל את עצמה נתרצית
להבעל, כתב צב"ח מאיר סק"א דאף דעשה צב"ח
מכל מקום נאסרה לבעלה מפני שלא אנסה על הצעלה
עצמה, וליון להצות יעקב חלק צ' סימן ק"י. ועיון שם שכתב
גם כן דאף על גב דשפיר עזדה להלל מיתב ומקרי אנוסה
לענין זה דלא מיעשה על זה, מכל מקום כיון דצב"ח היתה
בריונה נאסרה על צעלה. ובפני משה ס"ק הג"ל ראה מתחילה
לחלק ולומר דצב"ח אפשר דמותרת לבעלה, ולא דמי לאסרה
משום דשם צאה להלל אחרים דלגבי דידה לא הי' שום אונס
כלל, משא"כ כשנתרצית מחמת פחד מיתה עצמה אף שלא אנסה
על הב"ח גופא י"ל דהוא אנוס, ושם הסכים לאיסור מכה
השבות יעקב הג"ל.

אם

העדים ראו אותם בדוקים בקירוב צהר, וראו מזורק לזה שנוכחים
בדרך תשמיש, וחי' צאחה דבר שמורה על זה אי צב"ח זה על
זה או צב"ח אחר, ועי' שם [לעיל מזה] מה שהביא מה"ש
יבמות [הוצא לעיל], דאחר שהביא דברי הרמב"ם הג"ל כי דאף
רש"י צב"ח שבי' דרך תשמיש, מ"מ לא לפרש שיראה צב"ח
מעשה של תשמיש או קול נשימות תשמיש אלא בקירוב צהר
לחוד סבי, ודרך תשמיש דקאמר היינו רק שישכבו זה על זה
בדרך המשמשין, וכן פרש"י בהסוכר את הפועלים, וכן מורין
דבריו צב"ח מהרש"ל סי' ל"ג.

וכן בבית שלמה (מסקאלה) סי' ע"ב צב"ח לנידונו, כתב
דמדברי מהר"ם צב"ח מיימוני להל' אישות סי' ח'
ומתשובת רמ"א סי' ע"ז ומתשובות מהרש"ל סי' ל"ג מזורק דכל
שבי' בקירוב צהר [לחוד] היו עידי עומאה ממש ודלא כהגוז'י
ומסיים ששם מלא צב"ח סק"ג דינמות [הג"ל] שכתב צב"ח
דכל שראו שוכבים זה על זה בקירוב צהר היו עידי עומאה ממש.

ועי' צב"ח חשונה שם מה שהביא עוד מהגוז'י הג' דאפי'
להר"ר יונתן [בשמ"ק הג"ל] היינו דוקא כשראו אותם
כך וכו' אצל אם פתאום צא איש וכו' וקפץ מעלי לא שיק לומר
אי אפשר שלא גמר תאוותו. ובתשובות רבי אליעזר (גורדון) סי'
י"ט א"ו ו' כתב ע"ז דנראה דאין צריך לכל זה, דאף לפי פ"י הר"ר
יונתן דלא צריך לראות כשמתנגע בדרך תשמיש, מ"מ צב"ח
שיראו אותם שוכבים זה על זה שטור [זמן] של הערלה, וכיון
שלא פירש הא חזיון שלא עשה תשובה א"כ צדאי גמר תאוותו,
אצל אם חיקף כששכב עלי' הלכו העדים קודם שטור זמן שיוכל
להעלות אז אמרינן שצדאי עשה תשובה גם מהפלה הגדולה
לעמוד על כרם אשתו של חזירו ופירש ממנה ולא הערה.

ועי' במחנה חיים ח"ב סימן ע"ז שאל לחדש, דלריכים העדים
גם להעיד שוכבים הבעל צב"ח רק דלא צב"ח שידעו
אם נכנס במקום החיוצ ממש, והגאון ר' אהרן זינגר ראב"ד
מערסדורף צב"ח י"ז שם דחה דבריו וכתב שהוא דבר רחוק לומר
כן, ולהקל באיסור מזה תחת צעלה. ועי' עוד שם צב"ח כ'.

י"א. נהרגים על זה והאשה נאסרה. א. עי' ח"מ סק"ג שבי'
דלמאן דס"ל לדידי כיעור כיעור עומאה כמו שנתבאר
לעיל סי' י"א גם צב"ח מזה נאסרה רק מילתא דפסיקא נקט.
וצב"ש סק"ד כי דאפי' אם ידוע צדאי דלא הי' צאה קודם לכן
ואינה נאסרה משום עידי כיעור, מ"מ צב"ח עברה אסורה
משום צאה זו ועי' מ"ש צב"ח י"א.

ב. וכשאנסה להבעל באופן שהיתה מחויבת למסור נפשה
ועברה דפטורה ממיתה האם נאסרה לבעלה,
ואופנים שונים בזה. עי' ח"מ סק"ג מ"ש מהצ"ח דכל שהבעל
אנוס חש"פ דלאו שפיר ענד דהא חייב למסור עצמו למיתה מ"מ
פטור מדיני אדם (והוא דעת ר"י צב"ח פ' הב"ש דף נ"ד ד"ה
אין אונס לערוה), והואיל והוא פטור אין האשה נאסרה על
ידו, והק' עליו דאם היא אנוסה ודאי מותרת לישראל, וכי' דאפשר
לפרש דבריו דאם אנסה כותים וכו' להרבה עד שצב"ח את האיש
עליה בידים [דא"כ הדיון הוא שחצור ואל תהרג משום דקרקע
עולם היא ואינה עושה דבר, אצל צב"ח אנוס עלי' אז הדיון הוא
דהרג ואל תעבור, אצני גזית].

אוצר

סי'ק יא אות ג

הפוסקים

מיקרי ביאה, אי"כ משכחת לה בכל העריות שיצא עליהן זהירות והולדות יהיו כשרים, דאזכר דבר צרור שגם עם הכחונת יכולה להתעבר, דהא אחת בחגיגה דף ע"ז דיוכלה להתעבר ע"י אמצעי אף דהש"י נופל על דבר אחר ומשם יורד להרעם, ומכ"ש כשהש"י נופל ממנו ישר להרעם דרך הכחונת דבדאי יכול לירד טיפות הש"י לשם, ובכמה דוכתי בש"ס מצויר דלא משכחת ולדות כשרים ע"י ביאת היתר בעריות ע"י יצמות דף י' א' ודף ל"ז ב' ובכריתות דף ע"ז א', אלא ע"כ דביאה עם הכחונת ביאה גמורה היא, [וכן הביא רמ"א זו הר"מ אריק בחשו"י ה"ד צמראה כהן מהדורא תליתאי סי' מ"ט אות י' דצטל דרך סדין כיו ביאה גמורה], ועוד רא"י מהירושלמי רפ"ק דיבמות [הג"ל] דריב"ה יבס אשת אחיו יורד סדין צעל, ופי' הה"ע דביאה ראשונה צעל דרך סדין שלא ירבונו מגופה רק לקיים המצוה שחשש להא דאבא שאלו, כרי מפורש דהוי ביאה גמורה לענין יבמה, וא"כ י"ל ק"ו מה יצמה דכ' החוס' (יצמות דף י"ב ב') דאפי' למ"ד משמע מה בעריות חייב אפי"ה לענין יבמה לא מהני משום דבעינן ביאה דרך הקמת שם, אי"כ ביאה דרך סדין דמקרי ביאה אף ביבמה מכ"ש דמקרי ביאה אף בכל העריות, אולם לפירוש הפני"ת שם שפי' דרך סדין צעל כעין פ"י הראש"ד בזה דנדרים דף כ' דרבי אליעזר ה"י מגלה טפה ומכסה טפה על הכיור שהיתה חוגרת בה וכו' כדי למעט הנחתו, ולפ"י אינו ענין לנ"ד כלל ורא"י זו תלוי בפ"י הק"ע ופנ"מ, ובאמת צ"י לר"מ סי' ר"מ מצויר שהראש"ד עלמו בתוך פירושו אבא דנדרים ה"ז מחבר הירושלמי דיבמות ה"ל ומפרשו כפי' הפני"ת וכן הוא בפ"י הראש"ש בנדרים שם ולפ"י ליכא רמ"א משם, ויש אחי עוד ראיות מסוגיות הש"ס והראשונים דביאה ע"י סדין ביאה גמורה הוא לכל דבר כו', ומסוק דע"פ זה צרור שלחלטה כח"י [כרז השולח] להחיר משום דהיתה הביאה דרך סדין לא מלאחי שום מקום, ואדרבא יותר נראה דזו ביאה גמורה לכל דבר.

ובתשובה שלמה חלק ב' סימן ד' הביא בתוך דבריו מהגהות ליון ירושלים (להר"ש נטנחאבן) בירושלמי ריש פרק קמא דיבמות דרבי יוסי בן הלפתא יבס אח אשת אחיו וכו' ודרך סדין צעל, דכ' דמה רמ"א לענין ביאה איסור דגם כשצטל דרך מלבוש עובר, וכ' הרב המחבר כיון דעל כרחק כונת הירושלמי דצטל דרך סדין שכי' מנוקב שהזרע בא בתוך רחמה רק דהסדין הפסוק בין האבר לבשרה, אי"כ אין רמ"א מבין לעיקר הפסק חס בעריות נחשבת זו לביאה, דאפשר לומר דהוי דאין זו דרך ביאה כשמפסוק מלבוש מ"מ ביבמה כיון דהזרע בא לתוך רחמה דרך נקב הסדין ותתעבר מזה, אפשר דאזכר ג"כ דרך הקמת שם, וע"י שם מה שהעיר ג"כ מההיא דברך סדין על הכיור כ"ל ומדברי המל"מ פ"ד ממאכלות אסורות ה"ל.

ג. אם חייב על ביאה בהפסק בגד ואם אשה נאסרת ע"י ז' בעלה. [הנה המהצרים לנו בזה על אופנים שונים: א' כשכרך בגד על האבר באופן שמרע, וזה או כשהשארית את הנקב פתוח, או כשהאבר ה"י עטוף בלו בכחונת של צד דק שטיפו זרע יכולים לעפוף דרך שם, ב' כששם גומי או נרחיק עב על האבר באופן שהזרע אינו נכנס כלל לתוך רחם האשה, וגם הסברות הגדולות הן שונות: יש שדנו מחמת הפסק דכיון שלא נגע באברו צבית הרחם של האשה אפשר דכבה"ג לא חשיב ביאה, ויש שדנו בזה מחמת חסרון הנאה הביאה, ויש שדנו בזה מחמת פליעת הזרע לתוך רחם האשה, ויובא כל אחד במקומו]. ע"י במשפטים ישרים (בירדוגי) ה"א סי' ש"ז שדן במי שכרך סמרטוט על אחת [וכשארית את הנקב פתוח, כן נראה מדברי הרב המגיד שם המוצאים להלן] וצא על אשת איש אם חייב בזה או פטור ואם נאסרת [על צעלה] או לא וכו', ולאחר שהביא מהמל"מ פ"ד ממאכלות אסורות שנתפסק בחלב שרכבו בסיב וצלטו אם דומה למזה שרכבו בסיב דלא ילא [כדאי בפסחים קט"ז ב'], כ' דמסתפק גם צנידין דידן אם הדין שוכ, דאפשר דלא מחקרי ביאה אלא כשלא יהי' דבר מוצץ, הא לאו הכי הוה לה כדרך אברים, או יש לומר דסוף סוף כרי צא עלי, ובגמ' (חולין דף ע') לענין צבור איבע"ל אם כרך סדין על הכיור אי מקרי פטור רחם כיון שלא נגע בדופני הרחם ולא איפשיטא ולי"ע אם הוא דכוותי.

ובתשובה שלמה חלק ב' סימן ד' הביא בתוך דבריו מהגהות ליון ירושלים (להר"ש נטנחאבן) בירושלמי ריש פרק קמא דיבמות דרבי יוסי בן הלפתא יבס אח אשת אחיו וכו' ודרך סדין צעל, דכ' דמה רמ"א לענין ביאה איסור דגם כשצטל דרך מלבוש עובר, וכ' הרב המחבר כיון דעל כרחק כונת הירושלמי דצטל דרך סדין שכי' מנוקב שהזרע בא בתוך רחמה רק דהסדין הפסוק בין האבר לבשרה, אי"כ אין רמ"א מבין לעיקר הפסק חס בעריות נחשבת זו לביאה, דאפשר לומר דהוי דאין זו דרך ביאה כשמפסוק מלבוש מ"מ ביבמה כיון דהזרע בא לתוך רחמה דרך נקב הסדין ותתעבר מזה, אפשר דאזכר ג"כ דרך הקמת שם, וע"י שם מה שהעיר ג"כ מההיא דברך סדין על הכיור כ"ל ומדברי המל"מ פ"ד ממאכלות אסורות ה"ל.

וביד רמ"א (סאלאבי) סי' י"ז צנודן צא על הערוה דרך הכחונת שלה שהרצ השולח ילא לנדר להחירה לצעלה דכיון דהביאה היתה צהפסקת הכחונת לא מיקרי ביאה לאסור דלא גילה ערוהה, והרצ המחבר כ' עליו דמלכד דבאיסור זנות דאשת איש לא חזר כלל צתורה "לגלות ערוהה", דרך שכיבה כתיב צתורה, ומאן לימא דשכיבה עם הכחונת לא מיקרי שכיבה, ואפי' בעריות דכ' בהו לא חגלה ערוהה אפשר דאף עם הכחונת מיקרי ביאה גמורה לענין איסורא ולענין חיוצא דעריות וכו', וליכא רמ"א מהלשון לא חגלה וגו' דהכתוב לשון קרי נקט, ועיקר כונת הכתוב על גילוי ערוהה של אוחו מקום ע"י הביאה ממש ואף כשהי' עם הכחונת, ואין זה נוגע להא דא"י בשבת דף י"ג א' לענין קריבה לעריות דאפי' למאן דס"ל דהוא מדאורייתא דכחול צנודו וביא צנוד שרי מן התורה, דהתם איירי לענין הלוא דלא תקריבו דבזה לא חששה התורה לאסור אלא בקירוב צר ממש, דאז חיישין שיצא לידו גילוי ערוה ממש דהיינו ביאה, אבל צנוד לעלם האיסור של גילוי ערוהה אפי' כשהי' עם צנוד מקרי ביאה גמורה * ורא"י לזה דאם נאמר דביאה עם הכחונת לא

ובישמח לבב (עובדיה) ה"ל אישות סי' ח' צנידון אחד שנקבל צביאת אשת איש ע"י צנוד, אחר שהביא דברי המשפטים ישרים ה"ז מה שרצה לדמותו לכרך חלב צסיב ולכרך בגד על הצטור, כחצ דמהכחו לא איריא דלענין חכילה הנאה גרין בעינן, יבצבור צרחם חלי רחמנא, אצל בעריות צשכצת זרע חלי רחמנא כדכתיב ואל אשת עמיתך לא חתן שכרך לזרע, ולכך מומעטין משמע באבר מה, וכ"כ בחוספות הראש"ש יבמות דף י"ב אהא דאמרין התם שבת זרע אינו חייב אלא על ביאה המירוק, דמלישנא דשכ"ז משמע דבעינן שכיבה הראויה להזרעה, ומינה דאין האשה נאסרת על צעלה אלא בהכי וכמ"ש מור"ם בזה"ע סימן כ' דביאה שאין חייב עלי' לא נאסרה לצעלה, אשר מכנ זה נראה דכרך סמרטוט על אחתו [וראש הגיד פתוח] שראוי הוא להזרע, דבצר פשוט שהוא חייב וגם האשה אסורה על צעלה כו' דמהיכי תיתי לן דבעינן נגיעה בדופני הרחם וכו'.

אם כן כשכרך צנוד גם ראש הגיד באופן שאינו יכול להזרע, כ' צישמח לבב ה"ל דבהא השכל מחייב שאין זו ביאה גמורה לאסור האשה על צעלה, חדע דאי לא הוי כתיב משכחי אשה לרבות שלא כדרכה לא היתה נאסרת שאינו ראוי להריון, וכ"ש צביאה זו שאינו נוגע בצרעה וגם אינה ראויה להזרע זה בדאי שאין דרך ביאה צכך, כן נראה מלד הכצרה ועכ"פ מדי ספקא

(*) ובשנת פנח"א סי' קט"ו שדן בגדון זה והובא לחלק רוצה לפרש באמת הסוגיא דבשבת דהיא בבגדה לענין ביאה ממש בעריות ע"י הפסק ודלא ברש"י ותוס' שם, וכ"כ בח"ג סי' קט"ו ע"ש.

אוצר

סיק יא אות ג

הפוסקים

ספיקא לא נפקא יכו שאין צדינו להכריע על ציאה זו אם היא כדאי לאוסרה על צעלה.

ובמראה כהן מהדורה תליתאי סימן מ"ה זמ"ש הרמ"ה דא"ל לראות כמכחול בשפופרת אלא משיראו העדים אותם דבוקים זה בזה כדרך המנאפים כו' כחז דיש להסתפק כפי שחשדש צומנו מלבוש ודוע [הוא הגומין] שהאיש לובש אותו בשעת חשימת כלי שלא יולידו אם צעל ערוה ע"י זה לענין חיוב מיתה ואיסור א"ל לצעלה כו', והנה צהא דא"ל כמכחול בשפופרת הגם דאפשר שלא הערה כ"ל בנשיקה ואין צה חיוב מיתה ואיסור א"ל לצעלה, מ"מ תליין צה רובא לרוב הנואפים הם כמכחול בשפופרת ועדיף יותר מרובא דעלמא דהוי אומדנא יתירה ובעין מה דאמר רב. אחא גמל האומר בין הגמלים וכו', וממילא ג"כ דמסתמא לא תליין שבעל דרך מלבוש ה"ל דצה ג"כ חליין צה רוב, ועיקר הספק הוא היכא דידעיין צדירות שצה עליו דרך מלבוש, ולבאורה אפשר לומר מדאמרין צדמות דף כ"ה צ' שכח זרע דאשת איש פרט למשמש מה הניחא למ"ד פטור וכו', ואמאי לא אמר פרט למשמש דרך מלבוש דאינה במילאיות להולאת זרע במקור, וזה היכא יותר סברה למעט מהך דאבר מה דהתם אפשר עכ"פ צטופי זרע, וממילא להגמי למעט משמש מה או משמש מתה, ומוכרח מהבא דלמעט זה לא לריך קרא דידעיין לה מסברה דפטור, כהא דאמרין התם על דרך חברים דא"ל קרא לזה, ולאחר שזן הרב המחבר צדור זה גם לענין קינוי כו', כחז דלענין חיוב מיתה ואיסור לצעלה מדויק בעינן דוקא ציאה גמורה וכמ"ש הרמב"ם צפ"א מאיסור"צ ה"ה, ועוד נראה לי ראי' מהא דס"ל לרבה צשצעות דף י"ח צ' דמשמש מה פטור, ובעל כרחך דטעמי דרבה הוא משום דבעינן ציאה גמורה כדרך צני אדם, (ושעט רבא דלאו דוקא ציאה כ"ל בכל דבר בעינן שחבה דרכו צק, וכדאיחא צטוט דף י"ח דצני רבא השקט צסיד וכו', וצחוס' שם כחצו דלהכי לא פשיט רבא ממה דאמר איכו גופיה צפסחים דף קט"ו צ' כרכן צסיד וכו' לא ילא, משום דהתם צסיד מפסיק בין המלה וציה הצליעה אצל הכא קמצע"ל היכא דלא מפסיק, ומח נראה צדור דשיטת רבא דבעינן דוקא דרכו צק, והיכא דהוי הפסק גמור פשיטא לי' (לאו כלום), ולפי' כיון דמהאי טעמא ס"ל ג"כ דמשמש מה פטור הגם דלא הי' שום הפסק צינו לצין אותו מקום, מכ"ש דס"ל היכא דבעל ע"י מלבוש ה"ל דהוי הפסק גמור ודאי דלא הוי ציאה כלל ופטור עליו, וכיון דקו"ל כרבה צמשמש מה וכן ככרכן צסיד ובעל א"כ הוא הדין הכא צנ"ד, ומסוק שצו מלא צמל"מ פ"ד ממאכלות אסורות ה"צ [הנ"ל] דנסתפק צכרך דבר איסור צסיד וכו', והעולה מדבריו דלענין איסור בעינן נמי דלא ליכוי הפסק צין האיסור והנחת גרמו צדור שאינו מינו ושכן נראה ממה שכתב מרמז"ם פ"ג מלה"ט ה"י ומקורו מהתוספתא דזבים, והוא הדין לנידון זה.

אולם שם צסי מ"ט הוצא צח"ד קטעים מתוכן חשוצה בגר"י מורנגטערן מסאקלוב ש"י על דברי הרב המחבר שמאד להקל וכו', דישחקע הדבר ולא יאמר כלל דפשיט צביעתא צכותחא דהוי ציאה גמורה דחייב עלי' ונקיט צבעין זה, ומה שסמך עיקר ראייתו על זה דאמר רבא דמשמש צאבר מה פטור, וטעמי דרבה הוא (לפי דעתו) משום דבעינן ציאה גמורה כדרך צני אדם, וכן הוא סברה רבא צכל דבר דבעינן שיהי' דרכו צק, ומעטם זה מיצע"ל צטוט דף י"ח לענין השקט צסיד וצשפופרת, וסוקר הכל צסקורה אחת דכשם שהמשמש צאבר מה פטור משום דלא הוי דרך ציאה, ה"כ צנדון זה, כיון שהמלבוש מפסיק וכו' כמו כרכו צסיד, אך נעלם ממנו דברי החוס' צשצעות י"ח [א]

ד"ה דלרין ש"י צפירוש דרבה יליף לה מקרא או מלא-חקרה דכתיב גצי נדה או משכבת זרע דכתיב גצי אשת איש, וצ"ש סי' כ' סק"ה צין לחוס' הני' לתוך ד' הטור דפוער צשניחם משמש מת ומשמש מה ע"ש [הו"ד להלן אות ו'] ומוכרח מה דהטעם דפטור צאבר מה אינו מלא הסברה דלא מקרי ציאה, אלא משום דממעטין לה מקרא, והיינו דרך ממיחה ממעט לה אצל לכל דבר מקרי ציאה אף דלא הוי כדרך ציאה, והא דצחמח לריך הכא קרא ולא פטרינן לי' מסברה כמו צכל דוכתי, ו"ל משום דממשכני אשה מרצין שלא כדרכה וע"י צסנהדרין נ"ה א' צרש"י ד"ה מתקוף דשלא כדרכה לאו אורחא דאין הנאחה מרובה, וא"כ הדברים ק"י מה שלא כדרכה דלאו אורחא והנחה מועטת, ואשכחן נמי דמתקריא עינוי (ע"י וומא דף ע"ז צ' דדרוש ויענה שלא כדרכה ע"י רש"י שם), ומ"מ חייבה החורש וכו' ציאה לכל דבר, מכ"ש דציאה צאבר מה שאינה עינוי ויש הנחה מועטת לשניחם דכוס אמינא דהוי ציאה, ואי לא מיעוטא הוי מחויצין גם מיתה, ולכא לריך קרא הכא למעט ציאת אבר מה מחויצ מיתה, אצל לענין איסור על צעלה ולשאר דברים ו"ל דהוי ציאה גמורה אף שאינה כדרך צניא [וה"ה לציאה ע"י מלבוש], ולצסוק מציא ג"כ מהגר"ש צהג"ה צין וירושלים [הו"ד לעיל] צירושלמי רפ"ק דיצמות דבעל דרך סדין ציצמה שהוכיח מה דציאה ע"י מלבוש שמה ציאה.

גם בשו"ת אחיעזר ח"ג סי' כ"ד אות ה' כשזן לענין מרחיק [הגומין] לגצי איסור הולאת ז"ל כחז דלענין עריות אף דלא בעינן שכבת זרע [כונתו דחייב אף צלי הולאת זרע], מ"מ היכא מקום להסתפק דלולי בעינן שיהיה רחוי לשכבת זרע, אצל הא גלי קרא צסנהדרין דף נ"ה דשני משכבות דגם שלא כדרכה חייב [ושמעין מה דלא בעינן שיהי' רחוי לש"י]. וכן צדצה אליכו [להגר"א קלצקין] סי' ס"ה חש"י ג' האביר סברה זו.

והגר"ם אריק צחשוצתו צממראה כהו ה"ל אות י' אחר שהביא ג"כ דברי הגר"ש צהגהות צין ירושלים שהוכיח דציאה כדרך מלבוש הוי ציאה גמורה לחיוב מיתה כו' [וכנ"ל] כ' דצחמח נראה דלענין ציאה גם שלא כדרך [צנ"ה] חייב כיון דריבחה חורה ציאה שלא כדרכה, א"כ גם דרך מלבוש דהוי שלא כדרך ציאה כן, ומשמש מה שאני משום שאינו רחוי כלל להזריע מציאה זו, היינו שאין שכבת זרע יולא ממנו כלל, אצל הכא הש"י יולא ממנו למלבוש אף שאינו יולא למקור הוי שפיר רחוי להזריע, והא דאינה רחוי להחצור אינו ענין כלל לפוער צשציל זה, והנה שם צירושלמי פירש הפני משה צפירושו השני דבעל דרך סדין הכונה כעין הא דאיחא צנדרים דף כ' מגלה טפה ומכסה טפה וכו', ולפי' יתכן שהציאה גופא הייתה צלי הפסק סדין וליכא ראי' משם, (וחמדין צזה דברי הגר"ש שם שהביא ד' הפנ"מ צפ"י הכ', וי' משם להוכיח דצדך מלבוש הוי ציאה), אך צחמח פשטות צירושלמי הוא כפ"י הראשון צשצנ"מ שם דבעל ממש דרך סדין וכן פירש הקרבן עדה שם, והר"י נכויח משם לענין דרך סדין, וה"ה דרך מלבוש [הגומין] צשצמנו.

ובעמק הלכה (להר"י צומעל) סי' ס"ו אחר שהביא דברי הגב' צו"ר הני' חקר ג"כ צציאת עריות ע"י מלבוש מוך של גומי הנקרא "קאנדלח" העשוי שלא תחצור אם נאסרה לצעלה, ד"ל צדין דאין האבר נוגע צצצר האשה כלל, וגם הזרע אינו טפל צגופא לא הוי צגדר ציאה, ודמי למשמש צאבר מה דמבוצר צרמז"ם פ"א מאיסור"צ ה"י הטעם דלהכי פטור משום שאין זה ציאה, ואף דבעריות מחויצ גם שלא כדרכה דמרצין ממשכני אשה צסנהדרין דף נ"ה, היינו להחורש גילתה דגם משכב השני צכלל האיסור, אצל לעולם בעינן צשני המשכבות שיהיה דרך

אוצר

סי'ק יא אות ג-ו

הפוסקים

וכן אין לנו לצדוק מלצנו מדכתיב יאל אשח עמיתך לא תחן שכנתך וגו' [שיחי] בלי דבר חולץ, ומכא דכ' המכרי'ק המוצא צרמ'א סי' קע"ח סעי' ג' דכשזונתה שסבבה דמוחר לזנות אסורה לצעלה משום דמי'מ מעלה מעל צאישה אין ראי' לנ"ד לאסור, דאם נימא דצאופן זה לא שמה ציאה כרי אין זה מעל, אבל מהא דנאסרת לצעלה ע"י ציאת השחוף שאינו מתקשה, דהא מקנין ע"י שחוף וע"י צ"ש סי' כ' סק"ה, כרי דלע"פ שאינו חייב מיתה במשמש מת מ"מ נאסרה, וכן מוכח בתוס' סנהדרין דף ע"ד צ' דלפ"י אינה חייבת כגון שאינה עושה כלום רק קרקע עולם מ"מ נאסרה, ולע"ד צידוק דידן גם חיובה איכא כדלמחן, וקל"ת ראי' מהא דל"ל שיראו כמכחול בשפופרת רק סגי בדרך המנאפים, ודלמא היה דרך חליטה וכו', ועל כרחק דגם ע"י חליטה הוי ציאה גמורה, כמ"ש בעמק הלכה ה"ל.

ד. אם בא עליה באבר מת. כתב העור מי שצעל צלא קשוי צאצא מת והכניסו צידו אין חייבים כלום, וכ' הרמב"ם אבל מכין אותו מכת מרדות. ועצ"ש סק"ה מה שהק' ותירץ על דברי העור. וע"י צמ"ח מצא רב"ו אית ט' מ"ש על דברי צ"ש חלו. וע"י עוד מזה בדרישת ארי ואבן פנים סק"ה וצנחיות לשבח סק"ג וצמ"ח השם סעי' זה, וע"י צ"ש עלמו צמח"ק מ"ש בזה.

ה. ואם האיסור בביאת אבר מת הוא מדאורייתא או מדרבנן. בקרית מלך רב ח"צ סי' כ"ו כתב דראוי לחקור צמי שאין לו גבורת אנשים כלל שצא על אחת מכל העריות, או עשה איסור תורה או איסור דרבנן, דמדברי הר"מ צפ"א מאיסור"ב ה"א נראה לכאורה דאין איסורו חלל מדרבנן, דמשום הכי כתב דצ"ד מכין אותו מכת מרדות, וכ"כ מדברי הר"מ שם שהרמב"ם הול"א זה מפני שפסור צאל אסור הוא וז"ין למש"כ בזה, שבת, ושם מצאנו דכל פסור הוא אסור רק מדברי סופרים, אולם אין זה ראי' דכאן בזה ח' כ' הר"מ דצחיצי עשה כ"ש הוא שאם ראו צ"ד שיש שם מכת מרדות. וצדפ"ע עור ג' לאחר שהאריך בזה דמקנין ע"י השחוף וכוונות דגם ע"י ציאת השחוף שאינו מתקשה האשה נאסרת על צעלה [ויצאצו דבריו צאות שחוף], כתב דאם איתא דזה השחוף אינו עושה איסור צציאתו א"כ מה זנות שייך, חלל ודאי שעושה זנות, ובין שכן ודאי דאסור וכו' בעולה מהאמור דשחוף צצא על העריות איכא איסור תורה, ואין נראה לחלק בין שחוף שבי' הרמב"ם בזה' סוטה, למשמש צאצא מת ומדולל בזה' איסור"ב, ותאמר דשחוף יש לו קושי קל"ת ותמוה, דאין נראה קן מדברי הרמב"ם כו', חלל [דמ"מ] כיון שבי' הרמב"ם שאינו חייב לא מיתה ולא מלקות, נמא שכו' איסור תורה קל.

גם בנחפה בבסא ח"צ סימן י"ע [הראשון] צנדון ה"ל לאחר שהוכיח ג"כ דצציאת שחוף שכו' משמש צאצא מת נאסרת אשה על צעלה [ובמ"ש להלן צאות שחוף], כ' אחת למד דצציאה זו ג"כ יש איסור תורה, חלל שהוא פסור מיתה ועונש. וכן מצאנו צחשוצות לשואל סי' ל' ע"ש, ובהערות המעתיק שם שצבוק הספר (לר"א הכהן מדווינסק).

ו. ואם בביאת אבר מת נאסרת על בעלה. ע"י צ"ש סק"ה שבי' על דברי הרמ"א דלכן הזכיר העור הדינים דחיוב מיתה דנפ"מ צציאה ציאה אשה נאסרה לצעלה. ועל כרחק לאו בכל הדינים קאמר, דהא העור כ' המשמש צאצא מת פסור מיתה, והיא נאסרה לצעלה כמ"ש סי' קע"ח. [ע"י למפרשים שהאריכו לפרש כוונת הצ"ש צציאתו מסי' קע"ח, וצמח"דורא קמא צאר הצ"ש צעלמי שבי' ואשה נראה דנאסרה לצעלה כמ"ש לקמן סי' קע"ח מקנין ע"י שחוף שאינו מתקשה].

ובעלי

דרך ציאה, וא"כ צידוק דידן דלא הוי דרך ציאה י"ל דפטור, וממילא דאין האשה נאסרת ע"י ציאה זו, אבל אחר העיון נראה צרור דמשמש צעריות צמוך [הגומי] כה"ג חייב, והטעם בזה דהנה גדר הציאה היא ההנאה כמצוי צכתה מקומות צש"ס, ע"י סנהדרין דף ע"ח א' לענין הרובע את העריוס, דקאמר קמ"ל דמשום הנאה הוא וכו' אית לי' הנאה, וצמח"ן דף קע"ו צ' דילוף לרבי איסור הנאה צצאר צחלב מגזירה שיה מקרא דלא יכיה קדש מה להלן בהנאה וכו', וצרש"י שם "בצילה הנאה הוא", וחזקין מה דעיקר הציאה היא בהנאה, וא"כ צי"ד אף דלא הוי דרך ציאה, אבל כיון דאיכא הנאה צודאי דהוי צגדר ציאה וחייבין עליה, ואין להשיב על זה מהתוס' ציומא דף פ"א ד"ה מה שבי' דלע"פ דלמח"ן צצ"ק דף ל"ב הנאה לתרווייהו אית לבו מ"מ צלא הנאה נמי מחייבי כגון שלא כדרכה, [וכ"כ רש"י צסנהדרין דף ס"ו צ' ד"ה למעוטי מעשה חידודים], ד"ל דאף דאסרה החורה עריות גם היכא דליכא הנאה, מ"מ גדר הציאה הוא ההנאה, וממילא צי"ד דליכא הנאה, הנאה זו משויא לי' דרך ציאה להתחייב עליה, ויש להציא ראי' צרורה ממכות דף ז' א' דקאמר ורבנן היכי דיינו, ומשני בשמאל דאמר צמנאפים משיראו צמנאפים, וכתב הרמב"ם צפ"א מאיסור"ב ה"ט דאין אומרים שמה לא הערה צה מפני שחזקת אורח זו שהערה, וכ"כ הר"ר יונתן צש"מ"ק צ"מ [הוצא לעיל סק"י] שכיון שכ"כ פרץ פרטא כזו על אשח חצירו אי אפשר שלא גמר חאיות, ואם נימא דמשמש דרך מלצוש ליכא חיוב מיתה, אכתי יקשה היכא דיינו רבנן וכו' דלמא צעל ע"י מלצוש, ועל זה לא שייך ליתר החזקה דל"ל שלא גמר חאיות, דכרי צודאי גמר חאיות ומ"מ פטור מיתה, ואין לדחות דמייורי שהעדים ראו שלא היה לצוש שום דבר על האצב, שהרי גם כמכחול בשפופרת אפשר שיראו העדים, רק קושיות הגמי' היא משום שאין דרך העדים שיסתכלו צכך כמ"ש רש"י שם, וא"כ ה"ה לענין זה, ומוכח מזה דדרך מלצוש חייב מיתה צעריות, והיא ראי' שאין עליה חשובה [וע"י לעיל מ"ש מהמראה בהן שצראש דבריו דזה ראי' זו], ומסיק דכדצר צרור דמשמש צעריות דרך מלצוש צמוך [הגומי ה"ל] וכדומה חייב מיתה וממילא דהאשה נאסרה לצעלה.

ובצפנתה פעתח ח"א סי' קע"ו צנדון ה"ל כשצוש מלצוש על האצב, אחר שכתב דמאד יש להאריך בזה חס החיוב הוא על גדר הציאה או על הנאה הציאה, וז"ין להירושלמי בלח"ס פרק ח' ה"א ציאתו אסורה בהנאה, ולחולין קע"ו צ' גבי צ"ש דצאר צחלב ורש"י שם כו' [וכנ"ל], סיים אף לדיוא ודאי יש בזה איסור כרת. וצמ"ג סי' קס"י האריך ג"כ בזה מכתה מקומות צש"ס ומסיק דאסורה לצעלה ע"ש.

ובעלהו רענן סי' י"צ הוצא חשוצה הגר"ש פייגנבוים צנדון ח"א צזינתה ונחצבר שהנאף צא עלי' צעטוף האצב צגומי שהא' ככום העשוי שלא תתעצר, אחר שכתב שלא מלא בזה ראי' מפורשת צש"ס ופוסקים, ושגם צבהכות ליון וירושלים [ה"ל] לא צרורה כונתו, כ' מדעת עלמו לחלק דודאי חס צעל דרך סדון צאופן שאינו מרגיש חמימות ולחות צית ברחם הוי כמשמש מתה יצמות נ"ה, אבל הגומי הצי' דודאי אי לאו דמיתבהני מעצירה לא הוי עבדי, לא אשכחן צזה מיעוטא כהא דלמח"ן צגדה דף כ"א צ' צצשרה למעט רואה צשפופרת וצחולין דף ע' לענין צצור פטר רחם כרכחו חאיות או צסיו וכיו"צ וסלקי צחיקו, וכאן נראה כמ"ש דכל שמרגיש טעם ציאה חייב, ומה דכתיב איש אל כל שאר צצרו לא תקצרו לגלות ערוה, אין "צצרו" ממשע כה"ג, דלא על הערוה קאי צצרו, רק שאר צצרו כלומר קורצת שאר,

אוצר

סיק יא אות ו

הפוסקים

ולדודו מוכה נאסרה לבעלה צביה אחר מת, דש"ס שם מקשי
לשמואל דקאמר דשחוף מקנין על ידו ופוסל בתרומה מקנין ע"י
פשיטא, ואי ס"ד דאינה נאסרה לבעלה הזה עוצה אשמעי' שמואל
דאף דלא נאסרה מ"מ מקנין, וכן הו' דמקשי ופוסל בתרומה
פשיטא, ואילו לא נאסרה לבעלה דלא חשיב ציה למה יפסול
בתרומה, (ומה סתירה גם כן ל' הלבוש [דלכלן] דסבירא ל'י
דלא נאסרה אלא מדרבנן, דמוכח דמן החורה הוא [לש' הרמב"ם
והטור] מדמקשי פשיטא) וכו', אלא שמי' מסיק דלענין הלכה
יש לעיין עוצה אם נאסרה לבעלה ע"י זנות דאחר מת, דאף
דהרמב"ם והטור סוברים כן. גראה דהתוס' והרא"ש לא סברי הכי
וכו'. וא"כ לדיוא בדבר במחלוקת שנוי אם ע"י אחר מת נאסרה
לבעלה ול"ע.

אולם דעת הרבה פוסקים כה"כ דצביה אחר מת נאסרה
על בעלה. ע"י צביות שבות יעקב ח"א סי' ל"ד שהקשה
על הרמ"א בקושיות כה"כ מהא דמקנין ע"י השחוף, ואחר
שהביא חידושו של הגר"י ל"ז צו של השער אפרים בקו"א הג"ל
לחלק דהא דשחוף נאסרה היינו ע"י קינוי ומשום קפידא
דבעל כדאמרין בסוטה וציצית שם, אבל אם זינחה צעדים
עם השחוף לא נאסרה כיון דלא ידעו שקפיד בעל, כ' דאינו
כלום, דהא דכ' דקפידא דבעל חלה רחמנא זכו רק לפי מה
דס"ד צ"ש דכחצות דף ק', [אולי ל"ל: וזה דכחצות דף ע'
אמרין] דכל שנאסרה ע"י קינוי וסתירה מכ"כ ע"י עדים ע"ש
[וכן הקשה ביד המלך פ"א מסוטה על הקו"א], ולשחוף הביא
גם לה"כ שסובר דמשמש באחר מת נאסרה על בעלה.

וכן בקרית מלך רב ח"כ סי' כ"ו דפ"ע עור ג' כ' בנדוניא דמהא דכ'
הרמב"ם והטור דמקנין ע"י השחוף הוא האיש שאינו
מתקשה, משמע דאוסרה על בעלה, דאם אינו אוסרה על בעלה
לאו קינוי הוא כמ"ש הרמב"ם בהלכה ו' דממעטין קטן וזהמה
מפני שאין אוסרין אותה, וכן מוכח גם מהמשך לשון הרמב"ם
דאחר שבי' בתחילה קינוי האומר בתורה וכו' והאכיר השחוף, כ'
בהלכה צ' [על כלם] דאם נסתרה אסורה על בעלה, ומה ראה
להוכיח בקרית מלך רב גם לנדוניא דשחוף יש איסור תורה צביהא
צעירות [ע"י להלן באות זכ'], וכי דאין לומר דאף דשחוף אינו עושה
איסור מ"מ אוסרה על בעלה כיון שהקפיד עליו ואמר אל תסתרי
עמו, דכיון דאינו איסור אין כאן זנות, וע"כ מה שהאריך צד'
המל"מ הג"ל ובראיתו מהביא דרך אצרים.

גם בנחפה בבבא ח"כ סי' י"ע [הראשון] כ' הוכחה הג"ל
דמהא דכ' הרמב"ם והש"ע דמקנין לה עם השחוף שאינו
מתקשה, משמע דצביה שחוף שהוא משמש באחר מת נאסרה
אשה על בעלה דל"כ לא ה' קינוי כמו בדרך אצרים דפריך
הגמ' פריאותא מי אסרה רחמנא ופרש"י דכיון דלא מיתסרה
עלי' צהכי פשיטא דלאו קינוי הוא, והביא לה"כ הג"ל.

ובתשובות לשואל סי' ל' השיג ג"כ על העני' אחרים הנו', לפי
מה שהבין בדבריו דע"י קינוי ודאי נאסרה לבעלה
ע"י ציה שחוף, דא"כ דכלא קינוי לא מיתסרה על בעלה,
מ"מ אי קפיד בעלה וקרא לה ממנו אסורה [וכד' הגר"ל צו
של הש"א בקו"א הג"ל], וכי דנמשך צוה אחרי המל"מ דפשיטא
ל' מהסוגיא דרך אצרים דאף אם קינא לה ממנו שאינה אוסרה
על בעלה חשיב קינוי, אבל באמת ראית המל"מ (וכן קושיתו
על התוס' ר"פ ארוסה) חמוכה מאד דהתם נהי שהבעל קרא לה
על דרך אצרים היינו שחשדה רק על דרך אצרים, אבל מ"מ
כשנסתרה אח"כ עם פלוני יש לחוש שמה זינחה ממנו, ושפיר
אלעריך למעוטי דא"כ שיש חשש זנות ממנו מ"מ אינה נאסרה,

ובעצי ארוזים סק"ד השיג על כה"כ וכתב דאין מבאין קושא,
דיו"ל א"כ שמתקין על ידו, מ"מ אינה נאסרה על בעלה
צביה שחוף, דשאני גבי קינוי דאיכא קפידא דבעל, וכהא דאמר'
ציצית דנ"ה צ' ובסוטה דכ"ו צ' דאלעריך קרא למעוטי כשקינא
לה דרך אצרים א"כ דלאו ציה היא כלל, משום דס"ד אמרין
דקפידא דבעל תלי רחמנא ובהא קא קפיד, כן יש לומר גבי שחוף
כיון דעכ"פ ציהא זמית היא ובעל קפיד וכו'. ובמל"מ פ"א מסוטה
ה"ג כ' ג"כ דשייך קינוי אפילו צביהא שאינה נאסרה [מכה
הסוגיא הנו' דרך אצרים], ומיישב צוה לשון רש"י בסוטה ר"פ
ארוסה גבי שומרת יבם וכו', וכל שכן דיש לומר דמקנין ע"י שחוף
א"כ שאינה נאסרה עליו.

גם בקונטרס אחרון להשער אפרים [וגרמז עליו בפתחי תשובה
סק"ג] כ' לתרץ דשחוף אינה נאסרה אלא ע"י קינוי
וסתירה דוקא, דקפידא דבעל תליא רחמנא, אבל אם זינחה
צעדים [כלא קינוי] עם השחוף דאינה חייבת מיתה לא נאסרה
נמי, דהא לא קינא לה ולא ידעו דקפיד. והביא דבריו צו"א
ומשיב קמא ח"ג סי' קל"ו בחו"ד, ע"ש.

וכן חילק בשמש לדקה חו"ד סי' ס"ד דף קר"ג עור ג' והוסיק
עוד דהרמב"ם עצמו כ' שם על המשמש מה דאינו חייב דאין זו
ציה, ואף נאסרה על בעלה, ולשחוף מציא (דברי הגר"י ל"ז צו
של השער אפרים) מ"ש בקו"א הג"ל, ומסיק דבריו מוכרעין.

ויש שכתבו דדין זה תלוי במחלוקת הראשונים. ע"י צמחא
חינוך מנחם רס"ו אות ע' שמבאר מדבריו דמ"כ כה"כ
דצביה באחר מת נאסרה על בעלה, היינו דוקא להרמב"ם והטור
דס"ל דשחוף דמקנין על ידו הוא האיש שאינו מתקשה, וממילא
מוכח דצביה באחר מת נאסרה, אבל להר"א בתוס' סוטה שם
שפרש דשחוף היינו שאינו צועל בדרכו ואינו מזרע, נראה דלא
כהרמב"ם [והטור], רק דשחוף שמתקין על ידו הוא מתקשה
אלא שאינו מוליד ולפ"ז לשיטתו צביה אחר מת ממנו אינה נאסרה
על בעלה.

ובמנחת קנאות (להר"מ אריה) על מס' סוטה דכ"ז בעתיק
דברי המנ"ח וכי שצבהג"ר לקמן סי' קע"ח אות צ'
אהא דכ' הרמ"א דשחוף פ"י הוא שאינו מתקשה כ' שהוא כדעת
ר"ה בתוס', ונראה שפרש גם דעת ר"ה הרמב"ם (*), אמנם במאירי
שם כ' דשחוף הוא האיש שצער נשחף וכלה ויש ואין צו כח מפני
שאינו מתקשה ואינו ראוי לציה [אלא] שמי' לפעמים הוא
מתקשה מעט בכדי העררה או יורה, הרי דסובר דשחוף מתקשה
בכדי העררה, אבל באחר מת לגמרי כיון דפטור אינו ציה כלל
ולא נאסרה לבעלה, וברור שגם שיטת הר"ה שבתוס' היא כן ובהמ"ח,
וע"כ שהביא ראיות לשיטת הר"ה דמשמש באחר מת לא נאסרה
לבעלה, וסיים דה"כ שהחליט בפשיטות דע"י אחר מת נאסרה
לבעלה דבריו נכ"כ.

ובבית משה סק"כ הביא מהים של שלמה יצמות פ"ו סי' י"א
שפרש דהרמב"ם ג"כ ס"ל כהר"ה הג"ל דשחוף יכול
להתקשות רק שאינו יכול להזרע, וחמה עליו מלשון הרמב"ם צפ"א
מסוטה ה"א שבי' להדיא דשחוף הוא האיש שאינו מתקשה,
[וכן הקשה צב"ח שמש לדקה הנו' דקד"ח עור צ'], וע"כ שם
לפיל אחר שהביא דברי העני' אחרים הג"ל כ' דלהטור והרמב"ם
דמפרשי דשחוף הוא צאינו יכול להתקשות לדקו דברי כה"כ

(*) ועי' רמב"ן עה"ת בראשית ל"ט י"ט דמשמע ג"כ מדבריו דשחוף
אינו מתקשה כלל.

אוצר

סיק יא אות ו-ה

הפוסקים

א"ע"ג דביאת שחוק לאו בלום היא ולא נאסרה לבעלה מן החורה, וכן קשה מבימות דף נ"ו ז' דאמר רבא אשת כהן שנאסרה בעלה לוקה עלי' משום זונה, ופריך משום זונה אין משום עומאה לא, ואם איתא דביאת שחוק לא נאסרה על בעלה מן החורה ומ"מ נעשית זונה כנ"ל, אי"כ יש לומר דרבא דנקט לוקה משום זונה משום דהוי מילתא דפסיקא גם אם הי' ע"י שחוק, אבל משום עומאה לפעמים אינו לוקה עלי' כגון שנאסרה משחוק דאיהי נאסרה על ידו לבעלה, אלא ודאי דביאת שחוק נאסרה [ג"כ] על בעלה מן החורה, וכן לפי מה דמוכח ברמב"ם ובטור להדיא דהא דמקנין ע"י ביאת השחוק הוא אפי' להשקותה [ודלא כהע"א כנ"ל], על כרחך דאסורה מן החורה.

וב"ב בתשובות לשואל סי' ל' דמכח קושית הגמ' בסוטה שם דפריך אשמואלא פשיטא, מוכח דלא ככלבש אלא דנאסרה לבעלה מן החורה, וכן הוצא לעיל בזה ז' מהבית משכ לסחור ד' הלבוש כנ"ל.

ז. א"א שנתעברה באמבטי מורע איש אחר, אי נאסרת על בעלה. במל"מ פט"ו מאיכות כל' ד' כתב דאין ספק דלא נאסרה לבעלה, משום דאין כאן ביאת איסור, וכן מצוה דהגהת סמ"ק מהר"י פרק הביאור הבי"ח ציו"ד סי' קל"ה ח"ל [נשאל ה"ר פרץ למח *] אשה נדה יכולה לשכב על סדיני בעלה ונאכרות מסדינים ששכב עליהם איש אחר פן תתעבר משכבת זרע של אחר, ואמאי אינה חוששת פן תתעבר צנדה מש"ש של בעלה ויהיה הולד בן הנדה, והשיב כיון דאין כאן ביאת איסור הולד כשר לגמרי אפילו תתעבר מש"ש של אחר, כי הלא בן סורא כשר היה, אלא דמש"ז של אחר קפדין כי יהיה קפדין אהבחה גזרה שמה ישא אחותו מאביו כדאיתא ביבמות.

ובבני אהובה שם כל' ו' אם כי כתב דאין ללמוד כלל היתר לש"ז של אחר מנדה, דלא כהור"ה החורה צנדה רק שלא לבעול אותה, אבל להיות הרה ממנו ע"י סדין או אמבטי א"כ ויכין אסרה החורה כיון דהוא בעלה, משא"כ בזה אחר שכבת זרע כתוב וברי דא למעיה ש"ז מאחר, מ"מ כתב דממקומו הוא נלמד, דצנחגיגה י"ד ז' איתא דשאלו את בן זומא בתולה שעיברה מהו לכהן גדול, ופשיט דמותרת דשמה באמבטי עיברה, ולפי מש"כ שם החוס' דרך אציעה הוא גם לרבי יהושע דס"ל צפ"ק דכתובות צראה מעוברת דלא מפיה את חיון, קשה למח לא נישא דלמא מפסול היתח הש"ז והיא פסולה לכהן וכ"ש לכהן גדול, אלא ודאי דבאמבטי אף דהיה לה ש"ז מפסול אין אשה נפסלת בזה דאין כאן בעילה, וה"ה לבעלה ישראל כו', ואף שלדברי החוס' שם י"ל דמייירי במקום דאין לחוש לפסול, מ"מ נראה מפשטיה דלינא דכשרה לכהונה אפילו במקום פסולים.

ח. ובנתעברה ע"י חורעה מלאכותית שהורופאים מכניסים לרחמה זרע איש אחר. גיטתול עזדי ח"ה סי' י' פרק ו' צנידון כזה, כתב דאין ללמוד כלל מהבית דהגהת סמ"ק צנתעברה באמבטי [שצאות הקודם] לנ"ד, שכרי גם צביאת איסור

שהספק שמה זינתה ממש לא מהני מיד, משום שהבעל אמר שאינו חושדה בזה, וליכא קינאי ע"ז ובלא קינאי אין אוסרין על היחוד, ונמצא שיש לנו לחשוב רק הספק שמה עשה לה מעשה חידודים דרך אברים כפי קינוי הבעל, ואפ"ה הוי"א דשו"ת ואע"פ שאם לא תשתה לא תיאסר לבעלה, מ"מ סד"א דשותה כדי לברר וכו'.

(*) הוספת מלים אלו שבטורגיים הם מהברכי יוסף סי' א' סק"י שהעתיק בן לשון ההגה הנ"ל מכת"ב.

אבל היכא שקינא לה ממי שאף אם זינתה עמו מותרת ממנו דשייר קינוי, (ועי' שם בחוס' יבמות מה שכתבו על הא דקינא לה בדרך אברים), וא"כ ממילא נפל היסוד של הע"א דביאת שחוק נמי אי בעלמא אין האשה נאסרת על ידו, לא שייר נמי קינוי משחוק, דאטו קינוי הבעל יכול לשנות את הדין ולגרוס שביאתו תאסור יותר מכלל קינוי וכו' * הלכך לפ"מ שפסקי הטור וש"ע צסי' קע"ח דמקנא לה משחוק ונאסרת ע"י קינוי זה, דקנין מאד ד' הבי"ח ודאי דנאסרת במשמש מה אפי' בלא קינוי.

גם בפני משה (מקלעוואן) סק"ג חלק על הע"י ארזים, וכי דאי אפשר לומר דע"י ביאת שחוק אינה נאסרה על בעלה, דא"כ תקשה מכתובות דף ט' גבי האומר פתח פתוח מלאתי נאמן לאסרה עליו ומקני לה בלשון ישראל כשקידשה אבי פתוחה מצח ג' שנים, דלא הוי אלא חדא ספיקא שמה בלחוס שמה צרזון, ולהע"א דביאת שחוק אינה אסרה על בעלה, אכתי איכא ס"ס דאפי' אם תמני לומר צרזון שמה משחוק או מסרים נבעלה, וזה ודאי דגם על ידו הפתח נפתח דלא גרע ממוכח טן, אלא ודאי דגם זה אסר צביאה. [נע"ק דהא שחוק אינו מתקשה כנ"ל, וממילא דעל ידו נפתח הפתח].

גם בארץ צבי ותחמי נצי' סק"ה אף שמתחילה רצה לחלק כהע"י ארזים, מ"מ בסוף כי דמחא דאיתא בסוטה שם דפסלה מתרומה, וכ"כ ברמב"ם פ"א מאיסור' הוי"א, וכי בה"מ לפי שבעלה לפסול לה נעשית זונה, מוכח דביאת צאצא מה חשיב ביאה והיא נאסרת על בעלה, וכ"כ ביעלה חן [להגר"ל מפלוק] סי' י"ח שאלה י"ג דכיון דקיו"ל בסוטה דמקנין ע"י שחוק ומצוה ברמב"ם שאין צברו מתקשה, וא"כ ע"כ י"ל דנאסרת צביאתו לבעלה, וכ"כ צו"ת פנים מאירות ח"ג סי' כ"ב צו"ד דמשמש צאצא מה נאסרה האשה, וכ"כ דעת הפרהי סבונה (מסעוד) סי' ל"ג דשחוק המשמש צאצא מה אסר אשה צביאתו וכד' הבי"ח.

ואם להחמירים הנ"ל האיסור לבעלה הוא מן התורה או מדרבנן. בלבוש כאן כתב דמי שבעל בלא קינאי אלא צאצא מה שהכניסו צידו אינה נקראת ביאה ואין חייבין כלום, וגם בלשון איש לא נאסרה על בעלה מן החורה אלא מדרבנן.

וב' בעצי ארזים סק"ד דאפשר דמשום קושית הבי"ח דלאסור אשה על בעלה חלוי בחיוב מיתה, ולכן ס"ל להלבוש דהא דמקנין ע"י השחוק אינו אלא מדרבנן, ולא להשקות מים המרים, דכיון שאינו אלא מדרבנן אסור לגרום מחיקת השם, רק מקנא לה להפסידה כתובתה ובהיה דאמרי' אלו שצ"ד מקנין לכהן לא להשקותו וכו', ומדמפסדת כתובתה מוכח על כרחך שאסורה עליו מדרבנן. ועי' בערך ש"י סק"ה מה שהסביר דעת להלבוש בזה.

אולם בפני משה סק"ג הקשה על הלבוש מהגמ' דסוטה א"ה דאמר שמואל דשחוק פוסל בתרומה (משום דנעשית זונה על ידו, רש"י, וכ"כ ברמב"ם פ"א מתרומות) פריך פשיטא, ולד' הלבוש מאי פשיטא דרצח הוא חידוש גדול מה דנעשית זונה,

(*) ועי' שם בסוף הספר מהמעתיק הג"ר אלהון הכהן מדוינסק שבי שמעולם לא נתבחר העצי ארזים לומר שצ"י קינוי יאסור השחוק יותר מבעלמא בלא קינוי, אלא כונתו דשחוק מקנין על ידו היינו להשקות מים המרים אף ע"פ שלבעלה אינה נאסרת כלל וכמ"ש המל"מ ב"א מסוטה ה"ו, ומה שדחה ראת המל"מ מה דקינא לה דרך אברים דהתם הרי יש ספק שמה זינתה ממש, י"ל דהמל"מ לא נחא ל' בזה דא"כ אמאי לא משגי הגמ' הכי על דרך אברים דסד"א דתיאסר משום ספק שמה נטמאה ממש ואב"י מאי פריך, אלא ודאי דפשיטא להש"כ

אוצר

ס"ק יא אות ה-ט

הפוסקים

אוחס איש אחר אף בציאה שלא ילא זרע ואף בשלא כדרכה, נאסרה על בעלה מדין סוטה, ואם זה זרע לגופה שלא מציאה, כאמצעי שזכר בגמ', שלא נעשה איסור זנות, לא נאסרה על בעלה כ"ו.

ובתשובת רש"י אויערבאך שנקובץ נעם כך ח' כתב ג"כ דפשוט הוא דלוינה נאסרה בך על בעלה כיון שלא היטה כלל שכיבת איש, ואפילו לדעת ר"ח ככן בחש"י סי' ח' שחולק על הרמ"א ואוסר בנעילה לשד, מ"מ הכא דליכא כלל שום שכיבה שפיר מותרת. ובמסקנת הדברים שם כתב דאין להזכיר חשבה כזנות, ואינה נאסרה כלל לא לבעלה ולא לזה שנעצרה מזרעו כ"ו.

גם בתשובת רי"י וויינברג (בעל שרידי אש) שצירחון הפרדס תשרי תשי"א כתב דאין לאסור על בעלה אשה שסוכנס לרחמה זרע איש אחר, שהרי לא זינתה כלל ורק קלטת ש"ז של אחר, ומג"ל שעי' קליעת ש"ז של אחר נאסרה לבעלה כ"ו, ועי' בפיהמ"ש להרמב"ם פ"ז דסנהדרין ופ"ב דהוריות שאין לשכבת זרע בעריות שום סרך להוסיף או לגרוע איסור, והעיקר תלוי בהכנסת עטרה, ומשמע שרק ע"י ציאה נאסרה אבל לא שלא ע"י ציאה, וע"ש מה שמציא מנשים המסוללות זו בזו דלא הוי אלא פרילוחא, ועי' ביצמות ע"ז ח' צהוד"ס המסוללות בשם ריב"ן דהיינו שמטילות זרע בעליהן כ"ו.

ולענין אשת כהן אם נאסרה ע"י, עי' בחלקת יעקב סי' כ"ד ובתשובת רש"י אויערבאך שנקובץ נעם כך ח' ולא הצאנום כאן כי עיקר מקומם בסי' ו'. ולענין ג' חדשי הצניעה, עי' בתשובת רש"י אויערבאך הכ"ל ובאגרות משה סי' ע"א. ולענין אם לריך הבעל לפרוש ממנה צימו עיזורה והפקחה כדון מעוברת ומינקת חצרו, עי' במערכי לב סי' ע"ג, יביע אומר ח"ב סוס"י ח', לין אליעזר ח"ג סי' כ"ז, רי"י וויינברג הכ"ל, ר"מ מאירי הכ"ל ורש"י אויערבאך הכ"ל. ועיקר מקומם בסי' י"ג.

פ. ואם מותר לעשות בן לבתחילה להוריע בא"א זרע איש אחר ע"י חורעה מלאכותית. בתשובה שלמה ח"ב סי' ד' נשאל צא"ש ואשה שהבעל אינו ראוי להוליד והאשה רוצה להבנות והבעל אינו חפץ לגרשה, וייעצום הרופאים להביא ברחמה בצופן מלאכותי זרע איש אחר, וכתב דמדברי הב"ש בסי' ח' סק"י שכתב דנעצרה באמצעי הוי כצנו [של בעל הזרע] לכל דבר, והביא ראיה ממ"ש בהגהת סמ"ק [הכ"ל צאות ז'] דאשה לא חשכב על סדין ששכב עליו איש אחר פן תעצור גזרה שמה ישא אחותו מאציו, הרי שמעיין לאסור לעשות כן משום גזירה שמה ישא אחותו מאציו, אלא שצברכי יוסף סי' ח' סקט"ו דהא ראיית הב"ש דוילמא האי דקאמר בהגהת סמ"ק גזרה שמה ישא אחותו מאציו לא קאי אמאי דקמן, אלא סירכא דלישנא דגזרת הצניעה הוא, דיהבי טעמא בש"ס צטעס ההצנעה גזרה שמה ישא אחותו מאציו, ור"ל דהבא הבס דלא שייכא גזרה שמה ישא אחותו מאציו ואין אב [דאינו מתייחס אחר בעל הזרע], מ"מ יש להקפיד צדין עירובי זרע הבא ממקום אחר, ולפי דברי הצרכי"י אם נתעברה באמצעי אין חשש שמה ישא אחותו מאציו, אולם לפי"י מאי טעמא נקט כלל בהגהת סמ"ק הא דגזירה שמה ישא אחותו מאציו כ"ו, הו"ל להביא טעמא דמיתתי ג"כ שם ביצמות משום ולזרעך אחריו שזריכים להיות ודאוס, ומדמיתיי בך גזירה משמע דאחך הצנעה הויכא דעיצרה באמצעי נמי קאי, ואף לפי דברי הצרכי"י דלא הוי כצנו לכל דבר, מ"מ איכא איסורא להביא ש"ז ברחמה כדי שתעצור, דהא איכא חששי אחריו דאמרינן שם ביצמות

איסור צא"ש ישראל מלינו חילוק צין אונס ללון, ונעצרה באמצעי או שכבה על סדין ששכב עליו איש אחר הוי כצנעית אונס, דצין האיש בעל הזרע וצין האשה שקיבלה הזרע מעולם לא התכוונו לשם זנות, לא כן צ"ד שהזרע מאיש אחר הוי כצנעית לשם זכ, והאשה קיבלה את הזרע ג"כ כצנעית לשם הולדה, ובפרט לפי מה שהסברנו חומר האיסור [עי' צאות שחור זכ], אפשר שגם נאסרה לבעלה משום זכ, והרי זה בכלל לא חסן שכתבך לזרע לעמאך זה, דנתינת הזרע מאיש אחר לאשה זרע הוא מעמאך כשהוא צרפן ובכוננה אף דלא הוי צורך שכיבה ממש כ"ו, וכל שנעמאך משום זכ הרי הוי נאסרה לבעלה. [ועי' עוד בהשמועות].

אולם בתשובה שלמה ח"ב סי' ד' כתב בפשיטות דאין האשה נאסרה לבעלה בכה"ג, ואין לדברי המל"מ [שצאות הקודם] דנעצרה באמצעי לא נאסרה לבעלה. ובמשפטי עוזיאל ח"ב סי' י"ט אחר שהביא ראיה מחגיגה י"ד צ' דהר"ן ע"י אמצעי אינו פוסל את האשה משום ציאה אסורה [וכהצני אכובא הכ"ל צאות הקודם], סיים דה"ה לזריקת ש"ז ע"י משאכה אינה ציאה לאסור את האשה מדין זונה, וממנה נלמוד שאין א"א נאסרה לבעלה ע"י מעשה זה דשאיבה באמצעי או זריקת ש"ז לתוך הרחם, דלא אסרה תורה לבעל ולבעל אלא בגלוי עריות ולא בצופן שאין לו גלוי ערוה כ"ו, וכ"כ הב"ח בשם הגהת סמ"ק כ"ו.

ובציץ אליעזר ח"ג סי' כ"ז אם כי דחה הראיה מהגמ' דעיצרה באמצעי *, מ"מ מסיק דהסברא נחתת יותר דבה"ג אינה נאסרת על בעלה מכיון שאין כאן ציאה איסור. ובחלקת יעקב סי' כ"ד אות י"ח הביא ג"כ דברי המל"מ הכ"ל דנעצרה באמצעי לא נאסרה לבעלה, וכתב דאף שהביא אכובא [הכ"ל] ר"ה לחלק צין איסור נדח לצין איסור סוטה, אך חילוק זה קשה מאוד להצין, דהרי הפסוק מפורש ושכב איש אוחס שכבת זרע, משמע דרק ש"ז הבא ע"י שכיבה נאסרה, אבל לא בש"ז לבד, וראיה מסוטה כ"ו צ' דשקול וטרי הגמ' ש"ז דכתב רחמנא למא לי, ודחיק שם בכמה אוקימות, ואמאי לא קאמר בפשיטות דאלטרין לאסור ש"ז אף בלי שכיבה, דהיינו אם נתנה ש"ז לתוך רחמה צמוד על ידי אוחס המלאה דנאסרה כ"ו, דמידעת ענין האמצעי דבר ניקל לידע דאפשר צא"ח אופן לעשות זאת גם כצנעית וצרפן, ואלטרין לן הפסוק ש"ז לאסור בכה"ג, ומדלא משני כן הגמ', ש"מ דצא"ח לא נאסר ש"ז בלא שכיבה כ"ו.

גם בתשובת ר"מ מאירי (בעל עזרת נשים תק"ע) שצירחון הפרדס שכתב תשט"ז כתב דבצרת הבני אכובא שזכו בכלל ש"ז כאמור צתורה הוי סתומה, דהלא מכל דברי הרמב"ם משמע שאין הדבר תלוי כלל בהזרעה אלא בהערה צקשו אבר, והאסיף דלדינא הרי גם הבני אכובא סובר דלא נאסרה. וכן באגרות משה סי' ע"א כתב דצורר שצלא ציאה איש לא נאסרה אשה לבעלה, ואיסור סוטה הוא רק מזד איסור הביאה ולא מזד הזרע של איש אחר שיש במעיה, דאם בעל

(*) דחיתיו היא, דאין להביא ראיה מהא דבאמבטי עיברה, שבאופן כזה מותר בא"א, דשא"ה שהגידון הוא על הדיון של בתולה מעמי יקח אשה והאמר בכ"ג, ובזה הוא דאמרינן דכיון שנתעברה באמבטי בלי ביאת איש ובתוליה קיימים לא יצאה מכלל בתולה ולא נאסרה לכ"ב כ"ו, אבל אם יקרה אופן זה בא"א שתכניס ברחמה ברצון ש"ז של איש אחר צ"י אמבטי ובזמנה, אין ראיה שלא תיאסר בכך על בעלה כ"ו.

אוצר

סיק יא אות ט

הפוסקים

מאשה אחרת. [עיי' שנתן זרעו להזרעה מלאכותית], ולכמה שיטות
היו כצנז' לכל דבר כו', גם יש חשש גזילת ירושה מיורשי האב
המעושה כו'.

וביביע אומר ח"ב סי' ח' אות ט' כתב ג"כ דהמערכי לב הפרז
על המדה באומרו דהוי דאורייתא, שאין לנו לדרוש קראי
מדעתנו, ומ"מ צנז' כדון דבריו נכונים שאין להחזיר דבר זה
כלל, ובסוף התשובה כתב דחלילה וחס להחזיר קבלת זרע מאיש
אחר, ולא תהא קזאת בישראל כו', ויש להביא ע"ז מה שאמרו
בגדלים כ' ע"ב וברכותי מכס המורדים והפושעים כי אלו צני
ערצוביא, ופירש הר"ן שצאו עליה הרבה צני אדם ואין ידוע
כן מי הולד, וכאן גם כן אפילו ידוע מי הוא בעל הש"ז הזה,
צרכות הדינים עלול הדבר להשכח.

גם בחלקת יעקב סי' כ"ד כתב צנז' בתשובה שזה איסור
גמור מלד כדון, וגם מלד רגש הדת וידידות, וזהו
מתעצבות כנען ומלרים כו', ולעיל מ"נה כתב דפשיטא דמעושה
דבר כזה צנו ידועה הבעל דיונה מעוצרת על דת משה ויחודית
דיוולתה שלא בתשובה ומלרה לגרשה, ובפופן לגרשה, דכולהו
אתנייהו בזה, איסור אבות ופריות וצנים אחרים יקראו על
שמו, וזה פשוט, אכן אם עשה זאת צדיעה הבעל לא שייך דין
מעוצרת כו', וכמו משמשתו נדה צדיעהו כו'.

ובתשובת ר"י וויינברג (בעל שרידי אש) שצירחון הפרדס
תשרי תשי"א כתב דלמעשה לריק לאסור לא"א
שחזיא לרחמה זרע של איש אחר, שהוא מעשה כיסור ותועבת
מלרים, ואע"ג שאינו דומה לגשים המסוללות זו צנז' לפירוש
הריב"ן דהיינו שמטילות ש"ז של צעלוהן דמקרי פריעות, דהתם
יש כאן מעשה נואף של חיכוך צנז' צנז', משא"כ הכא, מ"מ
הוא נגד הצניעות של צח ישראל שעיניה רק לצעלה ולא לצעל
אחר, וגם אסורה על צעלה כדון מעוצרת ומינקת חזירו והבעל
לא ידע ולא יחשוב, וזולת זאת יש כאן מקום למכשולים רבים
דאח ישר אחותו ויוולד את אמו לשוק כו', וצנז'ים קלות הדעת
יש לחשוב שתזנה וגם תתעבר בנזות ותאמר שלא זנחה אלא
קבלה זרע.

ובתשובת רא"מ צנז' שצירחון הפרדס סיון תשי"ג אחר
שהאריך דיש מקום לומר דאף ולד הולד מהזרעה
מלאכותית שאין בזה איסור ביאה, מ"מ אם הוא מאיש ואשה
שאינו היה בא עליה היה בזה איסור עריות הולד ממזר, כתב
עוד דזה ודאי דצנז' יכיה ג"כ אסור להרבות ממזרים
בישראל כו'. ובתשובה רש"י איוערבאך שבקובץ נעם כרך ח'
כתב במסקנת הדברים דאיסור גמור להזרע זרע איש אחר
לחוך ח"א שמה ישר אחותו כו', וגם נראה דהולד מהזרעה
זו הוי ספק ממזר. [אולם עיי' באורח"ש סי' ד' סקל"ט אות ג'
ד"א דלא הוי ממזר, ונראה שכן דעת כל המהצרים שלפנינו
דלא נחתי לנעם זה, ומכאן גם שכתבו כן במפורש. ועיי' בדברי
האגרות משה שצאת הסמוך. ועיי' צהשמעות].

י. וכשהזרע הוא מגוי. כתב ר"י וויינברג צירחון הפרדס
תשרי תשי"א דגם צנז' גויים אף שאין מקום
לחשש של אח נואף אחותו שהבן הולך אחריו, אבל שאר החששות
שמנינו לעיל יש לחשש גם בזה. ור"מ מאירי בהפרדס שצנז'
תשע"ז הוסיף להזרעה צנז' עכו"ם היא יותר מגואלה. גם
הרי"ו וולף צירחון תל תלפיות תמוז תרל"א כתב דאף צנז' גוי
אסור, ואם תטען האשה צניעה חוערת לידה, תתגרש מצעלה
כו'.

צנזמות מ"ב צ' שייבם אשת אחיו מאמו. ויוולד את אמו לשוק,
ולכאורה י"ל דהכא צנז' לא שייכי הכן חששי, דהא ידוע בצירוח
שהכניסו הזרע מאחר כדי שתתעבר כו', וגם ידוע זרע של מי
הכניסו צנזמה כו', אמנם זה אינו, דהא צרכות הדינים אפשר
שישכחו מי הוא אביו, ואיכא למיחש לכל בני חששות, כדאשכחן
צנזמות ל"ז וציומא י"ח דלא ישר אשה במדינה זו וישא אשה
במדינה אחרת שמה יקח את אחותו כו'. ועיי' שהביא עוד
ראיות לאסור בזה.

ובציץ אליעזר ח"ג סימן כ"ז האריך ג"כ להקשות על דברי
הצרכ"י שרצה לדחות ראיות הצ"ש ולומר דצנז' לא
חשוב כצנז' וממילא דלא שייך בזה גזירה שמה ישר אחותו
מאביו, והוסיף צאות י"ג דגם להחולקים על הצ"ש הרי לחומרא
מיהא מודים שהוא כצנז', ממילא יש צנז' ג"כ בגזירה של שמה
ישא אחותו, ונוסף לזה הרי יש צנז' צנז' שחי בגזירות של שמה
ייבם אשת אחיו ושמה יולד את אמו לשוק, ולכן איסור גמור
הוא להכניס ש"ז של איש אחר לחוך רחמה של ח"א לכל הדעות.
ובסוף הסי' כתב עוד דכל טעם הענין הזה חושבה גדולה היא
ולא יעשה כן בישראל, דאין לך חילול משפחתו גדול מזה, ואלי
העושים כן להסריות ערסותיהם צנז' שאינה שלהם למרוד ולפשיע
להוליד צני ערצוביא, וכל המסויישים לכך כו', מלבד חומר כל
האיסורים שפירטנו, גורמים לשכינה שהחלוק מישאל ח"ו,
כי אין השכינה שורה אלא על הוודאים שזרעו מיוחס אחריו
כמבואר צנזמות מ"ב ח' כו'.

ובכ"ב לאסור מהטעמים ה"ל, צנז' אחרן (לר"א וולקין) מהדו"ת
סי' ל"ז צנז' ד', צנז' עבדי ח"ה סי' י' אות ח', בתשובה
הרי"ו וולף שצירחון תל תלפיות תמוז תרל"א אות ג', צנז' האפוד
סי' ק"מ, ובאגרות משה סי' ע"א, ושם הוסיף דכלל רשות הבעל יש
איסור מלד שצנז'ה לצעל, וכשהיה מעוצרת ח"א להזקק לה הרבה
פעמים כשרואה, וגם שאינו רואה ליזכר צנז'מים כפי שצריך
צנז'מים אשה מעוצרת כו'. [וכבר כתב כן במערכי לב שצנז'מוך
כהוספת טעם לענין האיסור לשכב על סדינים ששכב עליהם
איש אחר]. ועיי' עוד צנז' ד' צנז' לחגיגה לך עיי' ח'.

ועיי' במערכי לב סי' ע"ג שילא לרון דדבר זה אסור מדאורייתא
והוא צנז' ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע, ומש"כ
הסמ"ק דכל הכריות של שכינה ח"א על סדינים ששכב עליהם
איש אחר אינה אלא מטעם גזירה שמה ישר אחותו מאביו, הוא
דוקא משום שאין גבה נתינה כלל כיון ששכבת זרעו של זה מוטלת
על הסדין, ע"ש שהאריך בזה. אולם צנז'ה מש"כ סי' כ"ז דזה
כל דבריו, וסו"ס דאם כי אחת הדבר דחלילה לכת ישראל להפקיר
עצמה להזנות המלאכותית, אבל ח"י לומר דהוא איסור כרת כו'.

ובתשובת ר"מ מאירי (בעל עזרת נשים חק"ט) שצירחון הפרדס
שצנז' תשע"ז אחרי שכתב ג"כ על דברי המערכי לב
דדבר הזה נאחר מעיקרה, מ"מ כתב דאפשר לומר שיש צו
לחא דאורייתא עפ"י הרמב"ן צוקרל י"ח כ' שמפרש שלכן נאמר
צנז'ה אחר לא תתן שכבתך גם לזרע, להזכיר טעם האיסור כי
לא ידוע הזרע ממי הוא ויבואו מזה תועבות גדולות, ומעכשו
זיל צנז' טעמה, ואחותו הטעם שייך גם צנז'ה מלאכותית, ומלבד
התועבה כשהיא לעצמה יש כאן כמה מכשולים, דלמלא ישר
אחותו מאביו כו', ויוולד את אמו לשוק כו', ובמקום שנוהגין
צנז'ם תוכל להיות תקלה גם באשת האב האמתית שלו, כי
לפעמים לא יהיו לו צנים עם אשתו, או שכבר מתו קודם מיתו,
ואשתו תתייבם וצנז'ה פטורה היא מפני שכבר יש לו לצעלה צנים

ביאור הגר"א

(ו) חשך גדולה שבה עליה קטן פחות מכן ט' שנים חייבת מיתה על ידו (טור)

ונראה לי דהיינו חייבת נאסרת על צעלה (ג) ולכן כתב הרב בעל הטורים הרבה דיונים
מ"ה א' בן ט' כ"ו : [ו] אשה גדולה כ"ו נדה

פתחי תשובה

(ג) ולכן כתב הרב בעל הטורים. עיין נחשו' אל"ו פמ"א ח"ג סי' כ"ב ויוצא קצת לקמן סי' ס"ח ס"ק ח' וע' עוד נקוט' אחרון נחשו' שער אפרים מענין זה ובס' יד המלך פ"א מהל' טועם השיב עליו ע"ש :

הפוסקים

ס"ק יא אות יב — ס"ק יב

אוצר

הוא משום לזרעך אחריו, דמה שזריכים להמתין ג' חדשים אין זה דוקא משום שמא ייבס אשת אחיו מאמו כו', אלא כל החיוב להבחין הוא רק למען דעת אם חזיו עכו"ם וזרע שלא בקדושה, או ישראל וזרע בקדושה כו', וא"כ אפשר דמשום האי טעמא גופא יש לאסור הזרעה מעכו"ם כיון שהכלל כולו יעשה לחשוב עליו שהוא זרע קדוש, אך אפשר דגם זה חשיב כגזרה חדשה שלא נזכרה בש"ס כו'. ובמסקנת הדברים כתב דאף שמכוער מאוד לעשותו, ואין ספק כי טבע האב לפון צדן, וגם כו' הזרעה שלא בקדושה, אולם מעיקר הדיון אפשר דלא אסור לעשות כן גם צה"א, והוא ישראל גמור בלי שום חשש ממזרות, ואף לא פגום לכהונה כו'.

ובאגרות משה סי' ע"א כתב גם כן בנידונו לכיון דטעם האיסור להתעבר מזרע איש אחר מפורש בסמ"ק שהוא מדין גזרה שמא יבא אחיו מאמו, וכן הוא בש"ס סי' א' סק"י, יש להחזיר זרע של נכרי, לכיון שהולד יהיה ישראל מאחר שאמו ישראלית, אין לחוש כלום, דאין לו יחסם להאב הנכרי אף אם היה דרך ביאה, וכ"ש כשאמו דרך ביאה כו', וגם יושיל מה שהזרע הוא של נכרי, דאף להסוברים דמזרע אחר הולד ממזר, אף שפשוט שאין שיעתם כלום נגד הר' פרץ [הג"ל צאות ז'] וסוברים כן גם הצ"ח והע"ז והח"מ והב"ש, אבל של נכרי אף לשיעטם כו' גם מציאת נכרי הלכה שאין הולד ממזר, ולכן בשעת הדחק גדול וממערערים מאוד בהשחוקקם לולד, יש להחזיר לזרע לאשה במעיה זרע של נכרי דוקא.

ואף כשלא ידוע אם הזרע הוא מיהראל או מגוי, כתב באגרות משה הג"ל דמסתבר שאף סתם זרע יש לחלות שהוא של נכרים, דמלבד מה שבמדינה זו הרוב הם נכרים, כו' ציחוד בהולאת זרע שהוא דבר איסור אין להחשיב חלק גדול מיהראל שיעשו זאת אלא רק אלו שאינם שומרי תורה, שלכן הוא [הזרע] מיעוטא דמיעוטא מיהראל ויש למיזל בזה רובא שהם נכרים, ואם אפשר להודיע צדיק שהוא של נכרים טוב לשאול על זה. וכ"כ בס"י ה' [ועי' עוד בהשמועות].

יא. הבא על המתה או על הטריפה. כ' הטור דהבא על הערוה וכו' מתה פטור, והבא על הטריפה ואפי' נשחט צרוב שנים שודאי לה למות בחולי זה חייב עד שתמות או עד שיתח אה ראשה. והוא מהרמז"ס פ"א מאיסורי' כ"ב. וכ' הפרישה דמ"ש הטור צרוב שנים וכו' נראה דה"ק מרוב שנים ואין חייב ואפי' בכל השנים עד שיחיוס.

יב. הבא על החרשת ועל השומת. כ' בערוה"ש סי"ז דהבא על ערוה חרשת או שומת חייב כיון שהן ראויות לשחט, כמו קטנה היתירה על ג' שנים ויום אחד, ואם היו שניהם קטנים או חרשים ושומים פטורים, ומ"מ מכין אותן שלא ירגלו בעצירות וכמ"ש בחו"מ סי' שמי"ט לענין גניבה.

יג. ונראה לי דה"ה דאינה נאסרת. עי' צית מאיר שבי דין מזוהר דעת הרמז"ס בס"י קע"ח [והוא ברמז"ס פ"א

אולם בחשבות רש"י אויערצאך נעם כרך א' כתב בפ"ד דאף שאך למותר הוא להרבות דברים על הכיעור והזוהמא שבדבר זה, וכמ"ש החנוך בתק"ם דאין ספק כי טבע האב לפון צדן, וגם אמרו כי תולדות הרע צננים בהתחלה תהיה מהמוליד, ואפשר שכן להרחיק מן הכיעור ולא לזון כלל בדבר שיכול ח"י לגרום להכנים זרע מרעים בפרט ה' צית ישראל, אך היות ובצביל חוב הנשים הצאות לשאול על כך והכנות לפעולה זו כו' זה ממש שאלת חיים כיון שאי אפשר לעשות ההזרעה מיהראל כו', לכן כל זמן שהכמי הדור לא גזרו איסור צרור על כך שומה עליו לצר מלד ההלכה אם מותר או אסור, וידוע שכבר הוכרע הדיון דעכו"ם הבא על צה ישראל צין פנויה צין א"א, הולד כשר ואין צריך גירות כו', והחשש דשמא יבא אחיו מאמו לא שייך בעכו"ם כו', וגם שתי החששות האחרות שאמרו ביצמות מ"ב א' שמא ייבס אשת אחיו מאמו ויוצא את אמו לשוק לא שייך צ"ד, (כי החשש הרביעי של שמא יפטור את יצמותו לשוק ודאי לא שייך כ"ן). שהרי הגידון הוא צאשה כשרה שצאה לפנינו לשאול אם מותר לעשות כן או לא ואינה רואה כלל לעצור על דברי תורה, וכיון שכן מהיכי חיתי נחשוד בה שתנשא לשוק בלי חליצה, ואף דפעמים שהיבס קטן או נסע למדינת הים וכדומה באופן שלא תוכל לעמוד צנסיון ותנשא לאחרים בהשגם שיש לה צן ואינה זקוקה כלל לחליצה, וגם יתכן שתחביש אח"כ לגלות האמת שבה הוא לא מצעלה אלא מעכו"ם, מ"מ נראה שאין אנו יכולים להוסיף על גזירות חז"ל ולא מלין דחיישי להכי אלא צה"ג שכן הוא האמת דלא ידוע ממי הוא הולד, אבל צה"ג שהאשה יודעת והיא אשה כשרה מלין לנו לחדש מעמנו גזרה לחוש דשמא תחביש לגלות הדבר וגם לא תוכל לעמוד צנסיון ותנשא לשוק בלי חליצה, כו' כלל הוא דבגזרת חז"ל אין לנו אלא מה שגזרו בפירוש ואין להוסיף גזרות שלא נזכרו בש"ס, וגם צנוגע לחשש של שמא יחלוץ אשת אחיו מאמו, והיינו דשמא תתעבר אח"כ צ' פעמים מצעלה ויצא זה לחוללה ויפטורה לשוק בלא חליצה מאחיו מן האב, גם צה נראה לכיון שהבעל והאשה יודעים, ואפשר נמי לגלות הדבר לצ"ד, וגם רחוק מאוד ולא שכיח כלל שתתעבר מצעלה זה ששהתה עמו כמה שנים ולא ילדה, אין זה כלול בגזרת חז"ל, ורק צנוגע לחשש של שמא יבא אחיו מאמו מלין שפיר דחשו רבנן לשמא ישחכה הדבר ואמרו דלא יבא אשה במדינה אחרת, אבל לא לענין חששא דיצומה לשוק, ובפרט צה"ג דנ"ד.

עו"כ שם להלן בחו"ד, ונראה דחזן ממ"ש בקדושין עי' ע"ב אין הקצ"ה משרה שכינתו אלא על משפחות מיוחסות שבישראל, והא ודאי לאו מיוחס הוא, מלין נמי שאמרו לענין הצומה של גזירת שחיצין להבחין צין זרע שזרע בקדושה לזרע שזרע שלא בקדושה, אפי' דלענין דינא לית לן שום נפקותא, וגם מצוה דאין זה דוקא בגזירת שחחילת ההריון היה עכו"ם גמור, אלא אפילו בשצויה שהיא ישראלית גמורה יהולד ממותה מחחילת ההריון, אפי"ה סובר כן מ"ד [דס"ל דעם ההצמחה

ביאור הגר"א

וה' אשה כו' דכל כו' שם
מיד ב' בת כו' פחות
מכאן כו' : [טז] ובתוליה
חורין. גמרא מ"ה א' :
[ז] אפילו כו'. ירושלמי
פ"א דכתובות א"ר אבין
אקרא לאלהים עליון
גומר עלי בת ג' שנים
ויום אחד ונמלכים ב"ד
ועברו הבתולים חורין

אימתי חייבים מיתה או לא נפקא מינה בזמן הזכר בלתי ציאה [ה] אשה נאסרת על בעלה
ועיין בפנים אשה פחותה (א) מצת ג' אין ציאה ציאה לכל פחות משלש שנים אין ציאה
ציאה (עור) [טז] ובתוליה חורין (בהגהות דיבמות) [ז] אפילו נתעברו השנים בתוליה
חורין (דברי הרב מהירושלמי) : ב ג [יא] נשים המסוללות (פירוש המשחקות
ומתחככות) זו בזו (ד) אסור וממעשה ארץ מצרים שהוזהרנו עליו וראוי להכותן
מכת מרדות הואיל ועשו איסור ויש לאיש להקפיד על אשתו מדבר זה
ומונע הידועות בכך מלהכנס לה ומלצאת היא אליהן :

להתרחק

ואם לאו אין הבתולים חורין : [יא] נשים כו' וממעשה כו'. ת"כ שם פרשה ט' הלכה ז' או כמעשה ארץ מצרים יכול לא יבנה בנינים ולא יטע נטיעות כמותן
ת"ל ובחוקותיהם לא תלכו לא אמרתי אלא בחוקים החקוקים להם ולאבותיהם ולאבות אבותיהם ומה היו עושין האיש נושא לאיש והאשה לאשה כו' :

באר היטב

(ג) מבת שלש. אם היא חנוסה לנא עליה איש א' והיה ע"פ דין
תיהרג ולא תענוור ולא מסרה נפשה מותרת לבעלה. עיין צ"ח ח"מ :

(ד) אסור. אבל אינה נאסרת לבעלה ולא נפסלה לכהן. רמז"ס
עיין צ"ח ונח"י :

הפוסקים

ס"ק יב-ס"ק טז

אוצר

חורס מן ובחוקותיהם [כ"ל] דהלימוד ממעשה ארץ מצרים כו' כו' כו'
גדר של ובחוקותיהם [כ"ל] :

אולם ע"י פרישה אות ו"א שמצוה מיוחד דבריו דמשמע ל"י
מלשון העור [שכח] לשון הרמז"ס [דכח] אסור בעלמא
מדרבנן, והילפותא מקרא דמעשה ארץ מצרים קאי על מה שהיו
עושים עוד כו' ע"ש. גם בחקר הלכה (להר"א קמלון) חקירה י"ד
ד"ג עור צ' כתב דעת הרמז"ס דעיקרו של אסור זה אינו מדין
חורס, והוא דכתב הרמז"ס שאין לוקין עליו שאין לו לאו מיוחד
[אין הפי' משום דכיו לאו שכללות דהא גם בספר המצוות לא
מנה לאו זה, אף שדרכו למנות שם גם לאוין שאין לוקין, מלשנו
לעיל] אלא הכונה דלא נתיחד כלל על מסוללות רק קאי על שאר
מעשיהם, וכן נראה מלשנו שכתב רק שראוי להלקות מכת מרדות,
ולא כ' בכהלש שלוקה מכת מרדות כדרכו בכל מקום.

ובקריית מלך רב ח"צ סי' כ"ו דפ"ט עור צ' כתב בחו"ד דמדברי
הרמז"ס משמע ודאי דאסור נשים המסוללות כו' דאורייתא,
אך קשה ע"ז מהגמרא דשבת דס"ה אבוב דשמואל לא שציק לנתיב
דגניאן גבי דדדי וקאמר לימא מסייע ל"י לרצ הוגא דאמר ר"ה
נשים המסוללות זו בזו פסולות לכהונה, ודחי לא, סבר כי היכי דלא
לילפן גופא נוכרה, ואם איתא דאיתא אסור חורס במסוללות,
למה לריך לדר"ה חו"ל משום הלאו דמעשה ארץ מצרים וגם למה
לריך לימא משום דלא לילפן גופא נוכרה * , ולאחר שהאריך בזה
מסיק לדעת הרמז"ס, דמעשה ארץ מצרים הוה כדרך נשואין
אשה נושאת אשה וצריך קציעות כדרך איש נושא אשה, וכהאי
גוונא אסור מן החורס משום דכיו ממש מעשה ארץ מצרים, ולא
צ"י רחמנא שיעשו כמעשיהם, אבל שלא כדרך נשואין רק באקראי
בעלמא דרך זאת אינו אסור מן החורס, אבל אסור דרצון מיכה
איכה משום שמה יתאו גופא נוכרה ויעשו דרך נשואין בקציעות.

טז. וראוי להכותן וכו'. בעור הוסיף דראוי לנדות, וכ"כ בלבוש.
לריך

פ"א מהל' סוטה כ"ו]. ובקריית מלך רב ח"צ סי' כ"ו הוסיף דכן
מבואר בחו"ס סוטה דף כ"ו צ' ד"ה אבל [שכ' דנאסרה לבעלה
ע"י בן ע"י שנים ויום א' ח"כ"פ שאינו איש שהרי ציאה פוסלת
בחרומה ונסקלת בערוה על ידו, ומשמע להדיא דפחותה מן ע"י
לא נאסרה].

ואם ביאת ספק בן ט' אוסרה על בעלה. ע"י באו"ח"פ לעול
סי' ו' סק"ה אות א'.

יג. אשה פחותה מבת ג' שנים וכו'. גם כאן נפ"מ [בזה"ל]
לענין כהן דאם היא פחותה מצת ג' ל"ה ציאה
ומותרת אפי' לכהן, אבל אם היא יותר מג' אסורה, צ"ש.
וב' בתשובות רע"א סי' קע"ב דאף דפחותה מצת ג' לאו ציאה
היא, מ"מ לכאורה הוה אסור דרבנן, כמו בקמן פחות
ממן ע"י דאסור מדרבנן.

יד. נשים המסוללות זו בזו. כתבו החו"ס [דיבמות דע"י
א"י] פ"י ריב"ן המסוללות מעילות שכבת זרע שקבלי
מצעליהן ולא יתכן כו', ורש"י פ"י המסוללות דרך תשמיש זכר ונקבה
משפשות נקבתן זו לזו (בית יוסף). וכן בלבוש כאן הביא רק
פירש"י. וע"י בקריית מלך רב ח"צ סי' כ"ו שחמה על המגיד משנה
שהביא רק פ"י הריב"ן וגם כתב שפרש"י וריב"ן הוא אחד, ע"ש.
וכ' בערוה"ש סעי' י"ח דכמו כן אסור לאיש להתחבך באיש בצבריו
דרך תאוה.

טו. אסור וממעשה ארץ מצרים שהוזהרנו עליו. ואם האיסור
הוא מדאורייתא או רק מדרבנן. הנה הרמז"ס בפכ"ה
מאיסור' ה"ה ח' כתב ח"ל : וממעשה ארץ מצרים הוה שחורתי
עליו שחמך כמעשה ארץ מצרים לא חששו, אמרו חכמים מה היו
עושים איש נושא איש ואשה נושאת אשה ואשה נשאת לשני אנשים,
ח"כ"פ שמעשה זה אסור אין מלקין עליו שאין לו לאו מיוחד כו'.
ובלבוש סעי' זה העתיק דברי הרמז"ס בחוספת ציאה, וכתב :
ואע"פ שהוא אסור אין לוקין עליו דלאו שכללות הוא. [ומבואר
מדבריו דהוא לאו דאורייתא, אלא שאין לוקין עליו משום דכיו
לאו שכללות]. והביא דברי לבוש אלו בענין אחרים סי' כ"א סק"ה
וכנראה שהסכים לדבריו. גם בלפנת פתח ח"ג סי' קס"ד כ' בחו"ד
דהרמז"ס חשיב לה אסור חורס אלא דלא כו' גדר ערוה רק אסור

(*) ובכרם שלמה (לר"ש האסר) בסעי' זה הביא בשם החתם סופר שהקשה
ג"כ על הגמ' דשבת הנו' דלמה באמת שביק הטעם דמסוללות דהו' כדאורייתא,
וקאמר משום דלא לילפן. גופא נוכרה, וכ' הכרם שלמה ד"ל דשמואל קים ל"י
בגו"י דבנתי' דאינו חשודות שיהיו מסוללות, ורק משום דלא לילפן וכו' לא
שביק להו'.

באר הגולה

ג ג"ז שם ממעשה ארץ
הנהל יבמות דף ע"ו ע"ה

באר הגולה

כא להתרחק מן העריות. וכו' ז' סעיפים :

ביאור הגה"א

א' רמב"ם פס"ח פ"א מה"ב
ב' ברייתא דאבות דר' נתןא [א] צריך אדם להתרחק מהנשים מאד מאד ב [ב] ואסור לקרוץ בידיו או
ברגליו ולרמוז בעיניו לאחת מהעריות [ג] ואסור לשחוק עמה

להקל

[א] צריך כו' כמ"ש
הרחק מעליה כו' וכמ"ש
בע"ז י"ו א' ובקדושין
פ"א ב' דתניא אר"מ
הזהיר כו' ובאבות דר"נ

ז"ב ה"ה אומר איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו מכאן אמרו כו' הרחק מן הכיעור ומן הדומה לכיעור : [ב] ואסור כו' ממש ביבמות ק"ח ב'
ששיטא הוא הוא ניהו כו' ושם הא אינה מכרת כו' וט"ס כאן וצ"ל להיפך לקרוץ בעיניו לרמוז כו' דבדד ורגל לא שייך קריצה וכמ"ש קורץ בעיניו מולל ברגליו
מורה באצבעותיו והוא קריצותיו ורמזותיו דשם : [ג] ואסור לשחוק כו' פ"ב דאבות שחוק כו' :

הפוסקים

ס"ק א—ס"ק ה

אוצר

סימן כא

שע"ף א. א. צריך אדם להתרחק מהנשים. ככה"ג הגה"ט
אות א' לין לסי' חסידים סי' קי"ח, קע"ב-קע"ה [הדומים
במחן ערוך להתרחקות מנשים ולהלל מהרהור צה], ולסימנים
אחרים שפרטיהם יוצאו להלן במקומם].

ובחינוך מ' קפ"ח אחרי שהביא כמה פרטי התרחקות המצוירים
להלן, הוסיף, שכלל הדבר הוא שלא יעשה האדם שום
דבר צגולס המביאו לידי הרהור צנשים לא צמטש ולא דציבור
ולא צשום הרהור רמז לקרב דעת האשה הקלה אל דעתו, ואין
צאפשר להגיד פרטי הענינים שידע האדם לעשות לקרב אליו דעת
האשה שהיא קלה, ולכן הזכירו חז"ל קצת וצשאר יזהר כח"ה
לשמור עצמו לפי מה שימלא את גופו כי השי"ת יראה ללץ, ומ"מ
לפי הדומה מכל מה שהזכירו ז"ל אין אדם רשאי לאז ממסרם
העצב, ואע"פ שהוא מולא עצמו חשון התאור קצת, לא יאמר
כיון שאני מולא עצמי כן מה אריפת לי אם אסתכל צנשים כי
יודע אני צעמני שלא יתעורר ילדי צכך, שהרצה אמרו כן ונכשלו,
ועי"ש שהאריך, ועיין להלן סק"ט אות ז', גם צשיורי צרכה
כאן הביא מהכלבו סוס"י סי' שיש לאדם להמנע מכל דבר שהגוף
נכזה ומכל ענינים המציאים לידי הרהור.

ב. מאד מאד. כ' הבי"ח דלפי שנפשו של אדם מתחדתן כחצ
מאד מאד, וכלשון זה איתא צעור יו"ד סי' ק"ם גבי
ריצות, וצטוט"ע חו"מ סי' ט' גבי שוחד. ועי' צ"ש סק"ה וצ"ח
וסמ"ע חו"מ רס"ו טו.

ובאפי זוטרי סק"ה כ' דכפל מאוד מאוד ע"ד שאמר התנה
[פ"ד דאבות] מאוד מאוד הוי שפל רוח, ופי' המפרשים
דחף שכל המדות המילוע הוא היותר נבחר מ"מ צגאווה מוכרה
להתרחק עד קצה האחרון, וז"ל דלריך להתרחק מנשים עד קצה
האחרון. וכ"כ ציפה ללץ ח"ה כאן אות א', והוסיף דגם האשה
צריכה להתרחק מן האנשים מאוד מאוד דאין חילוק צזה בין איש
לאשה. ועיין עוד צרות חיים שהאריך צענין הלשון מאוד מאוד.

ג. ואסור לקרוץ בידיו וכו' ולרמוז בעיניו. א. כן הוא
הלשון ברמב"ם פכ"ה מאיסור"צ ה"ב, וכן הביאו לשון זה
צעור כאן וצסמ"ג לאוין קכ"ו ובחינוך מ' קפ"ח. ועי' צציאור
הגרי"ה סק"ב שיש כאן ע"ס וצ"ל להיפוך, לקרוץ צעיניו לרמוז
בידיו כו', דביד ורגל לא שייך קריצה. ועי' גם צפיה"ש לברמב"ם
פ"ז מסנהדרין שכתב קריצה צעין.

ב. ואם איסור זה הוא מן התורה או מדרבנן. הכה הרמב"ן
צסמ"מ ל"ח שני"ג כשהשיג על דעת הרמב"ם צמה
דס"ל דאיסור קריצה הוא צלאו דאורייתא של לא תקרבו,
שהרמב"ם צספר המדע כתב צלאו הא, שלא לקרב לעריות
צדברים המציאים לידי גלוו עצוה ענין חיבוק ונישוק ורמיצה
וקפילה [אולי צ"ל וקריצה], וכתב הרמב"ן שהוליו כן מאבות דר"נ
[פ"ב] ולא אשה צגוה עומאחה, יכול יצחקיה ויגשקה וידצר
עמה צדרים צעלים ח"ל לא תקרב, ומזה הוסיף הרב רמיה

וקפילה, וכס צלמח צדרים צעלים שיכיה צמדצר עם אשתו נזכ
שיחס יתירה גלו ומלקות מן התורה, וכל אלו אינו אלא אסמכתא
ציו"ש. וצלץ שמח שס כתב דלא נמלא כן [להרמב"ם] צספר
המדע ולא צשום ספר אחר מספריו *, אדרצה מליו לו צפכ"ה
מאיוס"צ שלא גזר אלו של חירה צרמיוה וקפילה, אלא אמר שמלון
למחביון להם מכת מדות, וא"כ גם אלוו מדצנן כן, וקרא
רמיותו צצרייתא אסמכתא צעלמח הוא. וכ"כ צמ"מ שס שעל
לשון הרמב"ם שכתב דיש צדצרים אלו מכת מדות, הוסיף, כיודע
כלל איסור שקוה מדצריהם. וכ"כ צפני משה סק"י המוצא להלן
סק"ג אות צ' דכך דלא יקרוץ וכו' הוי ודלו רק מדצנן. ועי'
לעיל סי' כ' סק"ג אות ד' מה שהוצא מכמה אחרונים דאפי'
קריצה ממש כל שהוא צהפסק צגז ואינה קריצה צשך, אינו
אסור אלא מדצנן.

ד. לאחת מהעריות. נראה דלאו דוקא דכ"ה צפניו (כרס חמד).
ועיין לעיל סי' כ' סק"ה אות ד' ולהלן סק"ט אות ג'.
ה. ואסור לשחוק עמה. צשיורי צרכה כאן הביא מהכלבו
סוס"י סי' צשס מהר"ם מרוענבורג ששמו חרס
שלא יכיו אנשים עם נשים צמחול וכו' דורשים יד ליד לא ינקח
רצ. וכתב עליו צשיורי צרכה דהצרים יאילו אינם מתורת חסידות
אלא מן הדיון ע"ש. וכ"כ צספרו יוסף אומן סי' ל"ז. וצצנימין זאב
סי' ש"ד הוצתקה תקנת גלווי שאלוניקי [וצנייהם מהר"י
טייטלשק] שהחרמו צגזירת נח"ש על מחולות אנשים עם נשים,
ושם סי' ש"ה הוצאה חשונה גלווי קושטנדינא שכתבו דאפילו
נער צן י"ב שנים לא יחולל צמקום נשים, ואפילו לחולל צצות אחד
אנשים לצד אנשים לצד אסור. [ותשובה זו נדפסה גם צזקן אכרן
(הליו) סי' קי"ז]. ועי"ש סי' ש"ג ש"ז—שי"ח אריכות צזה. ועי'
עוד מזה צזכרון יוסף (להר"י טייטלברט) או"ח סי' י"ז [והביאו
צציאור הלכה או"ח סי' שלי"ט סי"ג], וצשלי"ה שער האותיות אות
ק, וצפ"ח להלן סי' ס"ה סק"כ [ועיין ספר חסידים סי' קס"ח,
קס"ט]. ועי' צמגד שמים (להר"י שצתי) סי' מ"ג שהאריך
צאיסור משחק קלפים אנשים עם נשים.

ועיין צהפלים (משנת תרס"ה עמוד קל"ט) תשובה הג"ר ישראל
מסלאנע, שהאריך להוכיח דלהרמב"ם דס"ל דקריצה
לעריות

(י' והג"ר ישראל מסלנס ב"הפלס" (תרס"א עמוד קמ"א) כתב דלהרמב"ן
היתה לו גירסא אחרת ברמב"ם. אולם נראה שכוונת הרמב"ן היא למנין המצוות
להרמב"ם שבריש ספר המדע ששם כתב כלשון שהביא הרמב"ן. ועי' גם
כפיה"ש פ"ז דסנהדרין, שאחרי שכתב איסור חיבוק ונישוק בעריות, סיים, וכן
המשחק עם אחת מן העריות והקריצה בעין במחביון להנאה כל זה אסור ומכין
לעובר מלקות. וכל אלו נכללין בשני לאוין נזכרים בתורה, האחד זה שאמר
הכתוב לא תקרבו לגלות ערה כו' והשני מה שנאמר בלתי עשות מחוקות
התועבות כו'. מיהו לדעת המ"מ צ"ל דהרמב"ם לצדיון קאמר דיש מהן שלוקה
מן התורה ויש מהם מכת מדות מדרבנן, וכן צ"ל במנין המצוות, דרמיהו וקפיהו
הוי רק אסמכתא בעלמא.

ביאור הגר"א

[ד] או כו' ע"ז כ'
א' ונשמרת כו' :

להקל ראשו כנגדה [ד] או להביט (א) ביופיה

ואפילו

באר היטב

(א) ביופיה. הר"י כתב דאסור מדאורייתא והרמב"ם ס"ל דרבנן... ובפניו לכ"ע מדברי קבלה. והר"ר אפילו נפטיה אסור מדאורייתא:

הפוסקים

ד"ק ה—ס"ק ז אות ג

אוצר

והפני משה סק"א מחלק עפ"מ"כ הסמ"ק בג"ל, ד"ל דגם הרמב"ם ס"ל דבמסתכל שלא נשם זנות ליכא רק איסור מדרבנן, כדמשמע שמה כך דלא יצט ציפיה עם כך דלא יקרוץ וכו' דהוי ודאי רק מדרבנן [ע"י לעיל סק"ג אות ז'], ואדרבה הר"מ כתב דזה לשון "אפילו" להסתכל ציפיה משמע דזה יותר קיל מדברים הנזכרים שם, וכמ"כ הסמ"ק שם דהוי רק מדרבנן, והא דכביד בספר המצות דרשא דספרי בג"ל היינו צמחין לשם זנות דלא ליכא איסור תורה, וגם י"ל דרבינו יונה ס"ל ג"כ הכי, והא דליקף מלא תחורו היינו צמחין לזנות, ואין כאן פלוגתא בין הר"י והרמב"ם.

דע' להלן סק"ט אות א' שהמהריק"ש כ' דמראה צערות אסור ואדרבן ובעל גו"ר צ"י ג' המגן חולק עליו. ובשדה חמד כללים מע' ה' אות ז' כתב, דלולי דמסתפינה הייתי חומר דגם מהריק"ש מודה להר"י להסתכלות אסור מן התורה, אלא דהר"י מייירי מהסתכלות כמו שהביא באו"ח סי' ע"ה [עיין להלן סק"ט אות א'], ומהריק"ש מייירי בראיה בעלמא ע"ש. ועיין עוד להלן סק"ט אות א' מביע חומר והמאסף. ובשאינו מחזיקין לזנות בהסתכלותו, ע"י להלן סק"ט אות א'.

ב. והסתכלות בפנויה, עכ"ל סק"א דלכו"ע מדברי קבלה. והוא מהב"ש סק"ב. ובשלמא יוסף [להגר"י רז"ן] סי' ו' הביא מפיהם"ש להרמב"ם בסקהדרין פ"ז דמותר להסתכל בפנויה למי שאינה ערוה לו ואין זה איסור אלא מדרך הכניעות והכפירות וכו', חשש שמא תינשא אותה אשה וירגיל עלמו עמה כמו שהי' עושה לפנים, וכן פירשו [ע"י אדרי"י פ"ב ה' כהא דאיוצ ל"א ומה לחצוקן על בחולה, אבל אינו אסור, וכח דנראה דהרמב"ם בחיבורו ה' איסור"ב בפכ"א חזר בו, ורק לצדקה לישא אותה מותר. וכ"כ שם סי' ע' ועט"ש סי' ד' אות א' וסי' ז' יסי' ע"י אות א' מה שהאריך בכ"ז. [ועיין לקמן סק"ט אות ג' ובמה שאזכיר שם, דפנויה נזה בכלל עריות היא].

ג. ולהסתכל בצורת אשה הנראית במראה, כתב בנחלת צניעות (להר"ב ברייטער) סי' כ"ז דלא גרע מצדדי בצעונין דאסור להסתכל בהם אם הם של אשה המכירה, וכן אסור להסתכל בשער של אשה הנראה במראה.

י"ב שמע אברהם (פלאגיו) סי' מ"ז כתב דהדבר פשוט דהא דאמרין בע"ז כ' שלא יסתכל באשה ואפילו פנויה וכן בסקהדרין פ"ב כל המסתכל בצערות וכו' וכן כל המסתכל באצבע קטנה וכו' וכו"ב, ודאי דאפילו בצורה דכלי זכריות דלא שמה ראה [וכר"ה כ"ד ראיותיו בעששית חין מעידין עליו] מ"מ אסור כיון שמציאו לידי הרכור, ור"ה צורה מעוצה דשמעון האדון בנדרים ע"י צאוחו אדם שבה מו הדורס שאמר הסתכלתי בצורה של יפחו יצרי עלי עי"ש. גם במערכי לצ' או"ח סי' ג' כתב לענין הסתכלות בשערות האשה ע"י מראה דכיון שצאמנשת המראה יוצאים את תמונת האשה כמות שהיא וכו' יח"ד שולט צמה שעיניו רואות, ואין ראה להתיר מדברי האר"ח בלקוטי תורה פי ויקבל ע"כ"פ ויעש את הכיור נחושת במראות הנוצאות דבשעת הקרבת הקרבן היה הכהן מכיר צפניו מקום הפגם וניקה אותו מחטאו

נעויות היא דאורייתא גם הריקוד עם אשה שהיא ערוה עליו אסור מדאורייתא, ואף שרגיל בזה וכמעט רחוק מהכבוד מ"מ כיון דלפעמים יכול להיות מזה התקשרות הרעיון ויוולד מזה קורבה יותר ממה שהיה מקודם, אסור עי"ש.

ו. להקל ראשו. עיין הרמב"ם פ"ב מדעות ה"ז ותוס' יו"ט פ"ב דלבוש מ"ג ותפא"י שם, מש"כ בצנות קלות ראש המרגילין לערוה.

ז. להביט ביופיה. א. עכ"ל סק"א דרבינו יונה [בשערי תשובה שער ג' אות ס"ב]. כתב דאסור מדאורייתא שנאמר ולא תחורו וגו', והוא מהב"ש סק"ב. והביאו גם בחדשים מלות ל"ה פ"ב אות א'. גם הבי' כאן הביא מס' ארחות חיים שכתב כן בשם רבינו יונה, ושהוסף עוד, דכל המסתכל באשה אינו מכשיל ומכחיש בה יצרו הטוב וכו' ונפך עליו למשחות ע"ש. ובשו"ר צרכה כאן הביא דברי רבינו יונה בראש סי' שפ"ט [ע"ש שער א' אות ו', ח'] דהמסתכל בנשים נקרא מומר לעצירה אחת. וכן הביאו בספרו עבודת הקודש [יוסף בשרות אות א'], ושם סיים שזהו מן הדק.

ובסמ"ק מלות ל' כתב בהא דכתיב ולא תחורו וגו' ואחרי עיניכם ודרשו רבותינו [ספרי סו"פ שלה, ובדפוסו הסמ"ק לזין בעשות לנסהדרין ל"ב] זהו זנות, שלא יסתכל בנשים לשם זנות, ואע"ג [דבגמ' ע"ז כ' ע"א] מפיק [איסור] הסתכלות בנשים מקרא דונשמרת מכל דבר רע, ההוא הסתכלות בנשים שלא לשם זנות רק שנהנה בהסתכלות [והביאו בחדשים שם אות ד'].

ובדעת הרמב"ם, כ' הב"ש והוא צבא"ט שם, דאסור רק מדרבנן. וכ"כ בשו"ת פני יושע ח"ב אה"ע סי' מ"ד בתוך דבריו דמדכחז הרמב"ם דמכין אותו מכת מרדות מוכח דהוי רק מדרבנן. וכ"כ ביראים [הי"ן] סי' רל"ג דהזכירוני רבותינו שלא להסתכל בצערות ואסמכוהו הקרא עי"ש.

אך בעצי ארוים סק"א השיג על הב"ש וכ' דהא הרמב"ם בסמ"ל [ל"ה מ"ז] הביא לשון הספרי [פי' שלה] ולא תחורו אחרי לבבכם וגו' אחרי לבבכם זו מניית ואחרי עיניכם זו זנות, ומנה לאו דלא תחורו צמחין בל"ה, אלמא דס"ל דדרשה גמורה הוא ולא אסמכתא, ומש"כ הרמב"ם [בפכ"א מואסור"ב ה"ב] דמכין אותו מכת"מ, נ"ל משום דה"ל לאו שבכללות וכמ"כ טעם זה גם בנשים המסוללות שאין מלקין עליו שאין לו שם מיוחד [ע"י לעיל סי' כ' סקט"ו], ופי' הלבוש שהוא לאו שבכללות. או י"ל דה"ל לאו שאין בו מעשה וכדאמרין בסקהדרין [סי' ס"ה ע"ב] שאני עדים זוממין הואיל וישנן בראיה עי"ש. וכ"כ בלחן נצי' (ותאומי נביה) סק"ב שהרמב"ם צ"ה עב"ם פ"ב ה"ג הביא דברי הספרי בג"ל, ודלא כב"ש שבי' דלרמב"ם הוי רק מדרבנן. ובסי' תורת ההסתכלות סי' א' הביא עוד מרמב"ם פ"ד מתשובה המסתכל בצערות מעלה על דעתו שאין בכך כלום וכו' והוא אינו יודע שראיות העינים עון גדול שהוא גורמת לגופן של עריות שנאמר ולא תחורו עי"ש שהאריך. ועיין מספר הסופר (להר"ל סופר) חא"ח סי' ו'.

ג ממיתרל דר' יאחק שצת
דף ס"ג ע"ג

הפוסקים

משבשחא הוה, ורואים צדורה להיתר מגמ' צרכות דף כ' דר"י כ"ו
 רגיל דאזיל ויחיד אשערי עזילה חמר כי סלקון צנות ישראל מעצילה
 מסתכלין ב', גם רואי ממה שכתבו בש"ס כמה פעמים חומר
 איסור של הסתכלות אנשים בנשים ואפילו בצנזדי צענונין שלה
 אסור ולא הזכירו צדום מקום שגם לנשים אסור להסתכל, ועוד
 דגמ' צרכות מ"ה ע"ב הביאו מימרא דשמואל שאמר בדי להסתכל
 ביופיו של שאול, והוא כלישגא קמא דצרייתא שצילקוט שס, וכך
 דר' יוסי ה"ל השמיטו לגמרי ולא הזכירו כלל מלשון איסור עיי"ש.
 ורואים זו האחרונה להתיר כתב גם ביציע חומר מ"א סי' ו' אות
 ב' דמדלח חייב בש"ס בצרפית שס לקושיית ר"י והלא כשם שא"ל
 וכו', אלמא דלא חיישינן בנשים דלחו צנות הרגשה יניחו, וכמ"ש
 בנדה י"ג ע"א וצחוס' ישנים ומעדני יו"ט שס, ועי' מס' שמחות
 פ"ג האשה מכרכת את האיש ולא האיש את האשה, האשה
 משמשת את האיש בחולי מעיים ולא האיש את האשה, וכ"פ צו"ד
 סי' שצ"ג ס"ג, וכ' הש"ך שהוא משום הרהור ע"ש **.

ח. ביזפיה. זיד אהבן הגה"ט אות א' הקשה דצ"ז כ' א' אמרו דבאשה נאה אפילו פנויה ובאשת איש אפי' מכווערת, וא"כ אמאי לא כ' צ"א אפי' מכווערת חסור, והניח צ"ע. וכן הקשה בפסח הדדיר לאו"מ סי' ע"ה ס"א. ובאפ"ז סק"ג תי' דרבינו אירחא דמילחא נקט דאין דרך להסתכל במכווערת צמלה דעמו.

ובשלמות יוסף (למחר'י רחוק) סי' ג' אות א' הקשה דכסוטה
דף ח' אר"י אם הוי לבה נאה לא הוי מגלכו משום
דחייס להרבורא ע"ש, והלא שם בראשית ח'ס מייירי ואף מכוערת
אסור, ותירץ דאי לאו דנאה י"ל דבעבדותיה ערוד כע"ז הנ"ל
אצל בנאה אין נפק"מ, וע"כ דייק הרמב"ם (ובש"ע) צופיה דזה
גורם אף בלא הרבור ע"ש שהרי"ך, ועשו"ש סי' י"ד אות א' צ"ה.
והרד"צ ועהמ"ן בחוברת אהל תורה (שנה א' חוב' א') כתב
דבחולות דיון סתמן נדות הן ופנויה נדה הוי בכלל
ערוב וכמש"כ הרמ"ג (בזבא לקמן סק"נ), וע"כ אף באינה
נאה אסור להסתכל בה. ועי' בפתח הדציר שם שבי' דלמאי דאמרין
דבא"א אפילו במכוערת אסור, כ"ה בראשית זקנה.

ט. להריח בשמים. א. אם איסור זה הוא מן התורה. כהנא
בחדרים פ"ד במ"ע התלויין בחוטם כח דצמריח
בשמים של ערוב יש בו עשה ולי"ת דרשו חז"ל לא תחלף לא תהנה
לאף *** , והרי כ' רש"י צ"י קדושים תהיו כוונ' פרושים מן העריות,
וזה מל"ע שכל מה שאסור בעריות בלאו זה הכתוב לאסור בעשה
דקדושים תהיו. וציד אהרן ח"ב בהג"ע אית' א' הציא מש"כ
מהירוק"ש באו"ת סי' ר"י דקול מראה וריח בעריות אסור מדרבנן
שחל יקרבו ויחר מדי כדי ליהנות וכמ"ש תוס' יומא ל"ט ב'
[ד"ה כלה, לענין ריח של הקדש], וכתב שבעל גו"ר בס' גן המלך
סי' ק' כתב עליו שאין דבריו נכונים, דקול ומראה באשה איסור
[דאורייתא] יש בהם, ואין דברי תוס' אמורים רק לענין קדשים
בבבד.

זכור
זמרי גברי זכו! ובאהל משה (צוייג) ח"א סי' ל"ב אות ג' דחה ראייתו ע"ש.
וביביע אומר הנ"ל העיר מהילקוט המובא בפנים.
*** כס' תורת חיים על שו"ע או"ח סי' רנ"ז אות ו' כתב שלא מצא דרשה
זו בדברי חז"ל. אבל היא במכילתא דרשב"י פ' יתרו, וכך מובא בפיהמ"ש פ"ז
דסנהדרין.

(**) ועיי' ספר חסידים סי' תד"ד שצריך ליוהר לאשה שלא תשמע קול איש שמכל שהאיש מוזהר האשה מזהרת. ובמקור חסד שם כתב שלא נמצא כן בפוסקים. ובמערב לב סי' ד' האריך להביא מקור לזכרנו מסוטה מ"ח צ"א

באר הגולה

שעליה אסור ד ואסור להסתכל בנשים שעומדות על הכביסה ה ואסור להסתכל אפילו בבגדי צבעונים

של

ד מזהר ח"ת זר אלה
ב"ב דף ק"ז ע"ג
ה ברייתא ע"ז ד' כ' ע"ג

הפוסקים

סיק ט אית א—סיק יב

אוצר

ובתורת חיים לשו"ע או"ח סי' רי"ז אות ו' כתב דממש"כ הרמז"ס פכ"א מה' איסורי ביאה דהמריח צבעונים שעליה מכין מכת מרדות וכו' עליו המ"מ דמכין מ"מ כידוע בכל איסור שהוא מדבריהם, מוכח דאסור רק מדרבנן, ואף לר"י דס"ל דלהביט ציפיה אסור מן התורה וכמש"כ הב"ש כאן סק"ב, מודה בזהירות שאינו רק איסור דרבנן, וגם בגן המלך אינו חולק על מהריק"ש אלא בקול ומראה, אבל מריח צבעונים של אשה לא דיבר כלל. גם ביביע אומר ח"א או"ח סי' ו' אות ט' כתב דמדברי המ"מ הנ"ל נראה דאיסור זה הוא רק מדרבנן, אלא שהוסף דכרי הרמז"ס בפיהמ"ש פ"ז דסנהדרין כתב וכן אסור להריח צבעונים שעל הערוה וליהנות בראיית העין בצורה וכו' אבל אינו חייב ענ זה מלקות, ואעפ"י שאמרו לא תאחף לא תכסה אף, לפי שאין לוקין מדרשא עכ"ל, אלמא דריח צבעונים הוא מן התורה, אלא ש"י דהרמז"ס לשיטתו דס"ל דהמתקן והממשק לוקה מן התורה משום לא תקרבו, ולכן יש להחמיר במראה וריח דהוי מן התורה אלא שאין לוקין עליה, אבל לדעת הרמז"ן ודעימיה דאפילו קריבה בשר אינו אלא מדרבנן ודאי דקול ומראה וריח לא עדיפי, ומסיים דלפ"י דין זה אי קול מראה וריח צערות הוא מן התורה או מדרבנן, הוא מחלוקת הראשונים.

וכן הסתייע מפיהמ"ש הג"ל הרמ"ל שווארץ רב דפורעשטער צירחון "המאסף" (שנה ו' חז"י ט' סי' פ"ה). אולם צהבה העורך שם אות א' כתב דיותר ברור נראה דכוונת הרמז"ס בפיהמ"ש צ"ח "לפי שאין לוקין מדרשא" היינו משום דהוי אסמכתא בעלמא, ולישנא דמלקות לאו דוקא וליכא איסורא רק מדרבנן, וכדמשמע מדבריו בפכ"א מאיסור"ב וכמ"ש המ"מ שם. [ועי' בלשון השו"ע או"ח סי' רי"ז סעיף ד' שנתן טעם למה אסור להריח צבעונים של ערוה "שמא יצא לידו הרגל נשיקה או קירוב צערי", והוא מהאבזורה ה' ברכות, ומשמע לכאורה מלשון זה דהוי רק מדרבנן].

ב. ובשמים שעל אשתו נדה. צענית או"ח סי' רי"ז סק"ב הביא מהברכי יוסף דגם צאשתו נדה אסור אף שהתורה בעידה סוגה בשושנים מ"מ יש להתרחק. ועי' בפ"ת יו"ד סי' קל"ה סק"א שכתב, דלפמ"ש העו"ז או"ח שם סק"ג [והוצא צ"ח שם], דאפילו אם הסירה את הצבעים מעליה אסור, ה"ח צבעונים של אשתו נדה אם הסירה מעליה ומונחים על השולחן אפ"ה אסור להריח בהם. אבל צתורה חיים לשו"ע או"ח סי' רי"ז אות ו' כתב דגם כאן [צערות] החמיר העו"ז [יותר מדי] דהרמז"ס צ"ח איסור"ב כתב להריח צבעים "שעליה", וא"כ מ"ל להחמיר אם אשתו נדה אינה שם וצברה דברים מקילים צדה כשאין אשתו עמי.

ובערוך השולחן יו"ד שם סעי' כ"ג כתב, דצאשתו נדה אם היא סכה את גופה או צנדיה בריח טוב פשיטא דאסור לי ליהנות מריח גופה וזוהי ואין לך גירוי ויח"ר יותר מזה, אלא מותרות בריח שלה כשנשאר צבלי אין קפידא דאין צוה קירוב דעת. ג. ובשם פנויה. עיין מג"א סי' רי"ז סק"ב שכתב דאפשר דדוקא של ערוה אסור להריח אבל של פנויה שרי. אולם הא"ר שם כתב דאם כי לשון הרמז"ס [פ"ט מנכרות], "של ערוה מן

הערוה" [מוכח כן] אבל לשון הסמ"ג והסמ"ק "של נשים אסורות" משמע אף שאינה ערוה, ואולי אפילו פנויות מדמייתי באבזורה ראיה מעובדא דסו"פ בן סורר ומורה [ע"ה א]. ושם צפנויות מיירי, ודוחק לחלק. גם צמור וקליעה שם חמה על המג"א דמג"א שם ס"ב צ' וברגליהן תעכסנה וכו' מוכח גם פנויה דהא דצנח ליון צפנויות מיירי, ועוד אע"פ צפנויות אין איסור צהרגל עצורה הלא גזרו אפילו על יחוד צפנויות, כ"ש האידנא דכולהו נדות ניכרו. וצתורה חיים לשו"ע או"ח סי' רי"ז אות ו' כתב דלדעתו גם להרמז"ס אסור צפנויות.

ועי' במשנה ברורה שם סקט"ז דאף המתירין צפנויות היינו כשאינה נדה, אבל צתולות שלנו שסתמן צחוק נדות הן שאין עובדות לנדון אסור לכו"ס, דכלל ערוה הן, וכמש"כ הפרמ"ג שם דצנח נמי איכא לאו דלא תקרבו לגלות ערוה. י. שעליה. צערוך השולחן כאן הוסיף ועל צנדיה. ועיין עו"ז או"ח סי' רי"ז סק"ג שכתב לענין האיסור לצדק על צבעים של ערוה, דאפילו אם הסירה מעליה ומונח על השולחן אסור דעי"ז יצא לידו הרבוב צודעס ומכירה, והציאו צמשה צורה שם סק"ז. וכתב צמחית השקל שם סק"ז, דממש"כ זה יש ליחבר מלשואף טאבאק מכלי המיוחד לאשה שנושאת אלה עם טעם הטאבאק, וכן צדי צבעים קטורים זה צוה המיוחדים ליה אס מיוחדים לאשה [שיוצא ומכירה] דינו כך.

ובבה"ט שם סק"ז הביא משנה"ג דאפילו אם הצבעים הם על האשה כל שלא קירב עצמו אל האשה והצבעים נתנו ריח מנכך על הריח. וכתב עליו צעור הניין שצמ"צ שם אות כ"ו דאפשר דאף להכנסה"ג אם מחבין להריח אסור דיצא לידו הרבוב עי"ש.

יא. ואסור להסתכל בנשים שעומדות על הכביסה. מפני שרגליהן מגולות, ואם יש דרך אחר לא יעבור צדך הכביסה ואם אין דרך אחר יעצום עיניו מלהסתכל בהן וצוה נאמר עולם עיניו מרחות צרע. (ערוך השולחן סעיף א' עפ"י ש"ס צ"ב צ"ז צ' ורש"י שם). וכתב צ"ח רצונו גרשום שם דאפילו כשהמכנסות הן נכריות אסור. וצאפ"ז סק"ד כתב, דמש"כ הרש"י [צ"ב שם] דאסור להסתכל צנחים שעומדות על הכביסה כשהוא עובר על שפת הגנה, דלאו דוקא, אלא ה"ח צניות, לפי שדרך המכנסות לגלות זרועותיהן. [ועיין שו"ע חו"מ סימן שצ"ג ס"ג וצ"ז שם].

ועיין בטוהרת יו"ט חלק ח' מעמוד קס"ד והלאה שהאריכו כמה גדולים צתשובותיהם ע"ד חומר האיסור של רחיות אנשים ונשים צמקום אחד או ללכת על יד הכתר כשנשים רוחצות שם. יב. בבגדי צבעונים. דוקא צנדי צבעונים לפי שהאשה נאה צכן ולא שכיח, אבל שאר צנדים דשכיחי ואין לנזי לא מסיק אדעתיה להכרח (רש"י ע"ז כ' ע"ב ד"ה צעהיקי). וכתב צחכמת אדם כלל קכ"ה סעיף ג' דה"ח בכל תכשיטי נשים, שמא יצא להכרח צה. ועיין סי' שצט מוסר פ"ד.

(*) בסמ"ג לאוין קכ"ו כתב: ואסור להסתכל בבגדי צבע ישינים קצת של אשה המכירה. וכן הוא הלשון בחרדים פ"ב מל"ת מד"ק אות ב'. ונראה שמה שהוסיפו "ישינים קצת" הוא עפ"י הגמרא בע"ז ב' ע"ב א"ר חסדא הגי' מילי

באר הגולה

ו' ולא יעבור בפתח אשה (א) זונה אפילו ברחוק ארבע אמות והמסתכל

ז' מימלה דרב חסדא ע"ה
ד' י"ח ע"ה

באר היטב

(ג) זונה, ואם הוא חשוד על אשה א' מתרין זו שלל יעבור פתח. ביתה, ואם יעבור מלקין אותו ועין צ"י מ"ש נשם רי"ז:

הפוסקים

סי' טו אות ג-ס"ק יח

אוצר

והרמב"ם: פ"ב מאיסור"ב ה"ב כחז וז"ל: מי שנשען על ערוה או שיצא לו שם רע עמה לא ידור עמה במבוי אחד ולא יראה בלוחה שכונה, ומעשה בלוחה שכיו מרננין אמרו: עם חמותו וכו' אותו חכמים מכת מרדות מפני שעבר על פתח ביתה. והשיג עליו הראש"ד שם דאם אמרו בחמותו דגייסא צוה מחמת צחל יאמרו בלוחה אחרת לאוסרו לדור ולראות בכל השכונה. וכחז בהמ"ג שבאמת יש לחלק צניעות ובהראש"ד, ואולי זכו הטעם שרמב"ם לא הזכיר מכת מרדות למי שעבר על פתח אחת מן העריות שנשען עליהם אבל הזכיר זו איסור, וכתעם משום הרחק מן הביעור וצפירות אמרו צ"ח דף י"ז ואל תקרב אל פתח ביתה זו זונה וזכה א"ר חסדא ד' אמות, וא"כ צערוה החמורה מי שנשען עליה דין הוא לאסרו בכל המבוי, וסיים, ואפשר שדעת הרמב"ם שחמותו וכל שאר העריות שוין. ועיין במגדל עוז שם. ובנתיבות לשבת סק"ב כחז דאפשר דמשו"ה השמיט הש"ע [דין זה של רבנו ירוחם] משום דלכראש"ד אין לוקחין אלא בחמותו ובה"מ כחז אפשר אף לרמב"ם אילו אלא איסור.

ב. האיסור להיות סרסור בפריצות, ואם גם בפנויות ונכריות שייך איסור זה. כהאלף לך שלמה יו"ד סי' קל"ב, ע"ד המחזיקים שולקחים נשים ונכריות כדי למשוך לשם חנשי חייל [נכריות] שיצאו עממן דאסור, דש"ס ערוך הוא בצבועות מ"ז ב' אזהרה לעוקב אחר הנזוף מנין שנאמר לא תנאף לא תנאף ופירש"י נעשה לו אפטרופוס להרגיל לו נשים לנאוף עכ"ל [וצפ"י ר"ח שם, מבין לו מקום וגשים לניאוף], ומדלא פירש"י נשים נשואות רק סתם נשים משמע דאף בפנויות מיירי, והיינו דאף דביאת פנויה מדרבנן מ"מ להיות אפטרופוס לאחר גרע, ואל תחמה, דהרי ביאת פנויה דרבנן והרפור פנויה אסור מן התורה [ע"י באוה"פ להלן סי' כ"ג סעי' ג'], ופירש"י מוכרח דאי בלשח אש בלש"ה עובר בלפני עיור, א"כ הי"ג לא מצמצא אש הנכריות הן נשואות דהוי איסור אף לנכרי, ודאי דאסור להרגיל בזה, אלא אף בפנויות נכרי דגוף הדבר אין איסור לנכרי מ"מ להיות אפטרופוס להרגיל אסור, וגם הוא דבר מבושר ומצוי לרדי הרפור דהוי דלורייחא, וראיתי בסמ"ג ל"ח ק"ג שכתבין דין זה להעוקב אחר הנזוף וכחז ג"כ כלשון רש"י רק נשים ולא א"ה וגם נקט הגורם ניאוף, משמע דהגורם לבדו הוא לאו, לכן ח"י לנשות כן. וע"י מש"כ בזה בהגהותיו חכמת שלמה בגליון השו"ע כאן. ובנחל גשראל (מאיוצב) קונטרס הלכה למשה ה"ל ל"ו האריך ג"כ בזה, וכחז דבעכו"ם יש עוד איסור דלפעמים תתעבר עי"ז זה ודאי אסור. ועיין עוד מה שדי חמד בפלח השדה מערכת ה"א אות קצ"ב. [ולכאורה בלש"ה יש לאסור צפשויות, דכיון שאסור לעבור בפתח אשה זונה אפי' ברחוק ד"ה, כל שכן שאסור להחזיק אותן צניעות].

יח. אפילו ברחוק ד' אמות. כן הוא לשון העור. והרמב"ם פ"ב מאיסור"ב הלכה כ"ב כחז, ואסור לעבור על פתח אשה זונה עד שיתחיל ד' אמות, וכן הוא לשון הסמ"ג לאוין קכ"א. וכ"כ הראש"ש בפ"ק דע"ז סי' י"ח עד ארבע אמות, וכן בקילור פסקי הראש"ש כחז ואסור לקרב לחוף ארבע אמות של

חז"ל דעריכס לשיעורין אלא כל הנשים שוות, ותו דאין הטעם משום דמסתכל במקום המגולה ממנה, דמק"ל אמרו כל המסתכל בעקיצה וכו', אלא עיקר הטעם הוא שלא יבא לידי הרפור ע"י הילוכה ותנועותיה אף שהיא מכוסה.

ד. וסומא אם מותר לו ללכת אחורי אשה בשוודע מזה, כ' בשליש עשר האותיות אות ק' בהגכ"ה שם דאסור להלך אחריה, והביא רמ"י מש"ס ברכות ס"א א', ולמ"ד פרנ"ף הוי כי מיניחו סגי צרישא וכו' מסתברא דגברא סגי צרישא דחגי לא יכלך אדם אחורי אשה וכו', וברי שם היתה מדווקת לו באחריו ולא ראה אותה מימיו ואפי"ה אמר דגברא סגי צרישא. אף בשדי חמד מצי א' אות ש"ב כחז שבאבות הראש ח"ה דל"ה ע"ג חמה על הוראה זו ודחה ראייתו מהש"ס. וכ' בשד"ה עליו דאם כי דבריו נראין צעמם מ"מ נראה דיש להחמיר לפי שגראה שהרצנים שער אפרים [סימן ע"ח] ומרמ"י עטוי"ה צברי כהש"ה מדכניאו דבריו צחוקה, וע"י צרע ילחק בקונט' פלפלת כל שהוא דפ"ט.

ה. וללכת במה אנשים אחורי אשה, כחז צננין שלמה (לרש"ד אב"ד לאהיסק) סימן ו' שאפשר שאף צכה"ג אסור ע"ה. וכן מצוה צניעות לשבת סק"ה וצנית מאיר כאן.

יז. ולא יעבור בפתח אשה זונה. א. ובחשוד על אשה אחת. עיין בלש"ה סק"ג דמתרין זו שלל יעבור פתח ביתה ואם יעבור מלקין אותו. והוא מהב"ש סק"ג שהביא בן מהב"י נשם רי"ז. ולשון רי"ז הוא: החשוד על שם א' "מכעריות" וכו'. וכן צח"מ סק"ה כחז ואם חשוד על אשה פרטית שהיא ערוה לו. וראיית רי"ז, הוצא צח"מ, שהיא מיצמות י"ב א' צהב"ה דחליף אפתחא דבי חמוכי דמידס הוי דיימא חמתיה מיניה * . ועיין צ"ש להלן סימן כ"ב סק"ו דלריך לומר דכאן איירי בפנויה דבא"ה אין מלקין שלא להוליא לעז עליה כמבואר בשו"ע שם לענין יחוד. וכ"כ צח"ה"ש כאן סק"ב וצמים חיים חלק מי גבאים סי' ה', וכו"ד באצני האפוד ח"ה סי' כ"ה. וכחז באצני גזית כאן דרך דחמותו צנני יצמות כ"ה מיירי לאחר מות חמוי והוא היתה פנויה דל"כ אין מלקין בא"ה וכ"ה.

ובארץ צבי סימן כ"ב סוסק"ז אחרי שהביא דברי הכ"ש, כחז דאפשר דוקא אם נתייחד עם א"ה אין לוקין דאיכא לעז, אבל אם עבר על פתח ביתה ליכא לעז משו"ה מלקין אותה, וכרז ששם דמנגיד חתנא דחליף אצבא דבי חמוי וע"י להלן סי' כ"ב סק"י דש חולקין וסוברין דאחות מלקין אפילו ביחוד דל"ה, ורק אותה לא מלקין, ע"ה ביתר אריכות

(*) ועיין באבני משפט סק"ב שהביא דברי הרי"ו הג"ל וכ' דיל דבגמ' נעשה שהיה כך היה וגם בפנויה לוקין וכ"כ בזה שפתם הב"ש וכתב דחשוד על אשה ולא כתב ערות. ודבריו הם נגד הרי"ו הג"ל והרמב"ם והראב"ד המובאים להלן, והב"ש ג"כ נראה שלא בא להלוק על הרי"ו רק העתיקו וקיצר בדבריו. יכן מורה לשון הב"ש להלן סי' כ"ב סק"ו.

באר הגולה

ח' מיתרל דרב שעת
שנת דף ס"ד ע"גה והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אישה וה' ונתכרין ליהנות ממנה כאילו
נסתכל בבית התורף (פי' ערוה) שלה

ביאור הגר"א

[ח' ונתכרין כו'. שם ת"ר
המרה כו' כדי כו']

ואסור

אוצר

ס"ק יח—ס"ק יט אות א

הפוסקים

ק"ש חינו אסור אלא כשמסתכל בה אצל ברה"ט בעלמא מותר, אלא שצד כחז"ל דלא נהירין דבריו אלא בכל ענין אסור בעלמא מוגלה. וכ"כ צ"ש רפ"צ דכחוצות, אלא דקיי"ל דאסור להסתכל בפני הכלה, דדוקא להסתכל דומיא דהמסתכל בקשת שהוא דרך עיון ובצטב אצל דרך ראייה בעלמא שרי אפילו בשאר אשה, ואף שמדברי הרא"ש משמע דאפילו ראייה בעלמא בפניה אסור ** מ"מ לא נהירא, דא"כ לא תמצא לעולם מי שיכיר אם היא פנויה או אשת איש שיוכל להעיד עליה, ודוקא צ"ח אמרינן בפרק ג"פ דלא דייק בנשים להכירה, משמע הא ראייה בעלמא מותר אפילו לח"ה, וכ"כ הרמב"ם דאסור להציע צופיה של אשה והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה ונתכרין ליהנות בה וכו', משמע כמו שפירשתי, ואפ"ה מי שיוכל להזהר ולהוסיף אזהרה ושמירה והוא פרוש בכל מילי דשמיא ויודע שלא יתעצב לו כיוצא נקרא איש קדוש ותע"ב. וכ"כ באפי' זערי סק"ז דפשוט דאם לא נתכרין ליהנות אלא דרך העצרה אין צוה איסור.

ובנתיבות לשבת סק"ג הביא כ"ן מש"כ המג"א דסימן קכ"ח סקל"ה, [לענין הסתכלות בנשים צ"ח י"כ] דלשון הסתכל משמע דוקא להסתכל הרבה אסור אצל ראייה בעלמא לא מתסר, וכי עליו דבאמת נראה דאין חילוק בין ראייה להסתכלות, שהרי אמרו צ"ח ד"כ ולא יסתכלו מי שרי, ומשני קצ' זוית הוי, וצודאי אפילו צקן זוית אסור להסתכל בכוונה, אמנם העיקר הוא דכשהוא מתכוין לראותה כגון להציע צופיה, וכלשון השו"ע לעיל וכו"ב הוא נקרא מסתכל, וגזי קשת סימן רכ"ט לשון השו"ע שם אסור להסתכל צוית, דהיינו שמכוין לראות מראה דמות הקשת.

ובפני משה סק"ה כ' דהא דנקט הרמב"ם ושו"ע [לעיל] לשון הצטב ולא לשון הסתכלות, היינו עפ"י המג"א הניל דהסתכלות היינו הסתכלות הרבה לכך נקט לשון הצטב, דאף הסתכלות מועט אסור מיכו ראייה בעלמא כ' צ"י צו"ח סימן ע"ה דמותר עי"ש. ועי' גם בנחלת בנימין סימן כ"ז דהסתכלות היינו הצטב צוית ואסור אצל ראייה בעלמא מותר. וכ"כ בשלמה יוסף סימן ח' דהסתכלות הוי בכוונה וזכו החילוק בין הצטב בהפקר ובין

של עכו"ם חוזה. ועיין פרישה אות א' שפירש גם דברי הטור כאן דהו"ן ל' אמות מותר לעבור, וכמ"ס [הטור בעלמא] צו"ד סימן ק"ג בעכו"ם [מלוא להתרחק מדרך חליל ארבע אמות], ושניהם נלמדו ממקרא אחד צפ"ק דע"ז י"ז ז', הרחק ממנה דרכה זו מינות ואל תקרב אל פתח ביתה זו זונה, וכמה אמר ר"ח ארבע אמות. וכ"כ בדעת הטור צ"ד אהרן הגה"ע אות ד' ובארץ לבי (ותלומי לבי) סק"ג וצאפי זערי סק"ז, ושם הוסיף ביאור, דלענין ע"ז נקט הטור לשון חיוצות, דמלוא להתרחק מדרך ע"ז ד' אמות, וממילא מוכרח שיעבור משכו ויחר מד' אמות ח"ש כאן אפילו ברחוק ד"ה, היינו דכל שהוא יותר מד"ה מותר ברה"ט *.

יט. והמסתכל וכו' ונתכרין ליהנות. א. והסתכלות שלא בכוונה ליהנות, רק דרך ראייה בעלמא צפתה עינים להחיד"ה ז"ל צ"ח דף ב' הביא מכ"י פוסק א' קדמון, ח"ל: הסתכלות בנשים, ו"א דדרך העצרה שאין הראיה בהם צקצב ל"ל צה, ואינו נראה, אלא כל הצטב בעולם צ"ח אסור וכו' ע"כ. ובפחה עינים הביא ראי' לדבריו מהא דפרין צ"ח שם ארש"ג שראה נכרית א' וריע ראה אשת טורנוסרופוס הרשע, וגאוסתכילי מי שרי מיתבי שלא יסתכל אדם באשה וכו', ומשני קצ' זוית הוי, וכשהוא אי איתא דדרך העצרה מותר לישני דרש"ג וריע דרך העצרה ראו, א"י דגם בכה"ג אסור. ובספרו עין זוכר מערכת ב' אות ו' הביא מש"כ ה"ד מלאכי אות קכ"ט צ"ח כמה גדולים דהסתכלות הוא יותר מראיה, וכי ה"ד מלאכי דלא חקשי מש"ס ע"ז הניל שהולך לשנות דקצ' זוית הוי ולא חירט דרש"ג וריע רק ראו ולא הסתכלו, משום דמשמע לי להש"ס שהסתכלו ע"ש, [ועיין צ"ח צאגרות משה חו"ח סי' מ], והעין זוכר כחז עליו דלא נראה, דהגם דמשמעות לשון הסתכלות הוא עפי מראיה מ"מ החנא זימנין דנקיע הסתכלות ורלונו ראייה, וכך דלא יסתכל לאו דוקא.

אולם הצי"ח צו"ח סי' ע"ה כ' דלא אסור להסתכל אפילו באצבע קטנה אלא כשמכוין לראות צה דלא נהנה עי"ש. ועיין צ"י שם שהביא מרבינו יונה דגם במגולה טפה לענין

ה"י לו לתרץ דהעדות היא ע"י ראייה בעלמא. ועי' בס' תורת ההסתכלות סי' י"א שהביא רא"י מהרא"ש הג"ל דגם ראייה בעלמא אסור, אך שוב הביא שמצא בספר חסידים תנינא [המובא בסוף אות זה] שכתב בשם הרא"ש דהמסתכל בנשים פירוש שמביט בכונה, וכתב דלפי' קשה מהרא"ש על הרא"ש, וע"כ צריך לחזק דמש"כ הרא"ש בפסקיו הוא דין רק בעדות או בכלה [ר"ל משום דראיה לבד לא מהני בעדות או דבכלה אסור להסתכל גם בראיה בעלמא אבל בשאר נשים מותר בראיה בעלמא]. עוד הביא בס' תורת ההסתכלות שם דמצאנו בזה פלוגתא הראשונים בשטמ"ק כתובות דף י"ז, דבשם רבינו יונה. הביא שתיירן כתיירן הרא"ש, ובשם הרמ"ה הביא שתיירן בענין אחר דדוקא להסתכל אמרו דאין מותר אבל ראייה בעלמא לפי שעה בשעה שמולכין אותה מותר, וכתב בתורת ההסתכלות דדוקא לומר דלכו"ע ראייה מותר ופליגי במציאות אם אפשר להעיד ע"י ראייה בעלמא [בלי הסתכלות], וגם אחרי שכתב דברא"ש צריכים לדקדק דזה דין בעדות או בכלה, סיים דמדברי השטמ"ק מוכח לכאורה דטעם דר' יונה הוא לא משום עדות אלא משום הסתכלות. מיהו לפי מה שהובא בפנים מהב"י בשם רבינו יונה דראיה בעלמא מותר ע"כ צריכים לדקדק גם ברבינו יונה דכתבתו רק לענין עדות.

(*) ועי' בנתיבות השלום דרך תשובה אות ג' שהביא מהבית יעקב סי' פ' שכתב בדעת הטור דחמור פתח בית זונות מעכו"ם, ולכן פסק דשם סגי בדי אמות וכאן אף ברחוק ד"א אסור [וכן תפס בדעת הטור בשו"ת בן יהודה סי' פ"א]. והוא השיג עליו, וכתב דלדבריו א"כ מפתח זונה צריך להתרחק יותר ויותר מ"א, וכמה שיעוריה, והוא דבר ברזי ולא נזכר בשום פוסק ונגד פשיטותיה ורש"י, וקושיותו [משינוי לשון הטור כאן] מעיקרא לא קשה, וכדאמרין בברכות ג"ו א' אהא דאפילו מיל אינו חזון, מיל הוא דאינו חזון הא פחות ממיל חזון, צאן נמי אפילו ברחוק ד"א וכו' אבל ביותר מד"א שרי, ויש להוסיף עוד שהרי גם ברא"ש וקיצור פסקי הרא"ש כתבו תוך ד' אמות כמובא למעלה, וגם הב"י וצ"ח לא העירו על דברי הטור כלום לומר שדעתו שונה מדעת הרמב"ם.

(**) נראה כונתו דהרא"ש בפ"ב דכתובות סי' ג' כתב וז"ל: וי"א דכל שבעה אסור [להסתכל בפני כלת] אבל יום ראשון שהוא עיקר החיבור אצל בעלה מותר, דא"כ מי יעיד שיצתה בהינזמא וראשה פרוץ, וליתא, דאפילו שעה אחת אסור להסתכל אלא כיון שראוין ההינזמא שעשו ואומרים זו היא של כלה פלוגתא וי"א עדות כו' ע"כ. ומשמע דס"ל להרא"ש דראיה בעלמא ג"כ אסור, דא"כ

ו ואסור לשמוע (ד) קול ערוה

באר הגולה

או

ס וימרה לשמועל זכרות
דף כ"ד ע"א

באר היטב

מש"ס קידושין דף ע' ע"א דליתא שם קול ערוה אפילו בשאלת
שלומה אסור תירץ הרשב"א קול דיבור זה מה שהיה משיגה על
שאלת שלומה גרע טפי. נה"י ע"א:

(ד) קול ערוה. אבל קול פטויה או קול אשתו מותר אלא נעת
תפלה אסור כמ"ש נא"ח. אבל בספר בשר שבע דף קי"ט
כתב זין בתולה זין אלתנה אסור ולא שרי אלא קול אשתו שלא בשעת
תפלה. ודוקא קול ערוה אסור אבל קול דיבור שלה מותר. וא"ל

הפוסקים

סי"ק יט אות א — סי"ק כ אות ב

אוצר

כ. ואסור לשמוע קול ערוה. א. אם איסור זה הוא מן
התורה. עי' לעיל סק"ט אות א' שמעריק"ש כתב
דקול מראה ורית בעריות אסור רק מדרבנן ושכ"ס גן המלך לבעל
גוי"ר חולק עליו וכתב שהוא מדאורייתא. ובשדי חמד מערכת ק'
כלל מ"ב כתב דמדברי הפמ"ג בשו"ת העמקים כלל ט' ודברי
חפ"ז דף קי"ג ט"ז מתבאר דס"ל דהוא מן התורה.

אולם בנשמת אדם כלל ד' סעיף א' כתב [לעגון ק"ש] דמילתא
דפשיטא היא דשער וקול אף דאמרין דהוי ערוה, היינו
מדרבנן, שהרי לא מצינו בקרא שנקרא ערוה, אלא כיון דמצינו
שהוא דבר נוי באשה כפירש"י בשב"ש"ר, לכן אסרו חכמים. גם
בנחמד למראה ח"א דף ק"פ ע"ג, הו"ד בשו"ת שם, חמ"כ על
הגן המלך ה"ל וכתב דמלשון הרמב"ם ועושי"ע שכתבו אסור
לשמוע וכו' ושולקס מכת מדרות, מוכח ודאי דהוא איסור דרבנן,
דאע"ג דגם באיסורין דאורייתא שייך מכ"מ, היינו בעלמא, אבל
הכא מדכתבו אסור בסתם ולא פירשו דאסור מן התורה, מוכח
ודאי דמה שכתבו דלוקה מ"מ הוא משום דאסור מדרבנן*,
אלא שמדברי רצנו יונה דס"ל דלכאסחכל בעריות אסור מן התורה
מולא תחורו מסתייע מילתא דהגן המלך. ובידוע אומר ח"א סי'
ו' הביא מחלוקת האחרונים ה"ל, וסיים דעכ"פ לא ילא דבר זה
מפלוגתא, ולדינא נראה דשפיר יש לסמוך על האומרים דהוי
מדרבנן.

ב. האם יש הבדל בין קול זמר לקול דיבורה. עכ"פ סק"ד
בשם ז"ש דק קול ערוה [היינו קול זמר] אסור, אבל
קול דיבור שלה מותר. ומה שהביא צב"ט שם מהרש"א לתרץ
מהא דגמ' קידושין דף ע', כן הוא ביתר ביאור צחידושין, זכרות
כ"ד א', דדוקא בקול של שאלת שלום והשבת שלום כי הכא דאיכא
קירוב הדעת אסור. וכ"כ במאירי שם ** וכו"כ בצמ"א סי' ע"ה
סק"ו דקול דיבורה שרי.

ובישועות יעקב לאו"ח שם סק"ד הביא מש"ס הי"ש"ש צקידושין
בשם הרא"ם [פ' וירא] דבאשת חצירו כל מין דיבור
אסור, והוכיח כן מש"ס קידושין ה"ל [וכ"כ הבאר שבע קונט'
באמ"ח סי' ג' ותמה על ה"ר' בצרכות כ"ד א' שז' דקול דיבורה
שרי, דהרי צקידושין שם לאו אורח ארעא להשיב שלום בקול שיר
וזמר]. והי"ש"ש דחה דבריו דדרך דפיה קאמר לו, וכו'. הישוע"י
דמדברי שניהם נעלם מהרש"א ה"ל? וכן במהרש"א לז"מ פ"ז א'
דחה ד' הרא"ם שהביא רא"י לדבריו לאסור לשאול לאשה על האיש
[עיין שו"ע לקמן סעיף ו'] משום דקול באשה ערוה, וכתב דלאו
ראיה היא, דדלוי לנורף דבר מה מותר לדבר עם האשה דהא
עלי דיבר עם חנה ואלישע עם השונמית, ולא קאמר הש"ס
דיבור באשה ערוה, אלא קול, וכיניו בנהנה מקולה, והא דקאמר
צקידושין שם לישור שלמא וכו' קול בא"ע, היינו דמדמה שילוח
שלום

(*) ובשו"ת שם כתב דאין דבריו מוכרחים דשפיר יש לפרש דברי הפוסקים
הג"ל דאסור מדאורייתא קאמר.

(**) ובעיקר דין שאילת שלום לאשה, עיין להלן סק"ח.

ובין ראיה, דזה בטומה וזה ראיה בעלמא. ועיין בזה בשו"ת
כללים מע' ה' אות ל"ה ואות ז', ושם פאה השדה מע' ה' סימן
כ"ה, ובקול יהודה (היילפרין) סוס"י ה' ועיין לעיל סק"ז אות א'
מש"כ השדי חמד על מהריק"ש.

ובמשנה ברורה סי' ע"ה סק"ז כתב דראיה בעלמא לפי חומו
צלא נהנה שרי אם לא מלך המוסר, ושכמנחת שמואל
הוכיח דאדם חשוד יש לו לזכר בכל גווני. ועיין צ"ח תורת
ההסתכלות סי' י"א שהביא מספר חסידים חנינא (לר"מ כהן
זן אחותו של הרא"ש) סי' ל"ט שכתב, שאלתי לדודי הרא"ש על
שהגולם מסתכלים בקשת, והשיב שלשון הסתכל חינו אלא כשמציב
בזמן זמן ארוך, וכן המסתכל בנשים פירוש שמציב בכוונה, מיכו
נראה לי כי שיער הדוקא היא והמחמיר שלא לעשות כמותו ששן
ושמחה ושיגור.

עוד הביא המשנה ברורה שם מהפמ"ג דצמקומות שדרך להיות
מכוסה (כגון זרועותיה וכו"ג) אף ראיה בעלמא אסור.
ג. אם יש להקל באיסור ההסתכלות באדם המכיר בעצמו
שיצרו כפוף לו, ומה הדין בדין שדן דין אשה.
עיין פ"ח סק"ג שהביא מהרי"ט צ"ח סוף קדושין, דאדם המכיר
בעצמו שילכו נכסו וכספו לו ואין מעלה טינה בלבו כלל, מותר לו
להסתכל ולדבר עם הערוה ולשאול בשלום אשת איש וכו', אלא
שאין ראוי להקל בזה אלא לחסיד גדול ע"ש. וכע"ז כתב הסמ"ק
מורה לי דהסתכלות בנשים אי דמיין עליה כי כשורה או כקאקי
חיורי שרי.

ובס' החינוך מלוך קפ"ח כתב, דמכל מה שהזכירו חז"ל אין
אדם רשאי לחז, ואע"פ שהוא מולא עלמו חשך התורה
קצת לא יאמר מה איכפת לי אם אסתכל בנשים כי יודע אני
בעלמי שלא יתעורר ידרי צדק, שהרבה אמרו כן ונכשלו וכו', וזה
שאתה מולא קצת מעשים בגמרה מראה סותרים דברי אלו,
שאפילו מה שאסרו חז"ל בנשים לא היו קצת מהם חוששים, אין
זה סתירה כלל לדברי, דצמקום מולא דוקא היו מקילין קצת וכו',
ועוד שהם היו כמלאכים שלא היה עסקם אפילו שעה קלה כי
אם בתורה ומלות, וריתתה מפורסמת בונתם לכל בעולם, ולא היו
מרגישים הרגע רע בשום דבר מרוב דצקותם בתורה ובמלות, אבל
אחנה עכשיו אין לנו לפרוץ אפילו גדר קטן בענינים אלו כלל אלא
לשמור כל הרחקות שהודיענוי ז"ל.

ועיין במעשה אברהם (אשכנזי) חו"מ סי' ע"ו שדן אם
נורבא מרבנן בחור ואינו זקן יכול לדון נשים הבאות לחצוה
מזונות וכיו"ב, עיי"ש שהאריך.

ובאגרות משה או"ח סי' מ' כתב שכשצאה אשה לשאול להרב
שאלה בעניני אי"ח מחויב להסתכל שלא להביט בפניה
כדי שלא יבוא ליהנות ח"ו מהרואה, וכמו כן כשהולך צרחובות
כיון דאסור להסתכל באשה אפי' צמקומות שדרך להיות נגלות,
ע"כ יש חויב על כל אדם להביט כפי האפשר למטה, אך לא
באופן שיהי פרוש קיחוי שיהי מקוץ דם לכותלים, עיין סוטה כ"ב
וצרש"י שם ד"ה מגי.

אוצר

ט"ק ב אות ב—ה

הפוסקים

של שבת ולא בשום דבר ושום זמן כל זמן שמסיבה עם איש שהיה ערוה עליו [ר"ל איש זר לאפוקי בעלם וכו'ג], והוא מלוה הבאה לידי עבירה חמורה ובכסותה מ"ח זמרי גברי וכו', רק שפתיים יהיו נעוה וקולו לא ישמע כלל ע"ש. וכ"כ ביוסף אומן (לר"י האן) סי' תרצ"ב דיש למחות לנקבות המשוררות אפילו זמירות דשבת דקול באשה ערוה, ואפילו משוררות לבדן כ"ש כשזכרים שוררים עממן דהוי פרישות. [וכן מוכח מדברי הכלבו המובא לעיל אות ז' בסי' ע"א חיים].

ובמנחה משיב (קירשנבוס) סי' כ"ו הביא מש"כ החק יעקב סי' תפ"ט סק"ו דלפ"מ שנוכחין למר הודו [כליל פסח] צניגון צניעות הקול, אם נשים יאמרו הודו וענין אחריו יא' לחוש למאי דאמריין בסוטה שם זמרי נשי וענין גברא כחש בעצרת, ול"ן עוד לשו"ת חזון למעד סי' ב'. ובארץ חיים (סתחון) כתב בשם ישרי לב אה"ע אות ק' סי' י"ב שרצני ארץ ישראל מיהו באשה שהיתה פועה לתנוק בשירות ותשכחות בקול רם. וכ"כ לאסור ציפה ללב ח"א אר"ח סי' ע"ה אות ג', ובח"ט כהן אות ד'. ובהגשר שנת תרל"ד דס"ד ע"א כתב מהר"י וולף דלע"ג דגם בקול של שירות ותשכחות להשי"ת יש משום קול באשה

ערוה, מ"מ בקול חפלה בעלמא מותר, וע"כ לק"מ הא דברכות ל"א דילוף מחנה שלא יגזיר קולו בחפלתו, וקשה דילמא חנה שאני דאסורה משום קול בא"ע [וכאשר כן הקשה בעלי חיים אר"ח סי' ז'], ולהכ"ל יוחא דבקול חפלה שרי, והביא מש"כ צפתה שער שו"ת מהרש"ל שהרצנית מרים בת הגאון מהר"ש שפירא חפסה ושיבה כמה שנים וישבה מפנים לויון ואמרה הלכה לפני בחורים מעלגים, וצלקט יושר ח"ב עמוד ל"ז כתב שכלתו [של ה"ה] מרת רעדיל למדה לפני זקן אחד צביה הגאון בעל תה"ד, ומוכה מכל זה דבקול חורה וחפלה בעלמא ליכא משום קול בא"ע. [וע"י לעיל אות ז' מה שהביא מהשבו"י לענין אמירת קדיש].

ד. וקול זמר של איש ואשה יחד, מסתפק בזה סופר נאור"ה שער ערכה ידים וכו' סי' י"ד אי מותר לשמע, משום דהוי תרי קלא דלא משתמע, והע"ג דאמרי' דהיכא דחציב יחיב דעתיה ומשתמע אפילו בתרי, והכא איכא חציבותא לקול האשה, זה אינו, דכיון דאמריין דתרי קלא לא משתמע ממילא לא שמע לקול האשה ולא אחי לידי חציבות דנימא דהיכא דעתיה, דדוקא כששמע קול אשה נחשור להרבה צה, אבל כאן אמריין אדרבה דתרי קלי לא משתמע וליכא התחלה לחציבות, וצ"ח ה"י מיושב קושיית הגאון שצטע מזה דותער דבורה דהתם הוי תרי קלא של דבורה וצ"ח בן אצטעס.

אולם בבאר יהודא על החרדים צפ"ג מל"ת מד"ק וד"ס כ' דבור דאסור, למש"כ רש"י בראש השנה דכ"ז א' ד"ה עשרה קריין, [צטעס דתרי קלא לא משתמע], ש"א"ה ללמ"ס דיבורים בחיבה א' שלא יכ"י אחד לפנים וא' לאחר עכ"ל, והיינו משום שאין זה מדבר מה שחזירו מדבר, שזה לאסור וזה לפנים, נמלא דבקול זמר לא שייך זה, דקול זמר כהדא אלוין ושפיר נשמע קול האשה, ואף בקול דיבור של שאלה שלום אסור בתרי קלא, והביא מהב"ח סי' תר"ל צא"ח עי"ש.

ה. קול אשה ע"י ראדיו וגרמופון. צמערני לב סימן כ' כתב שיש להקל בזה שלא צטעק ק"ש ותפלה עפ"י המצואר בסוטה ח' ע"א שאין יא"ר שולט אלא צמה שעיניו ראות. ובבית שיערים אר"ח סי' ל"ג כתב דבאין מכירה מותר דכא צגדי לצענין של אשה אסור להסתכל צו דוקא כשחזיר בעליהן, וא"כ ק"י הדברים ומה צגדי לצענין דאסור אפילו צפנויה [עיין לעיל סק"יג אות א'] ואפ"ה מותר באין מכירה, כ"ש בקול באשה דכתב הכ"ש סק"ד דקול פנויה מותר [עיין להלן]

שלום לאשה לקול אשה שגזיר ג"כ לידי חיבה כדמסיק דלפ"י ע"י צעלה אסור, אבל לשאלו באכסניא על האיש כיון דדרך ארץ הוי מקרי לאורך ג"כ. ובעי"ז כ' צגור אר"י למחר"ל צ"י וירא שם. וכ"כ בסי' לחיים צירושלים (לר"ח פלאג'י) לירושלמי חלה פ"ב בשם ישרש יעקב, דדרישה שלום הוי כמו קול זמר, אבל על כן ולאן אין קפידא. ובעי"ז כ' בדברי הפ"ן (לר"א די טולידו) דרוש ל"ד דף קי"ב ע"ב עי"ש.

ובמעשה אברהם (לר"ח אשכנזי) חו"מ סי' ט"ו תמה עמ"כ צ"ס סס חיי ליקוטים ד"ו ע"ב דאסור לדבר עם אשה זרה אף שלא צטעק ק"ש, דמנ"ל הא, ודרישה מנינו שחז"ל אל תרצה שיחה עם האשה וכו' ק"י באשה חבירה, הכי שלא גזרו להרחיק הדיבור עם אשה אחרת אלא דוקא ריבוי שיחה, וכן דיבר עלי עם חנה ואלו"ש עם השוגמות ודבורה שופעת את ישראל עי"ש. ובאמרי דוד (הורצ"ן) סי' פ"ה הביא עוד מערובין כ"ג ז' צרורי דביחור דר"מ שאל לה ריב"ג, והיא ח"א היחה למחש קודם צעלה ע"י ע"ז י"ח ז' צרש"י, וכן ציצמות ס"ה ז' שג"י מנא יהודית דביחור דר"ח ואתאי לקמי' ושאלה וכו'. וכ"כ צפורה יוסף (לווי"ג) סי' ז'.

ומהר"י וולף (בהגשר שנת תרל"ד סי' פ"ו) הביא ד' השבו"י ח"ב סי' ל"ג צמי שאין לו בן אלא צת שרי לה לומר קדיש בביתה, ואף שהמטה אפרים דיני ק"י באף למטה כתב דצ"ח דשכיח פרישותא אין לעשות כן, מ"מ עכ"פ נראה בעליל דס"ל דבקול דיבור בעלמא ליכא משום ערוה.

ובעצי חיים אר"ח סי' ז' כתב דמש"כ הכלבו סי' מ"ה הטעם דאין לנשים לקרות המגילה לאנשים משום דקול בא"ע, אין ראייה לאסור לשמוע אף קול דיבורה, דמגילה שאני שצריך לקרותה צניגון הטעמים וכו' בקול של שיר ע"ש.

מיהו צמחכיון ליהנות מקול דיבורה כתב צמ"י אדם כלל ד' סי' דלע"ג דקול דיבור לא מקרי ערוה אפ"ה אסור לכיון ליהנות מדיבורה שהרי אפילו צגדיה אסור להסתכל ליהנות. ובשפת המעי"ל נאור"ה סי' ע"ה הביא מש"כ בספר חסידים סי' ש"ג שלא ייתכן לבחור ללמוד לבנות ואפ"ה האב עומד שם ושומר פן יתייחד לא יתכן פן יתגבר יארו עליה או עליו, וקול באשה ערוה, אלא האב ילמוד בזה ואשתו עכ"ל, ומשמע דאף קול של דיבור אסור. אך בחזרת ההסתכלות סי' ו' (ב) כתב דהכא הוי קול שאינו רגיל וע"כ אסור וכמש"כ הרשב"א ה"ל, וכתב דמתצטר מספר חסידים דאסור למורים גברים ללמוד עם נשים משום קול בא"ע, ומשום התגברות הילך, מלבד איסור יחוד דאסור אף עם מאה נשים, ומש"כ הס"ח "בחור" חין הכונה ריוק אלא לאפוקי זקן, וזה לפי הטעם דלאו מחגבר עליו, אבל להטעם דקול בא"ע גם זקן בכלל, ומה שהס"ח לא הזכיר משום איסור הסתכלות, דמייירי צגווא שיש ליאמר מהסתכלות דמ"מ אסור, אבל צמורה הלמוד עם כיתה הדבר ידוע ש"א"ה לחבר, ואף להפוסקים דצפנויה קול ההסתכלות, מ"מ צצחולות שלמעלה מ"י"ב שנה שרצון הס צכלל עריות משום דזה אסור בכל גווא' ואפילו כשאינו מסתכל לשם הנאה*, וכמו כן יש ליאמר מלהסתחף באסופה שנים טרומות דאין לך קול בא"ע גדול מזה עי"ש.

[וע"י צא"ח שחז"ן מה שהוצא דבקול חורה ותפלה לצד אין משום קול באשה ערוה].

ג. ובקול זמירות של תפלה, צצאר שצט קונטי צאמ"ח אות ג' כשדן צענין קול באשה ערוה, סיים בסוף דבריו, דראוי ונטן לכל אשה כשהי יראה שלא תשמיע קול שיר צזמירות

אוצר

סיק כ אות ה — סיק כא אות א

הפוסקים

רחצ וכו' דכאן רק ציודעה וכו' אין מה ראה כלל על כא דיעל צקלה וכו'.

כא. קול ערוה. א. וקול פנויה טהורה או קול אשתו. עכ"ל סק"ד בשם ז"ש דקול פנויה וקול אשתו מותר, ורק בשעת התפילה אסור. וכן כתב הפרישה סעיף קטן ב' בשם מהרש"ל, ושכן נראה לי, ודלא כפי מפרשים דאסור לשמוע כל קול של אשה דלמה יהיה אסור לשמוע קול אשתו שלא בשעת תפילה. ומהבאר שבע [קונטרס באר מים חיים אות ג'] הביא בבא"ט הג"ל דבין בחולה בין אלמנה אסור ולא שרי אלא קול אשתו שלא בשעת תפילה, ובבא"ט שם כי עוד דמה שחכם ה' החיר לשמוע קול פנויה ויסודו מלשון הרמב"ם והשו"ע שכתבו ואסור לשמוע קול ערוה ולא כתבו קול אשה וכלשון שמואל שהוא מרא דשמעתא, וע"כ כונתם לומר דדוקא קול נשואה שהיא אסור לאפוקי פנויה שאינה ערוה, זה אינו, דמאי שנא קול "נשואה" ערוה דקאמר שמואל ממה דקאמר שמואל דאין משתמש "נשואה" ובהכרח נשות, דפשוט הוא דר"ל בין נשואה בין פנויה, ועוד הכי לא החירו הפוסקים לקרא ק"ש ולראות נגד שער של בתולות אלא משום שדרבן לילך פרוצות ראש [בש"ט א"ח סי' ע"ה סעי' ז'], וגמא לא החירו מעטם דאמרו שער נשואה ערוה ודוקא נשואה ולא בתולה אלא ע"כ כ"ל, והא דנקטו הפוסקים קול ערוה היינו לאפוקי קול אשתו דמותר לו לשמוע. וכ"כ להחמיר בקול זמר אפילו של פנויה צבית משה סק"א.

ובגתיבות לשבת סק"ד כתב דלמש"כ בהמקנה קידושין דף ע' דקול זמר דלא שכיח הוי כמו מראה במקומות המכוסים דאסור אף לנפלה בשעת ק"ש, א"כ ה"ב דקול זמר אפילו של פנויה אסור, אך למ"ש רבנו יונה ומוצא צבית יוסף א"ח סי' ע"ה דבראיה בעלמא ליכא איסור רק במסחכל [ע"י לעיל סק"ט אות א'], א"כ ה"ב בשמיטה בעלמא ליכא איסור.

ובפני מבין א"ח סי' מ"ב כי דפוסקים המחמירין בפנויה עכ"ל דס"ל דצביא פנויה ליכא איסור תורה, וכדעת הפוסקים דפלגשים צלא קידושין ליכא רק איסור דרבנן, אצל להרמב"ם פ"א ראשון דס"ל דצפנויה ג"כ איכא לאו דלא חביה קדשה, וכבה"מ שם, א"כ בפנויה ג"כ איכא איסור לאו.

אולם הרבה אחרונים דעתם כה"ש דקול פנויה מותר. עיין פמ"ג א"ח צמ"ז סוסי' ע"ה דזמר פנויה שלא בשעת ק"ש שרי. וכתחיקו במשנה ברורה שם סק"ז, להלכה, אך הוסיף שלא יכון ליהנות מזה כדי שלא יצא לידו כרה"י.

ובאפי זוטרי סק"ח כי על הבאר שבע הג"ל שהחמיר יותר מדי שהרי ח"ל השו"ע שיעוריהם, קול צא"ע שער צא"ע, וכי הוי דשער אינו אסור אלא צנשואה ולא צפנויה ה"ב קול, ובכה"מ אמרי' מועד שיאכלו ישראל צמר תמונות כשרות וכו' וכל המוסף גורע דלא צייתי וכו"ל מזידין, הן אחת דלבעל ההכרח יש להחמיר ע"ד ומה אחזקין על בחולה, אך אינו מהרואי להשוותה לנשואה לאסור מפאת הדיון.

גם הרד"צ זעחמן אב"ד דוקלא צאהל תורה שנה ב' חוצרת ה' כתב לדחות ראיית הצא"ט הג"ל מדלא החירו הפוסקים לקרות ק"ש נגד שער בתולות אלא משום שדרבן לילך פ"ר, ד"ל עפ"י מש"כ השו"ע ח"א סי' ק"ג [והוצא להלן סק"ב אות א'], דארוסה מותרת צפ"ר, וא"כ שפיר לר"ך לאשמועין דשער בתולה לא הוי קפידא אפי"ה דהוי ערוה שהרי הוא ארוסה ואשת איש, ומ"מ כיון דלא נכנסה לחופה עדיון ודרכה לילך צפ"ר לא הוי ערוה, ומה גם ד"ל דפקי"מ צה"ג דהוי ערוה כגון דודחו, ומ"מ כיון דהוי

להלן סק"ה אות א'] ודאי דמותר לשמוע קולה ע"י גרמפון כשאינו מכירה, וע"י סנהדרין מ"ה ה' אין יח"ר שולט אלא צמה שעיניו רואות וצחוס' סוטה ד"ח ד"כ גמיר, ומסיים, סוף דבר אם לא ראה מעולם אשה זו אשר קולה ישמע ע"י הגרמפון אין איסור מדינא לשמוע צקולה, אלא דמ"מ מבער הדבר ובעל נפש יחבר מזה, אצל אם ראה אותה פעם אחת וכש"כ אם כבר שמע ממנה קול זמר אסור. וכ"כ צאמרי דוד (הרב"צ) סי' פ"ה דנראה דאינו אסור לשמוע קול אשה צראדיו אם אינה מכירה פנים אל פנים ולא ראה אותה מעולם וכו', דהעיקר אצלנו כסוטה ה' ע"א אין יח"ר שולט אלא צמה שעיניו רואות. וכ"כ הר"ר שלום יוסף פיינגנצוים [בעל משיב שלום] צירחון שערי תורה ח"ז סי' ק"ג אות ב'.

וביביע אומר ח"א סי' ו' כתב דהיכא שמכיר את האשה ששומע קולה נראה צודאי שיש לאסור, ולא עוד אלא שה"י מקום להחמיר אפילו צאינה מכירה מעולם כיון שקולה יוצא מגופה, ולא דמי לצבדי צבעונין שלה שהצריכו דוקא מכירה, שהצגדים הם חוץ מגופה לכן צ"ל מכירה ולא זוכרה כמו שה"י מלוצשת, אצל צקולה יש להחמיר יותר וחיישין להכרחא, אלא דכ' להוכיח דאף צקולה אינו אסור אלא ציודעה ומכירה מזה דמגילה ע"י ה' ח"ר רחצ צשמה זינחה ועל צקולה וכו' כי קאמינא ציודעה ומכירה, ואחרי שהאריך לדון אי קול צאשה אסור נה"מ [עיין לעיל סק"ב אות א'] כתב, דלדינא יש לסמוך על האומרים דהוי מדרבנן וממילא יש להקל צנ"ד [כשאינו] יודעה ומכירה. אך ב' דנראה דע"כ אם ראה נורתה צחמוגה אין להקל צה וחיישין להכרח, וזכר לדבר מש"כ השו"ע צ"י עיין יעקב חעניה ה' ב' גבי רחצ שאמרו צידעה ומכירה, שכלל הלשון לומר שאעפ"י שלא ה"י מכירה ממש רק שראה נורתה מלויית ציפה, זה ג"כ מחמם כמכירה, במ"ש צסנהדרין ל"ט ב' דאחאצ מזון ה"י ועשה לא חיצל צ' נורת וכו', ושכ"כ הגר"ח צ"י בן יהודה שם, ומינה לנ"ד, אלא דמספקא לי אם ה"י יודעה ומכירה ואח"כ מזה אם מותר לשמוע קולה צגרמפון או צרדיו, ושו"ר צצ"ה צב"מ סי' י"ז [והוצא לעיל סק"ג אות ב'] דהא דאסור להסחב צצבדי צבעונין של אשה ציודעה ומכירה, מיירי אף שצבר מזה, עי"ש שהאריך.

אולם בחלקת יעקב ח"א סי' קס"ג כתב דאסור לשמוע קול אשה צראדיו, דעיקר האיסור לשמוע קול אשה הוא משום דנהנה צקולה ובצאגדת מהרש"א צ"מ דפ"ז [והוצא לעיל אות א'] וכלפי שמיא גליא דאף ע"י רדיו נהנין משמיעת קולה וזה עיקר האיסור דכי קולך ערב עי"ש.

ובאהל משה (לר"י) ח"א סי' ל"ב אות ג' כתב דאין להחיר ממה שאמרו צסוטה ה' שאין יח"ר שולט אלא צמה שעיניו רואות, דדוקא צגיריו יח"ר שגורם ע"י הסתכלות צערוה אמרינן דאין יח"ר וכו', משא"כ קול אשה הגורם גיריו מלד השמיעה לא צעינן ראייה האשה, וכן משמע מהר"מ שצמרדכי פ"ג דברכות שכתב שצענונותינו צין העכו"ם אנו יושבים הלבך אין אנו צהריו מללמוד צשמיעת קול נשים ארמאיות עי"ש. וכ"כ לאסור קול אשה צגרמפון צפרי השדח ח"ג סי' ל"ב.

וכן בברכת חיים (להר"י ירוחם) סי' כ"א מסיק דקול צאשה אסורה אף צשמיעה צגרמפון ויוסף לזה אסור משום מושצ ל"ס. ועיין צזה ציודער יוסף סי' י"ב אות ב' וצירך יעקב (ארגואיני) ח"ח סי' נ"ד. ובר"ר עזרא אלעשולר כתב ב"הצא"ר (תרפ"ד סי' קפ"ט ג') דמש"כ הצית שערס הג"ל ראה מרחצ צבעין דוקא ציודעה ומכירה, אין צבריו נראה, דאם אמרו דהאומר

ביאור הגר"א

פרוצדורות

ומשום אל תקרב אל פתח ביתה ע"ש וכן בכולם כמ"ש נאמר לא תקרבו

מכאן כו' כג"ל ואסמכתא היא : [י] ואלו הדברים כו', כמ"ש בשבת ס"ד ב' אר"ש למה מנה כו' וערש"י שם ד"ה המסתכל כו' ושם הוא בל"ת דלא תתחתן בם:

הפוסקים

צפרהסיה ים צו מיתה וברת מד"ם ובכלל עריות קרה' לה' צפה
 ע"ז [עיו"ש סעיף א-3 ובהג"ה שם]. והבחינו להלכה במשנה ברורה
 ס"ה ע"ה סק"מ' וכחז דקול נכרית אסור צין לכהן צין לישראל.
 וכ"כ צבית משה באן סק"א דקול א"י גרוע יותר מחיצי לאוין
 כצו"ד ס"ה קנ"ז עיו"ש.

והרד"צ זעהמן אצ"ד דוקלא בירחון אהל תורה תרל"ב קונ"ט ח'
כתב להוכיח דנכריות פנויות הו"ל בכלל ערוב, מכל
דנכריות דכ"ד ע"א ילפי' לענין להסתכל באצבע קטנה של אשה,
מבנות מדין, וע"ש בפירש"י פירש באשה איש, ומטעם דסובר
דאע"ג דאמר' צע"ז דף כ' שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפי'
פנויה, מ"מ סובר דהוי רק מדרבנן, ולכן כאן דפריך מקרא,
פירש"י דמיוני בא"ה, וע"כ צננות מדין הוי כמו א"ה דהיא ערוב,
וע"כ הוי האיסור צננויות דברי מוכח בקרא שמקודם הרגו כל
זכר וע"כ ה"י פנויות אחר ששבו אותן, ומ"מ ה"י האיסור צנו
ממש כמו בא"ה, ואפי' נאמר דה"י החשש קודם שברגו את צעילתן
דהוי א"ה, ה"ל לרוב הפוסקים ליבא שום איסור מכה אישות
באשה גוי לישראל מדאורייתא עיין אצ"מ סי' ע"ז סק"י, וא"כ
ליבא צנו איסור רק כמו בפטיה ישראלית, וע"כ דנכריות המה
בכלל ערוב הן פנויות הן אשה איש, ועי"ש שבאר"ד ע"ד.

כב. לראות שער. כח צבית משה סק"א דמה שהשי"ע לא חילק כלל בין שערות שרגליו לאלה חוץ ללמחן ויכמו צק"ש בשו"ע חו"מ סי' ע"ה, משום שצק"ש שאסור לקרות נגד טפה מגולה היינו רק במקום שדרכה לכסותה, וע"כ הי"ח בשער חיו אסור לק"ש אלא במקום שדרכה לכסותה, אבל לענין הסתכלות דאסור אף באלבס קטנה דהוי מקום מגולה הי"ח דאסור בשערות אף במקום שדרכה לגלותה.

כג. והמתכוין לאחד מאלו הדברים וכו'. כן סיים העור
אחר שפרט כל הדברים שנמנו כאן בסעיף
זה. וכי הפרישה אות צ' דקאי על כל מש"כ מרש' הסימן ועד
כאן. וכי צ"י דלע"ג דהרמב"ם הזכיר מכת מרדות קודם ליסור
שמיעת קול ערוה וראיית שעה, מ"מ משמע להטור דלהכי נמי
מכין מל"מ, דמאי שנא. ועיין לעיל בש"יט סי' ה' סעיף י"ג
ובאורש"י שם צענין מכת מרדות.

סעיף ב. כד. לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש.
א. מקור איסור פריעת ראש בנשים ואם הוא
מן התורה. נכחזות דף ע"ב א' ראש פרוע דאורייתא היא,
לכתיב (במדבר ה' יח) ופרע את ראש האשה, ותנא דבי רבי
שמעאל אחזרה לבנות ישראל שלא ילאו צפרות ראש גוי. ובספרי
שם ופרע וגוי, לימד על צנות ישראל שכן מכסות ראשיהן ואעפ"י
שאין ראייה לדבר זכר לדבר (שמואל ב' יג) ותקה חומר אפר על
(ראש) * ובמדרש רבה שם פ"ע, ופרע, למי, שדרך צנות ישראל
ראשיהן מכסות, ולכן היה פורע ראש וואומר לה את פרשת

(*) ועי' בפ"י המלבי"ם משי"ב בביאור הדברים ואעפ"י שאין רא"י לדבר
וזכר לדבר.

ובאגרות משה א"ח סימן כ"ו נשאל אם לריך למחות צדוקים
הבאים לשמוע בקול זמרת חינוקות, ובתב דלף שמדברי
הבא"ש משמע שאסור אף צפנויה טעורה כיון דמסיק דלא שרי
אלא קול אשתו, מימ לדינא רבו המחזירין צפנויה, והבב"ט שהביא
דברי הבא"ש צא"ט לא הביאו צדוקים א"ח, ומשמע דלא חשש
לה לדינא מאחר שלא מלא עוד הסוכרים כמותו, אך מה שיש
לחוש למשי"כ המסנה צדוקים [הב"ל] על זמר פנויה שמותר אך
שלא יכוין ליהנות מהם כדי שלא יבוא לידי הרהור, וא"כ אפשר
שימלאו מאלו שיבואו לשמוע שיכוונו ליהנות, דאסור, אבל לכא"י
יקשה על המסנה צדוקים מהא דלידבר ע"ה צדוקים [עיין לקמן
סק"ל], שהוכיח המ"מ דהסתכלות בצדוקה ליכא איסור דא"ל
אין אומרים לע"ה חטא כדי שיהיה חזק, ומי"ט לא חוששין שמה
הע"ה יכוין ליהנות מיופיה, וא"ל להמ"צ. דלא חיישין שהע"ה
יתכוין ליהנות, וא"כ גם צ"ד לא חיישין לה, דלף אם נהנין
מקול הזמרה לא חשיב הנאה מהאשה, דכמו כן אם היא מזמרת
אם היא להם ג"כ הנאה הזמרה, וכוונת המ"צ היא שלא יכוין ליהנות
משמיעת קול אשה דדמי למסתכל צא"ט כדי ליהנות מיופיה,
שרק צדק שייך לחוש להרהור, ולזה אין לחוש כמו שלא חיישין
צדק הארץ. ואחרי שדן בעיקר דינו של המסנה צדוקים מסיק
דלמעשה יש להחמיר כותיה שלא להסבין ליהנות אף בקול
פנויה טעורה אבל אין לחוש לשמא יכוונו, ואף להמ"צ נראה
דכיון שאין איסורו אלא מאלו שמא יבוא לידי הרהור א"כ אין זה
אלא צפנויה גדולה טעורה אבל בקטנות אין לחוש להרהור.

מידה בקול פנויה נדה, כי בפמ"ג חו"מ סי' ע"ב מש"ז סוסק"ב דהוי מכלל ערוה. וכ"כ החתם סופר בשו"ת חו"מ סי' קי"ז עיי"ש.

וכתב במשנה ברורה סי' ע"ה סק"ז דכחולות לדין טולן בחזקת
נדות הן משיגיג לכן זמן וסת' וכ"כ בפני מבין או"ח
סי' מ"ב דשים פנויה חונה עובדת בזמן הזה ואסור לשמוע קולן
כמו באשת איש עו"ט. ועיין יביע אומר ח"א סי' ו' אות ד'.
ובאגרות משה הג"ל כשהחיר לשמוע קול ממזרות קטנות, סיים
ד"ש להחיר כשיהיו המזמרות פחותות מזנות י"א שנה, אבל
בגדולות מזנות י"א חף כשידוע שיעדיין לא ראו דם ואף שמדינא
הוכחתי שיש להקל מ"מ יש להחמיר מאחר שישנם שרואות כבר
בשנים אלה אין לחלק ביניהם, ובלא צורך אין להחיר כלל כי בדברים
כאלו המחמיר הדוש יאמר לו.

ב. וקול זמר של אשתו נדה, יתחזר צו"ד סי' קצ"ב.
ג. וקול פנויה עכו"ם, כי בפמ"ג בגי' [בסוף אות א'] דכסן
ודאי אסור לשמוע [דאסורה עליו מה"ט משום זונה כדלעיל
בש"ע סי' ע"ז סעי' א'], ואפילו ישראל, מ"מ כיון דזבנה עליה

אוצר

סי"ק כד אות א-ג

הפוסקים

ככל גזונו, כיון שזריכות לכסות מן הדיון ויש צד איסור חורב
מזכתיז ופרע את ראש מכלל שהי מכוסה, וגם כל צדו ישראל
המחזיקות זאת משכ מזכרות צד מיומנות אבותיו. יכ"כ בחזון
איש מועד סי' ע"ז אות ח', ומספר הסופר סי' ו', ומכריזי עיטולציוס
אב"ד סטמר בעברת יו"ט ח"ו עמוד מ"ו, והרמ"מ זלור ר"ת
דעמל שם עמוד נ"ז, ובעברת יו"ט ח"ד עמוד ע"י, ואף הערוך
השולחן או"ח סי' ע"ה שמקיל לענין ק"ש צד"ז כתב שם על
חימר האיסור. וכ"כ באגרות משה או"ח סי' מ"ג. ועיי' ישיביל
עבדי ח"ד סי' ע"י אות ג'.

ב. ובפריעת ראש במקצת. כתב בתשורת ש"י ח"א סי'
נ"א ד"ש צו ג"כ איסור חורב ולא שנה פלגא ולא
שנה כולה, ע"ש שהעריך להביא ראיה לזה וסיים, דלולי שיעורו
טפה, וכמו דליתא בצרכות דף כ"ד טפה בלשון ערוה כן י"ל דמן
החורב גילוי שער אשה בשוק שיעורו טפה, והך דת' יהודית בקלחת
[שצו"ע להלן סי' קט"ו סעיף ד'] חינו טפה צידה כי אם נראה
מעט צין הנסרים, ועיין בפכ"ח דכלים משנה יו"ד סבכה שנקרעה
אם חיונה מקבלת את רוב השער עכו, ועיי' בהשגות הראש"ד
בפכ"ז מכלים הט"ו דבשחינה מקבלת רוב השער חין עליוס חורב
בגד שאינה ראוי אלא לזנות, והרי הוה כמו שנקרעה, עיי"ש.
הרי דאם מקבלת רוב השער ראוי גם לכשרות, ומי"מ לא משום
שאלו מדמיון נעשה מעשה. ובתשורת ש"י מדו"ח סי' ל"ח השיב
על דברי רב אחד שרצה להשיג על הרא"י ממחנה דכלים הב"ל,
ומסיק דבלא גראה רוב שערות חין איסור מדינא רק במקומות
שקבלו עליהן איסור ונכחו להחמיר כדעת הזוהר המוצא במג"א
סי' ע"ה סק"ד.

ובמנחות משה סי' נ"ד הביא כמה ראיות דהיכא דשערות ראשן
מגולין מלפנים אך קלת ראשיהן מכוסין מלאחריהן, ד"ש
צד איסור חורב עיי"ש שהעריך.

ובדובב מ"שרים ח"א סי' קכ"ד, נסחפק צנשים הבולכות בשוק
בצדעיים המכסים רוב הראש חי הוי בכלל פ"ר מה"ח,
והביא משי"כ החת"ס בחי' סי' ז' רח"י מפכ"ד דכנים דבשככה שהוא
נקוצה מותרת לילך ברה"ר אפי"ג שאינה מכסה כל הראש, וכן
הביא מפכ"ח דכלים שהביא בתשו"ש הב"ל, ומסיק דלענין דינא חי'
להקל אפי' בפריעת מקצת הראש, וכן מוכח ברפ"ד דכתובות ובא"ס
שם, דגם במקצת איכא איסור חורב, ועוד עכ"פ עוצרת על דת'
יהודית וגרע מקלחת דאסור משום ד"י, ובתה"ד סי' יו"ד כי
דקלחת אסור משום שהוא חלול בנמה מקומות, אלמא דאפי"ג
דרוב הראש מכוסה מי"מ איכא משום ד"י. ועי' בעברת יו"ט ח"ד
עמוד ע"ה שכתב נדחות הראיה מהך דכלים, ומסיק דאפי' מקצת
שער מדינא אסור. ועיי' באגרות משה סי' נ"ח שהעריך להוכיח
דבפחות מטפה גם משום דת' יהודית ליכא.

ג. דין שערות שעל הצדעיים מחוץ לצמתן. בשו"ת מהר"ם
אלשקר סי' ל"ה נשאל אם יש לחוש לאלו הנשים שסבכו
לגלות שערן מחוץ לצמתן להתנאות צו, והשיב דאין צית מיוחד
לאותו שער כלל כיון שסבכו לגלותו, ואפי' לקי"ש, והביא דשער
בלשון ערוה לא מיירי אלא בשער שדרך האשה לכסותו, וכ"כ
הרשב"א בחידושי לצרכות בפ"ג צ"ס הראש"ד דשערות חין ללמחא
שאינו מתכסה חין חוששין להן [לענין ק"ש] מפני שהוא רגיל
בהם ולא עריר, [והביאו רמ"א באו"ח סי' ע"ה ס"צ] וכ"כ בעל
ארחות חיים, וכן שמעתי שכי בעל המכתם, ואין זה לריך לפניו,
לדבריו כולם חין צו לז איסור כלל, אדרבה שהחירו בפירוש ואפי'
לקי"ש, והעידו שכן נכחו לגלותו, וצודאי כי כן היו נוהגות צנות
ישראל בימי חכמי המשנה והתלמוד, ואפשר דאפי' בערוך על
אלמנת צמן שביחמ"ק קיים, כדאי' בגמ' צבא בחרא דף ס' ע"ב
עשה

מדרך צנו"י שדרכן להיות מכוסות ראשיהן, והלכת בדרכי הגויים
שכן מלכות ראשיהן פרועות, הרי לך מה שלית.

וכתב בשלמי הגבורים צ"ס הרי"ז דאם לא היתה קלחת על
ראשה ה"ז אסור מן החורב שנאמר ופרע וגו' אזהרה
לצנו"י וכו'. וכ"כ הרשב"ץ צד"ה הרקיע מי"ע קל"ז אות נ"ב
דפריעת הראש דאורייתא אלא שאינו נכנס צמין המלוות ע"ש.
גם צבא שצ"ס סי' י"ח הביא תשובת מהר"י קלנלציון דללח
בשיער מגולה אסור מן החורב*. ועיין לשון שו"ת מה"ד סי' י.

ובס' אלה המצות (למהר"מ הגי') סי' רס"ב כתב שגילוי שער
ראש האשה שהוא ערוה הוא בכלל הללו של ובחוקותיהם
לא חלבו ע"ש. [ועיין צד"ה בשו"ת מהר"י אסאד יו"ד סי' שס"ו,
ודברי חיים ח"א יו"ד סי' נ', וצ"ח שלמה (מסאקאלא) יו"ד סי' קל"ז].

ובשבילי דוד או"ח סי' ע"ה אות ב', כתב דאין לטעות מדברי
מהר"ם אלשקר [המוצא להלן סי"ק זה אות ג' שהחור
בשערות היואלין חוץ לצמתן במקומות שסבגין צו] דאיסור גלוי
ראש במנהגא חליא, וא"כ במקום שנספך שגיס הולכות בגלוי ראש
יכא מותר, דא' חינו, דלא דרשין טעמא דקרא, והר"מ אלשקר
מיירי רק בשורה אחת של שערות דצד יס מקומות שסבגין
להיחר. וכ"כ בצרכיות בשו"ת וישב יוסף (בורלא) יו"ד סי' א'
צד"ה אשה שצאה למקום שנספך ללכת בגלוי ראש דלא שייך צד
לדון אם נותנין עליה חומרי המקום שיהא משם, דאיסור פריעת
ראש חינו חלוי במנהג כלל ואין זה ענין לדברי מהר"מ אלשקר
וכנ"ל, ועיי"ש שהעריך **.

ובכ"כ בדברים אחדים (לר"א קלאקין) אות מ"ה דלאו במנהגא
חלוא מילתא, ומשי"כ רש"י כתובות דף ע"ב ש"מ חין
דרך צנו"י ללח פרועות ראש חין מזה שום משמעות דחלוי במנהג,
דמליו צמדרש רות עכ"כ ותאמר רות אל חפגעני צו, שהחלילה
סודרת לה הלכות נשים, אמרה לה חין דרכן של צנו"י לילך וכו',
ומה שלמדה אותה בלכות גרים ושמירת מלות החורב בכלל
צלשון חין דרכן של צנו"י, ועיי' רמב"ם פכ"ד מתיבות הי"א ואלו
כן הדברים שאם עשה אחת מהן עברה על דת' משכ יוללח בשוק
ושער ראשה גלוי וכו' ואלו הוה דת' יהודית הוא מנהג הלניעות
שנכחו צנו"י וכו', הרי דרך דת' יהודית הוא מנהג ע"ש. [ואפילו
לענין קריאת שמע נגד שער נשים כתב במשנה צרורה סי' ע"ה
סק"י דאף אם דרך אשה זו וחברותיה צלותו מקום ללכת בגלוי
ראש בשוק בדרך הפרוות, אסור, וכמו לענין גלוי שוק דאסור

(*) ועיין בס' וישב יוסף (בורלא) חיד"ד סי' ב' דף י"ד סור ב' שכתב
דאיסור פריעת ראש אינו מדאורייתא בהחלט, רק רמזו באורייתא [ועיי' בעי"ז
להלן סי' כ"ב סק"א], ופשטות דברי הראשונים הנ"ל מורים דהוא איסור דאורייתא
ממש. ומהר"י ורע"ל ב"המעין" (סיון תשי"ד) הביא משי"כ חז"מ סי' כ"ח
סק"ד דהיכא דהש"ס מקשה ומתמה והא דאורייתא הוא אי אפשר לפרש דמדברי
סופרים קאמר אלא שהוא דאורייתא ממש, ולפי"ז הש"ס דמקשה בפריעת ראש
דאורייתא הוא דאורייתא ממש קאמר. ועיי' מהר"מ שיק יו"ד סי' ר"יו שאם נדרה
שלא ללכת פ"ר אין הנדר חל משום דאיסור דאורייתא הוא. וכ"כ מהרש"ם ח"ד
סי' קל"ח שהוא איסור חורב.

(**) ועיין מזה גם בירחון וילקס יוסף שנת תרע"ד סי' כ"ב. ובבאר חיים
מרדכי ח"ג סי' נ"ב יצא נגד מי שרצה להתיר פריעת שער בזמן הזה. וכן מחו
נצ"ו כמה גדולים בירחון בית ועד לחכמים שנת תרפ"ו חוב"ט. ועיין במהרש"ם
ח"ז סי' קכ"ו שצריך לגזור פרצת גילוי השערות. ובס' נדר עולם לבעל חפץ
חיים כתב על גודל החיוב שעל הבעל להוכיח לאשתו שלא תלך בפריעת ראש.
ועיין עוד בשדי חמד אסיפת דנים מע' ד' אות ב' שהאריך בחומרת האיסור.

אוצר

סיק בד אות ג

הפוסקים

פי' הערוך. ה"ל משמע צ"ס דאזרח שורה דרכה להגלות א"י כל היכל דפליג הזוהר עם הש"ס הלכה כחלמודא דין, ומש"ל עוד מהרמ"ל דלפי' ה"ל נמי שצ"ל מארץ אדום להצלות ישמעאל, ושם לא נהגו לגלות ארצות שערות, אינו מוכרח דממנהג ישראל ותומרה נהגו כן, אלא משום דבארצות אדום גם האומות אינן יולדות בלחון שערות, וכיון שכן לא שייך נתיבין עליו חומרי מקום שי"א משם, הנה בארצותינו שהאומות יולדות פרוצי ראש ואומותינו לא יולדו וזכרו מאוד וחשו לדברי הזוהר והקפידו ע"ז מאוד, אע"ג דלילוי היינו עומדין למינן לקצוץ הלכה היינו אומרים דאזרח שורה מצוהרת צ"ס להיחר, היינו עפ"י פי' הערוך דלא כרשב"ס, ואין הלכה כהזוהר, מ"מ כיון שחפסו המנהג כהזוהר ע"ז כתב מהר"א שטיין מנהג עוקר הלכה ונעשה הלכה קצושה, דהיינו היכל דספרי חילונים חולקים על הש"ס, וספרי חילונים היינו מסכת סופרים וכוונתו זה מדרש ופסיקתא, והזוהר כ"י מהם, אותו מנהג עוקר הלכה ונעשה הלכה מרווחת צישראל ומייתי ל"י מג"א סי' תרנ"ב סק"צ עיי"ש, ומסיים החת"ס דהכלל היוצא, כל שום שער צדוק מקום צדק ופדחת צדוקה אפי' צדקה ערוה היא, ואמנם צדוקה שער שצין ארץ לפדחתה ואינה מקולעת וס' צסיד, צמקס שנהגו, אינו ערוה, ובארצותינו שהמנהג עפ"י הזוהר עוקר הלכה, ובפרט דלפי' רשב"ס אין כלל מחלוקת, א"י איסור גמור הוא, ויש לחוש לצדקה האלה האומות הזוהר ה"ל, ומי שחפץ בצדקה ירחוק ממנו.

ובשו"ת פה"ק חיות סי' נ"ג כ' דאף שהפריז מהר"ם אלשקר ה"ל על המדע להקל אף בשער עומה, לא הקיל רק מפני שצ"חן ישמעאל היו נוכחין ביה, ועי"ז מקרי שער שדרכן לגלותו, ואין דבר זה גורם הרהור כיון שכל עת עובדים ככה, אצל צמדיהתיו וגם צמדיהת אשכנז, אשר מאז נהגו לכסות כל שער היו כדברים המותרים ואחרים נהגו צו איסור משום לניעות, אין אדם רשאי לצעל מנהגם, והרמ"ל לא התיר אלא להצלות ישמעאל אצל צמדיהת אדום לא ר"ל להתיר כיון שנהגו איסור מאז, ובפרט כיון שנהגים כן מימים קדמונים, שוב נקרא שער שאין דרכן לגלותו ואיסור, ובפרט עפ"י הזוהר איסור כל גילוי שער קצת, וכבר הביאו הפוסקים מהך דקמתית ציומא דמ"ז א"י.

ובצמח צדק (החדש) סי' קל"ט כ' דאישתמיעתי למחר"ס אלשקר חלמוד ערוך צצת דף סי' ע"א דפירש"י ד"ה חוגרת צה שעה, היוצא חוץ לקישוריה כרכו סביב המחת וכו' שלא ירחק השער, וצ"ה ותיב: צבירות עבירה, דלכן מותרת ללכת צצת צמחט זו דודאי לא שלפס ומחויא משום דשער צ"ש עיי"ש, הרי דס"ל לרש"י דשער צ"ש ערוה אף צשעה היוצא חוץ למחת, ואף דצחוס' שם ד"ה צבירות פירשו פי' אחר דלא כרש"י מ"מ כבר כתב הע"ז צלוח"ס סי' ש"ג סק"א דגם חוס' מודים לרש"י וכ"כ שאר פוסקים עיי"ש, ולא שייך צזה מנהג להקל כמו דלא שייך לומר כן בשוק צ"ש ערוה, דהנאמר שאם ינהגו צקין לגלות שוקן יחי' מותר שהרי נהגו כן, ישחקע הדבר, ור"י מהרמ"ל מהרשב"א צרכות דף כ"ד אינה ראי' כלל, דהרשב"א מפרש כך דשער צ"ש לגבי אשח' ולק"ש, ועי"ז כתב דרך אפשר דצעלה כמו שמוחר לו לקרות ק"ש נגד פניו וידים שכן מקומות גלוים ורגיל צכן, ה"ה דמוחר לצעלה לקרות ק"ש נגד שעה היוצא חול"ל דרגיל צכן, דצבית נגד צעלה שרי לגלותה חול"ל וכמשמעות גמ' ורמב"ם [ע"י לקמן סימן קצ"ו] דצבית סגי צמטפת (אלא שמהג לניעות אמרה קמתית ציומא דמ"ז א"י שלא ראו קורות ציתה ע"ש), אצל לגבי אש' אחר לא מיירי הרשב"א כלל וצדאי חשיב לגבי ערוה וכו', ועי' רש"י שיר השירים

עושה אשה כל חכמיות ומשיירת דבר מועט, מאי הוא, רב אמר צה דע"א ופי' צעל הערוך ד' צחשובה כשהאשה קולעת שעה משיירת ממנו דבר מועט צין אלויה לפדחתה כנגד דע"א וכו'. וזה המנהג צעלמו הוא מנהג הנשים היום שהאשה קולעת כל שעה ומשיירת שער הצדעים היורד על פני, וכל מה שחמאל צס' הזוהר מקפיד על גילוי שער האשה אפשר דבשער שדרכה לכסותו משחצי, דצגמרה נמי סחמאל קאמר, ואמר' דלא איתמר אלא צמה שדרכה לכסותו ולק"ש, ואם יש דרך אחר אן חלנעדה דין סמכין, וחמיה על השאל ש' שיש מי שר"ה לצוסר, דכיון דאין צידו למחות איד' עלה צצו לצוסר, כיון שנהגו לגלותו מימות עולם ומשנים קדמוניות צרוב תפלות הגולה שחצי ישמעאל, וחלמאל דמסתפינה הו"ל דלפי' ארצות הגולה שחצי ישמעאל, מארצות הערלים שהיו נוכחות לכסותו כשהיו שם, אין להצוירן שלא לגלות כיון שקצבו דירתן צכאן, ואין לומר צכן דדעתן לשב לארצם, וכש"כ דלפי' צארלס לא היו מכסות אותו משום איסור אלא שלא ה"י מנהג ארצם לגלותו, דלפי' רוב הגויות לא היו נוכחין לגלותו וכו'.

אולם במג"א סי' ע"ה סק"ד אחרי שהביא ד' הר"ם אלשקר ה"ל, כתב עליו, אצל צוהר פי' נשא ע' רל"ט החמיר מאוד שלא יראה שום שער מאשה, וכן ראו לנהג, וכן צכנה"ג כ"ן הגה"ט אות ז' כ' צסם המשא מלך ח"ז חרות המנהגות חקירה ט', שמועלם לא רחיתי נשים הנשואות המגלות * שער ראשן, ואין מוילאין שום שער להחנאות צכן.

ובמים רבים סי' ל' אחרי שהביא ד' הכנה"ג ה"ל, כ' דאשק חמם וריב אשר עיני ראו צמקת מקומות שהנשים הנשואות מחקשעין צשערן ממש, ומצרות השער לעין כל, ומלצד האיסור שפ"י הפוסקים, גם לפי סודות הקבלה אין לאשה להראות שעה לחוץ וכמ"ס הלבוש כ"ן, והביא לשון הזוהר צ' נשא עיי"ש, וכתב צ"ל (החדש) סי' קל"ט, דכונה המים רבים לצעוק על המנהג כעין היתר של מהר"ם אלשקר ה"ל, דודאי לא מיירי צפ"ר ממש, דזה איסור מה"ט עיי"ש.

וכן בתשובה מאהבה סי' מ"ח כ' דשערות היוצאות חוץ למחת יאות להחמיר מאוד, וכדאשכחן צצת דמ"ז צ' שהיו עושין כלי' פרוחי ופירש"י מנפת קטנה לאחר קישורי שקלעה ראשה וכסתה, יש שערות קטנות שיונחין חוץ לקישוריה וכן נקראין פרוחי ע"ש שפירחין ויונחין לחוץ ואוגדתן מחסת קישורי ע"י מנפת קטנה עכ"ל, ויש להקפיד צזה גם צצית ציומא דמ"ז צקמתות, וכ"כ צוה"ק ה"ל עיי"ש.

ובחת"ס א"י סי' ל"ו, ציאר ד' הרשב"א המוצא צמחר"ס אלשקר ה"ל דצשיר השירים [ד' א'] כח"צ, מצעד למחת שערך בעדר העזים, דהיינו שחלצו כוצע שעל ראשה, עוד יש לה למח צגד המלמלם השער שלא יצאלו לחוץ **, ומ"מ ארצות מעט שח"א לממלם כ' הרשב"א שהיוצאים מהלמות אינם ערוה לגבי צעל דרגיל צכן ומותר לצעל לקרות ק"ש כנגדן, ודחה ר"י מהרמ"ל מש"ס צ"ב דף סי' וכפי' הערוך דגם צזמן הש"ס יולדו כן, דרשב"ס שם לא כן פירשו עיי"ש, ומש"כ הרמ"ל דמש"כ הזוהר צ' נשא להחמיר, אפשר היינו שלא צלוחה שורה צצין ארצן לפדחת, הנה הרוצה צפנים הזוהר יראה שעל כל שום חוט שעה החמיר שגורם מסכנות ודלות ומגדלות צנים רעים ושארי לרות, ומ"מ כיון שלפי

(*) בפנים כתוב "המכסות" והוא ס"ס. וכן הגיה במים רבים סי' ל'.

(**) נראה שמפרש כן עפ"י רש"י שבת ג"ז ע"ב המובא בתשובה מאהבה ה"ל. ועי' רש"י שיר השירים שם. ע"י להלן בשם צמח צדק מה שהביא מרש"י שבת ס' ע"א.

אוצר

סימן כד אות ג—ד

הפוסקים

השירים [ד' א'] מצעד למחר, מצעד הוא לשון מצפנים, למחר, לשון דבר המלאכה. השער שלא יפריח ללאה, וזו היא השבכה והקישורים עכ"ל, ומה שהביא הרמב"ל ראי מהערך הג"ל, הנה יש עוד פירושים אחרים ערש"ס שם, ורש"י שכתב ד"ס ז' ורש"י גזר ד"ג, גם צריך גופא הביא פי' אחר, וא"כ אין לסמוך על פי' אחד נגד כמה פירושים, וגם להעריך י"ל דעת לדעת היינו רק צניחה ולצטלה ולא בפני שאר אדם, ועיי"ש מה שהאריך עוד, ומסוים דאף לגלות קצת שערן זהו איסור גמור. ועיין עוד ב"ל בחידושי' למשניות זכרות פ"ג מ"ה ובשער המלאכה סימן מ"ה מה שהאריך בסתירה דברי הר"מ חלסקר.

וכתב ברוח חיים כאן, דלמחר"ס חלסקר שכתב דנשים הבאות ממקום שנהגו לכסותו למקום שנהגו לגלותו, דבאין דעתן לחזור מחזרין לגלותן כמנהג המקום, לפי"ז כמו כן הנשים הבאות מערי פרוקיא"ה לערי טורקיא"ה ואין דעתן לחזור שזכרות לנהוג איסור לכסות שערן, דנותנים עליהם חומרי המקום שבו להתייטב, וכ"ש וק"י אם יר"י תושב טורקיא"ה שהוא ואבותיו דרים בו מימות שולם ולקח אשה מערי פרוקיא"ה שהיא עמה מתייטבת צעיר עם צעלה, צדא"י הגמור שאסור להן לגלות שערן.

ד. על דבר המנהג שנהגו בכמה מדינות שהנשים הנשואות מספרות שערות ראשן. הנה מלד הדין כתב בסתרי ומגני חלק ז' סימן מ"ד הראשון דפשיטא שאין האשה מחוייבת לגלות שערות ראשה, וכדמוכח ברש"י ערכין ז' ז' שכתב דרגילות היו נשים כששערן מועט לקשור שיער נשים וכריות לשערן, וליכא למימר דהתם מייירי נשים שיוצאות ליהרג ואינן שומרות דת משכ וישראל, דכל רש"י סתמא קאמר דרגילות היו הנשים, וע"כ מנשים דעלמא מייירי, ועוד שהרי רש"י כתב שם דגם נשים דקניות קשרו לשערן, ודוחק לומר דמייירי צנחלות דכל נשים סתם קתני, [וגם ה"א קאמר בגמרא שם חנו שערין לבתי, הרי דנגשואה מייירי], ועוד ראיה מיומא דף מ"ז שהמרה קמחית מימי לא ראו קורות ציתי קלעי שערין, וחזין דאף מדה חסידות ליכא לגלותן, ועוד דבזויר דף כ"ה קאמר ר"י אומר אף צנחנא עברה ופר שהיא יכול לומר אי אפשי צאשה מגלחת, וח"ק [דקאמר לא יפר] אמר לך אפשר צאשה נכרית, ורבי סבר פאה נכרית אידי דזוכמא לא ניחא ליה, ומדכשיצ ר"י ולא ניחא לצעלה שחגלה שערותיה וחלצש פא"ק, ש"מ דליכא חיוב להחגלה, ועוד דקתני סו"פ חזקה הבתים [דף ס' ע"ב] עושה אשה כל חכשיעיה ומשייית דבר מועט, מאי היא, ה"א דא"ר דאשא, ומפרש הרשב"א שרגילות לסוד שם ולהשיר שער מוחמת יופי ורק מחמת חורבן הבית הגיעו מלעשות אותו הקישור, הרי דגם צלותן שערות הנראות מחמת האזנים אין צריך כלום, וגם מהזכר המוצא בצנ"א סימן ע"ה סק"ד שהחמיר שלא יראה שום שער החוצה [והוצא לעיל צלות הקודם], אין הוכחה דלריך לגלה אותן רק החמיר שלא יראו מבחוץ אלא יכסו אותן, וכן מכל דיני חפיפה קודם העצילה נראה צעליל שפ"י דיגא דש"ס וש"ע אין האשה מחוייבת להחגלה ואין הצעל יכול לכופה ע"י, וגם חיפכה אם היא רוצה להחגלה רשאי הוא לעכב על ידה, ואך כשנתיבה רוצים צדא"י ליכא קפידא וצפרע במקום שזוכות כך.

גם ביביע אומר ח"ד חו"ד ס' א' האריך להוכיח דמה שנהגו בגילות השער לנשים אין זה מדיו גמור מחשש חליה צעילה רק חומרא בעלמא, שהרי גם למנהגם הכלות טובלות בשערותיהן ארוכות וכמ"ס חו"ד סימן קל"ה, וכן מנהגם שאחר לידה הולכות לעצילה אף כששערותיהן ארוכות וכמ"ס צניחה שערין

ובשמרו משפט סימן קס"א כתב בשם הזכר פ' אחרי שזכרין לגלה אותן שערות שגדלו בזמן נדחה, ח"ל הזכר כתוב אל אשה נדחת עוממתה לא תקרב וגו' תאנא כד צניח אחתה לאתדכאה צעייא לספרא הכוח שער דרבי ציומא דליהו מסאנא ולספרא עופראה וכו' עכ"ל, וע"כ נשים דקניות מקדמת דנא נהגו צניחות וכן צפולין ובאשכנז גלחו שערותיהן צמספריים, ועכ"פ היו שערותיהן קטנות שלא היה צדן חשש חליה ורחיפה בשעת

(*) ועיין בדרכי תשובה יו"ד סי' קפ"ב סק"ב שהביא מכמה ספרים שדנו על גילות ראש הנשים מצד מה שמבואר בשו"ע שם דאסור לאשה שתגלה ראשה כאיש, וכתב כמה ישובים ע"ז.

אוצר

סיק כד - אות ד-ה

הפוסקים

בעיני רד"ק, והשתחא ח"ק יעלה עכ"ל שיבא מותר ללכת בפלג מגולה ע"י ממעפתה ורד"ק דעבדי צימוד לכיווי וגם הוא מבסס גמרי השערות, ומש"כ הש"ג דע"כ מיירי ששערותיה מגולות דל"כ מאי אכני הקישוט, נראה מדבריו שהבין שהשערות של פלג יכיו נראות לעינים, בטענות שיחזיקוהו לשער הדבוק לצורה, רחמנא לילן מהאי דעתא שיבא מותר להראות ענמה כעוצרת על דת משה, דהא ללכת בשערות מגולה אסור מה"ט, והרבה דברים אסרו חכמים משום מראית העין וכו', ואפילו אי נימא דמותר ללכת בפלג מגולה, אפ"כ ח"ק ראייה ללכת אף לרבי' וחזר שרבים צוקעים בו, ד"ל דמה שניגו להחיר מיירי רק בחזר שאין רבים צוקעים בו, וצב"ג אף בשערותיה ממא ליכא אף משום דת יחודית וכו' דצב"ג דשנת שם משמע דמיירי אף בחזר שרבים צוקעים בו, דהא קתני יולאח אשה בצבול וצב"ג בחזר, וצב"ג חזי רשע דרך רבי' אסור ה' בחזר אף שרבים צוקעים בו מותר, וא"כ הי"ב צב"ג, מדכילי ליה חלדיו, ועוד דל"כ ה"ל לפרש דמיירי בחזר שאין רבים צוקעים בו, מ"מ ה"ל דל"כ לענין שנת שוב לצבול, אלא דצב"ג י' עוד איסור משום דת יחודית, וע"כ שהאריך עוד *** וצב"ג חזר שנת שם הביא עוד ראיה לאסור מגדלים דף ג' הנודר משחורו ראש מותר בנשים דנשים לעולם מכסין, ופירש"י דעטפות כל שעה בלבוש, ואי נימא דנשים רגילות צב"ג נכרית מגולות א"כ אינן עטפות ראשן בלבוש ואדרבא נקראין שחורי ראש ויתר מאלפים.

ועל יסוד השלטי גבורים והבאר שנת ה"ל דנו גם שאר הפוסקים דין זה דפ"ח נכרית, ונחלקו בדעותיהם. הנה הרמ"א בא"ח סימן ע"ב סעיף ב' הביא דברי הש"ג ה"ל לענין ק"ש דמותר לקרות ק"ש נגד שער פלח נכרית. וכ"כ בלבוש א"ח שם. וכן דבריו משה א"ח סימן ש"ג הביא דברי הש"ג ע"ש.

והב"א צ"כ סימן ע"ב שם סק"ה אחרי שהביא בשם הש"ג דמותר אף לכתחילה וראייתו ממשנה דשנת, סוים דלא צב"ג שחולק עליו והאריך בדברי דחויים. והפמ"ג צ"ח שם סק"ה כתב דבמדינות שיואלץ צב"ג מגולה י' להם לסמוך על השו"ע כאמור, וק"ל דמדומי ראייה מתחבצות דע"כ א' דפריך וראש פרוע לאוריתא הוא, ולא מוקי לה צב"ג, ש"מ דלית זה דת יחודית ושרי.

ובתשו' הר"ר ברוך ייטלס [צט"מ טעם המלך] שנתשיבא מאהבה סימן מ"ז, א"ס כי תמה ע"ד המג"ל שכתב דדברי הצ"ח דחויים, דמש"כ הצ"ח דכ"ז איירי צב"ג מכוסה תחת הסבכה, ולע"ד מוכח מ"ס חזר ה"ל, [וכמ"ס צעני ארזים המוצא להלן בין האוסרים], מ"מ מסיים דכל זאת מי יכול לדון

דברי הוהר הנ"ל אחריו ובפ' נשא הג"ל, דאינו להעביר שער בית העזרה, ושכן הוא מנהגם ע"ש.

(**) גם בשנות אליהו להגר"א במשנה שבת שם, כתב דפ"ג היינו שאין לה שער ומוסלת שער ומכנסת תחת הצעף כדי שתתראה בעלת שער. וע"ש בהגהות.

(***) ועיין בדרשות מהר"י מינץ דרוש א' שהזהיר שלא יתקשטו בפאה נכרית כי שער באשה צורה ולמראה עינים יראה כאלו שער שלהם, ואבותינו ואבות אבותינו הק' בכל קהלות אשכנז מחו בדורותיהם שלא יאשו על ראשם אפילו הבינדי של משי שהגזון שלו דומה לשער, וכתב שמכבר הרחבתי הדיבור בפסק ארוך שעשיתי בנידון ונתחכתי עם המתירים. [והיא התשובה שהועתקה בבאר שבע הג"ל].

שעת מצילתן. ועיין באבני נדק (מסיוג) חז"ל סימן ק"ו שהביא מהזכר פ' נשא דהאי נוקבא צני לספרה שערך כד אהיה לאדווגא וכו', וכתב עליו ללכתורה י' מכאן סמך לקרן שער הכלה חוכך אחר החופה. וע"כ צ"ל ק"ז*.

ה. אם מותר לנשים נשואות לצאת בפאה נכרית. כתב בשלטי גבורים שנת דף ס"ד [וכוונתו צב"ג צב"ח"ט לקמן סימן קמ"ו סק"י], ד"ש סמך לנשים היואלצות בנשואי שערות שלהן כשהן נשואות אלא שבמקום קניעת שערן נשואות שערות חצרותיהן, מהא דשנינו בשבת שם יולאח אשה צב"ג נכרית בשבת, ופירשו המפרשים שפ"ח היא מגבעת ודבוקו בו שער נאח והרבה ותשים אותה האשה ע"י ראשה כדי שתתקשט בשיער, והתם צב"ח"ט מיירי דרקחמר בגמי הטעם שלא תתגלה צעיני בעלה, ומשמע צב"ד דמותרות, דשער צב"ח"ט ערוה לא הוי אלא צב"ג הדבוק לצורה ממנו ונראה גם צב"ח"ט עם השער, א"כ צב"ח"ט המכסה שערך ח"ן כחן משום שער צב"ח"ט ערוה ולא משום פרוצת ראש, ונראה דלא שנה שערות דידה א' של חצרתה, כל עוד דעבדי לכיווי וכן תשובות שפיר דמי, ואפ"כ דאמרי' סופ"ק דערכין [ז' ב'] דפ"ג המחוברת לשער ממנו דהוי כגופה ממנו, מ"מ לא נאסר צב"ג כך ללכת צה ולהתקשט צה, דהא ע"כ אותן דקניית דקחמר התם הוי מתקשטות צב"ח"ט הדין, וצב"ח"ט מיירי התם דקחמר חזו שערי לבתי, ואין לומור שהיו משימות לעיף או מידי על הפלג, דא"כ מאי אכני ה"ל קישוט הרי כל ענמו של אותו קישוט לא הוי אלא צב"ג שחזרה צעלת שער, אלא פשיטא דמיירי שהולכות בשערות מגולות, וכשתענין צב"ח"ט דערכין וצב"ח"ט דף כ"ד צב"ח"ט וראש"י שם חמלא דאין משום שער צב"ח"ט ערוה אלא צב"ח"ט צב"ח"ט נצורה, וגם שהצער נראה עם השער כדאוקימנא.

וכן צב"ח"ט דף כ"ה צ' אהא דאיתא שם, ות"ק אפ"כ צב"ח"ט ור"מ סבר איירי דזוכמא לא ניחא ליה, כתב על הגליון שם מהש"ג, וי"ל היתר מכאן לשערות שכתשים נשואות נותנות צב"ח"ט.

ובבאר שבע צב"ח"ט סימן י"ח, הביא שמהל צב"ח"ט מהר"י קאנילנצוין שהשיג על הש"ג וכתב דפשוט יותר מביעוה צב"ח"ט דמה שנת היתר ללכת צב"ח"ט צב"ח"ט גמרא, מיירי דוקא כשמוכס תחת הסבכה ועל ראשה רד"ק, דהא פירש"י והרע"ב והערך צב"ח"ט דערכין דפ"ג היינו שרגילות היו נשים כששערן מוטע לקשור שיער נשים נכריות שגורא כמו שערן ע"ש, ומשמע שכל ענמו לא הוי אלא כדי שחזרה צעלת שער הרבה הדבוק לצורה **, א"כ כשם ששער ענמה מכוסה צב"ח"ט ורד"ק כך פ"ג הקשורה צב"ח"ט היתה מכוסה ענמה, וכצטור סימן קמ"ו צב"ח"ט הרמב"ם דל"ג דשער מכוסה צב"ח"ט צב"ח"ט.

(*) ובמדרשי הוהר לקט שמואל על התורה פ' בראשית ג' נ"ו בתורה אור, כתב על דברי הוהר הנ"ל בפרשת אחרי ופרשת נשא, דבשו"ע י"ד ס' קצ"ח סעיף י"ח וכו' הובא הדין של נטילת צפרנים משום חציצה, וכן נוהגין, אבל בענין השערות לא הובא שם שום מנהג לספרן כו', ולדעתי הטעם שלא נתקבל מנהג של גזיות השערות, מפני שבזוהר פ' פנחס דף רמ"ח הובא טעם אחר על נטילת הצפרנים והשער וגם נזכר שם רק דעיר מרישא דשערא [בגין דע"י לאסרקא רישא] בכדי למהיב חולקא לסט"א ע"ש, ועיין בדרכי תשובה י"ד ס' קצ"ח סק"א שמביא שם מקדש מלך פרשת אחרי, שלשון הוהר"י פנחס הוא העיקר ובדיק וכו', ושערות הראש יש פוסקים שאוסרים לגזן [ביום הסבילה] מחשש חציצה שישארו מהשערות מדובק על גופה, לכן לא קבלו עליהם הנשים חומרא זאת. ועי' עוד בדרכי תשובה הנ"ל שהביא מכמה ספרי הספרים שכתבם

אוצר

סיק בד אוח ה

הפוסקים

תפארת צנים (להר"ה שפירא) על החורה צו"ת שצנף הספר סימן צ' וצנמקי אר"ה (לכ"ה רח"מ שפירא) סימן ע"ה. ויש שכתבו לאסור משום מראית עין, או משום פרילוחא. באפי זוטרי סק"ט, אחרי שכתב שכבר נחפשת המנהג בכל איטליא כהש"ג מסיים, דלפי האמת ודאי דבר מגונה ללכת כן הנשואות כמו בהחולות, ולכל הפחות ה"ל לכסות מקצת ראשן לשם על הפאה נכרית לעיף מפני הרואים, כדי שיהיה הפרש בין בחולות לנשואות, ואי חייש חילוי אצטלוי, וכו"ש מה ששמעתי שיש מהב"ד רע ומר באיזה מקומות דלמעלה מהפאה נכרית מושיבות מקצת שער ראשן ממע למען חיראש שהכל הוא שערותיה, וראוי להמירם להודיע האיסור ברבים עיי"ש.

גם בתפארת ישראל פ"ו דשבת כתב דפאה נכרית איכא משום מראית העין דמחזי כפרועת ראש דאסור אף בדרכן כצו"ת ס"י ש"ה סעיף י"א ועוד. וכ"כ בפ"ד דזויר אות כ"ז. וכ"כ בחורם שבת ס"י ש"ג סק"י, והוסיף שאין דברי הש"ג כדאוס להחיר גדר שגדרו צנ"י משנים קדמוניות, ועוד כיון שהוא דומה לשער הרי הוא פועלת כהן [בהכרח] ערוה, ומסיק ללכת לחוץ איסור גמור הוא, וגם צדית וצחצר קצלו עליכן שלא ללכת צדום דבר הדומה לשער, ונדר לאוריותא הוא כ"ה. [ועיין להלן בשם צבילי דוד וחשורית ש"ן]. גם באצקת רובל (לר"ה ליכטנשטיין) ח"צ כלל צ' פרט א' כתב לאסור משום מרה"ע כ"ה, וכמה פריות יכול להסתפק מזה. וכ"כ בספרו מקרי דרדקי ע"ם בראשית אות ל"ה, ובספרו שירי משביל כלל ה' פרט ט'. וכ"כ צברי צממים מהדו"ק ס"י ל"ו דאסור משום מרה"ע עיי"ש שבהר"ך.

ובשו"ת מהר"ל דיסקין צקונטרס אחרון ס"י ר"ג, אחרי שהציו דברי הש"ג דשער חלוש שרי, כתב דדוקא כשיכיר לכל שלא נעשה משער עלמה אצל בל"ה ודאי אסור משום מרה"ע, ובפרט לעיין איסור ערוה שהיה תש"ש בהכרח, גם בל"ה י"ל דשם רק לחצר אמרו וצאניה מעורבת אצל לה"ה עדיין מ"ל.

ובישועות יעקב כאן, כתשו נכדו, [צעל צרכה ר"ה], אחרי שבהר"ך צנ"ן שער של מח וצ"ה הש"ג, צ' דמשום חשש של שערות מחים חין להחמיר משום דיש שיעות המחירין וכנ"ל, וגם ר"ה הש"ג יש ליישב אף מלד הסדרה יש איסור בפל"ג, לפמשי"כ הרא"ש בנשיבה דכלל הני השנויים צמחני דכחוצות דש"צ א' מלכד האיסור יש גם פרילוחא, ומעטס זה יולאת בלא כתובה, אף דמלד האיסור עלמו לא אברה כתובה וא"כ בפל"ג כיון

דשבת מירי בנשואה עיי"ש.

*** אך בבית אהרן (קריספיין) תהא"ע דף ל"ט כתב עליו דמדברר הר"מ באר"ח ס"י ש"ג לא נראה כן, דכתב מפורש שמותר לאשה נשואה לגלות פאה נכרית שלה עיי"ש. ובשו"ת בן פורת יוסף (להר"א מפסיקא) שבס"ס אמרי יוסף על התורה ויקרא במדבר, ס"י ו', כתב דקדושת הבית אהרן לק"מ, דהד"מ מירי שם בחצר, דהוא מצוין עמשי"כ הסור ויוצאת בחצר, וע"ז כתב דמותר לגלות פאה נכרית יכו' אבל שערות גופה אסור, דהוא ס"ל בהסמ"ג והש"ג המובא בב"ש ס"י קס"ו, דגם בחצר אסור בפריעת ראש, וע"כ גוראות נפלאות על הפמ"ג ס"י ש"ג מ"ז סק"ט שהעתיק מהד"מ דמותר לצאת בפאה נכרית מגולה לרה"ר, וסיים דכ"כ הש"ג, וזה אינו, דבד"מ שבטורים שלפנינו וגם בד"מ הנדפס בפני עצמו בשנת תק"כ ליתא תיבת "להר"ר", ומירי בחצר כמשי"כ וממילא נמי אין רא"י ממש"כ רמ"א באר"ח ס"י ע"ה דכ"ש נכרית, דהיינו נמי בכית או בחצר שאין רבים בוקעים בו. [י"ל בדעת הפרמ"ג דמאחרי שהר"מ שם מעתיק את השלטי גבורים, שכן מחזיל דבריו: מצאתי כתוב בהגות אלקסי. א"כ אף שלא הזכיר לרה"ר ס"ל דאין זה אלא קיצור לשון].

לדן את מי שתקוף, המג"א ורמ"א הג"ל וצ"מ סימן ש"ג ולכ"ה אר"ח סימן ע"ה, וא"כ לפי"ז יש לסמוך עליהם כעל יחד תקוע, חולם יש צדק איסור חדש, כיון שרוב השערות הם ממחים, וא"כ מלכד שיש סכנה צדבר, יש עוד איסור המבואר בשו"ע יו"ד סימן שמי"ט סעיף צ' דשער המת אסור בהנאה, ואחרי שההר"ך במחלוקת הפוסקים אם גם מת עכו"ם אסור בהנאה, סיים דאם יש ציד צ"ד למחות מוטב, ואם חין יניחו להם, כי יש להם על מה שיסמכו בעיקר הדין על הש"ג ומג"א, ובעיני איסור הנאה יש לנדר צדק לס"ס, ספק להפוסקים המחירים מת עכו"ם, ואח"ל דאסור, דילמא שער המת מותר בהנאה ולכן חין דעתי שיוסרו אם חין שומעים לדברי תוכחה.

וכן בעדות ביהוסף (מעטל) ס"י כ"ע אחרי האריכות צדק, העלה דאין צפאה נכרית משום גילוי שער, וגם חין חשש משום שערות של מח *.

אולם הרבה אחרונים החזיקו צדעת הבאר שצ"ע ואסרו ללכת צפאה נכרית. צנ"י אר"ח סק"צ הש"ג על הש"ג, וכתב דמה שצ"ה ראה מהא דאמר צנ"י דף כ"ה ות"ק סבר אפשר צפאה נכרית וכו', לדבריו חוקשי לר"מ דאמר שם שיהיה צפאה לומר אי אפשר צפאה מגולחת, הרי [בין כך] חייבה יכולה לגלות שער, ואע"פ מ"י לית ליה לר"מ דת משא ויהודית, אלא ודאי דמירי צדית וצנ"י צעלה א"כ חין ראה להחיר פאה נכרית **.

וכן חין ראה ממחני דשבת דיוולא אשה בחוטי שער וכו', דיש לומר דמירי צפניות שדרכן לילך בגילוי ראש ***.

וכי"ס דני"ל פשוט דאסור לאשה נשואה להתקשט צפאה נכרית, והמורים היתר חדשים מקרוב עתידים ליתן את הדין. וצ"י לחמי חודה דף ד' כתב שאצ"ו ההפלה ז"ל וצ"י דינו החרימו על לבישת פאה נכרית.

גם בשאילת יעב"ץ ח"א ס"י ט' כתב לדחות הראיות מסוגיא דשבת וזויר הג"ל, וכתב דפאה נכרית לא עדיף מקלתה דאסור משום דת יהודית. וכן שם ח"צ ס"י ז' ח' בהר"ך להשיג על הש"ג והמג"א והעלה ג"כ לאיסור עיי"ש. וכ"כ בהבכותיו לגמרא זויר כ"ה צ', ובספרו לחם שמים שבת פ"ו מ"ב. גם בספרו מור וקליעה ס"י ע"ה דמה סברה הש"ג וכתב לפרש דברי הרמ"א צו"ח ס"י ע"ה הג"ל באשמו ולק"ש ****. ועיין עוד להלן מחשבה מאהבה. וכן החת"ס בהבכותיו לשו"ע אר"ח ס"י ע"ה צ' ע"ד המג"א שהשיג על הב"ה, שהמעין צ"ס צא"ש צפנים יראה כי סוף דבריו נכונים, ושכן העלה מהר"י יעב"ץ הג"ל לאסור. [ועיין צלוות הח"ס (שבס"ס) הזכרון, ירושלים תש"ט] שכן, וגם צפאה נכרית חני אוסרעס איסור גמור]. וכן כתבו לאסור צ"י

(*) וע"י גם במהר"ם שיק יו"ד ס"י שמים ובד אליהו (נדפס תע"ב) ס"י ס"ו, שהעלו ג"כ דאין לאסור פאה נכרית מטעם שערות של מחים, אבל לא דנו על עצם הדבר אם יש היתר ללכת בגלוי בפאה נכרית.

(**) וכע"ז כתב לדחות הראיה מנזיר בתשו"ה הר"ר ברוך י"טלם שבתשובה מאהבה ס"י מ"ז המובא לעיל בין המחיריים. וגם בבית יעקב (מצויזמר) ס"י קנ"ב כתב דיש לדחות הראיה משם נזיר עיי"ש. ועיין בחלק לוי אר"ח ס"י ל"ח.

(***) וכ"כ דאין משם ראיה להחיר בס' בית דוד על המשניות שם, ובלחמי תורה דף ר', ובהמהות מראה כהן בניזר דכ"ה. וע"י בעדות ביהוסף (מעטל) ס"י כ"ס מה שדן ברא"י ז'. ובצמח צדק (מליבוואויטש) בח"י לברכות פ"ג מ"ה כתב על הצ"י אר"ח דלא עיין בש"ג שכתב בהדיא דבנשואה מירי והביא ראיה מהא דאמר שלא תתנה בעיני בעלה, ומשי"כ דיוצאה אשה בחוטי שער מירי בפניה, זה אינו דבגמרא שם אמרו שלא תצא זקנה בשל ילדה עיי"ש. ובד' אלעזר ס"י ע"ה נדחק לומר דאמר הטעם שלא תתנה וכו' י"ל דמירי בארסה עיי"ש. ובתל תלפיות שנת עת"ר ס"י ר"ד כתב הר"מ גינו, דלהלכתא אין הכרח דסוגיא

או"ר

סי' כו אות ה

הפוסקים

יחודית *** ועי' לעיל בדברי שו"ת יעבץ ח"א סי' ע' שם ג"כ דיש בזה איסור מלד דת יחודית.

ובתשורת שו"ת ח"א סי' תקי"ב כתב דמטעם על האחרונים שלא הביאו הירושלמי צ"ל המדיר ר"ח בשם ר"י הוולא בקלותין שלה אין זה משום ראש פרושה, הדא דתימא בזה, אבל למצוי יש זה משום ר"פ, ופירש הערוך קלותין בלשון רומי שער ותלתלים ופאה נכרית, והוצא בגליון הש"ס כתובות דע"ב צ, הכי דפאה נכרית במצוי אסור משום דת יחודית, ומאן ספין לרלוך על הירוש' בדבר שאין מוכח בהיות משה"ס צבלי כו' **** ואף דמשום מראית העין ליכא אס' כל נשי העיר עושין כך, מ"מ משום פריעות ודת יחודית איכא וכו', ובר מן דין אותן שכשנשאו מנעו עצמן מפאה נכרית יש בזה איסור מלד הקבלה דהוי כנדה, עי"ד סי' רי"ד והכי דלכותיה נכח איסור יש בזה משום אל תעש תורת אמה.

גם בשו"ת זן פורת יוסף (להר"א מספינקא) שכתבם אחרי יוסף על התורה בספר צמד צביון דברי הירושלמי הבי"ל ומסיק דסיומא דפסקא שכליכא ברה"י או במקום שרבים צוקעין זו כו' לכ"ע אסור מלד יחודית ויולדת בלא כתובה וכו', וכן נלחט בפסח שקוראין "האר הויצט" לנד בני רדוד או מטפחת הוא איסור גמור מלד יחודית.

ובלבדשי מרדכי מהדו"ת יו"ד סי' קס"ח חילק בין שלושפת הפאה נכרית על שערות ראשה, דלא איכא משום דת יחודית, לבין שלושפת על מלפפת שצראשה דמותה, ומתחלה כתב על דברי השולח שר"ל דלגחא בפאה נכרית הוא דאורייתא דלא מלא מי מן הפוסקים האחרונים שסבור כן, דכתובות דף ע"ב פריך פריעת ראש דאורייתא דתניא ופרע את ראש האשה וכו', ופשיטא דקאי על פ"ר ממש, דלעו אשה סוטה שיש לה פאה נכרית לא צריך הכהן להסירה ממנה, ואחר שהביא דברי הירושלמי הבי"ל כתב דמפרשי הירושלמי פירשו דהיינו דבר קל על ראשה כגון מטפחת כמ"ש הרמב"ם פכ"ד מאישות והמחבר סי' קע"ו על מ"ש בגמ' דידן קלחא דהיינו מטפחת בלא רדוד, אבל בערוך ערך קלותין מפרש שהוא פארו"ק ושייט"ל או פאה נכרית, אס' כן מפורש בירושלמי דפאה נכרית במצוי או מחלחל להר"י וכש"כ ברשות הרבים יש זה משום פריעת ראש, והנה לפ"ז עכ"פ להרמב"ם והמחבר ולדברי הירושלמי לפי דברי הערוך שיהיה יש בהם משום פריעת ראש, אך נהירנא מאמי מורתי ה'דקת נייע שהיתה מאוד מקפדת על המלפפת התחתון הנקרא "אונטער הויז" וכמזומה שהיו לה שני אונטערבוין, ולדעתו זה העיקר בכל מה שמכסות ראשן יהי' על אונטערבוין הבי"ל, ולפי' אפשר לומר דגם מה שאסר הירושלמי קלותין, דהיינו שייט"ל לפירוש הערוך, היינו נמי אס' אינו על המלפפת הבי"ל אלא על שער ממש, דלא עדיף ממטפחת, אבל אס' לנשפת על המלפפת הבי"ל לא קאמר דהוי עוברת על דת יחודית דפריעת ראש, וכן יש לדיוק בלשון הירושלמי דקאמר

כיון שאינו ניכר אס' הולכת פ"ר, פריעותא מיהו הוי, וצ"ל לדנוא. וכעין זה כתב בשו"ת ח"א סי' ע"ב סק"ג, אלא שלענין מנצטות של שער כתב שאם השערות ארוכות ויולדת חוץ למנצטות יש להחמיר, אבל המנצטות לנד אין דין שם איסור.

ובשו"ת מהר"י אסאד חו"ד סי' סס"ו כי דזה הוי בכלל משאח"ל בספרי [פ' אחריו] עה"פ ובחוקותיהם לא חלכו לאסור לנצטות ארגמן וכו"ו או מגדלי בלגיות, היינו קליעת שער ראשן, ועוד כיון שעל הרוב נלקחין אותן השערות מלח העם המתים צבת"ח יש שם סנה בדבר וגם מאיס, והיותה נראה לאסור ולגזור תחילתן משום סופן דהא חזין מה עלתה בידם עי"ז, גם עד היום בלא מזה הגשים לילך צפרועת ראש צשערות עצמן שלהם.

ובשנות חיים (להר"ש קלוגר) תשו' שט"ז כי לדנוא נ"ל בדומן הזה אף המג"א [שפסק כש"ג] מודה לאסור, וצפרע צמדינת רוסיא דהגזירה הוי שם שילכו הנשים צשערותיהם ודאי אסור, שהרי עיקר האיסור הוא משום הרכור זה ופריעות, וא"כ המג"א מייירי צממו וצפרע צומן הש"ס שהיו רוב נשים כשרות ולא ה"י דרכן לילך בגילוי שער ולכן מותר צפא"י דמירע ידעו שאין השערות שלהן ולא יצאו ליד הרכור, אבל צעור"ר צו"כ"י שהרבה פרוצות הולכות צשערותיהן צבוגה, א"כ אף ההולכת צפא"י מה מהני, שהרואה לא ידע ויסבור דשערות שלה הוה, וצפרע צמדינת רוסיא דהגזירה שם כן הוא והרבה הולכין כן מכה הגזירה א"כ צודאי יאמר הרואה שגם זו כאלה מהן וסוף סוף יצא ליד פריעות והרכור, וצוה יש לדחות ראית הש"ג מנמ"י שנת דיוולתה צפא"י, ד"ל דהתם מייירי צאס הוא על השצבה צענין שניכר שאינו שלה וצוה מותר, רק בשלה אף דניכר דהוי צתולט ואינו מחובר מ"מ גזרין אטו שהוא מחובר, אבל צפא"י וניכר צחון שאינה ממנה הוי גזירה לגזירה ולא גזרין, ואחר ש"י עוד לדחות ראית השט"ג מחזיר, מסיק, דהעיקר כדעת האוסרין צפרע צו"כ"י וצפרע צרוסיא כיון דהוי הגזירה על כך הוי ערקתא דמסאני וצודאי אסור לעשות כן, וכו' *).

ויש שכתבו דאף איסור משום דת יחודית יש כאן. בחסד לאצרכה חנינא סי' פ"ז אחרי שכתב לאסור משום פריעות, ואחרי שהאריך לדחות ראיו המחירי מסיק דאף הרמ"א צו"ח סי' ע"ה לא הקיל אלא לגבי ק"ש משום דשיעת רוב האחרונים דאין בפאה נכרית רק איסור דרבנן ועל כן לא החמירו בזה לק"ש, אבל חלילה להחיר ללחט לשוק בפאה נכרית, תדע מדלא הביא הרמ"א דין זה צבא"י סי' כ"א שם עיקר דין פריעת ראש, אע"כ שלא ראה לסמוך בזה לפרוץ גדרן של ישראל, ועכ"פ לא עדיף מקלחה דיש זו משום דת יחודית **, ונוסף על זה יש איסור משום דשערות מן אסורים צהגאה. וכן בדברי חיים [מלחזן] ח"ב חו"ד סי' נ"ט כתב דרוב האחרונים מסכימים לאסור, ואין לנהיג ולעזי אחרים, וסיים צודאי אסור ללחט בפאה נכרית, והוא דת

*** ועי' בדברי חיים שם שכתב דיותר מזה מבואר בר"ן ובריטב"א בכתובות ומבאר באסיפת קנים שם שאפילו לתת חתיכת משי וכדומה על הפדחת שיהיה דומה לשער אסור דנה הוי דת יחודית. ובכר העיר עליו בלבדשי מרדכי (תרצ"ז) סי' פ"ו שלא מצא כן שם, כי מ"ש סוה ורד ולפירוש הרמב"ם הוא על פניה ממש או פדחתה הלא פירש שזה חוטיין אדומים שע"כ פניה מתאדמין, א"כ אין הטעם משום דנראה השערות רק דזה בעצמו פריעות.

**** מיהו מפרשי הירושלמי פירשו דקפליטין היינו דבר קל על ראשה כגון מטפחת, וכדלקמן בדברי הלבדשי מרדכי.

(*) ועי' בספרו קנאת סופרים סי' כ"א ובספרו ובהרת בחיים סי' פ"ו, דמבאר שם שהגזירה ברוסי' היתה שלא יספרו שערותיהן.

(**) ועי"ש שכתב ד"ל דמסעם זה הוי גם איסור דאורייתא לפי מה שפירשי בכתובות ע"כ א' אזהרה לבנות ישראל וכו' מדעבדינן הכי לנחלה מדה כנגד מדה, וכיון דעיקר האיסור משום פריעות מה לי שער צצמן או שער נכריות העשויות באופן שנראה כשער צצמן ואסור מן התורה, וכבר ביארנו בחס"ל [מהדוריק] סי' פ"ה ביריד דלחומרא לכו"ע דרשינן טעמא דקרא עי"ש. מיהו לא מצינו לו חבר בזה והוא עצמו כתב דרוב האחרונים סוברים דהוי מדרבנן. ועיין להלן מה שיתבאר מלבדשי מרדכי, ומגן גבורים.

אוצר

ס"ק פד אות ה-ו

הפוסקים

הב"ש ואולי הוא ג"כ ככלל דת יחודית, וצפרע לקשור בשעתו כמו שהיו נהגות בזמן הש"ס דודאי איכא איסור היכא דאין הנהגה בן, וגם מהר"י קלנלנבויגן שהאריך בפסקו בזה בלי ספק שכונתו היתה לשם שמים בשביל שפירא העם צעה הכיאה וכל כונתם היתה לדמות להעבדים וע"כ ליצתו רוח עברה לעורר מדנים ע"י, והרבה יש לדבר מה צומנינו צעור"ר וכשם שמהלך לומר וכו'. וצמחן האלף שם אחרי שכתב שאין ראיות הב"ש מבריות סוים, וראוי להחמיר, וצדי חמד אסיפת דינים מערכת ד' אות ג' אחרי שהביא הדעות השונות של האחרונים צד הצד דפשיטא דצמחמותינו [מקומות הספרדים] שלא נחפשו המנהג הזה כבר קבלנו דעות האוסרים ואסור לפרוץ גדר.

ויש מי שכתב להקל יותר בזמן הזה. בסתרי ומגני חלק ב' סי' מ"ד (א') אחרי שהביא דברי הפוסקים האוסרים והמתירים, מסוים שאף שאיני כדאי להכריע בין האריות האלה, מכל מקום כיון שראינו שהגהות אלפסי החדשים והרמ"א ומג"א ליכא צפא"י משום איסור ערוה א"כ אין מה נענה צתריהם ובודאי יש לסמוך עליהם להקל, ומש"כ צתפארת ישראל להחמיר משום מראית העין וצו"ת מהר"א החמיר משום שעל הרוב עושין הפא"י משערות מתי נכרים, וכ"כ צו"ת הרי בשמים א"י סי' ל"ו, לפענ"ד החמירו יותר מדו, דלו יהא כדצריהם שעל הרוב עושין ממתי נכרים — מה שצאמת אינו צרור כ"כ דלפי מה שחקרתי ודרשתי אנכי מיעוטא דמיעוטא עושין בן, כי רובא דרובא בלא מצינו מקלט לנזירות — הא הרבה גדולי הפוסקים ס"ל דמתי נכרים מותרים בהנאה כמש"כ נקב"כ וי"ד רס"י שמיט ובגליון מהרש"א שם, וגם לחוש אחרת שישצרו הרואים שהוא שערות ענמה, היא חומרא גדולה, לכיון שידועין בעולם שיכולין עתה לעשות פא"י ופה כל כך שחרא כשערת ענמה אחרי נחשוד אותה, הא מאן דבעי למיכווי חסידא יקיים מילי דאצות לדון את כל האדם לכך זכות, עיין ילקוט סופר פ' קדושים לשואבן סי' ל"ו, וכתב לכן לישראל וכו', ופוק חזי מה עמא דבר דענ"כ ברוב מדינות פרקו נשים רבות מעליהן עול דת יחודית והולכות צפומצי בשערותיהן הטבעיות, ובעת כזאת צודאי א"ל לחפש בדרכים אחרי חומרות יחרות וארץ להיות ערוס צירא, וע"כ נלפע"ד שיותר טוב להשטן ע"ד הפוסקים המתירין כדי שלא אחיה קולא מחומרא וד"ל, והמחמיר יחמיר על ענמו, כמו שהחמיר ג"כ מן החת"ס צלואתו לצני ציתו.

ו. להמחמירים אם יש חילוק בין פא"י על כל הראש או רק על מקצתו. בשאלת יעב"ץ ח"א סי' ע' אחרי שבי' לדמות הראיות להחמיר, כי דמ"מ נ"ל לחלק דפא"י אינו אסור אלא צנתינה צנוכה הראש במקום השער דשייך צ"י משום פ"ר, אבל צנתינה למטה משצבה על פדחתה וצדעיים במקום שכלין שערותיה לית לן צה, דלא הוי אלא כשאר חכשיטין שצחון עי"ש. וע"כ בשאלת יעב"ץ ח"ב סימן ז' וכו', וצפארת לחם שמים למשניות שבת פ"ו מ"ה.

ובן בתשובה מאהבה סי' מ"ח אחרי שהאריך בזה כתב, דלעשות קלועים המכסין כל הראש ונראה כפ"ר אין דעתו נוטה להקל בלל, והוא עכ"פ כדצרים המותרים ואחרים נהגו צו איסור, ומנהג זה עפ"י ח"ח מהר"י מיינן וצא"ש ויעב"ץ, אבל לעשות כמין פאות סביב ראשן תחת צ"י סצכות נלע"ד להקל, אך כ"ז מדינא, אבל כבר הוכיח הנצי"א יטן כי גצבו צנות ליון וגו' ואף דאין איסור גמור צה אבל אין זה מדרכי הליניות.

ובשו"ת מהר"י חיות סי' נ"ג אחרי שהביא ד' התשובה מאהבה הנ"ל ושכ"כ צמור וקליטה סי' ע"ה, כי דפא"י אס

דקאמר קפליטין "שלה" מה היא מלת "שלה", ומשמע דפשיטא לכלל אשה יש לה קפליטין, ולהב"ל א"ש דעל המלפפת האונטערבויז מותר, רק בקפליטין לצד בלא כיסוי אחר תחתיהם יש צו משום פריעת ראש, ועל דבר זה ודאי יש להזהיר בצאצרה אחר אזהרה. ויש מהאחרונים שאף שמעיקר הדין דעתם להתיר, אבל מקום חששו למעשה לדעת המחמירים. צנית ילחק (שמעלקים) חלק אורה חיים סימן י"ד, אחרי האריכות באיסור פאה נכרית, וגם צנין החשש של שערות מתים, מסיק דלדינא אין להוכיח לאסור פאה נכרית מדינא דגמרא, וקנת ראיה יש להוכיח להיחר, אך אמנם יש לחוש לדברי האוסרים והם גדולי האחרונים והמורים, וגם לפי שעל ידי זה רבים יצאו לידי מכשול וחילול שבת גדול שסורקין הפאה נכרית בשבת, גם הורה הנסיון שאחרי שהולכין צפא"י הולכין בשערות ענמן ולא מנכר, וצא"ן לידי איסור דאורייתא, ע"כ שומר נפשו ירחק מזה, ומכרחיו לכל ירא כי להזהיר לצ"צ שלא ילכו בדרך הנשים הפרולות ולא ילכו צפא"י ויזכו לנשים כשירים משרתי עליון כמאחז"ל. וע"י עוד שם צסימן ע"י וע"י.

ובמהר"י חיות סי' נ"ג כתב דאף דמטעם חשש דשערות מתים יש להחמיר משום דהוי ס"ס וגם ספיקא דפלוגתא הוי בכלל ס"ס, עכ"ז כיון שכבר נהגו צמדינותו להיות נזהר צנה זו וצינו ילדותי לא שמעתי שיהגו קולא בזה בכל חפלות ישראל צמדינת פולין, ורק חדשים לצקרים בלא אשר הרבה פרצי הגדרות וראוי להוכיחן ולהחזיקן למנהגם הקודם, אך אם לא ישמעו מוטב שיהיו שוגגין וכו'.

ויש שכתבו דזה תלוי בחילוקי מנהגי המקומות. בשבילי דוד לאו"ח סי' צ' אות צ' כתב דמה שהד"מ מחיר צפאה נכרית היינו צמקום שלא נהגו הנשים מעולם ליחר צזה, אבל צמקום שנהגו כבר שלא לילך אפילו צפאה נכרית, ודאי דאינו מדרכי הליניות, וראיה מכתובות ע"כ דקחשיב צדה יחודית ראשה פרוע ופריר ראשה פרוע דאורייתא היא, אלא דדת יחודית מקרי אף שאינו מלד הדין רק הנשים נהגו כך לליניות, וא"כ כמש"כ צה שכבר נהגו בן לליניות, וכל ההוכחות מהגמרא להחמיר פאה נכרית הוא רק צמקום שלא התפשט ליחר צה ולא עשו דרך לליניות כלל מזה, משא"כ צמקומות ומדינות שכבר נהגו בן גם זה דת יחודית היא, מיהו כשראשה פרוע ומחופה צפאה נכרית כדי להעצות שערן דאסור אפילו צפנויה, צה לא מהני אף אם ח"ו הרוב יעשו בן, וכמ"ש רש"י ציטעיה (ג' ע"ז) על הפסוק הלוך ותפיק שפירש צתרגום ונתן דזה פאה נכרית שגשים קולעות עם שערן שירא ריבוי שער, והפסוק מדבר צפנויות דליכא איסור שערות רק בשביל הריבוי ע"י פאה נכרית, ומכש"כ צנשאות דשערות ענמן לחוד אסור וכשנשואין גם פאה נכרית להעצות שערן כ"ש דהגדילו האיסור, והד"מ סי' ש"ג שמתיר פאה נכרית היינו צאופן דלא מתעבה שערותיה ע"י הפאה נכרית רק כיסוי צעלמא היא, אבל כשמתעבות על ידן ודאי פריניות גדולה היא וכנ"ל.

ובמגן גבורים לאו"ח סי' ע"ה שטה"ג סק"ג אחרי שכתב לדמות השגות הב"ש על ראיות השלטי בצורים, כתב עוד דגם מש"כ הב"ש לחוש צפאה נכרית משום מראית העין הנה צצבים שנהגו בן לא שייך מראית העין דלא חשידי וע"י וי"ד סי' קמ"א ס"ד צהגה, וכ"ש צה לכל הנשים נהגו בן היאך אפשר דכוין ועצרו על דת משה ויחודית עכ"פ, ומכש"כ למאן דכוצר דהוא דאורייתא, וע"כ ישפטו הכל שזכא פא"י, וסוים דיפה כתב המג"א שאין דברי הב"ש מחזיקין, אלא דמ"מ זה ודאי שאס אין מנהג המקום בן שילכו הנשים צפא"י ודאי יש לאסור משום מראית העין כמש"כ

פרועות ראש בשוק (ג) [א] אחת (ה) פנויה

ואחת

ביאור הגר"א
[א] אחת פנויה. מדקאמר
לבנות ישראל ול"ק
לאשה :

באר היטב

(ה) פנויה. היינו אלמנה או גרושה או צעולה. אבל צעולה מותר.
צ"ח ח"מ צ"ח צ"ח. ופריעת ראש נחזר ליכא איסור אלא
משום נתינת. עיין צ"ח. אנוסה נריכה לכסות ראשה וכל שלא
נבעלה אף שנתקדשה מותרת לילך נפריעת ראש כשאר צעולות.
שנות יעקב ח"א סי' ק"ג. ונתינת חות יאיר סי' קצ"ו פסק דאף
צעולה שנתקדשה יש לילך נכיסוי ראש וכן פסק נתינת יתכן הלוי
אחריו של הט"ז סי' ט' ע"ש :

פתחי תשובה

(ג) אחת פנויה. עכ"ל ש"כ היינו אלמנה כו' ונמנ"ל סי' ע"ה סק"ג
נראה נתינת דוחק לפרש כן דא' דפרועות ראש דכתב בזה"ע
היינו שסותרות קליעות שערן והולכות בשוק דזה אסור אפילו בפנויה כו'
אלא דפטיס לא מיתסרי מלדוריה' כו' ע"ש אמנם נ"ל דגול מרצנה כתב
דפס' כיוון ה"ח וה"ט דהיינו אלמנה וגרושה והוא תדברי מהירושלמי נפ"כ
דכתובות סוף הלכה ה' ע"ש (ולפ"ז י"ל דצטולה אין איסור אפילו סותרות
קליעות שערן ועי' נתינת השקל ע"ס). ומ"ל הט"ז היינו אלמנה או

הפוסקים

סיק כד אית ו - ס"ק כו אית א

אוצר

המתפחת אין איסור ללכת צו אע"פ שנראה קצת אלא המלח, כיון
שאינו נראה להדיא אין להחמיר כל כך כמ"ל הב"ח צפירוש.

ה. להמקילין בפאה נכרית האם יש חילוק בין שערות של
עצמן או של חברותיהן. עי' צ"ח הכ"ל
שכ' דלא שגא שערות דידה או של חברתה כל עוד דעצדי לנכסיו
וכן תלושות ש"ד. וכ"כ דד"מ לאו"ח סי' ש"ג. אך צע"ז לאו"ח סי'
ע"ה סק"ג הביא בשם הלבוש דאף להמחיר פל"ג מ"מ צע"ז
עלמן שנחטכו ומצד צדאש אסור לקרות ק"ש כנגד עי"ש. וכן
צמגן גבורים שם וצמגן האלף החמיר בזה והוצא צמ"צ סי' ע"ה
וכ"כ דברי צמ"ח סי' ל"ו. אמנם הפמ"ג באר"ח סי' ע"ה
בא"ח סק"ה כ' דאף בשערותיה התלושות מותר ועל הע"ז שהביא
מהלבוש כ' דלפי דעתו מ"ש הלבוש פל"ג שאין שלם היינו שהם
תלושים, ומ"ש משערותיו או מחברתה וש"י.

גם בצבחות ר' צורף פרנקל שם כתב שאין מבוחר מהלבוש מש"כ
הע"ז משמו. ועיין אלי' רבה לאו"ח סי' ל"ג וכן בס' הגדולה
אה"ע סי' קט"ו הגה"ע אות ע' ובאר"ח סי' ע"ה הגה"ע אות ג'.
כה. בשוק. עי' צ"ח סק"ה א"ס גם צה"ר יש איסור משום
פריעת ראש או דאיון אסור אלא משום לניעות.

ופרטי דיונים אלו יתבאר א"ח להלן סי' קט"ו סעי' ד'.

כו. אחת פנויה. א. מקור הדין, ואם גם בבתולה פנויה
יש איסור. כתב הב"ח דמקור הדין נפקא לן מדאית'
בכתובות דע"ז ה' דאזכרה לבנות ישראל שלא ילאו נפריעת ראש,
ומדלא קאמר אזכרה לאשת איש אלא סתמא אזכרה לבנות ישראל
ש"מ דא' פנויה ולא א"ל באזכרה. וכ"כ בצבחות סק"ה. ועי'
עוד בסמוך מה שהוצא מחשי' גכדו של הישועי.

וכתב בפרישה אות ג' דלכאורה נראה דפנויה ר"ל כגון אלמנה
או גרושה אבל צעולות מותרות להלך כמנהגו. ובצ"ח
כאן הביא מהמרדכי סו"פ מי שמחו בשם הראב"ח דצבחות
הרגילה בגילוי שער לא חיישינן. [לענין ק"ש] דליכא הרכור, וכתב
דאין לומר דדוקא צבית וחזר אבל בשוק אסורה ללכת, דהא צרפ"צ
דכתובות שנינו א"ס יש עדים שיאחז צביומא וראשה פרוע,
ופירש"י מצית אציה לצית צעלה, ואפילו דרך השוק משמע, ואל
דפנויה צעולה קאמר אבל הצעולות אינן באזכרה. וכ"כ הח"מ
סק"ג ובצ"ח סק"ה. ועי' פ"ח כאן בשם דגול מרצנה שכתב דופה
כיוונו הח"מ והצ"ח דפנויה היינו אלמנה וגרושה, והוא מהירושלמי
פ"ב דכתובות סוף ה"א וראשה פרוע וכו' והש' לומר שמה צעולה
מן הנישואין היא, זאת אומרת צעולה מן הנישואין אינה יולאה
וראשה פרוע. ועי' בישועות יעקב כאן בחשי' נכדו שכתב דמקור
המקור דגם פנויה אסורה הוא מרפ"ב דכתובות הכ"ל. מדקאמר
דיואלת צביומא וראשה פרוע כיו ראה שצטולה נישאת, מוכח
מזה

כל הראש מכוסה ורק קצת משערות נכריות המה עודפות על
המלח מצדו לנחתן אפשר שצבחת מותר, צ"ח אע"ג דרמ"א
ומג"א הסכימו לדעת הב"ח להחיר בפל"ג, מ"מ כיון דנהגו הכ"ס
לחסור כל גילוי שער צבחה לא ערצ לכו להחיר עי"ש.

ו. ואם יש לחקל יותר בפאה שהיא משערות מלאכותיות.
צבחה"ג הגה"ע אות ז' כתב בשם המשא מלך דדיו
המנהגות חקירה ט', שרע עליו המעשה שראה מקצת נשים שלוקחים
משי שחור ומשימים צבחתם כדי להתייפות שצני אדם הרוואים
טועים בזה וחושבים שהם שערות שלהם, אלא הגה להם לישראל
כו'.

ובתשורת ש"י ח"א סי' תק"ע נשאל בשם הלבוש הנזכרת
שלא ליתן פל"ג על ראשן, א"ס מותרין "צבחותא"ר
שיע"ל [פיה נכרית משערות מלאכותיות] העשו מאיזה לומה
בארץ ודומה ממש לשער, ואחרי שהעלה דפאה נכרית אסורה
[וכ"ל בזה"ע], כתב, דכיון דאיסור פאה נכרית הוא משום
פריעות דמזמין עמלן לנכריות כאלו ראשה פרוע עם שערן ממש,
א"ס כן גם צעירות הלומחות יש בה משום פריעות וזה יחודית
א"ס לא ניכר שאינן שערות, והביא מש"כ הישועי הכ"ל דפאה
נכרית אסור משום פריעות כיון שאינו ניכר, וא"כ האו טעמא
יש גם צבחה נכרית שאינן משערות דמכל מקום נראה כשערות.
ובשו"ת בן פורת יוסף (להר"א מפסיקא) שצבחים אמרי יוסף
ע"ה סי' צמדצר נשאל ע"ד הנשים הלבושות על ראשן "זשיאן",
והוא נעשה ממין הנראה כשערות ועל גבו פרום מכסה דק
מעשה רשת, כך שה"זשיאן" נראה מחוך המכסה, והביא השואל
מש"כ הדברי חיים [והוצא לעיל בהערה שמתחת לקו על הדברי
חיים] דאפילו בדבר הדומה לשער אסור ומכש"כ צ"ד, וגם יש
לאסרו לפמ"ש"כ החת"ס באר"ח סי' ל"ו דלריבין מעפחת וכובע
יחד לא סגי, וה"זשיאן" צודאי לא עדיף ממעפחת לצד אפילו א"ס
הוא מכסה את כל הראש ומכ"ש א"ס אינו מכסהו לגמרי, וגם
היות שנהגו צו איסור עד עתה ע"כ אין להחירו, והרב המשיב
הסכים לדבריו, ואחרי שהעלה דפאה נכרית ודאי אסורה, וכן
ללא צבחה שקורין "באר-הויצ" לצד צלי רדיד או מעפחת הוא
איסור גמור מזה יחודית [וכ"ל בזה"ע], סיים, ומכ"ש ללא
ב"זשיאן" צלצד דנראית כעין פריעת ראש ודאי דאסור, אמנם
אפילו ב"האר-הויצ" תחת ה"זשיאן" יש איסור גמור כמש"כ
הדברי חיים חו"ד סי' נ"ט מהר"ן והרעב"א דאפילו ליתן תחת
משי שיהי' דומה לשער אסור (*), ומכ"ש ב"זשיאן" שצודאי יש
צו דמיון יותר לשער ואסור ללא צו צלי מעפחת על גבו, אבל תחת

(*) ועי' לעיל אות ה' בהערה שמתחת לקו על הדברי חיים מהלבושי מרדכי

שכ' שלא מצא דברים אלו ברין ובריסב"א.

פתחי תשובה

גרופה וגדופה לכל עובר אורח שיראה אותה כריסה בין שיניה וידע שזנחה
אצל היכא שהיא חומרת שלא יחל בתקנתה כגון דא שומעין לה ע"ש. אולם
בגמ' ד' דעמו כהשנ"ו וכו' דכן מוכח בירושלמי שם דנעולה אפילו לא נאסח
עדיין כלל אינה ראיה לנאסח בראש פרוצ ע"ש [ונס' כרס שלמה ופסק
בראיתיו מהירושלמי ע"ש]. ונ"ל הנס' ע"ש נס' חו"י דלף בתולה שנתקדשה
יש לילך בנסיבוי ראש. ע"ש שם' דלפילו חת"ל דלדורות נזמן הש"ס היו
הולכות פרוצות ראש היינו מפני שהיה בנייהם האירוס זמן רב לפני האשוחין כו' :

וע"ש עוד ששאל אדמות אמות דלזון שהיתה משרתת אצל לוי והיא מחרת
בכל חמיה ומלכה ורבו הקופנים עליה לישאנה בלא כסף והנה לוי
נע"ס שלה אין לו גנים ויש לו אשה חולנית צמולי הריאה כמה שנים וכל
הרופאים נחלשו מנה ודבר לוי עם דלזון שאל יסור להשאיל אחותו כי

גרופה או נעולה כו' מלזון זה מנא"ל דנעולה נזכרת קאמר והיינו כהשנ"ו
שהיה לקנו. אך צמחת לא העתיק כראוי נמה דנקט אלו הג' יחד כי אלו
שלתן לא הוזכרו במקום א' כי נצ"ח וח"מ לא הוזכר אלמנה וגרופה רק
נעולה ונצ"ח לא הוזכר נעולה רק אלמנה וגרופה והא' דלוי מדברי הג"ש
משמע דנעולה פנויה שזינתה אין איסור (וכן מדייק מדברי הפמ"ג חל"ה
שם) ואף הג"ח וח"מ דנקטו נעולה י"ל דכוונתם נמי נעולה ע"י נשואין
דיינו אלמנה וגרופה מן הנשואין ולאפוקי מן האירוסין ללא אכל ע"י זנות
י"ל דלזן איסור נפריעת ראש. גם נתש' חל"ו פנים מאירות חל"ה כי ל"ה
דעתו כן וכו' שם דנדר שנתגר על הנתולה שנבעלה ורצה הרב לכופה שחכמה
ראשה גליף ומסיק דלזן לכופה אותה אם נשאל הכתובה הלל כל הנשוא אשה
נזרק וחוקר אחריה וכיון דנתפרסם שזנתה כל מה שיעשה לה כתובה מדעתו
הוא ורשות צדו להוסיף והא' דהנהגו לכפות ראשה עושים לעונתה שלא תהיה

הפוסקים

סימן כו אות א

אוצר

מזה דאלמנה אף שהיא פנויה לאו ראשה פרוצ, ומשום דאסורה
בגיוני ראש.

גם בשו"ת מהר"י הלוי (נחתי העו"י) סימן ט' כתב דצנתולה
אין איסור, דהכי דלזכרה לצנות ישראל סחמא נאמרה מ"מ
תנא דבריו דקאמר דלזכרה לצנו"י וכו' אקרא דופרע את ראש
האשה קאי ואין צנתולה נקראת אשה, ופנויה היינו אלמנה וגרופה.
וכ"כ דדי השיב סימן ד' דמדלל כתבו העור והשו"ע בין
צנתולה בין צנוטה כמש"כ בסמוך [סעיף ג'] דמותר
להסחל צננויה לצדקה בין שהיא צנתולה בין שהיא נעולה, ש"מ
דפנויה דהכא נעולה קאמר. וצמח רבים סימן ל' כתב דמסוגיא
משמע דלא אסרו חלה בנשואה דהא בנשואה איירי, ולא ידעתי
מאין הולאו לאסור פנויה נעולה [עיין להלן בזה שאלה"ז], והכו
דלא לוסף ג"כ צנתולה. וכ"כ בצגיו שם כאן.

ועיין בפ"ת להלן סי' קנ"ב סק"ו שהביא מכמה אחרונים
שהמנהג במדינותינו שהצנתולות הולכות פרוצות ראש
עו"ש. וכ"כ החתם סופר צחי לנדרים ל' ע"כ שלא החמירו
אבותינו בגילוי ראש דנקבות פנויות עו"ש. וכ"כ בשבילי דוד
לא"ה סי' ע"ה אות א' וצתורת חיים שם אות ו'.

ויש שכתבו לחלק בין סתם פריעת ראש שמוחר צנתולה לבין
סחירת הקליעות דאסור גם צנתולה. המג"א סי' ע"ה
סק"ג הקשה אהא דמנא"ל צנו"ע שם שצנתולות שדרכן לילך
פרועות ראש מותר לקרות ק"ש כנגדן, דהכי צנו"ע כאן קיי"ל לא
תלכנה וכו' א' פנויות, ועוד דאיתא בכתובות רפ"ב אם ולא
בהיותה היינו אלמנות, דאם כן הו"ל לפרש, אלא דפ"ר האומר
כאן היינו מסותרות קליעות שערן והולכות בשוק דזה אסור אפילו
בפנויה, וכן פירש"י פי' נשא על ופרע ראש האשה, ומ"מ לריך לומר
דפנויה לא מתסרי מדאורייתא, דאם תאמר דקרא איירי גם
בפנויה א"כ גם בגלוי ראש תהא אסורה לילך, דמהכא ילפין
בכתובות ע"ב ע"א שלא תלכנה צנו"י בגלוי ראש, אע"כ קרא לא
איירי בפנויה רק למדת צניעות היא לצנתולות שלא לילך כן.

וכתב בפנים מאירות ח"א סי' ל"ה שדברי המג"א הם יחד
שלא חמוט עו"ש. וכן הסכים עמו השב"ת יעקב ח"א סי'

ק"ג דהא דלא תלכנה צנו"י פרוצות ראש א' פנויה היינו אם
שערותיה מסותרות ולא קליעות דאסור אפילו צנתולה*, והוסף
דהא דאמרנו ברפ"ב דכתובות דאם ינאח וראשה פרוצ כתובתה
מאחיתים ומשמע אפילו בשוק, היינו משום שצנתולה פעם הולכין
עמה בשושבנים והרבה קרובים וגו' וליכא למיחש מידי, ולא
תהיה כלה עלובה לזנות ציום חופתה.

ובעצי חיים לא"ה סי' ו' אחרי שהאריך להוכיח מהש"ס כהמג"א
כתב דמנין לנו להקל נגד המג"א, ולכן יש להזכיר ולמנוע
שלא תלכנה גם הצנתולות בסחירת שערותיהן.

אולם הרבה מהמחברים חלקו להדיא וכתבו דאף בסחירת
הקליעות מותר לצנתולה לנאח. צמח רבים סי' ל' כתב
דמ"כ המג"א דפרועות הראש הכתוב צנו"ע כאן היינו
שסותרות קליעות שערן וזה אסור אפילו צנתולה והכריחו ממה
שפירש"י פי' נשא, לא נהירא, דלעולם פ"ר ר"ל גלויות ראש,
ומהר"א מזרחי בפירושו ע"ה"ה נתן טעם לפירש"י שהוכרח לפרש
הכי [ועיין פמ"ג שם מש"כ בזה על המג"א], ואין מקום לפירושו
של הרב מג"א, אלא האמת הוא דאין הצנתולות בכלל האיסור,
ופנויות לא איירי בצנתולות פנויות, ואביא מש"כ בנכ"כ כאן
הגה"ט אות ז' ח"ל: מעולם לא ראיתי נשים הנשואות שמגלות
(כ"ל) שער ראשן, גם אין מציאין שום שערות להתנאות בהן כי
אם הצנתולות צעודן בצות אביהן, ומנהג יפה הוא ע"כ, הרי לך
דכולם מסבירים להחיר צנתולה ואפילו בשוק.

ובמחצית השקל לא"ה סי' ע"ה סק"ג תמה על המג"א שכתב
דשערותיה מסותרות אסור אף צנתולה, דא"כ אכתי
קשה מרפ"ב דכתובות דנאח בהיותה אסורה פרוצ ופירש"י
דשערות על כתיפה, והיינו קליעתה מסותר*, והוסף שכן המנהג.
וכן תמה צמח רבים שם וצאפי זוטרי כאן אות י"א, ובספר
יבושע סי' פ"ע, ושם מסיק דצנתולות מותרות בגלוי ראש ודלא
כפנים מאירות ה"ל שכתב על דברי המג"א שהם יחד כל חמוט.

גם במגן גבורים לא"ה סי' ע"ה שט"כ אות ז' תמה על המג"א
מרש"י רפ"ב דכתובות ה"ל, והוסף להקשות לדבריו אף
בנשואה לא יהא איסור בגלוי ראש רק בקליעות שערות, דהכי
לדבריו אין חילוק בין פנויה לנשואה, וצמח בנאח איש אף בגלוי
ראש

אף אם שערותיה קליעות הוי עוברת על דת משה. ועיין בשאלת יעב"ץ ח"ב
סי' ב' שכתב על פירושו של השב"י שמשו"ב הוא. ועיין להלן בשם מגן גבורים.

(**) אבל ביד אפרים שם מפרש בהך דכתובות דאע"ג דראשה פרוצ אבל
אינה סותרת קליעתה אלא שאורך השער מונח על כתיפה. וכע"ז כ' בעצי חיים
לא"ה סי' ו'. ועיין לעיל מהשב"ת יעקב דשאני יום חופתה דליכא למיחש למידי
ע"י"ש, וכע"ז כתב בשבילי דוד לא"ה סי' ע"ה א' ע"י"ש.

(*) וע"ש מש"כ עוד דלולי דמסתפינא לפרש דלא כרש"י ורמב"ם בפיהמ"ש
הוי"א דגם מה שאמר בכתובות ע"ב כ' דקלתה ליכא פ"ר מדאורייתא, היינו
ששערותיה קליעות, ונהי דבאשת איש ובעולת בעל אסור בגלוי שער אפילו
בשערותיה קליעות מצד מנהג דת ישראל, מ"מ הרמב"ם והשו"ע לא כתבו רק
מה שאסור מדינא ולא מצד מנהג. ודבריו צ"ע דבהדיא מבואר בספרי ומד"ר
פ' נשא, (והובאו לעיל סק"ד אות א') דפרע לימד על בגוי"ה שהן "מבטות ראשן"
דוקא, הרי מפורש בהרמב"ם דקלתה היינו דוקא כשמכוסה במטפתת הא לא"ה

פתחי תשובה

כחמנות אשתו יאכלה וע"ז רוצה ליתן ת"כ ולשעב לפני עדים וראובן. אינו מחמין לשנועו כי הוא עשיר מופלג ואולם צעירו. וסאל ראובן הנז' ליעזב לו כדת מה לעשות יעצו גדול שבעירו שיניח ללוי לקדשה לפני עדים שתייה מקודשת אחר מות אשתו. והשיב וז"ל שאלתך שאלה שאלה הונגה היא ודוגמא לשאלה זו שאלני אלמן א' ב' (יוצא לקמן סי' קמ"ג סט"ו סק"י) ואף כי שאלתך קלה מזה שאלן כאלו לעו אשת איש והרי ע"פ הדין נושא אדם כמה נשים מ"מ חמורה יותר ומכמה נדרים אף אם היה אפשר לעשות כן מה שנאמת אי אפשר שאם יקדשה ויאמר לה ה"ל מקודשת לי בפרטות זו לאחר שחמנות אשתי יכול לחזור זו כעבור ופוסקים סי' מ' ואם יאמר מעכשיו אה"ל דלון חשש חר"ג דלא תיקון בחרוסה כמ"ש בס"י א' (עשה"ט שם ס"ק

כחמנות אשתו יאכלה וע"ז רוצה ליתן ת"כ ולשעב לפני עדים וראובן. אינו מחמין לשנועו כי הוא עשיר מופלג ואולם צעירו. וסאל ראובן הנז' ליעזב לו כדת מה לעשות יעצו גדול שבעירו שיניח ללוי לקדשה לפני עדים שתייה מקודשת אחר מות אשתו. והשיב וז"ל שאלתך שאלה שאלה הונגה היא ודוגמא לשאלה זו שאלני אלמן א' ב' (יוצא לקמן סי' קמ"ג סט"ו סק"י) ואף כי שאלתך קלה מזה שאלן כאלו לעו אשת איש והרי ע"פ הדין נושא אדם כמה נשים מ"מ חמורה יותר ומכמה נדרים אף אם היה אפשר לעשות כן מה שנאמת אי אפשר שאם יקדשה ויאמר לה ה"ל מקודשת לי בפרטות זו לאחר שחמנות אשתי יכול לחזור זו כעבור ופוסקים סי' מ' ואם יאמר מעכשיו אה"ל דלון חשש חר"ג דלא תיקון בחרוסה כמ"ש בס"י א' (עשה"ט שם ס"ק

הפוסקים

סי' כו אות א

אוצר

וכו', אצל נשים כיוון לעולם מיכסי, במכוסה הראש אדם מחזיר אותם, ואי ס"ד דבחולות מחזירין וגם דרכן ללך בגלוי הראש אמאי מותר בנשים, דילמא לכך לא אמר מכוסה הראש כדי לאסור גם הפנויות*, ועפ"ז העלה דבשוק בין נשואות בין פנויות אסורות ללכת בראש פרוע כדילפיין מקרא דפרע ראש האשה והסוטה בעורה היא עומדת שהיא רשות הרבים, וצביה וצחור דרכן של בחולות ללכת בגלוי הראש וצביה איירי בשו"ע באו"ח דאין דרך לקרות ק"ש צרכ"ר.

וב"ב צמים רבים סימן כ"ט ביישוב שני פסקי השו"ע דצא"ע פסקין דלא תלכנה צנו"י פרועת ראש א' פנויה וגם הבחולות בכלל ואלו לגבי ק"ש מותר, ד"ל שם הפרש בין יאירא לשוק להליכות ביתה, דצא"ע אמרו לא ילכו בשוק דזה הוי פריאות ל"ש בעולה ל"ש בחולה, ונהי דשער בחולה לא הוי ערוה לענין ק"ש אצל פריאות מיהו הוי לענין הליכה בשוק**. וכע"ז כתב בצבדי שם כאן דלכתחלה גם פנויות אסורות צפ"ר משום פריאות. גם צכור לאצרכם (צ"ר אציגדור) או"ח סימן י"ד כתב, דודאי דרך הבחולות להיות בראש מגולה צלי כיפה וקשורים בדרך הגשים הבחולות שזכו סימן בחולה, וע"כ מותר לקרות כנגדן, וצא"ע מייירי שאפילו הנשואות שראשן מכוסה בכיפה וקשורים, דרך ארץ הוא שחכמה ראשה צכוסיו שלא תלך בשוק כמו שהיא הולכת צביה שהיא דרך פריאות לכל בין נשואות בין פנויות בין בעולות בין בחולות. גם במור וקציעה או"ח סימן ע"ב (והו"ד בחורח חיים שם) כתב, דלאיסור פ"ר גם הבחולות בכלל, מיהו דוקא צלי קלמה וצלי שום כיסוי, אצל קלמה מדת יחודית הוא בנשואה בלבד.

ובפני משה סק"צ כתב דמה שהח"מ הביא ראיה להחיר בחולה מרפ"ב דבחובות דיואל צבינומא וראשה פרוע דמשמע דבחולות פנויות מותרות צפ"ר, אינו אלא למאי דמפרש צעמ"ק שם דראשה פרוע היינו שראשן מגולה, אצל לפ"מ שפירש רש"י שם דראשה פרוע היינו ששערה על כתיפה וביינו משום דרש"י לשיטתו שכתב צדק י"ז שם דבינומא היא לעיף

(*) ובעצי ארזים סק"א תירץ הקושיא מגדלים, דבתוס' שם מפורש דקטנים לעולם מיגלי בין זכרים בין נקבות ואפילו נקבות קטנות שאינן נשואות רגילות בגלוי ראש ולכן לא כיוון לגדור אלא מאנשים נשואים דכנגדן נשים נשואות הולכות בכיסוי ראש, וקרוב לזה כתב לתרץ הג"ר ברוך פרנקל בהנהגות אמרי ברוך שעל השירי קרבן שם. וכ"כ במגן גבורים או"ח סי' ע"ה ששה"ב אות ב' דמתוס' נדרים מבואר דבחולות פנויות מותרות בגלוי ראש. אבל בדעת תורה מהרש"ם או"ח שם סעיף ב' כתב דמתוס' אלו מוכח דדוקא בחולות קטנות שרי. (***) וביד אפרים לאו"ח סי' ע"ה כתב, דהמג"א שהקשה סתירת פסקי השו"ע סבירא ליה, דכיון שדרכן לכסותן בשוק שוב אף בחצר מיקרי ערוה לענין ק"ש.

ראש [צלי קליעת שערה] אסור כמ"ש המג"א בעלמו דהרי אמרו בכתובות דע"ב אזהרה לצנו"י שלא תלך צפ"ר, ואף דבשבות יעקב [הג"ל מתחת לקו] פי' דפרועות ראש דהתם היינו קליעת שער, צאמא לשון הש"ס שם אינו משמע כן דקלמה היינו כל ולא קליעת שער וע"י צרש"י ושעמ"ק שם, ואף דפרש"י פי' נשא דפרע היינו קליעת שערה, ז"ל דאפ"ה יליף צרש"ס מכאן לג"ר דלשון ופרע משמע דהיה מכוסה קודם ומגלה עכשיו והיינו ג"ר, ורק דמלשון ראש האשה דמיותר דרשו גם קליעת שער וכמ"ש המזרחי שם, וע"כ דברי המג"א תמוהים, וגוף קושיתו משו"ע כאן לא קשיא, דמה שחשצ המג"א לדוחק דפנויות היינו אלמנה וגרושה, כן הוא האמת וכמ"ש הב"ח וחס"מ וב"ש.

גם במשיב שלום (פייגנבוים) סי' ל"ד תמה על המג"א דאין נחפיים לסבול יותר דוחק זה לפרש לשון פרועות ראש שצא"ע דמייירי צסתירת הקליעות, ואותו לשון צעמ"א באו"ח דמייירי צלי סתירה, והרי זו עצמה סתירה לדבריו, ולא יוחא לי' בדוחק דיותר מיני' למר דפנויות לאו היינו בחולות שזה צאמא אינו היפוך המשמעות כלל כי הוא רק נגד לשון נשואות, אצל אין בכלל פנויות צהכרה גם בחולות, משא"כ צלשון פרועה שאין משמעותו סתירת הקליעה מדלא ציחרו כן צהדיא וכתבו צלשון שוב הכא והתם, ואחר שנדחק להסביר סצרת המג"א סוים דמ"מ להלכה המג"א יחידהא הוא צזה וגם פוק חזי מה עמא דבר, וצדירות שלפנינו צעת שהיו צנו"י לנעות וכשרות ואפ"ה הלכו הבחולות פרועות ראש ואפילו צסתירת הקליעה ואין פואה פה, ש"מ דלא חשו לחומרת המג"א.

ובישועות יעקב סק"א הביא משעמ"ק צרפ"ב דבחובות ח"ל: וראשה פרוע פי' צראש מגולה, וכך היו מוכנים לבחולה ולא לאלמנה, והא דאמר ופרע את ראש האשה ותנא דצרי' מכאן אזהרה לצנו"י שלא ילאו פ"ר, איכא למימר דבנשואות מייירי. מליקוטי הגאונים עכ"ל, ולא חילקו הגאונים בין כששערה קלוע ובין ששערה פרוע רק בין בחולה לנשואה, ומשמע דבחולה אף כששער ראשה פרוע מותר, אף המג"א כי לאסור כששערה פרוע ומהראוי להחמיר, אלא שהעולם נהגו היתר ויש להם ע"מ שיסמוכו. וכ"כ צחשובת נכדו שם, דכבר נחפשת המנהג צכל ישראל שהבחולות הולכות פ"ר לגמרי וכשיעת הגאונים צעמ"ק הג"ל עי"ש צארכה.

ויש שכתבו לאסור פריעת ראש צשוק גם צבחולה. צשירי קרבן כתובות פ"ז היו אחרי שהביא קושיות המג"א הג"ל צסתירת צברי השו"ע, הוסיף להקשות מהא דתנן צנדרים ל' ע"ב הגורר משחורי הראש מותר בנשים, ואמרו שם צגמרא מ"ע אגשים זמנין דמכסו רשייכו וזמנין דמגלי רשייכו, ופי' הר"ן וא"ל לאחר אותם לא צמכוסו הראש ולא צמגלי הראש

אוצר

סיק בו אות א—ב

הפוסקים

לפניות המזנות לכסות ראשן, גם צמים רבים סימן ל' כתב, דלא ידע מאין הוליתו נאסור פנויה צעולה.

ובישועות יעקב סק"א בתשובת נכדו שם, אחר שהאריך לברר דכל שקודם מתן תורה לא הלכו צדיקו הראש, אז גם אחר מתן תורה לא נאסרה בגלוי הראש, [עיי' לקמן סי"ק כ"ז אות א'] גבי ארוסה מש"כ הישוע"י [כתב דצעולה מותרת צפריעת ראש, כיון דגם קודם מתן תורה לא הלכו צדיקו רק נשואות וצעולות צעל, אבל לא צעולה שאינה נשואה.

ואולם בספר יהושע סימן פ"ט השיג על הפנים מאירות, ואחרי שהאריך לברר לאיסור גילוי צנעים תלוי אם הוא דרך לכסות [עיי' לקמן סי"ק ואות ה"ל] כתב דכיון דמנהג הצעולות לכסות ראשן אם כן אסור מן התורה לגלות שערן, ולגזייתו כיון שרגילות צדק ערוה מקרי כשמגליון ראשן, והזונה אשר לא תשמע לה מהראוי לפותה, ומש"כ הפנמ"א דהוא לעצמה נתקן, לא ידעתי דילמא לטובת חקנת צנות ישראל תקנו, דהא הוי דראש פרוע סימן הוא לצחלה ובחוצתה מאתיים, ואי כל הצעולות הזנות ילכו ג"כ צפריעת ראש הרי יאצדו בחוצתן, דיחמרו צעליהן צעולה נשאתין וכן היתומים יעשו כן, והיומא וראש פרוע אין ראיה נגד הצעולות אם לא יכופו אותן לכסות ראשן, והתוס' בגיטין [דף י"ז] וריש בחובות כתבו דזנות שניה, ועוד חוכלה הזנות ג"כ להוליא בחובה מאתיים צעדי היומא מיתומים ולקוחות שלא כדון, לכן נראה לדעתי לכופה לכסות ראשה, אם מדאורייתא אם מן התקנה צלי פקפוקי.

וכן בשבות יעקב ח"א סימן ק"ג [הוצא בקיור צנח"ע סי"ק ב'] כתב דאף אנוסה לריבה לכסות ראשה, ויש להביא ראיה לאסור מרפ"צ דכתובות דראשה פרוע כתובתה מאתיים, ובגמרא שם דע"ז ז' פד' אמאי, ניעצרי קמי' צחלה וקמי' צעולה לא ניעצרי, ומשני זמנין דתפסה מאתיים ואמרה אלא צחלה הווי וכו' דלא עברי קמאי חיתנוסי חיתנס, הרי דחשו חכמים אפילו לעשה דלא שכיחא כגון אונס שתגבה מאתיים, ואם איתא דאנוסה אין לכסות ראשה, אי"כ מה הוסינו חכמים בתקנתה דראשה פרוע סימן לצחלה. הלא צנח"ע דכתובתה מנה וג"כ ראשה פרוע*, וגם להדיא איתא צספרי פ' נשא חב לשוני: לימד על צנות ישראל שיהיו מכסות ראשן, ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ותקח תמר אפר על ראשה, ובתוהא פסיו אשר עליה קרעה ע"כ, והתם אנוסה הוי, הרי להדיא דאפילו אנוסה לריר לכסות ראשה וכש"כ מפותה כל שנצטלה ובחוצתה מנה. וכן כדי השיג סימן ד' הביא מספרי ה"ל עיי"ש. [ועיי' לקמן סק"ז אות א' מהאפי זוטרי שחמה על כשורי].

וכן בדגול מרבבה כאן כתב דגם צעולה אפילו שלא נשאת כלל אינה רשאית ללאת צפריעת ראש, והביא ראיה מירושלמי רפ"צ דכתובות סוף כ"א אהא דראשה פרוע סימן לצחלה, דהקשה שם ושמה מוכת עץ היא, ומשני כ"י דאמר כתובתה מאתיים, וקשה אכתי שמה צעולה היא, אלא ודאי דצעולה אסורה ללאת פרועת ראש**.

וביר

ואפילו לשמואל דסבור דאין הולכין בממון אחר הרוב מ"מ הלא כתב הבע"מ שם דבכה"ג אף שמואל מודה דאיכא רוב וחזקה עיי"ש. והציון וירושלים דהא דחיה זה וכתב להוכיח דהירושלמי לא ס"ל כבעה"מ ולא שייך חזקה בזה וכמש"כ במלחמות שם להשיג על המאור, וישפיר כתבו הפוסקים דכל שנצטלה אסורה ללכת פריעת ראש. אך בערך ש"י כאן סעיף ב' כתב דהא אף להרמב"ן במלחמות שם איכא עכ"פ חזקה דגופה שלא נצטלה כשהיא פנויה דישאל בחזקת כשרות

נעיק על ראשה, וא"כ ראשה מכוסה אלא ששערה על כתיפה, אי"כ ליכא ראיה כלל להחיר בגלוי ראש.

ויש שכתבו דזה תלוי במנהג המקומות. בתשובות הר"ר יעקב בן מהרמ"ש, הוצא צמים רבים סימן כ"ח, כתב מקודם דצחלה צלל פנויה היא [ואסור], והביא ראיה ממש"כ בטור ושו"ע להלן [סעיף ג'] דמותר להסתכל בפני פנויה לצדקה בין שהיא צחלה בין שהיא צעולה, אלא דצ"ח החמירו טפי כדאיתא בשו"ע להלן סימן קט"ו דשערה מכוסה צמטפת לריבה עוד רדיד, אלא שהוסף דמ"מ יש להרבה על מנהג איטליא שהצחלות נהגו לפרוע ראשן, ונקוטטעניא רצחי נוכחין ג"כ ללאת הצחלות בשוק ופרע ישלחו החוזה וכדאיתא רפ"צ דכתובות דהצחלות ואלאות וראשן פרוע, וצעונים וכו' כל הצחלות פארי פשתן יהיו על ראשן, וכמה גאוגי עולם ראו מנהג זה של איטליא ולא מיהו צו ודאי יש להן ע"מ שיסמוכו, ויש לחפש זכות למנהגן וכו', ומסיק סוף דבר כל הלכה שהיא רופפת צידך הלך אחר המנהג, דמנהג של ישראל הלכה, ואם אינם נביאים וכו'. ועיי' עוד צמים רבים סימן כ"ט צסס מהר"ש אצורה.

ובמשאת משה ח"צ סי' ז' כ' בתוך דבריו, דדרך צנות אשכנז דהצחלות הולכות גלויות ראש לגמרי, ברם מנהגנו דצחלות שלנו ראשן מכוסות אלא דשערן לצד יראו החוזה על כתף ישאו. ובשדי חמד אס"ד מע' ד' אות א' כתב, דמנהג ערי פרס שהצחלות מכסות ראשן עיי"ש, ובשבילי דוד לאו"ח סימן ע"ה אות א' כתב דמשנצח הוא מנהג הספרדים הנזכרים בזה [לכסות ראשן] כי ודאי פשטות לשון המחבר צח"ע משמע דלא כמ"א [דסגי צקליעת שערן], אלא דצמדינות אלו אין המנהג קר.

ב. ובעולה שלא על ידי נשואין אי מותרת בפריעת ראש. עיי' פ"ה סק"צ שכתב דמלשון הצנח"ע סק"ה שהעתיק מהצ"ח והח"מ והצ"ש דפנויה היינו אלמנה או גרושה או צעולה מזוהר דצעולה צנות קאמר, אך צאמת לא העתיק כראוי צמה דקע אלו השלשה ביחד, כי צנ"ח וח"מ לא הזכיר אלמנה וגרושה רק צעולה, וצנ"ש [וכן צפריעת אות ג'] לא הזכיר צעולה רק אלמנה וגרושה, וכתב בפ"ה דודאי מדברי הצ"ש משמע דצעולה פנויה שזינתה אין איסור, ושכן דיוק מדבריו הפמ"ג צא"ח [סימן ע"ה א"ה סק"ג, מדשינה הצ"ש מלשון הצ"ח והח"מ שכתבו צעולה, וכתב אלמנה או גרושה]. ואף הצ"ח והח"מ דנקטו צעולה, י"ל דכוונתם נמי צעולה עיי' נשואין, דהיינו אלמנה וגרושה מן הנשואין, ולאפוקי מן האירוסין דלא, אבל עיי' זנות י"ל דאין איסור צפריעת ראש.

ועיי' עוד צפ"ה שם שביא גם מהפנים מאירות ח"א סי' ל"ב שאין לטף אותה לכסות ראשה, והא דנהגו לכסות ראשה עושים לטובתה שלא תביט חרופה וגדופה, לכל עובר אורח שיראה אותה כריסה בין שגויה וידע שזינתה, אבל היכא שהיא אומרת שלא ינחא בתקנתה כגון דא שומעין לה. וכ"כ צאפי זוטרי סק"א דפוק חזי מה עמא דבר, ולא ראינו שכפו

(*) ובישוע"י סק"א בתשובת נכדו דהא ראינו זה, דבעולה לא שכיחא ולי"ח לה, כדאיתא בירושלמי שם דלי"ח למוכת עץ דאינו מצוי.

(**) ובציון וירושלים על הירושלמי שם הביא בשם אביו דאין ראינו מזה, דהא הש"ס שם מקשה כיון דרוב נשים בתולות גישאות כי ליכא עדים מה הוי, ומשני דרוב הגישאות בתולות יש לה קול ע"ש. ולפי זה כל דבאמת עדים מעידים שיצאת וראשה פרוע למה נידוש שנצטלה ותא רוב נשים בתולות גישאות.

ואחת אשת איש :

מותר

הפוסקים

סי"ק כו אות ב — סי"ק כו אות א

אוצר

וביד יצחק ח"ב סימן קל"ד כתב דלכאורכי יש לדחות ראיית הדגומ"מ מכתובות כו"ל, דהא התם איכא שני סימנים, ראשון פרוט והינומא, ואם כן יש לומר דהכי דעולה ראש פרוט, אבל אין לה הינומא ושפיר איכא ראייה [בזו שיוצאת בכוונתה] שזו בתולה, אך בשטמ"ק שם ד"י"ז צ"י ד"כ היתנוסי כתב בשם הרא"ש שהכתובות יאלו או בכוונתה או בפרעית ראש, ולפי"ז ראיית הדגל מרצבה ראייה חזקה היא, אבל מדברי שאר המפרשים נראה להדיא דהיו צ"י סימנים אלו ביחד, נמצא דראיה זו תלויה צ"י פירושים כו"ל, וכתב שם דגם מדברי הרא"ש סק"ה אין הכרח, דהדיוקים צ"ש סתרי אהדדי, שהרי סו"ס שם דבתולה מותר, משמע דעולה אסורה, ומסיים דכל האחרונים הגדולים ה"ל דעתם לאסור בפנייה בעולה, ואכן הפנמ"ה כתב להחיר, ומעשה אפילו היו הדעות שקולות אין צידתו להפסיד בין הרים גדולים מכש"כ דרוצן מכריעים לאיסור, וכ"כ חכ"א כלל ק"כ סעיף ע"י לאסור, וכן נהוג עלמא, ולכן אין להחיר בזה. ועי' בטמק המלך (להר"מ מ"ע מאיר קאסעלנוב) סימן כ"ב שהסכים ג"כ לאסור באנוסה. וכ"כ בצגדי יו"ט (קריספין) סו"ס צ"י.

ובעבודת משא דיני חליצה סו"ס"י ל"ט דבתולה שזינתה כתב אה"צ דמש"כ השבות יעקב דמחויבת לכסות שערך האי חומרא יתירתא, מכל מקום משום כדי לנערך טובה לויית לה שכן תעשה למיגדר מילתא.

וכן. ואחת אשת איש. א. ארוסה אם מותרת בפריעת ראש. כ' בשו"ת מהר"י הלוי (לחצי הט"ז) סי"ט, ורמז עליו הבא"ט סק"ה, דלכאורה נראה דמותרת, מהא דרפ"ב דכתובות דאם יש עדים שיצאה בכוונתה ור"פ כתובתה מאתה, ומשמע דבימייהם אף שהיתה ארוסה קודם שנכנסה לחופה יצאה בפ"ר ומכא"ל שם משמע דחפזים ראשון אחרי החופה מותרת ע"ש, ואין לומר דלא החירו בפ"ר אלא בשעת הנישואין כדי שיהי' להם לסימן שהיא בתולה, דהא הי' להם סימנים אחרים המותרים כמבוא' בש"ס שם אלא ודאי דשריא*, אבל באמת זה אינו, דמדמינערין רש"י לפרושי שם דראש פרוט היינו ששערה על חופה, וכך היו נהגין להוציא את הבתולה מבית אביהן לבית בעליהן, ש"מ דכל שעת אירוסין אסור, אלא כיון שאבגו לגלות קאת שערות על כתיפן וכן כשהלכה רק פ"ל לבית אביה ולא התכוונה לפריעת און איסור**, וכמש"כ הרשב"א סימן תקצ"ה דלא היו עוברת עד"מ בפ"ר היכא ששעתה רק באקראי פ"ה, ועוד יש ראייה לאסור מרפ"ד דסוטה [כ"ד]. דילוף לארוסה אינה שותית דכתיב תחת אישך ע"ש, ותיפ"ל

ובמשאת משא ח"ב סי' ז' חלק על המהר"י הלוי וכתב דמקודשת שאינה נשואה מותרת בפ"ר, ומה שהביא מהר"י הלוי ראי' מרש"י דמשום מנהגא מעו צב דוקא, ובשעת הבאה מצית אביה לבית בעלה, הא קודם לכן אסור, דצ"ו רופפין, דאם אסורה בשעת אירוסין הו"י אקילו צב בשעת הולאה מרשות לרשות, ואי משום מנהגא, כי נהוג במקום איסורא מי לויית לה, וכל מש"כ בזה דהוי מעיקרו, ומה שהביא ראי' מסוטה ז"ה, דפרע ראש האשה אין הכוונה לגלות שערך אלא לסתור קליעת שערך דאלו פריעת ראש לגלות שערותי' הקליעות שבה הוא לה, וע"כ גם בארוסה מקיים ופרע דהא סותרת קליעותי, ואפ"י לשיטת מהר"י הלוי דפ"ר היינו גילוי שערך מ"מ צ"מ שאני, דבדל"י לפי מנהג צנות אשכנז דכתובות הולכות בגילוי ראש [ע"י לעיל ס"ק ל"א אות צ' מהמשאת משא], ולפי דרך מקומו [של מהר"י הלוי], שפיר מיייתי ראי' דאי ארוסה ג"כ מותרת בג"ר א"כ ליכא פ"ר בסוטה דפרועה ושומדת, אבל למנהגינו שהכתובות ראשן מכוסה אלא דשערין לצד יאלו החוזה על הכתף, שפיר שייך בזה ופרע אכיפה של ראש, דלענין זה אי' נשואות ואי' ארוסות שוין, וא"כ לדין ודאי לא מכרעא לאיסור, ומקודשת דינה כבתולה, ומכש"כ צ"ל שהכתובות הן בתוך הבית דכ"כ"ג אף בנשואה גמורה לא הוי עו"ד, ודבר צרור דעכ"פ במקודשת אין כאן משום גילוי ראש וליכא סרך איסור כלל. ושם הביא מה שחלל בשטמ"ק רפ"ב דכתובות [בשם ליקוטי גאונים] דהא דלזכרה לצנו"י שלא תלחש פ"ר בנשואה איירי, הכי דאיסור גילוי הראש, נישואין עושה ולא אירוסין, וכן מנהג קושטא וכו' דחיישי לסבולות שדנין צב כמקודשת גמורה ועכ"ל תלכנה גלויות ראש, עיי"ש שהאריך עוד בראיות.

וכן בשבות יעקב ח"א סי' ק"ג כ' דבתולה שנתקדשה ולא נישאת דמותרת להלוך פ"ר כיון שכתובתה מאתהים אפילו אלמנה מן האירוסין, וראיה לזה דל"כ תקשי איך קאמר מחז"י ברפ"ב דכתובות דאם יש עדים שיצאה בכוונתה וראש פרוט הוי סי' לבתולה, הלא זמנין דתפסה מאתהים ותאמר אנה בתולה הוית, והא דלא יצאה ור"פ משום דאלמנה מן האירוסין היתה וכתקאמר בש"ס גבי העצרת כוס, ומה הועילו חכמים בתקנתן, אלא ודאי כמו שכתבתי ****.

ובן הר"י יעקב צ"ן מהרמ"ש, הובאה תשובתו צמים רצום סי' כ"ח, כתב דבתולה שנתארסה יש פנים להקל ממח שכתב

העזר

ומובאים להלן.

(**) עיין לעיל סק"ו אות א' בשם השבות יעקב.

(***) גם בסי' כסא אליהו כאן הביא ראייה זו ובשורר ברכה רצה לדחותה וכן בספרו יוסף אומץ סי' צ"ה, אולם המהר"י הלוי העיר בדחייתו ויישבו בארוכה ע"ש.

(****) ובאפי זוטרי סק"א תמה על השבו"י, דבארוסה התייר לצאת בפריעת ראש אף שיש בה צד אישות, ואילו בתולה שזינתה שאין בה זיקת אישות, חייבת לכסות ראשה.

הוא ולא חיישינן לזנות, וא"כ להכי לא מריך הירושלמי שמא בעולה היתה דבזה יש רוב נישאות בתולות וחזקת הגוף, והא דפריך שמא מוכת עץ, ולא משני דאיכא רוב וחזקה דגופה, משום דבכתובות דף ל"ו ע"ב איתא וכולהו חבויי מיתבטין, וכתבו תוס' בכתובות ד"ס דמהאי טעמא מוכת עץ שכיח ע"ש, אי"ב מהאי טעמא ליכא גמי רובא וחזקה דעביד להיות מוכת עץ ע"ש שהאריך, ועי' עוד באמרי שפר סי' ס' שכתב גם כן לדחות ראיית הרבמ"ד מהירושלמי, ע"ש.

(*) וכן הביא ראייה זו בעצ"י ארוסין סק"ג ובישוועת יעקב סק"א בתשובת צדו שם ובספר יהושע סי' פ"ט וביד אליהו (לר"א ראובור) פסקים סי' ע"ט,

אוצר

סיק כו אות א

הפוסקים

העור צמי כי ח"ל ומשנתקדשה נחשבת כח"ל לחייב הבא עליה וכו' אבל חניה תשובה כח"ל לכל דבר ע"ש, וע"כ להנכנסים הותר בנחלה פנוי [ע"י לעיל סקל"ב אות ב' בשמו] י"ל שגם לענין זה חניה כח"ל עד שתכנס לחופה, אבל להנכנסים חיסור בנחלה כשי"כ בנחלה. וזה צמי כי"ט ה"ל דחה מה שרצה השואל מהרי"י חגיז להצויה רח"י שהמקדשה דינה כח"ל מקרה דאשר ענה את אשת רעבו הכתוב צנערה בנחלה המאורסה לאיש, וקראה בכתוב אשת רעבו, ודחאו דחניה רח"י, דחניה נחשבת ח"ל. אלא לחייב הבא עליה וכמש"כ העור ה"ל, אבל לא לכל דבר, ומה שקראו בכתוב אשת רעבו היינו רק לחייב המענה אותה, וכל עוד שהיא בנחלה יש לה דין בנחלה לענין ג"ר, וכן נהגו עלמא ונהרגו נהרגו ופשוט עיי"ש.

גם בספר יהושע סי' פ"ט כ' דדבר פשוט דארוסה מותרת בפ"ר, וכצ"ל רח"י מרפ"ב דכתובות שולח ור"פ אע"ג דזמן כשי"ס היו הקידושין זמן רב קודם הנישואין ואפ"כ יחלה בפ"ר (*), וכן הצ"ח ד' השטמ"ק ה"ל שבי' להדי' דנז"י לא ילכו בפ"ר, מיירי בנשואה דוקא, ואין להקשות דמ"ש ארוסה מנשואה דהידי ואידי חייבי מיתות צ"ד הן, ויטו דופרע את ראש האשה בנשואה ובעולה מיירי מ"מ מאי שנא, וביותר קשה לפמ"ש כ"ט סק"ה דפנויות היינו אלמנות, איך יומא דאלמנות פנויות אסורות וארוסה שהיא ח"ל מותרת, יצ"ח בלעזא וכו', אלא דא"ש, דכלל הוא בגילוי בנשים דחלי' אם הוא בדרך לבסות, ובלשון העוש"ע בלוי"ה סי' ע"ה במקום "שדרכה" לבסות וכו' ע"ש, וזה יחד שהכל חלוי בו שכל שרגילין בו אין צ"ח מחגרין בו, וע"כ בנחלה וארוסות שדרכן לילך פ"ר, לא היו לגביהו ערוה כלל, משא"כ נשואות שדרכן לבסות ה"ל ערוה לגביהו, ולפי"ז כיון שנשואות אף שהן אלמנות וגרושות פנויות, כבר נהגו לבסות את ראשן, אסורין מדאורייתא בפ"ר, דכיון דרגילות בדרך ערוה מקרי, ועוד יש ראי' דארוסות מותרות מן המקרא, מרבקה, והצ"ח צמי זרע אברהם צ"י חיי צמורה בשם ח"ז דהאי דמיסתב רבקה היא הינומה, ונראה דעד ציאתה היתה ראשה מגולה כי ארוסה היתה. וכ"כ בפני משה סק"ב רח"י זו מרבקה דאע"ג דהיתה ארוסה שנאמר ע"י אליעזר שבי' שליח, ומהו למדו לקמן צמי ל"ד ברכת אירוסין ע"י שליח ע"ש צ"ש, וסיים, דזו ראי' שאין עלי' תשובה. [ועי' עוד לקמן מהפ"מ].

ובישועות יעקב סק"ה הצ"ח רח"י להתיר מירושלמי רפ"ב דכתובות, דקאמר שם: וזה לומר שמה בנחלה מן הנישואין הוא, זאת אומרת בנחלה מן הנישואין אין ר"פ, ומבואר דדוקא בחילה מן הנישואין אין ר"פ אבל מן האירוסין ר"פ, ועוד דחז"ל דבנחלה היו סבור דאף בנחלה מן הנישואין היו ר"פ אלא דא"ל לומר כן מראיות דמתני' אבל באירוסין אין לנו ראי'. וכן בתשו' נכדו שם הצ"ח מהשטמ"ק רפ"ב דכתובות ה"ל שכתב לחלק בין ארוסה לנשואה, וכי הטעם לחלק בין ארוסה שהיא ח"ל ומותרת בפ"ר, ואילו אלמנות וגרושות שהן פנויות ואעפ"כ אסורות, היינו משום דאסור פ"ר ולפי' בכתובות דע"כ מופרע את ראש האשה ופירש"י שם צ"ח בשני מדלותה חורה ופרע, מכלל דעד השתא לאו פרוע הוא, ובציורו בזה דמדלותה חורה לפרוע ראש אשה זו כדי לגולה ש"מ שרגון כשי"ת שישארו צמחגס הקדוש שלא ללכת פ"ר, ומנהג זה כי עוד קודם מ"מ בצמחגס דר"ח, מאימא התרחק צ"ח משתפרע ראשה בשוק ופרש"י שם, וזה צ"ח ע"ש, וקודם מ"מ לא היו אירוסין אלא

בעולת בעל כצ"ח סנהדרין שם [ערמ"ש פ"א מאשות ח"ל], וע"כ אינו אסור פ"ר רק בבעולת בעל כמו במנהג קודם מ"מ ולא בארוסה, ואלמנה וגרושה מן הנישואין שאסורות בפ"ר, כי"ט, דכיון דפעם היו אסורות בפ"ר שוב אסור לגלותן משום ערוה בנשואה מקומות המכוסין, ושוב כי דעדין מידי מחלוקת לא ילאנו, דמ"מ רפ"ב דכתובות משמע דרק שערות על כתיפן מותר בארוסה ולא מגולה [וכבר הצ"ח מהרי"י חלוי ה"ל], וכ"מ בתוס' נדרים דף ל' ד"ה קטנים, דגדולים אפי' בנחלה אסורות בפ"ר, ובתוך דבריו שם כי דהעיקר כשיעת הגאונים צטמ"ק ה"ל, ועיי"ש שבהרי"ק הרבה.

גם בעמק המלך (להג"ר מ"מ מאיר קאסעלנצו) אחרי שהצ"ח דעת האוסרים והמתירים בזה, מסיים, דצמק"ס שאין להם מנהג קצוץ להתמיר יש להם ע"מ שיסמכו להתיר במקדשה.

וכן בדי השיב סי' ד' דחה ראיות מהרי"י חלוי לאסור ארוסה, ואחרי שהאריך סיים, דלענין דינא כבר כתבתי דמזכירי הגאונים צטמ"ק ה"ל מתבאר דבארוסה אין חיסור כלל בפ"ר ודוקא נשואה אסורה. וכן בשערי רחמים סי' י"ז דחה רח"י מהרי"י חלוי והצ"ח ד' המשאת משה דלעיל שהעלה להחיר, וכי עליו דאין דבריו לריבין חזוק. ובש"ד"ח אסי"ד מע"י ד' אות א' צ"ח ולענין וכו' כי דיתכן דאם ה"י מהרי"י חלוי וסיועתי [המובאים לקמן] רואים מש"כ צטמ"ק בשם הגאונים ה"ל היו הדרי צכו לבטל דעתם נגד דעת הגאונים ע"ש.

גם ביד אלי' (לר"י ראגור) פסקים סימן ע"ט העלה להחיר, ומלמד בראי' שהצ"ח מרפ"ב דכתובות כי עוד, דהא עיקר האיסור ללכת פ"ר נפק"ל בכתובות ע"כ א' מהא דכתוב ופרע את ראש האשה, ומהא לא נפק"ל רק נשואה דשייכת בסוטה, אבל ארוסה הא אמרי' בסוטה רפ"ד דחניה שותה, ולא שמעינן בה שאסורה ללכת בפ"ר, ואף שלפירוש הראשון ברש"י [כתובות] שם דקאמר משום מדה כנגד מדה ע"כ לה פרוע ראש, אין ראי' כלל, דזה שייך שפיר אף בארוסה, דהא ע"י גגול דקד לה המים אם זינתה באירוסין, ויכול לומר דשייך האיסור שפיר באירוסין כמו בנשואה, מ"מ הכריע רש"י בפירוש השני [ועיי"ש שהצ"ח ראי' שהעיקר בפירוש השני]. ועוד י"ל איזה סמך לראי' קצת מהא דקידושין פ"א ב' דר"ח לא ידע דעת בתיא לא מקדשה, וזה דרכן של קטנות לילך תמיד בגילוי ראש כדאי' בנדרים ל' ב', ובדאי היתה מעועפת בדרך הנשואות וא"כ היה מרגיש בה דמקדשה, אע"כ דאין חיסור כלל לארוסה, ואין להקשות מהא דקדושין ד"י דאיצט"ח ליה צ"ח נישואין עושה או אירוסין עושה ופריך הג"מ למאי נפק"מ וכו', ולא קאמר דמ"מ לענין גילוי שער, ד"ל דהא מנייחו נקט וכו' דה"מ דמומר דמ"מ לענין גילוי שער, ועוד י"ל ראי' מילקוט שה"ש מה כלל ראשה פרוע לפני כל עיי"ש. וכן בנחלה דוד (להר"ע ממיונסק) סי' ל' השיב צידדון בנחלה שנאמר ונתגרשה דמותרת ללכת בפריעת ראש עפ"י הראיות שהצ"ח ציד חליהו ה"ל, וכתב עוד דמה שחשש הרב השואל שמה ישתבח בדבר ותנשא לכהן, היא גזירה חדשה שלא זכרה בשום ספר, ואין לחוש, [ועי' עוד בדבריו המובאים בהערה שמתחת לקו על החז"ל].

אולם הרבה אחרונים החזיקו בדעת מהרי"י חלוי דארוסה אסורה בפריעת ראש. צצ"ח מאיר כאן כתב דאף שראיות מהרי"י חלוי חנים מוכרחות, מ"מ הרי מציא בשם הגהות מנהגים בשם מהרי"ן שפסקו הרבה לומדים לאיסור, ומה שהקשה בשצ"ח מהא דיואלת בבינומא דזמנין דתתפוש ותאמר אלמנה מן האירוסין הייתי, יש לדחות, דאף אם תתפוש מ"מ במינו גרוע הוא, דבאירוסין

באר הגולה

ג מותר להסתכל בפנויה לבדקה אם היא יפה שישאנה בין שהיא בתולה

או

פס"ס ממחלת דרך ירושה
קדושין דף ת"ל ע"ל וזה

שם יג' הרשב"א ד' ממ"ט ה"ל נורא מרגל וכו' ג"כ דף קס"ח ע"ל ה"ה שם נילוי ש"ן זו השנה

אוצר

ס"ק כז אות א — ס"ק כט אות א

הפוסקים

זהבירוסין היו מולחם דמפורסם, וכל שאינה מפורסם אינה
נאמנת אף במינה, ומ"מ ל"ט.

ובחזות יאיר סי' קל"ו כתב דאפילו ח"ל דארוסות בזמן הש"ס
כלנו פרוצות ראש [וכדמשמע ברפ"ב דכתובות דילאח
וראש פרוצ אף שהיתה מקודשת מכבר. אפי"ו סק"ח], היינו
משום שצמיחה היו באירוסין זמן רב לפני הנישואין ויש כמה
חילוקי דינים צניעה כמש"כ בשו"ע סי' נ"ד, לכן כל כמה שלא
ישלח אפשר שגם במלכותיה היתה כמנהג הבחולות, והכי
משמע בש"ס, משא"כ בימינו שאין בין קדושין ונישואין כלום, כל
שנתקדשה ראוי שתתנהג כמנהג נשים ולהתכסות צניע, ואפילו
תראה להתכסות ברדיד כמנהג בחולות, הוא נגד דת יבדית
כשנש"ע סי' קמ"ו, ועוד יש לחוש לכמה תקלות כי מנהג בחורי
ישראל הפריצים לנהוג קלות ראש עם הבחולות משא"כ עם
הנשואות גדור גדר ואין מי שנוהג בכן קלות, ופן חלילה יכשלו
בה לגמרי *).

וכן במים רבים סי' ל' כתב דאין להחיר ארוסות בגילוי ראש
דלא גרע ארוסה בחולה מפטירה בעולה [דאסור, וכמש"כ
הח"מ סק"ב, עיין לעיל], דסוף סוף זיקת איש עליה ואין לה
עוד לזרך למחל חן צעירי אחרים וברי היא ערוה לכי"ע, ודחה
ראיית הרי"ן ממהר"ש [כמוצא במים רבים סי' כ"ה והוצא
לעיל], להחיר מדברי בעור סי' כ"ו דארוסה אינה כא"ל לכל
דבר, וכתב דאין משם ראיה, דודאי בעור לא גמית לבעור מדיו
הנשיאות באשה איש, אלא כוונתו לכמה מילי אחרונה שיש בין
ארוסה ונשואה המצוירים בשו"ע סי' נ"ד וכן רמזו בה"י, אבל
משולם לא נחזין לדון פ"ה, ומעיד אני שצער ליוורני נהגו
משולם לכסות ראשן הארוסות כנשואות אפי' בן קטנות בשנים,
וכן ראוי להורות ולעשות.

וכן בשו"ת רעק"א תגינא סי' ע"ט כ' דאין לסמוך בזה על
השנ"י להחיר כי רבו החולקים עליו הח"י והרי"י הלוי,
וראיות השנ"י נזכרו מהם בגאונים בג"ל בתשובותיהם, ואף
דלפי חילוקי של הח"י בין זמן הש"ס לזמנינו משמע דע"כ מעיקר
הדין אין אסור בזה, אבל לפי חילוקי של מהרי"י הלוי מדינה אסור,
אלא דהיו מולוכים מצית אביה לבית בעלה בשערות יולאות
חול"ש, ובמקרה בעלמא עי"ש, ואחרי שהגאונים בג"ל אסורים
והוא נוגע לדאורייתא, וגם שכתבו מהרי"י הלוי כ' שהר"ד ושאר
לומדים לזו שלא תלך בג"ר ואף דלא נישאת אלא זמן רב אח"כ,
א"כ צודאי אף אם לא כי מעיקר הדין כי ראוי לדון מטעם
המסתבר של הח"י, וכ"ש שנוגע לעיקר הדין דמדינה אסורה.

ובאפ"ו סק"ח כ' דכבר נהגו בכל תפוזות ישראל שאם נתקדשה
קודם הנישואין אינה זמן מאוחר סיבה (שלא כמנהגינו
שקדושין והנישואין הם בזמן אחד) שחייב מכסות ראשן כא"ל,
ועוק חזי מה עמא דבר.

ובערך ש"י כאן כ' לדחות רא"י השנ"י להחיר, וגם דחה רא"י
השוש"י בג"ל מירושלמי, דאין רא"י משם עימש"כ
מהרי"י הלוי דארוסה אסורה בג"ר ורק בשעת החופה נותר,
א"כ כונה מירושלמי דבחולת מן הנישואין אינה יולאת ור"ש דלא
יעשו לה זה, ולא משום אסור, אלא כדי שלא תגבה מאתיים ע"י
בעדים עי"ש שכתבתי.

ב. ובשמתקדשת על תנאי, דבריו מלכאל ח"ה סי' רע"ט
במי שעשה שליח לקדש אשה ונתן רשות
לשליח לקדשה על תנאי, והשליח מקדשה בחופה זה, אשר אם
צווחה למקומו של המשלח לא תתקדש לשליח זה במשך ז' חדשים
מיום צווחה, ואי תהא מקודשת לפלוני [כמשלח] מעכשיו, ואם
תתקדש לו במשך ז' חדשים בג"ל אזי לא יב"י ממש בקידושין
שמקדשה בעת צליחת פלוני, כתב, דבאופן זה נראה שמוחלת
ללכת פרוצת ראש [אף לדעת ח"י בג"ל ור"ש דארוסה אסורה
בפ"ה], כי הלא שניהם מחליטים בדעתם שישארו זה את זה אחר
כך ויתבעו הקידושין הקדומים, וכן קי"ל באש"כ סי' ל"ה הלוי
שאין לחוש שמה יעברו על התנאי, ואף דאיתא שם שבעל נפש
יתוש לזה, מ"מ היינו רק באיסור א"ל, אבל בג"ד שנוגעין לאיסור
פ"ה ודאי שאין לחוש ב"כ, ועוד דשם תלוי בדעת אחר ויש לחוש
שיראה לקלקלה ע"ש, אבל הכא שחלוי בדעתה וצדעת המקדש,
הכא היא עצמה ודאי לא תגרם לעצמה קלקול, וגם האיש
במקדש כיון דע"כ תהא ארוסתו ודאי שלא יגרם לה קלקול,
ועיין יומא י"ג ז' ונחום' לענין כה"ג שהיה מקדש על תנאי.

סעיף ג כח. מותר להסתכל בפנויה לבדקה. כן הוא לשון
הרמב"ם פכ"ה מאיסור"ב ה"ב. וכ' ב"י תורת
הבסחלות סי' י' דמשמע דבאשה איש העומדת להתגרש לא
תחיר להסתכל כדי לבדקה, ובפנויה משמע דמותר אפילו כשהיא
נדה, ואף שאינו מוכרח, דכל הכלכל מייירי הרמב"ם [וכש"כ]
בפנויה לבד [שאני נדה], מ"מ הרי נוכחין להחיר גם בנדה.

כט. שישאנה. א. כתב ציפא לז' ח"ד אות ח' דר"ל שישאנה
לעצמו או לצנו או לאחר או לאחד מקרוביו. [ע"י באר"ה פ"ב
ה' ובתנחומא פ' וישלח סי' ב'].

וב' בנחל"ש סק"ה דמשמע דדוקא כדי שישאנה מותר להסתכל
בזה אבל לאחר שידוכין אסור, ולא דמי למא דאמר
בסמוך [סעי' ד'] דמותר להביט באשתו נדה משום שיש לה
היתר, דהא קי"ל דחזן שפירסה אשתו נדה אסור ציחוד, וכ"מ
משום דחזן חקיף יצא עפי כל שלא בעל, וא"כ להסתכל ציפיה,
וכ"מ מהא דפריך צ"ח דף כ' לר"ע ולא יסתכלו מי שרי, ואע"ג
דאמר התם דר"ע ידע שישאנה אח"כ וכת"י מותרת לו לאחר
זמן, אע"כ דקודם שישאנה שאני דחקיף יצא, וכ"ש כשהיא נדה
דקי"ל תצטור לינשא ונחפייסה לריכה ליש ז' קק"ס.

אולם ב"י תורת הבסחלות סי' י' דן להחיר להסתכל במשודכת,
ואחר שכתב דלדבריהם בנחיות לשבת בג"ל, כי דר"ה ז'
מ"מ יש לדחות, דאפשר דקודם שראה אותה עדיין לא נתגלה
לו דעתידה להנשא לו ואפי' נאמר דכבר ידע מה קודם, אבל
בכרתה ל"ל דקודם שראה אותה לא ידע מי האשה ההולכת לפניו,
דל"כ

י' בנחלת דוד (להר"ם ממינסק) סי' ל' כתב דמה שהחמיר הח"י משום
שיסבירו הבחורים שהיא פנויה ויתעללו בה, לא נראה, דאין בידיו לבדות
גזירות חדשות מלבנו במה שלא מזור חול, ובג"ד שכבר נתגרשה א"כ גם
לפי דבריו אודא ליה חששא זו.

ביאור הגר"א

[יב] ולא עוד כו' שם :
[יג] אבל כו' ע"ז כ"א :
[יד] וע"ז כו' באבות
ד"ר שם ה"ה אומר
ברית כרתי לעיני ומה
כו' מלמד כו' ע"ש :

או בעולה [יב] ולא עוד אלא שראוי לעשות כן [יג] אבל לא יסתכל בה דרך זנות
[יד] ועל זה נאמר ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה : ד' מותר
לאדם להביט באשתו אע"פ שהיא גדה והיא ערוה לו אע"פ שיש לו הנאה
בראייתה

באר הגולה

1 מיתרל דרז יוסף וריש
לקדש נדרים דף כ' ע"א
ומתאר שם הכלל לא
נתקום הסתור שלהם וכו' ע"ש
הרמב"ד פ"ס וכתב פ"ה
שהוא נכח"ל ולא יקל ראש עומס

אוצר

סיק כט אות א — סיק לב אות א

הפוסקים

ע"כ צהדי" וכו' אסיקנא פ"ק דחולין [י' דל"ל עירובין ל"ב צ']
דניחא לי לנורבא מרבנן דליעבד איכו איסורא זוטא ולא ליעבד
פ"ה איסורא רבא, וכ"ש צה"ל לישאנא לעלמא דמלוה לרלוחה ע"ש.
ובשאיילת יעקב סי' ק"ו כתב דכוונת הרמב"ד להשיג עמש"כ
הרמב"ם דמותר "להסתכל" אם היא נאה וכו', והיינו
דאף הסתכלות שהוא יותר מראי' שהוא צעון ביטוי ג"כ מותר,
וע"ז השיג דא"כ למה חיישי' דילמא מיתלפ"י לה מיני' דכיון
שהוא מסתכל הו"ל כשעשהו עין דאמר' צ"מ כ"צ צ' דיש צו
עביעה עין, ומכ"ע לא השיג הרמב"ד עמש"כ הרמב"ם צ"מ
דאישות (אף שהוא קודם) דאין לקדש אשה עד שיראה, משום
דכתם מיירי בראי' בעלמא דסגי שיראה אם ימלא צה איכו דבר
מגונה עי"ש שם אריך. וכ"כ צהרות בהסתכלות סי' י', והוסיף
דמכ' שהקשה בכ"מ על הרמב"ד דאיך אומרים לאדם הטא וכו',
לא קפיד דהרמב"ד לא קאמר דאסור אלא שאין דרך ח"מ צ"כ,
והרמב"ד אינו חולק על הכ"מ אלא שצ"ל ראי' דח"מ מרוב
לניעותו אין דרכו צ"כ.

ובאפי' וזמרי סק"י צ"ל צ"כ הדי' אחר הגב"י שהקשה דאין
מתירין לע"ה להסתכל צה ולא חיישי' שיצא לידו הרכור
הואיל והסתכלותו לנורבא אחרים, וכ' לתרן דכמו דקיי"ל בצולשה צ"כ
לעיר צעטת מלחמה דאלו ואלו מותרות דאין פנאי לגסך וגם קיי"ל
דמותר לחמו צ"כמה ולבשחין כ"שם לו ציעתותא דרבי' ה"כ הכא
הואיל וכת"ה אלו מחד ממנו להסתכל צה בקציע שיקל לצ"ה
לידי הרכור עי"ש שם אריך עוד. ובשאיילת יעקב שם כ' דצ"ה
לא חיישי'ן שיצא לידו הרכור, כיון דרגילות הוא אלו להסתכל
בגשים ע"כ אינו צ"ל לידו הרכור, וש"כ כ' דאולי י"ל דאין הכוונת
לע"ה זכר אלא לאמו או לאחותו כדמלניו צ"כחות דע"ה אם יש
מרחץ צעיר צודק בקרובותי עי"ש דמוכח שדרכן ה"כ צ"כ.
לא. אבל לא יסתכל בה דרך זנות. דכיון הסתכלות יחירה
יותר משיעור הכיירה כי זו דרך קנאה. ויפ"ה ללכ
ח"ד כאן אות י'.

סעיף ד. לב. אע"פ שהיא נדה וכו'. א. דעות הפוסקים
בזה. דין זה הוא מהרמב"ם פכ"ה מאיסור' כל ד' וכו'.
העור. וכתב צ"י בשם הכ"מ דהמקור הוא מכא דאמר בגדלים
דף כ' ע"כ המסתכל בעקבה של אשה וכו' [וכמוצא צ"ה שם אריך].
משמע ה"ל בשאר מקומות מותר, וכן אמרו שמואל להקטע בימי
מלכה כדי שלא תתגנה על צעלה, אלמא שמואל להסתכל צה.
וכן הצי"ח דין זה הרמ"ה צו"ד סי' קל"ה סעיף ז' **.

וכתב

(*) וצ"י ביפ"ה ללב ח"ד אות י"א ש"כ דממש"כ תב"ח כאן אהא דאמר
לשמוע קול ערוה, ובאשמו אין איסור לשמוע קולה והיה להסתכל שרי. אמר
סתורה הוא ע"כ, משמע מדבריו דאם היא טמאה בנדתה אסור להסתכל בה.
והנה אף שכן הוא לשון הב"ה, אבל הדבר תמוה שיחלוק על הרמב"ם והטור
והשו"ע והרמב"א בלי להזכיר ובריהם. ובטור יו"ד סי' קצ"ה נראה להירא
בב"ה שהסכים עם הטור דדוקא במקומות המכוסים אסור באשתו נדה. ונראה
דמש"כ הב"ה כאן אם היא סתורה. משום שרצה לכלול גם מקומות המכוסים
וחסם לשון קצרה. אבל ודאי מודה הוא דמקומות המגולים מותר.

דל"כ קשיית הגמ' במקומה עומדת להסתכלי צה מי שרי, ומכ
מתנחל הגמ' קרן זוית וכו'*, וצונגע לאיסור הסתכלות מדין
ערוה של נדה, הרי הכותר שכתב הרמב"ם צ"כשתו נדה. ולפי
שחכים מותרת לאחר זמן לא יצא לידו ממש"ל דה"ל פשוט דאפי'
צ"כשתו שיעבור הרבה זמן כמו צ"כולנית נמי מותרת, א"כ הכותר
הזה שייך גם צ"כשודעת, ואין להצי"ה ראי' מיוחד, משום דמותר
יותר, ולא לישחמיע חד מהפוסקים דכפירסה נדה קודם צ"כ
הרמב"ם יבא אסור הסתכלות, שהרי הרמב"ם אינו אומר הכותר
לפי שאין יצאו חוקפו דכבר צ"ה עליה, אלא לפי שחכים מותרת לו
לאחר זמן. ושם צ"כערה שמתחל לקו הכוסף עוד דמכ שמדייק
הנחל"ש מנשן הרמב"ם וכו'ע"ש דמשמע דוקא לצדקא מותר,
ולע"ד דאינה ראי', שהרי יש ל"ד דצ"כציל לצדקא יכ"ה אסור
[יותר] משום דעדיין אינו צ"כר לו שחכים מותרת לו לח"כ,
וכו' הכותר דאפי"ה מותר, אצל לאחר קידושין או שידוכין דודאי
מותרת לו אחר זמן מותר מדין אשמו.

עוד הצי"ח צהרות בהסתכלות שם מ"ה שלמה יוסף [סי' ג' אות
א'] צ"כ הגאון ר' יוסף רחין ראי' אסור מכת דצ"כ
דף קס"ה הוצא צ"כצ"ד ה"ל איסור' פכ"ה [ומוצא צ"כ שם אריך].
דמותר דאף לאחר שידוכין לא מסתכל, דה"ל אסור לקדש צ"ה
שידוכין, וגם קודם שיראה חזינא דאסור לשיעה הרמב"ד, וכתב
דאפילו לפי הצנח דאיירי לאחר שידוכין וכבר ראה אותה, מי
הרי אמר דוקא ח"ה דאין דרכו להצנח בגשים כמ"ש הרמב"ד,
ואדרבה משם ראי' להיפך, דמשמע ה"ל לאינש דעלמא אין איסור
צ"כר, מיירי אין ראי' משם על איסור נדה. ובס"י י"ד אות י"א
צהרות בהסתכלות שם מסיק, דמותר להסתכל צ"כשודעת שלו אף
שכבר הגיע זמנה לראות כיון שמוותרת לו לאחר זמן כמו צ"כשתו
נדה, וצ"כצד שיזכר מאד משחוק וקלות ראש וכו', וישמור עלמו
מכ"כר וכ"ש שחכר מנגיט, ואין כל העצמים שוים כו', מיירי
אע"פ דמותר ע"פ דין צ"כפונים אלו, אצל רחוק עדיין ממעטת
חסידים כו', ומ"ה יפ"ה המוכח מאלו ומקדס צ"כרעה קלות קדושות
שמיים ההנאים עד החופה החתן והכלה לא נפגשים כלל וכו',
ויש צ"כ מלוה דאל תעש תורה אמן.

ל. שראוי לעשות כן. כ"ה צ"כרעה פכ"ה מאיסור' כ"ה.
והרמב"ד שם השיג מצ"כ דף קס"ה א' דה"ל לנורבא
דכ"כ דחזיל לקדושי איתתא לידבר ע"כ צהדי" דילמא מיתלפ"י לי
מיני, אלמא דאין דרך חכמים צ"כ. וצ"כרעה שם, והצי"ח כ"ה
סק"ז וח"מ סק"ג, חירן דה"ל דצ"כעין דלידבר ע"כ צהדי" משום
דח"ה אף שראי' אותה צ"כ א"י צ"כ צ"כ צ"כ צ"כ צ"כ צ"כ צ"כ צ"כ
שיחלופה אצל ע"ה יכירנה צ"כ, ואילו ה"ל אסור צ"כסתכלות
כדי לצדקא לא היו אומרים לע"ה הטוא צ"כציל שיצ"ה חצ"כר,
והמיתרל דרב [צ"כקדושין מ"ה א'], דאסור לקדש אשה עד שיראה,
חכית. וכ"כ צ"כצ"ד ע"ז שם דל"י ס"ד אסור היכי שרי רצון דלידבר

(*) וצ"י גם בשלמה יוסף סי' ג' אות א' וסי' ט"ז אות א' שכתב דאין
ראיה מצ"כ, דכיון דהיתה צ"כרית ומתוסר מעשה של גירות וצ"כרית ג"ד
ושביליה, ומי ימיר דמתרמי לה חלמא ולא דמי לאשתו נדה.

באר הגולה

ס נתינת נאכות דר' נתן
ע מיתרל דשחולל קידושין
ד' ע' ע"ה
פ מירושלמי פ"ה דכתובות

בראייתה הואיל והיא מותרת לאחר זמן אינו בא בזה לידי מכשול ס [טז] אבל
לא י' שחוק ע ולא יקל ראש עמה :
כלל בין גדולה בין קטנה [טז] בין שפחה בין משוחררת שמא יבא לידי הרהור
עבירה

ביאור הגר"א
[טז] אבל לא כו' כמ"ש
בפיק דשבת כיוצא בו
לא כו' מפני הרגל
עבירה וכ"ש בכה"ג
כמ"ש שחוק כו' ובאבות

דר"ג שם ולא ידבר עמה דברים בטלים כו' : [טז] בין שפחה כו' ירושלמי פ"ה דכתובות רב הונא אמר אפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות לו דברים
של יחוד מה הן דברים של יחוד סבה לו גופו ומרחצת לו רגליו ומוזגת לו את הכוס למה מפני שהיא חייבת לו או משום שאין ראויין להשתמש בשפחה כו' וז"ש
באיה שמוש כו' :

באר היטב

נעלמו כמ"ש סי' כ"ה וצעת נידתה אסור להביט במקומות המכוסים
כמ"ש צי"ד סי' קצ"ה :

(ו) ישחוק. ולהביט במקום התורפה אסור. ואם מביט כשהיא נדה
עומד שלו להיות ליה בנים שאינם מהוגנים. וכשמביט צעת שרונה
לשם נעשו בניו סומין. וכלל תשמיש אסור משום דמגרי הי"ר הרע

אוצר

סי"ק לב אות א — סי"ק לה

הפוסקים

תוספו, וקו"ל צי"ד סי' קפ"ז סי"ג דאסור ג"כ צימוד. (תורת
הכסכתלות סי' א').

נע"ף ה. לד. אסור להשתמש באשה. א. כ' המקנה קידושין
דף ע' ע"ה דאע"ג דמלניו בקרא דאמר אליעזר עבד
אברהם לרצקא השקניי נה מעט מים מכדן וגו', ומלניו ג"כ
באמנון שאמר שחמר תעשה את הבד"ה לפניו ויאכל ויהי דוד
לעשות כן, וכן מלניו באבישג שהיתה משרתת את המלך ואח"כ
שהתירו לו ליחוד עמה אע"ג שהיא אסורה לו, ולא אמרו שהתירו
לה לשמש אותו, וגם לא ה"י ע"ס צדק להחזיר, נראה פשוט שלא
נגזר גזירה זו באותו פעם, שהרי אפי' על יחוד פנוי לא גזרו
אלא עד אחר אותו מעשה דאמר.

ב. ובאשה המשמשתו מעצמה בלי שהאיש יצווה לה,
נשאל צדק באהלה לך שלמה סי' קי"א אם מותר,
וכשיצד דמלך הכצרה אין לחלק בין מלוכה לה או עושית מעצמה,
כיון דהאיסור הוא משום דגורס חיצה או הכרורה [ע"י לקמן
סקל"ה], ודחה ראיית השואל להחזיר, והצדק ראי' לאסור מתוס'
שבועות דף ג' א' ד"ה ועל, דנקטו בלשונם שם איש דקאמר לקטן
או לנכרי אקוף לי גדול עי"ש, וכי מהרש"ה שם דבא דלא נקטו
דאמר לאשה אקוף לי גדול ובגמ' צ"מ דף י', היינו משום דאסור
להשתמש באשה ע"ש, ולכא"ה הרי משכח"ל צד"ה דאמר לאשה
אקוף לי גדול, והגדול לא ה"י בשעת נאותו, ח"ו דגם בכה"ג
אסור, דכל שהאשה עושה לגדול בפניו אף שלא צד"ה אסור,
ומה דאיתא בצרכות דו"ד בשוגמית שהגיעה לו סדין, התם מיירי
שלא בפניו דמותר, וכמו נדה דמותר לאכול משיירי מאכל שלא
בפניו. [וע"י לקמן סקמ"ז].

אולם המקנה קידושין דף ע' ע"ה כתב דשכחא לא צויה אותה
אין צד איסור, ובא דאמר ר"י שם אבא דארי דתינו
דוגג תשקין דאין משתמשין באשה, אע"ג דאין השימוש על ידו,
אלא שהיא עושה בצויו אצ"ה, היינו משום דאמרנו בצרכות ד"ה
כוס איספגוס אין מחזירין אותו אלא למי שנתנו לו וע"כ כיון
שלימדך להחזיר הכוס צדקה, ע"כ אמר דאין משתמשין באשה
כלל ע"ש. ובנח"ל סק"ו כ' דמשום זה פירש"י שם אבא דאין
משתמשין באשה, שלא ילמדנה להיות רגילה בין אנשים, היינו משום
שהיתה צדו של ר"י והוא צויה לשמשו ולא ר"י, ואפ"ה אסור
משום שלא אה"י רגילה בין אנשים.

לה. שמא יבא לידי הרהור עבירה. כ"כ הרמב"ם בפכ"א
מאוס"ב הל' ה' וכ"ה בעור. ורש"י קידושין דף ע' ע"ה
אין כ' דאין משתמשין באשה שלא ילמדנה להיות רגילה בין
האנשים. וכי בעל"ה סק"ד, דמש"כ הרמב"ם והעור משום הכרורה,
הוא משום דבירושלמי פ' אע"פ איתא בע"ס דבכניסה לו ד'
שפחות

וכתב בדרכי תשובה יו"ד שם סקל"ד בשם סדרי טכרה, דאף
דמותר להסתכל בה, מ"מ לא יתן בה עיניו יותר מדיו פן
יקלקל עמה.

ובנתיבות השלום כאן כתב דצוה"ק ויראים החמירו לאסור
הסתכלות בה, גם למעט צדדים בכל מה דאפשר,
שאף בעבורה אמרו חז"ל אל תרצה וכו', כ"ש עמא"ה בכל הכך
יומין רוח מסאבא שריא עלה. וכ"כ צדקה לל"ה אות ח' בשם
הר"י סרוק תלמיד האר"י שלא להסתכל בצורת אשה כלל ואפ"י
באשתו נדה. וע"י ראשית חכמה שער הקדושה פ"ז צדק.

ב. ואם מותר להסתכל במקומות המכוסים באשתו נדה,
עבא"ה סק"ו דמקומות המכוסים אסור [לכו"ה]
כמ"ש צי"ד שם, והוא מהרש"ה סק"ז. וכתב צד"ה זוערי סק"י
דבא דבש"ע כאן נקט סתם משום דסמך על מה שכבר צד"ה
במקומו צי"ד שם.

ודברי השו"ע שם הם מהעור והרשב"א, וכתב צד"י שם דהמקור
הוא מגמ' נדרים דף כ' המסתכל בעקבה של אשה הויין
לו בנים שאינם מהוגנים אמר רב יוסף ובאשתו נדה, ואע"ג דאמר
ר"ל התם מאי עקבה מקום החורף כלומר שהעקב מכוסין כנגד
מקום החורף, משמע לרבינו דכל מקומות המכוסים שבה הוי
בכלל מקום החורף.

והרמב"ם בפכ"א מאוס"ב ה"ד לא הזכיר דין זה רק כתב
אבל לא ישחוק ולא יקל ראש עמה שמה ירגיל לעבירה.
והראב"ד בהשגותיו הוסיף, דלא יסתכל במקום הסתר שלה והכי
איתא בנדרים. וכתב צמ"ד משנה דנדרים לא הזכירו אלא במקום
התורפה, ולא הוסיף הרמב"ם לבאר איסורו שכבר כתב ולא ישחוק
ולא יקל ראש עמה, וכ"ש בהסתכלות באותו מקום. וכתב צד"י
יוסף כאן דדברי המ"מ מוכיחים דדוקא במקום החורף הוא
דאסור אבל בשאר מקומות המכוסים מותר [וכ"כ צד"ה המ"מ
ב"ש בסק"ז], וק"ק על ה"כ כאן דמיתרי דברי המ"מ על העור
בסתם, וי"ל דה"כ חז"ל לטעמיה שכתב דדעת העור והרשב"א
דמקומות המכוסים הוי בכלל מקום החורף, ולפ"ז סבר דמה
שכתב המ"מ [בסתם דברי] הא בשאר מקומות מותר, כוונתו
למקומות מגולים דוקא, והוא דוחק בלשון המ"מ, ועיקרן של
דברים דפליגי בפירושא דשמעתא, והמ"מ סבר בפירושא קמא
דכתב הראב"ד צ"כ בעלי נפש ריש שער הפרישה, דריש לקיש
באשתו נדה קאמר ולקולא, והרשב"א והעור מפרשי בפירוש שני
שכתב שם הראב"ד ע"ש.

לג. הואיל והיא מותרת לאחר זמן. לפיכך אשה שנאסרה
[בגלל ראיית דם] מחמת תשמיש, אסור בהסתכלות
מה"ט שהרי הכיתר הוא בגלל שמתרת לו לאח"כ ולא לפי שאין יארו

עבירה באיזה שמוש אמרו ברחיצת פניו ידיו ורגליו [יח] אפילו ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו אפילו אינה נוגעת בו והצעת המטה [יח] בפניו ומזיגת הכוס :

הגה

ביאור הגר"א

[יח] אפילו ליצוק לו אפילו כו'. מור וכמ"ש בכתובות ט"א א' א"ה אע"פ שאמרו יושבת כו' ושם א"ה כל

מלאכות כו' ובפרט ברחיצת דמיא דסיפא ובסיפא ע"כ כה"ג מיירי דאליכ בלא"ה אסור כמ"ש בפ"ק דשבת ואפילו באצבע כו' וכמ"ש בת"ה וטור ש"ע י"ד סימן קצ"ה ס' י"ב ועלה דההיא אמר בירושלמי או משום כו' כ"ל : [יח] בפניו. גמ' שם בגדה ובגל והכל טעם אחד דכל שבגדה אסור אסור באשה אחרת ונ"ש בהג"ה וי"א דה"ה כו' ובאבות דר"ג שם נאמר כאן לא תקרבו ונאמר להלן לא תקרב לדבר המביא לידי עבירה לא תקרב כו' ובפ"ק דשבת אבל עמ' כו' שהרי נאמר לא תקרב כו' :

הפוסקים

סיק לה -- ס"ק מ אות ב

אוצר

דאסור אכל להכין לו מים לרחוץ עצמו מותר, והביא ראיות לה, ושכ"כ הדרישה, אך הש"ך צנקה"כ שם השיג וכו' שכבר הביא בש"ך סקט"ז בשם הר"ר יונה דגדא אסורא לתת לפניו צעלה קיתון של מים וכלים שירחץ בהם רגליו דהוא דרך חיבה, וסיוס הבית משה דה"כ צכאן חלי צוה. ועמ"ז שם דמסוים, דמ"מ פשוט לי שאם הוא רוחץ מכלי שיש בו נקב למטה וצנעת רחילתו היא יונקת מים לחוץ הכלי דגם זה מקרי הרחצה וכו' צכ"ל באיסור ע"ש.

לט. והצעת המטה וכו'. כתב באפ"ז סקט"ז [דכיון דכל מה שהאשה מחויבת לעשות בצעלה אסור לאשה אחרת לעשות לו וכדלעיל, ח"כ] לפמ"ש דמ"א לקמן סי' פ' סעיף ה' דהלצת המטה שהיא מחויבת היינו הלצת הסדינין, ח"כ אף כאן היא ראוי לחלק בזה, דהאיסור דכל גוי דעלמא אינו אלא בדברים של חיבה דהיינו הלצת סדינין וכיו"צ שהוא דבר של חיבה, אכל להכניס הכרים וכסותות שהוא דבר של עורה ולא של חיבה ליכא דגדוד איסור, וכמו שפסקו בשו"ע י"ד סי' קל"ה [סעי' י"א] גבי זה דאיסור הלצת מעטו אינו אלא בהלצת סדינין ולא בהלצת כרים וכסותות, וא"כ ה"ל לא שאל. ועי' בס"ק שח"ז אות ב' דאם עושה דרך שירות מותר.

מ. ומזיגת הכוס. א. כתב צופה ללז ח"ד אות י"ב דמזיגת הכוס שאסורה גם זו בפניו מיירי כצו"ד סי' קל"ה ס"ט [לענין אשתו נדה], שהרי מצוה דדברי רמ"א צממוך דאסור בכל ערוה כמו באשתו נדה, ועי' צממוך אות ב'. ועיין באפ"ז סקט"ז, דכי יוכי שהיא אסורה למזוג לו כך הוא אסור למזוג לה דמ"ש מדה כמזוהר צו"ד [סי' קל"ה ס"ג].

ב. ובעושה דרך שירות. כי בערוה"ש סעי' ז' דהלצת המטה ומזיגת הכוס אינו אסור רק כשאין עושה דרך שירות, אכל דרך שירות ג"ל שאין איסור בדבר, אכל לרחוץ פניו ידיו ורגליו פשיטא שאסור בכל ענין דזהו התקרבות יתירה. ושם בסעי' ט' כי דאין לתמוה על המנהג שנהגו בכל חפצות ישראל כשצאים אורחים לבע"ב, ואשח הצע"כ מכבדים ומאכילים ומשקים ומחננים להם כוסות וכו' אין משתמשין באשה, דאין איסור כלל בזה, ולא מציעה אס צע"כ מוסב עמהם דהרי היא משמשת לפניו, אלא אפי' אינו מוסב עמהם, כיון שאינה עושה דרך שימוש התקרבות אלא מפני הכנסת אורחים, ומפני שעליה מוטל כל לרבי הבית, אין איסור בדבר, וכן באכסניא כשצעת באכסניא מחננת כוסות להאורחים אין זה דרך שימוש התקרבות אלא דרך שירות כ"ל.

ובעזר מקודש כי דמה שנוהגים להקל בהלצת מטה והבאת אוכלין ומשקין לשולחן ע"י משרתים, משום שסומכים על הסודרין שכשים רבים אין קפידא, וכן כשאשתו עמו וכלל אופן דלא שייך יחוד [וכדלקמן בהג"ה וי"א דכ"ז וכו'], ומ"מ נכון להזהר שלא תלוי לפניו, וכן אם עולם עיניו צנעת בהלצת וצנעת צנעת

צנעת אפי"ה עושה לצעלה מלאכות אלו [של רחיצת פניו וכו'], משום שאסור להשתמש בשפחות, ומשמע דבשאר מלאכות ליכא איסורא, ולטעמא דהרמב"ם שפיר יש לחלק במלאכות אלו שכן דרך חיבה אחי להרחוץ, משא"כ שאר מלאכות, אכל לרש"י דמפרש שלא תהי' רגילה בין אנשים, ח"א לחלק בין מלאכות שכן דרך חיבה או לא, וס"ל לרש"י דש"ס דלין חולק על בירושלמי, דש"ס דלין חשיב נמי הלצת המטה ובירושלמי לא חשיב לה, ולכן מפרש רש"י דס"ל לש"ס דלין שהטעם שאילו מלאכות מחויבת בהאשה לנשות לצעלה משום שאינו דבר של עורה ולא משום שאין דרך להשתמש בשפחות דא"כ שאר מלאכות נמי אסורין, ובשפחות ל"ש דהן דאין משתמשין בהאשה להטעם שלא תהי' רגילה, כיון שאין אחריות השפחות עלינו למונען מחברת אנשים עי"ש.

אך בפני משה סק"ג האריך להשיג על הע"א, וכ' דע"כ רש"י גופי' ס"ל לעיקר הטעם משום הרמב"ם ובהרמב"ם והטור, דאליכ קשה משילחי קידושין [פ"א צ'] דהא"ה דא"ה מר נמי עבר אדשמואל דאין משתמשין באשה, ח"ל אלא כאידך דשמואל דהכל לשם שמים, וקשה דמה צ"כ שהוא מוכין לש"ש מ"מ אחי האשה חתרגל בין אנשים, ח"ו דגם רש"י ס"ל דאין משתמשין באשה משום הרמב"ם, וזה דצקידושין [פי' ח'] פירש"י שלא חתרגל בין אנשים, משום דהתם מיירי בדר' יהודה שהיה לדיק גמור כמזוהר בש"ס דכי שלף מסאני' הוי אחא מיטרא, וא"כ לא שייך צ"י עעס דהרמב"ם רק משום הרגל וא"ש גם מעשה דקידושין [פ"א צ'] דשם לא שייך משום הרגל דלא הי' שימוש כלל רק דאוחצי' צנפתי' דאיכא משום הרמב"ם, ור"ה דא"ל אין משתמשין באשה ו"ל דלא צדיק ל"י אחא [וכה"ג כתב מהר"ט שם], והשיב לו דהתכוון לש"ש וליכא משום הרמב"ם וגם לא משום הרגל וכ"ל עי"ש. [ועי' עוד לקמן סקמ"ה מע"א ופנ"מ בזה].

לו. באיזה שמוש אמרו וכו'. כי המ"מ צכ"א מאיסור"ה ה"ל כי שנלמד כן מירושלמי פ"ה דכתובות [כ"ל צס"ק הקודם] דרק כל מה שאשה מחויבת לעשות לצעלה אסור לאשה אחרת לעשות לו, והביאו צ"ש סק"ה. ובתל"ש סק"ו כי דכן משמע גם מהכתוב (מ"א י"ז) שאמר אלי עשי לי עוגה קטנה ומכמה מחני' כ"ז גיטך ע"מ שתשמש את אבא, וכן צמחני' הנותן לחמותו או לפודקית, משמע דוקא בדבר של חיבה כגון הכוה דפי' עשרה יוחסין [פי' ח'] דתיתי דונג ותשקין, וכן צקידושין דפ"א שקלי' לצת צמח"ה אוחצי' צנפתי' עי"ש.

לו. ברחיצת פניו וכו'. כתב באפי' זוערי סק"ד, דלא מציעה מים חמים דשייך יותר חיבה דשייך בהם הנאה, אלא דמסתמיות לשון רבותינו נראה דאפי' צנון אסור דלא חילקו רבנן וכצו"ד סי' קל"ה סעיף י"ב לגבי נדה, וכ"ש לחוף ראשו צמים חמים דדרך חיבה הוא.

לח. ליצוק לו מים. צצית משה סק"ג הביא דצו"ד סי' קל"ה [סעיף יב] כתבו כן גם לענין אשתו נדה, ופי' צע"ז שם [סק"ח] דדוקא כשהאשה יונקת על ידו הוא

באר הגולה

* עין נצ"י שכתב שדג
זה אסור להעלותו על לב
ואין ספק אלא שחיה
תלמיד טועה כתבו כן
מעצמו ותלה הדבר ברבו
עכ"ל וכ"כ הרמב"ם
נפ" המצוות נפ"י ונפ"ה
ד' פרק ז' דסנהדרין לאסור וכ"כ בספר של"ה ונפ"ה

הגב וי"א דכוח הדין באכילה עמה בקערה נמי אסור בכל ערוה כמו באשתו נדה (בנימין)
זאב סי' קמ"ג [יט] ויש מקילין בכל (י) אלא דלא אסרו דברים של חצה רק באשתו נדה
(רשב"א אלא קמ"ח) [כ] וי"א דכל זה אינו אסור רק במקום יחוד אבל במקום שרוב בני
אדם מצויים כגון במרחץ מותר לרחוץ מעובדות כוכבים (ח) שפחות (מרדכי פ' אע"פ
בשם הר"ש בר צרוך) * וכן נוהגים

וי"א

ביאור הגר"א
[יט] ויש מקילין כו'.
דכל הקריבות אינן
אסורין אלא מדרבנן
כמ"ש בשבת שם משום
לך לך כו' ואין אסור
אלא המביא לידי הרגל
כמו ישן הוא בבגדו כו'

ונשיקה שם וליד לגדה מפני שלבו גם בה וכמ"ש במגרש ולנה עמו בפונדק
ומודים בנתגרשה כו' וראה מ"ש בפ"ק דשבת א"ל ר"ג לבנותי קסולן כו'
שם. ויש לדחות דבתו שאני כמ"ש בס"י חוץ מהאב כו' הגדילו כו' אע"ג
דבנה ושאר עריות אף בכה"ג אסור כמ"ש בפ"ק דשבת : [כ] וי"א דכ"ז כו'. דדרך שפחות מותר כמ"ש אביגיל לרחוץ רגלי עבדי אדוני והא דמ' ביירושלמי
דאסור אף בשפחות כה"ג היינו במקום יחוד :

באר היטב

(ח) שפחות. ודרישה מיקל ג"כ הואיל ודבר עזות הוא. ונ"מ
כתב שראה במרדכי ישן כתב מותר לרחוץ מנפחה אם יוכב
לזהר מהרהור והנמנע מתצרך עכ"ל. ואם אינה מכוסה בכל גופה
ושערה אסור. נה"י ע"ש :

(ז) אלה. היינו באכילה בקערה א' או להושיט מידו לידה ולסור
כשאשתו נדה מ"מ באשה אחרת לא חיישין להרהור כה"ג
אבל רחוק ידים והלעת המטה ומזיגת הכוס ל"פ הרשב"א. נ"ש :

אוצר

סיק מ אות ב — סיק מה

הפוסקים

יכוצא נצ"י כאן שכתב דנשאר נשים שאין לבו גם כן אין צדק
משום הרגל עזירה.

וכתב בערוך השולחן סעי' ז' דאף שיש מקילים באכילה עמה
בקערה או להושיט מידו לידה ורק באשתו נדה אסור,
מ"מ הורה אה דבר ה' ירחיק מכמו אלה, וסיים, כללו של דבר
השם אורחותיו ומעגלותיו לא יוכל לעולם, ואשר לא ישים אל
לבו יפול ברשת היל"ל כי חזק הוא ממנו. וכ"כ באפי"ז סק"י
דהאמת יורה דרכו דכל דברים של חיבה טוב להתרחק עד לקנה
האחרון.

ועי' בעזר מקודש שכתב, דבענין הושטה מיד ליד אולי כמו
שמועיל בנדה שחושע מאלל ומשקה לבטלה על השולחן בידה
השמאלית [בניו"ד סי' קל"ה סעי' י'], אולי כן הוא גם בפנויה
וא"א להסבירן שגם צדק שייך איסור הושטה, וכן שייך מדה
חסידות להזכר כשאפשר צדק, גם כשים שם רבים ע"ש.

וע"ע צה"ע שם מהצ"ש דברחות ידים והלעת המטה ומזיגת
הכוס לא פליג הרשב"א. אבל בארן נצי סק"י כתב
דצדרכי משה משמע דמזיגת הכוס נמי מותר להרשב"א ודלא כה"ש.
מד. במקום יחוד. לאו דוקא יחוד ממנו דהא יחוד בלתי
אסור כמ"ש בס"י כ"ב סעיף א' וצ', אלא ר"ל
צמקום שאין רוב בני אדם מצויים שם ובמקום א"י אבל כו'
צמקום שרוב בני אדם מצויים. (כרם חמד).

מה. מותר לרחוץ וכו'. עב"ה"ג שהציא מהצ"י והשליח והצ"ח
שחלקו על זה ואסרו ועב"ה"ע סק"ה שהציא מהצ"ח
שמאל במרדכי ישן שכתב דמותר רק אם יכול להזכר מהרהור,
והנמנע מתצרך. והצ"ח סיים, דלא הותר המרדכי אלא להלכה ולא
למעשה, ולהלכה נמי דוקא בשאין לו שום ספק דיכול להזכר מהרהור,
ולפי"ז מה שטובין להקל להשתמש באשה במרחץ עפ"י דברי
המרדכי והרמ"א, יש לבטל המנהג הרע הזה כי בטעות נהגו כן
עפ"י הספרים שדפסו בטעות ע"ש.

ובדרישה אות ג' כי דלכא"י גם מר העור משמע דמותר, דכיון
דצדרכים של שירות ושימוש מותר וכמ"ש הרמב"ם
והעור, א"כ למד לא ישמש צמחץ בשפחות לשפסף אוחו על
גופו להסיר הלכלוך, דידוע דדברים כאילו אינה עושה אשתו לצד
כ"א גם עבדו, וכיון דמותר לשמשו צמחץ לשפספו לך שירות, ג"כ
מותר אגב לרחוץ פניו ורגליו, דהרי הדבר ניכר דמזה לשירות
ושימוש ג"ז לשימוש ולא משום חיבה, וזהו שדקדק העור וכי באיזה
שימוש

הבאת האוכלין להשולחן אולי אין עי"ז עוד שום חשש לכוי"ע ונכון
לעשות כן, ומה שאחז"ל דביש לה ג' שפחות אינה מלעת מטה
דמשמע שמוחר ע"י שפחה [ע"י שו"ע לקמן סי' פ'] י"ל דהיינו
שלא בפניו או שטו"ס עיניו וע"ש שהאר"י צוה [לפמ"ש"כ האפי
זוטרי לעיל סק"י"ע דרך הלעת הסדינים אסור על ידי אשה אחרת,
וצב"ע סי' פ' סעיף ח' צרמ"א, מצא"ר בשם וי"א דאף ביש לה
כמה שפחות ריבה להלע הסדינים צמ"ה עי"ש, וא"כ לק"מ].

מא. באכילה עמה בקערה וכו'. כי באפי"ז סק"י"ז דהואיל
והאשו שיעוריהן בכל עריות לנדה, א"כ כה"ג שלא ישתה משיורי
כוסה בפניה כמו באשתו נדה [בניו"ד סי' קל"ה סעי' ד'] דכוח דבר
המורה יותר חיבה מלאכול בקערה א' דלא מאים ליה שיו"ר כוסה
ופשיע"א דאסור, וה"כ דאסור לאכול משיורי מאכלה דמאי שנה *).

מב. בכל ערוה. כתב בארן נצי סק"י דמשמע דוקא באשת
איש וכמ"ש צדרכי משה. וכ"כ צמח"ח פחים כאן,
אלא שחמ"ס דמדכתב הרמ"א דכוח הדין, דקאי על המחצר דאסור
מזיגת הכוס וע"ז קאמר דה"כ לאכול בקערה אחת, והמחצר הא
גם בפנויה אסור מזיגת הכוס דהא אסור גם צמח"ח משוחררת
דכ"ז בפנויה וכ"ג מהד"מ שהוכיח מהעור, וא"כ ל"ע שכתב רמ"א
לשון אסור בכל ערוה דמורה דרך בא"א קאמר ולא בפנויה. אבל
בכרם חמד כתב צמח"ח הרמ"א דלאו דוקא ערוה דה"כ פנויה.
וכ"כ ציפה לנצ ח"ד אות י"ג. [ועיין לעיל סק"ד].
וכתב בערוך השולחן סעי' ז', דצדכו ואחרות לא שייך איסור
זה, ואין זה קירוב הדעת, דדרך העולם כן הוא, ולא
שייך שיטת קלקול מהם.

מג. ויש מקילין כו'. א. עב"ה"ע סק"י דהיינו באכילה בקערה
א' וכו' דנאשה אחרת לא חיישין להרהור. וכתב באגרות
משכ וי"ד סי' ז' דמוצן דמיידי באופן שאין לחוש שחמ"ח זה יבוא
להרהור. וציפה לנצ ח"ד אות י"ד כתב דהא דהחירו היינו דוקא
אם הרבה אוכלים עמו, ובאשתו נדה אסור אפילו אם הרבה
אוכלים עמו.

ומש"כ הבה"מ שם להושיט [כלי] מידו לידה דאסור באשתו
נדה מ"מ באשה אחרת לא חיישין, כן הוא בשם הרשב"א

(*) כי כ"כ הרמ"א שם סי' דה"ה שיו"ר מאכלה וביה בשי"ך שם סק"ה.
ש"ה"ו שם סק"ג חולק ע"ש.

ביאור הגר"א

[כאן וי"א כ"ו ע' חס'
קדושין פ"ב א' ד"ה הכל
כ"ו : [כב] וי"א כ"ו מה
ד"ר בנאה כ"ל :

[כאן] וי"א דכל שאינו עושה דרך חבה רק כוונתו (ג) לשם (ט) שמים מותר לכן נהגו להקל בדברים אלו (תוס' סוף קדושין) [כאן] וי"א דאין לנהוג אפילו עם אשתו בדברים של חבה כגון לעיין (ו) ברישית אם יש כינים בפני אחרים (נ"י פרק חזקה הבתים) :

אין

באר היטב

(ט) שמים. ומה נהגו לרקוד עם הכלה כדי לחבנה על צעלה או משום כבוד אביה. ות"ת ראוי להחמיר. רש"ל :
(י) ברישית. אפילו יושב ואין מונח בחיקה אסור. כ"מ מתשובת הרשב"א סי' אלף קפ"ח. וכתב ט"ז ונראה דיש חילוק בזה.

הפוסקים

סי' מה — מז

אוצר

מז. לשם שמים מותר. א. עב"ש סק"א דלש"ש היינו לעשות נח"ר לאביה ולאמה, והוא מרש"י קדושין דף פ"א א. אך בארן נצי סק"ג כתב דתוספות שם משמע דכל שאין כוונתו לשם חיבה אלא לשם שימוש מותר, וזו היא כונת הרמ"א. כאן ש"י דלכן נהגו להקל בדברים אלו.

ובפני משה סק"ד תמה על הב"ש שזה לפרש ד' רמ"א ש"י דכוונתו לש"ש דמותר מיידי שרצה לעשות נח"ר לאביה ולאמה, דז"א, דהרמ"א לזין מקור דינו לד' החוס' בג"ל, ובתוס' לא משמע דאיידי דכ"כ דוקא, וד' הב"ש הם לפי פירש"י, אבל להדעת שביא רמ"א מכתוס' נראה דאפי' היכא דלא שייך לומר דעושה כן לחבנה לאו"א ג"כ מותר אם עושה לש"ש, וכ"כ מהר"ט בחי' שם דתוס' חולקין על רש"י ע"ש, ושוב כ' דלמ"ש רש"י בעצם דאסור להשתמש באשה כדי שלא תהא רגילה בין אנשים [ע"ה] לעיל סק"ה] אי"ב וי"ל דאף בעושה לחבנה על או"א אסור בשימוש כדי שלא תהי' רגילה, ודוקא גבי מעשה דרב אחא בר אבא התירו משום חביבה לאביה ולאמה דלא שייך שם גזירה זו [והובא בס"ק בג"ל עיי"ש. וע"ה לעיל סק"מ אות ב' מש"כ הערוכה"ש ועזר מקודש].

ב. ולרקוד עם הכלה. עב"ה"ט סק"ט שם מהרש"ל, דעפ"י בתוס' שכתבו דלש"ש מותר נהגו לרקוד עם הכלה כדי לחבנה על צעלה או משום כבוד אביה, ות"ת ראוי להחמיר. ודברי הב"ה"ט מועתקים מהח"מ סק"ו וב"ש סק"א. ועיי"ש שביארו עוד מהב"ה דמלכותיו נהגו הגדולים שדור להקל לרקוד עם הכלה וזכ"ה דנהגו נהגו וכיבא דלא נהגו איסורא איבא ע"ש.

ובאפ"ו סק"ט האריך לתמוה על הב"ה דאין כל מאן דלציט גונדא דרבנן יקל על עצמו ויאמר שהוא גבור הבושה את יצרו וא"כ תורת כאל"ה צידו, וזה צ"כ דכתובות מצואו דר"י בר אילעא ורש"י לא רקדו רק לפני הכלה ולא עם הכלה, ואף רב אחא אצרכיב לה אכתפי אמר דאין דמיוא עליוט כשורה שרי ואי לא לא, ואפי' להסחכל בפני הכלה אמרו דלית הלכתא בותיה [ע"ה לקמן סי' ס"ה סעיף צ'], ואין אכן ניקוס, ועשה מעשה בעלמנו להתיר לנו ולומר שאין יחסי' שולט בן, דאדרבה קי"ל דיותר שהאדם גדול מחבירו יצרו גדול ממנו, וע"כ אפי' במקום שנוהגים כן יש לבעול זה.

וע"ה יפה לזכר ח"ט כאן אות ח', דמש"כ הב"ה"ט דנהגו לרקוד עם הכלה וכו', היינו אם מרקדין נפרדין זה מזו ואין נוגעין יד ציד דאל"ה יד ציד לא ינקב. וע"ה בפ"ה להלן סי' ס"ה סק"ב שביא מהחורח חיים ע"ז י"ז, דאסור ללכת במחול עם הכלה בשעת ימי המשכה, אפי' אינו אוזח צידה ממש, אלא בהפסק מעטפתה וכו' ע"ש.

מז. לעיין ברישית וכו'. עב"ה"ט סק"י מחש"י הרשב"א דאפילו יושב ואינו מונח בחיקה אסור. ובדרישה אות

פתחי תשובה

(ג) לשם שמים. ענה"ט ועמ"ש לקמן סי' ס"ה סק"ג [וח"ל הרשב"א סוף קדושין הכל לפי דעת ויראה שמים וכן הלכתא דהכל כפי מה שאדם מחיר בעצמו שיצור נכנע וכפוף לו ואין מעלה טיבה בלבו כלל מותר לו להסחכל ולתער עם הערוה ולאכול בשלם א"ל והיינו ההיא דר' יוחנן דיתבי אשערי

שימוש אמרו ברחילת פניו וכו' דמשמע דוקא שימוש חיבה כאב המביא לידי תאור אסור ולא שימוש אחר שהוא של עבדות עיי"ש. ובידאו באה"ט שם. ובעי"ז כ' צנחלת נצי סק"ז ליושב ד' המרדכי, ואחרי שהביא מהב"ה שמהל במרדכי ישן בג"ל, כ' דאף לדברי המרדכי שהביא, מצוה ג"כ דמותר היכא דיכול ליחבר מהכבוד, לכן צודאי אין מחויבים לבעול המנהג הכול, אבל מ"מ הירא ימנע מחכ וכמ"ש המרדכי והנמנע מחברך.

אמנם באפ"ו תמה על הדרישה שרצה לקיים ד' המרדכי וכו' דגם מהחמיות ל' העור משמע כן, וחלילה פה קדוש ואמר כן, דלא התיר העור אלא שאר מיני שירותיו שאינו של חובה ולא דברים המביאים את האדם לידי זימה, ולפ"ש גופו במרחץ מהיכי תיתי להתיר דבר זה כזה, בפרט לבחורים שאין ספק שפירא קורא לגנב, ואין אפטרופוס לעריות ומידי הרעור לא יאלו וישתקע הדבר. ובעצי ארוזים סק"ד כ' ד"ל שדין זה אי שרי לרחוץ ע"י שפחה חלוי בטעם הדין דאין משתמשין באשה, ולטעם רש"י דאין משתמשין באשה כדי שלא תהי' רגילה בין אנשים, בשפחות ל"ש דין זה כיון שאין אחריות השפחות עלינו למונען מחברת אנשים [וכמו שהובא לעיל סק"ה מהב"ה] ולפ"ז שפיר י"ל דדין המרדכי בשמיים השפחות צדית המרחץ עיי"ש.

ובפני משה סק"ג כ' להשיג על הע"ה"א צמ"ש דאין אחריות השפחות עלינו וע"כ מותר להשתמש בהן, דז"א, דא"כ למד לא התיר המרדכי אלא במקום שרצים מזויים, ועוד נהי דאין אחריות השפחות עלינו מ"מ איבא חששא שחזו עם ישראלים שאחריותם עלינו, ועוד דע"כ רש"י גופי' ס"ל לעיקר הטעם משום הרעור, ובהרמב"ם והעור [וכמו שהובא לעיל שם מהפני"מ], וא"כ נהפוך הוא דלרש"י אין לחלק כלל בין רצים מזויים או לא דאכתי יש חשש שחתרגל בין אנשים בפעם אחת כשלא יהיו רצים מזויים, אך באמת המעיין במרדכי ויראה הטעם שהתיר משום דרך שפחות אין איסור להשתמש וכמו שאמרה אביגיל לרחוץ רגלי עבדי אדוני, ומ"מ לא הקור המרדכי רק במקום שרצים מזויים, ושוב כ' דלמ"ש מהר"ט בקדושין דף ע"ה א' דצרגול בשפחות שרי ע"ש, י"ל דמש"כ רמ"א כאן דנוכחין לרחוץ משפחות אפשר דהיינו רק בשפחות שרגיל בה, וסחמא כפירוש, דמסחמא כל אחד רוחץ משפחתו, ודוקא במקום רצים, אבל בשפחות אחרים אפשר דאין להתיר אף לרמ"א, מיהו להמרדכי שהביא רמ"א מאביגיל משמע שמתיר אפי' בשפחות אחרים שלא רגיל בה וכו'.

וכתב בשו"ת חינוך בית יהודא סי' קל"ה דמש"כ רמ"א צו"ד סי' ט"ג סעיף ב' גבי אכל, דבחו או כלתו חוכל לשמעי בחפית הרשע עיי"ש, לשיטתו אילו דס"ל כאן להתיר לרחוץ ע"י שפחה, אכל לפי מה שקרא חגר על פסק זה הב"י וסיועתי, אסור לרחוץ ראשו גם בלחן, ודלא כרמ"א שם עיי"ש. [ועיין שו"ת חת"ס יו"ד סי' שמי' ד"ה וי"ל].

באר הגולה

ז מיעוט דשמואל קדושין
ד' ע' ע"ב
ק מסכת הנזיר כ"ח דף
פ"ו ע"א כמו שחזק
המפרש הנהו ה"ה

ו אין שואלים בשלום אשה כלל [כג] (ד) אפילו ע"י שליח ואפילו ע"י בעלה אסור לשלוח לה דברי שלומים ק [כד] אבל מותר לשאול לבעלה איך

(יא) שלומה :

המחבב

באר היטב

ביאור הגר"א
[כג] אפילו כ"ו ואפי'
כ"ו שם : [כד] אבל
כ"ו תוס' שם מהא דפ"ז
דב"מ ושם לא כ"כ :

דעיון לחוד חין נכון צפני אחרים צאטתו משום הרואה יצא לידו הרסור דנזכר קירוז שלהם ע"י תשמיש. אבל צנתו ואחותו ונכדו שאין כלן זכרון תשמיש נותר צפני אחרים. אבל שכינה צחיקה פשיטא דאסור אפילו שלא צפני אחרים. ובשאר עריות אפילו צפניו אסור אפילו עיון צראשו לחוד עכ"ל :

(יא) שלומה. וה"ה לשאול לאחרים על שלומה מותר. כ"כ הג"ח. מיהו צ"ח צ"ח דף פ"ז ע"א דמירץ שם ע"י בעלה שאני. בשלום זוגתו. אבל צסוף הכתב שרגילים לכתוב וצאטת שלום. לזוגתך אם לא היתה נקי הנריאה מותר לכתוב תודיעני משלום אשתך :

פתחי תשובה

טבילה ור' אמי דנפקי ליה אמהא דני קיסר וכמה רגנן דמשעתו צהרי וטרוניתא ורצ אדא צר אהנה דנקט כלה אכתפיה ורקיד צה ולא חיש להרסורא מעטמא דלחמן אלא שאין ראוי להקל צה אלא לחסיד גדול עכ"ל :
(ד) אפילו ע"י שליח. וצ"ע צני אלושע אחר לגיהוי רוח כל לקראתה ואמר לה השלום לך כ"ו. הנהא יד אפרים. ולפי דברי הרמב"ם סוף קדושין שהנחת צ"ח הקודם לק"מ :

משמע לשאול לאחר על שלומה אסור. ומזה נהגו לכתוב צחלת אגרת אסור דהיינו שאלת שלום שולח ע"י בעלה. צ"ח. וכתב ט"ז

אוצר

ס"ק מז - ס"ק נ אות א

הפוסקים

צאטת שלום שיש צה עירוז דעת ואהבה. אבל לאחר לה אפרא טעא וכס"ג נראה דאין איסור.

ובעין זה כתב צעז מקודם כלן דנזכרין לומר לנשים כשנכנסים [לצית]. לשון שהוא כעין צקשה טובה. [נראה דר"ל שמצרכה צאטת טעא וכיוצא, שהיא צקשה טובה שמצקשים שיביא צוקר טוב]. וכן משיבות, ואע"ג דצקדושין ע"י ע"א משמע דמהא שהאשה משיבה על שאילת שלום שייך קול צאטת ערוה וכמש"כ הצ"ח סק"ד, [וע"י לעול סק"כ אות צ], אולי י"ל כמש"כ הפוסקים לגבי שאילת שלום דאכל, דעכשו לא שייך שאילת שלום, [עיו"ד סי' שפ"ה סעיף א' צכג ובאכ"ט שם סק"צ], וכן י"ל צזה, ובש"ס ופוסקים לא הקפידו רק לגבי "שלום". ולא צלשנות הנכונים כעת.

ועיין במהר"ם שו"ק אהע"ז סי' נ"ג שבי דמה שאין העולם נזכרין צאטת ש"ס דסמכי עמש"כ תוס' קידושין דפ"א א' וכ"פ רמ"א לעיל סעי' ה' דכשנחתו לש"ס מותר להשתמש צאטת וכ"ה כל כיוצא, וצפרט כיון דאורחא היא לית צ"י משום חיבה והרסור ושכ"כ הרמב"ם המוצא צפ"ת כאלן סק"ג עיי"ש, וסו"ס דהמקדש עצמו צדצר המותר לו וראוי לו קדוש ואמר לו עיי"ש.

ב. ולהתפלל עבור אשה ולברכת. כתב צעז מקודם דלא צפניה פשיטא שאין חשש כלל, ואדרבה מוטל להתפלל עליה אף שהיא יודעת מזה, אך אפילו צפניה ג"כ אין חשש, וכן דרישה שלום להראות אהבה זל"א אסור, והציא ראוה לה ע"ש, וכן מה שנהגו אחר המילה לומר מזל עוז לילדת היינו ג"כ צכלל צקשה חפלה שיביא לה למז"ט, וכן אומרים מז"ט צצפת נשואין לנשים וכדומה, עיי"ש שכתבתי. וע"י צחולדות אדם סעי' ד' דלכתוב לאשה מנשים צאכל צצורך ז"ל דאין זה שאילת שלום, שכן הוא צפסקי מהר"א סי' רס"א שכתב לאשה מנשים צאכל צצורך מ' העדולין ע"ש. וע"י עוד צענין כחיבה אגרת צצק"י אות צ.

מט. ואפילו ע"י בעלה וכו'. כן הוא לשון העזר, והוא מגמ' קידושין דף ע' ע"א. והרמב"ם צצכ"א מאיסור צ לא כתב דין זה דבעלה, וצמ"מ שם באוסף זה מהגמ'. וע"י צאפי זוטרי סק"כ מש"כ ליישב זה.

נ. אבל מותר לשאול לבעלה וכו'. א. כ"ה צתוס' קידושין ע' צ' ד"ה חין, שצקשו אהא דאין שאילין צשלום. אשה אף ע"י בעלה דצצ"מ דפ"א א' היתה איש שרש אשתך ששואלין צשלום אשה ע"י בעלה ותי' דכיוני דוקא צשאילת שלום אבל לשלוח לה צשלום אפילו

צ' אחרי שהציא דהרמ"א למד כן ממ"ש הר"ן סו"פ חזקת הצחים [כ"ה א'] מכה דר' צנאה*, כתב דנראה דדוקא לשכצ צחיקה כההיא מעשה דצ"צ הוא דאסור אבל לעיין צרישיה כשהוא יושב אפשר דליכא מאן דפליג, ושוב הציא דברי הרשב"א ה"ל עיי"ש. והציאו הט"ז כאלן.

ובאפי' זוטרי סק"כ תמה על מה שאיין צרמ"א דין זה ממנוקי יוסף פ' חזקת הצחים, דצחמת כוונה הנמוקי יוסף שם כמ"ש רש"י שם ד"ה א"ל, ליעול וליתו דאין כאלן חולפה או גינחא צאנפי כנפא דשרר דמידע ידעי דירכ"ר צהאי עלמא ליכא וכו' עכ"ל. הרי דעיקר החשש לא היה משום דהוי עייני לוח צרישיה אלא משום דגאמי צנפנא שהוא דרך חיבה וכמש"כ הדרישה, וא"כ הרמ"א שכתב דאף לעיין צרישיה גרידא אסור, ה"ל לזיין לחש"י הרשב"א ה"ל דשם מצוהר כן ולא צמ"י. אך הט"ז כאלן הוכיח צדעת רש"י דאפילו עיון צראשו לחוד אינו נכון צפני אחרים, דאי העיקר משום דגמי צחיקה הוא, א"כ קשה דלמה בולרבו להצרי דמעייני צרישא, עיי"ש.

ועבה"ט שם שהציא מהט"ז ג' חילוקים צזה. וצישועות יעקב צפרוש הקלר סק"ט כתב על הט"ז שאין דצרי מוכרחים. טעיף ו. מח. אין שואלין בשלום אשה. א. טעם האיסור, ובאיוזה שאילת שלום אסור. צרש"י קידושין דף ע' ע"ב כתב הטעם שמה מחוך שאילת שלום יכויו רגילים זה עם זו ויצוהו לידו חיבה. וכתב צאנפי משפט סק"ג דצאין כוונתו להראות חיבה רק דצחמת חושש אולי נחובה צה חיזה חיבה מותר, ומכ"ט לק"מ מה שהקשה צצ"ת סק"ד מהלשע, דשם כיון שראה שהולכת אלו לא צצת ויו"ט צצין דיש לה מקרה ופגע כאשר היה צחמת, וע"כ שאל. וע"י צכרס שלמה [כאכל] מש"כ צזה. ובנתיבות השלום סעיף כ' כתב דנראה דיש לחלק אם שואלין אם היא צצריאות דצזה אין חשש או צלשון שלום עליכם כנהוג צמנינו וצ"ע. [וע"י עוד לקמן סק"י אות צ' צאטת חולת].

ובערוך השלחן סעיף ה' כתב דלמש"כ רש"י צעעם דאין שואלין דהוא כד' שלא יצוהו לידו חיבה, א"כ אין איסור אלא

(*) דאיתא שם דר' בנאה הוי קא מצין סערתא כי מטא למערתא דאברהם אשכחיה וכו' א"ל מאי קעביד אברהם א"ל גאמי כנפיה דשרה וקא מעינא ליה ברישיה וכו' א"ל מידע ידעי דצצר בהאי צלמא ליכא. וכתב הר"ן שם שמעינן מהגדה זו שאינו ראוי להתנהג עם אשתו בכיוצא בדברים הללו בפני אחרים.

ביאור הגר"א

ז המחבק או המנשק אחת מהעריות שאין לבו של אדם נוקפו עליהם כגון אחותו (יב) הגדולה ואחות אביו וכיוצא בהם [נח] אע"פ שאין לו שום הנאה כלל הרי זה מגונה ביותר ודבר איסור הוא ומעשה טפשים (יג) [כז] שאין קריבים לערוה כלל [כז] בין גדולה בין קטנה (יד) [נח] חוץ (כ) מהאב לבתו והאם לבנה

כיצד

[נח] אע"פ שאין כו'. מהא דעולא וקאמר ופליגא כו' : [כז] שאין קריבים כו'. שם אפילו שום קורבה כו' : [כז] בין כו'. מהא וקדושין פ"א ב' רב אחא כו' לא ס"ל מר כו' עבר מר כו' : [נח] חוץ כו'. מתני' שם וכמשי' :

אחא כו' לא ס"ל מר כו' עבר מר כו' : [נח] חוץ כו'. מתני' שם וכמשי' :

פתחי תשובה

(ה) מהאב לבתו. ענה"ט דה"ה נת נתו וענ"ש ס"ק י"ד שהקשה דהא ה"ל כח נתו נתן נתו לא נתן ונשאר פוסקים לא מנינו היתר ופירש מ"ל להקל בנת נתו וטרה לייש ע"ש ועיין נס' גר"י אות ד' שכתב דלמח' היתר ופירש דהתניא בנזיל רבתי פ"ג וכו' נטו"ד ס"ג שחלם נקדחת עם נן צנה זה הכלל כל שישן עמו נקדח עמו דה"ל סנר דהסיה גרייתא אינה הלכה וכן פסקו הפוסקים נ"ד ס' ס"ג וע"כ משום דתפס סוגיא דתלמודין שלהי קדושין שהביא הס"ג כפשוטו חל אף דקיי"ל כההיא גרייתא נ"ד ס' ס"ג הוא הדין הכל ע"ש :

גדולה ונשואה או נתקדשה שוין. ולענין גריסיה לא גרע מזה ומותר וכו"כ ט"ז. ושאר ערוה אסורה לענין גריסיה וכן פניה אסורה. וכן יחוד אסור כמ"ש ס' אחיו וכו"כ חנוך ונישוק אסור כמ"ש

הפוסקים

ס"ק נ אות א — ס"ק נב אות א

ג. ולשאול לאשה על שלום בעלה. כי בערוה"ש סעי' ח' בשם מהרש"ח ד"מ דפ"ז דש"י, ודנא כהר"ח"ס שרלס לאוסרו משום דקול בל"ע עיי"ש. ועי' בשער אפרים סינן קע"ז כהג"ה מנן המחבר מה שהאריך צוה. [ועי' נעני סק"כ אות ז']

טו"ף ז. נא. ודבר איסור הוא וכו'. צנתי כהנא ח"ב חלק בית דין סימן י"ב ד"ז עור ג' הביא מהב"ח בקו"ה דמ"ש ודבר איסור הוא אינו חלל היכא דלכו נוקפו, דבלכו נוקפו שהיה קריבת ערוה אסור בין גדולה בין קטנה, וכ' עניו דמנצד שהלשון דחוק לפי דבריו לא ידעתי איך תתייבש סיפא דמילתא דקאמר חוץ מאז לבתו וכו' דמשמע דצנוותא דקאמר בשאר ערוות, ולפי דרכו של הב"ח היינו כשלכו נוקפו, קא שרי לאצ צנחו, וזה לא יתכן, חלל דמ"ש ודבר איסור הוא אין הכוונה לאיסור קצוץ וחמור [אפי'] מדרבנן כשאר איסורין, חלל דרך הזהרה בעלמא, דאמרינן לנזירא סחור סחור וכו', וחומר לשון הוא להחמיר בענין לפי פתיחותו וכו'. [ובאמת פירוש הב"ח לא יתכן רק לפי לשון הטור שכתב: ודבר איסור הוא שאין קריבים לערוה כלל בין גדולה בין קטנה, והשמיט המלים "ומעשה טפשים" חלל לפי לשון הרמב"ם והמחבר שכתבו ודבר איסור הוא ומעשה טפשים הרי בהכרח לפרש דקאי אלמעלה היכא שאין לבו נוקפו].

נב. חוץ מהאב לבתו. א. ובת בתו. ענה"ט סק"ד מהב"ח "והח"מ דה"ה נת נתו מותר. ועי' בפנים הב"ח והח"מ שכתבו ראוה מקידושין דפ"א דרב אחא בר אבא אזהרה בנכסיה לבת נתו עיי"ש. ובפ"ת סק"ה הביא מהב"ח סק"ד שהקשה מהר"ן שכתב נתו נתן נתו לא נתן (*) ועי' ב"ש שם שכתב שוב דאפשר

(*) ומהך דר' אבא בר אבא דשקיל לבת בתו ואותובה בנכסיה אינה ראוי כלל, משום דלא דמי לישן עמה בקירוב בשר, ולא הוי אלא שימוש, ומשו"ה הקשה בגמ' שם דהא אסור להשתמש באשה. כן הביא בפני משה סק"ה מב"ש מהר"ן, וכתב דזו היא כוונת הב"ש גם כאן, אלא שקיצר בדבריו. אולם עיין בתוס' ר"י הו"ק שם שכתב דאותובה בנכסיה שישן עמה בקירוב בשר. שהנחה תחת בגד מטתו. ועיין בפני משה סק"ג המובא לעיל סקמ"ה.

באר היטב

(יב) הגדולה. ולדיק גמור שידוע צעמנו שלא יצא לידי הרהור מותר. ח"מ :

(יג) שאין קריבים לערוה כלל. כנ"ל :

(יד) חוץ מהאב לבתו. וה"ה נת נתו מותר. וה"ה אחותו קטנה נת שלש שנים מותר. ג"ה ח"מ. ואם היא גדולה דשערה נמח אסור לישן עמה נקירוב צמר אפילו צנחו וה"ה ללוחטין צנפיה הוי קירוב צמר. וכן לשכב צחיקה לענין גריסיה הוי כקירוב צמר. ט"ז. אם היא מקודשת אסור אפילו אם היא קטנה והיא נתו. ואם הם מלוגשים מותר לשכב עמהן צנחו ונת נתו אפילו אם היא גדולה ומשמע אפילו אם היא נשואה מותר דהא לענין קירוב צמר אם היא נתו או נת נתו לענין גריסיה אפילו אם היא גדולה ונשואה ואחותו מותר גט"ז. מיהו אסור לישן עמה אפילו אם הם מלוגשים

אוצר

אפי' עיי' בעל אסור. [ועיין בעלמח' יוסף שם]. ובתוס' ד"מ שם ב' דדוקא לשאל איך פלוגית מותר, חלל בשאלת שלום אסור. ועי' בשער אפרים ס' קע"ז שהוכיח דע"כ גם תוס' ד"מ ס"ל כתום קידושין דרק לשלוח שאלת שלום אסור, חלל ש"ש גרודא מותר, וכ"כ בחשו' מהר"ם שיק ס' י"ג עיי"ש.

ובשער אפרים שם כהג"ה מנן המחבר כי דרק שלא צנניה מותר לשאל לשלומה עיי' בעלה, חלל צנניה אפי' עיי' בעלה אסור, דהוי כאלו מדבר עמה וחיישי' שחשיב לו דרך חיבה על ששאל בשלומה, חלל לשלוח לה שלום אף עיי' בעלה ושלל צנניה דהוי תרתי לעינותא אפי"ה אסור ע"ש שהאריך.

ב. עיין בה"ש סק"ה מהב"ח דהוא הדין לשאל לאחרים על שלומה מותר. [ומש"כ המחבר דאפי' עיי' שלום אסור, ר"ל לשלוח לה שלום שהשלום ישאל בשלומה. כרס חמד]. ומ"ש כהכ"ט דמגמ' ד"מ דף פ"ז שחירן שם עיי' בעלה שאני, משמע דלשאל לאחר על שלומה אסור, זו היא דעת הח"מ סק"ז והב"ח סק"יג שחלקו על הב"ח. וצטעם הב"ח, כתב הח"מ דאלו האחר יגיד לה שפלוני שאל על שלומה ויבואו לידי חיבה. ועיין מהר"ם שיק שם מה שהאריך ליישב דברי הב"ח.

ועיין ב"ח שכתב בשם מהרש"ל, דעפ"ז נהגו היתר בצארת שלומים שלנו שפורעוים צו האשה, ואעפ"כ נהגו להחמיר שלא להזכיר בשמה, והוכיח הב"ח וביינו לומר שצנחלת האגרת כותבים וע"ש [ר"ל ועם שלום] וצנחן וכו', חלל צנחן ח"גרת שרגילין לכתוב ותאמר שלום לפלוני ופלוני, אסור לכתוב ותאמר שלום לצנחן דהיינו שאלת שלום ששולח לה עיי' בעלה ואסור. [ובב"ש ובב"ע הועתק לשונו שלא בדיוק]. ועי' לעיל סקמ"ח אות ז' מה שכתב מהר"ד.

ועי' עוד בבב"ע בשם בע"ז דאם האשה אינה צקו הצריחות מותר לכתוב חודיעני משלום אשתך. וכתב צנחנות השלום סעיף ב' דצנחלה גם עיי' אחר מותר לשאל בשלומה דאע"פ אסור לשאל על אשה חולה מה עיבה אם נתרפאה ע"ש. [ועיין מש"כ לעיל סקמ"ח אות ח']

באר הגולה

ש כיצד מותר האב לחבק בתו ולנשקה ולישן עמה בקירוב בשר (ו) וכן
 האם עם בנה כל זמן שהם קטנים הגדילו ונעשה הבן (טו) גדול והבת גדולה
 ת עד שיהיו שדים (טז) נכוננו ושערך צמח

זה

ש משנה גמורה קדושה
 ד"פ ע"ב
 ת ס"ד פ"א ע"ב ועין
 נראה שם גירסה ללישנה
 קמח חינוק מנת ג' וחינוק מנת ע'

באר היטב

תוס'. והא דלעיל היה מנשק לאחרות משום דהיה יודע שלא יבא
 לידי הרהור אבל לשאר בני אדם אסור אבל מותר לנשק לאחרות
 הקטנה. עין צ"ש:

(טו) גדול. היינו אם הגדילו אסור לישן בקירוב צד אצל חנוק
 ונשוק מותר. פרישה:

(טז) נכוננו. היינו אפילו קודם שנתגדלו אם הציאו סימנים אסור.
 עין צ"י צ"ח ח"ת:

פתחי תשובה

(ו) וכן האם עם בנה. עין נחשו' חות יחיר סי' ע"ב שפעם ח' אירע
 מקרה נלתי עהור שכן קטן נז' ט' שנים שהיה יסן עם אמו והערה
 נאמו בשיניה ועי"ז הקילה וכחצ' דהאשה ודלי מותרת לנעלה מאחר שהיא
 אשת ישראל ואין לה אונס גדול וזהו ודאי מוכח ר"פ הנע"י סוף דף כ"ג כו'
 (ג' נחשו' ח"ז פת"ל ח"ג סי' כ"ב שדחה רמ"ז זו אך כתב שם רמ"ז אחרת
 שלם היתה ושינה לא נאסרה על נעלה ע"ש ויוצא קצת לקמן סי' ס"ח סק"ח)
 אך כתבתי זה לזכרון כי יש בו תוכחה לננות ישראל שיאמרו מלעשות כזאת
 צננים הקטנים ע"ש:

הפוסקים

סיק נב אות א — סי' נד

אוצר

גם בהגהות כרם חמד הקשה על הוכחת הב"ש כ"ל דהרמב"ם
 לא ס"ל כהר"ן, דלמא לעולם ס"ל כהר"ן דצת בתו לא חנו,
 והא דהציא רמ"ז לאסורה אם נתקדשה בתו, היינו מדס"ל לרז
 אחא דצת בתו בלא נתקדשה מותרת בקירוב צד וי"מ בנתקדשה
 אסורה, כן ימי לדין אע"ג דבתו מותרת בקירוב צד בלא
 נתקדשה מ"מ בנתקדשה אסורה, אבל באמת לא סבירא לי כרז
 אחא דצת בתו מותרת בלא נתקדשה בקירוב צד, אלא
 כהר"ן דבתו חנו ולא צת בתו ולא, ועי"ש.

ב. ובבת בנו. כתב באגרות מש"ס סימן ס' דלפוס ריב"ע
 נראה דכמו שהתירו צת בתו כ"כ צת בנו, ומא שנקטו
 צת בתו מפני שהעובדא בגמ' קידושין [הב"ל] היתה צת בתו,
 אלא שיש סברה גדולה לומר שצת בנו גרועה מצת בתו לענין זה,
 דמצינו בפסחים דף נ"א עם הכל אדם רוחן חוץ מאציו וממיו
 ובעל אמו ובעל אחותו, ופירש"י מתוך שרוצהו נזכר שמע"ס ולא
 הוא ואשתו ואיובא הרהורא, אלמא לאף עשיית דבר שמאל עלמו
 ליכא שום חשש מ"מ אם יש לחוש שיזכר עי"ז בדבר שיציאו להרהור
 אסור, ולכן בחיובק וישוק יש לחלק בין צת בתו לבת בנו, דצת
 בתו תזכירו כמחצק ומנשק לבתו שהיא מהעריות שאין לבו נוקפו
 עליהן ואינו מציאו לידי הרהור, אבל צת בנו שתזכירו בכלתו
 שהיא מהעריות שלבו נוקפו עליהן יש מקום לאסור, ואחרי שהאריך
 מסיק דלדינא ל"ע ולמעשה יש לבטל נפש להחמיר אף שאין למחות
 ציד המקילין.

ג. ולישן עמה בקירוב בשר. כתב הח"מ סק"י אפסר דה"ה
 אח גדול מותר לישן עם אחותו הקטנה צת ג' שנים
 רק מילתא דפסיקא נקיע דאין כל אח גדול מאחותו, משא"כ צאב
 ואם ע"ש. ועי' לעיל סק"ג אות א' מהפני משה שהח"מ כתב
 דין זה כמסתפק. ועצ"ש סק"ד שהעתיק מהח"מ בכתם דמותר
 לישן בקירוב צד עם אחותו הקטנה ע"ש.

נד. הגדילו וכר' עד שיהיו וכו'. כ"כ לשון הרמב"ם פכ"א
 מא"כ ה"ז. וכתב בח"מ סק"ג דלא פירש שני
 בגדלות רק סתם וכחצ' עד שיהיו שדים נכוט ושער למח, דלאו
 בגדלות שנים תליא מילתא, שכשמגיעים לסמיננים אלו אף קודם
 שני בגדלות מסתמא הנישו לכלל שידועים להכלם, ואף קודם
 י"א וי"ב שם, ומסתמא זמן הרבה קודם שני בגדלות הנישו לכלל
 צושה, והב"ח השיג על פסק זה וכתב ודלא כהב"י שמיקל שלא
 לאסור עד שיגיעו לגדלות, [דהיינו י"ב לנקבה וי"ג לזכר, אלא
 י"א]

דאפשר דמוכח מהרמב"ם ושאר פוסקים דלא ס"ל כהר"ן, דהא
 סבירא לכו שאם נתקדשה אסור לישן עמה בקירוב צד ולמדו
 מעובדא דרז אחא [הב"ל], דאמר ליה רז חסדא חתני מקודשת
 היא, ומדלמדו מזה דצתו אם נתקדשה אסור לישן עמה בקירוב
 צד [ובדלקמן בסעי' זה], אע"ג דשם היתה צת בתו, שמע מינה
 דצתו וצת בתו שוין. ועי' עוד בפ"ה שם שהציא מהבב"ב ווסף
 רמ"ז להחיר צת בתו. וכ"כ בהגהות הרד"ל לקידושין דפ"א צ'
 [ועי' לעיל סימן כ' סק"ג אות א']

ובפני משה סק"כ כתב דלפמ"ש הב"ש במדויק שלו לחלק
 בין חיבוק ונשוק דשייך ביה הכותר כשמטין לש"ס להרחות
 חיבה, ובין לישן בקירוב צד לאסור בכל ענין י"ל דגם הח"מ
 חינו מותר צת בתו לישן בקירוב צד אלא בחו"ג דהא הח"מ
 חינו מציין כלל הכ דצת בתו מותר אישן בקירוב צד, ורק
 בסק"י מציין אישן בק"ב, וא"כ י"ל דדוקא לענין חו"ג מותר
 הח"מ לבת בתו משום דסובר דמעשה דרמ"ז דמיה לחו"ג, וכן
 משמעות הח"מ להדיא, דבסק"י כתב דה"ה לבת בתו וכו',
 וא"כ לאחותו הקטנה כמ"ש עכ"ל, וכוננו למש"כ בסק"ט
 דמחזקים ומנשקים אח לאחותו הקטנה, ואח"ז בסק"י כ' אהא
 דלישן עמהם בק"ב דאפשר דה"ה אח גדול מותר עם אחותו
 הקטנה עכ"ל, הרי דלעיל כ' בפשיטות דה"ה לאחותו הקטנה
 וכאן לענין לישן בק"ב מסתפק וכ' לשון אפשר, ועי"כ משום דבסק"ט
 וי' מיירי בחו"ג ובסק"י מיירי בק"ב, ולפי"ז לק"מ קשה הב"ש
 מהר"ן שבי דצת בתו לא חנו, משום דהר"ן מיירי בק"ב דאסור
 ולא בחו"ג, ובחו"ג י"ל דגם הר"ן מודה דצת בתו מותר, ולענין
 דיהא ל"ע אם יש להחיר לישן בק"ב צת בתו כיון דנשאר פוסקים
 לא מצינו צפירות להחיר ומדי הר"ן מפורש להיפוך, ומש"כ הב"ש
 להוכיח מהרמב"ם ושאר פוסקים שחולקים על הר"ן מדכתבו
 דבנתקדשה אסור אף צתו ולמדו כן מעובדא דרמ"ז דמיירי
 צת בתו ומשמע דשווין הן, זה חינו, דמ"ל להב"ש לפשט דגם
 לקולא צתו וצת בתו שווין ומותר לישן בק"ב, דילמא מספקא לכו
 הרמב"ם והפוסקים אי צת בתו שורה לבתו וכמו שגם הר"ן מסתפק
 צא, ולכן אזלי הכא והכא לחומרא, ומש"ה לא מצינו ברמב"ם
 והפוסקים שיחירו צפירות צת בתו לישן בק"ב משום לחומרא
 אזלי צא, דילמא צת דוקא חנו ולא, ועיין שם שהאריך עוד.
 ובפי"ז כ' האפי"ז סק"ג, דאזלי לחומרא לאסור צת בתו וכ"ש
 שאר יוצא מלליו דור ג' או ד', וכן באם עם צת דוקא ולא
 צן צת עי"ש.

ביאור חגרי"א

[כט] ואם היתה כו'.
שם: [ל] או שנתקדשה.
שם לא ס"ל כו' ואח"כ
אמר מר נמי עבר כו'
מפרש דמתחילה דאמר
לא ס"ל מר דמקדשה
אפי' בלא הא דשמואל

זה ישן בכסותו והיא ישנה בכסותה [כס] ואם היתה הבת בושה לעמוד לפני אביה ערומה x [ל] או שנתקדשה [לא] וכן אם האם בושה לעמוד בפני בנה ערומה ואע"פ שהם קטנים משהגיעו להכלם מהם אין ישנים עמהם אלא בכסותן :

אסור

אפי' בלא הא דשמואל וא"כ ה"ה לכל שמותר להשתמש : [לא] וכן. כמו באב :

אוצר

ס"ק נד — ס"ק נז

הפוסקים

[וכן הקשה צמג"א שם סק"ב], ותי' דו"ל דה"כ מיירי דוקא בהביאו שתי שערות א"כ הכא לענין יחוד דערוה החמירו, וצא"ה איירי במקום דל"א שייך יחוד כגון שמע"ים שם צני אדם ולא אסור אלא משום לבו רואה את הערוה. ועיין אליכו רצא צא"ה שם מש"כ בזה.

ובעצ"א סקיה האריך ליישז דמה שאוסר כאן בשנה הסמוכה
לגדלות חף בלא הציא צ"י שערות היינו משום הרגל
טבירה, אבל בק"ש בצופן דליכא משום חיסור ערוה כגון האב
עם הבן והאם עם הבת אינו חסור אלא צנתגדלו ממש והציאי
צ"י שערות, ואע"ג דהרא"ש בקידושין מדמה דין זה לק"ש, המעיין
בשנונו יראה לתומרנו הוא דליותי לה דמזמחמירין לק"ש בשנת
י"ג וי"ג שהיא שנה הקרובה לשדים נכחו, כ"ש שיש להחמיר
מלישן בק"צ אפילו לא הציאו צ"י שערות, אבל לעולם דיש להחמיר
לבאן יותר מבק"ש, ועיי"ש מה שחי' עוד. ובעיי"ז חי' צמקנה
לקידושין דפ"א צ"י עיי"ש.

נה. זה ישן בכסותו. עבאכ"ע סקט"ו מפריש חות ז' דמ"מ חיבוק ונישוק שרי, וסבילו צ"ש סקט"ו. וצפריש שס בוכים דמדתחול וכתב דלחיתו גדולה אסור ומסיים חזן מהלך לכתו, משמע דחיבוק ונישוק אף [בתו] גדולה מותר, וסא דסיים וכתב כל זמן שהם קטנים, לא קאי אלא אלישן עמכם בקירוב בשר. ועי' מנחה פחים שכתב, שכן משמע להחזיר ממ"ש בנג"ח רס"ו רע"ד שבהרצ"ל כיס ממשק ידי אמו צש"ק.

אולם צנח"ש סק"ח כתב אה"א דאם היתה הצת צושה וכו'
או שתקדשה וכו' דמשמע דצוה גם חצוק וניסוק ושאר
מיני קריבות אסור. ועי' גם במאורי קידושין פ"א ז' שאמר שהצוה
הדין והגדולה וצושה ותקדשה, סיים וכן אסור לחצוקה ולניסוק.
[אולם מ"מ אין צדדיו המאירי שאמר כן על הגמרא לדחות
דברי הכרישה שדיוק כן מלשון הרמז"ם, ואפשר לומר דהרמז"ם
פליג על המאורי בזה].

ג. או נתקדשה. עכ"ל דמקור דכין הוא מעצמה דר' אחא
 בר אבהו בקידושין פ"א ב'. ואמר לי רב חסדא לר' אחא
 לא סבר מר דמקדשה, וערש"י שם שפירש דיש לו להחמתק מ"א.
 ובתוס' ר"ד שם כתב דלא נראה לו פרש"י, דמאי חולמיה חיסור
 א"ל מאיסור זה צו, אלא בעטם הוא דכין שהיה מקדשה
 בגדולה דמיה כבר, ואיסור לנהוג בה מעשה קטנה להושיבה בחיקו.
 ובמאירי שם כתב דאם נתקדשה כבר נתלששה מן ביאר מלך מה
 שהרגשה בקידושה.

ועי' בפני יואשט וצדמקדה שס משי"ב ליישנ קושיית רחום' חיד
מל רשיי.

והרמב"ם בפכ"א מאיוס"ב הל' ז' כתב או שנשאת. וכתב צמח
ללאו דוקא, שאפילו נחקדש בלבד אסור בזהר צמח.
ובבבא הל' כחן. ועי' צמח"ט פ"א מסועה הל' ג' שכתב ליושב
דברי הרמב"ם דכאן ס"ל כפירוש התוס' ר"ד הג"ל, דעממא
דמילתא משום דכגדולא דמילא, וס"ל דזב לא שייך אלא בנשאת.
אסור

י"ח לנצח וי"ב לזכר ובמוצא להלן, ולפמ"ש חין כהן קולא.
וכ"כ צ"ש סקט"ז, טיין צה"ט סקט"ז.

אך צפרה מנע אהרן ח"א סימן ס"ח כ', דמא שברמז"ס לא פירש כמי פוסק אם כלישנא קמא [בקיודשין פ' ב'] דתיווקא דת' וכו'. או כלישנא דתרא דתיווקא דת' וי"ב ותיווקא בן וי"ג, משום דסתמו כפירושו דשאר המקומות שהוא דת' וי"ב לתיווקא ובן וי"ב לתיווקא, וכמ"ש בפיהמ"ש כלישנא דתרא עיי"ש. [וכן הבין גם הכ"ח דרעה הרמז"ס. ועיין גם דב"י שאתרי שהצ"ח לשון הרמז"ס, כתב דבפיהמ"ש כתב הרמז"ס וי"ב וי"ג שזו הוא גם גירסת רש"י והר"ף כלישנא דתרא דגמרא].

ובלחם ייחודה (למחרי' עייאש) על הרמז'ם פ"ג מהל' ק"ש ה"ט, אחרי שכתב בדברי הרמז'ה ה"ל דמה דאמרו בגמ' ואם הגדילו וכו', ולא יכא דאמרי עד כמה חינוקות צת ו"ב שנה ויום אחד וחינוק בן ו"ג שנה ויום אחד, ר"ל בדין הגדלות דכל מקום דקיי"ל דהצת ח"ט נקראת גדולה עד שחיה צת ו"ב שנה ויום אחד וגם תצוה שערות וכן ח"ט נקרא גדול עד שיהי' בן ו"ג שנה ויום אחד ויצוה ג"כ שערות, בוסיף שאם הביאו שערות קודם זמן הצי' וכן אם לא הביאו לאחר זמן המזכר, עדיין נקראים קטנים וישן עממך בק"ב, והיינו דחנ' הגדילו ר"ל עד שיהיו נקראין גדולים כדעלמא, וכש"ם דקע' ו"ב וי"ג מילתא פסיקתא נקט, וצוה ח"ט ד' הרמז'ם שכתב סתם, הגדילו וכו', ולא הזכיר שיטור הגדול הצי' בש"ס, והיינו משום דס"ל כדכתובנא דלינן נפרשין בכסותן עד שיהיו נקראים גדולים כדעלמא ושיטור זמן גדולים כבר ביארו בפ"ב דאשוח, ולפי' אם קודם שסביגו לזמן הגדלות הביאו שערות מותר לישן עממך בק"ב וללא כמ"ש הח"מ ה"ל, ותדע עוד דכא' אפילו בק"ש דחמירא, מותר לקרות קודם ו"ב לחינוקות וי"ג לחינוק בק"ב אפילו אם הביאו סימנים, וכ"ש שיהי' לצדק, ומעשה נוחל לן בדין ק"ש דמשמע דבשנת י"ד לזכר וי"ג לנקבה בשעת ק"ש הוא דבצי' הפסקת עליה, אבל לאחר הקריאה מותר לישן האז' עם צחו אפילו בק"ב, והיינו כיון שלא הביאו שערות אפי"ג דהגיעו לשני גדלות מותר, ודוקא בשעת ק"ש צפי' הפסקה, ולשיטת הר"ש בסוף קידושין דמשמע בגיורא ומגיה בשנת י"א לנקבה וי"ב לזכר בדין ק"ש [וכי"פ הטור המוצא להלן], ומשמע שם מלשונו דהחלוקות המזכרות בק"ש שייכין ג"כ בשניה בלא ק"ש, ק"ל, דכחא משמע דבלא ק"ש מותרין לישן בק"ב בין בשנת ו"ג לזכר וי"ב לנקבה והביאו שערות, בין בשנת י"ד לזכר וי"ג לנקבה בלא הצחת שערות, ולשיטתו אפילו בלא ק"ש אסורין לישן בכסות אחת, אם לא שנאמר דנקבה נקטי לה בלאגז ומשום זכר הוא דאמרי דוקא ק"ש וי"ט. [ועיין דביבור הבא].

והחומר כי להגדילו, שיש לכת י"א שנה ולכן י"ב שנה. וכי צ"י
דבוא כגיוססת הר"א"ש שלישינא בתרמא. וכ"פ הב"מ ע"ש.

וצפרישה סק"ט הקשה דהמור לא חילק כאן בין יש לו שערות
לאין לו וצא"ח סוכ"ט ע"ג [לענין לקרות ק"ש כשישן עמוכם צק"ב]
כתב דאפילו בחיובתא צ י"ב וכן י"ג מותר בשלא הביא שערות

באר הגולה

כב איסור יחוד ועם מי אסור להתייחד. ובו כ' סעיפים:

א אסור להתייחד (א) עם (א) ערוה מהעריות

בין

א לשון הרמז"ס נפכ"ב
מהל"ב מתימרה דר' יוחנן
וכו' קדושין דף פ' ע"ב
ונסתמך דף כ"א ע"ב וע"א דף ל"ו ע"ב

באר היטב

(א) ערוה. תוס' ועור כתבו יחוד ומדאורייתא. והרמז"ס כתב יחוד מן הקבלה דאינו אלא רמז מתורה ולכן אין מלקין אותו אלא מכת מרדות. ועיין בהרמז"ס ח"ב סי' ג' ובספר מעשה חייל סי' נ"ב. ובכלל עריות ככלל חייבי לאוין. פרישה. ובש"ס מנואר רב אסי אמר מותר להתייחד עם אחרת לפי שעה ודר עם אמו בקציעות וכתב הרמז"ס בהלכה כרב אסי ועיין נ"ש:

פתחי תשובה

(א) עם ערוה. ענה"ט ועיין נחשו' חות יאיר סי' ע"ג שכתב דאף לתוס' דוקא איש א' עם הערוה אסור מדאורייתא אבל איש א' עם ז' נשים או להפך דלקמן ס"ה אינו אלא דרבנן. וכ"כ בס' צינת אדם שער ב"ה סי' כ"ו ע"ט. ומ"ש בה"ט נ"ש הפרישה דכלל עריות ככלל חייבי לאוין עיין בשע"מ פ"ו מהל"ב נקוב' חופת חתנים ס"ט בהגהת טעם המלך שפקק על זה. ומ"ש בה"ט נ"ש ונ"ס מנואר כו' ע' לקמן סי' קע"ח ס"ה ועיין במל"מ פ"א מהל' שוטה דין ג':

הפוסקים

ס"ק א אות א

אוצר

סימן כ"ב

וכ"כ בטוב טעם ודעת מהדו"ל [ח"א] סי' ה' דה"ה והנה אחר, להרמז"ס הוי מדרבנן ושלמד מן מהל' דסנהדרין כו' [וכמ"ש גענ"ל הכ"ל], ובדוגו בשו"ט שער על יחוד, כתב צד"ח דה"ה דה"ה, דילמא הלכה כהרמז"ס דאסור דרבנן והוי רק מומר דרבנן וספק דרבנן לקולא, (וי"ל לסמוך על רוב"פ דמומר לשאר עבירות א"ל בדיקת סבין). ועי' כע"ז צד"ח הימין המוצא בסעיף י"ב בה"ט. ועיין יחזק חלכ"ט סי' ה' אות ד', מנואר נמו' להרמז"ס הוי מדרבנן, אלא דמומר יותר משאר איסור דרבנן, דכשן ללמוד איסור צד"ח מליסור יחוד, ודח"ה דש"ח דה"ה דה"ה מהתורה, הוסיף, ואפי' להרמז"ס דאינו אלא מהקבלה, והקרא אסמכתא, וכמ"ש בבה"ט ס"ק ד' וכמ"ש צד"ח, עכ"ל כיון דנסמך על הקרא חמור ביותר, והגמ' קרי ליה דאורייתא, משא"כ צד"ח [שכ"ה] אסד"ר שאין לו רמז מהתורה. [ועי' בהגה"ט המוצא בזה צד"ח ג' שכתב לענין יחוד דחייבי לאוין דה"ה, דא"ה הוי מדרבנן נפ"מ לספק איסור יחוד דה"ה לקולא כו', מיהו לפמ"ש העין יחזק דה"ה דה"ה, שלפרט זה דאסור אין רמז מהתורה].

ולשון הלבוש. חכמים הראשונים אמרו מפי הקבלה שלא יתייחד כו' ואסמכתא הקרא כו' ואפי' דעיקר קרא לאו להכי אתי, כדמפורש בקדושין, מ"מ איסור גדול הוא מפי הקבלה, ורמזוהו התורה בפסוק זה. ובהגה"ט פרישה סי' מ"ד אות ט"ו כתב בהדיא דאינו מהתורה, ע"ש.

אולם ביצעת חן צית חתנות סי' ז' ד"ה גס, כתב, שגס להרמז"ס הוי מהתורה, ובהלכותו בה"ט דע"ז יחוד דא"ל דאורייתא, ודל"ה כדמשמע לכאורה מפשט דברי הב"ש של הרמז"ס אינו מהתורה, דכיון שכתב הרמז"ס מפי הקבלה משמע דהלמ"ס הוא, או נלמד מהתורה רק שאינו מפורש כ"כ, וכ"מ מדברי הרמז"ס פ"א דממרים סוף ה"ב ד"קבלה" היינו שקיבלו מסיוני, שכתב, אשר יגידו לך זו הקבלה שקיבלו איש מפי איש כו', (ומליין להכ"מ פ"א דאישות ה"ב, שחמה עמ"ש הרמז"ס שם לענין שניות, שאסורות מפי הקבלה ואיסורין מד"ס, הלא הלשון מפי קבלה לא ידק אלא צד"ח דלמד מ"מ דמות או מהלמ"ס), א"כ ודאי דהיחוד אסור מהתורה, ומה שאין צו מלקות הוא לפי שאין צו לאו. וכ"כ בחקרי לב סי' י"ז דל"ז א', ע"ש. גם בארעא דרבנן מערכת י' אות רפ"ח, אחר שכתב דאסור מהתורה כו', הוסיף, דאף שהרמז"ס כתב שהוא מהקבלה, וכו' לסברתו דכל דבר שאינו מפורש בכתוב לא קרי ליה דבר תורה, כמ"ש בכמה מקומות. וביעור און להחיד"א כתב דה"ה א"ל לזה כו', דכוונתו צד"ח, "מפי הקבלה" הוא דר"ל קבלו שאיסור יחוד מהתורה, דמאי דמיייתי בגמ' מקרא דכי יסיתך אינו לימוד גמול, מש"כ כתב מפי הקבלה, והביא מהרמז"ס בקריית ספר שכתב, איסור זה מפי הקבלה ורמזוהו על המקרא כו' ויחוד בעריות הוא שאסור תורה כו'. ע"ש.

טע"ף א. א. אסור להתייחד עם ערוה. א. אם האיסור מהתורה או מדרבנן. עכ"ל סק"ל דה"ה א' והטור כתב שהוא מהתורה, והרמז"ס [פכ"ב דאסור"ב ה"ב] כתב שהוא מפי הקבלה, ולכן אין מלקין אלא מדרבנן. ובסמוך יבואר משמעות "מפי הקבלה", והב"י מביא עמ"ש הטור שהוא מהתורה, דקדושין ד"פ ע"ב א"ר יוחנן כו' רמז יחוד מהתורה מנין שג' כי יסיתך אחיך בן אמן כו', וכ"כ בסנהדרין דכ"א צ', וכ"כ צד"ח דל"ו צ'. [דפריך ח"מ"ש שם דוד גזר איחוד, וכו' יחוד דאורייתא, דא"ר יוחנן וכו', [ומשני] יחוד דאורייתא דא"ל, ודוד גזר ביחוד דפנויה. ומביא למ"ש הרמז"ס דאיסור יחוד בעריות מפי הקבלה, וכתב, ועממא שאפי' שאמרו יחוד דאורייתא, לאו למימרא שהוא כתוב בתורה שברי אחר רמז ליחוד וכו', ולשון רמז מוכיח שאינו מפורש אלא רמז בעלמא.

ובעצי ארזים סק"ד, אחר שכתב דלרוב הפוס' יחוד מהתורה, כתב ע"ד הרמז"ס שהוא מהקבלה, דמה שקשה מהל' דפריך צד"ח [בפשיטות] וכו' יחוד דאורייתא, י"ל דה"פ, דכיון דאסמכתא הקרא ודאי דה"ה גזירה קדומה קודם גזירת דוד, והיינו מדברי קבלה שכתב הרמז"ס, [ובאמרי כהן סי' כ"ו יושב זה עפ"מ"ש הפמ"ג בפתיחה כוללת ח"א אות כ', דאסמכתא חשובה שיש לה רמז בקרא הוי כד"ת ממש ואין ספיקו להקל כו', ע"ש], ואפשר דהרמז"ס למד דהוא רק מהקבלה, מ"מ צד"ח דל"ז א' נדחך מותרת ביחוד עם בעלה מרמז דסוגה בשו"ט, ע"ש, וא"כ יחוד דאורייתא לא ה"ה להם להחיר מרמז דדברי קבלה, [וכדקשו שם בחוס' ע"ש מה שחירטו צד"ח], אלא ודאי דאסור מהקבלה וכו' אמרו וכו' אמרו. [וע"ש מה שדן להוכיח דאסור דאורייתא מהגמ' דסוטה ד"ז מוסרים לו ב' ת"ח כו' ומכירות' המוצא בחוס' שם, ודחי לה. ועמ"ש בזה צד"ח משה סק"א].

(א) הב"ש ציין להתוס' שבת ד"ג א' ד"ה מה. וכן מבואר בתוס' סנהדרין ל"ו א' ד"ה התורה, ובסוטה ז' א' ד"ה גדה.

(ב) כמ"ש בסעיף ב'. וע"ש בסק"א דהשיגו ע"ז, דהכא אפי' הוי מהתורה ליכא אלא מכת מרדות כו'.

(ג) ע"ד דרשה זו עי' בסק"ד הע' ז'.

(ד) לכאורה צ"ע, דאף דה"מ הקשה שם על הרמב"ם. מ"מ מלשון הרמב"ם עצמו שם, שכתב, מפי הקבלה ואיסורין, "מדברי סופרים", הרי מוכח אדרבא כדמשמע מהב"ש הנ"ל, ונראה דסובר דשאני התם דפי' כוונתו, משא"כ לשון, "מפי הקבלה" סתם, כדכא, מוכיח מהכ"מ דשייך דוקא בדבר שהוא הלמ"ס. ועי' בשדי חמד בכללים מערכת ה' אות כ"ד, שמביא פלוגתא אם בהלמ"ס ספיקו להחמיר או להקל, ולהמבואר שם רזה"ש להחמיר.

אוצר

ס"ק א אית א-ב

הפוסקים

ובציאוכו בערך שי ה"ל, ובאמרי כהן סי' כ"ו ד"ה ועוד, והוסיפו שגם הרשב"א לא נחלק עליו בדבר זה. וכ"כ ז"ל אליעזר ח"ו דקט"א אות ג, דהרי החכם ה"ל כחז דהדתן לא יתייחד אדם עם צנינים, היינו מדרבנן, ועפ"י חידוש נשים שאין עריות מהתורה, גם רבנן לא גזרו אלא עם אחת, והרשב"א סתר חידושו זה, משום שלא חלקו ביחוד כ"ו, ומדלא השיג על הנחתו היסודית דהמשנה דלא יתייחד עם צנינים היינו מדרבנן, משמע דכזה מורה לו כ"ו. וע"ש מ"ש להוכיח מהרשב"א עלמו שכן דעתו, ולאידך גיסא מ"ש להעיר על ראיות הבניא והחכם ה"ל. ובאות ו' הביא למ"ש הרדב"ז ח"ו סי' ל"ב, דמתני' דלא יתייחד אדם וכו', מייירי בין בעריות בין בפניות, אלא דבעריות אסור מהתורה ופניות מגזירה דלוד, וכחז, דמשמע מלשנו דלוד דהמשנה דלא יתייחד עם צנינים גזי עריות הוי מהתורה. [ויש להעיר דגם צנינים פ"ד דקדושין צפתיחה לד"ו כ', כחז, אסור להתייחד עם א"א מדאורי' אפי' עם נשים הרבה כ"ו וע"ש ז"ל ס' היראה לר"ן].

ג. להסוברים מהתורה, אם ה"ה בחייבי לאוין. כחז הפרישה אות א', וכו' צבא"ט, דאף שכתב העור אסור להתייחד מהתורה עם "ערוה", לאו דוקא, דה"ה עם חייבי לאוין, שהרי צ"ד דלוד לא גזרו אלא על יחוד דפנויה, ולא קאמר בגמ' שגזרו נמי על חיי"ל, ומא שכתב "ערוה", משום דלגמך מקרא דלחך בן אמן. וכ"כ הב"ש בסק"א, והביא להפרישה.

ויש חולקים ע"ז. בקריה ספר להמצי"ט צב"כ דאסור כחז, ויחוד דעריות הוא דאסור תורה אבל דחיי"ל נראה דלא אסור מדאורייתא, דבעריות דומיא דאם הוא דגלי קרא דאסור, וכשגזרו דוד וצ"ד על יחוד דפנויה, [היינו] אפי' לו יחוד דפנויה גזרו, וכ"ש יחוד דחיי"ל דגזרו עליהם. ועפ"י כחז צב"כ זוטרי סק"א. וכ"כ ציעלת חן צית חתנות סי' ז' ד"ה ולפ"ז, דמהתורה אסור רק דומיא דאם, ושכ"מ לכאורה פשט לשון הגמ' צב"כ דל"ו א', דקאמר דאורייתא אסור יחוד דאשת איש כ"ו, משמע רק צב"א דה"ה ערוה גמורה כ"ו. וע"י צמנחת חינוך מלוח קפ"ה אות צ' שכתב להוכיח בן עפ"י החכם בסוטה ז' א' וסנהדרין ל"ז א', לענין היתר יחוד צנדה לצעלה, משום דדוקא צנוותא דבן עם אמו דקרא נאסר שאין היתר לאיסור, משא"כ צנדה, אי"ב הי"י ו"ל דדוקא חייבי מיתות אסור תורה כמו בן ואמו, ולא חיי"ל, ולשון הגמ' בקדושין, אבל אין מתייחד עם כל העריות שבתורה, נראה דדוקא עריות ולא חיי"ל. וכ"ד המלכות כהונה סי' ל"ב ד"ה א'.

וכ"ד העצי ארזים סק"א, דהקשה לדעת הפרישה הא להרמב"ם ריש ה"ל אישות דפנויה יש איסור לאו דלא תהי קדשה, למא הולך דוד לגזר איסור יחוד דפנויה, א"ו דחיי"ל לאו בכלל עריות ניגה, ומ"ש דלוד גזר דחיי"ל, ה"ק אפילו על הפנויה גזר כ"ו, וכ"כ להביא רא"י מדאמרינן בסנהדרין דכ"ב קשין גירושין שהרי היתרו דלוד להתייחד עם אצושה, ופרש"י אף שנאסר יחוד דפנויה, ולא היתרו לגרש אחת מנשיו, והרי אצושה היתה אסורה בלאו דלא ירבה, וא"כ ה"ל לרש"י לפרש עפי דאפילו יחוד דחיי"ל היתרו לו, וגם קשה לומר שצב"ל קשין גירושין יתירו לו איסור תורה, א"ו דחיי"ל לאו בכלל עריות כן לענין זה, אלא דומיא דאמו כ"ו.

ובנתיבות לשבת סק"א תמה נמי ע"ד הפרישה וכו"ש, הא לא מלינו צטום מקום דחיי"ל יקראו ערוה כ"ו, והק' גם מהא דפנויה כצב"א ה"ל, והוסיף, ועוד הא להרמב"ם אין מלקות מהתורה דחיי"ל עד שיקדש, [ואם הביא בלחוד אינה אסורה מהתורה איך אפשר שאסור היחוד, ובדלוי אין כוונת הפרישה וכו"ש לאלמנה לכ"כ דלוקה גם על ציאה בלא קדושין, מתו"ד הכותרת

וב"ד עוד פוסקים. כתב צחינוך מלוח קפ"ה קרוב לסוף, עוד אחז"ל צמלוח זו [דלא תקרבה] שאסור להתייחד עם כל העריות דבר תורה. וכן מבואר בחי' רבינו יונה בסנהדרין ל"ז א', ובתשרי הרשב"א סי' תקפ"ז ואלף קע"ח, ובדברי החכם השואל שם, ובצ"ה כתב שכ"י דעת הסמ"ג ומליין לעיין בלאוין קכ"ו, [שמציא להרמב"ם דמפי הקבלה, ומוסיף, אמנם רמזה על המקרא בקדושין, ובצ"ז אמר בפירוש יחוד דאורייתא הוא]. ומהר"א הלוי ח"א סי' ט"ז מביא שכ"ד הרמב"ן בספר המלוות שורש ג', שבתוך ראיותיו דמלאנו לשון "רמז" אף צדכר שהוא דרש גמורה, כתב, דהא אמרינן רמז ליחוד מהתורה כ"ו, אף דודאי הוא מהתורה כדאמרינן יחוד דאורייתא כ"ו, ומוסיף, שכ"ד רש"י ותוס' צצבת ד"יג, והעור, ופשיטא דהכי קו"ל גם הרדב"ז ח"ו [הנקרא דברי דוד] כוס"י ל"ב, כתב דאף דיחוד בעריות הוי רק רמז, מ"מ אסור מהתורה, כדאיתא בזה"ל בגמ' כ"ו, דאי לאו הכי לא הוי גזרו ביחוד דפנויה. וכ"ד הרא"ש המוצא בחק"ל שצלות ג. וכ"כ הריב"ש סי' תכ"ה. וכ"כ בתוך דעריהם מהרי"ו סי' נ"ד, היש"ש שסוף אות צ' שצמנח, הב"ש סי' קט"ו סק"ל וע"ש סק"ב, צבא"ט שם סק"ט, צב"כ יעקב סי' ו' ד"ה ע"א, לענין א"א, השע"מ המוצא צלות ג' ד"ה אולם, בחקרי לצ רס"ו י"ה, וברס"ו י"ז כתב שכ"ד כל הפוסקים, העומד"ד המוצא בסק"ו. ובחכמת אדם כלל קכ"ו סי' א', כתב, דלרוב הפוסקים יחוד אסור מדאורייתא. וכ"כ בערוך השלחן סעיף צ' דאסור מהתורה כ"ו. וע"ש צדכרי הפוסקים שצב"א אות צ'. [ועיין צב"ך להו"מ סי' כ"ה סק"ד, שכתב לענינו דהתם, דכל מקום דפרין צגמ' צפשיעות והא דאורייתא הוא, א"א לפרש דמדרבנן הוא אלא דקרי ליה דאורייתא מאחר טעם, ודלא כהמגלה אסתר שכתב דאכתי י"ל דהוא מדרבנן, וע"ש שהאריך צוה]. וכ"כ צנדה לדרך מאמר ג' כלל ד' פ"יג דאסור מהתורה להתייחד עם העריות.

ועיין באמרי כהן סי' כ"ו, דאחר שיש דעת הרמב"ם וכ"ל צד"ה וצב"ז, והאריך צב"ה, כתב צד"ה ואכן, דכ"ז לפלפולא, אבל להלכה ודאי דאין לנעות מדברי רבותינו העור וצ"ו ובצ"ה והפרישה, שכתבו דאסור מהתורה, והעמיסו בן צדכרי הרמב"ם. ולעיל שם כתב דגם בה"מ פי' צרמב"ם דהוא מהתורה. [מיהו ע"ש שלא כתבו בן צדכרי אלא שכן הבין בדעריהם]. וע"י ז"ל אליעזר ח"ו סי' מ' שז"ן להר"ה בסנהדרין וע"ש שם, שכתבתי דרש הגמ' לא כתב כלל תיבת רמז, משמע דסובר נמי דמהתורה הוא. [וע"ש צלות ד' שכתב דהש"ע מדלא העתיק כעבור דהוא מהתורה, נראה דנוטה דעת הרמב"ם, ומטעם שכתב צב"י דהוי רק רמז כ"ו. מיהו להצנת האמרי כהן ה"ל הרי כונת הב"י נמי שהוא מהתורה].

ולשון חמארי בקדושין ד"פ ע"ב, דאע"פ שאין היחוד בכלל מנין המלוות, מ"מ איסור תורה הוא קרוי, כדביא הגמ' דרך אסמכתא מדכתיב בן אמן, וכן צמ"ס ע"י הקשו דאורייתא הוא, ור"ל שהוא איסור תורה מדרך רמז ואסמכתא.

ב. ובאיש אחד עם ב' נשים או להיפך. (דמבואר האיסור בסעיף ה'). עפ"י סק"א שהביא מהח"י ומהבניא [השייך לחכמת אדם כלל קכ"ו סי' ה'], שגם להתוס' הוי רק מדרבנן. וע"ש צדכריהם שכתבו משום דמהתורה אינו אסור אלא צנוותא דקרא דכי יסיתך, דאם עם צנדה, דמסתמא היינו "בסתרה" דמסית שצקרא. וע"ש צב"א הוכחות לזה. והביאם בערך שי לסעיף ה' ד"ה וכן, לענינו, צב"ל, דיחוד עם צנינים ואשה"י עם צ' פריטים לכ"ע הוי רק דרבנן. וכ"כ הרב השואל הח"י אליהו שצב"א סי' תקפ"ז ואלף קע"ח, דעם צ' הוי רק דרבנן,

(*) והנה מהרי"א הלוי ח"א סי' ט"ז כתב תו"ד, דמדברי הרשב"א סי' תקפ"ז נראה דהדתן לא יתייחד עם ב' נשים אסור מהתורה, ודבריו צ"ע.

(ה) ויש לציין שגם הסמ"ג לאוין קכ"ו בתחילתו מקשר ענין היחוד בלאו זה, וכו"ה באדר"ט פ"ב על פסוק זה. ועסק"א ד"ה ועב"ש.

אוצה

סיק א אות ב

הפוסקים

הנז' שם ובאופן אחר, לאחר שכתב שם בתחילת הללו דין העריות דהנהגה מכן בקירוב בשר ה"ז לוקה כ"י משום לא תתקרב בו, והוסף, וגם מטעם זה אסור להתוודע עם העריות, משמע שזהו רק בעריות דח"כ דמירי זכר שלוקין על קירוב דידהו, משא"כ בח"ל דאין מלקות על קירוב בו, וכן מוכיח מהר"א"ש והרשב"א בחק"ל ה"ל. ואחר שהאריך לזה, דבר דח"ל הוי רק דרבנן, ח"ש כמה הלכות בערמז"ם ושצנמ', ודברי הרמ"א בסי' ע"ו סעי' ע"ג, הוסף בדל"ה ע"ד, שכן יש לדייק מרש"י ביצמות דמ"ז ב', דגבי נעמי שאמרה לרות דאסור לן יחוד, פרש"י יחוד דח"ל, וכנה מה דלל פי יחוד דעריות, משום דאיסורי קרובים דח"כ ל"ש בגר דקטן שולד דמי, אבל אכתי יש איסורי דח"ל דשייכו גם בגיורת בו, (ע"ש מה שהאריך בזה), ומדפי' רק יחוד דח"ל, ש"מ דבח"ל לוכא איסור יחוד מהתורה.

אולם מלמד ה"ש ה"ל שכתב כדרישה, כ"כ בשער המלך ה"ל אישות בקו"י חופת חתנים סעיף ט', תוך דבריו, דיהוד דאורייתא אפי' בחייל ובנוטע. וכ"מ בערוך השלחן סוס"ע ב', ובנתיבות השלום בארחות חיים נתיב ט' סוס"ע"א. ויש פוס' שישבו הקוסיות ע"ד הדרישה, ויש גם שהביאו הוכחות לדבריו, וכדלהלן, אלא שלא הכריעו בזהו כדרישה.

כתב בפני משה סק"א, דמשה"ק הע"א [והנהג"ש] ה"ל מפניו, לק"מ, דהא מצוה ברמז"ם להדיא בפ"ב דנערה ה"ז דדוקא פנויה המוכנה לזנות מקרי קדשה ולא באקראי, ולכן אין זה איסור יחוד מהתורה, [וכן תי' במנ"ח מזה קפ"ה אות ב', וכ"כ באבני גזית סק"א, ושה"ש ה"ל ה"ל חילוק זה בסי' כ"ו סק"ב. גם הע"א עצמו שם והנהג"ש בספרו המקנה בקו"י שם מביאים חילוק זה], משא"כ בשאר חייל איכא לאו צדיקת אקראי, ואפי' להרמז"ם בפט"ו דאסור' שגם בח"ל אין לוקין כשבעל בלא קידוש, מ"מ עיקר איסורא דלאו יש גם בלא קידוש, וכדמוכח בפט"ו לקדושין דע"ה בו, וכלא"כ נמי לק"מ מפניו, לפמ"ש החו"מ בסוטה ד"ו ובסנהדרין דל"ז דיהוד באשחו נדה מותר משום דיש היתר לאיסורא ול"ז לשאר עריות בו, ח"כ כ"ש פנויה דיש היתר תיכף ע"י קדושין, דלא שייך זה איסור יחוד מהתורה. וכן תי' במנ"ח ה"ל, בערך ט', ובבית משה סק"א. והנה בחק"ל ה"ל דהא דח"כ א"ך, סברא זו, משום דלא חשיבא יש היתר לאיסורא, דמאן יימר דתתירא להתקדש לו [ע"י קדושין ס"ה ב'], וכ"ש בקטנה דתלוי דעת האב, וכן דחו עו"פ, מיהו צתורת חסד ה"ל כתב צתו"ד שצאות ב' שם, דהא דדחינן בעלמא בסברת יש היתר לאיסורא, מלמד הכוונה דמשו"ה אין ילדו תוקפו בו, הרי בכמה דוכתי בגמ' הקשו מה משום דהוי קולא בעלם האיסור ואין ללמדו מאיסור אחר שאין היתר לאיסורו בו, ומש"ה בפנויה דיש היתר לא הוי יחוד מהתורה בו. וכע"ז כתב באמרי כהן סי' כ"ז בדנ"ה ד', דמ"ש חו"מ נדה יש היתר לאיסורא, לאו משום דלמעשה סופה להיעתר, אלא העיקר תלוי משום דיש מציאות היתר לאיסורא בשום פעם, שזו לא מיתסר צתו"ד מהתורה בו, ח"כ ה"ל בפנויה בו, משא"כ בשאר ח"ל בו. [מיהו עסק"ה ר' דו"א דנדה גופא טעם בהיתר הוא משום שכתב בעל].

ומשה"ק צתל"ש ה"ל ועו"פ, הא להרמז"ם דלא לקי בח"ל אלא בשקידש, הרי לא משכח"ל זהו איסור יחוד מהתורה, הנה מלמד מ"ש הפני"ת ה"ל מהפני"ת דעכ"פ לאו מיהא איכא, כתב במנ"ח ה"ל דהא משכח"ל אחר שקידשן. וכע"ז תי' ביטול חן ה"ל, שם דכ"ג ג'. וכע"ז כתב צתורת חסד ה"ל דל"ז ח"ל, דבח"ל ממש כמו מותר או ח"ל דכהונה וכיו"צ שפיר י"ל דיהוד מהתורה, דהא אין היתר לאיסורין, דלפני הקדושין לוקה להרמז"ם משום קדשה, ובשנתקדשה לוקה משום לאו דידהו בעלמא, והוסף, דאין להקשות לדעת הדרישה סו"מ איך אפשר ללמוד ח"ל מיהוד דעריות דדמי לאם דהוי חייבי מיתות, [וכע"מ"ש בקרית ספר ה"ל], די"ל דאח"כ ידענו מוסברא

התורה חסד סי' י"ב אות ב' לשיטה זו], ופ"מ לדינא אם מהתורה או מדרבנן לענין ספק איסור יחוד, כגון שאינו יודע אם היא בת ג' שנים, או בכמה ענינים שנתלקו הפוס' באיסור יחוד דהיכא דאסור מהתורה ספיקא לחומרא. ובאיסור דרבנן ספיקא לקולא. [ע"י עו"פ צאות ח' ד"ה וכ"כ].

גם בחקרי לב סי' י"ח, הביא כמה הוכחות מגמ' ומרמז"ם דלשון עריות הכוונה לחייבי כריתות ולא לחייבי לאוין, ובמיוחד מפ"א דאישות ה"ה וה"ז, ושכמה איסורים שנאמרו ב"עריות" ליתנהו בחייל, ושלפ"ז ה"ל צתו"ד, וכתב דכ"ג מהר"א"ש סוף נדה, שכתב דהתורה אסרה יחוד עריות כולם וגם נדה היא בכתב כשאר עריות אלא שהותר היחוד מרמז דקרא בו, נראה דסובר דכל שאינה ערוה דח"כ לא אסרה תורה, וכן יש קול סמך מהא דלבישג בו [וכבע"א ה"ל], וכ"מ ממ"ש בפ"ז דל"ז דגזרו על יחוד דגויה בו, והא בגויה איכא לאו דלא תתחתן, ואם גם בחייל אסור היחוד מהתורה אכתי תקשי קושית בגמ' למא הולירו לגזור, ח"י דאין איסור יחוד מהתורה אלא בעריות דח"כ לבד, מיהו מסוגיות ה"ל יש הוכחה רק שחייל דלא ירבה ולא תתחתן דאיסור ביאתה הוא דרך אישות, וי"ל להרמז"ם בכל חייל דסובר בפט"ו דאס"ב דחינו לוקה אלא בשקידש, דבין דצנות לא נאסר כ"ש דלא נאסר זכר היחוד דהוא רק גדר להביאה, אבל באלמנה לה"ג דגם להרמז"ם לוקה ביאה בלחוד, או להחולקים על הרמז"ם דמחייבו בכל חייל ביאה לחוד, אפשר דהיתר אסור מהתורה, מ"מ מלשון הרמז"ם דהכא יש להוכיח דחינו מהתורה, שכתב אסור להתוודע עם שום ערוה מהעריות בו ואיסור יחוד דעריות מפי הקבלה, ודוד גזר על הפנויה ואף שאינה ערוה בו, משמע דוקא עריות, [וכן דייק בטעם המלך ה"ז בפ"ח], וא"ת ד"נערה" לאו דוקא אלא דר"ל כל איסור ביאה מדין תורה, מ"מ מ"ש אח"כ בפנויה אע"פ שאינה ערוה, ע"כ דדיוק נקוט לה, שגרי להרמז"ם ביאת פנויה בלאו בו, [והו' להרמז"ם למא הולירו לגזור בפנויה בו, מדבריו שם להלן], אע"כ דפשיטא לי' דחינו דוקא בעריות דח"כ, וכדבריו העתיק בשו"ע, גם הסמ"ג לאוין קב"י כתב בדברי הרמז"ם, גם מהטור יש לדון כן, שכתב אסור מהתורה להתוודע עם הערוה בו וחכמים גזרו על כל יחוד אפי' של פנויה וגויה בו, מדכתב "כל ואפילו" מורה דה"ק, מהתורה אסור בעריות, וחכמים גזרו על "כל" יחוד אפי' אינו מהעריות, כגון חייל בו, דהא בחייל פנויות עסקין, דנשואות בלא"ה אסורות, וא"כ כשאסור יחוד פנויה המותרת כ"ש דאסור פנויות האסורות בלאו, ומה"ע לא הזכירו בשום מקום שאסור יחוד בחייל ועשה בו, וכ"כ להדיא מהש"י הרשב"א סי' תקפ"ז וא"ף קע"ח, שכתב הרב השואל דבשאר נשי לא אסרה תורה יחוד בו אלא בעריות וגם הרשב"א כודה לו בזה * וכתב שכי"ה האמת בו דיהוד דשאר נשים הוא מדרבנן בו, ודבר פשוט ד"שאר נשי" דקאמרי חיינו חייל ועשה, דעל שניות ח"ל להוכיח דחינו מהתורה בו, וכ"ש דלא מתפרש על פנויה לחוד בו, העולה מכל מ"ש דיהוד דח"ל ועשה אינו מהתורה אלא מגזירת דוד בפנויה, ודברי ה"ש שם הדרישה, תמוהים צעניי.

ובתורת חסד (לרש"י מלובלין) סי' י"ב, אף שהאריך לתרץ הקוסיות על הדרישה והב"ש, וכדבסמוך, מ"מ כתב צאות ר', א"ך מדברי הפוס' [הראשונים] נראה דיהוד דחייבי לאוין הוא רק מדרבנן, ומוכח מהרמז"ם בעימ"ש בחק"ל ה"ל, וכן מוכח מהסמ"ג

* ברביד הזהב פ' ראה מבואר שהרשב"א הביין בדברי השואל דבשאר נשי קאי על פנוי, ברם החק"ל שם אף ש' ג"כ מתחילה דמהוכיח הרשב"א לדבריו מהא דדוד גזר בפנוי' ה' נראה דהבין דהשואל דן בפנוי, אבל דחי לה דא"א לומר בו, ונדחק לפ' דכוונת הרשב"א להוכיח שיש בכלל ענין יחוד דרבנן בו. [ובלא"ה נראה דעיקר ההוכחה שכ"ד הרשב"א, הוא ממ"ש בעצמו נמי דלא אסרה תורה אלא בעריות ובשאר נשים דרבנן].

אוצר

סימן א אות ג

הפוסקים

יזמה מהגשואין הזקוקה לכה"ג שאסור ליזמה ולריך לחלוץ לה דוקא, [או יזמה צה"י], אין איסור יחוד מהתורה [לאיש זר, דיש לו צד היתר אחר שתחלוץ צדוה], ואפשר שיש לחלק, ודוק.

ד. להסוברים דח"ל אסור מהתורה אם ח"ה בחיבי עשה. כתב במנחת חינוך מלח קפ"ח אות ב, דלדרישה שצאות הקודם אפשר דחיבי עשה ג"כ בכלל עריות [לענין יחוד]. גם בחקרי לב סי' י"ח דן על ח"ל ועשה ציד, ע"ש בכל התשובה. וכ"כ בתורת חסד (לר"י מלובלין) סי' י"ב אות ג, לשיטה זו, דמסוטה ז' א' מוכח דכה"ג בחיבי עשה, לפ"ד החס"י ביצמות דס"ט א' ד"כ כי, וסוטה כ"ח א' ד"ה מה, דספק סוטה אסורה לצעלה רק באיסור עשה דונטמאה, ומ"מ איתא שם דסוטה אסורה ביחוד לרבנן, וילפי מקראי. [מיהו ע"י בסוף אות הקודם מ"ש ע"ד הרא"י משם לשאר ח"ל ועשה]. ובעמק הלכה (לר"י זיומל) סי' י' תמה ע"י, דהנה לדרישה קשה למח הולך דוד לגזור בפניו, הא הוא באיסור תורה להרמז"ס [וכנ"ל באות הקודם], וחי' צמית' דל"ש לרוב"פ דגם להרמז"ס היינו דוקא במופקרת ולא באקראי, אבל אם נימא דגם חיובי עשה בכלל ערוה, א"כ אפי' באקראי איכא עכ"פ לכו"ע עשה צמית, כמ"ש המ"מ וכלח"מ שם, א"כ שוב יקשה למח הולך דוד לגזור, ומ"ש המ"מ דל"ל משום דפניו יש היתר לאיסורא ע"י שיקדשה, ל"ע, דשמא לא תתראה להתקדש לו כו'. [ע"י מ"ש ע"ד סברא זו באות הקודם ד"ה כתב צמית].

ה. שיעור היחוד. כתב במהרי"ל דיסקין ח"ב בקונטרס אחרון סי' ב' אות ר"ו, דיחוד אף פחות מכדי שיעור ציאה אסור, מלבד דהו כיו חלי שיעור, עוד זאת דלח"כ ימלך עוד על חלי שיעור, ועוד דלנו חוששין שיצטול ושוב ישתכח שם ומאי נפק"מ הרי סיפק צידו. גם בחלקת יעקב ח"ב סי' י"ד כתב דלא מנינו צמית' והפוסקים שיחי' אחי שיעור לאיסור יחוד, וכן משמע מדברי הב"ש סק"ט בענין יחוד צלילה, דאחר שכתב צעם האיסור אפילו צ"י משום דחישינן שמא יישן א', הוסיף, ואע"ג דאפשר לו להקין את חבירו, מ"מ צינו לצינו מיוחד עמה, משמע דאיסור יחוד אף בשכחות מעט אסור, וע"י רמזין בספר המלות מלח שניג שכתב לענין חיוב ונישוק לערוה, דכל דמהני מאיסורא אסורה כענין חלי שיעור, הרי דגם בענינים אלו שייך ח"ש, א"כ ממילא אף כשיחי' אחי שיעור לאיסור יחוד נאסר לכתחלה אף הח"ש.

וע"י באמרי אש סי' ק"ז, דבשזן צדונו בנחשדת אם נאסרה על הנחשד, כתב צמ"ד, שעוד לא עשו דבר מה שיש לחוש שצדו על איסור אשת איש, כי אפי' יחוד שהוא מהתורה נראה דהיינו דוקא ביחוד שיש בו כדי שיעור עומאה. [ואפשר דכוותהו דלא עברה על איסור יחוד הזה, וכדמייירי צדונו לענין דיעבד, אבל לענין לכתחילה אפשר דמורה דגם במיוחד ע"ד פחות משיעור זה אסור]. ושיעור כדי עומאה, ע"י צמ"ס קפ"ח סעי' ד.

ועיין צמ"ש הרש"י חויערנן בהסכמה ל"י דבר הלכה, דאם היחוד הוא במקום שיכולים לשכות כשיעור עומאה, הרי כל רגע יש איסור תורה כו', ואפי' נמלכו ונתפזרו לפני ששכו שיעור עומאה כבר עברו על האיסור ולריכס כפרה, דלאו צהבוי השיעור תלוי מלתא, וכ"ש אם רק בדרך מקרה נכנסו לשם אנשים ונתבעל היחוד, נראה דצב"ג יש לדונס כעצרו ממש על איסור יחוד ולהלקותם כו', וכן לענין עוברת על דת, שכתב הב"ש צמ"ס קפ"ח סק"כ דאפי' ביחוד דפעם אחת נקראה עו"ד, נראה דאם נתיחדו במקום שלפי מהשכחם אפשר להתמכמה שם כשיעור עומאה, הרי אפי' קרה מקרה ונתפזרו לפני כן, מ"מ ח"ל בכלל עו"ד.

ועיין בסק"ל"ה אות ט' לענין יחוד צעת עליה צמעלית צאופן שכל השבוי שם הוא פחות משיעור עומאה.

ו. בגדרי היחוד. כתב הרדב"ז ח"א סי' קכ"א, (וכפי שהובא בנתיבות השלום נתיב ט' ד"ת אות ב'), דעיקר גדר היחוד

בוא

מסברה, דכיון דמה שאסרה תורה יחוד דעריות הוא כדי שלא יכשל [עסק"ג], אין סברא לחלק בזה בין ח"כ לח"ל, (ול"ד למ"ש הר"ן ר"ש פסחים כו'), ורק שייך לחלק בין איסור שיש היתר לאיסור דל"ש כ"כ שיכשל לבין איסור שאין היתר כו', [מיהו הכרעת ביעלה חן והתורה בזה נראה דלא כהדרישה וכנ"ל]. ובע"ז כתב צמ"מ כה"כ סי' כ"ו דנ"ג א', והוסיף, דאפי' יקדשה צביאה ג"כ עבר בלאו בכל ח"ל, וכמ"ש צמ"מ מלח קפ"ט, דלא שייך בזה אי עבד לא מהני, ושפיר י"ל דאיסור יחוד צכו מהתורה, ע"ש.

ומה שהוכיח בע"ז ח"ל דל"ה מהתורה, מהא דנסתדרין בענין דאציג, כתב צמ"מ ח"ל, דליתא, דלא מציעא להרמז"ד צפ"ג דמלקים דאיסור דלא ירבה הוא דוקא צנשוין, א"כ צדלוי דאין שום איסור מהתורה צביאה זנות משום לא ירבה, וע"ש שדן שכ"ד רש"י, אלא אפי' להרמז"ס שם דגם בלא צנשוין יש לאו דלא ירבה, היינו דוקא במיוחדת לו דקרוכה לאישות כו', אבל באקראי לא כו', וכ"כ מהרי"ט לחס"י קדושין שם כו', וא"כ ל"ש איסור יחוד בזה, משא"כ בשאר ח"ל. וכן דמה צמ"מ גזית סק"א. וצמ"מ משם סק"א דמה עפ"מ לעיל דבית היתר לאיסורא ליכא איסור יחוד מהתורה, וה"כ יש היתר ע"י שיגרש א' מ"מ נשוו הקודמות וישא זו בהיתר, והא דצכלה נדה אסור היחוד אף דיש היתר לאיסורא נראה דהוא רק מדרבנן כו' [ועסק"י ד"א דהוא מהתורה]. גם הרש"ש בסנהדרין שם דמה ראי' זו צ"י האופנים. וכ"כ צמ"מ ח"ל דהי' יכול לגרש, וכמ"ש הרמז"ס שם דיש לו לגרש אחת וישא אחרת תחת זו, (ושמא ק"ת ראי' דליכא איסור לגרש בלא ערות דבר) *.

וכתב צמ"מ משם סק"א דמהסוגיא דסוטה ז' א' מוכח כהפרישה, דהא סוטה הוי רק איסור לאו, ומ"מ נחלקו שם בגמ' באיסור יחוד עם הסוטה, ולרבנן אסור. וכ"כ ראי' זו הרש"ש בסנהדרין דכ"ב. וכ"כ צמ"מ ח"א סי' ל"ד (במהדורת תשי"ח) אות ו', דמסוגיא זו מבוחר דמה שדנו שם ע"ד יחוד הוא מהתורה, כדאמר וכו' ר"י מקראי מייחר לה כו'. [מיהו בנתיבות לשכת סק"י' שמתחילה הביא נמי ראי' זו, והוסיף שצ"מ נמי מה שאסור יחוד צמ"מ, משום דהתם שאני דלבו צמ"מ של ר"י בן הקצב, דחי לה אח"כ, משום דהתם שאני דלבו גס בה, כדאמרין גבי מגרש אשתו ולנה עמו צפונדק, ותו דאפשר דאסורה מדרבנן לאחר גזירת דוד [מיהו דחי זו ל"ש לרא"י מסוטה, דצקראי פליגין]. ובחקרי לב סי' י"ח ד"מ ע"ג כתב, דמסוטה אין ראי' אפי' נימא דיחודה אסור לרבנן מהתורה, דשאני סוטה דעומאה בחיב בה כעריות, וכמ"ש ביצמות ד"א א' לענין דפוערת נראה, וה"כ י"ל דיש לב דין ערוה לענין יחוד, משא"כ בשאר ח"ל. וכ"כ צמ"מ כה"כ ח"ל דל"ה וראיתי. ובח"מ ה"ז באות ה"א, שכתב ג"כ להוכיח משם, דמה שם בלות ד', דשמירה שכלריכו לסוטה הוא לאו מהשם ציאה, דהא מזהבמת היא צמ"מ כו', אלא מהשם מחיקת השם צמ"מ, חששו ביותר שמא ע"פ מקרה יתקפרו ילדו לצוא עליה ח"ש שמוזהמת צמ"מ כו', ובאות ה' דמה גס משום דהתם גייסי בה. וביעלה חן ח"ל, מסתפק אם יש להוכיח מסוטה, דל"ל דגריעה משום דגייסי אכדדי, וכדמחלקי בשכת ד"ג, ולאידך גיסא י"ל דקולא משום דכבר בעל, וכדחילקו גבי נדה לצעלה, והאריך עוד בזה].

ועיין בפנ"מ ח"ל דאחר שחי' הקושיא מפניוה משום שיש לה היתר, כנ"ל, הוסיף, ונפ"מ לפ"ז גם לעוד ח"ל שיש לה היתר, כגון

(*) ובחק"ל הג"ל שמתחילה דחה נמי ראי' זו כו', בד"ה שו"ר, כתב אח"כ, שאין לדחות כן, דמלבד שכתב במקום אחר, דהרא"ש ל"ל סברא זו, הרי גם לפ"מ שנגראה אסור לגרש אשה בלא שום סיבה, עכ"פ מדרבנן [כמ"ש הרב המגיה במל"מ פ"י דגירושין, דלא ככנה"ג ביו"ד סי' רל"ט וע"פ כו', שם לעיל], א"כ אי"ז חשוב יש היתר לאיסורה ע"י גירושין, ושלב"ג דיש קצת ספק מסוגיא זו שאין איסור יחוד בח"ל מהתורה.

אוצר

ס"ק א אות ב

הפוסקים

בין חופה בסוכה ובין חופה בבית, אבל באמת מזה מלאנו פשר דבר, דהנה רש"י שם כתב, משום יחוד, דסתם סוכה היו עושין בגגותיהן ואין דרך ציאה ויציאה שם לרצים תמיד מפני הטעות, ושמא ירד החתן לעשות לרכיו ויחידה אחר עם הכלל עכ"ל, וכוננו לצאת למד דוקא בחופה בסוכה יש חשש יחוד, [וכינין] ללא שייך יחוד במקום שאפשר לבוא שם אדם בכל רגע כו', וכמ"ש הרשב"א [הג"ל] דבשאינו סגור במעול ירא שמא יכנס אחר שלא ברשות, ולא כתב רש"י דבסוכה כיון שהוא צגג ואין דרך רצים לבוא שם, נחשב ג"כ יחוד כמו בבית ועול, משא"כ אם החופה בבית, וכן בדבורה כיון דלפעמים נשעת הדון מוילין כל אדם לחזן ומשיירין רק אחד כדאיתא בסנהדרין, יחי' זה יחוד, כיון שאין אדם נכנס לשם עד שיראה הדיון, אבל בכל מקום שאפשר בכל עת לבוא אדם לשם בלא נעילת רשות כבבית וחצר שיואלים ונכנסים תמיד לא מקרי יחוד בלא דלת ועול, משא"כ בחדר שבעליה שייך יחוד אפי' בלא סגירת דלת, דומיא דסוכה, וכן במקום שאין דיוורין בבית וכדומה, ולפי' אין ראוי מהא דנקט הש"ס פתוח לר"ה אין צו משום יחוד, דאחי לאפוקי פתוח לחצר וכמ"ש הב"מ שם, ד"ל דהכל תלוי אם מתיראים בכל עת שיבוא אדם לשם, ובפתוח לחצר הכי פעמים מתיראים ופעמים לא, כפי ענין הדיוורין שם, ולכך נקטו כלל פ"פ לר"ה, משום דהתם תמיד מתיראים ולעולם ליכא יחוד בזה. ועיי"ע מ"ש בזה ומוצא בסק"ה אות ב, וסיים, לכן כל כה"ג שמתיראים שיבוא אדם לשם בלא נעילת רשות לא נקרא יחוד בלא נעילת הדלת.

ובכתב בציץ אליעזר ח"ו דל"ב א', דנראה דהבנין כיון מגדיר בדרך כלל כל הבתים, לאפשר בכל עת לבוא אדם לשם בלא נעילת רשות, כל שאין המקום מצודד מאנשים כבסוכה בראש הגג, ולא מקרי יחוד בלא דלת סגורה, שהרי מתיר לפי דבריו שם צנודנו על כניסת המשרתת בחדר כו' שהמזדנר על סתם בתים ע"ש. ושם בעמ' רל"א אות ד', אחר שהביא להרשב"א הג"ל ושמרדכ"ז הג"ל וכו' מצוה שלא כהגהת הב"מ הג"ל, כתב, ולפי' יש מקום להקל כשאין הדלתות נעולות במפתח כל שיש עוד אחז לירוק, כגון בצעלה בעיר, אפי' חליצה דרש"י [עסקל"ה אות א'], או ב' נשים דלכרבה פוס' כיו רק דרבנן [ע"י אות ב'] וכל כדומה לזה, או כשהוא סגור בחדרו בפנים דאין שם יחוד [ע"י בזה בסק"ה] ולריך לעבור בפרוזדור שהדלת שם סגור בלא מעול, וייערך לשהות פחות משיעור ציאה, בלירוק זה מותר לעבור שם בשופי.

והנה צו"ת מהר"ל דיסקין בקו"א אות ר"ו, כתב, דלענין יחוד לי"מ יוצא ונכנס, וכדאיתא בכתובות כ"ז א' [לענין בלשון שנקנסה לעיר] לבעול יש פנאי דחקוק יצרי, וראי' מ[הא דבעינן] ג' בדרך [כדלהלן בסעיף ה' ולא סגי ב'] דחיישין שילך א' לנקציו, ור"א [אולי: ורב אחד] הוכיח מכתובות שם ע"כ דנכנסה בסוף צניו, ע"ש. מיהו הרשב"א הג"ל מדמה יחוד להא דיו"ג. וכ"כ בבבית יעקב ח"ב סי' ג"ה דנכנס ויוצא ליכא יחוד, דכ"ש הוא מנגיעת יין דקו"ל צו"ד סי' קל"א דיו"ג היו כיוצא ומשמר, ע"ש. וכ"כ בבית דוד (לר"ד טעביל) סי' כ"ה דיוצא ונכנס הוי ממש כמו יושב ומשמר כו', והוסף דאפי' צנודנו שהבעל לוח לה שלא תצוץ לאחיה שילך מאתה ותשאר לבד עם הפועלים, ואחיה יאל לחצר [ולא נאמר שם שאומר שיחזור חיקף], דלכאורה חשיב כמו קניו, מ"מ צה"ג לא הוי סתירה, דודאי היא מותרת מניו כו', ע"ש. וכ"כ בעזר מקודש לסע"ה ג' ב' הטעמים שצנודנו. וכ"כ בהמקנה לקדושין דפ"א לענין צעלה בעיר, דאף לרש"י האוסר, מ"מ צו"ג מהני כצו"ג כו', עסקל"ה אות א'. [ול"ל דסברי דלא דמי להא דבולשת הג"ל, דלענין פנאי יש לחלק בין ניסוך לצעלה, משא"כ לענין מרתה דהכא, אין חילוק צניוה, ומ"ש בנאכריל"ד הג"ל מהא דדרך, עסקל"ה אות א' צמ"ש הפרישה דהטעם דהתם משום דדרך ושדה יכול לראות מרחוק אם חצירו עומד לחזור, משא"כ בבית כו'. ומ"ש מהא דנכנסה לצוק, התם לא באשמו מיירי,

הוא, במקום שאם יראה לבעול, לא יראה אותה שם אדם שבוש מפניו כו', ואין חילוק בין אם הבית סגור או פתוח, דלפעמים אף בפתוח חיישין ליחוד, כמו אם הי' באישון לילה, דאף בפתוח לא יירא מלשמש, או אפי' ציוס אם הוא בחורבה. (או תחת מרגלות המטה, כדמוכח בגיטין דע"ג ב' דלר"י צ"ר יהודה חוששין בזה לקדושין, מדבריו שם), או בשאר מקום שאין צני"ה מזוין, אבל בל"ה [לחור הכר או *] ציוס ודאי יתיירא מלשמש בפתוח [שמא יראהו מהפתח ונמלא מחציו *] וצני דוקא סגור, ובסו"ד כתב, דלפעמים אם אינו מקום לנעול ורצים דשים צו, ויתיירא לשמש שמא יכנס אחי א"ש, אף סגירת הדלת לא מהני לאסור, אם לא שיהא נעול במעול ממש, וכדאיתא בהש"י הרשב"א סי' אלף רנ"א ח"ב, והגהת דלתות שאמרת אין זה יחוד עד שיהי' בית נעול כו' ע"ש. וזה תו"ד הרשב"א, שנשאל באשת כהן שנכנסה לחדר עם גוי (סופר המלך לשם חקירה), והגיפו הדלתות, מי חיישין למ"ש בירושלמי כתובות פ"ז ה"ו תרע"א עריק סוטה כו', ואחר שכתב דלא אסרינן אשה מחמת יחוד כשאנינו נכנסת תחת ידו וכצנ"ד, דלדברא הסופר מתיירא מהמלך שמא תזעק ויחפס עליה כו', הוסיף, והגהת דלתות שאמרת אין זה יחוד עד שיהא בית נעול, דתרע"א עריק שביירושלמי שער נעול במעול משמש, דגרסי' התם תרע"א עריק סוטה מוגף לריבה, וזעמא דכל שאינו במעול ירא הוא שמא יכנס אחד שלא ברשות וכעין הדין עובדא דע"י דף ע"י א' צ"ג ציון נסך כו' ע"ש. גם בספר היראה לרצינו יונה אות רל"ה כתב, דאחרי יחוד סגור במפתח או במעול.

ובבנין ציון סי' קל"ח דן ג"כ בזה, והביא מ"ש הרשב"א הג"ל דהגהת דלתות א"י יחוד אלא במעול כו', וכתב אמנם דעת הב"מ [והגרע"א המוצא בסק"ה אות ב'] דע"ס הרשב"א, ול"ל: והגהת דלתות שאסרת אין זה יסוד [ולענין דאינו כיסוד, ולא שא"י יחוד] ע"ש, אכן בהש"י המצו"ע ח"א סי' רפ"ו וברדכ"ז הג"ל [ובצ"ו סי' י"א] העתיקו דברי הרשב"א כהנוסחא דלפנינו, א"י יחוד, גם הלשון שהגיה הב"מ לענ"ד קשה להבין, דהכי הו"ל למימר, הגהת דלתות א"י יסוד לאסור כו', ולכאורה יש להוכיח כדברי הב"מ דגם בלא סגירת דלתות מקרי יחוד, מהא דאיתא במגילה דו"ד א' דדבורה ושבב תחת חומר משום יחוד, ופרש"י שהוא גבול ואין לו לל ואין אדם יכול להתייחד שם עמה כמו בבית כו' ע"ש. ואי אמרי' לרק בלתי נעול מקרי יחוד למ"ל ליכא תחת חומר, הרי תחת שאר חילן טענפו מרובין ויש לו לל ג"כ אינו יחוד, ועוד אפי' בבית היתה יכולה לדון בלא סגירת דלת, אע"כ דכל שנתכסה מן העין אפי' אינו סגור עד שא"א לשום אדם לבוא לשם ג"כ מקרי יחוד ***, ועוד ראוי ממה דאמרי' בסוכה דכ"ה ב' וליעבדו חופה בסוכה אצ"י אמר משום יחוד כו', הרי דשייך יחוד גם בלא סגירת דלת *** דודאי אין חשש שיחידה אדם עם הכלל ויסגור הדלת בעדו, ועוד דא"כ מה חילוק

(*) כ"ה ברדכ"ו.

(**) במהרש"ם ח"ב במפתחות לסי' ע"ו דחה זה, ד"ל דדבורה נהגה מצד מדת חסידות שלא להתיחד אפי' בפ"פ לר"ה, כמובא בסק"ה סוף אות א' בשם רבינו יונה. [ועי' כע"ז בסוף הע' א' לסקל"ה אות א', מהפנ"מ].

(***) במהרש"ם הג"ל דחה גם רא"י זו, דהא רבא התם לא ס"ל טעמא דיתוד ומפרש משום צער חתן, ותדע שהרי קי"ל בסעיף ח' בעלה בעיר ליכא משום יתוד כו', וצ"ל דאב"י לא משום איסורא קאמר, אלא שעי"ז לא תהא דעת והתם נוחה עליו ויבוא לידי חשד, או דבאמת מה"ט לא ס"ל לרבא כו', וא"כ אין שום רא"י מדברי אב"י ע"ש. [מיהו להמבואר בהע' הג"ל מהשער יוסף דגם לרבא משמע דאיכא משום יחוד, וכן למ"ש האחרונים שם לתרץ מהא דבעלה בעיר, אין מקום לדחי' זו. ועי' כע"ז בהע' לסקל"ה אות ג' בדברי הדוב"מ ש. ועי' במהרש"ם שבסקל"ה אות ב', דנראה דמ"מ נוטה דעתו להקל כשנעול בלי מעול, אלא דכ"כ לענין פ"פ לר"ה דהתם].

אוצר

ס"ק א אות ו-ז

הפוסקים

ועי' בערך שי בסק"א, דבצאורו למ"ש הפרישה דגם בחייבי לאוין איסור היחוד מהתורה, ושקשה למח פנוי אסורה רק מדרבנן הא הוי חייל דקדשה, כתב, ד"ל כיון דלכמה פוס' היינו רק כשמתרלות, וא"כ י"ל דמהתורה אסור יחוד עם אשה רק היכא דהציאה אסורה גם באונס, אבל היכא שאין הציאה אסורה רק כשמתרלות לא חששה תורה שישכימו שניהם לעצירה, ולא אסרה היחוד.

אם שייך איסור יחוד כשיש רק חשש לחזק וגשוק, עי' בתוך דברי הזקן אהרן המוצא בסק"א אות ז, ודבר הלכה (להל' יחוד) עמ' כ' ד"ה ורח"ת.

ע"ד איסור היחוד בזמן אבילות. (אם אמרין דתצירה יארייכו). במאורות נחן (לר"נ לייטר) סי' מ"ז, זקן שמת בנו ובתוך שבעה מתה אשתו ונשאר לבדו בבית עם כלתו ובתה הצעירה, ונשאל אם אין זה איסור יחוד, ואחר שכתב שאין להקל משום שהוא זקן, כבסק"ב אות ז, הוסיף, דגם אין להקל משום שהוא אבן ומתאונן ולא נישא שיתגבר ויורו עליו, דהא מפורש בכתובות דף ד' ע"ב דבאצילות דידה לכו"ע חיישין, ועתה' בקדושין פ' ע"ב דאפי' בשעת אוננות מהגבר היור, ואין לומר דג"ד שאין דגם היא אצילה על צעלה, דמ"ל לחלק, ואף למ"ש בכתובות שם דבאצילות דידה לא חיישין, אפשר דשאני הכס דיש להם היתר לאחר זמן ואין היור מתגבר כ"כ, משא"כ בערוה כב"י. ועי"ש מה שזן דגם להב"ח דעס בת צהה מותר להתיחד [עסק"ד אות ג], מ"מ אינה שומרת לאמה כו', [עי' זה בסק"ז אות ח]. ומ"ש מהתוס' דאפי' באוננות כו', ע"ש דכ"ה לפי ר"ח, אבל לפרש"י מצוה דשעת אוננות שאני, דרבנן מודים דתציר יארי, וכן הביא בהמקנה, ע"ש.

ועי' מה דשייך לגדרי היחוד, בסק"א אות ט, בסו"ד החלקת יעקב, ובמאין שם, ובסק"א אות ז' ד"ה והוסיף.

ז. אם איסור יחוד נדחה מפני פקו"ג, ומה הדין בבח"ג בשאפשר לסלק היחוד ע"י חילול שבת, מה עדיף. כתב זקן יעקב סי' ע"ז דכ"ה אבל, דגם כשיש חשש סכנה לא הותר היחוד, דהא מצוה צו"ד סי' קנ"ז [בדמ"א מהר"ן, וכ"ד כנ"י בסנהדרין דע"ה] דאפי' באצירייהו דג"ע יכרג ואל יעבור, ומצוה שם דהיינו אפי' צו"ד עובר על לאו רק על קריבה בעלמא, כיון דבעיקר הציאה איכא כרת, ומציאין ראי' ממ"ש בסנהדרין שם, דיומא ואל תספר עמו מאחורי הגדר כו', אף דלהרמב"ן ליכא לאו בקריבה בעלמא, (דלא כהש"ך ע"ש ובזכ"י, ובנו"ח חאה"ע"י סי' קנ"ז). גם בפסקי תשובה (לר"א פיערנאקובסקי) ח"א דבעי' לדי"ג א', כתב, שהוכיח בראיות דהש"י א' לב' רבנים דגם על איסור יחוד יכרג ואל יעבור, וכו' לו*. ובזרע אברהם (לר"א יחזק) חו"ד סי' ה' כתב גמי תוך דבריו שצט"ק דל"ד, דאפי' ביחוד אמרין יכרג ולא יעבור, דכל בני הרחקות אצירייהו דג"ע ניהו. [מיהו ל"ע, דלפ"מ דמסיק שם בדל"ז ובדמ"ב סוף עור ז', לענין אצירייהו דג"ע ע"י קריבה שצדונו, דכיון דאין דרך חיבה דלכו"ע אינו איסור תורה, אינו עומד בפני פקו"ג, וא"כ הוכי משכח"ל ביחוד שהוא מאונס שיהא דרך חיבה, שיהא שייך יכרג ולא יעבור]. ועי' צנץ אליעזר דלהלן מ"ש דעת רש"י והחיותך זה.

ובשם אריה חאה"ע"י סי' ל"ג, צדון מקשה ללדת בשבת, ושלחו להציא מילדת עצרת מעיר אחרת, והעגלון נכרי, ונסתפקו אם עדיף

וי"ל דשאני הוי דגייסו אהדדי עובא]. וענין פתח סגור או נעול כשהוא מופנה לר"ה, עי' בסק"א אות ז'. ועי' דערך שי מחלק זה בין לכתחילה לצדיעצד.

בדלת סגורה אבל יש מפתח לכמה בני אדם. דרוב משרים ח"א סי' ה', נשאל צ"י שיעקר פרנסתו להוליך סחורה בבתי הקונים, וכיום כל הדלתות נעלות מיד עם הכניסה, והרובה להכנס לריק לללל בפעמון הדלת, אם יש לחוש ליחוד כשאין האיש בביתו. וכתב דיש לצדד לדעתו להיתר, דהנה נודע דהדלת סגורה רק לאנשים זרים, אבל צע"כ צעמנו וכל בני ביתו יש להם מפתחות ויכולים להכנס בלא מפריע כו', הוי כפתח סתום ואינו נעול דשרי להרשב"א [הג"ל], ונהי דיש שיטות מהגאונים [הב"מ והגרע"א הני"ל צנץ ליון] דמתמירים זה, מ"מ צ"ד שצטלה צעיר, חלל שלבצ"א [המוצא בסק"א אות ג] כשיש לה רשות להתיחד כה"ג, לא מועיל צעלה צעיר, הרי נגד חומרת הבני"א דאינה מצוהרת בשום פוסק, צודאי יש ללרף שיטת הפוס' המקילים במקום הנוגע לפרנסה.

אם איסור יחוד הוא מחשש פתוי או מחשש אונס, (ונפ"מ היכא שאין מקום לחוש לה או לה). עי' דרישה המוצא בסק"א אות י"ב לענין לילה דיש פלוגתא בזה, [ועי' דברי הב"ש, דלהסברו אין ראי' דפליגין]. ובבית משה סק"ג ד"ה ותדע, מצוה דחיישין לפתוי וגם לאונס, דאחר שביאר דלהר"י וס"י ל"ה בגוי לפתוי, וכמוצא בסק"א אות ה', הביא להא דחנן צע"ז רפ"ב דאשה לא תתיחד עם העכו"ם, ושצגמ' שם דכ"ה צ' פריך מאי קמ"ל הא יחוד אסור גם עם ישראל, ע"ש מה שחיראו, והעיר, דאם נימא דבישראל חיישין רק לפתוי, מאי קושיא, הא גופא קמ"ל דיש לאסור יחוד בגוי מחשש אונס, דבישראל כה"ג ל"ה, ח"י דבישראל גמי חיישין גם לאונס כו', מש"ה פריך שפיר מה קמ"ל בגוי, הא פשיטא דלא עדיף זה מבישראל (ועי' מה שיישצ בזה ק"י החוס' שם), וכן מוכח מהא דאסור להתיחד עם קטנה שאינה מוסרת עצמה לציאה משום דחיישין לאונס, וכמ"ש הב"ח והציאו צ"ש סקט"ו. ועי"ש מ"ש עוד לענינו, דאפי' לרב אידי צע"ז שם דאסור היחוד עם הגוי גם באשה חשודה וקריבה למלכות אף דליכא חשש אונס, משום דלכתי חיישין לפתוי או לאונס וכומך דהתב"ש לגלות, י"ל דלפתוי לחוד ל"ה רק צירוף החשש דאונס ולא חגלה משום צושה.

אולם בבינת אדם לכלל רכ"ז אות (כ"ז) ע"ז, כתב ד"ל דלא חיישין לאונס, דמהירא שתגלה ויקבל עונש ועכ"פ צושה, חלל דהחשש הוא שמה ההרלה לו, ועי' בתוס' ע"ז שם ד"ה ח"ב, דצירוש' פליגי בזה, והנה לענין היתר דצעלה צעיר שצטעוף ח' כתבו הרמב"ם והסמ"ג [וצשו"ע דהוא] משום שאימת צעלה עליה, ואי חיישין לאונס מאי מוכי אימת צעלה, ומרש"י שפי' זה בקדושין דפ"א א' דמסתפי מצעל הסתא אחי, אין ראי', ד"ל דר"ל דהצו"ע מסתפי שמה יבוא, אף מדקאמר [צגמ' שם ד"פ ע"ב גבי איסור יחוד עם צ' נשים] משום דנשים דעתן קלות, ופרש"י ושחיתן נוחות להתפתות, משמע ודאי דהחשש הוא דוקא משום שהפתה, ובאמת הכי משמע מקרא דילפינן מוכי יסיתך דמשמע דהטעם הוא משום הסתה, ולפ"ז הא דגזר דוד בצפניה משום מעשה דתמר, אף דהתם באונס הוי, היינו משום שאילו ה"י כבר אז איסור יחוד דפנוי לא ה"י צא לידי אותו מעשה.

וב"ב בחזון איש סי' ל"ה (במהדורת תשי"ח) אות ג', דהאיסור הוא רק משום פתוי, דישראל לא נחשדו על האונס, והא דמקשה צע"ז שם בישראל מי שרי, לכאורה איתא כר"י דהתם דסובר דגם בחשודה אסור דחיישי' לפתוי, ואף דאסור להתיחד עם קטנה בת ג' שאינה מוסרת עצמה משום דחיישין לאונס, האי אונס ר"ל פתוי קטנה, (ומ"מ מלל להתיר היחוד עם הגדולה דכיון דיודעת טעם ציאה, הגדולה צושה מפניה).

(*) וצ"ע ממ"ש הר"ח ופהמ"ש להרמב"ם המובא בסק"ב אות א' דקמ"ל

דאפי' משום פרנסתו לא הותר היחוד, ואם יחוד אינו נדחה אפי' מסק"ג, מה קמ"ל בזה, ואולי קמ"ל דאפי' עם נשים הרבה לא, ד"א דבזה לכו"ע הוי רק מדרבנן, עי' אות ב', ולענין אצירייהו שמדרבנן, פליגי אם יכרג ע"ז, וכמוצא בפוס' דבסמור.

אוצר

סי"ק א אות ז

הפוסקים

כאן רק איסור דרבנן, כדאיתא ברא"ה סי' שמ"ג, אך כשאין קטן חלל גדול, יש להתייבש בזה, לאיסור תחומין לרוב הפוס' הוא מדרבנן, ואפי' בתחומין דיי"ב מיל כו', וגם קרוב הדבר שבעלה היא למעלה מ' עפחים, וזה ספק אם יש תחומין למעלה מ' כו', וכ"ז הוא רק כשהמילדת היא ח"ל, דבזה אסור היחוד לרוב"פ מהתורה, אבל כשהיא פנויה דהוי רק מגזירת דוד, ודאי לא הוי אבירייהו דג"ע, וכמובא ברמ"א שם מהרמב"ן והרשב"א לענין עו"ג הבא על ישראלית ללא ג"ע הוא, כיון שאינו חלל מגזירת ב"ד של שם כו', ומכ"ש יחוד דפנויה, ח"כ יש להורות היתר שחטע בעלמה ולא יחללו שבת אכסים אחרים בגללה, ואפי' קטן, דיחוד דפנויה הוא רק מדרבנן, וקטן ג"כ אסור מדרבנן לחלל שבת, וח"כ למד לו לקטן [שיחלל שבת] בזה, ואפסו בחילול שבת לא מפשינן. והביאו במכתם לדוד (לר"י העליר) סי' י"ב.

ובשוב מעם ודעת מהדו"ק סי' קל"ג כהן טעם אחר להחיר היחוד צדקו זה, דהא ידוע דבאשה לענין ג"ע אמרין דתעבור ולא תיבגר דקרקע עולם היא, וח"כ ודאי דפקו"ג דוחה זה, ואין לאחר לחלל שבת עד"ז, ואף דבעושים מעשה הדין הוא דתיבגר ולא תעבור, וככא הרי מתיחדת לכתחילה עם הנכרי ועושים מעשה הגורם לזנות, ובשלמא באונס ממש הרי אפי' אם התרצה בסוף הרי אמרין דהוי נמי אונס דיתר אלבשה, אבל בנתיחדה מרצון וגרמה לנפשה באונס, שוב אם בסוף נתרנית נחשב כרצון ממש, והרי יש לחוש שמא יכ"י סופה ברצון, והוי רצון ממש, וגם באשה הכרה ולא תעבור, ומכ"ש דפקו"ג דהיולדת לא דמי איסור עריות שחובה היא ברצון, מיכ"י יש לחלק דכיון דמהתורה מחויבת ליסע להזיל נפשות ח"כ הוי היחוד מאונס ולא מרצון, ללא גרע אונס דמהתורה מאונס אחר, [וא"כ אפי' נתרנית בסוף אכתי חשיב אונס, ויהא הדין שעתיד ולא תיבגר כו', שם צ"ג], ולכ"י דבזה הדין עם השם ארי' שלא יסע ישראל עמה. וע"ש דאף שהכריך ליישב דעת הרא"ם הג"ל בשם ארי', דשפיר הוכיח דגם באיסור ג"ע דרבנן יבגר ולא יעבור כו', ושלדינא מוכח בדבריו [ושלא כדעת השם ארי' הג"ל], מ"מ סיים, דלדינא ופ"ה בורה השם ארי' צדקו זה, דבחילול שבת דמהתורה לא יחלל גדול בעצורה, ואפי' היא ח"ל, והיינו מטעמא דידו משום דאשה קרקע עולם היא, רק קטן מותר לנסוע עמה, אבל כיון דאין כאן חלול שבת דאורייתא, דהוי רק ענין תחומין, ועגלה למעלה מ' כו', לכן דליתא קטן יסע עמה גדול, ואפי' בפנויה, וכדעת הרא"ם, דעכ"פ ראוי לדחות חלול שבת דרבנן בשביל איסור יחוד דרבנן דפנויה, משום דזה הוי בכלל יבגר ואל יעבור, ואיסור שבת אפי' בשל תורה יעבור ואל יבגר, וכ"ש בתחומין דרבנן, לכן יסע עמה גדול, ואי איכא קטן ודאי עדיף, כן ג"ל לדינא.

וב"ב בציץ אליעזר ח"ו עמ' קס"ז ע"י יחוד נדחה מפקו"ג אף דהוי אבירייהו דג"ע, ומטעם אחר, דלטעם העמוד הג"ל הרי אם יבא האיסור גם מלד האיש כגון בעגלון ישראל, או שהורכו למילד ואשה מוליכתו, יהא אסור ליסע עמה ביחוד, ואפי' היא פנויה, דהא חושש להרא"ם דאפי' באבירייהו שמדרבנן יבגר, וזו חומרה גדולה ביחוד וקולא גדולה בפקו"ג, ולטעם השם ארי' אמנם נדחה יחוד גם בכה"ג מפקו"ג, אבל זה רק לפי חידושו דבאבירייהו דג"ע לא יבגר, וקשה לעשות מעשה עפ"י לד נגד פסק הרמ"א הג"ל בהרמב"ן ובר"ן דגם באבירייהו יבגר, (וע"ש) מה שהעיר גם עמ"ש השם ארי' עדיפותא ביחוד דפנויה גם לשיטתם משום דאינה ערוה כו', דבזה"ל שסתם פנויות נדות, הרי אפי' נימא דהיחוד אחן רק מדרבנן, עסק"ת אות צ' ד"ה אולם, מ"מ לא יועיל זה כשהמודבר ביחוד עם ישראל, דכיון דהיא עגלה ערוה שוב הוי כל הקריבות בזה אבירייהו, ובג"ל בדבריו, אלא דע"ז העיר ח"כ ממ"ש המהרש"ם עפ"י החינוך, ומובא באת הג"ל דנדה כיון דקדושתן חפסי זה אינה בכלל ג"ע, ולפי"ז אינה בכלל יבגר.

עדיף שיסע עמה שומר ישראל כדי שלא תעבור על איסור יחוד * , דחלול שבת הרי מותר בפקו"ג כו', או עדיף שחטע המילדת לזד, והשיב, ולכאורה יש טעם נכון לעדיף שיסע שומר, דשבת נדחה מפקו"ג, משא"כ יחוד דהוי אבירייהו דג"ע כו', [ומציא מהרמ"א ע"פ בר"ן הג"ל], ולפי"ז נראה [לכאורה] דאפי' בחול אם לא הוי מי שיסע עמה, י"ל דלא חטע ולא תעבור על איסור יחוד, ובשבת ודאי עדיף שיסע עמה אחר כו', מיכ"י כ"ז כשהמילדת ח"ל, דלרוב"פ היחוד עמה אסור מהתורה [ע"י אות א'], אבל בפנויה דאינה חלל מגזירת דוד, ודאי לא בכלל ג"ע היא, ולא הוי בכלל אבירייהו דג"ע, וככא דמ"י הבא על ישראלית, שכתבו הרמב"ן והרשב"א, וכמובא ברמ"א שם, ללא בכלל ג"ע הוא משום דהוי רק מגזירה כו', וגם בדרך חיתון הוי רק איסור דלא תתחתן, ולא ג"ע, וכ"ש יחוד דפנויה, וח"כ אפשר דעדיף שתעבור על איסור יחוד דפנויה ממה שהשומר יחלל שבת ליסע עמה, והנה הרא"ם שהציא המל"מ פ"ה דיסוכ"ה כתב דגם באיסור דרבנן ככהן בחלולא יבגר ולא יעבור, ומוכיח מהא דסנהדרין הג"ל דגם בדיבור בעלמא ושלם צפנוי דליכא איסור תורה אמרו ימות כו', והמל"מ הקשה עליו מדברי הרמב"ן והרשב"א הג"ל כו', ובאמת ליכא ראי' כלל מהא דסנהדרין דגם באסוד"ר יבגר, דו"ל דהעיקר חלוי באם גוף הדבר הוי ערוה עליו שוב כל הקריבות אפי' מדרבנן הוי אבירייהו, אבל כשגופה הוי רק חייבי לאוין, וככא דלא תתחתן הג"ל, אין כאן גדר ערוה, וכ"כ אלמנה לכה"ג וכדומה, וכ"ש חלולא לכהן דהוי רק דרבנן, אין בכלל ג"ע, וגם בר"ן והרמ"א הג"ל דאפי' רק איסור לאו הוי בכלל אבירייהו, היינו כשעכ"פ היא גופה ערוה כו', וח"כ יחוד דפנויה דאין כאן ערוה כלל שפיר ניתן לידחות מפקו"ג, אבל צא"ל אף דיחוד הוי רק לאו מ"מ כיון דהיא ערוה הוי היחוד אבירייהו ולא נדחה מפקו"ג כו', ובג"ל.

אך הוסיף, דכ"ז לבר"ן ועו"פ וכדפסק בשו"ע דגם באבירייהו יבגר, אבל לענ"ד נראה [בהר"מ ו' חציב צחי' ליומא] בספרו חו"כ יור"כ לדפ"צ סוף ע"א, שחולק על בר"ן, וסובר ** דדוקא ג"ע ממש דאיסור כרת לא נדחה מפקו"ג, משא"כ קריבה דהוי רק בלאו כו' [ע"ש], והביאו במל"מ רפ"ז דאסוד"ר, גם בחו"י סי' קפ"ב פסקה הרבה ע"ד בר"ן כו' **], וכ"ש יחוד ודאי נדחה מפקו"ג, דהא בכל מקום עשה דוחה ל"ת ואפי' באיסורי ביאה, ובמ"ש ביבמות דכ"ג לענין יבום דאלמנה לכה"ג, והלל נפשות ודאי דהוי עשה, לעצמו, מנישמתם לנפשותיהם, ולאחרים, מוכשבותו לו, דרשין לרבות אבידת גופו כו', וכ"כ למד לא ידחה עשה דפקו"ג פל"ת דקריבה דג"ע כו', וראית בר"ן מסנהדרין הג"ל, יש לדחות עפמ"ש החוס' בעירובין דף ק' דכשבה ע"י פשיעה לא דמי עשה לל"ת, ע"ש, ח"כ ה"ס דהעלה לבו טויה בפשיעתו לא דמי עשה דפקו"ג ל"ת דלא תקרבו כו', אבל כשלא הוי בפשיעתו שפיר י"ל דעשה דפקו"ג דוחה ל"ת דקריבה דג"ע, וכ"ש שאר חייבי לאוין ועשה, וכ"ש יחוד דעריות אפי' דא"ל ודאי נדחה מפקו"ג כו', ומ"ש הש"ך צו"ד סי' קל"ה סק"כ דרשאי למשש הדופק בערוה כו', הוא נמי מטעמא דכל שהוא משום רפואה נדחה ע"י עשה דהלל נפשות כו', וכן מ"ש בסוטה דכ"א, חסיד שוטה, מאן דלא מזיל אשה מעציעה כו', הוא נמי משום עשה דוחה ל"ת כו'.

ובנדוניו לענין שבת בג"ל, כתב, דו"ל דכיון דאפשר שיסע עמה שומר, עדיף עפי לעשות כן, דכיון דהיחוד נדחה [רק] משום עשה דוחה ל"ת, והרי אפשר לקיים שניהם ואף דהשומר יחלל שבת, מ"מ הא שבת נידחת מפקו"ג, ויש סברא לכאן ולכאן, ויכא שגמא קטן או קטנה ודאי שראוי לשלחם לשמירה, [ע"י עד"ז בסקמ"ה], שאין

(*) ולענין אם מהני שומר א' בה"ג, עסק"ה אות ג' ד'.

(**) מדבריו שם להלן.

בין זקנה בין ילדה

שדבר

ה פוסקים

ס"ק א אות ז — ס"ק ב אות ב

אוצר

והר"ג, ולכ"כ דאף דאמנא יחוד הוי אצחרייהו דג"ע, דכ"מ מהמקור
[הכ"ל בזה ח' ד"ה וכו' ד], שכולל הא דיתוד בנחו דלא חקרב, ופי'
[וע"ש בזה ח' ש"כ"ה בסמ"ג ואדרי"ן], וא"כ היינו אצחרייהו, ועי'
גם ברש"י שבת ד"ג ח' דהאיסור דהוא צנצנא וזוהי צנצנא שצנצנא
ולפי"ן ממא שאיסור יחוד מהחורה, ע"ש בחוס, והיינו מפני
שהכל נוצע מגדר האיסור דאשת רעהו לא עמא, ואל נזה לא
תקרב, הכ"ז בגמ' שם, וכלהו אצחרייהו דג"ע, מ"מ מלשון הרמ"א
הכ"ל שכתב, וכלל איסור ג"ע כ"י אף שאין צו רק לאו בעמא לריך
ליהרג, משמע דבעינן שיהא האצחרייהו. לאו של חורה, אבל
באיסור דרבנן לא יכרג, וזהו מכוונם דברי הש"ך שם סק"י, וכן
מבואר צ"י שם ס' ק"י וציתא צ"י שם סק"י, דהגו היתר
צמחם הדופק דערוה כ"י. וע"ש שניין לעו"פ דבברי דמ"ש הר"ן
ב"ה אצחרייהו יכרג, היינו דוקא כשהם בלח, והגמ' דסנהדרין
הכ"ל שחמרו יכרג אפי' על דיבור ה"י למיגדר מילתא כ"י, וכתב,
דלפי"ן לא מציעא דכל יחוד שהוא רק מדרבנן בודאי יש להחיר
בפקוק, כגון יחוד עם פנוי, או אפי' צא"ח צ"י נשים, דלהרבה
פוס' הוי רק דרבנן, [בבבא ז' צ"י], וכן בדרך או צלילה אף דבעינן ג',
בכסעף ח', מ"מ הוא רק חששא דרבנן משום שמה ח' יך או יישן,
ע"ש, וא"כ לפ"ן מותר לכסוע עם יולדת צטירוף עוד אשה, או צ"י
גברי עמה, גם צלילה ואפי' בדרך, אלא אפי' יחוד עם ח' אחת,
הרי להרמב"ם וסו"י כל איסור היחוד הוא רק מהקבלה כ"י
[פי' אות ח'], ואינו בכלל מנין המלוות, וכמ"ש בזה"ל גם המחיר
המוצא שם, א"כ גם צ"י יש להחיר, דכיון דאין ע"ז לאו ועשה
מפורש נחשב הדבר לענין זה באיסור מדרבנן, ולא יכרג, וכ"מ
בשם חר"י הכ"ל, שכתב צ"י באיסור צא"ח משום דלרוב"פ הוי
מהחורה, א"כ מינה להרמב"ם וסו"י דהוי מהקבלה יש להחיר,
ועוד דלמ"ש המנ"ח [ועו"פ שצסק"א ד"ה ועצ"ש] דאפי'
להסבירים יחוד מהחורה מ"מ אינו בכלל לאו אלא לאו הצא מכלל
עשה כ"י *, א"כ להרמ"א דמרי רק חייבי לאוין כ"ל, אין לחדש דה"י
לאו הצא מכלל עשה, וא"כ מותר היחוד בפקוק אפי' צא"ח
אליבא דכו"ע.

ועיין שם לאחר שהחריך להחיר בזה מעוד טעם, חזר להחיר
בזה"ל בשם חר"י, דכ"כ הרמב"ם הכ"ל בשם חר"י דבאצחרייהו
דג"ע לא יכרג, ושל"ד להא דסנהדרין משום דהחולו צא מחמת
העצירה כ"י [גם הרד"ק ח"ד ס' צ' חילק בן מהם לנדון, שם
נעיל], ושם החו"י השיב עובא ע"ד הר"ן הכ"ל, אלא דבשם חר"י
אחי עלה משום עשה דוחה ל"ת, ושלפ"ן דן דבשבת יסע עמה שומר,
ברם הפוס' הכ"ל לא אחו כלל עלה משום זה, אלא מכא דאין דבר
העומד בפני פקוק, וא"כ לדבריו הצוררים דהרמב"ם הכ"ל להלכה
דעל איסור לאוין דג"ע אינו חייב ליכרג, א"כ כ"ש ביחוד, ואף שיש
חולקים עליהם כ"י, א"כ י"ל בכה"ג ספק נפשות להקל, וכמ"ש בדומה
לזה הרמב"ם שם ב"ה כתב, שצדכ"ה ג', דכל פלוגתא דרבותא צענין
זה, כל שאין בדבר משום קדוש השם אזלינן לקולא, משום דספק נפשות
להקל, וצ"ל א"כ כד כחצו לעיל יסודות חזקים דכו"ע יודו דיתוד
נדחה מפקוק, וממילא אם קורא הדבר בשבת אין לשום אחר לחלל
שבת כדי שלא יתחודו העוסקים בהלל היולדת בהולכתה לבית
החולים וכו"ו, כיון שהותר להם משום פקוק, כנלע"ד.

ועיין יעקב שצ"ק בסמ"ק הסמוך אות ב', מ"ש בסוף דבריו, דלדוד
החירו היחוד משום סכנת נפשות.

ב. בין זקנה וכו'. א. נוסחת העור בין ילדה בין זקנה. וכו'.
ביש"ש פ"ד דקדושין דין כ"א, בפתיחה, וכוסוף, ואין חילוק
בין יפה לעברה.

ועיין ברדב"ז המוצא בסק"י"ח אות ו' דבין הטעמים להקל בנדוני
כתב גם משום שכן זקנות, וע"ש בגמ' כל חי שתמה עליו
מכא דמבואר ברמב"ם ושאר הפוס' שאין חילוק כלל בין ילדה
לזקנה כ"י. ועי' באפי זוטרי ססק"ל צ"י דין נדוני להחזיק משרתה,
כתב, דאם האיש נזע וזוהי נזעיה ובעלת זקנה כ"י יש לזון לפי הזמן
והנזע. וצ"י אליעזר ח"ו עמ' ר"ו דהא דבריו בחוקף, דאין כל
מקום לחלק משום שהיא זקנה כ"י, וגם הי"ש [הכ"ל] כתב דחילוק
כזה לא מצינו, וגם הרד"ק הכ"ל שכתב לסיוף, מסיים בנדוני, שיש
צמטשה זה פריעות גדולה כ"י, ואולי מיירי האפי"ן כש"ש גם בן
אלה, וכנודן דמהרי"ו [המוצא בכה"ע סק"י ד] דמסתמך ע"ז שם.

ב. וזקן אם מותר ביחוד. צמחורות נתן [לר"י ליעטער] ס'י
מ"ז כתב בנדוני, דאף שהאיש זקן שהגיע לגבורות אין
להקל, דהרי מפורש בשו"ע דאין חילוק בין ילדה לזקנה, א"כ ה"ה
דאין חילוק בין צמור לזקן, ובאמת תמוה למה לא פירשו הפוס' גם
דאין

(*) מיהו לפימ"ש בעצמו מהחנוד הרי היחוד כלול ב"ה, לא תקרב, ברם
דברי המנ"ח ועו"פ הכ"ל הרי מיוסד ע"ז שבגמ' דרשינן איסור יחוד רק
מרמו דבי יסיתך כ"י, ע"ש.

[א] שדבר זה גורם לגלות ערוה [ב] חוץ מהאם עם בנה (3) והאב עם בתו

[ב] חוץ כ"ר. מתני' שם ואע"י דאמר שמואל שם אסור להתייחד. כו' הא פריך_עליה ממתניתין ושני תנאי היא וה"ל סתם במתני' ומחלוקת בברייתא והלכה כסתם מתני' וכן מתני' שם פ"ב א' דלא כוותיה ואף רבי יהודה לא אמר אלא ברועה ורווק וכל האמוראי שם דעבדי כשמואל ממדות חסידות עשו וכמ"ש הרמב"ם. ר"ן: אבל הרא"ש פסק כרב אסי:

וְלֹא בְּדֶרֶךְ וּמִטַּעַם שֶׁמֶל יִטְרַךְ א' לְנִקְצִיו וְכֵן נִי יֵשׁ חֶסֶד שֶׁמֶל יִטְרַךְ הֵלֶךְ וְתִשְׁכַּח
בְּצִוֵּי יִשְׂרָאֵל עִם יִשְׂרָאֵל הָאֲחֵרִי. וְזֶה הַטַּעַם אֲשֶׁר הִסְלֹכְתָּ בְּדֶרֶךְ וְכֵן עִמָּה לֹא תִשְׁכַּח
לִיכֹךְ עִם עֲגֻלּוֹ אֶל־כ' י' יִשְׂרָאֵל אֲחֵר וְהִיו' ג' עִם הָעֲגֻלּוֹ. בְּחֻפּוֹ לְדַרְשָׁה לְדִין חִלּוֹק
בֵּין אֵם הֵאָה אִם אֲחִי וְכִדּוּמָה לְעֹלָם צִנְיָן ג' דְּרוּקָה בְּצַעַל וְשֶׁמֶל אֲחֵר
בְּשִׁמְרָנוֹ אֶל־וּלָא אֲחֵר וּע' י"ח מִהֲרִי"ט ס' כ"ה (הַזֵּל בְּצַה"ט ס' ק"י).
וְעַ"כ עוֹד שֶׁכ' בָּשָׂם חֶסֶד אֲחֵר לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיָה לְשׁוֹר אֲחֵר אֲחֵר מִשְׁכֵּה רֶגֶן
מִקְדֵּשׁ שֶׁלֹּא תִּזְנֶה אֲחֵר וְתִשְׁכַּח א' עִם בְּצִוֵּי הַדִּבְרֵי אֲחֵר מִקְדֵּשׁ כ"כ א' יִשְׂרָאֵל אֲחֵר ע"כ:

(ג) **והאב עם בתו.** עיין צנ"ת אות א' שכל דכל יואלי תתניו דין שיה צת בתו וצת צת בתו נמי שרי כמו צתו עכ"ל (ע' לעיל ס' כ"א צנ"ת ס"ק י"ד וז"ש שם סק"ה ועיין צנ"ת תיניאל ס' י"ח ויוצא לתמן ס' קע"ח ס"ק י"ד) ועיין צנ"ת זכור לצדקסם אות י' יהוד הצי"ח נ"כ דברי הצ"ח אלו. וכ' עוד ולבאורה בראה דכ"ז הוא דוקא להסייע עונה לבדה אבל אם יש עם אשה אחרת אפי' וצתו לו צת בתו לא הו"ל צנ"ת צנ"ת אחר להסייע לזכ"ע (ע"ל סק"ה) וכן כן אל וצתו וצתו לבסוף צדק ויש ישראל אשר עומם אפור דוקא צעיר מצי' ב' אנשים

אוצר

ובציץ אליעזר ח"ו עמוד ר"ל הוכיח להחיר צדק כה"ג שחש כח
והופרה האציונה, ממ"ש הרמזים והשו"ע צעממא לאיסור
יחוד מפני "שדבר זה גורם לגלות ערוה", לפי"ז ו"ל דלמי שאין לו
גבורת אגשים צאופן שאין כל חשש שיוכלו לצוא לגלות ערוה, שמוחר
להתייחד עם הנשים, דילי בחר טעמא. ועי"ש מ"ש עוד ראי' לה,
ובחז"ל ס"י מ"ו הביא לדברי הזית רענן, וכתב שיש לדחות ראיותיו
מירוש' דסוטה כו, ע"ש מה שהאריך בזה, [ועי' גם בדברי הרי"ש
אלישיב המבוארים שם שכתב ג"כ לדחות ראיתו], ושלפ"ז קמה ראיה
הזית רענן שבתחילת דבריו, שמוכח מפשטות דברי הרמזים והשו"ע
דסע"א שלא גזרו איסור יחוד אלא בנשים הראוי לביאה, בביות
ואין סתירה לזה ממקום אחר. והבוסף, דאפילו לשיטת הזית רענן
ללמד מדבריו דנוטה מיהת להחיר ביחוד דרבנן, וא"כ נפ"מ גם
לדידה ביחוד עם צ' נשים, לרובא דפוסקים דסברי דהוא רק מדרבנן
[עסק"א אות צ'], וכן נפ"מ להפוסקים דסברי דגם יחוד דפנויה
נדה הוא רק מדרבנן [עסק"א אות צ'].

ג. ובחולצה. כתב צהמקנה לקדושין ל"פ ע"ב ד"ה וזכא, חור
דצריין, דצממת לא מלינו היתר יחוד אפי' בחולה,
דל"כ למח אמרו [בגיטין דע"ג א'] דמי שחמר לאשחו זה גיטך מהיום
אם מתי מחולי זה] אשחו אסורה להתיחד עמו. וע"ע צסק"ח
אות ג.

ג. שדבר זה גורם לגלות ערוה. וכ"כ בסמ"ג לאוין קכ"ו, ובחנן מזה קפ"ח. ועי' בטעמ"ד המוצא בסק"ה וסק"ו שביאר למה הוצרך לטעם זה, ועי' כע"ז בחורח חסד המוצא בסק"א אות ג' דל"ה ומשק"ק.

ד. חוץ מהאם עם בנה והאב עם בתו. א. מקור הדיון, עיין בהגרי"א סק"צ דהוא ממנהיג בקדושין ד"פ ע"ב כ"ו. ועיי' במשנה למלך פ"א דסוטה ה"ג, דבהנך מותר אפי' כשהן נשואות, דל"ד להיתר דחזקו וגשוק דזכו קטנה, דנזתקדשה חסור, וכללעיל סי' כ"א בעיף ז', ומשום דיש להתרחק מאיסור דא"ל, וכדפרש"י שם דפ"א ע"ב, דדוקא הכא מחלקין בזה ולא לענין יחוד, וכ"ש לפמש"פ רבינו ישעי' דהתם לאו משום דא"ל חמורה משאר עריות, אלא דעיי' הקדושין חשיבא כגדולה.

וּכְתַב הַח"מ סק"א, לְצַמֵּן שֶׁ לִפ"א ע"כ א"ר אָסִי לְעַם אֵם וְכַת
מוֹתֵר אִפ"י דִּירָה בְּקִצְיוֹת וְעַם אֲחֻזָּתוֹ מוֹתֵר יִחוּד לְעֵרָאִי *
וְכַת

דאין חילוק בין צחור לזקן, דאין לומר דכלל צמ"ש דאין חילוק
בין ילדה לזקנה, דהא יש מקום לחלק, עפ"י המצואר. ציור
דעה סימן קצ"ה מהצ"ה לחלק דאם אשה ילדה חולה אסור
לבעל לשמש, אבל כשהוא חולה מותרת לשמש, וכד' הש"ך בסק"ט
משום דתשע כמו כו', וא"כ הי"ז יש מקום לחלק בין זקן שתש כמו
לזקנה כו', ועיי' בתוס' סוכה מ"ז צ' ד"ה כהן, צמ"ש מהירושלמי
בבהן זקן, עכ"ל א"א להקל אחר שהפוסקים סתמו דצריכה, [ולא
חילקו בה], ומא' דת"ה והש"ך יש לחלק בין חולה לזקן שלפעמים
הוא צעקו, ולא כל העצמים שוים. (ואף שצנ"ד הם אצילים, ג"כ אין
להקל כו', כנ"ל בסק"א אות ו').

וזמן שנתבטל כח גבורתו לקשוי ולרע, נשאל צדק צדק צדק
 ח"ה אה"ע ה' א' א' א' וכתב לכתורה יש להוכיח מלשון
 הרמזים, והוצא צדק צדק צדק צדק צדק צדק צדק צדק
 לצידי מותר צדק, וה"ל צדק, אולם המרחק רב צדק, דקמן
 חינו ראו לצידי כלל, אבל צדק יש לו רפואה, כדאיתא להדיא בשבת
 ק"א ח' לענין סירוס, דקאמר, ואלא צדק, והאמר ר"י הן הן
 החזירונו לנערותי, ע"ש, אמנם גם חן ראו משם לאיסור, דשאני
 לענין סירוס ללא גרע מקמן, אבל ליחוד עדיין י"ל לכל זמן שלא
 עסק ברפואות מותר צדק, אמנם יש ראו צדק לאסור, דאיתא
 בירושלמי סוטה פ"א ה' ב', מהו שיקנה משני בני אדם כאחת, ותלי
 ר"י במחלוקת אם מקנה מאצד וצדק, ופי' הפ"מ דהאיכא
 אלא אם דין קנוי וסתירה הוא דוקא היכא דאיכא איסור יחוד או
 לא בר, ובגמרא צדק כ"ו ב' אמר שמואל דשחף (עפרש"י)
 וברמזים פ"א דה"ל סוטה דמצד דהיינו נדון (ידן) מקנין על ידו,
 ופרק, פשיטא, והשתא אם נאמר דשחף מותר צדק, הכי ליכא
 דפשיטא לאיסור קנוי וסתירה, דהא בירושלמי פליגי צדק, וקמ"ל
 שמואל דלא תליא זה צדק, אלא ודאי דשחף איכא איסור יחוד,
 אמנם עדיין י"ל דזהו דוקא צדק דא"ל דאסור מהתורה, אבל
 בפנייה דהוי דרבנן, א"כ צדק"ג ללא שכיחא לא גזרו רבנן,
 לאין לומר לכל דחקון רבנן כעין דאורייתא תקון כ"י ויחוד הוי
 עיקרו מהתורה בר, דאין זה מוכרח, דמוכח מכמה דוכתי ללא
 פסקין הכי בר, אמנם נראה כיון דסתם פנויות נדות הן ואסורות
 צדק מדאורייתא כשאר עריות, ובאיסור דאורייתא ליכא לאיפלוגי
 צדק שחף לכל אדם, וע"ש עוד ק"ת ראו לזה.

ועיין בעיון יעקב (פי' על עין יעקב) לסנהדרין כ"ב א' ד"ה חמרה,
שביאר בא' דחמרה איזיג חסרה לנגזא נפשי' לשלמא נקיט;
דחשדו כן, לפי שכתירו לו יחוד ודאי מחמת רוב זקנה אין לו גבורת
אנשים, ולא ידעה שאסירה לו, וקשה גירושין, וכתירו לו ליחד משום
סכנת נפשות.

(א) ובטעם החילוק ביניהם, עפ"י שם דהביא מ"ש רש"י בטעם דר"א, משום דלא תקיף יצרא עליהו דאהגי אנשי כנה"ג כו', וכתב, דקאי גם אהיתר יתוד ארעי דאחותו כו', אלא דאפ"ה אין לסמוך ע"ז לדור עמה בקביעות, דל"ד לאם ובת דאפ"ה מקמי דאכנה"ג אין להחמיר כו', דהא מקרא

אוצר

סיק ד אות א

הפוסקים

הכנ, ומש"ה לא מותרין בגמ' דר"א ממחני כדפריך אדשמואל, מ"מ פשטא דמתני לא משמע הכי, וכן מיומרא דר' יוחנן משמי דר' ישמעאל דנפיק מקרא להחיר בלחמא ושכלל העריות אסור, משמע אפי' אחותו, ועל סמכו כל הפוס' לפסוק כפשטא דמתני ומיומרא דר"י דהיא מילתא מליפתא כו'. וע"ש מ"ש לפרש כן בדעת רבי'.

וביורם אומץ סי' כ"ו ביאר נמי דעת הרמב"ם בעימ"ש הרדב"ז, וכוסיף, והעור נמשך אחריו, דהגם דהר"ש בשם החוס' פסק כר"א ונראה דסובר כמותם, מ"מ הא סוים דכמה אמוראי מחמירים, והמחמיר תע"ב, לכן לא חש לחשוב דעת החוס'. ומביא שם"ד הרדב"ז דקל"ה, שכתב, אסור להתייחד עם כל העריות אצל מתייחד עם אמו ועם בתו, וכ"ד ר' יוחס נכ"ג ח"א, דאחר שביא להחוס' שכתב הר"ש, הביא להרמב"ם, וכתב, וכ"כ עיקר, ע"כ, נמלינו למדים דהנך פוס' ומן צו"ע סברי דלא כר"א, והרמ"ע באלפסי זועל כחז דהלכה כר"א ואין מורין אלא כשמואל, [וזכר חדוש שהכריע מדעתו הרחבה למשו' כך דינא הלכה ואין מורין כן, מדבריו לעיל שם], וכל הנך כתבו דמתייחד עם אמו, ולא כתבו דרך וכמ"ש הב"ש להרמב"ם והעור אין לדור עם אמו.

אלא דלענין לדור עם אמו או בתו, מסיק, אמנם כד דייקת שפיר נראה דגם להרמב"ם וכייעתו אף דלא פסקו כרז אפי' [לענין אחותו] שרי לדור עם אמו, ורמזו זה צ"מ אפי' וכן הא"ש עם אשתו נדה, ושם הוא דירה כו', וגם צמנה חנן וישן עמהם, וזהו דירה כו'. ולשון הרי"ף צמנה"ג, הוא, מותר לדור עם אמו או

(ד) והנה לפמ"ש במהדור"ק הרי בהדיא דהבין הב"ש דגם לענין היתר דירה דאם ובת סברי הרמב"ם והטו"ש"ע דלא כר"א, וכ"כ בשם הב"ש ביוסף אומץ דבסמך ובאפי' זוטרי סק"א, אלא דלא מבואר שם אם כ"כ ע"פ מהדור"ק או שהבינו כן גם לפמ"ש במהדור"ב, שהרי בחיבת, "השמיט"ו" יש להבין דכלול גם ענין דלדור, ובפרט לפ"מ דמסיק דהוא משום דפסקו רק ב, "יחוד" דאם דבמתני', ממילא מתמעט גם דירה דאם ובת גופא, ברם אולי י"ל דבכוונה השמיט הב"ש במהדור"ב ע"ד דירה, משום די"ל דבהיתר יחוד דאם ובת שכתבו הפוס' כלול גם דירה, לא מבעיא ברמב"ם ובשו"ע שלא הוזכרו כלל לשון, "יחוד" באם ובת, דכתבו חוץ מהאם עם וכו', אלא אפי' הטור שכתב חוץ מהאב שמותר, "להתייחד" עם בתו כו', דיש לדייק דדירת קבע לא, וכדתמה אמנם ביד אהרן הגה"ט אות א' עמ"ש הטור לשון זה, דמשמע דדירת קב לא, והא הרא"ש פסק כר"א וכ"כ הטור עצמו ברמז, וצ"ל להבש, ע"כ, מ"מ אכתי י"ל דב, מתייחד" דהכא הכוונה נמי לדור, וכע"מ הרדב"ז דבסמך לבאר לשון מתייחד שבמשנה אליבא דר"א, וה"נ י"ל בטור, ומכיון שבפרט זה מוכיח הרדב"ז גם מ"ש במשנה ישן עמהם, ועכ"פ אין גגור מפורש במשנה לפרט זה, כלענין אחותו דלא נזכר כלל במשנה, א"כ יתכן דסובר הב"ש דמורו דבזה הלכה כר"א, [אף דברדב"ז עצמו נראה דלא פסק כלל כר"א], וכ"ג שהבין בב"ש באבני גזית בחלק בית יעקב, דלענין דר דאם ובת סובר דהלכה כר"א.

(ה) [והוכחתו הנ"ל מ"ש דישן עמהם וכו' י"ל דאינה מוכרחת, דיתכן דמירי' שבדירה היו עוד בני בית, כרגיל].

(ו) שכתב דבזה א"ש דהרי"ף הביא מימרא דר"א ושמואל ולא פסק הלכתא כמאן כו', אלא הכוונה דכיון דאיכא פלוגתא דאמוראי, עדיף למנסק מילתא מציעתא כפשטא דמתני' ומימרא דר' יוחנן, וכיון שכתב מימרא דר' יוחנן דמתיר עם אמו ואסר בכל העריות, והוי כפשטא דמתני', עלה סמך ולא הוצרך לפסוק. מיהו בחקרי לב סי' י"ז הוכיח מהרי"ף להיפך, שכתב דמסתם דבריו נראה שפוסק כר"א, שהרי כשמואל א"א דפסק, שהרי פסק כמתני' באם ובת כו', ולא הביא מ"ש שמואל אפי' דתנאי היא כדי שנאמר דפסק כותי' בחדא, ומה שהעתיקו בלבד אין לחוש לו כלל כו'. וכ"כ הארץ צבי בדעת הרי"ף.

וכתב הר"ש [שם סי' כ"ד דפסקו החוס' ב] דהלכה כר"א, ומ"מ המחמיר תצוא עליו זרעה, וכן פסק בקיור פסקי הר"ש, [ושם איתא: והמחמיר שלא להתייחד עם שום ערוה תע"ב] ג. וכן הביא הח"מ דין דרב אפי' צ"ל סק"ט.

והב"ש סק"א הביא נמי להב"ם הנ"ל, וכתב, ואינו יודע למה הרמב"ם הטור [והשו"ע] השמיטו, ואפשר דס"ל דלע"ג דהלכה כרז אפי' צמה דפליג עם שמואל, [דכא פסקין דמותר יחוד עם אס או צת, דלא כשמואל דאסור וכבריתא שם], אצל צמה שהוסף ר"א למתני' לית הלכתא כותי', דבמתני' לא תנא אלא יחוד עם אמו [וצחן]. והב"ש צמנה"ג אחר תיבת "השמיטו", כתוב: וגם לא כתבו ודר עם אמו. ועל כל זה ציחד, כתב, ואפשר דס"ל כו'. ועצ"ש צ"ל סק"ד שכתב חוץ הדברים דמותר עם אחותו אסור.

וכ"ה ברדב"ז ח"ז (הנקרא דברי דוד) סי' ל"ב, דנשאל דפסק הפוס' דהכא אינו לא כשמואל ולא כר"א כו', והשיב, דהוא משום דפסקין כפשטא דמתני' דהתיר יחוד דאם וצת ולא דאחותו, וצ"ל וצת נמי רק יחוד ולא לדור, ולר"א לריך לדחוק דמ"מ מתני' דמתייחד עם אמו וצתו דהיינו נמי לדור עמהם, והיינו דקתני סיפא וישן עמהם בקרוב צמר הגדילה זו ישנה צמנה"ג כו', משמע שמותר לדור כו', ומכ"ע לא תני צמתני' אחותו, כיון דאסור לדור עמה, אף דמותר להתייחד עמה ועם שאר העריות שהן דומיא דאחותו, [וכ"כ צמנה"ג אליבא דר"א, הרד"ל צמנה"ג לקדושין שם, וכוסיף, דגם ל"ש בלחמא הא דישן עמהם בקרוב], מיכו נכי דר"א מלי לתרתי

דרמז אסור יחוד, ילפינן להו היתר כו', ועי' בחק"ל שכתחילת אות ה' דאכנה"ג אהני לפי הדרגות. ועי' בערך שי שכ' דאף דלא תקיף יצא עליהו, מ"מ לענין לדור בקביעות יש מקום לחוש מדרבנן, אלא דלענין אם ובת הו"ל דבר שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה.

(ב) כ"ה ברא"ש, וביוסף אומץ סי' כ"ו מביא מתוס' כ"י לר"י הוקן דפסק כר"א, והעיר על הסמ"ג לאוין קכ"ו שכתב בשם ר"י כמסתפק שמה הלכה כר"א.

(ג) והוא ע"פ הרא"ש שם שכ"כ ע"פ הגמ', ע"ש. וכתב ביש"ש פ"ד דקדושין דין כ"ג דמ"ש הרא"ש דהמחמיר תע"ב, קאי אאמו [ובתו, ע"ש בפתיחת] ואחותו, ושכ"ה בסמ"ג [לאוין קכ"ו בסוף]. והביאם במסגרת השלחן לקצו"ע תחילת סי' קנ"ב. וכ"ה בפנ"מ שבד"ה ולענין, דבסמך. ובמהרש"ם ח"ב במפתחות סי' ע"ו, מבויר כן מ"ש בס' היראה לר"י אל תתייחד עם שום אשה אפי' בתך או אחותך ואפי' פגויה, חוץ מאשתך אפי' גדה ואמר, דצ"ל שכ"כ דרך חסידות וחומרא בעלמא, דהא בביתו מפורש דמותר כו', וכן אחותו כו'. ובציץ אליעזר ח"ו עמ' רל"ג העיר, דבדברי ר"י אין רמז שהוא ממדת חסידות, ואולי סובר דיש להכריע להלכה כאותם התנאים וכשמואל בקדושין שם דאסור להתייחד עם כל העריות, אלא דבגמ' שם משמע לכאורה דשמואל אסר גם עם אמו, ואולי מ"פ הכוונה חוץ מאמו דכתב בקרא בהדיא. [ועי' בגזיר השם דכ' נמי דשמואל אסר חוץ מאמו. וע"ע בהע' ז']. גם בחכמת אדם כלל קכ"ו דין י"ב מביא הא דהמחמיר תע"ב, [וצ"ע שם אם קאי גם על אמו ובתו, או רק על אחותו דמסיים בה]. ובערוך השלחן סוסע"י ב', כתב ע"ש הח"מ, והמחמיר ביחוד דאחותו תע"ב. והרמב"ם ספכ"ב דאסור"ב והטור והלבוש ריש סכ"ה מביאים מהגמ' גדולי החכמים היו אומרים לתלמידיהם הזהרו בי מפני בתי כו' [שלא תניחונו להתייחד, אף שמותר, מלי' הלבוש], כדי ללמד לתלמידיהם שלא יתביישו בדבר זה ויתרחקו מהיחוד. ועי' בטוש"ע סי' כ"ד מ"ש ע"ד הרחקת מיוחד דבהמה וזכר.

וכתב בעור מקודש, אודות מדת חסידות להתרחק מיוחד דכל קרובות גם מאם ובת וכן מבתה, אולי י"ל דבזה סגי הפסק שום מחיצה כל דהו, הגם דלגבי איסור יחוד אין תועלת בזה כו', וכן יש להקל בדלת שאפשר להפתח פתאום כו'.

אוצר

סיק ד אות א

הפוסקים

מיוכו י"ל דשם ממדת חסידות קאמר, ואע"ג דלפ"ז ה"ע צאמו וצתו, ע"י ה"ע ג', מ"מ אחרתו חמירא דהא לא הוה אלא ערלי, וע"י דב"י מקור החיים על האור"ח שם ש"י, דהר"ש לא נקט שם מדת חסידות שאין ציד כל אדם להזכר מעטמי זריאות או מסיבה אחרת, כמו להזכר מלהתיחד עם צתו].

ועיין ביוסף אומץ סי' כ"ו, דמצינא מחוס' כ"ו לר"י הזקן, שכתב אחד תירוצא, דשמואל דאוסר בכל העריות וצאחותו, מחמיר רק מדרבנן, והעיר דהסמ"ג לאוין קכ"ו כ"כ בפשיטות בשם ר"י, ולא כתב דלחד תי' כ"כ.

אולם הפרישה אות ג' כתב ע"ד העור חוץ מהאז כו', דה"ה עם אחרתו ג"כ מותר, והכי מסקינן בסופ"ד דקדושין, אלא שהעור נקט הני דתנן בהדיא צמחני להתיירא. ונחקרי לב סי' ו"ז ד"ה א"י, כתב שכ"ד הרי"ף [וכ"כ בארץ נצי סק"ב, וזה דלא כהרד"ק, ע"י ה"ע ו'], וכ"ד הסמ"ג לאוין קכ"ו בשם רבו, ויותר נראה שכ"ד הסמ"ג עלמו, וכ"ד הרי"ן [לר"פ ע"ב], ולענין הלכה י"ל דיש להקל, דרוכ"פ סביר הכי כו', וגם שגרא דהמנהג להחיר, וכ"כ היתר יחוד דאחרתו, צ"ש וצחכ"א ה"ל דה"ה אלא, צנחיות לשבת סק"ד חוץ דבריו, צמח"ש המוצא צכ"ג ג', וצערין השלחן סעיף א. וע"י צאמרי יושר שצאות צ' דגם מאדרי"ג מוכח דמותר להתיחד עם אחרתו. וע"י צפני משה סק"ב שדן שכ"ד רש"י וצמח"ש השלחן לקאש"ע רס"י קנ"ב חשיב צין המקילים צזה, להח"מ ה"ל, ולהמל"מ הכז' צפ"ח סוסק"א ט. וכ"כ בצפני נזר ח"ב סי' רל"ג תו"ד שצאות ג.

וכ"כ בנחלת דוד ח"א סי' כ"ג ד"ה וצנידון, דודאי מיומרא דרז' חסי כלכתא היא, כדפסקוהו הסמ"ק * וברח"ש להלכה, ולהשמטת הרמב"ם והעור אין טעם כו', ומ"ש ה"ש, כבר תמה עליו המל"מ [שצב"ע ע'], וצפרע שכ"כ הירוש' [צקדושין פ"ד ה"י] וצפונה פ"א צמח"ש הדרשה דבי יסיתך כו', דזר עם אמו וצתו, ועם אחרתו מתיחד ואינו דר], וא"כ מדוע נדחה סתמא דלמודין ודברי הירוש' צלא טעם. וצדכר הלכה סי' צ' צצאורו אות ה', הציא שכ"ד צעל החזון איש, שכשצאלוהו ע"ד יחוד עם אחרתו, ענה, דאין לסקות מפשטות סוגית הגמ' וכן פרש"י כהרש"ניס, דעם אחרתו מותר להתיחד.

וצנין

לה מהם שאני כו', ודפ"י המל"מ שבה"ע הסמוכה, ואילו הפרישה שם, כתב, ע"י אע"ג דאמרינן דיצ"ה לא מגרי בקרובים כו', קמ"ל דאפ"ה בקינא אסורה, וע"ל רס"י כ"ב דלא הוזכר היתר יחוד באחיה, ובקדושין דריש דהאם עם הבן מותר וה"ה אב ובתו אבל שאר עריות אסורים, עכ"ד, וכוננתו, דמבאר למה פ"י דהחידוש הוא כנ"ל, ולא מטעם דין היתר, משום דבאחרתו אין היתר, והיינו דמוכח דהא ובגמ' קדושין לא נזכר היתר באחיה].

ט) הפ"ת שם ציין להשר"ע סי' קע"ח סעיף ה' ולהמל"מ פ"א דסוטה ה"ג, [דלפ"י שם מבואר לכאורה ברמב"ם וטוש"ע שם דעם אחרתו מותר היתר], דאיתא שם המקנא לאשתו אפי' מב' אנשים ואפי' הם אביה ואחיה, ונתיחדה עמם, אסורה, והוא מהירוש', עכ"מ שם, וביאר המל"מ דהירוש' קמ"ל דאף דמותר להתיחד עם אביה וכן עם אחיה, דסובר כרב אסי כו', מ"מ כשנתיחדה עמהם אחר הקנאי אסורה, וכהחידוש בהא דקינא לה משנים דקאמר מקודם, [ומ"מ ברמב"ם עצמו הוזכר המל"מ דאינו מתיר באחרתו, דאחר שתמה על הפוס' למה השמיטו הא דר"א הרי קי"ל כוותי' כו' והביא להב"ש הג"ל, וכתב, דדבריו אינם מחוורים, הוסיף, דלשון הרמב"ם קשה דלפ"מ דסובר דאין הלכה כר"א במה שהתיר אחרתו, הו"ל אפי' הם שני בניה או אביה ובנה, אמנם נמשך אחר לשון הירוש' דמתיר באחרתו כו' ודוחק וצ"ע].

(*) אולי צ"ל: הסמ"ג, וכנ"ל בחק"ל, דשם הוא דכתוב, "הלכה כר"א", אמנם כן גם דעת חסמ"ק, וכנ"ל בד"ה אלא.

או צתו, וצ"ה שיטת מ"ה, ויש מהחכמים שהחמירו להתיחד עם צנחיותן כו', וכ"כ צפני שיטת החלמוד. והמאירי צמח"ש עמ"ש שם מתיחד עם אמו וצתו, כתב, ופירש זה בגמ' שאפי' דירה גמורה מותר לדור עמהם. וכ"כ הסמ"ק ליוס ד' סי' ל"ט, וצ"ש פ"ד דקדושין דין כ"ג, דמותר לדור עם אמו וצתו, ועם אחרתו מותר רק להתיחד כו'. וכ"כ צמח"ש אדם כלל קכ"ו דין י"ב, דהאז עם צתו והאז עם צנה מותר אפי' לדור בקציעות, ועם אחרתו רק יחוד ערלי. וכ"כ צערין השלחן סעיף צ' ובהח"מ ה"ל. וכן מצאנו צירוש' המוצא צנחלת דוד דבסמוך.

ולענין אחרתו ע"ד יחוד ערלי, מצאנו צעוד פוס' דהרמב"ם וכשו"ע לא פסקו כר"א צזה, וכתבו טעמים שונים לפת"ש טעמא דר"א ומקורו, ע"י צפני ארזים ובארץ נצי (תלמודי נביה) סק"ב, צמיר השם כאל, צערין ע"י סק"א וצפני יחא חאכע"ז סי' ח' אות ה'. ועצמ"ה סק"ב, וצפני משה סק"ב כתב טעם דמתיישב גם דעת העור שלא נמשך צזה אחר אציו הר"ש דפסק כר"א, ושהעור עלמו הציאו צפסקי הר"ש, דנראה דכיון דחזין דאפי' צימי חכמי הגמ' היו מחמירין על צמח"ש, וראוי לעשות כן וכמ"ש הר"ש דהמחמיר חע"ב, לכן צזה"ו שנתקלקלו הדורות י"ל שגזרו להחמיר בכל אדם, ואין לומר דא"כ הו"ל להחמיר גם צאז וצתו, כדמצינו בגמ' דר"מ החמיר, וגם מ"ש הר"ש דהמחמיר חע"ב פשטי קא. גם אצתו, אך י"ל עפ"ד ה"מ ציו"ד סי' קי"ז דצדכר שצא היתרו מפורש בחורה לא שייך למגזר צי', א"כ צצתו הא נחפרש הכיתר מקרא דבי יסיתך, לכן לא החמיר צה אפי' משום חומרא, אלא מי שרואה להחמיר על עלמו, אצל לא מגזירת חכמים, משא"כ אחרתו דהיתר אינו מפורש, י"ל דגזרו שפיר צזה"ו מטעם ה"ל, [ולידון אסור, שם צפ"י הקלר]. וכ"כ צם עוד יוסף חי פ' שופטים אות ג', דקיי"ל דהא עם אחרתו אסור להתיחד. וכ"כ צוף דצס סי' כ', דאחר שכתב צנודו דלהר"ש מותרת ללון צבית אחיה לילה א', וכצאות צ', הציא להצ"ש ה"ל, ומכ"ס, לכן ודאי שאסורה ללון אלו אפי' לילה א', וכ"ש שלדעתם נראה דאפי' יחוד דעלמא ואפי' ציום אסור. וצ"פ ללן ח"ה כאל אות א', העיר, דמהר"ש גופי צאורחות חיים יוס' ה' אות ל"ו, נראה דעם אחרתו אסור להתיחד, [שכתב אל תתיחד כו' חוץ מאשתך ואמך וצתך, ולא הזכיר אחרתו,

ז) ובאמרי דוד (לר"ד הורביץ) סי' ל"ב, כתב, דדרשה דבי יסיתך לא נקרא מפורש בחורה, דהא בגמ' קאמר אח"ו פשטי דקרא במאי כתיב כו', ובוהו מתיישב לו לפי ה"מ הנ"ל הא דר"מ אסור בבתו, אלא ודאי דאי"ו נגד היתר מפורש בחורה. מיהו עפ"י שם שמביא מהירוש' דעיקר הלימוד הוא מ"ש בקרא אח"כ, או בתך בסתר וגו', דמזה מוכח דאפשר לאב להסתר עם בתו, וממילא גפיק מזה דה"ה אם ובנה, דחד דינא אית להו, ובבבלי דדריש מרמו דוכי יסיתך, הוא כדי למצוא רמו מיוחד גם לאם ובנה. [והנה האמרי דוד נקט דר"מ אסור בבתו, וכ"ה בהמקנה שם בד"ה ברש"י ודר, דלר"מ אסור מדרבנן כו', ומש"ה ק"ל להאמרי דוד מהקרא ומתיר כנ"ל, ובספרו שם הק' גמי ממחני' דסתמא כר"מ ושם מתיר, ומתיר דבמחני' משם ר' ישמעאל רבו קאמר כו'. מיהו הרדב"ו ח"ו סי' ל"ב כתב, דר"מ דרך חסידות ח"י אומר כן ומש"ה ל"ק מסתמא דמתני' דהתם דינא קאמר. והפנ"מ הנ"ל גמי נקט רק דהחמיר ר"מ. וע"י צפני אליעזר ח"ו עמ' רכ"ב מ"ש דלהרדב"ו צ"ל דהיתה לו ג' אחרת בגמ', משום דלפ"מ שם לפנינו מבואר דאסור. וע"י בניזר השם דמבואר דגם שמואל לא אסר בבתו].

ח) בחיים ושלום ח"א סי' י"ט תמה ע"ז, דאטו כמה דינים דנאמרו בגמ' ולא במשנה האם מפני זה הטור השמיטם. [ויש גם להעיר דמהפרישה עצמו ברס"י קע"ח משמע דעם אחרתו אסור, ועכ"פ להטור, דאיתא שם בטור, דהמקנא לאשתו אפי' מאביה או מאחיה, אסורה, והנה בב"ח שם מבואר דהחידוש הוא, דאף דבהגך מותר היחוד מ"מ כשקינא

אוצר

סיק ד אית א-ב

הפוסקים

ג. לילות אללו נקרא דירת עראי [ואסור], אבל לילה לילה סתם לא מקרי דירה חלה ויחוד עראי ומוחר לדעת הרא"ש.

אולם באמרי יוסף ח"ב סי' מ"ג הביא מ"ש הרב השולח דמלשון רש"י בקדושין דפ"א ע"ב שכתב, מתוחד עם אחותו לפרקים אבל לא ידור עמה חמוד ע"ש, משמע לכל שאינו בקבע רק על אחת ימים פחות מל' יום * שרי, וכתב דיפה דקדק, וגם מ"ש צירושלמי סוטה פ"א ה"א [ובקדושין ספ"ד] מתוחד אדם עם אמו ועם בתו ודר עמה ומתוחד עם אחותו ואינו דר עמה, מדנקט דוקא ואינו דר עמה, משמע דדוקא בקביעות, דומיא דדר עמה דהיינו ודאי אפי' בקביעות, וגם מ"ש באר"י [שצאות ו'] לא יתוחד אדם עם הנשים שאין מכירין אותה, מוכח דלולא הו' דאין מכירין מותר להתוחד עם אחותו אף למשך זמן מה כדרך ששוכין צפונדק.

ג. ויחוד עם בת בתו ובת בנו. עפ"י סק"ב מהב"ח דשרי עם בת בתו וצת בת בתו, ככתב. [וראיינו הו' עפ"י שחידש בסוסיי כ"א לענין חזקו ונשוק, דכל יולאי חליו שרי כמו בתו, מהא דקדושין דפ"א ע"ב דראב"א שקיל לכת צרתי אוחיבה כנפיה]. וליון הפ"ח להנ"ב, דמוכח מדבריו דסובר שאסור להתוחד עם נכדתו.

ובמאורות נתן [להר"י לייטער] סי' מ"ז, צנזון יחוד עם בת בנו, כתב, דהר"ן בקדושין שם שכתב [לענין ישן עם בתו קענה בקרוב צער דצאוחה מתני'], דבת חתן ולא בת הבת, חולק ע"ד הב"ח, וממילא דה"ל צבת בנו דג"ד, דאסור, אמנם להב"ח ה"ל שכתב בלשנו דכל יולאי חליו שרי, פשוט דה"ל עם בת בנו מותר, והנה מחמת ראיות הב"ח ה"ל מקדושין דבת בתו ככתב, אכתי אין רא"י צרורה להתיר בת בנו, דיש לחלק דדוקא בת בתו שהוא מותר להתוחד עם אמה שהיא בתו כ"י די לבא ממנה להיות כמות * * , משא"כ צבת בנו כשם שאסור להתוחד עם אמה שהיא בלחן, אסור נמי להתוחד עמה, וצ"ח יש לדחות נמי מה שלכאורה יש להוכיח להתיר צ"ד מהא דאיתא באלב רבתי [פ"יג וכ"י הטווי"ד סי' שס"ב], דאשכח נקבת עם בן צנה הואיל וישינה עמו צהייה כ"י, הרי לענין זה בני צנים כצנים, דאכתי יש לדחות כ"ל, דהתם היא מותרת עם אביו של בן צנה, שהוא צנה כ"י, אבל בן צנה אפשר שצאמת אסורה, וה"ל צ"ד אסור להתוחד עם בת בנו כמו שאסור עם אמה, וצ"ח א"ש נמי דברי הגו"צ [שצפ"ח ה"ל] שכתב בפשיטות צעודא דיד"י צבת בנו דאיתא איסור יחוד, איך העלים עין מש"ס דקדושין ה"ל, ולפ"י ניחא, דאין ללמוד בת בנו מצת בתו, א"כ צ"ד יש לאסור אם נישוא לשוית הר"ן ה"ל, ואפי' נישא כהרצ"י שדחה שיטת הר"ן מהא דאלב רבתי כ"י [כמוצא צפ"ח סי' כ"א סק"ה, ועפ"י שם סק"ד, מ"ש דהרמב"ם פליגא], מ"מ אין צידי להתיר, מחמת הגו"צ ה"ל, ולדבריו אין סתירה מהא דאלב רבתי וכ"ל, ומי יקיל צדצר המפורש ופשוט להנ"ב לאיסור.

אולם צ"י עוד יוסף חי לפ' שופטים א"ח ג', אחרי שכתב נמי להב"ח ה"ל בת בנו וצת בת בנו, דהא כללא כיוול דכל יולאי חליו דינא שרי, והכי דייקין מלשנו סוסיי כ"א, דמדמי להא דאמר שמואל כ"י ע"ש, כתב, דמה דמשמע מהנ"ב ה"ל דעצדה איסורא צמה שהתוחדה עם זקניה, לפוס ריהבא כ"כ, ואשתמיט מייני דברי הב"ח ש"י בפשיטות שכתב יולאי חליו ליכא איסור יחוד. וכ"כ צ"ח אליעזר ח"ו עמ' רכ"ו דלשון הב"ח משמע ודאי דגם עם בת בנו מותר כ"י, וע"כ מה שפרט בת בתו, לדוגמא בעלמא נקט כ"י, ואחר שהביא נמי שהרצ"י וגם הר"ל בקדושין שם כתבו, דמהא דאלב רבתי, ושפסקין כך צו"ד סי' שס"ב, מוכח דלא כהר"ן ה"ל, הוסיף, דמהש"ך שם סק"ג שכתב בפשיטות דמ"ש צש"י שנקצרת עם צנה או בן צנה קטן, ה"ל שהוא מותר עם בת בנו או בתו, ע"ש, א"כ נלמוד גס זאת דה"ל לענין יחוד מותר גס עם בת בנו כ"י.

ובצ"ח אליעזר ח"ו עמ' רכ"א מדויק מהמ"מ ה"ל דפסק בפשיטות כ"א ולא העיר מהשמטת הרמב"ם וצמיוחד ע"י שבעור חזר מנ"ש בעלמו בפסקי הרא"ש, דל"ל דסובר דגם דעתם כן, וכמ"ש הפרישה ה"ל על העור כ"י, וכ"י נטית דעתו דהמל"מ [שכתב ע"י], אלא דחמיק לפירושו גס אליבא דהב"ם ונשאר צ"ע, וכ"י שהבין הכח"א ה"ל דעת הרמב"ם והטו"ש, דא"כ לא ה"י מכריע נגדו, ועכ"פ ה"ל מחזיר דיש פלוגתא צזה, וכדמלנו צאוחו כלל גדולה מזו שלא ראה להכריע במקום שהכריעו הרמב"ם והטו"ש ורק ראשונים אחרים פליגי, [וביוסף חומ"ל סי' כ"ו העיר על ה"ש פ"ד דקדושין דין כ"ג, שהביא למ"ש הרא"ש דהלכה כר"א, והוסיף שהרמב"ם נמי פסק להתיר כר"א, ולא העיר שהרמב"ם לא כתב היתר יחוד דאחותו ולא כתב דצאמו וצתו דר בקביעות, ע"כ, ואולי נמי י"ל דהבין שצ"ד הרמב"ם], והנה לפמ"ש הסמ"ג צש"ס ר"י דשמואל רק מדרבנן מחמיר [וכ"ל צ"ח ועיין], א"כ אפי' יהא ספק איך דעת הרמב"ם והטו"ש, יש להקל דהוי כס"ס דרצנן, והוא מההפך, שמה מחמיר ואת"ל דאסורים שמה הלכה כהתם, והרא"ש וס"י דמותר, ועצ"א [בסק"ל א"ח ח' צ"ח וצחמ"ח] מ"ש להקל שם משום דהוא מדרבנן, וכ"ש כ"א.

וכתב בס' לך שלמה סי' ל"ו דק"ח ע"א, דאפי' פרוץ צעריות נראה להתיר ציחוד עם אחותו, דאף דלירו תקיף צעריות הרחוקות, מ"מ לא תקיף ליה צעריות הקרובות, דכבר צעלוכו אנשי כה"ג כ"י.

ועיין בערך שי כ"א דמצא מקור להתיר יחוד דאחותו, מנ"ש צזכר פ' ויאל דקנ"ד צ' עכ"פ דשנאה להא, דסני צר נש עריות דאחיה ודאחתייה כ"י ושצ"ד רש"י צירוש ה"ל כ"י, וצ"ח ויל"ע, דן צס"ד הזכר צמ"ש ויתוחד צר נש עם אחיה בכל אחר כ"י, ולא הזכיר כ"י, אחותו, וגם מה פ"י בכל אחר שהזכיר גצי אמו, ור"ל דאחותו לא סני צצאמו כ"י ושלא יהא מותר אלא צעיר ולא צשור כ"י, והאריך צזה, ומסיים, ויותר נ"ל צכל אחר הטובה לדחן שם אמו וצתו י"ן בקרוב צער כ"י, משא"כ צאחותו.

וכתב בנחלת דוד ה"ל צחוך דבריו, דאיסור היחוד דבקביעות צאחותו הוא רק חומרא מדרבנן, שצנזנו צא"א שדרכ בקביעות עם אחיה כשצעלה עזבה, כתב צ"י הטעמים דאפשר דאיהא חשבה צזה כעוברת על דת, דכיון דמותרת להתוחד לפרקים ואינו צכלל איסור יחוד כצשאר עריות, ומטעם שכתב רש"י דהועילו אכנה"ג כ"י, א"כ אף שחשו חז"ל ואסרוה לדור עמה בקביעות הוי רק חומרא בעלמא, ואפשר דל"ה עו"ד כצשאר יחוד כ"י, וע"י צ"ח אליעזר המוצא צסוק"ז א"ח ח' דאם גס אמו או צתו נמשאת עמו אין להחמיר לאסור דירת קבע עם אחותו כ"י, וע"ש אם מהני שמיכה דהנך לגצי שאר נשים.

ב. שיעור ד"לפרקים" להמתירים באחותו. כתב צ"ח דצ"ח סי' כ' דמנ"ש הח"מ [שצאוחה הקודם] דעם אמו וצתו התירו אפילו דירה בקביעות ועם אחותו התירו יחוד עראי, משמע דדוקא יחוד התירו צאחותו ולא דירה אפילו עראי, ולפ"י אם לנה

(*) אולי נכתוון לגמ' ר"ה א' ושו"ע או"ח סי' ק', ע"ש.

(**) ושם בסוף הוסיף, דאין הכוונה בזה לכלול כלל, דכל שמותר להתוחד עם האבות מותר להתוחד עם הנוול מהם, דהא פשוט דעם בת אחותו אסור להתוחד [אף דמותר עם אמה דהיינו אחותו ובה"א שבאות א'], אלא דהכוונה דאף במקום שמותר להתוחד עם צאצאיו, י"ל דדוקא עם בת בתו לאיש או בן בנה לאשה שמותר היחוד עם אבותיהם, אבל לולא זאת, כבר יש תערובת מאשה או מאיש שחומד אלי', אבל בת אחותו א"צ לבוא לאיסור מצד האבות, שהרי היא עצמה מותרת לו ונפשו של אדם חומדתה.

אוצר

ס"ק ד אית ג-ה

הפוסקים

גם באמרי דוד (להר"ד הורוויץ) סי' ל"ב ד"ה וזמנא, כתב דנראה פשוט להחיות יחוד גם עם בת בנו, דאי אין יחוד בבת בתו ק"ו בבת בנו, וק"ו [זה] ניתן לדרוש, דאמרין ביבמות ס"ב ז' מנא הא מילתא דאמרי רבין דבני זנים הרי הם כבנים, ופירש"י אבני בתו קאי דבן בנו פשיטא לן, וא"כ ה"ה הכא אם התירו יחוד בבת בתו ק"ו בבת בנו. וכ"כ בעזר מקודש סוס"י כ"א בתו"ד דנראה שבת בנו ובת בתו ולהלן, לגבי יחוד שוב לבתו. ועי' בערוך השלחן שם שכתב לענין דהתם, דבת בתו כבתו וכ"ש בת בנו, ועי' בזה שכתב בסמוך.

ד. יחוד עם אם אמו או אם אביו. כתב בשואל ונשאל סי' ל"ט, דליכא למיחש לאיסור יחוד עם בן בתה וכן בנה, עפ"י"ש ה"ח [שנאות הקודש ע"ש] דכל יולאי חללי דונא שוב לבתו, ומינה נמי להאם עם בן בנה וכן בתה שהם יולאי חלליה, וכן מעשים בכל יום שכן הבן וכן הבת מתיחד וכן עם זקנתו ואין פולה פה.

ובהגהות עזר מקודש כאן כתב, דלכאורה לפי הטעם שכתב רש"י [המוצא בזה ח' הע' א'] מפני שאנשי כנע"ג הועילו ללא ליגרי בקרובתא, י"ל שאם אמו בכלל קרובותיו כאמו, ואילו לפמ"ש חז"ל בקדושין פ' ע"ב דהיתר דאמו רמז כי יסותר בן אמו כח, י"ל דבעינן קרא בדכתיב ואין לדרוש עממא דקרא בזה, וסיים ב"ש. מיהו בסוס"י כ"א כתב בתו"ד בפשיטות דנראה דאם אביו ואם אמו ולמעלה שוב לגבי יחוד לאמו.

ועיין בברכ"י המוצא בפ"ת סי' כ"א סק"ה דמוכח בן מאכל רבתי. ועי' במאורות נתן שנאות הקודש שדן לחלק בזה בין אם אביו לאם אמו.

ח. ויחוד דשאר קרובות. בחקרי לב סי' י"ז, ציאר מתחילה ללמד אפי' [הנ"ל בזה ח' הע' א'] דמתיר יחוד ערלי באחותו, ה"ה בשאר קרובות כיו"ב, דהא לר"א קשה מקרא ומתני דהתירו רק בזה, ועכ"ל דר"א סובר דהם מייירי ביחוד דקצט כגון דירה, ובכ"ה הוא דאסור בשאר עריות, אבל יחוד דלפרקים שרי בכל העריות דמייין לאמו דאסורות משום קורבה כח, ור"א נקט אחותו חלה מעריות דקורבה ועדיפא מכולם, דאפי"ה אסורה ביחוד דקצט, וכן הבין ר' ירוחם בנכ"ג ח"א, דאחר שהביא שהתוס' פסק כר"א, הוסיף, דנראה דעם שאר עריות אסור דוקא לדור, אבל לפרקים מותר להתייחד עם עריות הקרובות כגון אחותו ודודתו וכיו"ב, [אלא דר' ירוחם לא פסק כר"א גם לענין אחותו]. ועי' מ"ש לדיין בן מדברי ר"א גופא בסופס, ודן שכ"ד רש"י ובר"ן, דכתבו בעמ"ס הדין דר"א, משום דלא תקיף יראא עלייהו דלהני ביה אנשי כנע"ג כח, ובסנהדרין דס"ד אמרו סתם דלא מגרו בקרובות, ומשמע דלא רק בזה ואחות, וכ"מ מסו"ד רש"י שם דמוציא מהכלל רק ח"א ונדה, משמע דאם ואחות שנקט שם צרישא הוא רק לדוגמא, והא דלא הותר לדור רק בזה ואחות, הוא משום דאכנע"ג הועילו לפי הדרגות וכו'.

ושם בסוף דל"ו, כתב, אולם פשטות דברי הרמב"ם צפ"כ דאסור"ב ה"ה ג' סותרות לכל מ"ש. והוסיף דף ל"ז עור ז', דהרמב"ם הא גם לענין אחותו פסק דלא כר"א [בנאות ח'], ובר"ן דנראה לפוסק כר"א כח [עי' בדבריו שנאות הג"ל ד"ה אולם וזמנא ע"ז בזה ח' ו], מ"מ משמע דבשאר קרובות אסור, דאם לר"א מותר, איך סתם מתחילה דאסור להתייחד עם כל העריות, וסתם יחוד הוא באקראי, ולשונו מוכיח דסבר דכולם מד"ת [ע"פ הקבלה כמ"ש הרמב"ם, ע"ש בדבריו מקודש], ועכ"ל דסובר דר"א כח קיבל דרק יחוד דאחותו שרי באקראי, ורישא דדברי ר"א עיקר, בלשון דביחוד דקרובות מלבד אחותו שוין הר"ף והרמב"ם שאסור מד"ת, גם הר"ן שכתב שם, דכי אמרין דאסור בכל העריות, לאו דוקא,

דהא שרי להתייחד עם בתו ואחותו, עכ"ל, נראה דסובר דשאר קרובות באיסור עומדות, ומינה דלא מוכרח מ"ש לעיל דעת רש"י ובר"ן, ולריך לדחוק דלא יבטי עממא חלה להיתר דירה דאם וכן כח [עי' בזה בנאות ח' הע' א'], גם מסתמיות דברי הרשב"א בזה סי' אלף קע"ח נראה שגם יחוד דקרובות אסור מהתורה, גם בחינוך מזהר קפ"ח כתב בדברי הרמב"ם, וכן הסמ"ג לאוין קכ"ו, סתם דאסור להתייחד עם שום ערוה מהעירות, ולענין אחותו מביא שם רבו דקו"ל כר"א, ונראה שגם דעתו כן, הרי נראה דשאר עריות, גם קרובות אסורות אפי' לר"א, ולענין הלכה נראה דהדבר תלוי במחלוקת כח, ומ"מ לדילי שיעת ר' ירוחם היא מרווחת בסוגית הגמ', ואילו לא דנפקא מינה לשיעמו קולא יתירא ביחוד עריות הקרובות, ואין לזה רמז בשום פוסק אחר, ה"ל עיקר בדבריו, ואף גם זאת לא כתבתי כי אם שרואה אני שאין רוב העולם מחזיק ביחוד עריות הקרובות, ושרי לכו מרייהו, וכתבתי זה ללמד על ישראל זכות.

ועיין ברדב"ז המוצא בזה ח' שכתב נמי הו"ך דבריו אליבא דר"א, דעריות הקרובות הדומות לאחותו מותרות ביחוד. וכ"כ ב"ץ אליעזר ח"ו עמ' רכ"ד דמשמע דסובר כח ירוחם כח בחק"ל הנ"ל, דלא ה"ל נזקך לציאורו להזכיר שאר הקרובות, ומשמע דפשיטא ל"י שאין חולק בזה שמוחר. [אלא דר' דהרד"ז ע"מ איוו פוסק כר"א גם לענין אחותו, ע"ש]. והוסיף, שכ"י דעת הפרה מטה אהרן בח"ב סי' ל"ה, שמביא הו"ך דבריו את דברי ר' ירוחם לענין אחר, ולא עלה על דעתו להעיר על עיקר דבריו בזה, כדי שלא נעשה לפסוק בן להלכה, ומשמע דס"ל בן כהנחה פשוטה. ובזכרון עקידת יצחק עמ' ל' דחה הרא"י מהרד"ז, דמ"ש דומיא דאחותו, אולי י"ל דהכוונה לבת בתו או לאם אמו, וכן אין רא"י מהפרימ"א, דהא ר' ירוחם ע"מ איוו פוסק כר"א אפי' באחותו. ועי' בחיים ושלום ח"א סי' י"ט שהביא לר' ירוחם והניח דבריו ב"ש.

ובהגהות הרש"ש לקדושין שם, כתב נמי דלמ"ש רש"י הטעם דלא מגרי בקרובותי דקאי גם על אחותו, וכדפי' בסנהדרין כח, כ"ל דה"ה לשאר קרובות, ור"א נקט אחותו לנאותא, דאף שהיא עמו ראשון בראשון כאב ובת, מ"מ רק יחוד דפרקים שרי ולא בתמידות, ובזה ח"ש מה שלגלג התלמיד על ר"ע שזכר מיחוד דכלתו. ובאמרי יושר ח"ב סי' מ"ג תמה על דבריו, וכתב, דזה מצביל שצדק היתר מלבד, והרי מקור היתר יחוד דאחותו הוא מהר"א שפסק כר"א, ובר"ש גופא מצוה דאסור היחוד עם [שאר] עריות, וכ"ה בש"ע כאן, רק באחותו מביא ה"ש דברי הרא"ש, אבל בשאר עריות לכו"ע אסור*, ומלאתי בעזר מקודש שהרגיש בדברי רש"י והאר"י בזה, וציאר, דאף דלא מחגרי בקרובותיו עכ"ל לענין יחוד לא שרי אלא באחותו אף לר"א, אבל בשאר עריות לכו"ע אסור, [ובדבריו שם, דאנשי כנע"ג הועילו לכל הקרוב קרוב יותר בדרכה כח, ואין ללמוד מאחותו לשאר עריות כח], והא דא"ר ערפון הזכרו כי מפני כלתי ולגלג אותו תלמיד, היינו משום דר"ע אמר בן אפי' כשצטלה צעיר, דליכא איסור יחוד**. [וי' להוסיף דגם

(*) כנראה שלא ראה לרבינו ירוחם הג"ל בחק"ל.

(**) ועי' בלבוש רס"י כ"ה שמביא שגדולי החכמים היו אומרים הזהרו בי מפני בתי מפני בתי, וכתב, כלומר אל תניחוני להתייחד עמהו אף דאין איסור בזה כח, וכבר תמה ע"ז ביפה ללב ח"ד שם, הא כלתו היא כשאר עריות דאסור להתייחד עמהו, ול"ד לבתו. [ואולי י"ל כמ"ש העזר מקודש דהיינו כשבעלה בעיר, אמנם בעזר"ק כתב אה"כ דאין רמז דמייירי שה"י בעלה בעיר, והאר"י לבאר באופן אחר, ע"ש. ועי' בשלמת יוסף סי' ל"ד שמביא תשו' מהר"י ראזין מראגאטשוב דמגמ' דקדושין שם מוכח דאם מותר יחוד דאחותו ובתו, מותר גם עם חמותו וכלתו, ועי' מ"ש המחבר ע"כ, ומה שהשיג ע"ז ב"ץ אליעזר ח"ו עמ' רכ"ד ורכ"ה, ובזכרון עקידת יצחק עמ' ל'.

אוצר

סיק ד אות ה — סיק ה אות א

הפוסקים

לכן ודאי שאין להורות קולא בזה. ובתחלת דבריו כתב, דמה שבקשה בחוספת ירושלם הג"ל, אי"כ אפי' אשתו כו', י"ל דשאלני שומה שהוא לפי שעה, יש לחוש באשתו [ג"כ, דבזה חין היכר שזו אשתו], אבל במתיחד בפונדק ביינו ליום ולילה או איזה ימים, ובאשתו ניכר הדבר שהיא אשתו, אבל באחותו וכתו לא ידעו.

ובבבא רחמים (על אדר"ג **) כתב שהתיבות "אפי' עם אחותו ועם בתו מפני דעת הצריות" הם טעות הדפוס, וכ"כ באהבת חסד, ודלא כהבנין יחושע שמקיים גי' הספרים כו', [ובאיסור יחוד דסתם נשים קמייירי], ופונדק אטעריכא לי דלא נימא שבפונדק שכימי אנשים הרבה ושרי, קמ"ל דאפי' לא שרי להתיחד עם אשה בחדר אחד בפונדק, אבל עם אחותו וכתו שרי בחדר אחד, דמסתמא ידעו בני הפונדק על הכרוב שהיא אחותו וכתו.

ה. והבעל עם אשתו נדה. א. מקור הדין, עבאכ"ג ובהגר"א. וכ"כ בצמח שד"ך ז"ל ח' מדרשא דסוגה בשושנים, ע"ש, והתוס' שם בקשו הא יחוד אסור מדאורייתא מקרא דכי יסיתך וכו', ואיך התייר בזה קרא דקבלה, וחילולו, שלא אסרה תורה אלא בעין אמו [דמייירי בה קרא הג"ל] דלא עבדא דמשתתא, אבל נדה סופא להטעה, וכ"כ בסוטה ז' א'. ובעי"ז ביראים סי' קל"ג בטעם ה', דאין ללמוד משם כמה מנינו, משום דאשתו נדה הוי כפת בסלו כו'. ומקודם כתב דהטעם הוא, שאי אפשר שלא יתיחד עם אשתו נדה, ואין גזרין גזירה על הצור אפי' רוב הצור יכולין לעמוד בזה. וכתב בחקרי לב סי' י"ז דל"ז ד"ה וזהו, דכוונתו בטעם זה לומר דמשי"ב גם חכמים לא אסרוה אף דלא גרע מפנייה. ובתורת הבית להרשב"א בית ז' שער ב' כתב נמי בטעם ההיתר דמשום שיש היתר לאיסורה אין ילדו חוקפו, ולהלן שם בחילוק מחסן דבסמור, כתב דכשבעל שאני דינרו שבור. ובזו"ד רס"י קל"ה כתב נמי בטעם ההיתר משום שכבר בעל, ועבאכ"ג שם דהוא ע"פ הגמ' דכחצות גזי חסן, מיהו כבר העיר בסדרי טהרה שם סק"ב, דהיינו גם משום שיש היתר לאיסורה, דבגוונא דאין היתר אסור כו', דתתיי' צעיק. [ובז"י בעלנו לעור סי' קל"ג בד"ה חסן, כתב בטעם ההיתר אחר שבעל, משום שיש להם היתר אין ילדו חוקפן]. ועסק"ו ובסק"ת אות ב', מ"ש נפ"מ לפי הטעמים דהבא.

והחקרי לב הג"ל, הביא בד"ה ואולם, מ"ש הרא"ש בקצור פסקי נדה, דהתורה אסרה יחוד העריות, וגם נדה בכתב כשאר עריות, אלא שקשה ליכר מיוחד אשתו נדה, ומלאו רמז להתייר מקרא דסוגה בשושנים, ע"כ, ותמה איך אפשר להתייר איסור תורה משום שקשה ליכר, וכתב בסוף, ד"ל עפ"מ"ש התוס' ריש יבמות ד"ה ואחות, דמה"ט יבמה שנפטרה אינה חוזרת להתייר, שאין זה דרכי נועם כו', וה"נ י"ל שאי"ז דרכי נועם שיקום ממעו כשפירסה אשתו נדה וילתך שומר צדיות, ומינה דלא אסר הכתוב יחוד כזה. ומבאר דכ"ד הריב"ש בסי' תכ"ה, שכתב דאשתו נדה שרי ביחוד שלא חייבוהו להוליאה מביתו ולא להעמיד שומר. וע"ש מה שדן בדבריהם, ומ"ש טעם להיתר מדנפשיה ע"פ הפסוק דכי יסיתך הג"ל. וכתב עוד, דלהרמב"ם לאיסור יחוד הוא מהבבלי [ע"י רסק"א], א"ל שום ישוב להיתר היחוד בזה, ד"ל שכן קיבלו דיחוד דאשתו נדה שרי. [וע"י בעל"א המוצא שם ד"ל דמהא גופא דשרי בה מהרמז דדברי קבלה וליף הרמב"ם דיחוד אינו מהתורה].

ובמבואר מעט ודעת מהדל"ח ח"א סוס"י ה', כתב על קושיית התוס' הג"ל איך ילפין היתר מקרא דקבלה, דהנה לפמ"ש הרמב"ם וכו'.

וגם צפ"י לקדושין שם מבאר דלרש"י רק אחותו מותר, שכתב, דהטעם שכתב רש"י דהכני כה"ג ע"כ קאי גם באחותו, דאל"כ אין טעם כלל להתייר יחוד באחותו עפי' מבאחרות, גם בעלי ארזים סק"ג שהק' דלרש"י לישתתרי יחוד דשאר חייבי כריתות מחמת קורבה, כגון אחות אביו ואחות אמו, משמע נמי דהפס', דבאמת אינו מותר, וע"ש מ"ש דלולא דברי רש"י יל"פ דר"א למד היתר יחוד באחותו מרמז דקרא כו'. ובפני משב סק"ב אחר שבקשה נמי כהע"א, כתב דיש לתת טעם למה דוקא באחותו התייר רש"י, עפ"מ"ש בזהר פ' ויאל עה"פ כי שניהם למה, דסני בר נש עריין דאומי ודלחתי כו', וא"כ דוקא באמו ואחותו מותר היחוד מה"ט דסני לי לזנות עמהן, אבל שאר קרובות ודאי לא סני לי, שהרי מנינו שדרשו חז"ל עה"פ וירא את העם בוכה למשפחותיו, על עסקי משפחות שעריות נאסרו להם, לכך אסור יחוד בשאר קרובות לכו"ט, וע"ש מה שהאריך בצאור דברי רש"י כאן ובסנהדרין ובדברי המהרש"א שם.

וע"י בזה"י לאות ג' מ"ש שם לענין יחוד דנת אחותו דאסור אף טעם אחותו מותר.

ו. אם מותר להתייחד עם הקרובות המותרות ביחוד, במקום שאין מכירין קרבותן. בחוספת ירושלים כתב על מ"ש השו"ע והא"ז עם בתו, דמ"מ במקום דאיכא למיחש לללות שפתים, כגון במקום שאין מכירין אותן, לריך להזכר, דתינא באדר"ג פ"ג ה"ב, אל יתיחד אדם עם כל הנשים בפונדק אפי' עם אחותו ועם בתו מפני דעת הצריות, וכה"ג בצרכות מ"ג ב' [אל יספר בשוק אפי' עם אשתו כו' מפני] שאין הכל מכירין בקרובותיו, אבל ל"ע דא"כ אפי' אשתו וכת"ש שם *.

ובבבא אברהם (פ"י על אדר"ג) ביאר מ"ש מפני דעת הצריות, דבפונדק שמנזרים שם אורחים, חיישין שמה יבואו להקל אף בשאר עריות, שאין הכל יודעים טעם לחלק בין אחותו וכתו לשאר עריות, אבל צדיות אין לריך להחמיר כלל בזה, ועם אשתו מותר להתייחד אפי' בפונדק, ולא חיישין שיטעו שהיא אשה אחרת, דמסתמא כשעומדים בפונדק אחד מכירים זה את זה.

ובאמרי יושר ח"ב סי' מ"ג, נשאל בזה ואחותו נשבעו למקום רפואה, אם מותרים להיות שם בחדר אחד, הביא להאדר"ג הג"ל, ופירש דהיינו דמפני שאין מכירין אותן יסברו שאינה אחותו וכתב דבאמת הפוסקים השמיטו דבר זה, ונהי דלענין אחותו י"ל דהיינו משום דסברי שהיחוד עמה אסור בכלל כו' [ע"י אות א'], אבל עכ"פ ה"ל להביא דבר זה לענין בתו, ובאמת צדיות אין מזהרים כלל בזה, אבל באחותו כיון דבל"א דעת כמה פוסקים שאסור אפי' יחוד בעלמא, ואינו מבואר להתייר אלא מלשון רש"י, [ר"ל בדנדונו שהוא לזמן ממושך קלת, אין ראי' להתייר היחוד בכלל באחותו אף להמתירים, אלא מלשון רש"י דמשמע דבפחות מלי יום שרי, כ"ל אות ב' ע"ש], ובאדר"ג מפורש לאיסור במקום שאין מכירין אותן,

(*) ובהגהות יעב"ץ לאדר"ג שם כתב, דנראה דתנא ברא חש לפונדק מקום שאין מכירין שזו בתו, אי גמי משום שהוא מקום זנות, כדמרגמינן זונה פונדקיתא, ומטעם זה שמא אפי' באשתו יש להזהר, וכמו בשוק. [וע"י ברש"י ורד"ק יהושע ב' מה שפירשו על התרגום דפונדקיתא. ומ"ש הרע"ב"ץ דתנא ברא חש, אולי כוונתו לאפוקי דתלמודן לא חש, וכדתנן בקדושין ד"פ ע"ב וישן עמהו בפונדק כשאשתו עמו].

(**) ובמה שדפס ממנו על אדר"ג בש"ס וילנה, לא הובא הקטע שבכאן.

באר הגולה

ג' צריחה ומיתלה שם

ג' וחתן שפירסה אשתו נדה קודם שיבעול אסור להתיחד עמה אלא היא ישנה

בין

אוצר

ס"ק ה אות א — ס"ק י

הפוסקים

לפשוט לפמ"ש התוס' ה"ל [באות הקודם] דעיקר היתר יחוד נדה משום דיש לה היתר, א"כ נדה שאינה יכולה להטטר, שוב ה"ל כשאר עריות לאסורות ביחוד מהתורה, ואין לומר דשמי נדה כיון דיש היתר לאיסורה [ביסוד הדין נדות דעלמא] בשיכולה להטטר שוב ל"ד לעריות שאין להן היתר בשום פעם, דזה לא נראה, דעל אשכ ז' אלו דנין, וכיון דלה אין היתר לנדה, ואין לו פת בסלו שוב ה"ל כשאר עריות, א"כ צודאי שאסור לבעול להשהותה כצדמ"ת. וע"ש שביצא מהחז"ל שם שפקק צהאיסור דרודמ"ת כשפוסקה כרפואות כו' דהא אפשר שתתפא כו', והעיר ממ"ש רש"י סוטה ז' א' צריחה החילוק בין נדה למוצעת שתטטר לאחר זמן ואין חילוק, לסוטה דלא ידוע דחותר לו, וא"כ ה"ל מאן יאמר דתתפא ואימתי כו', אם לא שחלק דשמי נדה כיון דרופא ישראל מצטית שתתפא ה"ל נדה כו'. ועיקר הדבר שייך לז"ד שם.

אשתו שהדירה מתשמיש, אם מותר להתיחד עמה. ע"י ס"י ע"י סוף סעיף י'.

אשתו שזינתה. אם מותר להתיחד עמה. ע"י ס"י קי"ז סוסע"י א'.

ו. וחתן שפירסה כו' אסור להתיחד וכו'. ע"י צו"ד ס"י קל"ב סעיף ד', הדיעות צענין הא דהיא ישיבה וכו'. וע"ש דגם אלמן אסור להתיחד, ולא אמרינן דכיון שכבר בעל אשה לא תקיף יאריה. [וע"י בזה בחוס' יומא י"ח ז', ובמ"ש שם דאם יש לו כשה אשה במקום אחר דמותר ביחוד]. וע"י צו"ד שם שאר פרטי דין זה.

כתב בשוב טעם ודעת מהדח"ל [ח"א] ס"י ה' דף ה' ע"א, דנראה דזה אסור היחוד מהתורה, דכיון דמשמע בגמ' ופוס' דכל עריות אף חייבי כריתות הוי צלל איסור יחוד מהתורה, א"כ ה"ל נדה, ודוקא בעל באשתו נדה מותר להתיחד דכיון דכבר בעל לא תקיף יארו והוי פת בסלו, משא"כ כשלא בעל עדיין כלל כו', וכן מורה להדיא לשון הרמב"ם רפכ"ב דאסור"ב והעו"ש"ע כאן, שכתבו אסור להתיחד עם ערוה כו' חוץ מהאם כו' והבעל עם אשתו נדה, וחתן שפירסה כו' אסור להתיחד עמה, הרי דנדה הוי מהתורה מלכד בעל ואשתו כו' אבל חתן אסור מהאי איסורא גופא דשאר עריות, ואין לומר הא עיקר איסור היחוד בעריות ילפין מני יסיתן צן חמך כו', והתם הוי דבר שאין לו היתר כלל, משא"כ נדה [וכדנראה לכאורה מהתוס' ה"ז בסמוך], זה אינו, דאם צענין דומיא ממש א"כ נימא דרק צחיצי מיתות צ"ד כדמיירי קרא ולא צחיצי כריתות, ועכ"ל דכיון דהיחוד הוי מילתא דסבירא לא צענין דומיא ממש, רק כיון דהוי גלוי מילתא ילפין לכל העריות כן, וזהו א"ש מ"ש הרמב"ם והעו"ש"ע כאן טעם לאיסור היחוד, מפני שזה גורם לגלות ערוה, ומי ציקש מידם טעם לאיסור תורה, אלא כנ"ל, דאי לא הוי מילתא דסבירא ל"ל איסור נדה דהא יש לה היתר, ואפשר דבעל חייבי כריתות ל"ל איסור יחוד, דל"ד לאמו, אבל כיון דהוי מילתא דסבירא דגורם ג"ע, א"כ הוי רק כגלוי מילתא בעלמא וא"ל דומיא ממש, וילפין מה לכל העריות ולנדה, ומפורש דהוי מהתורה.

והוסף, דמ"ש התוס' בסוטה ז' א' דמשה נדה שרי ביחוד עם בעלה משום דיש לה היתר ול"ד לשאר עריות דילפין מן

אמו כו', הרי דחלוי ביש לה היתר, לק"מ, דהתם מיירי כשכבר בעל, גם מ"ש ע"ד שאר עריות מיירי כשכבר בעל, דאל"כ מה מקשו כלל משאר עריות הא התם לא בעל וילרו חוקפו, א"י דבהו נמי מיירי כשכבר בעל, וכגון גרושה הנשואה לאחר, או נשא קטנה ומילתא ונשא לאחותה, או בעל באיסור לאחת העריות, דצודאי דגם צכ"ג אסור

והשו"ט ועו"פ דטעם איסור יחוד הוא משום דגורם לגלות ערוה, [בבב"ק ג'], חזין שאין זה גזכ"כ וחוקה, דלא לא ה"י מועיל גלוי דדברי קבלה נגד דין תורה, אבל מכיון שיש טעם לדבר כנ"ל, שפיר יש ללמוד מד"ק גלוי מילתא, שהתורה העידה שבמשך ימי הנדה אפשר לאדם להתאפק ולא יתקפרו יארו, דזה הוי רק גלוי מילתא בטבע האדם, וא"כ שוב אין יחוד זה גורם לגלות ערוה ושרי אף מדין תורה.

ארום וארוסתו. ע"י צכ"י נ"ה דמבואר דאסורים ביחוד אף כשהיא ערוה. וע"י עד"ז בשאלת יעבץ ח"ב סוס"י צ'.

ב. אם מותר להתיחד עם אשתו שאינה מובלת לנדותה. במהרש"ם ח"ב ס"י קע"ח, באשה שזה כמה שנים אין רגונה לטבול, מחמת רשעות, ואומרת שחשאר כן כל ימיה, כתב, שפשוט שאסור לבעול להתיחד עמה, אף שאפשר שתחזור ותתראה לטבול, דהרי בחש"י וצ"כ הכהן ס"י ל' מבואר דאשה שיש לה פלעים בגופה [ואינה יכולה לטבול, כצו"ד סוס"י קפ"י], אסור להתיחד עמה אף דאפשר שתתפא, ע"ש, וגם הרי איתא בכתובות דס"ג צ' דמורדת פוחתין לה מכתובתה אפי' היא נדה, משום דגבי נדה יש לו פת בסלו, משא"כ במורדת, ע"ש, הרי שמורדת נקראת אין לו פת בסלו אע"ג דאפשר שתחזור בה כו', א"כ ה"ל דוקא נדה שיש היתר לאיסורה התיירה תורה ביחוד כו' [ובבאות הקודם], אבל במורדת דנ"ד אף דאפשר שתחזור בה, מ"מ מקרי אין פת בסלו ואסור להתיחד עמה אלא בעדים. ובאמרי כהן [לר"מ האלענדער] ס"י כ"ז, אחר שביאר דעיקר ההיתר מהתורה נדה הוא משום דיכולה ואפשר לטטר, דזהו לחוד כבר ל"ד לאמו, ורק מדרבנן צענין גם שיהא סופה לטטר ועומדת לכך, וכמוצא בבב"א אות ב', כתב צ"ח ומה, דמה שאסר מהרש"ם ה"ל נדונו היינו נמי רק מדרבנן, דלהתיר גם מדרבנן צודאי תריך להיות פת בסלו ממש.

ובזמן אחר [לכ"ה וולקין] ח"ב ס"י כ"ט, באשה שאינה מובלת לנדותה כדי שלא תתעבר, אחר שהאריך לצאר שהמעשה הזה רע מאוד וגורם לכמה איסורים, כתב צ"ח ובה, דיש לדון גם שצ"ד יהי איסור יחוד מדאורייתא, דהא כל ההיתר באשתו נדה הוא משום שיש לה היתר אח"כ, כמ"ש התוס' כו', וא"כ מהתורה, דלא שייך לומר כן אלא נדה שכל משך ימי עומתה הוא רק שנים עשר יום, אבל צ"ד שימים ושנים יארכו וימי עומתה, מ"ל שגם זמן מרובה כזה יוכל לתקוף [את] יארו, ואף ש"ל עפ"מ"ש הרמב"ם [והשו"ט] שאסור להתיחד כו' שדבר זה גורם לגלות ערוה, דלפ"ז צ"ד כיון שכל עיקר הנהגת המורה לעכז העבילה הוא כדי להתרחק מצעילה מחשש עיבור, א"כ לא שייך לחוש שמא יצא לגלות ערוה, ודמי ממש להא דפסחים י"א א' הוא עלמו מחזר עליו לשפרו מיכל קאכיל מיניה, מ"מ אין זה מספיק אלא [דלא נישא] לצעילה ממש, אבל אכתי יש לחוש שמא היחוד הזה יצא לידי קריבה שאין בה חשש עיבור, וכגון להיות דש מצפנים חזרה מצחון, או צעילה שלא כדרכה או חצוק ונשוק דגם זה אסור מה"ת צדנדה, ואכתי יש שפיר מקום לדון טעם היחוד עמה אסור צכ"ג.

ובאמרי כהן [לר"מ האלענדער] ס"י כ"ז דנ"ג ג', מבואר מהצ"מ צללות הבית ס"י י"ג שמתאפק באינה יכולה להטטר אם דומה לרואה דם מחמת תשמיש שאסור להשהותה שמה יבעלה, כצו"ד ס"י קפ"י סעיף י"ב, א"ל דרמ"ת שאני לאיסור קיל ל"י דבעידן דבעלה הא ערוה הוא, וכמוצא בפ"ת שם סק"ה, וכתב, דיש

בין הנשים והוא ישן בין האנשים ואם בא עליה ביאה ראשונה

ואח"כ נטמאה מותר להתייחד עמה (ועיין ציו"ד סי' קל"ג):

כשאירע

הפוסקים

סי' ק"ו — סי' ק"ז

אוצר

אולם בחקרי לב סי' י"ז אחר שהביא הטעמים השונים בזה
היחוד באשמו נדה, וכ"ל בסק"ה אות א', כתב דל"מ א'
ד"ה כי, דנראה דל"ה אין היסור זה בחתן כי אם מדבריהם, דלכתוב
שם, הרי יש לו זה היסור ומזומנת לו, ולכ"ה שם ג"כ הרי הוא
אשמו וקשה לומר, וכ"כ מפשט הסוגיא דכתובות דף ד' ומדברי המפר'
שם, ולעיל שם דל"מ ע"ג מצאנו להר"ן דפ"ק דשבת כ"ג ב' צו"מ ה"ל,
וכתב, דל"מ שכל דבריו הם שיכא אסור מדבריהם, שהרי הביקש
דכחם לאשת חזירו מחזאר מהסוגיא דלאו היסור תורה מיימי
מינה, וכ"כ מח"י הראשון דהר"ן שתיין דמדרשא דסוגיא בשושים
נפיק דיחוד שרי, ואם ס"ל שאסור מהתורה, אכתי קשה איך אכתי
קרא דדברי קבלה להחיר דבר תורה, וכדקשו החוס' דבסנהדרין.

וב"כ בצית משה ססק"ה לטעם החוס' ה"ל, והוסף, דאף דלכתוב'
בסנהדרין כתבו היסור בחתן שפירסו וכו', לאשה דצריכה
ה"ל [דכלל בעל, באמת אסורה בחתן כו'], מ"מ לא ידעתי איך
אפשר ללמוד היסור יחוד בזה כיון דיש לו היסור ולא הוי דומיא לאם,
ורק מדרבנן אסורה, כמו דאסור יחוד צנויה. וכ"כ מהר"א הלוי
ח"א סי' ע"ז, דלפ"מ החוס' בסנהדרין דנדה שסופה לומר
ליכא היסור יחוד מהתורה, אפשר דהיינו גם בלא בעל, כיון שיש לה
היסור לאחר זמן, [ומ"ש חוס' א"כ ומיבו אם לא בעל כו', ע"י
צו"מ ה"ל]. וכ"כ בחזון איש סי' ל"ד (במהדורת חש"ח) אות ג',
דנראה דהאי יחוד הוא מדרבנן, דמהדין התורה בעירה עלינו
[דסוגיא בשושים], דא"כ לא היינו מקילים בחתן ציוס לדעת
הראש"ד, כמוצא ציו"ד סי' קל"ג סעיף ד' בהגה, וכן לא הוי מוקל
הה"ד בזה יכול לבעול ולא בעל, כמ"ש הרמ"א שם, וצ"ח אליעזר
ח"ו ע"י ר"י מדויק שכ"כ דעת ה"ה ציו"ד סוסי קל"ג, ונראה
מתוך דבריו שזה פשוט ואין חולק, דשם מוכיח דעת הראש"ד ה"ל,
וכתב בטעמו, שלא "אסרו חכמים" אלא בליכא אף דשאר עריות
אסור היחוד גם ציוס, שאני הכא דיש היסור לאיסורו
לא "אסרו חכמים" ציוס כו', והר"א חולק עליו כו', הרי
דחזר פעמיים בלשגו שזה איסור חכמים, ופלוגתא הראש"ד
והר"א"ש היא אם אסור גם ציוס, אבל מודים שהוא מדרבנן. [ולדבריו
אולי יש לדויק כן גם מהצ"י שם צד"ה ובמחלוקת, שכתב נמי חזק
דבריו על ענין דחתן, בלשגו דלא "הו"ל למיחש", וגם נראה דמדמי
לה לענין דספירת ז' נקיים משום דמי חמוד, דהוי רק מדרבנן, ע"ש.
מיבו ע"י צ"י המאין בסד"ה ובחזרת, ה"ל, דלכתוב"ל ל"ל דסובר
דהוי מהתורה. ועסק"ה אות ז' דכמה פוס' סברי דגם בפנייה נדה
הוי רק מדרבנן, וא"כ כ"ש הכא].

ז. ואם בא כו' מותר. כתב צ"ח אליעזר ח"ו ע"י ר"י, דבמקרה
שרק הערה זה או בפחות מזה, דלכאורה כיון דאין זה
חשוב ביאה גמורה (לענין דס בחולים ומותר לו לבעולה שנית, עיו"ד
סי' קל"ג), לפ"ז אם לפני שהספיק לבעול שנית פרסה נדה, יחא
אסור ביחוד עמה, אבל לפ"מ דאיסור היחוד בחתן בזה הוא רק
מדרבנן [ובכס"ק הקודם], א"כ יש מקום להקל ולומר דכיון דסו"ס
התחבר עמה ובה עליה איך שהוא, הו' לא תקוף יצאו עליו, והותרו
שפיר ביחוד כאיש ואשמו [מיבו ע"י הקודם דלכמה פוס' האיסור
בחתן הוא מהתורה].

כתב צ"י עוד יוסף חי לפ' שופטים אות א', דבגדלד נהגו דאפי'
בא עליה ביאה ראשונה ונטמאה בדם בחולים או פירסה נדה,
אינו מחייד עמה עד שתטבול ויבא עליה פעם ב'.

אסור היחוד מהתורה, דמפשט הגמ' משמע דלא מחלקין בזה בין
בעל או לא, ולפ"ז גם בנדה אף שבעל ה' צריך להיות אסור, וע"כ
מחלקי החוס' דנדה שאני משום דיש לה היסור, והיינו דחרתי בעיני,
בעל ולא תקוף יצאו, וגם יש לה היסור א"כ [וכהו פת בסלון], דבאין
לו היסור א"כ כשאר עריות אף דבעל אכתי תקוף יצאו משום
מיס גנובים ימתקו, וכמ"ש שם צו"מ"ה ואומר, ומש"כ אסור היחוד
מהתורה, וכן מוכח להדיא בחוס' בסנהדרין דל"מ א' ד"ה התורה
דאחר שכתבו דלא אסרה תורה [יחוד] אלא כעין אמו דלא עבירה
דמשחח משא"כ נדה דסופה להטבר, סיימו, ומיבו היכא דלא בעל
אפי' נדה אסורה להתיחד, כדאמרין דחתן כו', [ואם נימא דכל
נדה הוי היחוד מדרבנן] הרי אין המשך להך "מיבוי", דהא מקודם
מיידי ע"ד יחוד שאסור מהתורה, א"כ מוכח דבאו לומר דכלל בעל
אסור מהתורה להתיחד, [וע"י כע"י צמח"מ שם], נמלא דיש לו
היסור לא מהני אלא כשבעל ג"כ, דחרתי בעיני.

וב"כ ביעלת חן צית חתנות סי' ז' צד"ה גם, דכ"מ מהרמ"ם
ה"ל [דכלל בעל] אסור להתיחד עם הנדה מהתורה,
[וכע"מ"ש בטו"ד ה"ל], וגם דכיון שכתב איסור יחוד העריות
וכו', ונדה הרי בכלל עריות היא לדעת הרמ"ם. וכ"מ ברפכ"ה ע"ש
במ"מ, וכן מפורש בחוס' ה"ל לפ"מ בחילוק בין נדה לשאר עריות,
משום דנדה כבר בעל פ"ה בזה, [וכע"מ"ש בטו"ד ה"ל].

ובתורת חסד (לרש"י מלוצ'ין) סי' י"ג אות ז', מנא דיש בזה
פלוגתא בראשונים, דלחוס' בסופה שכתבו בטעם היסור
היחוד באשמו נדה משום דיש היסור לאיסורה, נראה דסברי דהא
דחתן דהכא אסור ביחוד הוא מדרבנן, וכדגזרו ביחוד דפנויה,
[והחוס' בסנהדרין ה"ל, אף שמתחילה ג"כ כתבו משום דסופה
ליטבר, מ"מ א"כ כתב ומיבו היכא דלא בעל אפי' נדה אסורה כו',
ואולי הכוונה דאסורה מדרבנן, דאינו כיומי אהא דאמרין דנדה
שרי לפתחילה להתיחד עם בעלה, אך המהר"מ שם פ"י דהם צ'
חירושים], אבל הר"ן פ"ק דשבת לד"ג, כתב, דהא דיחוד שרי באשמו
נדה הוא משום שכבר בעל ואין יצאו חוקפו, אבל בלא בעל אסורה
ביחוד דומיא דאשת רעו, וכדאמרין בכתובות [גבי חתן. וע"י
בחק"ל דבסמוך מ"ש דעת הר"ן]. ושם דל"מ ע"ג הוסף, שכ"ד
הרמ"ם כו', וכדמשמע מדבריו ברפכ"ה דאישות [ובטו"ד ה"ל],
ומש"כ סובר שם צ"י ה"כ דחופת נדה אינה קונה, דאף שיש היסור
לאיסורה, מ"מ כיון שלא בעל אסורה ביחוד מהתורה, וסובר דחופת
היינו יחוד, ויחוד האסור מהתורה אינו קונה, (משא"כ חופת
דפסולות דחייבי לאוין סובר דקונה, דיחוד דידהו הוי רק דרבנן,
ובכס"ק אות ג'). [ויש להעיר דגם ציד רמה בסנהדרין שם חולק
איסור היחוד משום דלא בעל, שכתב בזה דמותר היחוד באשמו נדה
משום דשכיחא לי אחתא מקמי הכי דלא נפיש יצאו, אבל חתן
דלא הוי שכיחא לי עד השחא ונפיש יצאו לא כו', וכ"ש פנויה וא"א
דכל לגבי מילתא דחתא נפיש יצאו]. ולשון רבינו יונה שם, דלא אסרה
תורה ביחוד אלא דומיא דאם שלא יחי' לו היסור לעולם שיצאו מתגבר
צו"מ, אבל נדה שכבר בא עליה ועדיין יצאו היסור לאיסורו לא
אסר הכתוב, חדע דחתן כו'. ובמחנה לוי (על הל' שמחות למהר"מ
מרענברג) סי' מ"ח דכ"ז ג', מוכיח מדבריו שגם דברי החוס'
דסנהדרין ה"ל הוי רק חירולא חדא, ושצטין גם שכבר בעל, דא"כ
אסור מהתורה, וע"ש מ"ש עוד בזה, ומה שדן ע"ד המהר"מ ה"ל,
וע"י גם דדברי תורת הבית והצ"י שכתב בסק"ה אות א'.

באר הגולה

ד מסקנת הגמ' ג' ע"ה דף
ל'ו ע"ה

ב כשאירע מעשה אמנון ותמר גזר דוד ובית דינו על ייחוד פנויה ואע"פ שאינה ערוה בכלל ייחוד עריות היא

ושמאי

אוצר

סי' ח אית א-ב

הפוסקים

סעיף ב. ח. גזר כ"י על ייחוד פנויה, א. כתב צערך השלחן סעיף ג', דל"ה לומר דקודם גזירה ה"י מותר ייחוד גמור, דפשיטא שזה אסור שקרוב לבוא לידי עבירה כ"י, אלא שגזרו אף על ייחוד ארעי, כבעריות כ"י, ולא קשה מרית וצונו דה"י ייחוד גמור, שהרי היחוד רואה שישאנה, וכדאי בסוף, [וכי' דר"ל דלפני הגזירה ל"ה אסור ככה"ג]. ועי' במהרי"ו וי"ל המוצא בסק"ה אות טו. דיחוד דפנויה עדיף מערוה. וליין אליו גם צחיים ושלום ח"צ ס' פ"א. ועסק"ב ד"ה ועסק"ה, דה"ה לאסור היחוד עם צ' פנויות. וצטעם בגזירה, עי' בדרישה המוצא בסק"ט. ועי' צ"ח ס' סעיף א', צמ"ט שם הרמ"ה דלרובתו אסורה נמי ביחוד, וצמ"ט הח"מ שם, וה"ה משודכתו אסורה ביחוד, דכל שאסורה צריכה אסורה ביחוד, והוא בכלל הגזירה שגזרו צפנויה. ועי' דזה צמ"ט הגה"ע רס"י ס"ו.

ב. ופנויה נדה. כתב הרי"ט ס' תכ"ה שאסור היחוד עמה מהתורה, דנדה בכלל העריות, וכדינמות פרק הצע"י [פ"ט דנ"ד ח'], ואיסור ייחוד העריות הוא מהתורה. וכ"כ מהר"ם אבובצ צ"ח הזכרונות דה"ל נדה, ויותר מפורש שם בזכרון י' צענין דאל תחלל נדה, דפנויה נדה עובר על היחוד מהתורה ככלל העריות. והציוס צחקי' ל' ס' י"ז סד"ה ואולם, וכתב, דכ"ד כל הפוס' [הנ"ל בסק"ה אות ח'], דלא מציע' להר"ם שכתב צטעם היחוד ביחוד באשתו נדה משום דקשה להזכר כ"י [וציאר שם דהוא מהתורה, ושכ"ד הרי"ט] הרי צודאי דפנויה נדה אסור מהתורה, אלא אפי' להתוס' ועו"פ דהתוס', שכתבו הטעם משום שיש היחוד לאיסור כ"י, (ומה"ט כתב דצנלה שפרסם נדה נמי ה"י רק מדרבנן, וכבסק"ו), מ"מ בזה לא חשיב יש היחוד, דאין ילכו מתפיים בזה, דמי יימר שחזמן אליו צמלח ימי עברה, וגם מי יימר שחזרה לאשה אח"כ. וכ"כ צמור ואכלות דנ"ד ד', דפנויה נדה לא ה"י כפת צנלו, דשמה אח"כ לא חזרה לנדה עמו וכ"כ להנשא לו כ"י. וצו"ע יחזק, הני' צסדי"ה אולם, דבסמוך, כתב צ"ל האיסור הזה, משום שצושה ליעבול כ"י ול"ה יש היחוד.

וכ"כ מהרי"ה הלוי ח"א ס' ט"ז דנראה פשוט דלסבובים דיחוד מהתורה, ה"ה ביחוד דפנויה נדה כ"י, ואף להתוס' כ"י [וכעני"ם צחק"ל]. וכ"כ צע"ב טעם ודעת מהד"ל [ח"א] ס' ה', דנראה צרור דדוקא פנויה מעוברת מנדה ה"י רק מדרבנן, אצל כשהיא צנדה אסור מהתורה כ"י, ול"ד לאשתו נדה שכבר צע"ל כ"י, [וכדחארי"ך לבאר דמטעם זה אפי' כלה נדה שצומדת ליעבה, נמי אסורה ביחוד מהתורה, וכבסק"ו, וע"ס שכ"ד עו"פ דגם התוס' ה"י מהתורה, וא"כ כ"ס הכא].

וכ"כ צצנית אדם המוצא בסק"ה אות ח', דפנויות דצוה"ז שאין עובלות נדמן ה"י איסור היחוד מהתורה. וכ"כ צנחיות

השלום צלורחות חיים נתיב ט' צדק תשובה סק"ג, והציוס צעברה ישראל ס' זה סעיף צ' אות טו. וכ"כ צערך השלחן סעיף א' וג', דפנויה נדה ה"י בכלל ייחוד דשאר עריות, וגזירה דוד ה"י על קטנה שאין לה וסת עדיין כ"י. וכ"כ צו"ע המוצא בסק"ב אות צ'. וכ"ד הרי"ג וידנפולר המוצא באמרי כהן דבסמוך, ושכן נקטו הפוס' צפשיטות.

אולם צצית משם ססק"ה, כתב עפ"י התוס' הני' צחק"ל הני', דנראה דגם ייחוד דפנויה נדה ה"י רק איסור דרבנן, מאחר דיש היחוד לאיסורה, א"ה ללמוד משאר עריות כ"י, וכמ"ס ציאר גבי חתן שצסק"ו, ע"ס. [ומ"ס צחק"ל דהך לא חשיבא יש היחוד משום דאין מתפיים כ"י, עי' צתו"ת המוצא בסק"ה אות ג' צד"ה כתב, דענין דיש היחוד ה"י נמי קולא צע"ס האיסור, דמ"ס א"ן ללמוד מאיסור אחר שאין צו היחוד כלל]. גם הרי"ה מקובנה (צע"ל צאר יחזק) כתב צחק דצרי' צחשו' שצמור ואכלות דנ"ד ע"ג, דגם ייחוד דפנויה נדה ה"י רק דרבנן, כיון שיש היחוד לאיסורה, כתוס' סוטה ד"ז כ"י *. וצ"ח אליעזר עמ' קפ"ט כתב שכן מצוהר מתו"ד הרי"ס צן הנו"צ צמהדו"ת לארע"ז ס' ל"ז ד"ה ואין, וצמ"ט ק"ע הצי"א מ"ס מהר"ם צקו"י דצרי' שלום ל' נחל צרית אות ל"ט, דנדה אינה בכלל ג"ע לענין ליהרר, עפמ"ס החנוך סוף מנחה רל"ז, דכל דתפסי צה קדושין אינה בכלל ג"ע, ושכ"כ צשו"ת פנ"י ח"צ ס' מ"ד, והעיר דלפ"ז י"ל נמי לענין ייחוד דפנויה נדה דה"י רק דרבנן, משום דנ"ד ליחוד דעריות דלמי לאס דלא תפסי קדושין. וצמ"ט רל"ז מצאר שכ"ד התורה חסד הני', מציאר שם צטעם דיחוד דפנויה ה"י דרבנן אף דיש איסור דקדשה, משום שיש היחוד לאיסורה, א"כ מטעם זה ה"י גם כשהיא נדה דאין לחלק בזה צין חייבי לאוין לחייבי כריתות, וכדומה שם דל"ז עור צ'. [ומצוהר צל"ל שם דעתו דלסבובים צחתן שצסק"ה הני' דה"י מדרבנן, ה"י צפנויה נדה, ולא נחית לחלק צין "יש היחוד" "לסופה" להיטהר, עי' צאמר"כ דבסמוך]. ועי' צו"ע יחזק [לר"י קלנצו"ג] ס' ט"ז ערוה ה', מ"ס להוכיח דה"י רק דרבנן, ומ"ס שיש לדחות לפי תירו"ל האחרון שם.

ובאמרי כהן (לר"מ האלענדער) ס' כ"ו ציאר צסוף דנ"ג דדין זה ה"י פלוגתא דרבותא, דאחר שכתב נמי להתוס' דסוטה ודסנהדרין הני' ה"י פנויה נדה רק מדרבנן, כיון שיש לה היחוד, הוסיף, שכ"ד רש"י צפי' לאצות פ"ב מ"י, דלח"ה דתנן, וכל דצריהם כגחלי אש, כתב, וכל דצריהם אף קלות שצקלות, כ"י פורן גדון של חכמים, כגון ייחוד של פנויה שסתם אשה נדה ה"י שצמור אפי' צנדה עד שצצו צמים, וחכמים גזרו אף אם צנלה שהרי גזרו על ייחוד פנויה ל"ס עברה ול"ס עמאה, עכ"ל, הרי להדיא דגם ייחוד פנויה נדה בכלל הגזירה, [וכן דייק צדעת רש"י צ"ח אליעזר ח"י]

להוסיף את הריב"ש ועו"פ שכתבו תוך דבריהם דנדה ה"י בכלל עריות, ועי' גם בלשון הרא"ש המוצא בחק"ל שבסק"א אות ג'. וגם יש להעיר מ"ס בתלמודן ביבמות דף י"א א' דסוטה פטורה מיבום משום דטומאה כתיב בה כבשאר עריות, ערש"י שם, הרי ארר"ב משום דאקריא טומאה ה"י בכלל עריות, ועי' גם בנבוכ"ד ליו"ד סוס"י ק"ב דמבאר דטומאה ואיסור ביאה דנדה הם שני ענינים, ושכתוב בהדיא בלשון שכיבה, וע"ד הירוש' הני' אולי י"ל, דרק להס"ד קאמר, דהו"א דנדה שאני ואין ללמוד איסור הערה מאחות, אבל לקושטא דמילתא דהתורה כתבה איסור הערה בנדה עצמה, שוב י"ל דאין חילוק בין נדה לשאר עריות לכל מילי'.

(*) ובעצי זית בקו"י זכרון בנימין ס' ט"ז, כתב, דלהמבואר בירוש' ס' דסנהדרין ח"ה ובפ"ז דשבת ה"ב, דנדה אסורה רק משום טומאה ולא משום ערוה, ע"ס במפ', א"כ י"ל דרק בערוה אסרה תורה היחוד ולא באסורה משום טומאה, וזהו הענין דגזרו על פנויה, דסתם פנויות נדות הן, וגזרו גם על האסורה משום טומאה. והרי"א מקובנה בתשו' שבמור ואהלות הני', כתב ג"כ לדנונו דנדה ל"ח כעריות, דהא אין דבר שבערוה פחות משנים, ונדה נאמנת כע"א באיסורין כ"י, [ואפשר דבמ"ס אח"כ דפנו"י נדה גמי אסורה רק מדרבנן הסתמך גם ע"י. מיהו המחבר שם ובחי' ליו"ד לסי' קפ"ג אות י"ג הביא הוכחות מראשונים דגם נדה ה"י בכלל עריות, ע"ס. ויש

ושמאי והלל גזרו על ייחוד כותית

נמצא

אוצר

ס"ק ח אות ב — ס"ק ט אות ד

הפוסקים

מיהו למעשה לא התיר שם בסברא זו, דמלכד מה שהוסיף, דנ"ד
הא ליכא איסור יחוד דהשכנים ויולאים שם וכי"ל,
רק חששו לאיסור דלא ידור עם גרושתו דקול מאיסור יחוד דפנויה,
דמלכד יש לו עיקר בחורה, וכחז עוד טעמי היתר השייכים לגדונו,
וגם שגד"ז הרי היתה אשתו וכבר צעלה ולא תקיף ילדו, עם כל זה
מסיים, דאף שיש לנרף כל הסברות ויהי מקום להקל, מ"מ לא באנו
למודיעו להחריג משום זה, אלא דנתי שיתנה בפירוש בשעת הכנה, שאם
יבעלה יהא הכנה בטל למפרע, דככה"ג נראה דשזר אין חשש יחוד
פנויה. וע"ש מה שדן לענין היחוד בגד"ז צלילה מטעם דהשכנים
נכנסים שם, ומוצא בסק"א אות י"ג.

ט. על ייחוד כותית. א. כתב הפרישה אות א' דהא דהורכרו לגזור
על יחוד דכותית ולא הוכיח צלילה גזירת דוד על פנויה
ישראלית, אע"ג דאפשר דציאח דכותית גריעת מציאה דפנויה ישראלית
כר, נראה משום דדוד גזר רק בישראלית שיכולה לצוא לידו עריות,
שאם יתיחד עם זו יתיחד נמי עם הערוה, משא"כ דכותית שאינו יכול
לצוא דכותית לידו עריות. והציאו בס"ס דסק"ב. והע"ז סק"א כתב
דדוקא בישראלית [גזר דוד, כיון] שיש בה איסור נדה דאורייתא,
משא"כ בגויה, דנשג"ז הוא מדרבנן.

ב. ולענין כהן. כתב במנחת חנוך מזה קפ"ה אות ג', דנראה
פשוט דלכרמז"ס פ"ג דאסור"ה ה"ג דכח הכא על
הכותית [אף שלא זינתה מקודם] לוקה מהתורה משום זונה, אסור
כהן מהתורה להתיחד עמה, להפרישה דגם חייבי לאוין אסורים
ביחוד מהתורה. [כמוצא בסק"א אות ג', וע"ש שיש חולקין. וע"י
במנ"ח מזה רס"ו אות א' שאחר שהציג דעת הרמב"ם הכי"ל,
הביא דהמג"א סי' ק"ג סקמ"ה מדייק מודרי הרמב"ם פ"ד
דאסורי מצח ה"ה, דאסור בהתווסף [צ"ע ל"ו ז' ד"ה משום] שאינו
חייב על הכותית אלא בזינתה מקודם. ועיי"ע בה דאסור"ה פ' לסי' ו'
סקמ"ט, וסי' ע"ז סק"ז].

ג. וכותית אשת איש. כתב במנ"ח מזה קפ"ה הכי"ל, דלהתווסף
[בדקדושין כ"א ז' ד"ה אשת, וע"י צא"ה"פ סי' ט"ז
סק"ג] דחייב עליה צעשה דודקן צאשתו ולא צאשת חצורו, אסור
היחוד מהתורה להפרישה [הכי"ל צא"ה הקודם], ודוקא כותית פנויה
היא צלילה הגזירה. אולם צעמק הלכה [שצסק"א אות ד'] חמה ע"ז,
דחייבי עשה גם להפרישה אין בהם איסור יחוד מהתורה. [וע"ש
דעו"פ סב"ר בהמנ"ח שם דגם ח"ע הוי כחיי"ל]. גם ציד שלום סי'
ס"ט אות ע"ו, אחר שכתב דעת התוס' הכי"ל יחידא, הוסיף,
דגם להתווסף הוי היחוד מדרבנן, דהא הטור כתב דרק יחוד דעריות
[מהתורה], והפרישה הוסיף גם חיי"ל, אבל פשיטא שצנכרית אף
צאשת איש ודאי דלי"ה מהתורה, דהרי צע"ז דל"ו ז' קסתם דאחו
חלמדי צ"ש וצ"ה וגזר אפי' אייחוד דבת עכו"ם ולא מחלק בין
פנויה לא"ה.

וכותית שבעלה עמה, או שבעלה בעיר. עסק"א אות ט.
ד. יחוד עם שפחה. כתב במנחת חנוך הכי"ל, דלדעת אונקלוס ודעמי
דשפחה היא צללה [כמוצא צא"ה"פ סי' ט"ז סקמ"ט ע"ש],
היחוד

לרש"י הוי כל איסור יחוד רק מדרבנן, וכה"ה שצסק"א אות א', ואפי'
בשאר עריות, וממילא ליכא ראי' מדברין להסוברים דאיסור יחוד בכללו
הוא מהתורה.

(*) והוסיף עוד, דאם כוונת מעכ"ת משום דאפי' תטבול אחי אסורה
לו דאינה אשתו, מ"מ בזה הרי יחוד פנויה הוי רק מדרבנן כו'. ולהלן שם
מבאר, דאיסור קדשה שבפנויה, הוי גמי יש היתר לאיסורו, שהרי יכול
לבעול לשם קדושין כו', עסק"א אות ג' ד"ה כתב, דיש חולקים בזה.

ח"ו עמ' קפ"ט כו' *], אולם מלשון הרמב"ם משמע להדיא דהיחוד
דפנויה נדה היא צלילה עריות כו' [וכעמי"ש צטוט"ד שצסק"ו]
שאסורות ביחוד מהקבלה, דהיינו מהתורה כו' [עסק"א אות א'].

ושם צסי' כ"ז הביא מ"ש הר"י וידנפלד [צעל חזון נחום] גם עפ"ד
התוס' הכי"ל דהוי מהתורה, משום דל"ד לאשתו נדה דסופה
ליעבר, משא"כ פנויה כו', והשיב, דאף דכ"ה לשון התוס' בסנהדרין
דלא אסרה תורה יחוד אלא דעריות כעין אמו דלא עבדה דמשתרי
אבל נדה סופה ליעבר, ע"כ, מ"מ אין כוונתם דדוקא משום דסופה
עומדת ליעבר אין ללמוד מאמו, דז"א דזיל בחר עממא, דכיון דכל
הילפותא הוא מאמו א"כ גם פנויה כיון שיש לה היתר צא"ה אופן
שהוא, דסו"ס יכולה ליעבול וליעבר ** שזר ל"ד לאמו שאין לה
היתר צא"ה אופן צעולם, ורק משום שהתוס' בסנהדרין קאי על דברי
הגמ' דמייתי קרא דסוגה צא"ה ליהוי להגמרי היחוד עם אשתו
נדה, משו"ה קאמרי קושטא דמילתא דהיינו דוקא ציושבת תחת
צעלה וסופה ליעבר, משא"כ בפנויה נדה דעכ"פ אסור מדרבנן,
אבל לסלק איסור תורה סגי בסברא דיש היתר לאיסורה [גם משום
שיכולה להעבר בנדה], ואמנם התוס' צא"ה לא הביאו כלל הא
ד"סופה" ליעבר, והיינו משום דהתם לא מיירי בהיתר היחוד צאשתו
נדה אף מדרבנן, דשם לא הוצא הפסוק דסוגה צא"ה ליהוי, אלא מיירי
רק מדין תורה, דהא יליף מינה ק"ו כו', וצ"ה סגי בסברא דיש לה
היתר, וא"כ ה"ה בפנויה נדה, וגדולה מזו איתא צרש"ש שם שחי'
קושית רעק"א על התוס' שם כו' משום דסופה ל"ד לעריות דאפשר
שחל עברה, ע"ש, הרי כתב דאין ללמוד משם גם צא"ה שחל
מוחלת, כ"ש בפנויה צא"ה יש היתר כשתראה לטבול, גם מ"ש כח"ר
שכן נקטו הפוס' דפנויה ל"ד לאשתו נדה שסופה ליעבר, הנה
במקור הדין צצ"י ליו"ד סי' קנ"ג, צעמק שמוחר להתיחד אחר שצעל
עם בלתי נדה, כתב, משום שיש היתר לאיסורו, ואין ילדו חוקפו, ולא
זכיר כלל העעם משום ש"סופה" להעבר.

ג. אם מותר יחוד עם פנויה כשהוא חולה. צרע יתחק (לר"י
קאנלצוויג) סי' ע"ז, צחולה מסוכן צמחלה נמשכת שהסכים
לחת גע לאשתו כדי להצילה מזיקת יצום לאח רע מעללים, אף צחנאי
שח"י מותר לדור עמו ולשמשו שלא יהא מוטל כאבן, אחר שהאריך
צ"ד היתר בגד"ז משום שהשכנים ויולאים נכנסים כו', הוסיף צערוגה
ד' להוכיח להתיר יחוד דפנויה צכה"ג, מהא דפסק צח"י דכשהוא
חולה מותרת אשתו נדה ליגע בו לשמשו כו' דלי"ה להרגל דבר כו',
עיו"ד סי' קצ"ה, וא"כ הדברים ק"ו, ומה התם דלכמה פוס' הגניעה
אסורה מהתורה, ואפי' למ"ד מדרבנן מ"מ חמור איסורו, ואפי'
היתר צחולה מטעם הכי"ל, וצ"ל דצמקום חולי לא גזרו רבנן, א"כ כ"ש
דיש להקל צכה"ג צאיסור יחוד דפנויה צמנ"ה שחמור מכלל, כמ"ש
צסנהדרין דכ"צ דהיתר דלוד יחוד ולא לגרש אפי' א' מפלגשו משום
דקשין גירושין, א"כ כ"ש דיש להקל צמקום חולי, וגם מה"ע דקשה
חליה מאוד וצפרט עם אחירע כמוהו [שצמנ"ה צשאלה, שהתפאר
שאם ידקקו לחליהו יקח כל אשר לה].

(*) ואף דממ"ש ברישא דגזרו, אף כשתבלה", לכאורה יש לדייק
דרק על טהורה היתה הגזירה, מ"מ מדמסיים, "שהרי" גזרו כו', דמשמע שבא
להביא הוכחה שהגזירה היתה אף בטהורה, הרי טפי הול"ל, "שהרי כשהיא
בנדתה מהתורה אסורה ביחוד, וע"כ שהגזירה באה להוסיף אף בטהורה",
ומסיים כנ"ל, יש להוכיח כמ"ש המתברים הג"ל, ויש להוסיף דגם תחילת
דבריו במ"ש אף קלות שבקלות, יל"פ כו, דה"ה, דאפי' כשהיא נדה הוי
היחוד רק מדרבנן, וכשהיא טהורה הרי נחית דרגא, אם לא שנאמר דאולי

באר הגולה

ה חומת דרב קדושין ד'
פ"א ע"א

נמצא ה כל המתייחד עם אשה שאסור להתייחד עמה בין ישראלית
בין כותית מכין את שניהם [ד] מכת (א) מרדות האיש והאשה
ומכריזין

ביאור הגר"א

[ד] מכות מרדות. כמ"ש
הרמב"ם שם ואיסור
ייחוד העריות מפי
הקבלה ר"ל דאסמכתא היא ואף להסוברים שד"ת הוא מ"מ אינו אלא עשה :

באר היטב

(ב) מרדות. אצל חז"ל אסורים ח"ל על נעלה ולא פנויה על כהן בשביל היחוד. תוס' ונ"י :

הפוסקים

סי' ט אות ד — סי' יא

אוצר

פ"ד קדושין דין כ"ב, וע"ש בפתיחה. ועיי' בנתיבות לשבת סק"צ
שביאר מהיכן מוכח דגם צידוע שכוף פסול חז"ל אסורין.
וכתב בידי אליהו (לר"א גאליפאפה) דק"ו, דרש"י שפי' דה"ל
אסורין קאי על ח"ל, חולק על הטור, וסובר דפנויה
שנתייחדה עם פסול נפסלה לכהונה, ולכ"כ לא הזכיר זה השו"ע
לפי שאין זה דין מוסכם, ואף דהלכה כר"ג בנתיבות דר"ג ח'
דבראיה מדברת עם ח"ל, דפי' בגמ' דהיינו נסתרה, דלר"ג
דנאמנת וכשרה, היינו שנאמנת לומר שכשר היה, אצל נסתרה ודאי
עם הפסול, לכו"ע נפסלה משום שמה נבעלה, וע"ש מ"ש להוכיח
שכ"ד הרמב"ם, והוסוף, ואף שלא כ"כ מפורש, אפשר שלא הולך
לכתוב, שגלמוד מדין שצויה שנאסרה לכהן משום שנתייחדה עם הגוי,
ומה לי גוי מה לי פסול. וכתב עוד, ואפי' יאמר האומר דהרמב"ם
אינו סובר דנתייחדה עם הפסול נפסלה, מ"מ בנתייחדה עם הגוי
ודאי נפסלה כדון השבויה, וכ"כ צ"ה"ג כו'. [עיי' צוה צ"ש
לסי' ז' סק"ד].

אולם בנויר השם, אף שמתחילה נמי הבין כן דעת רש"י, וכתב,
דכוונת המ"ס שלינו ע"ד הטור דהוא ע"פ החוס' דקדושין,
הוא משום דלרש"י הכ"ל ושכ"פ ר"ת בחוס' כחצות דר"ג דיה
מעלה, דה"ל אסורין קאי על ח"ל, משמע דפנויה לכהן תאסר, וכ"כ
לפי ר"י דשליטן שבתוס' שם [מוצא בד"ה ולענין, דבסמוך], אלא
שהטור פסק כהחוס' בקדושין, צ"ח מסיק, דזה דוחק, דלמה לא
פסק כרש"י ור"ת, אצל באמת אפי' לפרש"י חז"ל אסורין פנויה לכהן,
והא דמשני בנתיבות שם [הא' דנסתרה אסורה והא' חז"ל אסורין
על היחוד, ומשני שא"כ] דמעלה עשו ביוחסין, היינו לר' יבושע,
אצל לר"ג מותרת, וקו"ל כר"ג, וז"ל, ואף דר"ג אינו מכשיר אלא
באומרת דכשר הו', והטור כרוי מכשירה אפי' הוא פוסל צדיחה,
כבר חירלו החוס' בקדושין, דר"ג מיירי צמודות שנבעלה, אצל כהן
מיירי דאינה מודית, אלא דהי' יחוד לחוד, מש"כ אפי' ידוע שהוא
פוסל לא נאסרה.

וביר אחר ח"ל הגה"ע אות ז', דהא מ"ש צדי ח"ל הכ"ל שכ"ד
הרמב"ם, דהא בה"מ צפ"ח דאסור"כ ה"ל דיוק ממ"ש הרמב"ם
שם, דברשות גוים נאסרה, ולא כתב, כיון שנתייחדה עם הגוים,
משמע דוקא כשהיא חצושה תחת ידם, אצל נתייחדה מדעתה מותרת,
ואין אסורים ביחוד בלבד, ע"כ, וכ"כ הר"ן שכ"ע דעת הרמב"ם.
[ועיי' צ"ח ז' סוס"ע ו"א שכ"פ גם הרמ"א, וע"ש בחלו"כ סק"ט
בשו"ת מהר"ם והל"ה, וסקע"צ צדרי ישר].

ולענין קרובי המתייחדים. בחוס' כחצות דר"ג ח' בסד"ה מעלה,
כתוב מהר" יוסף דשליטן, דאין אסורין על היחוד, איירי
בפנויה, ולא איירי לכהונה, אלא חז"ל אסורין אותה לבנו כשנתייחד
עם אביו, לר"י דאסר באנוסת אביו, ביצמות דל"ז ח'. וביש"ש פ"ד
קדושין סי' כ"ב מפרש הא דאין אסורין, לענין שמוח ליקח אמה
או אחותה או בנה, אף שבמנהג עם הפנויה אסור [מדרבנן] צאלו,
כדאיתא ביצמות [דכ"ז ח' ודל"ז ח' וברמב"ם פ"ב דאסור"כ ח"א],
שמוח שלבו גם זה וזה עמה גם אחר שימא אמה או בנה, אצל
משום יחוד חז"ל אסורין. וכן דן בנתיבות לשבת סק"צ, ע"ש.

יא. מכת מרדות. כ"ה ברמב"ם, והב"ח פי' כן גם בטור, אף
שכתב סתמא מלקין אותה, ובפרש"י בקדושין דפ"א ח'
וכחצות

היחוד עמה אסור מכה"ח [להפרישה כ"ל], ולהרמב"ם דשפחה היא
רק אסור דרבנן, נראה דהיחוד עמה בכלל בגזירת שמאי וכלל [ולא
בגזירת דוד, כיון] דליכא בה עריות, כמו עכו"ם, ואין סביר לומר
שלא חז"ל בכלל גזירה כלל. [מיהו לפי טעם הט"ז הכ"ל בזה ח',
י"ל דשפחה היא בכלל גזירת דוד, דהא שפחה מעמאלה צנוה, כדפסק
הרמב"ם צפ"ח דמטמא משכב ומושכ כ"ד].

י. מכין את שניהם. א. כ"ה לשון הרמב"ם פכ"ב דאסור"כ ח"ג
ולשון הטור, מלקין אותה. [וכ"ה בזה לדרך מאמר ג'
כלל ד' פ"ג]. וכתב הב"ח, דאפשר דנקט רק "אותה", כיון שבנתיבות
חז"ל מלקין אלא אותה, ואפי' שבישראלית מלקין את שניהם.
ובבית משה סק"צ מוזכר שבהרמב"ם והטור מיירי באופנים
חלוקים, שכתב, שהטור סובר שאין מלקין אותה, משום
דמיירי בנתייחדה עם מי שפוסל צדיחה, וכדסיים, אצל היא לא נפסלה
אם נתייחדה בו, לכן חז"ל מלקין אותה, דא"כ אהא מוליד לעו עליה
דפסולה לכהונה, [וכמו באשת ח"ל, ובשאר"ע בסמוך אלא שבא"ה
דחמיר שאתה מוליד לעו על צויה, גם אותה חז"ל מלקין], אצל הרמב"ם
שלא סיים כ"ל, וא"כ לא מיירי בנתייחדה עם מי שפוסל צדיחה,
לכן כתב שפיר דמלקין גם אותה, דמכילה תיתי לא ילקו אותה
כמו אותה.

אולם צעני אחרים סק"ג כתב דהטור סובר דהיא אינה לוקה
משום דגם בפנויה חששו ללעו זנות, כדאמרין בגיטין כ"ו ב'
שמה יאמרו גיעה קודם לנדה, (ובאשת ח"ל דיש לעו דמחזורת. חששו
עפי' שגם הוא אינו לוקה, דשמה יודע עיי' מי האשה שהתייחד
עמה ויולידו לעו על צויה). וכ"כ צפני משה סק"ג דעת הטור,
אלא שכתב דהלעו הוא סיסברו שזינחה בודאי, ויאל עליה לעו
דפסולה לכהונה דשמה זינחה עם פסול לה, (דהלעו ש"כ הע"ה
לא נראה לו, ע"ש), והטעם שחולק על הרמב"ם משום דלשיעתייהו
אזלי, דהטור אינו מנריך הכרח בפנויה כלל [בכס"ק בצ"ח], א"כ
אם ילקו גם אותה איכא לעו גם בפנויה כ"ל, משא"כ במה שמלקין
אותה ליכא לעו, דאפי' ידעו העולם שהלקוהו בשביל פנויה זו, א"כ
הרי נבעלה לכשר, אצל הרמב"ם פוסק שם דגם בפנויה מכריזין,
א"כ שפיר פסק דמלקין אותה ג"כ, דכיון דמכריזין חו ליכא לעו.
ב. בדין אין אסורין על היחוד. עכ"ה סק"צ דאין אסורין לא"ה,
ולפנויה לכהן. דין דא"ה מוצא צפ"ח סי' קע"ח סעיף ו',
וכתב בקדושין דפ"א ח', ובפרש"י דקאי על ח"ל. וכתב המחזירי
שם צ"ח רצותיו, דה"ה בנתייחד עם גרושתה שנשאת, ודלא כק"ת
חברים שאסרה לבעלה בנדון זה, ומשום מ"ש [בגיטין דפ"א ח'
בני נתייחד עם גרושתה] דכן עירי יחוד כן עירי ציאה מופני שלבו
גם זה, דהיינו כן, שלא אמרו כן כן וכו' אלא בנתייחד עם גרושתה
שלא נשאת, שמוותרת לו, ומתוך שלבו גם זה אומרים שצ"ה עליה
ביתר לשם קדושין, אצל אחרי שנשאת לאחר ונאסרה לו, הוי כח"ל
בעלמא, ורצותי התיירה. ועיי' צ"ח ז' סוס"ע ו"א לענין נתייחדה
עם עכו"ם ולענין נתייחדה לגויה, ובמ"ס שם.

ולענין פנויה לכהן, הכ"ל, כ"כ הטור, דהיא לא נפסלה אם נתייחדה
עם הפוסל צדיחה. וכתב הב"ח דהוא כפי' החוס' בקדושין
שם דה"ל אסורין על היחוד קאי על פנויה ו[לענין שלא] לאסרה
לכהן משום זונה, והוצא בח"מ סק"צ ובצ"ש סק"ג. וכ"ה צ"ש

ביאור הגר"א

[ה] ומכריזין עליהם. [ו] שם א"ל ר"ב מפרזיקא כו' ומפרש מכריז על פנויה: [ז] ודווקא כו' ואפילו כו'. ז"ל מהרי"ק אע"ג דק"ל כרבא בפ"ק

(ג) [ה] ומכריזין עליהם * : הכג [ז] ודוקא צידוע שמתייחד עמה חבל היא אינה (ה) נאמנת עליו (ריב"ש כ"י רס"ה) ואפילו עד אחד אינו נאמן (מהרי"ק שו"ט קפ"ט**) [ז] ומכל מקום במקום שנראה לצית דין דאיכא למיחש לאיסורא לרי"ך להפריש (שם צריכ"ש). ו חוץ מאשת איש שאע"פ שאסור להתייחד עמה אם נתייחד אין (ה) לוקין שלא להוציא לעז עליה שזינתה ונמצאו מוציאים לעז על בניה שהם ממזרים: כל

דסנהדרין ברבעני לרצוני ח"מ בעד כשר ובצירוף ע"א עמו אבל ע"א לאו כלום כמ"ש בקידושין ס"ה ב' ותסברא ע"א בהכחשה כו' ובפרק ע"פ כי הא דטוביה כו' ואפילו לומר לשנאותו אסור כמ"ש שם אלא לאו כה"ג כו' מהו למימרא לרבי כו': [ז] ומ"מ במקום כו'. כמ"ש בפ"א שם ופ"ה דיבמות בההוא דדיים אחמתי ואע"ג שאין עדות:

* בדפוס ויניציאה שכ"ה ושל"ה, איתא: עליה. וכ"ה ברש"י הגו' באוצה"פ, ובלבוש. ** במהרי"ק דפוס ורשה הוא בשורש קפ"ד (השני).

באר היטב

(ג) ומכריזין עליהם. קאי על פנויה. עיין ח"מ: (ד) נאמנת. אפילו אם תונעת אותה ולומדת שהולך ממנו ואפילו אם נודאי נא עליה אמרינן שחל זנתה גם עם אחרים והוא פטור אפילו משנעוה משום דהחורה האמינה ריב"ש סי' ת"א. אע"ג דאם

הפוסקים

סי' יא - סי' טו א

אוצר

[וכחצות ד"ג א'] דהיינו מכת מרדות. וכן מצוה צריכה אוח ה'. ועי' במאירי בקדושין שם, ד"מ מלקות גמור ובעריות וצחיצי לאוין וצבתו צו, ומכה הן עידי יחוד הן עידי ציאה, ואין הדברים נראין, שלא אמרו הן הן כו' אלא צגרושמו מטעם דלבו גם צה, הלכך אין כאן חלל מלקות של מרדות.

ועב"ש ה"ל רס"ק"א דהרמב"ם לשיטתו דאיסור יחוד הוא מהקבלה כו' וכ"ה צע"י אחרים סק"ד. ותמה צמנח חינוך מלך קפ"ח אות צ', ה"א אפי' להסוברים דאיסור יחוד מהחורה, מ"מ ה"א לא מלאנו צו לאו, אלא מהדרש דאם מתיחדת עם צנה, ולא עם שאר עריות, וה"ל לאו ה"א מכלל עשה דאין לוקין עליו. וכן מצוה צב"הר"א סק"ד, וצפניי לקדושין דפ"א. וכתב צעניס למשפט לקדושין שם, שכן מצוה מה"א דרש"י ה"ל פי מכת מרדות, אף דסובר יחוד מהחורה, [כמצוה צב"הר"א]. וציעלת חן המוצא צב"הר"א כ"כ צדעת הרמב"ם ע"מ שחיוד מהחורה ומה שאין צו מלקות הוא לפי שאין צו לאו. [ועסק"ה ה"ה ה', ושם אות ז' סד"ה וצ"ס].

ובמנין המלקות צוה. עי' צלוצ"ה פ"ה ה' סק"ה.

יב. ומכריזין עליהם. כ"כ הרמב"ם צפ"כ צד"א ס"ג, והיינו מ"ש בקדושין דפ"א ה' דמר זוטרא מלקי על היחוד ומכריז, וקאי על הפנויה, דביחוד דא"א אין מלקין כלל, כדבסמוך צש"ע.

מח"מ סק"ג וצ"ש סק"ד. והוסף הח"מ דהטור לא כתב כרוז זה, ורש"י שם פי דמר זוטרא קאי על א"א שמכריזין עליה לעובתה שלא זינתה אלא נתיחדה. [והכוונה דלפרש"י א"ש דעת הטור, דלרש"י סובר מר זוטרא ה"ל דמלקין גם על יחוד דא"א, ומש"ה הלך הכרח, וכנראה רק עליה משום לעז הצנים, וללעז אחר לא חששו להכריז, וא"כ לפ"מ דק"י"ל דאין מלקין ביחוד דא"א, הרי ליכא דין הכרח].

וכ"כ המאירי שם דמסוגית הגמ' למדנו שלא נאמרה הכרה אלא צא"א להסובר דמלקין, ומ"ש הרמב"ם לא נראה.

ולהרמב"ם והשו"ע, דקאי דין זה רק על פנויה, כתב הח"מ ה"ל דהוא ג"כ לעובתה. וצוה צפני משה סק"ג, דהיינו כדי שלא יסברו השומעים שהלקוח שזינתה צודאי ואלא עליה לעז שפסלה להכונה, דשחל זינתה עם הפסול לה, וצאמח לר' יהושע

הנה יתכן דעיקר הוכחת המאירי מהסוגיא דמר זוטרא קאי ע"ד א"א, הוא מדברי ר"ב דהתם, ע"ש, א"כ לפמ"ש בבהג"ר"א דהרמב"ם דמפ' דקאי אפנוי, לא גרס הא דאר"ב. א"כ ליכא הוכחה נגד הרמב"ם. ועמ"ש בזה ביד אהרן ח"א הגה"ט אות ח', מהדיי אלי' דק"ו א'. ובאבני גזית

בחלק דברי מאיר, ביאר בטעם השמטת הטור להא דמכריזין, משום דמפ' כהתוס' דהסוגיא איירי רק בפנויה, וע"ז אמרו דמר זוטרא מלקי ומכריז, ה"ל דפנוי מלקין גם אותה ומכריזין שלא זינתה ולא נפסלה מהכחונה,

דכ"ה ג"כ לעובתה. וצוה צפני משה סק"ג, דהיינו כדי שלא יסברו השומעים שהלקוח שזינתה צודאי ואלא עליה לעז שפסלה להכונה, דשחל זינתה עם הפסול לה, וצאמח לר' יהושע

הנה יתכן דעיקר הוכחת המאירי מהסוגיא דמר זוטרא קאי ע"ד א"א, הוא מדברי ר"ב דהתם, ע"ש, א"כ לפמ"ש בבהג"ר"א דהרמב"ם דמפ' דקאי אפנוי, לא גרס הא דאר"ב. א"כ ליכא הוכחה נגד הרמב"ם. ועמ"ש בזה ביד אהרן ח"א הגה"ט אות ח', מהדיי אלי' דק"ו א'. ובאבני גזית

בחלק דברי מאיר, ביאר בטעם השמטת הטור להא דמכריזין, משום דמפ' כהתוס' דהסוגיא איירי רק בפנויה, וע"ז אמרו דמר זוטרא מלקי ומכריז, ה"ל דפנוי מלקין גם אותה ומכריזין שלא זינתה ולא נפסלה מהכחונה,

דכ"ה ג"כ לעובתה. וצוה צפני משה סק"ג, דהיינו כדי שלא יסברו השומעים שהלקוח שזינתה צודאי ואלא עליה לעז שפסלה להכונה, דשחל זינתה עם הפסול לה, וצאמח לר' יהושע

הנה יתכן דעיקר הוכחת המאירי מהסוגיא דמר זוטרא קאי ע"ד א"א, הוא מדברי ר"ב דהתם, ע"ש, א"כ לפמ"ש בבהג"ר"א דהרמב"ם דמפ' דקאי אפנוי, לא גרס הא דאר"ב. א"כ ליכא הוכחה נגד הרמב"ם. ועמ"ש בזה ביד אהרן ח"א הגה"ט אות ח', מהדיי אלי' דק"ו א'. ובאבני גזית

בחלק דברי מאיר, ביאר בטעם השמטת הטור להא דמכריזין, משום דמפ' כהתוס' דהסוגיא איירי רק בפנויה, וע"ז אמרו דמר זוטרא מלקי ומכריז, ה"ל דפנוי מלקין גם אותה ומכריזין שלא זינתה ולא נפסלה מהכחונה,

דכ"ה ג"כ לעובתה. וצוה צפני משה סק"ג, דהיינו כדי שלא יסברו השומעים שהלקוח שזינתה צודאי ואלא עליה לעז שפסלה להכונה, דשחל זינתה עם הפסול לה, וצאמח לר' יהושע

אוצר

סי' טז אות א-ב

הפוסקים

מהח"מ סק"ה מהגמ' בקדושין דפ"א ח' ועי' בנתיבות לשבת סק"ג, שביאר דאף דהיא עוברת על דת ומלוה לגרשה, כבסי' קפ"ו, [ע"ש סוסע"י ד' וצ"ש סק"ב דלא בכל גווי הוי זבא עושה], מ"מ אין מזה חשש לעז על הבנים, משום דכשנגרשה מדעתה י"ל דמשום שאר קטעות גירשה, דדוקא כשצ"ד מכריחין אותה להוליאה יש לעז, וכן מוכח ממ"ש ביבמות דכ"ד ז' גבי נטען על ח"א, מאי אריא דחני הוליאיה לחני הוליאיה. [ועמ"ש ברש"י קדושין שם, על משה"ק לאידך גיסא, דנימא מדלא מחייבין ל' להוליאיה לא יכ"י לעז אפי' ילקוח כו'].

ועיין בתוספות חיים ס"י זכ, שכתב, דמסתבר דרק בנתיבות עם אשה אחת שייך החשש לעז, ואין מלקין, משא"כ בנתיבות עם נשים הרבה, (כלומר עם כל אחת לחוד) ל"ש הלעז כו'. ועי' בתשו' מהר"י אסאד ח"צ ס"י פ"ט, דנכח לחלק (ע"פ הקושית ד') הסוגיות דקדושין המובאים בזה (הסמוך), דבמתייחד עם חמותו דגויסה צ"י יש מלקות גם כשהיא ח"א, ולי"ה משום הלעז כו', ומ"מ אין מלקין ביחוד דח"א היינו בשאר עריות כו', וגם ר"ה לחלק בין חשוד על ח"א או לא כו', אלא שהאריך להוכיח עפ"ד ר' ירוחם שהביא, שאין לחלק בכל זה, ע"ש.

ב. ואם גם לאיש אין מלקין. כתב הב"ח דמדברי רש"י [וכר"ן] בקדושין דפ"א ח' צ"ה אחת מוליא לעז, שכתב, שיאמרו ר"ה שזינתה לכן "הלכות" כו', משמע דדוקא כשגם מלקין אותה איכא לעז, אבל אותו לבד מלקין, דמאן ידע שבעבורה הלכותו, וכן מוכח ממ"ש רש"י [וכר"ן] שם גבי צעלה בעיר אין חוששין ליחוד, [דהיינו ח"ת] להלקות כו', אלמא להדיא דבאין בעצל בעיר חוששין להלקותו, אי"כ ע"כ ה"א שאין מלקין ביחוד דח"א, היינו רק שאין מלקין אותה, אבל הטור שכתב אין מלקין אותו, נראה שנמשך אחר דברי הרמב"ם שכתב דעל יחוד דפנויה כו' מלקין שניהם חוץ מח"א דאין לוקין כו', דמשמע דאין לוקין כלל קאמר. וכתב בעני ארזים סוסק"ג שכן מפורש בפכה"מ להרמב"ם [בסוף קדושין, וכ"ה בסנהדרין פ"א]. וכתב"ס סק"ו כ"כ ע"ד השו"ע דגם אותו אין מלקין, ומביא ח"כ לדיוק הב"ח מרש"י דאותו מלקין. וכן דיוק בדברי רש"י היש"ש המובא בסמוך, ע"ש. וכ"כ בישועות יעקב סק"ב דדיוק הב"ח ברש"י נכון, והט"ז [הנ"ל בסמוך] חולק עליו בלא טעם.

ובתב' בלח' נבי סק"ז, דכ"מ קת' כחילוק הב"ח ברש"י, בקדושין ד"ז צ', דליתא שם דרב מנגיד נחתא דדר צי חמוה, הרי דמלקין אותו לפי שנחשד על חמותו, אף שיש לעז על צניה, ודוחק לאוקמי בנחלמנה דהיא פנויה, דהא צי חמוה קאמר משמע דחמו חי. מיהו לפמ"ש המקנה שם ד"כ ליכא ראי', דאחר שהקשה נמי משם להא דאין מלקין ביחוד דח"א, וכתב נמי דדוחק לאוקמי בנחלמנה, וגם אין לומר דביחוד יש חשש לעז עפי' מדיר כו', הוסיף, דגם לפרש"י לפי הב"ח קשה, דהא העטם דאותו מלקין הוא משום דאין מפרעין על אחי אשה לוקה ואין לעז, אבל הכא דמלקין אותו על דדיר צי חמוה, הרי איכא לעז כו', אלא ל"ל דבאמת ר"א דסובר דפ"א דאין מלקין ביחוד דח"א סובר כנהרדעי דד"כ [דאמרי דרב לא ה' מנגיד, וחלוי משום הלעז], ולישנא קמא שם דאמרו דרב מנגיד פליג על ר"א, [וא"כ לדירן דקו"ל כר"א, גם אותו אין מלקין]. וכן אין ראי' משם לפמ"ש מהר"א אסאד ח"צ ס"י פ"ט דהתם מיירי באין לה צנים, דכתב הע"ז [שבאות ז'] דבכה"ג מלקין, ושהפג"י שם דגם בכה"ג אין מלקין עכ"ל דיפרש דהתם מיירי בפנויה, ושבגל"פ להב"ש סק"ו דמוקי בזה ל' ירוחם דמשם מקורו, ולא דחיקא להו לפרש כן.

והמקנה לדפ"א דוחה ע"פ דבריו הג"ל גם ראי' השני דהב"ח מרש"י ע"מ, ממ"ש לענין צעלה בעיר דאין מלקין, דהא י"ל דרבה דאמר כאן דצעלה בעיר אין חוששין, סובר בלי"כ דד"כ דרב מנגיד, וכדסבר נמי התם רב יוסף, [וכמר זוטרא דהכא דגם ביחוד

דח"א מלקין] ולזה פרש"י דצעלה בעיר אין מלקין. וכן דחה בשער יוסף תשו' ג' צ"ה וחזה, וע"ש שכתב דלכתי מוכח כן מהר"ן שם, שפי' ברש"י דח"א צעלה בעיר להלקותו, והוא הרי קאי על הרי"ף דכתב דרבה ולא הזכיר לדמר זוטרא כו', מיהו יש לדחות דהר"ן רגיל לנקוט לשון רש"י אף במקום דלא ס"ל כותי, וכמ"ש הפ"ח בל"ח ס"י ת"ע, ודוחק. [ויש להעיר דהב"ח ע"מ, כתב כע"ז כהגותיו לגמ', שפ"ד רש"י שם, כתב, כלומר להלקות ולהכריז כסדרת מר' זוטרא].

והט"ז סק"ז חולק בהדיא עמ"ש הב"ח הג"ל בדברי רש"י, וכתב דלא ידענא שום חילוק בזה, דודאי במקום שמלקין מלקין שניהם דהטור הכתוב אשה לאיש כו', ומ"ש רש"י גבי צעלה בעיר כו', התם מיירי באין לה צנים כו'.

והיש"ש צ"ד דקדושין דין כ"ב ובחכמת שלמה שעל הגמ', אף שכתב, דלכאורה נראה דאותו מלקין, וכסדרת הב"ח וראייתו מרש"י ממ"ש גבי צעלה בעיר, וכתב גם, ואף התוס' שם לא הקשו עליו הא בל"ח אין מלקין בח"א, אלא ודאי כנ"ל, מ"מ מסיים, רק שהטור כתב להדיא שגם אותו אין מלקין, ול"ע. וגם בפתיחה שם לדין זה כתוב, דגם אותו אין מלקין.

גם באפי' זוטרי סק"ז כתב דאף דהב"ח דיוק מרש"י כנ"ל, מ"מ מהרמב"ם ועוד פוסקים מוכח דשניהם אין לוקין, ואבחרייכו גררינן.

ג. אם מנדין או קונסין על יחוד א"א. כתבצ"ח ח"ג ס"י רמ"ע באשה שהלך צעלה מציתו ויאל קול שפלוני נכנס, לחלצה דרך גג, וכפי דבריה הרגישה צו כשירד מהגג והוליאהו בחירופין, ושלחו אחריו וטען שלא היתה כוונתו אלא כדי שילא עליה שם רע מפני שנתקוטטה עמו, ונידוהו, כתב דאם מפני היחוד נידוהו, אינו כהלכה, דהרי אמרו שאין מלקין על יחוד דח"א, ואם מפני פריאות שרואה לקלקל אשה על צעלה ולהשניאה בעיניו, יפה עשו. הוצא בקצרה ציד אהרן ח"צ הגה"ע אות ג'. ושם בהגב"י אות ג' מביא להריב"ש הג"ל סק"ג שכתב צדונו דאם פ' חשוד ראוי לגעור צו בציפה כו', וכתב, דמשמע דאפי' תיכף אחר שאמרה האשה כו' ראוי לנדוהו, אבל צדק אהרן ס"י ה' כתב [באשה שאמרה שפ' חספה, דמלבד שאין ממש בזה כו' הרי] אפי' אם פ' מוחזק על עריות [וראוי לנדוי מזמן אחר], אין ראוי לנדוהו עתה שא"כ אחי' מוליא לעז על האשה והבנים, [וכרי' מטעם לעז הבנים אין מלקין ביחוד דח"א. וכ"כ שם צ"ח ו', ומוסיף ומה מלקות שהוא קל אין מלקין כו' כ"ש שמתא דחמורה כו'], מיהו אפשר שגם דעת הריב"ש כן, אלא דדוגא קמ"ל דראוי לנזיפה, אבל לא יכ"י עתה אחר הולאת הלעז, אלא אחר זמן.

ובשו"ת מהר"י אסאד ח"צ ס"י פ"ט, באחד שהלך תמיד לצית גיסתו והעם כולו מרגינים אחריו, ואחרי שכתרו צו שלא יעבור עוד פתח ביתה, העידו עליו שעבר על ההתראה ונתייחד עמה, כתב דרק לענין ללקות מדרות [שהוא] עונש גופו ופרהסיא גדול איכא חשש לעז באשת איש, אבל שאר קנסות בממון ובזיון כבודו, ודאי שראוי ונכון לכל רב אצ"ד ולכל קהל קודש לקנוס את הנטען על ח"א, גם על העבר, גם לגדור גדר שלא יזיד עוד, והא ר' אשי דאמר שביחוד ח"א אין מלקין, איכו גופיה אמר במגילה כ"ה צ', האי מאן דסני שומעניה, שיוולאות עליו שמועות שהוא נושא שרי ל' לצווי כו', וה"ה מאן קאמר, יוכי' מי שיכיה, אף נטען מח"א, [חוץ מלרצא מרבין כסכו כלילה] כו'. וכל מעשיהם יהיו לנ"ש והכל בנחמא ובדעת.

ועיין צ"ח לקוטי חבר ח"ה ח"צ דף ק"יב עור צ' שבדון אשה שיאל קול שמלואה צדבר מכוער עם גוי, אחר שכתב שאין על מה לאוסרה, ושמ"מ תבוא האשה הנה בלא צעלה ודאדר אחי' קשות, הוסיף, וגם בזה אני נצור, דהא קו"ל דאין מלקין על היחוד דח"א משום

באר הגולה

ז מנאר בסוגיא דמ' ע"א
דף כ"ס ע"ב וכו' ש
נמשכה לקדושין ד' פ'
ע"ב

אבל

ג. י. [ח] כל אשה שאסור להתייחד עמה אם היתה אשתו
עמו הרי זה מותר להתייחד מפני שאשתו משמרתו

ביאור הגר"א

[ח] כל אשה כו' מתני'
בקדושין שם ואפילו
לרבנן כמ"ש תוס' שם
ד"ה ר"ש כו' וכו' גי' הרי"ף ורא"ש בזמן כו' ישן כו' :

הפוסקים

סי"ק טו אות ג - סי"ק יז אות א

אוצר

(וזה דלא כהב"ה שצ"ח ב' שדייק מרש"י בגי' ע"פ קושא זו
ללאש מלקין, ע"ש). וכתב מהרי"א אסאד ח"ב סי' פ"ט ד"ה ולענין,
דעפ"ד הע"ז ח"ש מה דקשה ממ"ש כאן דאין מלקין איחוד דא"א,
עמ"ש ר' ירוחם הכ"ז ב"ש סק"ו שחשדו על הערוה שכתרו זו שלא
יעבור ע"פ צוה, ועבר, מלקין אותו, ומ"ש הב"ש דמייירי צפנויה
דוחק כו', אלא ו"ל דמייירי כשאין לה צניס, גם להב"י דקדושין ד"ב
דנראה דמשם מקור דאין דר"י, נמי דוחק לאוקמא צפנויה כו', ולפי
צ"ח לה צניס, וכו' סע"תא להב"י. ועי' בחש"י ר"י בן הרא"ש שצ"ח
כו', דנמי משמע דצ"ח לה צניס יש מלקות.

אולם צדצ"ז ח"ב סי' תפ"א קרוב לסופו, כתב ה"ך דצ"ח, דהא
דאין מלקין ביחוד דא"א משום לעז, היינו אפי' אין לה צניס
משום שמה יכיו לה צניס. וכ"כ ביטעות יעקב סק"ב דאין דר"י
ליחא, דנעלם ממנו מ"ש הריטב"א בצוגין שם, שלא תהא מו"ח לעז
על צניס שיש לה עכשיו או שיהיו לה לאחר זמן, ע"כ, גם הא בגמ'
נקט מלקין על היחוד ואין אוסרין על היחוד, ופרש"י דמלקין מייירי
צפנויה, ואין אוסרין, דא"א, וקשו הכוס' דה דוחק דלדדן קתני,
ואמאי לא מוקי ביחוד דא"א וצ"ח לה צניס, אלא ודאי דה ליחא,
ומנטען דסי' י"א אין ראי' כלל, דנעטען אין חשש לצניס שיהיו לה,
כיון שעתה כבר גירשה בעלה, משא"כ כאן יש חשש לצניס שיהיו לה כו'.
וכ"כ ככל זה בצאורי וישעי מהדו"ק סי' ח.

גם בפנ"י שם מצוה דגם צ"ח לה צניס אין מלקין, שחשבה על
ר"א שם דמחלק לענין מלקות בין פנויה לא"א, וכן דא"א גופא
ה"ל לאפלוגי בין יש לה צניס או לא, וכדמפלגין גבי נטען מהאשה,
וכתב דיש לחלק, דדוקא הכא לענין שחא מהבצל או מהנטען דאיכא
חשש איסור דאורייתא אם לא תלא כו', מש"כ צ"ח לה צניס לא ראו
להקל שלא להו"ח כיון דאיכא לעז, משא"כ לענין מלקות דהכא
דגם להבצורין דיחוד אסור מהחורה, נמי ליכא אלא מלקות מדרבנן
כו' [עסקי"א], לא פליג רבנן בחקנתא, ולעולם אין מלקין דא"א.

ובדרישת ארי ואין פנה סק"ב האריך בזה, וסיים, דהו' פלוגתא
דב"י ודפ"י, וכו' ספיקא דדינא צמילתא דרבנן, ולקולא.

סעיף ג. י. אשתו עמו ה"ז מותר כו'. א. ובשאלתו ישינה
(או סומא). עי' באפי זוטרי סק"ח שכתב דפשוט דלא
מכני כשהיא ישינה, דכמאן דליחא דמיא ומאן נעריה, ולא התירו
במתני' דד"פ ע"ב לישן עמכס כשאשתו עמו אלא צפונדקי, [אולי
הכוונה משום דשם מלויים הרבה אנשים], אבל בחדר ה' ודאי
דלא שריא אפי' אשתו עמו שאין אפטרופוס לעריות, ופשוט דכשאשתו
סומא דכמאן דליחא, וה"ל בישינה.

אולם המאירי בקדושין שם כתב [ע"פ המשנה דשם], דהא דאשתו
משמרתו הוא לא רק ציוס וצניס שלה אלא אף צלילה בזמן
שארם יבן וצניס אחד [אולי ל"ל: אחר] כגון פונדקי הוא יבן עמכס,
הואיל ואשתו שם משמרתו, ששניה מתנדדת מאימתה של זו, שאין
האשה מתקנתא אלא צורך חזרתה. וכ"כ בעזר מקודש סוסע"י כו',
שהעיר למח לא יחוש צלילה שתישן אשתו, כדחיישין גבי שנים
דחתם לשמא יישן ה' מהם, וכתב דאולי שמירה דידה מעולה ציוהר
מכל שומר דעלמא כו', ולכך ו"ל שמרתה מלסמוך על שינה, וגם
כשנראה לו שישינה צעומק אחר כל הנסיונות, חושש שברגע שחזקין
חרגיש כיון שדעתה ע"ז חמיר, וגם חושש שפושע עומה כישינה כדי
לסותה. וכ"כ צפ"י לקדושין שם על תוסד"ה ר"ש, דודאי אשתו לא
תשתקע

משום לעז, ומ"מ שלא יהיו צנות ישראל פרוצות, חמינא, שאין
לקריאה זו ענין למלקות, שהרי יוכלו לומר דאדבא נחקר הענין
ונמלא שקר, וא"כ מגדר מילתא מוטב.

ד. אם מלקין בשחיחוד עם א"א ה' אחר התראת ב"ד. צנזון
דמהרי"א אסאד שצ"ח הקודם, בסתפק הרב השואל
דצנז"ג מלקין, עפ"מ"ש ר' ירוחם המוצא ב"י סוס"י כ"א לענין
דחתם, ד"ל הטעם לכיון דמלקין משום דעבר על ההתראה ליכא
משום הוצאת לעז כ"כ, והמחבר אחר שהאריך דאין לומר טעם זה
כרי ירוחם, אלא או כמ"ש הב"ש כאן וס"ק סק"ג דחתם מייירי
צפנויה, או כדפירש בעלמא דחתם דא"א דאין לה צניס מייירי כו',
סיים, וצ"ד מלכד שאין ידיו תקופה להלקות מרדות הראוי
על כמה גופי חורה, עוד זאת דא"א שיש לה צניס כצ"ד אין
מלקין מדינא דגמ' ולהפכ"י גם צ"ח לה צניס כו' [וכצ"ח ז'].

ה. אם מלקין בשחי' היחוד אחר רגון גדול, וע"ד יחוד עם
נכרי. צנזון יהודה (לכן הרא"ש) סי' פ' בשאלה הב',
דא"א שהלך בעלה מהעיר ויש רגון גדול שיש לה שייכות עם נכרי
שרואים אותו כל הימים באותו מצוי ומדבר עמה, וראו עדים שנתיחדה
עמו, נסתפק הרב השואל אם ימא שאין מלקין על יחוד דא"א כלל, או
דינא דצנז"ג מלקין, ואחר שזן דיש להלקות לזו משום דהא דאין מלקין
ביחוד דא"א הוא מטעם לעז צניס, ולזו אין צניס, [עי' אות ז'], הוסיף,
ועוד דדומה לי דהא דאין מלקין היינו רק כשהוא בדרך מקרה, בלא
רגון, אבל כשהוא אחר רגון גדול לא, כיון שהרגון גדול בלא מלקות
כמו במלקות, ועוד דהא דאין מלקין, היינו רק היכא שנתיחדה עם
ישראל, שאין להשדו שהישראל יעשה עבירה גדולה כזאת, אבל
לא כשנתיחדה עם נכרי הפרץ וצנזון גדול, והשיב המחבר שהאשה
המתיוחדת עם בן נכר ראוי להלקותה וליסרה עד שתשוב מדרכה
הרעה אחרי שהלעז מתוסף מדי יום ויום, וכ"ש צ"ד שאין לה צניס.

ואם מלקין כדי למנוע יחוד דלהבא. עי' סוף אות הקודם,
וצ"ח ג' ד"ה וצ"ח.

ו. אם מלקין אותו כשנתיחד עם א"א נגד רצונה. צמ"ס החיים
צקונ"ה מי גבאים סי' ז', הביא מהמח"ר גירון בעל אצור יעקב,
דהא דאין מלקין על יחוד א"א משום לעז, היינו דוקא כשהיחוד
מדעת שניהם ולא נעקב האשה, [דכשנעקב ליכא לעז, וממילא מלקין
אותו], וכתב, ולא ידעתי מהיכן פסיקא לי כו', חמס"ה אה"כ דאם
ראו העדים מתחילה כשנתיחד עמה וראו שהיכף נעקב האשה, אפשר
לומר דליכא לעז, אבל באופן שלא ראו כשנכנס האיש ליחוד, אלא
אחר שנעקב האשה נודע שנתיחד עמה, איכא לעז, דהא איכא למיחש
דמתחילה היתה דעת שניהם ביחוד, ושמה יש עוממה, וצמרמה
נעקב האשה, וכ"מ בתשצ"ן [המוצא צלות ג'], שצנידונו כתב,
דאם נידוהו לנטען מפני היחוד, אינו כהלכה, דאיכא לעז, אף
שצנידונו נעקב האשה וגם לא ידעו צצירור שנתיחדו מדעת שניהם
כמצוה דצבריו ע"ש, א"י דחיישין בגי' דיהי' לעז מהנדוי שיחמרו
שבי עוממה מקודם כו'.

ז. ואם מלקין בשאין לה בנים. כתב הע"ז סק"ז לכיון שהטעם
שאין מלקין ביחוד דא"א הוא משום לעז דצניס, ח"כ כשאין
לה צניס מלקין, כדמצינו חילוק בין יש לה צניס או לא, בסי' י"א ע"ש,
וצ"ח ח"ש מ"ש בקדושין דפ"א ה' גבי בעלה צעיר אין חוששין משום
יחוד, דפרש"י דהיינו שלא להלקותו, דקשה, הלא אפי' צ"ח בעלה
צעיר אין מלקין על יחוד דא"א, אלא ד"ל דחתם מייירי צ"ח לה צניס,

אוצר

סי' יז אות א-ג

הפוסקים

כאן], כל אשה שאסור להתיחד עמה אם היתה אשתו עמו מותר בה, דודאי הכיחור הוא דומיא דהאיסור לרישא שבוטל בין בקצת בין בערף, וחו' דלא אשכחן לא בגמי ולא בשום פוסק שחלק בזה, והא דתנן וישן עמהם "בפונדק", לרבותא נקטיה, דאף שהם בדרך ואיכא חשש יותר, אעפ"כ אין צו משום איסור יחוד, ועוד נראה שלשון פונדק אינו בדקדוק [ר"ל אינו בדוקא], דרבינו ירוחם נכ"ג ח"א כתב כיון שאשתו עמו ישן עמהם [כלשון המשנה והשמיט חיצה בפונדק], ועוד יש להכריח כן ממ"ש ר"י שם בדעירות הקרובות כגון אחותו וכו' אסור להתיחד, ודוקא לדור אבל לפרקים מותר בה [עסק"ד אות ה'], מיהא נשמע דמ"ש מותר להתיחד, כגון באשתו משמרתה, היינו [אפי' לדור, וע"ש שהוסף, דאם אשת שמעון עם אשת ראובן הן כלל וחמותה, א"ל לטעם דאשתו משמרתה, דכלא"ה מותר להתיחד [בכסעף י']].

וכ"כ בתעלומות לב ח"ב דיני נשואין סי' ג' בנדון כיו"ב, באב וצנו שדרים בקציעות צבית אי גדול עם נשותיהם, דאין צוה חשש איסור בה, והביא להפרימ"א ה"ל, והוסיף, דאפי' אם נישואים שמה בלילה חלף אשת אחד מהם לחוץ ואין כאן מי שישמרו, הא עכ"פ בעלה של השנית שם, ואם אמרו בעלה צעיר אין חוששין משום יחוד, כ"ש כשהוא עמה צבית בה [עסק"ל אות א' ד"ה ועיין]. וכתב עוד ואם באנו לחוש משום שאסור לשמש בפני שום אדם, כצ"כ כ"ה, בודאי שמהרים שלא ירגישו זה זה, במחיצה ביניהם וכיו"ב בה, וכ"מ מהפרימ"א שלא נרגש זה בה, לכן י"ל שאין לחוש כשהוא עני ואין ידו משגת לשכור בית אחר בשביל צנו, ובז"ל אליעזר ח"ו עמ' ר"ז אחר שהביא לפוס' ה"ל, הוסיף, דנראה למסביר דלא החירו אלא בנדוניאם באב וצנו ונשותיהם דלא תקיף ילדיהו אהדדי כ"כ, כדלעילא, אבל בזוגות דעלמא גס הם יודו שאינו מהדיון שידורו יחד בחדר אחד בקציעות, דכתי' לויכא משום יחוד, מ"מ יש צוה משום פרעא קוראת לגנב ומגרי בהו ילדיהו עפי, ולגמל זה מדברי רש"י בסנהדרין דפ"ו א' ד"ה של בית פ', שכתב, לא רחב להזכיר שם, שחשבונו היו, ובזה לא היו מוכנין כדת שהיו הרבה דרין צבית אי אנשים ונשים והיו מלווין תמיד עם נשי חצריהם, ולא שמתחדין, ע"כ, הרי דכתיב"ה היו שלא כדת אף שלא היו מתחדין, ובזו"ש אברהם מער' י' השני אות ו', אחר שהביא להפרימ"א ה"ל, כתב, ובדור יתום כזה יש לפקוח עינים על הדבר הזה ולאסור איסור לכל יחי' כן בשום דא אפי' במחזיקים בכשרות, ועל המו"ל והבדוקים מוטל להשגיח שלא ידורו בחדר א'.

ג. ואם באשתו עמו מותר גם עם גרושתו (או בגם בה). ביפה ללב ח"ז כאן אות ז', כתב על דברי השו"ע כאן, [דכיוונו] חוץ מגרושתו דיודעת ומכרת ברימיותיו, ולא מהני הא דאשתו משמרתה, וכו"ה לחלוץ וחלוטתו. ומליין לגט פשוט סי' ק"ט סקמ"ב. ובה שם מדובר לענין הא דאסור לגור עם גרושתו בחדר א', וע"ז כתב דאפי' יש לו אשה אסור דלא אמרינן הכא דמשמרתו בה, ושכ"כ הראשית סי' ז"א.

והראנ"ח שם מיירי לענין דירת קבע, שנשאל צ"י אחים נשואים הדרים צבית אי ואוכלים ביחד עם נשותיהם על שלחן א', ומת הא' בלא צנים וחלץ השני לאשתו ונשארה שם, אם מותרת לדור בחדר בה, ואחר שזן אם אסורה החלוצה צוה בגרושתו, כתב צ"ה ומעתה, דהא"ל דאסור, נראה לנאורה דאסור הדירה גם בה כשאשתו עמו, דאף דבעלמא שרי, וכ"ש צ"ד דאשת היצט והחלוצה הו"ל צ' בימות דמותר היחוד עמן (בכסעף י'), וגם דמשמע דאשתו עמו מהני גם בדירת קבע בה [ובכחות הקודם], מ"מ כל זה אינו אלא באנשים ונשים דעלמא שאין מבירין ברימיותיהם, אבל ביודעה ומכירה ברימיותן וקרייתותן לא מהני אשתו עמו בה, וע"ש דין אמנם להוכיח מכמה פוס', דמאי דמהני לאיסור יחוד באשה דעלמא מהני נמי באשה המכרת ברימיותה, אלא דמתה"ד סי' רמ"ג כמובא

משחקת בשניה כיון שמשמרתה, ועוד דמרתית עובד, ע"ש. וכ"כ הרד"ל צ"ח ע"ב ע"פ המשנה שם.

גם בציץ אליעזר ח"ו עמ' ר"ד, דחה נמי ע"פ הפוס' ה"ל למ"ש האפי' דלא מהני בישיבה, ושכן מבואר בפרימ"א ותעל"ב שצוה הסמוך דמהני, והוסיף בעמ' ר"ה להשיג גם עמ"ש האפי' ע"ד סומא, דמלצד דאין ראי' מסומא לישיבה, דלסברתו דסומא לא מרגישה, הרי ישיבה עדיפה, דאפשר שתעורר בכל רגע, והבעל מפחד מזה, אלא דכסומא גופא אי"ז פשוט דכמאן דליחא דמיה, דהא גבי בעלה צעיר מבואר דה"ה סומא [בכסעף"א אות ה'], ולטעם והוכחת הרד"ל המובא שם משום דכסומא מרגיש מה שנטעשה צבית, כ"ש דו"ל כן כשהיא סומא אבל נמלאת צבית, דמותר מה"ט בדודאי מרגשת מזה שנטעשה צבית ומשמרתה, וכן לסברת השער יוסף בנח"י ג' דף ה' סוף עור ז', דכשהוא צבית מהני אפי' סומא אפי' בגיטא צ' משום דמסתפיא דילמא קרי לה, וה"ה מה"ט מסתפי בעל ממנה דילמא תקרה לי והוא עסוק בד"א.

וביד יצחק ח"ג סי' ר"ב צ"ח א' [דן להחיר בישיבה מטעמים אחרים ובתנאים מסוימים], שנשאל בא' שאשתו דרכה לשכב לישון בתחילת הלילה, והוא והמשרתת ערים עוד כמה שעות, ואשתו אינה מתעוררת משינתה אלא בקוץ, ודרכם לסגור דלתות הצית הפתוחות להחיר בתחילת הלילה, אם יש איסור יחוד בזה, דמבואר בסעיף ה' דבליילה צעיון ג' בה, ומשמע דעם ג' רק יחוד מותר, אבל לישן בחדר א' גם ג' אסור בה, ומאידך גיסא לא נשמע לאסור מלהחזיק משרתת צבית ושחישן שם, אף שאין צביתו אלא אשתו. והמחבר, אחר שכתב דאין משמעות לחלק בין יחוד ללישן בקציעות בה ואין חילוק בין זמן מועט למרובה, והיכא דשרי אפי' לישן שרי בה, וכמובא בסק"ה אות י"ג, הוסיף, אבל מה שלא נזהרים להחזיק משרתת ושחישן שם כשאין צביתו אלא אשתו, לריך טעם, וי"ל חדא כיון שאשתו עמו הוי כפת צסלו, ועו"ל דאימת בעלת הבית עליה ויראה להזקק עם בעלה, ועוד הרי כתב בעזר מקודם דכשנר דולק אין לחוש [שם אות י"ד], ורוב העולם מחזיקים נר דולק בכל הלילות, ועוד הרי כתב שם בדיש חלונות הוי כפתח פתוח לר"ה [בכסעף"א אות ד'], ובז"ל אין צית שאין צו חלונות, ו[אם המשמרתת נכרית] י"ל עוד, דדוקא בישראלית חיישינן, שיש בה חשש דאורייתא, לא מציעא באשת איש אלא גם בפנייה יש איסור נדה [עסק"מ אות ז'], אבל בנכרית שהוא רק איסור דרבנן, כמ"ש בסעיף ז', לכן אין חוששין להחמיר כשאשתו עמו, ועכ"פ צ"ד נראה שיהיה להדליק נר בלילה ויהי לו סניף גדול להחיר.

ועיין בקול סופר (לצעל מחנה חיים) על משניות קדושין סי' א' אות חש"י, שמהיב עובדא, שלנו איש ואשתו ועוד צ' נשים על הארץ אחת וילון א' [כנראה במלון], והגידה האשה שבעלה עמה, שאשה אחת נזתה עם בעלה, ומקודם הכחישה, ואח"כ הודתה, ונתגרשה, ואמר עפ"ז, שלא החירו במשנה רק בפונדקי ולא אחת וילון דהוי כאש בנעורת.

ב. אם מותר גם בדירת קבע. כתב הראשית סי' ז"א, דאשכחן דאשתו עמו מהני אף לגבי דירה בה, וכן שגינו במשנה קדושין ד"פ ע"ב וישן עמהם בפונדק כשאשתו עמו דמשמרתה, ולנאורה נראה דישן עמהם בפונדק הוי כמו דירה, ונראה בעיקרן של דברים דאף דיש חילוק בין דירה ליחוד בעלמא, וכמ"ש בה"מ כ"ה [המובא בס"ק י"ג], מ"מ עדיין אפשר דאשתו עמו מהני אף לגבי דירה, מלצד צ"ד גיטתו אהדדי בה [ובכחות הסמוך].

גם בפרדח מטה אהרן ח"ב סי' ז"ה, בנדון ראובן ואשתו ושמעון צנו ואשתו הדרים בחדר קטן דירת קבע, כתב, שאין ספק דכיון שהחירו להתיחד משום שאשתו משמרתה, אין חילוק בין דירה ערפי לקבע, דהכי משמע מלשון הרמב"ם פכ"ז דאסור"ב ה"ד [והשו"ע

אוצר

סיק יז אות ג-ה

הפוסקים

וע"ש צפ"מ שכוסף, דנראה שאל הכלה טכור [אף שלא צעל] שפיר נעשית שומרת לצעלה כו'. [מיהו ל"ע אם יודו בזה גם הפוס' הג"ל שהדגישו בדבריהם את הטעם מה שלא צעל תחילה].

ואולם במחנה לוי' (שעל כל שמחות למכר"מ מרובענרג) סי' מ"ח דכ"ז א', כתב ע"ד מהרי"ט הג"ל שיש למחות בזהבגוס כו', ולעני"ד מנהג נכון הוא, עפ"י הרא"ש צפ"ג דמו"ק סי' ל"ו, דגבי חתן שנתאבל מציא מהרבצ"ד דדוקא הוא יש בין הנשים והוא בין הנשים, והרא"ש חולק כו', וכדמסיים בשלה"ג שם, דסובר דלו או קאמר, ואף דברא"ש פ"ק דתעובות נראה דמסיים עם הרבצ"ד, וכדעריב צק"ג, מ"מ הטור צו"ד סי' קל"ג הפס דבריו שבמו"ק עיקר כו' [וכ"כ ברמ"א שם סעיף ד'], באופן דשפיר נהגו להתיחד עם אשה אחרת בזהדי אשתו נדה כו', דאף שהיא עומה אסורה לו [עכשיו] מ"מ מתקנאת לאותה אשה אחרת ומשמרתו הימנה, ולאותה אשה משמרתו מאשתו נדה, ומ"ש ציוסף אומ"ן הג"ל דאכתי לא נהג עמה כהלכות גוברין כו', אינו מובן, דכיון דאשה מתקנאת בדרך חזרתה מה לי נהג עמה אישות או לא, ועוד כיון דאמור רבנן אשתו משמרת, לא פלוג כלל, ומכיוני תיתי לבדות חילוקים. גם בחזון איש סי' ל"ד (במקדורת תשי"ח) אות ג' ה', כתב, להרא"ש הא דמותר עם נשים למוד, אף דבעלמא אין אחד מתיחד עם הנשים, הכא שאני דאשתו משמרתו, וממילא האחרת שומרתה, ולהרבצ"ד החמירו הכמים הכא ביותר. [ויש להעיר דמהרי"ט שם לפני דבריו הג"ל, הביא בעיקר הדיון רק להרבצ"ד].

וכן מבואר בטור פוס', [אף שלא הסמיכו בזהדי להרא"ש]. המקנה בקדושין ד"פ ע"כ ד"ה א"ר יחודה וד"ה עוד, כתב, דעם דהיא ישינה בין הנשים הוא משום דמשמרתו משאר הנשים, ולהכי הוו הנשים שמירה לגבי דירה, ואף דבסוטה מיוחדין צ"י ת"ח כו', משמע דלא אמרינן צעלה משמרת כשהיא אסורה עליו כו', [וכבר"מ הג"ל], ו"ל דשאני הכא דנדה יש לה היתר בודאי ומשמרתו, ועש"ש מה שהאריך בזה. וכ"כ בעני ארזים המוצא בסק"ז אות א', דכלה שפרסה נדה משמרתו. ועי' גם בעני ארזים סוסק"ט, דלענין נהן גט מהיזב אס מתי, בגיטין דע"ג א', דאסור להתיחד עם אשתו, ומכני אפי' בפני שפחה, וכתב צא' הטעמים דמהני כה"ג, אף דהן רק צ' נשים, דהוא משום דאשתו משמרתו שלא יזנה עם השפחה, והשפחה משמרתו מאשתו. גם בזהי הרד"ל לקדושין דפ"א א' ד"ה שאני, הקשה על ראיתו בה"מ הג"ל, וכתב, שלא נראה לומר דמשום דהיא נדה אינה משמרתו, וע"ש מ"ש עוד בזה, וכן מבואר שם ד"פ ע"כ ד"ה ת"ח.

ז. אם אשה מותרת להתייחד עם פרוץ כשאשתו עמו. עי' צב"ח יו"ד סי' קנ"ג ובעני שם סק"ד שכתבו דמותר. וצב"ח כאן ד"ה מו, מבואר שפי' בן דצדרי הטור, ע"ש. וכ"כ בפשיטות בעני ארזים, המוצא בסק"ל אות א'. ועש"ך צו"ד שם סק"ד.

ובשער יוסף בזהי א' כתב דלמכור ועו"פ לא מהני צפרון אשתו עמו, והבין כן גם דצדרי הלחם סחרים למס' ע"ז דכ"ה צ' על חוד"ה לא, שהביא למ"ש הטויו"ד סי' קנ"ג, דאשה לא תתיחד עם עבד"ס אפי' רבים ונשותיהם עמהם, וצב"ח צ"ש דאשה שרי, ופי' הצ"י דאין הכוונה דבישראל תרתי צע רבים וגם נשותיהם עמהם, אלא דמחזא סגי, אשתו עמו אפי' אחד מותר, ורבים אפי' אין נשותיהם עמהם מותר, והבי' הלח"מ הא צ"ש דאשה נמי אס' הם פרוצים הוו כגוים דאפי' רבים אסור, והבי' פריך בגמ', אלא בחלתא, כה"ג צ"ש דאשה פרוצים מו שרי, וכתב, לכן ג"ל דתיתי קאמר הטור, רבים ונשותיהם עמהם, דסובר הטור דבישראל אפי' פרוצים כיון דאיכא תרתי מותר, ע"כ, הרי משמע דצפרון א' לא מהני. וע"ש דאף שהקשה עליו דלפי"ז מה תירץ הש"ס, לא לריבא דאשתו עמו, הא דכוותה גם בישראל פרוץ אסור, מ"מ סיים, דנראה שהבין עמו, דהרי מוכח דדעת הרא"ש והטור כר"ת, דמי שעסקו עם הנשים לא יתיחד עמהם

[המוצא ברמ"א סי' קי"ט סעיף ז', ע"ש] לא משמע כן, דנשאל צראבין שגירש אשתו ונשאלה לשמעון, וראובן נכנס לבית שמעון לעסקיהם ושורה שם עשה א' או צ' כרלונו כו', וכתב דאין קפידא דלא אסור אלא דיריה דקביעות כו', ואס' ניומא דכלל איסור דירי שרי כשיש שם אחרים, כיכי ס"ד לאסור, ולמה הולך לטעם שאין כאן קביעות, תיפוק דכלל כה"ג שרי שם צעלה אין כאן איסור דירי כלל, אלא נראה דסובר דאף שצעלה עמה ה' אסור דירי קצת, משום דברוב הימים אפשר שיקרה שיצואו לידי יחוד או ישינו עולות להסתיר זה עם זה. [וצנזנוו בחלולה, מסוק, לכיון דעלם האיסור לדור בחליו אינו ברור, וגם דלכמה פוס' צ"ש אחרים שם מותר, ועוד לדדי היתר, לכן אס' יחברו להיות אחרים עמהם תדיר כשהיא שם החולץ, יש להחזיר צעלה דחזק כנ"ד דנשפרו בזהים כו', ושלא צעלה"ד לא התיר].

ועי' בשער יוסף בזהי ג' צב"ח פ"ש, שכתב דלר"ת דאסור בטסקו עם הנשים גם כשאשתו עמו, משום דרגיל וגם בזה, [עסק"ל] א"ש הא דתחירו צדוד יחוד דלציג, דקשה הא אפשר שח"י שם א' מנשותיו, ומשמרתו, ולמה הוכרחה להחזיר היחוד, אלא דכיון דדוד ה' רגיל וגם בלציג, לא מהני. מיהו שם ד"ה ובה, מדמה ענין דגם בזה, לפרוץ, ושצפרון מהני אשתו עמו. [ואולי הכוונה להחולקים אר"ת].

ד. אם אמרינן דאשתו משמרתו גם כשאסורה עליה, [כגון כלל שפרסה נדה קודם שנצעלה]. עכ"ה סוסק"ו מ"ש ממהרי"ט דצב"ח לא מהני אשתו עמו. והוצא צב"ח"ג בה"ט אות א'. ובספרו כתב שם, שיש למחות בזהבגוס להכניס אשה א' לחדר וכתחין והכלה כשפירסה נדה כו', דאותה אחרת מי הותרה, דלא אמרו אשתו משמרתו אלא צמותה לו, אבל כאן דצב"ח האשה משמרת לאשתו, והר"ל מתיחד עם צ' נשים. וצ"ח ציוסף אומ"ן סי' י"ז דכוונתו צ"ח"ש היכא דמותרת לו, דהיינו דמותרת להתיחד עמו, דאשתו נדה [אחר שצעל, אף דאסורה לו, מ"מ] מתיחדת עמו ומשמרתו, משום דכיון דכבר נהג עמה אישות מתקנאת [בדרך חזרתה] ומשגחה לשומרו, אבל זו שפירסה [נדה קודם שצעל] שאסור להתיחד עמה אינה צב"ח אשתו משמרתו, דאכתי לא נהג עמה כהלכות גוברין. ועי' צב"ח מאיר, שכתב חזק דבריו לענין צעלה משמרת, דהיינו דוקא בצעירה לו, אבל באסורה לא, דאלי"כ איך ס"ד בגמ' סוף ד"פ, דהא דבעין גבי סוטה דיתלו צ' ת"ח לצעלה, משום דרק עם כשרים מותר להתיחד, תיפוק לי' דצעלה עמה כו', אלא ודאי דבאסורה עליו לא עדיף מאחר, דכולם נחשדו דעבדי איסור, ואינם מצביי"ס זה מזה, [ומש"כ בענין צ' כשרים, צלעוד].

וכתב ביד אהרן ח"א בה"ט אות י"א, שכן מוכרח מדברי המ"מ פכ"צ דאסור"צ ה"ח, דעמ"ש הרמב"ם שם שצנשים הרבה עם הנשים הרבה אין חוששין ליחוד [כבסעיף ו'], כתב, דזה נלמד ממה שאמרו בכלל שפירסה נדה שהוא ישן בין האנשים ואשתו ישינה בין הנשים, ומסתמא צב"ח אחד מיירי, ואס' נאמר דכלל שפירסה נדה הרי היא כאשתו, מה ראוה מהבס, שאני הכס שאשתו עמו, אלא ודאי כיון שלא צא עליה ביאה ראשונה לא חשיבא אשתו לענין זה, ויין להלחם יהודה שעל הרמב"ם שם [שכתב ג"כ שאינה צב"ח אשתו לשמרו דעדיין לא גייסה בזהדי ובושה ממנו]. ועמ"מ סק"ט שפקפק בצאתה על ראיות המ"מ, דהלא שאני בכלל שפירסה נדה שכתחין וכלל הכס איש ואשתו והם שמירה לאחרים, ואף שיש לחלק בין הכלל לאשה אחרת, מ"מ מני"ל לחלק וללמוד מזה קולא. ובפני משה סק"ח כתב דו"ל שהרמב"ם סובר זאת לסבבה פשוטה, דכיון שהיא אסורה לו ולריבה שומר, א"כ ממילא שאין היא משמרתו. וע"ש שכתב מקור אחר לדיון הרמב"ם דשם, ומסיים, ומ"מ צעיקר דין זה שפיר כתב דכלל נדה אינה נעשית שומר, וכמ"ש מהרי"ט במילתא דפשיטא כו'.

אוצר

סי' יז אית ה—ח

הפוסקים

דכשאלתו בעיר ליכא איסור יחוד, ע"ש. וכן מדויק מהב"ש ע"פ הכ"מ, באצני גזית, בסוף הסימן.

ובשערים מצוינים בהלכה שכל הקלוש"ע סי' קנ"ג סק"ו, נדון אשה וזתה הדרים יחד, ונשאת האם וזרעה פעמים שהיא הולכת מהבית והבעל נשאר לבדו עם זת אשתו, אחר שהבית להאמרי יושר הג"ל, כתב, דה"י בנ"ד אם האשה אין דרכה להיות מחוץ לבית כל היום אלא על שעה מועטת, יש צעק הדחק כזו לסמוך על דברי הכ"מ הג"ל, ובפרט אם הדלת רק סתום ולא סגור, וכדכתבתי בס"ק הקודם, [דשם מביא מהדו"מ המוצא בסק"א אות ו, בד"ה בדלת, שסקיל כהרשב"א דכב"ג ל"ה יחוד, משום נורח פרכסה, ע"ש].

ובדובב מישרים סי' ה' בד"ה אך בלא"ה, אחר שכתב נמי שבצ"ש הג"ל בשם הכ"מ מביאר דאשתו בעיר מהני כבעלה בעיר, הוסיף, דלמ"ש הבינה אדם [המוצא בסק"א אות א', יש לחוש קלח לדעת רש"י דגם כבעלה בעיר אסור, מיהו הא כתב בן רק ליחוד איש א' ואשה אחת שאסור מהתורה, אצלן צ"י נשים שאינו אלא מדרבנן יש לסמוך על הפוס' דכבעלה בעיר מותר, עפ"י י"ל דגם לענין כשאלתו בעיר, יש להחיר ביחוד צ"י נשים, ע"פ הכ"מ הג"ל. אולם בארץ צ"י ותלומדי צ"י סק"ע כתב, דלע"פ שאלתו בעיר איכא חשש יחוד, ולי"ד לבעלה בעיר דאיכא אימת הבעל, משא"כ באשתו לריכה להיות עמו בביתו, ומא שדיוק הכ"מ מדברי הכ"מ דאפי' באשתו מהני כשהיא בעיר, ליחא, דמשמע מכ"מ שריכה להיות עמו ממש בחוץ ביתו, [ע"י לשון הכ"מ המוצא בסק"א אות א']. גם בבית משה סק"עו כתב בפשיטות דכשאלתו בעיר ודאי חוששין משום יחוד, [ומביאר בדבריו שכתב בן אפי' אליבא דהכ"מ, ע"ש]. וכן בלחם יכורא פ"ב דה"ה כ"ד, כשדן בדברי הכ"מ לענינו, כתב בפשיטות שדיון דאשתו עמו [שבסעיף זה], וכן דיון שלא תתחיל אשה א' אפי' עם הרבה אנשים עד שתהי' אשה א' מהם שם [שבסעיף ה'], לא כפי באשתו עמו במדינה או אפי' בחצר, אלא לריך שתהי' עמו בחוץ הבית ממש, ע"ש. וע"י במאירי במשנה, שכתב, אשתו עמו, צ"י צ"י.

גם בעזר מקודש בסעיף ה', כתב דלענין אשתו עמו משמע דלא מהני בעיר אחת, ובענין עמו דוקא ממש, והטעם אולי, מלד שו נקל להתחבא חוץ לבית, משא"כ אשה שתולה ע"פ רוב צירכתי ביתה דוקא, ולי"ע. וכן מהרש"ם ח"ד סי' קמ"ח, כתב, שאין צידו הוכחה [להקל בזה], ומסבירא אין להקל, מדלא נקט הש"ס גם באשתו בעיר דאין חוששין. והרב המגיד שם הוסיף, גם י"ל דלהטעם שאמרו כבעלה בעיר משום דאימתו עליה, זה שייך באשה יתור, דמרחחא שמו יראה ותיאסר עליו, משא"כ באיש. (ובדובב מישרים הג"ל תמה על המהרש"ם שלא הביא להב"ש). וע"י בנ"י אליעזר ח"ו ע"י ק"א דאחר שהביא כמה מהפוס' הג"ל ומ"ש בארץ צ"י הג"ל, סייס, דלמעשה נראה דעכ"פ אין להקל יותר ממה שיוצא מהאמרי יושר הג"ל. ולעיל שם באות ה' צ"א, דלהאמרי דליכא משום אימתה עליו, אלא מפני שדרכה לחזור לביתה, לפ"ז אם כבעל נמצא בבית של אחר נמי לא מהני, [ע"י בזה לענין בעלה בעיר בסק"א אות ב'].
ז. אם אמרינן דמשמרתו באשה שחי עמה בלא חופה וקדושיין. ע"י בסק"א אות ה'.

ח. אם נשים שמותר להתירח עמהן משמרות כמו אשתו. בעזר מקודש נסתפק בזה באמרו או בזה עמו בבית, אם נימא דכיון שאין חשש לגבייהו הוו כתינות שיש על ידה שמירה [בכסעיף ו'], או אולי יש לקדקד ממ"ש חז"ל אשתו משמרתו, דמשמע דוקא אשתו וכן צ"י ימות או לרוב [שבסעי' הג"ל, דוקא, משום] שאין מחפות, משא"כ בזה, נהי דליכא גירוי לבת ואם, מ"מ אין בזה שמירה כי מחפות הן, ולי"ע.

בביתיות

עמקן אפי' באשתו עמו כו' [עסק"ל אות א'], ומסתבר דפרון שוב לכשר שעסקו עם הנשים, ואסור לר"ת צפרון אפי' אשתו עמו דאינו בוש מאשתו. [ולדבריו יולא דלהרמב"ם והשו"ע דכשאלתו עמו מותר אפי' כשעסקו עם הנשים, ה"ה דמהני גם צפרון יחיד]. וע"ש בס"י ג' ד"ה וכה, שכתב חוץ דבריו, דאפי' צפרוני, לרוב הפוס' נראה דאמרינן בזה אשתו משמרתו, וכפשט השמועה בע"ז כ"ה ב'.

ובגוה שלום צחי' פוסקים סי' כ"ח, אחר שהקשה על הלחם סתרים הג"ל כהשער יוסף הג"ל, הקשה עוד דממה שהשיג העור כאן על הרמב"ם שאסור יחוד דאשה א' עם אנשים הרבה [וכמוצא בסעיף ה', ומשום דחושש סתם אנשים לפרושים, ע"ש], אי"כ למה התיר באשתו של א' מהם שם, הא אכתי איכא למיחש לאחריו, [עסק"א אות א'], לפ"ז הרי מוכח מדבריו שצ"ח א' עם הנשים, ודאי דאשתו משמרתו אפי' צפרון, [דל"כ למה הקשה רק מאחריני, הו"ל להקשות גם מאותו האחד שאשתו עמו], וכמ"ש הכ"מ שם, וכתב, דו"ל דמ"ש הלח"ם דהטור סובר דבענין תרתו, ר"ל דצפרוניים רבים אסור אפי' כשאלתו של א' מהם עמו, דיש לחוש לאחריו, ובענין שריכו נשותיהם עמהם, דכ"א מהם אשתו משמרתו, וה"ה נמי דפרון א' לחודיה ואשתו עמו מותר להתירח עם הנשים * כו'. ואחר שהאריך להשיג על השע"י הג"ל, כתב בסוף, ועוד שהדבר רחוק מלד עמנו, ולדבריו לא הכחת בזה לאברהם אבינו שתתאכסן אלא שום צע"כ אפי' כשאלתו עמו, להמציא צרמב"ם ובשו"ע סעיף ה' דסתם אנשים חשודים כפרושים לענין יחוד **, הגם דו"ל, מ"מ אין לנו אלא פשט השמועה שגם צפרון אין לחוש כשאלתו עמו, וכמ"ש הכ"מ שזה מוסכם מכל הפוס', וגם הלח"ם יורה בזה. וסו"ס, אכן צמי שפרון לגמרי וסני שומעניה, וכבר נחמד באיזה פעם באיזה כיסור, ראו לחוש לדברי השע"י הג"ל, דכב"ג אסור להתירח עמו אפי' כשאלתו עמו, שכבר הורה זקן.

ובחקרי לב סי' י"ע ד"ה ואשר, מביאר דאף לר"ת [הג"ל צשער יוסף] דסובר דמי שעסקו עם הנשים לא מהני אשתו עמו, מ"מ פרוץ עדיף, דהא צפרון נראה ברור מדברי רבותא דאשתו עמו שרי, ע"ש.

ו. אם אמרינן דאשתו משמרתו גם כשהיא בעיר ולא עמו ממש. באמרי יושר ח"ב סי' ע' אות ח' דן בזה, והביא להב"ש המוצא בסק"א לענין מלמד שכתב דמהכ"מ נראה דלא שייך איסור יחוד כשאלתו בעיר, וכתב, דמהכ"מ משמע דלא פליג על הכ"מ, ומ"מ לע"ג, דהא במשנה איתא בזמן שאשתו עמו ישן עמהם, הרי בזה נקטב לשון "עמו" דמשמע בבית, ורק לענין אשה אמרו בעלה "בעיר" אין חוששין משום יחוד, ומשמע דהיינו משום דאימת בעלה עליה, אבל איש אין אימת אשתו עליו, רק שאשתו משמרתו, בענין עמו, ואולי י"ל דלעולם גבי איש נמי מהני אף שאין אשתו בביתו, דמסתמא תבוא תיכף לביתה, דכל כבודה בזה מלך פנימה, ואין דרכה לסבב צשווקים, ומסתמא אף כשהיא בעיר מקרי אשתו עמו, ורק באיש [כיוון] שדרכו תמיד כל היום להיות חוץ לבית, זה מקרי בעלה בעיר, וש"י [רק] משום דאימת בעלה עליה, ובאשה כה"ג שהיא כאינית סומה ודרכה תמיד לסבב צשווקים, י"ל שאסור יחוד לבעלה, רק מהסתם באשה כיון שדרכה לבוא לביתה תמיד מקרי אשתו עמו, וכן מורה לשון הכ"מ. גם בערוך השלחן סעיףו כתב ע"פ הכ"מ

(*) דהא עיקר קושית הלח"ם על הב"י היא במ"ש שברבים פרוצים סגי בשרק אשת א' מהם שם כו' וע"ז כתב הלח"ם דהטור תרתי קאמר, וכונתו, דרבים אחד לא מהני אלא צריך גם נשותיהם של כ"א עמהם, אבל לא הצריך באשתו עמו גם רבים.

(**) וכנראה שאין דעתו כהמל"מ והשער יוסף שבסק"ב, דוה"ה רק חומרא בעלמא ולא מדינא, אלא כהפוס' שתפסו שהוא מדינא.

אוצר

סי' ק"ז אות ח

הפוסקים

שמחפה, להשמירה הוי מפני הכושה כו'. גם בספרו חיים ושלום ח"א סי' י"ט כתב, דהי' נראה לנאור דמותר, דכיון דאין חשש חיסור עם אמו או בנה, אי"כ מתבטל מהן ואינו חוטא, וציוסף אומץ נועם דעתו לאיסור, ויש להשיב ע"ז ואכמ"ל. וכתב זצ"ל אליעזר ח"ו עמ' ר"ט, דאף שהר"ח פללאגי עלמו כתב בספרו החפץ חיים סי' ל"ח אות מ' בפשיטות, שאמו לא הוי שמירה דמחפה כו', מ"מ מסתבר שדבריו בספרו הנ"ל כן דעתו לעיקר ההלכה וכבר כן בזקנותו, שהרי ספרו החפץ חיים לפמ"ש בהקדמתו שם הוא רק רשימות מגירסא דינקותא לזכרון לעת הצורך [ושלא הגיעו אח"כ, שם], ודבריו שם הם בעתהם מהיוסף אומץ כ"ל שז"ל חליו בלוח הקודש שם, ואי"כ כיון דבספרו הנ"ל המאמרים כתב כן צ' פעמים, והזכיר להיוסף אומץ וחלק עליו כו', משמע שכן עיקר דעתו.

ובבית שלמה (להר"ם מקסאלה) חל"ה סוסי' מ"ח נשאל גדול אמו ואשה אחרת, ויצא הספק, ד"ל דדוקא אשתו שאינה צבוג יחוד כלל שפיר אמרינן דכיות שומר לגבי אשה אחרת, אבל אמו דיש בה סוג יחוד אלא שכתורה התירה, די שחליל עלמה כו', וכתב, לדינא נראה דתלוי בפלוגתא הרמז"ם והטור [שהבזא צבוג כו'], להרמז"ם פסק דלא תתייחד אשה אחת עם אנשים הרבה עד שתהיה שם אשתו של אחד מהם, והטור תמך עליו מאי נפק"מ שאשתו של אחד מהם שם, אכתי איכא למיחש לאחרני, וישב הכ"י דכיון דאשתו של זה לא תזנה מפני בעלה שהוא שם, חזרתה ג"כ לא תזנה שחירה שזאת האשה ובעלה יגלו סודם ע"כ, ועל"ל צדעת הטור, דכיון שהבעל עלמו הוא צבוג יחוד עם האשה האחרת שהיא שם, אלא שאשתו משמרתו, וגם אשתו היא צבוג יחוד עם האנשים האחרים שהם שם, אלא שבעלה משמרה, אי"כ עכ"פ אינם שומרים לגבי אחרים, אבל הרמז"ם סובר דכיון שעכ"פ הם ודאי לא יזנו, יהיה מאיזה טעם

דלא גרע והוי כאינש דעלמא, אבל כשהו ב' נשים, דבעלמא אסור גמ' היחוד עמהן לאיש א', אלא שאנו רוצים להעדיף כחן על שאר נשים, י"ל דידוע מהר"י דלא אמרינן הכי מחשש דמחפות. אלא שהוסיף, דלסברת הנתיבות לשבת הנ"ל ליכא לדחות כן, דמבואר דאם הנך נשי לא עדיפי בשמירתן הרי בהכרח דגריעי משום דמחפות, [דכתב גבי אשתו דאי לאו דמשמרתו הוית גריעה דמחפה עליו, ומוכיח מהא דאמו ואחותו אינן משמרות משום דמחפות], ולפי"ז כיון דמוכח מההר"י דמותר היחוד עם האם כשבנה עמה, בהכרח דטעמו משום דהבן משמרה מכת דמותר היחוד עמו ולא יונה, ול"ח לשמא יחפה יותר מאינש דעלמא, א"כ מה"ט י"ל דה"נ אמו או בתו או אחותו משמרות אותו, ומותר.

[מיהו צ"ע, מגלן להכריח דמדסובר הנתי"ש דהדבר או גרע או עדיף, דה"נ יסבור מהר"י, דאכתי י"ל דמהר"י סובר דהדבר שקול, דמצד א' עדיפי הקרובים כיון דלא יזנו, וממילא מתביישים ממנו, ע"י הע' הקודמת, ומצד שני יש לחוש דחפה, א"כ מעמידים כל דבר על דינו, וכמ"ש הציץ אליעזר מקודם בשיטת מהר"י, ואין ראי' דסובר דעדיף, דנוכח כן לשאר דוכתי, וע"י בתהלה לדוד כאן, שכתב, דמהנתי"ש משמע דהנך גריעי (ונפ"מ לענין ג' נשים בדרך ואחת מהן אמו וכיו"ב דלא מהני כו', ע"ש, אלא דצ"ע למה כתב כן גבי דרך), אבל מהזכור לאברהם המובא בפ"ת סק"ב נראה דאף דאינן משמרות, מ"מ אינן גרועות מאחרות, (דהא אינו מסתפק אלא אי עדיפי שיעיל בב' אנשים גם בדרך, אבל בעיר ודאי מהני), ומסיים התהלה לדוד, וצ"ע לדינא, ע"כ. ותו, דאפי' נימא דאמנם טעם מהר"י משום דבן עדיף מגברא דעלמא. מ"מ אכתי שפיר יש לחלק כהתכם הנ"ל, דאף שלא תביא יסוד וראי' לדבריו, מ"מ סברא אלימתא היא, דבן יקפיד טפי על זנות אמו מבית על אביה, דלאשה הוי זנות גנאי יותר מלאיש, וכמ"ש הלבוש בסי' קי"ט סעיף י"א, וגם דחושש על עצמו שלא יצא עליו לעו משום זה, משא"כ בבית לגבי אביה, ואולי הי"כ כה"ג לשאר קרובות, וא"כ אין ראי' דמהר"י הי' מתיר גם בגווי אחרני].

ובנתיבות לשנת סק"ד כתב בפשיטות דמדלא נקט צמח"י אלא אשתו עמו, משמע דאמו ואחותו אינן מועילות להיות שמירה להתייחד עם אשה אחרת, והטעם משום דמחפות עליו, וכן דעת הזכור לאברהם [ח"ג] המובא בפ"ת סק"ב ע"ש. וכן ציוסף אומץ סי' כ"ו, צנידון צחור שרולה לדור יחד עם אמו האלמנה ועם אשה שהלך בעלה למדכ"י שחשבת את הבית, כתב, דגם להסוברים דעם אמו מותר אפי' לדור [כבסק"ד אות א'], מ"מ צרור שאינו יכול להתייחד עם ערוה כשאמו עמו, דלא אמרו צמח"י וגמ' ופוס' שיש שמירה אלא כשאשתו עמו, דאין אשה מתקנאה אלא צריך הצרחה וזכירה מאוד צרה לעמוד על המשמר, אבל אמו אינה שמירה שאינה זכירה וישינה ואינה משגחה, ועוד דהיא מחפה על בנה כו', וכן לא נמצא היתר אלא צ"י יצמות וכו', וכן בקטנה, וכבסק"ד י, ומשום דתספר ע"ש, אבל אמו תחפה, לכ"י פשוט שאסור להתייחד עם אשה צמח"י עמו, וכ"ש שדורו עמו אשת איש על סמך שאמו דרה ג"כ עמו כו', וק"ו צ"י ש"י מחייד עמה כמה זמן [קודם לכן כמה שעות בכל לילה והחרו צו כמה פעמים] ועבר על איסור יחוד כו'. וכתב זצ"ל אליעזר ח"ו עמ' ר"ז אות ג', דאף דהיוסף אומץ מייירי ביחוד דל"ה שאסור מהחזרה, ויש להסתפק קצת אם ה"ה ביחוד פנוי או צבוג גוונא שהוא מדרבנן כו', מ"מ מבראיות והטעמים שכתב נראה יותר שדעתו לאסור בכל גווני, וחמורים דברי סופרים *.

ואולם בראה חיים (להר"ח פללאגי) צ"י וישב כתב ע"ד היוסף אומץ הנ"ל, דיש לדחות דטעמא דאשתו משמרתו הוא משום שמתבטל, וכמ"ס רש"י א, וכ"ס דמתבטל מהאמו וכו' וממ"ס מהר"י וייל צנודנו [המובא צבא"ט סק"ד], משמע שאם הי' הבן עם אמו תדיר צבית ליכא איסור יחוד לאמו עם אחר, ע"ש, ואם אמרינן שהאם מחפה על בנה, כ"ס בן על אמו ב, אלא ודאי דליכא למימר דחיישין

(*) ועיין בבן אברהם שעל אדר"ב פ"ב ה"ב, דפ"י בפ"י א' מ"ש שם, אל יתייחד עם הנשים בפונדק אפי' עם אחותו ועם בתו מפני דעת הבריות, דה"ק אל יתייחד עם הנשים אפי' כשגם אחותו ובתו עמו, דאף שעמהן מותר להתיחד, מ"מ לא אלימי כ"כ שחשמונדה אותו כמו באשתו עמו, ואף ד"ל דמצינן לתינוקת כו', מ"מ אסור מפני דעת הבריות שיבואו להקל אף בשאר נשים. [וצ"ע אם הכוונה דוקא בפונדק משום שהוא מקום שאין מכירין לקרובותיו, וכדפי' בפ"י האחר המובא בסק"ד אות ו', או דלפי' זה פונדק לאו דוקא, אלא דשם שכיה יותר ענין היחוד].

(א) ברש"י דלפנינו לא נמצא כן, ואולי נתחלף לו במ"ש רש"י במשנה מקודם גבי היתר יחוד דב' אנשים, דכ"א בוש מחבירו. ציץ אליעזר ח"ו עמ' ר"ט. [ואולי סובר דחד טעמא הוא לכל המותרים ביחוד הנאמר במשנה, דהא באמת ה"ז דבר שבנ"א בטבעם מתביישים מלעשותו בפני הזולת, אלא דבב' נשים דעלמא דשתיהן שייכי להתפתות לא מתביישין מהדדי, אבל בהנך כיון דהיא לא שייכא לזה, תו מתביישים המתיהדים בפניה. וענין בוש מאשתו, נזכר תו"ד הרא"ש המובא בסק"ל אות ב', במ"ש דהעוסק עם הנשים אינו בוש מאשתו, ולא מהני אשתו עמו. ועי' כע"ז ביש"ש פ"ד סי' כ"ח]. ועי"ע בהשגטות.

(ב) והנה לפמ"ש בפ"ת סק"ב לחלק בזה, דבן לאם הוי שמירה משא"כ בת לאב כו', (והוא בזכור לאברהם ח"ג בשם חכם א' שאמר שלכאורה נראה לחלק כן), הרי אין ראי' ממהר"י וייל לגווני אחרני צנודנו, דאין ראי' דהתיר משום דלא חשש שיחפה, ושמוזה מוכח דה"נ ל"ח להנך שיחפו, ד"ל דאף דניתוש שיחפה לאחר המעשה, מ"מ שומר שלא יקרה כן, משא"כ בבית לגבי אביה. ואולי ה"נ אם לגבי בן ואחות לגבי אב.

ובציץ אליעזר ח"ו עמ' ר"ח אף שכתב דאין יסוד לחילוק זה, מ"מ כתב דיש לחלק באופן אחר, דבנודן דמהר"י וייל הרי יש ב' אנשים, דבעלמא גמ' מותר היחוד עם אשה אחת (להרמ"א שבסק"ד ה', ע"ש), אלא דה"י ס"ד לגרע בזה משום דא' מהם הוא בנה ושמא יחפה, שמעינן ממהר"י

באר הגולה

(ג) ה אבל לא תתייחד ישראלית עם הכותי ואע"פ שאשתו עמו:

אין

ח שם נסוגיא ד"פ

פתחי תשובה

לדבריו דלף עידוע דאם יאנסו. אשה מכין ועונשין אצל אס היא תענע לו קרנן עכשיו בזה"ל הוא היתר גמור ולכן נחשב להם לנזר כלל ונזמן מהרמ"ש בלחמ כן הים דיניהם לשרוף הנזעל יהודית בין בלונם בין בדרון אצל עכשיו ידענו בגירור שאלו כן וא"כ אין כאן היתר כלל ע"ש.

(ג) אבל לא תתייחד. עין נחשו' תות יחיר סי' ס"ו וס' ע"ג בענין אס מותר להתייחד עם ערבי בזה"ל שבענין אס חושבין אשה והנזל בקרס בזה"ל לעיל סי' ז' ס"ק מ' ועיין בס' בינת אדם שער ז"ה סי' כ"ו שכ' ב"כ דלון שום היתר בזה אף בזה"ל דמלכז מה שהשיג החו"י על הגאון מהר"ם שערין שם בלח"ס ליחא

הפוסקים

סי' יו אות ח — סי' יח אות ד

אוצר

קשה לפמ"ש החו"י סי' ע"ג בדאשח הכברי עמו הוי היחוד רק מדרבנן [וכיינו אפי' נימא דביאה גרידא דנכרי אסורה מכתורה], משום דמהתורה אינו אסור יחוד אלא עם הערוה לבדו ולא כשנמצא שם עוד אף, וא"כ למא אסרו בזה וכל כעין דלורייחא תקון, י"ל דכא כיון דחז"ל ראו דאשחו אינה משמרתו הוי כיחוד גמור [י"ל כאלו הוא נמצא לבדו], ויכלו לגזור בזה והוי כעין דלורייחא.

נועם שיהיה, ע"כ נעשים שומרים לאחרים, והכי משמע פשטא דשמעתתא דשלקי קדושין דקאמר דלוי' א' לא יתיחד עם הרבה נשים משום שגשים דעתן קלות ושמה שתיכן יתפתו, וא"כ [היכא] דולחי אין חשש על אחת מהן, נעשית שומרת לאחרים כו', ועכ"פ כיון שבש"ע סתם בזה בהרמז"ם, א"כ בנ"ד שרי, רק כיון שהנתיבות לשבת מחמיר וגם בזכור לאברהם חוכך להחמיר [וכנ"ל], ע"כ אינו אומר בזה לא איסור ולא היתר, ובשעת הדחק המיקל לא הפסיד.

ועיין בחלקת יעקב ח"ב סי' י"ז, שכתב, בדאשח ישראל גם [היחוד עם העכו"ם] איסור תורה, כמבואר בנ"י פ' בן סורר ומורה ב"ה קרקע עולם, דנכרי הכא על ישראלית אשת איש נכרה וגם היא נכרית כו', ועי' במלחמות שם לבדע"ה"מ אינו כן, ועתה' כתובות ג' ז' ד"ה ולידרוש, ועפ"ז כתב בגדולו שבספק"ח אות טו, דביחוד כזה יש להחמיר יותר.

ובציץ אליעזר ח"ו עמ' ר"ט אחר שביאר דדעת הר"ם פאלאגי היא להחיר, וכנ"ל, כתב, היות ויש בזה מחלוקת הפוס', נראה דאפשר להורות להקל כשאמו או אחותו עמו עכ"פ ביחוד עם פנויה שאינה נדה, וגם עם נדה להבוצרים שם בגדה היחוד רק מדרבנן [כבסמ"ח אות ז'], וה"ל ביחוד עם ז' נשים מבלעדן, אפי' להאוסרים בעלמא עם ג' נשים, או בלילה דלפ"י בגברי בעיין ג' [כבסמ"ח סי' א'], ומשום דביחוד עם ז' הוי רק מדרבנן להרבה פוס' [כבסמ"ח אות ז'], וכמו"כ מסביר להקל נמי גם שאחותו חובל לדור עמו בקביעות כשגם בזה או אמו עמו, (וכמו שראיתי למעשה מרבנן קשישאי דלא חברים בזה), היות וגם עם אחותו לבד מותר להתייחד אלא שהזכירו שלא תגור עמו בקביעות [כבסמ"ח ז'], ולכן י"ל שפיר שאם גם בזה או אמו נמצאת עמו לא החמירו באחותו דירת קביעות. ושם באות י"ג אחר שהביא להבית שלמה הנ"ל, כתב, דמבואר שם דעתו מעיקר הדין להחיר להלכה, אלא משום כבוד הגת"ל"ש ושגם הזכור לאברהם חוכך להחמיר, וכנ"ל, מש"ה נמנע מלהחיר בשופי, ומי"מ כתב שבשע"ד המקיל לא הפסיד, לכן בציורף עם כל האמור לעיל, נראה להלכה שיש להורות להחיר [אפי' האחרת אינה פנויה] כשאמו או אחותו עמו, משום כל איזה נזק שחל.

ב. ואם מותרת להתייחד עם נכרי כשהאשה חשובה וקרובה למלכות. עטוי"ד סי' קנ"ג שהביא דעת רש"י דאסורה ודעת הר"י דמותרת. ועי' בנ"י דדעת הרא"ש בהר"י מיכו השו"ע שם השמיט דעת הר"י, והש"ך שם סק"ז כתב בפירוש דלפילו חשובה וקרובה למלכות לא תתייחד, ושכ"כ הב"ח. [ועי' ע"ד מחלוקת זו, באות הסמוך, ובדברי הבית משה והחזו"א שצאות ה'].

ועיין בדבר הלכה (להל' יחוד) עמ' ק"י עור ז', שמביא שם ת"ח א', שבעל החזון איש אמר שאחותו הוי שומרת ומותר להתייחד עמה ועם אשה, והעיר לו מדברי הזכור לאברהם הנ"ל, ולא חש לזה, וכן התייר לחכם א' להתייחד עם אשה כשאמו עמו. [ועיי' בזה בהשמעות].

ג. אם מותר היחוד כשאין חשש אונס כגון באשה בעלת כח, או כשנמצא ישראל בסמוך. בחזון איש סי' ל"ה (מכודות חש"ח), אחר שכתב דלהמבואר בחוסי' דע"ז כ"ה ז', דלמאי דקיי"ל ברב יודי דהתם, שרינן באשה חשובה להתייחד עם הנכרי, משום דאשח אינה כרי ליכא, דמרתחי, וגם לא חיישין דתתלכא ישראלית לגי' [עי' בבית משה שצאות ה'], הוסיף, ולפ"י נפ"מ גם בשאינה חשובה אס' היא צריחא שאינה מתיראת מפני אונס [וכנ"ל] שם בחוסי' מהירוש', אף שאינה צריחא כ"כ לעמוד כנגדו כשיקום לרזח נפש, מי"מ כיון שאינה מתיראת מהאונס נראה דאפי' וכן אי ליכא ישראל סמוך לה, דקרי ל' ועני, סגי להתייר*, כיון שאין חוששין לפתוי אלא לאונס. ואחר שכתב עוד, דלפ"י מותר לישראל להתייחד עמה כשיש עכו"ם צדדי כו', עסקב"ג אות ז' ד"ה ועיין, סו"ס, ולי"ע. [ולרש"י שצאות הקודם דגם אשה חשובה אסורה, ומשום דחיישין גם לפתוי, כמבואר בבית משה שצאות ה', ל"ל דכ"ל אסור בכל גווני].

יח. לא תתייחד ישראלית עם הכותי וכו'. א. שאין אשחו של כותי משמרתו, ואין להם בושח. רמז"ם פכ"ז דלח"ס ה"ד, ע"פ הגמ' דע"ז כ"ה ז'. וברש"י שם, אינה משמרתו, דלא קפדה דליכא צקרי ואחתיב צבולניא. ועי' בטויו"ד סי' קנ"ג ובשו"ע שם סעיף ד', דלא תתייחד אפי' עם כותים הרבה וגשותיהם עמהם.

ד. כשהאשה חולה, ולענין להכניסה בבית חולים דעכו"ם. בחת"ס חו"ד סי' ע"ז נשאל בגידון נערה חולה נכפה ר"ל, אס מותר להכניסה לבית הרופאים הכומרים שאינם מאספים אותה לשם אלא אס כן שום ישראל ממשפחתה לא יבוא אלא כל ימי היותה שם, וכתב בין עממי האיסור, משום אל תתייחד אשה עם העכו"ם, שחשודים על העריות אפילו צכ"ג דהוי מלי מתדבק, דלח"ה מאי מקשו החוסי' בע"ז כ"ה ז' ד"ה איכא, על רש"י, מהא דחביבה עליהם בהמתן של ישראל יותר מנשותיהם ע"ש, והלא משכחת לה במאוסה כנכפה ומורה שחין, אפי"כ גם בזה שייך חביבה עליהם כו', ועוד דילמא אחר שתתפלא ויאנסוה או יפתוה.

ובתנח"ש

(*) ועי' בדברי העור מקודש שבאות ה'.

אוצר

סי' יח אות ד—ה

הפוסקים

ובתשו' מהרי"ש (לר"י וע"ז) סי' ס"ט, בנשתתת שבעה מסרם לבית המשועבדים של המדינה, וע"פ חוק המלכות אסור לגביר לבוא שם ויש עונש גדול על העובר, ורק נשים שומרות עליהן, ואף הרופא אינו רשאי לבוא שם אלא עם שנים עמו, וכחצ, דאפי' נימא דמה שהרופא נכנס עם שנים אכתי נקרא יחוד, וכדכסהפק הח"מ [המוצא בסק"ז אות ג'] לענין פרוזים דאפשר דאפי' הרבה עם נשים הרבה אסור, וכ"ש בעכו"ם הרבה, מ"מ צ"ד ו"ל שאין איסור כלל, דהא להחוס' באשה חשובה ל"ח לעריות דמרתתי ממנה [וכבאות ב', וה"נ צ"ד מרתתי מעונש המלכות], ואף דלרש"י גם בחשובה אסורה, והכי אפשרא להכחא כו', מ"מ הא עכ"ל דטעם רש"י דלא אמרינן דמרתתי, הוא משום דחיישינן שמא תתרגם, או אפי' אם יאנסוהו יסמכו שלא תגלה כדי לכסות קלוהו, וא"כ צ"ד שיש עונש המלכות גם על הרגון ואפי' על היחוד לבד, ולא שייך שמא תתרגם, וגם לא שייך שסמכו שלא תגלה, דהא אין צדק דעת ולא יחבשושו ובודאי יגלו זאת, לכן ל"ח לעריות, ובצרת היתר משום דעונשין כתב הגר"מ לנדון [המוצא באות הסמוך] ואפי' להחוי' שם החולק, יודה צ"ד, דשאלמא ציחוד לעלמא חיישינן שיפתנה ש"יז אין מענישין, ואפי' אם יאנסנה, שמא לא תגלה, כ"ל, משא"כ צ"ד שעונשין גם על הרגון ולא שייך שמא לא תגלה, ודאי דמרתתי, וגם לא שייך כאן מ"ש החוי' משום דבר שנאסר בזמניו כו', דזה שייך דוקא החס' דר"ה להחיר היחוד לגמרי, משא"כ כאן דאיסור היחוד בנשים דעלמא במקומו עומד, ורק צ"ד רוצים אנו להחיר, ולא שייך לאסור משום דבר שזמניו, וכמו באשה חשובה להמתירם.

ה. בענין נשים המתירדות עם עכו"ם לרגלי מסחרן, ובענין יחוד עמהם בזה"ז שהמלכות עונשת על זנות. בחוות יאיר סי' ס"ו, בחשו' הגר"מ שטערין, שנרמזה בפ"ה סק"ג, בנדון הנשים ההולכות לבתי הגויים להסתחר ומתירדות עמהם, הביא שמהר"ם פדוואה סי' כ"ו כתב תוכחה לקהלה אחת על שכנשים שם מקילות בזה ע"ש [בנדון צנות ישראל היואלות ויחידות לשוקים ולכל יחיד, שכתב, דנראה שכל העונות כאלה הן כעובדות על דת באשר הן הולכות ויחידות ואין צעליהן או אנשים כשרים עממן לשומרן, ואף אם יהיו שם נכרים רבים אפי' אסור כמ"ש בקדושין שם דכפרותים אפילו עשרה נמי אסור, ובכתובות ד"יג ע"כ אמרו רוב נכרים פרוזים צעריות הם, ואף אם יהיו נשי הנכרים עמהם, הלא אין משמרות כו', ואם כן צעשות כאלה לא יוכלו להמלט מאיסור יחוד עם הנכרים, לכן מנעו רגלי הנשים מדרך זו כו', ותמחו צדן כו'], וכן הביא שדרישה אות ד' תמה על מה שנהגו ללכת לדרך עם עגלון גוי בשומר קטן, וראה לישב המנהג, והצ"ח צק"ח השיג עליו שהוא נגד הדין ע"ש, ושכ"כ בחשו' מהר"מ מנין על שמקילות הנשים צענין זה ע"ש, וכחצ, ועם כל זה יגעתי ומלאתי ללמד זכות עליהן, מ"מ הר"ן והב"מ שהוצא צ"י יו"ד סי' קנ"ג בהיתר העמדת כהמות צפונדקאות של גויים בזמן הזה, משום דגויים בזמננו לא חשידי על הכביעה, אדרבה מכין ועונשים ע"י, אם כן ה"ה צ"ד דגויים בזמננו לא חשידי אונות ישראליות, ואדרבה מכין ועונשים על זה כשהיא אשת איש, ואפילו צפונות אם הגוי בעל אשה הוא חייב שריפה דינייהם כו', ובאמת ענינו הרואות שלא חירע מכשול בזמננו, ועי"כ מלאו לבס' לעשות כן, שאילו ח"ו היו מכשולות מאויים בודאי היו נמנעות מאלוהן, או חכמי הדור היו מונעים המנהג הרע הזה כו', ובלאו הכי ל"ל סברה זו, ליישב המנהג שמוהבים [ישראלים] להתיחד עם ערלים, אף דקיי"ל דאסור להתיחד עם הגוי דחשיד אשפיכות דמים [כדאיתא צו"ד סי' קנ"ג סעיף ב'] כו', ולפמ"ש א"ש, לכיון דבזמננו אינם רגילים צעפיכות דמים ואדרבה מכין ועונשים חיוב מיתה על הרגול, לא מקרי חשידי אשפיכות דמים בזה"ז כו', וכמה לומדים שהרמ"ה דברי פניניהם הועב צענייהם מאוד כו'. אך סיים, דמ"מ מ"מ הגאון היה מוחה על זה, וגם אנכי בהכרחי צני מדינתי ומנעתי

והחיות יאיר צ"ח ע"ג השיג על מ"ש ללמד זכות עפ"ד הר"ן והב"מ לענין העמדת כהמות, דלא דמי דהתם אין טעם באיסור אלא משום לפני עור, ומפני דכפונדקאות אין ענין המעשה הנתעב דבר סתר, דשכחי רבים, לכן יש לחלק ולומר [דלא אסרו אלא] דוקא צימיהם שלא היו עונשים ונעשה להם כהיתר, משא"כ צענין היחוד, שעינקו מפני ש"י היחוד צלי רואה יתקפרו ויזרו ולא ידע איש מה, ותדע, דהרי גם יחוד אשה עם ישראל אחד או אפילו עם שנים פרוזים אסור, אע"פ דבודאי מענישין, אלא ע"כ דמשום שהוא דבר שצנענה לכן חרי דפריי לא יפרסמו ויחטאו שניהם, וכן צגוי אפילו כשנשתחו עמו לא תפרסם ולא מרתה כלל משום עונש, לכן אין לחלק בזה, ועוד הרי גבי גזירות חז"ל קיי"ל דאפילו כשצטל הטעם בגזירה קיימת כו', ועוד ג"ל דלא הקילו הר"ן והב"מ אלא בחשד רביעה שהוא מאד עמוז דבר נחשב צענייהם [בזה"ז] ואינם חשודים בזה כו', על כן אינו מחזיק בדברי הראשונים * שמפני שעינק מחיתנו מהם, ואנחנו טרודים מאד על המהי, וקשים מזונותינו, ולריכים אנו לשלוח נשינו אליהם לישא וליתן עמהם, הו"ל קרוב [לגזירה] שאין הצורך יכולים לעמוד בזה, ומזה נחפשת היתרו, אע"פ שבאמת אינו מותר צלי צ"ד שיתור, כ"ש יחוד שהוא מ"מ דבר ** שאפילו אליהו אינו יכול לבטל כמ"ש החוס' צע"ז ל"ו ע"ה וע"כ, מ"מ מפני רוב האורך נחפשת היתרו, ולא ראו חכמי דורות למחות מפני שראו שא"ל לעמוד בגזירתם, אי נמי מיחו ולא הועיל כו', וכבר כתב הר"ן דכל מידי דלא מפורש בחורה לא מחינן צדיקה, כמוצא בשו"ע א"ח סי' תר"ח, וזהו טעם פלגת הדור בזה, ויספיק גם למה שנוכחין היתר ציחוד אנשים עמהם.

ועיין בלקט הקמח בתחלתו, ד"ה אשת, שכתב על מה שחמלין הגרמ"ש משום דלא ראוהו תקלה יולאה כו', דאינה עונה, ומי יתן וכדבריו היה ויהיה שלא יבואו מצני ישראל למכשול חערבות חולין בעברה כו', ולכן אין אינו מככים לדברי המקיל, ושומר נפשו ירחק מהם, דאיכא סכנת גילוי עריות ושפיכת דמים. והו"ד בקלרה צב"ע סי' ז' סק"מ, ובחיים ושלום ח"צ סי' פ"ה. ועי' בגמרת כל חי ח"צ סי' א' שהשיג נמי ע"ד הגרמ"ש כעיי"ש החוי', וכן השיג ע"ד החוי' כעיי"ש הגרמ"ש שבה"ע, שאין להחיר משום חיותנו שום איסור אפי' קטן אפי' דרבנן, וכמ"ש הרמב"ם גבי עסקו עם הנשים, וכמוצא בסעיף ז', גם הרד"ב [שבאות ו'] שצנודנו ה"י משום חיותם לא הזכיר זה בטעמי היתר כו'. ועפ"ת סק"ג מה שהביא מהצ"ח שהשיג גם אליבא דהגרמ"ש. ועסקב"ג, בתחילת אות ב' שהצב יעקב מביא תקנת רבנים דרך כשיש שומר א' ישראל מותר, וע"ש הטעם דסגי בא'.

ובבית משה סק"ג, אחר שהביא דברי הגרמ"ש והחוי', כתב דנראה שהדבר תלוי במחלוקת שהביא הטויו"ד סי' קנ"ג לענין אשה חשובה וקרובה למלכות [המוצא באות ב'], דלרש"י וסויעתו דס"ל דגם בחשובה אסורה להתיחד עם עכו"ם, דחיישינן לפיתוי, או גם לאונם אלא שתחזיק לגלות זאת, ודאי אין שום היתר להתיחד בזה"ז, דאף שעונשין ומכין על זנות, מ"מ לא עדיף מאשה חשובה וחיישינן לפיתוי ואונם ולא תגלה, וברור דלא עדיף מיתור עם ישראל וכמ"ש

(*) דבריו הראשונים רמזם הגרמ"ש חו"ד בסי' ס"ו, והשיג עליהם, דלא אשכחן דשרו חכמים יחוד משום כדי חייו, ורק לענין רבית דגיי אמרו כן, ול"ד להחם כו'.

(**) תמוה, הא רק יחוד ישראל עם נכרית הוא מ"מ דבר, אבל ישראלית עם נכרי אסור מעיקר הדין ע"י אות א'.

אוצר

סי' י"ח אות ה'

הפוסקים

וכמ"ש החו"י, אולם לר"י ורמ"ש שאשה חשוכה מותרת, ולא חיישין לפיתוי [בגוי דחוששת שמא יגלה הדבר, משא"כ ישראל בדעותה שלא יספר, וכמ"ש ב"מ דע"א ע"א, מדבריו שם להלן, ועי' בזה גם בפ"ת סק"ד מהש"י], אלא חיישין רק לאונס, ובחשוכה לא חיישין לאונס, א"כ ה"נ לדידן דמכין ועושין היו כולו כאשה חשוכה, ולא דמי ליחוד עם ישראל, דשם חיישין לפיתוי, אבל בגוי דלא חיישין אלא לאונס, הרי כיון דמכין ועושין לא חיישין, [וציד שלום המוצא בסקל"א אות ז' כתב אמנם א' מלדדי הכיחור שצדדונו, ע"פ שיטה הר"י שהס"ג שם העלה כמותו, ולפ"ז כיון שמענישין, פשיטא דליכא יחוד], ובה מיושב גם מה שטען החו"י דהוי דבר שבמנין, דכיון שאשה חשוכה מותרת, הדר לדידן ה"ל כולו כחשוכות, ועפ"ז נוכל שפיר לומר, דבשעת הדחק בזה, שאנו מרודים מאד על המחיה, סמכו על דעת הר"י ורמ"ש, אף שהש"ע לא פסק כוותיב, וזה מה שצ"ל להלין קצת צעד המנהג לכל יעשו אחותנו צ"י כזונה חלילה, ופעם אחת התרתי בזה וסמכתי על דברי הגר"מ שטערין, אולם כעת י"ל שאין להתיר לענין הלכה, ועוצא יש לחלק בין הא' לאשה חשוכה ובין הא' דמכין ועושין בזה"ל, ותדע דהא חיישין גם בישראל לאונס ביחוד עם קטנה שאינה מוסרת עצמה לצואה, אף דמכין ועושין על זה, לכן אין להקל.

ועיין בחזון איש סי' ל"ה [במחזורת חשי"ת] אות א"ב לענין זה"ל, דאחר שכתב דלציבא דהתוס' צע"ז כ"ה צ"י מוצא דלמאי דקיי"ל כר"א שריין באשה חשוכה בין אנשים, דאין חוששין שמא תתרחק לו, הוסיף, שיש לעיין אי "חשוכה" היינו שהמלכות תזקק לתצוה עליונה, ולפ"ז לדידן שהמלכות מקפדת ותוצעת עליון כל אדם, ומענישים את המאנס כמשפטם, יהיה לדידן שריותא דאשה חשוכה בין אנשים בכל הנשים כו', ומשמע דאף בדליכא רואים בתחלת היחוד מותר, דהא עכ"ל דמתירא שיעש על פיה אף בלא עדים, אמנם י"ל ד"חשוכה" היינו שמקורצת למלכות, ויעשו על פי דבריה שהגיד בזה, אבל אינו מתירא שתתלונן עליו בפרהסיא לפני המשפט, וזוטה שהמתיר קלוה, ולפ"ז לדידן אסור.

ועיין בריטב"א למ"י ע"ז דכ"ג א', דאחר שצירח דד"ה ודילמא וצ"ה ותו, ע"פ הגמ' דלענין יחוד עם העכו"ם אין חילוק בין צדיעצד לכתחילה, דאם יש לו הפסד ממון כשיצטלעה, מרתית ומותר להתייחד אפילו לכתחילה, ובאין לו הפסד והיא אשת כהן אפילו צדיעצד אסורה לבעלה, הוסיף, מיהו בזה"ל מותרת דהא אית לכו חימת מלכות דחמיר לכו עפי מהפסד ממון, ולא אסר התלמוד אלא בשאין לו זה חשש הפסד, וכן פירש בשם ר"י. ושם מקודם דד"ה על ידי, כתב חוק דבריו, דמסוגיא דנשי דגנבי נצבי שבכתובות דנ"א ע"ב, מוכח להדיא שחזקת בנות ישראל הכשרות שאין נבעלות בלאו, עד שגורא זה דברים הניכרים.

ובעזר מקודש כתב גבי יחוד ישראלית עם נכרי שאשתו עמו, דהגב שבמקומות אלו שיש משפט בין א"י היה נ"ל להקל, עכ"ל נראה שכוון להחמיר בזה בכל מקום ובכל זמן, דהרי האחרונים שהיו במדינות אלו ובסגנון משפט צומס כמו עכשו ואולי עוד יותר, כתבו להחמיר, ולכן אין להקל, ומ"מ הפרש גדול יש בין מדינות שאין שם משפט בזה לבין מדינות אלו, שבמקומות שא"י פרושים בזה, כיון שאין משפט נכון, הרי הגויים צגדר פרושים, ואסור היחוד גם עם עשרה גויים ויותר, וגם אם יש שם שומרים יחודים, מ"מ לגבי פרושים צחשש אונס וסחימת הפה מלגטוק וכדומה לא מהני גם צ' יהודים שומרים, וכל שמחוספים הגויים יש חשש יותר, משא"כ במקומות אלו שטכ"פ אין לדון להגויים בצחינת פרושים כיון שאינם מוחזקים בצריזות בפרהסיא בזה כיון שיש משפט צניעה. ושם להלן, לענין הנכר, במדינות אלו צבחים המיוחדים למכירת משקים, שלפעמים אין האיש צביתו וגם צן ואח אין לו ולא משרת, (וכן לענין איש המחרר בפרים צבתי עכו"ם לסחור וכו"ב ואין אשתו עמו),

כתב צין הטעמים שלפי הענין צדדונו אין צו משום יחוד, [כמובא בסקל"א אות ז'], גם מלד שיש משפט נכון במדינות אלו. [וע"ע צאות ז'].

ו. בענין נשים העושות מלאכה בבתי הגויים. בשו"ת הרדצ"ז ח"ג סי' פפ"א, צמה שנהגו צמארים שהנשים הולכות לעשות מלאכה צבית העכו"ם ועומדות שם ג' או ד' ימים ולילות, כתב כמה טעמים שאין בזה משום יחוד, ושמדינא אין לאסרן לבעליהן אפי' הם כהנים, דהא שהולכות יותר משלש נשים, ואין כאן יחוד לדעת רש"י, [בבבוסע"י ה'], ואף להחולקים שם, ה"מ לכתחילה אבל צדיעצד לא, ותו דיש שם אנשים הרבה, וכשים גם נשים הרבה מותר אפי' לכתחילה כו' [בבבוסע"י ו'], ותו שצפ"פ לר"י וכן צבעלה צעיר אין חוששין משום יחוד [בבבוסע"י ח' ט'], ואע"פ שרש"י פי' דהיינו לענין מלקות, אבל איסורא איכא, רוב המפרשים הסכימו דאפילו איסורא ליכא [עסקל"א אות א'] כו', ותו דהני והני צעידותיהו טרידי, והיו סניף לעממי דלעיל, ותו דכיון שהן זקנות שאין אדם מתאחד להן הוי שומר להן, דמסתפו מיניהו דלמא מגלו, ותו דכיון שבעלי האומות צריכין צבל שעה להציא נשים לעשות מלאכהם לא מרעו לחזקתייהו, הלאך רחוק שיעשו עבירה, והנך טעמי נמי סנופים נינהו, (וע"ש דלענין לבעלה, הוסיף אח"כ דאם היחור משום דליח לאונס כו'), ואע"פ יש צמטשה זה פריזות גדולה לא חשוכה, וכבר נעשו הסכמות מידי הגידים ע"ז, ומקלחן פירשו וגמגו ומקלחן לא יכלו לעמוד בזה כי הן ובעליהן עניים והן צריכות לצקש מחיתן, והולכות צרשות בעליהן, ומה שיכולנו לתקן הוא שלא ישבו על שלחן אחד [צבית המלאכה] לעשות מלאכה הרקוס אנשים ונשים [צידה], אלא האנשים לעצמם והנשים לעצמן, ועוד שלא תלכנה אלא הזקנות מארצעים שנה ומעלה.

ובנשמת כל חי ח"ב סי' א', דן נמי צמה שנהגו צאחז מקומות שהנשים הולכות לצתי גויים לעשות מלאכה שם, או להסתחר וכיוצא, והציא להרדצ"ז ה"ל, ותמה, איך התיר מטעם דלרש"י ליכא איסור יחוד צנשים הרבה, הא תוס' וסיעתא פליגי ע"ז, ותו הא לרש"י גופא היינו דוקא צאנשים בעלמא, ולא צמי שעסקו עם הנשים כמבואר צדבריו כו', אם לא שגאמר שהרדצ"ז לא כתב צן כי אם להחיקן לבעליהן, ואח"כ שהיחוד אסור כו', גם מ"ש הרדצ"ז ותו דהני והני צעידותיהו טרידי ל"ע, מהמבואר צר"ש צשם כר"ח והמדרש צשם ר' אלחנן [מוצא בסקל"א אות א'] דסברי דלא חמירין צעידותיה טרידי להתיר היחוד כו', וצעיקר היתרו משום צבעלה צעיר, איכא למשדי נרגא עפמ"ש רש"י וברנ' דעיקר הטעם הוא דמסתפי מצעלה השתא אחי, אם צן לדעתם היינו דוקא כשיושצת צביתה משא"כ כשהיא צבית אחר, שאין הצעל רגיל לילך שם כו' [עסקל"א אות צ], אלא דגורא להלין בזה דכיון שהולכות צרשות בעליהן יתכן שדרכם לפעמים שילך הצעל לשם לראותה ולדבר עמה, ועכ"פ הרשות צידו צבל שעה לילך ולראותה כו', ומ"ש הרדצ"ז דחוקו שלא תלכנה כי אם הזקנות, וכן מ"ש דכיון שהן זקנות כו' שומר להן, תמורה, דמבואר צרמ"ס רפכ"ב דאסור' וטוש"ע סעיף א', שצאסור יחוד אין חילוק כלל צין ילדה לזקונה, וכ"כ היש"ש בקדושין פ"ד סי' כ"א כו', לכן נראה שאין להתיר מטעם זה, ונראה שגם הרדצ"ז לא סמך על טעם זה לצד ר"א צצירוף שאר הטעמים כמבואר שם כו', וכו"ס, הכלל העולה לענין דינא הוא, שאין היתר להני נשי שהולכות לצתי גויים לעשות שם מלאכה צלחי שומר ישראל עמהן, ולא סגי צשומר א' ולריך צ' כמ"ש מהרש"ל*, ותו צמה הוא איסור מדינא, ויש לצ"ד שצבל מקום למען, ע"ש.

בענין

(*) צ"ע, הא המהרש"ל מיירי בדרך, כמובא בסקמ"ה אות א', דשם יש לחוש שמא יצטרך השומר נלקביו ותשאר לבדה עם העכו"ם, אבל כאן דמיירי בעיר לא חיישין להכי, כמבואר לקמן בסקכ"ג אות ב'.

ביאור הגר"א ד אין מוסרין תינוק ישראל לכוני ללמדו ספר וללמדו אומנות :

ה יט לא תתייחד אשה אחת אפילו עם אנשים (ו) הרבה
 [ט] לא תתייחד כו'.
 עיין בה"ג וכן תניא
 בתד"א פ"ח אלא

שאמר שם שאין הלכה כמשנתינו אלא דווקא עם שלשה אנשים משום
 עדות וז"ל שם ומ"ש חכמים במשנה אבל אשה א' מתייחדת עם שני
 אנשים אין הלכה כן שאם יעמוד אחד מהן ובא עליה בעבירה אין כאן
 אשה אחת מתייחדת עם ב' אנשים ל"ש אלא בת"ח גדולים כו' אבל גמרא שלנו ס"ל לאו משום עדות דאמרין מתייחד אדם עם ב' יבמות כו' עם
 אשה ותינוקת כו' אבל במ"ש שדווקא עם ת"ח גדולים הוא דבברי גמרא שלנו :

באר היטב

(ו) הרבה. יש להסתפק אם דוקא אשה א' חל על שתי נשים עם שני
 אנשים רבים מיקרי ושרי או אחת ל"ד והיא שתיים ולא מיקרי
 רבים נפחות ומשל נשים ושלשה אנשים. היינו ונ"ש כתב דנשמע להרמב"ם
 דס"ל שתי נשים אסורות להתייחד עם אנשים הרבה דל"כ למה ליה
 למכתב עד שתייה אשתו של א' מהם תיפוק ליה אפי' אם אחת לאו
 אשת א' מהם היא מותר ע"ש. ואינו מוכרח דיו"ל דהרמב"ם הולך
 לכתוב זה מחמת חידך דין. דל"ש א' מותר להתייחד עם נשים הרבה

הפוסקים

סי' יח אות ז — סי' כ

אוצר

ז. בענין הנשים הדרות בלי בעליהן בכפרים או בחצרות,
 שכל יושביהם גויים. בחיים ושלום ח"א סי' י"ח נשאל
 צנאים שיושבות בכפרים בלי בעליהן, ויושבי הכפרים הם כולם גויים,
 אם צב"ג יש לחסור ויציבת שם בלי שומרים יחודים, משום איסור
 יחוד עם הגויים, והביא מהר"ם מפאדווא סי' כ"ו שהוכיח צנאים
 הוולאות ליריד של גויים בלי שמירה, דאסור משום יחוד, וכתב דאף
 שיש מקום לחלק מהם שיוולאות והולכות הן עלמן לבתי הגויים,
 להכא שכן עומדות צנחיהן במקום קביעותן, ואין הגויים נכנסים
 לבית ישראל, מ"מ לא יבא מלאכה ולבוא, ולריכות הן. להזהר הרבה
 מאד שלא תלכנה הן לבתי הגויים וגם שהגויים לא יכנסו לבחיהן
 ולא תוכלנה למחות שלא יתחדו עמהן, והוא דוחק גדול שתוכלנה
 להזהר בכל זה כו', לכן שומר נפשו ירחק מהם ולא יניח אשתו וצני
 ביתו בכפרים או צפרדסאות שכולם גויים צלתי שומרים ישראלים כו',
 ומן הראוי לעשות הסכמה בעיר בחוק ותוקף וצאלות הצרית ששום
 אשה גדולה או קטנה לא תכנס לבתי הגויים, וכן שלא תדור בחצרות
 שגויים דרים שם אפי' עם נשותיהם, וכמו כן שלא ידור שום יהודי
 בחצר שיש צחוכה אשה גויה, כי דברים אלו הם שמוחלים הם מדינה,
 יש לאסור משום גדר יסיון לתורה כיון שמדברים אלו יולאים
 פרלות גדולות כו'. [ועי' בעזר מקודש שצאלות הקודש].

ט. אין מוסרין תינוק ישראל כו'. הח"מ סק"ו הביא
 הטעם מהרמב"ם פכ"ג דאסור"ז ה"ה, מפני שכוין חשודין
 על משכב זכר, [וכי' צטור סי' כ"ד וצלוש כאן], והוסף, והעכ"ל
 מוחרין ע"ז כדכתיב ודבק באשתו ולא צוה, [וכמ"ש כ"ז רש"י צע"י
 דע"ז ב' ד"ה חין, והכוונה דקעבר על לפני עור, מאפי"ז סק"י,
 וכמוצא צבוגיה שם], והרמ"א צו"ד רס"י קנ"ג כתב הטעם משום
 דמשיכי ל' למינות, והוא ג"כ לשון רש"י שם, גם הצ"ח סק"י הביא
 הטעם דמינות, וגם ליון להרמב"ם. ועי' צבוגיה"ל ליו"ד שם סק"ג,
 דמה שהשמיט הרמ"א הטעם דמשכ"י, הוא משום דלא חשודי
 ע"ז האידנא. ובעי"ז ב' צאפי זוערי סק"י, דצו"ד דמייסרין על משכ"י
 ה' ראוי להתיר למסור להם, וכמ"ש בה"מ שם לענין מסירת צהמות
 כו', אלא משום הטעם דמינות התקנה במקומה עומדת.

ועי' בדרישה לסי' כ"ד דמדיון מלשון העור שם דסובר גם הטעם
 דמינות, [וכי' צדרישה ליו"ד שם], ומדיין עוד, דמייירי אפי'
 צלויכה יחוד, כגון שיש עוד ישראלים, מ"מ אסור אפי' לעטם דמשכ"י,
 דכתיב חין לו צושה, ומו דאם כשי' יחוד הא אסור משום חשש
 שפית דמים. וקע"ז ב' צדרישה ליו"ד שם דמייירי אפי' צלויכה חשש

שפ"ד, כגון שמסרו צפני עדים. וכי' צח"מ וצ"ח הג"ל דאפי' צלויכה
 חשש שפ"ד אסור מטעמי הג"ל, דל"כ אפי' צגדול אסור.
 ובחכמת אדם כלל פ"ע דין י"ב אחר שכתב נמי הטעם דמינות,
 כוסוף, דלפ"ז ה"ה דאסור למסרו לישראלים אפי' קורסים,
 דגרעו טפי מהגויים דאפי' קורסים ישראל ממשיך יותר.
 טע"ף ה. ב. לא תתייחד כו' אפילו עם אנשים הרבה. כי' כ
 הרמב"ם פכ"ג דאסור"ז ה"ה. וכתב בה"מ שם, דלע"ג
 דתנן בקדושין ד"פ ע"ז דאשה אחת מתייחדת עם צ' אנשים, מ"מ
 כיון דצנתי אמר רב לא שנו אלא בכפרים, אצל פרוגים אפי' עשרה
 לא, ואמר רב עוד דצפ"א ע"א, דכפרים לאו כגון חין, אלא כרי"ח
 צר פפי וחבריו [שעמדו צנחיהן דצבר עבירה *], לכן סתם הרמב"ם,
 לפי שאין כפרים כמותם. וכי' הצ"ח. וכי' הצ"ח סק"י דהרמב"ם
 סובר דסתם אנשים לא מחזיקים אותם לכפרים [לענין זה]. וכי' כ
 הסמ"ג לאוין קב"ו לא תתייחד אשה אפי' עם אנשים הרבה כו' אפי' כ
 כפרים כחצ"פ וחבריו, והביאו צ"ח המוצא צבסכ"ג וכתב סמך
 לצדיו מירוש', ודחה, ע"ש. וכי' דהכח ר' אלי המוצא שם דצברי
 הרצ"ה. וכי' הכלבו סי' ע"ה כלשון הרמב"ם והשו"ע. ועי' צנחמה
 חרי סי' ו', וצחוספות חיים ח"א וצ"ח לסי' זה, מ"ש ראיות לדעה זו.
 ועי' צבגה שצב"ה הג"ל מה שח"י דלא תקשה על הרמב"ם קושיה
 הר"ן מהא דאנשים מצחון, הנו צ"ח הג"ל. [ועי' צוה צבסכ"ה
 חות ו' ה"ב צ'], ועכ"מ שם וצבגה מ"ש דלא תקשה מהא דפסח
 הרמב"ם עלמו צפ"ג דאצל, דילך נקבר צאשה א' וצ' אנשים
 ול"ח ליחוד.

וכתב במל"מ פ"א דסוטה ה"ג דנראה דגם להרמב"ם מה שהחמיר
 רב על עלמו חינו אלא חומרה צעלמה, [וכע"מ שם החולקים
 צבסכ"ג], אלא דהרמב"ם סובר דקיי"ל כותי דראוי להחמיר,
 אצל פשיטא דמדינה ליכא איסור יחוד צב' אנשים, ועפ"י יישב שם
 מה דצעי צירוש' דסוטה צמקנה מצי' אנשים כאחד חי הוי קנוי,
 והיינו כיון ליחוד זה שרי מדינה **. וכצ"ב צשער יוסף צהש"ר ד,
 ד"ז ע"א, איצרה דהר"ן בקדושין שם כתב דהרמב"ם מפרש דמ"ש
 כפרים כגון רחצ"פ, מדינה קאמר, וכי' מדברי המ"מ והצ"ח, אצל זה
 קשה ממהם הכרחיות שכי' הרצ"ה צהש"ר סי' חלף קע"ח [להוכיח דלא
 כהרמב"ם]

(*) מאירי ריש דפ"א, ערש"י שם, וכגמ' שם דל"ס וד"מ.

(**) מיהו עסק"א אות ב' שכתבו כמה פוס' דיחוד עם ב' אף במקום

האסור אינו אלא מדרבנן, א"כ אין ראוי מהירוש', דאפי' נימא דמדינא

ל"ח ככפרים, עכ"פ מדין חורה ליכא איסור, ושפיר בעי בירוש'.

[ט] עד שתהיה אשתו של אחד מהם שם

ביאור הגר"א

וכן

[ט] עד שתהיה כו'
ערש"י שם ד"ה עם ב'
כו' שאף היא כו' וכן הטעם באנשים שאינן כשרין משא"כ בכה"ג :

הפוסקים

סי"ק כ — סי"ק כא

אוצר

ומחנין זהו, ובסתם גני"א אסור רק מחמת חומרה דלאוי להחמיר לעלמו, וכמ"ס החמ"מ [הנ"ל], ובזה ח"ט הא דדפ"א ח' אר"י לרב והא מר הוא דאמר דבכשרים שפיר דמי, והק' בצית מאיר הא היתר דשנים מחני' הוא, אלא כנ"ל דממתני' ל"ק, דו"ל דוינא קאמרה, אכל אכתי ים להחמיר, וקמ"ל רב דבכשרים ודאי אין צוה שום נדנוד איסור אפי' ממדת חסידות.

ובתב בנתיבות השלום נתיב ע"ו אות ז', דה"כ ב' נשים עם אנשים הרבה אסור, והביאו בם עוד יוסף ח' פ' שופטים אות ז'. [מיהו עסקק"ב אות ב' דו"א דב' עם ב' הוי רבים ורבים דמותר כבשע"ו]. ועסק"א אות ב' דיתור עם ב' הוי להרבה פוס' רק איסור דרצון.

ועיין בבח"ט סוסק"ו דבא' מהאנשים הוי בעלה מותרת להתיחד עמהם, והוא מהב"ט סק"ח. וכ"כ בחקרי לב רס"י י"ע דהוא כ"ט מהיתר דבעלה צעיר שבשע"ח, [וע"ט צאות ח' ד"ה ובחפץ, דבעלה עמה מכני גם לרש"י דאסור שם], וכ"כ מהר"ן לכתובות דכ"ה גבי הא דמגורשת לא תדור בשכונתו, וגם דבצרה היא דיותר בעלה משמרתה מהא דאשתו משמרתו [דשע"ג ודבסמוך]. וע"ט מ"ט לפרש בן דבצרי הרמב"ט והש"ע דבסמוך, ומציא, שכ"ד הח"ר אלי' שצחש"ר הרשב"א סי' תקפ"ו ואלף קע"ח, שכתב, דאסור להתלוות בדרך אנשים הרבה עם נשים אם לא יהי' בעלה עמה או אשתו של ח' מהם שם. וע"י צבז עקב המוצא בסק"ג תחילת אות ב', דמשמע דיתור עם ישראל ח' וגוי ח' עדיף מצי' ישראלים. וע"י גם צערך שו המוצא בסק"ב סוף אות ח'.

ובתב בשערי רחמים ח"ב סי' ע"ז, דע"ט ע"ג, דמדצרי כר"י נכון בצחפה בכסף שבסק"ג אות ל ד"ה והוסף, ובשע"י שם], מבואר, דהא דאסור להתיחד עם הרבה, היינו דוקא כשכולם יושבים ומתיחדים במקום ח' כו', אכל כשא' מתיחד, ושאר האנשים אינם במקום היתור, כו"ל כפ"פ לר"ה דשרי מטעם דשכיחי רבים כו', ע"ט.

ועב"הגר"א סק"ט הא' מה שהביא מהבד"א דבעין ג' משום עדים כו', ושכתב, דגמ' שללו ס"ל דלאו משום עדות כו'. והעיר הרד"ל בקדושין בסוף דפ"א, דתמוה שלא הזכיר כלל מהבד"א דפ"א ע"ב דהניא דאינו מתיחד כו' אלא ע"פ עדים. ועע"ט שכתב דמשמע דבעין עדים כשרים, למעוטי קרובים ופסולי עדות. ומ"ט עוד צב"הגר"א מהבד"א, דגם זה ששינוי מתיחדת עם ב' כו' היינו ת"ח כו', הנה צב"הגר"א דלפנינו, איתא: ששינוי דמתיחדת עם ג', וכן העתיק ציפה ללב ח"ד אות ט', ועי"ט צב"הגר"א סק"ח.

כא. עד שתהיה אשתו של א' מהם שם. כ"כ הרמב"ט פכ"ב דאסור"י סי'. והעור תמה ע"י, דכיון שאסור אשה ח' עם אנשים הרבה, מאי נפ"מ שאשתו של ח' מהם שם, אכתי איכא למיחש לאחריו. וכתב הב"י דו"ל דכיון דאשתו של זה לא תזנה מפני בעלה שהוא שם, תצרתה ג"כ לא תזנה שתירא דזאת ובעלה יגלו סודם. וכ"ה צב"ט סק"ח. ובפרישה אות י"א הביא נמי להב"י, וגם למ"ט הרש"ל דמאחר דאשתו משמרתו ח"כ האחרים יתביישו ממנו, מאחר שהוא ודאי לא יעשה כמותם*. וכע"ז כתב הרד"ז ב"ה ח' אלף תקע"א (ר"י) דאשת ח' משמרת לבעלה ובעלה משמרת כו'.

(*) ובפרישה הוסיף, דטעם הטור בהשגתו ג"ל, דכיון שהרמב"ט סובר דסתם אנשים נחשבים כפרוצים, אי"כ שאר האנשים שאין נשותיהם עמהם לא יבשו' מאשה זו ובעלה. [מיהו להמ"מ המובא בס"ק הקודם דגם

בהרמב"ט], ויותר נראה כמ"ס המל"מ כו', ובזה נתישב מה דפסק בפ"ב דאכל [כנ"ל], משום דגבי ערדא דאבילות (דאצא שאל פסק דמותר אפי' בלית ח' וב' נשים, להכ"פ לדידן) אוקמינן דוינא דסתם אנשים כשרים, [וכע"ז כתב צע"י ארזים סק"ה, ע"ט], ובדצרי המל"מ מתישבים נמי בהכרחיות דהרשב"א, וע"ט מה שיישב עפ"י מה שיש להקשות לכאורה על הרמב"ט מ"ט צימנות ד"ק לענין אשה אינה חולקת בגורן מחנות כהונה כו'. וע"י צפתה עינים למס' מגילה דו"ד ד"ה משום, שכתב ה"ך דצרי טעם לדועה זו, דמשום שלא יאמרו הפרוצים גם אנו כשרים, ראוי להכשירים נמי להחמיר, ולכן צע"י כשרים כרחצ"פ, וע"ט דמפרש לחד מ"ד בגמ' שם צע"י דצורה, דכשדוד כשר כולו או רובו, אין להחמיר.

ובא"ו סי' תרט"ו ד"ה מעשה, צחש"ר רבינו אליעזר צ"ר ויאל' הלוי [מבואר דקאי נמי בשע"ט הרמב"ט, אלא דמשמע ק"ה דסובר דמ"מ גם אין להחזיק סתם אנשים כפרוצים שנתערך למחות בזה], דנדרון אשה שהלכה עם ב' אנשים בדרך, ואח"כ התאוננה שח' תקפה וכו' אנסה, אחר שכתב דאין לאסרה לבעלה משום דנאמנת דאנוסה היתה להפסד שאסר הפסד שהחיר, הוסיף, דאף שהלכה עם ב' פרוצים בדרך וכו' לה לחוש ליחוד כו', מ"מ צוה לא הפסידה ח' המיגו, דאטו כולכו נשי דינא גמורי, (כדאמרי' בקדושין דו"ב כו', וכ"ט דנימא בן הכה כו', ואפילו למאן דאמר התם חושב לה כו', שאני הכה דצ"האוי גוונא) שכל יום ויום הולכות נשים עם שנים או ג' אנשים ורואות שבעלי תורה אין מוחים בידם לא ידעו דאסור, דאין בידם להחזיק בנ"א כפרוצים, כדאמרי' אחזקי אינשי בגנבי לא מחזקינן, ובצורות כל אדם כשר עד שיוחזק לנו כפרון או כגנב לענין ממון, ותלמודא דממה גריבה לפריות, דאמר התם [דו"פ ע"ב] ל"ט דמותר היתור אלא בכשרים אכל צפרוצים לא, מעשה והוליוהו עשרה צמטה, ח"י יוסף תדע דמחצרי עשרה וגנבי כשורא ולא מכספי מהדדי, ולא תתמה שטועות צדק, שחרי רב יחודה שגה צב"הג, דאמרי' [שם דפ"א ח'] רב ור"י הוי קאזלי צאורחא וקאזלא איתתא קמייחור, ח"ל רב לר"י דל כרעך מגיהנס, ח"ל והא מר הוא דאמר בכשרים שפיר דמי, והשיב לאו כגון אנה ואת אלא כרחצ"פ, ונ"ל דר"י הוה ס"ל דכל אדם מחזקינן בחזקת כשר אפי' אינו כרצ ור"י, עד שיוודע לנו כפרין, דמדמי ל' לגניבה כדפרי', ורב ס"ל דיתרא דעצירה תקוף כו'. [והנה מכיון שכתב דר"י שגה צב"הג כו', ע"כ דמפרש דרב גם מדינא קאמר דסתם צנ"א אינם בחזקת כשרות לענין זה, וגם משמע דר"י הודה, דכתב, הוה ס"ל כו', אלא דמ"מ נראה דמ"ט מקודם דלחין בידם להחזיק בנ"א כפרוצים כו', זה לא קאי על הנשים דמח"ט כצורות כו', אלא דהוא טעם על צע"י התורה למה לא מיתו צאמח ע"ז, דלא נראה שם דהוא משום שלא ח' צדקה למחות, אלא דבענין כנ"ל, דאף דאינם בחזקת כשרים להחיר להתחילה, מ"מ בנתיחדה עמהם אין מקום למחות, משום דלאידך גיסא אין גם להחזיק סתם צנ"א בחזקת פרוצים דנימא דעבדא איסורא, אלא עד שיוודע שהם פרוצים. ועי"ט ע"ד נדון זה, צע"י ארזים המוצא בסק"ב].

וכע"ז בערך שי, שכתב דלכאורה דיוקי דצרי רב מרישא לסיפא סתרי אהדדי, דקאמר ל"ט אלא בכשרים, משמע כשרים ודאי ולא סתם צנ"א, וסיפא קאמר אכל צפרוצים לא, משמע דוקא פרוצים [ידועים, ובצרין הנ"ל], אלא ח"ל דה"ק כשרים [ודא"ס] מותר לגמרי וצ"ל להחמיר אפי' ממדת חסידות, ובפרוצים אסור לגמרי

כ וכן לא יתייחד איש אחד אפילו עם נשים הרבה

באר הגולה

כ שם נמשך

הגב

הפוסקים

סי' כב — סי' כב אות ב

אוצר

כאן יקלקלו לא יגלו חששו חז"ל לחסור, משא"כ כשאחת שפחה כו. וע"ש מה שהוכיח מהא דב"מ דע"א דעבד כנעני פ"ד ונפחית לקלקל עמו, וכע"מ"ש שם יעקב לנדונו המוצא בסק"ג תחילת אות ב', ומליון אליו. [מיהו ע"י בע"א המוצא בסק"ז אות ד' ד"ה וכן, ובסק"ז אות א' ד"ה ועיין, דמפרש באופן אחר הטעם דמותר בשפחה, ולפי' אין ראי' דעדיפא משאר נשים].

ב. אם מותר להתייחד עם נשים כשאחת מהן בעלה בעיר, (דעמה מותר להתייחד להרמז"ם והשו"ע דסעיף ח, ע"ש). כתב זכ"ה הרד"ל לקדושין דפ"א א' ד"ה שם שאני, ולכאורה לפמ"ש הב"י [המוצא בסק"א] בטעם הרמז"ם דמותר לאשה להתייחד עם אנשים הרבה כשאחת א' מהם שם, משום דכיון שהוא לא יחטא הוי שומר לכולם כו, לפי' ה"ה לאשה שבעלה צעיר נעשית שמירה מעולה לכולן, אלא דלפי' דחוק הדיו להנשים מצפנים ונשים מצחון דסעיף ו, אע"י ליכא אחת מהן שבעלה צעיר, וי"ל שזה חלו"ב צ"י כצ"ח דנשים דעתן קלות שבגמ' [הנ' באות הקודם], דאם פירושו ששתיים יתפחו להבעל, וכפרש"י ד"פ ע"ב, א"כ קשה מצעלה צעיר כאן, אבל אם נפרש הטעם דדעתן קלות לשחוק [ולחפות, וכדכ"ה צ"ח המוצא באות הקודם], א"כ אסור גם ככה"ג, וכ"ל דעת הרמז"ם, עיין שם.

ובאור שמח לכ"כ דלסו"ב ה"ב, כתב, דממ"ש הרמז"ם דלא תתייחד אפי' עם הרבה עד שחב"י אשת א' מהם שם, נראה לאשה שבעלה צעיר שהיתה עם עוד נשים, אסור להתייחד עמהן, דל"כ למה צעיר צעיר ואין עליה משום יחוד והוא שומר להם, וע"כ דלע"ג שצ"ח אין ליסור יחוד, להצטרף לא מזהררר וחדרתה אינה בזה ממנה. וסו"ב, ואולי מיירי הרמז"ם שם שהוא גם עומן [דלא מהני בעלה צעיר, כבסעיף ח'], לכן צע"י שיהי' בעלה עמה שם, ודו"ק *.

ועיין צניגות אדם המוצא בסק"א אות א', שכתב דאיש אחד וצ' נשים ואחת מהן בעלה צעיר, אפשר לסמוך ע"ד הפוס' דשם דמותרים יחוד כשבעלה צעיר כו, [אלמלא דסובר בפשיטות דהאשה שבעלה צעיר הוי שמירה להאחרת]. וכן מוצא צניגותות לשבת סק"ד **, ובספרו המקנה בקדושין דפ"א א' ע"ש. וצ"ח אליעזר ח"ו עמ' קל"ב הביא, והוסיף, דגם הנחפה בכסף ח"ב סי' י"א [מוצא בסק"א אות ו'], סובר כן בפשיטות, ושכן יוצא מהע"י ארזים סק"ד, ועפ"י סו"ב, דנראה צ"ח דלכלה אפשר להקל בבעלה צעיר גם כשיש שם עוד נשים, וצ"ח דלדעת כמה מהפוס', כל צ"ח חרי הוי רק מדרבנן [כבסק"א אות ב']. וע"ש מה שפלפל ע"ד האו"ש ה"ה.

וי"א

דמשי"ה לא פי' שם כרש"י, ולדעת הרא"ש, יש להעיר דבאורחות חיים להרא"ש אות צ"ו כתוב, אל תתייחד ואפי' עם ב' נשים, ומשמע דשם טפי מותר, וע"ש בהגהות מקור החיים, שמביא שבא"ח המובא בס' מרפא לגפשו, הגירסא אפי' עם מאה נשים.

(*) אמנם קצת דוחק לאוקמי דוקא ככה"ג, ואולי הכוונה, דאם הרמז"ם ה"י מבאר היתר זה משום דבעלה בעיר, הרי ה"י צריך לחלק בין גייסי אהודי או לא, לכן נקט מילתא פסיקתא כשאשת א' מהן שם, דמותר בכל גווני, אבל לעולם י"ל דגם בעלה בעיר סגי בזה.

(**) וכתב בטעם דהרמז"ם והשו"ע לא כתבו לעיל שם היתר בבעלה בעיר, משום דדוקא כשהיא בביתה מהני בעלה בעיר ולא בבית אחר כו, וכמובא בסק"א אות ב'.

כו ויגלו סודו, וכו' דכיון דהוא לא מצי לבעול כו' הריכו משמר להשאר. ומקודם כחצ בטעם הרמז"ם משום דהא יש כאן צ' נשים, וברי נשים הרבה ואנשים הרבה מותר להרמז"ם, וכמוצא בסעיף ו. מיהו ע"ש בסק"ז אות ב' דיש לדחו לה כמנה אכפ"י.

כב. לא יתייחד כו' אפילו עם נשים הרבה. א. כ"כ הרמז"ם פכ"ב דלסו"ב ה"ח, ומקורו, עבד"ה"ג שניין למשנה קדושין, וכו"ו דתנן ד"פ ע"ב לא יתייחד אדם עם צ' נשים, וכחצ הריעב"א שם, דאין לומר דצ' נשים הוא דוקא, אבל עם יותר מותר, וכדעת רש"י [דלה"ב סק"ו], דהא אמרינן עממא בגמ' מפני דנשים דעתן קלות [פי'] ומחפזות זו על זו ולא מכנמן מהדדי, והא"י עממא אפי' נשים הרבה איתא, אלא דלחידו דבעי למתני אבל אשה אחת מתייחדת עם צ' אנשים, נקט נמי רישא צ' נשים. וכ"כ בתוס' שם דפ"ב א' בשם הר"מ דאפי' עם הרבה אסור, וכדמוכח ממ"ש דפ"א א' נשים מצפנים ואנשים מצחון יש בזה משום יחוד כו. וכ"כ הרא"ש שם ראי' זו, ומיישב למתני הג"ל דתני צ' נשים כמ"ש הריעב"א הג"ל. וכ"כ בסמ"ק ל"ו צ' סי' ל"ט דאין מתייחד אפי' עם הרבה נשים, ומהר"א הג"ל. וצ"ח כחצ סק"ד ר"ת *.

ועבד"ה סוסק"ו מ"ש דכאשמו עמו מותר להתייחד עם הרבה נשים, כ"ה צ"ח סק"ח, וכמובא בשו"ע סעיף ג'. וע"ש באו"ה פ' כמה אופנים בזה.

ועסק"א אות ב' מ"ש שם ממה פוס', דהיחוד עם שתיים הוי רק מדרבנן לכו"י, ושאפשר שיה"ח בזה. וע"ש דחכ"ס א' ה"ו כחצ הרשב"א, כתב, דע"י צ' נשים שאין עריות מותר לגמרי להתייחד, ושהרשב"א דחה זה, דאין חילוק בין הנשים. וכ"כ צפסקי הרא"ש סי' כ"א שאסור להתייחד עם צ' נשים אפי' בן פנויות (אם) [ול"ל: אן] בן נכריות. וע"י צ"ח אליעזר ח"ו עמ' קע"ב, שמדויק כן מהמאירי ועו"פ, ומסו"ב, דדעת החכם הג"ל יחידה ודחה מהלכה.

וע"י בערך שו' כאן ד"ה וכן, דמבאר, דע"י אשה ושפחה [כנענית או נכרית] יחא מותר להתייחד, דתנן בגיטין דע"ג גבי נתן גע מהיום אם מחו, שאסור להתייחד עמה אלא ע"פ עדים (דמי"מ פנוי) ה"א ואסור להתייחד, רש"י), ומהני אפי' ע"פ שפחה חוץ משפחה דלצה גם צב, וברי קשה הא עם צ' נשים אסור להתייחד לכו"י, ומה מהני שפחה, ונראה דכחצ שאני, דבשלמא צ' ישראליות דזנות חרפה לכן, לכן כיון דחיישינן דשתיים יתפחו וממילא יתפחו א' על השניה, ולא יפחדו מלזנות, אבל סתם שפחה ועכו"ם דמזנות הן, וכמובא ברדב"ז ח"א סי' קל"ו דאין בזה מזהירות ולא מקפידות ומזנות ומחפזות כו, ע"ש, א"כ הישראליות לא חפחה, מפחדה שחללה השפחה אפי' אם היא ג"כ תקלקל, וכן הא"ש מפחד מזה, ומכיון דמותר עם צ' הוי רק מדרבנן כו' [כבסק"א אות ב'], ולכן דוקא צ' ישראליות

להרמז"ם אינו אלא חומרא, י"ל דאינם כפרוצים ממש שלא יועיל אשתו של א' מהם שם]. וע"ש מ"ש בדעת הטור בבית שלמה שבסק"ז אות ח'. וע"ש בסק"ב. ובמאירי לע"ז דכ"ד ב' מבואר דלהרמז"ם מהני גם בפרוצים כשאשתו של א' מהם שם.

(*) וכנראה ע"פ הרא"ש שם שהביא לר"ת בניגוד לפרש"י הג"ל, ע"ש. ובה"י מוה"ר אייזיק שטיין שעל הסמ"ג הביא גם להתוס' הג"ל ש"כ ר"ת, במקום ר"מ דלפנינו, מיהו צ"ע, דבתוס' הרא"ש שם כתב בשם ר"ת דמותר אפי' עם ג' נשים ואפי' עסקו עמהם, ורק עם ב' נשים אסור בזה אפי' אשתו עמו. ולאידך גיסא יש להעיר דהר"ה שמביאו הרא"ש שם נמי בניגוד לרש"י, דמפ' בהרמז"ם המובא בסעיף ז', ובתוס' הרא"ש מביא כן בשם ר' אלחנן, לכאורה אולי יסברו נמי דאסור אפי' עם הרבה נשים,

ביאור הגר"א

הגב [ו] וי"א לאשה אחת מתייחדת עם צ' אנשים כשרים אם הוא צעור
(עור בשם הרא"ש) [יא] וסתם אנשים כשרים הם (ר"ן פ"י יוחסין)

חבל

[א] וי"א כו' אבל כו'.
מתני' וגמ' הג"ל:
[יא] וסתם כו'. כ"ה

משא דמתני' וגמרא מדקאמר אבל בפרוצים כו' מ' דווקא פרוצים וכן בפ"ק דברכות בתרי ופריצי וכן מדקאמר שם פ"א ב' אחרות וחמותו כו' אלא בעדים כו' בסתם ב"א דודאי לא קאי על ר"ח בר פפי וחביריו והא דקאמר בסוטה ז' א' ת"ח הא כ"ע לא לאפוקי ע"ה הפרוצים ורב דקאמר כגון ר"ח בר פפי וחביריו ממדות חסידות הוא דקאמר ולנצל מהרהור וערש"ב"א סימן תקפ"ז וכ"כ הר"ן:

הפוסקים

סיק כג אות א

אוצר

עם צ' כשרים שלא הוחזקו צפרינות, וכן מטין דברי הר"ף כו', וכ"ד הר"ן, וכ"ז מדברי מהרי"ק ד [הנ"ל] צ"מ דבסמוך, הכי נקטין. וביש"ש פ"ד קדושין דין כ"א, אחר שכתב ג"כ שכל הר"ף והרא"ש, הביא משה"ק הר"ן ע"ד הרמב"ם שצתחילת הסעיף, בהכרח הביאור, דאמרינן בגמ' לחד מ"ד דאנשים צפנים ונשים מצחוץ חין חוששין משום יחוד, משום דלאיש ל"ה שילא ולא ירגישו צו חזריו, ולאשה לא איכפת לן שמא תכנס אשה אי צפנים, דהא מותר לה להתיחד עם צ' אנשים כו', ולהרמב"ם הרי ל"ל דמיירי דוקא בכשרים כהרצ"פ, דוחק הוא. ואחר שכתב, דהסמ"ג תפס שיעתו כהרמב"ם כו' ושפאפשר שסמך על הירוש' דסוטה פ"א ה"ג שהביא שם, דר"ח שלח בחר איחתי' אמר יסקון עמה תלת תלמידים שאם יפנה אי מהם תתיחד עם שנים, וס"ל דמדאמר תלמידי' משמע דוקא חסידים מאד, סיים, ואין זו ראי', דאפשר דכך ה"י מעשה, וה"ה באתרים סג', וכן עיקר.

גם צעלי אחרים סק"ח כתב חוק דבריו דסתם אנשים כשרים, וכבר"ן וכל הפוס', דעת הרמב"ם דצעין כהרצ"פ, יחידא הוא. ומציא להמרדכי פ"ב דכתובות ס' קמ"ז, דבגדון אשה שהלכה עם צ' אנשים וא' אנסה, וכשסיפרה המאורע אברה רצונו שמחה לצעלה ואינה נאמנת שנאנסה משום דעברה על איסור יחוד, וכתב, דהא דחשיב לה ר"ש נתיחדה באיסור הוא לאו משום דנתיחדה עם פרוצים, דמנא לה לידע שהם פרוצים, הא כל אדם בחזקת כשרות, וכמ"ש הר"ן כו', אלא משום דהי' בדרך צעין ג' כו' * . ובין אליעזר ח"ו עמ' קע"ג כתב שכ"י דעת העור מדכביא לדעת הרא"ש הנ"ל באתרוגה, ושכ"י דעת הרא"ש דבספרו צעלי הנפש שער הפרישה, (ומוצא צ"י כאן בד"ה ומ"ש רצונו), ע"ש שהאריך בזה, ומציא גם להמלי' והשע"י הנ"ל צתחילת הסעיף דגם להרמב"ם הוי רק חומרא, ע"ש הוכחותיהם, ומסיק בסוף עמ' קע"ד, שלפי כל האמור יש לפסוק צפוי כהרמ"א דסתם אנשים כשרים, וכ"מ מזהב"ה סק"ע הא' וסק"ה דסוצר דהעיקר כהרמ"א כו', וכ"כ ביש"ש ופרישה [הנ"ל], וכ"מ מהתוס' [המוצאת בראשית ד], דכתב שם, דמתייחדת כו' אפי' עם צ' עזרים כו', ואף לפמ"ש ברוס' הרא"ש המוצא שם דמיירי בעצדים חזרים, עכ"פ נשמע דגם לענין יחוד קי"ל דכל ישראל בחזקת כשרות. וכ"כ בקלוש"ע ס' קנ"ב סעיף ג' דמתייחדת עם צ' אנשים כשרים. ועי' בחכמת אדם כלל קנ"ז ס' ה', דלשיטה זו כתב, דמתייחדת עם צ' אנשים שאינם חסידים צדכר איסור, דמסתמא הם כשרים. וכ"כ כדע"ה זו בלדג לדרך מאמר ג' כלל ד' פ"ג. ועיין בהמקנה לדפ"א צ"ה ולפ"ן, דכתב להוכיח כהדושה שגם לענין יחוד קי"ל דכל ישראל בחזקת כשרות. ועי' בנ"י המוצא בסק"ה אות ו' דמצינן מתוך דבריו דעתו כהרמ"א. ועי' גם צכור לאברהם המוצא בפ"ת סק"ב, ובש"ז יעקב המוצא שם סק"ד. ועי' במהר"י וי"ל צב"ע סק"ד שלא אסר צנודו צ"י אלא משום דהתם כו' בדרך כו'. [מיהו לפמ"ש בראש חיים המוצא בסק"ז אות ח', דלא אסר צנודו משום שצנח משמרתה, אין ראי' לכאן].

ובבית מאיר אחר שכתב ג"כ דעת הר"ף דרצ לא לדינא מאריך כהרצ"פ, הוסיף (כדי לישב למה לא הביא הר"ף אורך דרצ בדרך צעין ג', שצסק"ה), ואולי יש לדחוק דהר"ף סוצר דכשרים

כג. וי"א דמתייחדת עם ב' כו' וסתם אנשים כשרים. א. צפנים לזין שהוא מהר"ן, שכתב שם, דמה שאמר רב צ"פ ע"כ לא שנו אלא בכשרים, היינו סתם צ"י אדם שלא הוחזקו צפרינות, ומ"ש צ"פ"א אי' כשרים כגון ר"ח בר פפי וחביריו, מדה חסידות הייתה שלא הי' מחזיק עצמו בכשר. וכ"כ ברמב"ן סוף קדושין, וברוב"א ד"פ ע"כ ד"ה גמרא, ובתוס' ר"י דפ"א אי'. ובעי"ז בתוס' ר"י הזקן שם, דרצ ראה להתרחק מהכיעור, חבל לכל צ' אנשים מותר להתיחד.

וכ"כ הרשב"א בתשו' ס' תקפ"ז ואף קע"ה, דמדאמרו לא שנו אלא כשרים חבל פרוצים לא, ולא אמרו חבל שחר אנשים לא, ש"מ דפרוצים ממש צ"א לאפוקי, וכשרים היינו כל שאינם ידועים לנו שהם פרוצים, ומ"ש כשרים כגון רחצ"פ, היינו ללאות ידי הרהור, והיינו דקאמר לר"י דל כרע"ך מקמי גיהנם, כלומר לא תכרהר צ"ה, ומדת חסידות. ועע"ש מ"ש בזה, ומוצא בקיור בזהב"ה סק"ה. וכ"כ כלל דבריו במאירי לד"פ ע"כ ודפ"א אי'. והרשב"א צ"י אף קפ"ב, הוסיף שכ"ג ג' מהר"ף ג', ומסיים (על כלל דברי התשובה) שחכמי הארץ ששלחתי להם דברי ודברין (דהחולק), כולם עמדו צפיטתי ועוד סייעו לדברי מתשו' הראשונים. והעור אחר שהביא להרמב"ם שצתחילת הסעיף, הביא שהרא"ש כתב דמתייחדת עם צ' כשרים כו'. וכתב הבי"ה דהוא מזהב"ה הביא לישנא דסתמא דמתני' דמתייחדת עם צ', ומ"ש ע"ז בגמ' ל"ש אלא בכשרים כו', ולא הביא מ"ש רב כגון רחצ"פ, אלמא דס"ל דרצ מחמיר על עצמו הי', חבל מדינא סתם אנשים כשרים. וע"ש צ"ה שחי בזה, דמדייק מהעור עצמו דסוצר כהרמ"א. וכ"מ מהשער יוסף המוצא בסק"ה אות א'. [גם הסמ"ק לז"ס צ' אות ז"ע ורצונו ירוחם נכ"צ ח"א, הביא דמתייחדת עם צ' כשרים ולא פרוצים, ולא הביא הא דרחצ"פ. וי"ל דכ"ד הרמ"ה שהביא הרמ"ז שם, וס"ע, דסוצר דגם בדרך סג' צפנים כשאינם חולכים לשמרה, וכצסק"ה אות ו', ע"ש].

גם הפרישה כ"כ דעת הר"ף והרא"ש, ומוכיח כדע"ה זו כעית"ש הרשב"א מלשון פרוצים לא, והוסיף, ועוד דדוחק לומר דמתני' דקתני מתייחדת עם צ' אנשים, מיירי רק ביחודי דור. וכ"כ בשארית יחודה (לר"י עיטא"ל) דף מ' ע"א, לכיון שהרא"ש מתיר

(א) נראה דר"ל דלאו משום יחוד אמר כך, אלא כיון דהאשה הלכה לפניהם, כדאי' בגמ', יש חשש הרהור, דמש"ה אמר דל כרע"ך, למחר ללכת להקדימנה, וכפרש"י, ור"ל שלא יראוה.

(ב) וצ"ע דבסוטה סוף דף ו', כתב, דלא כ"א אי' כשר אלא המפורסם בכשרות ועמד בנסיון. [מיהו כיון דהקדים שם שכבר כ"כ בקדושין, והרי בעדושין כתב דזה הוי מדה חסידות, עכ"ל דיש שם חסרון בדבריו].

(ג) מדהשמים כו', וכב"ח דבסמוך בדעת הרא"ש, וכ"ה במהר"ף הגו' בסד"ה ג', דבסמוך, וכ"ה בשער יוסף חשו' ד', דף ז' ע"ג, והוסיף, דמ"ש הרשב"א שם שכ"כ הר"מ במז"ל, ט"ס הוא, דהא הרמב"ם אסר אפי' עם הרבה, ואפשר שצ"ל: הרמב"ן, ועמ"ש בזה בצ"ח אליעזר ח"ו עמ' קע"ד.

(ד) אמנם כתב גם שכ"צ מהסמ"ג, מיהו עי' ביש"ש דבסמוך שלא כ"כ. * ועי"ע ע"ד נדון זה באו"ו המובא בסק"כ.

אכל אם הם פרושים אפילו עם י' אסור

וכל

אוצר

סי' כג אות א — סי' כד

הפוסקים

מפקידים עצמם בפני הנכרי, אף שגם הנכרי יסכים, מ"מ חיישי שהנכרי יפרסם ויגלה הדבר, והוי כמו ז' יצמות כו' [ובכסעף י'], ולכן יפס דברו החכמים המחירים לילך צבית נכרי עם שומר א' ישראל, וביצאו בנשמת כל חי ח"כ סי' א' ז"ל אונס (קמא) *.

ועיין גם בחזו"א סי' ל"ה לאחר שכתב דביחוד ישראלית עם עכו"ם ל"ה לפתוי רק לאונס ושאל יש ישראל בסמוך שיוכל להושיעה, ו"ל דמוחר, הוסיף, ולפ"ז מותר לישראל להתיחד [עם ישראלית] אי חיבה עכו"ם בזה, ואפי' את"ל דחד כשר וחד פרוץ אסור, מ"מ עם גוי מותר, דכיון שאינה מוסרת עצמה לנכרי אין כלל יחוד לישראל, וז"ל.

ולענין דלא מהני בישראלים א' פרוץ, כ"כ המקנה בחור דבריו בקדושין ד"פ ע"כ ד"ה עוד, וכ"ל הבית מאיר, שכתב לדעת הר"י דבעין ז' מוחזקים בכשרות, וא' מוחזק וחד סתמי עדיין יש לחוש, דמפני הסתמי לא יחזיקו והוי יחוד. וכן מבואר בהג' הרד"ל לקדושין שם, ובז"ל (מליוצבין) סי' ל"ט סוף דנ"א, דכשר ופרוץ הוי רק חד ולא מהני.

ובבית משה סק"ו כ"כ מטעם אחר, דבאחד כשר ואחד פרוץ חיישין דילמא גם השני הוא פרוץ, דהא אייריין בסתם אנשים, וראוי דחיישין לזה, דהא רוב הפוסקים סברי דדרך צני' ג' אף כשאין הולכין לשמרה, ודלא כרי"י [שצסק"ה אות ו'] דסובר דצנע"ג סגי צני' משום דאם יאמר א' לנקציו גם ה' ילך אחר, ונראה צדור דסברתם היא, שאף דמחזקין אותו לכשר, מ"מ חיישין דילמא פרוץ הוא וישאר עמה לבדו כו', והא דמוחרת להתיחד עם צ' משום דרק לחד חיישין שמא הוא פרוץ ולא לשנים כו', ואחר שהאריך ביצאור הסוגיא, וכתב שאלם ה' כשר גמור כרצ"פ ה' מועיל גם כשה' הוא פרוץ, סיים, עכ"פ לדינא [דליכא האידנא כשרים כרצ"פ], הדבר נכון שצנע"ג א' ופרוץ א' אסור להתיחד, ודלא כהי"ש [דבסמוך].

אך היש"ש צפ"ד דקדושין דין כ"א, כתב, דנראה דהא דאמר ר"ש אלא כשרים אכל בפרושים אפי' בעשרה נמי לא, דהיינו כשכולם פרושים, אכל כשא' כשר [ובפתוחה שם, הלשון: א' שלא הוחזק בפרושים] וא' פרוץ מתצייש הכשר מהפרוץ, וכן הפרוץ אינו עושה שום דבר בפני הכשר. ובערך שי הביאו, והוסיף, וז"ל עוד, דאפי' את"ל דהפרוץ אינו מתצייש, מ"מ האשה לא תאבה לו, משום דחוששת דכשר יגלה, ולאונס לא חיישין משום שצנע"ג יסייעה. וע"ש מ"ש הוכחה לזה, והביא למ"ש הבי"ל דבעין דוקא צ' כשרים, ושכ' עוד, דממ"ש הרמ"א שני אנשים כשרים מבואר דדוקא שניהם כשרים, וכתב, ואינו מוכרח, דהא בצרכות ג' ע"כ אמרין, אי בחד חשד נמי ליכא, ומשני, בחד ופרוץ, הרי משמע דדוקא כששניהם פרושים הוי חשד משא"כ צא' כשר וא' פרוץ כו', ואפי' את"ל דהרמ"א והי"ש פליגי, מ"מ כיון דיחוד עם שנים אפי' פרושים לכר"ע אינו אלא מדרבנן [עסק"א אות צ'], הוי ספק דרבנן ולקולא, וצפרע דהי"ש טעמא יחיב ומסתבר כוותיה.

כד. אבל אם הם פרוצים וכו'. מקור הדין בקדושין ד"פ ע"ב. ובתוס' הרא"ש שם ה' ממ"ש בחוספתא [שם פ"ה ה"י, וכ"ה בירוש' דע"ז פ"ב ה"א], דאשה אחת מתיוחדת עם צ' אפי' הם כותים או עבדים כו', חוץ מקטן כו', וכתב, דל"ל דמייירי בטותים

דכשרים שהאריך רב אין הפי' סתם צנ"א, וכפי' הר"ן, אלא הפי' מוחזק בכשרות, ומוחק על הרמז"ם רק צנ"א, דלכרמז"ם גם מה שרצ לא החזיק עצמו למוחק בכשרות אלא כרצ"פ, זה נמי מהדין, והר"י סובר שהוא מדת חסידות, דפי' הר"ן לכל אדם בחזקת כשרות, קשה לו, איך ס"ד צנ"א לסייע לרב דדוקא צ' כשרים צעין מדאמר גבי סוטה דמוסרין לו צ' ת"ח דוקא, מה צנ"א דבעין כשרים, סתם צנ"א נמי בחזקת כשרות הם * , אלא ש"מ דמוחזקים וידועים לכשרים צעין, וזה אינו אלא בסתם ת"ח, וכדאי בחו"מ סי' ל"ד, וכן במהרי"ק שורש קפ"ט (צ"ד ורש"י: קפ"ד), פי' דעת הרב"ה פוס' דבעין ת"ח דוקא, אלא דמוכח מהרי"ק דא"ל, אכל מוחזקין בכשרות ו"ל דמאריך, ולא בסתם צנ"א. [וע"ש בדברי מהרי"ק שהובאו בסק"ה אות ה']. והביאו להצ"מ צנ"ל (מליוצבין) סי' ל"ט דנ"א לנדון, דבעין חזקת כשרות מיוחדת ולא סגי בחז"כ דכל ישראל. וע"ש דמסתיע מהבד"א המובא בצבגרי"א סק"ט הא', ממ"ש ג' ת"ח כו', ונהי דלענין ג' משמע צפוס' דהלכה דסגי צנ"א, אכל צנ"א דבעין חז"כ מיוחדת, כמ"ש שם ת"ח, לא מצינו צפוס' כנגד. [מיהו ז"ל, הא הראשונים ה"ל כתבו דסגי בסתם צנ"א, וגם הצ"מ ה"ל ו"ל דכ"כ רק אליבא דהרי"ק. וע"י בצבגרי"א שם דמסמין את ההד"א לשיטת הרמז"ם, ושצנע"ג לא סברי כן כו', והצ"ל הלא קאי לשיטת דהכ"ה].

ועיין בתוספות ירושלים כאן, שמביא מהתוספתא ה' רסק"ד, דאיתא שם דמתיחדת עם צ' אנשים כו', חוץ מקטן שאינה צושה לשמש צפניו, והוסיף, וכח"כ איתא בצע"ק י' גבי קטנה. ב. אם ב' כשרים דוקא, או דסגי כשא' מהם פרוץ או גוי. עפ"י סק"ד מהב"ז יעקב דבישראלים צעין שניהם כשרים ועם גוי סגי בישראל א' כשר. וזה חוכן דבריו שם, ע"ד הנשים היוולדות לחוץ צעיר שכולה ישמעאלים לסחור צבית לבד, והרמז"ם הגדולים תקנו וגדרו שלא תלא אלא עם שומר ישראל, ותמורה מה הועילו בתקנתם הא אפי' צעיר לריך צ' כשרים כו', והלא הולכין לבית ישמעאל אפי' לאחד כו', ומה מהני שומר ישראל א', ונראה דהא דאריך צ' כשרים היינו דוקא בישראלים משא"כ בכותים, דצנ"מ דע"א לענין אם אשה מותרת לקנות עבד, מחשש יחוד, מחלקי צנ"א אליבא דרש"י דעבד עברי אינה קונה, משום דלגיט לה, ופרש"י, מוחזק לגיט צענייה, ואם יקלקלו יחד לא יתפאר לגלות הדבר, אכל עבד כעני קונה, דפרין לה, ופרש"י, דיראה להפקיר עצמה לו ע"כ, וסברא זו שייכת בכל נכרי, כדאמר' בחולין דקל"ג צ' דנכרי מפעל פני [לעק ומספר] וגם אינו צוה מלגלות, ואף דהפוס' פסקו דלא כרש"י כו' [עי' סעיף י"ט], היינו משום דחששו שיתחדו כמ"ש הט"ז, וביחוד גמור לא פלוג רבנן כו', ורש"י ג' לא חייש שיתחדו כו', אכל בסברא זו כר"ע מודו דלא חיישין [שחזרה] במקום דחיישה שיתגלה הדבר, אלא דאעפ"כ אסור להתיחד, משום דאסור יחוד צנ"א לאורייתא כו', ומשום שמא יאנסה, לכן אפי' צפנויה לא היתיר חכמים, אכל כשיש עמה שומר ישראל אפי' רק א' אין חוששין עוד, דדוקא בכולם ישראלים לריך דוקא צ' כשרים דא' מתצייש מחזירו, וכפרש"י, וא' אף שהוא כשר חיישין דילגו חוקפו, ולפ"ז אפי' א' כשר וא' פרוץ ישראל אסור, דחיישין דילגו חוקפו לכשר ואינו צוה מהפרוץ משום שהוא ודאי יסכים עמו לזנות, משא"כ בישראל כשר עם הנכרי, אף דאפשר דירס [דהישראל והישראלית] תקפס, מ"מ אינו

* נראה דר"ל דע"כ מוכח מזה דהא דבעין ת"ח, הוא לא משום סילוק יחוד, דבוה הוי סגי בלא ת"ח, אלא כדמסיק בגמ' משום אתרוויי. מיהו עמ"ש בבגרי"א סק"א, והוא מהרשב"א, דמ"ש שם ת"ח הוא לאפוקי

צ"ה פרוצים.

(*) וע"ש שכתב דמהי"ש משמע דלא סגי בגוי עם שומר א', מיהו התם לענין דרך מיירי, דגם השב יעקב מצריך ב' עם הגוי, כבסק"ה אות ג'.

ביאור חגר"א (יב) וכל זה בעיר (ד) אבל בשדה (יג) או (ו) כלילה (כ"י) בשם הראשון (א)
 אפילו בעיר צעיר שלשה אפילו בכפרים (גס) זה עור בשם הראשון (א)
 (יב) וכ"י כו' אפילו
 כו' גמרא שם ושם
 (יג) או כלילה כו'
 כמ"ש בשדה שמו יצטרך אחר כו' ה"נ אדמתגמגם חד כו' ראב"ד :

באר היטב

(ז) כלילה. שמו יצטרך * ח' לנקציו וילך ממנה ותשאר היא עם ח'.
 וכתב דד"מ בשם רי"י דוקא כשילכו עמה לשמור אותה אז לא
 ילכו שניהם ממנה וישאר ח' עמה אבל אם אין הולכים עמה לשמור
 מותר להם יצטרך ח' לנקציו ילך גם השני עמו ותשאר היא לנדה ולא
 חיישין שמו ישאר ח' עמה דהא בכפרים חיירי ולא יעצור צמוד. וכלילה
 אסורים להתייחד המנהג דהנשים לוקחים עמהם תינוק או תינוקת
 צפרישה מזה נחפזת המנהג דהנשים לוקחים עמהם תינוק או תינוקת
 דנוקעים עם העגולין נכרי משום כשתצטרך היא או התינוק לנקציו חלך
 היא עם התינוק. אבל צ"ח בשם מהרש"ל כתב דאסור ללא שרי צקטנה
 אלא לגבי יחוד צית צעיר אבל ציחור דרך ללא שרי ע"ש וכ"כ צה"י ע"ש
 ועיין מהר"ם פדוואה סי' כ"ו :

* ע"ס זה נאמר צנ"ל על דרך ונשדה, וע"ס דלילה כתב נפשוך.

הפוסקים

סי"ק כד — סי"ק כה אות א

כרעמים, ח"כ הא צפריה הרי גם עם הרבה אסור להתייחד, והב"ה זה
 צפתה עינים שם. וכ"כ צפרי עץ חיים דל"ד. וע"י גם בלשון הכח"א
 שבסקב"ג אות ח' צבד"ה גם צע"י, שכתב, דליון חשודים צדבר
 איסור. וצ"ב צ"ח אומר ח"ה סי' מ"א אות ע"י, מציא דביר דוד
 על מגילה שם דחה זה, דלא שמענו שיהיו חשודים לעריות, דהשוד
 על ממון לא נקרא פרוץ, והוסף ע"י, דלמארי צ"ב דקס"ה ח' רוב
 בגל ומיעוט צעריות, ומסיים, דל"ל דעת החכם שם כהרמב"ם
 [שבסקב"ג] דכשרים היינו דוקא כרצ"פ *. גם צ"ח חליעזר ח"ו
 בהוספות שבסוף, לדקצ"ה, כתב דיש לחות זה צכמה אפ"י כו', וחו
 בא אפשר דל' מצע"ד בוי אשה, וכו"ל צ"י נשי וחד גביר דאסור לבושי,
 או כמ"ש בהג' מהרש"ם, דמקודש בא רק התובע כדי להזמין להנצח
 לדון והוי יחוד כו', ואין צ"ח הג"ל כדי להוציא מהמשמעות
 הפשוטה דצ"ח פריי צעניו עריות, וכדמשמע מהמאירי הג"ל
 וכדמפורש במהר"י מין הג"ל.

ואם מותרת להתייחד עם פריצי כשאשתו של א' מהם עמו.
 ע"י צ"ח ד"ה מי, דמבואר, דלכרמב"ם מותרת, ולהר"א"ש והעור
 לא. וכ"כ צ"ח שלום צחי פוסקים, דקכ"ג צ"י, ע"ש. ובאור הדברים,
 ואם יש חולקים בזה, עסקב"א וצ"ח שם.

כה. וכל זה בעיר אבל בשדה וכו'. א. כ"ה בעיר מהר"א.
 וכתב הצ"ח דהיינו מ"ש הראשון מומר דר"י אחר רב
 שצדפ"א ח' ל"ש [דמותרת להתייחד עם צ"י] אלא בעיר, אבל בדרך
 עד שיהיו ג', שמו יצטרך ח' לנקציו * [ולריך להרחק משום נגיעות,
 רש"י], וממלא ח' התייחד עם הערוה. והסמ"ג לאוין קכ"ו הביא כן
 גם מהירוש' דסועה, המוצא בסקב"ג אות ח' צ"ש, ע"ש. [ומ"ש
 "בשדה", במקום: "בדרך" שצ"ח, ע"י צ"ח צ"י, וצ"ח פ"ד דקדושין
 צפתים]

עמהם. [וע"י בסי' ז' בב"ש סקל"ד ובח"מ סקב"ב].

(*) יסוד דבר זה כבר רמז בראש דוד להחיד"א בפ' בשלה, כפי
 שהזכיר בפת"ע שם, דהמ"ד בגמ' שם דישבה תחת תומר הוא משום יחוד,
 סובר כהרמב"ם, והמ"ד שם דהוא מטעם אחר, סובר כהטור שבסקב"ג. [פיהו
 בלא"ה הא י"ל דעשתה ממדת חסידות, וכע"מ"ש הפוס' בס"ק הג"ל, לבאר
 אליבא דהטור וסיע' מ"ש רב כשרים כגון רחב"פ, ע"ש].

(א) כ"ה ברש"י ועוד ראשונים, ובגמ' לפנינו איתא: להשתין. ועמ"ש
 בזה בהג' הרד"ל בקדושין שם.

פתחי תשובה

(ד) אבל בשדה כו' אפילו בכפרים. עיין בתשובת ש"י יעקב סי' י"ט צע"ח לשלוח
 אשה בדרך עם עגולין ערבי ועמו שני אנשים כשרים לכאורה הוא נגד הדין
 צדורק צע"ח שלשה כשרים והסמ"ג הואל רצה לומר דכונת הרמ"א ש' צע"ח ג'
 חפ"י בכפרים היינו דמי כשרים לחוד לא מהני אבל אם הם ג' מותר חפ"י ג'
 מהם פרוץ והוא ז"ל חולק עליו אך לומר היתר דהא דנע"ח צע"ח שני כשרים דוקא
 ונשדה שלשה כשרים היינו לאפוקי אם ח' ישראל פרוץ אבל אם ח' ערבי לית לן זה
 משום דערבי מפעה פעה ומציא ראי' לה מהר"ם וסיים דליון איסור לשלוח אשה
 וצפרט פנייה שהיא דרננן עם צ' אנשים כשרים ועגולין ערבי צדורק ע"ש אכן דעת
 הגאון בעל נ"צ ז"ל אין נראה כן כמבואר מדרשו צ"ב קמא סי' ס"ט צ"ח שצ"ח
 על איסור יחוד שד"ה ומה גם כלילה חפ"י בכפרים צע"ח שלשה ואפ"י אם
 גימא שס"ה עגולין עמהם מחמתה העגולין הוא אינו יסודי ע"ש :

אוצר

צכוחים ועצדים שהם חברים, כגון עבי עצדו דר"ג *. ובערך ש'
 צ"ח לדוגמא, הא דגיטין ד"י ע"י, שלענין כשרות דעד כותי אמרו,
 דהיינו צכוחי חבר, וכן להצ"ח סי' י"ז סק"י, שכתב על הדין דעבד
 נאמן לעדות אשה, דהיינו צע"ד כשר, [וע"ש צ"ח סק"ג],
 והוסף, דכוחים לאחר שעשהו כגויים גמורים, וכצ"ח ו' ח', אה"כ
 דדינא כגויים גם לענין יחוד.

ובגדר דפרץ. צכ"ה הג"ע אות ה', על מ"ש בטור דצפרותים
 חפ"י בעשרה אסור, הביא מהר"י מין סי' ו', דלא נקרא
 פרץ אלא כשפרץ כבר במקום אחר, אבל סתמא לא נקרא פרץ [אלא
 ריק נקרא כו', שעליוס נאמר הריקנין שדך מלאים מלוות כו'], ואין
 לחשדם כלל דיעבד ** שפרצו גדר ומנהג העולם. וכתב צ"ח חליעזר
 ח"ו ע"י קצ"ה, דמ"ש "כשפרץ במקום אחר", נראה דר"ל כשפרץ
 צעריות, וכן יולא מ"ש המחירי בקדושין שם, לא אסור אלא
 צפרותים הנודעים בך, ד"צכ"ך ר"ל פרוצים צעריות, והיינו שחשוד
 צעריות, ואפ"י כשרק יולא קול לכך והוא חשוד צעלמא, דומיא להא
 דמליו צ"ח מ"י סעיף ה' וסי' קנ"ד צכ"ה סעיף צ', וע"ש צ"ח,
 או שעכ"פ ידענו שמתנהג בקלות לא צכ"ד צכ"ה נשים ונקל צעניו
 להתייחד עמהן, או שמתנהג בשכרות וצדרי עגבים שהמה גורמים
 גדולים להביא האדם להיות פרוץ צעריות, וכמ"ש הרמב"ם צכ"ב
 דאסור צ"ח כ"ה. וע"י במהר"א המוצא בסקב"ג אות ז'.

והנה צכ"ה מהר"ע צ"ח למגילה י"ד ח' וצ"ח יעקב לעין יעקב שם,
 משמע דסתם רשע הוי פרוץ לענין יחוד, דמ"ש שם צג"ח
 דדבורה יצ"ח תחת תומר משום יחוד, ופי' החוס' כשצ"ח חל"ה
 למשפט, הקשו, והא הוי צ' צע"י דיניס, ועם שנים ליכא יחוד, וחי
 דלפמ"ש צ"ח פ"א מ"ה דכשצ"ד עומדים לפניך יהיו צעניו

(*) וע"י בעצי ארוים סק"ה מ"ש ע"ד תוספ' זו, ומשה"ק מסיפא
 דתתם, דתנ"י, אבל היא לא תתייחד אפ"י עם ק' כותים, דסתרא לרישא, הנה
 בתוספ' דלפנינו ובתוס' הרא"ש הג"ל, הגירסא: ק' גוים. וכתב בערך ש'
 דלג"י העצ"א י"ל דרישא מדינא קאמר שאין למחות בה כשהתייחדה עם ב'
 כותים, וסיפא קמ"ל עצה טובה שתחוש לעצמה, ומדויק לשון אבל, "היא".
 (** מ"ש בדיעבד, אולי ה"ק, חדא דבנ"ד דהי' סתמי אין זה פרוץ כו',
 וחו דבגדונו שהי' רגון ולענין להוציאה מבעלה, הרי גם בנתייחדה עם
 פרוצים לא חשדינו בדיעבד שפרצו גדר, ורק לכתחילה אסור להתייחד

הפוסקים

ס"ק כה אות א-ב

א"י

ועי' כע"ז בהמקנה ד"ה לפי' [מיהו לפמ"ש כמה מפ' צבואר סוגיא זו, וכמוצא בה"ש שצלות ו', ליכא ראי' זו, ע"ש]. ועי' דרישה אות ד' דנמי מצואר דהרי"ף לא סבר חומרא דדך, דל"ה לשמא יטערך א' וישאר א' כו'. ועי' צעני חרזים סק"ז שמישצ השמעת הרי"ף לדן זה, דמפ' דהא דרז הלריך ג' דרך, משום דסובר כאיסי צברכות דס"ב א' דהמפנה דרך לריך להתרחק עד שאין חצירו רואה, אבל לידון דקוי"ל כר"א שם דמתרין דאיסי אמר רק עד מקום שאין רואה פירועו, אבל לדידי חזי, ולכן אף צננים ליכא למיחש ליחוד, שגשילטריך א' לנקציו ילך חצירו עמו [כשאנים חולכים לשומרה, וכהרי"ו שצלות ו' שהצכיר הע"א מקודם], ויעמוד במקום שרק אינו רואה פירועו, אבל לדידי חזי לי, ושפיר הו"ל שימור. ועי' צערך שי מ"ש בטעם השמעת הרי"ף. ועי' בדברי הרשב"א האו"ז והמאירי, שצלות ו' צד"ה וכחב.

ב. בדין דרך דצריך ג', ובאיזה דרך. עי' צלות הקודם לדן שזה דהתם דהטור והרמ"א, מקורו ממ"ש בגמ' דצריך לריך ג'. וכחב צבז יעקב סי' יט"ז ועוד, שהרז השואל דקדק היטב אמאי שינו מלשון הגמ', וודאי י"ל דלא לחגס שינו, וכוחו צבז לפרש דדרך דהגמ' מיירי דומיא דשדה שאינו מעבר לרבים תמיד שזה הולך וזה צא ששייך לומר על אותו דרך דמתרחק, אבל עכ"פ קשה לומר שממעט הדרכים שצו"ה שלפעמים תוך זמן כמה שעות לא צא שום אדם לנגד, ועוד אם הטור קאמר דוקא שדה למעט [אפילו] אחר [רק] לפעמים זה עובר וזה שצ זה הולך וזה צא, הלא הר"ש ע"זו בקדושין כתב כלשון הגמ' ממ"ש, אבל "בדרך" כו', ובפסקי הרא"ש שחיצר הטור שינה לשונו וכחב "בשדה", אלא י"ל דהיא היא, רק הו"ל שגם בחצר העיר שייך לשון דרך [ושם בודאי לא צבז ג', דהא אמרו בגמ' ל"ש אלא צעיר. לכן נקטו הטור והרמ"א לשון שדה, וכוחו למעט דרך שצעיר והדומה לעיר שיש תמיד עוברים ושצבים].

ובע"ז כתב בס' עוד יוסף חי צ"י שופעים אות ח', צידון הדרך שמהעיר למעונות הקין שצכפר, ונוסעים צעגלות מהעיר כמה בני אדם יחד ישראלים ונכרים, ולפעמים אשה חוזרת בסוף היום והולך עמה רק איש א' מבני הבית, דצכב"ג אין חשש, כי הדרך שמשער העיר עד הכפר אע"פ שהיא דרך שדות וברמים, מ"מ הדרך כצושה לרבים שצוקעים צה והולכים הן רגלי וכן רוכבי צהמות, וזה נחשב כמציאות שצחך העיר, ואין שם מקום יחוד.

ובע"ז כתב צעור מקודש, דנראה דלא שייך החומרא דדרך לגבי שומר * אלא דדרך של בני כפרים שצן האד דלא שכחי שם אנשים, משא"כ דרך שבעיר לעיר דשכחי שם שיירות מבני ישראל הנוסעים דרך שם, וגם ע"י נסיעת נכרים יש צחינה מרתחא, אך צנסיעת בני ישראל אין לחוש עוד לכ"ו"ט, וצ"ע. ועע"ש מ"ש מקודם, דאחר שדן להקל צנדוגו לענין צ' אנשים וג' נשים וקטנה, צצלות ו', הוסיף, וצנסיעת רק מיל [ר"ל תחום שצת] או פרסה, וכ"ש דרך שמו"ים שם עוברים ושצבים, אולי כו"ע מודו להקל, ונהי דלכתחילה י"ע צכ"ז, מ"מ יש צכ"ז לדדי זכות על הנהוג להקל דרך, [כנראה כוונתו על מה שסמכו ע"ד הרי"ו שצלות ו', ועל שמירת קטנה, שהצכיר מקודם], וצימי הקין מלו"ם רצים צשדות, וצחורף ונוסעים צעגל.

(א) כן נראה להוסיף. ועי' צצין אליעזר ח"ו עמ' רי"א רי"ב שהגין שצד „אבל עכ"פ כו'“, הוא דעת הרב השואל, דסובר דבא למעט כל דרך, והש"י פליג עליו ומחלק בין דרך לדרך.

(ב) כ"כ כוונתו. ומ"ש ביד אהרן ח"ב תגה"ט אות ח' מהש"י דאפי' דרך שבעיר שזה הולך וזה בא, צריך ג', תמזה, וכן תמה בצאל"ה הג"ל, ע"ש. * כנראה דכוונתו, שאם אינו שומר, הרי בלא הכי יש אומרים דמותר, כבאות ו'.

צפתיה לדין כ"א נקט נמי לשון צשדה, וצפנים הציא לשון הגמ', דדרך. ולשון ערוך השלחן סעיף ח', דדרך או צשדה].

וביאר הפרישה אות י"ב צטעם דל"ה צעיר לשמא יטערך כו', משום דצשדה לריך להתרחק מהם צעת עשית לרכיו עד שלא יראה חצירו פירועו, וגם כשיחזור יראה זה מתי צא וידע לשמור עלמו, משא"כ כשהוא צעיר צציתו ב, אז יש לחוש שמא הב' עומד אחורי הכותל ויבוא מיד. וצלבז כתב צטעם החילוק, שצעיר גם אימת בני העיר עליהם שלא ירגישו. וכחב צצין אליעזר ח"ו עמ' רי"א, דלהרמ"ה [שצלות ו'] דגם דרך כשאין חולכים לשומרה סגי צשנים כו', מצואר דהא דצעיר סגי צצ, משום דצעיר א"ל שמורה, ואם א' ילא לנקציו ילך גם השני.

וכתב צמסגרת השלחן שעל הקצו"ע סי' קנ"ב סק"ג, דלעטב הדרישה הג"ל, אכסניא שצדרך דינה צצית שצעיר. [ואולי גם לעטם הלבז, הוי כצעיר, דשכחי שם אינשי]. ועי' צעמק הלכה המוצא צלות ז' צצנדוגו צצית מעצמים הרחוק מהעיר, דן צצז דין דרך. וצחאהו לעינים סי' ל"ב כתב דרק צפונדק שצדרך חיישין שילטריך וכו', משא"כ צעת הליכה דאין נפרדים זה מזה מאימת הדרך, וצז מיישצ הא דצדפ"א א' אמר ר"י לרז וזה מר הוא דאמר דצכשרים שפיר דמי, ומאי קושיא הא הם היו דרך ולריך ג', א"ו צעת הליכה סגי צשנים. וכחב עליו צשער יוסף צחש"ר א' דמסכתא דש"ס והפוס' לא משמע הכי, [דצעת הליכה סגי צצ, ומשכ"ק מדאמר ר"י לרז כו', עי' צבה"ה אחרונה לאות ו', דמתרלי צכמה אופנים אחרים].

והנה הרי"ף והרמב"ם השמיטו דין זה, וכחב הצי"ל דלא ידע למה השמיטו הרי"ף. וכחב הבית מאיר, דר"ל דצשלמה הרמב"ם דסובר דצעיין כשרים כרצ"פ, ואין צנו, [וכצכס"כ], שפיר השמיט, אבל הרי"ף דמעתיק הא דרז ל"ש אלא צכשרים כו', קשה למה לא העתיק חידך דרז דל"ש אלא צעיר וכו', ועטמא דהרי"ף י"ל דסובר דצ' המאמרים דרז הוי כמו ליטנא דאיכא דאמרי, ושניהם יחד לא יולדקו, גם סובר הרי"ף דמ"ש ל"ש אלא צכשרים, אף דא"ל כרצ"פ, אבל מ"מ צעיין דוקא מוחזקים צכשרות, [וכנ"ל צסכ"ג אות א'], ואפי' א' מוחזק לכשר וא' סתמי נמי לא מהני [ע"ש אות צ' ד"ה ולענין], וא"כ דרך צעיין ג' מוחזקים לכשרים, דאם רק צ' מוחזקים וא' סתמי עדיין יש לחוש שילך א' מהמוחזקים וישאר מוחזק א' עם הסתמי והאשה, והו"ל יחוד, וא"כ קשה ממתני צסוטה דכשצבעל מוליכה להשקותה מוסרין לו צ' ת"ח כו', ומה צכך, הא הצעל דהוי הג' הוא סתמי ואכתי אסור, אלא ש"מ דאי איתא להא מימרא דכשרים ליתא לאידך דדרך, ולא חיישי' להא [דשמא יטערך וכו'], ודרך ועיר שוים וצשנים סגי, וצז א"ש הא דקשה שם ר"י לרז, והא מר הוא דאמר דצכשרים שפיר דמי, דהק' מהרש"א, הא אינוו דדרך הוו ורז עלמו מלריך ג', ותו הא רז לא הוא שחידש היתר יחוד דעם צ', מתני היא, ורז אדרבא חידש איסורא דפרו"ם לא, והו"ל וזה מתני מחירה צצ, ולכנ"ל א"ש, דה"ק, והא מר הוא דאמר דצכשרים שפיר דמי, וע"כ דצדרך נמי צצ' סגי, ומדחזינן דרז משני לו ע"פ מימרא קמא דכשרים דאריי משמו, ש"מ דזו הראשונה עיקר, ולכן השמיט השניה. וכסוף דברי הב"מ כתב גם צנחלת צצ.

(ב) נראה שצ"ל: בבית. [ולעצם החילוק, עי' בסוכה דכ"ה ב' דאביי חשש ליחוד מחשש דיצטרך כו' גם בבית בעיר, ואולי משום דהתם בסוכה שבעליה, דיש שהוי בירידה ועלי' ערש"י שם, ועי' בנחלת דוד המובא בסקל"א סוף אות ד'. אבל אין לומר משום דהתם בכלה דצריכה שמירה, משא"כ באחריני דאם א' יצא גם הב' יצא, דהתיבנה להרמ"ה שבאות ו', אבל להחולקים מאי איכא למימר, ותו דלשיטתו אין צפ"מ בזה בין עיר לדרך, דבא"צ שמירה גם בדרך סגי בב'].

אוצר

ס"ק כה אות ב-ו

הפוסקים

לענין האיש, כגון שהאשה היא נכרית, והולכים עוד צ' פרוגים, מותר להיש"ש, דאף אם ילך א' מהפרושים ישאר עוד פרוג עמו.

ה. [להסוברים דהג' יהיו מוחזקים בכשרות] אם הלכה בדרך עם ג' אנשים סתם, אם קונסין. כצ"ל הביא ממר"ק שורש קפ"ט [צ"ד ושם] — קפ"ד, ובסולקוב — קפ"ח, דהגם דבעין ג' אנשים כשרים, ויש שמר"כים ג' ח"ח, [ועמ"ש דבריו הצ"ח המוצא בסק"ג אות א'], מ"מ כיון שפסע הדבר עכשיו ללכת אשה עם ג' אנשים כל דבר, וכתחילה דמי להו, אע"ג דלאו מן אולפנת הוא, מ"מ דבר פשוט, שאין לנדות וגם לא להבדיל ולא לזייש על כך כי אם אחר התראה ואזהרה.

ו. י"א דכשארין הולכים לשמרה בדרך סגי בשנים, ודיעות הפוסקים בזה. עכ"ל סק"ז מכת"מ שם ר"י [שם הרמ"ה], דמה דבעין ג' דרך, היינו דוקא כשהולכים עמה לשמור אותה, אבל כשאין הולכין לשמרה מותר אפי' בשנים, שאם יאמר א' לנקדיו ילך גם השני עמו, ולא חיישינן שמא ישאר השני עמה, דהא כשרים מיירי* ולא יעבור צמוד. וכתב בעני ארזים סק"ח ד"ל דמקורו הוא ממא דליתא בקדושין פ"א א' רב ורב יהודה הוו קאזלי באורחא, אזלא אחתא מקמייהו, א"ל רב לרב יהודה דל כרעך כו, א"ל והא מר הוא דאמר כשרים שפיר דמי כו, וי"ע הא רב יהודה גופיה אמר משמי' דרב שצדק כעובדא דידכו בעין ג' כו, אבל לסברת רבינו יוחא, דכל שאין הולכין לשמרה שפיר דמי כו. גם כשב יעקב סי' י"ט מביא שמהגמי הג"ל מוכח כרבינו, ע"ש.

וכתב בשער יוסף סי' א' צ"ד ע"ג, ד"ל דכ"ד הרשב"א, והיינו מ"ש בתשו' סי' תקפ"ז וא"ל קע"ח, דאם הם צ' אנשים שאינם פרושים מותר להתלוות עם הנשים אפי' עם אשה א', ע"כ, וי"ל דמייירי כשאין הולכים לשמרה, וכדדייק לישנא "להתלוות" עם הנשים, ובהא סובר הרשב"א ששנים סגי כדעת הרמ"ה. [ולפ"ז י"ל שכ"ד המחזיק בקדושין דפ"א א', שכתב, אין לנו זריכות לאסור להתלוות עם הנשים בדרך כו' אלא מותר להדיא אפי' באחת כל שיש שם שני אנשים. מיהו בסוגי סוף דף ו' כתב שצדק זריכה ג', ואולי מיירי שם כשהולכים לשמרה. ועי' באו"ז המוצא בסק"כ, שכתב ה"ד דבריו, שהלכו עם צ' או ג' בדרך ולא מיהו כו', ואולי נמי הכוונה עם צ' כשהולכים רק להתלוות, ועם ג', היינו לשמרה]. ועי' בעני ארזים סוף אות א' שיישצ דעת הרי"ף שהשמיט הדין בדרך, ע"פ דעת הרמ"ה הג"ל. מיהו בבית מאיר בתי' לקדושין דפ"א א', לפ"מ שיישצ לדעת הרי"ף באופן אחר, כתב ד"ל דלית ל' להרי"ף סברת הרמ"ה, ע"ש.

ועיין בדרישה אות ד' שכתב שעי' הרמ"ה הג"ל נתיישצ מה שנהגו הנשים ללכת לדרך אפי' עם עגלון כותי בשומר קטן או קטנה, משום דכשיראה השומר לעשות זרכיו הלך האשה עמו כו'. [מיהו עי' בחכמת אדם הגו' להלן, דמשמע ק"ל דהמנהג א"ש גם להתולקים].

ובגוב"ק סי' ס"ט כשדן בגדונו אם איתרע חזקת כשרות האשה משום שנסעה בשדה זלילה עם א' ונער עמה, ואין בעין ג', כתב, שאם האיש הזה אינו בחזקת רע ופרוץ מותרת אפי' בדרך כשאין הולכים לשמרה, כמבואר בצ"ש [אלו"א דהרמ"ה], ועוד דאי ליה חיישה לא הנחת צת בחזקת כשרות, שכבר הורגלו כל הנשים ליסע בדרך אפי' עם צ' אנשים, וכתחילה דמיה להו. מיהו

צענלה קר להם להפליג מהעגלה, [וכנראה שר"ל, דככה"ג אין לחוש כ"כ שילך א' משם].

ובציץ אליעזר ח"ו עמ' רי"ב אות ז', כתב, דעי' השב יעקב הג"ל, נראה לומר להלכה שצנסייה כמו מירושלים לח"א או לחיפה וכדומה, שמהווים בדרך עוזרים ושבים עם כלי הרכב כמעט בכל כמה רגעים, מותרת הנסיעה בפשיטות גם באשה אחת עם צ' אנשים, בדרך כזאת דינה כעיר, ו[אין לחוש לשמא יאמר א' לנקדיו ויעמידו הרכב וירד, ותשאר עם א' ויקלקלו, ד] הפחד מביאה פתאומית של כלי רכב שצאים במהירות ובחזקת שוכב תשומת לבם על עמידה מחירה וכדומה, הוא יותר גדול מהפחד של ביאת עובר ושכ רגלי, שיכול להבחין מביאתו מרחוק ולהזהר, (והוסיף שם להחזיר צנסי"ג גם צנסייה זלילה, וכמובא בל"ח ע"ו). ובעני רי"ד אות י"ב הוסיף, שנראה לומר שצנסייה צמחית או עקבי וכדומה שיש להם מחילות מכל רוחותיהם, אין כלל הדין של דרך, דהרי כל הטעם בדבר צעין ג', הוא שמא יאמר א' לנקדיו ויתרחק משום נגיעה, א"כ כאן הלא לא יאמר להתרחק, דהרי יכול לעמוד מאחורי מחילה של הכלי רכב, וזה יועיל לו לנגיעה באחורי כותל, וממילא לפי"ז סגי צנסייה זו צ' אנשים צלצד, כמו צעיר.

ג. וכשאחד מהג' פרוץ או נכרי. עפ"ת סק"ד דהשב יעקב הביא שם הרב השואל, דמ"ש הרמ"א בדבר צעין ג' אפי' כשרים, ר"ל דאפי' כשרים לא סגי בשנים, אבל כשהם ג' סגי אפי' צ' כשרים וא' פרוץ או נכרי. גם הי"ש פ"ד דקדושין סי' כ"א, אחר שכתב דבעיר סגי צ' כשר וא' פרוץ, משום שהכשר מתצוים מהפרץ והפרץ נמי אינו עושה דבר בפני הכשר, הוסיף, דמ"ש"ה בדרך נמי סגי צ' כשרים אף שהג' פרוץ, ומש"ה סמכו האידנא ליסע עם עגלון אפי' גוי אם יש צ' אנשים כשרים אלה, (אבל מה שהמון עם הולכים למרחקים עם עגלון [ו] שומר א', זה אינו ראוי כלל כו'). והביאו בערך שי כאן, וחזק סברתו, והוסיף, דאפי' נומא דהיש"ש והרמ"א פליגי, מ"מ הא דבעי' ג' בדרך הוי רק מדרבנן וספק דרבנן לקולא. וכמובא כ"ז בתי' ביאור בסק"ג אות צ' ד"ה אף.

והשב יעקב עמנו, הג"ל, כתב דצ' כשרים וא' פרוץ אסור, דזיל צהר טעמא, דשמא יאמר כשר א' לנקדיו וישאר אחת רק כשר עם פרוץ, דלא סגי גם צעיר, ורק צ' כשרים וא' נכרי מותר כו' [וכמובא עמנו בס"ק ואת הג"ל], ואחר שהאריך בזה, סיים, זכינו לדון שצדק ושדה סגי צ' ישראלים עם עגלון נכרי.

גם בבית משה סק"ז כתב שצ' כשרים וא' פרוץ אסור להתיוחד בדרך, ומשום דחיישינן אולי א' מהכשרים הוא פרוץ והכשר השני יאמר לנקדיו [ותשאר עם שני פרוגים], וגם צעיר צ' כשר וא' פרוץ אסור להתיוחד מטעם זה [כמובא בס"ק ואת הג"ל וע"ש עוד פוס' דסגרי דבעיר לא סגי צ' כשר וא' פרוץ].

ועיין בפ"ת הג"ל שביא מהגוי' דאפי' צ' כשרים ואחד נכרי אסור להתיוחד. וכתב ציד שלום סי' ס"ט אות ע"ו ד"ל דמה שבי' הגוי' כן, היינו משום שצנידונו היתה בחזקת שומרת יום [וא"כ יש בה איסור יחוד מדאורייתא, עסקיה אות ג' ד], אבל בפנייה שיש בה רק איסור יחוד מדרבנן, י"ל שגם הגוי' מודה, וכמו שסיים השב יעקב שם "ובפרט צנויה שהיא דרבנן".

ד. ובכשנים מהשלשה פרוצים, כתב במסגרת השלחן שעל הקיטור שו"ע סי' קנ"ב סק"ה דאסור [לכו"ע], שמא יאמר הכשר לנקדיו ונמלא שמתיוחדת עם הפרושים. וכי עוד, דאם האשה והפרושים אינם משגיחים על איסור יחוד ונוסעים יחדיו, נראה דמותר לכשר ליסע עמהם לדעה זו [המתרת יחוד בדרך כשא' מהג' הוא פרוץ], ולדידה אין גימ' צין אם השנים הם פרושים, צין אם א' כשר וא' פרוץ. וכ"כ בחלקת יעקב ח"ב סי' י"ז, דכשהשאלה היא

(*) בבית משה סק"ז כתב דמזה נראה ברור, דבעינו ב' כשרים דוקא, ולא סגי בכשר ופרוץ, אף דבעיר סגי בכשר ופרוץ [כלומר מעיקר הדיו, כשידוע בודאי שהכשר הוא כשר, עי' בדבריו שבסק"ב אות ב', והא שא"ל. משום דכאן יש לחוש שהכשר יאמר לנקדיו והפרוץ יתחד באיסור.

אוצר

סיק בה אית ו-י

הפוסקים

ובחכמת אדם כלל קציו דין ה', אחרי שכתב בסתמא שאם אין הולכים לשמור אותה, מותר אפי' צד' אנשים, כתב אך האחרונים כתבו דאפי' כשאין הולכים לשמור אותה אסור אלא דוקא צד' אנשים, ולכן נחשט המנהג שהנשים לוקחים עמם חינוך או חינוקת בדרך דלא כשאתערך היא או החינוק לנקדים חלק היא עם החינוק ע"ש. [משמע דס"ל שמנהג זה אחי שפיר אף להאחרונים דסבירי דלא סגי צד' גם כשאין הולכים לשמור, ואולי סברתו היא, דאף בדגדולים נריבה לחשוש אולי כשהאחד יתרחק ללכויו לא יראה צד' ללכת עמו, משא"כ בחינוק הרי בידה ללכת עמו, וגם דרך רגיל שחינוק אינו הולך יחידי בדרך למרחוק, או שא"ל כלל להתרחק בעצות לרכיו, וחיבת "לכן", ה"ק דכיון דלענין צד' גדולים פלוגי האחרונים, לכן נהגו בקטנים. מיהו עיי' בדרישה בגיל דמאי להמנהג אליצא דהרי"ן]. עיי' הכח"א דיש אסורים גם בקטנים בדרך כו', [וכוונתו בסקמ"ה אות א', עיי' העטעם, ונמלא דפליגי נמי ע"ד הרי"ן, דהא חששו שפעם איסור במזיד, ע"ש].

ובבית משה סק"ז [חילק בזה בין האשה לבין האנשים. ש] כתב דנראה דמה שסתמו הפוסקים דלא כרי"ן, היינו משום דסבירי שעליה שייך איסור יחוד, משום דחיישין דאף שמחזיקים את שני האנשים בחזקת כשרים, מ"מ אולי א' מהם הוא פרוץ, ויעבור על איסור יחוד, דכל אחד יוכל לומר צד' לי שכשר אני ואם יתערך השני לנקציו ילך עמו, והוא צדור, ע"ש.

ו. אם מותר בבי', כשאחד מהם הוא בעלה, (וכן בארש א' עם נשים שאחת מהן היא אשתו), כי צדית משה סק"ע דהא שמוחר להתיחד כשאשתו עמו, דבסעיף ג', הן צד' אנשים עם אשה אחת שא' מהם הוא בעלה, הן צד' א' עם נשים שאחת מהן היא אשתו, או אשה אחת אפי' עם אנשים הרבה [להשי"ע שנתחילת הסעיף דאין היתר אלא] כשאשת א' מהם שם, בכולם מביי אף בדרך, ולא חיישין אולי הצעל יתערך לנקציו, דמ"מ האשה מירחצת עובדא לזנות, דאולי יבוא בעלה, ולא גרע מצעלה בעיר שאין חוששין משום יחוד ולהתווסף מותר לגמרי כבסעיף ח', וכמו כן לא חיישין אולי האשה תתערך לנקציה, שגם הצעל מירחצת עובדא מאחר לשומרתו, וזה פשוט, וכ"כ בפני יבוסע, וזהו דלא כמו שנתאם מהפלתי בזה דהא ס' קצ"ב להיפך. וכ"כ מדברי הזכור לאזכרם שצאות הסמוך גם בהגהות הרד"ל בקדושין פ' צד' ד"ה וישן, כתב דלגירסא דין [במחנה] מתיחד עם צד' נשים "בזמן" שאשתו עמו "וישן" עמם בפוגדקי מפני שאשתו משמרתו], ל"ל דאע"ג דתני כזר מתיחד דבר תני יסן, לאשמעינן דלא חיישין שמה תישן אשתו ונמלא מתיחד עמך, כמ"ס הראש"ד דבעינן צלילה ג' כמו בדרך מה"ע [בצאות י"ב], ולפי' מוכח נמי לענין דרך, דכשאשתו עמו מותר להתלוות עם אשה אחרת בדרך, ולא חיישין שמה תתערך אשתו לנקציה, וכדלא חיישין במחנה לגבי שניה, ו"ל טעמא דמאשתו מתיחד יוחר, ואף לגירסת החוס' [מתיחד עם צד' נשים "בזמן" שאשתו עמו "וישן" עמך בפוגדקי כו'] יש לדייק מדנקט יסן, דאיכא רבותא בשינה כמ"ס.

ובעמק הלכה (להרי"ו זימנעל) ס' ה', כשדן צידוד צית המעצחיים הנמלא בשדה * הרחק מהעיר וצעת השחיטה ע"פ רוב לא נמלא שם שום צד' אדם, וזאת השו"ב והנכרי הקצב עם אשתו, כתב דאף שבישראלית שבעלה עמה בדרך לא בעינן ג' וסגי בצעל לחוד, שאני הכא דאף אם יתערך הצעל לנקציו לא ישאר השני באיסור יחוד, דלא גרע מצעלה בעיר, אצל בנכרית, אף דכשבעלה עמה הוא משמרה, מ"מ אם יתערך הצעל לנקציו, צדאי איכא איסור יחוד, דהא נכרי אינו צדור זה שחבא אימתו עליה כשאני עמה [עיי' לקמן סק"ל אות ח'], אלא שיש לצדד להקל עפ"ד הרי"ן [שצאות ו'], שכתבין הולכים עמה לשמרה סגי צד' אף בדרך כו', וא"כ גם צד' צעלה

מיהו דעתה הראש"ד, כתב הצ"ש סק"ט, דחולק על הרי"ן, דהא כתב [בעטעם דצליה לא סגי צד', וכדבסמוך אות ו"ב, משום] שמה יסן א' מהם והשני יעשה איסור ויבוא עליה, הרי דחיישין שיעשה איסור במזיד, לפי' בדרך אסור אפי' כשאין הולכים לשמרה, [ד"ש לחוש דכשיתערך א' לנקציו לא ילך עם הצד' וישאר אלה], מיהו קשה למה נוחש שיעשה איסור הא כבשרים מיירי, ויש ליישב קצת. [עיי' מ"ס ביישוב הדבר בע"מ"ה שבקטע הסמוך, וצדית משה דלכלן, ובהגהות כרם חמד העיר ד"ש לחלק בין לילה לדרך, דצליה כשישן א' נשאר הצד' ממילא ביחוד עמה, חיישי' שיעשה איסור, כדאסור מה"ע לכל כשר א' להתיחד, אצל בדרך ו"ל דגם הראש"ד יודה דלא חיישין דכשהא' ילך לנקציו ויראה הצד' להשאר עמה לכתחילה, דהא כשר הוא כו', וצדדית חילה, משא"כ הכא לצדד להקין לחצירו. וכע"י] כתב בנכורא דיעקב.

וכתב עוד הצ"ש בג"ל, שמהשי"ע משמע שאין לסמוך על סברה רי"ן, מזהשמיט דעתו. ובעני ארזים סק"ח כתב בעטעם הרמ"א שלא הציוו צד' אף שהציוו צד' ולא נמלא בפוסקים חולק להדיא, דנראה דהוא ע"פ המבואר במרדכי פ"ב דכחצות [ס' קמ"ז] דפליגי בזה, דבגדון אשה שהלכה בדרך עם צד' אנשים וסיפרה שא' מהם אנסה, ואסרה ר"ש לצעלה ישראל, דאינה נאמנת שחנכה, דכיון שנתחודה באיסור הפסידה חזקתה, וראש"י התירה משום דלא כולבו נשי דינא גמירי כו', עיי' מבואר דתרוויכו סבירי שנתחודה באיסור, אף דהתם לא הלכו לשמרה, ודיעות הנך פוסקים הוצאו צד' א' ס' קע"ח סעיף ג', משא"כ לא הציוו לדעת הרי"ן כאן, ובסברת הנך פוס' היא, משום דיש לחלק דאף דצד' כשרים אין משום יחוד, היינו רק דלא חיישין שזינו עמה, אצל ליחוד איכא למיחש דאפי' כבשרים לא יחוש הא' לאיסור יחוד כשיתרחק הצד' ללכויו, וישאר עמה, וכשר א' ודאי שאסור להתיחד עמה.

גם המקנה לדפ"א א' אף דר"ל נמי דממ"ש ר"י לרב והא מר הוא דאמר וכו', מוכח כהרי"ן [וכמ"ס בע"מ"ה שנתחילת האות], מ"מ כתב, אצל צלמח דוחק גדול הוא לאוקמי סתמא דמילתא דרב בדרך צד' ג' דהיינו דוקא כשהולכים לשמרה, וגם כל הפוס' כתבו [דין זה] בסתמא ולא הזכירו חילוק זה, ותו דלסברתו דל"ש שיעצרו על איסור יחוד, א"כ מאי קאמר נמלא מסייעי לי כו' ולא סגי בצעל אחד, הא התם אין הולכין לשמרה כו', ודוחק לחלק דבעל שאני דלצו גם צד', דא"כ מ"ל להוכיח כלל מהך ברייתא. ועיי' מה שזכרתי עוד מהא דמשני הכא, כי הוכי דניהו עלי' סבדי. [מיהו עיי' צדית משה סק"ז דחה ראיותיו]. וכן ביצועות יעקב צפיה"א סק"א, אף שפעם סמוכין לדעת הרי"ן מהב"מ דארי' לרב וכו' [כנ"ל], וגם ממ"ש צג"מ דניהו עלי' סבדי, כצ"ל סיים, דמ"מ לדינא יפה דברו המחזרים להחמיר אף בזה, שכ"מ מסתומת דברי הש"ס *. גם בספר עוד יוסף חי פ' שופטים כתב שהעיקר לדינא כהאחרונים דסבירי שאין חילוק בין הולכים לשמרה או לא, ובפרט צלילה דלכו"ע צריך ג' כשרים, דבשנים יש לחוש שיישן א' ותיחיד עם השני.

(*) ועל ההוכחה להרי"ן ממ"ש ר"י לרב והא מר הוא דאמר כו', וכנ"ל בעצ"א, עיי' בשער יוסף ס' א' ד"ה שוב ראיתי, שפ"י בתי' הראשון, דצ"ל דמיירי שהלכו עוד אנשים עם רב ור"י [וכ"פ המהרש"א שם שלא בקשר להרי"ן] ולא חשבו לכתובם, וכע"מ"ש בר"ה כ"ב ב', ר"ג סדה אחריתא הוי בהדי' ולא חשיב לי' משום כבודו דר"ג. ועיי' ישובים לדברי הגמ' הג"ל. בגחלת צבי, בבית מאיר כאן ובחי' לקדושין, בהמקנה, ובתאווה לעינים. ובערך שי יישוב עפ"מ דברין ויש"ש פ"ד קדושין דין כ"א גרסי שם: שמואל, במקום: רב, ושבוה א"ש נמי הא דהרי"ף לא הביא כלל חומרא בדרך כו', ע"ש.

(**) מה דנקט בפשיטות דבית המטבחים שבשדה דינו כשדה ודרך, עיי' באות א' ב"ה ובאר.

אוצר

סי' כה אות ז-יא

הפוסקים

דלא הוי אלא מדרבנן, מודה הרמ"א דסגי צבי כשרים, דהרי חנן בגמין ע"ג א' לא תתיחד עמו אלא בפני עדים (פי' עד אחד) אפי' ע"פ עבד, ופירש"י פנויה היא ואסור להתיחד עם הפנויה, הרי מצוה צדדיה שתמיד מותר להתיחד שני אנשים עם פנויה, [מיהו לפי פי' אחרים במשנה זו, אין ראי' מכאן, ע"י צב"א המוצא צסק"ו אות ד' צד"ה וכן, ובסק"ו אות א' צד"ה ועין].

ובאגרות משה סי' ס"א נשאל צעת הדחק למנוח חדר לישון, אם מותר לשכור חדר אלא חלמנה וקנה שהוא ישיבה בחדר אחד סגור, והם יכיוו בחדר אחר, ואין להם דריסת רגל דרך חדרה, והשיב שאם נתחלמנה צוקנותה שכר פסקה מלראות דם נדה, וזוהי שומרת דת, הרי אחר טעלה מנדחה צפסם האחרונה, ואסור היחוד הוא רק מדרבנן, והטעם שדרך צלילה ג' מחשב שמה א' יישן וא' ייקן הוא רק ספק, וספק דרבנן לקולא, ואולי גם הדין שדרך צד"ה הוא רק באשת איש או בפנויה נדה, מיהו אפי' אם נמא דהדין דדרך מיירי גם בפנויה שאינה נדה, מ"מ מסתבר שצליה צעיר יותר קול, דהא אפשר לו להקיץ את חצירו, ומה שבי' צ"ש משום דציוני לציני מתייחד עמה, וזה חשב קטן, וגם הא' יחזיר שמה גם חצירו אינו יושן אלא נדמה בישן, או שמה ייקן, ולכן יש להקל בפנויה שאינה נדה בשעת הדחק כזה, אבל אם נתחלמנה כשעדיין היטה רוחה דם, ובחלמנותה הא' לא טעלה, או שלא היטה שומרת דת ולא טעלה כלל לנדחה, ואיסור היחוד הוא מדאורייתא, יש לאסור בשני אנשים, דספק דאורייתא לחומרא. [ועסק"מ אות ב' ד"ה דגם יחוד עם פנויה נדה הוי רק מדרבנן].

ומהר"י וייל סי' נ"ב כתב תוך דבריו, דמ"ש רב ל"ש כי אצל דרך צעין ג' [קאי גם אפנויה], דהא קאי אמתני' דקחתי אשה סתם, משמע אפי' שאינה ערוכה, ומה דמסיים רב, ונמלא מתייחד עם "הערוכה", לישנא בעלמא נקט, כלומר יחוד פנויה אסור כמו יחוד ערוכה.

יא. אם מותר בדרך בשנים כשהולכים עם ג' נשים. בעזר מקודש בתחילת הסעיף, אחר שהציון לעת המהרש"ל דשמירת קטנה לא מהני דרך, וכמוצא צסק"מ אות א', ומסקנת הצ"ש שלא לסמוך ע"ד הרי"ו שצאות ו', וכתב, ועם כל זה המנהג להקל, הוסיף, ונראה ד[אם יש ג' נשים דבזה יש] ללרף דעת רש"י דאיש א' עם ג' נשים מותר להתיחד כשאני פרוץ, ובגרמ"א דבסמוך, עם דעת הרי"ו, אין עוד פתחון פה [ללאסור, ור"ל, דלרש"י אפי' יפרש א' אפתי אין יחוד, ולהחולקים על רש"י, נסמוך צב"א הרי"ו דאמרין שילך גם הצ' עמו, ומ"ש הצית משה המוצא צסק"ו אות ב' דדרך לא מהני לרש"י ג' נשים, דשמה תפרוש א' וישאר עם צ', ע"ש, ה"מ מיירי כשא' הולך עמהם, ואין איירין צב", ולהדיעה דב' כשרים סתם מותרים עם אשה א']. והוסיף בעזר מקודש, ולפוס ריהטא אמרתי לזוגתי שלא תסע עם עגלון גוי ועוד איש א' וצ' נשים וזלחה כ"א שחיקה ילדה ספק יודעת, ואח"כ הססתי כיון שכתבו האחרונים דלא מהני קטנה דרך, אך אני רואה דבכ"ג אין חשב לכ"ו, כיון שיש ג' נשים, הרי יש דעת רש"י והרי"ו, ויש גם ילדה נכון לסמוך לכ"ו להקל. וע"ש מ"ש עוד לדדי היתר צדדונו, ושעם חנוקת יבא מותר גם צב' אנשים וצ' נשים.

יא. האם מותר לאיש להצטרף לאיש ואשה שהולכים לבדם בדרך, כדי להפרישם מאיסור יחוד. כתב צ"ח אליעזר ח"ו עמ' ר"ג ד', עפ"ד הש"ע יעקב סי' י"ט, דמותר, וקולת מלוא נמי איכא. דבש"י שם הוכיח רבצ השואל דיש דרך דסגי צב', מ"מ צבוכה ד"ג א', דאציו שמע דאיש אחד אמר לאשה נשכים לילך דרך, אמר איחיל ואפרישם מאיסורה כו', אזיל בתרייכו כו', וברי הוי שם רק אציו וכהוא גברא, ש"מ דסגי דרך צענים כו', וכתב הש"ע יעקב דאין מזה ראיה, דעכ"ל שלא היה צידו למחות כו', ולפ"ז אף דהאמת שדרך לרין ג', עכ"פ צענים חו לא הוי איסור יחוד, וכמו צעיר דסגי צענים

צעה שיפנה הנכרי ללדין, ולך גם הש"ע אחר, ואף שהצ"ש מסיק שאין לסמוך על רי"ו, מ"מ כיון שהפרישה [כמוצא שם] כתב שהמנהג כהרי"ו, ואיסור יחוד לנכרית אינו אלא מדרבנן, כבסעיף צ', שפיר יש ללדד ולסמוך על הרי"ו, דדרבנן שומעים להקל*. וסיים, דאפי' נתפוס להלכה כהשיטה שצנכרית נשואה היחוד מהחורה, מ"מ כיון דמלכד שיטת הרי"ו יש גם שיטת הרי"ף שהשמיט לגמרי הדין בדרך צעין ג' [כצאות א'], וגם יש ללרף הסבא דנכרים צב"ז אינם פרושים כ"ב דינא דמפקרי נשייכו [עסק"מ אות ה'], נראה לזכא משום יחוד צ"ד.

ח. ובשאלה מהאנשים הוא אביה או בנה. עפ"י סק"ב מהזכור ללאברהם, שאב וצתו הכוללים דרך ויש ישראל אחר עמכם אסור, שמה ילערך האב לנקציו וחשאר צתו ביחוד עם האחר, ומה הטעם אשה הכוללת דרך וצתו עמה לא תוכל ללכת עם עגלון ואח"כ יש ישראל אחר דהוי ג' עם העגלון, דלעולם צעין ג', דדוקא צעל ואשתו אמרו שמשמרים ז"ל, ולא באחר. [ועסק"מ אות ח' ד"ה דקרוצים עוד גריעו מאחרינו. מיהו אפי' להסבירים שם דעדיפי וכו' שמירה לאחרינו, אפשר דמודו הכא לענין החשב דדרך דל"ה שמירה אלא אשתו, וכצאות הקודם].

ט. אם צריך ג' בדרך או בלילה גם כשהיחוד אסור רק מדרבנן, (כגון בפנויה, או צעתי נשים). באמרנו כהן [לרי"מ הולנדר] סי' כ"ו ד"ד טור צ', כתב, שהיה נראה לדון לפוס ריהטא שצפנויה שאיסור יחוד עמה הוא רק מדרבנן (כבסעיף צ'), סגי בשני אנשים אפילו דרך, וכן צלילה, דהא אפילו אם ילך אחד ויחידה השני ליכא אלא איסור דרבנן, לא חיישין לספיקו, דספק דרבנן להקל כו', ועוד היה מקום לדון להתיר באיש אחד עם שתי נשים, לפמ"ש בחו"י דבכ"ג אינו אסור אלא מדרבנן [כבס"א אות ב'], ולפ"ז הא' דצעין ג', דדרך, או צלילה, היינו דוקא באשה אחת לאסור עם צ' אנשים, משום שאם ילך א' או יישן וישאר השני עמה, יעצרו על איסור יחוד דאורייתא, אבל בשני אנשים ושתי נשים, ילך דלא חיישין כלל שמה ילערך כו', משום דאפילו כשישאר השני עם השתי נשים ליכא משום יחוד דאורייתא כו', אבל מסתפינא לסמוך על זה להלכה כיון שלא מלאחי סייעתא לזה מדברי הפוסקים שסתמו ולא חילקו בין יחוד ליחוד, ובחשף הרשב"א סי' תקפ"ז שהשואל ר"ה לחלק בין יחוד פנויה [שיכא מותר להתיחד עם שתיים] ליחוד ערוכה, והרשב"א השיב שאין חילוק ציונה ע"ש, ויש ללמוד משם לכתן שיחוד האסור מדרבנן דמי ליחוד דאורייתא, אבל מ"מ יש ללרף כל זה לסניף להקל, כיון דמדברי החכם השואל בחשף הרשב"א ה"ל משמע דמחלק צב"י כו', ואחרי שירף גם דעת הרי"ף שהשמיט את הדין שצדק צעין ג' [כמוצא צאות א'], וגם צדדונו ישנו צ' אנשים בחדר כו' י"ג נר דלוק [כצאות י"ד], וגם שצדדונו ישנו צ' אנשים בחדר א' וצ' פנויות בחדר כו', [וכמוצא צסק"מ אות ז', ע"ש] סיים, שיש להקל צ"ד, כן נראה להלכה, אבל למעשה עדיין ל"ש. [ועין צב"ת משה שצסק"ו אות ב' דמצוה דגם צב' נשים חיישין, וכ"מ בחבלה לדוד המוצא צב"ה לסק"ז אות ח'. ובעצי זית, צקונטרס זכרון ציומין שצסופו, סי' ע"ז, צנידון שני כשרים המתחידים עם פנויה צלילה, כתב שהדין צרור שאין צב"ה משום איסור יחוד, לפמ"ש דרישה דהלכה שצלילה סגי בשני אנשים**, ואף שהוא נגד פסק הרמ"א, מכל מקום י"ל ש"א ההמיר הרמ"א אלא ביחוד האסור מן החורה, אבל ביחוד פנויה

(*) ואף דגם יחוד ישראלית אחת עם ב' אנשים הוי להרבה פוס' רק מדרבנן, עסק"א אות ב', ואעפ"י כתב הב"ש שאין לסמוך על הרי"ו, שאני התם שאם יצטרך הא' ללכת ישאר הב' ביחוד מהחורה, משא"כ הכא. (** כונתו, למה שכתב הדרישה סק"ד, ששאר המחברים, מלבד הראב"ד, סברי דאף בלילה סגי בב', כמוצא באות י"ב, ע"ש.

אוצר

סיק מה אית יא-ג

הפוסקים

ומבואר בדרישה שם דיש חולקים ע"ד הראש"ד, דאחר שיישכ מנהג הנשים ללכת לדרך עם עגלון נכרי ושומר קטן ע"פ דעת הרמ"ה דדרך כשאין חולקים לשמרה סגי בצי, משום דכשילך האחד ילך גם הצי, כו', וכמוצא בזה, וכו', כשילך הקטן תלך גם האשה עמו ולא תתיחד עם הגדול, הוסיף, וכן צלילה אף שהשומר יאן, כשיצאה היחיד לאונסה תקין את השומר ושמרה, וא"ת למה לא חיישין דלמא תתפתה צלילה כו', ו"ל דרק הראש"ד חייש שמא יפתנה, אבל שאר המחברים שלא הזכירו שצלילה לריך ג', סבירי דלא חיישין שמא תתפתה*, אלא שמא יאונסה ותכסה הדבר מפני הכושה, ומשום בשומר אחד סגי. ועי' בשו"ת הר"י שש"ת הרמ"ה סי' י"ד, שכתב חוק דבריו, שאנו מתירים להתיחד בחדר אחד צלילה אשה אחת עם שני אנשים או שלשה כו' [ואולי מ"ש ד' או ג', הכוונה נמי משום שיש דיעות בזה]. ועי' שם בזה לאות י"ד.

ועיין בעזר מקודש שכתב, דדרישה הביא סברות אם יש חשש יחוד צניעה, ואם החשש מאונס או גם מלזון, וכיון שהוא מדרבנן** נקטו בעולם להקל, ואין חוששין אלא משום אונס. ואחר שרצה להוכיח דהחשש הוא משום אונס, ודחה הוכחתו, סיים, אך יותר [כדעת] נועם כהמקילים צניעה. ועי' דבריו שצאצא הסמוך דלמ"ש בטעם היתר דג' צלילה משום ס"ס כו', יש מקום להחמיר בזה, [וא"ל דמ"ש כאן להקל, הוא כדי ליישב המנהג, וכדמשמע קצת מדבריו שנסוף הסעיף שם].

ובב"ש סק"ט מבואר דאפי' להרמ"ה ה"ל מ"מ צלילה לא סגי בשנים, משום דאפי' דכשישן אי מהם אפשר להשני להקילו, מ"מ צניי צניי תתיחד עמה.

והנה בלבוש כאן, ובחכמה אדם כלל קצ"ו דין ה', ובקש"ע סי' קנ"ב סעי' ג', ובערך השלחן סעיף ח', ובטערה ישראל סי' זה סעיף י"ד, כולם העתיקו דברי הרמ"ה בסתמא, שצלילה צעין ג'. וכן מבואר בצי" (מלווצין) ח"א סי' ל"ט. ועי' בסק"ו אות ז'. וכתב בעזר מקודש, דאף שהראש"ד מחמיר צניעה צלילה, מ"מ כשאין דעת לישון, רק שאנו צאים לחשוש שתחטפנו צניעה, צוה אולי ראוי ללך דעת רי"ז צ"ס הרמ"ה [הג"ל צדיה ומבואר, דמיקל כשאין שומרים אותה], להקל כשהדלת אינה נעולה, וצ"ע. וג. אם מחגי ג' גם כשהם ישינים כולם או מקצתם. בהג"י דרישה ה"ז בתחילת אות הקודם, אחר שצייר בטעם הראש"ד דמהני ג' משום דודאי מחכוונים להקץ כו', הוסיף, ולפי' כשלא יתכוונו להקץ ה"י אסור ללון אפי' עם ג' אנשים, וקשה למהגנו [להתיר בג' אפי' כשאין מחכוונים להקץ], וסיים, ולפ"מ בסמוך א"ש אפי' צ"י אנשים, [הכוונה, למ"ש דדרישה שם להלן שיש חולקים על הראש"ד כו', ובצאות הג"ל מיכו מ"ש דלהראש"ד כשהחכוונים לישון יש לאסור, אולי זה שייך רק להנכסח שהעתיק מהראש"ד וכו' צ"י, אדנאים חד "אזיל" אידך ועציד איסורא, אבל לפ"מ בספר עננו לפנינו, אדנאים חד "איתער" חד כו', הרי מבואר דמייירי כשהולס ישינים, ואפי' בג' מותר, וצ"ל כמ"ש הביא שלמה שצאות הג"ל, דמהגמי משמע דגם כשהצי ישינים ל"ת, דמסתפי שמא יקץ זה או זה, ע"ש].

וביד יצחק (להרי גלוק) ח"ג סי' ר"כ (השני) אות ז', הביא שהרב השואל תמה, למה אפי' המדקדקים אינם מהירים מלישון ג' אנשים צבית שיש צו אשה, הלא ממ"ש הצי"ס סק"ט בטעם דצלילה צעין ג', דחיישין שמא יישן אי מהם, משמע דרק ליחוד מהני ג' אבל לישון

(*) ונראה שר"ל, שחשש יחוד בכלל הוא משום חשש אונס, ולא משום פחוי, עי' בזה בסק"א אות ו'.

(**) דעיקר החשש שצריך בלילה ג', הוא מדרבנן, וכמ"ש האמרי כהן שבאות י"ד, או דר"ל דכל יחוד שהוא עם יותר מא' הוי רק דרבנן, וכתפוס' בסק"א אות ב'.

בשנים, וזה דלריך ג' בדרך הוא מחשש דשמא ילך אחד ללרכיו, ובשביל זה לא עציד צביו איסורא, דסבר דאם ילך אותו האיש ללרכיו ילך עמו, ולא יאחר לצדו עמה, ואם בשביל האשה שתאחר לצדה [ושמא יצוא אחד להתיחד אחר], הלא השתא אם לא היה הולך כלל עמם היתה צודאי מתיחדת עם אותו האיש בכל הדרך, השתא דהלך צביו עמם הוי רק ספק ספיקא, ופשוט. [ועי' בספרא דכשא' יאטרך ילך אחרו גם הצי, עי' צאות ו'].

וכתב ע"ז צניי אליעזר ה"ל, דמהש"י אנו למדים, דהא דלריך ג' בדרך מחשש שמא ילך כו', לא הוי איסור יחוד בטעם כו', אלא להריכו ג' לחוש לחשש דשמא ילך כו', וממילא יולא, שאם אחד ילך צלאו הכי עם האשה ולא יחוש לאיסור היחוד מותר כבר אדם שני להלוות אחת לדרך, ואדברא עוד יש קצת מלכא לאפרושי מאיסורא, דהרי אם לא ילווה אחת, צודאי קעברי על איסור יחוד, ואם ילווה אחת, הוא צודאי לא יעבור על איסור יחוד, דאפילו אם השני ילך ללרכיו ילך ג"כ עמו, וכל החשש הוא רק שעי' תאחר האשה לצדה צלא שמירה, ואלא אין לחוש כ"כ דמי יאמר שצניתיים יצוא מיעבו ויתיחד עמה, ואיכא צוה ממילא ספק ספיקא כו', ולעומת זה הרי הוא מפרים אותם מאיסור יחוד ודאי, דכל שהולך עמם אינה עוזרים על איסור יחוד כו', ולהלן הוסיף הש"י יעקב, דכל עיקר מה שצריך ג' מהחשש דשמא יאטרך אחד ללכיו, הוא רק צגלל שמירת האשה צלצד, דאי משום הגברים הרי המדובר בכשרים ואם אחד יתחבק ללכיו גם השני ילך עמו, אלא שאז תאחר האשה לצדה כו', ומה למד הש"י יעקב שאם האשה נכרית או מופקרת לזנות שכוללת צלא"ה, אין איסור לשני אנשים ללכת עמה, ועפי"ז סיים צניי אליעזר, דמה נלמד בלכא למעשה, שאם נגש אדם למכונית לנסוע מחוץ לעיר, או צלילה, ורואה שצפנים נמלאים מוכנים לנסיעה רק הנהג ואשה אחת, ויודע בצנחא שגם אם יגיד להם מאיסור היחוד צנוסעם לצדס לא יושמעו לו, אזי מותר לו וקצת מלכא להצטרף לנסיעה זאת, ואין עליו איסור כלל מלך איסור יחוד, וכמבואר לעיל, וכן אם אשה נוכחת צמכונית, ורואה שגם אם אף אחד לא יסע איתה תסע לצד מחוץ לעיר, אזי מותר לשני אנשים כשרים להצטרף איתה לנסיעה, דאי משום דידעו אין לחוש דהרי כשרים הם, ואם יאטרך אחד ללכיו, גם השני ילך אחרו, ואי משום שמירה דידע הרי צלאו הכי ג"כ היתה צנוסעת צאין עליה שום שמירה כו', ע"ש.

יב. בבואור הדין דבליילה צריך ג'. מקור הדין לזין צפנים צ"י מהראש"ד, שהביא מספרו בעלי הנפש שער הפרישה ד"ה והנה, ד"ה דצלילה דומה לדרך, וכמו דצעין התם ג' משום שמא יאטרך אחד ללכיו כו', הכי נמי חיישין שמא אדנאים חד מינייהו אזיל [בספר: איתער] חד ועציד איסורא, ומסתברא כותיה. וכחצו דדרישה אות ד' בהג"ה דהא דלא חיישין גם צ"י שמא יישנו שנים מהם, היינו משום דצודאי האנשים מחכוונים להקץ, אלא שא"א שלא יבא נאים חד מינייהו לפרקים, אבל לא חיישין שימנמו שנים צפעס אחת, כמו דלא חיישין בדרך שמא יאטרכו שנים מהם יחד להעיל מים.

ובבית שלמה (ל"ש מסקאלא) חלו"ה סוסי מ"ה, הוסיף עפ"י הראש"ד שם עוד, דה"ה הוליוו כן מהגמי דתחצות ד"ד דתחתן צעין שנים זולתו, ובצרי דה"י צעלמא צמקוס יחוד לריך צלילה ג' דוקא, (ורק שמירת נשים אין לריך אלא צבלה), וכחצו נמי דודאי אין להקשות על הגמי מאי שגא ג' מצ', משום דלשינה דחד חיישין ולחרי לא חיישין, וכמ"ש ציצמות דכ"ו צ', למיחא דחרי לא חיישין, ואף שצריש יומא וד"יג שם מבואר דזו דעת ר"י, אבל רצון סבירי דאי איכא למיחא חיישין נמי לחרי ותלת, עמ"ש צוה התוס' צריש יומא וציצמות שם. והוסיף, ועי"ל להגמי קיס ליה דאף אם יישנו שניהם אין איסור יחוד, דאינו צא לידו עבירה, דמימר אמר דילמא צניי צניי ייקץ או זה או זה, משא"כ ציוחיד.

אוצר

סי' כה אות יג—יד

הפוסקים

לשון גם ג' לא מהני, ואפי' בחדר אחר לא מהני כיון שדלתות הבית סגורות, אך הרב המחבר השיב ע"ז, שלא ראה שום משמעות לחלק בין יחוד לבין לשון בקיעות, ואדרבה מדכתבו [הפוסקים] להחיות לנשים עם חיונות ליסע עם עגלון כמ"ש הב"ש שם, וברי שזה שוב ללילה כמבואר ברמ"א, ומשמע דאפי' ליסע כמה מילין שרי, דאי מיל א' לכ"ע שרי כמ"ש בעזר מקודש [כג"ל בלות ג'], וזהו שמכ"ל אומר [כדלכלן סקמ"ה אות א'], מ"מ אין זה משום חילוק בין יחוד לשינה, אלא משום שבשדה חיישין יותר, משמע עכ"פ שאין חילוק בין זמן מרובה למוטע, וא"כ היכא דשרי, אפי' לשון שרי.

ובטוב מעט ודעת מהדו"ל ח"א סי' ה' ד"ה והנה עתה, מבואר דאף שהיה ראוי לאסור יחוד אשה אחת אפי' בין הרבה אנשים, בלילה בשעה שבני אדם ישנים, ואפשר שהיה ראוי לאסור אף בנשים הרבה עם אנשים הרבה כיון שכולם ישנים, וכדמלנו בחתן דבעינן שישן ממש בין האנשים וכן הכלל בין הנשים, וחולת זה, מה שישנים בחדר זה נשים ואנשים לא מהני כו', מ"מ כיון דהוי גזירה שאין להצטרף וכולם לעמוד בה, דאי אפשר להיות לכל אחד בית מיוחד, לכן לא הגריכו טורחא זו אלא בחתן דלא שכיה כ"כ, אבל בכל אדם לא גזרו בזה ע"ש.

ובעזר מקודש, לענין איש הניעור במקום שנים ואנשים כולם ישנים, יורד בחתלת דבריו דאף שלכאורה היה מקום לחשוב בזה, דהרי הא שצליה לא יתחדו שנים עם אשה, הוא מחשב שמה יישן אחד מהם, ומשמע מזה שבשעת השינה גרע מיואל ונכנס, שהגם שציואל ונכנס מירחת כדקיי"ל גבי יו"ג [ציו"ד סי' קכ"ט וסי' קל"א סי' א'], מ"מ בשינה כיון שאדם עשוי להשתקע בה וגם כשמעירים אותו אינו מקיץ בקל, לא אינו מירחת כ"כ, ובישן נידון כאילו אינו כלל שם, מ"מ נראה דהיינו דוקא כשאין שם אלא שומר אחד, אז חיישין שמה ינסכו בנתונות ויראה שישן הוא בחדרמה וישאר בלי שומר, אבל בשנים י"ל דמרתת טפי, דכשינסכו את אחד מהם ואח"כ ינסכו את השני, מרתת הוא אולי ציני ציני יקוץ הראשון מתרדמתו כו', וכן מוכרע ממה שהחירו חז"ל לג' להתיחד בלילה ולא חיישין שירדמו שנים וישאר אחד בלא שומר, אף דבשעת דמ"ה אמרו גבי שינה לענין תפילין דערבך ערבה לריך, וגם בשמער שינתו לשומר חששו שירדס השומר, ומשמע דהיינו אפילו ביום, ומ"מ לא נוחש כאן, אלא ודאי י"ל כג"ל שעכ"פ בשנים מרתת, ולי"ד להס' כו', ואח"כ כתב, דאולי י"ל דמה שהחירו לג' להתיחד היינו משום דהו"ל הפק ספיקא, ספק דאפילו אחד מהם לא יישן, ספק שעכ"פ לא יישנו שנים בחדרו זמן, אלא יישנו שלשתם בשנה או יעורו שלשתם בשנה, משא"כ לענין תפילין כו', ולפי' צליה כשרואה שכל זולתו ישנים, אם הטעם מלד ספק ספיקא היה מקום להחמיר על עצמו, ואם הטעם מלד שבשנים מרתת [לא] היה מקום להחמיר. וטעם בסוף הסעיף, כתב, אודות יחוד כשהשומר ישן [שצ"ח בלות הקודם טעם המנהג להקל], אולי היה מקום לומר שמה שהחמירו חז"ל בלילה, הוא רק מחשש שבשעה שחישן יפלוג השומר לנרדו, וי"ל שגם אם אין לחוש [לפתיו] להסכמת שני ראוות לעצירה, יש חשש אונס, הגם שצ"ח אפשר לנעוק כו', מ"מ בעת שינה יש חשש שלא תרגיש לנעוק או שיתנועה מלנעוק או שלא יהיה הקול נשמע מהמה השינה כו', וכשכולם ניעורים היה מקום לומר שאין חשש קרוב כל כך או עכ"פ כשהיה ניעורה או השומר ניעור וצדעתו [דכשני] ליקד משם כשילך השומר, אבל כשהשומר ישן ה"י מקום לחוש, אך מ"מ נראה דלא פלוג חז"ל בזה. ועי"ע בסקמ"ו אות ג'.

ובזרע יצחק (לר"י קאנלצוויג) סי' ע"ז, צדון חולק זקן שגרשהו לריכה לשמשו, המוצא בסקמ"ה אות ג', אחר שזן צדד ההיתר משום דיש שם יולאים ונכנסים מהשכנים והיה פנויה כו', הוסיף בערוגה ה', ואף שלפעמים לריכה לשמשו גם צליה, נראה דכיון

ובשבין האנשים ה"י א' שרודף אחריה. עי' ב"ל (מליוצנין) סי' ל"ט, צדון שישנו בחדר א' האשה והנעמן ועוד צדון ובחולה, וטוענת האשה שנאנסה כו', אחר שכתב בסוף ד"ג דעכ"פ עברה על איסור יחוד אפי' ה"י האיש רק פרוץ, דהא נשאר רק הצדון ובחולה, [דהפרוץ אינו בחשבון, עי' בלות ג'], וברי ד' נשים לא יתחדו עם איש א' כו', ובצ"ד לא שייך גם הטענה דלאו כולו נשי דינא גמירי, דצ"ד שרודף אחריה לאונסה מוצן לכל דכשתחיד עמו ירדוף אחריה כו', הוסיף, וברי אפי' בלא ענין רדיפה אחר אשה מלנו לפעמים שהחמירו יותר מבשאר יחוד, כבחתן [שבסעיף א'] שצריך ד' שמירות הוא ישן בין האנשים והיא בין הנשים, ואף שיש חולקים דדין דהס', כאן גרע טובא (ומציא גם להריב"ש שבסקמ"ו דצדון אחר האשה לא ידורו בשכונה אחת), וצ"ד כבר הוחזק פעמיים שרדף אחריה וא' מצי' הפעמים ניסח לאנסה אלא שצ"ח אצ"ו, ואף שהיו שם הצדון ובחולה, מ"מ כיון שהוא לענין לשון צליה וס' ודאי ישתקעו בשינה, פשיטא דהו"ל לאסוקה לדעתה שירדוף אז אחריה לאונסה, ומה שצ"ד ישנה עמה במטה ילדה בת ד' שנים לאו כלום הוא דאינה יודעת ענין צ"ח. [והנה לכאורה משמע דגם כשיש שם ג' כשרים אסור צב"ה לשון בחדר א', דאף דמעט הצדון אין להכריח כן, דהא לא היו כאן ג' כשרים, מ"מ ממ"ש דנ"ד דרדיפה אחר האשה גרע טובא מהא דחתן דפליגי ב', משמע קצת דר"ל דצב"ה דהכא לא מהני לכ"ע שמירה רגילה דמהני ביחוד דעלמא, ואפשר שאסורים בכלל לשון בחדר א'.

יד. כשיש נר דולק, אם בעיני ג'. כתב בעזר מקודש, אודות יחוד צליה המפורש שצ"ח להחמיר כשישנים בני הבית, נראה שאין זה כי אם כשאין נר דולק, שאז כיון שיש גם שינה יש חשש, משא"כ צדד דולק אימתא עליה דילמא פקח חד עיניה רגע וא"ע, ועכ"פ בספק שינה או ניעור מי מהם יש ל' להקל דהרי זה כיואל ונכנס ושאר קולות שבה"י י"י. וכתב צדמרי כהן סי' כ"ו דצ"ד ג', דאפי' דבריו י"ל שאם יש נר דולק בבית צליה, שוב א"ל שיהיו ג' וסגי צד, ולא שייך החשש שכתב הרצ"ד דילמא אדנייט חד עביד רב' איסורא, דכיון שהנר דולק מתירא הוא שמה יפקח הכוא את עיניו, ואף שהעזר מקודש לא איירי מה, אלא מדיון שישנים בבית בית ואחד ניעור [ובבלות הקודם], מ"מ יש ללמוד כן מדבריו כו', ובפרט דעיקר הדבר שצריך ג' צליה הוא מילתא דרבנן, והוא מפורק דניחא, כג"ל **, בודאי שיש להקל כשיש נר דולק בבית דסגי גם

(*) לשון "דבכל גוונא" צ"ע, הא ביש ג' מותר. ובנדון הרי כתב אם יש "ישנים", ועם הוקן הרי ג', ואולי מיירי שהיו בחדר אחר. (** עי' באות י"ב ד"ה ומבואר. (מיהו כוונת המחבר הוה נראה למ"ש

ביאור הגר"א

[יד] ויש מתירין איש אחד עם נשים הרבה אם אין עסקו עם הנשים (עור בשם רש"י):

נשים

[יד] ויש מתירין כו'.

רש"י פ"ב א' ד"ה לא יתיחד כפי פירושו שם:

אוצר

סי' מה אות יד — סי' כו אות ג

הפוסקים

זו מזו, אבל כשכן הרבה מחביונות ואין שומעות לו וכו' נמי מתבאר
כשכן הרבה, משא"כ כשעסקו עם הנשים אין צויות ממנו ואפי'
כן הרבה נשמעות לו וכו' נמי אינו צו' מהן, ע"ש. וכח' בשער יוסף
בשמי' א' ד"ב ע"ג, דאף להרשב"א שם מחבילת כתב בלשון ואפשר,
מ"מ מלוכוכי כרש"י ומייש' סברתו וכח' זה נכון, מוכח שמסכים
לדבריו, וע"ש מ"ש ליישב גם בלשון דאפשר. גם המאורי בקדושין שם
כתב דמלשון המשנה נראה כרש"י, ע"ש. ועסקב"כ בזה, שכתוב
הרא"ש מבואר שגם ר"ת מתיר ב' נשים ואפי' כשעסקו עמהן.

והנה חסור, וכן רבינו ירוחם נכ"כ ח"א, והלבוש הביאו דעת רש"י
ודעת החולקים עליו מצלי להכריע ביניהם. וגם בחכמת אדם
גל קצ"ו דין ד', ובקצ"ש סי' קצ"ב סעי' ג, ובתורה, הביאו שתי
הדעות מצלי להכריע. ובתחבוב השלום נתיב ט' נתיב יס סקב"ג
כתב שדעת האחרונים נועה לדעת רש"י. ובדברי מלכאל ח"ד סי'
ק"ב כתב שיש להקל בדעתו זו בדברצן אוליין לקולא, ואף להתוס'
שיחוד הוי דאורייתא, מ"מ יחוד בשתי נשים הוי דרבנן לכ"ע [עסקב"כ
אות צ']. ובתורת ישראל סי' זה סעי' כתב שטוב להחמיר לעלמו.

ועיין בדברי החכם הכ"ז הרשב"א המוצא בסקב"א אות ו', דמבואר
גם כשהנשים אינן בחזקת כשרות, [ולשיתעו' הו"ל דין
פרוות], נמי מותר עם ג' לדעת רש"י. ועי' צעני ארחים סק"ע
דמשמע דמותר גם כשצניעותן פרוות, דקשה מהדחתן הכל דעם
שחים אסור להתיחד, אלא דתן בגיעין דף ע"ג א'
גבי גט מעכשיו אם מתי, דלא יתיחד עמה אלא בפני עדים
אפי' ע"פ עזר ע"פ שפחה, דקשה מע"פ שפחה דאכתי הו' רק ב'
נשים, וביאר בתי' א', דאין הכוונה ע"פ שפחה אחת, אלא דקאי על
מ"ש ע"פ עדים, וקאמר דא"ל עדים כשרים אלא דסגי ממין עזר
ושפחה, והכוונה ל' עדים או ב' שפחות כו'. [וכרי סתם שפחות
הו"ל פרוות, ומ"מ כתב דמהני כה"ג. מיהו לפמ"ש צערך
שי המוצא בסקב"כ צביאור משנה זו, הרי כשיש כשרה ושפחה
עדיפא וסגי אפילו בשחים, ע"ש. וגם לתי' ב' דהעל"א אין
הכרח להפי' הניל].

ב. ובליילה, אם מותר להתיחד עם ג' נשים. כתב צני' ויחודא
(להרי' עייאש) סי' י"ג דלפמ"ש הראב"ד [המוצא
בסקב"א אות ו"ב] לענין יחוד איש אחת עם הנשים, שצליה צעין ג'
משום דחיישין דילמא אדניי' חד מנייהו כו', הי' אפי' עם ג'
נשים אסור, דחיישין דילמא אדשכיבא חדא מנייהו אזיל ועבד
איסורא ביהי' הנך חרתי, דהא לכ"ע עם ב' נשים מיהא לא יתיחד.
גם הצי"ח המוצא בסקב"א, כתב, דלא שרי לרש"י ב' נשים
אלא דוקא ביממא, וכטעם הראב"ד הניל. וכ"כ הפני' בקדושין פ' ע"ב
לחוד"ה ר"ש, וכו"ד במסגרת השלחן שעל הקלוש"ע סי' קצ"ב
סק"ח. וכ"כ בחוספות חיים ח"א ד"ה מבואר.

והנה בדברי הצי"ח שם משמע קל' דאפי' כשי' ד' נשים או עובא,
לא מהני צליה, דילמא אדנא' מקלחין אזיל ועבד איסורא,
ע"ש. ובפני' שם מבואר שמתחפך צו' ע"ש. וצני' ויחודא הניל
משמע ד' נשים מהני. ובתש' הגרי"ג הירץ שצט"ח הרמ"א סי' י"ד
מבואר דאפי' ב' נשים מותר אפי' צליה ע"ש.

ג. ובדרך אם מותר ללכת עם ג' נשים. כתב צני' משם סק"ע
דאף לרש"י צעין ד' נשים, מטעם דשמה' חטערך אחת
ללכיה ויחיד עם ב' נשים, וכדמחלקין לעיל גבי איש אחת עם
ב' נשים דמותר רק בעיר ודרך לרי' ג', וכו' דצמיר לרי' ג' הרי
דרך לרי' ד'. וכ"כ הפני' בקדושין ד"פ ע"ב לחוד"ה ר"ש. [ועסקב"כ
אות ד' דגבי היתר להתיחד עם ב' נשות, סובר הי"ש דמותר לאי'
צדק]

גם צליה צ' נשים עם איש אחת, ולי' לדינא. ועי' צד יחזק
שבאות הקודם שנירף קולא בנידונו מה שיש שם נר דולק.

וה' בדרך שנוסעים תדיר כלי רכב באופן שמותר עם שנים,
אם ה"ה בליילה. כתב צני' אליעזר ח"ו עמ' רי"ב,
דנראה דאפשר להקל בזה כל עוד שהנעוטה גדולה כג"ל [באות ב'
בדבריו, ע"ש], דה"ל דמה שצליה צעין ג', וכו' דוקא כשנמצאים
במקום קבוע, וכלשון בעלי הנפש [הניל], "אבל צליה לא יישן עמה
בצ"ח א", וכמ"ש בעי"ז העור מקודם [הניל] קולא לענין כשאין
קובעים עצמם לשנית קבע, ועוד שנוסעת בדרך עדיפא, דהרי על
הכנה צודאי שאין חשש שמא יישן, דחיי נפשות וחיי עלמו תלויים בזה,
וגם צודאי אין לחוש שיצמיד צאמלע הכוסיעה את הגה הכהנהגה ויישן,
דהרי יפסיד עי"ז פרנסתו, וגם י"ל דהחשש של שינה הוא רק
ביושב צעל, ולא צמי שטוסק בעבודה גופנית, ואפי' אם השני יישן
אין חשש שהנהגה יעבור עזירה, דהרי יחוש בכל רגע שמא יתעורר
וירגיש צמטתו ויפסיד עי"ז פרנסתו, ועוד דברר דשנית הכוסיעה
עראית ע"פ רוב, ובאותו רגע שהנהגה יעבור הכלי רכב ממהלכו,
יתעורר ע"פ רוב הכוסיעה מיד משנתו ולא יפיק הנהגה לצו' העצירה.
גם צמטת הלכות ח"ג סי' מ"ה ד"ה עוד, כתב דאפשר דעכש' שצד
הדרכים יש כל הלילה עוזרים וצדים במכוונות קטנות וגדולות, הוי
קעין רה"ר לענין יחוד כו', ויש לנרף זאת עכ"פ לסניף, ע"ש. ועיי' ע"ד
יחוד צנוסיעה צמכוניות, בסקב"א אות ח'.

כו. ויש מתירין איש אחד עם נשים הרבה וכו'. א. לין
צפנים שצ"ד רש"י. וכו' בקדושין דפ"ב א', דעל הא דתן
התם מי שעסקו עם הנשים לא יתיחד עם הנשים, דקשה הא כבר
תן דצ"פ ע"ב גם על סתם אדם לא יתיחד עם ב' נשים, ע"ז פרש"י,
דהתם אסור רק עם שחים, אבל עם ג' או ד' מותר, וקאמר הכל
דאם עסקו עם הנשים, שמתלכחו נעשית לנשים וכן לריכות לו,
אסור להתיחד אפי' עם הרבה, מפני שלכו גם בזה [והצי"ח והפרישה
העתיקו: שלכו גם בן], וכולן מחפות עליו [ולא יגלו סודו אם יזכה
עם אחת מהן, לבוש], וכח' הרא"ש צטעס רש"י דמתיר עם הרבה,
דכיון דאויב' טובא אי אפשר דלא מגלי אהדדי, ועוד דאי אפשר לו
לבעול את כולן * [וחו' שלא תבעול חגלה הדבר]. וע"ש ובתוס' משב"ק
על רש"י ומה שתי' הצי"ח המוצא בסקב"א אות א' צ"ה ולענין.

וב"ב בתוס' ר"י סוקן בקדושין שם, ובסמ"ג לאוין קצ"ו, שא"ש א'
מותר להתיחד עם ג' נשים. ובנשמת כל חי ח"ב סי' א' כתב
דגם הר"ן סובר כן, ע"ש. והרשב"א בתש' סי' תקפ"ז ואלף קע"ח
הוכיח כדעת רש"י ממה דתן דצ"פ ע"ב לא יתיחד עם "שתי" נשים,
ולא קתני עם "הנשים", כדקתני גבי עסקו עם הנשים דפ"ב, אלמא
צטעפי משחים שרי זה נכון כו', דכשאין אלא שחים אינן צויות

שם מקודם דהרי"ף השמיט הדין בדרך צריך ג', והרי מקור הדין דלילה
הוא מדין דדרר, ע"י תחילת אות י"ב, מיהו לטעם העצ"א להשמטת הרי"ף
המוכח באות א' סד"ה והנה, נמצא דאינו חולק על עצם החשש דשמה
ילך א', אלא מטעם אחר, א"כ בליילה אכתי יש לחוש דלימא חד נאים).

(*) עפ"ד אלו, י"ל דיסוד פלוגתת רש"י וסיע' דהבא עם החולקים
שבסקב"ב אות א', תלוי בפ' מ"ש בקדושין ד"פ ע"ב בטעם דאסור היתוד עם
ב' נשים משום דנשים דעתן קלות, דרש"י פ' התם דשתייהן גוהות להתפתות,
ומש"ה עם הרבה דא"א לבעול לכולן כו', מותר. אבל הריטב"א המובא
בס"ק הניל, פ' דדעתן קלות שמחפות וע"ז כו'. ומש"ה כתב, א"כ ה"ה
הרבה. וכבר עמד על החילוק בין פירושים אלו, הרד"ל המובא שם אות ב',
לענינו.

באר הגולה

ו

(ה) נשים הרבה עם אנשים הרבה אין חוששין לייחוד

ביאור הגר"א

ל מהלך זהו יסוד

היו

[מן] נשים הרבה כו' שם
פי"א א' במתני' חני איכא ופרש"י שם :

האנשים והיו צין הנשים כתובות דף ע"ה

פתחי תשובה

(ה) נשים הרבה עם אנשים הרבה. כתב בס' נר"י דוקא תחת נסדו תחת חלל חרי וחרו חסורי וסינו דוקא נסתם בני חסם אך בפריים יש להחמיר גם בשלשה עם שלש ע"ש :

אוצר

סיק כו אות ג — ס"ק כו אות א

הפוסקים

ח"ד אפי' צפרון גמור קאמר דמוחר. [וכעין הסברה דבצית משה הכ"ל], ומראה פנים לכלן ולכלן, ע"ש.

ו. אם ההיתר דנשים הרבה הוא גם עם נכרי. עי' צדצ"ו המוצא בסקי"ח אות ו', דכשן לענין הנשים העושות מלאכה בצית העכו"ם. כתב חו"ד השאר, דהא הולכות יותר מג' נשים ואין כלן יתור לדעת רש"י, ואף שיש חולקים עליו, הכי"מ לכתחילה, אבל בדעבד לענין לאסורה על בעלה לא. ובנשמת כל חי ח"צ סי' א' ד"ה בצופן, חמה עליו, הא אפי' לדעת רש"י היינו באיגו. דעלמא, אבל צמי שעסקו עם הנשים אסור אפי' עם נשים הרבה, אי"כ כ"ש בגוי דגרע עפי מרוכל ישראל כו', אם לא שנאמר שצדצ"ו לא כתב כן [גם אליבא דרש"י] אלא להחמיר לבעליהן אחר היחוד, ואה"כ שהיחוד אסור בגוי כו'.

ז. מה נקרא עסקו עם הנשים. עי' צדצ"ו המוצא בזה"ל. ולשון המאירי בקדושין צמ"ג שצ"ב, כגון חייט צמלוציטין או לורף צתכטיטין. וכתל תלפיות משנת תרפ"ו אות י"ט, צתש"ה הרד"ל קצוצר, כשן ע"ד מורה לנערות אם היו עסקו עם הנשים, כתב, דמפרש"י דעסקו עם הנשים היינו שמלאכת אומנא נשים כו' שלצו גם צהו, נראה דזה שייך רק צחיט צמלוציטין או רוכל צממס וכחול וכדומה, שעסקו עמכן ממע ומסוייט לרשות אם הצגד כמדתה או אם הסממס יפוס לה וכדומה, שצזה שייך לצו גם צהו, אבל מורה לנערות [ל"ד להג"ל, ועוד דכיון] שמורה רבן עליהן, כדאיתא בשבת י"ג א', לא שייך לצו גם צהו כו'. [והנה מה שדייק מפרש"י דדוקא אומנויות דלרף לעפל צגופן דנשים, יא. להעיר דצקדושין דפ"ב א' מגויים הרבה פרטים דכוו עסקו עם הנשים, וצתוספ"י פ"ה הכ"ז וצתנא דבי אלי (אלי רבא) פ"ח, מסמכי לכו לאיסור יחוד, וצנייהם מנו הנקורות והספרים, ופרש"י, נקורות, מנקרי ריחים של יד שגשים עומות צהו, והספרים, הנשים לריכות להם צצביל צניח, וכן פי' צתוספ"י ר"י הזקן שם, אלמא דגם הכך שעסקו אינו דוקא צגוף הנשים, ומי הו"ל עסקו עמהם, ולפ"ז י"ל דגם מ"ש המאירי הכ"ל כגון חייט ולורף, לאו דוקא הכך קאמר]. ועי' צכ"מ פ"א דהל' מלכים ה"ו, שצירא לדעת הרמב"ם שם, דהכך אומנויות דמני צגמי לא שייכי לעסקו עם הנשים אלא עד אחרי הגדוים, ומספרים ואילך מייירי לענין אין מעמידין מכן מלך דקאמר בתם כו'.

ועיין במהרי"א הלוי סי' ע"ז, שכתב חו"ד דצרו לנדוג, דכיון שכוועד עליו שמשחק עם הנשים בקלפים ועוסק עמכן דצדרי קלות, הוי עסקו עם הנשים דגם לרש"י אסור עם הרבה נשים. וכ"כ שם צכ"י י"ח. ועיי"ע בסקל"ה אות ז' צה"ע השגיה, ע"ד רופא.

סעיף ו. כו' נשים הרבה עם אנשים הרבה אין חוששין לייחוד. א. כ"ה צרמב"ם פכ"ז דאסור"ה ה"ה, ובסמ"ג לאוין קכ"ו, ועיי"פ. וכתב הלבוש צעטס הדין, דלפרטות גדולה כצ לא חיישינן.

מקור הדין, עצמאי"צ דגלמד מהא דחתן דשן צין האנשים וכו'. כ"ה צמ"מ שם, וצירא דמשמע דצמ"מ צ' אנשים מלצד החתן וצ' נשים מלצד הכלה, ומשמע דצצית א' קאמר וכ"ה צדצ"ו ח"ג סי' תפ"א. וכתב הח"מ סק"ע שצתנא ר"ה זאת חלושה, דהא איכא לפרש שם שגשים אינן נשים דעלמא, אלא נשי האנשים, ועוד שחתן והכלה שם איש ואשתו הם שמירה לאחרים, ואף שיש לחלק צין הכלה לאשה אפרת [עסקין] אות

בדרך, ואין לחוש לשמא אחת תפרוש כו', דדרך הנשים ללכת יחד כו', ולפ"ז לכאורה ה"י יסבור כלן, והצית משה לשיטתו, שאסור גם שם בדרך, מיהו י"ל דהכא יודע גם הי"ש"ש לרף ד', דמסתבר דמ"ש הי"ש"ש שדרכן ללכת יחד, היינו רק שאינה הולכת יחידית, אבל אין הכוונה שכל כמה נשים שישן צמקוס א' כשמלערכת א' ללרכיה, כולן הולכות אחת, וא"כ הכא שפיר יש לחוש דכשתלעך אחת תלך אחת עוד אחת, וישאר רק עם אחת, ואדצ"ב להי"ש"ש הרי צ"ל לפ"ז דלעך חמש, דכשתלעך א' וילכו ששים, ישאר רק עם ששים, ואולי כיון דעם צ' הוי רק דרצנן להרבה פוס', כצסק"ה אות צ', לא חיישינן לזה כ"כ, וכמ"ש כסברה זו האמר"כ שצסק"ה הקודם אות ע"י.

ד. אם מותר להתייחד גם עם תנוקות פחותות מ"ב שנה. עי' צפורת יוסף המוצא בסק"ם אות ד'.

ה. אם ההיתר דנשים הרבה הוא גם בפרוץ. צתמק"ה בקדושין פ"ב ע"ה כתב דנראה דרש"י ס"ל דמי שעסקו עם נשים קיל מפרוץ, וא"כ כיון דמי שעסקו עם נשים אסור להתייחד אפי' עם נשים הרבה, כ"ש שפרוץ אסור ע"ש. וכ"כ צספרו נתיבות לשבת סק"ד ע"ש. גם צלרץ צבי סק"ג כתב דמשמע דמ"ש רש"י שאיש אחד מותר להתייחד עם ג' נשים מייירי צכשרים, דהא הס"ם מוקי למתני' צכשרים, ובסק"י כ"כ גם צדעת הסמ"ג, דדוקא צידוע שהוא כשר מותר להתייחד עם ג' נשים, אבל לא צתסם אדם ע"ש.

והבית משה, הנה צסק"ד כתב דאף לרש"י אסור צפרוץ אחד עם ג' נשים, וכדאסור צ' פרואים עם אשה אחת, ויישב צזה לדברי הסמ"ג ע"ש, אבל צסק"ה, אף שמתחילה כתב שם ג"כ שלכאורה נראה שאסור, דהרי לשיטת רש"י גרע פרוץ מעסקו עם הנשים, דהא צ' פרואים אסורים להתייחד עם אשה אחת, ואילו צ' שעסקס עם הנשים מותרים עם אשה אחת, [עסקב"ט אות ג' דיש דיעות צזה], וא"כ כיון דמי שעסקו עם הנשים אסור עם ג' נשים, כ"ש שאסור צפרוץ, אולם סיים שם, שצתנא זה אינו, משום דו"ל דשאני לענין צ' הנשים עם אשה אחת, שטעם ההיתר צכשרים אינו מלד האשה, אלא מלד האנשים, שכל אחד מתצייט צפני חצירו, לכן גם כשעסקס עם הנשים מותרים, דמה צכך שלצס גם צה, מ"מ אחד מתצייט צפני חצירו, משא"כ פרואים דלא מתצייט א' צפני חצירו, אבל לענין איש אחד עם ג' נשים, שההיתר הוא מלד הנשים, דג' נשים לא תתפתיה, גרע מי שעסקו עם הנשים, דכולן יתפו עליו, משא"כ צפרוץ מותר, דהא גם צכשר אין ההיתר מלד האיש, דהרי צאחד חיישינן שמא לצו פונה לאיסור, אלא ההיתר הוא מלד הנשים, א"כ מה צכך שכו"ה פרוץ, סוף סוף הנשים אחרי שכן ג' לא תתפתיה לו, ויש קצת ראי' לזה ממע שציראתי [מוצא צסקב"ג אות צ' ובסקב"ה סוף אות ו'] שצתנא א' חיישינן דאף שגראה לכו כשר, אולי הוא פרוץ א"כ למה מותר כשר א' עם ג' נשים, הלא ודאי דגם עם פרוץ מותר, מיהו צסק"ד כתצתי אליבא דהסמ"ג דפרוץ אסור עם ג' נשים, וכדבר לרף תלמוד, ומ"ש צתמק"ה צפשויות לרש"י אסור פרוץ עם ג' נשים, לא דק, וכדעת נוטה יותר דמותר.

ועיין בשער יוסף צתש"י א' שדן צזה צדעת הרשב"א צתש"י סי' תקפ"ז ואלף קע"ח, דמ"ש שם דלרש"י אין צמ"מ צזה צין כשר לשאינו כשר, [וכ"כ צמאירי למשנה ד"פ ע"ב, צצמ"ש שם: ואילו אינו כשר, צ"ל: ואפילו אינו כשר], דו"ל דהכוונה שא"ל כשר כרחצ"פ [כמו צתחילת סק"ג], אבל צידוע לפרוץ מודה הרשב"א דאסור,

אוצר

סימן כב אות א-ב

הפוסקים

ד' מכל מקום מנה ליה לחלק וללמוד מה קולא, ועוד כה
 הראש מפרש שהוא יסן בין האנשים "וא" הוא יסנה בין הנשים
 כמבואר ביריד סי' קל"ג. ובעני ארזים סק"ו כתב דמה שהקשה
 החי"מ לנמא מיידי שם שהנשים הן נשי האנשים לקי"מ, דהרמב"ם
 סובר בהרמב"ם שהביא הראש בכתובות, דבעינן שמירה לחתן וגם
 לכלה, ולא חו או קאמר, וא"כ לא קשה נמי מה שהקשה שמה
 מיידי נשים של אחת האנשים, דא"כ למה לריך שני אנשים ובי
 נשים, הרי סגי בזה אחד עם החתן ובאשתו של האיש עם הכלה,
 לפמ"ש הרמב"ם שאיש ואשתו עמו היו שמירה לאיש ואשה אחת
 [במנצח בסעיף ה'], ויה"כ נמי לחתן וכלתו יחד, חלה ודאי
 דמיידי בזה ואשה אחת, וכמ"ש המ"מ הג"ל. ועיין מ"ש צ"ח
 הפני משה סק"ה, ועמ"ש מקור לדון זה מהסוגיא דאנשים מצפנים
 וגשים צחון כו', [וכדרכו גם צבאגרי"א סקט"ו], וכ"כ מקור משם
 צב"א סק"ב, ע"ש מה שהאריכו צ"ח. ועי' בדברי מלביאל ח"ד
 סי' ק"ב ד"ה וכה נ"ש, שהראה מקור לדון זה ממקום אחר.

ועיין בבהכות הדי"ל לקדושין פ"א ה' ד"ה שאני, דאחר שהעיר
 ע"ד ה"מ פעמ"ש החי"מ, הוסיף, דיש להעיר בעיקר הדיון,
 דמאי מהני להרמב"ם אנשים וגשים הרבה, הרי לדיוה סתם אנשים
 אינם נשנים, והרי איש אחד עם נשים הרבה אסור, וכנסעיף ה',
 וכאן גרע. ויחר שאנשים הרבה עם נשים הרבה יבגלו לצעול
 כל אחד לאחת מהן כו', ואפשר שהרמב"ם כתב זה מסבא, שאלי"כ
 ח"ן לדבר סוף, ואף צ"ה ליתסר לעמוד אנשים וגשים.

ב. כמזה נקראים הרבה. בחי"מ סק"ז נסתפק אם סגי
 בשתי נשים ושני אנשים, או דוקא צ"י וג', והוצא
 דצ"י צב"א"ע סק"ו, ע"ש. וכתב בנתיבות לשכת סק"ד, דמה
 שלא הוכיח החי"מ צ"י ובי אסור ממ"ש הרמב"ם [והשו"ע בסעיף
 ה'], לא תתיחד אשה אחת אפילו עם אנשים הרבה עד שחיה
 אשתו של אחד מהם שם, דאי בשתי נשים מותר, מאי אריא אשתו
 של אחד מהם, חיפוק ליה דאפילו בזה דעלמא גם כן מותר,
 דהרי כן שתי נשים [וכדוכותי ה"ש המוצא לקמן], ל"ל דה"מ
 ס"ל שאין מזה ראיה [ד"ה דה"כ דסגי צ"י נשים, חלה לריך
 לאשמועינן בזה], משום דאי לא הסבא שאשתו משמרת,
 אשתו גריעת עמי מאשה אחת, משום שהיא מחפה עליו, חדע
 דהא שאר קרובות דמותר להתיחד עמהן אינן משמרות אותו כו',
 משום דמחפות כו' [ע"י צ"ח צב"א סק"ז אות ה']. וע"ש צ"ח צ'
 צ"ה מיהו, מ"ש מהחלה לדוד לענין ג' נשים בדרך, דלהנח"ל
 דקרובות גריעת ממילא אינן נכנסות בחשבון מספר הנשים דמותר,
 ונהכל"א שם חק לא עדיפי חלל גם לא גריעת, ומעורפות למספר.

ומהרש"ל בחי' על העור, (וכו"ד בפרישה סק"ט וע"י סק"ג),
 דיוק מחילה מדברי הרמב"ם הג"ל, דמה שהחיר נשים
 הרבה עם אנשים הרבה, צ"י נשים איירי, וכתב שכן משמע בחי"מ
 [ע"י צ"ח להלן], וסוים, חלל צב"א"ג [לאוין קכ"ו] אחרי
 שכתב ג"כ לא תתיחד אשה אחת אפ"י עם אנשים הרבה אלא"כ
 אשתו של אחד מהם שם כו', כתב להדיא שאיש אחד שרי להתיחד
 עם ג' נשים, אי"כ אי איירי [מה שכתב הסמ"ג להלן, שצאנשים
 הרבה ונשים הרבה אין חוששין ליחוד] צ"י נשים, אפ"י איש אחד
 שרי, וי"ל דמה שכתב אח"כ אשתו של אחד מהם שם, לא חשיב
 ליה כמו נשים הרבה ואנשים הרבה, משום דהאי איש עם אשתו
 חשבינן כמאן דליתא לגבי אינן, וכדכשיג העור [על הרמב"ם
 צ"ח, עסקב"ח], חלל כשיש שם צ"י נשים שאין להן אנשים צניינים,
 אז הוא שרי טפי לכ"ע. [לכאורה י"ל בכוונתו, דמכיון שצדעת
 בסמ"ג י"ל שצ"י ובי מותר, אי"כ ממילא יש לפרש כן גם ברמב"ם,
 וכדפירש, גם ב"ח להלן, אך מדברי הצב"א"ע סק"ו והכחמת
 חדס כלל קכ"ו ס"י ג' נראה דסברי שצדעת הרמב"ם קאי

המהרש"ל צדעתו כמ"ש בתחלה דצ"י ג' וכ"כ צדעתו צא"ח נצי,
 שצסוף האות, וע"ש דמ"י גם צב"א"ג דצ"י ג' וג' כו'.

ותב"ח כתב דממ"ש הרמב"ם [והשו"ע בסעיף ה'] לא תתיחד
 אשה אחת אפ"י עם אנשים הרבה וכן לא יתיחד איש
 אחד אפ"י עם נשים הרבה, משמע של"י נשים ובי אנשים קורא
 נשים הרבה ואנשים הרבה ושרי, דאלי"כ הו"ל לאשמועינן רבותא
 שאפ"י צ"י נשים לא תתיחדנה עם אנשים הרבה, ואפ"י צ"י אנשים
 לא יתיחדו עם נשים הרבה, ומה שיש להקשות לפ"י צב"א
 הרמב"ם עד שחיה שם אשתו של אי מהם, למה לי אשתו, הא
 אפ"י בזה דעלמא נמי ליכא יחוד, דהא השתא איכא צ"י נשים
 ובי אנשים, י"ל שהרמב"ם רבותא נקט אפ"י אשתו [ע"י נח"ל
 הג"ל], להו"א מסבא הטור [שצסוף"ח] שכתב מאי נפ"מ
 דאשתו שם אחי ים משום יחוד, גם מהסמ"ג משמע להדיא דבי
 אנשים ובי נשים היו אנשים הרבה ונשים הרבה כו' [וכדמהרש"ל
 הג"ל], ומה שקשה ממ"ש החי"מ [שצא"ח ח'] שהרמב"ם למד
 דין דהרבה והרבה מדיון דחתן, וכלל בחתן פ"י בהגהות מיימוני
 דבעינן צ"י אנשים מלבד החתן ובי נשים מלבד הכלה, והיינו ג'
 וג', י"ל שלא צ"ח המ"מ חלל להביא ראיה מחתן שצנשים ואנשים
 הרבה אין חוששין ליחוד, חלל בזה אשתו אינו דומה לחתן לגמרי,
 שבתן צעיון ג' וג', דכיון שהיא אשתו ומזומנת לו ילכו חוקפו,
 משא"כ בשאר עריות שאין ילכו חוקפו כ"כ סגי צ"י ובי, [וכעמ"ש
 הרמב"ם המוצא בסק"ה אות י"ג, צ"ה וצ"ח].

גם ה"מ סק"ג וסק"ד כרצ דודאי סובר הרמב"ם שצ"י אנשים
 ובי נשים נמי היו בכלל אנשים ונשים הרבה (ומה שקשה
 למה כתב הרמב"ם הג"ל עד שחיה אשת אי מהם שם, יישב
 באופן אחר מהצ"ח, דמ"ש הצ"ח דאשתו קמ"ל, לא י"ל דאדרבא
 אשתו עדיפא כו'). וכ"כ מדברי הרדב"ז ח"ה סי' חלף תקפ"א
 (ר"י), דעל השגת הטור על הרמב"ם מה מועיל כשאשתו של
 אי מהם שם כו' [וכג"ל צ"ח], כתב, דאין השגתו מוצנח, הא
 יש כאן צ"י נשים עם אנשים הרבה ואין כאן יחוד, וכן צחקרי לצ'
 המוצא צסוף"ח אות צ', נראה דנקט בפשיטות דאפ"י צ"י אנשים
 ובי נשים מותרין.

אולם ע"י צ"ח סק"ח שכתב דממ"ש הרמב"ם הג"ל עד שחיה
 אשתו של אי מהם שם, משמע דס"ל דבי נשים דעלמא
 אסורות להתיחד עם אנשים הרבה ומ"ש אח"כ דנשים הרבה
 ואנשים הרבה מותר, היינו ג' נשים*, ואין לעי במהרש"ל וצ"ח.
 ועפ"י סק"ה שהביא שגם הצרכי יוסף סובר דבעינן דוקא ג'
 וג', ובספרו שער יוסף חשי' צ' האריך להביא ראיות לכך, וגם
 דיוק ממ"ש לשון "הרבה", דאם צ"י ובי סגי הו"ל אנשים עם
 נשים, ומיעוט רבים שנים כו', ודחה מה שדקדק הצ"ח הג"ל
 ממ"ש הרמב"ם לא תתיחד אשה "אחת" כו' דמשמע צ"י ובי
 סגי כו', ד"ל שהרמב"ם לישא דמתני נקט, וסמך חמ"ש צסוף
 עד שחיה אשתו של אי מהם שם, דמה משמע שצ"י נשים דעלמא
 לא מהני. גם בעני ארזים סק"ו דהא כן דברי הצ"ח, ע"ש. וגם
 ציד אהרן ח"א הג"י אות א' הסכים לדיוק הצ"ח מהרמב"ם
 דנשים הרבה היינו ג', ודחה עפ"י לדברי הרדב"ז הג"ל, ע"ש.
 וגם בנעלומות לב ח"צ דיוני נשואין סי' ג' דכ"כ אי דחה דברי
 הרדב"ז ע"ש. גם צבית משה סק"י, אף שהביא קולא ראיה דסגי
 צ"י, מ"מ סוים, דליתא ים להחמיר ואין להקל חלל צ"י. וכן
 פסקו צערוך השלחן סעיף ט', וצבארת ישראל אות י"ז**.

ועיין
 * הבי"ש במהדו"ק כתב כאן: מיהו י"ל איש עם אשתו הוי כאיש
 א'. [ומהשמטו במהדו"ב, נראה שהחליט דאין לחלק כך אלא שצריך דוקא ג'.
 ** ובחכמת אדם כלל קכ"ו סעיף ג' כתב בזה"ל: אפ"י בי נשים
 ואנשים הרבה אסור להתיחד כו' אבל ג' נשים עם אנשים הרבה מותר וי"ל

באר הגולה

מ מיתרל דרב כהנא
וברייתא קדושין דף פ"א
ע"פ

מ מיתרל דרב כהנא
וברייתא קדושין דף פ"א
ע"פ

[טז] מ היו האנשים מבחוץ והנשים מבפנים או האנשים מבפנים והנשים מבחוץ

ופירשה אשה אחת לבין האנשים או איש אחד לבין הנשים אסורים משום ייחוד :

אפילו

ביאור הגר"א

[טז] היו כו' שם אבן
אבן כו' :

אוצר

סיק כו אות ב — סיק כח אות א

הפוסקים

אנשים לפרושים, אי"כ מהיכא תיתי נמא שהפוסקים חולקים בזה, וחו דמכיון שיש להחמיר דנשים הרבה, היינו דוקא ג' נשים, [בצלות הקודם], אי"כ הרי איכא סניף דעת רש"י שא"כ אחד מותר להתיחד עם ג' נשים, והיינו אפילו בפרוץ כר [עסקאיו אות ה'], ואי"כ כיון דלרש"י והרמב"ם מותר, ובפוסקים לא מלאנו חולק ודאי אין לנו להחמיר נגד רש"י והרמב"ם חז' צדור. וכן מבואר דעת הסקרי לז המוצא בסקבי"ט אות ג'. [ועיין ב"ד"ז המוצא בסקרי"ז אות ו' שצדונו דנשים המתחדות עם נכרים, כתב חזן דצדיו דכיון דיש אנשים ונשים הרבה מותר. ועסקאיו אות ו'].

אולם בשער יוסף בתשובה צ' כתב דממ"ש הר"ע"א [המוצא בסקבי"ט אות צ'] דמי שעסקו עם הנשים הו"ל כפרושים ואין אשה אחת ולא הרבה מתיחדין עמהם אע"פ שהם צ' וכ"פ רצונו הגדול ע"ל, חזין דפשיטא ליה דשני פרושים עם נשים הרבה אסורים, ומשמע לכאורה דה"ל א"כ הם שלשה, אלא משום דקאי הר"ע"א כלפי מאי דתנן אשה אחת מתיחדת עם צ' אנשים, משו"ב נקט אע"פ שהם צ', גם הר"ן [לפי מה שהגיה בדצדיו בדרך תמים] כתב דאחרים פירשו דמי שעסקו עם הנשים הו"ל כפרושים ואין מתיחדים אפילו נשים הרבה עם אנשים הרבה פר, וכיון שהר"ע"א והר"ן פשיטא ליה הכי, ומה גם שהר"ע"א מצי בה מש"ס הרמב"ן, נראה שגם מה שכתב הרמב"ם שצנשים הרבה ואנשים הרבה שרי, היינו דוקא צסחם אנשים שאינם ידועים לנו שהם פרושים, אמנם כפרושים אסור, דהא אפילו בריבואתא דסברי שצנשי כשרים שרי, אפ"כ כפרושים מחמירי, וכ"ש לדעת הרמב"ם דאפ"כ צנשרים לא שרי אלא בכה"ג דאנשים ונשים הרבה, דודאי שצפרושים נחתין דרגא ואסור כר [דנחי דסברי דהאידנא ליכא כשרים, ובצנשי"ה, מ"מ לא מפני זה הושוו כולם לפרושים כר, והיתר דהרבה והרבה הוא צסחם אנשים, מתו"ד דלהלן שם, וע"פ בזה בסקבי"כ], אלא שקשה ע"ז, דהא הרמב"ם והשו"ע לא הזכירו כלל דין פרושים, ואי אמרת שצפרושים אסור אפילו בהרבה עם הרבה, כל כי האי הו"ל לפרש דהיתר זה הוא דוקא כשאינם ידועים לפרושים כר, ומדסתמו מוכח קצת דהך שריותא היא לכל אדם ואפילו לפרושים, [ובסי"ד דף ח' עור צ' כתב בחו"ד, דנראה שלכעור שרי בהרבה פרושים עם נשים הרבה], מיהו מאחר שמדברי הר"ן [והר"ע"א והרמב"ן] מוכח שאסור, וכן נועה דעת הח"מ וצ"ש, הכי נקטינן כר, סוף דבר הוא שצדועים לפרושים יש להחמיר אפילו צ' אנשים עם ג' נשים ע"ש. וכ"כ גם צספרו צדכי יוסף, וכמוצא בפ"ת סק"ה.

גם צחכמת אדם כלל קב"ז דין ה' כתב שבהרבה נשים עם הרבה פרושים דעת האחרונים נועה לאיסור. וגם צעכרת ישראל כתב שיש להחמיר בפרושים. ובאפי זוערי סקבי"ז כתב דפשוט דאסור בפרושים, דהא תנן בצרכות [מ"ה צ' דנשים ועצדים א"כ ראו לזמן ה"ן חמנין משום פרויות, וצפסחים ל"א ה' תנן] אין עושים חבורת נשים ועצדים וקטנים, ומפרשין טעמא דפרויי עבדי, ומדתנן סתמא משמע דאפילו חצורה שיש בה הרבה נשים והרבה עצדים אסורים כיון דפרויי עבדי.

כת. היו האנשים מבחוץ וכו' ופירשה אשון וכו'. א. מקור הדין עכ"כ"ג מהגמרא. ולשון העור, צ' צחים זה לפנים

ועיין בארן צ' ותלומי צ' סק"י, דאחר שהביא ממחש"ל דמ"ש הרמב"ם שצנשים הרבה מותר היינו דוקא צ' נשים, הוסיף, דנראה דגם הסמ"ג סובר כן, ומה שהקשה המהרש"ל הא הסמ"ג מחיר צ' נשים אפי' עם איש אי, וי"ל דהיינו דוקא בידוע שהוא כשר, ע"ש.

ג. אם היתר זה הוא אף בפרוצים (או באנשים שעסקיהם עם הנשים). כתב הח"מ סק"ט שיש לדקדק לדברי הפוסקים שהוצאו ברמ"א ס"ה, דסתם אנשים כשרים הם ואפי' אשה אחת עם שני אנשים שרי, וכפרושים אפי' עם עשרה אסור, אם שרי צנשים הרבה עם הרבה פרושים, או אסור, והסברא נותנת שאסור, ואי"כ אין נפקותא להיתר דהרבה והרבה אלא להרמב"ם [והשו"ע דחז"ל ציעתא, דחז"ל לשאר הפוסקים ה"ל, ממה נפשך, צנשרים אפי' באשה אחת מותר, וכפרושים אפי' בהרבה נשים אסור, מחכמת אדם כלל קב"ז דין ה']. והצ"ש סק"י"א הביא צ"ש הח"מ שצפרושים אפשר דאסור.

ובעצי ארזים סק"י"א, אחר שהביא ספיקו של הח"מ, כתב דלכאורה איכא למשמע דד"ן זה הוא אפי' בפרושים, ממ"ש הרמב"ם דין זה, והלא להרמב"ם ליכא כלל האידנא דין דכשרים, משום דצעינן כמו רחצ"פ וחצרו, וגם מהעור יש להוכיח כן, ממ"ש דד"ן דאנשים מבחוץ ונשים מצפנים או איפכא, כלשון הרמב"ם שפירשה אשה אחת לבין האנשים כר, ולכעור מיירי הכם בפרושים כר [ובצ"ס"ק הבא אות א'], ומשמע דדוקא משום שפירשה אשה אחת, ואחר הנשים הן צחדר אחר דלא מרתחא מינייהו, אבל אם האנשים והנשים כולם צחדר אחד אין בהם משום יחוד, אלא דגם בפרושים איתא דין זה, אך מדברי התוס' בקדושין פ"ג ה' יש להוכיח קצת לאיסורא, ממנה שהקשו צד"ה לא כר על מ"ש רש"י שא"כ אחד מותר להתיחד עם ג' נשים, מד"ן דאנשים מצפנים ונשים מבחוץ כר, ולכאורה מאי קשיא, דלמא גם בזה יש לחלק בין כשרים לפרושים ונימא דהתם מיירי בפרושים כר, אבל לצד צד צד"ה נחא, דע"כ לא מיירי הכם בפרושים, דהא משמע הכם דדוקא כשהאנשים והנשים הם צ' חדרים זה לפנים מזה איכא נמיחא שמה יפרוש אחד, אבל אם כולם הם צחדר אחד לא חיישינן, ואי מיירי בפרושים, אפי' צנשים ואנשים הרבה צחדר אחד חיישינן, אלא ודאי דמיירי בכשרים, ומקאים התוס' שפיר, ועכ"פ אי אמרינן דרש"י ס"ל שבהרבה פרושים עם הרבה נשים מותר, מתורגמ קושית התוס'.

ובפני משה סק"ה, אחר שדחה מה שהוכיח הע"א מהתוס' שצפרושים אסור ע"ש, כתב דמכיון שמהרמב"ם מוכח להדיא דגם צכה"ג יש להחיר, אי"כ אפי' לשאר פוסקים שאין מצוה צדצריהם להיתר צציוור צכה"ג, מ"מ הא קו"ל שצכל מקום שיש להשוות את המחלוקת משוינן, ואין ספיקא של שאר הפוסקים מו"ל מידי ודאי של הרמב"ם.

גם בבית משה סק"י"א כתב דמכיון דמדברי הרמב"ם מבואר שמותר אפילו בפרושים, דהא להרמב"ם אין חילוק בין סתם

דהיה עם ב' אנשים לדעה זו (ס"ה ה' ב"ש ורש"ל לדעת הרמב"ם), והס"ז כתב שאף הרמב"ם מחיר ב' אנשים עם ב' נשים, [ומשמע לכאורה, דס"ל דאפי' להסוברים דב' נשים וג' אנשים לא מהני, מ"מ ג' נשים וב' אנשים מהני, והנה מלבד מה שצצם טעם החילוק אינו מבין, גם מה שצ"ו המקור לב"ש ורש"ל, חבונה, דשם לא נזכר כלל חילוק בין זל"ז].

הפוסקים

סי' כח אות א

אוצר

משום יחוד, [וכשיענה הרמב"ם בסעי' ה', דאשה ה' ולאנשים הרבה או איש אחד עם נשים הרבה אסור], ולהר"ש [ועו"פ שערמ"א שם] דאשה מותרת להתיחד עם שני אנשים עכ"ל [דמפרש] כרש"י הג"ל דחיישין לשמא איש יפרש איש אחד לבין הנשים, מפנים לחזק או מחזק לפנים, [ולרש"י ורמ"א שם דעם ג' נשים מותר, מיירי הכא שהיו רק ב', או בעסקו עמכן], אבל אם חנכם אשה לבין האנשים אין חשש, דהא שנים הם, וכן לריך לפרש בגמ' לשיטתו למסקנא דלצוי שם כו', (ע"ש שהאריך), או שנאמר דכאן מייכי צפרושים, דאשה אחת צין אנשים הרבה נמי אסורה.

וכעו"ז בב"ש סק"א, וכדציאר דבריו בלצני גזית, להרמב"ם והשו"ע דסעיף כ' מיירי הכא האיסור דפירשו, בסתם אנשים או אפילו בכשרים, משום דלשיטתם אינו מותר היחוד אפילו עם הרבה אלא בכשרים בגון ר"ח בר כפי דליכא האידנא, ולהר"ש ורמ"א שם מיירי הכא צפרושים, [וכ"כ בצ"ח על הטור דלגדרין קתני לכ"א כשיטתו, ע"ש], ולענין איש לבין הנשים, מיירי הכא לרש"י ורמ"א שם, כשעסקו עם הנשים, דככה"ג אסור אפי' עם הרבה, ע"ש, וה"ש דלא הגיה הרמ"א כאן, משום דל"פ הכא גם לשיטתו. ומסיים הכ"ז, אך להח"מ [שצסקא"ז אות ג'] דצפרושים אסור אפילו נשים ואנשים הרבה, אי"כ המחבר שצדן דרישא נשים הרבה וכו', לא מיירי צפרושים, לפי"ה ס"פ דהכא לא מיירי צפרושים, אי"כ אח"כ לא הגיה הרמ"א כאן [דפירשה אשה לבין אנשים היינו דוקא צפרושים, והא דפירש איש לבין הנשים, מיירי כשעסקו עם הנשים], ול"ל משום דסמך על מ"ש בסעיף הקודם.

ובשער יוסף תשי' ד' ד"ח ע"א, ציאר, דהא דלא חיישין לשמא יפרוש, הנה להטור היינו אפי' גם צפרושים, דהא לדידי דאשה מתיחדת עם ב' אנשים סתם, ע"כ דין דהכא מיירי צפרושים, וכמ"ש הכ"ז [הג"ל בצ"ש], ומ"מ כתב דין זה דוקא דפירשו, אלא דל"ע מנא לי' הא, הא בגמ' לריך לפרש להטור דמיירי דין זה בכשרים כו' (ע"ש שהאריך בזה), וה"כ צפרושים ה"ל לאסור אפי' בללא פירש דניחוש שמא יפרוש. וציאר שם מקודם דלא שייך בזה דמיתחת מחזיריו לפרוש, דהא איירינן הכא דשאר האנשים שצדור נמי פרושים ולא מחזיישים מהדדי כו'. והוסיף, דשאלמא הרמב"ם נקט בסתם כלשון הגמ' וכדרכו, ויש לפרש בגמ' וצדוריו דמיירי בסתם אנשים, [דאף דסובר דהאידנא ליכא כשרים, מ"מ פרינו נמי לא הוה, ע"פ דבריו שצסקא"ז אות ג'], אבל בידועים לפרושים אפשר דאפי' לא פירש אסור הרמב"ם להיות להם ישיבה אחת צב' צחים, [וכשיענהו צ"ח וזאת הג"ל, דגם התם אסור הרמב"ם צפרושים, וע"ש ד"ה שם דלהרמב"ם מותר גם צפרושים, ולהטעם דהתם אולי יסברו דה"ה הכא ה'. ועב"ש ועו"פ שצסקא"ז אות ו' דנראה דצפרון חיישין שיתחד צמוד, מיהו אולי י"ל דהתם רק חיישין שלא יראה להתרחק משם כדי שלא ישאר צמוד, של יחוד, והכא הא איירינן אם נחוש שיעשה פעולה להכנס להתיחד, ויתכן דלכא לי"ח גם צפרון לסברא זו].

וכתב

ושייך למ"ש אח"כ סקבא דשתא דיגלא, הנזכר ברמב"ם פ"ו דיו"ט הב"א, כמבואר במ"מ שם.

(ג) ע"י בחזו"א שבאות ו' מ"ש ע"ד גמ' זו.

(ד) והא דלא מפ' זה ג"כ בפרוצים, אולי סובר דגם ג' נשים מותר לרש"י היחוד אפי' עם פרוץ, ובה"א בסק"א אות ה'.

(ה) וע"י בחלקת יעקב ח"ב סי' י"ז אות ב', דנראה דהבין דגם

להשו"ע ל"ה בפרוצים לשמא יפרוש, דהא להרמ"א מיירי הכא בפרוצים, וכמ"ש הב"ש הג"ל ואפי"ה סתם השו"ע בהרמב"ם דדוקא בפירשה, ול"ה לשמא יפרוש והרמ"א שתיק לי', [וההכנה דעכ"פ מוכח דכ"ד השו"ע והרמב"ם, מיהו לסוף דברי הב"ש הג"ל, הרי באמת מיירי הסעיף הזה

לפנים מה כו', וכעו"ז פרש"י בגמ' שם. וע"ש בגמרא דלרב כהנא לא חיישין ליחוד אלא באנשים צפנים ונשים מצחון, אבל באנשים מצחון ונשים מצפנים לא חיישין, ובמיתחתה תנא איפכא (וערש"י וריטב"א שם בטעם מחלקותם), ואמר אצוי דכיון דלגי' אכן נעביר לחומרא [דתרוויבן]. וציאר דצדרי מליכאל ח"ד סי' ק"ב, דאף דיחוד עם שתי נשים הוא רק מדרבנן לכו"ע [עסק"א אות ב'], ובפלוגמא דדרבנן אלונין לקולא, מ"מ אמר אצוי דנחיל לחומרא, משום דאם נקל נזערך להקל בשניהם, ויעשו איסור ממ"כ, וכמ"ש כעו"ז הר"ן בפ"י דפסחים לענין הכיזה, ובפ"ק דמגילה גבי ספק מוקף, והתוס' בביצה י"ד ה' ע"ש. ועיין מ"ש בזה בצרך שי המוצא בסק"א אות ב' צד"ה ויש, ואם זה איסור גמור או רק חששא. וע"ש בהערה.

וחנה בגמרא שם לא זכר ופירשה וכו', אלא שכ"כ הרמב"ם פכ"ז דאסור"ב ה"ח, וכ"ה בסמ"ג לאוין קכ"ז, בטור א, וכלל בו סי' ע"ה. וכתב הכ"ז דמרש"י שם נראה דבסתמא חיישין שמא ילא או יכנס איש אחד ולא ירגישו בו חזיריו ויתיחד עם הנשים, אבל מהרמב"ם משמע דכל שלא פירשו אין חוששין משום יחוד. וכן פ"י כרש"י, תוס' ר"י הזקן, הריטב"א, הר"ן, המאירי, והי"ש סי' כ"א. והמאירי הוסיף ע"פ הגמ' שם, דאם יש צניעות קנים או שאר דברים שא"ל לעבור מזה לזה אלא בהמיות קול מותר.

ובטעם הרמב"ם ציאר דצדרי מליכאל הג"ל, דסובר דאין לחוש שיעשה איסור ויכנס להתיחד, [ורק כשמתחילים אסור, שעי"ז אפשר לבוא לדידי הרהור והתקצרות, מדבריו שם לעיל], וגם דהוי גזירה לגזירה, דהא הרמב"ם סובר דיחוד הוי רק מדרבנן [עסק"א אות א'], ובהרבה נשים הוי לכו"ע מדרבנן כו', ואף דליתא בגמרא דאמר רב צבי שקולו דרגא מתותי ציבו, אלא שחששו לכניסה בזיונה, וכדפירש"י שם, לא קשיא, דהא בלא הכי אמרינן שם שאני התם דהוות שושביתיה וגייסא ביה. ועי' פ"י בסוגיא להרמב"ם, שה"ש שלישית לזאת ו'. [מיהו הכ"ז כ' חוץ דבריו בטעם הרמב"ם, דסובר דיוסף סי' ב' ד"ה עוד זאת, (פירש) [יפרוש] ולא ירגישו. ובשער יוסף סי' ב' ד"ה עוד זאת, כתב חוץ דבריו, דסובר דכל זמן שלא פירשו ה"ל כאנשים הרבה ונשים הרבה. ועי' דצדוריו דבסמך דמשמע נמי דהוא מטעם דמסתפי שמא ירגישו כשיפרוש].

וכתב בנחלת צבי סק"ט דהרמב"ם בל להורות דין זה, דאנ"ש נשים ואנשים הרבה מותר להתיחד, מ"מ צב' צחים ופירשה אחת מהן, שזכר לא מהגי מה שהם רבים כו'. וצדרישה זאת ה' מבאר, דלהרמב"ם עיקר החידוש דין זה, כשפירשו האיש או האשה מצפנים לחזק, דאנ"ג דכולם דרכם לחזק, מ"מ חיישין ליחוד ולא אמרינן שגם אחרים ילכו לחזק ויהיו אנשים הרבה עם נשים הרבה, דמותר, אבל כשפירש האיש שצחון לבין הנשים שצפנים [או אשה שצחון לבין אנשים שצפנים], פשיטא דחיישין

(א) בשער יוסף בתשו' סי' ד' ד"ח טור ב', כתב דקשה קצת על הטור, דהא הרא"ש הביא הסוגיא כצורתה, ומסתמיות דבריו משמע דמפרש כרש"י, בללא פירש, [וכ"ה בסק"א הרא"ש בסתמא], ואיך תסם לעיקר בהרמב"ם דאסור רק בפירוש. מיהו בט"ז סק"ה מבואר דנקט בטשיטת דהרא"ש מיירי בפירוש, כיון שהטור הזכיר פירש, וע"ש מה שהאריך בבואר הסוגיא. ועי"ז דורישה דבסמך מ"ש ע"ד הרא"ש.

(ב) והיינו לשיטתו כפרש"י דהחשש הוא שמא יפרשו, דלהרמב"ם שלא אסר אלא בפירשו, לא שייך זה, ולכאורה צ"ע גמג' זו לשיטת הרמב"ם, וצ"ל דהרמב"ם יפרש דלא קאי אדלעיל שם לענין פנים וחזק, אלא דבר בפני עצמו דהא, לענין שלא יבואו יחד לדי' קלות ראש, (וע"ש גם ברש"י),

אוצר

סימן כב אות א—ד

הפוסקים

באחד פעם, דהיינו שמה יכנס אחד או יאל כשיכיו שם כך ב' נשים כו.

ועיין בדרישה ה"ל ד"ה וכתב, שפי נמי דלרש"י מייירי הכא ב' נשים, [וכ"כ בנחלת לבי סק"ט], או כשעסקו עמכן. גם בנשים פ"ד דקדושין סי' כ"ח מצאנו דלרש"י מייירי דין זה ב' נשים, (אלא דמסקי דלא כרש"י שמונה ב' נשים).

ב. האם מייירי כאן גם כשהפתח שבין ב' החדרים פתוח. עסק"ה אות ב' בדברי הבית מאיר והבני ליון, ובאות ו' בדברי הבית, ושם אות ז' בהע' להעט"ל.

ג. מה הדין כשפירשו שתי נשים או שני אנשים. בשער יוסף בנשי' ב' ד"ה עוד זאת, דיוק ממ"ש הרמב"ם ופירשה אשה אחת כו' או איש כו', שהם פירשו שתי נשים או שני אנשים, לית לן בה, וצ"ח דכנס דכ"ל לאסור גם בפירשו תרי, דהרי ה' שאין חוששין ליחוד בנשים הרבה עם נשים הרבה, נראה דהיינו רק כשים יותר מתרי ותרי [עסק"ה אות ב'], מ"מ כיון דמדינא שרי לשני אנשים כשרים להתיחד עם אשה אחת, אלא שברמב"ם נקט כחומרא כרז וכמ"ש המש"ל (המוצא בסק"ה, מיהו ע"ש ד"ה דמדינא אסור הרמב"ם בסתם אנשים), וגם ה' מילתא דאנשים מבחון כו' דתפסין כחומרי דרז כהנא ודמתניתא, הוא חומרא שבהמיר אביו, לכן לא בהמיר הרמב"ם כשפירשו שתי נשים או שני אנשים, שהיא חומרא יותר מדאי, ולא אסור אלא כשפירשה אשה אחת או איש אחד ע"ש.

ד. כשאין בכל חדר אחד, אם ג"כ אין חוששין לבניהם לחדר הב', (לדעת הרמב"ם והשו"ע ה"ל בלכות ז' ב' חזון איש סי' ל"ד (מהדורת תשי"ח) סוף אות ו', כתב, דאפשר להרמב"ם [והשו"ע] שרי אפילו כשאיש אחד בפנים ואשה אחת בחוץ ולא חיישין שמה יתיחדו, וה' דפריך בקדושין פ"א א', בעובדא דרז ביבי [דאמר שקולו דרגא מקמי ביבי, שלא ירד וייתחד], ה' בעלה צעיר אין בה משום יחוד, ומשמע [דכשאין בעלה צעיר] דבאיש אחד בפנים ואשה אחת בחוץ חוששין שמה יאל, אפשר דמחמיר על עצמו ה"ה, אבל כשבעלה צעיר אין רחוי להחמיר*, ואפשר דמודה הרמב"ם שבאיש אחד בפנים ואשה אחת בחוץ אסור אף שלא פירשו זה לזה וז"ע**.

ובחלקת יעקב המוצא בלכות ט'. כתב, דכשים בכל חדר רק אי' אין ראי' מהרמב"ם להחמיר, דיש לחלק, דדוקא בלכות דיש הרבה אנשים ונשים דחייש שמה יתפס מאחרים, [ובמשמע מהב"ח בלכות אי' סד"ה ובעט], ומש"ה לא חייש אלא בפירשו ממש, אבל באיש ואשה אחת אף להרמב"ם אסור דשמה ילך לחדרה וייתחד. וע"ש דתלי לה בפלוגתא הג' בסק"ה אות ו', דלר' יוחנן ל"ה שילך להתיחד באיסור, ולהרשב"ד חיישין כו', ע"ש.

ועיין בבית אדם המוצא בלכות ח' דכשן לנגון ב' חדרים זה כנגד זה, כתב תו"ד, דאף ש"ל דכשאין בכל בית אלא אחד כו.

ל' דאסור, שכתב, ונראה דרב כהנא דמתיר באנשים בחוץ ונשים בפנים, מ"מ מודה דנשים בפנים ואיש א' מבחון דאסור, ולא משום דילמא תצאנה הנשים לחוץ אלא דחשיב יחוד גמור כו', דכיון שדרך פתחו לחוץ הוי כחור א' [ויצרו תקיף, מתו"ד להלן שם], דדוקא בשנים בחוץ מתיר משום דאי חשבינן כחור א' גמי מותר, [ואמ"ה באנשים בפנים אסור לרב כהנא אף דמותר אילו היו בחור א' עם הנשים משום דהבא גרע מחור א', ויכול א' לצאת ואין חבירו משמרו כו'], [הרי מבואר דסובר דב' בחיצון אסור גם לרב כהנא ודלבריתא אפי' בב' בחיצון אסור], ואולי רק לשיטת רש"י כתב כן, דלרש"י דחיישין לשמא יצא, הוי כבר כעת יחוד, וע"י ביצין אליעזר ח"ו ע"י קפ"ח מה שהעיר למה יחשב כבר כעת יחוד ממש כו' ושוה פ"י חדש בגמ' כו',

ובתב' צאמרי כן סי' כ"ו והנה להלכה, דמשמעות רוב הפוסקים נראה כהרמב"ם, דהא הטור כתב ממש כלשונו [מבלי להביא דעת רש"י], ומשמע דהכי דעתו, וכ"כ הב"ח שם [שהטור תופס דברי הרמב"ם לעיקר], וכ"כ לשון המחבר בשו"ע, וגם הרמב"ם שלא הגיה כלום משמע דס"ל כהרמב"ם. וע"י מ"ש בנדון שבלות ז', בסוף, וע"י בלבוש, דג"כ לא הזכיר דעת רש"י, וכן לא הזכירו צנתיצות השלום, בערוך השלחן, ובערכה ישראל. מיהו ע"י לעול ד"ה והנה, דכמה ראשונים פירשו כרש"י, גם הכ"מ סק"י הביא דעת רש"י. וע"י צנינת אדם שבלות ח' ונראה שחשם לדעת רש"י. וכ"מ קצת בחזו"א שבלות ו'.

ועיין מ"ש בערך ש', סעיף ט' ד"ה חמס, בישוב דעת הר"ף שחשמוט לגמרי כל הדין דאנשים מצפנים כו', ומ"ש עליו בצ"ח אליעזר ח"ו ע"י ק"י אות י"א. וע"י בשער יוסף שבעסק"ה אות ו', מה שהסביר כהא' שאסור באנשים צפנים כו', מאי שנא מצית שפ"פ לר"ה דמותר, ככסעף ט'. וע"ש בהע' מ"ש בזה בחזו"א.

ולענין חשש פרישה לבין הנשים. דעת הב"ח ד"ה ומ"ש רש"י, דהכא יבא אסור גם כשישנם בחדר הנשים ג', גם לרש"י והרמב"ם שבעטף ה' דמותר להתיחד עם ג' נשים, שהביא מה שהקשה החוס' בקדושין פ"ב א' ד"ה לא, על רש"י דמתיר לאיש אחד להתיחד עם ג' נשים, דהלא מהא דאנשים מצפנים ונשים מבחון וכו', משמע דאפילו עם נשים הרבה אסור, וכתב שאין לתרץ דרש"י סובר דהך דאנשים מבחון כו' לא מייירי אלא בשתי נשים, דהא ודאי מדנקט הש"ס בסתמא משמע אפילו נשים עוצה, אלא נראה דרש"י סובר דדוקא כשהם צבית אחד מותר ב' בידעי כולן שיש איש אחד בין הנשים, ליכא חששא, דאי אפשר ללא מגלו אהדדי כו', אבל כשהם בשני בתים, אפילו כשים ג' וד' נשים ואפילו עוצה צבית אחד, איכא למיחש שמה יפרוש איש אחד מן האנשים ויכנס בהצבא לבין הנשים לקלקל עם אחת, ושאר הנשים לא ירגישו זו כשיכנס. וכ"כ גם בקונטרס אחרון. והב"ש סק"ה כתב דחילוק זה ו"ל רק לרש"י [הג"ל דחושש שמה יפרוש], אבל לפמ"ש הרמב"ם והעט"ע ופירש וכו', משמע דאפילו כשירדע דפירש איש בין הנשים מ"מ אסור, ולכן ל"ל דמייירי כאן באנשים שסוקרים עם נשים, וכנ"ל.

והט"ז סק"ה כתב שאינו מכיר כלל בחילוקו של הב"ח, ומבאר שם דהגמ' לא קאמרה כלל דיתחד דשני בתים יבא חמור משאר יחוד, ואדרבא מקודם סבירי שם כ"ה לשיטתו דיש גווי דב' בתים קיל כו', דמרתח דירגישו שונכס להתיחד או שמה יכנס עוד אחד כו', וכשמסקי אביו דתרוויכו לחומרא, היינו דגם ב' בתים הוי כשאר יחוד, ומשכ"ה החוס' הג"ל לק"מ, דנשים ואנשים דקאמרו שם אין הכוונה הרבה דוקא, אלא במספר האסור ביחוד עמכן, דלרש"י היינו שתי נשים, אלא דקמ"ל שזכרו שלא יעשו הדירה בענק זה, [של פנים וחזן], דשמה יצאו לידו איסור יחוד

בכשרים, ומה שהרמ"א ה"י צריך להגיה על עצם הדין הכתוב בשו"ע — בדפרישה ה"י סמך עמ"ש בסעיף הקודם, אלא דלאמרה יש לטעון שה"י צריך להגיה להשמיענו דין נוסף, שאם היו בבית סרוצים נחוש גם לשמא יפרשו, ויתכן דאיינו כ"כ טענה שנוכח מזה דבאמת גם בזה לא חיישין. ועי"ע בדבריו שבאות ט', בד"ה והוסף.

ו' אולי הכוונה דעכ"פ לא א"ש להסבירים ב' נשים כרש"י, וכאן כהרמב"ם.

ט' עסק"ה אות א' בשם ר"י דגם בבעלה בעיר ראוי להחמיר, ואפשר דבצירוף מה שאינם בחדר אחד אין מקום לחומרא זו.

י' וע"ש באת א' דבאי' א' בחיצון ונשים בפנים, מבואר דפשיטא

אוצר

סיק כח אות ד—

הפוסקים

בעלמא אחר שקולי דרגא, דגיים כה שמא יתחד, ע"כ, כרי דגבגרה רבא אפילו עמס השקולי דרגא הוי חומרא בעלמא אף דגיים כה, היום ובמיתלות אין כעת יחוד, וא"כ באחרונה שאינו כרז ציצו, נהי לניחות דרגא ונלךך סימנא ככעין שקולי דרגא מדינא. ולא מתוממלא, אבל זאת מיהא נסבור דמספיק מיהא סימנא בעלמא להבארא. ושם בעמ' קפ"ט מביא דכן מבואר בשלמה חיים ה"א סי' ג"ו, דהביא למ"ט המשנה ברורה סי' רל"ט בשע"ל סק"י"ז גבי הישן בחדר יחיד, דאם בחדר השני יש עוד אנשים יפתח הדלת, ואם צריה שם יש אשה לצד, וע"י שיתח יתכח אסור יחוד, לא יפתח כ"י, ע"כ, ושאל להגר"ח זאנענפעלד דהא דמוכח מזה דבדלת נעולה מועיל, אם מיירי שסגור, והמפתח ביד אחר, דא"כ כרי יכול לפתוח בהתגבר הילך, וכש"כ, דנעילה ודלי מהני, כהנאה דע"ז לא גזרו וכן מוכח ממעשה דר' (עמרם) [ל"ל: ציצו], דהכא אפשר ליקח סולם לעלות, וע"כ כל היכי דעציד דבר היכר וכו' בחדר מיוחד שזכ לא שייך יחוד, ע"כ, כרי דסובר שאף שהמפתח נשאר בידו מהני, ומוכח מזה ג"כ דפשוט לו דאין סילוק בזה בין אם המפתח בידו או צידה, [ודללא כדמבואר בחזו"א שצאות הסמוך, וע"ש בהערה], מיהא בדברי המשנה ברורה גופא אין הכרח לכך, ד"ל דמיידי שיש לחדר גם כניסה ויולא מיוחדת, דכ"כ"ג לא תקיף יצרו כ"כ, וגם החזו"א מודה דשרי [כצאות ז'].

וכתב עוד. בעמ' קפ"ו, דבדרך כלל יש עמס בפרוזדור משותף כגמים א' השכנים, להוליא המפתח של הפרוזדור ולשינוי אלל אחת שכן באופן שלא יוכלו לעול דלת הפרוזדור, ולהודיע על כך לכמה מהשכנים שהדלת סגורה בלי מפתח, באופן שיוכלו לפתוח ולהכנס לפרוזדור מתי שירצו, דלא יחשב הדבר כצ' חדרים הסמוכים זל"ז בחדר שגרים עוד שלנים, או אפי' שכן א' עם אשה, דמותר אפי' ציליה ואין שום חשש ליחוד. [וע"ד פתוח לחלו, עיי"ש בסק"ל"ה אות ו'].

ו. להדיעה הנ"ל דחוששין לכניסה לחדר הב', אם גם באשה חוששין שתכנס, (ונפ"מ כשמלך האיש אין חשש, כגון שהאשה סגרה הדלת מצפנים, או שכיון שם ג' נשים ולהוליא דמותר היחוד עם ג'). כתב בחזון איש סי' ל"ד (במהדורת השו"ע) אות ב', שיש לעיין כשאיש א' בחוץ והוא צפנים, אי מהני נעילת דלת מצפנים, דנראה דלעולם חוששין שיהא שוכר אותה, כדאמרין [בכתובות דס"ד ב'] לענין דהתם דלערו דאיש מרובה, [ד' משוק של זונות] אהא למד מי שוכר את מי, ונראה כן מעובדה דר' ציצו בקדושין דפ"א א', דאמר שקולו דרגא מתותי ציצו, ואכתי ליחוש שיהא מעלה אליו שהעמיד דרגא בעלמא או ע"י אחרים, [כרי משמע דמלך לא חוששין שיעלה להתחד], ול"ע. * ולענין כלב שפירסה

הוי יחוד אף להרמז"ם, מסתברא דזה ליחא כיון שכל אחד בחדרו. ובאמרי כהן שצאות הסמוך מבואר דלהרמז"ם מותר בה"ג גם לענין פנימי וחיצוני.

ה. להסוברים דחיישין גם לכניסה לחדר השני, מה הדין בשחדלת בין החדרים סגורה במפתח. באמרי כהן (לר"מ האלעזער) סי' כ"ו דף נ"ד ג', צ' חדרים שצאחד יש איש ובשני אשה, וסוגרים הדלת שבין החדרים במנעול והמפתח לוקחת האשה או האיש, כתב, דלרש"י דחיישין לשמא תלך ותחיד עם האנשים, או להיפך [וכצאות ז'], א"כ לא מהני מה שסגרת הדלת במנעול, דכיון שהמפתח בידה ויכולה לפתוח הדלת, ותכנס לחדר של האיש, [או להיפך], חיישין לה, ואיכא משום יחוד בכה"ג, כיון שיש אופן שיתחדו בחדר אחד, ורק להרמז"ם דסבור דרק בפירסה האשה או האיש איכא משום יחוד, א"כ כל זמן שהם כל אחד בחדרו ליכא משום יחוד, וק"ו הוא מהתם דלא חיידי במסוגרים במנעול אלל בסתמא.

ובדברי מלביאל ח"ד סי' ק"צ בגידונו במוצא צאות הסמוך, כתב, שיש לדון ג"כ דהכא שסגור חדרו אין לחוש שילא לתוך החדר של הנשים, אף להסוברים דחיישין ליתואה לחוץ, משום דהכא יש לו היכר שזכור שאסור לו להתחד, בזה שסגור חדרו בשביל חשש יחוד, וכדמהני היכר דאשתו נדה וכן באוכלי בשר ואוכלי חלב כדאיתא בחולין ק"ד ובשבת י"ג וצו"ד סי' פ"ט וק"ה, ובצרה זו לריב צירוף, כי הוא דבר חדש שלא מלאנו בפוסקים, ולגדונו אין נפקא מינה בזה, ע"ש.

ובציץ אליעזר ח"ו עמ' קפ"ה-קפ"ו, כגדון שכנים שיש להם פרוזדור משותף שדרך צו נכנס כל אחד לחדרו, ולפעמים הצעל או האשה של אחד מהדיירים גוסעים מהעיר, ויונא ששכן או שכנה הנמלאים לבדם, לריבם נדרוך מציחם למלוא מקום להסאכסן, כתב, דנראה דאפשר להקל ע"י סגירת חדרו במפתח והולאת המפתח מהדלת, צקים לן וקים להו בגווייהו שלא יצואו להתחד, ולא אכפה לן מה שצידו לקחת המפתח ולפתוח הדלת, דהעיקר מה דבעינן בזה הוא היתרה בלגד, וסימן לפעמו שלא יתחדו, וחלי ידי מעובדה דר' ציצו בקדושין דפ"א א', דשקילו דרגא מקמי כדי שלא יתחדו, דהרי קשה מה הועילו בזה, הא אפשר להחזיר הדרגא למקומה אחר שילך רב יוסף, ולעלות או לירד ולהתחד, ובשוררי ברכה כהן דין ח' עמוד ע"ז, וצו"ה, דבעיקר נאכ רב יוסף להודיע ע"ז שאסורים ביחוד בכה"ג כו', ובדל"ה שלא יתחדו, דקים ליה בגווייהו, ויסיפיק להם סימן זה, ע"כ, כרי דמפרש דשקילת הדרגא לא מנעם נאפשרות היחוד לגמרי ושומע רק לסימנא בעלמא שזכרו על כך, והעטם שהועיל זה הוא מכיון שבהיותו בעלים למעלה והוא למטה אין כעת יחוד, והחשש הוא רק לשמא יצואו להתחד, ולכן היות וקים ליה בגווייהו מספיק למלך זה סימן בעלמא, וה"י צ"ד, דכשכל אחד נמלא בחדרו אין כעת יחוד ממש, ובכדי שלא יצואו להתחד צו"ה וכו' וכניסה המשותפת, מספיק צקים להו וקים לן בזה, בסימנא בעלמא כנעילת הדלת במפתח והולאתו מהדלת, ואין לומר דשאני התם שהיה בעלם בעיר, דהא אמרין התם דהוא גייסא ציה ולא מהני בעלה בעיר, א"כ הוי כהן בעלם בעיר, ומ"מ שרי בכה"ג, וה"י צ"ד, וכשנעמד אחד מהם ללאת החולה דרך הפרוזדור, ידקדק שהשני לא ימלא אז בפרוזדור, ואף שכשישאלו כך גם צלילה [שלא נסגר הפרוזדור במפתח] יש חלי מקום לחשדא ולעז, אבל ביום אפשר שפיה להקל כ"י. [ע"ד פרוזדור וסגרת קים לן בגווייהו, עיי' צאות ז'].

והוסף, דיש לדיוק כן מהפניי שם, שכתב, דר' ציצו דהוי גבירא רבא צללו כרי לא היה מתחד אלל דר' יוסף לחומרא

(*) סברא זו דבאיש חיישין ספי לענין יחוד מבאשה, איתא בתשו' הרשב"א סי' תקפ"ו ואף קע"ה, דהתם השואל חק' על שיטת רש"י דסוף סעיף ה', דמתיר יחוד דאיש עם ג' נשים, והיינו אפי' נשים סתם, אף דעם שתיים אסור גם כשהן צדקניות, ואילו אשה אסורה להתחד עם ג' אנשים סתם (דהוי כפרוצים לשיטת התם), אף שעם ב' כשרים מותרת, וא"כ ק"ו דעם ג' נשים סתם יהא אסור, והשיב דלאו ק"ו הוא, דיצרו דאיש גדול מדאשה ודרכו של איש לחזור ואין דרכה של אשה לחזור [בקדושין ב' ב'], ונשים הרבה מתביישות מהדדי ואינן נשמעות (משא"כ ב' נשים כו'), אבל אנשים מרצים אפי' הרבה אינם מתביישים כו', ובערך שי לסעיף א' הביא סיעתא להרשב"א מהא דרב ביבי, ובמ"ש בחזו"א הנ"ל. ועי' בציץ אליעזר ח"ו עמ' קפ"ח מה שהעיר על סברא זו, ושאל ראי' מהא דר"ב, דכל סילוק הדרגא ה' רק חומרא, כמ"ש הפניי שם, וכן ר"ל החזו"א כו' [כמובא באות ד'], וגם דאפשר דסילקן להדרגא למקום אחר כו', ואמנם החזו"א כאן נשאר

אוצר

סי' כח אות ו-ז

הפוסקים

שפירסה נדה הני' בסעיף א', והיא בפנים, כתב צלות ה', נדרסה
 לאסור אפי' סגרה כלת מצפנים, אף את"ל דבעלמה שרי, וכנ"ל.
 דכל כהנ' בעי' צ' שמירות וחוששין גם לה, ואפי' להרא"ש דסגי
 בחד שמירה [עי' בזה צו"ד סי' קל"ב], מ"מ י"ל דחוששין שחפחה
 לו, ומיכו אס' אמה ישנה עמה והמפתח ביד האם לכ"ע שרי,
 דלענין חמותו אין לחוש דאשתו משמרתו אף שהיא אסורה עליו
 כו' [עסק"י אות ד' דיש חולקין בזה], וממילא נאמנה על שמירה
 המפתח, ולא שייך כאן הדין דצולת לריק ג' דסעיף ה', דכשהאס'
 ישנה כותל מפסיק ביניהן כו'.

ובדברי מלביאל ח"ד סי' ק"ב, נדון שצחור א' גר איש א' ובשני
 גרות ג' נשים, אחר שכתב דלרש"י הרי מותר ביחוד
 עם ג' נשים, ושיש לפסוק כמותו כו', וכמוכח בסקכ"י אות א',
 הוסיף, ואף דלרש"י חיישין לשמא ילא א' חוץ מהדרו להתיחד,
 [ובצאות א'] א"כ צו"ד יש לחוש לשמא תכנס אחת מהן לחדרו
 ויחידו, מיכו זה אינו, [דלא מלינו שיחמירו לענין כניסת נשים
 לחדר פנימי, מדצרינו בסוף], דכהנ' לרז כהנא בקדושתן שס' הרי
 לא חיישין כלל לכניסה לפנים גם בצאנשים, ורק ליתא לאח' ציון
 הנשים חיישין משום שצריך לעצור שם, ולצרייתא שם דחיישין
 לכניסה לפנים, היינו, מאנשים לנשים, אבל לא להיפך, וכדפרש"י,
 דלשמא תכנס אשה לפנים לא חיישין, ומ"ש רש"י עוד, ואס'
 תכנס חוץ איסור דאשה עם צ' אנשים שרי, [אלו טעמא הוא
 דמ"ש"ה ל"ה לכניסתה לפנים, אלא] לרווחא דמיתלת כתב כן,
 דאף אס' תכנס נמי ליכא איסורא, וכו"ט צ"ל צחי' שס' לא הכיר
 כלל החשש שהאשה תכנס לפנים, ובעט' דחיישין רק צאנ' ולא
 צאנ'ה, הוא כמ"ש בצחצוח כו' [ובצחצוח כנ"ל]. מיכו נראה דלא
 פסיקא ל' לצרייתא ל"ה צנשים לכניסה לפנים, ושכוונת רש"י
 כנ"ל רק לרווחא דמיתלת *, דלעטם אחר שכתב די"ל בזה דחוששין
 לכניסה לפנים, יש לחוש גם צנשים, ומכ"ע כנראה אחי עלה
 בסוף מטעם ס"ס וכדלעיל. ולאחר שהביא לדעת הרמב"ם
 והעו"ש"ע דלא חיישי כלל לכניסה ויתא, כל זמן שעכשו אין יחוד
 [ובצאות א'], וחילק ממנה סוגיות שלכאורח משמע דיש לחוש
 גם לכניסה, כתב, ולפ"י י"ל דצו"ד הוי ס"ס, שמא הלכה כהרמב"ם
 והעו"ש"ע דהגמ' איירי כשכבר פירש א' לחדר כב', אבל לשמא
 יפרוש ויכנס או ילא, לכ"ע לא חיישין, כשהם צ' חדרים, ואף

אס' כרש"י וחר"ן דמיירי בלא פירשו, [וחיישין לשמא יפרשו
 לחדר כב'], מ"מ שמא הלכה כרז כהנא דרק ליתא אצנשים **
 חיישין [כשנשים בחוץ] ולא לכניסה.

ושם בסוף, אחר שסיים דעכ"פ נראה דצו"ד שרי לכל השיטות,
 דלהרמב"ם והעו"ש"ע דסברי לאסור להתיחד עם ג' נשים,
 הא סברי דצ' חדרים לא הוי יחוד ולא גזרינן לכניסה ויתא,
 ולרש"י דחייש לכניסה ויתא, הא סובר דשרי להתיחד עם ג'
 נשים, ולכניסת נשים י"ל דלא חיישין לכניסה אף צאנ', כנ"ל,
 עכ"פ ספק, דלרז כהנא הרי לא חיישין לכניסה אף צאנ', כנ"ל,
 הוסיף, דצו"ד שצחור שבו הנשים הוא אלל חדר האיש ולא
 מחצות, וכשיחפון לילך לחוץ אינו לריק לעצור דרך חדר הנשים,
 צכ"ג ודאי שרי, וכמ"ש"ל [שם צ"ה ולפ"י], דצנח' דדבר נראה
 דצ' חדרים לא מקרי יחוד, דכיון שאינם יחד אין יח"כ מתגבר,
 ורק בפנים וחץ פליגי], וגם שצו"ד סוגר חדרו מצפנים, צכ"ג
 ודאי אין לחוש שחכנס אשה לפנים, ומשום הסגירה יש לדון דגם
 מזדו אין לחוש לכניסה לחדרן אף להסוברים דעס' ג' נשים אסור
 ביחוד כו' [ובצאות הקודם], מיכו מ"ש מע"כ לנדר מזדקק, אין
 נפ"מ בזה כמ"ש הפוס' [עסק"ב]. ונדון מסופר שהאיש גלמוד
 ואינו מוצא מי שילין אללו, וגם לא יוכל להיות בלי משמרת, לכן
 הכנים לביתו איש ומשפחתו, אלא שהאיש ע"פ רוב נוסע למרחוק
 ונשארות שם האשה וג' צנות]. מיכו ע"י צאמרי ככן שצאות
 הקודם, דמבואר דצרינו שיש לחוש גם לשמא תכנס אשה בפנים.

ז. להדיעה הנ"ל, אם חוששין לכניסה לחדר הב' גם
 באופן שהיחוד הוא רק מדרבנן. ע"י צנ"ח
 שצאות הסמוך דמבואר דלשיטה זו גם צנח"ח חיישין, אלא
 דצ"ה כתב דיש לסמוך ע"ד הרמב"ם והעו"ש"ע דסברי דל"ה כלל
 לכניסה לחדר כב'.

ובאמרי בהן (לר"מ האלעגדער) סי' כ"ז, נדון שצחור אחד
 ישנים צ' נערים וצנח"ח צ' פניות, וסוגרות מצפנים,
 אחר שכתב דאף שסוגרות לא מהני אלא להרמב"ם, וכדעתו צאות
 ה', ע"ש, ושלכלכה נראה דרוב"פ סברי כהרמב"ם, וכנ"ל צאות
 א', וכתב גם דצכ"ג י"ל דכ"ע מודו דל"ה לכניסה כו' **,
 הוסיף, וצפרט שיש מקום לומר דגם רש"י לא חייש מספק לכניסה
 לחדר

אדנא דמתני' דמותת עם ב' כשרים, דהיינו כשרים כרחב"פ, ע"ש. ונמצא
 לפ"ז דאם ה' בחיצון רק איש א' הרי יש לחוש, לרש"י עכ"פ, בנשים
 בפנים, וכנ"ל, וע"י בסו"ד החזו"א שהובא באות ד"ן.

*** כאן כלל בדבריו גם מה שחשש להדין דבליה צריך ג', ובכספי
 ה', וע"ז כתב, דבכ"ג דש ב' וב' י"ל דכ"ע יודו דשרי, דהא עיקר הטעם
 דצריך ג' ולא סגי בב' הוא מספק דילמא אדנימ חד עבדי הב' איסורא,
 [עסק"ה אות י"ב, והיינו כשהם בחדר א'], והיכא כשכ"א בחדרו הרי ליכא
 יחוד, רק מספק לרש"י דחיישין שמא תכנס לחדרו, וא"כ יש ב' ספיקות
 להקל, שמא לא יכנס א' מחדרו לחדר ב', ואת"ל שיכנסו, הרי כל זמן שהב'
 נעורים ליכא משום יחוד, ולחוש כולי האי דילמא יישן א' והב' יכנס לחדר
 הב', י"ל דר"ע מודו דליח' בכה"ג, וע"ז הוסיף ובפרט וכו', כמובא למעלה.
 [מיהו כ"ז צ"ג, דהתינה אילו החשש ה' רק שמא תכנס אחת לחדר החיצון
 שבו ב' הנערים, משום שצריכות לצאת ולבוא דרכם, בזה מותר גם לרש"י
 דהא יש ב' כשרים, ע"י באות א', בסד"ה וכתב בנחלת, אבל להלכה הרי
 חיישין גם לכניסה לפנים, וכשיכנסו א' הנערים שם הרי יש איסור יחוד
 עם השתים, ומש"ה אסור לרש"י אף קודם שנכנס, ע"י הע' לאות ד', גם
 מ"ש דכ"ז שהם נעורים ליכא משום יחוד, וכתנתו דליכא האיסור המיוחד
 משום לילה, וזה נמי צ"ע, דהא זהו האיסור דלילה משום דחיישין שמא יישן
 הא' ושמא הב' יעשה איסור, ואולי כתנתו כל זמן שהדרך להיות נעורים.

בצ"ע, וכן בדבריו דאח"כ כתב "ואת"ל" דבעלמא שרי כו'. וע"י באות
 הקודם ד"א דמהני סגורה גם מצד האיש, ומכיון שהוא דרב ביבי.
 * ואמנם הרש"ש שם מביא שצ"ל ברש"י: שאם תכנס כו', ושכ"ה
 ברין, ונמצא דטעמא דיתיר הוא.

** הלשון בספר כאן צריך באר, ע"ש. ועכ"פ יש להעיר דלרב סהוג,
 ולפי שפ"י שם בעצמו מקודם, יש לחוש ליחוד גם ביציאה דנשים כשהאנשים
 בחוץ, והא דמותר בכה"ג הוא משום דמותרת להתיחד עם ב' אנשים, לרש"י
 וע"פ. ובכסכ"ג, ונמצא דאם ה' בחדר החיצון רק איש א', יהא אסור גם
 לרב כהנא לשיטת רש"י, מחשש דתפרוש לחוץ, [ולדינא הרי מתמרין
 בתרייהו, וכמובא באות א' מגמ"ן, ואולי י"ל בזה כדפי' שם אח"כ להרמב"ם
 וטו"ש"ע, ולדיניהו דאשה אסורה להתיחד עם ב' אנשים סתם, ובכספי ה',
 הרי קשה למה מותר לרי"כ כשאנשים בחוץ, כשפירשה לשם אשה אחת,
 (ואמנם מכאן הקשו ע"ד הרמב"ם שם, עסק"ג אות א' ד"ה וביש"ש) ותי'
 דהרמב"ם יפרש בדר"ב, דהא דאסור כשהנשים בחדר החיצון והאנשים בפנים ופי'
 איש א' ביניהן כדי לצאת, והוא משום דחיישי' דישאר שם, דיצרו דאיש מרובה,
 אבל כשהאנשים בחדר החיצון ואשה עוברת שם, תלינן דתצא משם תיכף
 ולא תתעבב דאין יצרה גזל. [מיהו סברא זו היא חידוש גדול, דדי לן דלא
 יחוש שחכנס, ומגלן דכשנכנסה כבר תצא מהר, ותו דשמא האנשים יעכבוה
 באמתלא. ובשער יוסף תשרי ד' ד"ח ע"א, כתב, דלהרמב"ם צ"ל דרב כהנא קאי

אוצר

סיק כח ארת ז—ט

הפוסקים

[ועי' בחזו"א המוצא בזה' לאות ד', שכתב דמ"ט חסוד כחד אחד, מדבריו להלן], וילרו חקיק, משא"כ צי' נולדים זה כנגד זה שאין שום שייכות מאחד למשנהו, והרי צבית ועליה כעודדא דרצ ציבי דיש להם יליאה משותפת, ומ"מ מצוהר צשורי דרצה [המוצא בלוח ה' בדבריו] דלוי"ז יחוד ממש, ולריך רק סימנא שלא יבואו להתיחד כו' ע"ש, וא"כ צהדרים זה כנגד זה, גם סימן אין לריך, שאין שום שייכות מא' לשני, ולמה נחוש בזה"ג שירס יתקפס, וכי צרשיי ופריי עסקין, ועמ"ש בחקרי לב סי' י"ח תוך דבריו, דלדס נאמן על עצמו שלא יתיחד כו' [והכוונה דצמקס שלא חל דין יחוד כעת, הרי כיון דליסור יחוד צדידיה תלי, נאמן על עצמו שלא יתיחד, וכע"ז בחזו"א שם, דצבאורו למ"ד דלא חיישין לכניסה לפניס, כתב, כמו דמוחר צפ"פ לרי"ה, אף דיכול לנעול הדלת מ"מ ל"ח שנועל כו', מתוך דבריו להלן], וא"כ צי' חדרים זה כנגד זה לא שייך לחוש שיתיחדו כו', ובחזו"א [דצמקס] דן בזה"ג בגדולה מזו, כשיש גם פתח צנייבס, ע"ש.

ובחזון איש סי' ל"ד (במהדורת תשי"ח) אות א', לענין שאין כאן פנימי וחילון חלל שניבס יש להם פתח לחרי וגם יש פתח צנייבס, כתב דיש לעיין אם חשיב יחוד, ואע"ג דכשאין פתח צנייבס ודאי שרי ולא חיישין שיכנס לציח דרך חרי, מ"מ כל שפתח פתוח צנייבס [אולי] חקיק ילרו טפי כו', וגראה שאין צנו כח לאסור כיון שלא החכר צגמ, וצפשוטו נראה דנשים צחדר זה ואנשים צחדר זה ויש לכל אחד דרך [לחון] מותר, וא"כ אף צלויס א' צזה ואשכ אחת צשגי מותר. וע"ש צסוף אות ה', דאם הכניסה מחדר לחדר הוא דרך ר"ה, התייר אפי' צכלה שפירסב נדה (דחמורה משאר נשים, כנ"ל בדבריו שצלות ו'), מ"מ לא חיישין, דאף שהיא יחידה צחדר והוא יחיד ולין להם מי שימחה ויעצב, מ"מ שרי. ועיי"ש צלוח בסמוך.

פ. וכשיש פרודור לפני החדרים. צמכת צבעל החזון איש שכוצא בדבר הלכה (להל' יחוד) עמ' ק"מ, כחוצ צזכ"ל: כל זמן שכל אחד צציתו אין יחוד, אף צלחת א' לפרודור יש צזה משום פנימי וחילון, וגראה דלא אסרו חכמים צדליכא דרכא אחריאה, חלל שאין להצטב צפרודור חלל לעצור, עכ"ל.*
ושם הציט עוד, שרצ א' סיפר ששאל לפני הרצה שנים לצעל החזו"א, שגר עם אמו צחדר א', וצשני גרה אשה, ולוחת הצית ה' כן, מהפרודור (שצו המעצב צצית הצבוד) נכנסים לפרודור יותר לר ולחון (שלדלו היתח פתוחה ממש חמיד לפרודור בחילון

לאשת הייר (דאף שלא הרגישה בטוב מ"מ היתה מתהלכת) והי' באפשרותם לבוא פתאום לידה. [מיהו אם נימא ודהיתר הי' בטעמים אלו, הרי הי' צריך עכ"פ לרמו צצת מזה, אמנם מביא שם, שמקודם השיב בנדון זה באורך, ע"ש בעמ' כ"ח [ולהלן סקל"א אות ד'], ומכתב זה הוא כנראה על פניה נוספת בנדון. ברם בפרטי היתר שם דן בעיקר משום פתח פתוח לרי"ה וצירוף דבעלה בעיר, ואילו במכתב זה לא רמו כלל מזה, ואדרבא סתפוח הדברים מביחים שלולא ש"כא בחדרו אין היתר אחר, ואמנם לפי המסופר כאן דהרבה פעמים לא הי' בעלה בעיר, הרי אין להתיר משום זה תפדי, ואם משום דיש לאשתו מפתח, הנה נראה דדן גם לענין לילה, ולא מסתבר דחשוש הבעל שאשתו תחללנה תבוא באמצע הלילה לידתה, ודהיתר משום דכ"א בחדרו, הרי כן כתב גם במקום אחר, וכמוכא באות הקודם, ומתאים לדבריו שבכאן, וכאן אנו למדין עוד דסובר דאף שיש פרודור א' לשניהם מ"מ אינו אסור אלא לשהות בפרודור כו', וע"ש דהרב השואל הוסיף דאינו זוכר היטב פרטי השאלה, ורק רשם הפרטים מצורת הבית ודיריד שזוכר היטב. ויש להעיר עוד, דנראה דכל השאלה היא לדעת רש"י דחיישין לשמא יפרשו כו', וכנאות א', אבל להרמב"ם והשו"ע הרי גם בפנים וחיצון ל"ח לזה, ע"ש.

לחדר הצי' חלל כשיש משום יחוד מהחורה כגון צערה גמורה, ולא צפנויה, ולרש"י הרי גם פנויה נדה הוי רק מדרבנן, [ובדבריו צצסק"ח אות צ', ע"ש], (ולברמב"ם דיוחד נדה [פנויה] מהחורה, הרי לשיטתו צלח"ה לא חיישין לכניסה מחדר לחדר), ואף דרש"י הא חייש לכניסה גם כצחדר הצי' ישן צי' נשים, דהיחוד צזה הוא רק מדרבנן כמ"ש הרשב"א ועו"פ [בצסק"ח אות צ'], צכל י"ל ודו"ק. [ואולי כוונתו דיש לחלק צין צי' נשים דעיקר היסור היחוד עמכן הוא מהחורה כשהוא עם אחת מהן, לפנויה דעיקרה רק מדרבנן. ואמנם כן לריך לחלק גם להצני"ה כנ"ל, דס"ל גם שם דהיחוד עם צי' נשים רק מדרבנן, ומ"מ לא סמך לפסוק בהרמב"ם חלל צפנויה, ולא צעיקר המחלוקת דרש"י והרמב"ם דמייירי דיש צי' נשים צחדרן]. וסו"ס, דע"פ כ"ז כ"ג דעתו להלכה, צכל למעשה עדיון ל"ע.

ז. כששני החדרים הם זה כנגד זה, או זה אצל זה. כתב צחכמת חדס כלל קכ"ו דין ז', דכשיש צי' חדרים זה כנגד זה והלויס צחדרו והלשכ צחדרה, נראה דלרש"י אסור ולרמב"ם מותר, וציאר צצית חדס סי' י"ח, דלרש"י דחיישין שמא יכנס א' מהאנשים החילוניים לפני' אף שאין לו דרך לשם, א"כ הי' אף שאין לו דרך צצית שכנגדו, אסור ציחוד אם יש שם אפי' צי' נשים לכוי"ע כו', צכל להרמב"ם והעור והשו"ע דכל זמן שלא פירשה אין חוששין משום יחוד, א"כ הי"ה הכא לא חיישין שמא יפרוש, ואף שגם לדעת הרמב"ם י"ל דדוקא צהרצה אנשים והרצה נשים אין היסור חלל כשיפרוש א', צכל אם אין צכל צית חלל א' הוי יחוד, מסתברא דזה ליתא כיון שכל א' צחדר, ולכן אם יש צצית שכנגדו פנויה דלוינו חלל מדרבנן, יש לסמוך על הרמב"ם, אף כשהוא נדה היא צכלל עריות, וא"כ צזה"ל שאין הפנויות עוצלות הוי כולן דלורייתא, ול"ע. [מיהו עסק"ח אות צ', דל"א דגם פנויה הוי היחוד מדרבנן, וי"א דכ"ד רש"י].

ועיין בדבריו מליכאל שצלות ו' צדי"ה ושם, שכתב צין לדי' הכיתר שצנדון, צצ' חדרים שאינם פנימי וחילון אינו יחוד, דלין ילכ"ר מהגרה כו', [ומשמע שם דגם חליצא דרש"י כתב כן, ושם אחת הנשים היתה חל"ה]. וצ"ן חליעור ח"ו עמ' קפ"ז העיר ע"ד הכח"ה כנ"ל, חדא למה הכריע כרש"י היחידהא נגד הרמב"ם ופסק העוש"ע צלל חולק, [ואולי מש"ה סייס הכח"ה צנ"ע], ותו דלא דמי מליאות דפנימי וחילון לחדרים דזה כנגד זה, דצי' חדרים דפנימי וחילון שדרך הפנימיים רק על החילון,

וכן לא מובן כלל מ"ש עוד, דלחוש כולי האי שמא יישן א' והב' יכנס לחדר הב' י"ל דלכו"ע ל"ח, וכנראה דר"ל דהוי ב' חששות, שא' יישן ושהב' יכנס, וע"ז כתב ד"בולי האי" ל"ח, ילא מובן, הא שכית מאד שא' יישן אח"כ כשיבוא זמן שינה, ואז אורבא מתגבר החשש דא' יכנס, דיותר נוח לו בזה כשהב' ישן.

י. פרטי השאלה לא גזכור במכתב, והמתבר מביא שהרב השואל מסר לו כמה פרטים מהנדון ע"ג הזכרון, הדירה היתה בקומה ב' שא"א לצאת לחוץ רק דרך הפרודור, הדירה היתה בסוף מרפסת ארוכה באופן ששאר השכנים לא היו עוברים שם בעלותם וברדתם, מהמרפסת נכנסים לחדר גדול (הנקרא כיום הול) שבר' קירותיו דלתות, למטבח ולבית הכבוד, ולב' חדרי מגורים, שבא' גר נשוי שאשתו נמצאה בבית הוריה מסיבת חולשה, ובב' גרה אשה שבעלה חולך רוב היום למלאכתו וחוזר מאוחר בלילה, והרבה פעמים עובר בחוץ לעיר ואינו חוזר הביתה כלל, והשאלה היתה האם מותר לגבר להיות בחדרו, ואם מותר לו לצאת ולעבור בחדר הפרודור הג"ל למטבח או לבית הכבוד, הפרודור הי' עוצל רק בלילה, ולא הי' ידוע אם גם האשה גועלת חדרה מבפנים, כשהשתמשו במטבח לא היו גועלים דלתו במפתח מבפנים גם לא סגרו, כמ"כ סיפר שלבעל האשה הי' מפתח, וכן

אוצר

סי' כח אות ט

הפוסקים

מדרבנן, המיקל בשעת הדחק יש לו על מה לסמוך, אך בזכרית אשת איש, הרי להבי' סי' ע"ז סק"ז יש איסור חורב כ"י [עסקי' אות ג'], וכשהשאלה כלפי ישראלית נשואה [ולענין יחוד עם עכו"ם] יש ג"כ איסור חורב כ"י, ובהנך יש להתמיר יותר, וכשאי' אשתו עמו, ממילא גם האחרים אין אחרים, ע"י תחילת סעיף כ"י, ולהעזר מקודש יש להקל האידנא גם בעכו"ם כשאשתו עמו, ושאלה זו יש ג"כ במלווים צחות הלילה שהמלון סגור מצדו ולא שייך הכיתור דפתח פתוח לר"ה, דסעיף ע"ב, אכן ברוב המלווים מקפידים הצעלים מאוד ע"י, ושייך עפי טעם דמירתת שכתב החו"י [שצסקי"ת אות כ"י], וגם כשהוא צרוף שניכר, מקפידים, ולפעמים מענישים ע"י צדיניהם, ובהנך להקל ואין פולה פה להתמיר, ובשעת הדחק הרואה להקל יש לו על מה לסמוך.

וכתב עוד, אכן לאו כל הענינים שוים, דהרעב"א צסוף קדושין כ"י, ואסוקנא דצין אגשים צחוץ וכו' או איפכא אסור, בכל לפי דעת יראת שמים ג' וכן הלבחה, דהכל לפי מה שמכיר אדם בעצמו אם ראוי לעשות הרחקה ליתרו כ"י או יתרו כסוף כ"י [עיי"ע מלשון, צפ"ת לסי' כ"א סק"ג], ואף דבדלתי ח"ו להתדמות אף במקל' להנך דחשיב שם שלל לפחד מילכ"ר, מ"מ למידן [ד"ש אופני היחור כשלא שייך לחוש מאיזה טעם שהוא, וכו'], צ"ד כשאין יחוד ממנו יש לדון להקל' דהיכא דע"פ שכל האנושי לא יוכל לצוא לידי איסור, כגון שהיה זקנה או ילדה למאור או יודע בעצמו שא"ל לו לפתוחה לזנות מלד בזה או יראה או שאינו יודע איך לפתוחה, או סיבה אחרת, דצגמא כשהם צדדו א' הרי זהו איסור היחוד ואפי' זקנה או ילדה יותר מג' שנים, ואף שצגמא האנושי א"ל לצוא לידי זנות, אבל כשהם צ"י חדרים דצחורה שעה אין יחוד, רק לחוש שילך ויעשה איסור להיחוד עמה, צה"ג אם ע"פ שכל האנושי יודע בעצמו שלא יצא לידי כך, יש מקום להקל, ולא כל המקומות וכל הענינים שוים בזה, והכל לריך להיות צחמה לש"ש.

ומסבם שם, אכן צא"ש א' ואשה אחת, [או אפי' צ' נשים, מדבריו דהנל] אף שצ"א צדדו נראה לודאי יש להתמיר, ד"ל דהחדרים והפרוזדור נחשבים כולם כחדר א' וזה גופא כ"י יחוד, ורק כשדך שם עוד א' אפי' פרוץ או עכו"ם, מותר אם נחשב הכל לחדר א', ולחוש שילך לחדר א"ל לחוש, וכנ"ל, אבל כיון דזו רק סבבה, דצחמה כ"א צדדו מיוחד [ול"ה יחוד], יש להתיר צשע"ד אם ע"פ שכל האנושי אין אפשרות לצוא ולזנות, כנ"ל. ומציין להמשנה צרורה המוצא צחות כ"י דצ"ה והוסוף, דמשמע קל' להיתר.

ושם צסוף, דן צידון רב א' שלאשתו צת מקודש שהיה צת כ"י שנים, וכשאשתו יולדת מהצית הרי נשאר ציחוד עם צתה, צחר צצ"ח, דאין להתיר מעטם דאשתו צעיר, וכנ"ל דמהנך צבעלה צעיר

(ב) וע"ש שדן אם שייך במלון היתר דפ"פ לר"ה גם ביום, כיון דכל חדר סגור ואין להכנס בלא רשות הדר שם, אלא דהוסוף, דכיון דהרובה להתיתר ג"כ אסור להכנס קודם שתתרה כ"י, וזה צריך להיות בפרוזדור, שוב מהני פ"פ.

(ג) ויש להעיר שמ"ש הריטב"א כאן "הכל לפי דעת יראת שמים" לא קאי על הא דיחוד פנים וחוצן שבדפ"א ע"א, ואינם דברי עצמו, אלא זה דבור בפ"ע, ע"פ דברי הגמ' שבדפ"ב א', "הכל לשם שמים", דקאי על אין משתמשים באשה, ובריתב"א דפוס ברלין תע"ה, ניכר היטב שהוא דיבור מיוחד. ואולי יש לדמות ענין יחוד לענין דקירבה דהתם, והרי הכל הוי משום הרחקה ג"ע.

(החילוק), ושם נכנסים לחדר א' שגרה שם האשה לצד, ובפתחו פרום רק וילון, וקל' הלאה ממולו חדר צ' שדלתו כגורה ולא נעולה [צמנעול] שבו גר עם אמו, ודלת הכניסה [מצחוץ] לפרוזדור הראשון היכה נעולה צלילה, ושאל אם מותר לו לעבור צלילה דרך הפרוזדור למטבח ולצית הבצור, ושאלו צעל החו"א אם יכול ללכת מחלון חדרו לחוץ ולהכנס לשם דרך הכניסה מהפרוזדור הראשון, וענה שהמלון מסורג, אז אמר לו החו"א שמותר לו לעבור דרך הפרוזדור הפנימי, רק יעבור מהר, ובעיר המחצר, דמטעם שמירת אמו לא מהני צלילה, וכמ"ש שם צס"י ח' סעיף ז' צדעת החו"א, וצפרט צחש דפנימו וחילון דמסתמא לא הויא שומרת אף ציוס.

ובחלקת יעקב ח"ב סי' י"ז, נשאל צמעון שיש צו כמה חדרים, וכל חדר נשכר לאדם אחד לישן או לדור, ולפני החדרים יש פרוזדור שדך שם נכנס כל א' לחדרו, וכל א' יש לו מפתח להפתח שנקנסין מהחוץ דרך הפרוזדור לחדרו, מה דין כשצ"ה החדרים דרב אשה, וכתב, דאין להוכיח לאסור מעצדה דרב ציצי [הג"ז צחות ד'], דאפשר דשם לא ה"י דרך ללכת מהעלי לחוץ אלא דרך החדר שאשת ר"י שם, וממילא עשיריה ללכת לחוץ יתחד, משא"כ צ"ד שצ"א יש כניסה ויליאה [מחדרו לחוץ] דרך הפרוזדור, אין לריך לחוש שילך צכונה לחדר האשה ויתחד, [וגעומה זה אין ראוי להתיר צכל גווינ] מהם דפנים וחוצן לפ"מ דפסק צשו"ע כהרמב"ם דל"ה לשמא יפרשו להיתר [וכצחות א', ע"ש], דכא ו"ל דשאני התם דיש הרבה אנשים ונשים וחיים שמה יתפס מאחרים, כשיריה להכנס להתחד, משא"כ צא"ש א' ואשה אחת גם להרמב"ם נחוש לשמא יכנס לחדרה כ"י [וכצחות ד'], מיהו כשדרים שם עוד צני אדם, אפי' פרוצים או עכו"ם, הרי להי"ש [שצסקי"ג אות צ'י] מותר צא' פרוץ וא' כשר, אלא דצ"י ציוס, אבל צלילה דלריך ג', בצסוף כ"י, הרי גם להי"ש לריך עכ"פ צ' כשרים מלד הפרוץ, לכאורה צכשר א' אסור אף שצ"א צדדו, מיהו כשהשאלה היא רק כלפי האיש, כגון שהאשה היא נכרית, יש להקל גם צ"י פרוצים [צלעזו, וכמוצא צסקי"ה אות ד'].

והוסוף, וצחמה נראה דזה תלוי בצלגמא, דל"ה ירוחם [צשם הרמ"ה שצסקי"ה אות ו'] לא חיישין שיתחד צמיד כ"י [ור"ל ולפ"ז כ"י מותר אף צאחד ואחת צכל חדר], ולהרצ"ד [המוצא שם צד"ה ומיכ"ל חיישין, ע"ש, והבי' שצב"א, מסוים, מיהו קשה למה נחוש שיעשה איסור צמיד, הא צכשרים איירי, ויש ליישב, ע"כ, וכן ממ"ש הצ"ש [המוצא צחות א'] דלהרמ"ש מייירי הא דפנים וחוצן צפרוים כ"י, ואפ"ה סתם כשו"ע (והרמ"א שחיק ל"י) דרך צפירשו אסור, ול"ה לשמא יפרשו, [וע"ש מ"ש צה"י ד'], וצעזר מקודש כתב דצמקומות אלו אין לדון לעכו"ם עכ"פ לפרוצים כ"י [עסקי"ה אות כ"י], וצפרט כשהשאלה היא לענין נכרית, וכנ"ל, דאסור היחוד רק

(א) מיהו צ"ע, הא הי"ש מייירי כשהם ביחד דשייך לומר דא' בוש מהשני, אבל הכא הרי בחדר שלו אין עוד איש שימצע בשבילו מלהכנס לחדרה, ואולי טובר, דכאן מפתח דכשירצה להכנס לחדרה יצא או איש מחדרו לפרוזדור או יכנס מהחוץ, ויתפס, והיינו כע"מ"ש להלן בסיכום, אם נחשב הכל לחדר א', מיהו מ"ש בסמוך דבלילה יועיל כשיש ב' חוץ ממנו, צ"ע, דבשלמא כשהם בחדר א' י"ל דחייש שמא יקיץ א', עסקי"ה אות י"ב, אבל הכא כשכ"א בחדרו, וחושש רק מיוצא או נכנס, הרי בלילה לאו זמן כניסה ויציאה הוא, ואולי סומך בעיקר עמ"ש להלן, דכשכ"א בחדרו ל"ה יחוד, וסמך ע"ד הר"י שמביא בסמוך דל"ה שיתחד במיד.

ביאור הגר"א

ז

אפילו איש שעסקו ומלאכתו עם הנשים אסור לו להתייחד עם הנשים

באר הגולה

כיצד

ז תשובה שם כל שעסקו
עם הנשים דף פ"ב ע"א
ופי' רבינו אפילו מי שעסקו וכו' וסיים שם ה"ה ודברי רבינו עיקר

[זין] אפילו כו' וכן פירש
הרא"ש שם בשם ר"ח
ע"ש :

אוצר

סיק כח אות ט — ס"ק כט אות ג

הפוסקים

אפי' כשעסקם עם הנשים, ושעפ"ז הוכיח הרמ"א דכ"ש שזוהי
מה שאשמו עמו, וכבס"ק הסמוך לזה ז'.

ובבית משה סק"ה כתב שזדון זה חולקים רש"י ותוס', דכא
לרש"י הכ' דאנשים מצפנים וכו', מיידי בעסקו בין הנשים
[וכנ"ש הכ"ש המובא בסק"ה אות ז'], ואעפ"כ פי' רש"י צד
לישנא בגמ' דלא חיישינן שמה חפרוש אשה בין האנשים, משום
דאשה אחת עם ז' אנשים מותר, [כרי מוכח דלרש"י מותרת עם
ז' אנשים] אף בעסקו בין הנשים, אולם לתוס', כיון דסבירי דבמי
שעסקו עם הנשים אסור אף צאשתו עמו [כבס"ק הסמוך], אי"כ
כ"ש דצ"י אנשים עם אשה אחת אסור צמי שעסקו עם הנשים,
דכיון דשמירת אשתו לא מכוין, כ"ש שמירת איש אחר, וזה פשוט.
וכן מבוחר בהמקנה לקדושין פ"ב א' לתוד"ה לא יתיחד, ע"ש.

אבל בחקרי לב ח"א סי' י"ע ד"ה ואשר, כתב, דפשיטא דאף
להתוס' ולר"ת דצרכול אין אשתו משמרתו, וגרע עפי' מפרין,
דצפרון נראה צדור מדברי רצוואתה דצאשתו עמו שרי [כבס"ק]
אות ה'], מ"מ צ"י רובלים כשרים שרי, דכרי כל הראי' דרובל
ועסקו עם הנשים גרע [משאר אנשים] אינו אלא משום דאלי"כ
מה קמ"ל במה דקתני דמי שעסקו עם הנשים לא יתיחד עמהן,
הא כבר קתני איסור יחוד בדף פ' ע"ב, ולא גרע רובל, ואי"כ די
לנו לומר דרך קולא אחת שיה' צאשר אנשים אסור צרכול, לרש"י
לענין הרבה נשים, ולר"ת לענין אשתו עמו, ולהריטב"א לענין דאפי'
כשר חשיב כפרון [ולא מהני כאן ז' אנשים], אצל לא מחמירין
זי' בכל מילי כו', וקצת ראי' לזה כו', ועוד ראי' דאם לר"ת יבאין
לי חומרא דאפי' צ"י כשרים אסור, [אי"כ] ה"ה צפתה פתוח
לרבי' וצבעלה צעיר דסעיף ח' ועי', וכן צאשר הדברים הנאמרים
שם, והוא מדוש גדול שלא נזכר אפי' אי' מכל זה צפוסקים ראשונים
ואחרונים **, ומוכרח שאין לנו להחמיר צרכול [אלא צדכר אי']
ולא צדכר אחר, לכל אי' כדלית ליי.

ובפני משה סק"ט, כתב ג"כ ד"ל דבין לרש"י ובין להתוס' מותר
ביחוד כשים עמו עוד אחר כשר, ומטעם אחר, ע"ש. ולעומת
זה, ע"ש להלן, שכתב שאפשר להוכיח קצת דלדעת הר"ת והרמב"ם
[שנחלילת אות הקודם] אסור, וכדעת הריטב"א הכ"ל, משום
דגם הר"ת והרמב"ם [אע"פ דסבירי דרובל עדיף משאר אנשים],
מודים דצדד לז גרע רובל משאר אנשים משום דלבו גס צבן כו',
וכי"ס, דעפ"ז יוצא לנו, דלפי מה שלא הביא השו"ע אלא את פי'
הר"ת והרמב"ם [ולא את פי' רש"י ותוס'], אי"כ י"ל, דאף לפמ"ש
בהג"ה בצעוף ה' דאף צזכ"ז יש להחיר יחוד צאשה ושני אנשים
כשרים, מ"מ צמי שעסקו עם הנשים אע"פ שכשר הוא יש לאסור
יחוד אפי' צלירוף עוד אחר עמו, ע"ש.

ג. ומה הדין בהרבה נשים עם הרבה אנשים שעסקיהם
עם הנשים. צבית משה סק"י אחר שכתב דלר"ת דסובר
דבעסקו עם הנשים אסור אפילו אשתו עמו, וכו"כ דאסור אשה
אחת

שצירף סניף בנדרו משום פרנסה.

(*) ממ"ש בלשון רבים, משמע דמיידי כששני האנשים עסקיהם עם
הנשים, אבל כשרק אחד מהם עסקו עם הנשים, י"ל דהו"ל כאחד כשר
ואחור פרוץ שנתבאר דינו לעיל בסק"ג אות ב', ועי' בלשון הפני משה
דלהלן.

(**) מיהו עסקליג מ"ש האחרונים לענין בעלה בעיר, ובסק"ה אות ח',
מ"ש בזה אחרונים לענין פ"ס לר"ה.

צעיר, וכבס"ק"י אות ו', ושאלין להחיר מטעם דפי"ס לר"ה, משום
דכב"א שמתגדלת צביתו אין לך גם צה יותר מזה, ולא מהני
הנך היחורים בגם צה, כתב, אף צנ"ד שהיא רק צה תמש שלא
חלצתה יצא, וצאניש כמוכרו ודאי נכנע לו יצרו שלא להחיר
אחרים, וצפרע כשהיא צחד אחר, ודאי יש מקום להחיר, דצ"י
חדרים יש סבירא דל"ה יחוד, וכנ"ל, וצלירוף סבירא הריטב"א.

טע"ף ז. כט. אפי' איש שעסקו עם הנשים כו'. א. כ"ה
לשון הרמב"ם פכ"ב דאסור"ז ה"ה. וכתב הכ"י דנראה
דסובר כמו שפי' הרא"ש צשם הרא"ה לכל שעסקו עם הנשים
אע"פ שנושא ונותן תמיד עמהן לא יתיחד עמהן, וכתב הרא"ש
דמשמע דר"ל דאע"פ שהיה ראוי להחיר לו משום דבעצירותה
ערידב או משום שאינו יכול להחיר, אפי"ה אסור. ולשון הרמב"ם
צפ"ה י"ה: מה שאמר כל שאומנתו בין הנשים לא יתיחד עם הנשים,
רואה לומר שאינו מותר זה צצביל פרנסתו צשום פניס.

אולם הרבה ראשונים פירשו דמי שעסקו עם הנשים גרע משאר
אנשים, רש"י פי' דגרע לענין שאסור להתיחד אפי' עם
נשים הרבה, וכמוצא צסוף סעיף ה'. ויש שפי' דגרע דאסור
להתיחד אפי' אשתו עמו, וכבס"ק הסמוך. ויש שפי' דגרע לענין
דאסור אפי' כשים ז' אנשים, כמוצא צאות הסמוך. והמ"מ שם,
אחר שהביא לפרש"י, וכתב דיש גם פי' אחר, סייס, שדברי הרמב"ם
עיקר. ועסקב"ו אות ז' מה נקרא עסקו עם הנשים.

ב. ומה הדין בזה בשני אנשים שעסקיהם עם הנשים.
(להסבירים דאשה מתיחדת עם ז' אנשים סתם, עסקב"ג
אות א'). כתב הריטב"א צקדושין פ' ע"ב, ד"ל דמה דקתני [צדף
פ"ב א'] מי שעסקו עם הנשים לא יתיחד עמהן, אחא לכשרין,
דקי"ל דאשה אחת מתיחדת עם ז' אנשים כשרים, אצל אם עסקו
עם הנשים הוה לכו כפרית' * ואין אשה אחת ולא הרבה מתיחדת
עמהם אע"פ שהם ז', וכן פסק רבינו הגדול [הרמב"ן], שכתב
צקדושין פ"ב א', דאפשר דהא דתנן כל שעסקו עם הנשים לא
יתיחד עמהן, היינו אפי' צשני אנשים, לפי שהם חשודים על
הערויות וגריעו מפרוים סתם]. וכתב צשער יוסף סי' א', דמ"ש
ברין ואחרים פירשו כו' כוונתו צזה כחירון הריטב"א הכ"ל,
וכמ"ש צדך תמים הגהות הרי"ף, ודלא כמ"ש צחדושי אנשי שם
סכרין החטון צזה לחירון ר"ת, ע"ש.

ובעצי ארוים סק"יג הקשה על הריטב"א, מהא דאמרין כשרים
כגון ר' חנינא צר פפי וחבריו, ופרש"י ר' לזוק ורז
כהנא, וכעבודא דשלהי פ"ק, וכהה התם צשלהי פ"ק מוכח דרז
כהנא הוה עוסק צמלכת נשים, אי"כ משמע דצכשרים מותר אפי'
כשעסקם ומלאכתם עם הנשים, וסייס, דאפשר ליצ צדוחק. וכתב
שם להלן, דצאמת הרמ"א ס"ל ע"פ הגמ' הכ"ל, דצכשרים מותר

(א) בתוס' הרא"ש ובמרדכי מביאים כן בשם ר' אלחנן.

(ב) ולשון ה"טו סק"ה, דזה שרגיל עמהן אין לו הרהור כ"כ.

(ג) וע"פ דברי הרמב"ם האלה, כתב באבני צדק (להר"ם טאנעט) סי'
י"א, בנידון אשה שנתאלמנה ונשאר בן במעלה מאשתו הראשונה ופרנסתה
ממונקה, דודאי יש לאסור [יחודם שם] ולהפרישם, ותוס'ף, דעכ"פ הדין היא
כן לכונ"ע [דאפי' אותם שאינם מפרשים מתני' בהרמב"ם, ידור דיחוד אסור
אפי' בשביל פרנסת] ע"ש. ועי' בדובב משרים המובא בסק"א אות ו', פה

כיצד יעשה יתעסק עמהם ואשתו עמו או יפנה למלאכה אחרת:
אשה

אוצר

ס"ק כט אות ג — ס"ק ל אות ב

הפוסקים

והמ"ז סק"ז תמה על הרמ"א, למה לא הזכיר דעת החוס' הג"ל, (וכמו שהזכיר בסעיף ה' את דעת רש"י דלא מהני ג' נשים צמיו שעסקו עם הנשים), דולאי יש לחוש להחמיר בזה. ובעצי ארזים סק"ג כתב דע"ס הרמ"א הוא, דלפי מה דמוכח מהגמ' דיתור ג' נשים עם אשה אחת, אע"פ שאסור בפרושים, אפ"ה מותר בנכשרים אפי' כשעסקו עם הנשים כו' [וכמוצא בדבריו שבסק"ט, אות ג' ע"ש], א"כ לפ"ז כ"ש בזה שחשבו עמו, דכיון דמותר אפי' בפרוץ כו' [כבסק"ז], כ"ש שיעיל לכשר אפי' שעסקו עם הנשים.

גם בשארית יהודא (למכריי עמיאלאלאק) דף מ' ע"א כתב דנקטינן בהרמז"ס ובר"ח והמ"מ דמפרשי דנקט כל שעסקו עם הנשים לרבותא, ואם אשתו עמו שרי כשאר כל אדם. [ומה שסיים "וכן הכריע הרשב"א בזה"י סי' אלף קע"ח בדעת הר"ן דבסמור", כתב בשער יוסף סי' ד', דדבור דזה קאי על מה שכתב בשארית יהודא שם בתחלת דבריו לענין יחוד וטעם עם שני אנשים כשרים שבסעיף ה' כו', אבל לא קאי על דינא דעסקו עם הנשים, דכלל הרשב"א שם, אע"פ שהזכיר את פי הרמז"ס צמיו שעסקו, מ"מ נראה שם שהסכים לפי רש"י צמיו שעסקו, והכונה"ג כבג"ז, אות ו' שבהערתו לדברי השארית יהודא גבי עסקו עם הנשים, כב"א גם את הסיום הג"ל, אגב שיטתו כתב כן].

ב. להסוברים דעסקו עם הנשים אסור להתיחד אפי' אשתו עמו, מה הדין בשנים שעסקו עמהן ונשותיהם עמהם. כתב בשער יוסף תשו' א', דבכה"ג שרי להתיחד עמהן כו', דהא קתני בלשון יחוד דמי שעסקו עם הנשים לא יתיחד עמהן, (דהיינו אפילו אשתו עמו, לדעת ר"ת), אמנם בשנים ונשותיהם עמהם כיון דאיכא תרתין, שכל שני אנשים ונשותיהם אחס, שרינן להו. וע"ש מה שהאריך עוד בראיות לה. וכ"כ בספרו ברכ"י סי' זה אות ד', אגראל דאפי' לדעת ר"ת הג"ל, מ"מ צמיו אנשים שעסקו עם הנשים ונשותיהם עמהם שרינן להתיחד עמהן.

ובחקרי לב ח"א סי' י"ט ד"ה וע"פ, כתב מקודם לענין יחוד דשני רוכלים עם נשותיהם עמהם, דנראה דאפילו לר"ת שרי, דבדלוי אין סביר לומר שצרכל כיון שאין אשתו משמרתו ה"ה דאין צעלה משמרה, דלמנו משום שהוא פרוץ ואינו מחזיק מאשתו נאמר ג"כ שאשתו לא תצויש מצעלה וגם הוא יניח לאשתו שתזנה, הא ודאי ליתא*. ולענין אם מותר בכה"ג גם עם נשים אחרות, כתב להיתר מטעם אחר, דאף דנשותיהם כמאן דליתניהו, מ"מ הו"ל רבים ורבים כו', ואפי' הרוכלים פרושים כו', וכמוצא בסק"ט אות ג'. [מיכו השער יוסף הג"ל וע"פ סוברים דדוקא ג' וג' הוי רבים, וכמוצא בסק"ז אות ג'].
אשה

(*) ויש להעיר, דהנה החקרי לב עצמו המובא בסק"ט אות ב', כתב דלר"ת מותר אפילו אשה א' סתם עם ב' רוכלים, א"כ מה צריך הבא לסברא דבעלה משמרה, הא אפילו השני לא היה בעלה, נמי מהני, דהו' שנים, וכן צ"ע, למה צריך לטעם דהרבה והרבה, גבי נשים אחרות דבסמור, ואולי הכוונה דאפילו לא ה' מתיר בשני רוכלים אחרוני וברעת הריט"א שם, או להרמב"ם והשו"ע דגם עם שני אנשים סתם אסור, פ"מ מהני בזה מסברא זו.

אחת עם שנים שעסקים עמהם, וכמוצא בזה"י, הוסיף מ"מ אפשר דבהרבה נשים עם הרבה אנשים שעסקו עמהן מותר, כן נראה לו. ובחקרי לב ח"א סי' ל"ט ד"ה ואשר, אחר שכתב דעסקו עם הנשים גרע רק בדבר אחד לכ"ה כדלית ליה, וכמוצא בזה"י, כתב לענין שני רוכלים עם נשותיהם ועוד נשים, דאפילו נימא דנשותיהם כמאן דליתניהו דמי, והו"ל כשאר נשים צעלמא, מ"מ הו"ל ג' נשים עם ג' אנשים דהיינו הרבה ורבה, שאין חוששין ליחוד, וכדעת הרמז"ס והשו"ע בסעיף ה' [מיכו ע"ש בסק"ז] בזה"י ד"ה דדוקא ג' וג' הוי הרבה, והוסיף, ואפילו בשני רוכלים פרושים לא נחוש ליחוד, דהרי להרמז"ס הכל פרושים בזה"י [עסק"ב] ואפ"ה כתב שצנשים הרבה ואנשים הרבה אין חוששין ליחוד, א"כ ה"ה בדוגמנו. [ועיי"ע בדבריו בסק"ל אות ג' ובה"ש שם. מיכו ע"י בשער יוסף המוצא בסק"ז אות ג', שכתב ע"פ הריטב"א שצנשים ג' שאוסר הרבה נשים עם שנים שעסקו עם הנשים משום דחשיבי כפרושים, ושלפ"ז ה"ה דהרבה נשים והרבה פרושים אסור כו', ע"ש, א"כ יולא דה"ה שצעסקו עם הנשים לא מהני אפילו ג' עם ג' נשים. ויש להעיר דהצית משה הג"ל סובר דג' וג' מותר אפילו בפרושים, וכמוצא שם].

ומה הדין בעסקו עם הנשים לענין בעלה בעיר. ע"י בזה"י דבדברי החק"ל ובסיק"ל פ"פ לר"ת. עסק"ל אות ו"א. ולענין היתר יחוד דה' נשים שבסעיף י', ע"ש בסק"ז אות א'. ואם מהני צו שמירת תפוקת, עסקמ"א אות א'.

ל. יתעסק עמהם ואשתו עמו. א. כ"כ הרמז"ס, [דסובר דהיתר דאשתו עמו שבסעיף ג', מהני גם צמיו שעסקו עם הנשים, דלא גרע משאר אנשים, וכמוצא בסק"ק הקודם]. ובחקרי לב המוצא שם אות ג' מוצא דאפי' לרש"י דס"ל דמי שעסקו עם הנשים גרע לענין ג' נשים, ולהריטב"א דס"ל דגרע לענין ג' אנשים, מ"מ לענין אשתו עמו לא גרע. גם צמיו משה סק"ז כ"כ דעת רש"י, וגם בלבוש כתב: איש שעסקו עם הנשים שכבר אחריו שלא יתיחד [אפי' עם נשים הרבה] כיצד יעשה יתעסק עמהן ואשתו עמו שהיא משמרתו.

אבל החוס' בקדושין פ"ב א' ד"ה לא יתיחד, כתבו דהיתר דמי שעסקו עם הנשים לא יתיחד עם הנשים, קמ"ל דהיינו אפי' כשאשתו עמו, דכיון דהוי רוכל איכא חששא טפא. וברא"ש והעור הביאו כן בשם ר"ת, דהוא"ל ועסקו עם הנשים לצו גם צמיו ואינו צו משמרתו. והמרדכי הביא דין זה בשם ר"י ולשון המאירי לשיטה זו, מפני שאין אשתו יכולה לשמרו תמיד כל כך, ואף הנשים מתוך שריכות לו ולכן גם צו מחפות עליו. וכתב בשער יוסף סי' א' דף א' עור ד', דממה שהביא הרא"ש גבי עסקו עם הנשים, את דברי רש"י והקשה עליו, ואת דברי ר"ת ודקדק עליו, ובמסקנא דמילתא הביא את דברי ר"ת בסתמא, משמע דנקיט להלכה כותיה כו', וכן מוכח מהטור שהביא דברי ר"ת בזהרונה, משמע שחופס להלכה בדבריו. וכ"כ היש"ש פ"ד דקדושין סי' כ"ח דנראה כפי החוס' הג"ל. גם הסמ"ק סי' ל"ט כתב שצעסקו עם הנשים אסור אפי' בזה"י עמו. וגם באגודה פ"ד דקדושין, אחרי שהביא פי' רש"י הג"ל, כתב שאין נראה לר"י, והכא הכי פירושו לא יתיחד אפי' אשתו עמו כו'. גם בהגהות הגר"א דקדושין פ' ע"ב כתב דפי' החוס' הג"ל נכון, ואשר הכי' אינם מחוורים, ע"ש. [מיכו בבהגר"א צו"ע לא העיר כלום עמ"ש צו"ע דאשתו עמו מהני אפי' צעסקו עם הנשים].

באר הגולה

ח. אשה שבעלה בעיר (ו) אין (ח) חוששין להתייחד עמה מפני

ביאור הגר"א

שאימת

[יח] אשה שבעלה כו'.
עומס' שם ד"ה בעלה כו'.ס לשון הרמב"ם והטור
מתימרה דרבה דף פ"א

ע"א אצל רש"י והר"ן פי' דלכתולה אסור להתייחד וכ"פ הרב ב"ה

פתחי תשובה

באר היטב

(ח) חוששין. ולחוס' ליכא ליסור. ולרש"י אסור ואין לוקין. עיין ב"ה:

(ו) אין חוששין. עכ"ל דלרש"י אסור רק דאין לוקין ועיין בס' נר"י שכ'

דקתא דר"י לדעת רש"י מסיגיל דסוכה דף כ"ה ע"ג ע"ש וכן משמע קתא

גירוש' פ"ח דתרומות נחלל ליתחל דמליק לגבה חד מסכן כו' ע"ש:

הפוסקים

סיק לא את א

אוצר

וע"ש שם שכתב דלרש"י כיון דעכ"פ אין מלקין כשבעלה בעיר,
איכא אינו אלא ליסור מדרבנן גם כשמתוחד עמה לחוד, ומתחנן
בזה קרי החוס' על רש"י ע"ש.ובהמקנה לקדושין דפ"א אי' מצא, דאף לדעת רש"י ליכא
איסורא אלא כשכודיע שהוא מפליג, וכתב דנראה
טעם רש"י משום דדמי להא דקיי"ל [ביו"ד סי' קכ"ט סעיף א']
בזו יו"ג דכל שידוע שהוא מפליג לא מירחא [הכרחי] אם לא
שהוא יולא ונכנס, והי"א איכא איסורא, ומדאמר רב סתמא
בעלה בעיר, משמע אפי' הודיע שהוא מפליג, [לכך פי' דאיסורא
איכא] אלא דאין מלקין אותו, ובזה אי"ש קרי החוס' על רש"י
מהא דפריך חרב יוסף דאמר שקולי דרגא מחותי צידי מהא
דבעלה בעיר אי"א משום יחוד, והא לרש"י עכ"פ איכא איסורא,
ולפמ"ש אי"ש, דהא אפי' לרש"י אין ליסור אלא כשודיע שהוא
מפליג, אצל רב יוסף שכי' צדיתו אף שכי' יולא ונכנס אין זו
חשש איסור, וכמ"ש הכי"מ והצי"ח ב"ש [כמוצא בסק"ס אות
א]. וע"ש ב"ה [הטעם], והכי קיי"ל ביו"ד סי' קל"א סעיף א'
לענין יו"ג דאין השומר לרין להיות יושב ומשמר כו'. וכ"כ בספר
נתיבות לשבח סק"ה. [וע"ש בש"ך סק"ט לענין יו"ג, דמבואר
מדבריו, דגם בשיבא זמן רב אם לא הודיעו שמפליג. קרוי יולא
ונכנס]. ועי' להלן ב"ה אופנים, תי' אחרים על קרי החוס'.ועיין בהחפץ חיים סי' ל"ח שכתב מהיולי אפי' דמי' דכשבעלה
בצית ליכא איסורא [אפי' לרש"י והר"ן, וכ"כ חו"ד
בבבכות הרד"ל לקדושין שם, ציד שלום סי' ס"ט אות א' וצ"ח
יעקב סי' ע"י], וכתב ע"י, דהשער יוסף בחשו"ב ג' והכנסא אפי'
כאן חלקו עליו שאין נפ"מ בזה, [ודבריו ל"מ, דהם לא השיגו שם
עליו אלא על מה שחידש בזה קישית החוס' שם, אצל עלעלם דרין
הפשוט לא חלקו, ע"ש].אולם דעת כמה פוסקים כשי' החוס' והטור כג"ל כי"כ בחוס'
הר"א"ש לקדושין שם, שכתב דלכתחילה נמי שרי כו'. [וכ"כ
שכתב בדעתו בקצור פסקי הר"א"ש אות כ"ד ע"ש]. גם צמאורי

שם

שכרות וקלות ראש כדורש"י התם, וי"ל דלכן החמירו התם, ומביא רא"י
אחרת לרש"י, דאיתא בזהר בראשית דל"ו א', דאסור להתייחד עם אשה
אא"כ בעלה "עמה", משמע דבעלה בעיר איכא איסורא. ובהמקנה דפ"א
א' כתב דכ"מ במגילה ד"ג א' מתא דאמר גבי דבורה והיא יושבת תחת
תומר והוא משום יחוד כו'. וכן משמעות הפסוק במלכים ב' ד' גבי שונמית
ויקרא לה ותעמוד בפתח, והוא משום יחוד, אף דהי' בעלה בעיר, ובפני
משה סק"י דחה זה, וי"ל דהנך נשים צדקניות החמירו על עצמן כו' ע"ש.
ובע"ז כתב במהרש"ם ח"ב במפתחות סי' ע"ז ע"פ הר"י המובא בסקליה
סוף אות א'. ובבנין ציון תי' הקושיא מדבורה עפ"מ בחדב"א, שהיתה
שולחת את בעלה להביא הפתילות למשכן שילה והרבה פעמים לא הי' בעיר.
ועי' בנתיבות לשבח סק"ה מ"ש הוכחה לרש"י מסוטה דכ"ה א', אלא שמישש
גם להתוס'.

** עי' בזה בסק"ב אות ב'.

טע"ף ח. לא. אשה שבעלה בעיר אין חוששין להתייחד
וכו'. א. מקור דרין, פי' צא"ג א. ועב"ש סק"י דהיינוכשיטת החוס' בקדושין דפ"א אי' דפירשו הא דאמר רבא בעלה
בעיר אין חוששין משום יחוד, היינו דליכא איסורא, אצל רש"י
שם פי' דהיינו רק דאין לוקין אצל איסורא מיהא איכא. וכדעת
רש"י פירשו גם הר"ן וחוס' ר"י הזקן שם*. ובצית יחודה (לר"י
עיי"ש) סי' י"ג כתב דכ"ה דעת הר"ף והר"א"ש, דבזה אי"ש מה
שכשמיטו דרין דבסמוך דאם הי' זה גם כה אסור, ע"ש. מיהו
בכסא אליהו סי' זה אות ב' שרש ג"כ לתוך כך, כתב דקשה
לומר כן להר"ף והר"א"ש, דלפ"ז יקשה על הרמב"ם והטור שלא
השגיחו לדבריהם. והצי"ח השגיחו בזה סי' זה. [ולדעת הר"א"ש
יש להוסיף, דבחוס' הר"א"ש כתב כהחוס', וכמוצא ב"ה חולם,
דבסמוך]. ובצי"ח דאיתא בעלה עליה, עי' בחכ"א ובר"ה שכתב

ג', ובעז מקודש לסעיף ה'.

וכתב הב"ח דכ"ה נקטין כרש"י והר"ן דלכתחילה אסור
להתייחד אפי' בעלה בעיר, ודלא כמ"ש בשו"ע כלשון
הרמב"ם דמשמע דאפי' לכתחילה שרי, דליתא. ובח"מ סק"י אחר
שהביא מחלוקת רש"י וחוס' כג"ל ליון להב"ח. ועי' בעמודי אור
סי' ל"ה אות י"ב צדון אשה שאמרה עמאה אני, שז"ח דעת
רש"י דלכתחילה אסור להתייחד אפי' בעלה בעיר. גם בחשו"ב
הר"ה שכתב ג' מבואר דחשש לדעת רש"י והר"ן והב"ח.ובבבכות אדם כלל קכ"ו סי' ו' אחר שכתב כלשון השו"ע, הביא
גם דעת רש"י. ובצית אדם שם אות י"ז מבואר, דלפמ"ש
שם צא"ח הקודם דאין ליסור יחוד מן החורה אלא בחד וחד,
וכשאו מדרבנן [בסק"א אות ב'], אי"כ יש להקל הכא כשי' ב',
דאף לרש"י אסור דבעלה בעיר, כבר כתב הי"ש"ש דלרש"י מותר
[בדבסמוך], ואף שצא"ח אי' עם אשה אחת דהוא מן החורה
קתא יש לחוש לדעת רש"י, מ"מ צא"ח אי' וצ' נשים ואחת מכן
בעלה בעיר אין לחוש כלל אפי' לכתחילה**, ובאשה אחת עם
צ' נשים אין להחמיר כלל, דהא להרמ"א שכתב סי' [ע"פ
רוכ"פ שם לעיל], כרי אפי' אין בעלה בעיר מותר לכתחילה.(א) ומ"ש שכ"ה גם לשון הרמב"ם, הנה ברמב"ם דלפנינו בסכ"ב דאסור
היי"ב, הלשון הוא: אינה חוששת ליחוד. ומנה דבס"א: אין חוששין.(י) ועפ"י סק"י שציין להברכ"י דקתא ראי' לרש"י מסוכה דכ"ה ב',
ובספרו שער יוסף בחשו"ב סי' ג' דף ה' ע"ז ביאר הרא"י, דשם גבי חתן
וששביניו מסורין מן הסוכה, קאמר אביי דאיכא משום יחוד, אף דהוי
בעלה בעיר, וגם לרבא משמע התם דבלא שכיח אינשי דנפקי ועיילי איכא
משום יחוד, וכתב דאין לדחות דחשישין שיתייחד א' דגייסי ב', דאי"כ הו"ל
לפרש כו' ע"ש. ובחיים ושלום ח"ב סי' ס"א כתב, דהכא גבי בלה אי'
אפשר בלא גייסא ב', שהרי קאמר התם ושושביניו, ובכלל שושבינים נכללו
הני דגייסי בה, ובקדושין שם גבי רב ביבי, [וכ"כ בבית דוד (לר"ד טביל)
סי' ב"ה, ובערך ש' כאן], ועוד דסתמא דשושבינין הם קרובים לכלה וגדלים
עמה, דבהו לא מהני בעלה בעיר וכבשו"ע בסמוך, ועוד דבחושה שכיחא

(י) שאימת בעלה עליה

ואם

פתחי תשובה

ואף צוודעת שידוע היכן היא מ"מ אם בעלה נתן לה רשות ללכת לבית פלוני ודאי חיישין וכ"כ כשנתן לה רשות לדבר דבר סתם ע"פ פלוני ולהסגיר הדלת וצ"ל דאם אין שייך אימת בעלה ע"כ :

(י) שאימת בעלה עליה. עיין בס' צינת אדם שער ב"ה סי' כ"ז ס"כ דנ"ל דדוקא צינתא דין זה משום יחוד אצל אדם הולכת לבית אחר אע"פ שבעלה צעיר יש זה משום יחוד דנזק לא שייך דמסתמי מנעלה השתא אחי כיון דלאו יודע היכן היא

הפוסקים

סי' לא אות א'

אוצר

חשוב ורשומי ניכר, ליכא איסורא כלל, וכדמלנו לענין אשה מתיחדת עם ב' אנשים דמפלגין בין כשרים לפירוים [עי' בסעיף ה'], ומינה נשמע להכבא במעלות דרבנן כו', ומש"כ פריק, והא בעלה צעיר כו', ד"ל כיון דליכא יחוד גמור כשבעלה צעיר, ואיכא איסורא גרידא לגבי סתם אינשי, אין איסורא חל לגבי אדם רשום כרצ ציני. [ועי' בד"ה וברצונו, דלעיל, דאיש נזוע אדרצא לריק להחמיר עפי, וז"ל דהכא מעיקר הדיון קאמר]. וצבית ויחודא (ה"ל בתחילת האות) שתיקן ג"כ כך קושית התוס' ה"ל, סייס, דלדיון דליכא אדם כשר כרצ ציני, איכא איסורא לשונית רש"י בכל ענין. ועי' בליק אליעזר ח"ו עמ' קפ"ג מ"ש בזה. ועיינו בצור"ל החלקת יעקב שבסוסקב"ח, ובה"י ג' ע"ס.

עוד כתב בשער יוסף ה"ל, דיש לתקן קצת קושית התוס' על רש"י באופן אחר, דאפשר דצב"ג דרצ ציני דהוא בעליה ויהא למטה צבית, יהא מותר דבעלה צעיר גם לרש"י, דכן אמת דמצינא דאיש זה דרצ ציני וצאופן שיש יחוד גמור, אף דאינא מתיחדים [ממש], כי האיש בעליה והאשה צבית, [מ"מ] כיון שיכול לירד למטה אסור משום יחוד, מיכו הכא שבעלה צעיר דליכא חלא איסורא בעלמא ואין מלקין, פריק הש"ס דיהי מותר ואמאי שקול דרגא מתותיה, דמצינא דאיש זה דהשתא ליתנייכו במקום אחד לא חיישין דיתידור, כיון דא"י מתיחדו אינא באים לידי עצירה, דיתידור כי הא, בעלמא אין מלקין.

ובציץ אליעזר ח"ו עמ' קפ"ד, אחר שעשה סמוכין לסברת השער יוסף מדברי הפני' שם והישוע"י סק"ב והעני"א סק"ד והביני"א ה"ל, שחזרו כעיי' קושית התוס' ה"ל על רש"י, כתב, דמזה נלמד הלכה למעשה, דאם יש כניסה משותפת לדיירים, והאשה שבעלה צעיר נמלאת בחדרה, מותר להשכן להמלא בחדרו, אפילו לדעת רש"י, ואין לחוש לשמא יצואו להתיחד בחדר מן החדרים או כניסה המשותפת, כמו דלא חיישין צב"ג צבית ועליה כ"ל, אשר בעל בעליה ג"כ אינו יכול ללכת החוצה אם לא ירד מהמדרגות הנחות צבית ויעבור דרך הבית, כהך עובדא דרצ ציני, דנראה כך היתא דרך צניית העליות לפנים, וא"כ הרי נלמד זה בצמ"ש, דמה התם שאין לו דרך וליכא לחוץ כ"א דרך הבית וצ"ל לא חיישין שיצואו להתיחד, מכ"ש בנדוננו שכל אחד יכול ללכת החוצה דרך המסדרון המשותף, ואין כל צורך לעבור דרך חדרו של השני דודאי לא חיישין, חלא שראיתי צאורי וישע"י סי' ח' שדחה לדברי הפני' מהא דרצ כהנא באנשים מצפנים ונשים מבחון [כמוצא בסעיף ו'] דחייש שמא יצאו לחוץ ויתידור, והוי דומיא דרצ ציני ובעלה צעיר, דמסתמי ג"כ [בזה] שמא ירגישו האנשים ויצאו, ואעפ"כ אמרין דחשש ר"כ משום יחוד כו', ע"כ*, אצל לעג"ד אין צד צדכי לדחות לדברי הפני' כו', דמלבד

שם צמטת כתב, דמתצאר צמטא דאם בעלה צעיר מותר, שאימתו עליה. וכ"כ הכלבו סי' ע"ה. וצבית ויחודא ה"ל הוכיח דכ"ד הרמב"ם דאין חוששין היינו שמוחר, מדבולרך להזכיר איסור אשה דגויסא צ"י. וכ"כ צדעת הרמב"ם ה"ה ה"ל. וכ"כ הרדב"ז ח"ג סי' תפ"א צ"א הטעמים להחיר בנדונו משום דבעלה צעיר, אף דלרש"י אסור, מ"מ רוב המפ' הסכימו בהתוס' והרמב"ם דמותר. וכ"כ היש"ש בקדושין פ"ד דין כ"ב דכ"י דעת הרמב"ם והסמ"ג [לאוין קכ"ו] ורוב המחברים. [וצב"ג דלעיל, ונדב"מ"ש שצ"ה גם, דבסמוך, נראה קצת דבצונו דכן דעת היש"ש ע"מנו. וכ"כ דעת רבינו ירוחם דבסמוך, שכתב, דמאן דלנועל לריק להתרחק כו', ומשמע דמדינא שרי].

גם הלבנו כאן כתב בלשון השו"ע. וכן מצאנו בזהב"ה כ"פ שצדרישה אות ז'. וכ"כ בשו"ר דרכה סעיף זה דבעלה צעיר אין צו משום יחוד מילתא פסיקתא דהכי אמרו בש"ס ופסקאורו הפוסקים ראשונים ואחרונים כו'. וכ"כ בקצור שו"ע כלל קנ"ב סעי' ד'. גם בדב"ב משרים ח"א סי' ה' כתב דמלך הדיון הוכיח דבעלה צעיר מותרת להתיחד אפי' איש אי' עם אשה אחת כסתומת המחבר כאן, וכבר הכריע המחבר"ל כו' [וכנ"ל]. ובדבר הלכה (על ה"ל יחוד) סי' ז' סעיף א', ושם בצאורים סוף האות, הביא שכן פסק בעל החזון איש למעשה, כדועה זו. ועי' בדברי האחרונים באותיות דלהלן שדנו בכמה פרטים אם מותר בעלה צעיר, ומשמע דמורו צעיקר הדיון.

ועיין ב"ז סק"ז דמצאנו דגם לרש"י אין איסור, שכתב, דהא דנקט רש"י להלקותו לא למידק דאיסור יש, דודאי לא מצינו חילוק בין איסור למלקות כו', וכונתו רק לאפקי דלא נפרש דקאי על האיסור לבעלה, דמשמע לכאורה הלשון דאין חוששין דקאי על צ"ד, וזה אינו דהא בכל אדם אין חוסרין עלהיחוד, לכך פי' דכאן לא קאי רק על המלקות כו'. גם באורי וישע"י סי' ח' כתב דלפענ"ד נראה דגם רש"י ס"ל דאף איסורא ליכא, ועיקר כונתו דרצ ציני כמר זוער שם דגם צאשת איש לוקין ומכריזין כו', ואשמעין רבה דבעלה צעיר אין מלקין כלל כיון דאין איסור. וברבינו ירוחם נכ"ג ח"א כתב צ"ס הרמ"ה דמאן דלנועל אפי' בעלה צעיר לריק להתרחק מן הכיעור ומן הדומה לו. והביאו השו"ר דרכה כאן, וכתב דאין להקשות דא"כ אמאי אצטריך לשו"י בקדושין שם דשאינו רצ ציני דגויסא צ"י, ולימא משום נטיות הוא דעבד, דודאי כי משכח לתרו"י דע"פ דין עבד עפי מפלי מלומר דלפנים משורת הדיון ה"י עושה. וכ"כ בספרו יוסף אומץ סי' ל"ז. גם בפני משה סק"י כתב, דעכ"פ בעל נפש יש לו להתמיר בכל ענין להתחילה. ובשו"ע עם מעטמים כתב דהמתמיר תצא עליו ברכה, שהרי כן פסק רש"י ובר"ן וצ"ח. וכ"כ מדברי העור מקודש סק"א ע"כ.

אופנים שדנו הפוסקים אם יש להתיר בהם לדעת רש"י. בשער יוסף צמטת ג' דף ה' ע"ד, אחר שביצא קושית התוס' על רש"י מהא דפריק צב"ג איהא דרצ ציני והא בעלה צעיר דמותר, כתב, דאגב דוחקא יש לתקן קצת דכיון דגם לרש"י אין חוששין להלקות כשבעלה צעיר דלא עבד איסורא [וכיון רק דרבנן, ובסמוך, וכמ"ש גם הכה"א ה"ל], א"כ אפשר דכשכחא אדם

(י) אמנם גם בהמקנה שם העיר מדרכ על ת"י הסני, ומבד אחר. שהקשה וכי מירי שם דאף לאחת מהנשים לא ה"י בעלה בעיר, וא"כ תהיה היא שמירה לאחריתי כו' ומשמע דגם בכה"ג דרב ביבי וגם בעלה בעיר פ"מ לא מהני לרש"י. [מהרי"י ע"ז י"ל שפיר דסו"ס אין הכרח דמירי התם שה"י לאחת מהן בעלה בעיר, וע"כ כן צ"ל דלא ה"י בעלה בעיר אף לאחת מהן. להתוס' דמהני בעלה בעיר לחוד].

אוצר

ס"ק לא אות א-ג

הפוסקים

בעליהם, יתכן שדרכם לפעמים שילך הצעל לשם לראות לאשתו ולדבר באימה ענין על עסקי ביתם, ואפי' אם לא היה דרכם בכך, מ"מ הרשות ביד הצעל בכל שעה לילך ולראותה, וא"כ צ"כ"ג מקרי כמו ביתה דמסתפי שמה יצוא, ועכ"פ נראה דלכו"ע הוכח דהלכה לאימה צויה שלא צרעות צעלה ושלא בידיעתה, וגם דאין חשש שיצוא הצעל לשם, צ"כ"ג הוכח איסור יחוד לבו"ע.

וכ"כ בנתיבות לשבת סק"ד וסק"ה דשםתיוחדת במקום אחר לא מהני, דאין אימת צעלה עליה, דמהיכי תיחי יצוא לשם, וכן משמע מהאי דאנשים מצפנים וגזים בחזן [דצטע"ה הקודם] דלא מפליג אם צעלה של אחת צעיר, והיינו משום דהוא במקום אחר. וכ"ד המאורי אור (לר"א וירמיה) המוצא צעירי צרכה בג"ל שכתב, דהא דצעלה צעיר אין חוששין, מסתברא דוקא בציתו. וכ"כ גדרי ארזון ח"ב בחש"י שצ"ח בספר דע"י עור צ"י ד"ה והנה, דציתו אחר לא מהני צעלה צעיר, דהא אינו יודע מקומה כו', ואין לנו ראי' לכו"ח צ"ה. וכ"כ בספר שמו יצחק (הנספח לויש"ב אברהם) צמ"ח דע"י עור צ"י, דצ"י דדרכה ללכת מהצוקר עד הערב לכל המקום שחמלא להרויח במלאכתה, וצעלה אינו יודע היכן מתעסקת, איך יתכן שמתחברת ללכת אחי צעלה, ואין להתירה. ומסתמך מהשמה כל חי בג"ל. וע"י שער המים (לרמ"י מיוחס) סי' ע"ז, בעמודי אור סי' י"ב אות י"ב, צעין יצחק בחש"י בנו הר"ה סי' ע"ז אות ח', וצאורי וישעי דבסמור, שנקטו בלשונם דאימת צעלה שיצוא ויתפסם, ומשמע ק"ח דבמקום דלא שייך סבירה זו אסור. וע"י להלן באות ד.

ג. וכשהבעל יודע היכן היא, אלא שנתן לה רשות ללכת לביתו של אחר או להתייחד. עפ"י סק"ז מהבני"א דאף בידעת שידע היכן היא, מ"מ אם נתן לה הצעל רשות אסור כו'. ובפנים שם מצאנו, דכרי הא דאמר אימת צעלה עליה, ליכא למימר דהכוונה דמשי"א לא חזנה שמתיראת שמה יצוא הצעל בשעת ציאה, דא"כ אם גם כן נמי יכא מותר, דמאי שנא, אלא כ"ל דכרי פירושו שהיא מתיראת כשיצוא הצעל וימלא שהיא מתיראת עם איש שאינו גם כן, יחשוד אותה דמסתמא זנתה, דא"כ מאי צ"י איש נכרי גבה, ושמה יחקור אותה ויודע לו האמת, אצל גגם צ"ה לא יחוש הצעל אם ימלאה מתיראת עמו, וא"כ חזנה ג"כ, דמסתמא מיירי ביחוד ממש, דהיינו שהדלת מסוגרת, ולפ"ז כשהצעל נותן רשות להאשה ללכת לצית פלג, ודאי חיישין משום יחוד, דאף שיהי' הדלת מסוגרת והיא חזנה ויצוא צעלה לא יעלה ע"ד לחקור ע"ז*, כיון שצרעות הלכה, וכ"ש כשהצעל נותן לה רשות לדבר דבר סתר עם פלוגי ולסגור הדלת דאסור דבזה לא שייך אימת צעלה**.

ובתשו' הרצ"ה גראדוענסקי (צעל מקור ישראל) שכתב"י סי' מ"א, צידון אם מותר להתאכסן בצית שהצעל יואל לכל היום למלאכת שכירותו. ונשאר עם אשתו לצד (שצנים אין להם), כהצ' דפשיטא דצ"כ"ג יש צו משום יחוד, דמלכד דלרש"י וכו"ר"ן אסור

(*) ע"י בציץ אליעזר ח"ו עמ' קע"ט אות ז', שהעיר על פרט זה, דבצ"ה שרק נתן לה רשות לדבר עם פ' ולא היה סתר שנחזק לסגור הדלת, ובהאופן ה"ב שהזכיר בסמור, א"כ כשיבוא וימצא הדלת סגורה, בודאי יעלה על לבו לחקור ע"ה, וכיון שעיקר דבריו תורשא הוא, א"כ הבו דלא להוסיף בחומרות יתירות.

(**) ע"י ברובב משרים סי' ה', שהוכיח בהבני"א מהגמ' דסוכה תנ"י בהע' באות א', דגבי חתן ושושביניו אמרו שם דשייך יחוד, אף דהתתן בעיר, א"ו משום דהשושבינים שם ברשות התתן, ושוב דחה זה דלא לרבא שם לא חיישין ליחוד. [מיהו ע"י בהע' הנ"ל מהשער יוסף דגם לרבא חיישין, ברם יש לדחות עפ"י שם, ד"ל דשושביניו דינם בגיפ"י בה, ומש"ה לא מדעי התם בעלה בעיר.]

דמלכד מה דאין לדמות החששות זל"ז, ד"ל דבזה שאימת צעלה עליה כשהוא צעיר, כיו יותר גדול מהאימתא דשמה ירגישו האנשים שבפנים ויצאו, וזה מוכח מהגמ' עצמה דלא קאמר דרב כהנא חולק אמרימא דרבה דצעלה צעיר אין חוששין, עו"ל דסובר ר"כ דאנשים מצפנים אין להם בכלל פחד לשמה ירגישו שאר האנשים ויצאו, כדמלכדו צ"ח [המוצא בסק"ה אות א' ד"ה ולענין, שכתב בע"י] לשעת רש"י דמ"ה הא דר"כ מחשש דשמה יא לא צין הנשים, וכבא הרי דייקין נמי לשיטתו, דלהרמב"ם והשו"ע הרי מפרשי דליכא חשש לשמה יפרוש כו', ע"ש. ובעמ' קפ"ה הוסיף, דצננין ליון [המוצא בסק"ה אות צ' ד"ה חולס] כתב, דהתם כיון דהאנשים לצד וגזים לצד כשי"א א' מהם ויתירא, אינו מתירא שיצוא אחר, דאין דרך להכנס אלנן בלא רשות, ע"ש, ולפ"ז יואל דמכמה צחיכות לא דמי בהוא דינה דאנשים מצפנים לכה דצית ועליה וצעלה צעיר, ויתירא הפוס' בג"ל שרירים וקיימים, ושפיר ליכא למידק מהם להלכה למעשה כ"ל.

ב. אם מועיל בעלה בעיר כשהיחוד הוא בבית אחר שאינו יודע לבעלה. עפ"י סק"ז מהצית אדם, וכ"כ בחכמת אדם שם כלל קכ"ו סי' ו', ד"ל דדוקא בציתו אין צ"ה משום יחוד, דחוששת שמה יצוא צעלה, אצל כשהלך לצית אחר, ח"כ אין אימת צעלה עליה, שהרי אינו יודע היכן היא. ובידי אליהו (לר"א גאליפאפה) תיקון פ"ח מצאנו דפליגי צ"ה, דמדברי רש"י שם שכתב, דמסתפי מצעל השתא אחי, יש ללמוד דהיינו דוקא בציתו דשייך טעמא דמסתפי, אצל כשאניו צית והלכה עראי לצית אחר, מהיכי תיחי לומר דמסתפס השתא אחי, ופשיטא דליכא משום יחוד וסבירה אלימתא היא, אצל מדברי הרמב"ם והשו"ע שכתבו [בסמ"א] מפני שאימת צעלה עליה, נראה שאפי' בכל מקום זולת צית, כל שצעלה צעיר אימתו עליה שלא לזנות.

ובשיורי ברכה סי' זה שהביא להידי אליהו ולכמה מהמחמירים דבסמור, כתב אמנם לדעתו כשהצעלה צעיר אין צו משום יחוד מילתא פסיקתא, דכרי אמרו צ"ח ופסקוהו הפוסקים, ומנין לנו להלך חילוקים אלו מדעתנו כו' ובכל אופן שרי. וכ"ה בספרו יוסף אומן סי' י"ז, ודבר הלכה סי' י"ז סעי' צ', וביאוריהם שבעמ' י"א ד"ה וכ"פ, כתב, שנאמר לו שכן פסק צעל החזון איש, דיש עליה אימה עצמית, והחיר בכל האופנים.

אולם כמה פוסקים דעתם להחמיר צ"ה. צכסא אליהו סי' זה אות א' השיג עמ"ש הידי אליהו בג"ל דעת הרמב"ם והשו"ע דאפי' אינה צצית שרי, דכל כי האי דנפ"מ עובא, כו"ל להפוסקים לפרש שהלוקים צעמם, אלא נראה דגם הרמב"ם והטור סוברים דעת רש"י דהאימה הוא שמה יצוא ויתפסם, ולפ"ז כולו ס"ל דצית אחר אסור. גב צנשמת כל חי ח"ב סי' א' דף ג' עור א' השיג על הידי אליהו בג"ל, דאין כאן מחלוקת כלל דגם הרמב"ם הסמ"ג והטו"ש שכתבו משום אימת צעלה, היינו מהאי טעמא גופי' ש"י רש"י וכו"ר"ן דמסתפי מצעלה שיצוא, וכן השיג על השיורי ברכה בג"ל, דהן אמת דצנני אמרו כן מילתא פסיקתא כו', אצל דבר זה לאו חוקה היא וגזירה בלי טעם, דהא טעמו צ"ד דהוא משום אימת הצעל כ"ל, ולפ"ז הוכח דאזנה לה אימה זו מאיזה ד' ואופן שצנולס, אסרינן לה משום יחוד, ואין זה ענין למח שאמרו דאין לנו להלך חילוקים מדעתנו, דהא שורשן פתוח מיוסודן של ראשונים שנתנו טעם צדבר, וזה צ"ה. והוסיף, דלהידי אליהו בג"ל נמי יש לחוש כשהיא צצית אחר [דאף ש"י דהוי פלוגתא, מ"מ יש לחוש לדעת רש"י וכו"ר"ן], ואף שגאורא מוכח להיפך מהרד"צ ח"ג סי' תפ"א, דצנולו שהולכות לעשות מלאכה צצית אחר, כתב דליכא איסור יחוד משום דצעלה צעיר, מיהו י"ל דשאני התם דכיון שהולכות צרעות

אוצר

סי' לא אית ג' ד

הפוסקים

יודעים שהוא מפליג מותר, ובמח"כ אינו מודע לו כו', דלענין גס הרמזים והטעמים סביר כדעת רש"י דהתם להאימה היא שמה יתפסם כו', ו[א"כ] היכא דיודעים שהפליג אסור.

גם בעמודי אור סי' ל"ב אות י"ב כתב, דהא דבעלה צעיר נתבאר דהיינו משום דמירתתה מצעלה שמה יצוא פתאם, וכמו דלענין טהרות וי"ג אמרו לכל שהודיעו שהוא מפליג לא שייך מירתתה, פשוט דהא נמי שייך צדוק יחוד. וכ"כ באפי זוערי סק"י, דציועט ששכיר יום הוא ואינו יכול לחזור לציתו עד שת האוכל או לעת ערב, אז הו"ל כמאן דליחא צעיר, שהרי היא יושבת צעה ויכולה לעשות כאשר עס לצבה ורלוונה. וכ"כ בחש"י הר"י הג' באות הקודם לנדונו במתאכסן צצית שבעלה הולך לעבודתו, דמ"ט הוי יחוד אף שבעלה צעיר, ע"ש. ובסוגיות עזר מקודש כאן כתב בתחילה, דבעלה צעיר לא פליגי חז"ל בזה, גם צעיר גדולה כאלטוביא, ואמר לה שמפליג, חוששת דלמא יצוא לציתו פתאם, אך בסוגריים שם כתב דלכתי ל"ע צעיר גדולה.

ובשיורי ברכה שצאות הקודם, שהתיר צצית אחר משום דלימא בעלה מילתא פסיקתא צמרו ואין לחלק דהוא רק מחשש שמה יתפסם, כתב גם לענין מפליג דשירי, דאין ראוי מהא דסי' קכ"ט ה"ל, דלימא בעלה אלים כל שהוא צעיר, ובכל אופן שרי. ו[לפ"ז] להאוסרים שם צצית אחר, ומשום דהלוי במסתפי שמה יתפסם וליכא, אי"כ ל"ל דכתי נמי ציועט שמפליג אסור, מיהו ע"י צ"ח אליעזר דבסמור, דמחלק צניינים עפ"ד המקנה, ע"ש. ובצית דוד (לר"ד טעביל) סי' כ"ה, נמי מוכח קצת דבמפליג שרי, דאחר שצ"ח דהא דחששו בסוכה דכ"ה צ' בחתן ושופציו ליחוד, אף דהתתן יולא ונכנס, דהוא משום דבכ"ס שלהם ה"י צעדה והוי מפליג, הקשה הא מ"מ הרי בעלה צעיר, ותי' דשופציו הוי גייסי בזה, משמע דתפס דבעלה צעיר מהני גם במפליג].

ובתשו' בעל חזון איש שדפסם בדבר הלכה (על ה"ל יחוד) סי' ג' בהגה ר', צנזון א' שרוב היום הוא בעבודתו צעיר וברב פעמים מחוץ לעיר, וציתו צקומה צ' צסוף המרפסת שהשכנים אינם עוזרים שם בעליהם ויירודתם, אחר שזן דלכתי ה"ל דהוי כפ"פ לה"ה כו', הוסיף, ולפ"ז, בעלה צעיר איירי ג"כ אפי' בשעות שאין לחוש בטעם שיצוא מ"מ לימא בעלה עלה, וכלכך צצירוף שניהם יש להקל. ושם בס"י ז' סוף הגה ד', כתב, דהחזיר צסוף ימיו הקול למעשה משום בעלה צעיר לצד, וכנ"ל [באות צ' ס"ד"ה וצצירוף], ועוד צעודא הנ"ל הרי הרבה פעמים ה"י עובד מחוץ לעיר, לכן מסתמא לירף עוד היתר.

ועיין בהמקנה הנ"ל באות א' שכתב דגם לרש"י דאוסר צעלה צעיר, היינו רק כשהודיע שהפליג, ושכן מצאנו בספרו נתיבות לשבת, וצ"ח מתרץ קושית החוס' על רש"י. וכתב צ"ח אליעזר ח"ו עמ' קפ"א אות צ' דמדצריי נשמע דס"ל דלהחוס' וסיעתו מותר אפי' כשהודיע שהוא מפליג, וע"ש שהעיר מדצריי שנתלש [הנ"ל באות צ'] דאוסר לכ"ע צצית אחר משום דהלוי באימחא מצעלה, וצ"ח לא מירתתה, ומאי שנא הכא במפליג דס"ל להיתר לזעת החוס', וכתב דהחילוק פשוט, דהתם הרי אין בעלה יודע איפה נמצאת ואינה מפחדת, אבל צכאן שהיא צצית אף שהודיע שמפליג, יתכן שאתפ"כ לא יפליג ויילך לזמן קצר מהצית ויפתיע אותה בהופעה פתאומית (וכמו שכתב קרו מקרים כאלו בצ"ה ד), ולכן שפיר לימא בעלה עליה, וסבור הייתי לומר לפ"ז, דדוקא כשרק הודיע לאשתו שמפליג והיא לא ראתה צמו עיניה כשהפליג, דאז מפחדת כנ"ל, אבל כשראתה כשהפליג לאחוריו כון שאמר, אז אינה מפחדת ובכ"ג אפשר דאסור לכ"ע, אך ז"א, שהרי המקנה הנ"ל מדמה זה אליצא דרש"י לדינא דיו"כ, ושם ציו"ד סי' קכ"ט סעי' א' מצאנו בהדיא דאסור דוקא אם ראה בעכו"ס

אסור גם כשבעלה צעיר בכל גווני, וכ"פ הצ"ח, הרי צנ"ל גם המתירים מודים דאין לימא בעלה עליה כלל, כיון שיועט שבעלה לא יוכל לעמוד מלאכתו באמצע היום, ועוד דכבר כתב הצ"ח אדם [הנ"ל] בטעם דלימא בעלה דהוא לאו משום דמפחדת שיצוא בשעת עצירה, אלא שימצאה מחיתתה עם איש זר ויחשדנה, משא"כ דגם זה לא יחוש הצעל כו', וא"כ צנ"ל כיון דזה עומד שם צרשותו ושם ציתו יומם ולילה לא יחוש הצעל ויש לחוש לאיסור יחוד, אמנם יש לדחות דצרי הצני"א ולומר כפשוטו דמפחדת שמה יצוא בשעת עצירה, והחילוק מהא דגם זה הכי, דכשאינו גם זה הרי לא תמסור ע"מא לרלונו עד שישללה דצצרי אהבה עד שי"ה לזה גם צו, ולהכי חוששת דלדרכי ודכי אחי בעלה וימצאה בשעת עצירה, משא"כ צגם זה חיישין שמה מיד תמסור ע"מא לו, ולא תחשוש שמה יחזור בעלה לציתו בשעה מועטת כו', ועוד דכשאינה גם צו לא חיישין שהכנים ע"מא צספק שמה יצוא בעלה, משא"כ צגם זה ויש צניינים אהבה וצבה, חיישין יותר שתמסור ע"מא לו ותכנס צספק שמה לא יחזור בעלה, חדע דהא דעת הח"מ והצ"ח צסקי"ג דגם צפתה פתוח לר"ה אם גם זה אסור, ושם לא שייך טעם הצני"א, דהא התם הטעם מלימא עוזרים ושבים עליהם, וזה ל"ש אלא בעצירה ממש, אבל משום יחוד בעלמא גם אם יראו העוזרים על פתח ציתו דנמצא שם איש נכרי, מה להם לחקור אחריהם, וממא ידעו אם לצו גם זה או לא, אפי"כ הטעם כדלחמן, אמנם לפמ"ש הט"ז שם דצפתה פתוח לר"ה גם בלבו גם זה שרי, י"ל באמת הטעם כמ"ש צצני"א, ועוד דצנ"ל ח"ן לך לצו גם זה יותר מזה, שהוא עומד שם תמיד כמה שנים, ואסור לכ"ע אף שבעלה צעיר.

וע"י ברדב"ז ובנשמת כל חי שצ"ח צ' צד"ה אולם, דמצוה להדי' דצנתן לה רשות, כיון דע"ז יודע היכן הוא ויתכן שיצקרה כו', יש לימא בעלה ומהני אף להאוסרים צצית אחר. וע"י צדוצ' מישרים סי' ה', שכתב דחומרת הצני"א אדם אינו מצוה צסום פוסק, וצנזונו [המוצא צסק"א אות ו'] כתב להקל צצירוף עוד טעמים, ובמקום הנוגע לפרנסה.

ועיין באורי וישעי סי' ח' דאחר שכתב ג"כ כצ"ח הצני"א, דלימא בעלה הוא משום שריגש בהתיחדותה עם זר כו', צ"ח דזה טעם הפוסקים [שהוצאו צסק"ס אות א'] דאשה לא תלמד קטנים אף בגשואה, ולא מהני בזה בעלה צעיר, ד"ל דכיון דדרך אצות הקטנים לצוא לצית הספר ושוכים שם צצבור צניהם, לא יחשדנה בעלה ולא מסתפי ממנו כלל [ונמצא דדעת הפוס' ההם כבצרת הצני"א דכיון דהיחוד הוא צרשות הצעל גרע טפי מיהו למ"ש בטעמים המגיה צט"ז המוצא שם, משום דבכ"ג שכלמדת עם קטנים איכא קורבא טפי צינם עבד צניהם ויש צניינים גם קרובים דגייסי בזה כו', ליכא ראי' להא דהכין].

ד. וכשהפליג הבעל חוץ מביתו לזמן ממושך. ככתב אליהו סי' זכ אות א' כתב, דמסתמיות דצרי הפוסקים נראה [לכאורה] דבכל גווני התירו כל שבעלה צעיר, אפי' יודעת שמפליג ומתעבד צמקום שכלך, ולא ידעתה מאי שנא מיוחד גוי ציין, דקיי"ל שאם יודע הגוי שהוא מפליג אסור דלא מירתתה, כדליתא ציו"ד סי' קכ"ט סעיף א', ואפשר לומר דלרוב פשיטותו לא הציבורה, דודא דציועט שמפליג פשיעא דליכא לימא, ולא תקפי דל"כ כי פריך הגמ' צקדושין דפ"א א' לרב יוסף מדבריה ע"ש, אמאי לא מוקי לה ציועט שהוא מפליג, ד"ל דצ"ח ליה לתרוני מילתא דצריחא להש"ס שה"י לצו גם זה, ולא צמילתא דלא צריחא דמיירי כהודיע שהוא מפליג, וכ"ז פשוט וצ"ח, והנה הדין אליה [הג' בתחילת אות צ'] שעשה מחלוקת צין רש"י להרמזים צענין צית אחר, יולא לפי דצרי, דלהרמזים והטעמים שנקטו צלשונם דלימא בעלה עליה [בסתמא], אפי' אם

אוצר

ס"ק לא אות ד—

הפוסקים

ומסתמי שמה יצוא פתאום, וע"ש באפי"ז שכתב, דכלל כה"ג אין לדיון חלל מה שעיניו רואות, שאם רואים שיש איש שמשתדל לצאת בזמן שאין הצעל צבית, ותדיר מחזר אחר פתח ציחה ודאי סי' עומאה ועל הכ"ד לנלות לחון צעלה שירחיקוהו מציתו כ"ו.
ה. ומה הדיון בשבעלה סומא. כתב באור שמה פכ"צ מאוס"צ הל' י"ב דין דבעלה בעיר, דנ"ל אפי' צעלה סומא אין זה משום יחוד, מדפריך על דציתו דרז יוסף יבאמר רבה צעלה בעיר אין חוששין וכו'**, ופשוט. גם בהגהות הר"ל שם הוכיח בן, והוסף, שהסומא מרגיש צמה שנעשה צבית, כדמלינו כיוצא בזה בשבת דק"ח צ' ביושבת על המשכב אפי' סומא, שמחליין שבת להדליק הנר לייחודי דעתה, ומפני שמרגשת במעשה חצרותיה צבית. וכן מבואר מתוך דברי השער יוסף בתש"ג דף ה' רע"ג ע"ש.

ו. אם בפרוץ מהני בעלה בעיר. נלחם סתרים למס' ע"ז דכ"ה צ' מבואר דלא מהני, וזה מתוך קושיות שצאות בסמוך דאמאי לא מוקי בגמ' שם ה"א דלא תתירא עם העכו"ם, בצעלה בעיר, משום דזה אפי' בישראל דכוותי' דהיינו צפרון ממי אסור ע"ש. מיהו בגמ' כל חי ח"כ סי' א' דף צ' עור א' השיג עליו, דודאי בצעלה בעיר ליכא חששא שתתפסה גם צפרון [ונראה דזהו לשיטתו דצאות הסמוך גבי עכו"ם דלא חיישין לאונס, וע"ש בהערה]. וכ"כ בזה שלום דף י' ע"ג, דכ"ה מהרמז"ם והשו"ע שצטע"ה ה' שפסקו דלא תתירא אשה עם אנשים הרבה, משום דס"ל דסתם אנשים פרוצים כ"ו, ואפי"ה פסקו בסתמא כך דאם צעלה בעיר, דמשמע אפי' צפרונים [וכע"ז] כתב השער יוסף שצסקל"ה אות י"א לדעת הרמז"ם לענין דהתם, וע"ש בהערה], וכ"ה מסתימת שאר הפוסקים דצעלה בעיר ל"ש לן צין פריצים לכשירים. [וענין במהרי"ט ח"כ סי' א' שלענין לאסור אשה על צעלה משום יחוד שגדולו, בעיר, דאף שהי' צעלה בעיר, מ"מ הא קינא לה צעלה וגם דהוי פייסו אהרדי ע"ש, ולא הזכיר משום דהוי פרוץ כמזכר בשאלה שם. ועי' צאות הסמוך דיש פוסקים שהתירו אפי' ביחוד עם גוי בצעלה בעיר, מיהו שם מוצא סברה דגוי לא חיישין לפתוי, דל"ש הכא צפרון שהוא ישראל].

ולענין עסקו עם הנשים אם מהני בבעלה בעיר. עסקל"ג.

ז. אם בעלה בעיר מהני גם להתירא עם העכו"ם. בספר תלמוד לעינים קדושין סי' של"ז, מבואר דלא מהני, דאח"כ דפריך בגמ' צע"ז דכ"ה צ' אמאי דהתם דלא תתירא אשה עם העכו"ם, דכוותה בישראל מי שרי כ"ו, הקשה ואמאי לא מוקי לה בצעלה בעיר, דבישראל שרי בזה לשי' התוס', ואשמעי' מתני' דעם הגוי כה"ג אסור. וכ"ה בספרו לחם סתרים לע"ז שם, ועי' צאות הקודם מה שתי' ע"ז. וכ"ד השער יוסף בתש"ג ג', שתי' לקי' הג"ל, משום דהוא מילתא דפשיטא ואינו צריך להשמיענו, דהא עיקר העטם דבעלה בעיר הוא משום דאימת צעלה עליה וכמ"ש הרמז"ם, וכיון להשמירה היא מכחה, הרי פשיטא דיש לחוש שהעכו"ם יאנסנה, ומה מועיל שהיא יראה.

והנה בזה שלום דק"ג ע"ג כתב ע"פ הקושא הג"ל דאמנם [מוכח מזה] דבעלה בעיר מהני גם להתירא עם הגוי גל"ח לשמא יאנסנה, ותמה על השער יוסף הג"ל, דלדבריו מאי מקשי התוס' שם אמאי לא חוקמי ביש עמך תנוקת, הא גם התם השמירה היא מכחה לחוששת שהתנוקת תגלה סודה, ואם צעכו"ם הכשש הוא שיאנסנה הרי פשיטא דלא חוכפת לי' אם תגלה ומאי קמ"ל מתני', וע"ש מה שכתב עוד ראיות לה, ומסיק, דמסתמא דברי הפוסקים נראה דשרי, דאם איתא לא אשתמיט חד לומר לאסור כ"ו ע"ש. וכע"ז בגמ' כל חי ח"כ סי' א', ותמה על השער יוסף גם מזה, דמהסוגיא שם מרש"י והתוס' מוכח דגם

העכו"ם שהלך ליכנס לצית המרחץ דלא יודע שלא ימחר, אצל אס' יש דרך עקלתון שיכול לצאת עליה פתאום שלא יראו שפיר מירתת העכו"ם ומחר, וא"כ לדעת התוס' דאסור המקרה דלא מדמו לכו להביא דיי"ק, א"כ מותר אליבא דידהו אפי' בכה"ג שאין דרך עקלתון ויודעת צרור שהפליג, ובעטם החילוק בזה מיי"ק, נראה, דהתם דכשהישראל כבד נכנס למרחץ או הפליג, לא מרתית העכו"ם שמשום חששא דחבית יין יבטל הישראל פתאום חכניתו ויאל חזרה מהמרחץ, או יעשה מאמנים לחזור ממחצית הדרך וכדומה, משא"כ כאן דגדולה קנאת גבר, ושפיר יש לחוש שמשום איזה חששא אפי' דמוניות שיעלה במחשבת הבעל, יפסיק משום כך את הפלגתו במחצית הדרך או יעשה מאמנים לצאת חזרה מהמקום לפני הזמן שקבע אפי' כשהדבר כרוך לו בהפסדים כספיים וכדומה, ויחזור פתאומית לציתו, ולכן שפיר אימת צעלה עליה ופחותה לשמא יצוא פתאום. ומשום כך ס"ל דמותר אפי' בכה"ג.

וע"ש צע"ז קפ"צ דמבאר דיש צ' סוגי הפלגות, יש דאף שמפליג למקום מסוים ובחכניתו להיות שם כל היום או לכמה שעות בקציעות, מ"מ אס' יכול להפסיק שהיה שם כל אימת שיראה צאין מעכב צידו, וגם אפי' אס' המקום מרוחק מציתו, אצל קיימת שם תחבורה סדירה שיכול לחזור לציתו בכל זמן, כו"ע יודו שאין זה בגדר מפליג כלל, ודיוו ממש לכל הדברים כאילו צעלה בעיר, אצל אס' אין הדבר צידו להעדר ממקום המלאו ולחזור בחור הזמן, כגון בשכיר יום שעי"ז מפסיד שכרו, ולפעמים יכול להפסיד עי"ז מקום עבודתו בכלל, ואפי' אין מעכב צידו מלהפסיק עבודתו ולחזור, אלא שאין שם תחבורה עד שעה מסוימת, אס' לא צריך רחוקה, בכה"ג הוי מפליג, ויש ללמוד דאופן א' ל"ה מפליג, מלשון האפי' זוטרי [הג"ל דכ"ה גס], שכתב דבשכיר יום שיוצעת שאינו יכול לחזור עד עת האוכל או עד הערב, הו"ל כמאן דליתא בעיר כ"ו, והיינו משום דאם יחזור הרי יפסיד שכרו, דון מיהו דאם אינו שכיר יום ואין חזירתו כרוך בהפסד מקום עבודה, אז אפי"ה שצריך להמלא שם בקציעות כמה שעות או עד הערב, צכ"ז נחשב כמאן דליתא בעיר, דבכה"ג שפיר אימת צעלה עליה *. והוסף, דכן בני ישיבות שנוסעים ללמוד במקום מרוחק מציתם, מ"מ כיון שיכולים להפסיק ולחזור הו"ל כמלא בעיר, דאף שהפסקת למוד התורה נחשב אצלם להפסד יותר גדול מהפסד הממון של שכיר יום המפסיק עבודתו, מ"מ י"ל דלנשותיהם ע"פ רוב לא ידוע כ"כ עד כמה נחשב ההפסד מהפסקת הלמוד, ולא מחזקי לבעליהן שלא יפסיקו בשום פנים, וכע"ז מלינו ביו"ד סי' קכ"ט סעיף ו' לענין שמירת היין, דכשהישראל נכנס לעיר לשבת, ויש דרך עקלתון שיכול לצאת פתאום אפי' אס' הוא יוחר מאלפיים אמה מותר היין, שאין אנו מוחזקין בעיני הגוי בחזקת שומרי שבת כראוי, ועוד הא ע"פ רוב כשיש איזה נחילות שפיר מפסיקים וחוזרים הביתה, ובפרט כשעולה איזה מחשבת חשד כל שהוא, ומכיון שאינה יכולה לדעת מחשבות צעלה ועסקיו שפיר אימת צעלה עליה

(*) מיהו יש להעיר דכ"ז רק כשיודעת שהלך לשם, לכן י"ל דחוששת שמה יחזור, או מאמצע הדרך וכנ"ל בד"ה ועיין, או שיחזור ממקום עבודתו, ומכיון שא"א לדעת מתי החליט לחזור הרי כל רגע יכול להגיע, אבל אם יודעת שכעת הוא נמצא שם, כגון שדברה איתו בסלפון וברור לה ששם המקום רחוק דבר, ויאריך זמן מסוים עד שמגיעים משם לבית, הרי לכאורה זמן זה הוי כמפליג.

(**) ור"ל דידוע דרב יוסף סגי נהור הוה. מיהו יש להעיר, לפמ"ש הר"ן ס"ק דקדושין דרב יוסף פתוח ה"י ונסתמא אח"כ ע"ש, א"כ דלמא הו' ציבוא דרב ביבי ה"י לפני שנסתמא.

אוצר

סיק לא אית ד—ח

הפוסקים

ודאי לא מפקרי, איפשט לן דנכרי ג"כ שומר את אשתו, משא"כ לרבין דאמר משום נשג"ז, הרי סובר דמפקרי נשיהו, ולפי' לפי' דפסקין כבי' ע"ז דחייב מבוש נשג"ז, ז"כ ל"ע אלא לא הביאו הפוסקים דנכרי לין הצעל שומר את אשתו, אך צאות ד' כתב, איברא ד"ל דאף למ"ד משום נשג"ז, עדיין אינו מוכרח דנכרי ל"ה שומר לאשתו, ד"ל דהא דגזרו הכס דחייב משום זונה, היינו כשאנינו יושבת ממש תחת בעלה, אבל כשיושבת תחת בעלה, מסתברא דגם הם מקפידים על ילדי זנונים ואשת זנונים, וכדמלינו בנעין ל"ה צ' דאמר גבי שפחה אפשר דמיחד לה לעבד ומינער לה, כרי דגם עבד כנעני מינער לאשתו מזנות * וע"ש צאות י"ג שהאריך לדמות מה שיש להביא ראיות נגד זה, ובנדוניו בשי"צ שצ"ב המעצבים שאין יבדלים מלויים שם ויש שם מפקחת מעטס הממשלה נכרית נשואה, ואריך לשחוט בשביל הקצבים הנכרים, אחר שכתב צאות ע"ז היתר עפ"מ"ש השב יעקב [המובא בסק"ג את צ' דנכרי הוי שומר, (דאף שהפ"ת שם פקפק ע"ז מזה דברי הנוב"ז, יש לחלק דהנוב"ז מיירי ביחוד דאורייתא כו', אבל בנ"ד יחיד עם הנכרית אינו אלא מדרבנן שפיר הוו הקצבים שומרים כו'), הוסיף, דלפ"מ לעיל דגם עכו"ם הוי שומר לאשתו, אי"כ להפוסקים דבישראלית מותר בצעלה צעיר, ה"נ כגו אף בצעלה צעיר, ואף לשי' רש"י שם, מ"מ צ"ד שהצעל עוצר ויש שם כמה פעמים, לכ"ע ל"כא איסור יחוד כלל, וגם האידנא דמענישים על זנות דא"ל, הרי לשי' כר"י צ"ע דכ"ה צ' דאשה חשוכה ל"כא איסור יחוד משום אימת המלכות, ובשלעי הגזורים שם העלה בדעתו, אי"כ ה"נ הרי יש אימת העונש, ופשיטא דל"כא איסור יחוד כלל כו', וכמ"ש החו"י כו' [עסקי"ת אות כ'], ומכ"ש צ"ד שהעוברים עוצרים שם כמה פעמים בשעת השחיטה, ועוד דבית המעצבים דנ"ד פתחו פתוח לדרך הרצים שעוברים ושצים עגלות ואנשים הרבה והוי טהא דסעיף ט', סיומא דפסקא לפענ"ד דצ"ע שצעלה צעיר ועוצר ויש לפרקים לית זה מיחוס על איסור יחוד צ"ע עמו הקצבים אף שהם נכרים וכנ"ל, ובתנאי דוקא ביום או בתחילת הלילה בשעה שצ"ה עוצרים ושצים על הדרך.

ובצור יעקב סי' ע"ז כתב, דנראה דמדינא מותר להתיחד עם נכרית כשצעלה עמה, ואמנם מה שהוכיח הרב השואל מ"מ"ש בחולין ד"ג צ' גבי מין לע"ז קאמר לת"ק דאשתו לא מפקרי, ומסתמא הלכה כת"ק, יש לדחות דהתם צמין ישראל וכמ"ש רש"י, אבל נראה ד"ל דגם בנכרית צעלה משמרה, דהא כל דתקין רבנן כעין דאורייתא תקין (ולא יותר), וכיון דביחוד עריות דאורייתא מותר כשצעלה עמה, ה"ה ביחוד נכרית דמדרבנן, לא גזרו צ"ה, ורא"י לזה מהגמ' דע"ז ל"ז צ' דאבא דאמר"ה הכס דגזרו על יחוד צנותיהן פריך יחוד נמי צ"ד של דוד גזרו כו', ואמאי לא משני דדוד לא גזר רק כשאין צעלה עמה, ואתו אינהו וגזרי אף כשצעלה עמה, ומוכח דזה לין סברא כלל שיגזרו חז"ל יותר ממה שאסרה תורה כו' ואע"ג דלענין יחוד ישראלית עם הנכרי דל"ש אומרים הוי רק מדרבנן [עסקי"ת אות א'], ומ"מ אסור אפי' אשתו עמו, אע"ג דביחוד דאורייתא לגבי ישראל מותר באשתו עמו, הכס שאני, דלענין אשתו דנכרי הרי ראו חז"ל דאינה משמרת, והוי כמתיחדת עם הנכרי לצדו כו' והוי כעין דאורייתא

בגוי ל"ה אלא לפתוי כנ"ל, ואין להו"ש כנ"ל. [מיהו זה צ"ב, דמ"ש רש"י שם שמה תחפתה, הא קאי אקרוזה למלכות דמסחפי לאנסה, וכמ"ש הלחם סתרים שם, וכתוב' שם לכאורה משמע דפליגי צ"ה ר' ירמיה ורב אירי, וכמו שהביאו אה"כ מהירושלמי, אך צ"ב וצ"ה ציר"ד סי' קנ"ג מבוחר דלכתוב' גם ל' ירמיה חיישין אפי' באשה חשוכה שמה יאנסנה, וצועה שתסתיר קלוזה וכמ"ש הר"ש שם, וביחוד תמורים דברי הנו"ש, דהוא עלמו כחי לע"ז כתב דק"ז ע"ד, דהתוס' מפרשים כן אליבא דרש"י דאפי' ל' ירמיה החשש הוא משום חונם וכנ"ל, ודל"ה הוי גרסי דרש"י כלל שמה תחפתה ע"ש, אי"כ לכאורה דברי השער יוסף ברורים].

ועיין צדצ"ד המובא בסק"ה אות ה', שצנעין יחוד עם גוי כ' צין נדדי היתר שגדונו, גם משום שצעלה צעיר, [מיהו יתכן דסמך צ"ה גם חמ"ש להלן בתוך דבריו (לענין אם לין לאוסרה על צעלה באופן יחוד האסור), דלחנם לא שכיח מפני אימת המלכות, ואי מפני כח"ל, רוב צעלי השיטות ס"ל דלא חיישין שמה ותר"ת, ע"כ, [ול"ל דהכונה בגוי, ועמ"ש צ"ה צ"ב משה שצ"ק ואות כנ"ל. ועי"ש צ"ע צ"ה המובא שם שכתב נמי דצ"ה דאימת המלכות על העכו"ם לא חיישין לחונם, ולפתוי צלל ל"ה מחמת כשרות]. ובצור מקודש סעי' ג' אחר שכתב דבמקום שמענישים על זנות לא חשיבי הנכרים כפרושים, ושמ"מ לענין נכרי שאשתו עמו לין להקל, הואיל והאחרונים החמירו כו', וכמובא בס"ק ואות כנ"ל, הוסיף דמ"מ לגבי צעלה צעיר שלא נתפרש צ"ה איסור לגבי גויים בדבריהם, יש צ"ה דרכים להקל במקומות שמוחזקים בשמירה עלי פרויות [כיון שיש משפט ציניהם, מלשנו שם לעיל. ועי' צאות כנ"ל ממה"מ שטענין שצ"ה תוח יאיר, שצמקום שמענישין לא חיישין ליחוד דגוי, והציגה אדם המובא בפ"ת שם סק"ג השיג עליו, דזה מוטיל רק דלא נחוש לחונם, אבל אכתי יש לחוש שתחפתה לו, ולפי' לדבריהם עכ"פ צעלה צעיר דאימת צעלה עליה וליכא חששא דתחפתה, ל"ל דמותר גם עם גוי, מיהו צחזון ל"ה המובא שם כתב, דגם בזמנ"ז דמענישין על האונס, איכא חששא שהעכו"ם ציעה שהאשה תסתיר קלוזה כרי שלא יתפרסם הדבר ואונסה עכ"פ וכמ"ש הר"ש, וכנ"ל בקטע הקודם. ולפי' ח"ל דגם צעלה צעיר אסור להתיחד, אך כשהיא צריאה, או כשיש סמוך לה ישראל דקריא ל' וע"ז, כתב החא"א שם אות צ' דצ"ה ל"כא חשש חונם צ"ה, ולפי' ח"ל צעלה צעיר כצ"ה שרי אף לשי' זו, ועי"ש בסוף קטע הקודם וצ"ה משה המלחין לעיל].

ח. אם בנכרית מהני בעלה בעיר או בעלה עמה. בצור מקודש סעיף ג', אחר שכתב דבמקום שמענישים על זנות ל"ה הנכרים כפרושים, דן קרוב לסוף צאותם המחזרים בנכרים לסחורה צנחי העכו"ם, ואחר שכתב דיש צ"ה כמה לדידים להקל מלד שאין הדלת סגורה ועומדת להפתח תמיד, והרי זה כפתח פתוח לר"ה, גם יש יולא ונכנס ברוב פעמים, וגם התלוות מראים מה שצפנים לחזק, וה"ו ממש כפ"פ לר"ה כו', הוסיף גם נשי הגויים ע"פ רוב צעליהן צעיר או בכפר, ויש משפט נכון צמדינות אלו וה"ו מוכרח לזכות.

וביד שלום סי' ס"ט אחר שכתב לענין ישראלית דצעלה עמה צ"ה צדור עדיפא ומוהני אפי' לרש"י דאוסר צעלה צעיר, דן צ"ה לענין נכרית אם צעלה עמה הוי שמירה כו', דלכאורה לפמ"ש רש"י צ"ע דכ"ה צ' בטעם דנכרי לין אשתו משמרתו משום דלא קפדה, דאיהו בקרי ואיתתא צבולני, ע"ש, אי"כ ח"ל דה"ל לין הצעל שומר את אשתו מזנות דהא לא קפדי כלל אונות. וצאות צ' כתב מתחילה דתלוי בפלוגתא שצמכדרין דפ"צ א', דלרב דימי דאמר דגזרו צ"ה על הנכרית משום נשג"א ולא משום זונה, דס"ל דנשיהו

(*) וע"ש מה שהוכיח בן מהא דשבת דקכ"ז ב' דר' יהושע התייחד עם המסורניתא, ואיך עשה כן, ועכ"ל דמיירי דה"י בעלה עמה, וכן הוכיח בצור יעקב דבסמוך והוסיף, דאין לומר דמשום הצלה מותר דהוי אבורייהו כו', מיהו ע"י בהגהות הרא"מ הורב"ץ שבש"ס וילנא שכ', דצ"ל דה"י לפני גזירת יחוד דנכרית, ובהגהות מהר"ע"ב שם כתב דבכה"ג לא גזרו כו'. וכע"ז בהחפץ חיים סי' ל"ה אות י"ג שכתב ע"פ הגמ' הג"ל דלרוב ענין מלכות שרי להתית, וואולי כעמ"ש דקדושים למלכות התיירו לספר קומ"ץ.

באר הגולה

וואס היה זה גס בה כגון שגדלה עמו או שהיא קרובה

או ע שם ענדלה דרב רבי

אוצר

ס"ק לא אות ח — ס"ק לג

הפוסקים

הוא לא פוחד משמירתה, והיא חין אימתו מועלת עליה, ואלדרכה פרינו וזילא אהדדי, וכל אחד יתפס על משנהו, בידעו שצד משנהו להפחד ממנו בכל רגע באין אמר השב, אם ירחיקו ויפריע לו מלמלאות תאות יארו, ואיכו בקרי ואיכו בצולני כר, דלא כדבעלא הישכיל עצדו הנ"ל.

לב. ואם היה זה גס בה וכו. מקור הדין עבא"ה"ג ע"פ הגמ'. וכ"ה ברמב"ם ועור. והנה הרי"ף והרא"ש השמיטו זה, ועב"ם"ק הקודם אות א' מ"ש בזה צדית יהודה. ובפני משה סק"י כתב דהם חילקים בזה על הרמב"ם והעור, דלפי"מ דאיתא שם בגמ' מכמה אמוראים שהחמירו על עצמם אפי' ביחוד בזה למדינה ליכא חשדא, ומזה יליף הרא"ש גס לגבי יחוד אחרות דהמחמירים בזה חמ"צ, א"כ ו"ל גס בזה דלהמסקנא אינו מוכרח כלל לחלק בין גייס או לא בצעלה צעיר כיון דשייך לומר דמירתא, והא דרב ביבי דהתם חייש, הוא רק משום חומרא בעלמא, והא דמחלקי הגמ' משום דגייס, היינו טרם שידעו מזה דהאמוראים החמירו ע"פ חף היותא דמותר מדינא, ולהכי לפי המסקנא השמיטו הרי"ף והרמב"ם הך דינא דגס בה, וע"ש מה שדיוק שצ"ד התוס' דפ"ב ע"א, דמשי"ה הולכו לפרש גבי מי שעסקו עם הנשים כ"י דקמ"ל דאפי' אשתו עמו אסור, דיותר הו"ל לפרש דגס בצעלה צעיר אסור בזה משום דגייסו ב', דאם קמ"ל דאפי' אשתו עמו אסור, ק"ק דהו"ל למחניי לכתוב דין זה צרישא בדין דאשתו עמו.

אולם הרבה פוסקים כתבו בהרמב"ם והעור"ש. הסמ"ג לחיון קכ"ו, והסמ"ק יוס ד' ס' ל"ט, ורבינו ירוחם נכ"ג ח"א, וכלל זו ס' ע"ה, והי"ש"ש קדושין פ"ד דין כ"ב, והלבוש כאן, והחב"א כלל קכ"ו סעי' ו', והקשו"ע כלל קכ"ב סעי' ה'. וכ"ה במאירי לקדושין שם. ובכנה"ג הגה"ע אות ט' לזין גס להמחרי"ט ח"ב ס' א', שכתב, דצפייסו אהדדי ליכא היחרא דצעלה צעיר ע"ש. וכ"כ דעת המגיה צט"ז סוסיי זה, והבדלי יוסף וי"ד ס' רס"ז אות ז'. ובשורית ברכה כאן כתב, די"ל דגס הרי"ף והרא"ש לא פלוגי בזה, אלא דסברי דמילתא דפשיטא היא דלא מהני בעלה צעיר כל דמקרי דעתיהו ומרחמי אהדדי, ובגמ' לא הולך להשמיטו ע"ס האיסור דגס בה, אלא רק להודיע העובדא דרב ביבי שובציתא הוה וגייסו ב', דאל"כ הו"ל לשנויי כי אמר רבה דצעלה צעיר מותר אלא באינשי דעלמא, אבל אי גייסו ב' חוששין, ורב ביבי שובציתא הוה, ומדאמר שאני רב ביבי כר, משמע דע"ס הדין פשוט הוא דגס בה איכא איסור יחוד אף בצעלה צעיר, ומש"ה השמיטוהו הרי"ף והרא"ש, ומה"ע כתבו העור בשם הרמב"ם ולא מהגמ' עומה, וכיו"צ כתב הב"י להלן בסי' ע"ח ע"ש. וכ"ה בספרו יוסף אומן ס' ל"ז. [ומ"ש הפני"מ הנ"ל ע"ד התוס', הנה לפמ"ש השער יוסף המוצא בס"ק הסמוך דמי שעסקו עם הנשים אינו גס בה צמוג זה שכתבו הפוסקים, חין ראי'].

לג. כגון שגדלה עמו כר. כ"ה לשון הרמב"ם וע"פ שמהכו בס"ק הקודם, והוא עפ"י"ש בגמ' בעובדא דרב ביבי שא"ה שובציתא הוה, וכ"פ המאירי שם. ובפרש"י שובציתא בעלה צרית לו. וכ"פ בתוס' ר"י הזקן שם.

ובס' תאוה לעינים קדושין ס' של"ב מצוה, דמי שעסקו עם הנשים שצטעיק ז', [ועי"ש בסק"י אות ז'], אסור להתיחד אפי' כצעלה צעיר, ושי"ש לפרש דהא קמ"ל מחניי דפ"ב א' שני שם, ורש"י דלא פי' כן מחניי דרובל, ו"ל דרש"י אזיל לטעמיה

דאורייתא, משא"כ הכרי משמר לאשתו, וכטעם ו"ל דלאשתו לא איכפת אם בעלה יזנה כר, אבל הכרי ודאי משמר את אשתו שלא תזנה בפניו, שמה תתעבר ויטערך לפרנס ולד של אחרים, ועוד שנמאסת בפניו כמ"ש בירושלמי המוצא בתוס' גיטין דע"ט ב', ולכן מותר להתיחד עמה כצעלה עמה, וכ"כ מדלא הכירו בש"ס ובל הפוסקים לאסור יחוד נכרית כצעלה עמה, ולפי"ז הא דמוכח בסנהדרין [וכנ"ל ביד שלום] דלמ"ד משום נשג"ז, ס"ל דנשייכו נמי מפקרי, היינו דלא משמרה לזנות שלא בפניו ולכן גזרו עליהן משום זונה, אבל בפניו ודאי דלא תזנה עם אחר. ומסיים דנראה לדינא דיש להתיר כצעלה עמה דצעלה משמרה בפניו לכ"י, וכ"ה בשו"ת בשמים ראש ס' ה' המוצא בפ"ת ס' ד' סק"ג שכתב צה"י לענין דהתם גבי גוי דצעלה משמרה, ומליין גס להעזר מקודם הנ"ל.

וב"ב בהגהות הר"ל לקדושין דפ"א א' ד"ה צעלה צעיר, והוכיח כן מגמ' סנהדרין הנ"ל דנשייכו לא מפקרי, והוסף, דאפי' למ"ד משום נשג"ז, מודה הוא דלא מפקרה רק שנשמט ממנו ומזנה. גס צעמק הלכה ס' י' כתב, דאיכא צעלה עמה בזהותו חדר ו"ל דליכא איסור יחוד, דאף דאינו שומר נעדי אשתו שלא תזנה, מ"מ צודאי גס נכרי מקפיד שלא תזנה אשתו בפניו, דזה כו' נגד החוש לומר דלא יקפיד על זה, וממילא כצעלה עמה צדית צודאי כו' שומר וליכא איסור יחוד.

ט. ואם בארוסה מהני בעלה בעיר. בנתיבות לשבת סק"ה כתב צה"י דלא מהני, דמסתמי לא נכנסה עדיון לרשות הצעל, ואינה יראה שמה יצוא [וכשיטתו הנ"ל בזהו ב' דעיקר הכיתור הוא משום דמסתמי שמה יצוא ע"ש]. מוכח ע"י בתוס' שאין צמטת דכ"ה א' דקאי על ארוסה ושומרת יבם, וכתב בתיב ב' דמייירי שאינה אסורה משום יחוד כגון דצעלה צעיר דל"ה לה משום יחוד ע"ש, ומצוהר מדבריו דאף בארוסה ושומרת יבם איכא דינא דצעלה צעיר.

י. ובאיש ואשה שדרים יחד בלי חופה וקדושין. נשאל בזה בושכיל עצדו ח"ה ס' כ"ה, אם צכ"ה"ג מותר להתיחד עמה כצעלה צעיר, או אפי' כשהוא עמה יחי אסור, אפי' להרמ"א בסעיף ה' דמכשיר נשים, הא לריך דוקא כשרים, והוא כו' פרוץ שיושב עם אשה בלי חופה וקדושין, והשיב, דאין מקום לספק כלל, דאף כצעלה פרוץ כרי צודאי לא יתן לאיש זר לזנות עם המיוחדת לו, וגס היא לא תהיו לזנות עמו שאימת בועלה המיוחדת לה עליה, אפי' כשאינו צדית, מכ"ש אם הוא נמלא אהה צדית, והרי אפי' הגויים [במדיות חלו] מקפידים על יחוד מזה שלא ידברו נשותיהם עם איש זר, וק"ל לנ"ד בישראל אף שהוא פרוץ אינו כ"כ כמו רועה זונות, דלדרכה כיון שיתחד לו לתמיד, מוסה שאיננו מופקר לזנות, ופשוט שמקפיד על מיוחדתו שלא תזנה עם אחרים כר, ושייך גס בה אימתו עליה אף כשאינו צדית, דכיון שאיננה קשורה עמו בצי"ק, הרי קל עליו להוליאח מציתו, אם יודע שהיא בוגדת בו, ואז או וצדוי לה שלא יהי לה משען ומשענה. אולם בלין אליעזר חיו עמ' ר"יז אות ט' כתב, דנ"ל צדור דצכ"ה"ג שגרים יחד בלי חופה מעממא דבהפקירה ניחא להו לחיות שלא כדת משה וישראל, דאסור לאשה יחידה ליכנס לצינות של זה להתיחד עמו אפי' דהאשה עמו, וכן אסור לאיש ליכנס לצינות ולהתיחד עמה אפי' כשהוא אשה המיוחדת לה נמלא צעיר, ואולי גס לא אפי' כשהוא נמלא צדית אהה, להסבירים דבא' כשר וא' פרוץ אסור, דהיא לא אשתו והוא לא בעלה, ולא חל עליהם כלל דינא דאשתו משמרתו ודצעלה צעיר,

באר הגולה

ס' תפ"ד סימן רמ"ד

* או אם קינא לה בעלה עם זה לא יתייחד עמה אף על פי שבעלה בעיר:

בית

אוצר

סיק לג' — סיק לד'

הפוסקים

בעיר, ולכאורה ראי' מהדין דאשה לא תלמד תנוקות אף אם בעלה בעיר משום דגייסא באציהן של תנוקות כו' [ועי' צסק"ס אות א'] דעת כמה מהפוסקים המחזיקים לאשה נשואה ללמד תנוקות אם בעלה בעיר, ולא ס"ל דכוח כמו גם כה'.

לד' או אם קינא לה בעלה. עבא"ג וכו' דכוח מחז"ד. ועי' שכתב, דהואיל וקנא לה ועבדה על דעתו חליפותא מקרי וחוששין לה טפי מבאשה אחרת, וכן מלאכת חסות דסוטה * לענין ט"פ לר"ה דקאמר תלמודא דאין חוששין לה משום יחוד, ואם קנא לה כבר חוששין, ונראה דכ"ס לענין בעלה בעיר.

ויש מהפוסקים דמבואר בדבריהם דהכא לא משום איסור יחוד הוא אלא משום האיסור לבעלה. בהפלאה צק"א כי כתובות ס' קט"ו אות י"א אחר שבי' דצקניו וסתירה דסוטה א"ל יחוד גמור שאסור מן התורה, דהא קי"ל לבעלה בעיר יחוד משום יחוד, ולא מלינו גבי סוטה דבענין שיהא הסתירה דוקא כשאין בעלה בעיר כו', הוסיף, ומ"ס צש"ע כאן דאם קינא לה אסורה אפי' בעלה בעיר, היינו מפני איסור הקניו וסתירה שיהא לבעלה כו', וזכה נלפע"ד לפרש הא דאמרין בדבריהם דל"א כי שאמרה חנה אלך ואסתחר בפני חלקה בעלי, וכי ח"ו תעבור על איסור יחוד, אלא הכוונה בפני בעלה, בענין שלא יהי' יחוד ע"ש. ועי' צח"ס ח"צ ס' ל"ו ד"ה איצרא, דמ"ס נמי לגמ' זו כלהכח"ה דלכא אסור יחוד, כגון צפ"פ נ"ה, ומ"מ אסורה מהקניו מקפידא דבעל כו'.

ובהעמק שאלה פ' נאש ט' ק"כ מבואר דפליגי דהא דאשתילנות שם שמפ' האיצינא דסוטה דכ"ה א' אם הבעל יכול למחול על קינויו, דהשאלה היא אם הקינוי משוי' איסור עלה, והכוונה איסור יחוד נוסף אף באופן דבעלמא ליכא יחוד, כגון לבעלה בעיר או פ"פ לר"ה וכוונתה, ומש"ה לא מלי מחיל, או דהקינוי הוי' רק קפידא דבעל ומלי מחיל כו', ולפ"ז מכיון דמסקינן דמלי למחול, מוכח דהקינוי לא משוי' איסור יחוד נוסף, וגם ל"ה הסתירה כיעור ע"י הקניו (דל"כ לשיטתו דמוציאין דכיעור, צודאי לימ' למחול ומלי קמבעיא לי' לש"ס), והא דמסתירא משום הקניו דללא מחיל, הוא משום דהוי' רגלי' כיון שעברה על קפידא דבעלה, והש"ע כאן שפסק דצקניא אסורה להתיחד גם לבעלה בעיר, ל"ל דאולי דזה לשיטתו דכ"ס י"ב כהרמב"ם והג"י צ"ב דיבמות דכיעור סתמא לא חלא, ומפ' האיצינא [כמ"ס שם לעיל לפי החוס'], אם הקניו משוי' להסתירה דלח"כ דבר מכוונת ביותר דלא מהני מחילה, ולפ"ז אף להמסקנא דפשטין דיכול.

(י) בפתח עינים שם דכ"ה העיר דבתוס' שלפנינו ליתא, אלא שבי' בתוס' כת"י [וכבר נדפס בש"ס וילנא בשם תוס' שאנץ, ע"ש] אלא שחמא דהתה"ד למד שם מק"ו מפ"ס לר"ה, ובאמת בתוס' שם מפורש כן גם על בעלה בעיר. [גם יתכן דהתה"ד ה"י תוס' אחרים שכתבו שם רק על ס"ס לר"ה]. ועי' בפנימ' סק"א אחר שהעיר ג"כ על התה"ד כ"ל שלא נמצא כן בתוס', תמה עוד ממ"ס בפסקי תוס' שם דבעלה בעיר ופ"ס לר"ה ל"ש סתירה, דעכ"ל דכונתם אפי' כשקינא לה קודם, דא"כ ל"ה להם להביא כן רק בקדושין ע"ש. נמיה להמבואר דהתוס' הג"ל אמנם הוכירו כי הרנים דפ"ס ובעלה בעיר, איכ' שפיר י"ל דכונת הפסקי תוס' בלא קינוי, והא דכתבוהו הכא בסוטה, משום דדינים אלו נזכרו דרך אגב בתוס', ובהנה רבות בפסקי תוס', עי' בעי' בפסקי תוס' שבת דף ט' א' שכתבו דאסור להשהות אשתו בלא כתובה, ועוד מקומות, אף שאי"ז מקומם אלא שנוכרו שם רק דרך אגב.

לעממי שפי' דבעלה בעיר איסורא איכא כו' ע"ש. גם צפני משה צסק"ס הקודם מבואר דרוכל הוי' גם כה', ולא מהני כה בעלה בעיר. וכ"כ בהגהות הרד"ל לקדושין שם שיש לפרש מחז"ל הכו', והוסיף, דהא דאין חוששין ליחוד לבעלה בעיר הוא משום דאימת בעלה עליה, ולכן ברוכל שמלאכתו עם הנשים, דאף אם בעלה ימלאנו אלה שורה הרבה אינה יראה, ולשמא יבא בשעת הרגל דבר לא חיישה כ"כ, דסוברת כשהשמע קול רגליו נכנס יתפרשו זה מזה. [והוא טעמ' דהצ"ח והאורי וישעי שצ"ח ג' בטעם דאסור בגם כה', והאורי וישעי שם צ"ה ועיין, כתב דמה"ט אסורה אשה ללמד גם לבעלה בעיר, ע"ש, מיהו להעמק שצח"ה הר"ה שם, ולהמחזיק צדית אחר שצ"ח צ', הכי אין לאסור כאן משום זה, רק אם נאמר דה גופא הוי' גם כה'.

אולם בחקרי לב המצי' צסק"ס א"י צ' אחר שבי' לענין דהתם, דאין לומר דיש חומרא ברוכל כו' דרק בחומרא אחת אמרו בעסקו עם הנשים כו', הוסיף גם לענין בעלה בעיר, דמדללא הזכירו הפוסקים הראשונים והאחרונים גבי רוכל, מוכרח לומר דאין לנו להחמיר בזה. גם צד"ס שלום דף קכ"ג ד' כתב, דמדדחקו החוס' עמם לאוקמי מחז"ל דהתם באשתו עמו, אש"י דלא דיוק ליטנא דמחז"ל להאי פירושא, דהא לא יתיחד משמע שיהא לצד, [ומ"מ לא אוקמא לבעלה בעיר], מוכרח דס"ל לבעלה בעיר שרי גם ברוכל. וכ"כ דעת השער יוסף המוצא צסק"ל אות ח', דאחר שהביא דברי הרמב"ם והעושי"ע ורש"י הג"ל, כתב, דמי שעסקו עם הנשים נהי' דגם כה', מ"מ נראה דאינו גם כה' בסוג זה שכתבו הפוסקים כו' ע"ש.

וכתב בערוך השולחן סעיף ו', דה"ה אם יש לאיש הכרה עם אשה ע"י עיניו מסחר וכיו"צ נחשב לבו גם כה'. וצ"ע אליעזר ח"ו עמ' ר"א העיר עליו דמדדרי השער יוסף הג"ל מבואר דעסקו עם הנשים לא הוי' גם כה' [וכן יש להעיר מהחק"ל הג"ל שכתב בפשיטות דרוכל לא הוי' גם כה', ואולי יש לחלק דשאני התם דעסקו עם הנשים באופן כללי, לכך לא הוי' קריבות כ"כ, משא"כ הערוש"ס אפשר דמיידי כשי' לו קשרי מסחר מיוחדים עם אשה מסוימת באופן תמידי, דכנה"ג הוי' קירוב הדעת יותר כעין קורבא דשושבנתה הג"ל].

עוד העיר צ"ע אליעזר שם, דלפ"ד הערוש"ס יש מקום לענין לענין שכנה, וצפרע צשכוני גואי שמדברים הרבה פעמים צענינים שונים, אם יש לה ג"כ דין גם כה', ואחר שהעיר על הערוש"ס מהשע"י כ"ל, סיים, ומינה דמכ"ס שכנה לא מקרי גם כה', אם לא שאנו רואים דגייסו כה' עוצא לבעלה צדית וכמי שגדלה עמו או קרובתו. ובתש"ו בעל החז"א המוצא בדבר הלכה ס' ז' אות י"ט, צנודן דייר משנה שיש לו חדר מיוחד ועובר דרך הפרוזדור (הול) שצני הבית עוזרים בו לחדרם, ומשתמשים צידא במענה וגם הנוחיות משותפת לכלם, כתב בא' ההיתרים לענין יחוד עם בעלת הבית, משום דבעלה בעיר, ולא הזכיר שם דכנה"ג אפשר דהוי' כמו לבו גם כה' ע"ש. ועי' צנודן שצח"ה הר"ה שצ"ח ג', שכתב צד"ס, דאין לך גם כה' יותר מזה, ועיי"ע צנודן דגם כה', צסוף ס"ק כ"ה.

ובברבי יוסף יו"ד ס' רס"ז אות ר', דן לענין משרת אלא אשה נשואה, שלא יועיל בעלה בעיר, דזימנין עוצא דגייסא צ"י במשרת, ויש אחי' דדחמיר מאינש דעלמא דגם כה', כי לא יבצר היותו כפוף לה בכל, ואם נפשו לומר דיש דא להיפך דחמיר אינש דעלמא דגם כה' יותר ממשרת, אודו לי מיהא דיש לדדים לכאן ולכאן, והדעת נוטה לאסור ביחוד עם המשרת אף אם בעלה

באר הגולה

ט ז בית (ח) שפתחו (ט) פתוח (ט) (י) לרשות הרבים אין חשש

להתייחד שם עם ערוה:

ז' ג' ס' נרמז"ס
ממחלה דרך יוסף גס

מותר

פתחי תשובה

באר היטב

(ח) שפתחו. עיין בתשובת רבינו עקיבא איגר ז"ל סי' ק' בתשובת הגאון צ"ח מאיר זכ"ל דליתא למידק מהו הא פתח סתום אפי' אינו נעול והוא פונה לר"ה או פתוח לחצר והוא עומד צידו צהנית הוי יחוד וכן משמע בקדושין פ"א כ"ו ומה דליתא בתשו' הרשב"א סי' אלף רנ"א דלין יחוד עד שיחא הניח נעול צמנעול ט"ס הוא ע"ש (עמ"ש לעיל סי' י"א סק"ח) חזן רחיתי בתשו' הרשב"א סי' ח"א סי' קכ"א שהעתיק לשון הרשב"א ה"ל ולא כתב שט"ס הוא וס' האריך לחלוק על חסד א' שהניח כמה רחיות דיתוד הוי אפי' אין פתח כלל להחזיר שפתחיהם על פתח כלל וכן צ"ח א"ס הוא פתח מרובות המעט הוא מקום שאין אדם רואה אוחס וכן מה שזכירו מו"ל חורנה אפילו תימא דהוא צלל פתח ודלת הוי מקום המונע ורחוי לניחא כיון דלא שכיחי אינשי דעליה תמן כו' וצ"ח נדחו כל רחיות הסכס ע"ש :

(ט) פתוח. ענה"ט גס כנה"ג דדוקא צ"ח ונחצי שעה ונהלילה. ועיין נס' דר"י א"ל על זה ודברים של טעם הם דכשלין עובר ושב מלי מהני פתח פתוח ומ"ש הסו"ס גזנת ד"ג ע"כ דפלטו בן ליש צפתה פתוח לר"ה היה עם מיכל שאין צו משום יחוד ז"ל דהיה במקום דשכיחי עוברים ושבים יום ולילה לא ישנוחו. וכן עוד דלף מי שעסקו עם הנשים מותר להשתקע עמהן בנתי שפתחו פתוח לר"ה. ואין צו משום יחוד לכ"ע וגם פירוש ארי צפתה פתוח לר"ה ע"ש :

(י) לרשות הרבים. עיין נס' חכמת אדם כלל ק"ג דין ז' א"ל א"ס פתוח לחצר שיש שם ג' בני אדם דנחשבו ר"ה לעומתה ע"ש א"ס הוא הדין לענין יחוד ועמ"ש בנתיחא דלס שער ב"ה סי' כ"ח :

הפוסקים

סיק לד - ס"ק לה אות ב

אורח

דיכול למחול, מ"מ הוי דבר מכוון להתייחד עם זה האיש שקינא לה ממנו, דהא צ"ח הכ"ל כתב דאפי' אחר שמחל ג"כ הוי עכ"פ כסחם כיטור, ולכך אף כשצטלה בעיר יכדומה מ"מ דבר מכוון הוי ואסור לעשות דבר כיטור, עוד כתב לפרש בדעת השו"ע, משום דגם לאסור על צעלה הוא אסור [ולכך אסור להתייחד אחר הקניו, מיהו לפי זה יולא דצמחל על קניו דלא נאסרה על צעלה, ליכא גם איסור יחוד צעלה בעיר].

וכתב בספר היראה לרבינו יונה דעוד לחצר אפי' צ"פ לר"ה משבת עם אשה אחת. וכ"כ רבינו ירוחם נכ"ג ח"א גס הרמ"ה דמאן דלניח אפי' פ"פ לר"ה נמי לריך. להתרחק מן הכיטור והדומה לו. וצ"ח אלוטור ח"ו סוף עמ' קל"ו הכ"ר, דהרמב"ם בפכ"ב דאסור"ב ה"ב, דדון דר"פ לר"ה לא כתב כלשון הטעם"ע אין חוששין להתייחד כו', אלא כלשון דיעבד, שכתב דכל המתמיד עם אשה וכו' הפ"פ לר"ה אין משום יחוד, ע"ה, משמע דסובר דלכתחילה אין ראוה להתייחד אפי' כשפ"פ לר"ה, וא"ס ניוחא דסובר בהרמ"ה הכ"ל, א"ש, וברמננו שם ה"כ"כא שהזכיר להתרחק מהיחוד אפי' בדבר שהוא ממידת-חסידות. [מיהו ל"ע דא"כ למד לא כ"כ גבי צעלה בעיר].

ג. אם דוקא כשהדלת פתוחה ממש, או סגי גם כשהגדרה ואינה נעולה במפתח. עפ"י סק"ה שהביא מדברי הבית מאיר שכתשו' הגרע"א, דפתח סתום אפי' אינו נעול צמנעול הוי יחוד. וזה חו"ד שם דס"ב ע"א, דלמנחם לשון הרשב"א בחדש"י שם דהגפת דלתות אין זה יחוד עד שיחא נעול, אצל באמת זה ליתא [וט"ס דצדקו, כלהלן], כדמוכח דיוק לשון הגמ' בקדושין שם, פתח "פתוח" לר"ה אין צו משום יחוד, דמניה משמע הא פתח סתום אפי' אינו נעול והוא פונה לר"ה או

(ט) לר"ה. וא"ס קינא לה אסור. ת"ה סי' רמ"ד. וה"ה א"ס גם זה אסור. תימא. הא דפתחו פתוח לר"ה אין חוששין. דוקא צ"ח אצל צלילה לא. וצלילה נמי דוקא צ"ח שעות או ג' שעות ויותר שצ"ח אדם מנויים צנתיסם ואין עובר ושב אצל צנתי שעה של לילה שצ"ח אדם עוברים ושבים ועדיין לא כלתה רגל מן השוק כיוס חשיבא ליה ואין חוששין ליחוד. כנה"ג גס תשובת כ"י ע"ש :

שמה והוא ז"ל דהא רחיותיו משום דהא ודאי דלילה באפילה הוי יחוד אפי' צלל וכן מה שזכירו מו"ל חורנה אפילו תימא דהוא צלל פתח ודלת הוי מקום המונע ורחוי לניחא כיון דלא שכיחי אינשי דעליה תמן כו' וצ"ח נדחו כל רחיות הסכס ע"ש :

(ט) פתוח. ענה"ט גס כנה"ג דדוקא צ"ח ונחצי שעה ונהלילה. ועיין נס' דר"י א"ל על זה ודברים של טעם הם דכשלין עובר ושב מלי מהני פתח פתוח ומ"ש הסו"ס גזנת ד"ג ע"כ דפלטו בן ליש צפתה פתוח לר"ה היה עם מיכל שאין צו משום יחוד ז"ל דהיה במקום דשכיחי עוברים ושבים יום ולילה לא ישנוחו. וכן עוד דלף מי שעסקו עם הנשים מותר להשתקע עמהן בנתי שפתחו פתוח לר"ה. ואין צו משום יחוד לכ"ע וגם פירוש ארי צפתה פתוח לר"ה ע"ש :

(י) לרשות הרבים. עיין נס' חכמת אדם כלל ק"ג דין ז' א"ל א"ס פתוח לחצר שיש שם ג' בני אדם דנחשבו ר"ה לעומתה ע"ש א"ס הוא הדין לענין יחוד ועמ"ש בנתיחא דלס שער ב"ה סי' כ"ח :

דיכול למחול, מ"מ הוי דבר מכוון להתייחד עם זה האיש שקינא לה ממנו, דהא צ"ח הכ"ל כתב דאפי' אחר שמחל ג"כ הוי עכ"פ כסחם כיטור, ולכך אף כשצטלה בעיר יכדומה מ"מ דבר מכוון הוי ואסור לעשות דבר כיטור, עוד כתב לפרש בדעת השו"ע, משום דגם לאסור על צעלה הוא אסור [ולכך אסור להתייחד אחר הקניו, מיהו לפי זה יולא דצמחל על קניו דלא נאסרה על צעלה, ליכא גם איסור יחוד צעלה בעיר].

טעיף ט. לה. פתוח לר"ה אין חשש להתייחד כו'. א. אם יש חולקים על דין זה. כ' בשער יוסף בחדש"י ג' נראה דגם רש"י שפי' "אין חוששין" ליחוד גבי צעלה בעיר, דהיינו רק להלקות, אצל איסורא איכא, מ"מ "אין חוששין" דפ"פ לר"ה היינו דמותר לכתחילה, ומנא אמינא לה [מסדר דצ"ח], שכתב, צעלה בעיר אין חוששין לה משום יחוד, להלקותו דמסחפי מצעל השחא אחי עכ"ל, ואי ס"ל לרש"י דצ"פ לר"ה כוונתו, הו"ל לכתוב דצ"ח צ"י לשונות, באופן זה, צעלה בעיר אין חוששין, דמסחפי מצעל השחא אחי, אין חוששין משום יחוד, להלקותו, ואז הוי קאי הא דאין חוששין להלקות גם אפי' לר"ה דסמך ל"י, ומדדוקק לכתוב הא דאין חוששין להלקות גבי צעלה בעיר, משמע דצ"פ לר"ה אפי' איסורא ליכא כו', ואין לדקדק לאידך גיסא דא"ס סובר דאין חוששין דפ"פ לר"ה, היינו אפי' לכתחילה, הו"ל לפרש בזה, דו"ל דהא פשיטא ל"י לרש"י דפתח פתוח הוא היתר גמור, וכמו דשרינן גבי יו"ט צ"ח דס"א א', צמחכר יינו דעכ"ס כו' צנתי הפתוח לר"ה, וכן יש לדקדק ק"ח מהצ"ח שפסק כרש"י דדון צעלה בעיר [כנסקל"א אות א'], וצ"ח פ"פ לר"ה לא כתב כלום, משמע דס"ל דצ"פ אף רש"י מודה דאיסורא נמי ליכא.

אולם כשנשמע כל חי ח"ב סי' א', כתב דו"ל דלרש"י גם צ"ח אסור, שכי"מ מהרדב"ז [ה"ל בצסקי"ח אות ו'], שכתב צעמנו היתר שצדוקו, וזה דפ"פ לר"ה, וזה דצעלה בעיר, ועיין הוסיף, ואע"פ דרש"י פ"י לענין מלקות אצל איסורא איכא, מ"מ רוב המפרשים הבחינו דאפי' איסורא ליכא, ע"כ, ופשוט דצ"ח מורים דדעת רש"י לומר דליכא איסורא גם צ"פ לר"ה, חננ"ס ים מקום ללדד דרש"י לא קאי אפי' צ"ח כו', וכי"מ צ"ח, וכדמלאתי שכי"כ בשער יוסף, וגם שכן הדעת נועה, דצעלה בעיר עכ"פ כשמתמיד עמה הוי יחוד גמור, אלא דליכא אימחא

(י) נראה כוונתו, דכיון דהרדב"ז הרי לאשכוחי צדדי היתר קטרה, אי"כ אם סובר דרש"י קאי רק אבעלה בעיר, אי"כ כשכתב צו היתר דפ"פ לר"ה, הו"ל להרדב"ז לפרש בהדיא דבזה הרי לכ"ע מותר, ומדלא מ"י כן, ולאידך גיסא בסוף כתב דלרש"י אסור, ש"מ דקאי על ב' ההיבטים.

אוצר

ס"ק לה אות ב

הפוסקים

אולם דעת כמה פוסקים דאף בסגור בלא מנעול הוי כפתוח. בצנן ליון סי' קל"ח הביא דמהמצי"ט ח"א סי' רפ"ז והרד"ז המוצא בפ"ה מצואר שהעתיקו להרשב"א כדלפנינו, ואחר שכן פתח סגור בלא מנעול לענין יחוד בכלל, וכוונת דבר הלוי לפי הענין, דאמנם אם אין אדם נכנס לשם שלא ברשות, הוי יחוד אפי' בלא מנעול, אבל במקום שאפשר בכל עת ליוכנס בלא נעילת רשות לא מקרי יחוד, וכמוצא בסק"א אות ו', כתב, דלפ"ז ליכא ראיית כצ"מ מהא דאנשים מצפנים וגו' מצנח, דשאני הכס דכיון דהאנשים הם לצד והנשים לצד, הרי אין דרך האנשים לבוא לחדר הנשים [בלי נעילת רשות], לכן כשיצא אחד מהם ויחידה הוי יחוד גמור, דאינו מתירא שיצא גם אחר לשם, משא"כ בחדר שיואלים ונכנסים חמוד כדרכם ובעל רגע יכול לבוא אדם שם, ו"ל דלא שייך יחוד בהגפת דלת בלי נעילה, ומזה יש חשבה גם לראיותיו מהר"א ציננות [ומהר"ם] דכתובות, ד"ל דהתם מיידי במקום דלא שלים נכנסים ויואלים, דלא הוי יחוד בסגירה לחוד, וכשנעולים צמנעול מוכח דלדעתה [דנא"ף], וגם מה שכונת כצ"מ מהא דנקע פתח פתוח לר"ה, דמשמע דכפתוח לחצר הוי יחוד***, יש לדחות, דהכל תלוי אם מתיראים בכל עת שיצא אדם שם, דלא אפי' כפתוח לחצר אין יחוד כו', וא"ל להביא ברשב"א שהרי חצר המערה שצננוהו סי' ג"כ כצ"ג שמתירא שמה יצא אדם שם כו' [וכצ"ח הסמוך].

ועי' במהרש"ם ח"ב סוס"י פ"ז שהר"ב השאל ראה להוכיח דלא הוי כפתוח מהגמ' דזחים מוגף כנעול דמי [וכצ"ח שלמה הכ"ל], וכתב מהרש"ם דאמנם הוא עלמו הרגיש ג"כ בראי' זו, אבל יש לחלק בין הנושאים כמובן, ודעת הרשב"א והרד"ז שצ"ח דאין יחוד עד שיכיר נעול צמנעול, ועי' צו"ד סי' קכ"ח סעיף ג' לענין יין נסך, דמוכח דדוקא נעול צמנעול הוי יחוד [וכו' הביא ברשב"א בתשו' שם] וא"כ ה"י צ"ח, ונ"י. ובמפתחות שצ"ח הספר שם הביא שגם צ"ח היראה [המוצא בסק"א אות ו'] מפורש להקל מדיוא, והביא להצ"מ והגר"א הכ"ל, והעיר מהמצי"ט שהביא בצנן ליון הכ"ל, וליון לשאר דבריו.

ובזהגהת עזר מקודש דן צ"ח ג"כ, [דלכאורה] יש מקום לומר, דדוקא כשפתוח היטב וגללה לעין כל עובר אז לא הוי יחוד, משא"כ צדלת [סגורה] גם כשאניח נעולה לא מירתח, לכיון שפ"י הרוב מרגישים פתיחת הדלת צריכה או בשמיטה, וסובר שכשירגיש פתיחת יחרחק, אך אם באנו לומר כן גם כפתוח לגמרי לא ה"י מועיל, שיש מקום חשש אשחמוטו לקרן זוית שאינו נראה לעין העובר, ואף שיש לחלק דהתם ג"כ מירתח שמה יוכנס מי פנימה אל הקרן זוית פתחם שלא יוכל להשתמע, אבל א"כ לא ה"י [לחז"ל] לסתום להחיר צדלת פתוח, דלפעמים יוכל המחיר לראות שהאנשים ברחוק עד שיש פנאי לאשחמוטו, ולא ה"י להם להחיר סתם, אפי' לא פלוג חז"ל וכל שיש צד מירתח אין חשש חמור, וכן קיי"ל להדי' לענין יין נסך שכל שיש צד כניסה הגם שהדלת סתום כל שאינו סגור אין חשש, וממילא כן הוא צ"ח, גם ש"י מקום לחלק.

גם הרי"ה בליה בתשו' שצערי רחמים ח"ב סי' ע"ז דע"א פ"ג כתב, דגם כשהדלת סגורה, כל שאניח נעולה צמנעול לא הוי יחוד, דהא צ"ח ו"א גבי דבר כיסור, כתב צו"ט, שגם כו' זה אחר -

א. פתוח לחצר * הוי יחוד, וכ"מ מדלמך רב כהנא שם אנשים מצפנים וגו' מצנח חיישין משום יחוד, ופרש"י דשמה ילא אחד מהם ויחידה עם הנשים, הרי אפי' נימא דהשש שילא לחדר האנשים שצנחכו [נראה דל"ל: שהנשים צנחכו] אכתי ליכא צ"ח משום יחוד [אם נאמר דבעינן נעול, והא התם על כרחך אינו נעול דהא מהלך האנשים דרך שם], אפי' אפי' בלא סגירה מנעול הוי יחוד כו', והעיקר כגירסת כצ"מ** בתשו' הרשב"א שם דל"ל: והגפה לדחות שאסרת אין זה יסוד [ולא מיידי כלל מיידי, אלא מכיוון מחמת הגפה הדלת, מתו"ד להלן], וכן העתיק מהר"א פ"ד צירושלמי כתובות פ"ז ה"ו, וכן מוכח מלשון התשו' ע"מ, דהרי מהר"א שם פסק [ג"כ] דע"י יחוד לא נאסרה, ואם צ"ח הרשב"א להוכיח על היתר דצננוהו אפי' יחוד לא הוי, הכי מיידי ליה למימר, וצ"ח אפי' יחוד ל"י דבהגפה לדחות ל"י יחוד, גם מה שדן שם על היתר יחוד מלד דל"ל לא הנתח צ"ח ל"א כו', ודאי דלא שייך הכי על יחוד בסגירה מנעול, אפי' נוסחא הג"ל עיקר, וע"ש לעיל שהוכיח ש"י גם דעת הר"א ציננות פ"ב סי' ח' והתוס' בכתובות ל"ג ודס"ג, מדכתבו אהבו עובדי דשלוה נדרים דלדעתה דנא"ף איסתחור ודכ"י כיסור, והתם צענודא קמייחא דלא מיידי צנחא ידוע, מ"ל דלדעתה דנא"ף נסתרה, וע"כ דמהא דהוה מייחור דכיוון סגור עם האשה צ"ח כפרש"י שם, משמע להו דלדעתה דנא"ף איסתחור, ואם נאמרי דצ"ח סגירה [צמנעול] אפי' יחוד לא הוי, פשיטא דל"א לדנו צ"ח דלדעתה דנא"ף נעול יחוד מייחור דעלמא, אפי' דכצ"ח כ"ל דגם בלא מנעול הוי יחוד בעלמא, ולכן כשסגור צמנעול הוי כיסור. וע"ש צ"ח ק"א דס"ד פ"ג שגם הגר"א הסכים צ"ח לצדרי כצ"מ דעל כרחק כגירסתה שם אין זה יסוד, ושדצ"ח כצ"מ נכונים ומוכרחים בתשו' הג"ל בדולאי גם בלא סגור צמנעול מקרי יחוד.

וכן בבית שלמה (מסקאלה) ארי"ה ח"א סי' מ"ה, מצואר דכל שהדלת סגורה אף שאניח נעולה צמנעול לא מוכי, שהציב לענין יחוד, דנראה דכל שאינו פתוח לגמרי לא מקרי פתוח צלשון הש"ס, וראי' לזה מפ"ק דש"ח דף ו' פ"א, גבי אסקופה משמח צ" רשויות פתח פתוח כלפנים פתח נעול כלחון, והתם מצואר דדוקא פתוח לגמרי צעין, אבל כל שהפתח מוגף אף שאינו נעול הוא כלחון, ועי' באחרונים צו"ט ארי"ה סוס"י שמי", ועוד ראי' יותר ברורה מהא דמיידי הש"ס צמח דוכתי הא דאמר ר"י אמר שמואל שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולין שנאמר ושחטו פתח אוהל מועד צומן שפתח ההיכל פתוח ולא צומן שהוא נעול, ועי' ברש"י וצחים דל"י צ"ח צומן, ושם בצחים קאמרה הגמ' פשיטא מוגף כנעול דמי פ"ש, וכיוון דע"כ לא מקרי פתוח, ועי' צירושלמי כתובות ובתשו' הרשב"א [הכ"ל] וברד"ז ארי"ה סי' קכ"ז [ה"ל ח"א סי' קכ"א] ונ"י, ועי' צמח"פ שם.

גם בהגהות הר"ל לקדושין דפ"א ח' כתב דכן עיקר דפ"פ פ"ה פתוח ממש שהעובדים צרי"ה רואין הנעשה שם ע"ש. וכן בגמח צכס"ח סוס"י ו"א כתב צו"ד, דצ"ח לר"ה כל הטעם הוא משום דמירתחי שלא יראו אותם אחרים דרך העצרתם מהפתח עסקים בעצירה. וכ"כ קלח מדצ"ח האפי' צו"ט צסק"כ פ"ש.

(*) עי' ערוך בהערה לדברי הבנין ציון ודלחן.

(**) לפיכך בבי' סי' י"א הגירסא כנוסחא דידן בתשו' הרשב"א, וכן העיר בערך ש.

(***) משמע קצת דהבין שמוה נמי מוכיח תב"מ דט"ס ברשב"א, דהא

כפ"ס לחצר אפי' פתוח לגמרי אינו מותר, (עכ"ל לדעתה ע"י באות ו') ואיך כתב הרשב"א, בנדונו שה"י החדר בחצר, שאין כאן משום יחוד, וצ"ח דט"ס חז"א, ועי' השיב הב"י דחצר כזה שבוודאי מצינו פ"ס, והיינו דמסיים הב"י ע"פ ש"א צ"ח להגיה ברשב"א.

אוצר

סיק לה אות ב-ג

הפוסקים

דקאמר בנשים בחוץ ואנשים מבפנים חוששין ליחוד, היינו חששא בעלמא לכתחילה ומדרבנן, וכ"מ מדלא קאמר אסור, וזכרנו להרמב"ם דמייירי בשפירש אחד מהאנשים לחוץ הנשים, וזכרנו ה"ל למימר דאסור***, אע"כ רק חששא לכתחילה הוא, והא דקאמר בגמ' הסם דכיון דרב כהנא אמר הכי וצמתותא חני איפכא חנן נעביד לחומרא, אף דהוי רק פלוגתא בחששא דרבנן, י"ל משום דאין עושין ספק [איסור] דרבנן צידים, וכ"כ כשנכנסין באופן זה הרי עושין ספק צידים, והירושלמי נמי הכי ס"ל דאמר מוגף לריכה, דהוי ספק ואין עושין ספק דרבנן צידים, והרשב"א צידונו מייירי דכבר נכנסה האשה לחדר הכתב, ולא היו הדלתות מוגפין, רק העכו"ם הגיפו הדלתות והאשה לא עשתה כלום, דזה קאמר דאין זה יחוד, כיון דכבר נעשה הספק הוי ספיקא דרבנן ולקולא, ומכ"ש דה"י יחוד מגוי א' דבזה ודאי ליכא איסור דאורייתא, ולכן נמי קאמר הגמ' פתח פתוח לרי"ה אין חוששין כ"י [היינו פתוח לגמרי], לומר דבטה"ג מותר להתיחד גם לכתחילה, משא"כ במוגף אף דלא נסגר במגעול הוי ספק וכירושלמי, ואין עושין ספק צידים.

ועפ"י חוסיף, דלפמ"ש הבית מאיר צויד"י סי' קכ"ב דאין מתירין שום ס"ס או ספק דרבנן לכתחילה [כלומר לא רק שאין עושין ספק איסור דרבנן, אלא גם אין מתירין, והיינו דבכלי שכבר נעשה הספק איסור דרבנן, מ"מ אסור להשתמש בו לכתחילה] רק בשעת הדחק דחשוב כדועד, כ"כ אפי' ה"י אחד צבית ונכנסה אשה והגיפה הדלת ולא סגרה, אף דהספק כבר נעשה, והספק הוא השתא אם חייב לפתוח הדלת או ללכת, [לכאורה לרי"ה להיות לקולא], מ"מ אם אינו שעת הדחק, לרי"ה לפתוח הדלת, וגם הפנ"י בצרכות דיי"ב ז' כתב דזה דספק דרבנן לקולא היינו דוקא צמדי דאית ז"י פסידא או טרחה יתירא אם נעביד לחומרא ע"ש, ומ"מ לכתחילה לא יכנסו א"ש ואשה צבית וליגוף הדלת (אף בשעת הדחק כגון בחורף דהכל חולים אלל לניה) דזה חשוב עושה ספק צידים, ואפי' במקום פסידא אין לעשות, וכמ"ש המג"א בסי' חס"ז סוסק"ב נומהרש"ד"ם ומהר"י"ע לענין ס"ס כ"י, וע"ע במהר"י"ע ח"ב צויד"י סי' ז' דמבואר להדיא דגם באיסור דרבנן ובמקום פסידא אין לעשות ספק לכתחילה כ"י****.

ג. אם מהני פתח פתוח לר"ה בלידה. עכ"ל סק"ט מ"ש מהכנה"ג [הגה"ע אות י'] שמחלק בין חלי שעה בלידה דמותר, לבין ז' או ג' שעות דאסור, דאז צריך אדם מלאים צביתם כ"י. וכ"ה בחכמת אדם כלל קכ"ו סי' ז', ובקנאות ע"י

אחר ז' והגיפו הדלתות, וזכר הרמ"א: במגעול, משמע דאפי' הגפה במגעול ל"ה כיוור עד שיכנסו זכר"י, ומינה דהגפה בלא מגעול אפי' יחוד לא הוי, וזהו החילוק שבין כיוור דנאסרת ליחוד שאינה נאסרת, שהגפה במגעול הוי יחוד, וכשגם נכנסו זכר"י הוי כיוור, אבל בלא מגעול אפי' יחוד לא הוי, וכ"כ הרשב"א* כ"י, ואף שהב"מ הגיה בדבריו כ"י והגרע"א הסכים, הא צ"ל כהצ דהרד"ב העתיק דבריו ולא כתב שהוא ע"ה, וגם למשמע דהרד"ב מוכיח עמו כ"י.

והוסיף שם וצדע"ב ע"ה, ועוד אני חומר דאף להב"מ והגרע"א שכתבו דאפי' כשאינו סגור במגעול הוי יחוד, י"ל דזהו דוקא במקומות שכולם יושבים בצביתם פתוחים ולא יסגרום רק בצביתם איש ואשתו יחד לדבר שחשאי, אז גם הסגירה בלא מגעול מקרי יחוד, אחרי שאין דרך לסגור הדלת וזה סגר, חשבונו יחוד כזה לדבר עזירה, אבל במקומותינו צו"ה שכולם יושבים צבתי חלונות לכאור להם, וכל היום יושבים ודלתותיהם סגורות בלא מגעול, מודו דלא חשיב יחוד עד שיהי' סגור במגעול, דא"כ לא נמלא בר ובה ישראל שאינם נכשלים באיסור יחוד, וע"י אנו סומכין להתיחד עם אשה אפי' כשאין בעלה צעיר או צעטיה, אפי' צבית סגור כל שאינו נעול במגעול.

וע"י בדבר הלכה (לר"ה קלח"ק) סי' כ"ו שכתב, דמה שדייק הב"מ הג"ל מהגמ' דפתח פתוח היינו ממש, י"ל דהיינו צימי הגמרא שלא ה"י מנהגם ליכנס לבית חבירו שלא ברשות, והיינו משום נתיעות, ע"י פסחים דק"י"ב אל תכנס לביתך פתחם כ"ש לבית חבירך, ממילא ה"י חשש יחוד כשהדלת סתומה גם כשאינה נעולה, ומשום דלא מירתתי שמה יבוא פתחם אח"כ איש לביתו, משא"כ צו"ה שנתנה המנהג ונכנסין שלא ברשות, ע"י רש"י פ"ג דצ"ק אות י"ב, ממילא לא הוי יחוד כשאין הדלת נעולה במגעול.

ויש שחילק בזה בין לכתחילה לבדיעבד, שאם נסגרה הדלת א"ל לפתוח, וגם זה דוקא בשעת הדחק. בערך שי כאן אחר שהציא מהפ"ת דמהרד"ב מוכח דהגירסא בהרשב"א היא כהנוסחא דלפנינו, והוסיף שכי"ה גם צ"י סי' י"א, דגם כשהדלת סגורה בלא מגעול ל"ה יחוד, כתב, דמלכד שקשה מסוגיות הגמ' שהציא הב"מ הג"ל, יש לדקדק מה ראי' מייחוי הרשב"א מהירוש'**, דלדברא הא אמר שם, מוגף לריכה, דהיינו דהוי ספק (וכמ"ש המ"י שם) ואין נתיור, לכן נראה דס"ל להרשב"א דאפי' חת"ל דיחוד כזה אסור, אינו מד"ס, כיון דמירתת שמה יכנס אחר, וכדמייחוי ראי' משלהי ע"י דמתירין צו"ה כה"ג, והש"ס בקדושין

(י) כאן כתב עוד ודעת הרשב"א זה שאמרו בית פתוח לרי"ה אין בו משום יחוד, ס"י שפתח שלו מצד ר"ה להכנס משם, ומ"מ הוא נעול במגעול כ"י, ואין להקשות אם נעול במגעול, כי פתוח לרי"ה מאי הוי ומ"ס ל"ה יחוד כיון דאין דרך להכנס שם, ד"ל כיון דפתוח לרי"ה מסתמי דלמא אתו לדפוק על הדלת, ואם יבוא לבעול לא יכול לפתוח מיד וירגישו בזה ע"ש. [ודבריו צ"ב טובא, דהא הרשב"א בתשו' שם כתב דכל שאינו במגעול ירא הוא שמה יכנס אחר, ומשמע הא אם סגור במגעול הוי יחוד בכל ענין, וגם עצם הסברה דמשום שאינו יכול לפתוח, ירגישו תיכף, אינה מוכרחת, דאף שמצינו כהני גזנא לענין בעלה בעיר, עסקליא אות ג' מהבי"א וע"ה, היינו משום דהתם יש לו להבעל רשות ליכנס לביתו, ולכן מתירת האשה שידפוק באמצע, אבל הכא בסתם אנשים ל"ש זה, ולעצם חדושו, הנה נראה שדחקו לומר כן משום דמאי איריא דוקא פתוח לרשות הרבים, אפי' פתוח לחצר וכדומה, נמי אם אינו נעול במגעול הלא מתירא שיכנס אדם לשם, ולזה מחדש דבר"ה מהני אפי' נעול, מיהו עפ"מ"ש בהנין ציון דלעיל דהא דנקט ר"ה משום דהוי מילתא פסיקא דהתם תמיד שכיחי אינשי ומתיראים כ"י, א"כ לק"מ וליכא שום ראי' על זה].

(**) ע"י בדברי הרשב"א שבסק"א אות ו'.

(**) בציץ אליעזר ח"ו ע"י קצ"ו העיר על זה, דברמב"ם פכ"ב דאסור"ב ה"ח ובשר"ע לעיל סעיף ו' כתוב באמת בלשון "אסורים" משום יחוד, והיינו משום דמייירי כשפירשה או פירש, ולי"ש לשון חוששין, משום דסביר דהוי איסור גמור, ודלא כד"ל הערך ש"י, ורק בסור כתוב בלשון "חוששין" משום יחוד, אף דג"כ מפרש כשכבר פירשו, ויש מקום לדקדוקו של הערך ש"י, אבל לא מלשון הרמב"ם והשר"ע, וי"ל דלדידהו הוי איסור ממש.

(****) וע"ש שהוסיף, ועוד דמבואר צויד"י סי' קכ"ט סעיף א' בהמה, דלכתחילה אין לסמוך אסעמא דמירתת, אך הרשב"א שהוכיח להחיר יחוד באין הדלת סתורה מעוכבא דגמ' בע"י גבי י"ג, עכצ"ל דסובר דגם לכתחילה מותר, ועש"י צויד"י סי' קי"ח סק"ב, ברם נראה לפמ"ש בשר"ע שם סעיף א' בהגה דעכו"ם מירתת טפי מישראל, דמירתת דישאל בעל היין חושדו ויבוא לראות, א"כ הא דע"י שאני, אבל לענין יחוד בישראל אינו מירתת כ"כ, דסובר שאינו חשוד בעיני ישראל ולא יבוא לראותו, ולכן באנשים מבפנים ונשים בחוץ חוששין ליחוד.

(*) נראה דכוונתו בזה דצ"ל דכן מיידי הא דס"ס לר"ה שבגמ'.

אוצר

סיק לה אות ה-ו

הפוסקים

כיון שאי אפשר לידע צפנים בשעת פתיחת שער החצר יוכל להיות שנכנסין לחצר בלי שירגישו צבית ע"י זה הרי הפתוח לחצר גופי כפתוח לר"ה, וכמו דקו"ל לגבי יין נסך וכדומה שצו"ל ונכנס כל שלא הפליג ואין ידוע עכ"פ שהפליג הרי זה כשומר צבית בן כוח צוה, ומדת חסידות יש עכ"פ צוה שיכיר הדלתות פתוחות ממעט, וללע"ע.

ובשהחדר הוא בעליה, הסתפק בהכמת אדם כלל קציו דין ז'. ובגמ"ג הגב"ע א"ח י"א, הביא חש"י כת"י משני רבנים, דהא דפ"פ לר"ה אין חוששין משום יחוד דוקא צבית אחד אבל צב' צבית תחתית ושלישית יש לחוש ליחוד. וכתבנו צאפי זוטרי סק"כ, והיסוף, כגון צבית שלוש שיש עליהם זה על זה, ודאי דאף אם היא פתוחה לר"ה, יש לחוש ליחוד, כי צביתם צעלי למעלה. אין היכר לבני ר"ה כלל ויכולים לעשות שריכות לבס ואין רואים, כי אין להם פחד שצני ר"ה יבקעו למעלה שאין דרך להכנס לבית אחרים בלא רשות, ואפי' אם יעלו בסולם יכירו דריסת הרגל. וכן מפורש בגמ"ע דבס"פ שצ"ח הסמך ד"ה וחדר, והביא שם להבנה"ג. וע"ש לענין עליה ממיל עליה אחרת שדרים שם שנים. וע"י צבין ליון שצ"ח"א אות ו', דכשן שפ"פ לר"ה א"ל פתוח ממעט, ובג"י צעליה דלת כשא"ינה סגורה במעט, הוסיף, אבל בחדר שצעליה שייך יחוד אפי' בלא סגירת דלת כו'.

ובגמ"ע בבב"א ח"ב סי' י"א, נשאל בחדר שיש בו ג' או ד' שכנים, ודרות שם גם פנויות, אם יכול איש אחד להתיחד [ע"ס פנויה **] צבית אחד כיון שהפתח פתוח לחצר שבו רשות כל השכנים והיו כפ"פ לר"ה, או צעין דוקא ר"ה בשוק שרבים נמצאים בו, ובתצ דפ"ז עור א', דאם השכנים הדרים בחדר הם נשים פשוטא דלא חשיב ר"ה לב"ע להתיר להתיחד עם פנויה, כיון דאפי' היו צתוך הצבית עצמו אסור להתיחד עם נשים הרבה ***. וכ"ש צפ"פ לחצר שיש דרות צו בו, אכן אם השכנים הדרים בחדר הם אנשים כשרים, נראה לכאורה דחשיב כפתוח לר"ה כל שהם ג', דברי מסע"ב גמ"ר לה דכל שהם ג' חשיב רבנים, וכיון שאמרו צפ"ס וצפוסקאס סתם דכל שפתוח לר"ה אין צו משום יחוד, ודאי דכל שיש רשות לג' צני אדם דהם רבנים לעמוד שם חשיב ר"ה, והחצר יש צו רשות לכל השכנים הדרים שם, וא"ל ר"ה שצ"ח, ואפי' להראש"ד החולק עם הרמב"ם [צפ"ע מנזירות ה"ז] והל"ך שיכיר בג' במעמד א', ולא סגי ליה צביתם בחדר, הבא מודה דלא צעין שיכיר במעמד א', משום דהתם צעין שיכיר ראוי להסתפק צעליהם, אבל הבא שכל העם הוא משום דמרתחי שלא יראו אותם אחרים עוסקים בעצירה דרך עצרם מהפתח, כל שיש רשות לאחרים לעבור דרך שם מרתחי, ואף שלא יהיו במעמד א'.

והוסיף, מיהו כ"ז להסוברים דאשה מתיחדת עם צ' אנשים כשרים, בצע"פ ה', לכן כל שיש בחדר ג' אנשים כשרים הו"ל פתוח לר"ה ואין צו משום יחוד משום דמסתפי שמה א' מהם יראו אותם, אבל להרמב"ם והש"ע שם דאסור לה להתיחד אפי' עם אנשים הרבה א"כ אשתו של א' מהם שם, דלפ"ז י"ע על עיקר הדיון דפ"פ לר"ה, כיון דאפי' היו כלם שם צבית א' אסור להתיחד משום דמסתפי זה על זה, וא"כ ליכא פחד מרבים העוצרים שיראו אותם, וז"ל דהיתר דפ"פ לר"ה הוא משום דמסתפי דיעברו איש ואשתו עמו דצוה לא שייך דיחפו ויקלקלו עמה, וכמ"ש הב"י לדעת הרמב"ם [וכמובא בצ"ח"א], לפ"ז גם בחדר שדרים שם איש ואשתו צ' וג' צעלי צבית ומלווין שם בחדר [רק א'ז] מותר להתיחד עם הפנויה, דמסתפי מהשכנים, דכיון שהם לא יוכלו לקלקל דנשותיהם משמרות אותם ויגלו סודם, אבל י"ל עוד, דהא דאסרי הרמב"ם והש"ע יחוד עם אנשים הרבה, היינו דוקא משום שכולם כבר צבית יש לחשש שיקלקלו, או שלכל הפתוחות יפייסם שלא יגלו סוד, אבל צפ"פ לר"ה מפחד שמה יראה אדם הממנהר לדרבו שאינו מותרת ואלו לקלקל, וגם לא יוכל לפייסו שיחפה עליו, ולזה ממעט ולא עבדי

(*) ברם אם כונת הבית מאיר דפתוח לחצר הוי כפתוח לר"ה הרי תיבת "פתוח" שכתב גבי חצר מיוחדת לגמרי, דה"ל לכתוב: "פונה (א"י: פתוח) לר"ה או לחצר", מדכתב עוד פעם פתוח במיוחד גבי חצר, הרי משמע כוונתו הבין ציון דחתי מדיק הב"ה, דוקא פתוח ודוקא לחצר. (** ע"פ דבריו דלהלן, וע"י נוסח השאלה בנ"ד בשער יוסף דבסמור. (***) ע"י בסעיף ה' ד"א דע"ג נשים מותר להתיחד.

וכן שאי אפשר לידע צפנים בשעת פתיחת שער החצר יוכל להיות שנכנסין לחצר בלי שירגישו צבית ע"י זה הרי הפתוח לחצר גופי כפתוח לר"ה, וכמו דקו"ל לגבי יין נסך וכדומה שצו"ל ונכנס כל שלא הפליג ואין ידוע עכ"פ שהפליג הרי זה כשומר צבית בן כוח צוה, ומדת חסידות יש עכ"פ צוה שיכיר הדלתות פתוחות ממעט, וללע"ע.

ובשהחדר הוא בעליה, הסתפק בהכמת אדם כלל קציו דין ז'. ובגמ"ג הגב"ע א"ח י"א, הביא חש"י כת"י משני רבנים, דהא דפ"פ לר"ה אין חוששין משום יחוד דוקא צבית אחד אבל צב' צבית תחתית ושלישית יש לחוש ליחוד. וכתבנו צאפי זוטרי סק"כ, והיסוף, כגון צבית שלוש שיש עליהם זה על זה, ודאי דאף אם היא פתוחה לר"ה, יש לחוש ליחוד, כי צביתם צעלי למעלה. אין היכר לבני ר"ה כלל ויכולים לעשות שריכות לבס ואין רואים, כי אין להם פחד שצני ר"ה יבקעו למעלה שאין דרך להכנס לבית אחרים בלא רשות, ואפי' אם יעלו בסולם יכירו דריסת הרגל. וכן מפורש בגמ"ע דבס"פ שצ"ח הסמך ד"ה וחדר, והביא שם להבנה"ג. וע"ש לענין עליה ממיל עליה אחרת שדרים שם שנים. וע"י צבין ליון שצ"ח"א אות ו', דכשן שפ"פ לר"ה א"ל פתוח ממעט, ובג"י צעליה דלת כשא"ינה סגורה במעט, הוסיף, אבל בחדר שצעליה שייך יחוד אפי' בלא סגירת דלת כו'.

ו. אם בית הפתוח לחצר שגרים בו שכנים הוי כפתוח לר"ה. עפ"ה סק"י שהכמת אדם הסתפק בחדר שיש שם ג' צני אדם דנהפז ר"ה לעומתה אם ה"ה לענין יחוד. ובצ"ח"א שם סי' י"ה הוסיף, דלכאורה משמע דדוקא פתוח לר"ה ממש קאמר, אבל בפתוח לחצר לא מהני, שהרי אפי' מצוי חשיב מקום סתירה ור"ה לענין עומתה כדאיתא בערכות פ"ו מ"ד, ועוד שהרי אפי' אנשים מנחון ונשים מצפנים לא מהני וכן אפי"ה, דחיישין שמה ילא או יכנס אחד לבית הנשים [וכדפרש"י שם צקדושין דפ"א], ומשמע לכאורה דר"ל אף שאין הפתח שצביתם נעול, אף ד"ל דמ"ש רש"י [אל"כא דמתניתא] ואם ילא א' מהם אין זה יחוד דמסתפי שמה ילא א' מהן אחריו, ר"ל שיראה לאלה וימלא הפתח נעול, מ"מ פשטא דלשנא משמע שאפי' הפתח פתוח אסור, ומהא דאמר רב יוסף שקולי דרגא מתחתי צביו משמע לכאורה דאם דר צעליה לא מהני פתח פתוח עכ"פ אם פתוח לחצר, אם לא שנאמר דרב יוסף ה"ו דר יחידי בחדר, וז"ל.

ועיין בדברי הב"מ המובא בלות צ', דמדיוק מדאמרין פ"פ לר"ה, משמע דפתח סתום אפי' אינו נעול הפונה לר"ה או פתוח לחצר כו' הוי יחוד. ובצבין ליון המובא שם בצבין דר"ל דפתוח לחצר אפי' פתוח ממעט לא מהני, וע"כ כתב, דאין לדיוק בן מהגמ', משום דהא בכל תלוי אם מתיראים אם יכנס אדם שם כו', ובחדר תלוי לפי ענין הדיוקים פעמים מתיראים ופעמים לא, מש"ה נקטת הגמ' מילתא פסיקתא פתוח לר"ה, דצוה תמיד מתיראים, וליכא יחוד כו', ובחדר המטרה שצבין הרש"א (הג" שם) ה"ו פתוח ליוזאים ונכנסים כו', ומוכח שה"י אפשר לאחרים לבוא לשם [בחדר החקירה] אם תזעק, לכן כתב שאין יחוד בלא סגירת הדלת [במעט] שמתירא שמה יכנס אדם אפי' בלא צרעות, ואפי' לא תזעק כו'. והביא להצבין ליון במהרש"ם ח"ב במפתחות לסי' ע"ז, ע"ש. וכן בצבין בדברי הב"מ, ציטביל עבדי דלהלן. וע"י צ"ח אליעזר ח"ו ע"י ק"ה שפקפק במ"ש הב"י דעת הב"מ דפתוח לחצר איכא יחוד, הא אדרבא כותב ד"פתח סתום אפי' נעול והוא פונה לר"ה או פתוח לחצר כו', הרי למדמה ר"ה וחדר אהדדי, וצ"עיקר קאמר דפתח סתום אפי' אינו נעול הוא דלא מהני לא לר"ה ולא לחצר, דון מיהא הא

אוצר

סיק לה איתו

הפוסקים

ובכתב צניח חליעור ח"י עמ' קצ"ח טור צ', דהא דהנחצ"כ לא הזכיר "כלל בעולה" דהביתר הוא גם משום דמירי בפטיות, משמע דדעתו להקל כד"ג גס כשיש נשואות ואפילו אין צענין צעיר כ"ו והיונו משום דרך לחי' הב' הדגיש הירוף משום דבן פטיות, ובגראח ללא פסיקא לי כתי' זה, (ומש"ה לא הזכיר צסיכוס עוד פרטים שילא לו לפי תי' צ' כ"ו), לכן סובר דל"ל לירוף דפניות, ואדרבא מברא"י שמוסיף מזה דסוכה, מוכח צדיא להקל אפי' בנשואות, דהא הכס מירי בכל שביא ח"א. והוסיף, שכן מחבאר מתוך החש"י, שכתב, דהביתר כשפתוח לחצר שדרים שם איש ואשתו הוא צמ"ש מפ"פ לר"ב, וסגמ' והפוס' נקטו ר"ה לרבותא, אפי' שאינו מלוי שם איש ואשתו כ"ו, וא"כ י"ל, דכס' דפ"פ לר"ה הביתר הוא לא רק בפניות, דסתמא דגמ' והשו"ע הוא להחיר בכל גווני, א"כ ה"ה (ולבנחצ"כ הוא מצ"ש) בפתוח לחצר דשרי בכל גווני, וע"ש צעמ' קצ"י מה שהעיר על הוכחה החכ"א ה"ל מהא דפנים ותון לאיסורא, ד"ל דהתם גריעה כ"ו, ע"ש שהאר"י, וצעמ' קצ"י כתב דלפי הריעצ"א צסוגיא שם אדרבא יש להוכיח לביתר בפתוח לחצר כ"ו, [וכמ"ש גם בשער יוסף דבסמוך].

ובשער יוסף בחש"י שבסוף הספר סי' ד' ז' צ"ח ג"כ, צחצ' שדרים צ' פטיות גם איש ואשתו מכו' שיתידח איש עם פמיה הדרכ' צלותו חל' שפתח הבית פתוח לחצר, ואחר שהביא בסוף דף ז' ג"כ מהצ"י ה"ל דאיש ואשתו כ"ו שמורה לאחריו, וכתב דלפ"ז כמו דמכני פ"פ לר"ה משום דמסתפי מהעצבים צ"ה, ה"ל מסתפי מליש ואשתו שצחצ'ר, הוסיף, דלכתי' יש לזון דדילמא שאני ר"ה דשכתי רבים בעצבים אימת רבים עליהם שיסכלו למעשה, משא"כ צ"ד דמסתפי רק מליש ואשתו אימור לא עברי ולא חזו מעשיהם, ויש [לכאור'ה] ראי' לחילוק זה, מהא דאנשים מצפנים ונשים מצפנים ו' דאסור משום יחוד כ"ו, ולא שרינן משום דמסתפי דלמא נפיק אחד מצפנים, כמו צפ"פ לר"ה, ועל כרחק משום דדוקא צפ"פ לר"ה שרינן משום אימת הרבים כ"ל, צ"ח הא ציאר מורי [בנחצ"כ' ה"ל] דעמ' היתר דפ"פ לר"ה משום שלא היו שם מקודם צידח כ"ו, וצ"ח חילוק גם מהא דפנים ותון משום דשם היו האנשים מחזיקים בצית אחד צידח חיישינן שיחפו כולם או יפייסם עכ"פ אח"כ שלא יגלו כ"ו ** א"כ כיון דיש לנו טעם טוב לחלק מהא דר"ה ואין לר"י לחלק דהוא משום דשכתי רבים עוצבים ושבים, א"כ י"ל דגם צ"ד דאיכא איש ואשתו צחצ'ר מירתתו.

והוסיף להביא ראי' דאין לדחות דשאני ר"ה, דהא חזין דמחיתתא דהתם צקדושין דפ"א ח' סצ"ח צלמח דאנשים מצפנים ונשים מצפנים שריא, ומכאן טעמא גופא דמירתת שמה נפיק חד מצפנים וכו"ל כפ"פ לר"ה, וכדפי' שם הריעצ"א להמתניתא כ"ש, ואפי' דקיי"ל כרצ כהנא דאסר, כר כחצני טעם

אנשים לאו כשרים יצאו [עסק"כ] ושייך טעמא דיתפתו או דמפייסו לה, אבל רב כהנא הא סובר דעם ב' כשרים סתם גמי מותר היחוד, וכמ"ש הרשב"א והר"י, ולהרמב"ם צריך לפרש דקאי רב כהנא אמתניתא דמותרה עכ"פ ב' כשרים כדחב"ב, וא"כ לא שייך לומר דמתפתי או דמפייסי, דהא מותרת להתידח עמהם, וא"כ למה אסר רב כהנא בדפירש א' לחזן הא מירתת דלמא נפיק חד מצפנים [ושובר צ"ל דמחד לא מירתת], ונראה לומר קרוב לחילוק מורי, דסובר ר"ב דהא דמותר עם ב' כשרים ומטעמא דאחד בוש מחבירו, היינו כששניהם יושבים כאחד, אבל בפירש אחי' בין הנשים הוא לבדו אינו בוש ועבדי איסורא ולא מירתת שמה יצא אחד מבפניה דסבר דלמא לא נפיק, וא"כ נפיק כי חזי ל' דעבדי איסורא גם הוא כמורה יונה, [ויצא דעבירה תקיף ואינו מניחו לחוש לכולי האי, מדברין להלן] ולשמא יצאו שנים כולי האי לית.

עצ"י*, ולטעם זה [הצ'] כל שמו"ים השכנים צצתיבס טף שאין נשתיבס עמהם, שרי להתיחד משום דמסתפי שמה יראו אותם השכנים והם הולכים לדרכם ולא יהי' להם שבות לקלקל או לפייסם שלא יגלו סודם, ועוד יש להקל לפי טעם זה אפי' כשאין השכנים מלויים צחצ'ר, משום דמירתת שמה יצאו לצתיבס פתע פחאס, דומיא דר"ה ללא צעין שיהיו מלויים שם צלוחת שעה, אלא כל שהוא ר"ה מסתפי שמה יעצור שם אחד, ובהיתר דעלה צעיר דמסתפי שמה יצוא פחאס, ואדרבא טפי יש להקל כשאנשים מלויים צחצ'ר, משום דצמלויים אפשר להם לפייסם קודם מעשה כ"ו, משא"כ צלונים מלויים דמסתפי כ"ל, וכ"ש אם הגשים הנשואות שצעליהן צעיר מלויים צחצ'ר, דאין לחוש משום יחוד, דהא הנשואות מירתתו מצעליהן ולא חזני, וממילא מסתפי מהם שיגלו, וכסצ"ח הצ"י ה"ל.

ועפ"י כתב, דכיון דיתיד פטיו הוא מדרבנן אית לן למחל לקולא, ולומר כעמ' הצ', דמותר להתיחד בפתוח לחצר שדרים צ' שכנים אף שאינם מלויים צצתיבס, משום דמירתת מהם שיצאו פחאס, וגם מהגשים הנשואות שצעליהן צעיר וכו' וכ"ל, וברובא להחמיר גם צ"ח, ולומר כהטעם הראשון דפ"פ לר"ה הביתר הוא משום דמסתפי שיעצור איש ואשתו עמו כ"ו, ויסבור דגם צלחה שצעלה צעיר יש ליסור להתיחד וכדעת קצ' פוסקים [שצסק"ל אית ח'], מ"מ כל שיש שם שכן אחד צחצ'ר מלוי עם אשתו שם דמסתפיה, שרי להתיחד עם הפטיו צצית הפתוח לחצר כמו צפתוח לר"ה כ"ו, והש"ס והפוסקים נקטו היתר פ"פ לר"ה, לרבותא דאפי' שאינו מלוי שם איש ואשתו, כיון שהוא ר"ה שצוק מסתפי שמה יעצור משם איש ואשתו כ"ו, וכ"ש צפ"פ לחצר שמלוי שם איש ואשתו דודאי מסתפי.

ומסיק, כלל בעולה דאם אין דרים צחצ'ר אלא נשים, אסור להתיחד שם צפ"פ לחצר משום דמאח נשים כחד דמין ולא הוי כר"ה לענין יחוד לכ"ע, וכשדרים שם אנשים כשרים שלא הוחזקו לפריית ומלויים שם צחצ'ר עם נשתיבס יש להחיר שם צפתח פתוח לחצר כמו צפתוח לר"ה לכ"ע, ובשכן אחד המלוי שם עם אשתו די להחיר, משום דמסתפי דהאיש ואשתו יגלו סודם אם יראו אותם, וכשאין מלויים האנשים צחצ'ר, כי אם הגשים הנשואות לצעליהן צעיר יש לצדד להקל, וע"י נראה שסמכו העולם להקל צפתח פתוח לחצר, ואין מדקדקים שיהיו מלויים השכנים צחצ'ר, ומיכו טוב להחמיר צ"ח דקדקן שיהא מלוי שכן אחד עם אשתו צחצ'ר ותו ליכא חשש יחוד לפע"ד לכ"ע, וע"י צסוכה דכ"ד צ' צפרש"י ד"ה משום יחוד, דמוכח מדבריו דדוקא משום דהסוכה עשויה על הגג הוא דאיכא משום יחוד אצל צחצ'ר ליכא משום יחוד, כ"ז כתבתי לא להלכה אלא עד שיסכימו הרבנים המו'.

(*) ובשער יוסף בחש"י שבסוף הספר סי' ד' הביא דבריו אלו, וכתב ד"ל דטעם פ"פ לר"ה דשרי משום דמסתפי שמה יעברו ג' אנשים וג' נשים כאחד [דבכ"ג מותר היחוד לכ"ע כבסעיף ו'] דודאי לא יזנו ומבלו סודם. וע"ש שהעיר ע"י ועל תי' א' של הנחב"ס דהוא משום דמסתפי דיעברו איש ואשה, מהא דבסוכה דכ"ה ב' גבי חתן אמרינן דכיון דשכתי אינשי דנפקי ועיילי ל"ה יחוד, ומדלא אמר דשכתי רבים או דשכתי איש ואשתו, משמע דגם באנשים בלבד ליכא יחוד, ולכן נראה יותר החילוק ה"י של הנחב"ס. [מיהו צ"ע דמפ' אינשי רק על גברים, ולא במשמעות הסתמית דכולל ב' המינים דאנשים, וכ"ש גבי חתן וכלה ושושביני דהתם דשכתי הגי והגי, וממילא ל"ה תיובתא לטעמו בהיתר דפ"פ לר"ה].

(**) והוסיף שם, ואף דחילוק זה לא א"ש אלא להרמב"ם וסיעתו דסתם

הפוסקים

סיק לה אית וי

אוצר

לר"י לא מהכי כה"ג, וה"ט משום שאין יכולים לראות מהפחה מה שעושים למעלה, וה"כ בחזר, וכדכתיבנא. וע"ש בזה הכ"ל בדברי הב"ח והבנין ליון.

ובשמואל העליה יש עליה עם שכנים, וחלונות פתוחים זה מול זה, באופן שיכולים לראות כל הגעשה במקום מושבם, כתב ב"ן אליעזר ח"ו עמ' ר', דמדברי הנחבי"כ הכ"ל ושל האפי זוטרי [שנאות ה' ד"ה כשהחזר] שהדגישו הטעם דלא מהכי צעלים מפני שאין רואה והשכנים לא יכולים לראות דרך העברתם, הרי צדק זה שיכולים לראות, הו"ל שפיר כפ"פ לר"י ולחזר ונותר, דבה כתבו העור מקודש ומכרש"ס [שנאות ד'] דמותר בחלון לר"י אף דהגלת נעולה, א"כ ה"כ והוא הטעם שיש להחיר בצבון זה של חלונות מול חלונות גם צדקמה צ'.

ז. ובחדר הפתוח לבית. בטוב טעם ודעת מהדח"ל ח"א סי' ה' בד"ה והנה עתה, כתב, דביום כיון שפתח החדר פתוח למקום שיש ב"ח לא שייך יחוד, וכפ"פ לר"י*, אצל צלילה לא דלא מהכי צלילה פ"פ לר"י [וכנ"ל אות ג'], ואף דיש לחלק דשולמא צדית הפתוח לר"י א"כ צלילה דלא שכיחי רבים כלל בחזק, הוי כאלו עתה אין פ"פ לר"י, משא"כ צד"ז דסוף סוף יש ב"ח בחדר שמתחזק ופתח החדר ששוכבים צו פתוח לחדר שיש שם ב"ח, מ"מ נראה מ"ל הסבירא כיון שהם ישנים יש צו משום יחוד, דשולמא כשהרצה ישנים בחדר אחד לא נקרא יחוד כלל ואינו בכלל חקיקת חכמים, אצל כשהוא ואשה בחדר מיוחד שייך צו ענין יחוד דכרי הם מיוחדים בחדר צפ"ט, רק אם יש בחזק אנשים בראים אותם, א"כ הוי כמו שיש להם שמירה לכך מותר, אצל צלילה שב"ח ישנים וליכא שמירה, ובאמת הם בחדר צפ"ט, הוי בכלל יחוד שאסרו חז"ל. [ובשאלה שם מסופר שיטת בחדר שישינו שם צ' נערות], ועסקב"ה אות י"ג, מה שפקפק גם כשכלם בחדר א'. ועיי"ע בשיפול עבדי שנאות הקודם מ"ש צנודט בחדר שפתוח לחדר שישינו צו איש ואשתו.

לענין יחוד עם רופא בחדר שבמרפאה או בביתו. ציטיל עבדי ח"צ סי' י"ז, באשת כהן שזריכה להתרפאות מרופא עכ"ס צדית סגור לצדס, והרצ השואל אחר שהלך לזכר דלא נאסרה לצעלה הכהן משום יחוד זה, דהא לא הוי כנחשבה כ' דמלאכה נחמדה ויכולה לעבוד, ועוד טעמים, ומציא לכמה פוס' ושי"ע סי' ז', הוסיף, וידוע דכשיש לורך או שעת הדחק דינו כדועבד, וא"כ צד"ז שאינה חבושה ציד הרופא, וגם הרופא חייב פן יפסיד ממנו [אם יאסגרה] ודאי לא חיישין ליחוד כלל ואפי' להתחילתו**, כיון שיש לה לורך להתרפאות, והרד"ב ח"צ סי' תפ"א, לענין נשי כהנים שעושות אומנות צדית עכ"ס, כתב צ"ל הסניפים דליה יחוד, משום דהעב"ס לריך למלאכה הנשים ולא מרעי לחזקתו, וה"כ ודאי הרופא חייב דלא ליתרע חזקתו, ובפרט צד"ז דעושין מהמלכות על אונס, וגם צד"ז לא חיישין כ"מ הרד"ב שם שכי' לרוב השיעוה, ואמס צד"ז שיושבת עם הרופא מגולה באיבריה הפנימיים, לבאורה יש מקום לומר דיש לחוש יותר מיתוד לצד, ולא נסמך לחזקה, וגם דהרד"ב כ"כ רק לסניף, מיהו נראה הא [אפי'] צד"ז הקיעו רבנן כמה קולות כו', והרד"ב שם כתב כיון דהנשים אינם מתוודים לשם זנות וצנעויותיהו ערודי לית, וה"כ כיון שהרופא ערוד

טעם לחומרה דידה' ללחוחו טעם נמי א"ל רבים עוצרים ושבים וכנ"ל, וכיון דמהמחנותה שמעינן בפירוש דלא צעין רבים עוצרים ושבים, ויכולים אנו להשוות דעת רב כהנא עם המחנותה צד, אפוא פלוגתא לא מפסינן ולא שצקין פשיטותה דמתני' משום ספיקא דאית לן בדעת רב כהנא, ומעיקרא [דמילתא הרי] בכל דוכחא מתבצין על האמורה ממחני' וקו"ל כמתני', אלא דבה נקיע חז"י לחומרה משום חומרה דיתוד, וכעיי"ש רבינו יונה צ"י מי שמתו לענין תפילין חתם מראשותיו ואשתו עמו דמשום דיוק במלכות פסקין גם כאמורה ע"ש, וא"כ די לן שפסוק כהאמורה צד"ז שחולק בפירוש על הצרייתא, אצל צד' דשמעינן מהצרייתא דאין הטעם משום רבים כו', ויוליף כן גם צד"י, ויכולים לסמוך בשופי על הצרייתא, וא"כ ה"כ צד"ז יש להחיר כיון דיש איש ואשתו שם בחדר דמירתת מניניהו כנ"ל, עוד נראה להביא רא"י לג"ד, ממ"ש צד"ז סי' קל"א סעיף א' ישראל שעשה יינו עם עכ"ס צבארה וכו' אם דר ישראל באותה העיר, והצדית שהיון צו פתוח לר"י, מותר, וכתב הש"ך סק"ג צ"ס הצ"י והפרישה, דהיינו אפי' דר שם ישראל אחר, והוסיף, אצל דעת הרשב"א דאפי' בישראל זה, אם לבדו דר צעיר לא מהכי דאיתו מתורה מליכנס ומזויף, וצעין דוקא ישראלים רבים דרים שם כו' ע"ש, הרי דהתם דשריון צפ"פ לר"י, סגי להצ"י והפרישה בישראל אחד צל העיר כו', ולא אמרי' דהעכ"ס לא מירתת דאיתו לא עבר, ואפי' להרשב"א וסיעתו, שאני התם שהוא דר צעיר ואיתו לא עבר, אצל הכה בחדר אפשר דמורו דבחזר עבדי דאיתו וחלפי ועבדי ומירתתו, וע"ש צ"י קל"א דשרי אם ישראל דר באותו חזר כו', כלל העולה דיכול ישראל להתמוד עם פגיוה צפתה פתוח לחזר שאיש ואשתו דרים צד. ובישכיל עבדי ח"ד סי' ג', אחר שהביא להצ"מ הכ"ל צד"ה ועיין, דלא מהכי פ"פ לחזר, כתב, דלכאורה ה"י מקום לחלק דהיינו כשאין שם אנשים קבועים עוצרים ושבים, ולכן לא מירתת, אצל כשעושים קבועים שם מהכי, וכה"ג, ד"ז דצב"ב ואשתו ישנים בחדר א' ואיש ואשה משרתים ישנים בחדר צ', וצ' החדרים פתוחים זה עם זה, א"כ הצב"ב ואשתו הקבועים לא גריעו מעוצרים ושבים דצריה, אמנם החכ"א [שנחמילת האות] מסתפק רק כשי' ג' צ"ח בחדר כו', משמע דכשי' רק צ' כצ"ד, דליה ר"י אפי' לטומאה, נראה לבאורה דפשיטא לי' דלא מהכי, מיהו הצרי"י כתב [וכנ"ל גם צספרו שער יוסף] דבחזר דאיש ואשתו גרים שם מותר להתמוד עם הפנויות כשהצדית פתוח לחזר, לפ"ז נראה דספקו דהחכ"א רק צ' צ"ח, היינו כשאונס דרים שם בקציעות, דומיא דעוצרים ושבים דצריה, משא"כ הא דהצרי"י דאיש ואשתו דרים שם בקציעות, אף שאונס רק שנים עדיפי טפי מעוצרים ושבים, אלא ד"ל דכ"ז ציוס דכל עובר ושז יכול לראות צפנים משא"כ צלילה לא מהכי פ"פ לר"י כו' [בנאות ג'], א"כ אין מקום להחיר צד"ז גם כשהפתח פתוח לחדר דצב"ב ואשתו כל הלילה, דמסתמא המשרתים ישנים באפילה ובמחשך מעשיהם ואין לראות מה שעשה שם, וגם דהצב"ב ואשתו שקיעים צנייה ולא יכולים להרגיש צמה שמרתש שם, ועוד דמסתמא כיון דשניהם משרתים אלא צב"ב א', גויסי אהרדי, ואין מקום להחיר אפי' ציוס ופתוח לר"י.

וחדר בעליה הפתוח לחצר ששכנים גרים למטה. צנחפא בצספ הכ"ל אחר שכתב האופנים המועילים צדית פתוח לחזר, הוסיף, אכן אם הפנויה דרה למעלה והשכנים למטה, לא מהכי פ"פ לחזר משום דאין צעין שיוכל לראות צפתה דרך העברתו מה שעושים צדית, וכל שהיא דרה למעלה אינם יכולים לראות עד שיעלו למעלה, ומש"ה יש צו משום יחוד, ופשוט, וזה נלמד מדברי הב"ח [שנאות ה' צד"ה וכשהחזר, דגם] צפתה

(*) והא דמבאר בסעיף ו' דבחדרים פנימי וחיצון הוי יחוד, אף שבחזר ה"י ישנם רבים, ע"ש בספר בריה אף, שהאר"ך בבאור הסוגיא דפנים וחזן ושלפ"ז צ"ל דמירי התם כשהדלת ביניהם סתומה, [נראה דר"ל נעולה בלא סגירת פנצול], ואף דבסוף דחה ההוכחה דמירי שם כתבי, נראה דמ"י כך בלא הוכחה, אבל נדונו הא מירי כשהדלת פתוחה ממש בגיהם.

(**) ע"י ברישכ"א המובא בסק"י"ו אות ה'.

אוצר

סיק לה אות ז-ח

הפוסקים

ובציין אליעזר ח"ו סוף עמ' ר"ב אחר שהביא דברי הפוסקים דבפ"פ לר"ה מותר להתאחד גם בגם זה וגם צפריני [בבאור י"ג], כתב דלפ"ז נלפע"ד דיש להחיר לאשה להבדק אלל חפץ בחדר לבד, כשהדלת לא נעולה עם המפתח, אם צחון ממלאים בחדר ההמחנה ג' בני אדם או איש ואשתו עמו דאז ה"ל כפ"פ לר"ה [ובדעתו בלחץ הקדוש], וכן נחבאר דמשיב פתח פתוח גם כשהדלת סגורה אם לא נעולה במפתח, [ע"י בלחץ ב'] דלע"פ שהרופא צודק אותה גם בצברים הפנימיים מ"מ לא גרע ע"י"ז מנם זה ומפרון דג"כ מהני כשפתח פתוח לר"ה, דהמירחתי לשמא יפתח מי שהוא את הדלת, יש צמדת מה אפי' בכה"ג שהרופא צודק את האשה כמובן*. ובאות ו' כתב דיש לנרץ גם דעת הפוסקים [שצסק"ל אות ו'] דכשהחדר לא נעול לא ה"ל כלל בגדר יחוד**, והוסף, דלפ"י כשסוגר עם מנעול "יעל", מ"מ אם יש מפתח גם צדי אשת הרופא או צדי אחר, שיוכלו לפתוח הדלת בכל עת שירצו, אזי אפי' אם לא נמלאים כעת על המקום ג"כ מהני שלא יחשבו ליחוד [כמוצא בלחץ ב"ל ד"ה וצדלת, מהדורב"ש], ונחשב זה גם כיוצא ונכנס דמהני לענין יחוד, [ע"ש ברי"ה וכו'], ונוסף לכל לדידי היתיר ישנו ברופא גם היתר כללי נוסף, דחזקת דלא מרע אומנתה, שאם יתפסוהו צלקתו יעצורוהו מתפקידו, וכענין"ש הרדב"ז כ"י [כמוצא בשיטת עבדי הכ"ל], א"כ כ"ש ברופא דזכו מקצתו ממש לבדוק את החולה, ועפ"י רוב ביחודות, דודאי חזקת דמירחת מלהרע אומנתו ורחוק שיעשו עבירה, וא"ל דאם חדר המרפא נמלא צבית מוגרי רופא ומשפחתו, דבדלוי מותר ואפי' בסוגר הדלת במפתח, דככה"ג י"ל אשתו משמרתו, ואפי' בסוגר הדלת לא מהני אשתו צעיר [עסק"י אות ו'], מ"מ ככה"ג י"ל דמורו, דכל שנמלאת אחר בלחץ צבית משמרתו, דמירחת ממנה דתעקצב אחרי מעשיו.

ח. ע"ד יחוד בנשיעה במבוכית דרך ר"ה. כתב ברי"ה גרינוולד מפאפא בחדש שצטברת יו"ט ח"ו עמ' ג"ז, דנ"ל דהיו בכלל פתוח לר"ה דהא בכל מבוכית (עסק"י) יש חלונות שרואין מצחון הגעש בפנים, ודוקא צעיר דשכית עבדים ושבים גם צלילה, אבל אם נוסע חוץ לעיר או ברחובות הקטנים דלא שכיח שם בנ"א צלילה בשעה מאוחרת נראה דאסור, מיהו מ"ש הרב השואל להחיר מטעם דהממשלה מענישה על דבר שאינו בגון צדק, ושוערים משגיחים ע"י [וכנראה דר"ל דמה"ט יבא מותר גם מחוץ לעיר וכו' צ"ב], דהא ליתא, דהרי איסור יחוד אינו דוקא משום חשש אונס, אלא גם משום פתוי לדבר עבירה [עסק"י אות ו'], וע"ז כמזכיר אין מענישים [עסק"י אות ח' ב']. וכ"כ ברי"ה בענין משארתא שם בחדש צע"י כ"י. גם הרב מעלהים רל"י גרינוולד בחדש שם צע"י נ"ו היתיר מטעם הכ"ל, וגם דברחובות דולקים נרות החשמל, אבל במבוכות האפלות או מעיר לעיר צלילה מסתבר דשייך יחוד, ואפי' אם אין שם רק הנכס שעסוק בשתי ידיו להנכיג את המבוכית שלא יצא לידו סכנה

עקידת יצחק עמ' נ"ח שכתב דהעוסק ברפואה לנשים נקרא לבו גם בהן, וזהו שאמרו בסוף קדושין י' דברים נאמרו בגרע (אומן המקיז דם, רש"י) כ"י, וחשוד על העריות, ופרש"י מתוך שהנשים צריכות לו ועסקו עמהן, וע"ש שכתב דברופא אין להחיר מטעם דלא מרעי אומנתו, דכיון דהוי בעסקו עם הנשים, הרי בעסקו עם הנשים לא היתיר, אף דשייך סברא זו, (מיהו י"ל דשאני רופא שאומנתו הוא עפ"י ע"י יחוד, וכמ"ש הצ"ח הג"ל, משא"כ התם). וע"ש מ"ש היתר שיתלוה אחר תנוקת בת ז' עד ט', או אחת מהנשים המבוארות בסעיף י'.

** וע"ש בדברי הבנין ציון בדמקום שאין נכנסין בלא רשות, אפי' אין הדלת נעולה [במעויל] הוי יחוד כ"י.

עצוד צפולתו אפשר דל"ח לשום דבר, וע"י בכה"ל סי' רמ"ב צאשח כהן שנתחדש לרנוגה ע"י מו"מ או רפואות שיש לה אמתלה למח נתיחדה כ"י מאן דשרי לה בדעיבד כ"י לא מחי צידי כ"י, ע"ש, וא"כ צ"ד דהדבר נחזק יותר יכולים להחיר אפי' לכתחילה ובפרט אם הולכות נשים אחרות עמה לחצר הרופא, רק לבית הרפואה הוא דאין נכנסים עמה, ודאי ל"ח לאונס כלל, כיון דאימת הרבים עליו, והמחבר הסכים לדונה ולנמקוין, והאוסף, דאין לחוש מה שהיא מנוגה, דהא קו"ל דמותר למדעו צממה להכניס כ"י ול"ח להרהור, וכמ"ש צש"ע סכ"ג סע"ג, וה"ל מאחר דהוא עסוק במלאכתו לרבות מחלתה ודאי דלא יצא לידו הרהור, וה"ל כאיזה מנוגה, ומ"ש מטעם אימת המלכות, אף דככה"ט סי' ז' סק"מ והפ"ה סכ"ג סק"ג, הביאו ד' הפוס' להחמיר, מ"מ אכני לן לסקיף במקום נורץ גדול כזה, ומכ"ש דרבים עומדים צחון ויכולה לעזוב כ"י.

ושם צ"ח נשאל עוד ע"ז שהנשים טהרות לדרוש פתח הרופא ונכנסות עמו בחדר סגור לפני ולפנים, ציוס וצלילה, ולפעמים נעול גם במנעול, ובכמה מקומות פתח החצר אינו פתוח לר"ה. ואחר שהזכיר נמקו היתיר שצטברת הקודמת, כתב מחלילה דנ"ד שאני, דשם יש טורח גדול צדד מלך עם הרפואה כמבואר בשאלה, לזה העלינו להיתר אפי' באשת כהן, משא"כ כל כי הא דנ"ד אין שום הבה מלך הרפואה להסתתר, דאפשר להיות צ"י הסגר, שיצדקנה ע"י הפסק מחילה המעטפת וכו' צ"ב, ומחויי תיתי להחיר, אפי' באשת ישראל ורופא ישראל, וגם אין לחלק צ"ח בין בעלה צעיר או לא, דהא כתב הכה"ל [שצסק"ל] אות ג' דכשתן לה רשות ללכת לאיש א' לדבר אחר דבר סתם לא שייך צ"ח אימת בעלה, וגם אין לחלק אם נעול במנעול או לא, וכמ"ש הרשב"א [כמוצא שם אות ב'] דהא כתב ברי"ה דע"ש צרש"א כ"י, [מיהו ע"ש מ"ש הכ"ל דא"ל דע"ש צרש"א], והגם דאין אוסרים על היחוד, מ"מ לכתחילה הרי אסור להתיחד עם הערוה. אלא דהוסף, דאמנם יש מקום ללדד להחיר עפ"י"ש הרדב"ז כמזכר בחדש שצטברת הקודמת דלא מרעי לחצקתייהו כ"י וגם צלון לא חיישין כ"י, וגם אם כ"י מקום לחוש [לרלון] מ"מ הוא צעלנו לא יכין לעשות כדבר הזה, דאם יודע קלוגו, יצלו ממנו ואף א' לא יקרב לפתח ביתו ופסק לחותה, וכמו דאמרינן ג"י בעלה צעיר דל"ח ליחוד משום דאימת בעלה עליה, כ"י צ"ד משום דמירחת על פריסתו ל"ח ליחוד, ובפרט אם יש אנשים הצאים להתרפאות עומדים צחון, דודאי אינו מנסה כלל לדבר דבר וחזי דבר מענין זה כלל, שחושש פן לא תשמע לו ותצטק ותגלה קלוגו, ובפרט שמענישין ע"ז, ואפי' אם בשעה שנכנסה עמו לא היו אנשים צחון, מ"מ מאחר דמאזי וכוהו דבשעה זאת צאים אנשים לדרוש ברופא ומחכים עד בוא תורן, א"כ מוחש חייש [תמוד] שמא אנשים עומדים צחון ומירחת, ומ"מ מהיות טוב, טוב שחזר האשה שתתלוה חברתה עמה שחיה שומרת לה מצחון.

(*) וע"ש שדן עור, דאם בעלה (דהאשה הנבדקת) בעיר, יש להחיר גם בדלת נעולה כ"י, כיון דצ"ל דהרופא לא חשיב גם בנשים דאין לו קירבה מיוחדת אליהן רק מה שאומנתו מוקינתו כ"י, וא"כ מהני היתר בבעלה בעיר, וכמו כן יש להחיר כשאשת הרופא בעיר, להסוברים דאשתו בעיר גמי מהני [עסק"י אות ו'], מיהו ע"י בישיביל עבדי הנ"ל ברי"ה ושם מ"ש מהחכ"א דלא מהני בכה"ג בעלה בעיר, ויש להוסף, דאפי' לפ"מ שהעיר בציין אליעזר ע"ד החכ"א, כמובא שם בהע"י, דבלא אומר גם שיסגרו הדלת אכתי צ"ל דמועיל בעלה בעיר כ"י, ע"ש, מ"מ לענין בקור אצל הרופא, אפשר דגם בלא אומר שיסגרו הדלת אולי בסתמא הוי כאילו אמר, דהרבה מהרופאים נוהגים כ"י, וצ"ע. ומ"ש דלא חשוב גם בה, ע"י בסי זכרון

אוצר

סיק לה אות ח—

הפוסקים

דבש"ע סעיף ו' פסק בהרמז"ס ד"ח לשמא יפרוש. ואחר שצ"ח לר"י [שצ"ח א"י ד"ח וכחצ] דעוד לזכר אפילו צ"פ לר"ה, סיים, אכן באמור דב"ד הכיחור רק בשעת הדחק.

ובתשרי הרי"י שטייף שצ"ח ה"ל ע"מ ס"ה, כתב, לדעתי אין צד איסור יחוד, דמלכד שצ"ח קומה לקומה אין שיעור צ"ח, ו"ל עוד דהפועל [הממונה על הפעלה המעלית] בעבודתו ערוד, ויש סכנה אם מסיה דעתו מלכעלות המעלית כחצ"י, א"כ אין פנאי לצעול, וגם כי יעגש ציחור שח"ט ע"פ חוקי המדינה, לכן י"ל שאין צד משום איסור יחוד. וכ"כ שם עמוד ס' ה"ל"ה הניג משארמאש, דכיון שמקומה אחת לשניה אינו שוכה רק כרגע, ובכל קומה יש לחלות שאלה רואה ליוכס, ושייך מירחת בכל רגע, ובכ"כ לא שייך יחוד. וכ"כ שם הרי"מ רפפורט, דאחר שדחה מה שז"ל בעל הט"ח"ט להחיר מעט דעונשין מהמלכות על אזה, משום דהא יש לחוש לפתוי דאין עונש, ע"י צד צ"ח סק"ג, כתב, לדעתי יש כאן הסכנה דהאין פנאי לצעול, כיון ש[האשה הממונה על הפעלה המעלית] עוסקת במלאכתה אין לה פנאי בשום אופן להתפחות. ואחר שהאריך בענין דאין פנאי לנסך חלל יש פנאי לצעול כו', דו"ח ד"ס אופנים דאמרי"גם אין פנאי לצעול, וזו דיעה ראשונה שצ"ח ס"י ו' סעי' ו' כו', וידוע מ"ש הש"ך צו"ד ס"י רמ"ז צב"ל, דבשרמ"ח לא הבריע, הלכך כד"ש א"י ח"ק להקל מסיים, ומעשה צ"ח ו"ל דחשיב צו"ד אין פנאי, דהא בכל רגע צ"ח חנשים ממעלה וממטה ולחצים צב"ח (שח"ט או שחרד) וא"ל להתעבד אף זמן מעט, ואף דדעת הש"ך דבעל נפש יחמיר על ענינו צ"ח חנשים חורה, ויחוד הרי י"ל דהוי מהחורה [עסק"ח א"י ח"י], ולפי"י ה"י מקום לצ"ח להתחיר, אך בצרופי טעמי דמח"כ המעלה, שפיר אף לצעול נפש אין להתחיר.

גם צ"ח חלוצר ח"י ע"מ רכ"ט, העלה צד הכיחור, ואחר שצ"ח מ"ש מהר"ל דיסקין שצ"ח א"י ח"י דחוד אחר אפי' צפחות מכשיור צ"ח כו', וצ"ח דע"ק טעמו הוא משום דהא סופק צידו לשכות יחוד ולצעול, (דל"ח מ"ש משום דגם ה"י שיעור אחר כו', י"ע, דהא הכ"ל לא שייך חזי לאינצורופי, דבצ"ח סק"ג ה"ח הקודם כו'), כתב, לכו"ז צ"ח שח"ט זה צגוגא שאין הדבר צידו להשתכות לכדי שיעור צ"ח, וידע גם מהר"ל דאין כל איסור צ"ח, לפ"י נראה פשוט דמותר להתחיר צעלי צמעות דהא אין צד שיעור כדי עומאח ואין צידם כלל לעבד מכלל המעלות, וגוסף ע"ז נחש צ"ח וכ"כ שומר עליהם, ויחוד מה, דה"י כח"ל אין הדלת נעולה, דמיד עם העליה [או הכיחור] למקום המצוקה תפתח הדלת כהרף עין, ואנשים מבחין מחכים בכל רגע לכניסה. ואם יתעבדו שם צ"ח דרך שח"ט ירגישו האנשים צ"ח, וי"י כח"ט שח"ט ירגישו פחאום אנשים ויראו צמעותם, ד"ח שח"ט, וא"כ פשוט להיחורא, (ודל"ה כהשארית יעקב ה"ל שח"ט רק כצ"ח צע"י). וע"י דב"ר הר"ש אופיערצן שצחיות ספר דבר הלכה לה"י יחוד, שכתב ג"כ דצמקות שח"ט לשכות כשיעור עומאח, פשיטא דלא יחוד הוא כלל, וגם להסבירים דחוד אחר מהחורה, ועובר צמעה, מ"מ ל"ש צב"ח ח"י שיעור כו'.

י. ומי שעסקו עם הנשים. עפ"י סוסק"ט מהצ"ח דמותר להתעבד עממן צב"ח שפ"פ לר"ה. ובצ"ח שער יוסף צמ"ח ג' האריך להוכיח ש"כ"ל לכל הפ"י צמעה דכל שטסקו עם

כמה, מ"מ הרי יכול להעמיד את המכונית צמ"ט דרך וצו"ח שייך יחוד. ולענין מעור לע"י עוד צב"ח א"י ח"י וי"י. פ. אם יש איסור יחוד בעליה וירידה במעלית במקום דשכ"ח רבים. ה"ל"י גריוולד צמ"ח שצמעה יו"ט ח"י ע"מ י"ו, כתב דאפי' להסבירים לענין פ"פ לר"ה הדוקא כצ"ח צמ"ח לא מהני, [כצ"ח צ"י], פשיטא דהכ"ל יש איסור יחוד, דהא כשהמעלית עולה היא נעולה, יעוד הא כלל מעלית יוכלו לנעול מצפנים שיחור צמ"ט דרך עלייתו, א"כ פשיטא דשייך יחוד. וכ"כ רמ"א לע"י מטעמא דה"י ע"מ ר"י, גם צמ"ח יעקב ח"א קדושין ס"י ד' ח"י ח"י, אחר שצ"ח להיחור צד כצ"ח צע"י כיון שדרך צ"ח צ"ח צמ"ט עסקיחם ואין צד קירצ"ה יחירה מהח"ס יחוד, כתב, אכל כשאין צע"י אפ"ר דאסור, דל"ד לפ"פ לר"ה, דהא צמ"ט הילוכה נכשרת היע"ב, ואף דש"ט מועטת היא ואין צד כדי שיעור עומאח, כבר נחצ"ר דחוד אחר אפי' בכל שח"ט וצמעות מכדי עומאח [עסק"ח א"י ח"י].

והר"י גריוולד מפא"ח צמ"ח שם ח"י ע"מ י"ז כתב דלפ"ס ריב"ט יש להחיר משום שאין שוכין שם כדי שיעור עומאח, דהיינו כדי לל"ח צ"ח וגמיעתה כצ"ח ס"י קע"ח סעיף ד', וצ"ח דרצ"ח צמ"ח המעלית נפתחת הדלת קודם שיעור זה, חל"ל ד"ע למ"ה לא מזכר בגמ' ופוס' שיעור זה גם לענין יחוד [ונראה דר"ל ומשמע דאסור גם צמ"ח משיעור זה], עכ"פ הוא סמך להקל לענין שח"ט למחות צמ"ח וצמעות ח"י. ובחלקת יעקב ח"י ס"י י"ד (והוצ"ח גם צמ"ח"ט שם ע"מ סק"ג) כתב, דמלשון הרמז"ס וכ"כ צמ"ח סעיף א' דאסור להתחיר כו' שגורס לגמ' ערוה, משמע לכחור דצמקות שאין חשש לג"ע ליכא איסור, ושיעור דעומאח מלכד דהוא כדי לל"ח צ"ח וגמיעתה, צ"ח ומי שיעור דל"ח"י, ע"י סוכה דף ד' ע"א וצ"ח"י ד"ל קודם הסחירה נחלית לו, ממילא כשאין להם הכירות לר"י עוד שיעור רצ"ח לצ"ח, וצ"ח פשיטא דליכא שיעור זה וממילא ליכא איסור יחוד, אך צמ"ח לא מליט שיעור לאיסור יחוד, וכ"כ מהצ"ח סק"ט שכתב צמ"ט דאסור להתחיר צ"ח צ"ח צמ"ח דשח"ט א"י י"ש, דאף דיכול להקיל, מ"מ צ"ח צ"ח משיעור דאף צמ"ח מעט אסור כו', אכן צ"ח חלון צמ"ח המעלית ה"י כפתח פתוח, דצמ"ט הילוך המעלית רואין לחור דרך הקומות מחסור, ורק צ"ח ההלכה צ"ח הקומות אין לראות, והוא ממש דק"ח מן הדק"ח ד"ל דה"י פחות מח"י שיעור, וכע"מ צ"ח ל"י ס"י ק"י מהחמ"ד צ"ח איסור וסילק מיד אינו נאסר א"כ שח"ט ק"ח כו', ואף דהח"ס צ"ח צ"ח, וי"ד להתחיל הוא, מיכ"ה שח"ט דחוק כד"ע צ"ח כו', וכ"כ לאיסור יחוד דלהרמז"ס הוא רק מדרכן, ועכ"פ צ"ח דכרית [דה"י כרגיל המפעלה להמעלית צמ"ח], לכו"ע ה"י מדרכן, כצ"ח צ"י, ואף צ"ח י"א דה"י רק דרכן כו', א"כ יש להחיר צמ"ח.

והוסף, ואף דכ"ח אפ"ר להעמיד להמעלית בכל מקום שיר"ה אף צ"ח הקומות, א"כ להמ"י צ"ח דפנים וח"י שצ"ח ו' דח"י"י לשמא יפרוש א"י ויחוד, א"כ ה"י יש לחוש לשמא יעמיד המעלית צ"ח הקומות שאין לראות צפנים וצ"ח להתחיר, חל"ל ד"ס להעיר על ש"ט זה דהא צ"ח לר"ה מותר ולא ח"י ש"ט שח"ט מצפנים ויחוד, ואף אם נחלק צ"ח, מ"מ י"ד דמי ע"י דל"ח ד"פ דלא ח"י ש"ט שח"ט יסגור הדלת, וצ"ח

משמרו, אבל כל זמן שהאדם נמצא במצב שאין עליו דין יחוד, ל"ח שישנה המצב ויאסר ביחוד, משי"ה ל"ח כפ"ס לר"ה שישגור הדלת, וכן לרב כהנא ל"ח מה"ט נשים בפנים ואנשים בחוץ שיכנסו לפנים, ומ"ד דח"י, וכדפסקין הלכתא כהורא דתרויהו, משום דסובר דה"י כחור א"י וכו"ל.

י. [להמבואר בחזון איש ס"י ל"ד (במהדרת תשי"ח) אות א', הרי בפנים וח"י חשוב כבר עכ"ש ביחוד, ואפי' יורה שלא לצאת דרך הנשים עד שיצא, משום דכיון דכל כניסתם ויציאתם דרך החיצון ה"ל כחור א"י וחק"י יצ"ח, וגם גרע מחדר א' שא"י יכול להשמש לחדר הב' ואין חב"ר

אוצר

ס"ק לה אות י"ג

הפוסקים

סק"מ מ"ט להוכיח ק"ח דכ"י לא סבר כהכ"ד ג"כ פ"ט לר"ח כ"י, ונ"מ שם עוד משום דהתוס' לא ס"ל כן, עמ"ש צ"ח בסק"ד, ומסיק, מיהו לענין דנ"ח, דעת הרמ"א בס"י קט"ח סעיף ח', כהכ"ד.

יג. ואם מהני פ"פ לר"ח באשה שום בח. עבד"מ סק"י ג"ס הח"מ סק"יג דאסור. והביאו הב"ש בסק"יג. והנה הח"מ אחר שכתב דגם זה זקינה לה [שנאות הקודם] אסור, ל"ן ש"כ כהכ"ד. וכתב בשער יוסף חשו"ב ד"ח ובה, דלא קאי הניין אלא לקינה לה שצדוק, וד"ן דגם זה הוא מסבחתו, וכמבואר ב"ש, ולמד כן מד"ן דגם זה שאלמו בגמ' ג"כ בעלה צעיר. ובד"ה הדרן, כתב דלפ"ז נ"חא מה דגמ' נקטא עובדא דר"ב צ"ב ואיסור דגם זה צעלה צעיר צחר ד"ן דפ"פ לר"ח, דהא ה"ל למסמך ד"ן דבעלה צעיר הקודם דשייכא ל"י, ולהג"ל י"ל דנקטו הכי להשמיטנו דה"ל צ"פ לר"ח אסור דגם זה. ושם קרוב לסוף הביא ש"כ רבינו ירוחם בנ"ג ח"א מהרמ"ה, דבלבו גם זה אפי' בעלה צעיר ופ"פ לר"ח אסור. גם צפני משה סק"יג כתב דכהכ"ד ליתא ד"ן דגם זה, והח"מ כ"כ מסבחת דנפשיה, וגררר כוונתו, דכיון דמלכו דלענין קינוי שוין ד"ן דבעלה צעיר לפ"פ ב"ה, ה"ל לענין גם זה. ודעתם לדינא ע"י להלן. וכן פסקו בהח"מ, באפי' זוערי סק"יג ובנתיבות השלום נתיב ט' ד"ן ט', ובק"ש"ט ס"י ק"ג סעיף ה', ובפרק השלחן סעיף ז'. גם בחלקת יעקב ח"ב סוסי"י י"ז בנדון שנמלא צדית לצד עם צח אשתו, כתב, דלא מהני צ"ח פ"פ לר"ח דהא יש אורסין דגם זה, וזו שמתגדלת צדיתו אין לך גם זה יותר מה.

והרב המגיד צ"ח סק"ח, הק' על הח"מ, הא השאלה דכהכ"ד כ"י צעלה צעיר כשקונה לה, ולמד כן במכ"ש מדאסרו התוס' כן צ"פ לר"ח [ובנאות הקודם], הרי דיותר יש חשש יותר צעלה צעיר מפ"פ לר"ח, ובגמ' ליתא הא דגם זה אלא לענין בעלה צעיר, א"כ מ"ל להמליץ חומרא צ"פ לר"ח דקיל מצעלה צעיר. וכן הקשה בשער יוסף וצפני משה ה"ל ובצ"ח משה סק"יג תימן, דהח"מ הוכיח מדברי הכהכ"ד דגם זה גרע מקינה לה, דמדהולך לפשוט דיתו מדאסרו התוס' זקינה לה צ"פ לר"ח, ולא פשיט מהא דאסור צעלה צעיר דגם זה, המבואר בהדיא בש"ס, מהו נראה דסובר הכהכ"ד דגם זה יש לאסור טפי מקינה לה, וכיון דמבואר בתוס' דצ"פ לר"ח אסור זקינה לה, כ"ש דגם זה דגרע, ויש להחמיר כן הלכה למעשה צפרט בדורנו כי חדלו הפרושים בישראל.

אולם ה"ח סק"ח כתב דגם זה או קרובתו, ודאי מועיל פ"פ לר"ח, והבכ"ס עמו הר"ב המגיד, וכתב דטעם כהכ"ד זקינה משום דפריותא היא וכו', ליתא דגם זה, וגם אין הסביר נועה להחמיר, דדוקא זקינה לה דחמיר שברי התורה אסרה לבעלה מספק כעממא בודאי, ד"ן הוא להחמיר אפי' צ"פ לר"ח, משא"כ דגם זה או קרובתו.

וכן בפני משה ה"ל אחר שיישג דעת הח"מ כהצ"ח משה ה"ל צ"ח וכו', כתב, מיהו נראה דאז חינו, דודאי יש סביר טפי לאסור זקינה מלגזי גם זה, משום דכיון דקינה לה ונסתרה רגלים לדבר, והא דלא יליף צלמא כהכ"ד לאסור זקינה מהא דגם זה, משום ד"ל דכהכ"ד סובר ג"כ דאף דגם זה ליתא לאסור גם ג"כ בעלה צעיר, וא"כ אין רא"י כלל לדעת הח"מ דגם צ"פ לר"ח שייך יותר היכא דגם זה לדעת השו"ע, ואדרבה לפע"ד נראה ק"ח להוכיח מהכ"י דאפי' זקינה אין חשש ג"כ פ"פ לר"ח וכו', מיהו צ"ח דעת הרמ"א בס"י קט"ח כהכ"ד, חמ"ס לענין גם זה, י"ל דגם הרמ"א מודה דאין חוששין ליחוד היכי דפ"פ לר"ח, ונ"מ.

ובשער

עם הנשים לא יתחיד עממן, דלא מצעיה לפי ה"ח והרמב"ם דבעסקו עם הנשים כ"י ראוי להחיר עפי, [ובכסק"ט אות ח'] א"כ כ"ש דשרי צמח דמותר לכל אדם, וכ"מ מלשון הרמב"ם [ובשו"ע]. דכללא כיו"ל "כל" המתיחד עם אשה צ"פ לר"ח אין חוששין משום יחוד כ"י, אלא אף להתוס' שפי' דמי שעסקו עם הנשים חמור משאר אדם, ואסור אפי' באשתו עמו [בכסק"ל אות ח'], וא"כ לכאורה כ"ש דאסור צ"פ לר"ח, חמ"ס ח"י"ז הוכחה, דאדרבא נ"מא דאי ס"ד דאסור, אמאי לאקמ"ס הוכח' למחני' דאיתא לאסור אפי' באשתו עמו דהוי חומרא יתירא כ"י, לוקמ"ס דקמ"ל לאסור כשפ"פ לר"ח, אלא באשתו עמו דהוי שריותא אלימחא שרי אפי' צ"י, אלא נראה דיש מקום לומר דסברי התוס' דעסקו עם הנשים שרי צ"פ לר"ח, וכן דפ"פ לר"ח עדיפא דאימת עובדים וצדים עליהם כ"י. וע"ש בד"ה אף, מה שהוכיח דעדיף, והוסף, דיש להוכיח מהתוס' דשבת ד"יג א' דגם עסקו עממן מותר צ"פ לר"ח, דהקשו דנאסור יחוד באשתו נדה ונשרי הוא צבגו וז"ל צבגה צלל יחוד כגון צ"פ לר"ח, ואם להתוס' כשעסקו עממן אסור צ"פ לר"ח ומשום דג"ס צ"ח, א"כ מאי מקשו, הא איש ואשה ג"ס אסור טפי מעסקו עממן, ואם אסרה לכו ביחוד דנדה הרי אסור גם צ"פ לר"ח, אלא ודאי דסברי דמותר, וכן יש ללמוד מנ"ש שם צ"ב לענין פלגי דה"י פחות לר"ח דליכא משום יחוד.

והוסף, דכן להביט"ל וס"י דמ"י דמחני' דעסקו עם הנשים קמ"ל, דאסור אפי' בשנים, מ"מ כיון שכתב דמי שעסקו עם הנשים ה"ל כפרון, א"כ כמו דפרון מותר צ"פ לר"ח [בנאות הסמוך] ה"ל כאלו, וכן לפרש"י דמחני' קמ"ל דאסור אפי' עם ג' וד' נשים, מ"מ כיון דאפי' פרון שרינן צ"פ לר"ח, נראה דה"ל לעסקו עם הנשים, הגם דאסרינן ל"י בהרבה נשים שרי צ"פ לר"ח*. ובכ"ד הדרן, הוסף, דאפי' להרמ"ה דגם זה אסור צ"פ לר"ח [בנאות י"ג], אפשר דצ"ח שרי, דכרי כתבו הרמב"ם והבכ"ס ויטעור דגם זה היינו שגלה עמו או שהיא קרובתו, ורש"י כתב שושביתיה, צעלה צדית עמו, ועסקו עם הנשים אף דגם זהו מ"מ נראה דאינו גם כן צ"ח שכתבו הפוס'.

וב"ב בחקרי לב ס"י י"ט דלכל הפוסקים שפירשו משנתו דכל שעסקו עם הנשים כ"י, אין צ"ח חומרא אלא אותה שפירשה, ואין לנו להחמיר צדכל מה שלא פירשו לנו הפוסקים.

יא. ופרוץ. עפ"י סוסק"ט מהצרכ"י דגם עמו שרי להתחיד צ"פ לר"ח. וב"ב צספרו שער יוסף כ"ל צלות הקודם, וביאר דהאי ד"ח דפ"פ לר"ח נאמר בש"ס צסממא, וכן כל הפוסקים נקטו ל"י צסממא, משמע דד"ן זה לא מפלגין בין כשרים לפרושים, וגם הרמב"ם דאסר להרבה אנשים להתחיד עם אשה כ"י וכמוצא בסעיף ה', אפי' כתב ד"ן זה צפשיעות.

יב. ואם מהני פ"פ לר"ח בקינא לה בעלה. עבד"מ סק"ט מהכ"ד דאסור, והביאוהו הח"מ ובכ"ש כאלו. ובשער יוסף חשו"ב ג' צ"ח הדרן, כתב דק"ח קשה על השו"ע שהצ"ח הא דקינא ג"כ בעלה צעיר ולא הזכירו כאלו, ואין לומר דסמך שזכ"ן דה"ה כאלו, דהא הכהכ"ד גופא יליף זה ג"כ בעלה צעיר מד"ן דפ"פ לר"ח במכ"ש [עסק"ל ד], דאלמא דפ"ח לר"ח עדיפא, וכ"י מרש"י כ"י [ע"י צלות א', א"כ לא יליף מהתוס'], וה"ל להשמיטנו ד"ן קינא לה גם צ"פ לר"ח. ועיין צפני משה

(*) מיהו לפ"מ דצידד השער יוסף עצמו המובא בסק"י אות ה', דלרש"י פרץ מותר עם ג' נשים אף דעסקו עם הנשים אסור, וכ"ה בבית משה שם, לפ"י לכאורה אין רא"י מהיתר דפרון להקל בעסקו עממן.

הפוסקים

ובשער יוסף כג'ל בתחילת האות, אחר שכתב דעם החי' ולמד מדין בעלה בעיר כ', כתב, אולם יש לדון בזה, דכא טעם נכון יש לחלק ביניהם, דבשאלה בבעלה בעיר אף דמספרו מבעל, מי' כיון דהשאלה נתיחדים וכיון דגייסא צי' וצ'ל דעצירה חוסף עליהם וחישישין לאיסורא, משאי' צפי' לרי' דרבים צוקעים ויראחם טפי מבעלה בעיר, ויל דאף בגייסא שריא, [ועוד דלפמ"ש הרמב"ם והטור בעטם היתר בעלה בעיר, משום דאימח בעלה עליה, אי' השמירה מכתה, וכיון דנשים דעתן קלה, בגם זה אסור, אבל צפי' לרי' דתרוויכו אימחא דעצורים ושבים עליהם, אפי' גם זה לא מחלף דעת האיש, שם בסוף], ואחר שדייק מכתה"ד דפי' לרי' קין מבעלה בעיר, וכבר המנה בע"ז כג'ל, והוכיח שכ"מ מרש"י לענין שידה דבזה מותר ציחוד אף שאוסר בבעלה בעיר, וכבאות א', כתב, אי' ויל דה"ל בגייסא צי' שרי לרש"י צפי' לרי', והוסף שכ"מ מהחוס' בשב' דיי' א' ד"ה מה, שכתבו דנשרי בלשחן נדח הוא בנגדו והיא בנגדה בדליבא יחוד כגון צפי' לרי', ואם צפי' לרי' וגייסא צי' יש בו משום יחוד, מאי קאמרי, וכי' ממי' שם צפי' גבי פלגו ע"ש, וכן מוכח מלשון הרמב"ם בפכ"ב מאיסור' ה"ל והסמ"ג לאוין קכ"ו שכתבו דין בעלה בעיר ושגם זה אסור, ובסמך אח"כ כתבו, כל המתיחד עם אשה ופי' לרי' כו', ומדכילי כל המתיחד וכו', משמע דאפי' בגם זה מותר, וכי' מהטור ושר"ע, והתימא על החי' והצ"ש שכתבו בפשיעות דגם זה צפי' נמי אסור, ואף דצרינו ירוחם כתב מהרמ"ה בספרתם [ובג"ל], אולם מדברי שאר הפוסקים נראה דצפי' לרי' מותר גם בגם זה ובג"ל, ואחר שדן להחיר בזה בעסקו עם הגשים, מסיים, כי' להלכה, ולמעשה דברי לא מעלין וכו' והני דן כהלמוד וכו'. ואמנם בספרו דרכי יוסף לוי"ד סי' רמ"ה אות ו' כתב, דנראה דאסור בהחי' ורבינו ירוחם מהרמ"ה כמי' בשער יוסף. ובצרכי' כאן, אחר שהביא להמחירים, סיים, אכן הרמ"ה אוסר בגם זה אף צפי' לרי'.

שם רע עליה, אך באמת ז"ל, דהרי מצואר ביצמות 77 ק"כ גבי
נרות דאמרה תמות ופשי עם פלשחים. ע"ש, וא"כ כ"ג אמרינן
דודאי לא תחפה על חצירתה ותגלה קלוגה אעפ"י שחצירתה ג"כ
תגלה קלוגה, דמחמת שגולה השנאה ציניהם אינה מקפדת על
קלקול ופשה, א"כ כ"ש שאינה מקפדת על קלקול הצועל אעפ"י
שנאה גם זו, כמ"ש הלבוש.

ובאפי זוטרי סקב"א אחר שחזק לדברי הלכות והב"ש, הוסיף
לדפילו למאן דס"ל [לעיל סק"ל אות א'] דמי שעסקו
עם הנשים אפילו אשתו עמו אסור מפני שכן מחפזת עליו, ה"ל
שאני דהשגחה מקלקלת את השורה, ופשיעא דגדולה השגחה
ששונאת זו את זו מהאבהב שאובדות למי שעסקו עמהן.

אך בארץ לבי סקו"ט כתב דאפשר לפי שיטה זו דעסקו"ט
הנשים לא מהני אשהו עמו, ה"ה בכה"ג אסור. ובגמ' נחמ'ת
כל חי ח"ב סו"א דף ב' עור ב' ד"ה ולע"ד, חלק גם על הלבוש
וכתב ד"ש לפרש דמהני' לכל שעסקו עם הנשים וכו' קמ"ל
לאפקוקי ממה שאמרו מחיחד אדם עם ב' יבמות וכו', דאפי' יהיו
שונאות זל"ז, בכה"ג דרוכל דגם בזה בן מחפות עליו, ואם כי
כתב דעומדים לנגדו דברי הלבוש, סיים דמ"מ כיון דלבוש גם
בזה יש לחוש דיחפו עליו, והרי כשיש סינוקת דעדיף דמהיירא
שיחגלה הדבר, ועכ"ז ברוכל החמירו, לפי"ד הרב חא"ה לעינים
[בסקמ"א אות א'], וכ"ש בזה. [ועיי"ט בזה ב' ג']

ב. אם גם פרוץ מותר להתייחד עמהן. בטבת ישראל בלא, לאחר שבניא דעות הפוסקים שצלות הקודם דגם מי שעסקו עם הנשים מותר להתייחד עמהן, כתב דאפשר אף צפרון [מותר]. וצ"ל אליעזר חי' סי' מ' עמ' קע"א כתב ג"כ דלהמתירים צ"ה צמי שעסקו עם הנשים מטעם משום דהך שינואית ואין מחפות, הוא הדין דלריך להיות מותר גם צפרונים ממש, וכן מוכח בלממ' מהחוספות ע"ז כ"ה צ' ד"ה לא לריבא, דהתירו צפרונים בשמירת תינות [וכמוצא בס"ק מ"א אות צ'], וממילא כ"ה ד"ל דמהני צפרונים גם צ"י יבמות וט' דזיל צחר טעמא.

ג. וכשהמתיחד הוא אח של אחת מהנשים. [וכיונו לרעה בסוברים בסקרין אות חי' דאחותו אינה משמרתו מיחד עם אחת, מה הדין בכל אם מותר משום ששונאות זו לזו]. בשער המים בתשובה סי' ע"ז נשאל על מה שאמרו כאן דמותר להתיחד עם אשה ובת חמותה, מהו אם המתיחד הוא אחי בת חמותה, וכבר דיש להחמיר בזה, ממ"ש בצמ"ק חי' דכשצולה בעיר דמותרת להתיחד עם אדם דעלמא מפני אימת צולה, אפ"ה בקרוב או שלבו גם זה חפול מעליה אימתה ואסורה, ה"ה בנ"ד דליכא אימה אלא שנאה, כיון שהמתיחד הוא אחיה והם אכזבים ביותר, יש לנו לומר שמחמת אהבת אחיה מחפה, מה גם בזמנינו ששמענו מאורעות רעים בין קרובים וכיוצא, נכון להחמיר, ובפרט בקציעות צימים ולילות.

ד. אם ההיתר בהנך נשים הוא גם בדרך או בלילה. עי' צבית משה סוף סק"ד שבי' דהיתר זה הוא דוק צעירותים, אבל בדרך או בלילה חסור, דהא יש לחוש לחלוף חשך וצביתם ללקציה או שמה חשן אחת, וכמו שמבאר בסעיף הי' צב"א וצ"ש בשם הראב"ד [לענין זה]. חולם צ"ש פ"ד קדושים סי' כ"ד כתב, דשתי יצמות פשיטא דשני אף בדרך, ואין שייך לומר עליה שמה אחת חלק לגרביה, כי דרך הנשים לילך יחד, כי הוי לאמרינן נשים מספרות צבית הכסא. גם הע"ז צב"א

וכתב במסגרת השלחן שכל הקשורים סי קי"ב סק"י, שכ"י דעת
ההכמה אדם כהע"ז [ונראה משום דכחז דין דגם
זה רק גבי צעלה צעיר, ולא צפ"פ לריה, ע"ש בכלל קב"ו סי
י"ז], וע"ש צביגת אדם סי י"ז שנראה להדיא דעתו כן,
[ונראה להייוו לרפמ"ש בעטם לאיסור בגם זה בצעלה צעיר,
ושמירי בסגור, וכמוצא בסקל"א חות ג', ע"ש, הרי לא שייך טעם
אז צפ"פ לריה], ונשעת הדחק יש לסמוך על דברי המחלילים.

טעײַף. לו. מותר להתייחד וכו'. א. אם גם מי שעסקו עם הנשים מותר להתייחד עם נשים אלו, להסוברים דעסקו עם הנשים גרע. ע"ז סק"ד שביא מהלבוש לחפלו * מי שעסקו עם הנשים מותר [אף להסוברים דמי שעסקו עם הנשים חמור לענין דאסור לו להתייחד גם עם הרבה נשים כבסוף סעי' ה']. וכן הביא לדברי הלבוש בהגהות שצפרישה אות י"ז. וצפני משה סק"ז הביא ראי' לדבריו, דלכאורה קשה [עלם הביתר עם ז' יבמות וכו'], לפמ"ש רש"י בקידושין פ' ע"ב, צטעם איסור יחוד עם ז' נשים משום שסתיבה נוחת להסתפות [ולא חירא זו מחו], אי"כ לפי"ז גם צטתי יבמות יש חששא זו דיתפתו סתיבה ולא תגלה אחת על חצירחה שזינחה, כדי שלא תחליף

עם שתי יבמות או עם שתי צרות

או

הפוסקים

ס"ק לר"א ד' - ס"ק לח

אוצר

א"כ נאמנת להעיד על מיתת בעלה אף אם יש לה בנים משום דסתמא קתני [במחגי' דינמחה אינה נאמנת], ה"כ הכא בכך מימרא דקאמר מתייחד אדם עם שתי יבמות נמי סתמא קאמר, ומשמע נמי אפילו אם יש להם בנים, אלא שבמל"מ מסתפק שם בעיקר דלויג' אם הדיון הוא כמכרח"ש, ובסוף דבריו דפסק כמכרח"ש משמע שם מלשנו דפסק כן משום דלחומרא הוא, וא"כ הכא לגבי יחוד דהוי לקולא, ל"ע לדיוג'.

ובפני משה צמראל הפנים סק"י כחז דאף לפי דיוק מכרח"ש מדקתני סתמא, ג"כ יש לחלק בין שם לבאן, דשם לענין עדות דאקט במשה סתמא דינמחה אינה מעידה, יש לדיוק דאפי' ביש לה בנים קאמר, וא"ל דה"ל לשמעין רבותא זו צדדיא, דהא קו"ל דתנא א"ל לפרש דבריו, משא"כ לענין יחוד דלאו מתניין הוא אלא מימרא דרבה, א"כ יש לדיוק אפכא דע"כ ביש להם בנים אסור ביהוד, דא"כ ה"ל לרצא לשמעין רבותא זו צדדיא דאפילו ביש לה בנים מותר ביהוד, דהא קו"ל דלמורא צריך לפרש דבריו, אלא ודאי דאסור ביהוד צדדיא, וצקלור דבריו שפני משה שם סק"י כחז דאף לדעת הרמ"ש דאסור בעגונה אינה נאמנת יבמה להעיד אעפ"י שהיא אחותה או שיש לה בנים, מ"מ לענין יחוד נראה דאסור ביהוד צדדיא גוגא. ועי' עוד בזה שאלה"מ מה שדע באחרונים לענין זמן הזה שאין מייבמין.

ד. ובוה"ז דאין מיבמין. כחז בחמדת שלמה ס"י י' אות כ"ה דמדולא בגי' הרמ"א דצו"ז דאין מייבמין ואין מקום לשנאחם אסור להתייחד וכו', מוכח דס"ל דהוי שגאה עלמית, ובאמנת ל"ע לדיוג' לפי"ש רש"י וחוסי' [דעסם שנאחם משום שחוששין להיות לרות זל"ז], נומא דצו"ז אסור להתייחד.

אך צברית אברהם סימן כ"ג אות י' כחז אליו דפשיעא דצו"ז דאין מייבמין אין להחיר יחוד, כיון שבש"ע דיוק מפני ששוגאות וכו'. וכן צברית יוסף רס"י ק"צ [כו"ד צאול"פ ס"י י"ז סק"י אות ד'] כחז דהעור והש"ע שבעתיקו דין זה דמותר להתייחד עם צ' יבמות ודאי כוונתם למקום שנוהגין לייבם צדדיא, דבמקום שאין מייבמין כרי כיון דאין לכן שגאה טעמיה אלא מחשש שסופן להיות לרות, א"כ צדדיא אינן שוגאות זל"ז, ודלוי ראוי שלא להקל באיסור יחוד משום לא פלוג, אלא ודאי כוונתם למקום שנוהגין לייבם.

גם צבית משה סק"י כחז דלפי מה דנוהגין שלא לייבם רק לחלוץ, אסור להתייחד, ואף דלענין להעיד על מיתת בעלה אסור יבמחה גם צדדיא כו' [עי' צאול"פ ס"ק ו' אות כ"ל], וזה משום לא פלוג, אבל להחיר לא שייך לא פלוג, וז"פ, ותמכתי מהמחברים שלא הרגישו צדדיא, וכ"כ צדדיא שלום (להר"ש זוטור) ח"כ ס"י י' עמ' כ"ג, כיון דלכמה פוסקים גם צ' נשים הוי אוסור יחוד מהחורה, ולכא למימר לא פלוג צאול"פ דאורייתא ** [עיין לעיל סק"י אות צ']. וכן כחז צבית משה ודבריו שלום לענין חמורת הבאה לאחר מכן דיש להחמיר צדדיא וכמוכח להלן בס"ק ל"ע אות ג'. ועי' עוד בזה הקודם לענין כשהיבמות כן אחיות או שיש להן בנים.

לח. עם שתי צרות. ואם מת בעל הצרות, ע"י מ"ש צדדיא בשער המים תשובה ס"י ע"י ובמפתחות שם. ועי' צאול"פ ס"י י"ז סק"י. ועי' פרטי דיוג' בלרות בשוגאות זל"ז צאול"פ ס"י י"ז סק"י.

כחז דכחיר דשתי יבמות מועיל אפילו בדרך. [עי' עוד צדבריו להלן סק"י אות א'].

ובעין יצחק בתשובה בן המחבר ס"י ע"י אות ז' הביא מהזכור לאברהם אות יחוד בשם הפרה מעב אהרן דעם הכך ה' נשים מותרין להתייחד גם צלילה ובקביעות*, והוסף דאף דלכאורה יש לאסור צלילה דלמלא חישן ארסה, לא חשו לזה, משום דמתייראת לזנות צלותו הבית שחישן ארסה, דסתמא חקין פתאום או כוונה לחפש אחריה ולמלא אינה מקום לצותה אם תראה דבר מבער צדדיא.

לז. עם שתי יבמות. א. צרש"י קידושין פ"א צ' ד"ה שתי יבמות, כחז דהיינו נשי שני אחין, ששוגאות זו את זו כשתי לרות, שדוגאות שמה חפול ליבום לפני בעלה ותעשה לה לרה.

ב. וכשאחת מהן נפלה ליבום וחלץ לה יבמה. כחז ברה"י ס"י י"א [דח"צ צ' דפוס ירושלם], דאף אשה כיצם וכתולדה הוי ליה כצ' יבמות, אעפ"י שמה צעל כתולדה.

ג. ובשעה אחיות או שיש להן בנים. שאין חשש יבום שחייבין לרות זו לזו. [הכא לענין שאין יבמה נאמנת להעיד על מיתת בעל מעטם ה"ל, שבס"י י"ז סעיף ד', מבוחר שם צאול"פ סק"י אות צ' ג' מכמה פוסקים, דהוא הדיון כשהן אחיות או יש להן בנים, וקאמר שם כמה טעמים ע"י, ה' משום לא פלוג, צ' משום ד"ל דסתם יבמות שוגאות זו לזו גם באין חשש יבום, [ודלא בצרש"י ה"ל אות א'], טעם ג' השייך רק לענין יש לה בנים, דחוששת למיתת הבנים ותהי' ארסה, וע"כ טעם נוסף לענין אחיות, וללמוד להמחמירים התם להחיר לנהוגו גם כשהן אחיות או יש להן בנים, תלוי בטעם הדבר דאם נאמר דהטעם הוא משום לא פלוג, הכא דהוי לקולא, לא שייך למר כן, אבל אם טעם הדבר דמלא מקום שוגאות זו לזו, גם צדדיא יש להחיר].

ובחמדת שלמה ס"י י' אות כ"ג כחז דכיון דקאמר רבא בקידושין פ"א [בסתם], מתייחד אדם עם שתי יבמות, והרי סתם יבמות הוי אפילו יש להן בנים או אחותה שהיא יבמחה, א"כ צלמא לענין עדות נשים דאינה נאמנת, ה"ל דהוא משום לא פלוג, ולחומרא, אבל לענין יחוד, קשה איך קאמר סתם צ' יבמות, הא צנוגא דפטורה מהייבום אין מקום לשנאחם, ודלרצא ה"ל לאסור ביהוד משום לא פלוג אפילו הויא דאיכה חשש יבום, אלא ודאי מוכח דרצא אסור דהוי שגאה עלמית אפילו בלא חשש העתיד. ועי' עוד מדבריו בזה שאלה"מ דכשן לענין זמן הזה שאין מייבמין, כחז דל"ע לדיוג' לפי"ש רש"י וחוסי' [דעסם שנאחם משום שחוששין להיות לרות זל"ז].

ובאבן פנה (ודרישת ארי) סק"י כחז דלפי מה שביא במשנה למלך פ"ב מה"ג הע"י בשם מכרח"ש דינמחה

(*) לשון זה אינו בזכור לאברהם שם, אמנם כן מבוחר ממה שהביא שם מהפירוש משה אהרן ח"ב ס"י צ"ה. [המובא לעיל סק"י אות ב'].

(**) ועי' בחמדת אדם כלל קמ"ו, ובנודעי ישראל (לבעל הפז חיים) פכ"ד סעיף ח' ובערוך השלחן סעיף י' שהביאו דין זה דהשו"ע דמותר להתייחד עם שתי יבמות, ולא העירו דבזמן הזה לא נוהג זה. ועי' באות ב' דאף אשת היבם ותחלוצה ת"ל כב' יבמות.

או עם אשה וחמותה (יא) או עם אשה ובת בעלה או עם אשה ובת חמותה

מפני ששונאות זו את זו ואין מחפות זו על זו

וכן

פתחי תשובה

ז"ל לדין חמותה ממש מ"מ הכל לינו כן והטעם לחמותה הנאה לאח"כ הוא צעיר
דלא חיפשתו וזו"ל הכל והכל לחומרה וזה"ש לא הגיה הרמ"א כן כמו שהגיה
נסי' י"ז שם וכן נראה מדברי תשו' פתח מטה אהרן ח"ב סי' ז"ה ע"ש :

(יא) או עם אשה וחמותה. עיין בס' זכור לאברהם אות י' יתור שכ' דדוקא
אם היא חמותה ממש אבל אם היא חמותה הנאה לאחר מכן כגון לאינה
אם בעלה רק אם ינמא חסור להתייחד עמהן אף דלעיל נסי' י"ז ס"ד השוה הרמ"א

הפוסקים

סי"ק לס אות א — סי"ק מ

אוצר

ח"ב סי' ל"ה [כג"ל סק"י אות ב'], שכתב בסוף דבריו, לא
יתבאר בשאלה אם אשת שמעון עם אשתו של ראובן היא כלל
וחמותה, דא"כ מותר להתייחד וא"ל לטעמא דאשתו משמרתו
טכ"ל, שכפי הנראה ר"ל דיש לפרש בדברי השואל דשמעון בן
ראובן אינו בן אשתו של ראובן אלא חורגה, ומש"כ כתב דלא
יתפרש אם הם כלל וחמותה ממש, דאז אין לריך לטעם אשתי
משמרתו, אבל אם אשת ראובן אינה עם שמעון אז לריך לטעם
אשתו משמרתו, דכל"ז חסור כיון דאין שונאות זו את זו וכו'.
[וע"ע מהו צא"ה"פ סי' י"ז סקמ"ז אות ג'. ושם ס"ק כג"ל
מבוארים עוד פרעי דינים בחמות לשונות את בלתי].

מ. עם אשה ובת חמותה. כן פסקו ברמז"ס פכ"ב מאיסור
כל' ט' ובסמ"ג לאוין קכ"ז ובעור כחן. ובגרסת הגמ'
שלפניו קידושין פ"א ב' ליתא לפרט זה של אשה ובת חמותה **
אבל ברש"י ור"ן שם מוכח דגרסי כן. וכן הגיבו הב"ח והגר"א
בגמ', והב"ח הגיה בן גס ברי"ף ***. וכן במשנה יצמח
ק"י א' ליתא בת חמותה בין הפסולות לבעיד בעגונה ששונאות
אותה. וע"ש בגמרא הטעם משום דאמרה קאכלה לגירסא
דאמי (שזו תאכל כל עמל אמי) או משום דאיכא אימא דסניא
לה היא נמי סניא לה.

ובחמדת שלמה סי' י' אות כ"ד מבואר הטעם דהשמיטה בגמ'
כאן לפרט זה דבת חמותה, ולפי מה שכתב שם דרשב
דחזיר יתור צ"י יצמח סחם, סובר דכאן משום שונאה עניניה
ולא משום נרות לעתיד, וכג"ל בסקל"ז אות ג', ושלפ"ז ז"ל
דרשב סובר דהא דבת חמותה אינה נאמנת לבעיד, הוא משום
דאיכא אימא דסניא לה, [ולא משום דאכלה לגירסא בעתיד],
משום דאיכא דאמא מזה בקטנותה, או שאינה אלא אמה, ר"ל
דאינה שונאתה, א"כ נהי דלענין עדות חלוקה לחומרה דאינה
מעידה משום לא פלוג, מ"מ ביחוד דלכל מסור אין להחזיר בת
חמותה כיון דאיכא כמה גוויי דלא שייך שונאה, (ובזה מבאר
דא"ש בא דהשמיטה ברי"ף באיציטא דבת חמותה שאינה בת
חמותה, לענין עדות, ע"י צא"ה"פ לסי' י"ז סעיף ד' סקמ"ט
אות ד', משום דבגמרא חליא לה אם ינמא דבת חמותה הוא
משום חשש דגרסא, ומדבריו משמע דלא מטעם זה) ****, ואחר
שצוה דגם לדעת ברמז"ס הוי הפסול דבת חמותה לענין עדות
מטעם דאימא סניא לה, וכשאין עם לפי האופנים כג"ל, מעידה,
ולא אמרינן לא פלוג, כדי דלא נחלק בין מחני דובמות כג"ל
למחני דכועה רפ"י [דמשנה נמי בת חמותה לענין דהתם, ע"ש
מה

לט. עם אשה וחמותה *. א. והטעם כתב ברש"י קידושין
שם וביצמות דק"י א' עפ"י הגמ' יצמח שם, דחמותה
שונאתה, שחומרת בעלה זו תאכל יגיעי ועמלי.

ב. וכשהכלה והחמות מתפרנסות ממעשה ידן בשיתוף.
כתב בס' עד יוסף חי פ' שופטים אות ט', נראה
דאם האשה וחמותה כים א' לשתיהן כ"י, ומתפרנסות ממעשה
ידיהן בשותף, ואין אחת נועלת לעמלה כלום ממעשה ידיה אף
שבריותה יתור, אין לסמוך על דין זה דשונאות זליז להחזיר
להתייחד עם שתייהן, דר"ל אע"פ ששונאות זליז בללן, עכ"ז ינמא
לחד צונות חזרתה בשביל הכוונת האתן שתייהן לשתיהן,
ומספרים העולם שנועה במקום א' מעשה באשה וחמותה כג"ל.

ג. וחמותה הבאה לאחר מבאן [אם יצמח]. עפ"י סק"י
מהצור לאברהם אות י' יתור דאסור להתייחד עמהן,
משום דהיא אציעה דלא חיפשיטא [לענין עדות אשה ביצמות
ק"י א'], ואזלינן הכא והכל לחומרה כ"י. וכ"כ צבית משם
סק"י מטעם אחר, דאילו מטעם צעיר דלא חיפשיטא ה"י אפשר
גם כאן להקל כ"י, דיתור עם צ' נשים דעלמא הוי רק דרצון
[בכס"א אות ב'], וא"כ הוי ספיקא דרצון, מ"מ יש להחמיר
מטעם דצ"ה"ז אין יבוס, [ובכס"א אות ד']. וכע"ז בדברי
ש"ס [המל"ן בס"ק וזהו כג"ל], שחמה על הזכור לאברהם
למה לריך לטעם הדין, הא אפי' להפוסקים דהצאה לאחר מבאן
הוי כחמותה, מ"מ יש לחסור צ"ה"ז משום דאין מיצמין.

ד. וכשאינה עם בעלה אלא אשת אבי בעלה. כתב בזכור
לאברהם כג"ל דאין לומר דהשתא חמותה שכיח
אם בעלה ממש שונאתה, כ"ש כשאינה עם בעלה, דזה אינו,
דאם טעם השונאה בחמותה פרש"י ביצמות דק"י א', משום
שחומרת זו תאכל כל עמלי, וזה לא שייך אלא באשה בנה דיורשה
ולא באשת חורגה, וכן מבואר שם במאי דצ"י הגמ' חמותה
הצאה לאחר מבאן מהו, ופירש"י, אם יצמח הוא ולא אם בעלה
ושמא סופה להיות חמותה וכו', משמע דכל חשש השונאה היא
דאולי ימות חורגה וחסול אשתו לפני בנה, ולא כשתמות היא
תאכל יגיעה, הא לא"ה מ"ד שכיח אשת חורגה אין לה שום
שונאה, וא"כ ממילא יולא דאם חמותה זו אין לה בן דלא שייכא
שום שונאה עם אשת חורגה, חסור להתייחד עמהן, ובג"ל נראה
זה פשוט, דהא חמותה אמהו וזו אינה חמותה, וכמו שמתבאר
מגמרא כג"ל דקאמר, חמותה הצאה לאחר מבאן, דמהו מבואר
דאשה זו לא תכונה בשם חמותה, וכ"כ מדברי הפרת מטה אהרן

דחזיר חמותה עצמה, ואולי נלמדת מק"י. והב"ח הגיה ברי"ף, חמותה ובת חמותה,
מיהו עכ"פ ליתא חמותה בכל הג"ל. ובחמדת שלמה סי' י' אות כ"ד כתב תוך
דבריו דליתא בת חמותה ברי"ף וברא"ש וצ"ע, הא קמן דהזכירות ורק בשוני לשון.
ואולי דעתו דכיון דחמותה עצמה לא נזכרה שם, יתכן דבמקום אשה ויבמתה צ"ל:
אשה וחמותה, ואמנם בגליון הרי"ף על תיבת : ויבמתה, צוין : היא חמותה. פירו
ברא"ש וכל הג"ל הוא בברי"ף דלפנינו.

****) וע"ש שהוכיח דבהמות עצמה שאני דהרי שונאה מצד עצמה.

(*) ע"י להלן ריש סק"מ בהערה שניה.

(**) יש להעיר דבפיה"ש להרמב"ם קידושין שם גמי ליתא הא דבת
חמותה, רק שאר ד' נשים. וע"י בהערה שאח"כ.

(***) ברי"ף ורא"ש פ"ד דקידושין איתא : מתיחד אדם עם שתי יבמות ועם
שתי צרות ועם אשה ויבמתה ועם אשה ובת בעלה כ"י. וכ"ה בפסקי הרא"ש ובר'
ירושלמי גכ"ג ח"א. וכ"ה במאירי בגמ' שם, ופי' : ב' יבמות, נשי ב' אחין [וכפרש"י],
אשה ויבמתה, ר"ל אשת אחיה או אחות בעלה ע"כ. והיינו אשה ובת חמותה, אלא

באר הגולה

וכן עם אשה שיש עמה (י) תינוקת קטנה

שיודעת

רע

באר היטב

(י) תינוקת. כנר כחנתי נשם נ"ח נשם רש"ל דתיקון דרך. לא מהני קטנה דדוקא נזית מהני עיין נ"ש:

אוצר

ס"ק מ — ס"ק מג

הפוסקים

ותינוקת מותרת להתייחד עם גוי עכ"פ נזית, [דאף החולקים על הדרישה לא חלקו אלא נזיתם בדרך, ע"ש].

ובבית משה סק"ז תמה כי נעלם מעיניהם דברי החוס' ע"ז כ"ה ע"כ ד"ה לא לריבא, שמצואר מדבריהם דעם גוי אסור להתייחד גם כשיש עמה תינוקת אפילו עזר. וכן העיר בארן לבי סק"ז. [וכונתם, דהחוס' הקשו שם אמאי דמוקי בגמרא הא דקתני צמחתי לא תתייחד אשה עם נכרי, דמייירי צאשחו עמו, דאמאי לא מוקי לה כשיש עם הישראלית תינוקת, ותיראו, דלשון לא תתייחד משמע שאין שם שום ישראלית אלא היא, והציוו דאף לאחר תירושם של החוס' אמת דאסורה להתייחד עם הגוי אפילו עם תינוקת, אלא דהגמי לא מוקי לה כהכי, משום דלישגא דמתני' משמע דלא מייירי כהכי, ועי' בסמוך].

אך בגוף שלום צחידושי פוסקים סימן כ"ח ונשמח כל מי חלק ב' סימן א' דף ג' עור ב' כתבו בפירוש תירוש החוספות כ"ל, דכוונתם דהשתא לפי קושטא דמילתא דמתני' הני לשון לא תתייחד, דלשון זה מורה דאין עמה תינוקת, א"כ נימא דלא אסר תנא דמתני' יתוד עם הגוי כי אם דוקא כשהיא יתודה עם הגוי, ואכ"כ דאם יש עמה תינוקת מהני, כיון דעממא דתינוקת הוא משום דהגלה בדרך, אפילו עם הגוי איכא להאי טעמא.

אמנם לדעת בעל ספר תאור לעינים המוצא צלות א' דבעסקו עם הגוים אסור ציתוד עם אשה ותינוקת, כתב שם נשמח כל מי דכ"ש צגוי דיש לאסור, ובסוף החשיבה כתב דיש להחמיר בדעתו, ומה גם כשהיתוד הוא נזית הגוי [כדנזי, ע"ש] דלאוי להחמיר יותר.

מב. שיש עמה תינוקת. ואם התינוקת היא בת האשה. כתב במהר"ם זיסקינד סימן כ"ו דלא מקרי שמירה, דעד כאן לא חייירי השו"ע אלא צתינוקות אחרים, אבל צנייחם קטנים פשיטא דלא מקרי שמירה שאינה צושה מפניהם, כדאיתא לקמן סי' קמ"ח סעיף ב', [צמגש על תנאי לא יתייחד עמה אלא צפני עד, חוץ מצפני שפחתה או צנה הקטן משום דלצה גם צהם ואינה צושה לשמש צפניהם]. וכ"כ צספר מעשה נסים (להר"ג בכהן) סי' זה, והוסיף, שזכ מדוקדק צלשמו דכשו"ע דקאמר "שיש עמה תינוקת" ולא קאמר "צחכה".

אולם בציוץ אליעזר ח"ו סי' מ' פט"ז אות ב' כתב דמסתמיות דצרי בה"ס והפוסקים משמע דצכל גזרע מועיל, ואינו דומה צכל להא דסי' קמ"ח, דמלצד מה שהמזדצר שם צצנה קטן, וי"ל שהכוונה על קטן מכן ע' שלפי המקרה [המוצא לה"ן סקמ"ד אות ב'] אינו מועיל צלמח לשמירה, חוץ מזה הרי שם המזדצר לענין מה שאינה צושה לשמש צפניו עם צעלה שזכ עתה וחגרהה ממנו על תנאי, אשר הצן הקטן יודע דזה דרכה תמיד להיות יחד עמו צחדר ולא ירגיש צדצר כיוולא מגדר הרצונית, וממילא לא יצא לספר, משא"כ צכאן ע"י.

מג. תינוקת קטנה. ותינוק ובר, כתב צעזר מקדש לא ראיחי כעת מפורש אם מועיל תינוק להיות שומר, ומשמעות לשון השו"ע [צכסעיף הסמוך] ששם תינוק מותר לה להתייחד, אולי יש ממנו ג"כ הכרע שמועיל להיות שומר כמו תינוקת

מה שהאריך בזה], מסיק דלפ"ז א"ש שהרמב"ם העתיק צח חמח לענין יתוד, [ור"ל דהיינו דוקא דלאיכא אם, דגם צזה לא אסרינן לדריה משום לא פלוג, ולפ"ז ה"י צח חמיה אסור]. ועי' צצרות אברהם סי' נ"ג אות ע' שהקשה על י"ש צז דהחמ"ש. ועי' פרטים על דין שגאת אשה וצח חמחה צלול"ש סי' י"ז סקמ"ט. ושם צס"ק הסמכים מצארים הרצה פרטי דגינס על כללית ה' נשים אלו.

מא. וכן עם אשה שיש עמה תינוקת. א. מי שעסקו עם הנשים אם מותר להתייחד עם אשה ותינוקת. עי' צספר תאור לעינים קידושין סי' של"ב שפי' מתני' דכל שעסקו עם הנשים ובר, דקמ"ל דאפילו עם אשה ותינוקת אסור. וכתב צצער יוסף צחשיבה צכסוף הספר סי' ג' ד"ה פ"ש, דאף להחוס' שלא פירשו כן צמשה, מ"מ מותר דאסרי למי שעסקו עם הנשים צאשחו עמו [כדצסק"ל אות א'], כ"ש דלדעתם אסור צלשה ותינוקת, וזה דלא פי' כן צמשה משום דפשיטת הלשון צגדולות מייירי כ"י. וכן מסיק להחמיר צנשמח כל מי ח"צ סוסי' א'.

אולם בחקרי לב סי' י"ט מצואר צח"ד דמותר צזה אף צמי שעסקו עם הנשים. [עי' צדצרי לעיל סקמ"ט אות ב', ועי' גם צדצרי הנוח שלום צלוח שח"ז].

ולדעת הלבוש וצמחש נשים מותר להתייחד אף מי שעסקו עם הנשים צכסל"ץ אות א', כתב צנשמח כל מי ח"צ סי' א' ד"ה ולע"ד, דכ"ש דמותר כאן, דיותר יש לנו להחיר צרוכל ציש עמה תינוקת מצב' יצמות, ואף שלא כתב זה הלבוש כאן צפירוש, כיון שכתבו צדין ב' יצמות, [א"כ] מ"ש אה"ז וכן מותר להתייחד עם אשה ותינוקת, זה נמשך על סמך דצריו דסליק מיינה להחיר אכילו צרוכל, וזה צרור צכוונת הלבוש. [מיהו דעת עמנו צסוף החשיבה להחמיר וכמוצא לעיל].

ב. ומה הדין בזה בפרוץ. עי' חוס' ע"ז כ"ה ב' ד"ה לא לריבא, דמצואר צדצריהם דשמירת תינוקות מהני אפילו צפרושים. וצלחם סתרים צע"ז שם הקשה ע"ד החוס' דדילמא לא שרי אשה ותינוקת אלא צכצר ולא צפרון, וכדאסרינן צפרושים אפילו צעשרה*. אף צנוח שלום צחידושיו לע"ז שם, כתב עליו דל"ק"מ, דזה דאסרינן צפרושים אפילו עשרה, הוא משום שכלם צאים עליה וזהו מתרנית דאין מי שיגלה, אבל אם יש תינוקת עמה אינה מתרנית אפילו לפרוץ משור שחוששת שהתינוקת תגלה לשוק, וכן משמע מהרמב"ם והשו"ע שפסקו שלא תתייחד אשה אפילו עם אנשים הרצה משום דס"ל דסתם אנשים פרושים**, ואפ"כ פסקו כך דלשה ותינוקת.

ג. ואשה ותינוקת עם גוי. עי' לקמן סקמ"ה אות א' דמדצרי בדרישה ושאר הפוסקים המוצאים שם מצואר דלשה

(*) בס' התפס חיים סי' ל"ח אות כ"ו תפס לפי קושיא זו דדעת הלחם סתרים היא דבתינוקת עמה דליכא משום יתוד, הוא דוקא בבשרים ולא בצפרושים. ואמנם כן מבואר בדבריו שצספרו תאור לעינים המוצאים באות הקדום שאסר בזה למי שעסקו עם הנשים.

(**) ועסק"ב ד"א דגם להרמב"ם ל"ח סתם אנשים כפרוצים מש, ועי' בזה בשער יוסף המובא בסק"ז אות ג'.

שיודעת ש טעם ביאה (יב) ואינה מוסרת עצמה * לביאה

באר הגולה

שאינה

ש פירש"י כלומר מה היא
צוה שחזק לספר דברים
בשוק
פ"י ופני קטנות

פתחי תשובה

(יב) ואינה מוסרת עצמה. נ"ל זכור לאברהם ע"ס כתב ב"ס הנ"ל דע"י ש"ס ויום ה' אינה מוסרת עצמה לביאה ע"פ :

אוצר

סי' מג - סי' מד אות ב

הפוסקים

ובישוביל. עבדי ח"ס סי' כ"ב השיב להרב השאל שאל למר
דכשיעור זה הוא מצד שש וצד שבע, שכן לא כחש
הוא דבר מותר דרכה לספר, להראות ודאי שדבר כזה אינו חלוי
בגיל, כי אין בגיל קציע צוה, אלא להדבר חלוי בהתפתחות השכל
כו, דיש חינוקות פקחים ומרגישים אפילו בשינוי כל דבאר מהרגיל,
והולכות ומספרות בשוק מה שראו עיניהם, ויש שלא כ"כ פקחים
ולא מרגישים בקל, וע"כ לריך להיות צקי ומכיר בעיני
בחינוקות כו.

ולענין סוף זמן זה, בזכור לאברהם חות י' ערך יתור [הבוא
ב"פ סק"י], הביא להב"ח דע"י ש"ס ויום ה'
אינה מוסרת עצמה לביאה ועד אותו זמן שרי להתחד, [ע"י
דברי הב"ח המוצא לעיל], וכח דע"י דבסעיף י"א כתב
בשו"ע, והוא סדרת הרמזים, דאסור להתחד מצד ג' ואילך,
ה"ט דכיון שאין גדולה עמה חיושין שמה יבא עליה באונס,
משא"כ צוה דיש עמה גדולה לא יבא עליה אלא ברצון וליכא
למיחש לה, דאינה מוסרת עצמה. וכן כתב בבית שלמה [במליוון
באות הקודם] עפ"י דברי הב"ח, דכשיעור הוא עד שתגיע לפי
שנה ויום ה'. וכ"כ בחכמת אדם כלל קט"ו סעיף ט' לענין חתן
שפירסה כלתו נדה.

אולם בפנים מאירות ח"כ סי' קל"א כתב בחו"ד בנידונו דכיון
שילדה בת י"ב היכה באותו חדר הרי אפי' יתור אין
כאן, דהא מתחד אדם עם אשה וחיושין כו, וע"י בענין אחרים
סקט"ו שכתב על הב"ח, לא ידעתי אנה מלא כן, דשיעור דע'
ש"ס ויום ה' לא נאמר אלא בחינוק שביאתו ביאה, ואם דעתו
מהא דפירש"י [קידושין פ"א ז'], אינה מוסרת עצמה לביאה,
שמתוך קוטנה עדיין לא נשבה יתר, וכתר הכי אמרין אהא
דבגדי' זה יסן בבסותו וכו' וכמה א"ר חיושין בת ט' שנים
ויום ה' וביאה שערות, ופירש"י דלא הוא דמתגרי זה, הרי
מציאר בסוף סי' הקודם שכל הפוסקים לא פסקו כ"ר בלישגא
קמא אלא בלישגא בחרא [דאמרי בת שנים עשר ויום ה'].

ובעזר מקודש לסעיף ג' כתב דבבול קטנה יודעת כ"י נראה
שהוא עד היותה בת י"ב שנים, שאז הוא זמן הלבשה
היאר כיון שגכנסה אז למאנה, וכמ"ש בטעם גדול המורה ועשה,
משום שפ"י יש התנגדות הילך כו, וע"י בחש"י הר"ש גוטוורט
שפירות יוסף סי' כ"ד וכ"כ שכתב דכשהגיעו לימי נערות אין
בנות שמירה דילך אלבשה.

ב. ולענין קטן, כתב בהמקנה לקידושין דפ"א ה' דמזן ט'
ולמעלה זה השיעור שיודע טעם ביאה, אבל פחות
מזן ט' כיון שאינו יודע טעם ביאה לא הוי שומר, וכ"כ כאן
בספרו נתיבות לשבת סק"י. וכן בחפזת ישראל על הלכות נדה
סי' קל"ב סעיף ד' כתב על מה שהביא שם הש"ך מהב"ח דלריכוס
להיות [הקטן או הקטנה, ששומרים אלא חתן וכלה שפירסה
נדה], יודעים טעם ביאה כו, דהיינו קטן שהוא בן ט' שנים
ויום ה'. וע"י לעיל סקט"ג בדברי עוד יוסף חי דחיוק בן
ט' שנים הוי שומר, וכ"כ בנתיבות השלום המוצא שם. וע"י בלין
אליעזר ח"ו סי' מ' פט"ז אות ב' דכתב דאם כי לא פירש בעל
המקנה השיעור למעלה, מחברו שהוא כפי שפסק בסי' כ"א
סעיף

חיושין, וי"ע. ובמקנה לקידושין פ"ב ה' ד"ש בגמ', כתב דנראה
דכ"כ ב"ש עמה חיוק זכר אין בו איסור יתור, דחיושין הוי
שמירה, וכ"כ גם בספרו נתיבות לשבת סק"י דאף לדעת הרמזים
דאסורה אשה להתחד עם שני אנשים מימ' בחיוק בן ט' י"ל
דבאי דינו כמו בקטנה שיודעת טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה
לביאה, וי"ע שלא הזכירו הפוסקים דין זה. וכ"כ בחכמת אדם
כלל קב"צ דין ט' ובנתיבות השלום נתיב ט' דין י"א. וכ"כ בסי'
עוד יוסף חי ט' שופטים אות י', דכ"כ עם חיוק בן ט' שנים,
שמירתה שגלה הדבר, והם לא יתפתו לזנות. וכ"כ בטעם
י"ס [ב"ל ב"ס הקודם] דאין חיוק זה בן חיוק לחיותה.
[וכ"כ מדברי עוד אחרונים שבסקט"ד אות ב' ושם"ק מ"ה אות
ד' ד"ה ונתיבותו, דפשיטא לכו דמכיו קטן כמו קטנה. וכ"כ
הרמ"א ביו"ד סי' קל"ב סעיף ד', לענין חתן שפירסה כלתו
נדה, דחיוק נמי הוי שמירה, וע"י בש"ך סק"י דב"ס הב"ח
דשיעור שיודעים טעם ביאה ושאין מוסרין עצמם לביאה].

מד. שיודעת טעם ביאה כו. א. ואיך משערין שייעור
זה. הנה לענין החלות זמן זה כתב בהמקנה
ה"ל ב"ס הקודם שהוא מג' שנים ולמעלה, כמ"ש הח"מ
בסקט"ו [המוצא בסקט"ו]. וכ"כ בספרו נתיבות לשבת סק"י.
וצפורה יוסף [להר"י לוייג] ח"א סי' כ"ע אות ב' כתב דנראה
דגם העור והב"ח ס"ל כדעת המקנה, דהא הב"ח כתב על העור
[שהשמיט הא דסעיף הסמוך דע"י חיושין פחותה מצד ג'
מותר להתחד לבד], דס"ל דאפילו למעלה מצד ג' עד ט' מותר
להתחד עמה לבד, וטעמו דהא חיוק דאפילו בת ה' וצ"י אינה
מוסרת עצמה לביאה, וא"כ אפילו ראוי לביאה שרי להתחד
עמה עד זמן שמוסרת עצמה לביאה דהיינו בת ט' ויום אחד,
הנה מכה הוכחה זו דהב"ח צעור ממילא מכה דס"ל להעור
וב"ח דמצד ג' ואילך מיקרי יודעת טעם ביאה ואינה מוסרת
עצמה לביאה, דא"כ אכתי חוקי דאמאי לא כתב העור דמצד
ג' עד בת ה' [שמפירש צ"ח דאינה מוסרת עצמה לביאה] לא
יתחד עמה משום דראוי לביאה ואינה יודעת לספר דברים
בשוק, אלא ודאי דס"ל דמצד ג' ואילך מיקריא אינה מוסרת
עצמה לביאה ומספרת דברים בשוק מפני שיודעת טעם ביאה
והו"ל בת שמירה.

אולם בחשבת הר"ש הכהן גוטוורט שפירות יוסף סי' כ"ה,
תמה על דברי המקנה, וכתב דשיעור השמירה דקטן
וקטנה לא תלוי כלל בזה אלא ראוי לביאה, רק כשנעשו בני
הבנה ושידעו לספר דברים בשוק, כמ"ש רש"י בקידושין וכו',
ומסיק דודאי אינן בנות שמירה עד בת ה' או ו' שנים. וע"י
בלומ' דק (מלוצאוטש) סי' ל"ט דכתב דקטנה בת ד' שנים
אינה יודעת ענין ביאה.

ובבית שלמה (להר"ש מסקלה) חא"י א"י סי' כ"ב דבמעיין
בלשון רש"י בקידושין סוף דפ"א מציאר דאם צושה
לעמוד בפניו ערומה יש בה טעם ביאה, ע"כ נראה דבסתמא כל
צושה לעמוד ערומה לפני אנשים הו"ל בכלל קטנה היודעת
טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה.

שאינה מזנה לפניה לפי שהיא מגלה את סודה:

תינוקת

אוצר

סי' מד אות ב — סי' מה אות א

הפוסקים

בשדה, אי"כ כל מה שמסדרת הגמ' שם אלל זה גמי מיירי בשדה, וכתב רבן הסבירא טובה דהא הזכירות בזה אינו אלא משום שמה יפתח האשה ובשים שמירה יצא עמו צפני השמירה וכן היא לא תתרחק, אבל לא חיישין שחלף עמו למקום גנוע, דאי"כ בכל צד ישראל חושש בך, אלא פשיטא שאין צדו ישראל חשדות על זאת אלא הרחקת צמוד שיהיה מסית או ציור במקום שאין צושה מצוי אדם אחר בו. וכן דרישה אות ד' לאחר שהביא מר"י בשם הרמ"ה [הג"ל בסק"ה אות ו' לענין יחוד בדרך דב"י ג' חנשים] דוקא כשהולכין עמה לשומרה או צריכין שנים שיטעמו עמה, דאי לאו הכי למאי נחוש לה, כשיטערך אחד להשתין וילך חצירו עמו ויניחה לבדה, כתב דבזה נתיישב המנהג שכתבו הנשים ללכת לדרך עם עגלון כותי בשומר קטן או קטנה עמה בדרך, דכשים עמה חינוך או חינוקת כדינה לכתב למיחש אף בשדה, דכשיראה השומר להעיל מים או לעשות לרכו חלך האשה עם השומר ולא תתיחד עם הגדול ***. ושם סיים דלמיחש לפתיו לא מצינו רק להרצ"ד [המבוא בס"ק הג"ל אות י"ג] אבל שאר מתכזבים שלא הזכירו הלא דינא דהרצ"ד ס"ל דלא חיישין לפתיו.

גם באפי זוטרי סק"ז חמה על המהרש"ל, דאם באים אנו לחוש מדעתנו לשמא יתרחק ממנה במקום שלא תוכל לראות שם וחסה, למה לא נחוש ג"כ בצד הכולל וקטנה היא, צנל יוכל לפתוחה שבעלה למעלה או חרד למטה בצדו אמתלה, ואם דאעפ"כ יראים שלא תגיד ששלחיה מאלס, גם בדרך איכא כך עעמא גופא שתגיד שכתחיקו נדוד, אלא ודאי דאין לנו להוסיף גזירות מדעתנו דכיון דבש"ס החירו, לגמרי החירו צין בדרך צין צעיר וכו'. ועיי' להלן בדברי בעלי אחרים והשם ארי.

ובבית משה סק"ז חילק בזה דשומר חינוך מותר יצחיוקת חסור, ולאחר שהביא מהב"ש סק"ט [המבוא לעיל בהערה] שהשיג על הדרישה בזה שכתור עפ"י דברי הר"י להתיחד בדרך עם שנים שאינם שומרים, דמהש"ע משמע שאין לסמוך על הר"י, כתב דמהא לא חירי דהא באמת כך מילתא טעמא בעי למה לא מחזיקין מעט דכשיטערך אחד לנקבו חצירו וילך עמו, ואל דחיישין דאולי אחד פרוץ ויעצור על איסור יחוד, ולפ"י דוקא על האשה שיך האיסור, אבל לא על האיש דכל אחד יוכל לומר ברי לי דכשר אני, ומש"ע נראה דאיש מותר ללכת בדרך עם אשה אחת בתנאי עמדה שיודע טעם ביאה, דליכא איסור לא על האיש דיוכל לומר באם יטערך לנקבו חלך עמו, וכן האשה תוכל לומר בזה ****, אבל בחינוקת עמדה איכא איסור על האיש, דאולי תטערך האשה או החינוקת לנקבים, וממלא מתיחד באיסור. ושיתיחדו עם גוי בדרך. דרישה הג"ל אחר שהעלה להחיר שמירת חינוך אפילו בדרך, הביא שכתבו הגש"ס ללכת לדרך אפילו עם עגלון גוי בשומר קטן או קטנה, וכתב דלפי טעם החירו נתיישב מהבגן. וכן בטי' הג"ל הסכים להדרישה בזה. גם בשם אריה סי' ל"ג מבואר דמהני שמירת קטן או קטנה להתיחד עם גוי בדרך.

גם

*** בב"ש סק"ט כתב על דברי הדרישה ומדברי הש"ע משמע דאין לסמוך על סברת ר"י מדהשמיט דעתו.

**** נראה דס"ל דהתינוק הוא פתית מכן ט' שנים ומותר להאשה להתיחד עמו, ועיי' לעיל סי' הקודם אות ב.

סעיף ז' עד שיגיע לשנת הגלות או שיצא סימנים, עיי' שם בח"מ וצ"ע. ועיי' במהר"ם זוסקין סי' כ"ו דנראה דכן י"א חשיב לשומר בזה.

אולם בפורת יוסף (להר"י לוויג) סי' כ"ז אות ג' השיג על המקנה, וכתב דנראה דהמקנה פירש מה שאמרו בגמ' חינוקת שידעת טעם ביאה, שכתובה שראוי לביאה דהיינו נגי' שנה ומעלה, ומזה דייק דגבי חינוך זכר ג"כ אין יודע טעם ביאה עד שיכא צן ט' שנה ויום א' [שאז הוא ראוי לביאה], ובאמת זה נסתר מפירש"י שם, וכל הפוסקים הביאו לשון, שפירש יודעת טעם ביאה, ר"ל שידעת לספר דברים בשוק, ואינה מוסרת עצמה לביאה מחמת קטנותה, וא"כ גם בקטן זכר אף שהוא פחות מכן ט' ג"כ יודע לספר דברים בשוק, והא ודאי אינו מוסר עצמו לביאה מחמת קטנותו שאינו ראוי כלל לביאה, ואדרבא זה כ"ש, ומה בקטנה צד ג' ומעלה שראוי לביאה, אינה מוסרת עצמה מחמת קטנותה, מכ"ש בזכר דאינו ראוי כלל לביאה עד צן ט' ויום א' פשיטא דאינו מוסר עצמו לביאה, ועכ"פ יודע לספר דברים בשוק, ולפ"י הדברים מהיפוך להיפוך, דצן ט' ויום א' ומעלה כיון שראוי לביאה ומוסר עצמו לביאה, מקרי אז אינו צן שמירה, ובפחות מכן ט' כיון שאינו מוסר עצמו לביאה ודאי הוי שומר. ועיי' עוד שם בס"י כ"ח בחש"י הר"ש הכהן מ"ש על דברי המקנה. וכן מבואר בעזר מקודש לסעיף ג' דקד עד צן ט' שנים הוי הקטן שומר. וכ"כ בחכמה אדם כלל קט"ו סעיף ט' לענין שמירה לחתן שפירסה כלתו נדה, ועיי' בדבריו כלל קכ"ז סעיף ט'.

ובסדרי טהרה סי' קל"ב סק"ג חמה על התפארת ישראל הג"ל במ"ש דשיטתו צן ט' שנים ויום א', וכתב, דברי אינו מוסר עצמו לביאה, פרש"י שלא לבשו יאה"י, וקטן צן ט' שנים ויום א' כבר לבשו יאה"י, דמש"ע חסור להתיחד עמו, כמ"ש בסעיף י"א, ועוד דלא ידעתי מי הגיד לו דלא מקרי יודע טעם ביאה עד שהוא צן ט' שנים ויום א', דנראה דקטן כבר שבע וכבר חמיה יודע טעם ביאה. ועיי' בחת"ם ח"ב סי' ל"ז דקטן צן ט' מחשיב ליה שומר לענין סתירה לאחר קינוי.

מה. שאינה מזנה לפניה. א. ולהתיחד עמה בדרך. עכ"ל סק"י מהב"ש בשם מהרש"ל דצמוד בדרך לא מהני קטנה. כ"כ בחידושי וביאורי מהרש"ל על העור סי' זכ, וסיים, דלא סגי בזה אלל צ"י או צ' חנשים עם הקטנה. וכן הביא הב"ח ממנו, וכוסיף בשמו טעם לדבר, דשמה חלך עמו למקום גנוע וחוסה *. גם בח"מ סק"ד וצ"ש סקט"ו וצ"ז סק"ט הביאו בשם מהרש"ל איסור בזה מטעם הג"ל. ובע"ז שם כתב בשם מהרש"ל דבשדה צריך שיהיה צ' נשים עם הקטנה או עוד קטנה אחת. וכ"כ בפרישה אות י"ח **.

אולם בע"ז. עמו חלק שם על כל דינו של המהרש"ל, והביא סמך מהגמ' קידושין פ"א א', דאיהא התם צסמוך לדן אשה עם חינוקת עובדא דאמוראי החמירו להתיחד עם בהמות

(*) יש להעיר דהמהרש"ל בספרו יש"ש פ"ד דקידושין סי' כ"ד בהזכרת של תסימו כתב בהדיא דמותר לאדם להתיחד וכו' עם אשה ותינוקת וכו' אפילו בדרך, ורק עם עגלון גוי אסור שם כמובא באות שאח"ז.

(**) כנראה שכתב כן עפ"י דברי המהרש"ל, כי לדינא נראה שחולק על עצם דינו דהמהרש"ל וכמובא להלן.

ביאור הגר"א

[יש] אנדרוגינוס כו'. קשה להולמו פתח באנדרוגינוס וסיים בטומטום ולא הזכיר טומטום ברישא ועוד טומטום אף עם האשה מותר ועוד

יא התינוקת שהיא פחותה מבית שלש ותינוק פחות מבן חשע מותר להתייחד עמהן שלא גזרו אלא על ייחוד אשה הראויה לביאה ואיש הראוי לביאה: **יב** א [יש] אנדרוגינוס אינו מתייחד עם הנשים ואם נתייחד אין מכין אותו מפני שהוא ספק אבל האיש מתייחד עם האנדרוגינוס ועם הטומטום: תקנו

באר הגולה
ח. כתב ה"ס שם פשוט הוא וקצת נראה כן מהירושלמי
א. תוספתא פרק אחרון דמסכת נזירות

דתיא בתוספתא שם דאין אנדרוגינוס מתייחד לא עם הנשים ולא עם הנשים ובכ"מ תירץ דרמב"ם ס"ל דתוספתא ס"ל כר"י דסוף קידושין ר"ל דאנדרוגינוס חשוב זכר ודבריו קשין בחומץ לשניים דא"כ מאי קאמר בתוספתא שם כיצד שוה לנשים כו'. ואינו מתייחד עם הנשים כנשים הא אפילו באנשים הוא כן ועוד דרמב"ם פוסק דאנדרוגינוס ספק הוא כמ"ש כאן ואם נתייחד כו' מפני כו' וע"ל סימן מ"ד ס"ה אלא דט"ס הוא וכצ"ל אנדרוגינוס אינו מתייחד עם הנשים ולא עם הנשים ואם כו' ספק אבל האיש מתייחד עם הטומטום וע' יבמות ע"ב א' גשיו לטומטום מצ"ל:

אוצר

סיק מה אית ב — סיק מז

הפוסקים

בסקכ"ה אות י"ב דדי"ה ומצואר, לאחר שכתב דלהרמ"ה המחזיר בדרך שנים כו' א"ש מנהג הנשים שכולות בדרך נשמיח קטן או קטנה כו', הוסיף וכן ציללה אף כשהשומר ישן, דשיראח כיחיד לאונסה תקין לשומר וישמרה, ולפי"ד חולי מהכי נמי שמירת קטן צלילה, דיקלנו, מיהו להצ"ש המוצא שם בדלילה גם הרמ"ה מודה דבעין ג' דאף שיכול הא' להקין להצ"ש כרי שלא יכיר יחוד, מ"מ צ"י צ"י הריכו מתייחד, לפ"ז הי"ג אין היתר נשמיח קטן או קטנה צלילה].

סעיף יא. מז. פחותה מבית שלש כו'. דלמעלה מ"ג אף שאין מוסרת עצמה לביאה [ע"י בסקכ"ד אות ח'], יש לחוש לאונס ופחית. ח"מ סקכ"ו. וכ"כ ה"ס סקכ"ז בשם ה"ה, אלא שלא הזכירו פתחי.

והנה לשון המחבר בסעיף זה הוא מהרמ"ם פכ"ז דאס"ז ה"ה י, והעור כאן בענין רק דין דקטן, וכחצ ה"ה דנראה דהעור לא סבר כהרמ"ם בקטנה, וטעמו, דהא חזין דאפילו צ"ה י' ח"ה מוסרת עצמה לביאה, אלא דאפי' ראויה לביאה שרי להתייחד עמה עד זמן שמוסרת עצמה לביאה דהיינו צ"ה ע' ויום אחד, [על שיעור זה ע"י ס"ק ואות ה"ה]. אך הח"מ ה"ה כחצ דהעור הזכיר דין קטנה בחילול הכימון, שכתב, וצ"ל שחלה מצת ג' ולמעלה, [ולא הולך להזכיר כאן אלא הדין המחודש, אפי' זערי סקכ"ג], ואין מחלוקת בין העור ובהרמ"ם. ולהלכה סיים גם ה"ה דנקטין כהרמ"ם [וכמוצא להלן].

ועיין ב"ש"ש קדושין פ"ד סי' כ"ב שהביא מהסמ"ג [לית קכ"ז] שכתב דלא גזרו אלא על יחוד שיהא האיש בן י"ג והאשה בת שלש, וכחצ עליו ותימא אם לריכס להיות צר עושין, א"כ גבי דידה נמי תיבצי י"ב שנים ויום אחד, וא"ל צ"י צ"י עושין אלא שיהיו ראוי לביאה, א"כ גבי זכר נמי תבצי צ"י שנים ויום אחד וכו', וא"ל דהסמ"ג סבר דעכ"פ לריך שיהא אחד צר עושין ואם הוא בן י"ג שנים אסור להתייחד עם אשה אפילו היא בת ג' שראויה לביאה, ואם היא בת י"ב שנים אסורה נמי להתייחד עם מי שהוא בן ע' שנים שראוי לביאה, וכן משמע מהרמ"ם למעין צו. וכ"כ ה"ה ה"ה דלהלכה נקטין כהרמ"ם [כ"ה] דגדול בן י"ג ויום אחד אסור להתייחד עם הקטנה צ"ה י' ויום א', וגדולה צ"ה י"ב שנים ויום א' אסורה להתייחד עם קטן בן ע' ויום אחד, וכן כתב הסמ"ג. ובשפסק אם היא צ"ה י' שנים ע"י צ"י ה"ה לט"ל סק"א אות ג'.

וכתב בערוך השלחן סעיף י, דנראה דאם התינוקת נתקדשה ע"י אביה, אסור להתייחד עמה, דהרי דיהא כאל"ה ואסורה מהתורה, ואין חילוק בין ראוי לביאה לאינה ראוי.

סעיף יב. מז. אנדרוגינוס וכו'. כ"כ הרמ"ם פכ"ז ה"ה, והעור. ומקור הדין, כתב הח"מ דהוא מתוספתא כו' וכתבין צ"ה י"ג. וחמה כ"י דכחוס"פ דלפנינו הניח דאיש מתייחד

גם בעצי ארזים סק"ה כתב דלפמ"ש דקו"ל דנכרי לא חיישין לפיתוי רק משום אונס [ע"י לט"ל סק"ה אות ח' ד"ה ובצ"ע] א"כ אף צ"ה דברי ר"י [ה"ה] דצ"י דרישה] יש לסמוך על היתר זה, שאף אם יתרחק השומר, לא יתרחק כל כך עד שלא ישמע לקול נעקחה, וכיון דלפיתוי לא חיישין, אם ירצה לאונסה תלשוק ויבוא השומר ומשיה מירחת הבכרי, כ"ש האידנא שהמלכות מקפידים ועושין ע"ז [ע"י צ"ה לט"ל ס"ק ואות ה"ה], וגם י"ל שמתירא [העגלון] להפסיד שכרו ולא גרע מהצ"ה ע"י ממון שמתרחק מטעם זה אפילו לצללה כהן דלא חיישין לאונס, וא"כ צענין זה שאינה מוסרה בידו הבכרי, אפילו להתחילה ליכא למחש לאונס משום הא"י עעמא.

אולם ב"ש"ש פ"ד קדושין סי' כ"ד כתב לענין שמירת קטנה, דלינן ציחידו עם עגלון גוי, יש לחוש שבהיו לא יקפיד על הקטנה ויח"י ואונס אותה כו', או שמא תלך היא עמו למקום לאו ותיזנה עמו צ"ה י' דיעת היתוק, ע"כ לריכס עוד שומר ישראל. ובצ"ה בק"ה סי' זה כתב על דברי הדרישה דמתיר, ושאר ל"ה מ"י דנתן מכשול לפני המון עם להקל באיסור יחוד דלורייתא כו'. וכן צ"ה י' זערי סק"ג כתב דרע ומר המנהג הזה של הנשים כו'.

ועיין סקמ"א אות ג' דהצ"ה משה וארץ צ"י (תלמודי צ"י) הקשו על הפוסקים דהכ"ה, דהא בחוס' ע"ז מצואר דעם גוי אסור להתייחד כשיש עמה חטוקת אפי' בעור. מיהו מפוסקים אחרים מוצא שם דלמסקנת דברי החוס' אין להוכיח איסור צ"ה.

ב. ולהתייחד בבית שיש שם עוד חדר. בערוך השלחן סעיף י, אחר שכתב כדעת המהרש"ל הקודם בדרך לא מהכי שמירת חטוקת דשמא חפזה עמו למקום מונע וחזה, ודלא כהמתירים שם, הוסיף, וכ"ש כשיש עוד חדר דאסור. [אולם ע"י צפנים מאירות ה"כ סי' קל"ה דמצואר דאפילו צ"ה י' מהכי שמירת חטוקת].

ג. ולהתייחד בלילה. כתב במעשה נסים (ל"ה הכהן) סי' זה, דאפילו יחוד ומכ"ש ליכא ודאי איסור גמור הוא, כי כשהתינוק ישן יקום האיש לעשות מה שלצו חפץ, כי אין חשש ובחוספות חיים סי' זה, כתב ג"כ לאסור צ"ה צלילה, דכמו דלא מהכי בדרך נדעת מהרש"ל [ה"ה] דצ"ה א' משום דלמא ילכו מן הכ"ה, הי"ג ח"ה למחש שמא חושן התינוקת, ואף שכתב רמ"א צ"י צ"ה י' ושמ"צ [לענין חתן וכלה כשהאסורים בחשמיש], שהמנהג ליקח קטן אלא החתן וקטנה אלא הכלה, אין משם ח"ה נגד דבריו, חדא, כיון דיש קטן אלא החתן וקטנה אלא הכלה כולי האי לא חיישין, ועוד דגם שם הכ"ה אחרונים חולקין וכתבו דשלא כד"ה הוא. [וע"י בחת"ס ח"כ סי' ל"ז לענין שמירת צ"ה י' לאחר קטנו דמחשיב ל"ה שמירה בתינוק גם צלילה, ורק כשהתייחד באישן לילה בשעה שהתינוק ישן כתב לאסור. וע"י דרישה המוצא

ביאור. הגר"א

ל'א

הפוסקים

מזיורי

(א) נראה דלפי' א' דהוא כפרש"י מספרות בלחש באופן שלא יזכר שזה קול ושיש, ורק מרגישים שיש שם בנ"א, (וגמניעים מלחכום, וממילא לא

ביאור הגר"א

[כאן אין ממנין כו'. ירושלמי פ"ק דכתובות א"ר ועירא מתני' אמר אפילו כשרים אין ממנין דתני אפילו חסיד שבחסידי' אין ממנין אותו אפטרופוס. ליקוט.]

יד. לא תלך אשה בשוק ובנה אחריה שמא יתפס בנה ותלך אחריה להחזירו ויתעוללו בה הרשעים שתפסוהו: **טו.** ונא אין ממנין אפילו אדם נאמן וכשר להיות שומר בחצר שיש בו נשים אע"פ שהוא עומד בחוץ שאין אפטרופוס לעריות: **טז.** לא ימנה אדם אפטרופוס על ביתו שלא ינהיג את אשתו לדבר עבירה:

אסור

באר הגולה
1 ג"כ שם
ד נתיחא בירושלמי בפ"ק
דכתובות אפילו חסיד
שבחסידי' אין ממנין
ה נתיחא דכתובות דף ס"ג
ע"א

ירושלמי פ"א דכתובות סוף הלכה ח' על מתני' ראוה מדברת כו' ר"י בר אחא בשם ר"י אילא בשם ר"א אפילו במקום שרוב כשרין היא המחלוקת סבר רבי יהושע הנות דעה אחר הפסולין אמר רבי ועירא מתני' אמר אפילו כשרים מונין דתני אפילו חסיד שבחסידי' אין ממנין אותו אפטרופוס על עריות:

הפוסקים

סי"ק מט — סי"ק נב

אוצר

אפילו אשתו עמו, וכדאסור למי שעסקו עם הגשים [לדעת החוס', הנ"ל בסק"ל אות א'], וכתב ולע"ד ליתא, דכאן שאינו אלא שומר הגשים ואין לו עסק עמכן, ודאי דאשתו עמו שרי, ור"א מנ"ש הכרז"י בסק"ח דחזר שדרים זו פנויות אם איש ואשתו דרים שם שרי להתיחד עמכן כו' ע"ש, וכיכי שרייה לאיש ואשתו לדור שם, אלא ודאי שאשתו משמרתו, אם לא שנחלק ונאמר דסו"ס לשומר הזה מחמירים להפטר ולצו גם כן וכן טו, ואף שאשתו עמו, ימנע רגע שיוכל לעשות כרצונו הואיל ומשמרת שם חזיר.

ג. ובשני שומרים או שלשה. כתב בערוך השלחן סעיף י"ג דגם בשנים אסורים, שלא ימנע שיהא ילך לו וישן והשני יתיחד עמכם, ושלשה אפשר שמוחר, חמסם לדעת הרמב"ם [דאפילו עם הגשים הרבה אסור להתיחד, כבסעיף ה'], אפשר דגם בשלשה אסור, ולי"ע לדונא.

ד. וכשהפתח פתוח לרח"ר. בנחמד למראש ח"ג כתובות פ"א סי"ח דל"א טור ג', לאחר שהצו משער יוסף סי' ג' דאף מי שעסקו עם הגשים מותר להעסק עמכן צדית שפתחו פתוח לרח"ר ואין צו משום יחוד לכו"ע, כתב, דלפ"ז הכי נמו באפטרופוס וממונה עליהם אם הפתח פתוח לרח"ר אין צו משום יחוד, ולאו דוקא צ"ח חסיד, אלא אפילו אין שרי צפתח פתוח לרח"ר, ונמ"ש צשער יוסף שם.

טז. נב. לא ימנה אדם אפטרופוס. מננים ומנולא נכסיו. רש"י דרכות ס"ג א'.

כתב באפי זוטרי סקכ"ח דהעור [והשו"ע] שניה מלשון הרמב"ם שכתב "אסור" לננות כו', משום דבגמ' אמרו רק אל ימנה כו', שאלמלא לא מנה פועיפר ליוסף אפטרופוס בחור ביתו לא בא לאותו מעשה [וכדבציא הח"מ], אלא דא דא ע"ה עובד קמ"ל, [וכי"כ בערוך השלחן סעיף י"ג, ו"ו חז"ל דדרך ע"ה שלא ימנה כו'], וכבמאמר הקודם שם, אל ירבה רעים צדיות כו', ובי"ר קמ"ל דרך ארץ ומוסר שיקח משל ממה שאירע ליוסף, והע"ס שכתבו שלא ינהיג אשתו לעצירה, נמו ל"ע מנ"ל, דאם בגמ' ליתא, רק אמרו שאלמלא כו', וגם לא ח"ו יוסף הרגילה, אלא היא היתה מרגילתו כו'*, אם לא שנאמר דהיא גופא דיוקא, דהתם להיתקן גבור הכובש ולחו לא יכלה לפתוח, הא איש אחר ה"י נשמע לה, ואפשר שיכ"י הדבר להפוך שהוא ירגילה, ולפיכך כתב בלשון איסור כו', דרם סו"ס הו"ל איסור מחודש מדעתו.

אסור

מבואר שמה' דלא ינהיג קאי על האפטרופוס, ואי"ז מוכרח דשסיר יל"ם דקאי אבעל, שלא ינהיג את אשתו לעצירה ע"י שהכניס אפטרופוס בבית ומצוי עמה חזיר, וכן מ"ש שם. לא בא לאותו דבר יל"פ דאפוספר קאי שלא ה"י בא לידו כך שאשתו תכשל, וכי"כ קצת בערוך השלחן שפי' כן.

מיידי שבו בשדות חוץ לעיר [מקום שאין צ"ח מלווים, נח"ש דבסמוך], והכל נפנין לשם. והביאו ביד רמה שם. ובמאורי כתב, דוקא בצבכ"ס ששדות שא"ל לעול מצפנים. גם צפריש אות כ"א, כתב, דצ"ח"ז שכן צעיר אין לחוש. וכי"כ צמ"ח צ"ח"ח סי' ג'. וצמ"ט צ"ח"ח שם סק"ד כשהצביר דין זה דשדות, הוסיף, או בחצר צבכ"י צמדינות אלו דקציע לרצים. ובנתיבות השלם נתיב ע' סעיף י"ד, כתב, להשו"ע אף צ"ח"ז לא חילקו צ"ח אף צבכ"י צעיר [לר"ך לספר, ודלא בהרמ"ח, ולפ"ז הי"כ להרמב"ם והעור].

טז. ונבנה אחריה. פרש"י צמדיהרין דיי"ט ע"א, לא תלך ובנה הקטן אחריה, אלא לפנייה. וכי"כ ביד רמה שם. וכי"כ במאורי שם, והוסיף או צ"ח. וכתב בידו א"י תקון פ"ז דהרמב"ם [והשו"ע] שלא הוסיף "אלא לפנייה" נראה דסבר שהתקנה היא שלא תלך כלל עם צ"ח קטן בשוק, לפי שלעולם הולך אחריה לחולשת הליכתו ויש לחוש שיפסוקה, ולכן כתב סתם כלשון הגמרא. אך ביד אהרן ח"א הכז"י אות ב' כתב ע"ז וליתא, דאם כדצ"ח הו"ל למומר סתם, לא תלך בשוק עם צ"ח, מדקאמר "אחריה", משמע דלפניה מותר, ולשונא דתלמודא נקט. וכי"כ צפריש על העור [שכתב כל הרמב"ם], דדוקא לאחרית משום מעשה שיהי' אצל לפנייה לא גזרו, דלא שייך למר שמא יגנבוהו. וכי"כ בנחלת צ"י סק"ד. גם צאפי זוטרי סקכ"ז אף שהעיר על הפרישה, דעכ"פ שייך למר שמא יתפסוקו צפניה ותלך להצילו ויתעללו צ"ח, מ"מ לדונא הככים דלא גזרו אלא לאחרית, כמעשה שבי, דומיא דכמה תקנות דרבנן דלא תקנו אלא דומיא דעובדא הכי כו'. [פי' חגיגה כ"ג א', לא אסרו אלא צירדן וצפניה וכמעשה שבי].

כתב בערוך השלחן סעיף י"ג, דכ"ש צ"ח לא תלך אחריה, דכ"ח ע"מה יש חשש שתתפס ותאנס.

טז. נא. אין ממנין וכו'. א. כתב הח"מ והכ"ש סקכ"ז דאפילו לרש"י שא"ש אחד עם נשים הרבה מותר להתיחד כל שאין עסקו עמכן, כבסוף סעיף ה', מ"מ הבא דשומר בקביעות, וכו' אפטרופוס וממונה עליהן, גרע משעסקו עם הגשים. וצ"ח"ה כתב טעם אחר, דכיון דשומר גם צלילה אפילו רש"י מודה דאיכא חששא, דילמא ארדיימו מקלחן עבד איסורא, ולא שרי לרש"י בשלש נשים אלא דוקא ציממא, וכדחילק הרמב"ד [הג"ל צסעיף ה' צבכ"ה] צ"ן יחוד דיום ולילה.

ב. ואם אשתו עמו, צאפי זוטרי סקכ"ז מצוהר דלמ"ש הח"מ והכ"ש הנ"ל דזה גרע משעסקו עם הגשים, אסור

שכיחא, דהא אסור משום צניעות, כבא"ח סי' ג', ואין לעשות תקנה במילתא דלא שכיחא, ולאחד הרי אין תקנה, משא"כ בנשים שמוחרות בשתים יחד, ע"י במ"ב שם סק"ד מהממ"ג, וביש"ש הג"ל בסקכ"ז אות ג' מבואר דנשים מנהגן להתחילה לילך יחדיו לשם מה"ס, וע"ע באפ"ז מה שהאר"ך בקושיות ובאורים בד"ן זה בכלל,

באר הגולה

ו' תני רב יוסף ע"ל דף כ"ב ע"ב
 ז' כן פירש ה"ה דברי רבינו שם בפ"ב מהל"ב מהל' דר' יהושע עירובין דף כ"ב ע"ב
 ח ג"ל משניות דרב יוסף שם ע"ל (שם) [ג"מ דע"ל ח]

יין ואסור לת"ח [כב] לשכון [יא] [כג] בחצר שיש בו אלמנה , אפילו אינן מתייתד
 עמה מפני החשד אא"כ אשתו עמו: **יח** אלמנה אסורה לגדל כלב
 מפני החשד: **יט** [כד] לא תקנה אשה עבדים זכרים [כה] אפילו קטנים
 מפני החשד:

מי

ביאור הגר"א
 [כב] לשכון. כמו המשרה את אשתו וכיוצא בו: [כג] בחצר כו' אפילו כו'. דאלי"כ בלא"ה אסור: [כד] לא תקנה כו'. ב"מ ע"א א': [כה] אפילו כו'. בג"ל כס' שקום:

באר היטב

עמה נקביעות. והמתאכסן דאסור לראש"ד היינו כשאוכל משלה אצל אס' משלם לה מותר כ"כ ט"ז ב"ש:

(יא) בחצר. כ"כ הרמב"ם. והראש"ד ס"ל דוקא להתאכסן אצל אסור אצל לווה בחצר מותר. ולהרמב"ם מותר להתאכסן ואסור לווה

אוצה

סיק גג — סי' נה

הפוסקים

סעיף יח. גז. אסורה לגדל כו'. מחשד רביעה. לבוש, וכו' כ"ס פרישה אות כ"ד. וכדמשמע מפרש"י צ"מ דע"א ח' וע"ז דכ"ז צ', ע"ש. ולשון הטור: לא חגל. [ומצואר צמ' ע"ז שם דבשאר צמח' אין חשד, דכיון דאס' חקלקל חסרך צמח' ע"ז, מירחחא, אצל כלכל לא מירחחא משום זה, דתתלה דיאמרו דמסרך משום דזרקת לו מחל']. ועתה צ"מ שם שכתבו דלוינו אלא תומרא משום לזית שפתים מפני שהכלב הולך אחריו, דהא לא נחשו ישראל על הצמח, וגם אין איסור להחיות [וכצ"ס כ"ד].

סעיף יז. גז. אסור לת"ח כו'. עצה"ע סק"י"א מה דפליגי בזה הרמב"ם והראש"ד. דבגמ' איתא, ארמלתא לא תשרי א צר צי רב צלושפיו. וכתב הראש"ד בפכ"ב דאס"כ הט"ז, דמוכח דלא אמרו אלא שלא יתאכסן עמה [צביחה, ח"מ סק"י"ע], ומ"ש הרמב"ם לא ידור בחצר, כפריו על הכמה. וכתב המ"מ אפשר דהרמב"ם סובר שהתאכסות שהוא דרך מקרה כל מקום שאין צו יחוד מותר, כדמשמע בעירובין ג"ג ב' דארי' פ"א התאכסותו אצל אלמנה כו' ב, ולא אמרו אלא דיור שהוא קבוע והוא בחצר אחד. והפ"ז סק"י, אחר שהצ"ח להמ"מ כתב, ג"ל דהרמב"ם דיוק לישנא דלא תשרי מורה על קביעות, כמו: שכינה שרייה צנייה, מש"כ כתב לא ידור, היינו דרך קביעות ולא דרך מקרה, כיון שאין כהן יחוד ודאי אלא חשש שמה יצא לידו יחוד, והראש"ד דיוק לשון אושפיו, פירוש דהיה חתן לו מקום לכדור ולהאכילו משלה דרך קירוב הכנסת אורחים, אצל לדירה שיש לו משלו ואינו צריך לה, אין צד קירוב כלל, וזה דארי' פ"א כו' ובג"ל צה"מ, היה צורך, שאלו ושהם משלו ושילם שגר הפונדק כנוכח, ואין כהן קירוב אצלה, דזה דרך מחייתו עם כל אדם.

סעיף יט. גז. לא תקנה אשה עבדים כו'. מקור הדין צ"מ דע"א וכת"ק דרשב"ג, דאיהו קונה לא עבד עברי ולא כעני. כימ פ"א דעבדים כ"ב, וצ"ח צו"ד ס"י רס"ז ד"ה האשה. וע"ש צמ' דבעד עברי יש חשש יוחר, משום ולגניט ואיהו מפחדת שיספר.

והוסיף, ומ"מ ג"ל שהחוס' לא סברי כן, שהרי כתבו צ"מ דע"א ח', על מ"ש צמ' מקודם דארמלתא לא תרבי כלכל, שזה תומרא צעלמא משום לזית שפתים, דהא לא נחשו ישראל על הצמח כו', וא"כ גם מ"ש צמ' אח"כ לא תשרי צר צי רב, הוא נמי תומרא צעלמא, דאלי"כ הו"ל צו ואין צריך לומר זו, דתחילה זכר התומרא צעלמא ואח"כ הדין, והו דצמ' שם ובע"ז דכ"ז צ' משום אוחס, דקאמר צעלמא צר צי רב כו', ע"ש, ועפ"ז נראה לי דאין להכריז צמח שדרין עכשיו אפילו ת"ח צמח שיש שם אלמנה, וכ"ש צמח צלצד צבית אלמנה, שיש לסמוך על החוספות.

וכתב הצ"ח שם, דאף שאין עבד עברי נובג צו"ז, נפ"מ שאסור לאשה לשכור משרת יחודי לזמן, מפני החשד כו', ומשמע דגם צ"ח לא צעל אסרו חכמים, דחסא אשה קאמרי, וכדאסרו צכל אשה ללמד תינוקות, כדבסעיף הסמוך. והצ"ח הש"ך שם סק"י"א. ע"כ הצ"ח, ומשמע דלצעלה אין איסור [לשכור] אף שעובדים גם לאשהו, וכ"כ מנהג כל ישראל, ועיקר החשד צעעת הקנין.

ועיין במגדל עוז שכתב על דברי הראש"ד בג"ל, שאין זה הפירוש, דהא מלינו גדולה מזו, דאצ"י ור"ש התרחקו אפילו מיתוד דצמח כו' כצקדושין דפ"א ע"ב ט', ומ"ש כהן הוא צמח גדול כמותם שהיו גדולים בתורה ומלמדין תורה לרבים לריכים יותר להזכר מהחשד כו', ואושפיוח ר"ל שכונתא כו'.

אולם הט"ז שם סק"ז כתב, אף דלכאורה ה"ה שלא תשכור משרת נער, מ"מ כצר ראינו צכל הקבלות שגשים יקרות יש להן משרתים, צפרט צעלות משא ומתן. ונראה דאין צדק איסור, דלא גזרו אלא צעצד שקטיו לה, וגם עבד עברי כפוף לה מאוד, לכן אסור שמה ישמע לה להתייחד עמה, והו דכל עבד אפי' עברי אינו כשר כ"כ, כיון שגמרה, משא"כ משרת שאינו משועבד לה והוא צחוקת כשרות, לא שמע לה, וכלל יודעים שגמרים מיתוד כשאר אנשים שיש להם עסק שותפות עם נשים, וזה אפי' צפ"ח, וכ"ש צמחא שצעלה משמרה, דנראה דאין חשד כלל, דס' צ"מ דע"א אמרו ארמלתא לא תשרי צר צי רב כו', אלמא דוקא צאלמנה חששו. וכע"ז כתב צאפי זוטרי כהן סק"י"א.

(א) ולשון "אסור" שבש"ע כ"ה ברמב"ם, ובסמ"ג לאוין קכ"ו, ובטור. ובלבוש כתוב: לא ידור ת"ח כו'. ומ"ש ברמב"ם ושו"ע מפני החשד, ב"ה בריף ע"ז שם.

גם בברכי יוסף שם סק"ז, אף שפקק מתחילה צמ"ש הט"ז דפשוט דצמחא אין חשש, מ"מ להלכה פסק כמותו. שכתב, דלכאורה יש צד לחוש צד, דהא צעלה אי אפשר שיכ"י חזיר צבית ט', ותתייחד עם המשרת, ואף שצעלה צעיר, מ"מ הדעת נוטה דהיתוד עם המשרת, אסור מחשש דגם זה כו' [כ"ל סק"י"ג], ומ"ש הט"ז להוכיח דוקא אלמנה כו', הנה הס' להראש"ד היינו צמחבטיל ולהרמב"ם לדור צמח' [וכצ"ס י"ג], ולהכי דוקא אלמנה וגם לצר צי רב, אצל הכא לשרתה יום ולילה יש לחוש, והרי חמיו הצ"ח הוכיח לאסור מהא דלא תלמד כו', ונראה דהס' נמי משום דגייסא צמחבטיל כו', וגם הש"ך הצ"ח

(ב) כ"ה תירסא במ"י דרך ארץ פ"ו, דבגמ' לפנינו איתא: התארתחי אצל אכסניא כו'.
(ג) באפי' זוטרי סק"ס תמה מנ"ל לחלק כן, כיון דיש חשד כו', ומסקי. דגם בשכר חשדא איכא להראב"ד להתאכסן ולהרמב"ם לדור [מיהו נראה דלא ראה להט"ז במקורו, שכתב מילתא בטעמא, אלא העתיקו מהב"ש ע"ש]. עוד כתב דיש מקום תימא על הרמ"א שלא חש לסברת הראב"ד לכתבה כ"א כדרכו.

ביאור הגר"א

כ י [בן] מי (יג) שאין לו (יב) אשה לא ילמד (יז) תנוקות

באר הגולה

[בן] מי שאין לו צ"ל
דמפרש דאיבעיא שם
כ"מ אפילו לח"מ דלא ה"ל לאבעיא אליבא דר"א וכ"ז דחוק דלשון רחוק מ' לא כן

מפני

י משנה קדושין דף ע"ג
ע"א

וכו פירש שם בפירוש רחוק מי כו' וכפ"י תוס' שם :

באר היטב

פתחי תשובה

(יב) אשה. הומצת פסק אפילו היתה לו אשה ואינה שרויה עמו אסור להיות נולדת. ויהיה המגיד ס"ל דוקא רחוק שלא היתה לו אשה אסור. וזה"ל תמה על מנהג שנהגו היתר ללמוד בקהלות אחרות ואין אשתו עמו וי"ל דסומכין על סדרת המגיד צ"ש ועיין כנה"ג :

(יג) שאין לו אשה. [ענה"ט מ"ט וזה"ל תמה על מנהג שנהגו היתר כו' ובגליון ש"ע דהגאון רע"ק ח"ג כתב דנחש"ל לחם רב סי' ד' כ' לסמוך להקל ח"ק חס ח"ן אשתו צעיר עמו עכ"ל] :

(יג) תינוקות. עם זכרים או נקבות. וכן אשה לא תלמד עם ילדים או ילדות. פרישה צ"ש :

אוצר

הפוסקים

ס"ק נה — ס"ק נו אות ב

הביאו ונראה דהבסיס, חמם לדינא נראה כה"פ, לחזין דפשת המנהג דכל מקום אלמנא יש להן משרתים, וגם לא רחמי צ"ש וצפוני דאסור, וכל כי האי כו"ל לאודושי, לכן לר"ך לחלק מהא דלא תלמד כו', דכיון דהוי חששא בעלמא, [א"כ הכא] להיות בדבר נזכך בדבר, והוא גזירה שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה, לא אסור, אבל גבי לא תלמד, אדרבא אין דרכה של אשה בכך כו', אסור חכמים, דאדרבא איכא אנשים מלמדים באורחיהו, ומה גם דהתם משכחת לה א"כ אי דכחא פרוץ ונעלם דבר ויבוא לאיסור, אבל כשתק משרת, אם היא אלמנה היא גופא דייקא שיחא מוחזק בנשיות, ואם נשואה, בעלה מדויק שיחא כשר כו', מש"ה לא אסור, ויבואו שצריך להזהר מהיחוד, ועל צ"ד מעל הדבר לחקור צעניגים אלו ולאפרושי מאיסורא.

טע"ף ב. נו. מי שאין לו אשה וכו'. ענה"ט סק"י דאפילו כ"י לו אשה אלא שאינה שרויה עמו [צעיר] אסור, וקמציאר בסוף הסעיף, והוא מהב"ש סק"י, ומשום דפסק כר"א כו', עסקא.

ומ"ש חב"ש עוד, דהכ"מ פוסק כח"ק דדוקא רחוק כו', תמה בה' רעק"א ובעלי אחרים סק"י, דהא הכ"מ כתב דהיה דכל שיש לו עכשיו אשה מותר ללמד, משמע דבאין לו עכשיו ח"ק שחי לו מקודם ומתה, אסור, משום דהוי בכלל רחוק לח"ק, ורק סובר דא"ל לח"ק להיות שרויה אלא, [וזה"ל צריש ס"ק הכ"ל]. וכן תמה בצאני גזית, והאסוף, דגם תחילת דברי הבי"ש י"ע, דמ"ש דהמחבר פסק כר"א דאסור דה"י לו אשה ואינה שרויה אלא, אינו מוצן כלל, [ד"א אינה שרויה עמו] שייך רק צ"ש לו עכשיו אשה ולא צ"ה"כ"י לו, וזה דמ"ש צ"ש, וי"ל : המחבר פוסק אפילו "יש" לו אשה כו' דפסק כר"א דאמר מי שיש לו אשה ואינה שרויה כו', מיהו המגיד פוסק דדוקא באין לו אשה כלל אסור.

ובפ' פסקי הגר"א כתב דמציאר הגר"א סק"י משמע שנוטה להלכה דאם היה לו אשה ח"ק שעכשיו הוא פנוי ליכא איסורא. וע"ש צהב"א שכתב כן עפ"י פירוש החוס' שם [שפירשו דרוק הוא אדם פנוי שלא נשא אשה מעולם]. וכן צמח"י במשנה פירש רחוק שלא נשא מעולם, וכתב דהלכה כח"ק, ואלמן מותר, ורק מצוי דיש פוסקים כר"א מיהא לגעין דבאין לו אשה עכשיו אסור ח"ק שריה לו מקודם.

גז. לא ילמד וכו'. א. ציפה לזכר ח"ג יו"ד סי' רמ"ה אות י"א, מציא דפרש"י על לא ילמד, כלומר לא ירגיל רחוק עמו להיות מהסופרים, וכן פירש גבי לא תלמד אשה, דבסמוך, [וכ"ה צר"ן צמח"י וצ"ש], וכתב, דמשמע דכשהוא באקראי דרך ערמי מותר ללמד. וכבר כתב כן במלכת שלמה במשנה שם. וכ"כ מדברי ויען אצרכם (לר"א פאלאגיו) חו"ד סי' י"ע. ועי' סק"מ אות ד' וזה עד כמה נקראו תנוקות לענין זה.

ב. בדבר מה שנהגו להקל בקצת מקומות ברוק מלמד, ובאיזה אופן, כלום רב סי' ד' כתב שראה בקצת

מקומות שמעלימים עין אפילו כשאין נשוי כלל, אעפ"י שאין הדין כך. וכ"כ צעירי כנה"ג יו"ד סי' רמ"ה הב"ש אות י"א דמנהג העולם ללמד רחוק סופרים ואין מוחין בידם, ויראה הטעם מפני שהיה גזירה שאין יכולים לעמוד בה בזמננו, שאל"כ לא יתאלו מלמדים כפי הצורך, ולכן נראה דאין מסלקין אותה מטעם זה [שהוא רחוק] מאחר שכך הוא המנהג פשוט, וסו"ס, שגם מדברי הגה"מ רב נראה כן דאין מסלקין אותה.

ובמירא דביא (בסוף מטעם שמועין ח"ג) סימן י', צמח"י שצו"ע על המלמד שיהיה רחוק, אחר שכתב להחזיר מטעם דלמד עם נערים גדולים, וגם דבאחרת הדין לא נהגו כגשם להביא צניחם לבית הספר [ובדלה"ן סק"י], כתב עוד, דכ"ש לפי מש"כ בהגה"ג [ה"ל] דמנהג העולם ללמד רחוק סופרים כו', וגם פה נהגו כך אפילו למאות לבתחילה מלמד רחוק, ודאי דאין לא ניקום ונגזר גזירה צמודי דנהגו להקל.

ובדבר הלכה (לר"א קלאקין) סי' כ"ז כתב ללמד זכות על המנהג, משום דציני הב"ש היו הנשים יושבות בבית

דכל כבודה כו', ועי' חז"ר דף י"ב ושם במפרש ד"ה ח"ל כו', וממילא היו הרווקים גדורים מפרעות, ורק בצרכים היה מלוי פריעות וכמ"ש צפסחים ק"י א' על רחוק הדך צכ"ך, והנה גם ציני הראשונים כבר נשתנה קצת וכמ"ש הב"ש חו"מ סי' ל"ו סק"ט צ"ש המגדלי שהנשים רגילות לישא וליתן בזמן הזה כו', אבל גם ציני הצ"ש לא היו הנשים רגילות לעייל בשווקים ורחובות וגני טיול, ובזמננו [שרגילות צכ"ך] אדרבה, ע"ז שיחיו הרווקים מוכרחים למצוא פרנסתם מעניני חול ולא מלימוד תנוקות ומלאכת שמים, יהיו עלולים ביותר להבשל צעניו פריעות, וא"כ יש לימוד זכות מה שנהגו להקל כו', וגם עיקר החשש הוי בחיוב הצריך לאמו כו', דדוקא כשצריך לאמו דרך אמתותיהם להביאם, וגם ליכא כ"כ חשש כשהתנוקות כבר יודעין ומרגישין מה הוא מטעם פריעות, דמירחם מגויחו כו'.

ובאבני צדק (לר"י טייטלבוים) חו"ד סי' ע"א כתב צטעם העולם שנהגו להחזיר, דו"ל דכמ"ש הבית הלל על המנהג ללמד בקהלות אחרות ואין אשתו שם, שסומכין על דעת המ"מ כו', [עי' ע"ז צפס"א], כמו כן גאמר כאן, דהרי לפי מה שפירש הדרישה מ"ש הפוסקים צא"ש לשון מחברה [עי' סק"ט], נשמע דגם צא"ש אין הטעם אלא משום יחוד, והיכא דליכא יחוד ליכא איסורא, [ולפ"י] אם יש צין התנוקות גדולים למדי תלמוד אין צו משום יחוד כו', א"כ י"ל דהעולם סומכין עכשיו על הדרישה, ובפרט דלמלמד הרוק ח"ה צ"ה משום כדי חייו וצורך פרנסתו, ובשעת הדחק מותר לסמוך על דעה אחת כו'.

ובתעלומות לב ח"א יו"ד סימן ו', צמח"י עיר קטנה שאין ידם משגת להביא מלמד, וזה שנים שילדיהם אינם לומדים תורה, אם מותר להם למנות רחוק שמחלפה לצוא ללמד בשכר מועט, אחר שצו"ר דגם על צני העיר מוטל האיסור שלא להשיב

(יד) תלמד וכו'. אפילו יש לה צעל לפי שאין דרך איש להיות תמיד
בביתו עיין מ"ש הב"ש. מי שאין לו אשה לא ישכור משרתת

אוצר

להשיב חיוך רחוק כפי, כחב, אך להיות והדבר נריך מאוד, שלא יבטל
מחס ח"ת שהוא עון פלילי, ראיתי לסמוך על הכנה"ג דמנהג
השולם כי ושמציא מהלח"ר דאין מסלקין בו [וכנ"ל], ועי'
להמשיך שמעון [הנ"ל] דנכחו להקל אין לערער דעיקרו הוי'
איסורו דרבנן, מכל הדין הסכמתי להקל לצדי עיר זו צתנאי'
שיצאו לנשותיהם שלא יצאו בנייהם לצית הספר אלא הם צעמם
יציאום, וזו נחצטלה הסיבה לאיסור מעל הבחור המלמד.

ובויען אברהם (ל"א פאלגיי) חו"ד סי' י"ט, מחזק צדוק
 שרש' ליבש ללמד תינוקות צדק, וכחז דמה שנסמך
 המלמד על הכנה"ג כ"ל הרי שם כתוב דאין מסלקין, אך להכניסו
 ולהושיבו למלמד חש"ר, יורה הכנה"ג דמעבדין צדוק*, ומה גם
 דהבית הלל כתב בדברי הכנה"ג דאין מזכירין בו, רק לענין
 שאין לו חשב [עמו, והו"ד בסקס"ה אות ז'] ושדוקא צדוק
 אסורין בו, ועכ"פ פה אומיר וסביבותיה נחפשת המנהג דאין
 מניחין לריוק להיות מלמד חש"ר בו, וראיתי להעלומות לב
 שצדוק כזה ממש צדור קטנה בו התייר בתנאי בו [כנ"ל], אלא
 דהא דפשיטא ליה דתנאי מוטיל, לדעתו לריבוק רבה, והכל לפי
 האדם ולפי המקום שהבית תלמוד לא יחי צדקן זוית אלא בית
 גלוי דנראה לכל עובר ושצ.

נח. מפני שאמות הבנים כו'. ומה הדין במקום שאין מנהג הנשים להוליד בניהן לביתם. דין זה לרוב לא ילמד סופרים כתב העור גם צו"ד סי' רמ"ה, ושם כתב בטעם מפני שאמותיהן "מציאות" ציינן. וכתב הצ"ח שם דמשמע דצמקום שלא נהגו הנשים להצו צניהם למלמד, שרי ללמד אפילו חין לו אשה. ולפי"ז כתב צמירא דכ"א (שצ"ס) סי' מע"ה שמתוך ח"ג) סי' י' בין שאר הטעמים שצידדו להחזיר לרוב לאבמשיך להיות מלמד, דקים לן דצמירא הדין בוי מקום שלא נהגו הנשים להצו צניהן. וכוסוף, ולו יבא דלפרקים מציאות אוחס, כל כי האי לוכא למוחש. גם צמירא ש' מהדו"ק סי' ק"ע כתב על דברי הצ"ח הנ"ל, דאם יודמן על דרך מקרה [שיצאו הנשים צניהן], לא על זה גזרו, רק היכא דנהגו ושכית עוצא. ועי' עוד צדציון להלן סקס"א אוח ג'.

אולם בנמוקי רי"ב יו"ד סי' ה"גל כתב על הצ"ח דמשי"ב
דזכ תלוי אס הנשים מביאות צניק, זה אינו, דהא בטור
צאה"ע כתב מפני שאמותיהם של הצנים "צאות" לצידי"ם לצניקה,
והוא לשון הרמב"ם בפכ"ב מהל' איסור"ב, ומשמע דאף שאין
מביאות הצנים לצידי"ם רק שהצנים הולכים צעמם, מ"ת

(*) מיהו תחילת דברי הכנה"ג הם, מנהג ישראל כו', ויתכן דבמקום ביטול ת"ת לגמרי מתשבר, דהוי שעת הדחק, הרי כתבו המוסי' לכמה ענינים דשענה"ח הוי כבודעבד.

(*) מדבריו בוררשה דלהלן.
 (***) ע"י באפי ווטרי סקל"ב שכתב דכבר נחפסס המנהג שהנשים מלמדות לתנוקות בין זכרים בין נקבות, ובפרס האלמנות הן עיקר המלמדות לקטני קטנים מטני שאין עליהן עול הבית כ"כ ויכולות להשיג על התנוקות.

אוצר

סיק ס אות א

הפוסקים

ובאורי וישעי סי' ח' כתב דהרי הא דבזעלה צעיר חין חוששין
ליחוד, ע"כ אינו מטעם דכתיב מפחדת האשה שמה
יצא זעלה בשעת הזאת כו', אלא שפחדת שירגיש זעלה
שנתיחדה עמו איש אחר ויחשדנה שזינתה כו', ולכחי בקרובה
או בגם זה אסור דלא יחשדנה זעלה ולא מסתפי כו' [ע"י ע"י]
בסקל"צ אות ג], וכמו בן במלמדת והדרך הוא שהאבות יצאו
לזניהם צניה הספר וישרו שם בחדר, לא יחשוד אותה זעלה,
וא"כ לא מסתפי, ולכחי אסור. ובע"ז כתב גם בצארת המים
ה' ת"ת דלכחי חוששין כאן ליחוד אפילו זעלה צעיר, לפי שאין
לה כל כך חומה מצעלה, לפי שחמלה אמתלה בגניסת איש
אחרת צניה, שלהצ"ח את צו ללמוד הוא צא, ולכן חוששין.

ובערך השלחן סק"צ כתב דכיון שהאבות מציאים צניהם בכל
יום גייסי בה, ויכיל דגם זה חוששין ליחוד אפילו
זעלה צעיר. ובי"ב בצדכי יוסף יו"ד סי' רס"ז סק"ז, ובצדכי
המגיה שצ"ז סק"א. ושם הוסיף, דלא ימלט שחלמד גם עם
צני קרובה או מי שגם בה, וצוה הכי חוששין אף בזעלה צעיר.
אולם בח"מ סק"א מבוחר דהא דאשה לא תלמד חינוקות,
מייירי באשה שאין זעלה צעיר. ובבב"ח כ"ט שדרישה
אות ו' כתב בן להדיא דהאיסור הוא רק בפטירה או צא"ח שאין
זעלה צעיר, אבל אם זעלה צעיר צוודלי חין זה איסור כלל.

ובפרישה אות כ"ז כתב דהא דלא פירש הכור דאם יש לה
זעל מותרת ללמד, וכמו שפירש בא"ח דאם יש לו
אשה מותר, דזה נלמד דכ"ט ממה שכתב לעיל דבזעלה צעיר מותר
להתייחד עמה, הכי דאפילו יחוד ודאי מותר, מכ"ט ספק יחוד דשמה
יצאו אבות וייתחדו עמה.

ובתשובת רב אחד שפחדת יחזק ערך רווק כתב בע"ז בצדכי
הרמז"ס, דהא דלא קאמר הרמז"ס בזהדיא דבזעלה
צעיר שריא, כי הויא דקאמר בזהדיא דחין המלמד לרין שתיבה
אשמו שרייה עמו צניה הספר, דלא הולך הרמז"ס לפרש הא
מלתא, דזשלמא גבי האיש כיון דעיקר טעמא דשרייתא הוא
מפני שאשמו משמרתו הויא לרין שחדור עמו כו', הולך
לכשימיענו דאפ"ה שרי, אבל לגבי אשה דכבר הודיענו דטעמא
מפני שאיננה זעלה עליה, והא טעמא שייכא אפילו דדחיק ממה
וכ"ט כשהוא צעיר, לא הולך לפרש היתר זה כלל, וע"כ שהאריך
להקשות על דברי הכ"מ הג"ל מהא דזעלה צעיר חין חוששין
ליחוד, וכתב דחין לומר דס"ל להכ"מ דגזרין זעלה צעיר אטו
חין זעלה צעיר, ומכיון שדרך האיש שלא לישב צניה איכא
לתימר ג"כ שמה יאל חון לעיר, דא"כ אמאי קאמר רבא בכתמא
דחין חוששין בזעלה צעיר, אלא ודאי דלא קפיד, ויכיל שהזעל
צעיר לא חיישין כו', ועוד דאלת"ה גבי זעל [מלמד חינוקות]
דכל הפוסקים החירו כשהוא צמקים אשמו [ע"י ע"י] צמיק
הסמוך] נמי יחוש צעיר אטו חון לעיר, ומדלא חששו ש"מ
דכתיבנא, וסו"ס, דכן שמענו וראינו דהגוס מלמדות לחינוקות
ולא מיחו חכמים בידם, ושמה בינו דברי הרמז"ס ודעיימה
דפרישה.

ובאפי זוטרי סו"ס"ק ל"ב אחר שהאריך הרבה בדין זה, והביא
גם שיטת הרא"ש שזלחם יחודה שצמון, מסיק דבזעלה
צעיר דחין חוששין ליחוד, אף שהכ"מ אסר, כדאי הוא הרא"ש
לסמוך עליו כו', אבל אם חין זעלה צעיר חין ודאי דלא שריין
לה לקבוע עומה ללמד, וכ"ט חלמא.

ובי"ש"ש פ"ד דקדושין בכותרת דס"י כ"ז כתב דזיש לה זעל
אפילו אינו צעיר מותר. [וכמו במלמד דזיש לו אשה
אפילו היא צעיר אחרת, דעת הי"ש"ש דמותר ודלכאן בסק"א
אות צ']. וזלחם יחודה פ"ב מת"ת ה' ד' כתב דכן משמע מלשון
קאור

על הסמ"ג לחון קב"ז, כתב בן זדעת הרמז"ס דאסור אפילו
זעלה צעיר. ע"כ מש"כ בטעמו. [ובדעת הי"ש"ש עמנו ע"י עוד
לכאן]. וע"י זנין אליעזר ח"ו סי' מ' עמוד רמ"א, שהוכיח שכן
דעת הרמז"ס בתשובותיו [שגדפסו גם בספרי הרמז"ס שולח
לאור צניהם האחרות], באיש שחזר לצינו מארץ רחוקה ומלא
אשמו מלמדת חנוקות ומיחה בידה, וכתב דיש לו לזעל למעט
אשמו מלימוד החנוקות, משמע דס"ל לאסור לימוד החנוקות
לאשה אפילו שהיא נשואה וזעלה צעיר.

והרב המגיה שצ"ז סק"א דייק בן מהמשה, דכרישא קחני
רווק לא ילמד, ובסיפא לא קחני פנויה לא תלמד, אלא
נקט אשה, משמע אפילו נשואה. גם בקול הרמ"ז על משניות
כתב בחד פירושא, דרווק דאם יש לו שעת הכושר כשישא אשה,
ואשה חין לה שעת הכושר לעולם, ולכחי לא ערבינהו [ומינהי
יחד, איש ואשה לא ילמדו סופרים].

ובב"ח כאן וצו"ד סו"ס"י רמ"ה מבוחר ג"כ דאסורה גם
כשזעלה צעיר, ומחלק מלשם באופן אחר, דבא"ח מסתמא
מלמד צניה הספר שיוצאים שם שורות שורות כח לומדי מקרא
כח לומדי משנה כח לומדי תלמוד, אי"כ חין שם יחוד כלל, אלא
חששא דגירוי, וסגי ביש לו אשה אף שאינה עמו, אבל אשה
מסתמא מלמדת צניה שדרה שם, ואיכא חששא דיחוד כשאין
זעלה עמה.

גם ה"מ"ז צו"ד סי' רמ"ה סק"ז כתב דלא מהני כאן אם יש
לה זעל צעיר, ומטעם דבא"ח כשאשמו צעיר יש לו פת
בסלו, דאם ולגיטו ההרואר יכול לצוה אלא אשמו ולחזקה
כדאשטקן בתשובות ס"ה ח' גבי רבא כו', משא"כ באשה שאין
דרכה לקבוע זעלה לחשיות, וע"כ יש לחוש שמה יודמן אלה
רווק * שיציא צו ללמוד אלה, ומלא ששניהם חין להם פת בסלם,
ויצאו לירי יחוד. וע"י גם צמ"ק יו"ד סי' רס"ז סק"א.

והטעם דאסור גם כשזעלה צעיר, אף דזעלמא חין חוששים
ליחוד כשזעלה צעיר, כתב בתשובה זעל משאלת משה
שפחדת יחזק ערך רווק, לפי הכ"מ הג"ל, דכיון שדרך האיש לנסוע
מעירו לרגל עסקיו, ואז הכי ליכא היתר דזעלה צעיר, לכן לא
תלמד אפילו צימים זעלה צעיר. ובי"ב צו"ד אליהו (לר"א
גאליפאפה) חיקון פ"ה דכיון שאם יאל זעלה מהעיר חלמך
להפסיק, ומלא הדבר לשוטרין, לכן עשו גזירה כוללת כו' ולא
חלקו בגזירתם ואסרו הכל. ובע"ז כתב רב אחד דחשאי שפחדת
יחזק הג"ל בטעם הכ"מ והטע"ז, ד"ל דס"ל דבמלמדת יש להחמיר
טפי, דכיון שקבעה עומה ללמד החנוקות, אי אפשר שזעלה לא
ילך חון לעיר אחר כמה שנים דרך יום או יומיים, וכיון שהאבות
רגילים אלה מחמת צניהם, קרוב לודאי שיצאו לירי עצירה וכו'.
וכבר מבוחר בן צב"ש סק"ב, דמש"כ הכ"מ דחין דרך האיש
להיות חמיר צניהו, הכוונה דאף דבזעלה צעיר חין חוששין ליחוד,
מ"מ אסרו לאשה ללמד משום דדרך האיש ליסע [מעירו] למקום
אחר ** . וכתב בתשובה רמ"ד לנדא שפודת ווסף (ליו"ג) ח"א
סי' כ"ד אות ז' דל"ל לרעמו דשאני יחוד זעלמא שהוא באקראי,
משא"כ באשה הקובעת עומה ללמד דהיחוד מלוי, יש לחוש יחוד.

(*) הכוונה שאינו נשוי עכשיו. וע"י באפי זוטרי סעיף זה מה שהעיר
על כמה בטוים שבדברי ס"י אלו.

(**) ומש"כ שם ה"ש עוד: אבל אם הוא בעיר מותר כמ"ש בסמוך ולא
כהנה דרישה. כהנה לקושיית ההנהות דרישה דצ"ע על הכ"מ מאי שנא
מה דבעלה בעיר אין חוששין ליחוד, וע"י כתב ה"ש דבדאי מודה הכ"מ
דבעלה בעיר אין חוששין ליחוד, וכמו שכתב בעצמו בשו"ע סעיף ח',
והא דלא מהני כאן היתר זה, הוא מהטעם הנ"ל דדרכו של איש ליסע
למקום אחר. ויותר מבוחר בן בב"ש מהדו"ק סק"ט.

אוצר

ס"ק ס אות א-ד

הפוסקים

מזן ט' משמר ולא שייך איסור יחוד משום אמהות, וזרע לומר
הטעם בגירוי, וזה מתורץ דקדוק הפרישה [הג"ל צ"ח הקודם]
מש"כ העור גבי מי שאין לו אשה שלא ילמד חטאות, וגבי אשה
נקט קטנים דמשמע קטנים ולא קטנות, דגבי מי שאין לו אשה
לאיכא איסור בין זכרים בין נקבות משום גירוי, נקט לשון
חטאות שהוא טולל שניהם כמ"ש הפרישה שם, אבל באשה דלא
שייך גירוי אי"כ ליכא איסורא אלא צניע, דמסתמא הכח הוי
יותר מג' כשנותנין אותה לנמוד כדאיתא ביו"ד סי' רמ"ה, והוי
שמירה, וכ"כ בקצרה בספרו נתיבות לשבח סי' זה סק"י.

גם הר"ש גוטווירט צ"ח שצפורת יוסף (לר"י לוויג) סי'
כ"ד כתב דאיסור זה משום יחוד שייך דוקא בחטאות
קטנות ולא באו לכלל גבי שמירה, וכמ"ש רש"י סוף קדושין
דמלו"ס חלק, "להצ"ח צניע"ם לצי"ח, אבל הגדולות ק"ח
דיועצות טעם צ"ח ואין מוסרות ע"מ, כרי גבי שמירה המה
ואין כאן משום יחוד. אלא שכל מש"כ המקנה דמננות ג' ומעלה
הן צנות שמירה, חלק שם ולא בחור אלא מננות ה' או ו' ומעלה
[וכמוצא בסקמ"ד הג"ל].

אולם המחבר שם צ"ח כ"ה השיב ע"ז, דאי אפשר לפרש
דבגמרא והפוסקים מיידי דוקא בחטאות קטנות שלא באו
לכלל שמירה, דברי סחם חטאות שצ"ח ופוסקים הם מזני ו'
ולמעלה עד י"ב שנה צנעות וי"ג שנה צנעות, כמ"ש בקדושין
פ"א ע"ב הגדול כ"י עד כמה, חטאות צ"ח וחינוך בן י"ג,
וצ"ב דף כ"א ע"א מצוה דעד שית לא מתקבל למלמד, וכ"כ
ברמב"ם פ"ב מתי"ח הל' ב' ובש"ע יו"ד סי' רמ"ב סעיף ה', ובאופן
זה כתב המחבר כאן דלא תלמד אשה חטאות, וכרי עד ט'
שנים יודעות טעם צ"ח ואין מוסרות ע"מ לצי"ח מקרי,
חללא דלא מוכי ענין זה שמירת חטאות כאלו שאין
מוסרות ע"מ כו', ומה שכתב מפירשי דמיידי צנעות
דוקא, שכתב דמלו"ס חלק האצות, "להצ"ח צניע"ם ט', הרי
דאי דאין להוציא דין מכת דיוק קל כזה, וכרי ברמב"ם צ"ח
ח"ט דין דאסור לאשה ללמד, כתב סתמא מפני אצותיהם שצ"ח
חלק [ולא כתב שצ"ח], ור"ל שצ"ח להצ"ח להם מאלו
ומסתה, וכן מש"כ בפ"ב מאיסור [והש"ע כאן] שצ"ח
צ"ח "צנ"ל צניע"ם, ג"כ ר"ל שצ"ח לפקח על זכרי צניע"ם. ושם
צ"ח כ"ז אות ג' אחר שהאריך להוכיח דצנעות הוי בן שמירה
דוקא פחות מזן ט' ודלא בהמקרה, כתב דלפי"ן נסתר צניע"ם של
המקרה, דהא גם צנעות אין כאן ממו"פ [לאסור] צנעות
פחותים מזני ט', [ד"ה אין איסור להתייחד עמהם וגם הם
בני שמירה], ועכ"ז אסור לאשה שתלמד זכרים קטנים, וא"כ
דקדוק דברי הפרישה והצ"ח שאין חילוק בין זכרים לנקבות, והא
דלא מוכי כאן שמירה, כתב שם צ"ח כ"ה סוף אות ב' ובסי'
כ"ז

(*) והר"ש גוטווירט שם בסי' כ"ו השיב על מש"כ הפוסק יוסף הג"ל
דאין לומר דהמשנה והפוסקים איירי בחטאות קטנות שלא באו לכלל
שמירה, דהרי לא היה דרכם כלל לתת חטאות כאלו למלמד, דהלא משנה
מפורשת שנינו באבות בן תמש למקרא, וא"כ מוכרחים בע"כ ללמוד עמהם
מקדום דרדקי, וכמ"ש ביו"ד סי' רמ"ה סעיף ח', ובמהגנו עתה כן או
מקדום, אלא דמלמדי דרדקי אין לומדים כל היום רק מעט כהוגה, אבל
מלמדי חטאות מקרא לומדים בקביעות ויושבים כל היום, ולמלמדים כאלו
לא היו מכניסים עד בן ו' ו' כו', ובהם ליכא איסור יחוד דהא בני שמירה
הם כו', אולם המחבר שם בסי' כ"ז חזר וכתב דאי"א לומר כן, וסחם
מלמדי חטאות שבש"ס ופוסקים הם מלמדי חטאות למעלה מבני ה',
ולצורך לימוד האותיות וקריאת התיבות לא היה מנהגם להוסיף למלמד
חטאות, רק האב בעצמו היה מלמד לבניו, כמ"ש הרע"ב ורש"י בפירושם
לאבות שם כו'.

קאר פסקי הרא"ש צ"ח דקדושין שכתב מי שהוא פנוי צ"ח
אשה לא ילמד חטאות וכן אשה "פנויה", מוכח דין אשה כדן
איש, וגם באשה אין איסור אלא צניע.

ב. וכשבעלה עמה בבית. צ"ח יו"ד סימן רמ"ה סק"י
מצוה דרך הכותר דבעלה צניע לא מוכי כאן,
אבל כשהבעל עמה באותו בית מותר. וכן נראה מלשון הב"ח
כאן וביו"ד סוס"י רמ"ה, ומלשון ה"ש צ"ח דקדושין סי' כ"ז
כשהבעל דעת הרמב"ם בזה, וכן צ"ח אורו על הסמ"ג כפי שהוצא
צפרישה יו"ד סי' רמ"ה אות ד'.

אולם בב"ש סק"ב אחר שביאר דברי הכ"מ [הג"ל צ"ח
הקודם], דמש"כ לאשה אפילו נשואה אסורה ללמד
משום דאין דרך ראש להיות תמיד צניע, היינו הואיל ודרט
ליסע למקום אחר [ולכן אסורה ללמד בכלל], כתב עוד דלפי"ן
י"ל דאפילו אם בעלה באותו בית אסור כיון שדרכו ליסע למקום
אחר, ודלא פה"י. וכן צ"ח חליבו (לר"ה גאליפפה) תיקון
פ"ה אחר שכתב דהכא ע"ז גזירה כוללת דכל אשה לא תלמד
אפילו בעלה צניע, וכ"ל צ"ח הקודם, הוסיף דגזרו אף על
אשה שבעלה גר עמה צניע, ולא כהע"ז צ"ח שכתב דבעלה
באותו בית מותר לליכא יחוד, דגזרו אף דליכא יחוד, ולא חלקו
בגזירתם ואסרו הכל. ועי' בדברי הפוסק יוסף שצ"ח בסמוך.

ועיין בדברי הרב המגיד שצ"ח סק"א מה שר"ל שגם הע"ז לא
איירי אלא צ"ח שאין דרכו ליסע למקום אחר, וצ"ח
רמ"ד לנדא שצפורת יוסף (לוויג) סוס"י כ"ד כתב דנראה דגם
לדעת הכ"ש לא שייך האיסור רק צ"ח צעל משא ומתן ודרכו
לפעמים לנסוע מצותו לצורך מסחרו, חולם אם צעל באשה אין
לו שום משא ומתן והוא חזיר צניע, גם הוא יודע להחזיר. וכ"כ
בעברת ישראל סעיף זה.

ג. ואם מותרת ללמד לבנות. עי' צ"ח סק"ג צ"ח הפרישה
וכצ"ש דלא תלמד לא ילדים ולא ילדות. והוא צפרישה
אות כ"ד וצ"ח סק"ב. וכ"כ צ"ח חלק אדם כלל קב"ו סעיף ו'.
וצפרישה שם דיוק על שיעור הלשון, דהכא כתב לא תלמד, "קטנים",
ולעיל גבי מלמד כתב "חטאות", וביאר דאין לומר דהכא דהש"ס
הוא מהאבות, ודרכן להוליך צנעות, דהיינו חטאות, דלפי"ן יש
ללמוד מכאן דאשה מותרת ללמד נקבות ואיש מותר ללמד זכרים,
אך זה אינו, דהא העור צ"ח סוס"י רמ"ה כתב גם באשה
לשון חטאות, גם צ"ח כתב צנעות צ"ח, והעור נמשך אחר
לשון ברמב"ם שצ"ח מתי"ח כ"ד כתב צנעות חטאות, וצ"ח
מאיסור כ"ז כתב צ"ח חטאות וצ"ח קטנים, ונראה דכתב
חטאות חטאות שהוא לשון המשנה שקורא קטנים צ"ח חטאות,
וכמש"כ העור לעיל סי' י"ז ואפילו שם מן החטאות כו', ואח"כ
כתב לשון הגמרא והפוסקים שהוא "קטנים". ועי' עוד
צ"ח שח"י.

ד. וכשהקטנים הם בני שמירה. בהמקרה קדושין דף פ"ב
דן בזה, ובפי מה שחפס בדוכרים השיב

בן שמירה מזן ט' שנים ומעלה וצנעות מצה ג' ומעלה [עי'
לעיל סקמ"ד], כתב דמותרת לאשה ללמוד עם קטנות מצה ג'
ומעלה דליכא צ"ח משום יחוד דאצותה, דהצ"ח הוי שמירה, אבל
צנעות איכא איסורא ממו"פ, דכשהוא מזן ט' ומעלה אסור
זשום יחוד התינוק ע"מ כשאין אצותיהם עמהם, ואם הוא
פחות מזן ט' כיון שאינו יודע טעם צ"ח ולא הוי שומר אסור
משום אצותה, ולפי"ן יש לפרש מש"כ ברמב"ם והש"ע הטעם
גבי מי שאין לו אשה משום לא יתגרה, ולא כתב דרוק ג"כ
הטעם ממנה יחוד אצותה כמו גבי אשה, משום דחטאות יותר

באר הגולה

ואין המלמד צריך שתהיה אשתו שרויה עמו בבית הספר אלא היא בביתה

והוא מלמד במקומו:

אסור

מ כפי סגרת דביתו ודא
דמסקין דר"ל שריוס
אלו קאמר היינו דשריוס
אלו נצית הספר ולא קי"ל כר"ל אלא כח"ק וכו' וכן עיקר ס"ס

הפוסקים

סי' ס אות ד - סי' סא אות א

אוצר

סא. ואין המלמד צריך שתהיה אשתו שרויה עמו בביה"ס.
א. כן הוא ברמז"ם פכ"ב דלכו"ב הי"ג. ועבא"ג מ"ג
במקור הדין מהב"מ. שכתב שם, דבמשנה דלא ילמד רוק סופרים,
אמר ר"א ח"ל מי שאין לו אשה, וצנ"י צו אם כוונתו דאין לו
אשה כלל [עכשיו, ח"ל שיהי לו], או אפי' יש לו אלא שאינה
שחיה אללו, ופשוט, דאינה שרויה אללו קאמר, ומצינו מהירוש',
דשריוס אללו היינו צארתו מקום, [כלומר צארתו עיר ח"ל שאינה
צב"ה ס"ס *], וכתב מתחילה, דנראה דברמז"ם פוסק כר"א משום
דצנ"י שקלו וטרו חליצתו, ודחה, ד"ל דהא דשק"ט צדרי"א
משום דנפ"מ נמי לת"ק, דאם לר"א דוקא צאין לו אשה עכשיו,
משמע דלת"ק דוקא צרוק שלא היה לו אשה מעולם, ואם לר"א
אסור גם צארתו שרויה עמו, משמע דלת"ק עכ"פ צרי שחיה
לי עכשיו אשה, דצאין לו עכשיו נמי רוק קרי לי, ולכלכל קי"ל
כסחם משנה דכל שיש לו עכשיו יכול ללמד ***, ושכ"ז מהר"ק
שלא הזכיר צע"ז זו כו'. והאסור, ואפשר שברמז"ם סובר
דשריוס "אללו" היינו צב"ה ס"ס, [ולא כהירוש' *], ולא קי"ל
כר"א אלא כח"ק, דכל שצו עכשיו מותר, ואפי' אשתו במקום
אחר, וכן עיקר. ועי' צארת בסמוך דפליגי בצאור סוף דברי הב"מ
צדעת ברמז"ם, ומה שיש צוה נפ"מ להלכה.

וכתב החו"מ צפ"ד דקדושין מ"ג, דמפי' המשניות לברמז"ם
שם שכתב דאין הלכה כר"א, מוכרע כפי' הכי דהב"מ,
ועמ"ל דסגי גם כשאינה צב"ה ס"ס, משום דאכתו פת צסלו כו'.
ועי' ע"ד הטעם צארת בסמוך. וכ"כ צד"י ח"ל חקן פ"ח,
דמשם מוכח כפי' הכי, ושנשחמט מהב"מ פכ"מ דברמז"ם. וכ"כ
צע"ז ח"ל סק"ח, דאף דמ"ש דהאיבע"ל נפ"מ לת"ק, נראה
דח"ק, דה"ל לקצוע האיבע"ל על ח"ק עמו, מ"מ מוכרע שפסק
כח"ק כמ"ש בפכ"מ ודוחק לומר שחזר צו בחיבורו. מיהו צפ"י
משב סק"ד דהא ראי' זו, דהרי מפרש שם דרוק היינו לא נשא
מעולם, ומוכיח כן מתרגום כו', ח"כ לפמ"ש שם דאין הלכה
כר"א אלא כח"ק, משמע דצב"ה לו אשה צע"ז נמי מותר ללמד,
ואילו מחצורו [ושכ"ה צפ"י] מוכח צדרי"א דצאין לו עכשיו
אסור ללמד, ועכ"ל שכתבו חז"ל דאסור שרוק לת"ק מקרי
נמי מי שאין לו אשה עכשיו, וצנ"י הכי, ח"כ ממילא י"ל ג"כ
דחזר בחצורו ופוסק כר"א, ומעט שכתב הב"מ, ולדברי פכ"מ
אין לדמות כמ"ש הב"מ דנפ"מ דהאיבע"ל חליצת דת"ק, דהא
הוכיח שם דרוק היינו שלא נשא מעולם, וכ"כ הפרי"ח [הג'
צארת בסמוך] דלכפי' רוק כדפכ"מ לא נפ"מ מילי דהאיבע"ל
לת"ק.

והב"מ צפ"ב מהל' ת"ת וצ"י לוי"ד סי' רמ"ה, כתב מדנפ"ש
דברמז"ם פוסק כר"א משום דשק"ט חליצת כו', ואח"כ
מצינו מהב"מ דדחה טעם זה כו', ושק"ל כסחם משנה כו'
ושכ"ז לו להב"מ עיקר. וכתב הרב המגיד צפ"י סק"ח, דמשמע
דאסור עיקר למ"ש הב"מ דברמז"ם פוסק כח"ק, וב"מ צב"י
כאן שכתב רק: ומ"ש הב"מ צצאור דצרי' [דברמז"ם] כתבתי
צו"ד, ולא כתב צצאור עמו צוה. ועי' מ"ש צוה, וכתוב צצארת
בסמוך

(*) מלשון הרב המגיד בסי' סק"א.

(**) כלומר אפי' אינה בעירה, וזהו דעת, עצמו, ודעת הרמב"ם מפרש
אח"כ, בפ"ש דסובר ד"אצלו" היינו בביה"ס.

כ"ז סוף אות א' ובסי' כ"ט אות ח', שיש לחלק בין יחוד אקראי
לאשה הקובעת ללמד סופרים, וכדמלנו ד"ל שסבורה מה"ט גם
כשצנ"י צב"ה [עי' צארת צ']. מחשש דחוק שמה יסע מצותו,
גם דהוי נמי ספק שלא יצאו לו אכתייכו דיוקן, וכ"כ חששו
גם כאן שמה פעם אחת צצארת לידו יחוד צאופן שלא יכיה לו
שמירת התנוקות וכו'.

ח. וכשיצאו מכלל בני שמירה ולגדלות לא הגיעו עדיין.
[לכסובריה דסוף זמן שמירה הוא לפני שנות
גדלות, עי' לעיל סק"ד]. צצארת כר"ש גטוורט הי"ל צארת
הקדש כתב דגם בגדלות שהגיעו למי נערות ואין צצארת
שמירה, אין מקום לאסור שלא תלמדן אשה, כיון שאין צב"ה חיסור
יחוד צצור, דהא לדעת רש"י [המובא ברמ"א סוף סעיף ה']
מותר יחוד איש אחד עם הרבה נשים, ח"כ הוי כעין ס"ס [ד"ש
גם ספק שמה לא יצאו האצות], ובר מן כל דין פשוט וצור
דלא שייך צב"ה משום יחוד [דאצות], דנערות כאלו אין
לומר דהאצות מציין להצילן לצב"ה ס"ס. ובסי' כ"ה הביא ראיה
מתוס' ר"י הזקן שם בקדושין שכתב צצור, דכל זה צצותות
אל בגדלות לא שייך לא אצותה ולא אצותה ונותר.

אולם המחבר שם צב"ה כ"ה אות צ' השיב עליו, דמש"כ להחיר
משום דהו' כמ"ס, שמה כרש"י וכו' לתא, דהא רש"י
לא החיר אלא כשיש לכ"פ ג' נשים, וא"כ איכא חשש יחוד
כשלא יכיה צצ"ה ס"ס רק נערה אחת, דאע"פ כיון חל לא שלא
תצאנה לצב"ה ס"ס רק נערות הרבה יחוד, ועוד ד"ל דנערות
פחותות מצי' שיה ויוס אחד לא מכו' להחיר היחוד עמכן אפילו
לדעת רש"י, דדוקא בגדלות ממש הואיל ומצורות כל אחת
ואחת, אמרינן אפילו אם האחת תצאנה לצבור ולנאות, האחרות
לא תצאנה וצו"ש מפני חצרותיה, אל נערות פחותות מצי'
שנה שאין צצות מזה עדיין, יש לחוש דלמא תצאנה כולן הואיל
וילא חלצויה וואין שומרות זו אח זו כו', ואפילו תימא דגם
צכ"ג מחיר רש"י, מ"מ לא שייך צ"י להחיר מכה ס"ס, דהרי
הספק הזה [דשמה לא יצאו האצות] אסור חכמים וכו' כמו
ודאי איסור, ודומה לגבינות עכ"ל המובא צפ"י יו"ד סי' ק"י
כלי ס"ס אות י"ח, וצפ"ר דאיכא למיחש שמה יצאו לידו יחוד
האסור לכל הפוסקים, ואין לומר דכיון דעיקר החשש שאצותיהם
צאים צגל צב"ה ס"ס, וא"כ חכא לכ"פ צצו משמרתו, דזה ח"י,
דמלמד ד"ל דנערה פחותה מצת י"ב ח"י צת שמירה [וכנ"ל],
הרי אפילו גדולה צ"ע אם צצו משמרתו, דלא ליגחמית אחד
מהפוסקים שיאמר דאם צצו עמו מותר להתייחד עם אשה
אחרת כמו שאמרו צצצו עמו, וגם מש"כ כר"ש גטוורט דלא
שייך לומר צצצות כאלו דהאצות מציין להצילן לצב"ה ס"ס, לתא,
דכיון דוכתבו דבמשנה והפוסקים מיידי אפילו צצצות עד
צ"י ע', ועכ"ל שייך החשש שיצאו האצות צגל צב"ה ס"ס ח"כ ה"ה
צצצות מצי' כו'. ועפ"י דהא שם צב"ה כ"ט אות ז' גם הראיה
מתוס' ר"י הזקן, דמש"כ בגדלות לא שייך לא אצותה ולא
אצותה, הבורח חזרים למעלה מצי' שנה וננקבות למעלה מצי'
שנה, אל למעלה מזה סס צכלל תנוקות.

ו. ואם יש היתר לאשה ללמד תנוקות בבית ספר צצבורי, או
במקום שהפתח פתוח לרה"ר, עי' צצין חליצת
ח"י ג' מ' פכ"ז מש"כ צוה.

אוצר

ס"ק סא אות א-ב

הפוסקים

הוא, לכן כתב, לפני הכי' דשרוי' עמו היינו צביה"ם, ולי"פ פלוגתא דהכי, לתחית מי שאין לו אשה, היינו שאינה עמו צעירו וסבא דתולא היא, ולענין פת צמלו אף שיש לו אשה צעיר אחרת, הוי כאין לו אשה כלל, ור"א מוסיף תחית דאפי' נמלאת צעירו לא סגי אלא בפשרוי' אלא צביה"ם, וסבא צביה"ם פסק כח"ק דא"ל צביה"ם, אלא אפי' היא צביה"ם, ונמלא לשון "צביה"ם מדויק בלשונה.

אולם היש"ש בקדושין פ"ד בתחילת דין כ"ז, כתב דגם לו אשה אפי' אינה עמו צעירו מותר. ובבאורו דא"כ אחר שכתב דאין הלכה כר"א, הוסיף, דהא דמשמע מהרמב"ם, והסמ"ג לאין קב"י שהעתיק דבריו, והטור, דצביה"ם שרויה צעירו אסור, אין לזה הכרח, דהכי דרוק לאו דוקא קאמר, מ"מ דוקא בשאין לו אשה כלל דומיא דרוק, אבל יש לו אשה [אפי' צעיר אחרת] דהוי קאת פת צמלו שיכול לשלוח אחרים או לבוא אצלה ולא מתגרי צ"י ויהי"ר כל כך, לא שמענו דאסור. והביאו צערך בשלחן ס"י זה אות א'.

גם בלחם רב ס"י ד', [והביאו צביה"ם הגרע"א, עפ"י סק"י], שנשאל צביה, כתב, דמהרי"ק וברא"ש שכתבו המנהג כדורחא יש ללמוד דהלכתא כח"ק ואפי' שרויה עמו צעיר סג, ודלא כהרמב"ם דפסק כר"א כ"י, ואפי' לפי האחר [דהמ"מ] דהרמב"ם פוסק כח"ק כ"י, דמשמע לכאורה דצבי אצלה דח"ק שכתב צעירו, מדלא שלל אלא צביה"ם, מ"מ מהרי"ק וברא"ש ודאי לית ליה הכי, דכתבו דצבי ח"ק אסור, ומדבריו ח"ק משמע דכל שנשוי מותר אפי' היא צעיר אחרת, ולא כתב בה"מ התי' הכי' אלא לתרץ מה שקשה למה פסק כר"א, אבל לעולם אפי' לפי הכי' סובר בה"מ דהרי"ק פליג עליו כ"י, וכן הרי"ז כתב דצ"י ח"ק אסור כ"י, וכיון דהאי חששא הוי מילתא דרצון ראוי לסמוך על המקילים, דפסק דרצון לקולא, ומה גם דהרמב"ם עולמו בפסח"ש כתב דאין הלכה כר"א, ואף דכתבו לית ליה הכי, סמכין עמ"ש בפירושו כיון שרבו הפוס' הנוטים לסבא ז"ל. וסוים, וראוי למנות לכתחילה לגשו, אף שאשמו צעיר אחרת, וכ"ש צ"ד שמיטתו כבר שאין ראוי לסלקו בשביל כך.

ובן צמח"ג הגד"י אות ה', אף שז"ד מתחילה דגם מהרי"ק וברא"ש צריכה להיות צעירו, לכיון דהעתיקו גם דצ"י ר"א, ו"ל דסב"י דר"א לא פליג על ח"ק אלא מוסיף, מ"מ סוים, דלענין הלכה מדינא דיש להקל, כיון שר' ירוחם כ"כ בפירוש [שהעתיק רק לדברי ת"ק], ודצ"י מהרי"ק וברא"ש אפשר לפרש כן. ובתשורת שי מדור"ק ס"י ק"ע הביאו ולהלכה"ר ה"ל, לגדונו, וכתב, דיש להם סמך מהירוש' סוף קדושין, דר"י צ"י עבד תר' מתניין הכן, דהיינו דעבד דלא כר"א, וכפי' בק"ע, דפי' הפני"מ שם דמוק, ע"ש.

ובפרי חדש צביאוריו על הרמב"ם ה"י ת"ת (שנדפסו בסוף ספרו לאר"י וארע"י), כתב גם דעת הרמב"ם ע"פ פי' הכי' דהר"ם דסובר דגם צעיר אחרת מותר, דהא לא מקרי דוק לכו"ע שהרי נשוי אשה, והכי דייק לשון הרמב"ם שכתב ומי שאין לו אשה לא ילמד חנוקות, מכלל שאם יש לו אשה אף צעיר אחרת ילמד, אלא דהקשה להב"מ, דלפ"י למה כתב הרמב"ם שא"ל שכתב שרוי' עמו צביה"ם, והלא אף צעיר א"ל שכתב עמו, וע"י חירן שהרמב"ם נמשך אחר הב"מ [שלנו דלא כהירוש'] שסב"ת ר"א היא להיות שרוי' עמו צביה"ם, לפיכך כתב שא"ל כך אלא אפי' צעיר אחרת סג, וזה צדור.

וב"ב צע"י אחרים סק"י. ובי"ב צאצוי גזית על הבי"ש סק"י, והוסיף, דאין לומר דכוותה הבי"א דגם ח"ק סובר דצ"י שכתב צעיר דוקא, דא"כ אמאי כתב אפי' שכתב "צמקום אחר", הכי הול"ל "אפי' שאינה שרויה צביה"ם", דהא צמקום

הסמוך. מיהו צפני משה סק"י, כתב, דמהצ"י צו"ד מוכח דסובר עיקר כתי' א' דהר"ם, דהא לא הביא שם כלל הפי' הכי', ואפשר דסובר דדוחק גדול לומר דר"א מלר"ך דוקא שכתב עמו צביה"ם, שהרי בירוש' ה"ל שכתבו מבורר להיפך כ"י, וצאצא נראה גם מלשון הר"ם שסובר פי' א' לעיקר, שהרי כתב מעיקרא בפשיטות דהרמב"ם פוסק כר"א, רק אח"כ כתב בלשון אפשר דסובר כח"ק כ"י.

ב. ואם מותר ללמד גם בשאשמו בעיר אחרת. עמ"מ סק"י דמנצח, דאף דהאסור באין לו אשה אינו משום יחוד אלא כדי שלא יתגרר בנשים [וכמבואר בסק"י], א"כ צ"ע לו אשה אף שהיא צעיר אחרת ו"ל דפת צמלו מקרי ואין ילדו מתגרר, מ"מ מדסוים [הרמב"ם וצמח"ש] שא"ל שכתב עמו צביה"ם, משמע דצ"י מיהא צ"י שכתב מזומנת לו. גם צ"ש סק"י מבורר דלפ"י [והרמב"ם] כשא"י שרוי' עמו אסור ללמד, וכמבואר צביה"ם סק"י, וכן בסק"י, אחר שהביא מהב"מ דהא דמותר צ"ע לו אשה משום דמשמרתו, וב"ל בסק"י אות א', והכי הא הכא מבורר דגם צביה"ם עמו מותר, דלא שייך הטעם דמשמרתו, כתב, ואפשר דסובר דאפי' אינה עמו צביה"ם, מ"מ בכל עת תבוא אליו, ושייך לומר דמשמרתו, ו[לפ"י מוכח * ד] א"ס הוא צעיר אחרת אסור. וכ"כ בארן צ"י (ותאומי צביה) סק"י וצערך בשלחן סע"י, שאם הוא צעיר אחרת אסור. [וב"ל] להטעם שכתב בפרישה ליו"ד ס"י רמ"ה אות כ', דכיון דאשמו צעיר מירחית חמיר דשמה תבוא פתאום אצלו, דדרך האשה לבוא חדיר אצלו בעלה. וכן נראה מלשון הב"י שם סק"י שכתב דגם לו אשה צעיר מבג"י כ"י, דאם ילבישוהו בהכרח יוכל לבוא אצלו אשמו, ומלשון הבי"א שם שכתב כשאשמו שרויה אצלו "באותו מקום".

ולדברי הח"מ שצ"ח הקודם, הנה לפי א' דהרמב"ם פסק כר"א, הרי צדור דעכ"פ צ"עין שכתב צעירו, ובפני משה ס"ק י"ג מוכיח מהח"י"ע הכי' שם, דה"ה לפי הכי' [אף דפסק כח"ק דא"ל שרוי' אצלו], דהא אחר שהוכיח מהרמב"ם כפי' הכי' דהב"מ, כתב, נמלא דה"שרויה אצלו" לר"א, היינו צביה"ם, ופעמא דח"ק משום דאף שאינה עמו צביה"ם מקרי פת צמלו כ"י, משמע דסובר דעכ"פ צ"חא מוקם צ"עין, משום דצ"י אחרת ודאי לא מקרי פת צמלו, כדאמר' צו"מא י"ח צ"י גבי מאן הוי ליומא, ע"ש. [וכ"כ מהלח"ר דלהב"י דה"ה דעת הרמב"ם גם לפי הכי'].

וב"ד הרב המגיד צמ"י סק"י, דחתי' ש"י דהצ"י נמי סבר כפי' הב"מ דפסק כח"ק, כצ"חא הקודם, הוסיף, מיהו אין כוונתו לדעת הב"מ [עלמ] שפוסק כח"ק דאפי' הוא צעיר אחרת מותר, דהא פסק הכא דרך צביה"ם א"ל להיות, אלא הביא מהב"מ רק מה שפי' דהרמב"ם פוסק כח"ק משום דסתם משנה הוא כ"י ושמפרש דה"שרויה אצלו" דר"א היינו צביה"ם, דלא כפי' הירוש', ושלפ"י לח"ק מותר דוקא כשא"י אצלו צביה"ם אבל לא צעיר אחרת כ"י, וא"כ אין נפ"מ מה לדינא אם הרמב"ם פסק כר"א וכפי' הירוש', או כדצ"י הבי"א דפוסק כח"ק, ומש"ה כתב צמ"י וא"ל שכתב עמו צביה"ם כספר, דה"ה כדצ"י מי שיהי, בד"ק כן.

גם צ"י אליהו חקון פ"ה, פי' דעת הרמב"ם [והצ"י] דעכ"פ צ"עין שכתב צעירו, חתם דעת הב"מ הב"י שלפי' הכי' אף צעיר א"ל, אלא דהקשה, דלפ"י הוי פלוגתא רחוקה, דלח"ק סגי אפי' צעיר אחרת, ולר"א צ"עין אצלו צביה"ם, ושד' דהרמב"ם כתב "אלא היא צביה"ם, וצ"חא לאו מקום אחר

ביאור הגר"א

כג איסור הוצאת זרע לבטלה ודברים המביאים לכך. ובו ז' סעיפים:

א א (א) אסור להוציא (א) שכבת זרע לבטלה

[א] אסור כ"י. מחנה
רפ"ב דנדה וגמרא שם
דארי"י כל כ"י ואף רבנן
ל"ס ארי"א אלא במשתיין ואף בהא קי"ל כרי"א כמ"ש בסיד:

ועון

באר היטב

המורף. וכחצ צ"ש לפי"ז מ"ש כלן דעון מוילא ש"ז חמור מכל ענינות
הוא לאו דוקא:

(א) ש"ז. צ"ח סי' קע"ו כתב שאם ה' מותרת שלא יבטל צ"ח
או צ"ח שיהיה טוב לו להוילא זרע לבטלה משיכשל ח"ו
באיסור ח"ל או צ"ח רק יתענה ו' יום צימ' הקיץ או יבטל צדקה צימ'

אוצר סימן כב ס"ק סא אית ב — סימן כג ס"ק א אות א הפוסקים

כ"י מיעטא דמעטא, ולא גזרו רבנן צמילתא דלא שכיחא כ"י.
ומקודם הביא בחוק דבריו להלח"ה שצסק"ז אות ב' דגם
צרוק מלמד העלימו עינים, ויחל דגרא דמעטא כמ"ש בצ"ח
דמקום שאין הנשים מצויות הילדים לביכ"ס מותר, [ובצסק"ז],
וכן צמקמינו לא נהגו הנשים צדק, ואם יודמן ט"ד מקרה לא
ע"ז גזרו, רק היבא דנהגו ושכיחא עובא.

ד. ומי שיש לו אשה אם עותר ללמוד אף עם בנות.
בתשורה שי מהדו"ק סי' ק"ע הביא מהרב השואל
שכתב לאסור, דשייך הטעם דמתגרה צנשים וגם משום איסור
יתוד. אך במחבר כתב דיתוד ליבא, דהרבה קטנים וקטנות
לומדים אלל, [ואולי כוונתו להבית דסוף סעיף י' או לשיטת
רש"י הג' צמק"ז], רק יש לחוש שישאלו לפעמים ביהדות,
והנה לענין איסור דרוק לא ילמד, דקאמרינן צג"י הטעם
משום אמונה, פרש"י שמהיות אלל להביא את צנוותיות,
וצפרישכ כתב דאורחא דמילתא דדק אמונה לילך אחר צנוותיות,
ולפי"ז מוכח דלא גזרו משום צנוותיות רק משום אמונה ללמוד
ח"ל, אך צרש"י על צר"י כתב להביא את צנוותיות, ואולי צרש"י
על הצ"ס ט"ס, [ולפי"ז גם צרש"י שצג"ז, כתוב: צנוותיות], ומי
כיון דלא מצינו דגזרו רק משום אמונה אין לנו להוסיף, ואף
דודאי לאו משנת חסידים הוא כמ"ש בצסק"ז חסידים [במחבר
צ"ח כ"א סק"ב אות ב' צ"ח ובשפת המעיין], אך למחות את
נ"ו. ובתל חלפיות שנת חרפ"י סי' י"ע צמ"י הרד"ל קצוצר אחר
שכתב דאם לומד עם הרבה נערות אין צד איסור יתוד לדעת
רש"י הג' צסוף סעיף כ', הוסיף, דמדברי הצ"ח [ה"י צצא"ח
סק"י] שכתב לאסור עם זכרים או נקבות, משמע דמי שיש לו
אשה מותר אף עם נקבות, וצ"ח מצינו שם דאף צרוק אסור
רק מלד באמונה אבל משום הנערות משמע דאין איסור, וע"ש עוד.

אולם היצ"ז צסק"ז מגדל עוז צרכות שמים תעלה צ' אות
י"א וי"ב כתב דאין מוליכין תנוקות לבית הספר בשום
ענין, חדע מדבארנו לטעם שלא ילמד רווק סופרים מפני אמונה
של תנוקות שמהיות צניחם לבית הספר, תיפוק ל"ס משום
ילדות גופייתא, אלל דבר צרוק הוא שאיסור גמור יש צד
[אפילו למי שאינו רווק] מבמה לדדים, אם משום איסור יתוד
שפעמים נקבה אחת או יותר מתחזקות עם המלמד צמ"ס צ"ח
בזכרים או אחר שהלכו לביתם, ואפילו צעודם עמם צד לא
נסתלק איסור יתוד אם לא בגדול כשר, או צמי שחשבו משמחתו,
ובכל זה אין אפוערופוס והנכסיון הוכיח כמה פעמים שאגסו
ילדות צצית רבן, ואצ"ל כשהוא רווק שמשנה שלימה שנינו שלא
ילמד סופרים אפילו עם ילדים זכרים, עאכ"ב עם נקבות כ"י.

סימן כג

סעיף א. א. אסור להוציא שכבת זרע לבטלה. א. מקור
האיסור ואיפה הוא מרובו בתורה. צמג"ל מש"ס
פכ"א מאיסורי צ"ח הביא המקור לאיסור זה מנדה דף י"א ט'
סמך

במקום אחר פירשו צעיר אחרת, דומיא ד"לוחי מקום" שכתב
צירוש, ועוד דא"כ הוא שלא כהכלכות שזכר מקודם, (ודלא
כדפי צהב"ח כ"ז צדעתו). וכ"כ צאפי אטרי דקב"ח א'
דמזכר צה"מ דהרמז"ס אפי' אשחו צעיר אחרת שרי.
ובלחם יהודה על הרמז"ס כל ח"ת, צפי צ' פ"י נמי בהרמז"ס
כהפרי"ח כ"ל, והוסיף, דלא לשיטת זו דפסק הרמז"ס
כח"ק, דעתו בהר"ף, ולהר"ף ודאי דאין איסור אלל צשא"ט
נשוי עכשיו, וכחצ עוד, דכ"י דעת הר"ש והטור, חדא דהר"ש
נמי לא הזכיר האובעיא, וכדדיוק מה צה"מ בהר"ף, ועוד
דסתם דעתו בהר"ף עד שיגלה דעתו צפירוש, והטור אף שלשנו
[שהוא בהרמז"ס] יל"פ גם כפי א' [דצנין שח"י צעירו],
ובדגרא מהב"י, מיהו לאחר העיון נראה פשוט דדעתו כשיטה
צ', דהא מוסתמא קאי צשיטת אצ"ו כ"י, ועוד דצק"ור פסקי הר"ש,
כתב, מי שח"ל פטוי צלא אשה לא ילמד תנוקות, וזה ודאי
כח"ק, וכיון שכ"ד הטור, והעתיק כלשון רבנו הרמז"ס, מיהו
לממד דגם הבין צדעתו כשיטה צב', ואין מחלוקת צין ג' צמדי
בהוראה, דכ"ן שוין לפסוק כח"ק, ודלא בה"מ וצ"י.
גם בפורי אבן (ל"ר אלעזר רוקח אצ"ד אנטערס, נדפס
בהרמז"ס דפוס שולצינגר) כל ח"ת, כתב דיתוד נראין סוף
דברי הה"מ שגם הרמז"ס פוסק כח"ק דהיבא שיש לו אשה צעיר
אחרת יכול להיות מלמד, והוסיף, דכ"י נהג עמל.
ועבד"פ סק"ז שביא מהצ"ח כלל צטעם שנהגו היתר ללמד
כשאין אשחו צעירו, דאמכו על סצרת הה"מ, והוא
מהצ"ח סק"י. וע"ש צצ"ח שכתב, דאפשר שכבר נהגו כן משנים
קדמוניות קודם שדפסם הצ"ח, וכדעת הה"מ ש"י מהר"ף כ"י,
ולא חזינו לרבנן קשיא שבו מוחים צדק לשום אדם. וצפני משה
סק"ד, כתב, דלהפרי"ח כ"ל י"ל דאמכו על פ"י צב' דה"מ שגם
בהרמז"ס סובר כן.

ג. להמתירים גם כשאשתו בעיר אחרת, מה הדין כשיש
מריבה ביניהם. בתשורה שי מהדו"ק סי' ק"ע נשאל צזה,
ומעיקרא חילק צין אם הוא מורד צה דחשוב יש לו פת צסלו
דצדו להחפיים, משא"כ כשהיא מורדת צו, דאינו פת צסלו
כדאי צכתובות דס"י, אולם שוב כתב דאפי' האשה ממלאת
צו אין למחות, דאין לנו רק המפורש צגזירת חכמים, ולא מזכר
איסור זה צשים ופוסקים, דלענין נאמונה האשה לומר מה
צעלי, חקן צרפטי דצמחות דצקטעה ח"יב נאמונה, וכאן לא
מכר, משמע דכל שיש לו אשה לא גזרו, וי"ל עממא, דלפמ"ש
דכשהבטל מורד חשוב פת צסלו, ורק כשהאשה מורדת [וי"ל]
ל"כ פת צסלו, והכי ח"ח צרפ"צ דקדושין דא"ש אסור לקדש
ע"י שניה דשמא כשיצאצא ח"כ תהגנה צעניו, ואשה מותרת
להתקדש ע"י שניה, וכדא"ל דלאשכ טב למיחצ טן דו, כ"י
דלא חששו שיתגנה צעניו ותמאן צו, דלא שכיח, [ובגרא
ד"ל דה"כ לא שכיח שלא תחפיים], ומלמדי תנוקות כ"י רק
מיעטא, ואחר שתקנו דמורדת מפסדת כחוצה, ודאי דמורדת

אוצר

סי' א אות א

הפוסקים

אמר רבי יוחנן כל המוליד שכבת זרע לבעלה חייב מיתה
 שגאמר [בראשית ל"ח י'] וירע צעוני כי אשר עשה וימת גם
 אותו, ואמרו שהיה דם מצפנים וזרע מצחון. וכלום סעיף א'
 כתב אסור לאדם להוליד ש"ז לבעלה כי וזו היא ההשחמה
 שעשו דור המבול, שנאמר שכן [בראשית ו' י"ב] כי השחית כל
 בשר את דרכו על הארץ, שהשחיתו את זרעם ט"א, וכן יש
 הרבה פסוקים המורים על זה.

ובקריית ספר (להמני"ט) פכ"ח מאיסור"ז אחרי שהביא
 המקור מהפסוק וירע צעוני ה', כוסף, ואפשר דכ"ו
 דאורייתא וכו'.

ובמ' תוכחת חיים (לבעל חיים ושלום) סדר שמות פ"ב
 דע"ו ע"ב כתב דמדברי תוס' בסדרין דנ"ט ב' ד"ה
 והא פו"ר מצוה דהוא איסור מדין חורב, שכתבו דמלות פו"ר
 שז' ואל תעשה נמי הוא, דמי שמלוה על פו"ר מלוה שלא להשחית
 זרעו יעו"ש, וגרסה דכ"ו מדאורייתא, וכ"כ מדברי המג"א חו"ט
 סי' ג' בסק"ד שכתב דעון חמור הוא, ופירש הפרמ"ג ב"ש
 אברהם שם שהוא איסור מן החורב ומצוה גבי בני ייחוד. [וכ"כ
 שם במשניות וכן בסק"ז דהולאת ז"ל הוא איסור חורב וספיקו
 לחומרא]. וכן בספרו חיים ושלום ח"ב סי' י"ח כתב דאיסור
 הולאת זרע לבעלה הוא מדין חורב ולא מדרבנן, ולפ"ן לדבריו
 תוכחת חיים כ"ל ב'.

ובמנחת יחיאל ח"ב סי' כ"ב כתב מדעת עצמו דמהא שאמרו
 חז"ל שדור המבול נענשו על זה, וכן ער ואונן
 מתו ע"י חטא זה, מצוה דהולאת זרע לבעלה אסור מדאורייתא,
 והוסיף עוד, אמנם לא מלאנו בחורב רק עונש, אבל לא מלאנו
 חורב, וגם מוני המלות לא מנו איסור זה ג', וגרסה דז"ל בכלל
 מלות עשה דפריה ורביה, דע"ז יתבטל ממלות פריה ורביה והיו
 ענף ממלות זו, לכן מצוה בחוספות [ויצוות י"ב ב' ד"ה שלש]
 בשם ר"ח דנשים דלא מפקדו אפריה ורביה אין בהם איסור השחי"ז,
 ואף להרמזין [דס"ל דם נשים איסור השחי"ז, ע"י להלן אות ד'],
 י"ל משום דעכ"פ מחויבות על לא חובו בראש להרבה פוסקים, או
 משום דמחויבות נסייע לבעלה לקיים מלות פריה ורביה. [ועיי"ש
 דמן החורב לא נאסר אלא כשמוע לידה ע"ז].

ובערוך לגר נדה ד"ה י"ג ב' וכן בספרו בנין ליון סי' קל"ז כתב
 דאולי האזכרה דהשחי"ז היא מלה ששחית [דברים
 כ' י"ט] כמו שיש בכלל האזכרה זו לחובל בעצמו [ע"י ב"ק דל"ה],
 או שכלכל למשכ מסיוני היא.

ובשו"ת מהר"ש (עגול) ח"ו סי' י"ח כתב דאפי' ספק השחי"ז הוא
 מן החורב לחומרא, אפי' לשיטת הרמב"ם [דס"ל בכל מקום
 דספק איסור הוא מן החורב לקולא], וכמ"ש בשו"ת בית אפרים
 [ח"א סי' י"ז] דעיקר הא דספק מן החורב לקולא, משום דאוקמה
 אחזקה דקודם מתן תורה שבי' הכל מותר, וממילא בזה דבי' טוב
 גם קודם מתן תורה, שז' לא שייך לאוקמה אחזקה, ושז' לבי"ע
 הספק מן החורב לחומרא. וע"י להלן סק"ח אות א' שמונה
 מראשונים דגם האיסור להביא עצמו לידי הרבוי הוא דאורייתא.

ויש שכתבו דאיסור השחמה זרע הוא בכלל לאו דלא תנאף ויש
 שחלקו על זה. בסמ"ק במורה ר"ב מנה זאת במנין המלות,
 וכתב, שלא להשחית זרע דכתיב (שמות כ"י"ג) לא תנאף וכו'.
 ובהשחמה זרע יש אזהרה של מיתה דכתיב וימת גם אותו. וכ"כ
 בספר אור השנים יום ד' מלות ל"ח קו"ט, מלות לא תעשה שלא
 להוליד זרע קודם לבעלה כו', שנאמר לא תנאף, וחטא דבי' כי ישמעאל
 [נדה י"ג ב'] לא יבא צד ניאוף לא ביד ולא ברגל.

אולם בפני יהושע ח"ב סי' מ"ד דכ"ב ב' כשן בנדון אס במקום
 שכבת נפשות מותר להוליד זרע לבעלה
 [וכמוצא להלן אות ז']. כתב בחו"ד דהלימוד דלא תנאף [ב"ד]
 בלתי ספק שהוא אסמכתא בעלמא, דהא הרמב"ם הביא דבר זה
 [דאיסור השחמה זרע] בפכ"ח מאיסור"ז ולא כתב שלוקין ע"ז, כמו
 שכתב בכל הדברים שהביא שם, ואפילו מכת מדרות לא כתב,
 כי אס בנדון הוא יושב, וי"ל שאעפ"י שדרכו בכל איסורי דרבנן
 שלוקין מדרות, היינו בדבר שאסרו חז"ל ועשו סייג, אבל בדבר זה
 שאינו תיקון חז"ל רק מקרא מוכח שהוא עון גדול, כמו שמצינו
 הרבה איסורין באלו שהם מצוהים צבאים וצבוחים שהוא
 אסור ואין בהם לאו, אפילו הוא הגדול שבאיסורין אין לוקין
 עליו, וכן יש להביא ראיה מדברי ר"ח [המצוה להלן סק"ח]
 שפירש על המקשה עצמו לדעת יבא בנדון, דכיוונת דלחננו מחויבים
 לגדות, ואם אינא שהוא לאו דאורייתא, מאי קמ"ל רב דמנדין
 אותו פשיטא דאפי' עבר על איסור דרבנן מנדין אותו, ואין לומר
 דמוליד זרע הוא לאו דלוקין עליו ולא המקשה עצמו, וקמ"ל רב
 דאפי' מנדין אותו, דהא הרמב"ם והעור הביאו הא דהא בנדון
 על המנאפים ביד, משמע דהוא מילתא הוא. וע"י עוד בדברי הפני"י
 שבלאות שאח"ז.

ובעזר מקודש סעיף ב' כתב דיש קצת משמעות דמה שאמרו
 חז"ל לא תנאף ביד, הוא אסמכתא, ממנה שאמרו
 חז"ל [בסדרין פ"ז ב'] דלא תגזז הסמוך ללא חרצה הוא בלאופן
 חז"ל

לאף. וכתב במדעני יו"ש פ"ב דנדה אות מ' דט"ס הוא בסמ"ק. [ובמקום
 חיבות לא תהנה לאף] צ"ל לא תהא בך ניאוף, והיינו הא דתני דבי' ר'
 ישמעאל בנדה י"ג ב' לא תנאף לא תהא בך ניאוף בין ביד בין ברגל,
 וסעות כזה קל להמצא ע"י שגגת סופרים, ובא לידי סמ"ק כתיב על
 קלף שנת צ"ו לאלף הששי, וכתיב בו לא תהנה לאף כגון המנאפים ביד
 או ברגל, וזה מסכים להג"ל. [כנראה שנשתרבה כאן הלשון מדרשא אחרת,
 מובאה בפירוש המשניות להרמב"ם פ"ו דטהורין, לענין התרת בשמים
 שעל האשה, שדרשו לא תנאף, לא תהנה לאף].

(ה) וע"י גם בשערי תשובה לרבנו יונה ח"ג סי' קי"ב שמנאו בין
 חייב מיתה בידי שמים, והוא עפ"י מימרא דר' יוחנן המובאה לעיל בריש
 האות. אמנם בדעת הרמב"ם שלא כתב לשון זה של ר' יוחנן, כתבו
 בשמעתא דרב"א ח"ב סי' א' דט"ו א' ובדובב משרים ח"א סי' כ' דס"ל
 דלית הלכתא כר' יוחנן בזה, וע"ש מה שכתבו בטעם הדבר, וע"י עוד
 בזה בבית יצחק ח"א סי' צ"א.

(ו) וע"י להלן מהשבט מנשה שכן הוא בפיה"ש להרמב"ם פ"ו
 דטהורין משנה ה' דעל איסור הוצ"ו אין לוקין.

(א) ע"י ע"ז רש"י שבת מ"א א' ד"ה כאילו ורש"י נדה י"ג א' ד"ה
 כאילו, ובפרקי דר"א פכ"ה איתא, דיו משחיתין מקור זרעם על הארץ כו'
 שנאמר והנה נשתתה, וע"י בתורה שלמה בראשית ו' י"ג שהביא כן מזהר
 ח"א סי' ב' ושכן מבואר באבות דרבי נתן פ"ב ועוד.

(ב) וע"ש בתוכחת חיים שסיים ודלא כמ"ש במסכת ספרים (להרע"ב"ץ)
 דאיסור הוצאת זרע אינו מדאורייתא, וכן בספר בני יוחאי כתב לאפוקי מדברי
 המסכת ספרים. אבל במסכת ספרים אינו מוכרח כלל דס"ל דאינו
 מדאורייתא, ד"ל שם בח"א דף כ': "ולזה החטא לא בא בו לא תעשה
 מבואר לגמרי אלא מכלל גשמע, לפיכך אינו בכלל הלאוין, אלא בכלל
 מכת מדרות מדבריהם". וגרסה פשוט דכונתו שלא בא לא תעשה מיוחד
 על זה אלא שהוא בכלל לאו דלא תנאף או בכלל פסוקים אחרים, ולכן
 אין לוקין על זה מן התורה רק מכת מדרות מדבריהם, וכמו שכתבו
 כמה פוסקים לעיל סי' כ"א סק"ג שעל לאו שבכללות לוקין מכת מדרות.

(ג) ע"י להלן באות זה דהסמ"ק מנה זאת במנין המצות מנה דלא
 תנאף.

(ד) ע"י בסמ"ק שם שכתב בלשון זה: כדכתיב לא תנאף לא תהנה

הפוסקים

סי' א אות א-ג

אוצר

דמיסקד על פויר וע"כ שאר נשים אסורות, חדא ללא משמע לישנא הכי, ועוד אפילו קיים מלות פויר נמי קאמר, וביטול ש"י לא הוי לנימא בשאר אסור ע"כ, וכחצ צבית יתכן דמשמע מדבריו דבקיים פויר שז לא מוזכר על השחי"ז, אלא שגוף הדין ל"ע דהכי דקיים פויר מ"מ הרי מדרבנן חייב לישא אשה משום צבקר זרע זרעך ולערב אל חנה, אי"כ מכ"ע אסור צבשחתא זרע. ובאות ז' שם כתב דלר"ת אין איסור השחי"ז צמי שקיים פויר אלא מדרבנן *. ועי' להלן סק"י אות כ"ג ובאות ל"ז בדברי האמרי כהן והאחינעז שכתבו ג"כ דלר"ת הוי איסור השחי"ז צמי שקיים פויר מדברי סופרים. וכן הוא להדיא בתוס' ברא"ש נדה ד"ג א' דלף אי נימא דנשים חיון מלוות על השחי"ז משום דאין צמלות פויר, מ"מ אנשים אסורים צבשחי"ז אף שכבר קיימו פויר משום לערב אל חנה ירך.

אולם עי' להלן אות ד' דהרמב"ן חולק על ע"ס הדין על ר"ת. וסובר דגם נשים מלוות על השחי"ז. ובחידושי ב"רין נדה דף י"ג א' אחר שהביא שיעת הרמב"ן בג"ל ורואיתו מכה דאפילו נשים נעשו ע"ז צמבול, סיים, וכו' אפילו מי שקיים פריה ורביה ורשאי מן התורה ליבעל, אסור הוא צבשחתא.

ועי' בתשובת הר"ש מסילוש שכתב להצרכים (להר"א קארפעלעס) סי' ל"א שמפרש דברי ר"ת דס"ל דלף א"ס קיים מלות פויר, מ"מ כל זה אינו מועיל רק דאין מחויב להוליד זרעו לעולם אבל אם הוליד הזרע לעולם עדיין מחויב לפדות וא"ס אינו עושה כן נקרא משחית. רק בדרך השמיש אין קפידא. וכעין זה פירש צמב"ר ק"צו סי' ג' טונת דברי התוספות בסנהדרין דנ"ט ז' ד"ס וי"א, צמ"ש דמי שמו"ה על פויר מלוות שלא להשחית זרעו, דהיינו לענין שלא ישא אשה שאינה ראויה לילד דלף זה נקרא משחית זרעו דהא מיהא אינו ראויה להזריע, ואין לומר דכוונתם על השחי"ז ביד ממנ דהא אין זה תלוי צמלות פויר, דאפי' צבכבר קיים מלות פויר הרי הוא כשופך דמים.

ג. סרים או מי שזרעו אינו ראוי להזריע אם מוזהר על השחתת זרע. צמנת חינוך סוף מלוה א' לאחר שהביא מחלקותם של התוספות והרמב"ן א"ס נשים שאין מלוות על פרי ורבי מוזכרות על השחי"ז, כתב דאפשר דלף לשיעת הרמב"ן באוסר, לא אמר אלא דוקא צראוי להוליד אלא שאינו מלוות על זה, אבל מי שאינו ראוי להוליד, כגון סרים אינו מוזכר על זה, ול"ע מיוחד.

ובבנין ציון סי' קל"ז כתב דאיסור השחי"ז הוא אפילו אם אין הזרע ראוי להוליד, וכן עקר וסרים ומי שזרעו אינו יורה כח דלמרינן צנדה מ"ג א' שאינו מוליד, אסור להשחית זרעו, דאיסור השחי"ז הוא איסור לעלמו אפילו אם אין הזרע ראוי להוליד ורק שאינו צמי שאינו מלוות על פויר.

וכן ברב פעלים ח"ג סי' ז' צאחד שר"ה להחיר לעלמו להשחית זרעו צבענה שאינו ראוי להוליד מפני שאינו יכול לשמש מחמת עקימת גיד שלו, כתב דדברים אלו אינם טענה, דמי הביד לו דאיסור השחתת זרע הוא מפני שהי טור מלוותה טיפה ילד, דאי"כ לפי דעתו אדם זקן שאין לו צבורת אנשים ואינו יורה כח, וכן מי שהוא עקר מעיקרו, דכל אלו אין זרע שלהם ראוי להוליד, והיו

חיו"ב מיהא מביקא, [וכי"ע צנוצ נפשות], ואלו ה"כ לא חנאף משמעותו ביד, אדרבה ה"כ להקיש ללא חנאף דסמך ליה יותר ולומר דקאי על מה שאינו חיו"ב מיהא, גם דהא ח"ל אמרו [נעצה צרש"י שמת שם על הפסוק דלא חנאף], אין יסוף אלא צאשת ח"ש וכו'.

ובשוב מנשה סי' ק"צ הביא מאבן עזרא ויקרא י"ח ו' על הפסוק אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה שכתב שם רב אהרן הכהן שפירשו להוליד זרע לצעלה, ע"כ, וכחצ ע"ז לדבריו הוא לאו מפורש צבורה ומחויב מלקות, אבל זה אינו שלפי הפשט הוא כפירוש האבן עזרא שהוא שם כלל לכל הערוות ואח"כ פרט, ועי' בפירוש המשניות להרמב"ם סנהדרין פ"ז משנה ד' שאיסור השחי"ז אינו לאו מפורש שלוקין עליו, ועל הרמב"ם אנו סומכין.

י"ש שכתבו דגם איסור גמור מן התורה אין צוה. צמשיצת נפש (בראשון) סי' י"ח הביא לדברי התוספות סנהדרין נ"ט ז' ד"כ וי"א [המבוא לעיל בדברי התוספתא חיים] שמתורולס שם משמע דאיסור השחי"ז הוי דאורייתא, וכחצ ע"ז דדוחק צעיני לומר דהשחי"ז יחיה צו איסור גמור מן התורה, שלא מאלו רק צרמו צמר ולוקן. [ועיי"ש שמי"ש קושית התוספות שם צאופן אחר].

ובתורת חסד (להר"ש מלובלין) ח"צ סי' מ"ג כתב דאיסור השחתת זרע א"ס הוא מדאורייתא או מדרבנן שני צמחלקות בין הראשונים, דמתוספות סנהדרין נ"ט ז' [הג"ל] נשמע דהשחי"ז דאורייתא, אכן צמשיצת נפש סי' י"ח משג על דברי התוספות וכחצ שם דדוחק לומר דהשחי"ז יחיה צו איסור גמור מן התורה, ושקויות התוספות בג"ל ליתא לה, ואשחתאצתיה דהמשנה למך הלכות מלכים פרק י' ה"ז הקשה כמו כן על התוספות וחירלה, וכיון דדברי התוספות מתורולס, אי"כ נחבאר דאיסור השחי"ז הוא דאורייתא וכלל צמל"ה דפרו ורבו, אלא שצמשה למך שם כתב דהתוספות שכתבו דמי שהוא מלוות על פויר הוא מוזכר שלא להשחית זרעו, לשיטתייהו אלו דנשים חיון צאיסור השחי"ז משום דאין מלוות צפויר, וכמ"ש ר"ת צרפ"צ דנדה, [זכמו כן צני נת], אבל הרשב"א שם הרמב"ן כתב דאפי' שאין מלוות צפויר מ"מ אסורות הן צבשחי"ז וכלל לקו ע"ז צמבול, והקשה לפי שיעתם דהיון רמח"א איסור זה דהשחי"ז לבני נח, ועוד אח"י לא קא מני לה צבדי ז' מלות דצני נח, ע"כ, מה נראה לומר דהרמב"ן ס"ל כמ"ש צמשיצת נפש שאין צבשחתא זרע איסור מן התורה, ואף דדור המבול לקו על זה, ה"כ צבאכרין ג"ז צ' קאמר על הא דז' מלות נלעוו צני נח, כל חדא וחדא צאפיה נפשיה כתיבא, ער"ס וגילו עריות דכתוב ותשחת הארץ לפני האלקים, ותנא דר"י כל מקום שנאמר השחתה אינו אלא דבר ערוה דכתוב ויראו צני אלקים את צנות האדם, אי"כ ודאי ח"ל דהא דלמרינן דלקו גם על השחי"ז ה"כ רק אסמכתא ועיקר קרא הוא עריות ממנ, ולצאח לא מני צו מלות רק עריות ממנ, ומעכה נשמע דא"ס איסור השחתת זרע דאורייתא או דרבנן הוא פלוגתא מתוספות והרמב"ן, דלהתוספות ור"ת הוא דאורייתא, והיינו דכלל צמל"ה דפרו ורבו, ולהרמב"ן הוא רק מדרבנן, וס"ל כמ"ש צמשיצת נפש דלף צו איסור גמור מן התורה. [ועיי"ש דלגבי נשים ליכא צוה איסור דאורייתא לכו"ע צין לתוספות ובין לר"ת, ויוצא להלן אות ד'].

ב. מי שכבר קיים פויר אם מצווה ג"כ על איסור השחתת זרע. צבית יתכן (להר"י שמעלקיט) ח"א סי' ל"א אות ז' הביא מספר הישר לר"ת דף י"ז ע"כ סי' קמ"ט שכתב צבשגתו על רש"י [גדה ד"ג] דשאר נשים [חוץ מקטנה מעוברת ומניקה] אסורות לשמש צמון, וז"ל: ואי משום דהוצא הצעל

(*) ועי' באמרי אש חזיר"ד סי' ס', בשבט סופר סי' א' ובבנין ציון סי' קל"ז שצדדו לומר דאף ר"ת לא אמר אלא בנשים שאין מצחת כלל על פויר אבל לא באיש שכבר קיים, וכנראה שכתבו כן עפ"י דברי ר"ת המובא בתוספות יבמות י"ב ב' ד"ה שלש, ולא ראו את דברי ר"ת בספר הישר.

אוצר

סי' א אות ג-ד

הפוסקים

בגדה ד"ג ח' אהא דאמר בגמרא דטעמא דכל הוד המרצה לבדוק נשים משוחחת משום דנשים לאו נזות הרגשה ניכר, כתב דר"ת פירש דה"ל דאין דין הרגשה, כלומר דאפילו הרגשו ושחחו זרעו אין בכך כלום הואיל ואין במזות פו"ר. [ומצאה מח דעת ר"ת דס"ל דנשים אין מזהרות כלל לא על של עצמן, כדמכח מהבית דגדה דמיידי אפילו צנויה ולענין מקדשות, ע"י תורת חסד (להרש"ל מלוצ'ין) סי' מ"ג אות י"ט, ולא על זרע הצעל כחוספות ה"ל. והר"ד במל"מ פכ"ח מהבית צ"ב ה"ח]. וכתב במחנה חיים ח"א סי' נ"ג דפ"ז ח', דאף דאיש אחר דעלמא חסור להשחית זרע חצירו, מ"מ צאשכ שאני, דכיון שהיא מזהרת להשחית זרע עצמה, הו' לכתא עליה חיסור גס על זרע בעלה, ול"ש לומר השור הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שזהרה, רק אם דין שהאשה חביבה בכלל החיסור כמו האיש, אבל אם אינה מזהרת על זרע עצמה ולא נכנסה בסוג חיסור זה ומותרת להשחית זרעה, הוא הדין דמותרת להשחית זרעו ***.

אולם הרמב"ן בחידושו נדח שם אחר שהאריך להקשות על דברי ר"ת שם, כתב דכל עיקר דיון אינו ח"ל, שאעפ"י שאין מלות על פו"ר ורשאי מן התורה לבעול, חיסור הוא בהשחית, ואעפ"י שהאשה מותרת לעקר את עצמה, משא"כ צאש ואפילו קיים פו"ר, הכס מזהר אחריתי היא שלטו על הסיוסם כו', אבל בהשחית כל בשר כתוב [ובכן לקו במצול, רש"י צ"ל צמח]. וכתב הרש"ל בחידושו שם. ובתורת חסד ה"ל אות ב' העיר דאף דמדברי הרמב"ן ה"ל היה אפשר לומר דאינו חסור רק בזרע עצמה [דעלה קאי הכס בגמרא דגדה כ"ל], וכדמשמע ראיתו מדור המצול שהנשים חטאו צב"ג, אבל בזרע של בעלה לא, אכן מדברי הרמב"ן צחצחות [המוצא צבערה צסמך] משמע דס"ל דאסורה צשניהם ***. [וכ"כ דעת הר"י בחוספות כתובה ל"ט ח' ד"ה שלש, דנשים מזהרות צשניהם].

וע"י בתורת חסד סי' ה"ל אות ב' שהציא ג"כ הפלוגתא דר"ת ורמב"ן, ואחר שצייר דלרמב"ן כל החיסור דהשח"ז הוא רק מדרבנן [וכ"ל צאות ח'] סיוס דלפ"ז גבי אשה ליכא חיסור דאורייתא לכ"ע צין לחוספות וצין לרמב"ן. ובחדות יעקב חנוה סי' ל"א צחצ"ד לענין מוך אחר תשמיש, כתב ג"כ דאף להחממירוס י"ל דרק מדרבנן חסור.

ובדעת רש"י ע"י בחוספות יצמות שם, שכתבו דלש"י דוקא ג' נשים מותרות לשמש צמך [משום סכנה], אבל שאר נשים אסורות משום השחית זרע [הצעל], אע"כ דלא מופקדא אפו"ר, וכן משמע בגדה שם כו' דקאמר נשים לאו נזות הרגשה ניכר, משמע דאי הוו נזות הרגשה חסור. וכ"כ בחוספות כתובות ל"ט. [ומתוך דבריהם משמע דנקטי צדעת רש"י דנשים מזהרות צין על זרע הצעל צין על זרע עצמן, וכדעת רמב"ן ה"ל].

מיהו בשמ"ס לכתובות שם צסם הרא"ש מפירש צדעת רש"י דאסורה רק בהשחית זרע הצעל, אבל בהשחית זרע של עצמה מותרת אפילו צלכת סכנה. וכ"כ הריב"ז ח' שם ל"ט.

הוא החיסור.

*** בפתח עינים בגדה שם העיר ע"ז מחידושי הרמב"ן בכתובות שם הוא דפרש"י דג' נשים משמשות במוך היינו מותרות לשמש, כתב ואיכא דק"ל דכולהו נשי גמי מותרות דהא לא מופקדא אפו"ר, ולדידי לא קשיא לי תא, דמ"מ וזע גבריהו אסור להן להשחית ע"ש, ומשמע דטובר דבורע דיה מותרת להשחית, וכתב דצ"ל דשם כתב כן רק לשיטת רש"י, וכמ"ש הרא"ש בסמוך. וכ"כ בתורת חסד שם אות י"ט.

והיו מותרים להשחית זרעם צידים, ודבר זה לא נשמע מעולם, ומקרא מלא דבר הכתוב צדור המצול כי השחית כל בשר את זרעו [צראשית ו' י"ב] וצדורו כל בשר איכא כמה וכמה צצני אדם וצאש צריות שאין ראויים להוליד וכולם נעשו צעון השח"ז, ועוד אם חיסור השח"ז חלי צזה מפני שהוא מאבד זרע שראוי להוליד, אי"כ יהי האדם בחיסור לשמש עם אשתו קטנה או זקנה כו', דנמלא משחית את זרעו צקרב אשה שאינה ראוייה להוליד, וכן היה חסור לשמש עם אשתו מנוצרת, ע"כ מוכרח אהא לומר דלא חליא הא צבה, כי חיסור השח"ז לאו משום שגורם שילך הזרע לצדוד צלל הולדה, אלא החיסור משום דמשליך זרעו צמקום שלא הותר לו להשליך, כי בצורה ית' גזר שלא ישליך הזכר את זרעו אלא צנקבה שהיא מן המין שלו וצמקום שהוא מיוחד להשלכת הזרע, ואפ"י האשה היא קטנה או מנוצרת שאין הזרע מעיל להוליד. וצידוד ה"ל כתב, דיש עוד טענה דברי לפי דברי האיש יש לו זרע גמור רק שא"ל לו להטיל צרחם האשה, אי"כ אם משחיתו ברי זה כאילו שופך דמים, ועוד מעיקרא מה שחושב שאינו יכול לבעול גם זה אינו, דמי הגיד לו שאינו יכול, וכלא אפ"י אגדרוגיוס יכול לבעול ע"י דחק דמשנה ערוסה היא צפ"ח דיצמות אגדרוגיוס נושא אשה, ואי לאו שצועל איך נושא.

ובאמרי בינה (להר"מ אויערבאך) ח"ד סי' ח' כתב דנראה דאף צאש שאינו יכול להוליד, מ"מ [אם] מרגיש צין צעקורה צין צילאה, שצ"י [שלו] מעמא ומעזהר ג"כ [שלא להשחיתו] אף שאינו יכול להזריע, וממילא מזהר סרים ג"כ על חיסור דהולאת זרע.

מיהו מלינו להרצה אחרונים כשדנו צדדוניהם להחיר הולאת זרע לצורך רפואה וכו"ג, כתבו דהיחר משום דצזרע שאינו ראוי להוליד ליכא גם חיסור השחית. ע"י להלן צאות ח' צדברי הצצט סופר סי' ח', אצני מר סי' פ"ג, פרי השדה ח"ג סי' נ"ג, דברי מלכאל ח"ה סי' קצ"ז והר"י' הורצ"ן צמחמרו צצספר הוצל להר"י הוצה"י. וע"י עוד סק"י' אות ח' צדברי הפרי השדה ח"א סי' ע"ז וצאמרי אש חויר"ד סי' ס"ט צנידון אחד שערס צואו אל אשתו מליא זרעו צאצר מת. וכן הוכירו דהיחר זה צמנחת פחים סי' כ"ה ועלהו רענן סי' כ"א. וע"ש צדברי הדברי טעם המוצא צאות ח' דלירף דהיחר זה צנידון, והאוסף שם דמ"ש הרב השואל דאף מי שאינו ראוי להוליד חסור להוליד משום דמגרי יח"ר אופש"י, אמת הוא, אבל עכ"פ אין חיסור מלא ז"ל.

ד. אם גם נשים מצוות על השחתת זרע. [נחלקו צזה הפוסקים, י' שסוצרים דנשים אין מזהרות כלל על צה לא על זרע עצמן ולא על זרע הצעל, ויש מחמירים דמזהרות על שניהם, ויש שמחלקים צינויהם, מהם שהקילו צזרע עצמן והחמירו צזרע צעליהן. ומהם הסוצרים להיפך דזרע עצמה חמור מצרע הצעל * כמציאר לפנינו]. לחוספות יצמות י"ב צ' ד"ה שלש כתבו צסם ר"ת דהאשה מותרת ליתן מוך אחר תשמיש דלא הוצרכה להשחתת זרע כיון דלא מופקדא אפריה ורביה. ובחידושי הרש"ל

ע"י בחזון איש (הנדרס שנת תשי"ח) ה"ל אישות סי' ל"ו אות ב' דנראה מדברי הראשונים דזרע וידה היינו דם נזה דאתי לפעמים ע"י חימום. וצ"ח להרמב"ם פ"ה מאסוב הלכה ד' דמבואר ענין של אשה שהוא מעליה, ולהרמב"ן ר"פ תורע [שכתב כי לרעתם של חז"ל הולד גוצר מרם הגקבה ומלובן האיש ולשניהם יקראו זרע כו']. וע"צ במעדני י"ט רס"ב נדנה אות ב'.

ע"י להלן אות ו' בדין כשאחד מוציא זרע של חבירו על מי

אוצר

סיק א אות ד-ה

הפוסקים

לכהונה בשביל כך דלא חשיבא ביאה, תכל בהמת איכה איסור להשתתף זרע. וכיב בחורח חסד הגיל שם בהערה.

ה. גוי אם מוזהר על השחתת זרע. במלמ' פ"י מה' מלכים כ"ז ד"ה ונחזור, הביא דברי החוספות בסנהדרין נ"ט ב' ד"ה והא, שכתבו דבן נח כיון שאינו מלווה על פו"ר אינו מלווה גם על השחתת זרע, ואחר שכתב דאזלי צדא לשיטתם ברפ"ב דגדא [וביבמות, כמובא לעיל בלוח הקודם] לענין נשים אי מלווה על השחי' בשם ר"ח, הביא דברי הרמב"ן דגדא שם שחלק על ר"ח ה"ל וסובר דלא תלוי זה בזה, ולפי מ' שאינו מלווה על פו"ר איסור בהשחתת זרע וכו' [וכג"ל שם], אלא שסיים דמ"מ לא ידעתי היכן רמזא איסור זה להשחי' לב"י, ועוד ק"ל אמאי לא מני לה בזה"ז מ' מלווה דבי' והדבר נר"ך תלמוד. ועי' במטה אהרן ערך חין למדין מקודם מתן תורה, ובחורח חסד סי' מ"ג אות ב' מה שחילצו קושית המל"מ**. גם בחשובה שלמה סי' ד' כתב דדוק זה להשחי' צ"נ נה תליא בפלוגתא דהחוספות והרמב"ן.

ועי' בחיים ושלום ח"א סי' ט"ז בנדון נערה אחת שצגלל פרנסת אביה היטה הולכת לבית גוי אחד ולפעמים הי' הגוי מחזקת ומנשקת כו', שכתב שאלר העשמים לאיסור כתב גם זה, דכיון דהזכרה בגוים באיסור השחתת זרע לבעלה וזולתי דעל ידי שמחזקת וכו' יצא לידי השחי', אין ספק דעובר בגוי איסור מסיבתה, וזולתי דאיסור [לאביה] להיטה, והשיג בזה על הכות ואיר סי' ק"ה שכתב בנדון כזה.

ובשדי חמד כללים מה' ז' כלל כ' הביא לדברי החיים ושלום הג"ל, ומתחילה תמה עליו מדברי החוספות בסנהדרין הג"ל שכתבו להדיא דעכו"ם כיון שאינו מלווה על פו"ר אינו מלווה על השחי', ושוב הביא דברי המשלים הג"ל דלדעת הרמב"ן והרשב"א גם עכו"ם מוזהר על השחי', וכתב דלפי שיטתם יפה השי' החו"ס. ועי' מה שזכר עוד עפ"י דברי החוספות בחגיגה דף ב' ב' ד"ה לא תוהו שכתבו בסו"ד ועוד פרו ורבו אכולהו בני נח כתוב ח"ף לבעול, דלפ"מ שהבין המהרש"א בדבריהם ס"ל שם דעכו"ם מלווה על פו"ר, וא"כ ודאי דמוזהרים הם גם להשחתת זרע [גם למאן דחלי איסור השחי' במלות פו"ר], ולא דמי לאשה שאינה מלווה בפו"ר, ח"ף דעת הרב' אחרונים שם דלא כמהרש"א וסברי דכונת החוס' שם דכתבו כן רק לענין עבד אבל לא לענין בני נח, ולדבריהם ודאי דלית לן למנקט דעכו"ם לא מפקדו אפ"ר, אמנם ביד דוד צחידושי לחגיגה שם הביא מהגנ"י

עריית מדכתיב כי השחית כל בשר, ופרש"י דאי לאו דנצטח לא היו נענשין, ומה שתמה דאמאי לא נ'מנית בהדי ז' מצוות דב"ה לק"מ ד"ל משום דאמרינן בנדה י"ג דהמוציא ש"ז לבטלה הרי הוא כמו שופך דמים וכו', וכיון דכבר מני שפ"ד בהדי ז' מצוות י"ל דנכלל גם זה בהדה, וכתא דאיתא בסנהדרין דנ"ט לענין עכו"ם העוסק בתורה דחייב מיתה לר"ה, וקאמר דמשי' לא חשיב לי' בהדי ז' מצוות משום דנכלל בכלל גזל דמני לה. ובחורח חסד שם כתב, הא ולא נ"חא לי' להמ"מ ללמוד מהא דער ואונן, י"ל משום דהמ"מ בפרשת דרכים דרוש ראשון כתב הרמב"ן ס"ל ב' אמור דמאחר שנימול אברהם יצא מכלל ב"ה א"כ שפיר מקשה על הרמב"ן מניל דב"ב אסורים בהשחי'. דער ואונן לאו ב"ב ניגור, רק תמיגי' על המ"מ הלא ש"ס ערוך הוא בסנהדרין ק"ה ב' תניא מימי המבול קשים כש"ן כו' אמר רבא ברוחחין קלקלו וברוחחין נדונו, וכן מהא דאמר ר' אלעזר בנדה י"ג א' כל האוחז באמה כו' [וכג"ל], והא דמקשה המ"מ אמאי לא מני לה בהדי ז' מצוות ב"ה, מהו י"ל ד"ל דהרמב"ן ס"ל כמ"ש המשיבת נפש והשחי' אין בו איסור גמור מה"ת. [עי' בדבריו סוף אות א']

רש"י. ועי' בפני משה סק"ב שהביא סמוכין לשיטה זו מפירוש רש"י עכו"ם צ"י חיי שרה עכו"ם שים נא ירך תחת ירכי ע"ש. [וכן דעת הרשב"א בשעמ"ק לכתובות ע"ב א', אהא דאמר על מנה שחלה ממלחה ונפלה שכתב, דהטעם משום השחי' כו' דלע"ג דלא מופקדא אפ"ר איסור לה להשחית זרע בעלה*].

ועי' באבני נזר סי' ע"ט אות ט' שצ"ח לדעת רש"י הא דאיסור להשחית זרע בעלה ח"ף שאינה מלווה על פו"ר, עפ"ד הר"ן רפ"ב דקדושין אהא דאמרינן שם מלווה זה יותר מצנעוה, דלע"ג דליתחא לא מופקדא אפ"ר מ"מ מלווה יש לה צמה שמסייעת לבעל לקיים מצוותו, ואחר שעשה סמוכין לדברי הר"ן מדברי הש"ס דיבמות, כתב דלפ"ז שפיר מוזכרת האשה שלא להשחית זרעו דכיון שיש לה בעל היא מלווה על פו"ר של בעלה, וע"ש מה שזכר עפ"י דאשה אחרת שאין לה בעל תהיה מותרת להוליד מאשה זו זרע בעלה ע"י חורק.

ובדעת הרשב"א כתב בחורח חסד סי' מ"ג אות י"ט לאידך גיסא, דס"ל להשחית זרע דגופה גרע מלהשחית זרע שקבלה מבעלה, עפ"י מה שהוכיח מתוכ"ב דמותרת לשמש במוך לאחר חטמיה, דמשמע דס"ל להרשב"א דאשה אינה מוזכרת על השחי', וקשה מהא דכתב הרשב"א בשם הרמב"ן [בחידושי' לנדה הג"ל] דלע"פ שהאשה אינה מלווה על פו"ר איסור בהשחתה, ודוחק לומר דכתב כן רק להרמב"ן ולי' לא ס"ל פו", ואחר שהאריך להוכיח דבממלא דנדה שם לא מיירי הרשב"א מזה שקבלה מבעלה אלא מזה דגופה דהא מיירי הכס גם צפוייה וזדוקת לענין עכו"ם, מסיק דלפ"ז ח"ף שצ"חנו דדעת הרשב"א צמח"ב דחין איסור לאשה להשחית זרע שקבלה מבעלה, מ"מ להשחית זרע דגופה מזהר דאיסור, ובזה נ"חא הא דפסק בשו"ע [לעיל סי' כ' סעיף ב'] דנשים המסוללות זו בזו איסור [ומשמע דס"ל דנשים מוזכרות על השחתת זרע, ע"י צסמוך דדברי המעיו"ט], שאינו סותר אי"ע למ"ש בשו"ע ויר"ד סי' קל"ז דמותרת להוליד זרע בעלה במוך, דזרע דגופה תמיך.

ועי' במעדני יו"ט רפ"ב דנדה אות ב' דאחר שכתב ג"כ דהאשה מותרת שלא להוליד זרעה לבעלה, הקשה מהא דנשים המסוללות ציבמות ע"ז א' [דפרש"י שמשפספות וקבותן זו בזו, ועי' מוילוחות זרע, נחלת בנימין (להרשב"ו המצורגר) סי' ג' בביאור ק"י המעיו"ט] דקאמר בגמרא פריעוהא בעלמא. ובנחלת בנימין סי' ב' תיך דכונת הגמ' שם רק לאפוקי לחין לפוסלה

(*) ועי' באור גדול סי' ל"ז שהעיר צ"ו מכתובות ל"ז א' דקאמר לר' יוסי הטעם דאנוסה ומפותה מותרת לינשא מיד, משום דאשה מונה מתהפכת אחר תשמיש, ואם אסורה להשחית זרע הבעל, איך מתיר משום דוראי עבדא איסורא, בשלמא במפותה אפשר דאבדה חזקת כשרותה, אבל באנוסה אפשר דהיא צנועה וצדיקת, ואיך נ"מא דוראי עבדא איסורא כו', וכתב ד"ל דהנה האשה היא הקרקע עולם שזורעין בה, והזרע שזורע בה אסור לעקרו, אמנם כ"ז היכא שזורע בה מדעתה דאו היא משועבדת להזרע שזורע בה, אבל היכא שזורע בה שלא מדעתה אינה משועבדת ואינה מחויבת להחזיקו אצלה, ולכן בשבוי' ואנוסה אינה מוזהרת, ובמפותה והוא מדעתה י"ל משום דאבדה חזקת כשרות שלה וכג"ל.

(**) וז"ל דמטה אהרן, דהרי הרמב"ן ושאר הראשונים עשו סמוכין לדבריהם מהא דבמבול כולם לקו ע"ז כדכתיב כי השחית כל בשר, ואמרינן כל האוחז באמה ומשתין כמביא מבול לעולם, ופרש"י שבאין לידי קרי וזהו קלקול דור המבול כו', וא"כ הרי לך צווי לאסור השחתת זרע לבטלה עד שבטיבתה בא מבול לעולם, וכדאמרינן בסנהדרין דנ"ז דנצטח על

אוצר

סי' א אות ה-ז

הפוסקים

[גדה שם] שוחטי הילדים דקריין סוחטי הילדים, מי' מיל' ראה
 בנדרה דאין זה מנרג, מה' דאין כס' ז' דאכלות והבזיח
 הרמב"ם פ"א מה' רוח, דאשה המקשה לילד מוחסין עובר
 שצמעה, ורש"י צ"י בן סורר [סנהדרין ע"ב צ'] פירש בטעם
 דכל זמן שלא ילא לאויר העולם לאו נפש הוא וניתן להורגו ולהאיל
 את אמו, ואצ"ג דשופך דמים הוא, דסברה היא דמאי חזית
 כו', כל שכן צ"ד דאין כאן עדיון נפש כלל דפשיעה דניתן להורגו
 ולהאיל את אצ"ג, ואף לפמ"ש הרמב"ם שם בטעם מפני שהוא
 כרודף אחריו, ה"ל הוי חרע כרודף, דמה לי שהוא חולה מחמת
 הילד או הוא חולה מחמת הורע, גם הלימוד מלא תנאף [בגדה
 י"ג צ' דלא תנאף ביד או צרגל] דמשמע דבזה גילוי ערוה
 בלתי ספק שהוא אסמכתא בעלמא כו', ועוד הוי נמי הוי
 מהאורייתא לא הוי כי אם לאו בעלמא ולא מחייבי מיתות
 ובריתות, וכבר כתב הרמב"ן דחייבי לאוין אינו בכלל גילוי
 ערוה, מכל זה נראה דפשיעה דשרי וכו', מי'ו לר"ך לשאל
 דבקיאות שמא לא יועיל לו אף אם יוליא כהיה עובדא דגמרא
 [סנהדרין ע"ב א'] דבעלה לבו טיבא שאמרו אף אם יבעיל
 צביתא לא מיתבא דעתה*.

גם בנחפה בבס' ח"צ סי' ג' נשאל צידון איש שנחפה גידו
 והיתה סכנה בדבר, ואמרו לו רופאים דקיימים שרפואתו
 היא שיפספס בזהר עד שיתחמם ויאל שכתב זרע לרוב, אם
 שרי לעשות כיון שיש סכנה בדבר או דמי לאצ"ר דג"ע דאסור
 אפילו במקום סכנה, ובחז דנראה להתיר אם לא אפשר ברפואה
 אחרת, ורא"י מביטת ע"י א' דמיתותין נהמ' חמומי דשערי כו',
 דהתירו להוליא ש"י לבעלה כדי לצדקו אם כשר או פסול לזה
 צקל, ואם איחא דבזה אצ"ר דגילוי ערוה שלא הותר אפילו
 בפקוח נפש איך התירו לעשות כן, אלא ודאי נראה דבזה איסור
 בפני עצמו, ולהבי התירו** ע"ד מועד שיתלל שבת אחת ולא
 יחלל שבתות הרבה ויותר עוב שיעשה איסור זה של שז"ל עתה
 כדי שח"כ יאל אשה ויקיים מצות פו"ר, וכ"ש דפקד"ג צ"ד
 דודאי שרי לעשות כדי שיחיה ויקיים מצות הרבה, גם ממ"ש
 הרמ"א צ"ח כ"ה דיש מקילין ואומרים שמוחר לזה על אשתו
 שלא בדרכה צאקראי אפי' אם מוליא זרע, נראה דאין איסור זה
 בכלל אצ"ר דג"ע, דאל"כ לא הוי שרי לעשות כן, וא"כ דפקד"ג
 ודאי פשע דשרי, וכן הסכים מוהר"י הכהן [בעל חזקת הכותב]
 שאין איסור זה מאצ"ר דג"ע אלא איסור צ"ע הוא, וכל שיש
 כאן פקד"ג שרי לעשות אם אין שם אופן רפואה אחרת.

וכן בדורבב מישירים ח"א סי' כ' כתב דאי אפשר לומר דעל עין
 החז"ל יורג ואל יעבור, דלא עדיף מעובר דק"ל חז' נהרגין
 על העוברין, וכמ"ש הפני' [הג"ל]. וכן מסיק בלמרי טבן סי' מ'
 דלהלכה העיקר כדברי הפני' הג"ל, וכן הביא לדברי הפני'
 במהרש"ם ח"ג דמפתחות אביע סי' רס"ח.

גם בחזון איש [הגדפס חשי"ח] סי' ל"ז אות ג' כתב צ"ח"ד דלא
 מלינו שיהא איסור השח"ז בכלל ערוה דיהרג ואל יעבור, והא
 דקאמר [כ' ערפון בגדה י"ג צ'] יש לו קצ' [בגרסא] לא יעלנו,
 נראה דלא מייירי במקום סכנה, אלא שר"ל שיהי לו נער ואמר
 כ' ערפון דילעטע ילא יעבור כו', וכ"כ בלמרי טבן סי' מ'
 עמוד קמ"ב. [ועי' עוד בדבריהם להבן סק"ג אות ג'].

וכסידור

(*) עי' בפנים הספר שחבר סיום דברי התשובה, וכתב בשד"ח מערכת
 אישות סי' א' אות ל"ג דאולי בסיום היה כתוב כמ"ש על תשובה אחרת
 בסימן זה דלא אמרו רק להלכה ולא למעשה עד שיסימו בעלי הוראה.
 (**) בשד"ח הג"ל תמה על הפני' הג"ל שלא זכר גמרא זו וכי, דאולי
 י"ל דאין משם ראיה להתיר לעשות סעשה במועל דהתם אינו אלא גרמא.

מבג"ר דיכמות ס"ב א' אלא דאמר הוי לו בנים בהיותו עו"ס
 ונחגיג ר' יוחנן אמר קיים פו"ר וקאמר משום דמטיקרא נמי
 בני פו"ר ניהו, ופרש"י דכתיב ויאמר להם פרו ורבו, וכתב
 דין משמע מפסטה דש"ס שם כו', ושז"ל דאגיות חלוקות הן,
 סאגיות דיכמות שם, והסאגיות דסנהדרין י"ט הג"ל, ועפ"י צ"ח
 דברי החוס' דמגיגה הג"ל ע"ש ודבריו נכונים, וא"כ כיון
 דסאגיות חלוקות הן, פשיעה דיש לנו להחמיר בהסאגיות דיכמות
 הג"ל דעכו"ם מפקדו אפ"ר, ודאי הם מזהירים בהשחטה,
 ואסור לגרום להם שיבואו לידי השחטה, כמו אבר מן החי
 שאסור להושיט לצ"ח, ועוד מלמדי ששאלות פ' צרכה ש' קס"ה
 שכתב להדיא דאפילו עכו"ם מפקדו אפ"ר כו', וראוי לחוש
 לסבירתו כמ"ש הריב"ש צ"ח שז"ל שדבריו מקובלים כאלו נכתב
 בתלמוד.

ודר"י צ"ח הורוויץ בחשבותו שבספר היוכל להר"י רחוביים
 עמוד ל"ו דן אי מותר לרופא ישראל לנפשות תרופה
 לאשה גויה שלא תתעבר, ע"י זולף ברמחם כדי להשחית זרע
 האיש, וכתב ג"כ בהשד"ח הג"ל דכיון דסאגיות חלוקות הן יש
 לנו למיזל לחומרא יכמ"ש השאלות וכו', ואחרי שהביא גם
 להחיים ושלוס הג"ל, סיים דהכי מסתברא כי דור המצול נעשו
 ע"ז ואיך אפשר לומר שנעשו צמיחה על מעשה שלא נאסר
 להם, ועפ"י כתב עוד דלכאורה גם ליתן סם המשחית זרע
 לאשה גויה אסור כמו שאסור להושיט אבר מן החי משום לפני
 עור. ועי"ש וצ"ח דבריו אמת י"צ מה שכתב עוד לענין אם
 יש להקל בזה"ג במקום שיגסם רופאים גויים.

ו. בשאחד מוציא זרע מאחר אם האיסור הוא על
 המוציא או על זה שהורע שלו. בחזון איש
 [הגדפס שנת חשי"ח] הלכות אישות סי' ל"ו אות ג' כתב דנראה
 דהמוליא [שכתב זרע] לחצו אין האיסור על המוליא אלא על
 מי שילא ממנו אם היה צרמו, ואם לאו שניהם פטורים
 כחובב לחצו חלב צרמו לאוסו, רק כתב חייב משום לפני
 עוד ושאר לאוין ועשין שבין אדם לחצו. ועי"ש שכתב עוד ד"ל
 דעיקר האיסור הוא על איבוד הזרע ולא על הכוונת ומי'
 אינו חייב אלא מי שילא ממנו ולא חצו, והאשה שאסורה לקח
 צמוך אחר החשמיש [עי' סק"י אות י"ד] הוא משום זרע
 דידה. אולם צקובן טעם כך א' דק"ג ע"ב הביא משם "אחד
 מגדולי החורב צירושלים" דהאיסור דמו"ל הוא אף על המוליא
 לאחר. [ואמנם כן נראה מדברי הרמב"ן בתיבות י"ט עפרש"י
 דג' גשים מותרות לשמש צמוך, דכתב דאיכא דקשי' להו כולו
 מתחרת נמי דלא מפקדו אפ"ר, ולדידי לא קשה דמי' זרע
 דגבריהו אסור לכן להשחית, ע"כ. הרי דיש איסור על האשה
 להשחית זרע הצע, ומשמע דכן הוא הדין וכ"ש בזה אחר
 המשחית זרע הצר. ועי' בדברי רבינו אברהם שצחות שח"ח
 דמוצא ג"כ מדבריו דיש איסור גם על המוליא].

ז. אם איסור הוצאת שכבת זרע לבטלה הוא גם במקום
 סכנה. בפני יבוע ח"צ סי' מ"ד צידון מי שחלה
 ונפל למשכב ונפחה כריסו ואמרו שרפואתו להוליא זרע, כתב
 דכ"ע ער צ' דא"ל לפנים דודאי אין זה לא בכלל גילוי ערוה
 ולא בכלל שפיכת דמים, היינו שהיה עזירה גדולה מאוד, דכי העלה
 על דעתך לשון הרע שאמרו חז"ל [ערבין ע"י צ'] שהיה שקולה
 כפ"ז וג"ע וש"ד, איך יורג ואל יעבור, אלא ודאי לא אמרו
 חז"ל אלא להפליג בעון, ואפילו נחלק צ"ח זה ללשון הרע דזהו
 שופך דמים ממש וממית הולד הראוי לזה מאותה טעם, וכמ"ש

אוצר

ס"ק א אות ז-ט

הפוסקים

וכתב בחיים ושלום סי' י"ח דכ"ט שנתחילת דבריו כתב
 "לכאורה" משמע שאינו למסקנה, וגם לבסוף השאיר בלייט,
 ש"מ דאין מקום להחזיר לכתחילה להוליד זרע לצעלה צידים כדי
 לצרר אם הדם הוא ממנה או ממנו.

ובנחפה בכסף ח"ב סי' ג' כתב על דברי הב"ש דודאי אין ראיה
 להחזיר מהא דיצמות, גם אין ראיה להחזיר ממה שכתב
 הרמ"א דיש מקילין לשמש שלא כדרכה באקראי, דהא דיצמות
 הוכחה לעשות כן כדי לקיים מצות פריה ורביה דחמירא, גם בהא
 דהרמ"א החזירו זאת כדי להליל את האיש מעצירת חמורה
 דמשכב זכור וישציע ילדו באשתו שלא כדרכה, אבל בגדון הב"ש
 שהוא כדי לצרר, ואין כאן שום הלכה מעצירה ולא קיום מצוה
 אחרת, ודאי חסורי. גם בערוך לנר יצמות ע"י א' אחר שכתב
 דהעצם שהחזירו דיצמות שם הוא משום דעושה לשם פויר,
 כתב דלפי"ז אין ראיה מזה לגדון דכ"ט כאן. עוד כתב שם
 דממה שהפוסקים לא הביאו דיוקא זו דגמרא יצמות, מזה
 נראה לכאורה דאסור לצדוק דיוקא זו, ולפי"ז פשיטא דאין
 ראיה מזה לגדון דכ"ט.

ובדברי מלבי"א ח"ב סי' קצ"ז כתב בחז"ל דמה שהוכיח הב"ש
 לגדונו משיטת ח"א דמותר לשמש שלא כדרכה, באמת
 לא דמי, דשם הוי עכ"פ דרך תשמיש ודמי לקטנה וחילוניות, ובלא"ה
 כבר כתבו האחרונים שהעיקר דאסור שלא כדרכה באמת זרע.

ובזברון יוסף (לרמ"א קרום) סוף סי' צ' אחר שביאר דכ"ט
 עלמו ספוקי מספקא ליה להלכה, כתב דבאמת כל
 ספיקו של הב"ש חמור, דמכיון חזי להחזיר להשחית זרע בשביל
 דיוקא שלא תתגרש, אף דמלאנו גדול השלום דאפילו למחות
 שם הקדוש מותר, אין למדן ממנו להחזיר בשביל זה איסור, מכ"ט
 איסור חמור שהוא כשופך דמים, וראיה מהא דפרק הבא על
 יצמתו [יצמות ס"ח א'] הוא אומר ממנה [המניעה דלדוח
 הצנים] והיא אומרת ממנו, ויולד ויתן כחוצה, אמאי לא צדקין
 [זרע האיש לראות אם יורש כחן דמוליד], אלא ע"כ דאסור
 ואין היתר בדיוקא, משום הכי ויולד ויתן כחוצה, וכו' דיש
 לדחות, מכל מקום נראה פשוט דאין לחלק.

ובפחד יצחק אות ר' ערך רואה דם מחמת תשמיש, באיש שחל
 דם אחר התשמיש, אלא שפעמים אחדים ראה לזרע שלו
 שמראהו אדום, והביא משם חכם אחד שאמר לאיש הלזה שקודם
 התשמיש יולד שתי טפות זרע בסמרטוט ויראה כי אדום ולא
 יהיה לבס נוקסם, וכתב ע"ז דאין דרך דיוקתו ע"ז וישר לישראל
 קדושים להוליד ש"ז לצעלה.

חולס

רק מהמלקט המו"ל את הסיפור במהדורות האחרונות, ובדפוס ראשון לא
 מצאנו זה.

(**) במגרא שם איתא [לענין אחר] אופן ההגרמה שיחממנו בפת חם
 אבי סקרי, או שיעבירו לפניו בבדי צבעונין של אשה.

(***) כן הגיה בהגהות יד אפרים שבסוף ספר טיב גיטין סי' כ"ה
 ובכרם שלמה (להר"ש האסר) סי' כ"ה.

(****) ע"י בכרם שלמה הג"ל שפירש כן מדעת עצמו בכונת הב"ש
 במהדור"ב, דשאני נ"ד דיש תקנה בדיוקה, כדאיתא ביו"ד סי' קפ"ו, וכ"כ
 בהגהות יד אפרים הג"ל ובדברי טעם דכ"ז א' בשם רב אחר, ויש שכתבו
 טעמים אחרים בכונת הב"ש והם: דברי טעם שם, אמרי אש חיור"ד סי'
 ס"ט, עלהו רענן סי' כ"א, חסד לאברהם (להר"א תאומים) מהדורות חיור"ד
 סי' מ"ג, מצפה אריה תנינא סי' ו', עזר מקודש סי' זה, שבט סופר סי'
 א', אור תורה (להרמ"י מאוסטרובצה) בתשובה שבסוף טרשת גח פ"ר
 השדה ח"ג סי' נ"ב וזכרון יוסף סי' ב', ולא ראו דברי הב"ש במהדור"ב הג"ל.

ובסיפור ריעב"ץ צחק מלון מדור ד' אות י"ב כתב דאם שונג
 או מתוך אונס שיהא זא לודי קשוי, ואי אפשר לו
 להחזיק הזרע אם לא יכניס עלמו בסכנת נפש, י"ל שאינו מחויב ולא
 רשאי להמית עלמו בשביל כך, כמו ששמעתי שאירע לאדם כשר
 מתקרב בלתי טהור ונתגבר והחזיק בלחמתו כמה המושך הזרע
 לאחור ועשה גבורה גדולה ומת בסבה זו *.

ובשדי חמד מערכת אישות סי' א' אות ל"ג הביא מהחפז
 לחלפים סי' ג' אות ט', דהיה מעשה באחד שהיה לו חולי
 באמה ואמרנו הרופאים שיוצא זרע לצעלה, ונשאלה שאלה זו
 לחכמים, ואיפסקא הלכתא לאסור כי הוא סרך גילוי ערוות
 שאמרנו יורג ואל יעבור בו, וכתב על זה דלא נזכר בדבריו שהיה
 ככה צדור ושלא היכה רפואה אחרת בשום אופן ושרפואתו
 צרורה לחולי זה, וי"ל שאם יהיה כן וכצאופן שזכר בנחפה בכסף
 [כ"ל] מודה הרב דשרי.

מיהו אם אפשר להוליד ע"י גרמא ולא ע"י מעשה ממש, הביא
 בשדי חמד הג"ל מעקרי הד"ע [המוצא בלוח ע']
 לענין להוליד זרע לצדיוקא ממי הוא הדם שנמלא בשעת תשמיש,
 דאם אפשר שלא ע"י מעשה אלא ע"י גרמא, כמ"ס דיצמות ע"י **,
 יש לעשות הקל הקל תחילה, וכתב ע"ז דמדבריו יש ללמוד גם
 לגדון שנתחפה בכסף הג"ל.

ובויען אברהם סי' ז' כתב בחז"ל דאפילו היכה דכחור הולאת
 זרע ורופאים מוצהקים אמרו דאיכה סכנה, חוששני מהעלאת
 אם יעשה ע"י אחר, דמסתירה הוא צידו ולא ע"י אחר שיחטא.

ח. אם מותר להוציא זרע בכדי לבדוק את האיש אם אינו
 כרות שפכה להחזירו לבא בקהל. ע"י ע"ז לעיל סי' ה'
 סעיף ד' ובחולת הפוסקים שם סק"ד.

ט. כשהאשה רואה דם מחמת תשמיש ויש ספק שמא
 הדם ממנו, האם מותר להוציא זרע כדי
 לבדוק ולברר ממי הוא הדם. הב"ש סי' כ"ה סק"ב כתב דאם
 נמלא דם צעד של אשה ויש ספק אם הדם ממנה או ממנו,
 נראה לכאורה דמותר לאיש להוליד זרע כדי לצרר אם הדם ממנו
 הוא, דהא אין איסור לשמש [שלא כדרכה ***] ולהוליד זרע [נפי
 דעת ח"ס מקילין בעושה באקראי, שהביא הרמ"א שם], גם יש
 להביא ראיה מפרק הערל [יצמות ע"ז צ'] דאיתא שם אם ניקב
 הגיד צדקין אם נתרפא ומניחים ציה פוקרל כדי שיוצא זרע
 [ע"י גליון שצחות הקדום], ויש לדחות ולי"ב. ובכ"ט מהדור"ק
 בלוח התיקון שבסוף הכפר כתב בחוספת ביאור דיש לדחות כיון
 [דכ"ד] יש חקקה לצדוק אותה ****.

(*) ועיי"ש עזר שטייט: אכן העושה במיזר ודאי צריך למסור עצמו
 על כך, ועליו אמר ר' טרפון בנדה י"ג מוסב תבצע כרסו, וכתב באגרות
 משה הג"ל דאין לפרש דברי הריעב"ץ כפשטו שצריך למסור נפשו, דמאי
 שגא משבת וכל האיסורים שאף אם במיזר הביא עצמו שיהיה בסכנה
 מחללין עליו שבת ועובר האיסורים, ואין חילוק לדינא אם באונס בא לזה
 או במיזר, שעכ"פ כיון שעשה הוא מסוכן יש לו דין היתר דפקינא, אף
 שדאי יענוש על זה בדין שמים על שהביא עצמו לזה, וכן הוא גם בהוצאת
 זרע, דכיון שהוא ככל עבירות שיעבור ואל יתרג, הוא גם לענין הביא
 עצמו במיזר להוצ"ו שאינו רשאי להמית עצמו, וכחנת הריעב"ץ הוא
 שצריך למסור עצמו בהשתדלות גדולה על כך, ואף שהוא דחוק, מוכרחין
 לפרש כך, ולכן לא כתב "להמית עצמו" כדכתב תחילה, ולא לשון "למסור
 נפשו", אלא כתב "למסור עצמו" שהוא רק להשתדלות גדולה על כך, ועי'
 באמרי כהן סי' מ' שהעתיק מסיפור הריעב"ץ מה שכתב בזה בהלכות
 הנהגת הבקר דצריך "לסכן נפשו" ע"י, ואמנם כן הוא שם במדור סולם
 בית אל תהגות הבקר אית י"ח, אלא שכנראה שזה אינו מהריעב"ץ עצמו

אוצר

סי' ק. א. אות ט.

הפוסקים

חורב בחזן, הא אם איש מכין להשת"י ליכא איסור, ולכך ע"פ צניעות ביתר להטיל שלום בין איש לאשתו שמתיר להיות נמחק שמו ית' על המים, ודאי אין איסור כה"ג. ועי' להלן בלוח בלוח י"א בדברי הדבר אליהו שנקט דעת הב"ש דמותר להוליא זרע, אלא שכתב דלוחי הב"ש מיירי דוקא כשעושה הצירור בעת טהרה [ומוליא הזרע בעת תשמיש עם אשתו]. ובתפארת אדם (להרח"ד אסערייכער) סי' פ"א כתב דכוונת הב"ש הוא בלוח שישמש עם אשתו, ורק בסוף יוליא מטע זרע לבדוק אם יש שם טפת דם.

ויש שכתבו לחלק בין רחצה רק פעם אחת לבין רחצה ג' פעמים. בחדר לאברהם (להר"א חלומים) מהדו"ת חוור"ד סי' מ"ג, באשה שרחצה ג' פעמים תשמיש ואומרת שהוא משכבה זרע של בעלה, אחרי שכתב דכוונת הב"ש בזה שכתב דיש לרחות הראיה מיבמות דמותר להוליא זרע לבדוק אם ניקב הגיד, הוא משום ד"ל דשאינו הכס שכתבו בדיו שלא לאסור לעולם לזא צקבל, וא"כ זכו לדרך תשמיש, משא"כ בזה שאין לנו דין רק על פעם הדין אי לריב"ז ז' נקיים לא מתירין ליה בשביל זה הוליא ז"ל כו', סיים אבל צ"ד שאשה זו רחצה ג' פעמים מחמת תשמיש ואסור לעולם, שפיר י"ל דשרי להוליא זרע כדי לצרר, ואין לדון בזה דלא שרי לצעל בזה להוליא זרע בשביל היתר האשה כיון דאפשר לו באשה אחרת, לפמ"ש רב האי גאון בתשובה על שאלתו שצ"ע לגרש את אשתו דחייב לגרש, וי"ל: ואי קשיא הא אמרינן גבי סוטה דנמחה שם הקדוש לעשות שלום בין איש לאשתו, לא קשיא, דהתם מוליא מדי ספק ומידי איסורא, אבל בבא דאמר רחמנא לא תשא כ"י ע"כ, וא"כ צ"ד נמי שג"כ אנו צ"ח להוליא מידי ספק ומידי איסורא שפיר דמי לסוטה, וגם לפמ"ש בשו"ת הרמ"א סי' ק' אות י' בכוונת דברי רב האי דהוליא וכוונתו להוליא מידי ספק ומידי איסור אין זה בכלל מחיקת השם, דליתו רק כשהוא עושה דרך איבוד ולא כשעושה דרך תיקון לשום ערך, כמו כן אנו נאמר שלא אסרה תורה רק הוליא לצעלה, משא"כ בזה שהוא עושה לאורך תיקון להיתר התשמיש עם אשתו.

גם במנחה אריה חנינא סי' ו' לאחר שצייר בכוונת הב"ש דיש לרחות הראיה מיבמות משום דהבא אפשר שחטרה לצעלה לאחר שתספור ז' נקיים, כתב דלפ"ז ברוחא דם מחמת תשמיש ג' פעמים שפיר דמי להך דיבמות דמותר להוליא זרע לצרר חולי הדם ממנו, ואע"ג דאפשר לו באחרת, זה לא חשיב אפשר, דקשה גירושין לישראל. [הנה לפמ"ש הב"ש צמח"ק דהדחה הוא כיון שיש תקנה לבדוק אותה, א"כ לבאורכ גם בראתה ג' פעמים יש תקנה זו, אך זה חלוי במחלוקת הפוסקים צו"ד סי' קפ"ז אם גם בצעלה הראשון מהני צדיקה או דוקא בצעלה השלישי, ואפשר דלענין לבדוק אם ממנה או ממנו פ"ע מורו דמהני. ועי' שצ"ע סופר ואור תורה הנ"ל בבערה על דברי הב"ש, שכתבו דהדחי מבה דיבמות הוא דשאינו הכס דאם הוא כרות שפכה אסור לזא צקבל, אבל לא לבדוק אם הדם ממנו או ממנה, דאע"ג דהיא רואה מחמת תשמיש יכול לישא אחרת, ולפ"ז שייך הדחי ג' בראתה ג' פעמים מחמת תשמיש. גם בזכרון יוסף הנ"ל כתב בלשונו: דמהיכי תיתי להיתר להשת"י בשביל צדיקה שלא חתגרה. ועי' להלן בלוח בלוח י"א בדברי מהר"ש טעניל דמשמע דעתו דספק הב"ש הוא בראתה ג' פעמים מחמת תשמיש. ובמנחת יצחק (להר"י ווייס) סי' ק"ח אות ב' כתב דצדיקה זו [שדן בה הב"ש] יתכן רק אחרי שראתה ג' פעמים מחמת תשמיש, דא"כ צדדי אין שום הוכח אמינא, דבעת שעדיין לא נתברר איסורה ומותרת לצעלה יבדוק אותה בהוליא

אולם במנחה אריה חנינא סי' ו' כתב דאע"ג דכתב הב"ש דיש לרחות הראיה מיבמות, מימ מגוף הדן לא נחת, אלא כל שטענה לאורך תשמיש ליכא איסור. ועי' להלן אות י"ז בדברי חזקן אהרן שגם הוא נקט בפשיטות דהב"ש מתיר להוליא לצרר ממי הוא הוא הדם שנמלא.

ובעזר מקודש סי' כ"ה לאחר שפירש דמ"ש הב"ש דיש לרחות הראיה מיבמות, דכוונתו דהתם אין צו דנרא דהשתחא כל כך כיון שכלי הצדיקה לא יבא צקבל, כתב לחזק את הראיה דגם התם כיון שכלל לקיים מצוה פו"ר ע"י גיורת ויקיים התלוות שעליו כמו ע"י צו ישראל*, א"כ הראיה נכונה שכתב שמשום מעלה דקבל ה' הותר לו, כן יש להיתר מזה זיווגו ששם הקדוש נמחק להטיל שלום בו, ונראה להכריע להיתר במדינות אלו שאין נושאין אשה על אשתו, וכוונת הב"ש [שהשאר צ"ע], נראה שהוא רק במדינות שנושאים כמה נשים [ע"ש שצייר טעם ההבדל צויהם], ומימ עוב להחמיר קלה או ליתן דוקא בזה, ועי' לכונ"ע לא נשאר פתרון פה [להחמיר].

ובעקרי הד"ט הלכות נדה סי' כ"א סק"ז הדין מהפחד יחזק הג"ל שחמה על הרב המתיר להוליא זרע לצדיקה ממי הוא הדם, וכתב דלכאורה אין מקום לחמירה, דכן מליט ציבמות ע"י, ואפשר דהא קשה ליה על הרב שכתב להוליא ממש בידים ולא ע"י תקנתא דגמרא דהמא דשערי, [דמניחין ליה אציפוקרי לחם שעורים חס' שיהממש ויראה קרין] דהוי גרמא ולא צידים, ויש ג"כ לחלק ולומר דדוקא התם שיוק גרמא דא"כ יעמוד כל ימיו צפוסול לזא צקבל, משא"כ הדין דליתו אלא בספק איסור לזא על אשה זו דוקא ומלי נסיב אחריתי, ועי' בשחילת יעב"ץ ח"א סי' מ"ג בדון עובר הוליא באיסור דלדעתו מותר להשתחויה כו', ושאיסור ש"ז לצעלה הותר מכללו לאורך מצוה, וצ"ד נמי אפשר לומר דמשום דקשין גירושין ואין לך העלה שלום בין איש לאשתו יותר מזה הותרה מכללן, ומימ נראה דכיון דאפשר שלא להוליא בידים ממש רק ע"י נהמא דשערי כנ"ל, יש לעשות הקל הקל תחילה.

ובמנחת פתים סי' כ"ה סעיף ב' נדד דהיתר הב"ש הוא דוקא ע"י גרמא, דלאחר שדחה בין השאר הראיה מיבמות לנידון הב"ש, דשם לאו להוליא זרע ציד [היתור] רק ע"י גרמא אבל להוליא ציד אין היתר, כתב דיתכן דגם בכוונת הב"ש כן דאם יש ספק אם הדם ממנו יניחו לו לחם חס' אצי פוקרה ויבא לידי קרי ויראו אם ש"ז מדימה, ולכאורה אפשר עוד תקנה לשמש מנה שלא כדרכה [ולבדוק הזרע].

ויש שכתבו להיתר ע"י שימש עם אשתו ויזרה בחזן. צייר טהרה (להר"ש קלוגר) סי' ו' דע"ז ב' אחר שהביא שנספרו מי נדה סי' ק"ן סעיף כ"ד הטעם להיתר להוליא זרע צדון דהב"ש, והוסף להביא ראיה לזה, כתב עוד דאף אי נימא דאסור לנשות עצמן, י"ל דהיוו רק להיות מקשה עצמו לדעת דזה הוכח איסור צפני עצמו, אבל אם יהיה דם צפנים חורב בחזן, דבזה ליכא איסור מקשה עצמו לדעת רק השתחא זרע, זה נראה דליתו אסור רק אם מחכין להשת"י לא עצור לצרר אחר, וראיה מן התורה דכתב וידע און כי לא לו יהיה כהרע כו' ושחא ארנה, וצ"ע דגלי קרא דדוקא צב"ג היכא דמחכין להשת"י לצלתי נתן זרע לאחיו, או אסור דם צפנים

(*) ועי' באור תורה הג"ל בהערה הקודמת שכתב דהתם בספק פצוצ דהא א' אפשר לו גם בגיורת, דאם יולדו לו בנים לא ידעו להבחין אם הם זרע פסול מאיש אחר כי הוא אינו יכול להוליד, או בשרים הם שולדו לו לאחר שנתפא.

אוצר

ס"ק א אות ט

הפוסקים

ובשור'ת מהר"ש (ענוגיל) ח"ו סי' ע"ה צידון אחד שר עם אשתו יותר מעשר שנים ולא זכו לגנים ודרשו ברפואים ואמרו לצדוק הש"י שלו לידע אם אין המניעה ממנו ולא יתנו לו רפואות, אחרי שזן צידון הצ"ש הכ"ל ואם דומה להא דצמות דף ע"ו, כתב דג"ד לא דמי להתם, דשם אסור להאיש [כבר עכשיו] לדור עם האשה, אבל צ"ד דיוכל לדור עמה ורק שרצה להוציא זרעו בשביל שאין לו בנים, וכו' דפו"ר הוא מורה רבה, מ"מ הרי אפשר באחרת [דלולי יבנה ממנה], וכמ"ש הכש"א נדרים דע"י ***, ובפרט דלא אפשר לסמוך על הרפואים, כמבואר צור"ד סי' קפ"ז, ובפרט שאין צירור אם יועיל רפואתם, ופשיטא דאין להתיר הוצאת זרע צדדים.

ובלב יהודה סי' ע"ז צוג שכבר עברו יותר מעשר שנים מחתונתם ולא ילדו והאשה נדקק ע"י רופאים ומלאכה ראוייה ללדה, וצטוג להבטל הם אומרים שאי אפשר להוציא הרופא לחולשת כלי הזרע כל זמן שלא יבדקו את שכבת זרעו, כתב כי אין לבטור את הכוראה המפורשת לאיסור צדצרי מלביאל [הכ"ל], והגם שצצמות דע"י התירו להוציא זרע לצדיקה אם ראוי לבא צקבל, התם שאני כיון שאותה הצדיקה היא רק בשביל צירור ספק אחד, דהיינו אם סחימת הנקב היא גמורה או שעולה להקרה, לא כן צ"ד שיש לפנינו שלשה ספקות עומדים צנוגע לחולשת הצדיקה, (א) אם ימצא הזרע שראוי להולדה, (ב) אפילו אם זרעו ראוי להוליד אכתי ספק גדול אם בכלל יכולים הרופאים להעלות ארוכה לכלי זרע חלשים צצצט, (ג) חולי לא ילנה הדבר צידם, ובמקום התלבדות ספיקות של שלילת החולשת כאלה, לא יתכן איפוא כלל וכלל להתיר את האיסור החמור של הוצאת זרע.

וב"ב צחצוצה צעל טר יעקב שצקול יהודה סי' ל' צצון שברפואים קצט צודאות שאין מניעת הכריון מהאשה ורואים לצתון זרע האיש לידע בתרופה הראויה לו, דדבר זה קשה מאוד, וכבר כתב צחצו' מהרש"ם ח"ג סי' רס"ח שכתב צכמה תשובות לאסור, ושאין ראוי מכה דצצות ע"י והצ"ש, ואין לסמוך על השערות הרופאים מספק צענון חסר כזה ח"י. ובפתחא זוטא ב' נדה מה"י סעוף כ' כתב, פטם אחת נשאלתי מאחד שלא היו לו בנים ורצו הרופאים לבדקו ע"י הוצ"ל, ונשאלתי למהרש"ם ע"י והצ"ו לי צצכ"ל, חלילה להתיר, ואין לו דמיון להא דצצמות שהצ"ו הצ"ש, וגם אין הרופא נאמן צככ"ל, וכבר כתבתי צחצוצה כמה פעמים כן. וכן הצ"ו לאסור מההרש"ם ח"ג סי' רס"ח הכ"ל, צחצו' מהר"י עייטלצוים מסאטמאר שצירפון המאור מחודש מנ"ל תשכ"ד, וכתב שם עוד טעמים דאין לדמות כך דג"ד להא דצצמות [וכמצינו צדצרי הקודמים].

גם בשור'י חמד פאת השדה חספת דיונים מערכת אישות סי' י"ג הצ"ו כן מהר"י כהנא [צעל ארמות חיים] דאין מקום לומר חטא צמטשה הרע צצצול ספק חולשת לידת צגים, שהרפואים עצמם חיים צצותים שיוכל להתרפאות, ואין צניח הוחא ונחפוס הכספק, ואפילו כך דצצמות דע"י י"ל דאיהי הלכה פסוקה, כיון דלא אישתמיט אחד מן הפוסקים להצ"ו תקנה זו כ"י, עכ"פ צ"ד דאיכא כמה ספיקות וספק ספיקות צדצרי הרפואים אם יכיה אחת חולשת, וגם לדעת המחירים צצמקם מלוא אין להקל בזה. וק צחצוצה צעל ממחא חלוצר צצרהם ספר דרכי תשובה הלכות נדה (הגדפם שנה חש"י צ) כתב דאין להכניס להתיר צזה, דרוצה דרוצה הוצאת זרע צזה הוא לכלי חלולת הברכה לקיים פו"ר למי שמצין דרכי חלולות רפואתם.

ובקובץ חבאר שנת חרל"א סי' ע"י הצ"ו שברצו מאוקולוצ כתב צזה שאין רוצה שום היתר לשמש ע"י צ"ו

צכולת ז"ל. ולפי"ז הדין חלוי צמחלות האחרונים הג"ל צדעת הצ"ש אם צצוף דצרי חזר צו גס מעלם הדין או רק מהרואים [מצימות].

ואם יש היתר להוציא זרע מהאיש לבדיקה בבדי להוציא לו תרופה שיוליד. צדצרי מלביאל ח"ה סי' קצ"ז צא"ש שאין לו בנים ורואים הרפואים להוציא שכבת זרעו על ידי מישמוש ויראו אם סיבת המניעה היא ממנו וידעו איך לרפאו, כתב שכבר ציאר צחצוריו הקודמים שאין לעשות כן, ושאני הא דצצמות דע"י [הכ"ל צלות הקודם דהתירו להוציא זרע לבדיקה אם חינו כרות שפכה], דהתם חיינו צכרות שפכה שאינו מוליד ואפשר שעי"ו אין חיסור כל כך להוציא ע"י, ואף דחיינו שם שנסתם [ואולי כבר ראוי להוליד], מ"מ כל זמן שלא נצבר שחורפה יש לו חזקת היתר מכבר, משא"כ צחצוכי צנים דשפיר אפשר שיוליד, כי נזדמן הרבה פעמים שהולידו אחר כמה שנים, ועוד דהתם אי אפשר לו לישא אשה כלל ויצא לידו הרבוב והוצאת שז"ל, וזהו התירו לו ע"ד אומרים מוטב שיתלל שבת אחת משיתלל שצמות הרבה, ומהא דצור"ד סי' קצ"ז [סעוף י"ג דהאשה מותרת לקנה את זרע צעלה מאותו מקום אחר תשמיש לנזק, ע"י ע"י סק"י אות י"ז], אין ראיה, דצמעי אשה קיל עפי, ומ"ש הצ"ש סי' כ"ה סק"צ [דלכאורה מותר להוציא זרע האיש לצבר ממי הוא הדם שנמצא צעת תשמיש] והוכיח כן מדעת ה"י דמותר לשמש שלא כדרכה, צאמת לא דמי, דשם הוי עכ"פ דרך תשמיש ודמי לקענה ואיילוניות, וצל"ה צבר כתבו האחרונים שהעיקר דאסור שלא כדרכה צכולת זרע, ומה שרצה הרב הוצאל לדמות זה למחיקת השם שלדעת הרבה פוסקים מותר לנזק תיקון, לא דמי כלל, דשם ילפינן זה מקרא דלא תעשון כן לה, כדאיתא צמכות דכ"ב, ושם חיינו דרך השחתה, אבל צ"ד גוף הדבר יש צו חיסור גדול וחזקן שחז"ל החמירו בזה מאד אף ע"י גרם רחוק, כמו להסתכל צצרי צצצוין ולשכב פרקין וכדומה, וממה שאנו רואים כמה החמירו חז"ל בזה ד"י וכן צוצבר ובספרי מקובלים צזה, טוכל להצין כי יש צזה עומאה גדולה לנפש, וחלילה להקל לעשות כן בשביל ליווי הרפואים, ובפרט כי יש כאן ספיקות עובא, כי אפשר שיתצבר שהמניעה אינה מאתו, וגם אפשר שלא יוכלו לרפאותו, וגם דאפשר דצאשה אחרת חסור המניעה, וגם אפשר שאינם מצויים כראוי וצאמת הוא ראוי להוליד, ויש כאן ספק ספיקה לתומא, ובפרט שכבר ראינו שאירע כזאת [שצדקו הזרע] ולא עולה צידם. וכן כתב צחלק ח' סי' ע' וח"ג סי' ל"א.

ובויען אברהם סי' ז' כתב צצידונו דגם מהצ"ש אין ראוי להתיר צ"ד [להוציא זרע אפילו ע"י גרמא *], דהכיח שלא לפגוע צחיסור כרת דנדה, אבל הכא מה חיסורא איכא ומניעת פריה ורביה הוא צצצ ואל תעשה, ומספר חסידים סי' קצ"ו דהתיר שלא יכשל צחיסור כרת [ע"י סק"צ] נמי חינו ענין לנ"ד, ולא אשכחן התירא חלל הכא דהצירור והצצצנה שטשין הוא לצבר על הודאי [ככה דצצמות דע"י], אך כגון דא מי יימר דהסיבה היא ממנו ולא ממנה ואם תעלה לו רפואה, וצצמא להגלל מהחיסור אף צצפק עשיין צצצנה, אך הצצמה דחינו לצבר חיסור והוא ספק, מאן ספין ומאן רקיע להורות התירא, ואם היה על הודאי חינו כל כך רצה רעה כ"י, וירא אכתי להורות התירא צזה.

(י) מדבריו בתשובותיו שם.

(** דבנזיר הנאת תשמישך עלי צריך להסר ולא אמרין דצצות לאו ליהנות ניתנו והא איכא גביה מצוה דפו"ר, ד"ל דאינו מחויב לחקים זרע מו ונאפשר לו באחרת רשכ"א שם.

אוצר

ס"ק א אות י

הפוסקים

עדיף מנדון הצ"ש, דיש לחלק בין ספק דלשעבר [כנדון הצ"ש] ובין ספק להבא [כנ"ד], דנדון הצ"ש הוא ספק איסור תורה ודומה לנדון בין השמשות שאין [מילתו] דוחה שבת, וצחוספות שבת דקליה [כחצון] דלבין השמשות לא לרד קרא [למעט דאיש דוחה את השבת], אבל ספק להבא דומה להבאיל אי מקלטי אורחים דחשיב ודאי לרד יו"ט משום דאפשר דמקלטי ליה, וה"י חשיב בודאי לרד בולדה ולא חשיב לבעלה [אפילו כשלא יתרחק], ובלא זה עדיף מנדון הצ"ש, דהאם אינו לתקנת עצמו רק לתקנת אשתו, משא"כ דנ"ד הוא לעובר עצמו, כהא דיצמות ע"י, אך זה אם ידוע שהמניעה ממנו *** [או שידוע בעצמו כן או שהרופאים שפטו כן. מדבריו להלן שם], דאם אינו ידוע, שמה המניעה ממנו והוא מוילי שז"ל והוא ספק דלשעבר שהניח הצ"ש צ"ע, ואינו דומה כלל להא דיצמות, כמ"ש הרב השואל [דהאם ממני"פ הוא, אם כרות שפכה הוא אין איסור בהול"י, דאיש ראו להוליד, ואם אינו כרות שפכה, ויהי מה תועלת. מדבריו הרב השואל שם]. ועיי"ש בסוף התשובה שכתב דרופא מומחה אמר לו כי אפשר לתת את התרופה גם בלי הבדיקה, כי אינה מחיקה לאיש צריח, וכוונת הרופאים היא רק לדעת ממי המניעה, ע"כ מסיק דאין ראוי להמנות להחיות כלל.

ובמצפה אר"י תנינא סי' ו' צידון שהרופאים קבעו שמניעת הלידה הוא מהבעל, כתב דהאם צריך שמוחל להוליד זרע לנרד רפואה, דלא מנינו דאסור רק דרך השחתה בדרכי צער ואונן "ושחת ארעה", וצב"ג שג"ר לרפואה לא היו השחתה, ומלאנו דוגמא להא מש"כ הרמ"ם בזה יסודות פ"ו הל' ז' הסותר אכן אחת דרך השחתה, וכן השורף עליו הקדש דרך השחתה לוקה, ומזה למדו הפוסקים דלנרד תיקון שרי, ועיי' צויר"ד סי' רע"ו [לענין מחיקת השם דדיו שגשגך על השם מותר למחקו כדי שיתקן דאין זה דרך מחיקה רק דרך תיקון ****], וכן גבי איסור לקון עץ מאכל, כתבו הפוסקים דדוקא דרך השחתה אסור, דכתיב לא תשחית, אבל לנרד מקומו שרי, דבעין זה לא חשיב השחתה, עיי' מ"ז יו"ד סי' קמ"ז וצחוי"י סי' קל"ה, וה"י כיוצא בזה, גם הצ"ש סי' כ"ה קים ליה דמותר להוליד זרע לבדוק ממי הוא הדם, ועיי' מ"ש הח"מ וצ"ש דמי שמתירא דלא יוכל באיסור אשה איש או צדק מותר להוליד שז"ל [עיי' להלן בסק"צ], וכן משמע מ"ש הר"י צחוספות וצמות ל"ד לענין היתר צויה שלא כדרכה באקראי, דלא חשיב כמעשה ער ואונן אלא כשמתכוין להשחית, ומלאו "כשמתכוין להשחית" מוכח דכונן דדוקא צב"ג אסור, ואע"י דצחוספות מייירי צאשמו, מ"מ הא עיקר האיסור להוליד שז"ל ילפין ממעשה ער ואונן [דצאו על נשיהם שלא כדרכם כדמזכיר בגמרא שם], ואל חשיבני הא איתא צימות שם כל כ"ד חודש [אחרי שילדה אשתו] דש מצפנים וזרע מצחון, אמרו לו הללו אינו אלא כמעשה ער ואונן, ולפי ה"ל הא כיו לנרד תיקון שלא חתעבר [וייחיה חק לילד הוליד], ד"ל דהאם שאני דס"ל לרבין שומר פסחים

אם נתודע בבירור שאין החסרון ממנה, שאם לא כן יש לדון דאף המקל"ן לא יקלו בכה"ג.

**** בשו"ת מהר"ש (ענגיל) ח"י סי' ע"ה כתב דגם במחיקת השם יש איסור לשיטת כמה פוסקים היכא דאין התיקון בא מיד על ידי המחיקה כו', וגם להסוכרים דאף שאין התיקון בא מיד ליכא איסור, שאני התם דע"י המחיקה יוכשר הספר תורה בודאי, אי"כ ה"ל לצורך תיקון ודאי, אבל הכא יוכל להיות שגם ע"י רפואה לא יהיו לו בנים. מזה עיי' להלן בדברי החזו"ן יעקב דהוכיח מהא דהתירו למחוק את השם בסוסה דאף בספק מקר תיקון ומותר, ועיי' בהערה שאח"י בדברי החזו"ן יוסף. ודעת המהר"ש בעצם דין זה עיי' לעיל.

וגם המהרש"ם החמיר בזה, וידוע לי שאין תועלת מהבדיקה, כי הרפואות יטולים לקבל גם בלא הבדיקה.

אולם הרבה אחרונים מחירים הולאת זרע מהאיש לנרד צדיקה אם הוא ראוי להוליד ולרפואה, ומעמיס שונים *. בשבט אפר סי' א' צאג שאם שנים שהיו חשוכי צנים, ולאשה כבר נעשה נחמה ואמרו הרופאים דלפי דעתם אין העיכוב מזכר רק אולי הבעל גורם שאינו מוליד, ודרשו מהאיש שיצא להם זרע לבדיקה ואחר הצחנתם יתנו לו רפואה, אחר שהקדים דמגמרא יצמח וכן מדבריו הצ"ש צ"ה אין ללמוד היתר לנ"ד כיון דיכול לשמש עם אשתו, כתב דנ"ד יש להחיות מטעם אחר, דלא אסרו להוליד זרע לבעלה אלא צ"ע דראוי להוליד, אבל היכא דאיש ראוי להוליד ליכא איסור, ולא מצ"י לשיטת צחוספות [כדרכי י"צ צ'] דהשחתה זרע צמנות פו"ר תלוי וגשים דליכא צמנות פו"ר ליכא איסור השח"י, דודאי צרע שאינו ראוי ליכא ג"כ איסור השחתה, דהא תלוי צמנות פו"ר ולא יכול לקיים מצוה צו, ואפילו לרמב"ן דאף נשים שאינן צמנות פו"ר אסורות הן להשחית זרע, י"ל דוקא צרע של צר אוליד, אבל צמי שאינו ראוי להוליד כלל והאשה אינה יכולה להחזיר זרע זה, גם איסור השחתה ליכא, דהא אינו משחית וצ"ל נשחת הזרע [עיי' לעיל אות ג'], וה"כ צ"ד כיון דהרופאים אומרים דמתחת האשה אין עיכוב, קרוב לודאי שהעיכוב מאלו ולא שייך בזה השח"י, והנה אם אפשר לשמש צמון ונקלוגת הזרע ולקנות אחר תשמים צודאי יש להחיות, וגם [צמון] בשעת תשמים יש להקל לנרד דבר זה, כיון דיש שיטות דג' נשים משמשות צמון ג"כ לפני תשמים [עיי' סק"י אות י"א], אבל אם אי אפשר עיי' במ"ן, כנ"ד שהרופאים אומרים שזריכים לראות הזרע נקו, לפי דעתי יש להקל לקיים מצוה רבה דפו"ר, אם יסכים עמי עוד גאון מפורסם **.

ובדבר אליהו (להר"א קלנקין) סי' ס"ה דנ"ה אי' לפי מה שחפס בדעת הצ"ש סי' כ"ה סק"צ [ה"ל צוית הקודם] דמותר להוליד זרע כדי לצרר את הדם ממנו ושהוכיח כן מהא דיצמות עיי', כתב דלמאורא הוא הדין כדאין לנרד צחית רופא אם מניעת הלידה צביצחו או צביצת האשה, דעושה כדי שיליד עיי' צירור המחלה ורפואתה. ועיי' בדבריו הר"י באצמאן שצב"ח שנת תרל"ו סי' ע"י שכתב בזה דצב"ח דבר אליהו אמר צפירוש שיתיר.

ובפ"ת ישראל סי' ר"מ סק"ע אם כי חפס בדעת הצ"ש ה"ל דנשאר צספקר אם מותר צנידו להוליד זרע, מ"מ כתב דהיכא דהרופא רוצה לידע לענין [מן] שאין לו צנים עיי' שהאיש יוליד זרע, ודאי יש להחיות, (לרפואה גם הצ"ש מודה להקל צודאי. שם צב"ח יחזק סק"ר).

ובאבני צור סי' פ"ג צא"ש שדר עם אשתו כעשרים שנה ואין לו צנים והיו אצל כמה רופאים ואמרו שא"ל ליתן לו רפואות בלתי אם יוליד זרע והם יצחקו הזרע, כתב דנ"ד

(י' ואופן הוצאת הזרע איך יהיה עיי' באות שאח"י).

** יענין שם בלשון השאלה וכתב, דמורא יעלה על ראש הרב השואל לטעם בזה "יען כי האיסור חמור מאד להיות דש מבטנים וזורה מבחון כו' אבל להחמיר ג"כ קשה", ולפי"ז י"ל דהשאלה היתה על אופן שיורה בזה בשעת תשמים, ואולי היתיר הוא ג"כ רק באופן זה. ועיי' להלן שיש שהתירו רק באופן זה.

*** הנה כמעט כל האחרונים המובאים כאן הוזכר בעידוניהם שהרופאים קבעו שהמניעה היא מהאיש אלא שלא הדגישו זה כתנאי בהיתר. ועיי' במנחת יצחק ח"ג סי' ק"ח אות א' שהעיר להרב השואל על שלא בירר

אוצר

סי"א א אות י

הפוסקים

וכן באגרות משה סי' ע' הביא הא דבימות דע"י ה"ל
ושמפורש שם שכיון שהוא לצורך לישא אשה ישראלית מותר
להוליא זרע, וכתב דיש לחולק לנ"ד מכ"ש, דהתם הא יכול לישא
גוינת, ומ"מ החירו לו לצורך לישא ישראלית**, כ"ש כגון שיש
להחיר כדי לידע ח"ך לרפאהו שיליד.

והרי"צ הורו"י בספר היוכל להכ"י רוצהיים עמוד ל"ח
הביא מ"ש הב"ש הג"ל דיש לדמות הראיה מבימות
ע"י לדמותו, ושכברם שלמה [המוצא בהערה שצאות הקודם]
פירש כוונת הב"ש משום דבימות אי אפשר צדיקה אחרת אצל
בגדון הב"ש אפשר צדיקה המבוארת ביו"ד סי' קפ"ז, וכתב
ע"י דלפ"ז צ"ל שכבר צדקו להאשה ולא מלאו בה שום חיל,
ואי אפשר למלא חרופה רק ע"י צדיקה כבעל, יש להחיר להוליא
זרע לצדיקה, אמנם בעקרי הד"ט [המוצא צאות הקודם] פירש
דחלוי הא דבימות דכלי הצדיקה ח"ן לו חקקה לעולם, משא"כ
בגדון הב"ש יכול לישא אחרת והיא תנשא לאחר, לפ"ז ללאחר
צ"ל הא נמי יכול לישא אחרת [כי הרבה פעמים ח"ן עיכוב
הלידה מחמת חילי חלל שחלו בחמימות וקרינות האיש והאשה.
מדבריו להלן], חולם בימיו חלה דבשהב עם אשתו עשר שנים
ולא ילדה ח"ן מחירין לו לישא אחרת***, שוב דומה להאי דבימות
ומותר, ועוד ח"כ טעם להחיר ד"ח דכל שאינו ראוי להוליד
ח"ו מותר על השחי' וצ"ל קרוב שבבעל ח"ו ראוי להוליד
כ"ו, ועוד ח"כ סוף להחיר עפ"י הדעה דמותר לשמש שלא
בדרכה באקראי אפילו בשמואל ש"ז וכיון שברמ"א צ"ח כ"ה
הביא גם דעה זו ולא הבירע, יש להקל במקום מזה צ"ל כ"ו,
ח"כ באקראי ובמקום מזה לקיים מצות עשה דפרו ורבו צודאי
שלא גזרו, ואף שצדרי מלכאל והש"ח טעים בזה לאיסור,
אצל כיון שהשבע סופר ופרי השדח וכן צשאלית יעב"ץ חידשו
דהשחי' הותר מכללו לצורך מזה, יש לסמוך עליהם צ"ל, ומ"מ
גם לדודו ח"ן להחיר ח"ל אלא פעם אחת וצאווה הפעם
יקח תעודה מהרופא על איכות זרעו כד"ו שלא יעטרך יותר
להשחי'.

וב"ב באחיעזר ח"ג סי' כ"ד אות ד' צידדן איש אחד ששכה עם
אשתו יותר מעשר שנים ולא זכו להבנות ולפי דברי הרופאים
נראה שהמניעה ממנו, דכבר נשאל כמה פעמים והורה להחיר.
וכן כתב להחיר באמרי דוד (להר"ד הורו"י) סי' קע"ח, ובמשמיע
שלוש שבסוף ספר עתרת שלום ואמת סי' ע', כמוצא צאות
שחי'.

ובדברי טעם צידדן ז"ל שלא זכו לבנים ולפי דברי הרופאים כ"י
כאשה צודאי צריאט ומחמת זה רוצה באשה להחיר ממנו, דן
אם לא שיצחו זרע בעלה ויבזר שאין מניית הלידה ממנו, דן
להחיר משום השכנת שלום לצד הגם שלא הוצר צידדו שיעבור
צרפואות, ואחר שהביא לדברי ר"י בחוספות יבמות ל"ד שהחיר
צואה שלא בדרכה באקראי [אף צמוליא זרע], כתב צדק כ"ו עוד
צ' ד"ל דאף להחולקים על הרי"י ביינו דוקא [התם שהוא] כדי
למלאות תאוותו, אצל צ"ל דאפשר שישאר בלא אשה, דומה להא
דהחיר ביבמות דע"י, וגם משום שלום בית מישרי שרי, ואי
משום שמא ישפטו הרופאים שאינו ראוי להוליד וישאר צודאי בלא
אשה וגמלא שהוליא זרע לצטלה, להי"ל דאי ח"ו ראוי להוליד
ח"ן

גיהו דכתיב כי השחית כל בשר, אבל לא דילפינן מקרא זה איסורא דאורח
דבר, וכן מה שאמר הכתוב ושחת ארצה, לאו משום דבא"ה לא מיתר,
אלא דמעשה שהיה כך היה כ"ו.

(**) ע"י לעיל באות הקודם בהערה מחמת לקו על דברי העור מקודם.

(***) ע"י באוצר"ס לעיל סימן א' סק"ח אות ב'.

פתאים ה' כדאיתא שם י"ב צ', ועוד דהתם שאני שהוא עושה
זמן רב כ"ד חודש, וגם הענינים חלוקים הם, דהתם זה הוא
עיקר התכלית שמתכוין להשחית זרעו שלא תתעבר והיה כמו
לא אפשר וקא מכיון, משא"כ היכא שהוא עושה צשכיל תכלית אחר
ואין כוונתו כלל להשחית, חשוב כמו לא אפשר ולא קא מכיון.

גם בפרי השדה ח"ג סי' נ"ג צאים שדר עם אשתו עשר שנים
ולא ילדה ושזב נשא אחרת שהיו לה ילדים מאיש אחר
וכבר דר גם עמה עשר שנים ולא ילדה לו, כתב דיש להקל כיון
דכל כוונתו צה"ז רק כדי שיוכל להוליד אם ימלאו לו רפואה,
וראיה לדבר שכ"י לענין שבת אש"י דמקלקל פטור, מ"מ מקלקל
על מנת לתקן חיוב, כ"י דאפילו לענין חיוב מיתה אמרינן דמקלקל
ע"מ לתקן לא חשיב קלקל, מכ"ש ד"ל דלא ה"ו השחי' אם
כוונתו כדי שיוכל להוליד ח"כ, וזכר לדבר מה דאמרינן חלל עליו
שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה, ושם יורק ג"כ דהיחר דבאם
אינו ראוי להוליד אינו עובר על השחי', וסו"ס דמ"מ צריך
לחקור עוד חלל רופא מומחה או לעמוד על המחקר אם אמת
הדבר שכבר מלאו חיוב אנשים רפואה צאופן הזה, ואלו י"ל
להחיר אם יסכים עמי עוד אחד מצעלי ההוראה, שוב ראיתי
צשד"ח [הג"ל] שנוטה לאיסור, וצ"ע מכל הגי מקומות שהבאתי.

וכן בקול יהודה (להר"א שפירא) סי' ל' צוזג שזה כמה שנים
שלא זכו להבנות והאשה רוצה להחגרש ממנו, כי הרופאים
קבעו שהמניעה הכריון היא ממנו ורואים לבחון זרעו להמליא לו
חרופה, הביא מאל"ה רבה סי' קנ"א דמחיר לעשות גומא בכותל
בית הכנסת להעמיד שם עמוד לתפלה, דאין איסור נתינה רק
כשהוא דרך השחתה אצל לצורך מותר, וכתב דהוא הדיון צ"ל,
ד"ש עומר דמוליא זרע לצטלה ח"ו חסור רק דרך השחתה,
משא"כ צ"ל דאין דרך השחתה רק שהוא לצורך רפואה י"ל
דש"י*. וכתב עוד דמליו לחז"ל שאמרו גדול השלום שהשם
שנכתב בקדושה ימחה על המים צשכיל להטיל שלום בין איש
לאשתו, ולפ"ז י"ל דגם צ"ל יש להחיר לעשות כן כדי להטיל
שלום בין האוג.

גם בחדות יעקב תנינא סי' ק"י צוזג הנשואים יותר משלש
עשרה שנה ולא ילדו ולדעת הרופאים האשה צריאט ורק
יתכן שהמניעה מהבעל ע"כ לו שוליא ש"ן ויבדקו לתת לו
חרופה, הביא מהא דבימות ע"י דמשום מזה להכשירו לזא
צקבל מותר לצדק זרעו, כן הביא מהחסד לאצרכם [המוצא
צאות הקודם] צאשה שראתה דס ג' פעמים מחמת השמים
דהותר לצדק זרע בעל דכ"י הא לא מיקרי לצטלה רק לצורך
תיקון כדי להחיר צהשמים עם אשתו, וכתב דהוא הדיון צ"ל
דכ"י מזה שלא יתקועטו ושלא יגרשנה אם יודע כי לא ממנו
ממנו, וחלוי יתרפא ע"י ויחבה להוליד, ואם יודע כי לא ממנו
המניעה [שמא] יחרו שניהם להחגרש וישא אחרת להוליד
בנים, בכל אופן ה"ו מזה רבה ולא ה"ו דרך השחתה רק לצורך
תיקון ורשאי, ואף להוליא מספק מקרי תיקון, דגם סוטה ה"ו
ספק [ובצ"ז מוחקים את השם לעשות שלום], ובצ"ל קול יותר
סיון שחזינכו שלא זכו להבנות והיא צריאט ומסתבר שהוא
אינו ראוי להוליד ולא מקרי כסוחט ילדים כ"ו [ע"י לעיל אות ג'].

(*) בזכרון יוסף (להרמ"א קרו"ס) סי' ב' דחה לראיה זה, דהא ה"ו
בא"ה שם העלה דאיסור גתיצה בביתכ"ג אסור אף לצורך תיקון, ואף
לדברי האליה רבה דמחיר, ליכא ראייה דהתם דכתיב לא תשחית או גבי
מחיקת השם, דכתיב ואבדתם את שמם לא תעשון כן וגו', והיינו לאבד,
ובל שהוא על מנת לתקן לא מיקרי איבוד ולא השחתה, משא"כ כאן.

אוצר

סיק א אות יא

הפוסקים

ובאגרות משה סי' ע', אחרי שכתב דמגרי יצמות חזין שעי' משמש בלחצר אסור, ולכן שאל שם היכי עבדין, הוסיף עוד דאף שעי' הדברים שמתירים שם, דנהמא חמימא חצי פוקרי או הרכור בלחצר, היה לנו להחזיר גם כן, אך כיון שכלן ראוי תשמיש עם אשתו אין לעשות עיי' הרכור בלחצר ועיי' נהמא דחמימא חצי פוקרי חלל תשמיש, ואם לדקדק טוב צהלצח הכים על אצרו צשעת תשמיש הוא עדיף, כיון אף שלדעתו לא מתבצר זה כלל, אבל עכ"פ הא הוא אסור כן [עי' עיי' סק"י אות ל"ו], ואם זה לא טוב לדקדק אז יהיה ראוי לדון מצפנים ולחזות בחזן לחזן בקבוק, ושמעתי שגם הרופא מדור הקודם החזיר זה לדקדק, אבל לצעול צבית הרופא ושהרופא יקבל הזרע ממעי האשה, אף אם יהיה זה טוב לדקדק, היא פריטות גדולה שאין כדאי לעשות כן חלל יעשה כמי שכתבתי. ובהלך צ' סי' ע"ז הוסיף צוה, דמשיכ הרב השואל דיש מין ללוחית של זכוכית שמשמין צרחם האשה והצעל יכנים שם אצרו ויוציא זרעו שם, נראה שאסור משום שהוא בלחצר חשיבות תשמיש כלל, והיו כמוליד בלחצר וכלים שלא צרחם האשה שיש לאסור בו.

ועי' גם צמנחם ולחץ ח"ג סי' ק"ה צידוד כזה, ולדעת הרופא לא מועיל בדקדק של הזרע שיקחו אחר התשמיש מרחם האשה כי כבר מעורב צמיני ליחות אחרות, שמוסיק שם בלחצר ו' דלעשות מעשה נראה להקל דוקא בדרך תשמיש, עיי' שומת כים על האצור כנודע, דבכ"ג צודאי לא שייך חששת הרופאים של תערובת מיני ליחות אחרות, ובאופן כזה כתב צלחיעזר דלכ"ע שרי באקראי משום דיקת הרופאים בו.

ובזמן אחרון (להר"א ואלקין) ח"א סי' ס"ז כתב לאידך גיסא, דעדיף יותר שיכיה דש מצפנים חזרה מצחון ממה שימש עיי' כים, ואחרי שהביא דברי החוספות יצמות ל"ד דמחזיר שימש שלא בדרכה באקראי, דאסור השחי' חזין חלל כשמחכוין לשחתה, וכתב דחלילה ללמוד מזה להוליד גם צידים לאורך רפואה, דע"כ החוספות לא החזירו כי אם כשעושה זה דרך תשמיש בו, אבל שלא בדרך תשמיש אסור אפי' באקראי צעלמא, מסיק, ולכן מסקנת הדברים לדינא יש להתיר בצופן כזה שימש עם אשתו ולהיות דש מצפנים ואח"כ יהיה זורה מצחון כללי שיכיה מן המוכן, וזהו דרך המוצהר, ובאם אי אפשר לעשות כזה כי עוד שישפוך כללי יעשה עיי' שישים כים של גומי על הגיד וישמש כך וכזרע יאחר בכים, אכן דרך הראשון עדיף עפי מפני שני טעמים, חדא שאם דרך תשמיש ממש בלחצר שום חלילה צניעות, ועוד דקלח מן הזרע יוכל לפלוט לחזן רחמי האשה ממש והמוחר יפלוט לחזן כלי, וירחיק כזה דבמה שצחון הרחם יכולה האשה להזריע ונמלא דהמוחר מה שיפלוט לחזן הכלי אין נלך שוב לאורך זריעה, וא"כ אין זה מקרא משחית זרע, ועוד דאפשר שלעגין איסורא לריך שיעור הראוי להזריע, וכמו שנגרף שיעור לעגין עומא, ובאופן העיפות שיפלוט לכלי אין צהם כדי שיעור. וכ"כ צסי' סי' וס' מסיים דבאופן שהרופאים יחזרו מחרק לנקב הגיד ויחממו צידים או צמנחם עד שיוציא זרע והזרע יכנס לחזן המחרקה או לחזן כלי אחר העשוי לה, בזה חזין חזין מן המתירין כיון שאינו דרך תשמיש, אבל צכ"ז כמה גדולי האחרונים גם צכ"ג מתירין לאורך מלח, ומי שנפשו רחבה ויראה לסמוך עליהן יש לו חילנות גדולים על מה לחלוק.

ובאמרי דוד (להר"ד ברווין) סי' קצ"ח כתב, דמאחר שבר"י צחוס' יצמות דף ע"ז החזיר ביהם שלא כדרכה אם עשה באקראי אפילו בהולחצת זרע בו, א"כ היכא דחזן לנו כה"ג ללחצר

אין איסור בהולחצת ז"ל [עי' בלחצר ג'], ומה שכתב הרב השואל דאף מי שאינו ראוי להוליד אסור להוליד ז"ל משום דמגרי ילח"ר צנפניה, אמת הוא, אבל עכ"פ אין איסור מלך זרע לצעלה אשר עון זה החמיר הזכר עוצב, ורק מלך שמיצא לידי הרכור ומגרי ילח"ר צנפניה, וא"כ לדבר מלח כמו צכ"ד דהשרוי בלחצר אשה שרוי בלחצר צרכה ובלחצר עוצב ח"כ ממשיך ילך טוב חנפיה, וכעין דחמריני סנהדרין פ' צ' כיון דצמנחם קא עסיק לא ממשיך. ושם כתב עוד דנראה להתיר כיון דאם תתגרש אפשר שלא יתנו לו אשה ויצוה לידי חז"ל, וכעין דחמריני מוטב שחלל עליו שבת אחת, ואפשר שיעזרהו ה' ויוליד, ואם לא זכה שיכיו לו בנים ממנה יגרשנה וישא אשה אחרת צה בנים אחרי שיאמרו הרופאים שאין מניעה מלדו, ואם יגרש עכשיו לא תשאל לו אשה צה בנים, ודומה קלח לפלוט דבר אחר שישא אפשר שישא צה בנים, אכן ראיה צרורה לא מלחתי עדיין. ועי' צעור מקודש סי' כ"ה סעיף צ'.

יא. באיזה אופן תחיה הוצאת הזרע להמתירים, ואם מותר גם לחוציא בידים. צהדות יעקב חנינא סי' ק"י אחר שהוכיח דמותר להוליד זרע לדקדק צכ"ד לרפא דבכ"ג לא מקרי דרך השחתה, סיים, ומוטב לעשות עיי' דברים המחממו במצור צבמות עיי'.

ובדבר אליהו (להר"א קלקין) סי' ס"ה, אחרי שדן להתיר בהולחצת זרע לאורך רפואה עפי' הכ"ש צסי' כ"ה, סיים דבדאפשר עיי' דישה מצפנים קיל עפי, דיש אפשרות ג"כ שחזעצר אז, ואולי גם הכ"ש מייירי דוקא כשעושה הצירור צעת עהרחה [ומוליד זרע עיי' דישה מצפנים], ולא כשמוציא חמיר דס צעד שלה וא"א להטבר. יצמנחם שום שצבוק ספר עתה שום ואמת סי' ע', אחר שדן להתיר צזה בלחצר, כתב דאלו ה' באפשרות להוליד הזרע באצור מת ולצחנו, ה' קיל יותר, ועוד לדון הרופאים אם אפשר בצופן שיוציאו עיי' שימש עם אשתו צכים, דבזה ודאי יש יותר היתר.

ובאחיעזר ח"ג סי' כ"ד אות ד' הביא מהשאלות יעב"ץ ח"א סי' מ"ג שכתב צכ"ד דלאורך מלח אף להוליד זרע לצעלה להשחיתו על האצור מותר, כחשכחן צבמות עיי', וכתב עיי' דאולי הכם דוקא עיי' גרמא שרי וכמ"ש הי"ש צבמות שם, חלום הא מצורר בדברי החוספות יצמות דף ל"ד [ע"כ ד"ש ולא, לעגין תשמיש שלא כדרכה] דלא חשיב מעשה ער ואופן חלל כשנחכוין להשחית זרעו ורגיל לעשות כן חמיר, אבל באקראי צעלמא שרי, ואם שחכ"י החמיר צזה צסי' כ"ה, מ"מ לאורך שעה י"ל דשרי וכו', וללחצת ידי המחמירים צזה נראה דבדרך תשמיש, היינו עיי' נרחיק דק שחלצשים על האצור, צודאי שרי, כללו של דבר שיש לסמוך על דברי שאלות יעב"ץ דהיכא דאי אפשר צגרמא, לעשות גם צידים, ודרך תשמיש עיי' נרחיק צודאי מותר לכו"ע.

אולם יש שכתבו להתיר רק עיי' גרמא ולא צידים. צמנחם אריה חנינא סי' ו', אחרי שכתב לעגין עכ"ס היתר שהוא עושה צצביל תכלית אחרת ואין כוונתו כלל להשחית חשיב כמו לא אפשר ולא קמכוין, סיים, אך אופן הולחצת הזרע לא יעשה עיי' משמש ציד על האצור ממש, חלל עיי' הרכור באשתו, או עיי' חימום באצורים הסמוכים לאצור התשמיש, כי כן הוא צבמות עיי' וצ"ש שם. וצפרי השדה ח"ג סי' נ"ג כתב צידותו דודאי יש להתיר שימש עיי' כים כדי שיוכל הרופא להבחין לעשות לו איזו רפואה שיוליד, דמה שמשמש עיי' כים ג"כ לוכא לחמיר דהיו כמוליד זרע לצעלה צידים, כיון דחזינו זורה צחון, והיו רק גרמא להוליד זרע. ועי' להלן בדברי הזקן אהרן משי"כ צס' כמה מצדולי האחרונים.

אוצר

סיק א אות יא—יג

הפוסקים

בקטות בעלמא שרי כן, וגם דכא חינו צידים רק בגרמא, וכ"ש הכא שהרופא עושה זאת*, אך זה דוחק, ועיקר הדין כמש"ל, ועוד אפשר ללמד דהוי חינו מתכוין ולא פסיק רישא, וגם אפשר לעשות שלא יהא סמוך לעצילתה ולפסחה, ויפס העיר הרב השואל דנ"ד שלא בולידו זמן רב יש קצת מקום להקל, כמ"ש בתוספות ביבמות ל"ז [ע"א ד"ה חו] דכא ליכא רובא דמתעצרות ויולדות. גם בתשובת בעל מנחת אלעזר שצ"ח ספר דרכי תשובה להלכות נדה הודפס בשנת תש"ב, לאחר שכתב לאסור הול"ז דכא [כמוצא לעיל], כתב זולת זאת בלשון היתר שיקמירו מרחם האשה קצת לאחר הזיווג יש להתיר לנזכר הנזכר. ובתפארת אדם סימן פ"ו כתב ששמע מפ"י רב אחד בשם בעל מנחת אלעזר שבורה בגדון כזה הלכה למעשה שישמש ממנו בחדר הסמוך, ומיד אחר גמר ביאה** הוליד הרופא את הברע מהרמס והיה יכול לצדוק ממנו הכסרון.

ובתשובת מהר"י עייטלבוים מסאטמאר שצירחון המאור מחודש מנ"א תשכ"ד, הביא דברי האגרות משה [הג"ל באות י"א] במש"כ דלעזול צבית הרופא והרופא מקבל הזרע ממנו האשה הוא פריית גדולה שאין כדאי לעשות כן, ולכן טוב לעשות באופנים אחרים וכפי שמוצא שם, והשיב עליו וכתב דרש"י צדאי יש צבית הרופא חדר מיוחד וכשהולכין לחדר מיוחד לעזול אין זה פריית כ"כ, ומה שהרופא לוקח הזרע ממנו האשה, זה מעשים בכל יום שהרופאים מבקרים את הנשים בפנים ולית מאן דחש, כמבואר בטמא פוסקים, דבעצידתו ערוד לנזכר רפואה ולית צבא חיסור, ואף דאסור פריית הוא חיסור גדול בשביל שמוציא לידי עצירה, אבל האלף זרע צמוד הוא עיקר החיסור וכו', ומנ"ל להתיר היכא שאפשר צענין אחר אף אם יש בו פריית, ובפרט דבאמת אפשר לעשות באופן שאין בו פריית, כמו שכתבתי***.

ובתורת מרדכי (להרמ"א רבינוצין) סי' קע"ה צאג אשר עברו עשר שנים מנשואיהם ולא ילדו, אחרי שז"ד להתיר הצדיקה מהא דיבמות ע"י ועפ"י היראים סי' קצ"ו דאפי' אם ניקב הגיד צא"ש חינו בכלל כרות שפכה, והצדיקה ביבמות שם חינו לערך הכשר לצא צקה, אלא אם הוא ראוי להוליד ואם בניו כשרים, הרי לנזכר מלוח מותר, וכן הביא מהא דהתיר הר"י בתוספות שימש שלא כדרכה באקראי אף בהולדת זרע, אלא שצ"מ כתב דגם הדין ע"י גרמא אין חנו בקיפין דכא כ"כ בשעור הגרס, וגם יש לחוש דכא לפת"ה, מסיק דע"כ נראה דאין להתיר דכא רק ע"י דרך השמש, וכבר האריכו האחרונים צענין אשה שהעצור סגנה לה אם מותרת לשמש צמוך או לקלוט הזרע אחר התשמיש [ע"י סק"ז], ואף להמתירים שם זהו דוקא לשמש כן חדיר, אבל צ"ד באקראי בעלמא יש לגרף דכא דמא בתוספות הג"ל שמתיר [בשלא כדרכה

[לנזכר צדיקה לרפואה] שרי לשמש שלא כדרכה, ויתן תחתיו לנזכר לקבל הזרע. מיכה צאצו חר סי' פ"ג אחרי שהוכיח דש צפנים וזרע מבחון קול יותר מציאה שלא כדרכה, סיים, ע"כ לדעתו יותר טוב להכין קערה לפני תשמיש ולזרז את הקערה. ועי' לעיל אות שלפני זה בהערה מתחת לקו על השבט סופר.

יב. ובמה זמן ישהה עם אשתו בלא בנים כדי להתיר לו הוצאת זרע. בתשובת הר"י אורוין שנספר היוצא להר"י רונדליוס עמוד ל"ח כתב דלפי הטעמים שכתב לענין עגס הדין [עי' לעיל אות י'] אין נראה להתיר אלא לאחר עשר שנים, דעד אותו זמן עדיין יש לחכות שיוולדו, וכמו שמוצא ביבמות ס"ד. ועי' במנחת יצחק ח"ג סי' ק"ח אות א' שהעיר צבא להרב השואל על אשר לא צירר אם כבר עברו עשר שנים מנשואיהם, משום ולפני זה י"ל דעדיין לא יראה מתקנת רב נשים מתעצרות ויולדות.

אולם צ"ח נפס דף פ"ג כתב ששאל למעשה מצעל החזון א"ש צענין אכ"ר כשנתיים אחר חתונתו שז"ו עליו הרופאים לעשות כזה, והשיב שאם נחזן לעשות הצדיקה יש להתיר.

ובאגרות משה ח"ב סי' ע"ז, לאחר שהעלה להתיר דכא [באופן המוצא צדכריו באות הקודם], מסיק דמ"מ הייתי אומר שיתבאר מלעשות צדיקה זו עד שימלאו חמש שנים מיום הנשואין, כי מלוי טובה שאין נשים לעצרות מתעצרות עד ארבע שנים, וכן אולי אין הצורך גדול עדיין, כי יש לקוות להשי"ת שמתעצב אשתו בקרוב ולא יעטר לקולא זו.

יג. להאוסרים להוציא זרע מהאיש לצורך בדיקה רפואית, האם יש היתר להוציא הזרע מרחם

האשה אחרי שישמש אתה כדרכה. צדכריו מלכיל ח"ה סי' קצ"ז אחר שהעלה דאסור להאיש להוציא זרע לצורך צדיקה לרפואתו שיוולד [וכמוצא לעיל אות י'] כתב דמ"מ מרחם האשה יש מקום להקל לקחת צעת הצורך, ומ"ש הרב השואל להקשות מהא דקו"ל צור"ד סי' רל"ב כע"י ד' שאם הכר נדר אשתו על מנת שתתהפך אחר תשמיש יוליד ויתן כתובה, [ומשמע דאסור להתהפך אחר תשמיש], כבר כתב בשעמ"ק כתובות ע"כ דהוא משום שאומרת דצ"ח חוטא לידה ומרע לקבוצה. [יעוין עוד סק"ז אות י"ד]. וכ"כ בחלק ג' סי' ל"א דבכ"ג נראה שיש להקל, דכא חנו צמקאות פ"ח מ"ד שהאשה ששמש וטבלה ולא כדכא ציתא כאלו לא טבלה, אלמא שצריכה ומותרת לכדא ציתא ציום ששמש, וכ"כ הרא"ש ובשע"ש יור"ד סס"י קצ"ו שאם שמש ורחה תקנה יפה ויפה להפליט הזרע, אלמא דשרי לכחילה, ולא מיציעא לשיעור ר"ת ביבמות ד"ב דנשים מותרות לשמש צמוך [אחר תשמיש] משום שאין מלוות על השחי' דא"ש, צודאי מותר צ"ד, אלא אף להפוסקים האשה מלוות על השחי' דא"ש [יעוין לעיל אות ד'] ולהלן סק"ז אות י"ג וי"ד מ"מ הכא לא מקרי השחתת זרע, דכא אין הרופא מקבל רק הזרע שצמחון, וזרע העצור נקלט לפנים, וכמ"ש רעק"א בתשובה סי' ע"ב, וכן מוכח מהא שמריכין להאשה לצדוק את עלמה תיכף אחר תשמיש, וכלא חו אפשר שלא תקנה מעט ש"ז, וע"כ ל"ל דבמעט שצבית החינו אין קפידא, ואף לדעת הרשב"א בשם הרמב"ן רפ"ב דנדה דנשים אסורות לקנה אחר תשמיש, וכ"כ רש"י בכתובות ל"ז א' שע"י קטנה אחר תשמיש לא תתעבר, י"ל דהיינו תיכף אחר תשמיש וקינח עמק קצת, אבל צ"ד צודאי לא יקח הרופא את הזרע תיכף רק יומאך אחר זמן, ובכ"ג נראה דאין חשש לכ"ה, והמג"א דכתב צ"ח חר"י דתיכף אחר עציבת האשה וקודם וסחה אסורה לכדא ציתא צחמין לפי שאפשר שתשחית הזרע, נראה דאין זה רק צחמין, שהחמין מפליטין אף מצפנים, אבל

(*) ממה שכתב להקל מחמת שהרופא עושה זאת מוכח דס"ל דכל שאחר מציא הזרע קיל טפי. ויש להעיר דלעיל אות ז' הובא מיעין אברהם דאפילו היבא דהותר הוצאת זרע חוששני מחסאת אם יעשה ע"י אחר כו', ואולי י"ל דהכא מיירי דהרופא המוציא זרע הוא גוי וס"ל דבגוי יש להקל טפי. ועי' באות ה' אי אסור הוציא הזרע על מי שיצא ממנו או על המוציא. וע"כ בדברי האבני נזר המובא להלן סק"ז אות י"ז שכתב לענין קינוח במוך אחר התשמיש במקום סכנה דאם אשה אחרת שאין לה בעל תעשה זאת מותר לכ"ה.

(**) יש להעיר דלעיל בדברי הדברי מלכילא כתב צד היתר מחמת דבודאי לא יקח הרופא את הזרע תיכף אחר התשמיש רק יומאך אחר זמן.

(***) ועי' להלן בדברי בעל הבצלת השרון שכתב בלשונה, שהאשה תקח את הזרע מרחמה ותתן לרופא.

אוצר

סי' א אות יג-טו

הפוסקים

ועל ידי תחבולה מזריעים את האשה בזרע זה כדי להוליד, זאת אומרת שהזרע כבר מצוי על צעמומו בחוך הצויות כדי ראוי להוליד, אך בכדי להוילא אל הפועל להזדווג להאשה צריך שיבי יורה כחן ע"ש, אבל איך שיבי לא יבי יותר חמור בזה מהזרע שיוילא צעמו מזלי שורה כחן, שכתב בזהו חמרי אש שם דלכאורה לא עבר כלל על השחתת זרע, ואע"ג דבר אוליד, מ"מ מפני זה אינו ראוי להוליד כ"ל, אם כן גם הבא לא עדיף מזה, ואם גדולי ההוראה יסכימו להיתר אלעזר ג"כ. [וע"ש מה שזן בזה מהשם פלוג דבא]. ועי' צוקן אהבן (להר"א ואלקין) סי' ס"ז שזן ג"כ מהשם השח"ז ופלוט דבא, ומסיק דירא להחיר, ורק אם גדול יסכים להיתר אז אולי יתירא להמטוי שיצא **.

והוא מותר להוציא זרע לבדיקה כשמוען הבעל שהוליד שילדה אשתו אינו ממנו, מפני שאינו ראוי להוליד. בחיים ושלום ח"כ סי' י"ח דן בזהו שיהיה נשוי עם אשה ארבע וחמש שנים ולא הוליד, ויילא קול בעיר שאינו ראוי להוליד וגם הוא מעיד על עצמו שאינו מזריע כלל, אה"כ נמלאת אשתו מעוברת והבעל אומר שהעובר אינו ממנו אם מותר לצדוק ע"י שפוק ציד שיוילא זרע לצעלה לראות אם ראוי להזריע ולראות ג"כ ע"י אם הזרע יורה כחן, וכחן דהגם דאיסור הולאת זרע לצעלה הוי מדין תורה ולא מדברין [ע"י אות א'], עכ"ל ויל דמותר לעשות כן כיון דיש בזה צ' [חששין] איסורים, איסור ממנחות דהולד ואיסור שהאשה אסורה לצעלה אם זינתה, וכדי לצרר שלא לחטוא בכמה איסורים המסתעפים מזה יש להחיר לעשות הבחנה זאת, ואמרינא לה ממ"ש ביצמות ע"י א' ניקב וגססם כו' מניחין ליה אבי פוקרי כו' [ע"י אות ט'], הכי דמותר לעשות הבחנה אם נתרפא ע"י שיוילא זרע לצעלה, אלא דנגמרת נראה דאין היתר כי אם בגרמא לבד, אבל להוילא בידים אין מקום היתר, אלא שמדברי הב"ש בס"י כ"ה מובאר שרואה להחיר גם לכתחילה להוילא בידים לצדוק אם הדם הוא ממנו *** , והגם שהב"ש כתב בנידונו רק לכאורה וגם הניח בל"ש, [ע"י אות ט'] הכס אין זה שום ציטול וקיום מלוא כלל, משא"כ צ"ד דאיכא משום קיום מלוא וציטול, דגם לצרר אם צנו ממחר הוי דבר התלוי בו, דאם יתצטר שבו צנו, הכי כמא מלוא עשה וליה יש בו, למולו לפדותו כו', והבן מתחייב על מכתו ועל קללתו וגם באיסור עריות הקרובות, א"כ צירור צדוקה זאת שאגמט מצריים אם צנו הוא או לא ליכא איסור להוילא ז"ל, ועי' בנחפה בסקף [המבוא בזהו ז'] שמבאר מדבריו דמחיר לעשות רפואה להוילא בידים, אלא דצדוק דיש צדצר פקוד נפש בודאי דמותר ולא דמי לנ"ד, ומ"מ מדבריו למדנו דה"כ כשיש קיום מלוא וציטול מלוא כמו צ"ד, ג"כ יש להחיר, אלא דעדיין לבי מהסס דאפשר נשאל להופאים ויראו אותו בראיה לבד או במבחן אחר ויכלו לצרר כי אין בו זרע כלל ולא נעטרך לעצית מעשה בידים, אך זהו כשיהיה צירור גמור ע"י הרופאים, אכן כשיהיה

מוטב לעשות זאת שלא בידיעת הבעל.

(*) ושם מסיק דכ"ז לדינא אבל בחור עצה לא יאבה ולא ישמע להרומא שרוצה לעשות בחינה זו, וסכנה כרוכה בזה כאשר אמרו לי רופאי עירנו, וכתב ע"ז במנחת יצחק הג"ל שמזמן כתיבת תשובת הזקן אהרן עברו עשרות בשנים וחכמת הרפואה נתרחבה מאד ומה שנודע להם היום לא ידעו אז.

(**) בנראה שמדייק כן מלשון הב"ש שכתב: דמותר לאיש להוציא זרע כדי לברר אם הדם ממנו, דהא אין איסור לשמש [שלא בדרכה] ולהוציא זרע לבטלה.

בדרכה] אף להנחתו, ועכ"פ צ"ל שהיה לצורך רפואה ויל דלכ"ע מותר באקראי צעמלא לקוט מעט זרע כדי להבחין, וראיתי בשדי חמד במערכת אישות [הג"ל] שמסיים בסו"ד בשאלה כזו להחמיר, בכ"ז נראה דזהו רק ע"י גרמא, אבל דרך השמים לקוט אה"כ הזרע אין להחמיר, וכ"כ הר"א פרידלנרג צבצור שנת תרל"א סי' ע"ו בשם הרבי מסוק"ב דאחר שבעלה לאסור בזה ע"י שימוש בנים [וכמוצא לעיל], כתב דאפשר לקחת את הזרע מרחם האשה אחר התשמים, וכבר עשו רבים כן.

ובתשובת בעל הצללת השרון שצקול יבירה (להר"א שפירא) סי' ל' בנידון שהרופאים קצבו שאין המניעה מהאשה, כתב דאם לא היתה עלה אחרת היה צריך לעיין בזה, אבל עובדא ידענא שיש עלה שחקא האשה אחר התשמים מהזרע של צעלה שצופה צאיה כלי וחתן להרפא להבחין, ואף שגם זה אינו היתר פשוט, כמבאר בפסחי תשובה, מ"מ בנידון כי האו ודאי יש להחיר, ובחורתי כן לאיש אחד ובצדוקה עלתה ופא.

ובשו"ת מהר"ש (ענגיל) ח"ו סי' ע"ה לאחר שג"כ אסר בזה להוילא ציד [וכמוצא לעיל אות י'], כתב דנראה דנכון להחיר שהאשה תרפוא את עצמה אחר תשמים בלא ידיעת הבעל, כדי שיוילא הזרע בחזרה ואז יצחינו הרופאים, כיון דהיא צאמת אינה מלווה בהשח"ז לשיטת רוב הפוסקים, וגם כוונתה לצורך מלוא, ונתי דהיא לא מפקדה בפו"ר מ"מ כבר כתב הר"ן פ"ג מקידושין דעכ"פ עושה קצת מלוא במה שמסייעת לצעלה, לכן כשה"ג שפיר רשאים להחיר.

יד. ואם מותר להוציא זרע מביצת האיש לצורך זה. במנחת יצחק (להר"י ווייס) ח"ג סי' ק"ה בנידון איש שלא זכה להבנות ולדעת הרופא צריך לצדוק את זרעו בכדי למלוא לו תרופה, ועלם יראה הרופא איזה חסרון בצרע יעטרך לקחת מעט מזער מהצויה של האיש לצדוק גם במקור הזרע, לאחר שבעלה להחיר לצדוק את זרעו צאופן שהאיש ישמש עם אשתו בנים [וכמוצא לעיל אות י"א], ודן אי בהולאת זרע מהצויה יש בו משום הולאת ז"ל, הציא שם בזהו ז' מדברי האמרי אש חיו"ר סי' ס"ט [המבוא בסק"י אות י'] שצ"ד להקל בזהו אשר מפין זרעו לפני שמתקשה וצא אל אשתו, משום דכל שאינו ראוי להוליד אינו מוזר מן התורה באיסור השח"ז, וא"כ צוילא בלא קישוי לא עבר על השח"ז, וכחן דה"כ צ"ל שהזרע נועטין מהצויה, בודאי לא עדיף מהבולא מלאך מה, ועי' ביצמות ע"י א' במקומה מבשלה, שלא במקומה לא מבשלה, ופירש"י מבשלה, מתבשל ש"ז ונגמר להוליד ולעשות פרי, א"כ י"ל דלא שייך בזה איסור השחתת זרע כו', ואף דלא צריכא ליה להחמיר אם להכריע להלכה, מ"מ יש לצרף זאת לשאר הטעמים שיש בזה להקל כ"ל, וכמו שאניף זאת האמרי אש בגדונו, ושם בזהו כ"א כתב דאף לפי מה שכתב בחלקת יעקב ח"כ סי' כ"ב בשם רופאים שצמנינו, שהרופאים המוילא היום שלוקחים זרע מחור צוילים,

(*) ועי' בצפנת פענח ח"א סי' י"ח בנידון להוציא זרע לבדיקה [לא ביאר לאינו צורך היא הבדיקה] ע"י שישמש עם אשתו ויוציאו אה"כ הזרע מרחמה, וכתב שאף לשיטת התוספות [ואיסור השח"ז] תליא בפו"ר [ונשים] אף על של איש אינן מזהירות, י"ל דרק אם אין הבעל יודע מזה ואינו עושה זה במתבין לזה, אבל אם הבעל עושה זה בכונה לזה אסור מה"מ, ולא דמי לאיילוניות וקטנה כו', וכן הדין גבי גרם מחיקת [השם] כבשבת דק"כ ע"ב דשרי ע"י"ש, ומ"מ אם כותב לעשות גרם מחיקה אסור, כדמכא בסוכה ג"ג [גבי בשעה שברה דוד ומיבעי אי מותר לכתוב השם ולשדייה בתהומא], לכן כהאי גזנא ודאי אסור לעשות כן על מנת שאה"כ יסול, ועי' להלן סק"ז אות כ"א בדין שימוש במוך בשעת סכנה אי

אוצר

ס"ק א אות טו—ז

הפוסקים

וכדומה, ואף דבשבת עליה ג"כ קרוב הדבר שלא תתעבר כמו
שלא תתעבר עד כה, מ"מ לא מיקרי לבעלה כיון שהוא דרך
צרכה וכמו שהותר לצא על זקנה ושאינה צה צנום, משא"כ הכא
שהוא מוילא הש"י לחזק, [ומ"ש הרב השואל דהבא הוי ספק
מלת פו"ר, ז"ל דהא אפשר לו להוילא ח"ע מספק זה ולישא
אחרת הראויה לפו"ר. מדבריו צ"ח ק"ח], ובאמת יש לחוש עוד
שהרופא ישים מקודם בהשפופרת זרע שלו או של אחר כדי
שתתעבר ודאי, בזהר הוא רוצה שיקוימו דבריו שתתעבר ומושג
אולי הסיבה בזה גם מלד הבעל שזרעו אינו ראוי להוליד, וזה
ודאי לא יעני לומר להרופא שרוצה לדקוק מקודם את השפופרת
ומפירש בגיטין דס"א וצ"ע דל"א וביר"ד סי' קי"ח דחיישין
לחילופי במקום שיש לו איזה עובת הנאה מה, [ומ"ש הרב
השואל דמבואר בספרי הטבע שאי אפשר להתעבר מש"י שנתעבר
משני בני אדם, הנה אפשר להכין השפופרת באופן כזה שיכניס
לרחס האשה רק ש"י שלו ושל הבעל וישר בשפופרת, ובגוף הדבר
מבואר בירושלמי, הוצא בתוס' סוטה דמ"ג ע"ב ד"ה מזה
שאפשר להתעבר משני בני אדם כ"ר. מדבריו בזהו סי' ק"ח
לזאת צ"ד נראה שאסור לעשות כן, ואין כדאי להתחכם ביותר,
יצרנו שלא עברו עוד עשר שנים בדין, ונלעוונו לקיים פו"ר
בדרך צ"ח ולא ע"י התחכמויות כאלו אשר קרובים יותר לאיסור
ולתבטול. ויש צ"ח ק"ח כחב עוד דלדעוהו אין להתיר דבר בזה
להוילא בידים, ואם נבוא להתיר דבר כזה יש לחוש לכמה מכשולים
וע"ז ניתן יד לפושעים.

גם הרא"ד רוצה שיתן בחל חלופות שנת תר"ל אוח ח"כ כחב
לאסור בזה מחמת שהוא ספק אם יועיל. ובאות ס"א כחב
עוד דהא דיבמות ע"ז א' [שהתירו להוילא לדקוק אם אינו כרות
שפה, עיין אות טו], הוא משום שיהא מותר לצא בקהל החירו,
והא דב"ש סי' כ"ה סק"ז [צענין להוילא זרע לבנר ממי הדם
שנמצא בשעת תשמיש, עיין אות ה"ל] הרי בעזר מקודם כחב
דהתירו מלד זיווג, דשם הקדוש נמחק להטיל שלום, [משא"כ צ"ד].

ובמשפטי ערויאל ח"ב סי' י"ט כחב בזה דלפי מה שהוכחנו
דולד הולד ע"י חמצני אינו נחשב כבנו [ע"י
באולה"פ סי' א' סקמ"ב], ממילא יוצא שאסור להוילא ש"י לשם
זה, וגם להסוברים דולד הולד ע"י הוא בנו לכל דבר ושקיים
בזה מלת פו"ר, נראה שיודו שאסור להוילא ש"י באופן זה,
משום דלא ימלט שלא תהיינה טפות לבעלה ולא הותרה הולדת
ש"י אלא בדרך מנהגו של עולם.

ובישיביל עבדי ח"ה סי' י' כחב דמה שמלאו להם בזה המחירים
סמוכות להקל ממה שהתירו הרבה פוסקים להוילא
זרע בכדי לדקוק את הסיבה לאי הולדת הזוג, הנה הרבה
פוסקים דעס לאסור אף במקום סכנה, ע"י צספרנו ח"ב סי' י'
[צענין שימוש צמוך במקום סכנה], ח"כ א"ך ניקום חנן ונסמוך
על המחירים להתיר צ"ד, גם מה שהתירו מחמת דאיסור השח"ז
תלוי בהולדה, וע"כ מכיון שהזרע הנזקק בשפופרת נזקק בזה
האשה ואינו הולך לבעלה אין צו שום איסור, זה מוטעה מיסודו
שכבר כתב צענין ל"ן [הוצא לעיל אות ג'] דאיסור השח"ז הוא
איסור לעצמו וח"ו לומר דהוא תלוי בציבור, והרב פעלים ח"ג
סי' ב' כחב ע"ד הצנין ל"ן כי כן יסד מלכו של עולם שלא יטיל
הזכר זרעו אלא במקום המיוחד לכך כ"ר, וינא מה שכל שלא
מעיל אותו במקומו אף שאינו לבעלה הרי הוא נכשל באיסור,
גם כי אין לסמוך על הרופאים בזה ויכול להיות שלא יועיל, ואף
במקרה שיעיל, הרי האיסור נעשה ערס עשיית המנהג של פו"ר,
והרי קו"ל אין עשה דומה לא תעשה אלא בעידנה, וכאן לא
הוי בעידנה, ועוד דאם נבוא לפתוח איזה נעץ פתח של ביחור
תלמוד

כשיהיה עדיין איזה פקפוק או ספק, נראה להתיר לעשות מעשה
בידים, כי צ"ח"ה הוא קרוב לודאי לבעל עצמו שאין לו זרע,
ובצדק כל הטעמים אם אי אפשר צענין אחר מותר לדקוק, חמס
מה שיש לו בזה לחוש כי אין להאמין לבעל כלל בטענה שאין לו
זרע, כי לא שמעתי בשום מין אדם שהוא גדול בשנים, אפילו
לסרים ומי שאינו מוליד, שלא יהיה לו זרע כלל, לכן לא ראיתי
לעשות מעשה עד שאמלך ברופאים. [ועי"ש בסיומא דמילתא
בצינים הלך איש אחר ועשה בדקיקה להוילא בידים, בלי ידיעה
ברצנים, וראו צ' עדים שהוא יורה כח].

סו. ובשהבדיקה היא לפי דרישת הממשלה מכל אחד
הבא לישא קרובתו. בתשובת הר"מ שערן
צקוצן הכשר כרך י"א כנף צ' סי' כ"ה דבר כי יא חק במדינה
מסוימת שכל הגושא צה דודו או צה דודתו מהאם לריך רשיון
מיוחד מרופא ע"י הניחן לו לאחר שיעבור בדיקות מספר, ואחא
מהם היא בדיקת ש"י, ונשאל ע"י אחד שנתארס עם צה דודו
[ואז עדיין לא ה"ה האוק] אם מותר לעשות הבדיקה, וכתב דמהא
דיבמות דב"י [ה"ל] אין שום רא"י להתיר [צ"ד] דהא יכול
לישא אחרת, ועוד הלא רק בגרמא התירו ולא השתתה בידים,
וע"י נהמא חמיתא וביו"צ [כהא דיבמות שם] אי אפשר לפני
רופאי העיר כ"ר. ונאחר שהאריך שם לחזק דעת הויען אצרכם
[ה"ל באות י'] לאסור הו"ל לנורק בדיקה למלאו לו תרופה
שיוילד, מסיק שם כנף ד' ה' דכמו כן צ"ד אסור להוילא זרע
לבעלה צעבור הבדיקה והבטחה כדי שיוכל לישא צה דודו או
דודתו אחר שיוכל לישא אחרת, וצעיקר הדין הסכים עמי חותני
הגאון אב"ד [דעברענין]. וכ"כ בתשובתו שצסוף ספר טהרה יוס
עוז ח"ב עמוד רמ"ז. ובתנער שם בהערת העורך הביא כמה
פוסקים שהתירו להוילא זרע בכדי למלאו לו תרופה שיוילד,
[יעיין אות ה"ל], והבוסיק דיש לחלק בין אם הבדיקה היא
לנורק שלא יגרשו או בכדי לישא אשה חדשה [דבזה ח"ל דגם
המתירים צב"ל יודו לאסור]. גם הר"י וועלן בתשובתו שם כנף
י' יא סי' קי"ד כתב צה דלית דין לריך צושש דלון להתיר,
דנחי דפו"ר הוא מלה רבה מ"מ אפשר בזה, וצפרט דלא
צורר שישיג הרשיון.

יו. אם מותר להוציא זרע בכדי להכניסו אח"כ לרחם
אשתו באמצעות מזרק, כשאי אפשר לה להוליד
באופן אחר. בדברי מלביאל ח"ד סי' ק"ז באשה שלא ילדה לבעלה
זה כשמונה שנים, וקבעו הרופאים שמינית הריונה היא מחמת
שמקוהה נחשקם ואינו מקבל הזרע כראוי, לזאת יעשה שהרופאים
יקבלו זרע בעלה בשפופרת העשויה לכך, ואח"כ יכניסו זה לרחמה
באופן שתתעבר ע"י, אחר שביאר דאם עשו באופן כזה וילדה
האשה קיים האיש מלת פרי' ורבי' ושלפ"ז היה לנו לדון להתיר
לעשות כן, כחב שוב צדק ע"י סוף עור צ' דיש לדון שיהא אסור
דהא בשעת מעשה הוא מוילא לבעלה ורק שסומך על הרופא
שאומר שיכניסנו לרחם האשה, והיכן מנינו שיכול לסמוך צה
עליו, והרי כתב הרשב"א ועוד פוסקים דלכ"י אין מצרכים על
מלה התלויה באתרים דאפשר יחזור צו השני ולא תתקיים האמרה
וחבי צרכנו צרכה לבעלה, ומכ"ש בזה שאיסור הולדת ש"י
לבעלה הוא איסור חמור מאד, ואף דהבא איכא חזקה דאומן
לא מרע אומנתו וצודאי יעשה הרופא כעו שהצעות, מ"מ הא
גם צ"י צרכה שהשני הוא ישראל וישראל לא ידברו כזב
וצ"י חיישין, ועוד דהא אפשר שיתקלקל איזה דבר בהשפופרת
ויאמר הרופא שצריך לעשות זה עוד פעם, וזה מלאי חלל הרופאים,
וגם דצודאי לא ייסה הרופא לעשות זה הרבה פעמים, ורק
באומדנא אומר כן וקרוב שיתקלקל הענין ע"י שלא ימאס ערך
התם בשפופרת הדרוש לענין כזה או שההכנסה תהא שלא כהוגן

אוצר

סי' א' אות י'

הפוסקים

תלמוד מזה תקלות רבות דכרופאים יצקו לתוך רחם האשה ורע של איש לאחר וכו'.
אולם המהרש"ם צ"ח סי' רס"ח צ"ח שזה עשר שנים מנשואיהם ולא ילדו, ולפי דעת הרופא הוי סיבת מניעת ההריון מחמת שפי הרחם של האשה הוא נר, ולדעתו אפשר לה להתעבר באמנעות שפופרת, כתב דהגם שכתבתי בכמה תשובות שאין לסמוך על כרופאים ליתן להם זרע להבחין ממני מניעת הילודה, [יעוין לעיל אות י' בדברי הלור יעקב], אבל צ"ח לכאורה י"ל שאין זה בגדר השתתה כיון דאפשר שאותו זרע עלמו לא ילך לאיבוד ולבטלה, ואף שהוא רק ספק תיקון, כבר כתב בתשובת הרמ"א סי' ק' אות י' דמוחק [השם] ע"מ לתקן אף שהתיקון רק ספק מותר, דמ"מ לא הוי דרך השתתה כיון שעושה בשבט תיקון, ויש לדון בזה מדברי הרא"ש פ"ב דביאה י"ז שכתב דאין לטול פתילה דולקת מנר זה וליתן בנר אחר דמיד שסלקה מן הנר הו"ל מבזה ומה מוטיל אס חזר והדליק בו, אבל י"ל דדוקא הכס דמלאכת כיבוי לא הותר צו"ע אבל הכס דדוקא דרך השתתה אסור, וצ"ח שעושה ע"מ לתקן בליתו זרע עלמו, דכסה"ג צמוחק השם ע"מ לתקן צמקומו שרי וכן צמותן אכן צביה"כ דשרי ע"מ לתקן צמקומו, ה"כ בזה בו, ומ"מ לא אסור רק בשבט כבר עשר שנים ולא ילדה ויבא לידו גירושין בו, ומחומר האיסור ראונו בלופן שוכנינו עמי עוד שני דברים יראו ה' שלא לעשות מעשה רק עפ"י חקירת חכם וירא ה' אשר יראה בעיניו שהוא שעת הדחק גדול וכתורה יעשה.

ובסמך (לר"י ציומל) סי' ס"ח ד"ה ולענין, כתב דלא מייבטי לשיטת הסוברים דבין שאלו נחשבה באמנעו יולא צו אביו צמלות פו"ר [יעוין בהמליון לעיל בדברי המשפטי עוזיאל] פשיטא דשרי, אלא אף להסוברים דאין מקיים בזה פו"ר, [וא"כ י"ל דגם צמלן אינו מקיים מצות פו"ר], מ"מ נראה דיוהר דע"כ מצות לשבח יורה מקיים גם צמלן כזה וא"כ צודאי דליכא בזה חשש הוצאת זרע לבטלה, וצפרט דו"ל דרק באמנעו ס"ל להט"ז דלא קיים פריה ורביה כיון דתלי צמנעו וכו"ל נחשבה מעמדה, אבל ע"י שפופרת לא שייך טעם זה וצודאי דקיים מצות פו"ר, וממילא דאין בזה חשש הוצ"ל.

ובעמק הלכה (לר"י ציומל) סי' ס"ח ד"ה ולענין, כתב דלא מייבטי לשיטת הסוברים דבין שאלו נחשבה באמנעו יולא צו אביו צמלות פו"ר [יעוין בהמליון לעיל בדברי המשפטי עוזיאל] פשיטא דשרי, אלא אף להסוברים דאין מקיים בזה פו"ר, [וא"כ י"ל דגם צמלן אינו מקיים מצות פו"ר], מ"מ נראה דיוהר דע"כ מצות לשבח יורה מקיים גם צמלן כזה וא"כ צודאי דליכא בזה חשש הוצאת זרע לבטלה, וצפרט דו"ל דרק באמנעו ס"ל להט"ז דלא קיים פריה ורביה כיון דתלי צמנעו וכו"ל נחשבה מעמדה, אבל ע"י שפופרת לא שייך טעם זה וצודאי דקיים מצות פו"ר, וממילא דאין בזה חשש הוצ"ל.

וכן הרש"י אויערבוך צנועם כרך א' דף ק"ג כתב דאף אם נאמר שצאופן זה דהוצאת מלאכותיות אין כבן מצייתם אחר הא"כ, מ"מ הרי מקיים מצות שבת, וכמו שמתר לעבד עבדי לישא שפחה כנענית אעפ"י שהולד כמותה*. ושם כתב עוד דמסתבר שאין לחוש כלל בזה לאיסור הוצ"ל, כיון שלפי דברי הרופאים הוצאתה היא ממש צמקו ציאה וצריכים גם בהוצאת מלאכותיות לאותה כמות הזרע שרגיל ללדת מהאדם ע"י ציאה ואף להמחמירים להוציא זרע לאורך דיוקא בו [כמו שכתב המהרש"ם לעיל], רק צריכים להקפיד לעשותו דוקא ע"י רופא נאמן וצנופותו של עוד רופא כדי שידעו צרור שהזרע הוא מהבטל ולא של איש אחר, ואף שאם יתפשט בהיתר יש לחשש טובא שקלי הדעת יעשינו צלי השגחה מעולה על הרופא בו, אך בל"ה אין צמקומו להטמיד הדת על תולה, ולכן אין טעם להחמיר ולאסור את המותר על כשרים וטובים בגלל פוחזים וקלי הדעת.

ובזמן אהרן (להר"א וואלקין) מהר"ת סי' ל"ז כתב בזה דאין נימא כהני ראשונים, אשר כותיבו נראה פשטות הגמ' ופוסקים בכמה דוכתי, דרופאים נאמנים גם בדבר איסור וכן דברייהם שדרך זה נקל יותר להתעבר, א"כ אין זה לבטלה, אלא אפילו נימא כהני פוסקים בדבר איסור אין נאמנים כרופאים.

(*) ע"י בנועם שם שהרש"י אויערבוך הקשה עפ"י על הדברי מלכאל במ"ש בחי' סי' ק"ז דאם ע"י הוצאת מלאכותיות לא נחשב כבן יש בזה איסור דהוצ"ל, אולם ע"י בדברי מלכאל שם סי' ק"ח דהרב השואל הקשה ג"כ עליו ע"י דהא בבכרית גזר רק משום נשג"י ולא משום הוצאת זרע אף שהולד כמותה ואינו בן, והשיב דלא דמי כלל דדרך ביאה שאני, דלא נרע מקטנה עקרה וקטנה, ולפי"י יתיישב ג"כ קושיית הרש"י אויערבוך ונדחה ראית ההיתר מכאן.

תלמוד מזה תקלות רבות דכרופאים יצקו לתוך רחם האשה ורע של איש לאחר וכו'.

אולם המהרש"ם צ"ח סי' רס"ח צ"ח שזה עשר שנים מנשואיהם ולא ילדו, ולפי דעת הרופא הוי סיבת מניעת ההריון מחמת שפי הרחם של האשה הוא נר, ולדעתו אפשר לה להתעבר באמנעות שפופרת, כתב דהגם שכתבתי בכמה תשובות שאין לסמוך על כרופאים ליתן להם זרע להבחין ממני מניעת הילודה, [יעוין לעיל אות י' בדברי הלור יעקב], אבל צ"ח לכאורה י"ל שאין זה בגדר השתתה כיון דאפשר שאותו זרע עלמו לא ילך לאיבוד ולבטלה, ואף שהוא רק ספק תיקון, כבר כתב בתשובת הרמ"א סי' ק' אות י' דמוחק [השם] ע"מ לתקן אף שהתיקון רק ספק מותר, דמ"מ לא הוי דרך השתתה כיון שעושה בשבט תיקון, ויש לדון בזה מדברי הרא"ש פ"ב דביאה י"ז שכתב דאין לטול פתילה דולקת מנר זה וליתן בנר אחר דמיד שסלקה מן הנר הו"ל מבזה ומה מוטיל אס חזר והדליק בו, אבל י"ל דדוקא הכס דמלאכת כיבוי לא הותר צו"ע אבל הכס דדוקא דרך השתתה אסור, וצ"ח שעושה ע"מ לתקן בליתו זרע עלמו, דכסה"ג צמוחק השם ע"מ לתקן צמקומו שרי וכן צמותן אכן צביה"כ דשרי ע"מ לתקן צמקומו, ה"כ בזה בו, ומ"מ לא אסור רק בשבט כבר עשר שנים ולא ילדה ויבא לידו גירושין בו, ומחומר האיסור ראונו בלופן שוכנינו עמי עוד שני דברים יראו ה' שלא לעשות מעשה רק עפ"י חקירת חכם וירא ה' אשר יראה בעיניו שהוא שעת הדחק גדול וכתורה יעשה.

גם צהר"צ (על הטור) סי' א', אחר שדן בזה דו"ל דמקיים מצות פו"ר, כתב דכיון שעושה לשם תיקון יש לדון דאין בזה איסור, וצפרט לפמ"ש המנחת חינוך סוף מלוה א' דצ"ח ראו להוליד לנעם איסור דהשח"ז [ע"י לעיל אות ג']. וצמקונו יוסף (להרמ"א קרויס) סוף סימן צ' כתב ג"כ דיש לצד להקל בזה כיון דהוא ע"מ לתקן אותו דבר עלמו, וגם חשוב כהעל צמנעו כדי שחזרה צמנעו, צמנעו מ"ה. וצנועם כרך א' עמוד קכ"ח הביא גם בשם הר"י מילגרב דאין בזה איסור הוצ"ל כי כל כוונתו לקיים פו"ר.

ובמנחת יצחק ח"א סי' י' דן בלשון שאינה ראויה להתעבר בזמן עברתה אם יש היתר להציק הזרע צמנעו באמנעות שפופרת, וכתב דיש להציא ראיה לדברי המהרש"ם מדברי הבית יעקב סי' קכ"ב שכתב דאשה שנתעברה באמנעו קיים בעלה מצות פו"ר דכל שלא עבר על השח"ז קיים פו"ר, ש"מ מזה דמיפסג פשיטא ליה לבטל צית יעקב דהיכא דנקלט הזרע אח"כ, לא הוי בכלל השח"ז, וא"כ מ"כ צמקונו י"ד, אך עדיין ה"כ אפשר לומר דמנא לן דהמקיים מחשבתו ודילמא לא יקלט הזרע, ע"ז שפיר הביא בשם מהרש"ם מחשבת רמ"א דמוחק על מנת לתקן, אף שהתיקון רק ספק מותר. וע"ש שהביא מהר"א הלפרין בשם דודו שכבר ילא בדבר בהיתר מאז צד"ל דק"ק קראקא, [אולם המנחת יצחק עלמו סיים צמקו התשובה שרצו לשמוע עוד חור"י מגדולי הוראה צמקו היתר של המהרש"ם, ועי"ש שדן איש בזה חשש איסור נדה].

וביביע אומר ח"ב סי' א' צמקונו יודון דהמנחת יצחק, הביא ממשפטי עוזיאל ה"ל ש"י לאסור אף להסוברים דהבן הנולד ע"י הוא טבנו לכל דבר משום שלא ימלט שלא יהיו טפות לבטלה, וכתב דאין דצרו מחמורים, ולדעת הסוברים דהוי כבנו ודאי שמוח לעצמו כן, ואעפ"י שעי"ז הולכת אחרי עופות לבטלה, וברי גם ע"י חשמים צמקו שילצו אחרי עופות, וכבר ארז"ל צמקו ל"א שאין האדם טור מכל הטופה אלא מן הצרור שבה, מכיון שהמטרה היא לאורך פו"ר יש להתיר בזה, והרי משום פו"ר דעת כמה אחרונים להתיר לאדם לצדוק עלמו אלא רופא

ב ועון זה חמור מכל עבירות שבתורה

באר הגולה

לפיכך

ב ספר הזוהר פ' וישע
ופ' ויחי

הפוסקים

ס"ק א אות יז — ס"ק ב

אוצר

הרופאים, או אפי' כהכרעת החת"ם חו"ד סי' קנ"ח וקט"ה
שנאמרים רק בדבר כללי ולא בדבר פרטי, וכיון דחיישין שמה
אין דבריהם מכוננים ויוכל היות שגם ע"י שפופרת לא תתעבר,
א"כ הוי זה צלחת חשש איסור של מו"ז"ל, אכן כבר פסק
הרמ"א סי' כ"ה דצאקראי בעלמא שרי לבעול שלא כדרכה אפי' א
שלין בזה שום לורך כי אם מילי האותו, ואפילו למ"ש הח"מ
סי' כ"ה לחלוק על הרמ"א, היינו כשעושה כן בשעת נפש למלאות
חלואתו וגם משחית הזרע לזרות מבחון, משא"כ בזה שליין
משחית הזרע לזרוע מבחון חלל מכוונס לתוך הרחם, ככה"ג
יורה גם הח"מ דלין איסור צאקראי בעלמא, גם כשחילת יעבן
[סי' מ"ג] התיר להדיא ללורך מזה אפי' כשהזרע יושחת, וגם
כה"ג בס"י כ"ה כתב דמותר להוליד זרע לבדר ממנו הדם שעל
הפד [ע"י לעיל אות ע'] וכ"ש בנ"ד, לכן מדינא היה אפשר
לסמוך על כל בני רבותא ולהתיר בנ"ד, ורק מפני חומר האיסור,
ע"כ עוב שישאלו לרופא חולי אפשר להשיג הזרע באופן כזה,
שישמש עם אשתו להיות דש מצפנים ואח"כ כאשר יגיע הרגע
של הולדת הזרע יסירה זורה מבחון לכלי שיעמוד מן המוכן ומן
הכלי הא ימלא הרופא לשפופרת, וזהו דרך המוצא מפי שז
דרך חשמים והגוף נהנה מן הגוף גם מעט מן הזרע נשאר צרחה,
וצאם אי אפשר באופן זה מפני שעד שיספוק לכלי היות
שזין סה וכה יושפך על הקרקע ולא יספיק לשפכה לתוך כלי,
יעשה כן ע"י כים המיוחד שמשים על האבר ומן הכים הא ימלא
הרופא את השפופרת, וגם זה עוב מפני שסוף סוף דרך חשמים
הוא והגוף נהנה מן הגוף וצאם גם זה אי אפשר ובהכרח שיוציא
הזרע לשפופרת, באין צריכה כל המיקל בנ"ד לסמוך על הפוסקים
המתירין אפי' להוליד לבעול צאקראי בעלמא לא הפסידו כו'.
ושם בדס"ג ג' הוסיף דמסקת הדברים דלינו רואה בזה שום
יסוד נכון לאיסור כו', ובהיות ששמעתי שהמהרש"ם הסכים
להתיר והתנה שישכחו עמו עוד שני דברים, דרינא צהדי' והגני
נמנה עמו בזהיר זה. [ועיי' שכתב שליין צו גם חשש דהולד
יכיה פגום עיי"ן].

ובתשובה שלמה סי' ד' צידון שהרופאים אומרים להבעל
אינו יכול להוליד בדרך הטבע רק באופן שזירע
באלמנטים שפופרת, דן להתיר עפ"י הגמרא יבמות ע"י משום
דגם הכא הוי תקנתא דידיה כמו שם, והביא מהבאני חזר סי'
פ"ג [המבוא צאות י' וי"א] שהאריך להתיר אם לריכס הרופאים
לקחת הזרע לצחינה באופן שיהי דש מצפנים וזורה מבחון,
והוסיף דצנ"ד י' ללרך עוד דאם אינו ראוי להוליד באופן טבעי
אין לגביה איסור מו"ז"ל.

מיהו להוליד זרע מאיש צהדי להכניסו אח"כ לרחם אשה זרה
באלמנטים מזרקת, ע"י בחשבה שלמה ח"צ סי' ד' וצ"ן
אליעזר ח"ג סי' כ"ז שהעלו דמלכד שאר האיסורים שיש בזה,
[ובמבוא לעיל סי' כ' סק"א אות ע'], הוא עובר גם על האיסור
של הולדת זרע לבעול.

ב. ועון זה חמור מכל עבירות שבתורה. עכ"ג דמקור
בדבר הוא מהזוהר פ' וישע ופ' ויחי*. וצח"מ הביא
ע"ז מהספר חסידים סי' קצ"ו שאם אחד מתורה שלא יכשל
באשת איש או באשתו נדה עוב לו להוליד זרע לבעול. והביאו
הב"ש

בתוספות דמשמע שיש לו רפואה, ובבכורות חשיב לה מום קבוע, ואומר
ר"י דמה שאינו עובר מחלו ע"י רפואה קלה חשיב מום קבוע כו', והוא
הדין ברפואת הנפש דלפי שאין לו תשובה קלה קרי ליה אין לו תשובה.
ובמהרש"ם הנ"ל מביא מהזוהר רות אות י"ב דכתב בזה דבתיבתא שלימתא
ואליה אורייתא כולא ימתל ליה, וכתב ע"ז דמה מוכח דמ"ש בזוהר פ'
ויחי דלא מהני תשובה לחטא זה, הינו בלא לימוד התורה, ובמפתח לתשובותיו
ח"ג סי' רס"ח הוסיף המהרש"ם, שמרשיי [בהנה] יחזקאל כ"ג ל"ז מוכח דמהני
תשובה לחטא זה. [שעל הססוק כי נאפו ודם בדיהם וגו' פירש כלומר שהוציאו
ורע לבטלה בדיהם ולא עשו תשובה].

ועכ"ה סק"א שהביא מספר חסידים תיקונים לחטא השח"ו. וע"ע
בעזר מקודש סעיף א' שכתב אופנים להקל בשיעור התעניות. והסיגופים.

*) בשלי"ה שער האותיות אות ק' הביא מהזוהר שם פ' ויחי דלא
מועיל תשובה לחטא זה, אלא דשוב הביא מהזוהר פ' ויקהל דהחמיר בעון
זה וסיים והני מילי כד לא עביד תיבתא שלימתא כו', [ובזוהר פ' נח דס"ב א'
איתא "בר בתשובה סני"]. ותירץ דעל חטא זה צריך תשובה חמורה ואין התשובה
נגמרת ברוב פעמים, ואמנם בשלי"ה שם העלה תקנה גם לחטא בזה כמה וכמה
פעמים, כי אין לך דבר שעומד בפני התשובה. ובבית יעקב [להר"י מצוממר] סי'
קכ"ב לאחר שהביא דברי הזוהר הנ"ל פ' ויחי כתב ליישב שלא יסתור למה שאמר
שליין לך דבר שעומד בפני התשובה, [הובא ברמב"ם פ"ג מתשובה הי"ד
הוא מהירושלמי פ"א דפאה ה"א], דמ"ש שלא מועיל תשובה, אין בלשון
זה משמעות דלא מועיל כלל, אלא שתשובתו קשה, וכה"ג מצינו בגיטין
פ"ט א' דאמר שם לברוקתא (פירוש חולי שבעין) ליתי עקרבי כו', וכתבו.

באר הגולה

ג. כן משמע שם נקרא
ויצטווהו דף ל"ד ע"ב

ג. לפיכך גלא יהיה אדם דש מבפנים וזורה מבחוץ

ביאור הגר"א

ולא

[ב] לפיכך כו' יבמות
ל"ד ב' :

אוצר

ס"ק ב — ס"ק ג

הפוסקים

ובפתח עינים (להחיד"א) נדב ד"ג כתב דבס"ח איירי באתר
שגמר בלבו לעשות עבירה ולבא על הערוה והכין ענינו
וכו' מוקשה ועומד, ואח"כ הרכיב תשובה ופירש מהעבירה אך
מוכרח שילא מעלמו זרע לבטלה, וזה הורה דיפרוש מעבירה עם
האשה, דזרע לבטלה הולא אינו צר לנו רק מוכרח ללאה מכה
הכנתו לעבירה, ומ"ש מוטב שיוציא וכו', כוננו כפי האו גוונא
שיוציא בעל כרחו ולבסוף בלונס, וזה שכתב שם בחתילה שאל
אי אפשר מוטב וכו', ואין זה ענין לדברי הוצר, דצוהר מיירי
דלא עלה על לבו לתעוה עם אשה, רק מחתילה ועד סוף חשב
להוציא זרע לבטלה ורפה למעשה ובשאלתנא הולא זרעו לבטלה
צר לנו, בהבוא קאמר דממיר עפי מכל העבירות, ושם לפני זה
כתב דמ"ש דמ"ש דמ"ש צוהר דעון זה חמור מכל עבירות הוא
לאו דוקא, נעלם ממנו דברי הוצר"ק פי' בראשית סוף דף נ"ז
דמוכח שם דכל מיני זנות שהיו עושין צדור המצול עון זרע לבטלה
הכריע, ומוכח דחמור מכל עבירות שאלמו דוקא אחרת כו'.

ובספר הפרדס (להר"א"ל עפ"שטין) בדרוש לחשבון המלות ד"ב
ע"ב כתב דקושיית דמ"ש מעיקרא ליתא דאטו מי שבעל
אשה איש או נדה או שום ערוה אפי' דרבנן לאו בכלל מוליא
זרע לבטלה הוא, הלא גם הוא מוליא ז"ל, וגרע ממנו, דלא די
לו שאינו לבטלה לחוד חלל מציא ממזר לעולם או בן הנדה,
ופשיטא שיש בכללו גם ענין הוצר"ל, וצודאי מ"ש שהוא חמור
מכל העבירות הוא דוקא * . [ועי' דמ"ש ענינו במהדו"ק לאחר
שהוכיח מדברי הס"ח דמ"ש צוהר הוא לאו דוקא, כתב ח"י
י"ל עון זה חמור מצא על עריות היינו לענין אם בא ולא הוליא
זרע דקיי"ל מהעבר צערוה חייב, חלל אם הוליא זרע, היינו
נמי הולאח זרע לבטלה].

ובשיש חשש שיכשל באיסור ערוה דרבנן. כתב צו"ח
מהרש"א סי' רמ"ג דהיה אפשר להספק באלו אינו
מחויב שיכשל רק דרבנן, כמו צפוניא עובד או צגוי, למ"ד
דהביאח אינא [אסורה] רק מדרבנן או צגוי, אפשר דבטה"א
לא קאמר בספר חסידים דמוטב לו להוליא זרעו, כמו דמיו
בא"ח סי' רס"ו דהתירו לו לאדם איסור קל כיו' שלא יבא
לאיסור חמור, ח"כ אפשר הוא הדין בזה, חלל לפי הסברה
שכתבנו בעטם של הס"ח דהוא משום דאין האיסור חלל צמוליא
לבטלה לגמרי, [חלל כל שהוא לצורך אינו נקרא לבטלה. מדבריו
שם]. ח"כ אפילו להביל ענינו מאיסור דרבנן כגון פנויה ושניה
ובדומה, כיון דסוף סוף לאי לבטלה הוא, שוב יותר עוב מצא
לידי איסור אחר, וכנ"ל עיקר.

ג. לא יהיה כו' וזורה מבחוץ. עי' צה"ג ובהגר"א דהמקור
לדין זה הוא בנדה י"ג ויצמות ל"ד ב', ויצמות. ס.
מדובר לענין מניקה, וז"ל הצרייתא שם, כל כ"ד חודש דש מצפנים
וזורה מבחוץ דברי ר' אליעזר, אמרו לו הללו אינו חלל כמעשה
ער ואונן. ועפ"י הצרייתא הג"ל כתב צרנו וירוחם נתיב כ"ג
חלק

צ"ו לעי' בזה אמר צ' ע"א. ת"ח כל מאן דמפיק זרע לבטלה כו' האי
מאן דמפיק ליה בידה או באנתו אחרא דלא כשרה כו', ומוכח שהבא
על הפסולה הוי כמזיל, אמנם בראשית חכמה שער הקדושה פ"ז העתק
לשון הוזהר, דאפיק ליה בידה או במלתא אחרא. ולפי"ז אין מכאן ראיה,
ועי' ברש"ע סי' א' סעי' ו' שבבן ממזר קיים פו"ה, ולפי"ז הרי אי
אפשר לומר שזהו לבטלה אם קיים בזה מצוה, אבל רבינו [הספר חסידים]
כתב בס' ת"ק דלא קיים מצות פו"ה.

הצ"ש והוסף לפני זה מ"ש צוהר והשו"ע דעון זה חמור מכל
עבירות לאו דוקא. והוצא צה"ח"ט. ובמהרש"ט סי' נ"ח
הביא מהנעם מגדים פי' ויגש שהוכיח בן מג"ו קידושין י"ב ח'
שאלמו וקשין עריות יותר מדור המצול, וברי חטא דור המצול
היה בשהח"ו.

ובערך שי סי' זה כתב דו"ל דהרי דממיר השח"ז ממעשה
אחת באשת איש או בנדה, מ"מ אם יכשל צה"ח או
בנדה דילגשו ויחל יעשה איסור בכל דשה ודישה, כדמוכח ביו"ד
סי' קפ"ה, ועוד דצ"ח ונדה חכשל האשה נמי, ועוד דצוהר
מבואר דהאיסור חמור הוא משום דמרגיל ענינו בזה, וא"כ צידון
דבס"ח שאלו רק פעם אחת קיל מאיסור ח"א ונדה וכו'. וכן
בשאלת יעקב כתב דשפיר הורה בספר חסידים להחיר בזה
כיון שהוא צחקרתי.

ובעצי ארזים סק"ח כתב דנראה לחלק דצוהר מיירי בזה
מצפנים וזורה בחון כמעשה ער ואונן, דכתיב מיתה
צקרא וע"ז קאמר שחמור מכל עבירות שצחורה, וכן הדין, שהמלה
מזומנת לפניו ודש בעקבו לבטלי נתן זרע לקיים מצות צורא, חלל
בספר חסידים מיירי שאין אשתו מחומנת לפניו ומנאף ביד, ח"כ
שעון גדול הוא וסמכוהו אקרא דלא חנאף כו', מ"מ אינו חמור
כל כך כשאר חייבי כריתות ומיתות צ"ד, כי אינו מצטל מצות
פו"ה, וע"ז קאמר דמוטב הוא מאשר יכשל באיסור ח"א או נדה.

ובפני משח סק"ח הקשה על תירון העצי ארזים, דמלשון
הרמב"ם והשו"ע שכתבו בלשון, אסור להוליא שכתב זרע
לבטלה כו' לפיכך לא יהיה דש, משמע להדיא דעיקר טעם האיסור
בזה מצפנים הוא משום מוליא, ויותר מוכח בן מהטור דכתב,
אסור להוליא שז"ל אפילו לא יהיה דש מצפנים, ח"כ משמע
דמוליא ז"ל הוא חמור עפי מדש מצפנים, וגם כי מקור דין זה
הוא מהצורה, ועי' צוהר פרשת ויחי דף ר"ב דפוס סלאוויטא
מבואר שם להדיא דמ"ש דעון זה הוא חמור, מיירי במנאפים ביד
או צרגל, אמנם נראה לתרץ צלופן אחר דהספר חסידים לא
מיירי מאלו שמנאפים ביד, רק שצא לו הרכור פתאום צגויג
או צלונס, וח"כ דגם בזה לריך זכירות שלא יבא לידי זה, מ"מ
אין זאת עבירה חמורה כל כך כמו שאר עבירות חמורות אם
אינו יכול להתגבר על יצרו בזה כו', דע"כ יש חילוק בדבר דאם
הוא מרצונו מציא ח"ע לידי כך הוא עון חמור עד מאד, משח"כ
אם בא לו הרכור פתאום וע"ז נחקה, כגון שסבר שאשתו
טבירה ואח"כ נודע לו שהיה נדה, ואי אפשר לו להגלל מעבירה
עד שיוציא זרע לבטלה, צודאי יותר טוב שיוציא שז"ל מלעבור
איסור מיתה וכתב, והא דאיתא צוהר דעבירה זו חמורה היינו
[בצלופן] שמבואר שם על אלו שמנאפים ביד, וז"ל הטעם משום
דמגרי יל"ר אפשי' כו'. וכ"כ באלוה רבה סי' ג' דהא דקיי"ל
דעון זה חמור מכל העבירות, היינו אם מגרה יל"ר אפשי',
חלל בספר חסידים הוא צבא לו החלוא [מאליו], ודלא כצ"ש.

בפרש בדורות הללו שהאנשים חלושים. ובשלה"ה הג"ל כתב ג"כ תקונים
צ"ו ודרכי זהירות מהחטא יצ"ש. גם בקיצור שו"ע סי' קנ"א הביא מספר
יסוד יוסף תקונים למי שוכשל בו. ושם בסעיף ד' ה"ה הורה איך להשמר
מהחטא. גם בגנוי חיים בקונטרס תשובה מחיים אות י"ג שבסוף הספר
הביא הרבה תקונים לזה. ועי' באפי זוטרי סק"ו שהביא סגולה שיכוין
בשם להגלל מההוררים רעים.

(*) ובמקור חסד בספר חסידים שם הביא לדברי סגר הפרדס וכתב

ביאור הגר"א

(א) ולא ישא קטנה שאינה ראויה לילד:

(ב) ולא כו'. ונה שם ב'.

אלו

סתמי תשובה

(א) ולא ישא קטנה ע"ש סק"ב וע' נחמה למדך פכ"ח מהל"ב דין כ"ו ועיין נס' נר"י מ"ש על דבריו:

אוצר

ס"ק ג - ס"ק ד אות ב

הפוסקים

שבגוף. ועי' בלוח שאח"כ שנחלקו הפוסקים בעטם בדבר, יש שפירשו דכיון דלאו צנות אולדו יניעו כיון כמו השח"ז לבעלה, ויש שכתבו משום דמתבעל מפריש ורביה כל ימי קטנותה. מיהו מבורר שם דלכו"ע אינו חלל איסור לכתחילה.

ב. אם האיסור הוא גם בשכבר קיים מצות פריה ורביה, ואם גם עקרה: קנה ואיילנותיה הן בכלל איסור זה. [הגה הרמב"ם בפכ"ח מאיסורי' מלד דין דלא ישא קטנה שבהלכה י"ח, כתב עוד שם בזה כ"ו: ולא ישא עקרה וזקנה שאינה ראויה לילד. ובפני' מהל' אישות הל' ז' כתב: לא ישא אדם עקרה וזקנה ואיילנותיה וקטנה שאינה ראויה לילד, אלא"כ קיים מצות פריה ורביה, או שהיה לו אשה אחרת לפרות ולרביה ממנה. ובמגיד משנה שם הראה המקור לזה מחוספתת פ"ח דיבמות [דליתא שם אין ראוי לישא עקרה וזקנה ואיילנותיה קטנה ושאונה ראוי לילד], ואחרי שצייר דמה שבוסף הרמב"ם "אלא"כ קיים פו"ר" הוא מדיון תורה, אבל מדברי סופרים מזה שלא יבעל מלפחות ולרבות כל זמן שיש צו כה משום ולערב אל חנה ידך, סיים, דהו' מש"ב [הרמב"ם] בפכ"ח מאיסורי' סתם ולא ישא עקרה וזקנה שאינה ראויה לילד [ולא הזכיר אלא"כ קיים פו"ר], והוא מדבריהם. והנה דין דלא ישא קטנה שבהלכה י"ח לא ביאר המ"מ אם זה ג"כ מחמת ציטול פו"ר או מצות ולערב או שזה איסור בפני עצמו משום דהו' כמו השח"ז כמו שמורה לכאורה סידור לשון הרמב"ם והטור, ועל יסוד זה נחלקו הפוסקים בדינים הב"ה, יש שכתבו דבעטם הוא משום ציטול פו"ר, אבל משום מצות ולערב מותר בקטנה כיון שסופה ללדת וכ"ש שאין זה משום השח"ז, ונמצא דהיכא שכבר קיים פו"ר מותר בקטנה, ויש שכתבו דגם בקטנה שייך מצות ולערב, אבל עכ"פ גם לידברו אם כבר קיים פו"ר ויש לו אשה אחרת גדולה מותר בקטנה, אך יש סוברים דבעטם הוא משום דחשיב כמו הולאת ארע לבעלה וא"כ בכל גווי איסור בקטנה. אמנם אף לפי טעם זה נחלקו אם איסור זה הוא רק בקטנה לבד, או גם בעקרה וזקנה ואיילנותיה, ויתבאר לפנינו צע"ה].

כתב הב"ה כאן דמלשון זה של הרמב"ם [והעשו"ע] משמע דלא ישא קטנה נמי משום דמוזיא שז"ל*, ולא דמי למשמש עקרה כיון דבשעה שנשאה לא היה יודע שהיא עקרה, אבל בטעם קטנה לכתחילה חשוב כמו שמוזיא שז"ל כל ימי קטנותה, ומכ"ש בנושא זקנה לכתחילה, אלא דבזאת קאמר אפילו קטנה [שסופה ליגדל], אבל רש"י ריש פרק כל היד פירש דטעמא דקטנה מפני שהיא בעל מפו"ר כל ימי קטנותה, אבל משום הולאת שז"ל לכתב, וכ"כ הרא"ש בנשואה [המוזיא צמ"ח סעי' ה']. והטור נמשך אחרי דברי הרמב"ם שלא כדעת רש"י והרא"ש, מיהו ר"ת

(*) וכ"כ בפרישה אות א' דמסידור לשון הטור משמע דמשום השחתת ורע אסור, ואע"ג דבט"י כ"ה כתב דעם אשתו מותר אפי' שלא בדרכה, הא כתב שם ובלבד שלא יתא רגיל, וכאן אמ' ישא קטנה יהי רגיל בכך. וכן הרדב"ז בח"ג סי' אלף כ"ב כתב בתו"ד שהרמב"ם אוסר לישא קטנה משום השח"ז, אמנם מבורר שם מדבריו דדעתו להלכה אינה כן. ועי' להלן מהר"י אסאד, ובהערה שם מתחת לקו מהספר חסידים ומאמרי אש, דאפילו לשיטה זו אין האיסור אלא לכתחילה.

חלק ב' דאפילו מיוקת חוך כ"ד מודש אסור לשמש עמה לדוש בפנים ולגרות בחוך דהוא מעשה ער ואונן. ובשמעתתא דרבי' ח"כ סי' א' ד"ה ב' כתב דאפילו לשיטת הראשונים דב' נשים [משוברה ומניקה וקטנה] מותר לשמש במוך אפילו קודם תשמיש משום סכנה גם לרצון דר"מ ביבמות ד"ב, ומה דאמרנו משמעות כדרך היינו דמותרות לשמש כדרךן לאפקדי מר"מ דס"ל דמחויבות לשמש במוך [עי' ע"ז להלן סק"ז אות י"א], י"ל דלא הותרו בשלש נשים רק כהא דלשמש במוך דלא הו' השחתת ארע גמור, אבל להיות זורה מבחון לא הותרו גם בשלש נשים, משום דאף דבנתינת מוך נמי יש איסורא, מ"מ זורה מבחון המור, דאלי"כ יקשה מדברי חכמים ביבמות ד"ב דמחירין לשמש במוך בג' נשים [לשיטת הרב הראשונים], להא דדף ל"ד שם דפליגי רבן על ר"א במניקה ואמרנו לו הללו אינו חלל כמעשה ער ואונן, ודוחק לומר דרבן דהס פליגי אדרבן דהכא כו', אלא ודאי דבנתינת מוך מחירין רבן בג' נשים, ובזורה מבחון אסור.

ובאור גדול סי' ל"א כתב בעין זה לענין שאר נשים המסכתות בלילה, ואחר שהוכיח דבשמש סכנה ממש גם רבן דר"מ מחירין לשמש במוך לפני תשמיש [ובמוזיא סק"ז אות כ"ב], בוסף דאין לומר כן לענין דש מצפנים חורה מבחון לרבן דר' אליעזר, דאין דומה פלוגתא רבן על ר' אליעזר [ביבמות ל"ד] להא דפליגי על ר"מ [שם דף י"ב], דפלוגתתם על ר"מ קאמרנו דמשמעות כדרך וכן השמים ירחמו, משמע דלא חיישי להסכנה בזה דרחוק הוא, אבל בפלוגתתם על ר"א אמרו שם כמחמתיהן עליו, דהא דמי למעשה ער ואונן, דמשמע דאין להחיר זה בשום אופן. ועי' גם בגמרות משה סי' ס"ג [המוזיא בס"ק וצאות הניל] דלאחר שכתב להחיר שימוש במוך במקום סכנה חולי ומטעם דבזה גם רבן יודו להחיר, בוסף עוד דלענין דש מצפנים חורה מבחון יודו לאסור אפי' במקום סכנה חולי, וצ"ח שינוי בלשון דרבן דר"מ מרבן דר"א כו'.

ובמלמד להועיל סי' י"ח נשאל על דבר אשה שסכנה היא לה אם תחשבר, אם יש להחיר שיהא בעלה דש מצפנים חורה מבחון, וכתב דלא מלא שום פוסק שחיר זורה מבחון אפילו במקום שיש סכנה לשמש כדרך כל הארץ. וכ"כ בפרחי סוכה סי' י"ב. ועי' בלחשור ח"ג סי' כ"ד אות ה' ובמאמרנו של החי"ל הורו"ח שבספר היוכל להר"י רוצהיים עמוד ק"ט. ובתב בדרישה אות א' דנראה פשוט דאפילו לשיטת ר"י צ"ח כ"ה דמותר לשמש עם אשתו אפילו שלא בדרך ודאפילו דרך אחרים ואע"פ שמוזיא ארע לבעלה, מ"מ בזה מורה, דהתם מוזיא ארע דרך שימוש שלא נחטין להוליא ארע לבעלה, אלא שבה ממילא, משא"כ בזה מצפנים חורה מבחון דנחטין להוליא לבעלה.

ד. ולא ישא קטנה שאינה ראויה לילד. א. מקור הדין ופועמו. לשון השו"ע כאן הוא מהרמב"ם פכ"ח מאיסורי' ב' הל' י"ח, וכ"כ הטור. וכ' במגיד משנה שם דהמקור הוא מגמ' נדה ד"ג ב', שם אמרו שהנשואין קטנות מעכבין את המשיה, והיינו מה דליתא התם הגרים והמשחקים בחינות מעכבין את המשיה, משחקין בחינות מאי היא כו', דנסיב קטנות דלאו צנות אולדו יניעו, דא"כ יוסו אין צן דוד צא עד שיכלו כל הנשמות

אוצר

סיק ד אות ב

הפוסקים

דברי הרמב"ם דמש"כ בפכ"א מאיסורי דמשום איסור הול"ז אסור לישא קטנה קאי על קטנה פחותה מג' שנים ולא נחשב לנזירה כלל, וכיון דלא נחשב לנזירה הוי מוליד זרע לבעלה ממנה, ודברי הרמב"ם בפט"ו מאישות דכלל קטנה צדדי עקרה וקנה, איירי בקטנה שכבר היא בת ג' שנים שצדז חין כאן איסור הול"ז כו', וצדז חס עדיון לא קיים פו"ר אל ישא אותה, ואם כבר קיים מותר לישא אותה, כ"ל לדיוא, והוא נכון.

אולם כמה אחרונים כתבו דאיסור נשואי קטנה כאן הוא אפילו כשקיים מצות פו"ר וגם יש לו אשה אחרת משום לערע, אלא שנחלקו אם איסור זה הוא גם בעקרה וקנה ויולדת. בשו"ת מהר"א אסאד סי' ג' אחרי שהביא למקור דין הא דלא ישא קטנה הוא מזהב דף י"ג, ושהמקור להרמב"ם פט"ו מאישות הל' ז' לא ישא אדם עקרה וקנה ואיילנות וקטנה שאינה ראויה לילד חל"כ קיים מצות פו"ר או שהיה לו אשה אחרת, הוא מתוספתא פ"ח דיבמות, ואחרי שצייר דמתוספתא משמע דכולהו אסורי מדאורייתא ומדבריהם דנדה דלא תני בקטנות לשון איסור אלא דמעבדים המשיה משמע דאיתו אסור אלא מדרכן, כתב דלפי"ז צריך להבין מ"ש דבריהם צדדז חלי ליה בעבד המשיה, והא אפי' איסורא דאורייתא נמי איכא בדמות מתוספתא, לכן נראה דבריהם זו איירי אפי' כבר קיים פו"ר, ומשום מצוה לערע חין איסור בקטנה, אלא האיסור הוא משום עיבוד המשיה, והכי מוכחים דברי הרמב"ם בפכ"א מאיסורי, דכ"ז שצדק למינקט קטנה צדדי עקרה וקנה, אצל דין י"ח שם כתב ולא ישא קטנה שאינה ראויה לילד, ור"ל אפי' אם יש לו אשה וצנים, וגם יכול לקיים מצוה לערע באחרת, מ"מ כיון שצמקום הקטנה הוי יכול לישא אשה שראוי להוליד ממנה נפש אחת הרי הוא מעבד המשיה, אלא שאם כבר עבר ונשא קטנה פשוטה דלא יגרע עונתה דאורייתא וליכא איסור כלל לשמש עמה, ועפ"י צייר גס מש"כ הצ"ח לחלק לדעת הרמב"ם והטור צין עקרה שכבר נשאה בלא ידע דלא הוי משז"ל, לצין קטנה לישא לכתחילה דחשיב כמו משז"ל, דדיוק וכתב "חשיב כמו" ור"ל משז"ל ודאי לא הוי כמו בעקרה כיון שמשמש בדרך הארץ, ואם כבר עבר ונשא קטנה ליכא איסור כלל לשמש עמה, אלא כיון שיכול לישא במקומה אשה ראויה לילד חשיב זה כמשז"ל שברי מעבד המשיה * וספיר כתב לפי"ז מ"ש נוסא זקנה לכתחילה שלא תהיה ראויה לילד בשום פעם ודאי מחזי כמו משז"ל ומעבד המשיה [דאם משז"ל ממש מה זה כ"ש זקנה. מדבריו שם לעיל] אצל מותר לשמש עמה בעבר ונשאה לכו"ס, אולם במש"כ הצ"ח שהטור נמשך אחר הרמב"ם ושלא בדעת הרא"ש ורש"י וכל בני פוסקים ונקטין הלכה דלא כרמב"ם ועור, לפע"ד הנמוקי בלכד הוא דפליג בזהיר נשואי קטנה וקנה אם כבר קיים פו"ר, אצל כל הפוסקים

(*) וכעין זה בספר חסידים סי' תצ"ט, וז"ל: הנה אמרו כל מי שנשוא קטנה מעבד את המשיה כו', עד שלא יקח אשה אין ש"ו יוצא ממנו אלא לאונס, אבל אם לוקח קטנה הרי מרצונו מאבד ש"ו ומשליך לאיבוד, וא"ת ג' נשים משמשות במוך לבטלה, לפי שכבר לקחה. ועי"ש שסיים בלשון זה: והלוקח קטנה כשיש גדולה או חוטא למה לוקח קטנה, כשהן שוות מבנות טובים, ומ"מ אם בת י"ג שנים היא כשאין גדולה הימנה, כיון שראויה ללדת טוב עושה. ועי' באמרי אש סי' ס"ח שכ' ג"כ דאף לדעת הב"ח בדברי הרמב"ם והטור דהאיסור הוא משום הוצ"ל מ"מ אם נשאה כבר מותר לשמש עמה, דאם היה אסור לשמש עם הקטנה איר חקנו לה רבנן נשואין משתגיע לעונת הפעוטות, ובבריתא דב' נשים [יבמות י"ב ב'] אמרו להדיא פחות מכאן [מבת י"א שנה] משמשת בדרכה והולכת, א"ו אף להב"ח לא הוי אלא הרחקה, כיון דבא עליה בדרך כל הארץ, ולכן כתב להדיא דק לכתחילה אסור כו'.

ר"ת נחום פ"ק דיבמות דף י"ב צד"ה ג' נשים משמשות במוך תופסים דרך פרש"י דחין בקטנה ואיילנות משום השח"ז כיון דמשמש כי אורחיה, וכ"כ במרדכי לשם ובהגהות מרדכי ע"ש ריב"ם ור"י, וכ"כ צנ"י פרק הבא על יבמתו ח"ל: וסוגיון הכא וכל דוכתא דמותר לבעול אשה שאינה בת צנים כלל, דליכא משום השחתת זרע כל שהוא דרך פריה ורביה, וכדשרו בכל דוכתא נשואי קטנה וקנה, וליכא איסורא דאילנות ושאנינה יולדת אלא משום פו"ר, בלחוד עכ"ל, והכי נקטין דלא כמשמעות הרמב"ם והטור הנמשך אחריו.

והרבה פוסקים כתבו דאפילו לדעת הרמב"ם והטור האיסור הוא רק משום ציטול פו"ר. צנ"י כאן הביא על דברי הטור דלא ישא קטנה, מה שפרש"י דהטעם מפני שהוא בעל מפו"ר כל ימי קטנותה. והצ"ח סק"צ כי לדעת הרמב"ם שכתב בסעי' ה' צ"ס התוס' [והמרדכי והר"י] דמותר לשמש עם קטנה ולא כתב דפליגי [על הרמב"ם שהוצא בסעיף ח'], ל"ל הא דלא ישא קטנה היינו משום ציטול פו"ר ולא משום הולדת זרע לבעלה, משו"ה אם נשא קטנה מותר לשמש עמה, ולא כצ"ח דכ' דפליגי. ועי' בדרכי משה אות א' שהביא על דברי הטור את דברי התוס' והמרדכי והנמוקי' בסתמא, ואין עוד לדלעיל סי' א' שאם רוצה לישא א' מאלו חין מוחץ צידו. וכן צחי"מ סק"ד כתב על דברי הרמב"ם דמותר לשמש עם קטנה, דהיינו אם עבר ונשאה, וכן אם יש לו אשה אחרת גדולה לקיים פו"ר. ובסק"צ כתב דמ"ש עקרה וקנה דלא ישא ולרבותא נקט קטנה אף דתהיה ראויה לילד אחר שתגדל. והפני משה סק"צ כתב דדברי הצ"ח והח"מ והצ"ח עיקר דהטעם הוא משום ציטול פו"ר, ועי"ש מה שחידן למה הביאו הרמב"ם והטור"ע דין זה כאן, גבי דיני דהשח"ז. וכ"כ בפרי השדה ח"א סי' פ"ח, ובצית יהודה (להר"י אחרון) סי' ה'.

גם במהר"י קצ"ב סי' ג' ובאור ישראל (לר"י ליפשיץ) סוס"י ל"ז פירשו דעת הרמב"ם דהטעם דלא ישא קטנה הוא משום ציטול פו"ר, אלא שנחלקו היכא שכבר קיים פו"ר [ואין לו אשה אחרת] אם גס אז יש איסור לישא קטנה משום וערע אל תנח ידך כמו עקרה וקנה ואיילנות. דבאור ישראל כ"ל אחרי שהביא דברי הרמב"ם בבל' כ"ו דלא ישא עקרה וקנה ואיילנות, ומה שפירש המ"מ דהיינו מדרכן משום ולערע וכו', כתב דדוקא אלו לא ישא אפילו בקיים פו"ר, אצל קטנה י"ל פשוט דמותר לישא, דהא אפשר לקיים ולערע לכתחילה, וצדז ח"ש דלא נקט הרמב"ם בבל' ז' גס קטנה, והא דכתב בבל' י"ח לא ישא קטנה, איירי בלא קיים פו"ר, וצדז ח"ש נמי מה שכתבו הטור והשו"ע לא ישא קטנה ולא כתבו דין איילנות ועקרה וקנה, משום דמייירי בלא קיים פו"ר, ואחא במכ"ש מקנה, שברי חין ראויין להריון בשום זמן. אצל במהר"י קצ"ב אחרי שהביא דברי המ"מ כ"ל, כתב וגם הא דלא ישא קטנה צדדי נמי ששכבר קיים מצוה פו"ר מייירי, ומדבריו סופרים אסור לו לישא אשה שאינה ראויה לילד חל"כ אפ"י שלעתיד ראויה לילד כגון סתם קטנה, והא דהבדילם הרמב"ם ולא כתבם צידד, ועוד שהסמך דין איסור נוסא קטנה למוליד שז"ל כו', לאשמועינן אגב אורחיה דככלל הקטנות יש מהן שאין ראויות לתשמיש [כל שאין יכול ללד עליה בדרך כל הארץ מרוב קטנותה, שמתוך כך הוא מוליד שז"ל, מדבריו לעיל], להכי כלל אותה צדדן מוליד שז"ל. ועי' בצדדי יוסף סק"א שכתב דמדבריו ראצ"ן דף קכ"א צ' משמע קצת דאם קיים פו"ר ויש לו אשה אחרת, שריא קטנה.

ובשו"ת מהרש"ג סי' רמ"ג כ' ג"כ לחלק צין קטנה שאינה ראויה לנזירה דאסורה משום מוליד זרע לבעלה ממש לצין סתם קטנה דאיהא אסורה אלא משום ציטול פו"ר, וצייר עפ"י

ביאור הגר"א

ב ו אלו שמנאפים ביד ומוציאים שכבת זרע ון לא די להם שאיסור גדול

הוא אלא שהעושה זה ה [ה] בנידוי הוא (ב) יושב

ועליהם

ד לשון הרמב"ם בפכ"א
מכא"כ מנציח דר'
ישמעאל שם בגדה ע"כ
ה מיתר דרכ שם וכתב ה"ה שדגרי רינו נראה
שחכמים נזו כל מי שעשה כן

והם כאלו מביא בו ושם כאלו עובר עכו"ם : [ה] אלא בו ק"ו ממקשה
שהוא חייב בנידוי : [ה] בגדיו בו עכ"ל וכמ"ש בחולין קל"ב ב אבן
הרמב"ן ורשב"א פי' כמ"ש תוס' שם ד"ה המקשה בו וגם הרמב"ם מודה
שנזנן אותו אלא דבלא"ה הוא יושב בנידוי שלהם וכמ"ש בחולין שם הני טבחי בו למאי הלכתא אילמא בו וכ"כ הרמב"ם וש"ע י"ד סימן של"ד סמ"ג כ"א
המקשה בו ולפי"ז נדחה דאיתא התוספות :

באר היטב

(ב) יושב. משמע אפילו אם לא נזכרו מ"מ הוא בנידוי חלל הרמב"ן כתב שצ"ד מונוין לנדותו עיין צ"ח ופרישה ונח"י :

הפוסקים

ס"ק ד אית ב - ס"ק ה

אוצר

מאוסות דלא ישר אדם קטנה ח"כ קיים פו"ר או שיש לו חשה
אחרת, כוונתו על קטנה שהיא פחותה מבח"א שזה דלא חיה
לריבה לשמש צנצן כיון דכלל זה ג"כ לא תתעבר, וח"כ אין
כאן שום חשש משום הוצ"ל רק משום פו"ר וממילא כשכבר קיים
פו"ר מותרת לינשא לו.

ויש שכתבו דכל איסור נשואי קטנה הוא רק חומרה בעלמא,
חלל לא ביארו להדיא, אם זה אפי' צקיים פו"ר, ואם
עקרה וזקנה ואיילנותי בן ג"כ בכלל איסור זה. צ"ח סק"א
כתב דהא דלא ישר קטנה אינו חלל לז חומרה חלל מדינא שרי,
דכא חמירין [ציצמות י"ב] ג' נשים משמשות צנצן קטנה וכו',
וכ"כ הרא"ש [בשבוש כלל ל"ג, המוצא לעיל בדברי הב"ח]
דמותר לשמש עם קטנה. ובדברי יוסף סק"א אחר שהביא מהא
דחמירין ציצמות ס"א ז' כהן לא ישר קטנה כ"י דמשמע דישאל
ישר קטנה לכתחילה, כתב דאיכא למימר דכגס דלא חסירה
לישראל בלאו הכא מכלל עשה כדכחם, מ"מ גם ישראל לא נזון
לעשות כן כמבואר בצרייתא דנדה בגדים ובהמשקים בחינוקות
מעבדין המשיח בו, ומשמע ק"ל דלא מחיין צמאן דצעי לישא
קטנה חלל דלא חריך למעבד הכי, והיינו דכתבו הפוסקים דלא
ישר קטנה. ועי' במאורי נדה י"ג ז' שכתב: אף כשנשא אדם
חשה לריך שחבא כוונתו לשם מלוא, דרך הערה אמרו המשחקים
בחינוקות גורמים רעה לישראל, ופירשו זו שנושאין קטנות, שזו
היא הוראה שלא יתכווין למלוא, חלל שצו כחצו צמקמו
שחכמים תקנו להן נשואין, וכל שכוונתו לעובר מותר.

ועי' ב. ה. שהעושה זה בנידוי הוא יושב, כ"כ לשון הרמב"ם
בפכ"א מאוסות ב"י י"ח. וכתב צמאן משה
שם דמדבריו נראה שחכמים נידו כל מי שעשה כן, וזהו שכתב
בנידוי הוא יושב. ומכאן צ"ח ורשב"א [נדה י"ג ז'] הביא,
שכתבו בשם ר"ח דאין הפירות שבו מנודה מעלמו צדויו של
רבותיו, חלל שצ"ד מונוין לנדותו, ועד שינדוהו אינו מנודה.
וכ"כ באר"י ב"י בעל קרי ס"י קכ"א, ובתוס' הרא"ש נדה י"ג ז'
על שם ר"ח * . וכ"כ בתוס' נדה שם ד"ה המקשה דאינו מנודה
בעלמו חלל שחייבים לנדותו. וכ"כ רצו ירוחם נכ"ג חלק א'. וכן
בר"ן מס' שבת פרק שמונה שר"ס כתב דלאוי לנדותו. ובצ"ח
ס"י זה בד"ה ואלו כתב גם דעת העור שהצ"ד חייבים לנדותו.

ובפרישה אות ז' הביא מהרמב"ם הלכות תלמוד תורה [פ"ו
ב"י] ומוציא בעווי"ל ס"י שליך שמונה כ"ד
דברים שמגדן עליהם ואלו מהם המקשה עלמו לדעת, וכתב
דזה דלא כמשמעות הצ"י [בשם המ"מ, דלהרמב"ם הוי מנודה
מעלמו]. וכן בקשה ציד אהרן בהצ"י אות ז' דממה שכתב
הרמב"ם

הפוסקים בג"ל מודים להרמב"ם והעור דאפי' קיים פו"ר וגם
מלוא נעצר ע"י גדולה יש איסור בנשואין לצד דלא כב"ח ודלא
כצ"ח, ודברי הח"מ סק"ד שכתב וכן אם יש לו אחרת גדולה
לקיים פו"ר וכמ"ש הריב"ש גבי זקנה, המוכיח, דמשמע דנשוא
בכ"ה לפתחילה, וצריכ"ש שם צדדיה כתב ומפרש צרייתא דנדה
ז"ש לו צנים לא ישר קטנה שמעבד המשיח, ול"ע.

ובעצי ארזים סק"ד אחר שהקשה על דעת הסוברים דעם
הרמב"ם והעור הוא משום צינול פו"ר דא"כ למה כתבו
דן זה צדדי הוצאת זרע לבעלה, ומאידך גיסא הוכיח מצימות
ס"א מהא דכתב לא ישר קטנה דמשמע דישאל ליכא איסורא
דאורייתא משום הוצ"ל, כתב דנראה דהטעם הוא משום [חשש]
הוצ"ל, והיינו משום דחמירין [ציצמות י"ב ז' חלוצה דר' מאיר]
דמכת י"א עד י"ב החירו לשמש צנצן, ולפיר"ת מחוייבת לשמש
צנצן שלא תתעבר ותמנע, ואע"ג דאין קיומ"ל כחכמים דמשמשת
בדרכה, מ"מ י"ל דמשי"ב אמרו חכמים שלא ישר קטנה דשמה
יכיר חיים עליה שלא תתעבר, וכשחגיג ל"א שנה ישמש צנצן
או יורה מצנצן, ועפ"י חילוק צין קטנה לצין עקרה [וזקנה]
ואיילנותי וכתב דלכן לא כתב העור [והרמב"ם] רק לא ישר
קטנה ולא כתב גם איילנותי, דאיילנותי ליכא חשש זה ואין
צב משום הוצ"ל, שאלו משמש כדרכו אין איסור דמשמשת קטנה
ואיילנותי כדברי הח"ס יצמות בג"ל, ואין כאן מחלוקת.

ובבית היוצר ס"י ג' כתב לחלק צין קטנה דבת י"א עד י"ב
דאיסור לישא לכתחילה בכל גונוי צין שהיא פחותה
מכת י"א דלא אם האיש כבר קיים פו"ר מותר, וכו' לפי מה
שביאר הסוגיא דשלוש נשים משמשות צנצן ציצמות י"ב, לכתחילה
יש להצין איך מותר לישא קטנה כדי לשמש צנצן ויעצור על
הוצאת ז"ל, בעלמא מניקה ומעוברת אי אפשר בלא"ה, דכל
הטעם אשה צודאי חביב מעוברת ומניקה, חלל קטנה מדוע
יכא מותר, חלל דלכן אמרו שם פחות מכן או יותר מכן משמשת
בדרכה, דהם דברים מיותרים לכתחילה וכמו שהקשה בפ"י שם,
חלל דצ" להשמיענו דמאחר שקודם י"א שנה הוי מותר לישא
אותה כיון דלא חיה לריבה לשמש צנצן, ממילא ח"כ כשתהיה
בת י"א עד י"ב חביב מותרת לשמש צנצן כיון שהוא צדיעבד
שכבר נשאה בהיתר וכו', והנה כ"י שפיר כשכבר נשאה קודם
שהיתה בת י"א שנה, משא"כ כשהיא לאחר י"א עד י"ב צודאי
גם לחכמים הסוברים דמשמשת בדרכה ומן השמים ירחמו, איסור
לו לישא על סמך דמן השמים ירחמו, ומכ"ש שאסור לו לישא
לכתחילה על סמך דמשמשת צנצן [לשיטת ר"ת ורוב ראשונים]
דצדיעבד מותרת לשמש צנצן אפי' לדברי חכמים, מעתה שפיר
נוכל לומר דמ"ס הרמב"ם בפכ"א מאוסות דלא ישר קטנה גבי
איסור הוצ"ל, כוונתו על קטנה מבח"א שזה עד י"ב שנה,
וזקנה צודאי אין חילוק צין כשקיים פו"ר או לא, ומש"כ בפע"י

באר הגולה

ועליהם נאמר י ידיכם דמים מלאו [ו] וכאלו הרג הנפש : ג [ז] אסור לאדם שיקשה עצמו (ג) לדעת [ח] או יביא עצמו לידי הרהור ה אלא אם יבא לו הרהור יסיע לבו מדברי הבאי לדברי תורה [ט] שהיא אילת אהבים ויעלת חן לפיכך

ביאור הגר"א
[ו] וכאלו כו'. שם :
[ז] אסור לאדם כו'.
מפרש לענין שו"ל אבל
הראב"ד מפרש לענין
כו'. כמ"ש בסור ובשוש"ע א"ח סימן ר"מ סעיף א' : [ח] או יביא כו'. שם : [ט] שהיא אילת
כו'. כמ"ש בסוטה תורה בענין דעסיק בה כו' ובספ"י דכתובות אילת אהבים כו' אגוני כו' :

ו מיוחס דבר חז"ל שם
ע"ה
ו מיוחס דבר שם ע"כ
ח מנ"ש חס פנ"ב
מנוול וכו' קדושין דף ל' ע"ב

באר היטב

(ג) לדעת. כלומר ל"מ והולכות ש"ז ממש דאסור חלל חפילו קשוי או הרהור לדעת אסור דע"ז נא לידי ש"ז לנטלה. כ"ח :

אוצר

ס"ק ה—ס"ק ח אות א

הפוסקים

ובריה שדה סי' י"ב דמ"א טור ז' כתב דלולל דברי המגיד משנה היכ אפשר לומר דהרמב"ם כן מייירי שיעשה זה ציוו לצון עצמו, הכי הוא מנודה צדויו רצותיו, לפי שלא ידעו זו ב"ד, אבל בכל ת"ת מייירי דלולל עדים וידעו זו בית דין שמעדין אותו**.

ו. כאלו הרג את הנפש. כן הוא במסכת כלה וצטלה רצחי פ"ב. וצנדה י"ג ח' אמרו כאלו שופך דמים.

סעיף ג. ז. אסור לאדם שיקשה עצמו לדעת. נתפארת כפי סימן פ"ו בחשבותו לר' דוד עובדי ראב"ד ליוסא שזן בחשה שטוענת על בעלה שאין לו גבורת אנשים ואינו נא לידי קישוי וכו' מחשיבה, אם מותר לדקוק אותו אם נא לידי קישוי, כתב דמה שהוגד לו שמורי הגלון שהיה ראב"ד דפס"א נדקוק האיש, ומע"כ פסק מנעם איסור, אפשר דמנעם שקשין גירושין והחירו יחוד כמבואר בסמכודין פ' כהן גדול, אפשר גם זה להחיר, ומא' שלא הזכירו הפוסקים דיוקא זו, י"ל דכיון [דמעיקר הדיון] סומכים על החזקה דכל שהבעל יודע אם הוא משקרת אין מעשה להכחישו ומש"ה נאמנת [ע"י נשי"ע להבן סי' קנ"ד סעי' ז'], אי"כ מסתמא לא יתקשה ולמה נתייר איסור זה שיהכרה, אבל לדיון דאין סומכין על החזקה [צוה"ז, ע"י גרמ"א שם], שפיר דן מורי דש לדקוק לצד האמת, דשמא יתברר שמתקשה ולא יגרשנה. [וע"י צוה"מ מהר"י הכהן רפפורט ח"ב סי' כ"ד שהביא מהפארת כפי הג"ל בלשון זה : ומאד התפארת כפי דגם בדיוק יש לדקוק אי טוענת גזר שאין לו גבורת אנשים ע"י התקשות אצד ואף שהמירא איסורי].

ח. לידי הרהור. א. אם איסור הרהור בעבירה הוא מן התורה. בסמ"א ל"ח קכ"ו הביא ע"ז דרש"ה דר' פנחס בן יאיר מוגשמת מכל דבר רע בכתובות [דמ"א ח' וצ"ז דף כ' ע"ב שלא יכרה אדם ציוס ויבא לידי עומאה צלילה], וסיוס דרש"ה גמורה הוא ולא אסמכתא, שהרי [מקודם] מעמיד שם [את הפסוק דוגשמת] למוציא שם רע, ואח"כ אמר ואידך [מאן דמפיק אזהרה למוציא שם רע מפסוק אחר] מייבני ליה כדרי פנחס וכו'. גם בחוספות ע"ז שם ד"ה שלא, כתבו דהאי קרא דרש"ה גמורה הוא. וכן כתבו דרש"ה גמורה הוא והאיסור הוא מן התורה, ברמב"ן חולין ל"ז צ"ז**, ובחידושי הר"ן חולין שם, ובאגרת התשובה לרבינו יונה אית כ' כתב, אסור להכרה בחשה מן.

וע"י בלחם חמודות ס"ב דנדה אות ח' שהביא פירוש המ"מ ברמב"ם כן שמעצמו יושב בגידות, והוסיף דזה דוקא במוציא זרע אבל במקשה לדעת בלי הוצאת זרע אין דין גידות רק איסור לבד. וקשה דאך יפרש דברי הרמב"ם כה"ל ת"ת, דלדבריו א"א לפרש כשום אחד מהפירושים, ובלחם חמודות שם לא הזכיר כלל דברי הרמב"ם כה"ל ת"ת, וצ"ע. (***) וע"י ברמב"ן בספר המצות בהוספות מצות לא תעשה שמנה מצות ל"ח דוגשמת מכל דבר רע, ואחרי שביאר ענין מצוה זו ששנע

הרמב"ם בהלכות ת"ת שמעדין אותו, משמע שס"ל שהב"ד מעדין אותו כסדרת הרמב"ן והרשב"א.

ויש שחילקו בין מנאף ביד ומוציא זרע דהוא מעלמו צדויו, לצון מקשה עצמו לדעת בלי צו"ז, דב"ד מעדין אותו. הרדב"ז בלשונות הרמב"ם סימן קצ"ז לאחר שהביא הסתירה בלשון הרמב"ם שכתבן מהא' דהלכות ת"ת, והקשה עוד דת"י תניא דלולל תניא, שהרי בגמ' [נדב י"ב צ'] לא הזכירו נידוי גבי המנאפים ביד רק על המקשה עצמו לדעת, וברמב"ם [ושו"ע] כתב וכן אסור לאדם שיתקשה כו', דמשמע אסור ותו לא, וכתב דהדבר ידוע כי המנאף ביד ומוציא ש"ז הוא ראוי לעונש יותר ממהקשה עצמו לדעת, ומי שהוא מנודה בעלמו הוא יותר עונש מאותו שב"ד מעדין אותו, והשתא ניחא לון הרמב"ם, דכיון שהמקשה עצמו לדעת עונש אותו שב"ד מעדין אותו, אותם המנאפים ביד ראויים לעונש גדול וכו' וזהו שיהיה צדויו מעלמו, ולא הולך הרמב"ם לבאר עונש המקשה עצמו לדעת שכבר ביאר אותו בהלכות ת"ת, ומפני שר"ה לכולל בכלל האיסור מי שיציא עצמו לידי הרהור, שאין עונשו קשה כמי שמקשה עצמו לדעת, כתב אסור לאדם שיתקשה כו', ומלאת למד ג' דיוס הם, המנאף ביד צדויו הוא יושב מעלמו, המקשה עצמו לדעת אינו מנודה עד שינדוהו ב"ד, והמביא עצמו לידי הרהור אסור הוא כו' ואעפ"י שכתב המ"מ דמדברי הרמב"ם נראה מה שאלמו יבא צדויו שחכמים נידו כל מי שיעשה כן, אינו מנודה לו במנאף ביד וכו', אבל במקשה עצמו לדעת לא משמע הכי בהלכות ת"ת כו'. וכן באלוה רבה סי' ר"מ סק"ו כתב דנשי"ע ולבש כן שכתב "צדויו הוא יושב" דמשמע שהוא מנודה מעלמו*, ו"ל דמייירי כשהוליא זרע, אבל כשהתקשה לדעת ואין מוציא זרע אינו מנודה מעלמו חלל ראוי לנדוהו.

ויש שכתבו דהא וכו' איתניחו צ"ה. צפני יבוע ח"ב סי' מ"ד לאחר שהקשה על המ"מ הג"ל מהא' דהרמב"ם מהלכות ת"ת דמשמע שצ"ד מעדין אותו, כתב דנראה דהרמב"ם ס"ל דאין משמתין להו, ואם לא משמתין להו הוא יושב צדויו מעלמו, ולכן חשש [בכל ת"ת] צחוק הדברים שמעדין אותם וכן כתב צדויו הוא יושב דשניהם אמת, וכ"כ הטור כן אהא צדויו וצ"ח"ד סי' של"ד הביא דמעדין אותו. וכ"כ צבאייר הגר"א סק"ה דגם הרמב"ם מודה שמעדין להמוציא זרע לנטלה, חלל דכלא"ה הוא יושב צדויו שלהם. וכ"כ באפי זוטרי סק"ג.

(*) ע"י בלבוש סעיף ב' שבי' להדיא ואלו המנאפין ביד ומוציאין שו"ל כו'. יושב בגדויו שנידוהו חכמים הראשונים ז"ל. ואילו בלבוש יור"ד סי' של"ד סעיף מ"ג כתב על עשרים וארבעה דברים מעדין את האדם ואלו הן כו' המקשה עצמו לדעת.

(**) וברדב"ז הג"ל לאחר שהקשה על המ"מ כנ"ל, כתב דאפשר ליישב לפי שיטתו שאם ראו ב"ד שאינו נוהג בעצמו נדוי ב"ד חייבים לנדוהו, יורה שכתב בהלכות ת"ת, ומ"מ מה שכתבתי [פמובא לעיל] ג"ל נכון.

הפוסקים

ס"ק ח אות א-ג

אוצר

ב. גדר ההרהור האסור משום ונשמרת. כחצ במאירי חולין ל"ז ב' דוגמא מכל דבר רע הוא נשוא עשנו מכין מחשבותיו לכך או שירגיל עשנו בדברים המביאים לידי כך, [ורבותא] דחזקאל שכי משבח את עשנו הנה נפשי לא מעומאה, שלא הרהרתי ביום עד שאצוא לידי עומאה בלילה, [כדאיתא] בחולין שם, היינו, שלא הגיע מחשבותיו לפנות לשום דבר המיני עד שהעריד מחשבותו פעולת שכלו בשום פנים.

וב"ב בעזר מקודש כאן דאין הגדר צוה בהרהור כל דבר אגב שיטתא, וכל שמסית דעתו כפי סגנון וכלתו וידיעתו אין צוה דהרא דאסורה, ולא ניתנה תורה למלאכי השרת, ורק בהשקפות הרהור ובהתעוררות תאוה נפשו צליל דמיונו הפועל התאוה, ע"י רשע התעוררות כזה יש קפידא משא"כ בזולת זה כו', וכל שאינו מעורר תאוה לאו בראשו הגולה להגשמו ממש בדרך בחירה, אין חיבור על זה, ומכל מקום כל המוסיק צוה על עשנו הרחקת ופרישות דליבור ומחשבה, כיון זה בצחינת המקדש את עשנו צמט מקדשן אותו הריב. וכע"ז כחצ בדרך פקודין מלי"ט ל"ה חלק המחשבה.

ג. אם גם נשים מצוות שלא להביא עצמן לידי הרהור. בצרכי יוסף ויר"ד סימן של"ה אות ב' כתב על דין הש"ע שם סעיף י' דאשה משמשת את האיש חולה מעיים, שאף שחצא האשה לידי הרהור לא חיישין, דהאשה אינה מטוה על השחתת זרע, דלא מפקדא אפ"ר, כמ"ש החוספות פ"ק דיבמות ור"ס פ"ב דנדה ***, ומשום הכי גם שחצא לידי הרהור והשחתת אין כאן חיבור, והיינו טעמא דקו"ל שם סי' שצ"ב דהאשה כורכת איש מת דלא חיישין להרהור דידה, אבל האיש אסור לכוין אשה מתה דיבא לידי הרהור והשחתת דחמירי בזה. ועי"ש בסוף דבריו שצ"ן להרד"מ סי' תקנ"ד [ושם אסר לאשה לשמש לאיש חולי מעיים].

גם צו"ת הד"ר מהדו"ת סי' מ"א בחשבות חתו כתב דמאז דאיתא צמ"י א' סעי' י' דאשה לא תעמוד בלא איש משום חשדא, מוכח דהרהור ליכא, וכמ"ש הרד"ך מוצא צבא"ע שם סק"ז וצב"כ שם. ועי"ש צו"ר סי' קצ"ה וצ"ך שם לענין שמש אשה נדה לצעלה חולה ליכא הרהור כ"כ, כמ"ש בשמוס של איש לאשתו חולה.

אולם שם בחשבות המחצר כתב דגם צא"ש שייך חיבור הרהור כמו בזה. ושם הביא מ"ש הפנים יפות [דברים כ"ב ב'] על הפסוק לא ילכד גבר, דבא"ש הוה חיבור בשעת הלבישה משום הרהור, ע"כ נאמר לא ילכד, משא"כ צא"ש דלא חל האיבור עד שחך צין האגשים ע"כ נאמר לא יכיה כלו גבר וגו', וכחצ ע"ז ופלא צעני הרי בכל לא חשבה נשים מזהרות כאגשים ומקרא מפורש לא תחורו וגו' אשר אתם אינם אתריכם, וכמו שהוא מוצא כן היא מזהרת, ומה שחלקו הפוסקים אם אשה מזהרת על השחתת זרע, הוא רק בזרע דבעל אבל בזרע דידה יש פנים כמו בזה **, ע"כ דברי הפנים יפות, והצרכי יוסף [שכתב להחיר].

ביום אינו אלא מדרכנו. משום דלדעתו נשמע זאת מזהתקדשתם, וזה ודאי אינו אלא אסמכתא בעלמא, ובאמת הא דלא יהרהר מקרא-דוגמא הוא ובאמור. גם בפתח הדבר הנ"ל תמה על הפרמ"ג במ"ש דלא יהרהר אינו אלא מדרכנו דליכא מאן דסבר דהוי דרבנן. ועי' לעיל סק"א אות א' לענין עצם איסור השחי' אם הוא מן התורה.

(**) עי' בזה סק"א אות ד' פלוגתא בין הראשונים אי נשים מצוות על איסור השחי'.

(**) ועי' בס"ק אות הנ"ל דגם בזרע דידה נחלקו הראשונים אם האשה מצוה שלא להשחיתו.

מן התורה ואפילו היה פטויה, וחמור בפטויה בהרהור ממנה, שעל הרהור עובר בלאו מן התורה שנאמר ונשמרת מכל דבר רע כו'. והביאו בזהות חיים ח"ב עמוד ק"ג, והב"ש סימן כ"א סק"ב.

וביראים סוף סי' רל"ג [וביראים השלם הוא צמ"י] כתב דמלינו שהל"ך הכתוב כפרה על הרהור עריות במלחמת מדון דכתיב [במדבר ל"א ב'] ונקרב את קרבנו כי וגו' לכפר על נפשותינו, [ובשבת ס"ד א'] אמרו אם מידי עבירה יאנו מירי הרהור לא יאנו.

ובסמ"ק מלה כ"ד מזה זאת צמין במלות שלא ירהר ביום דכתיב ונשמרת וגו' ולא ירהר אפילו בפטויה.

ובדעת הרמב"ם והש"ע, באחיזת ח"ג סי' כ"ד אות ב' תמה שלא מלא צמ"ס וש"ע דזכו אזהרה מן התורה ונשמרת, וכחצ דלפי הגר"א דס"ל דהוי אסמכתא. מוכיב בפתח הדבר סי' ג' לאחר שהביא מ"ש מהדור של הסמ"ק [הנ"ל] דהרמב"ם והסמ"ע והטור ס"ל דאין בכלל הלאוין, כתב דמ"מ נראה צמ"ס דגם דאין בכלל הלאוין, איסור תורה גמור הוי, דהא אשכחן כיוצא בזה דהוי איסור תורה ואין לא לאו ולא עשה, כמ"ש החוספות בשבועות דף כ"ב ע"ב ד"ה אהחירה, באופן דלמדנו מכל האמור דכך דרש דוגמא דרש גמורה דאורייתא הוי ולא אסמכתא, גם לאותן הגדולים שלא מנו אותו בכלל הלאוין, ולא אשכחן מאן דסבר דכך איסור הוי דרשן *.

ועי' באגרות משה סי' ס"ט שכתב דשני עניני איסור הרהור י"ט, האחד מקרא דוגמא מכל דבר רע, שדרש בכתובות דמ"ז דאל ירהר אדם ביום ויצא לידי עומאה בלילה, שאיסור זה הוא אף באשתו שהיא מותרת לו, וכן מה שאסור להסתכל באשה נאה אפילו פטויה ובאשה איש אפילו מכושרת וצב"ג צע"ל של אשה המכירה וצבעלי חיים כשהקקין זה לזו, דאיתא בע"ז דף כ' נמי מקרא זה, אינו מחמת שיהרהר לעשות עבירה, [וכ"כ בשערי תשובה לרבינו יונה שער שלישי אות מ', ונשמרת מכל דבר רע כו' שלא ירהר כו' ואפ"י שאינו מהרהר כדי לעשות] אלא שאסור משום שזה מצוי לידי עומאה קרי שאסור להוליד לבטלה, וכעני מקרא דלא תחורו אחרי עיניכם [במדבר ע"ז ל"ט] דרשים צב"כ ד"כ זה הרהור עבירה, ואינו מזהר השחתת הולדת זרע לבטלה, אלא הוא איסור מלהרהר לעשות העבירה דזוהי, כמו ה"ל דרשים [שם] מאחרי לבצכם, הרהור ע"ז, דהוא לעבור איסור ע"ז, שהתורה אסרה בזה אף המחשבה לעבור.

ובצפנת פענח ח"א (נדפס ח"ש) סי' א' כתב דכך לאו דוגמא כו' [ובדרש] דכתובות דמ"ז [שלא ירהר כו'] דהיא דרש גמורה, הוא משום גרס לניחוף עשנו, דגרמא ג"כ אסור מן התורה, כמבואר בשבועות דמ"ז ע"כ עוקב אחר המנהג כו', וכן צמ"ס בזה שלא לשם אישות, עי' סנהדרין דע"ז ובתורת הכנים.

במחנה [מלחמה] מן העבירות הגורמות סילוק השכינה, כתב ואפשר שיכלול בו גם ההרהור שמא יבא לידי קרי וישמא המחנה ויתפרד משם, כמו שאמר בגמ' ע"ז כ' ב' ונשמרת וגו' כו', שזה אצלם אזהרה ומניעה, אבל העיקר הוא שאזהרה הווא אע"פ שהם מזהירים בה בכל מקום לחיובתה, לא נאמרה בתורה אלא במחנה שגם היא גורמת הפסד המחנה, ובעל ההלכות נזכר במצה זו ומנה ולא יראה בך ערות דבר.

(*) ובשו"ת הרב"ו סי' כ"ה הביא מהפמ"ג באו"ח בפתיחה כוללת ח"ב אות ס"ו שהביא הלימוד שלא יהרהר כו' מהא דזהתקדשתם והייתם קרובים, וכתב דבריו תמוהים מאד, דדבר זה נלמד מקרא דוגמא ונשמרת וגו', ונראה דלהכי ס"ל בפתיחה שם סוף חלק חמישי אות ל"ד דלא יהרהר

באר הגולה

ט מיוחד דר"ל ז"ל זכר
דף י"ג ע"ג
י ברייתא ע"ז דף כ' ע"ה
וע"ז

לפיכך אסור לאדם לישן על ערפו ופניו למעלה עד שיטה מעט כדי שלא

יבא לידי קישוי ולא יסתכל בבהמה וחיה ועוף בשעה שמזדקקין זכר לנקבה

ומותר

ביאור הגר"א

ז' לפיכך כ"ז עד כ"ז
שם י"ד א' ועבה"ג
ועתים שם ד"ה אפרקיד
כ"ז ועין בא"ח סימן ס"ב ס"א שם כתב כשני הפרושים וכ"כ הרמב"ם עצמו שם:

אוצר

סיק ח אות ג — סיק י אות א

הפוסקים

דוגמרת מכל דבר רע דאל יתרחק ציוס ויצוא לידי קרי, הוא
אף באשתו שהיא מותרת לו.

ת. קריאה בספרי חשק או בספרי רפואה על חיי איש
ואשה. ע"י בשריץ אור"ח סי' ט"ז סעיף ט"ז על
דבר איסור לקרות בדברי חשק משום מושג לזיוס ומשום מגרע
יגר הרע. ובאגרות משם סי' ק"צ בדבר אם קודם הנשואין כדאי
לקרוא בספרי חכמי הרפואה צענין החשמים ח"ך שיהיה צאופן
הגלות להאשש כזו שיהיה שלום בית, כתב דצימים האחרונים
שקודם הנשואין שחנן ערוד במחשבת צעילה, דהא צלילה הראשונה
שאר הנשואין נחשב זה גם עירוד דמלוא ליפטר מק"ש כמפורש
בגמ', יכול לקרוא בהם, אבל קודם לזה אינו כדאי, שיש לחוש
שיצא מה ח"ו לידי הרפור ולבולז"ל, אם לא שצטוו בנפשו שלא
יצא לכך, אבל מי הוא ממננו שיכול לצטוו בנפשו כל כך.

ט. לישן על ערפו ופניו למעלה. ע"י צבגרי"א סק"י שזין
לחוספות נדב י"ד א' ד"ה אפרקיד [דעל מה שאמרו
בגמרא ריב"ל לייט אמאן דגני אפרקיד כדאי פרש"י דהוא פניו
למעלה *** וכחצו שכן משמע בהמכר את הספיה (צ"ב דע"ד
א') כ"ז, ולא כפירוש הערוך דפ"י פניו למטה], ובצ"ח"ח סי'
ס"ג סעיף א' כתב המחבר כשני הפירושים, וכ"כ הרמב"ם עצמו
שם [צ"ב מהלכות ק"ש הל' צ']. ובאפי זערי סק"י כתב דיש
מקום להפליא על הרמב"ם [והשו"ע] דכי היכי דלגבי ק"ש אסור
תרווייכו למח הכא נמי לא כתב האיסור צין פניו למעלה צין
פניו למטה, ובגמ' ברכות י"ג ב' משמע דק"ש ושינה חד דינא
אית לכו, דהא דקאמר התם פרקין לא יקרא ק"ש, פריך ק"ש
הוא דלא יקרא הא מייגנא שפיר דמי, והא ריב"ל לייט אמאן דגני
אפרקיד, ואם איתא דיש חילוק לישני ל"י פניו מוחות למטה
אלימטרין לאשמעינן, דלגבי ק"ש אסור ולגבי השינה שפיר דמי,
אלא ודאי דהיינו כך והאיסור צזא אסור צזא, וא"כ למח הרמב"ם
והשו"ע העתיקו הכא האיסור רק צפניו למעלה וצ"ע****

ובמאירי נדב ד"ד א' כתב אסור לאדם לישן פרקין והוא
שפניו למעלה או פניו למטה, אלא שיעמוד מוטח ללד
אחד. וכן הוא בחידושי הרשב"ץ נדב פרק כל ה"ד. וכן בספר
האשכול הלכות תפלת מנחה הביא לשני הפירושים. וכן כתב בקצור
שו"ע סי' קנ"א סעיף ב' ובסי' ע"א סעיף ה'. ובסידור יעב"ץ
אחר תפלת ערבית.

י. בשעה שמזדקקין זכר לנקבה. א. ויסתכל ללד אחר או
יעלים עיניו תיקף שגראו לנגד עיניו, קן משמע
מרש"י [ע"ז כ' ב' ד"ה קרן זוית]. (ספר הזכרונות להר"ג הבבן
מ"ע א' פ"ב).

ובצעלי

להתיר מעטם שאינם מלוות על הצ"ח, כח"ל] אינם מובנים לי,
וצב"ח [סי' ל"ט] מפרש דלא תחמוד שלא יתקשט את עצמו
צפני הנשים שתכיינה בן מתאוות לו, ומלינו בגמרא הוא דס'
חימוד הוא דמשמע דורע שלה הוא אדום, ואמרו ז"ל אמו מזריע
אדום שבו, וא"כ צזא שזה אשכ לאיש וכן צברבור, ומה שחמני
כצ"א מהצ"ח"ט סי' א' צשם הרד"ך דנשים אינן צברבור, חשבתו
צלידו צפתחי חשוכה שם [סקב"ג] ומצינו צשם כצ"י דאין נראה
ע' דרך כלל חשוכה הרד"ך כח"ל, ואכן החינוך מלווה שפ"ז כתב
דלא תתורו נהוג צזכרים וצנקבות.

ובאגרות משה סי' ס"ט אחרי שביאר דשני סוגי איסור ברכור הם,
האחד מכה דוגמרת שלא יצא לידי קרי, והשני מקרא
דלא תתורו וגו' ואחרי עיניכם, שהוא אינו מלד חשש הולאת ז"ל
אלא האיסור להרבה לעשות עברה דזנות, וכמו שמוצא צאות
א', כתב דלפ"ז יש חילוק צנשים דצאיסור ברכור מקרא דוגמרת
ליתנהו, דאינו גורם לכן שיש דבר צמשמש, ע"י צנדה [י"ג א'],
וכ"ש שלא יגרום צברבור, ואף שלפעמים רוחות דס מחימוד,
אין ראיית דס שום איסור*, אבל איסור ברכור מקרא דלא
תתורו שהוא שלא להרבה לעשות עבירה זזות איכה גם צנשים
כמו דלוצבא איסור ברכור עבירה זרה כדאיתא בחינוך [כח"ל]**,
אבל לאיסור זה אין לחוש צהסתכלות וצראיית צע"ח נזקקין, שכל
אלו דרשינן מוגמרת שהוא רק שלא לצוא להולאת ז"ל שזה ליתא
צנשים, ולחוש שלא תצאנה מזה להרבה לעשות אסורין להבעל
לאסור לה לא מלינו, ואשכחן [צצרכות כ' א'] שהיו הנשים
מותרות להסתכל צר יוחנן כשסלקו מעבילה.

ד. והרהור באשתו. כתב צעור מקודם סימן כ' דהאיסור
להרבה אולי אינו רק צברבור צעירות או עכ"פ
צזולת אשתו, משא"כ באשתו לא שייך חשש איסור זה, כי גם
צנדחה מכל מקום קו"ל שזה ליה פח צסלו, ועי"ז אין חשש
שיציאכו בברבור לעומתה צלילה, כי אין התאזה שולעת רק
צמה שאין צידו, וכלשון חז"ל מי שיש לו אלפים דיגרים דומה
צעיניו כמלחא זועמחא, משא"כ ברכור צזולת אשתו, כיון ששולח
חאותו למח שאינונו שלו ואינו פח צסלו התאזה גוצרת עליו כ"ז,
אך עכ"פ מזה חסידות שלא להרבה ושלא להסתכל כלל גם
באשתו, כידוע מלשון חז"ל צזוכתי עוצה, ואם איסור כח"ל רק
על זולת אשתו, מיושב יותר מה שמנעו חז"ל הסתכלות צנשים
וצגדיהן ולא באשתו וצגדיה, [גם מה] שאמרו שצלא אשתו צלא
חומה דהללה מהרבורים, אך גם [אם] ברכור אסור גם באשתו
צנדחה, מ"מ י"ל שע"י שמחה צחלקו שהיה פח צסלו אין התאזה
שולעת, ול"כ וע"י צאות א' צדצרי האגרות משה דהאיסור

(*) וע"י בס"ק ואות הנ"ל בהערה מדברי החזון איש דורע של האשה
הוא הדם שלה, ומשמע מדבריו דע"ז נחלקו הראשונים המובאים שם אם
האשה מזהרת שלא להשתות.

(**) וע"י עוד בספר החינוך מצוה קפ"ח שכתב שגם לנשים אסור
להרהר אחר אנשים וזולת בעליהן.

(***) ע"י בשבות יעקב ח"א אור"ח סי' ה' מה שכתב לישב דלא תקשי
מרש"י סנהדרין דמ"ה ע"א ד"ה הופכו דמשמע שם לכאורה דפרקין היינו
מונח על הפנים.

**** הר"ד שפרבר (בעהמ"ח אפרקסתא דעניא) במכתבו שבסוף סהרת
יום ט"ב בסוף ח"ה כתב דקצת חתמה מ"ש הרמב"ם באגרותיו אל מהר"י תיבון
בשורת פאר הדור דאחר הצהרים ינוח קצת על מטתו פרקדן, והרי בפ"ב מהק"ש
הל' ב' פסק לחומרא [דבין על גבו וביז על פניו אסור], וי"ל או דהוי
מוטה קצת על צדו [ומותר וכדאיתא בסעיף זה], או דהוי בכלל חוליה,
או דוקא בגני [דישן] איכא חשש חימום [ובתשובה לא כתב לו רק ד"לוח

על מטתו]

ביאור הגר"א

[וא] אסור כו' במבושיו.
ר"ל בבצים ובגמרא שם
אמר ואב"א כו' נשוי הוה
כו' ואב"א כו' ואב"א
כו' והנה הרי"ף ורא"ש
הביאו כל הג' אוקימתות

כ שם ונ"מ דף ז"ל ע"ה
ל דרייתא דר' טרפון נדה
דף י"ג ע"ב
מ מיתלה דרב נתון שם
ע"ה

ומותר למרביעי בהמה להכניס כמכחול בשפופרת מפני שהם עסוקים
במלאכתם לא יבואו לידי הרהור: ד [נא] אסור לאדם שאינו מנשוי
לשלוח ידו במבושיו כדי שלא יבא לידי הרהור ואפילו מתחת טבורו לא
יכניס ידו שמא יבא לידי הרהור

ואם

דס"ל דל"פ מר אמר חדא כו' ובמ"ש בא"ח סימן ג' ס"ד וס"ו אבל הרמב"ם ס"ל דאוקימתות אחרונות ס"ל דאף בנשוי לא התיר אלא בכה"ג דר"י וודאי
נשוי הוה ואעפ"כ אמר כי הא אורי ליה כו' ופסק כר"ג ובנשוי מותר בכל ענין ובאינו נשוי אסור בכ"ע וזה שלא הזכיר היתר דבצים מעטרה למטה והעתיק
לשון גמרא כדרכו וכתב ואם השתין מים כו' ואין רצונו דבצים מותר דא"כ ה"י מחלק בפירוש וגם חילוק דמעטרה למטה אלא לפי שלא הזכיר בפירוש לא לאיסור
ולא להיתר השמיט כדרכו ואמר במבושיו ר"ל כל סביבות הערוה ולישנא דקרא נקט וליד כמש"י דאפילו מתחת טבורו אסור וכמ"ש בנדה שם ב' ודוחקא
בשאינו נשוי דאל"כ מאי רבותא דר' יוסי בשבת קי"ח ב' :

אוצר

ס"ק י אות ב—ס"ק יג אות ב

הפוסקים

לכתום ולמטה מאצטנו לאו דוקא, אלא ר"ל שלא היה מניח ידו
על אמתו, דהו"ל ס"ל למטה מאצטנו ממש, היינו רצותא דרבי,
וכן שם ע"כ אה"ל דקאמר בגמ' והלא כרסו נצקעת נחצי החוספות
אם לא יסיר הקוץ תצקע מילתו, משמע ס"ל דכריסו ר"ל
מילתו, אצל צאה"ע [כאן] פסק כהרמב"ם.

ב. האם זה אסור מדינא או רק מצד מדת חסידות. צ"ל
סק"צ הביא מש"כ הוא עלמא צויר"ד סי' קפ"ב דה"ל
לא היה אלא חוספת קדושה, אצל לא עיקר דדינא, דאל"כ מה
התפאר רצונו הק' עלמו [בגמ' שבת דק"יח] שלא הכניס ידו
למטה מאצטנו*, וצ"ע נקרא רצונו הקדוש. וצויר"ד שם סק"ג
הוכיח עוד דמהכ"ה דר' טרפון [הג"ל] ג"כ לאו ראייה, דע"כ
הכ"ה למטה מעצורו לאו ממש קאמר, דא"כ תקשי לך דמאי
רצותא דרצונו הקדוש, ודוחק לומר שה"י נזכר למטה מאצטנו
שהוא עפי מלמטה מעצורו, דזה אינו סביר כלל, אלא פשוט לי
דהכ"ה דנקט [ר' טרפון מתחת עצורו] לישנא מעליא, וכן משמע
שם בחוספות דצמקום שאמרו שם כרסו נצקעת, כתבו הם מילתו
נצקעת**, וכן אין נזכרים מזה רוב העולם, רק שרצונו הקדוש
היה קדוש ביותר ונזכר גם צ"ה, וזה שכתב הרמב"ם אסור
לשלוח יד צמבושיו כו' ואפילו מתחת טבורו לא יכניס ידו, הרי
חלק אותם לצי צנות, תחילה כתב אסור, וכתחת טבורו כתב
לא יכניס ולא כתב אסור, אלא דנזכר אין איסור רק מזה חוספת
קדושה והזכירה יתירה שמא יאחז ג"כ בצ"ה, ועל כן כתב תחילה
שלא יצא לידי הרהור, ואח"כ כתב שמא יצא לידי הרהור.
ועיין במהרש"א נדה שם שכתב על דברי ר' טרפון, דלמטה
מעצורו לאו דוקא, אלא צמילתו, כנראה מדברי החוס',
ורצון [דאמרו לר' טרפון והלא כריסו נצקעת] פלוגי עליה,
ומתניתין דאמרו כל היד התרצה לצדוק צאנשים [שצדוק עלמו
חדיר צאמתו. רש"י שם] תקלץ, ע"כ כר' טרפון אח"כ, אצל אין
לפרש דמתניתין אפילו ברצון, אלא דר' טרפון הוכיח לאסור גם
למטה מעצורו וצ"ה פלוגי עליה, אצל צאמה גופא מודו רצון
דחקלץ, דא"כ תקשי לנפשיה, ישב לו קוץ צמילתו לא יעללץ,
והלא מילתו נצקעת.

וכן

התוספות ביזמא דף ל' י"א בדי"ה מצוה, שכתבו, וה"נ אשכחן בפ' כל
היד כו', דקאמר ר' טרפון תקצץ ידו על טבורו, פ"י על שנגע במילתו.
ויש להעיר דלפי מה שהוכיח במג"א שבאות הקודם דהתוס' מפרשי גם
מ"ש על רבנו הקדוש שלא הניח ידו למעלה מאבנטו דהכוונה על מילתו.
א"כ אין רא"י מהתוספות על הרמב"ם דהא הרמב"ם ע"כ אינו מפרש כן,
דאל"כ מנ"ל בכלל מנהג חסידות על למטה מטבורו, ובמג"א שם במקף
כבר כתב דמשמע מה"ט"ו שלא ראה דברי תוס' אלו. עוד יש לעיין דהא
לפי דברי ה"ט"ו צ"ל דמקור הרמב"ם הוא מרבי, וא"כ אפילו נשוי נמי,
ואין לומר דבזה ס"ל להרמב"ם דרבי החמיר על עצמו, א"כ אודה לה.
ההוכחה הראשונה של ה"ט"ו דמאי רבותא דרבנו הקדוש, וצ"ע.

ב. ובבעלי חיים קטנים כזבובים וכיוצא בו, שאין נראה
תשמיש לעין להדיא, כתב צמסר הזכרונות שם
לחפשי לזיכא כל כך הרהור ורשאי להסתכל, ונראה הכל לפי
מה שזכר יודע צנפשו אם יצא להרהור.

יא. ומותר למרביעי בהמה כו'. בדרכי משה אות ד' הביא
מהר"ן פרק השוכר את הפועלים [הוא צמקו"י
צ"מ לדף ל"א ח'] דהיינו היכא דליכי למיחש לפריעותא דעבדי,
אצל אם אינם בני תורה או דאיכא למיחש לפריעותא דעבדי
אסור, ודוקא הכנסה לדיר הוא דשרי כו'.

יב. מפני שעסוקים במלאכתם. כתב צמ' הזכרונות (להר"ל
הטב) מ"ע ח' פ"ב דכן אותן כלומדים חכמת
העצמיות ולריכוס לידע תשמישן של כל צריה כינא, נראה נמי
דשפיר דמי להסתכל, דעסוקים בחכמתם.

ובאפי זוטרי סק"ח כתב, דהכי נמי צאדם שחולב צעזרת השמן
שיש הכרח לפעמים שאומן ויזיל את השמן ע"י כלי המתוקן
לכן, דכל כו' האי מילתא ודאי אמרינן אידי דטריד לא אחי
להרהורי, דאל"כ היכי שרינן למול את הגרים ואת העבדים דילמא
אחי להרהורי, אלא ודאי דקו"ל צודאי בגמור דכל היכא דהאומן
עוסק צאומנתו אין לו לצ להרהר צרהרורים רעים.

טעיף ד. יג. ואפילו מתחת טבורו לא יכניס ידו. א. מקור
דין זה. סעיף זה הוא מלשון הרמב"ם פכ"ה
מאיסור הכ"ג, והצ"ח גם העור כאן. וע"י צצאה"ג אות
ל' דהמקור הוא מצרייתא דר' טרפון צנדה ד"ג ע"כ. דקאמר
ר' טרפון שם כל המכניס ידו למטה מעצורו תקלץ, אמרו לו
לר' טרפון ישב לו קוץ צכרסו לא יעללץ, אמר לכן לא, והלא כרסו
נצקעת, אמר לכן מוטב תצקע כרסו ואל ירד לבשר שחת. וע"י
גם צצצת קי"ח צ' דרבי לא הכניס ידו מתחת לחגורו.

ובמגן אברהם סי' ג' סק"ד הוכיח דלהחוספות ליתא לדון זה,
דהכ"ה דקאמר בגמרא נדה י"ג ח' דנשוי מותר לאחוז
צאמה ולהשתין, כתבו החוספות דהא דקאמר צצצת קי"ח צ'
דקרי ל"י לרבי רצונו הקדוש שלא הכניס ידו למטה מאצטנו, היינו
רצותא שהיה נשוי והיה מתחמיר על עלמו עכ"ל, משמע דס"ל

(*) בבבלי יוסף סק"ב כתב דאגב שיטת"י כתב ה"ט"ו לשון זה,
התפאר רבינו הק', דבפרק כל כתבי [שבת שם] מבואר דאיהו לא אמר
אלא שלא נסתכל במילתו, ופריך הש"ס שם דגם ר' יוסי נהג כן, ומשני
דרבינו הק' מילתא יתירתא הוה ב"י שלא הכניס ידו כו', הא למדת דרבי
לרוב ענותותו לא התפאר בזה.

(**) ע"י להלן בדברי המהרש"א והמור וקציעה שהביאו ג"כ לשון זה
מהתוספות. וכתב בחכמת בצלאל נדה י"ג דצ"ל דבלשון התוספות שם בדי"ה
אלמא כו', היה לפניהם כך, דבמקום שנזכר בלשון התוספות שלפנינו
כרסו, היה בלשון התוספות שלפניהם מילתו כו', וכן מצאתי מקורש בלשון

אוצר

ס"ק יב אות ב-ד

הפוסקים

וכן במור וקציעה סי' ג' כתב דלמטה מאצנטו, פירושו על אמתו, דגם התוספות כך פירשו, ואני אבין סעד לפירושם לאשכחן דקרי תלמודא לבית הערוה הכי [גדל י"ב צ'] לענין שתי שערות אחת צננה ואחת צנרסה, כפי שיטת גדולי המפרשים.

אולם בברכי יוסף סק"ב השיג על הט"ז, וכתב דמשמע דס"ל להרמב"ם והשו"ע דהא דלא יכניס ידו וכו', הוי לפום דינא, או קרוב לזה, ורבותא דרבי היינו דאף שהי נשוי לא הכניס ידו לשום ענין כלל, וזו המדה היא מעלה יתירה מאד. וזחלק א"ח סי' ג' הוסיף עוד, דהי נימא כמ"ש הט"ז, איך הרמב"ם כתב סחמא אפילו מתחת עיבורו לא יכניס ידו, דמשמע קצת דהוי מדינא, ואי ס"ל להרמב"ם דהא נשתבח רבינו הקדוש והיינו רבותי היכי כתבי סחמא כו', והרי אה"כ כתב הרמב"ם שם, חסידים הראשונים התפאר אחד מהם שמשולם לא נסתכל במילה שלו, וזו היתה מעלת ר' יוסי שאמרו בגמרא שבת שם שהיו למטה ממעלת רבינו הקדוש, ואם מעלת ר' יוסי כתבה הרמב"ם בדרך הפלגה לחסידים הראשונים, איך מעלת רבינו הקדוש היתה למעלה מזו כתבו לדינא, או שיתנובב זה כל אדם מה שלא נמלא בחסידים הראשונים, ומה שדקדק הט"ז שהרמב"ם כתב בחטילה ואסור לאדם כו', ושם כתב ואפילו מתחת עיבורו כו', לומר דהא דמתחת עיבורו הוא תוספת קדושה, אינו מספיק, דה"ל להרמב"ם לפרש שזו קדושה יתירה וככל אשר דברנו, דהשתא אין ניכר בדבריו כל כך וכאשר נראה דלאסור דנקט דרישא קאז, ומה שדקדק עוד דברייה כתב כזו שלא יבא, ואה"כ כתב שמה יבא, הנה הטור הביא לשון הרמב"ם וכתב בסוף גמ', כזו שלא יבא, לכן נראה דגם הרמב"ם סבר דרבותי דרבי היינו שלא הכניס ידו אפילו שהי נשוי לשום דבר כלל ועיקר, וזה קדושה יתירה מאד, ודבר זה לא הזכירו הרמב"ם, שהוא רחוק מאד. [וכן נראה דעת הב"ח צ"ח"ד סי' קפ"ב דין אס מותר לחך צבית הערוה כזו להשיר השער, ע"ש. והט"ז הבי"ל שכתב דאין אסור אלא מנז מדת חסידות, כתב זה טענה על דברי הב"ח ע"ש].

ובבני ציון (להר"ב לבעמון) חא"ח סי' ג' סק"ב הוכיח כן מדברי הגמרא שם דפריך אמר דקאמר ר' יוסי מימי לא נסתכלתי במילה שלי והאמרנו לו לרבי מאי טעמא קראו לך רבינו הקדוש, ח"ל מימי לא נסתכלתי במילה שלי, ומשני דרבי מילתא אחריחא הוי ציה שלא הכניס ידו תחת אצנטו, ואם איתא דר"ל על אמתו, א"כ אדרבה הרי דר' יוסי עדיפה טפי, שאפילו לא נסתכל במילה שהוא יתר רבותא מרבי שלא הכניס ידו עליה, דיותר מציא לרבי הריבוי כשמשים ידו על המילה, אלא ודאי דלמטה מאצנטו ממש, וזהו הרבותא, וכ"ע מרש"י שכתב תחת אצנטו "מן האצנטו ולמטה", משמע בכל המקום שמהאצנטו ולמטה ולא רק על המילה.

וכן מנזאר צביאור הגר"א סק"א שכתב על דברי השו"ע דאסור לשלוח ידו במצויות, דר"ל כל סביבות הערוה, ולישנא דקרא נקט ולא דוקא, כמ"ש [אח"כ] דאפילו מתחת עיבורו אסור. ובבאהרת ישראל (צבאר יחזק) סי' ר"מ אות כ"ז כתב ג"כ דנראה דהא דלא יניח ידו למטה מאצנטו, הוא מדינא, ומה שהתפאר רבינו הקדוש מיירי על מצויותיו או ע"י מעלות ענה [דמותר מדינא, ע"י להלן אות ד].

ובהגהות סוהרש"ם על ארמות חיים סי' ג' סעיף י"ד צ"ח על דברי המג"א [הבי"ל] שכתב דלמטה מאצנטו לאו דוקא אלא ר"ל על אמתו, לענין צירושלמי צ"ה פ"ה ה"ב צ' ובשירי קרבן ומנזאר להיפך. [והיינו דעל מה דקאמר צירושלמי שם מאי להכות לחולה על הכרס בשבת [לרפואה], ח"ל בחול מי חתיר לך, כתב בשירי קרבן ח"ל, משמע דכל אדם אסור להכות

ידו למטה מאצנטו, ורבינו הקדוש אע"פ שהיה נשוי הוה מחמיר על עצמו, והא דגרסינן בצבלי צפ"ב דנדה יד לאמה חקץ על שהניח ידו למטה מעיבורו, אמה דרישא לאו דוקא, אלא לפי שצריך ליסורא משום אמה, כינה הכל בשם זה].

ויותר מזה כתב בתוספות ירושלם סי' זה דמהירושלמי צ"ה [הבי"ל] משמע דאפילו צנשוי אסור, דאם איתא דצנשוי מותר, הא מ"מ צריך למיבטו [אי מותר להכות על הכרס בשבת משום רפואה] לענין נשוי, וע"י בתוספות צ"ה [הבי"ל] דצנשוי מותר.

ובבבבב שור נדה שם כצ"ח דעות הראשונים צביתאר דמחזיק מעטרה ולמטה בשעה שמשחין, דהרמב"ם השמיטי והר"ף והרא"ש הביאורו, העלה בתוך דבריו דגם דין זה דלא יושיע ידו מעיבורו ולמטה אם הוא מדינא או מידת חסידות שנוי במחלוקת צין הרמב"ם לצין הר"ף והרא"ש, והביא מהירושלמי דנדה פ"ב ע"מ"ש ר' ערפון יד לאמה חקץ, חזרין אמרי הא דקאמר על עיבורו הוה לקללו קללה הנוגעת בגופו, פ"י צ"ח שחקץ על עיבורו דוקא ח"כ יצק כריסו וימות, ור' יוסי אמר לא צ"ה אלא לפי שאסור למשמש מן העיבור ולמטה, וכתב דדעת הרמב"ם מותר דלא אשכחן חולק צביתאר ח"כ, וכ"ש דסתם גמ' שלנו שקלו וטרו חלוצי ש"מ הלכתא כותי, וכפירוש ר' יוסי, משום דסתם גמרא צביתאר גמי הכי מפרש ל"י כל המכניס כו', וס"ל להרמב"ם צ"ח דאמרין מהעבור ולמטה ממש אף שהוא רחוק הרבה מן האמה, דאפשר שיצא לרבי הריבוי צ"ש צ"ה ע"מא מהעברה ולמטה דיש לחוש יותר, אמנם הר"ף והרא"ש שהביאו הביא דעמרה ולמטה והביא דסיוע צ"ה, ח"ל דס"ל דלא אמרי ר' ערפון לאסור הושתה למטה כי אם ממדת חסידות כו'. וע"י צלשון הב"ח המוצא להלן סקט"ז אות ד.

ג. אם גם במקום צער אסור. בחזון איש (הנדפס שנת תשי"ז) חא"ח סי' א' אחר שציאר מחלוקתם של ר' ערפון ורבינו צב"ה דישב לו קוץ צברסו דמוטב דחזקע כרסו, דלא מיירי במקום סכנה אלא במקום צער, וטעמא דרבינו דפליגי על ר' ערפון נראה דבמקום צורך שרי, כיון דאינו אלא חשש [שיצא לרבי השח"ח], ולא פליגי אלא צב"ה דקסחם ר"ע ותני יד לאמה חקץ [בכל ענין], כתב דאפשר דהלכה כחכמים להחיר במקום צער, וכש"כ לנשוי, דמותר גם משום נלוות, אצל צחום יומא ל' א' [ד"ה מזה לשפסף] פירשו דחכמים פליגי עלי דר"ע אף צלא ישב לו קוץ, ולפ"ז הלכה כר"ע, וצ"ע.*

ובאגרות משה סי' י"ז דקמ"ב א' כתב דאף שלא במקום סכנה רק דסובל יסורים, משמע שאין הלכה כר' ערפון, שלא הביאורו הרמב"ם והשו"ע, ומותר להניח הקוץ אף שלא במקום סכנה, ואף בגרם לזה [שהוא עצמו גרם שיתחבב הקוץ].

ד. ואם מותר על ידי בגד. צב"ח יור"ד סי' קפ"ב כתב על דברי הטור שם שער של בית השחי ושל בית הערוה אסור לחככו בידו כדי להסירו אבל מותר לחככו בצבדו, דמשמע מדבריו דאף צבית הערוה מותר לחוך בצבדו, וכ"כ השו"ע, אבל מפרש"י [צמיר י"ע א'] משמע דוקא בית השחי, אבל בית הערוה לא קמיבעי ל' דפשיטא דאסור אפילו ע"י בגדו משום החביר, וכדאמר ר' ערפון כל המכניס ידו למטה מעיבורו חקץ, וצ"ע.

ובש"ך

(*) ע"י בתוספות שם, דרבנן חזרו בה [מהא דשרו אף בלא צ"ח]. דבמחנותיו דהתם אמרו באנשים חקץ, ומסתמא אחיא גמי כרבנן, וע"י להלן סקט"ז אות ד' מהבני צ"ח ובהצרה שם שמחתח לקי.

וואם השתין מים לא יאחזו באמה וישתין וואם היה נשוי (ה) מותר

ובין

באר הגולה
ב דרייתא דר' אלעזר
סע ס

באר היטב

(ד) מותר. משמע אפילו אין אשתו עמו מותר. ג"ש. ועיי' ומ"ח נא"ח סי' ג' לא כ"כ ע"ש.

הפוסקים

סי' יג אות ד — סי' טו אות א

אוצר

אבן יורי' שם סק"י כתב ע"ד הכ"ח למפרש"י בזמן אין ראה לאסור, ומעב"ה [מימרה דר"ט] בנדה אין ראה, לאדרכה כל אמרין הכס דמטלית עבה מותר, דלוי' מחממת * ונחזון איש (הנדפס שנת תשי"ז) חלו"ח סי' א' לאחר שהעלה דר"ט לא מיירי במקום סכנה רק במקום נער [ובדלעיל בלוח שלפני זה], מסיק ומיכו במטלית עבה לכ"ע מותר.

ועיי' בדברי הערכה ישראל [הג"ל בלוח ד'] שכתב לתוך כל דרבי לא הניח ידו למטה מאבגו לפי שיעמו ולהניח היד למטה מטבחו אסור מדינא, דמדינא מותר על מלבושיו ורבינו הקדוש החמיר אף על מלבושיו או במטלית עבה. וכ"כ שם בשער הערכה אות ע"ז דעל צפרו למטה מטבחו אסור מדינא, ומ"ש ברבינו הקדוש מיירי על מלבושיו למטה מאבגו, דמותר מדינא וכו' וזהו **.

ובפרי מגדים חו"מ סי' ר"מ חל' אברהם סק"י כתב דאף רבינו הקדוש דלא הניח ידו למטה מאבגו, לאו כשהוא לבוש, אלא על צפרו או על כחונת דק, חל' על צדיים לא מסתבר שהיו ידיו אסורות ולא הניחם למטה כלל. ועיי' בצפר מקדש סעיף זה.

ויותר מה כתב בספר הזכרונות (להר"ל הכהן) מ"ע א' פ"ב דנראה דאף הנוכחים מדה חסידות וקדושה כרצו הקדוש, מ"ע ע"י מטלית אף רכב אפשר שפיר דמי.

יד. לא יאחזו באמה וישתין. אפילו אם אין לו עפר חיחות ומקום מדרון ואי אפשר לו להשתין בשיצה ויכול לבוא ע"י' ללעז על צניו ע"י הגיונות כשלא יאחזו באמה, [דנראה ככרות שפכה ומזליא לעז על צניו שהם ממזרים], אפ"ה אסור. (משנה ברורה צביאור הלכה סי' ג' סעיף י"ד בשם הכ"י).

טו. ואם היה נשוי מותר. א. דעות הפוסקים בזה. דין זה הוא מוכרחים בפ"ח מאיס"צ הכ"י, ומקורו מגמ' נדה ד"ג א' דמשני בחד תירוצא אהא דאמר לו שמואל לרב יאודה אחוז באמה והשתן, דנשוי הו', וכמוכח בסמוך צ"י, ועיי' בדבריו דגם ברי"ף וברא"ש הביאו כך תירוצא, ושכן נראה מהסמ"ק סי' ר"ב.

ובאו"ח סי' ג' סעיף י"ד הוסיף בשו"ע דממדת חסידות ליתר אפילו כנשוי, ודבריו שם הם עפ"י מה שפירש בן דעת הטור ורצו יונה, דבעור כאן הביא שכתב באו"ח סי' ג' דאף נשוי אסור אם לא מהעטרה ולמטה. וצ"י שם תמה על זה דכאן בגמ' נדה [הג"ל] משני אהא דאמר לו שמואל לרב יאודה אחוז באמה והשתן כמה תירוצי, כיון דבעית לא אחי להרכורי, ואצ"ל נשוי הו' דאמר רב נחמן אם היה נשוי מותר, ואצ"ל מסייע צדיקים למטה, ואצ"ל כי כל אורי ליה דאמר רבי

אם כן יש לו לאדם להתרחק ולקדש עצמו אף במותר לו כר. ונראה שהטור נמשך אחריו, אלא שקיור במקום שהיה לו להאריך ולפרש שמדת חסידות שנה כאן ולא מדה דין. [ובצדכי יוסף חו"מ סי' ג' הביא גם מפסקי חו"מ נדה י"ג צ' שכתבו וכו': אם היה נשוי מותר לאחוז באמה [ולהשתין], אך יש להחמיר.] ויש מהאחרונים שכתבו דגם מדינא אסור כנשוי, ופירשו בן דעת הטור ורצו יונה. צ"י חו"מ שם סק"י כתב על מה שפירש צ"י דבעור מדה חסידות קאמר, דלא משמע בן בעור כאן, וא"ל דבעור מפרש מ"ש בגמ' נשוי מותר, פירוש דוקא שהוא בלוחה שעה מזוי עם אשתו באופן שיש לו פה בסלו כר, [עיי' בלוח שח"ז], וכיון שכן יש לפסוק להחמיר, שאין מבוזר *** מי הוא הקדוש מזוי אלא אשתו כ"כ שיהיה בכלל הכיתה, דלפעמים שאדם בולך מאשה אחת זמן רב או מעט, וע"כ כלל הטור להחמיר בכל נשוי, כמו שהחמיר בשאר תירוצים שצנחא שם, כגון מחמת ציעחותא, מעטם שלא נחזר לנו שיפור ציעחותא, כמ"ש צ"י [כמוכח להלן אות ז'], וא"כ דינא דאמר הטור וספר הכיתה ולא ממדת חסידות.

גם במשכנות ועקב (להר"י מקארלין) חלו"ח סי' צ' כתב דהך שינויא דנשוי נראה דאין לסמוך עליו, דנדה [י"ג א'] מקשה אצרייתא דהאובל בחרומה וברגיש שזדעזעו אצריי אחוז באמה כו', מהא דר' אליעזר דכל האוחז באמה כו', ומאי קשיא דילמא כך ברייתא איירי כנשוי, ואין לומר דאף נשוי דוקא להשתין מותר חל' לשאר דבר לא, דהא ודאי עדיף אכילת תרומה בטהרה שלא תעמל צניו ויהא מ"ע דמדאורייתא, וכיון דשריין משום חששא דלעז צניו פשיטא דשרי משום שימור תרומה, חל' ודאי לא ס"ל לגמ' כך החירא דנשוי, ויפה השמיטו הטור ורצו יונה בספר הכיתה, ועוד דאידך שינויי [בנדה שם], משום ציעחותא או מסייע צדיקים כו', ע"כ כצ"ל דאף נשוי אסור, דאטו פליגי אי נשוי הו' [רב יאודה], ומסתמא רב יאודה לא הו' שרי בלח

גבר, ובזה מותר ע"י בגד, וגם משום שמדברים גם על שער בית השחי. ** עיי' בחידושי הרשב"א נדה י"ג ב' שכתב, וגדר גדול הוא שגור ר' שרשון בדבר בפני חומר הדין, [דמדינא] כל היכא דאיכא צערא הא בעית וליכא דהורא [עיי' להלן סק"י אות ז'], אלא כיון דאפשר ליטול הקצץ בבגדו קיצרו עליו את הדרך. *** כן הגיה לשון הט"ז ביד אפרים שם.

(*) עיי' בארצות החיים סי' ג' בהמאיר לארץ סק"א דהקשה על הש"ך ודא סתם בגד [דקאמרי הפוסקים] אין דינו כמטלית עבה, אך כנראה דגם הש"ך לא כיוון להחיר בסתם בגד, ולא אמר אלא כלפי הב"ח שהשאיר דברי חסור והשו"ע צ"ע, דכיון דאמרינן בגמ' דע"י מטלית עבה מותר, אי"כ משכח"ל גם כאן ע"י בגד עב, ואע"ג דבשו"ע כתוב בגד סתם, היינו משום דלא נתתי כאן לענין האיסור מחמת צניעות, רק משום לא ילבש

פוסקים

ס"ק טו אות א-ב

פוסקים

מעיקר הדין דבאין אשתו עמו אסור, ומחמת זה מסיק לדעת הטור להחמיר בכל הגשים, דאין מצוהר מי הוא בקרוי מלי אלא אשתו [ובמחלוקת בזה שלפני זה]. אלא ב"ש סק"ד כתב דמשמע אפילו אין אשתו עמו מותר.

ובמחלוקת המג"א וב"ש הבי"ל נחלקו גם האחרונים שחורבם. בקונטרס אחרון שבסוף שו"ת הרמ"א לסי' י"ח

כתב על דברי המ"א והב"י דהם תמוהים, חדא הרי מלין נכמה מקומות בהלמוד, דפרט במסכת כהנאות, שאם אשתו נדה מקרי פת בסלו, ועוד דבתוס' יומא י"ח ב' [ד"ה יחודין], כתבו דנשוי שרי לעפ"י שאין אשתו עמו, ואין פסקו נגד מה דפשיטא לכו להחוספות כ"י, ולי"ע. וכן פסקו עפ"י חוספות הבי"ל דנשוי מותר אפילו אין אשתו עמו, בישיבות יעקב דפירוש הארוך סק"א, ובחלק א"ח סי' ג' סק"ו, במעמדים סעיף ו', ובאריות החיים סעיף י"ד, ושם בהמחיר לארץ בוסוף עוד שכן משמע גם בנחוצות דכ"ז ודס"ג [דשם קרי פת בסלו אף דלא יצא עליו עד אחר ששה חדשים]. ובאין הראש (להר"א קללקין) סי' ע"י הבי"א מהמ"א סוף סי' כ"ב דלא בהמ"א, [וכאן דין דמי שאין לו אשה לא ילמד תינוקות, דכתב דאף שאשתו במקום אחר מקרי פת בסלו, ומיחו צ"י שחב"ה האשה צעיר].

ובבגדי ש"ש א"ח סי' ג' כתב דמדברי תוס' יומא הבי"ל משמע דאפילו הוא חלמנ*, כל שיהי נשוי מותר, שלא בהמ"א שהפריז על המדה דאפילו אשתו נדה אסור, ועוד דלדבריו [של המג"א דנגדה אסור] מה משני [בגדה י"ג א'] על מה דשמואל הורה לרבי יחודה לאחוז באמה ולהשתין [דנשוי כ"י, ומי אמר שלא כיחב"ה אשתו נדה צעת הכ"א].

ואולם בצרכי יוסף א"ח שם סק"א כתב דמהאחרונים נעלם מ"ש האגודה [בגדה] פרק כל ה"ד, ח"ל, ונשוי מותר לאחוז באמה ולהשתין כיחב"ה אשתו עמו, עכ"ל, וסיים דכן עיקר דמדינה אסור אם אין אשתו עמו. וכן מסיק בספרו מחזיק ברכה א"ח שם אות י"ב. וכתב צאפי זוערי על דברי בצרכ"י דהוא הדין גמי אם אשתו נדה אסור.

וכן בשו"ע הרב סי' הבי"ל סעיף כ"א וכ"ב כתב, וזכר מאד שלא יאחוז באמה וישתין כ"י, וכל זה נשאוני שמואל אפילו שאין אשתו עמו או שהיא נדה, וממדת חסידות להזכר אפילו אשתו עמו. גם בחיי אדם כלל ג' סעיף ג' כתב דכשהוא משתין לא יגע בגיד צידו כ"י ואפילו מי שי"ש לו אשה אם היא נדה או שהיא צדק. ובספרו חכמת אדם כלל קכ"ז סעיף ה' כתב דזה דאם הוא נשוי ואשתו עמו ויחב"ה עכורה מותר. ז"ל בקולור שו"ע סי' קנ"א כתב דזה דאם הוא נשוי ואשתו עמו צעיר ויחב"ה עכורה מלך הדין מותר, אך מדת חסידות להחמיר. גם בחורת חיים סי' הבי"ל סק"ג אחר שהביא דעות הפוסקים בזה, מסיק דאין להקל. וכ"פ בספר הזכרונות (להר"א הב"ן) מ"ע א' פ"ב דנשוי שאין אשתו עמו או שהיא נדה אסור**.

ובשמן

גדול, דהרי עיקרה ביומא דמיירי בכה"ג, דהוא נשוי, והרי אפשר לו לאחוז באמה, ומכאן סייעתא לדברי המג"א שכתב מסברא דבאין אשתו עמו או כשהיא נדה אסור, וא"כ ביום הכפורים [דאסור בתשמיש] הוי כמו אשתו נדה, ובשאר ימות השנה [הקידוש ידים ורגלים אחר שהסיד רגליו] באמת הוא רק בכהן הדיוס פנוי. אמנם בהגהותיו לא"ח סי' ג' סעיף י"ד לאחר שהביא ג"כ הראיה מכאן למג"א, כתב דאולי י"ל דחז"ל עשו דרך לא פלוג, וכל המטיל מים צריך קידוש ידים ורגלים, משום דכמה פעמים דצריך לשפשוף, היינו בשאר ימות השנה דכשר בהן פנוי לעבודה, דהרי בלא"ה צ"ל כן, דהא מתניתין נקט, זה הכלל היה במקדש וכו', משמע ודאי דהוא ג"כ לשאר ימות השנה, והא משכחת באשתו עמו ואינה נדה דבדאי רשאי לאחוז באמה ולהשתין, אלא ודאי משום לא פלוג

צ"ל אשה, וגם לישנא דר"א כל האוחז, משמע אף הנשוי. וכן פירשו דעת הטור דהוא קאמר דאסור ולא רק מלך חסידות, דמור וקאיעה סי' ג', ישיבות יעקב דפיה"ק אות א', אריות החיים סי' ג', ארץ יהודה סק"ו ובקונטרס מלות הרא"ה שבסוף ספר אורח נאמן. וע"ע צע"י ארזים סק"ג שיישז מה שהקשה ב"ש על הטור.

ואולם הרב האחרונים פסקו בפשיטות כהשו"ע דמדינה מותר בנשוי ורק ממדת חסידות יש להחמיר, והם: הלב"ש, כל"ן ובא"ח סי' ג' סעיף י"ד, שו"ע הרב סי' ג' סעיף כ"ב, חכמת אדם כלל קכ"ז סעיף ה', קאז"ע סי' קנ"א וערוך השולחן א"ח סי' ג' סעיף י'. [וכן נראה דעת האחרונים המובאים להלן בזה שחז"ל ובס"ק ע"י אות א' דלא דנו אלא בזה ארופים מותר כשהוא נשוי].

ובגדה שלום א"ח סי' ג' אות י"ד כתב דיש להעיר על ה"ע"ז דקא ממדת דין נשוי להביא דביעמותא, דלא דמי כלל, דשאני ביעמותא משום דלא בקיאינן בזה ביעמותא לא אחי לר"י הכה"ר, אלא בנשוי, אפילו לפי הוכחתו שהוכיח דבעין שרי ע"ס אשתו, מנין לנו עוד להחמיר גם בזה, ובשלמא צאנו שרי ע"ס אשתו לא מפליגין בין זמן מועט למרובה, משום דלא ידעינן שיעורא, אלא בשרי נראה פשוט דמותר, ודע נ"ך שכן הוא דלא דמי לביעמותא, שהרי מלינו שהר"ש השנייט הביא דביעמותא וכתב להביא דנשוי מותר, ואם איתא לדברי ה"ע"ז מאי שגא דלא החמיר דומיא דביעמותא כ"י, לכן נראה דהאמת דעת הטור כמו שפירש ב"ש דמדת חסידות קאמר, וכ"כ האחרונים דשרי מדינה ואין לפקפק.

ובכתב בספר הזכרונות (להר"א הב"ן) מ"ע א' פ"ב דלא הותר לנשוי לאחוז באמה ולהשתין, אלא כשיחב"ה שמה יפלו נילוצות על רגליו ויחב"ה נראה ככרות שפכה, (אי גמי עומד צדית הכנסת ומשתין לחזן וירא שמה יפלו נילוצות צדי"כ), אלא אם אינו חושש לנילוצות נראה פשוט דאף הנשוי אסור לאחוז באמה ולהשתין אם לא צעורה. אולם צע"י ניון (להר"א לבעון) א"ח סי' ג' אות כ"ה כתב לאידך גיסא דאף להמחמירין מלך מדת חסידות, היינו דוקא היכא שאפשר לו צע"י אחר [שלא יפלו נילוצות] כבישיבה או עפר תיחות ומקום גבוה, אלא צ"ל אפשר צע"י אחר, אף הם מודים שמותר לאחוז באמה מפני הנילוצות שלא יגרסו לעז על צניו, ואין להחמיר בזה אפילו ממדת חסידות, וז"ל משום כבוד צית הכנסת. וכן מצוהר באריות החיים סי' ג' בארץ יהודה סק"ו דבמקום חשש לעז אין להחמיר על עצמו במקום היתר.

ב. נשוי דמותר אי דוקא באשתו עמו והיא טהורה. במגן אברהם א"ח סי' ג' סק"ד כתב דאם אין אשתו עמו או שהיא נדה אסור. וע"י גם צע"י שם סק"ג שהעלה

(*) וע"י בבגדי ישע א"ח שם שאחרי שתמה איך אישתמיס מהמג"א דברי החוספות ביומא הנ"ל, כתב דגם מהב"ש נעלמו דברי תוספות אלו שהתירו אפילו באלמן. אולם בארצות החיים הנ"ל אחר שהעלה דאף באין אשתו עמו מותר, כתב דמ"מ מה שהקילו בתוספות בזה לומר דדוקא במי שלא נשא מעולם, אין להקל בזה, דזה דוקא לפי גירסתם בגמרא, כאן בבבא ב"ב בנשוי ובגמרא שלפנינו ליתא כ"י.

(**) בחידושי הר"ע"א ליקוטים על מסכת יומא דף ל' הביא ראיה לדברי המג"א ממה שאמרו במשנה שם דכל המסיך רגליו במקדש טעון קדוש ידים ורגלים, ובתוספות שם לחד תירוץ הטעם הוא משום דאסור לאחוז באמה וביציבות ניתין על רגליו, וכתב דלכאורה יש לעיין הא מסיקין בגדה דנשוי מותר, ובמתניתין משמע דכל המסיך וכו' דהיינו אף בכהן

אוצר

ס"ק טו אות ב—ג

הפוסקים

ובשמן המאור סי' ר"מ סעיף ט"ו העלה ג"כ דדוקא באשתו
עמו מותר, וכחז דאף בהתוספות יומא ל"א לא סביר
הכי [וכנ"ל], מ"מ אף לא קי"ל בהתוספות דהא, דאף לענין
חתן שפירסה אשתו נדה ולא בעל שמתלקס [בהתוספות שם לענין
יחוד] דין בחור לאילמן, לא קי"ל בהתוספות, ולא ראיתי שם
פוסק שהביא דבריהם להלכה, גם הפסקי תוספות לא הוציאו,
וא"כ גם זאת נסתרה סברת התוס', דאין הפירוש אם ה"י נשוי
מותר מטעם דאין יצאו תוקפו כל כך, כמ"ש תוס', הלא כמ"ש
רש"י הלא הרי"ף פ"ד דשבת ח"ל, נשוי מותר דאינו מהכרח
דאיז דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו, וא"כ דברי המע"א
נכונים ולריך להיות דוקא אשתו עמו.

ובחכמת בצלאל למסכת נדה ד"ג הביא שם מורו ר' ל"ב
פישלס בהתוספות עמם לא התירו זאת באינו נשוי,
ומה שכתבו בהתוספות ציומא שם דבנשוי שרי אפי"ן שאין אשתו
עמו, זהו מוסב אדלעיל [בהתוספות שם] דהא דהו רבן מיהו
לכו [נשים שנשאו אף שלא ישו ז' נקיים] דזה שרי בנשוי אף
שאין אשתו עמו, וכעין דברי התוספות דהא הכי באלוהו הדיבור.

ובכבבא דשביט על מסכת נדה ד"ג א' הביא מהגר שנים
[על א"ח סי' ג' סעיף י"ד] שהקשה על המג"א
דלפי דבריו שמואל שהתיר לרב יחוד לאחוז באמה ולבשחין
מנין היה יודע שלא היה אשתו נדה, וכחז דנראה דעתו נוטה
לסברת הב"ש, אמנם שם פוסקים האחרונים פסקו כהמג"א,
ובמאמר מרדכי כתב שמואל כתוב בסמ"ק ג"כ כהמג"א, ולקשיטתו
מנין היה יודע שלא היה אשתו נדה, י"ל בפשיטת דיע שמואל
שהיה אשת רב יחודה מניקה וסתמא מניקה אף לה דמים
ולכן התיר.

ובבבבא שור נדה י"ג העלה דמדינה מותר, הלא דמפני חומר
באיסור יש להתמיר, וכחז דלכאורה היה נראה לדמותו
למ"ש בסי' כ"ב וצורה דעה סי' רמ"ב דרוק שאין לו אשה לא
ילמד תינוקות שלא יבא לידי עבירה, והתם קי"ל דאפילו יש לו
אשה רק אינה צעיר אסור, הלא באמת לא דמי, דהכא הטעם
משום פת בסלו, ובתשובות דס"ב ודס"ג אמרי' דאפילו נדה או
אינו צניעות מקרי פת בסלו, הלא גבי הכי' דלא ילמד תינוקות
אפי"ן דיש לו פת בסלו הסכים הב"מ, הוצא צ"ש שם סי' כ"ב
סק"כ, דצ"ע נמי שחכא אשתו משמרתו, ולכן נראה להתיר כאן,
רק דמפני חומר באיסור יש להתמיר.

וע"י דעת תורה א"ח סי' ג' סעיף י"ד הנמא צאור צרע
כלכות בעל קרי סי' קס"א מפורש דנשוי אפילו אשתו נדה
שרי, הלא אם הוא בדרך רחוקה מאשתו אסור.
וכשאושרו עמו צעיר ואינה מלויה לו באותה שעה. בשמן
המאור ה"ל כתב דהוא מתפקד אם אשתו צעיר
מכני, או לדרך דוקא שחכר מלויה לו באותה שעה כשמשחין.

ובבבבא שור נדה י"ג העלה דמדינה מותר, הלא דמפני חומר
באיסור יש להתמיר, וכחז דלכאורה היה נראה לדמותו
למ"ש בסי' כ"ב וצורה דעה סי' רמ"ב דרוק שאין לו אשה לא
ילמד תינוקות שלא יבא לידי עבירה, והתם קי"ל דאפילו יש לו
אשה רק אינה צעיר אסור, הלא באמת לא דמי, דהכא הטעם
משום פת בסלו, ובתשובות דס"ב ודס"ג אמרי' דאפילו נדה או
אינו צניעות מקרי פת בסלו, הלא גבי הכי' דלא ילמד תינוקות
אפי"ן דיש לו פת בסלו הסכים הב"מ, הוצא צ"ש שם סי' כ"ב
סק"כ, דצ"ע נמי שחכא אשתו משמרתו, ולכן נראה להתיר כאן,
רק דמפני חומר באיסור יש להתמיר.

וע"י דעת תורה א"ח סי' ג' סעיף י"ד הנמא צאור צרע
כלכות בעל קרי סי' קס"א מפורש דנשוי אפילו אשתו נדה
שרי, הלא אם הוא בדרך רחוקה מאשתו אסור.
וכשאושרו עמו צעיר ואינה מלויה לו באותה שעה. בשמן
המאור ה"ל כתב דהוא מתפקד אם אשתו צעיר
מכני, או לדרך דוקא שחכר מלויה לו באותה שעה כשמשחין.

י' בחכמת בצלאל עמ"ס נדה ד"ג ר' כתב, מעטרה ולמעלה אסור,
היינו לצד הגוף והפרט, וכ"כ התוספות שבת צ"ד ב' ב"ה והוא כו',
וכ"כ התוספות במנחות ד"א א' ב"ה מלמעלה למטה, אלא שראיתי במנחות
דל"ט א' דאמר רבא ש"מ קשר עליון [של ציצית] דאורייתא, וכתבו בתוספות
שם ב"ה קשר עליון, בקוטרם פירש שני פירושים, אחד אחר הגדיל,
ונקרא עליון, כמו בנה ד"ג למעלה מן העטרה כו' עכ"ל, וזה תמוה קצת,
דמשמע לכאורה מדבריהם שהבינו דמעטרה ולמעלה, היינו מהאמה לצד
חץ כלפי פי האמה (דומיא דקשר עליון שם, דא"כ ה"י נקרא קשר תחתון),
וזהו הפך סגיגין, דהא אמרינן הכא מעטרה ולמעלה אסור, והיינו בהכרח
לצד הגוף, דהא לצד פי האמה שרי, והיינו מה דאמרינן הכא מעטרה
ולמעלה מותר, ואי נימא דהתוספות גרסו הכא בהיסק, מעטרה ולמעלה אסור,

וגבי מלמד תינוקות כתב בח"מ סי' כ"ב סק"א דשרי כשמשחין
מזומנת לו צעיר אף שאינה שרויה עמו צניעות, מיהו אפשר דהכא
שאלו כיון דלוחז באמה חמיר טפי, וצ"ע.
ובמהרש"ל ישראל סעיף ד' נשאר ג"כ כזה צ"ע, ושם ציד
אל"י אות מ"א ל"ן לעיין בשו"ע הרב סי' ג' סעיף
כ"ב דסגי כשהוא צעיר [דכשהעלה לאסור כשאין אשתו עמו
וכנ"ל], כתב ה"ל אם אשתו טעורה עמו "צעיר" כו' אין יצאו
תוקפו. וע"י עוד לעיל דכן כתב בקצור שו"ע דאשתו עמו "צעיר"
מותר, ובדברי החי' אדם דכתב לאסור באופן "שהוא צדק",
וצדעת תורה בשם אור זרוע כתב "אם הוא בדרך רחוקה מאשתו
אסור".

ג. אי חותר לאחוז למטה מעטרה בשעה שמשחין אף
לפניו. בשו"ע אורח חיים סי' ג' סעיף י"ד כתב חתם
שלא יאחוז באמה וישחין אם לא מעטרה ולמעלה. והא' מדברי
העור שם שכתב שלא יאחוז באמה אם לא מעטרה ולמעלה ל"ל
הא"ר.

ובבית יוסף הביא מקור דין זה מהגרמא נדה ד"ג, דלמד
תירוצא, מה שהתיר שמואל לרב יחוד לאחוז באמה
ולבשחין הוא כי ה"ל דלמד ר' אבא אמר ר' יוחנן, גבול יש לו
מעטרה ולמעלה מותר מעטרה ולמעלה אסור.

והרמב"ם השמיט דין זה דמעטרה ולמעלה, וכחז צ"י דאפשר
דאיכו ס"ל לרב נחמן [דחורין שם נשוי כו'] ור'
אבא פליגי, ופסק ברב נחמן משום דתירא הוא. ובצינור הגר"א
בקי"א כתב הרי"ף [בשבת פרק שמונה שרשים] והר"ש [נדה
כ"א] הביאו כל ה"י האוקימתות, משום דס"ל דלא פליגי, הלא
הרמב"ם ס"ל דאוקימתות אחרונות ס"ל דאף בנשוי לא התירו
הלא בכה"ג כו', ופסק כר"ג דנשוי מותר בכל ענין, ובא"ח נשוי
אסור צ"ע כו'. גם בפרמ"ג א"ח שם באשל אברהם סק"י
כתב דהא דמעטרה ולמעלה השמיטו הרמב"ם וסובר דאסור
בעטרה. ובצ"י ל"ן (להרצל לעומן) סי' ג' סק"ט כתב דהצ"ח
לא הביא רק תירוצו של ר"י [דנשוי התיר], וכנראה שהרמב"ם
נמשך כזה אחריו, גם הראב"ן כתב התירון דצניעותא דר"י
[ע"י לכהן אות ז'] והשמיט שם אחר התירונים.

ובמשכנות יעקב (להר"י מקארלין) א"ח סי' ז' אחר שכתב
דאשמועי' דנשוי אין לסמוך [וכדלעיל אות א']
כתב עוד דגם שנייה דמעטרה ולמעלה ל"ע מהגרמא שם, דפריך
הא' דחנן היה אוכל בתרומה והרגיש שזדעזעו איבריו (שנעקב
זרע מגופו) לוחז באמתו וזולע את התרומה, מהא דר' אליעזר
אומר כל האוחז באמתו ומשחין כאלו מביא מצול לעולם, ומאי
קשיא, דילמא לוחז מעטרה ולמעלה, דהא אינו עומד עד שילא
לחז, והתוספות דחקו לתרץ ע"י, ואולי מכך קושיא השמיט
הרמב"ם דך שנייה דמעטרה ולמעלה, וגם מדאמר בצרייתא אם
צא לבדוק [אם ילא ממנו ש"י] צדק בלרור או צמטות עשה,
אף

ומעטרה ולמעלה שרי, א"כ יהיה דברי התוספות בחד מסכת סותרין זה את
זה, דמדברי התוספות שם ברי"א א' שזכרנו מבואר שהיתה גירסתם הכא
בגירסתו, וי"ל בדוחק ודו"ק. וע"י במאירי נדה שם שכתב, מעטרה ולמעלה
לצד הגוף מותר ולמעלה אסור, ויש גורסין בהיסק.

ובשירי ברכה א"ח סי' ג' כתב שיש מחלוקת בין רש"י ותוספות
לבין הערוך בזה [דבערוך ערך עטר כתב מעטרה ולמעלה מותר כו', פי'
למטה מן הכרית בצד הגוף מותר לאחוז], והעיקר כרש"י ותוספות
ודעמייהו דהפירוש ולמעלה, לצד הארץ, וכיוצא בזה אמרינן בפרק בתרא
דיבמות ובפרק אלו טרפות, מן הארכוב ולמעלה, מהר"ר קוריאנאלי
בהגותיו כ"י, וכן כתבו בפשיטות האחרונים דהיה מותר ולמעלה מעטרה
היינו לצד הארץ.

אוצר

ס"ק טו אות ג—ז

הפוסקים

שם סעיף ט"ו, במשנה ברורה שם סק"ב, כף החיים שם אות מ' וערכה ישראל אות ל"ד.

אולם בבבא אליהו כתב דמדברי מהר"י אבובצ' יט ללמוד להיפך, ובבבא דבריו הוא דמ"ש הטור דמעטרה ולמעט ללד הארץ מותר, לפי שלפעמים אינו כנגד הארץ, כלומר ואז ודאי אסור לאחוז בה כיון שהוא קשוי, ומה שהחזיר הטור אינו אלא כשהיא ללד הארץ, שאינו קשוי, וזה הנראה מבוחר מדבריו, ומה שהביא בב"י ראה מדברי החוספות ר"פ כל הדין ט', אין גילוי דעת משם דמייירי כשהוא בקישור, וממ"ש בגמ' והרגיש בעלמו שזדעזעו אבריו, אין ראה דאיכא למימר שזדעזעו אבריו כשאינו קשוי כו', אלא ודאי דע"כ לא שרי למטה מעטרה אלא כשהוא קשוי אבל בקשוי אין היתר כלל, ואדרבה הוא יותר קרוב להב"י.

ה. ולאחוז בדוחק למטה מעטרה. כתב בערכה ישראל סעיף ד' דודאי אסור, ובחוספות נדב י"ג א' ד"ה אחוז. וכן הביאו לדברי החוספות הללו לדינא בחכמה שלמה אור"ח סי' ג' סעיף י"ד, בספר הזכרונות (להר"ל הכהן) מ"ע א' פ"ב ובבני ציון (להרצ"ל לנעמן) אור"ח שם.

ז. היתר דמעטרה ולמטה אם הוא דוקא בשאין לו עפר תיחוח ובדומה. כתב בארצות החיים סי' ג' סעיף ט"ז דמה שהותר למי שאינו נשוי למטה מעטרה לא הותר רק כו' אם אין לו מקום גבוה ועפר תיחוח ואי אפשר לו בישיבה [ד"ש חשש לעז על בניו מחמת הנילוות שיפלו על רגליו] אבל בלא"ה אין היתר כו'. וכן הוא גם לשון המעטמים סעיף ו' דאם השתין מים וא"א לו להחזיר הסילון ולהפסיק בישיבה או לילך למקום מדרון ועפר תיחוח, מותר לו להושיט ידו למטה מעטרה כדי שלא יתחז נילוות על רגליו ונמלא מוילת לעז על בניו.

ובבני ציון (להרצ"ל לנעמן) אור"ח סי' ג' סק"ב כתב דמדברי החוס' [גד"ה י"ג א'] ד"ה באנשים, שכתבו ללדוק [אם ראה קרי לענין תרומה] אסור אף בעטרה ולמעט, ולא שרי אלא להשתין משום נילוות ומשום צית הכנסת, נראה פשוט שגם להשתין לא שרי רק כשאין לו עפר תיחוח ומקום גבוה, אבל מדברי המחזירי בשבת דק"ט משמע דשרי בכל ענין, ובדיקה שאני דלריך משמש גדול, ובחוס' הרא"ש [גד"ה שם] מתיר אף ללדוק מעטרה ולמעט שאינו מתחמם כו', א"כ נראה דכ"י להשתין מותר בכל ענין, ואף שצפסקו כתב דאיש אין לו ללדוק כלל כו', נראה כוונתו בזהו ענין שהוא מתחמם, [וביינו מעטרה ולמעט], ובדמסיים כדי שלא יבא לידי השח"ז.

ז. במקום ביערותא אי שרי לאחוז באמה ולהשתין. כתב בב"י אור"ח סי' ג' דאיכא למדוק למה השמיטו [הרמז"ס והטור] הריא שנינו דשנין [בגדה י"ג וכמוצא בדברי הב"י לעיל אות א'] דהיכא דאיכא ביערותא שרי, [ו"ל] העט"מ משום דלא בקיאים בהי ביערותא לא אחי לידו הרהור, שכל לפי גובה הגג, וגם ככל לפי מה שהוא אדם, דאיכא אוניש דכלל דהו מיציעת, ואיכא אוניש דלא מיציעת כלל, ועוד י"ל דכיון דשנין [בגדה שם] צגוני אחרוני, לא פסיקא לן מילתא דלהו טעמא דשריותא משום ביערותא, דדילמא לא הוי אלא משום חד מאיך טעמי, וגרמא שמפני כך לא הוציר הרא"ש צ"י כל הדין חילוק זה, ולכא למימר א"כ היכי פסקין כאיך שנינו, דדילמא לא הוה טעמא דשריותא משום הכך טעמי אלא משום ביערותא, דלא פסקין כהנך שנינו משום דשנין להו הכא, אלא משום דמימרי דאמיראלי נייבו דאמרי בעלמא הכי, כג"ל לדעתם, אבל סמ"ק צסי' ר"צ כתב דהיכא דאיכא ביערותא שרי.

ובבבא אברהם סי' ג' סק"ד כתב על טעם הב"י דלא בקיאים בהי ביערותא אחי להרהור, דל"ע, דצור"ד סי' קפ"ד סעיף

אף דשם עיקר בדיקה צ"ל האמה מעטרה ולמעט, וגם מאי מקשה [בגמרא שם] על כך דכל המרבה ללדוק באנשים תקלף, מאי איריא מרבה כו', לימא דאשמעינן מעטרה ולמעט דשרי, ואפ"ה אסור להרבות שלא יבא לידי חימום כו'.

ובעולת תמיד סי' ג' סק"ו כתב דמה דמשמע מהשו"ע דמעטרה ולמעט אפילו לרוק מותר, אינו ברור, מכל דאמרו חכמים לר"א וכלא נילוות ניתזין ממנו וגרמא ככרות שפכה, וכלא אפשר מעטרה ולמעט דמותר אפילו לרוק.

אולם הרבה מהפוסקים כתבו בפשיטות דעת השו"ע דמעטרה ולמעט מותר אף לפניו בשעה שמתחין. וכן, הלבוש באר"ח סי' ג' סעי' י"ד, שו"ע הרב סי' ג' סעיף כ"א, פרמ"ג בג"ל, ארצות החיים אור"ח שם, ערוך השולחן אור"ח שם סעיף ו' כף החיים אור"ח שם סקמ"א ומשנה ברורה אור"ח שם וע"ש בצינור הלבנה. גם בשב יעקב סי' ד' לאחר שזן צזה מסיק עדדין מלינו למימר כחותן הפוסקים דלמעט מעטרה אפילו לפניו מותר לאחוז. [וכן מלינו לעוד ראשונים שהעלו כן להלכה והם ברש"צ"ן נדב פרק כל הדין, ובאור זרוע הלכות בעל קרי סי' קכ"א. וכן מבוחר בסמ"ק סי' ר"צ].

ובמעטמים סעיף ו' העלה גם לדעת הרמז"ס הותר לפניו לאחוז למטה מעטרה בשעה שמתחין ולא כדס"ל להאחרונים, תדע שהרי כתב [כמו שהעתיק בשו"ע כאן] "ובין נשוי ובין שאינו נשוי לא יושיט ידו לאמה כלל אלא בשעה שהוא לריך לנקביו", משמע דלא מותר אף האינו נשוי להושיט ידו לאמה מעט, ודוקא "לא יאחוז בלמטה", אבל "שלא להושיט ידו לאמה כלל" לא נאסר בשעה שהוא לריך לנקביו.

וע"י בארצות החיים בג"ל דמה שהותר לפניו למטה מעטרה לא הותרו אלא להשתין. וכן כתבו בשב יעקב ופרמ"ג בג"ל. ובכף החיים בג"ל צ"ל מעטמי השולחן סקמ"ד. ובחזון איש (הגדפס שנת תשי"ז) אור"ח סי' א' מסיק דהבוא דהחזיר ר"ע לנעט מעטרה, נראה דהוא משום נילוות, וכלא שום צורך ודאי לא הוי שרי, וכמש"כ החוספות. [וע"י להבן סקמ"ז אות צ' ד"ש סוברים דגם צגוני לא הותר צזה רק בשעה שמתחין].

ויש מהאחרונים שאף שמגד ע"ס הדין הסכימו להחזיר, מ"מ מגד חומרא כתבו להחמיר. צחמד לאלפים סי' ג' סעיף ט' כתב דאף שיש היתר מעטרה ולמעט, מ"מ לפי חומר שזן, הוכחו להחמיר שלא להניח יד לאמה כלל. וכן בערכה ישראל סעיף ד' אם כי מתיר לדינא, מסיק דירא שמים יחמיר על עצמו לאסור אף מעטרה ולמעט. וצ"פ ללכ ח"י אור"ח סי' ג' אות א' הביא צזה מהיפ"ת צוקרא רבא פכ"א דקב"י ע"צ דכתב כי אין זה דרך גוונים, ואפ"י דשרי ליה שמואל לרב יבדוק, היינו לפי שעה שלא ישתין על כותל ציב"ג דהו קיימי עליה, אבל בדוכתא אחרונה מייגניא מילתא.

ד. ואי מותר למטה מעטרה גם כשהאבר בקישור. צ"ח יוסף אור"ח סי' ג' הביא מהר"י אבובצ' דלהכי הוסיף בלשונו וכתב מעטרה למטה "ללד הארץ", לפי שלפעמים אינה כנגד הארץ, והוא צעת שהאמה קשוי שהוא כנגד הגוף, וכתב ע"ז וכתן הוא שאפ"י שהוא קשוי מותר לאחוז מן העטרה ולמעט, כדמשמע בחוספות ר"פ כל הדין [היינו דהא דפרך צגמ' ד"ג א' אמתי' דהיה אוכל בתרומה והרגיש שזדעזעו אבריו אותן צאמחו וצולע בתרומה, מר אליעזר דאסור לאחוז באמה ולהשתין, הקשו בחוס' ד"ה אותן דלמא דהא דקאמר אותן וצולע היינו למטה מעטרה, ומבוחר מדבריהם דאפילו צב"ג שזדעזעו אבריו נמי מותר לאחוז למטה מעטרה. עפ"י הבבא אליהו שצמדין]. והביאו צפרישה אור"ח שם סק"ג, ובעולת תמיד סק"ד, וכן כתבו בשו"ע הרב סי' ג' סעיף כ"א, בארצות החיים

אוצר

סי' טו אות ז—ח

הפוסקים

אולם צמור וקליטה סי' ג' כתב על דברי רמ"ם דמ"ט צטעמל
דפוסקים השמיטו להא דביעתותא משום דלא צקליהם,
זכ דוחק, גם מ"ט דכיון דשנין צגונא אחריו כ"י, זכ נדחה
מהא דאיתא צ"י כירה [שבת דמ"א] צר אצבו שהניח ידו
על אמתו, ומסקינן דאפילו נגע שרי, דעשאוהו כבולשת וליכא
התם שנייה אחריתא, אלא צהא סלקינן, לכן נראה שד"ק עם
הסמ"ק שהצ"ה הצ"י [דכ"ה דאיתא דביעתותא שרי]. וכן צספה
הזכרונות (להר"י הכהן) מ"ט א' פ"ב כתב דהסמ"ק להקל כשיודע
צעמלו דבעית לא הפסיד.

וכן מצינו לעוד ראשונים מלמד הר"ף והסמ"ק, שהחירו צ"ה.
צראצ"ן מסכת נדה סי' של"ד כתב, ואסור לאדם פטוי
לאחיו צאמה ולהשתין כ"י, ואי אית ליה ציעותותא דלילה, או
עומד ע"ג מקום צבוח ומתיירא שלא יפול, או ים עליו אימת
שמים, או אימת אדם אחר שרי. וצחידושי הרשב"ץ פ"ב נדה
כתב, ואסור לאדם שאינו נשוי לאחיו צאמה ומשתין, אלא"כ ים
ציעותותא דלילה או דרביה או דשכינה או ירא שמים כרז יחודה.
וצבור זרוע הלכות צעל קרי סי' קכ"ה כתב, נראה צעניו דהלכה
כ"י דכל היכא דבעית, אוחו צאמה ומשתין, כגון ציעותותא דלילה,
ופרש"ם דמתיירא שלא יפול, אי נמי אדם שיא לחוץ צלילה ויחודי
שהוא מתיירא, אי נמי נראה צעניו אפילו ציום אם הוא צבול
מאוד שממחר להשיג חבריו בדרך, או כל כ"י האו גוונא, א"כ
ציעותותא דרביה או ציעותותא לצבוח, או ציעותותא דרביה, הכל
כמו שאדם משער עצמו שצדור לו שלא יכרהר, כל כ"י האו גוונא
אוחו צאמה ומשתין כדרכו. וע"י צדצרי הרשב"א לעיל צהערה.

ויש שחילקו צ"ה צין נשוי לפטוי. צאצ"ה החיים סי' ג' סעיף
י"ד לאחר שהצ"ה מהש"ע דממדת חסידות להזכר אפילו
צנשוי שלא לאחיו צאמה וישתין, מסיק דאם עומד צמקום שיש
לי פחד שלא יפול, חין להחמיר צנשוי כלל. והציאו צמשה צרורה
סי' ג' סקכ"ה, וצספר מצעמים סי' זכ סעיף ו'. וע"י צנחלת
יוסף (להר"ח"ל מייחל) סוף סי' ז' דמסיק דצפנוי צודאי חין
לסמוך על ציעותותא אלא צנשוי.

ח. אם מותר לפנוי לסייע בביצים בשעת שמשתין. צש"ע
ח"ת סי' ג' סעיף ע"ז כתב אפילו מי שאינו נשוי
מותר לסייע צצנים [צש"ע שמשחין]. וע"י צצלה"ג שם דמקורו
מגמרא נדה י"ג [דקאמר שם כן צמד תירולא וכמוצא דצברי
הצ"י לעיל אות א']. והציאו זכ הר"ף צצצת פרק שמונה שר"ס,
והר"ם צנדה פרק כל ה"ד. וצצ"י שם כתב דאיתא למידק למה
השמיטו הרמב"ם והטור הא דשרי לסייע צצנים מלמטה, ונראה
שסמכו על מה שכתבו שזכר שלא יאחיו צאמה, וממילא משמע
דמסייע צצנים שרי, דלא אמרו אלא אמה, וצנים לאו אמה הוא,
ואע"פ

מגלן לזמות ביעותותא דאיגרא או דכותי' לביעתותא דאותה מלכות, ולמה
לא נאמר לזמות לביעתותא של מלכות אחרת, וצ"כ צריכין אנו לימר
דלא בקיאינן חי מקרי ביעותותא לענין זה, וא"כ הן הן דברי הבי" וצדקו
אמריה, גם בעיקר סברתו שכתב, כמו דאמרין דלבעול יש פנאי כמו כן
נאמר דלהרהר יש פנאי, יש לפקפק בזה, ד"ל דשאני לבעול דחקיף להו
יצרייהו ויצה"ר שולט בזה שעיניהם ראות, משא"כ בכה"ג דאירינן איכא
לימיר דלא אלים יצרי כל כ"י, וכמו דאמרין בסוטה ח' גמירא אין
יצה"ר שולט אלא במה שעיניו ראות, ועכ"פ סברתו אינה מוכרחת כ"כ
בזה וצריכין אנו לדברי הבי" ומג"א, דמ"שה השמיטו משום דלא בקיאינן
חי מקרי ביעותותא כ"י, וע"י צחידושי הרשב"א דזה, י"ב א' שכתב על
התירוק דביעתותא, דאפילו למ"ד בכתובות למסך אין פנאי לבעול יש פנאי,
דצד הרע דתשמיש תקיף טפי, ה"מ לבעול כשהנשים במניהם, אבל להרהר
בעלמא לא.

סעיף ה' פסק דחרדה מסלקת הדמיון, ולא אמרינן דלא צקליה צ"ה
ציעותותא, ודוחק לחלק צין פחדא לביעתותא, ו"ל דווסותא דרצון
מקלין, משא"כ הכא דעון חמור הוא, וע"י שצת דמ"א *.

ובכבא דשביט מ"י נדה ד"ג א' כתב דלילה דצרי הצ"י
צטעם דהשמיטו הפוסקים הא דביעתותא, אפשר לומר
משום דצגמרא איכא כמה איצעות אימתא הי ציעותותא קאמר,
[ולצסוף אמר] ואצט"ל אימתא דמריה עליה, ופרש"י אימתא
דמרי, הקצ"ה כ"י, וצסחא ס"ל להפוסקים דאצט"ל צחרת עיקר,
והאידנא ליכא כרז יחודה דאימתא דמרי עליה כל כ"י.

ובבני ציון (להרצ"ל לכתמן) ח"ת סי' ג' סקכ"ט כתב דגם
צכ"ג לא כתב החירוק דביעתותא, וכנראה שהרמב"ם
נמשך צזה אחריו, ונראה פשוט דילא להם מהא דר' טרפון דאסור
לככים ידו חחת עזרו להוליא קוץ משום דחיישינן שיצא לידי
הרכור, וה"כ ציעותותא, דמ"ט לער מפחד, וגם חכמים הו"ו
לר"ט, וכמ"ט הראשונים **, וצחידושי הרשב"א [נדה י"ג צ'] כתב,
וגדר גדול הוא שגדר ר"ט צדצר מפני חומר העבירה, דאי לא,
שורת הדין דכל היכא דאיכא לער הא צעיה וליכא הרכור,
וכדאיתא לעיל וכ"י עכ"ל, וכן חזינן צצצת דמ"א דאצ"י מתוך
משום ציעותותא [לכן הניח ידו כנגד אמתו כשהיה רוחץ משום
לניעות], ואפ"ה מספקא ליה לר"ז אי נגע אי לא נגע, והרי
משום לניעות לא גרע מצות הכנסת, וע"כ שכיח מספקא אם
לסמוך על הטעם דביעתותא כ"י, אמנם הר"ף [צצצת פרק שמונה
שר"ס] ועוד ראשונים כתבו היחר זה דביעתותא.

ובמשכנות יעקב (להר"י מקארלין) ח"ת סי' צ' כתב דלית
הלכתא כהנכו שנינו דביעתותא, דהא צגמרא נדה
צהאי תירולא דצמקום ציעותותא שרי, קאמר דעשאוהו כבולשת
דוכנסה לעיר צשעת מלחמה דכיון מותר, דכיון דבעיתו לא אחי
ללסוכי, וצכתוצות מקשה מהך משנה דבולשת אמשנה דעיר
שצצצור כרקום כל כהנות הנמלאות צחוסה פסולות, ומסיק רב
מרי לצעול יש פנאי לנסך חין פנאי, דילך ניסוך לא אלים עיבא,
והכי קי"ל שם כשינוי דרב מרי, וא"כ טפי מסתבר לדמות כך
דככא לכך דכתוצות, דלא שרין לכהנות משום ציעותותא, והכ"ה
הרכור יש לומר צזה להרהר יש פנאי, לכן חין לסמוך על כך
שנינו כלל כ"י ***. גם צנכר שלום ח"ת סי' ג' כתב כן לדעת
הפוסקים דהשמיטו חיתו דביעתותא מחמת האו תירולא דכתוצות
דלצעול יש פנאי.

ובמעשה אברהם (להר"ח"ל אשכנזי) ח"ת סי' ז' כתב [דאף]
דכר"ף צ"י ח' שר"ס והסמ"ק כתבו תירוק דביעתותא,
כיון דרוב הפוסקים, הרמב"ם הר"ם הטור והש"ע כולו
השמיטו להאי תירולא, חין כותיבו נקטינן.

(*) על דברי המג"א שדן לחלק בין הא דביעתותא לבין פחדא, ע"י
ברכ"י שם סק"ג, נטעי נעמנים אר"ח סי' ב' ודעת חז"ל אר"ח שם.

(**) מדברי התוס' יומא דף ל' ע"א ד"ה מצוה לשפסף מבואר דאין
הכרח לומר דרבנן חזרו אלא שלא במקום צער, וע"י לעיל סקכ"ג אות ג'
דברי תאגרות משה שכתב דצצער לא קי"מל כ"י טרפון.

(***) נטעי נעמנים כתב עליה, דמה שכתב למילתא דפשיטא דקי"מל
כרב מרי דלעולם יש פנאי לבעול, ולפ"ז אין לפסוק כלל כשינוי דביעתותא,
הנה מבואר בהרמב"ם פכ"ג מאסוב' דדוקא בבולשת של אותה מלכות
שאין יראים אמרינן דלבעול יש פנאי, אבל של מלכות אחרת בזה אמרינן
דגם לבעול אין פנאי, ובשו"ע סי' ז' הובא דעתו לעיקר, ואפ"ה השמיט
הרמב"ם התיירא דביעתותא, ואמאי לא נאמר דכיון דבמלכות אחרת אמרינן
דמשום ביעותותא אין פנאי לבעול, א"כ ה"נ נימא משום ביעותותא לא אחי
לידי הרהור, ואי משום דבאותה מלכות אמרינן דיש פנאי לבעול, מ"מ

אוצר

סיק טו אות ח-ט

הפוסקים

ואע"ג דלדא מהכך שנינו [בגדה שם] אמרין דהא דאמר שמואל [לרז יהודה] אחוז בלמה, היינו לומר שבייט צננים [כרי דגם לסייע צננים קרי בלמה], הכא שאלו דשמואל לא דק בלשונם לפי שסמך על רז יהודה שהיה יודע ללחוז בלמה עלמה חסור, ולא שרי ליה חלל לסייע צננים, אבל בעלמא ודאי פשיעא דנתיב לא מקרי בלמה*. והביאו היתר זה דמסייע צננים בשעה שמשתין, באור זרוע הלכות בעל קרי סי' קכ"א, בפתיחה לספר ארחות חיים ובחידושי הרשב"א נדה פרק כל היר. וכ"פ בלבוש או"ח סי' ג' סעיף י"ד, בשו"ע הרב סי' ג' סעיף כ"א, בחיי אדם כלל ג' סעיף ג' וצערון השלחן או"ח שם סעיף י'. ועי' במשכנות יעקב (להר"י מקארלין) חו"מ סי' ז' דאף שמסוק דלא קי"ל כהנ' שנינו דגמלא דנשוי מותר, ומעטרה ולמטה מותר, כתב דקיי"ל רק כהנ' דמסייע צננים כו', דבאמת אין זה בכלל דברי ר' אליעזר דהאחוז בלמה כו', וכמ"ש בס"י דצננים לאו בלמה מקרי.

מ. ואי מותר לאחוז באמה במטלית עבה כדי להשתין. צמחן אברהם או"ח סי' ג' סקט"ו הביא מגמ' נדה ד"יג ומ"ג דמטלית עבה מותר לאחוז בלמה, ושהר"ף הביא לזה בפ"ד דשבת, וכתב [דמזה ראי'ה] דלא כללם חמודות פ"ב ונדה [אות ז'] שכתב דדוקא לתרומה אחרת**, ולפי זה לא הוי ליה להר"ף להביאו***.

ובבבב שור נדה ד"יג כתב דרוז הפוסקים השמיטו הכותר דמטלית עבה, ואריך טעם, דאע"ג דהכא לענין תרומה אחרת, הו' כתבו החוספות [שם] ד"ה אחוז דעפי שרינ' בשביל להטיל מים במשכנ' תרומה כו', וי"ל טעם השמטתן מלגל בקיאים הי' יהיה עבה לענין זה, וכה"ג חירלו הפוסקים לענין היתר ציעותות [עי' לעיל אות ז'], ומה שהביא המג"א ראי' מזהביו הר"ף, כבר כתבתי לחיזה לורך הביאם, עוד י"ל דע"כ לא אמרין דמטלית עבה אינו מחמם כי אם צומן קצר כצליעת תרומה וכצדוקת קרי אבל להטיל מים לא. ובצרכי יוסף או"ח סי' ג' סק"ע הביא לדברי הבבב שור דלא החירו במטלית עבה חלל צומן קצר לתרומה, וכתב דדבריו נכונים וכן עיקר. גם צכף החיים סי' ג' סקמ"ג הביא מנעטמי השולחן סקמ"ג דיש להחמיר בזה וכדעת הבב"ש.

ובאורח נאמן או"ח שם סעיף ע"ז, כתב דיש קלף בוכחם דרק לתרומה החירו, ממאי דלא אשתמיט [בגדה שם] חד מ"ד לומר דשמואל [דהחיר לר' יהודה לאחוז בלמה ולהשתין] חורי ליה לאחוז ע"י מטלית עבה, חלל ודאי משום דמטלית עבה רק להפסד תרומה אחרת, ובמהרש"א שם כתב דליכא לאוקמי ע"י מטלית עבה, כיון דר' יהודה שאל ממנו הך מילתא הא"ך ישחין שלא יבא לידי הרכור, הוי ליה לפרושי במטלית עבה, וכו' דוחק, דא"כ האוקימתות דמסייע צננים חורי ליה וכו',

ג"כ הו"ל לשמואל לפרש בדה"י, ובבב"ש [המוצא להלן] כתב דמטלית עבה סבירא דלא הו' חסם, וגם זה דוחק. וכן בצגדו ישע או"ח שם כתב ג"כ דמלשון הגמרא משמע דדוקא לתרומה החירו.

אולם הרבה אחרונים פסקו כהמג"א. באלוה רבה שם סק"ב כתב על דברי הש"ע יזהר שלא יאחוז בלמה וישחין, אם לא במטלית עבה שאינו מחמם. וכ"כ בשו"ע הרב שם סעיף כ"ב, דמותר לאחוז בלמה ע"י מטלית עבה, שאינו מחמם, להשתין. וכן משמעות דברי הש"ך צו"ד סי' קפ"ב [המוציא לעיל סק"א אות ד'] וכן משמעות דברי החזון איש שם.

וכן בארצות החיים סי' ג' סעיף ע"ז העלה דמותר לאחוז בלמה להשתין ע"י מטלית עבה. ושם בהמאיר לארץ סק"א הקשה על הבבב שור דלדבריו מה מקשה בגמרא [על מה שאמר שם במשנה כל היר המרבה לצדוק בלשנים חקנן] מאי חירי מרבה כי לא מרבה גמי, הו' י"ל דמירי במטלית עבה, ומרבה ושוכה חסור בחילוק הבב"ש, וע"כ שז' אינו, וגוף תמיכתו על שלא הזכירוהו הפוסקים, לק"מ, דאם לענין צדיקת עכרות, הלא לא הביאו כמו כן לרור וחרס, והר"ף שהזכיר לרור וחרס הזכיר גם מטלית עבה, והרמב"ם י"ל דס"ל דמדינא לא צ"י צדיקה, וכמ"ש הר"ש, וא"ל להזכירו, ואם לענין מטיל מים, הו' מילתא דפשיטא, דרק לענין צדיקה מצט"ל****.

ובמשכנות יעקב (להר"י מקארלין) חו"מ סי' ז' אף שדן שם לאסור בנשוי וכן למטה מעטרה, מסוק דע"י מטלית עבה ודאי מותר.

ובחיי אדם כלל ג' סעיף ג' כתב להחיר אף להחמך בלמה ע"י צגד עב, אף שציד חסור אפילו לנשוי, [כמבואר בשו"ע או"ח סי' ג' סעיף ע"ז]. והביאו במשנה ברורה שם סק"ל. וכ"כ צערון השלחן שם סעיף ו'. ועי' לעיל בס"ק ואות ה"ל בדברי הש"ך.

שיעור עביו של המטלית. בארצות החיים סי' ג' סק"א אחר שהביא מהבב"ש ה"ל דלא ידעינן שיעור מטלית, כתב ולפ"ד כל שקשה לענין כלאים, צו"ד סי' ש"א, משום שאינו מחמם, הו' הדין כאלו.

ובבבב שור נדה ד"יג הביא מהסולת בטלה בשם כחצי האר"י, דאם אי אפשר [באופן אחר] יאחוז ע"י חלוקי ויעיל מים, ושכן הו' בגמרא נדה דע"י מטלית עבה מותר לאחוז ולהשתין, וכתב דהו' חמור, דודאי חלוקי אינו בכלל מטלית עבה, דהא קמהדרי בגמרא [נדה שם] לאשכוחי היתר לר' יהודה דלא הוי אפשר לו להשתין כי אם לחזן, ולא אמרו לאחוז ע"י חלוקי, חלל [ע"כ] דאסור, ומטלית עבה סבירא דלא הוי חסם, כדאמרין בצ"ב פ' יש נוהלין [דק"א ח'] דין שיעור כשק, משמע שהיה גנאי חללם לילך בצגדים עבים, ולדעתי לא ילאו הדברים מפי האר"י.

ד"ה אחוז דשלא להוציא לעז עדיף מבליעת תרומה כו', אלא אתי למעוטי לצורך דבר אחר כגון הנהגתן טבילת קרי בזמן הזה כו', ומ"מ השמיטו הפוסקים ההיא דמטלית עבה וכתבתי פעמים [כמובא בפנים].

(**) בתורת חיים או"ח סי' ג' סקט"ו כתב דצ"ע על הגמ"א שצ"ן דין היתר במטלית עבה בסעיף ט"ו על דברי השו"ע ולא הוצ' לנשוי לאחוז באמה אלא להשתין כו', [ולא על סעיף ט"ו דמברר באינו נשוי] מה נראה דהו' בעצמו לא סמך על ההיתר רק בנשוי כו', וצ"ע. [אולם משמעות דברי המג"א שהביא בסתמא מגמ' נדה וגם הסתיע מר"ף נראה דקאי על כל אדם. וכן הבינו הרבה מהאחרונים].

(***) ושם דחה גם לדברי הבב"ש במ"ש דלא ידעינן שיעור מטלית והובא להלן.

(*) ובבבב שור נדה ד"יג ב' כתב על דברי הב"י שזה דוחק, והוא כתב, והרמב"ם שהשמיט דין זה דמסייע בביצים מ"ל באמת לאסור, משום דלא גרע מלהכניס ידו מתחת לסבורו, ובדעת הטור כתב ג"כ דס"ל לאסור או מטעם הג"ל או ממדת חסידות, כמו שהחמיר בנשוי, ע"ש שהאר"ך בזה. ובבני ציון (להרב"צ לבטמן) סי' ג' סקכ"ט כתב ליישב דעת הש"ע גם לפי דברי הבבב שור, משום דס"ל דאף לר"ט דאסר מתחת לסבורו אסרי במקום סכנה, מ"מ לסייע בביצים כדי להשתין מותר, מפני גיבוצות, שלא להוציא לעז על בניו.

(**) בהכמת בצלאל נדה י"ג א' כתב דאולי אפשר לומר דהלחם חמודות כתב זה רק בשיטת הרא"ש שלא הביא דין זה דמטלית עבה, ואה"י דלהר"ף יודה שהוא אף לחולין. ובבבב שור נדה שם כתב דנראה דהלחם חמודות וכתב רק לתרומה אחרת, לא אתי למעוטי להטיל מים, דהא משמע בתוספות

ביאור הגר"א

(יב) ובין גשוי ובין שאינו גשוי לא יושיט ידו לאמה כלל
אלא בשעה שהוא צריך (ה) לנקביו. (ועיין באורח חיים סי' ג) :

אשה

(יב) ובין כו'. מדקאמר
שם במתניתין כל היד
כו' ומ' בין גשוי כו' ואמר

לאמה משא"כ למטה מסיבירו כל שאינו גונע באמה מותר כנ"ל מהא דר' וססק כר"א דסוגיא דגמ' בחתינה דפרקין והתניא ר"א כו' ומהדר לשנוי' ככל האוקימתות
הנ"ל וכן ר"ג דקאמר אבל היה גשוי מותר להשתין איירי כנ"ל וכן בפ' כירה נמי פרק מ"א וכן בגדה דף ס"ז ב' ג' שנאמר כו' ובברכות מ"ם א' אין מיד
כלים כו' וביומא ל"א מצוה לשפסף מסייע כו' ועיין תוספתא שם ותוס' בגדה שם :

באר היטב

(ה) לנקביו. ולרחוק אותו מקום עם שאר הגוף דרך העצרה מותר אבל להתעכב ברחיצת אותו מקום אסור. סד"י. וכתב כנה"ג
עליו היינו כשרוחץ ואינו רואה ערותו ולא רואה ערותו אסור :

הפוסקים

ס"ק טו אות ט — ס"ק טז אות ב

אוצר

נראה שהול"א כן מדברי הרמב"ם, [שכש"ע כאלו העתיק דבריו],
דבין גשוי כו' לא יושיט ידו לאמה כלל אלא בשעה שהוא צריך
לנקביו, מוצא מדבריו דוקא להשתין מותר לאחוז באמה, אבל
שלא בשעת השתנה אסור לאחוז באמה כלל, וזה פשוט. ועי'
בסדר היום. פרק להשמר נוכל דבר המרגיל לערוה, שכתב בגמ' ד
לכושט ידו שלא לצורך ואפילו לצורך שהוא רואה לחקר, אסור
לכושט ידו להציא על הערוה, אלא יחקר מעט מעט חלוק.

וכתב בספר הזכרונות (להר"ל הכהן) מ"ע א' פ"ב דאסור
אפילו לצורך קצת, כגון לבדוק אם ראה קרי, או לחזק
לנכרה בפני העם ורואה לכסות הערוה בידו וכדאי גוונא. מוכח
עי' באר"א החיים סי' ג' סק"י דמוכח דמשום לניעות לא גרע
מלהשתין, דהא סמ"ק חשב לניעות צמנון במנוח.

ועי' עוד בספר הזכרונות שם צהי"ח לגשוי בשעה שמשחין
שכתב דפשוט דלאו דוקא להשתין אלא הוא הדין לכל
צורך גדול כדאי גוונא.

ב. וכשמצטרפים ביחד גשוי ולמטה מעטרה או למטה
מעטרה ומטלית עבה. בש"ע הרב סי' ג'
סעיף כ"ג לאחר שהציא דלהתחבך אסור אפילו לגשוי, כתב דאפילו
מעטרה ולמטה יש להחמיר.

ובשב יעקב ח"א סי' ד' אחר שזן בגשוי ולמטה מעטרה בכל
אחד לחוד אם יש אסור בשעה שמשחין, כתב דמי
אפשר לצד ולחבל בגשוי ולמטה מעטרה [ביחד], דזה הוא כמו
ספק שיקא, חדא שמהא הא דאמר ר' אבהו למטה מעטרה
מותר, בכל ענין אפילו שלא להשתין, ואח"ל שלא אמר אלא
ההיא מעשה דרב יוחנן, דכאי להשתין, היינו משום דכותר
אפילו בגשוי, כדמוכח שם בסוגיא כו', משא"כ בגשוי למטה
מעטרה י"ל דמותר אפילו לדבר אחר כגון להתחבך, עכ"פ יש
להחמיר להתחבך בכתונת ולא צידים ממש אף דסתם כתונת לא
היי' לדעת מעטרת עבה, כיון דיש לצד ולחבל בגשוי למטה מעטרה.

ובישועות יעקב ח"א שם סק"א הציא מהחוספות נדה ולמטה
מעטרה שהתירו, היינו דוקא לצורך [וכנ"ל סק"י]
אות ג', וכתב דכיון דלמטה מעטרה שרי לצורך, אי"כ צהי"ח
אליו דעי' מעטרת שרי בצולע הכתומה, דהוא צורך, פשיטא
דבהתחבך שניהם יחד [מעטרת ולמטה מעטרה] מותר אף בלי
צורך, דחזין דלמטה מעטרה אין חשש, אלא משום גזירה בעלמא
אסור, וצד מהני מעטרת עבה, וכיוצא בדבר כחצתי לעיל לענין
גשוי דמותר אף שלא לצורך למטה מעטרה *. [ועי' בספר
הזכרונות הנ"ל סק"י אות א' דמוצא דהתיר בגשוי למטה
מעטרה אפילו ביש לו מקום גבוה ועפר תחתו, אם כי שלא
למטה מעטרה אסור צהי"ג].

ולסרוק

האר"י. וכן פסק במשנה צהי"ח סי' הנ"ל סק"ט דעי' חלוק
אסור. גם באר"א החיים סי' הנ"ל בהמאמר לארץ סק"א כתב
דסתם בגד אין דיט כמעטות עבה.

ובברכי יוסף ח"א סי' הנ"ל סק"ט השיג ג"כ על הסולת
צלו"ה דמה ענין חלוק למטלית עבה, וכתב דצלו"ה רבה
[הנ"ל] אף שהתיר במטלית עבה אסור ע"י בגד. ובספרו מחזיק
ברכה שם סק"י הציא מספר אור לדיקים להר"י פאפריש
דף ע' ג' שכתב לא יאחוז באמה וישחין אלא מיושב או יאחוז
על ידי חלוקן אם אי אפשר, וכתב דנראה פשוט דאין הלשון
שמאל צולת צלו"ה בשם האר"י, וצדור צעני דכונת האור
לדיקים הנ"ל הוא פשוט דהוא מייירי בגשוי, דמדינא מותר
לאחוז, והוא החמיר לצלתי אחוז ממדת חסידות, ולכן כתב דאם
אין אפשר יאחוז ע"י חלוקן לגדר ופרישות בעלמא, אבל אם אינו
גשוי, דמדינא אסור, ודאי לא מוכי חלוק, ומ"ש צולת צלו"ה
דכן הוא בגמרא, הוא מדגששי והדברים מבוררים. ועי' להלן
סק"ט אות ז' בדברי השב יעקב.

י. ואם מותר לבדוק עצמו ע"י מטלית עבה אם ראה
קרי. בש"ע הרב סי' ג' סעיף כ"ב כתב דמותר
לאחוז באמה ע"י מטלית עבה כו' לבדוק אם ראה קרי. וכן הוא
בספר הזכרונות (להר"ל הכהן) מ"ע א' פ"ב. ועי' באר"א שלפני
אז בהערה הא' מתחת לקו בדברי הבכור שור.

ואם נדעמנו אבריו וראה קרי. כתב בספר הזכרונות שם דרשאי
לגנע אף במטלית רכה, ונראה אף בידו, דכל החמומי
וכדר החמומי בשעת"י לא שכיח. [עי' גמרא נדה י"ג א'].
טז. אלא בשעה שהוא צריך לנקביו. א. אם גם להתחבך

או לצורך אחר הותר בגשוי. לשון הש"ע כאלו הוא
לשון הרמב"ם בפ"א מאיסור' ה' כ"ג. ובש"ע ח"א סי' ג'
סעיף ע"ז כתב, לא הותר לגשוי לאחוז באמה אלא להשתין אבל
להתחבך לא. והוא עפ"י מה שהציא צ"י שם מהסמ"ג מל"ת
סי' קכ"ז שהרי"ן היה מסופק בגשוי אם מותר לאחוז באמה
דוקא להשתין אבל להתחבך אסור, או שמה מותר להתחבך. וכתב
צ"ח שם דה"ע דהסמ"ג בשם הרי"ן מסופק בדבר, הכריע
הש"ע לאסור כיון דעונשו גדול כאילו מביא מבוז לעולם, ועוד
כיון דאסור הולאת ז"ל אחי מונשמת מכל דבר רע, השיב
ספיקא דאורייתא וחזקו"ה צד להומרא, ועוד כיון דרבינו יונה
והעור כתב דאפילו לאחוז באמה ולהשתין אסור אפילו הוא
גשוי, כ"ש דלהתחבך אסור.

ועי' בדרכי משה באר"א שם שכתב על ספקו של הרי"ן הנ"ל
דמדברי הרמב"ם משמע דאסור. ובביאור הגר"א באר"א
שם כתב על דברי הש"ע שם, דכ"כ הרמב"ם, ובמ"ש במתני'
[נדה י"ג א'] כל היד המרבה כו', ומשמע אף בגשוי. ובכסף
אליהו ח"א שם אות ז' כתב דגם מ"ש בש"ע בפשיטות להחמיר

באר הגולה

ע' הרא"ש בתשובה כלל
ל"ג סי' ג'ה' ע' [ג] אשה (ג) שיש לה אוטם ברחם וע"י כן
כשבעלה משמש עמה זורה מבחוח (ג) אסור

ביאור חג"א

[ג] אשה כ"ר. כמ"ש
ביבמות ל"ד ב' וע"ש
תוספת י"ב ב' ד"ה

חבל

שלש. ור"ת כ"ר וכ"ש בכה"ג דאף לדעת רש"י אסור :

פתחי תשובה

(הצ"י) ולפטר ציונים שאני לכול לשא אשה על אשתו או לגרסה לידה אם יהיה
האב לנשים משא"כ צומניו לדיכא חרמ"ה לא תעשה בלי רשותו (ועת"ש לעיל
סי' ה' ס"ק י"א) ע"ש ועיין בתשו' רבינו עקיבא חג"ר ז"ל חיו"ד סי' ז"א מחמיר
מאד בזה ודעתו דלון להחיר אף אחר תשומש אך בסי' ע"ז שם חזר והסכים להרע
הסולל להחיר לעשות צדק אחר תשומש כסדר בדיקות צדקין ובסדרין עד מקום
שהשגשג דה אולם לדחוק הנוהך הרבה י"ל לאסור ע"ש וע' עוד מזה בסי' צ"ח
מחיר ובסי' צ"ח צ"ח אדם שער צ"ה סי' ל"ז :

(ג) אסור לשמש. עמ"ש לקמן סי' קי"ט ס"ו ס"ק יו"ד :

הפוסקים

ס"ק טז אות ג — ס"ק יז אות א

אוצר

טע"ף ה. יז. אשה שיש לה אוטם ברחם וכו' א. מקור
הדין ודעות הפוסקים בזה. עכ"ל. ומקור דין זה
הוא מהר"ש כלל ל"ג סי' ג'. וז"ל הרא"ש שם : ושאלת אשה
שיש לה אוטם ברחם צנין שאין השמש דש כראוי לו, ומחור
האוטם פעמים שהוא דש בחור ולעולם הוא זורה בחור, ומספקא
לך מי אמרינן כיון שמתכוין לשמש כראוי מותר, מידי דהוה
המשמש עקרב וקטנה וחקנה, יראה שהוא אסור, כיון שלעולם
הוא זורה בחור קריון ציה ושחת ארצה, ואעפ"י שלפעמים הוא
דש מצפנים, מ"מ כיון שלעולם הוא זורה מבחוח אסור, וגריע
ממשמשת צדק דהאם היא משמשת כדרך כל הארץ, אעפ"י שאין
זרעו ראוי להזריע, מידי דהוה אעקרב וחקנה.

ובאמרי בינה (להר"מ חיו"ד) סי' ח' אחר שפירש דברי
הרא"ש צ"ח"ש "ולעולם הוא זורה בחור", דאף שכל
מקום דבר שאינו מתכוין מותר, צ"ח"ש לעולם הוא זורה מבחוח
הוי פסוק רשע ואסור, כחז דין זה במחלוקת שני דהא דעת
הערוך דפסוק רשע דלא נוחא ליה מותר, וכמבואר בל"ח סי'
ש"ב, ובאן ודאי לא נוחא ליה [שחור בחור], רק הרא"ש לשיטתו
דפליג על הערוך בשאר איסורים מצלעי איסור שבת, לכך אוסר,
ועי' מג"א שם סק"א ובמ"מ פ"א משבת דרך מדרבנן אסור
פסוק רשע דלא נוחא ליה. וכן כתב בחשו' מהר"א (אסאד)
חיו"ד סי' רל"ח, והבוסף דעפ"י י"ש לתמוה על הלבוש צ"ח"ש זה
שכתב חז"ל : אשה שיש לה אוטם ברחם, ועי"כ כשבעלה משמש
עמה דש מצפנים חורה מבחוח, ה"ז בכלל ושחת ארצה שעושה
הרע צנינו ה', לפיכך אסור לשמש עכ"ל, משמע דס"ל דאסור
מדאורייתא, ובמח"כ בוסף מדעתו ואינו כן, דהאם התכוין
לשחת, אבל צידון דתשו' הרא"ש דבר שאינו מתכוין הוא ופ"ר
דלא נוחא ליה, ואף למאן דפליג על הערוך, מ"מ רק איסור
דרבנן הוא, ולהערוך היחיד גמור הוא, אבל מדאורייתא ליכא
למ"ד. ובמהר"ש ח"ה סי' מ"ח לוקח צדקו דברי מהר"א
אסאד דהאיסור אינו אלא מדרבנן. ועיין להלן אות י'
דצדקי פרי השדה ח"א סי' ע"ז שכתב צדקו דאינו סומך על
הן סבירא דמהר"א אסאד להחיר מעטם דאין מחירים פ"ר
דלא נוחא ליה, כיון דהך דאעוס ברחם הוצא צדקו.

ובכתב סופר סי' כ"ז אם כי כתב להוכיח לדעת רש"י ור"ת
ביבמות י"ב ב' וכן דעת רוב הראשונים דהיכא דא"א
באופן אחר מותר לשמש גם כשזורה בחור, ולגידהו ה"ז מותר
צדקו דהרא"ש כיון דא"א באופן אחר, מ"מ מסיק דמאחר
שהמחבר אחר צניעות חשו' הרא"ש להחמיר וקבעו להלכה, מאן
ספון ומאן חשבו להכריע נגד המחבר. ועי' ציבור הגר"א סק"י:
שגל

(ג) שיש לה אוטם. עיין בתשו' חומת שלמה סי' מ"ו על דבר אשה אחת אשר
הרופאים פה אחד גזרו וחמרו שאם תתעצר תהיה מסוכנת מאלד וח"ו יאמר לה
מהצדור סכנת מות אם מותרת לשמש צדק לפני תשומש וכתב לפלפל בסוגיא
דג' בסי' משמשת צדק והעלה דא"ל לגרסה בשביל זה אע"ג דלריכה לתת ערך
קודם תשומש ולעפ"כ לא הוי צדק השחתת זרע כיון דהוא דרך תשומש וא"ל
לו לשמש עמה צדק אחר מפני הסכנה ע"ש [אולם בתשו' חסם סופר חיו"ד סי'
ק"ז שאלה כזו ממש ומסיק לדינא דלית מוד צערת תשומש ודאי דלון להחיר אך
אחר תשומש אפשר דיש להקל רק שיהא צדקו העל ורצונו אבל אין לה רשות
להשחית זרעו בלי רצונו אפילו כנר קיים פ"ו ואין רח"ה מודיחיהו דר"ת (ס"פ)

ג. ולסרוק או לספר זקן התחתון. במשנה צדק סי' ג'
סק"ל כתב, מותר לסרוק זקן התחתון אך שלא יגע
אז באמה בידו, (דלא גרע מעיי מעלות עבה, וצפרט אם נסביר
כשיטת החוספות דלמטה מטצדקו ר"ל במקום מילתו. ביאור הלכה
שם). וכתב עליו צדקו נאמן ח"ה שם סק"י דנראה דוקא
בעלמו אבל ע"י אחר לא, וכ"ש ע"י אשה אפילו קטנה, ואפילו
שאינו נוגע, ומי שאין לו ידים יסרוק ע"י קטן, אפילו ישראל,
אבל לא ע"י גוי גדול.

ועי' בסדר היום פרק להשמר מכל דבר המרגיל לערוה, שכתב
דאסור להסתפר והוא רואה ומסתכל במילתו, שהוא עון
גדול מלצד הביטוי*, שיצא לידו קשוי ולידי חמוס, וכן אם יש
שערות הרבה ורואה לסרוק שם במסרק אסור, וראוי שלא להעביר
שער הערוה לא במספרים ולא צדק, כי עכ"פ יעשה רשע לפני
המקום, ורבים מדקדקים בדבר זה ואין מעבירים אפילו ע"י
סם, זה הכלל כל דבר שהוא רחוק מן השכר וקצוב להפסד, אפילו
לנשו' אסור, מפני שהומרת הולאת ש"ז עזירה גדולה עד מאד
ולריך אדם להזהר בה הרבה.

ה. ולרחוץ אותו מקום. צ"ח"ה הביא לתשובת רב האו גאון
שצדקו ערך אמתו דכתב שם דצדקו נשו' לא יגע
מתחת עזרו צמים, וכתב דרצונו לומר דאפילו דרך רחיצה צמים
חמין אסור ליגע ביד כו' **.

וברוח חיים אות ג' הביא דמדברי הרש"ם פרשת מוארע על
הפסוק וידיו לא שטף צמים, מתבאר כי מי שיא ממנו
זרע דרך מקרה או ע"י תשומש לריך לחוץ צמים אותו מקום
להעביר הלכלוך מהזרע הנדבק בו, וכתב ע"ז דנראה שלא יגע
בידו את הערוה לרחוץ כי יצא לידו קשוי צדקו, אלא ירחוץ
הרבה וצדקו סביבות הערוה, ויריק מים הרבה עליו בלי שום
נגיעה על האבר עצמו.

ובסדר היום פרק להזהר מכל דבר המרגיל לערוה, כתב דלרחוץ
אותו מקום צערת רחיצת שאר הגוף, י"ל דמותר, אבל
להתעכב צדקו אותו מקום אסור *** , ושם סיים דאם צכל
הדברים המותרים רואה האדם שצדקו קשוי וחמוס, יסלק
ידו מיד עד יעבור זעם.

(*) עי' לקמן סק"ר ובהערה שם.

(**) ועי' באפי זוטרי סק"י א שתמה על הבי"ח על שהוסיף המלה חמין
מה שלא נזכר בתשובה.(***) בכה"ג כתב ע"ז [דהיינו] כשרחוץ ואינו רואה את ערותו, דאם רואה
את ערותו אסור היבא בבאה"ס סק"ה. ועי' בזה להלן סק"ד.

אוצר

סי' ק"ז אות א-ד

הפוסקים

שעל דין זה דברא"ש לין לדברי ר"ת ציטמות י"ב צ', והאוסף דכ"ש צכ"ב. דאף לדעת רש"י אסור.

ועי' בתשובת הרא"ה אשכנזי שצפני יתכן (לר"י אבולעפייא) ח"ב דע"ז ג' דאחר שכתב צדדיו דחשיב אועט צרחם האשה ואסור לצעל לשמש עמה, הוסיף דחייב להוליא, מדי דכוח וזאת דם מחמת תשמיש ג' פעמים דאסור להשתכח דחיישין שמה יצא עליה, עי' ציור"ד סי' קפ"ז סעי' י"ב. גם בשר"ח מהר"ש (עניני) ח"ו סי' י"ח כתב צדדיו דאועט צרחם אסור לו לדור עמה וחייב לגרשה.

וכתב עוד דהאשה מחוייבת לקבל הגט כדי שלא תהי' מכלתא חורו תמיד בליסור חמור, ויודע מ"ש הפני' מוצא במ"ה דהמכשיל לחצורו בליסור דרצון עובר בלפני עור ד"ת, דכוח עכ"פ כמשהו לו ענה שאינה הוגנת, [פ"ש במ"ה מלך ר"צ בקומץ המנהג שהביא בן מדברי החו"ס ע"ז דכ"ב], ומליו לחמירין לחצר חטא בליסור קל כדי שיזכר חצור, ומכ"ש להכשיל לחצורו בודאי דמחוייב לראות שלא להכשיל, ועי' חו"ס שבת דף ג' וצר"ן פ"ק דע"ז דבישראל אף דלא קאי בחרי עברי דנברא אסור, דבישראל מליון להפרישו מאיסור.

ב. אשה שעשו לה הרופאים תפר ברחם שלא תוכל להתעבר. בחשב האפוד סי' כ"ה צידון אשה שאחרי שכולדה לצעלה שלשה בנים וכו' וכו' ככל פס' בסנהדרין ע"ז. לה הרופאים תפר צרחמה שלא תוכל להתעבר, כתב דאין איסור לצעלה לשמש עמה דליו אסור רק באועט צרחם באופן שהוא זורח מבחוץ, וצ"ל נראה מן השאלה שהתשמיש הוא כדרך כל הארץ ומצריע בפנים, ואין זה אלא כמשמש עם אשה שאינה ראויה להריון שאין שום חשש בזה. ועי' הסכים צעל דוצב מישרים להחיר. ועי' להלן אות מ"ב צדדיו העזרת נשים שהחיר צבעין זה גם לכתחילה, ואפילו במקום שיש רק חשש לבנים שיכיו חולים.

ג. וכשהאומם הוא בפנים והזרע נכנס ברחם אלא שאח"כ נפלט. בתשובת הרא"ה אשכנזי שצפני יתכן (לר"י אבולעפייא) ח"ב דע"ז ג' צידון אשה שרחמה סתום בפנים והאחר נכנס חוץ רחם האשה צדדיו ד' אלצעות וד' מצפניה וגם זורח בחו"ס אלא שהזרע אינו מתעכב שם ונפלט לחוץ, אחר שביאר דצין לדעת רש"י וצין לדעת התוספות אסור לשמש צדדיו צעלה תשמיש צשאר נשים אפילו כשהמזון מונח בפנים, [עי' להלן אות י"ג], כתב דדון מיה' לידון דין דכ"ל כמוד' לפני תשמיש וכמעט על העצם והצנים, ואין זה דומה לאילוניות דמקשה צעלה תשמיש, דהתם סוף סוף דש חזרה צפנים ושם נשאר הזרע צרחמה ואמריין דרך תשמיש צכך, אבל כשהאועט דוחכו תיכף צחוץ אין לרך תשמיש צכך, וגם צדדיו הרא"ש [הג"ל] יכולים לפרש שהאועט היה צפרודור הפנימי ושהצעל יכול לשמש עמה אלא שהזרע חוזר ונפלט, וזהו דהשמש דש אלא שאינו כראוי, ומהא דקאמר הרא"ש וקריין ציה ושחת ארלה וצ"ל דכ"ב מיייר, דאי זורח מבחוץ כמשמעו לא הול"ל "קריין ציה" אלא "קרי ציה" ושחת ארלה, ותו דצדדיו הפעמים שדש צפנים למה לא זרע צפנים, אלא הוא הדבר דאוצר שזורה צפנים ומחמת שחוקף דוחכו צחוץ היינו דשייך לומר דלעולם זורה צחוץ דצדדיו פעם לא נשאר הזרע חוץ רחםם ולהכי כתב דגרע מניחנה מוך לפני תשמיש, דהתם נשאר הזרע שם ולאט לאט שואב המוך, לא כן הכא דכולו יולא לחוץ, זה נראה פשוט צדדיו הרא"ש, ואח"ל דלא מייירי צכ"ב אלא דהאועט צפרודור החיצון, וא"ש דקאמר וגרע ממוך, דהוי צפרודור הפנימי, מ"מ י"ד אי לא גרע ממוך, דינו יהיה שור לין מוך דחשוב כמעט על עצם יאצנים, ואסור לקיימה. ועי' חינוך ציה יתכן סי' ז' דקב"ח שכתב

צחוץ צדדיו דאועט צרחם אף שהוא למעלה ממקום שהשמש דש הוי כמוליד שז"ל.

אולם בפני יצחק שם דע"ה ד' כתב דמ"ש לדעת יודון זה למשמש צמוך, ודאי דליו ענין לג"ד, וכמ"ש הרא"ש צחוס' [ציטמות י"ב] שאחר שהזרע צפנים יכולה לקנח צמוך ולהוליא הזרע, אפי' למ"ד אשה מלוד על השחתה זרע, דאחר גמר המעשה מותרת לקנח צמוך, דלא מקרי שח"ז אלא שגורם ע"י חיומו להוליא זרעו לצעלה צין האיש צין האשה, אבל לאחר שנקרר הזרע מן הגוף לא שייך צו השחתה.

והר"מ כ"ץ בתשובתו שצדדיו הצרכים (להר"ה קארפנעלס) סי' פ"ט כתב צדדיו דמה שבי' בתשובת הרא"ש צמי שרחמה אע"פ שצדדיו משום השח"ז, היינו דוקא שצעלה שילא הזרע ממנו אין האצב צרחם האשה, אבל אם הוא מערה צה [וינכנס הזרע צמעיה] ומיד כשילא האצב ילא הזרע ממנו האשה אין הוא עובר משום השח"ז, והלא גם כשממירק הביאה אם אינה מתעצרת ממנו ילא ממנה מיד הזרע כמה פעמים ומה שמערה צה הוא מקיים מלות עונה כ"י.

גם במהרש"ם ח"ה סי' מ"ח צדדיו אשה שיש לה אועט צרחם, כתב צדדיו צסוף בתשובה, דהרא"ש [בתשובה הג"ל] מייירי דוקא צאי אפשר לצעול גם צהערה, אבל צדדיו להערה צין איסור משום ושחת ארלה, כמ"ש צחשי מהר"ה אסאד סי' רל"ח, וצחשי אמרי אש סס"י ס"ט [המוצא להלן אות י']. וכן בפרשת מרדכי סי' י"ד צאי שטען על אשתו שרחמה אע"פ, לאחר שדן אש היא מחוייבת לקבל גט כי לצדדיו הצעל אסור לו לדור עמה, וכמ"ש צחשי הרא"ש [הג"ל], כתב צדדיו ד' דכל זה הוא צעוץ שיש לה אועט ומפלגת צשחת תשמיש, אבל מפלגת אחר תשמיש הוכחתי מסוגיא ציטמות דסי' ד' והיבא שרחמה צר אך אפשר להפתח בהמשך הזמן. צחיון ציה יתכן סימן ז' צאשה שאין הצעל יכול לצא עליה כדרך כל הארץ כי רחמה [עדיין] צר ומחמת זה הוא נכשל בהוליא זרע לצעלה, כתב צדדיו עור צ' דאש משמש כי אורחיו ודעתו וכוונתו לצעול לפרות ולרצות רק העיכוב הוא מצד הטבע מותר, ואף דהזרע יולא תמיד לחוץ, מ"מ כיון דאין העיכוב מלדו רק צכל יום מלפס שמה יפתח צכה אש רחמה מותר, ולא דמי למעשה ער ואונן, ור"י לדבר דהא צכל ציאה ראשונה דהזרע יולא לחוץ צעת שמשצר הצתולים, ולמה החירה החורה לישא נערה הלא אפשר צצוגרת שפתחה פתוח צבר, וצכהן גדול מזה לישא נערה צתולה, ועי' כיון שעושה זאת כדי לצעול ולפרות הכשר מזה הוא, ולכן כתבו התוספות ציטמות דסי' ע"ב, והם צדדיו הר"צ"ה הוצא צשו"ת מיימורי צפני' מאשיות, דאש רחמה צר צריך להמחין אפי' שנה רביעית ולא יוליא, וכתב שם צחשי מיימורית הג"ל שהעיד שכן אירע לו צאשחו ראשונה שלא היה יכול לצעול אותה שחי שנים, וקשה למה לא הוצרך לפרוש ממנה משום הולא ש"ל לצעלה, אלא עי' מוכח מזה דהר"צ"ה לא חש צידון זה הול"ל, לכיון דכל כוונתו ועשיתו רק לשמש ולפתוח רחמה מותר כמו ציאה ראשונה דאי אפשר צלאו הכי, וברי זה דומה למ"ש רש"י ורש"ז צצולין כי דאף צכל שחיעה עושה נקב, אמנם כיון שאי אפשר צלאיה לשחיע צלי נקב הוי כאלו החורה אמרה צפירות דנקב כזה אינו אסור, וכן צידון זה כיון שאי אפשר צלי הולא זרע הוי כאלו שהחורה החירה צפירות, וצחשי הרא"ש [הג"ל] דיש אועט צרחם, צ"ל דהרחם נסתם ונאטם מחמת דבר אחר, וכמו שצדדיו אע"פ צריאה דפירשו הפוסקים דנסתם מחמת דבר אחר [עי' ציור"ד סי' ל"ן], ואינו דומה לרחמה צר שמוכיר הר"צ"ה דהתם צחלי

אוצר

סי' קי"ז אות ד—

הפוסקים

זה הוא צנידון לידו דמיירי בלשם אשר נחלש כוחו ולפעמים יכול לגמור בלשמו, אז אם לא הוי מיעוטא דמיעוטא מותר לו לבא עליה, אמנם צניד דבדלוי יבא לידי השתקה, ואסור לו לבא עליה, ומא היתר יש אם אח"כ יכול לבא עליה, וזכרנו למי אשר לא יוכל לעבול שנית.

גם בתשובת בעל כתב סופר שם באותו צדון [וגדפסא גס צכח"ס סי' כ"ז], אחר שהאריך דמה שהחמיר הרא"ש צנידון הוא נגד דעת רוב הראשונים, אלא דכיון שהשו"ע קצצו להלכה אין להקל [ובמובא לעיל אות א'] מסיק דלכן צניד שדומה ממש להא דהרא"ש והחזק בך שנתיים, אסור לשמש עמה.

ו. במקום שאסור לשמש עמה, אם נאמן רופא לומר שכבר נתרפאה. בשו"ת מהר"ש (עגיל) ח"ו סי' י"ח כתב צניד שצא לידי חיסור הו"ל בשעה שחזקק לאשתו, אף אם יגיד הרופא [גוי] שעלתה לה רפואה ושלח יבוא עוד לידי כך, אכתי ה"ל דאין נאמנות לרופא גוי באיסורין, ובדמיונו צויר"ד סי' קפ"ז גבי רואה דם מחמת תשמיש, וגדולה מזו נסתפקו הפוסקים אי אפילו רופא ישראל נאמן היבא דכבר נתחזקה ג' פעמים, אי"כ מה"ש דרופא גוי לא מהימן, ומכ"ש צניד לטוע לאיסור הו"ל דהוי איסור [דאורייתא] חמור ובה"י נובג עוד קודם מ"ת, דכזה אפי' להרמב"ם [דס"ל בכל ספק חורה הוי מה"ת לקולא, בזה הובא] הספק מה"ת לחומרא, [ע"י בדבריו לעיל סק"א אות א'] ואי"כ פשיטא דהרופא אינו נאמן בזה שיהי מותר לשמש עמה, וע"י שו"ת בית שלמה (להר"ש מסקאלא) סי' ע"ז שבי דאף לשיטת הרדב"ז דבית רגלים לדבר מהימן הרופא, אפי"כ כ"ז באיסור דרצון אכל באיסור ד"ת אף ביש רגלים לדבר לא מהימן הרופא, ואי"כ יש מזה סיוע לדבריו, וזכרנו דאפי' להסבירים דרופא נאמן ברואה דם מחמת תשמיש, מ"מ י"ל דוקא הכס כ"י [עיי"ש שחילק בין כ"ד לבין רואה דם מחמת תשמיש].

גם הר"צ אופנהיימר בתשובתו שצפסר תשובה למרי דכ"א עמוד ל"ז לאחר שכתב צנידון [ה"ל בלשם הקודם] דגרע מאטום ברחם, כתב דעל אמרה אשה גויה שעשתה לה רפואה אין לסמוך, דגויים אינם נאמנים אלא צדצנן ולא איתחזיק, כאשר הוא בשו"ת צויר"ד סי' ל"ח, או צניבר שבויעלו התרופות בצויר"ד סי' קפ"ז, ושם מסיק דלכאורה אסורה עד שיאמר לה רופא עומתה מיישראל שנתרפאה.

אולם בכתב סופר סי' כ"ז כתב צנידון זה, דהגם שלענין רואה דם מחמת תשמיש בחר שנתחזקה ג"פ נסתפקו ראשונים אם יש לסמוך על רופאים אפילו על רופא ישראל, מ"מ צניד ה"ל לסמוך, דהרי לפי מה שציארו [בובא לעיל אות א'] הרי לשיטת רוב ראשונים חוץ מהר"ש מותרים לשמש זע"ז [באוטם ברחם ודכו"ה], ואין [בוא] דנקטין לתמרה כפסק השו"ע, אכל כולי האי לא נחמיר וצואו ונסמוך בספקות נאמנות הרופאים על שיטת ראשונים, ואם לא עלתה לה רפואה כולי האי ואולי לאו איסורא בא, ועוד אני אומר אפי' לדעת תש"י הרא"ש דאסור לשמש מ"מ אם יאמרו הרופאים דנתרפאה, גם להך י"ד אין לסמוך על הרופאים ברואה דם וביואל צו, מ"מ לענין הו"ל נובל לסמוך, דודאי לא עלה על הדעת שאין אמירה הרופאים נחשב לכלום, כי בקיאי באמונתם, אלא שלענין איסור נחשב דצריהם לדאי לא נוכל לסמוך, אכל בצוילת ש"ז דבלא"ה ס"ל לר"י שצטור סי' כ"ב דבאקראי מותר לשמש שלא כדרכה אפי' מציא ש"ז, וגם בחולקים עליו, היינו כשמוכין ויודע שיוציא ש"ז לעולה, אכל כשהוא ספק וקצוב שלא יוציא, נראה דלכ"י מותר להכניס לספק, ולכן כשעסקה ברפואות ורופאים אומרים לפי דעתם שנתרפאה מותר לשמש עמה על סמך הרופאים, ואם ישמש

ברחם נדבקין זה בזה כמו במקום בתולים, וע"י צרש"י כתובות דף כ' ד"ה או חיבורי, והחילוק צניבה, דרחם א"ר דש תמיד כראוי לו ובמקום שהשמש מגיע היום מגיע למחר כי המקום הזה כבר נפתח וצכל יום ויום נכנס יותר וזה משמש כי אורחיה, אכל לא כן צניבה מחמת דבר צולט מעומק ברחם, ויוצא לחוץ עד שפת ברחם ולפעמים מתקצר והולך ומונע הזרע צניבים, ולפעמים מונע שאין השמש דש כראוי וזה ציבור תש"י הרא"ש, ולפי"ז מוכן מתש"י הרא"ש דכל איסורו אינו אלא בלעום ולא ברחם א"ר.

ובתש"י מהר"י אסאד צויר"ד סי' רל"ח כתב דליכא למימר דהרי"צ"ה שמתיר ברחמה א"ר מיירי [דוקא] צניב ע"כ לעבול בהערה ע"י הכנסת עטרה באופן שהוא זורע צניבים, דהא בהערה איכא שצירת בתולים, כמ"ש רש"י סנהדרין ע"ג צ' ד"ה משעת, והרי"צ"ה מיירי שצדיון הוי בתולה, [ועי"ב] דכלא הערה מיירי, ושם צ"ה וי"ל כתב לחלק בין תשובת הרא"ש להך דהרי"צ"ה לפי מה שציאר דברי הרא"ש דהאיסור הוא משום ד"לעולם" הוא זורע מחוץ, ואף שאינו מתכוין להשחית הוי פסוק רישא ואסור [וכי"ל בלשם א"י], ולפי"ז י"ל דדוקא ביש לה אועט, שגולד צה מכה, ואפשר שאפי' רפואה אין לה, והי"ל פ"ר מיהא כ"ז שלא נתרפאה, משא"כ ברחמה א"ר הרי צוגרת פתחה פתוח וכל שחגל צוגרת יהיה יותר פתוח, וע"י מיעון צאבר השמיש גופא מתרוות צכל פעם ודאי לאו פסוק רישא הוא וש"י משום דבר שאינו מתכוין, וה"ע דרי"צ"ה. גם באמרי צינה (להר"מ צויר"ד) ח"ד סי' ח' כתב צנידון הרי"צ"ה כי"ל דאין צה חשש דהשח"ז משום דלא הוי פסוק רישא ולכן מותר צדבר שאינו מתכוין.

ה. ובמקום שאינו יכול לגמור הביאה מוחמת חליה של האשה ומוציא זרע לבטלה. בספר תשובה למרי דכ"א עמוד ל"ז, צדבר אשה אזה כמהשים שיש לה חולי ברחם המתריחה לקפון ממעכבה בשעת הציווג כמו רגע קודם מירוק האבר, ועי"ז זורה בעלה הזרע מחוץ, כתב צניד גרע מהא דתש"י הרא"ש באוטם ברחם, דהתם עכ"פ יוכל לגמור ציאתו רק זורה לחוץ, אכל צניד שאין יכול לגמור ציאתו, כהאי גויה צודאי אסור. גם בתשובת הרי"ל אפנהיימר שם בעמוד ל"ז כתב צנידון זה דגרע מאשה שיש לה אועט ולכאורה אסורה אסתא דא לעולה. ושם כתב עוד דמציגרת לישנא דהרב השואל משמע שהאשה מוחזקת בך וככה דרכה מאז, גם צעלה הראשון, וראוי לדמותה לאשה הרואה דם מחמת תשמיש שחאסרה צ"י פעמים לעולה ובתחזקה לגי אנשים ואסרה לכל העולם עד שחזק [ע"י צויר"ד סי' קפ"ז], ואין זה ענין כלל למה שעלה ע"ד הרב השואל לדמות ד"ז להיות משמש עם העוברה שלא בשעת וסרה ואמרה לו שנעמלתי, דאכניסה לא מחייב דאנוס הוא כמבואר בשצונו"י י"ח, דהא צמה דקמן איתחזקה באיסורא. [ועיי"ש שדן דאם האשה אינה מאגלת להוליד אם מותרת לשמש צמוך שאולי יועיל לה צזה למחלתה, והוצא להבן אות ל"ב]. וכ"כ לאסור צנידון זה הרב מנחם צמח"מ אש בתשובתו שם עמוד מ"ו, והואסוף עוד דגם אם יוכל הכעל לבא עליה עוד פעם מיד אחר הכעילה הראשונה כדרך כל הארץ, ואי"כ לכאורה אין אנו יכולים לדמות לאשה שיש לה אועט ברחמה, דהתם הוא מפיו זרעו צכל עת, מ"מ הרי הוא צא לידי השח"י, ובתשובת אצי [בעל אמרי אש] צויר"ד סי' ס"ט [המובא להבן אות י'] ראה השואל להוכיח מדברי תש"י הרא"ש דאסור דוקא אם לעולם הוא זורה מחוץ, אכל אם לפעמים הוא זורה מצניבים אין איסור והשיב לו אצי דכיון צנידון השאלה לא הוי רק מיעוטא דמיעוטא [שזורה צניבים] הוי רוצי ככולו עיי"ש, ונראה דכל

הפוסקים

סי' יז אות ו

אוצר

אשתו משום דמוילא זרע לבעלה, דחוספוח כחזו צמח דוכתי
 שאין יכולים להתעבר רק בגמר ציאה ולא בהערה, והוי כע
 שימוש שלא כדרכה דאסור אף להרעי [דמחיר ציאה שלא כדרכה
 באקראי], דהא הוי חזיר ולא באקראי, ודומה להא דאועס
 ברחם דאסור לשמש עמה, ולכא דמוך בשעת חשמיש דאסור ריח
 אף באשכ שאינה ראוייה להתעבר [עי' להלן אות ל"ב], אך
 אפשר דהא חזיר דומה לשלל כדרכה, וגם לא לאועס ברחם, דהתם
 זורה בחזן, וכאכ צפנים, וגם חזיר דומה למוך, דהתם המוך
 מפסיק בין פי המקור לזרע, ובמוך נבלע הזרע, אבל צ"ד לכת
 שום הפסק בין הזרע לפי המקור, רק דמוילא הזרע בחחילת
 הפרוזדור צפנים, ואינה יכולה להתעבר בדרך זו, אי"כ כמו דמותר
 לשמש בזקונה עקרה ואיילוניות, כן גם זה האיש מותר, וגרסה
 כיון דיש פוסקים דיוכלה להתעבר בהערה דלא כחוספוח, עי'
 משנה למך פט"ו מאישות ושער המלך פ"ג מאסור"צ שהאריכו
 דא, ועי' בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קס"א דהוי ספיקא, אי"כ צ"ד
 הוי ספק ספיקא להחזיר, וכן נראה דעת מהרש"ם דכתב שם דאם
 גירש או מתה אשתו, דמותר ליקח אחרת, אך שידוע לה קודם
 האשוחין שיש לו מום כזה שאין יכול לשמש רק בהערה כדי
 שלא יהיה מקח עשות, ועי"ש, הרי דלא עלה כלל על דעתו
 לאסור לישא אשה משום דמוילא זרע לבעלה, וזה מטעם שכתבתי.
 ובמלמד להועיל סי' י"ח באשכ שאם תתעבר תהי צמחה, כתב
 בחז"ל דאם הצעל רוצה לבעול בכל פעם רק בהערה, נראה דשרי,
 מאחר שאינו זורה מבחוץ, אך לריך לשאל לרופא מומחה אם
 דא ליכא חשש שתתעבר ותצא ליד סכנה.

י. וכשהוא בא לירי הוצאת זרע לפני הכנסת האבר
 מחמת חולשתו ונידונים שונים בזה. בהש
 האסור סי' ס' באיש חלש אשר אי אפשר לו לגמור ציאתו כראוי
 ובשעת הולאת הזרע האבר הוא רק קלת צפנים, ולפעמים מסופק
 הוא אם הוא אפילו קלת צפנים, כי רואה אח"כ הסדין מלא
 זרע, ולדברי האשה האבר הוא תמיד צפנים, כתב דלדעתי לית
 דין לריך בזה, דהא דאסור צו"ע באועס ברחמה פירש הע"ז
 [סק"ג] דלעולם הוא זורה בחזן, וזהו הורח לנו הע"ז, דהא
 דכתב הרא"ש ולעולם הוא זורה בחזן, האי לעולם הוא דוקא,
 והרי צ"ד לפעמים הוא זורה בעוד שהוא קלת צפנים, ולא
 עוד אלא שמסתבר שהוא זורה תמיד צפנים, וכדברי האשה,
 אלא [מחמת] שרואה אח"כ שהסדין מלא זרע, מה דן שזורה
 בחזן, ולדעתי אין מה שום ראיה כי אעפ"י שזרה צפנים, כיון
 שלא זרע בעומק ברחם ולא הזרע תיכף החולה, ובגוון זה אין
 שום מקום להחמיר, ולריך לדבר על נכ האיש שלא ידאג ולא
 יחשוב שהוא עובר עבירה שזה רק שזר חת רוחו ומשפיע לרעה
 על הענין הלא, וכ"ז אם יסכים הגאון מעשענין [צעל דוצב
 מישרים].

ובאמרי בינה (להר"ם אויערשטדך) ח"ד סי' ח' לאחר שהוכיח
 דהר"ם שדאסור באועס ברחם, הוא משום דלעולם
 הוא זורה מבחוץ, ואף שאינו מחבין להשחי"ז הוה ליה פסיק
 רישא ואסור, כתב בגדונו דכשיכול להכניס אף ציד לחוך ברחם,
 אף שלפעמים יפול הזרע קודם לכן, נראה דאם לא הוי פ"ה
 ואפשר לו להכניס האבר [גם] ערס שינא הזרע, דמותר לשמש
 עס אשתו. [וייע"ש] שנגדו כתב דו"ל דאם יוליא הזרע בלא
 אשתו יש לו דין השחי"ז אף דזרעו של האיש אינו ראוי להוליד
 משום דעכ"פ מרגיש ציאתו, וכמבואר בסק"א אות ג'.

ובאמרי אש חזיר"ד סי' ס"ט באיש אחד שנחלש כמו ואינו
 יכול להזדקק לאשתו, רק לעתים רחוקות הוא יורה
 כחן וצא עליה בדרך כל הארץ, והרצה פעמים יפין זרעו ערס
 שיתקשה, אלא שגם מאז שנחלש כבר ילדה לו אשתו פעמיים,
 הציא

ישמש ולא נתרפאה, ויהיה לריך לפרוש ולהוליא ש"ז, אין צידו עין
 עלל כי מקרה הוא לו, ואפי' כעובר צאונם ושוגג חינו, ואפי'
 לסמוך על רופא גוי קרוב שיש לסמוך מכל הלן עעמים שכתבתי,
 וביינו לשמש פעם ח', אבל אם ישמש ויתעבר לו שלא עלתה לו
 רפואה הדורא לאיסורא.

גם הר"ד דיימש בתשובתו שצספר תשובה למרי דכיה עמוד מ"ח,
 כתב בנידון זה דהי דעתו לסמוך על דעת הר"י שמוחר
 לשמש באקראי שלא כדרכה, והגם כי חלילה להחזיר כן בעלמא,
 מ"מ זו שנעשה לה רפואה הייתי נכנס בהיתר זה, ונראה לסמוך
 על דעת הב"ש [הג"ל סק"א אות ט'] שהחזיר להוליא זרע לצבר
 אם הדם מן הצעל, הגם שהיה צ"ע, מ"מ צירוף כל הכי יש
 לסמוך להקל וכו', גם [דאם] לא נתרצה בהיתר זה בודאי
 יתארכו הדברים ולא נמלט מחשש הול"ז אלא הצעל ערס חקבל
 אח הגט, וזהו כעין מחלל שבת אחת כדי לשמור הרבה, ובגדונו
 שם שלא ידעין שנתרפאות רק עפ"י דברי האשה, כתב דאם
 יודיעו לה חומר האיסור והיא חקבל על עצמה בקגם שאם לא
 נתרפאת תהי מרוח לגירושין בלא חוספת כתובתה, הרי ידעין
 דעכ"פ לא משקרה ועשו לה רפואה.

וחרב מנחם במהר"ם אש בתשובתו שם עמוד מ"ז כשדן
 בנידון ה"ל אם יש נחמנות לאשה שנתרפאות, כתב דכיון
 שהוא חינו מחבין וגם יוכל להיות שנתרפאות [הו"ל אינו
 מחבין ולא פ"ר דמותר בעלמא. ממשמעות דבריו שם], גם כי
 לפי דעת ה"ש מקילים באקראי לשמש שלא כדרכה אף אם מוילא
 זרע, אי"כ חולי יוכל לסמוך על דבריה פעם אחת לראות אם
 כנים דבריה שמרגשה בעלמא שנתרפאות כו'.

ז. אנשים שמחמת ניתוח שעברו מזריעים בפנים הגוף
 ונפסד שם אם מותרים להזדווג עם נשיהם.
 בקובץ הגשר חוברת י"א סי' ק"א נסתפק רב אחד באנשים
 שנחתו אותם חולי השתן ואופן הניתוח הוא שקושרים
 ומתקדים את הקנים והגידים שהזרע עובר דרכם אל האמה
 שהזרע לא יוכל ללאת החולה, ואנשים הללו צעת הזדווגותם עם
 נשיהם מרגשים שנעקר הזרע מגופם רק חינו יולא החולה,
 ולדברי הרופאים נשאר הזרע בגופם ושם כלה ונפסד כלא היה,
 אם מותר להם להזדווג עם נשיהם, שהרי צאים עי"ז להשחי"ז,
 ואין זה דומה למשמש עם זקנה מעוברת או מניקה, דהתם
 מזרע למקום הראוי, אבל הכא משחית זרעו. ועי' בצפנת פענח
 ח"א (נדפס ח"ש) סי' פ"ע וח"ג סי' קס"ד שכתב לנידונו דכל
 שעדיין לא יולא הזרע לחזן אין עליו שם זרע כלל, וכל שהוא
 עושב כן עם אשתו אין כאן איסור השחי"ז. ואין לנדה דכ"כ
 עי"א גבי הרואה קרי צקוסם [דפשיטא להגמרא דכל שהזרע לא
 יולא לחזן לא נממא, ומיבעי ליה רק אי נממא דוקא כשינא
 מנשרו או אפילו הוליא צקוסם].

ח. איש שאין זרעו יורה כחן אם מותר לשמש עם
 אשתו. צבית יהודה (להר"ם איוירמון) סי' ה' דן
 בחז"ל אם מותר לאיש שאינו יורה כחן שישמש עם אשתו, או דהוי
 ככלל מוח"ל, וכתב דלאחר דמבואר צו"ע [דדוקא] גבי אשה שיש
 לה אועס ועי"כ צעלה זורה מבחוץ אסור, אבל אם משמש בדרך
 כל הארץ, וביינו עם קגמה ואיילוניות מותר, ואי"כ צ"ד בודאי
 דמותר, דמה התם דיוכל להזרע אפ"ה מותר לשמש עם אשתו
 איילוניות ולא נקרא מוילא ז"ל, כיון שהוא משמש בדרך כל הארץ,
 אי"כ מכש"כ צ"ד כו'.

ט. ובשאי אפשר לו לבעול מחמת חולשתו רק בהערה לבד.
 צמנחת יחיאל ח"ב סי' כ"ב אות י"א כתב דיש להעיר, באיש
 שאין לו גבורת אנשים ואין יכול לשכב עם אשתו רק בהערה, היינו
 הכנסת עערה ושם מוילא הזרע צפנים, אפשר דאסור לדור עם

אוצר

סיק יו אות יא

הפוסקים

ולפי"ז יש להתיר לשמש בממנ"ץ, דאם הוא דבר אולידרי לפעמים הו"ל דבר שאינו מתכוין ואינו פ"ר ומותר לשמש, ואם נימא שזכו רק על דבר הזרות אירע כך שנתעברה ורובא דרובא אינה יכולה להתעבר ממנו, א"כ אין האיש דבר אולידרי ואינו מלווה על השחי"ז כו', וע"י זש"ג פ"י"ג משנה שכתב דאם באתו הפסיק רשע עושה ג"כ דבר היתר עמו אז אפילו פס"ר ומטין ליה ג"כ שרי, וא"כ ה"נ עושה מעשה היתר, היינו מה שרואה לבדוקק אל אשתו ומכוין להכניס הזרע, ואע"ג שהש"ג כתב שזו היא קולא גדולה להתיר צבה"ג, מ"מ צ"ד כיון שהוא חשש עיגון והאשה מצדקת תפקידה וניתח לה צוה, יש לסמוך ולהתיר, ואע"ג דלפי"ז קשה מ"ע איסור הר"ש"ש בלועס ברחם, והא שם ג"כ עושה מעשה היתר בביאתו אל אשתו, כבר כתב במהרי"א אסא"ד דהר"ש"ש לשיטתו דמתמיר טעמי שטאר איסורים בפס"ר, אבל לדין שפיר יש להקל, מ"מ לא הייתי סומך על כך שצ"ל להתיר כיון דכך דלועס ברחם הוצא צו"ע כו', אך מטעמים דלעיל מותר לו לשמש, ומ"מ אם אשה מרובה שיפרוש ממנה על חייה זמן, יפרוש ויעסק בפרואות ויתפלל לה.

וע"י בתשובת מהרי"א (אסא"ד) חיו"ד סי' רל"ח באתי שביאתו לאשתו הוא מתקשה אלא שתיכף צנסיקה בעלמא זרעו וילא חזרה מצחון ואין צו כח להכניס האבר, ואפשר שלא בעל עדיון אפי' בהערה, וכבר עברו שלש שנים מיום חתונתם ולא נתרפא, וכתב להתיר לפי מה שצי"ר שם דברי הר"ש"ש והריב"ש [הג"ל], באתי א"י, וסיים דצ"ד כיון שהאשה מרובה בכך ואין כאן חשש אלא לנאת ודי שמים מעון דהו"ל, וכבר צא"רנו שהוא יולא י"ש מידי עבירה, דלונס הוא ודבר שאינו מתכוין, ומ"מ מה דאפשר לו לעשות שחכ"ל לבנים ישתדל לעשות.

דין שימוש במוך

[השאלה של שימוש במוך יכולה להיות בשלשה אופנים: א' בנשים נשים שאין ראות להתעבר. ב' בשלש נשים קטנה ומעוברת ומניקה, שבהן יש חשש סכנה או לה לעמה או לולד. ג' כשהאשה חולה או חלשה והרופאים קצצו שסכנה לה להתעבר או להוליד. והנה בגמ' וראשונים לא נמלא שמדובר להיות על שימוש במוך רק לענין ג' נשים הג"ל, ושני האופנים האחרים למדו האחרונים משם, ולכן מוכרחים אנו לזכר לראשונה דין ג' נשים, אח"כ נבאר דין נשים דעלמא ואחריו דין אשה המסמכת בציבורה או בלידה. אחרי זה יתבאר עוד מה נקרא מקום סכנה, ואופני מניעות הריון אחרים שדנו בהם האחרונים אם להתיר במקום סכנה או לאורך רפואה ובה"ג].

יא. אם מותר לשלש נשים קטנה מעוברת ומניקה לשמש במוך, מחמת חשש סכנה לה או לולד. מקור הדיון בגמרא יבמות י"ב ב', הני רב ציצו קמיה דרב לחמן, שלש נשים משמשות במוך, קטנה מעוברת ומניקה, קטנה שמה' חתעבר ושמה' חמות, מעוברת שמה' חשבה עוברת סנדל, מניקה שמה' חגמול צנה וימות, ואח"כ קטנה מצה י"א שנה ויום אחד עד י"ב שנה ויום אחד, פחות מכאן ויתר על כן משמשת כדרכה והולכת, דברי ר' מאיר, וחכמים אומרים אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת ומן השמים ירחמו, משום שנאמר שומר פתאים ה'.

[הנה דין ג' נשים אף שמקורו מהגמ', אבל לא הוצא צרמ"ש ועור וש"ע, ורק הרי"ף והר"ש"ש הביאו מחלוקת ר"מ ורבנן בסתמא צלי לפרש מחלוקתם וצלי להכריע, והאחרונים דנו על זה עפ"י שיטות הראשונים בפירוש הגמ' ולפי הסבריהם הם דברי הראשונים, ולכן נצ"ח מקורם דברי הראשונים ואחרי כל אחד תמלית הסבר שיטתו עפ"י האחרונים המובאין להלן.

ודברי

הביא מהרב השואל שד"ן דדברי חשו' הר"ש"ש דאסר כיון דלעולם הוא זורה בחון, ומשמע דאם לפעמים הוא זורה בפנים אין משום השחי"ז, ושע"כ דהא דהאם עכ"פ מקיים מלות עונה, ומשום מלות מתירין לו כמו במעוברת ומניקה, אבל זה אינו מקיים רוב פעמים מלות עונה [כי אינו מתקשה], ואחר שהוכיח דאם שאינו דבר אולידרי אינו באיסור השחי"ז, כתב דנ"ד הוא גברא דבר אולידרי הוא ג"כ עכשיו שהוליד, ומ"מ אם החשש כי בטרם יתקשה יפון זרעו, הרי צא"ר מת אינו ראוה להוליד, כמבואר ביבמות נ"ה ב' דאמרנו פרט למשמש מת ופירש"י בלא קישוי דאינו ראוה להזריע כו', וכיון דאיסור השחי"ז באולידרי תליא, א"כ צו"א בלא קישוי לכאורה לא עבר כלל על השחי"ז זרע, ואע"ג דגברא דבר אולידרי מ"מ הרי מפני זה אינו ראוה להוליד, ובכל הסוגיא דריש שרק כל ה"ד איחא כל המוליד שכתב זרע לבטלה, ואיכא למידק מיהא דצראוי להזריע מיייר, ומ"מ אף שהדעת נוטה כן, מפני חומר האיסור אין להכריע כן, רק שיש דל לבחול החמיר עליו כל כך, עוד יש לעיין כיון דגברא למלוא קא מתכוין ולפעמים תעלה בידו כמו שהוכיח הנסיון ואיכא בידו עכ"פ מלות עונה, אם [כי] פעמים רבות יפון זרעו, אם יש לדון בדבר שאינו מתכוין דקו"ל כ"ר שמעון דמחר, ולכאורה אין זה פסיק רישא, [דאסור אף אם אינו מתכוין], כיון דאינו ודאי שישחית זרעו, והא דאמרנון מתעסק בחלצים ועריות חייב חטאת שכן נהגה, היינו כסבור שזמן הוא ואכלו או סבור רוק הוא ובלעו, דהאם עכ"פ מתכוין הוא לבלוע, אבל כאן אינו מתכוין כלל להוליד זרע כאשר חלל ממנו טרם יבעל, ומ"מ אם רק מיעוטא דמיעוטא הוא שיכול לבעול ורובא דרובא יולא בחון לגמרי, יש לדון כפסיק רישא, והריב"ש צ"ח שצ"ד כאשר השיב לאחר שאמר דיש להתיר סריקה במסרק בשבת ולא חשיב פ"ר דכיון דאפשר שיקרה פעם צויבל לסרוק ולא ישור, והוא ז"ל הרצה להרחיק דבריו וכתב צח"ד וז"ל, אלא שהדבר ברור שאין הולכין במלות התורה אלא אחר דברים המורגלן ולא אחרי דבר שיקרה על דבר הזרות, מזה נראה דכל שלא יהיה אלא מיעוטא דמיעוטא הוי בכלל פס"ר, וא"ע צוה וחופש, ומ"מ נראה דאם האיש הזה כמה פעמים יכול להכניס עד עתה נראה דאין צוה כלל משום השחי"ז, ואחרי שנראה כי כן נמלא באתי הבה לפעמים יכול להכניס העמרה ורק לגמור ביאתו א"א לו רק מיעוטא דמיעוטא, ע"כ אין להחמיר עליו כלל שיפרוש מאשתו לגמרי, מ"מ ע"ה עושה היא לו שיפרוש עמו על זמן מסויים צוה וישב ביחא אליו.

ובפרי השדה ח"א סי' ע"ז באתי שזה מספר חדשים אשר בביאתו כמעט שאין יכול להכניס אפילו עטרה, כי תיכף לאחר שנתקשה ולא הזרע לחון, ורק לפעמים יוכל להכניס העטרה, ופעם אחת אמרה לו אשתו שהרגישה שהזרע נכנס לרחמה, ואמנם נתעברה אז, לאחר שהביא לחשו' הר"ש"ש הג"ל וכתב מחילה דלפי"ז צ"ד נמי היה אסור לשמש עמה כיון שמוציא הזרע לחון, כתב שזו דלא דמי כלל נ"ד להך דהשו"ת הר"ש"ש, דהאם כתב הר"ש"ש בפירוש ד"לעולם" הוא זורה בחון, משא"כ צ"ד כיון שהאשה נתעברה א"כ חזין שלפעמים נכנס הזרע, ואע"ג שעפ"י רוב מוליד הזרע לחון, [מ"מ] הו"ל דבר שאינו מתכוין ולא הוי פסיק רישא, דפסיק רישא לא הוי רק אם הוא על דבר הזרות צויה, כמ"ש הריב"ש [הג"ל], אבל צ"ד שרק חדשים מספר הוא דר עס האשה וכבר נתעברה, הו"ל מיעוטא דשכיח עכ"פ שיכנס הזרע לפנים, ומה שהבעל חש שמה היא מעוברת מאיש אחר, אין ממש בדבריו כיון שהאשה לנעוה במעשה כו', ועוד יש לצדד צ"ד דלא שייך צוה איסור הוליד, דגברא דלאו דבר אולידרי הוא ו"ל דלכ"ע לא שייך גבי איסור השחי"ז,

הפוסקים

ס"ק יז אות יא

אוצר

ודברי כל אחרון לחוד, היינו שיעשו לכלכלה טפ"ו מה שלא לו מדברי הראשונים, ויצא בקטע דעות האחרונים להכללה דבריהם של אלו ואלו מחכמים בשתי נקודות: א' בעלם מחלוקת ר"מ ורבנן, אם היא בנתינת מוך לפני תשמיש או לאחר תשמיש, ב' בפירוש מחלוקתם, אם ר' מאיר מתיר שימוש במוך וחכמים אוסרים, או שר"מ מחייב שימוש במוך וחכמים אוסרים רשות].

דעת רש"י. רש"י ביצמות שם כתב, משמעות במוך, מותרות לתת מוך במוך תשמיש כשכן משמעות כדי שלא יתעברו. וכתב בריתע"א שם לדעת רש"י לרבנן דר"מ אפילו הכי ג' חזון מותרות לשמש במוך. וכן כתבו עוד ראשונים לדעת רש"י, ומבארים בשטמ"ק כתובות ל"ט א'. [ומשפעות דברי רש"י נראה למחלוקת ר"מ ורבנן היא על שימוש במוך בשעת תשמיש, אבל לאחר תשמיש נשים מוך, אפשר דמותר אף לרבנן, וכן כתבו הרבה אחרונים בדעתו. אך יש מהאחרונים שכתבו לרש"י המחלוקת היא גם לאחר תשמיש, ולרבנן אסור בג' נשים גם כזה].

דעת ר"ת. בתוספות יצמות שם ד"ה שלש, לאחר שהביא דברי רש"י ב"ה, כתבו, ור"ת אומר לפני תשמיש ודאי אסור ליתן שם מוך דאין דרך תשמיש בך, והרי הוא כמטיל זרע על העלים ועל האגנים כמטיל על המוך, אבל אם נותנת מוך אחר תשמיש אין נראה לאסור, והאי גזרה כי אורחיה משמש, מדי דבור אקטנה ואילונית דלא איתסרו בתשמיש משום דלאו בני גנים נינהו, והאשה שנותנת אח"כ מוך לא הוזהרה להשתתף זרע כיון דלא מיפקדה אפרי' ורבי', ומשמעות במוך דקתני הבא, היינו שזריכות לשמש במוך. וע"ע בתוספות כתובות ל"ט א' ד"ה שלש. [וכתבו הרבה אחרונים דלשיעור לפני תשמיש אסור גם לר"מ, ולאחר תשמיש מותר גם לרבנן אפילו בשאר נשים, ומחלוקת ר"מ ורבנן בג' נשים הוא לאחר תשמיש, דר"מ אסר דמחוייבות, ורבנן סברי דרק מותרות. אך יש שכתבו לשיעור ר"מ דמחלוקת בג' נשים היא בשעת תשמיש, דלר"מ מחוייבות ולרבנן מותרות, ומש"כ ר"ת דקודם תשמיש ודאי אסור לשים מוך היינו בשאר נשים, ולאחר תשמיש מותרות גם שאר נשים אפי' לרבנן].

דעות האחרונים להלכה. בארן יבנות ס"י ג' אחרי שביאר שיטת הראשונים דין ג' נשים משמעות במוך, כתב דמ"ך לאחר תשמיש י"ל דמותר לדעת כל הראשונים, לדעת ר"ת הכי ס"ל דאשה אינה מלווה על השחי', גם לדעת רש"י נמי לא פסידא כל כך לאסור נתינת מוך לאחר תשמיש, שהרי רש"י בתוספות כתובות דל"ט א' כתב שגם רש"י ס"ל כר"ת דאשה אינה מלווה על השתתף זרע כלל כו', אמנם לתת מוך מקודם תשמיש זה דעת רש"י ור"ת צרור לאיסור, ר"ת אוסר בהדיא, וגם דעת רש"י מוכרח לאיסור, דהא פירש דלר"מ רק מותרות, וא"כ לרבנן דפליגי עליה דר"מ צ"כ אסורות, ולכל הפחות קאי אלפני תשמיש, וכיון דקיי"ל כחכמים, אסורות לשמש במוך קודם תשמיש, אמנם מ"מ נראה שלפי דעת הרמב"ן והרשב"א והרא"ה והריטב"א והנמוקי

(*) בחינה וחסד כתובות ל"ט הקשה ע"ז דגם לפי דעתם קשה דאמאי רשות לשמש כדרכו, הא איכא סכנה בדבר, והרי איכא עלייהו מצות עשה דונשמתם לנפשותיכם, ומי גרע מגילוי מים דאסרו רבנן ומכמה דברים דאמרו דהעושה אותם דמו בראשו, והרי לענין קריאת ס"ת דקיי"ל דאין מניחין לעלות שני אחים, אי נמי הבן אחר האב זה אחר זה משום עין הרע כמ"ש באר"ח ס"י קמ"א. כתבו הכנה"ג והפ"ח שם דאף אם ירצה לעלות מוחין בידו, ואולי לדעתם אין הכי נמי דיתר מכדי עונה אסור כו', ומשו"ה ס"ל דמותרות אפילו כדרכו ולא חיישינן לסכנה דהו"ל דבר מצוה דלא ידע דבר רע. אלא דבחולין קמ"ב אמרו בשלוחי מצוה היכא ששכיח הויקא שאני, גם בפסחים דק"ט ע"ב אהוא דר' כוסות הקשו היכי תקנו דבר דאית לידי סכנה וצ"ע. ועי' במהר"מ שיק חזו"מ ס"י נ"ד שהביא משטמ"ק הנ"ל דמשמע שם ד"ל דלכך התירו שימוש כדרכה משום מצות עונה, וחמה ע"ז דכיון שסכנה היא לה בודאי כה"ג לא מתייבחו התורה במצות עונה, ואדרבה מחוייב על ונשמתם לנפשותיכם, ותיירצ דעפ"י רוב הג' נשים הללו אינן מתעברות ורק חשש מיעוטא איכא וסמכין על רוב שאינן מתעברות, ורק ר"מ לטעמ' דחייש למיעוטא כו', ובבנין ציון ס"י קל"ז הביא מהרב השואל שכתב לתרץ לדעת חכמים בענין תירוץ זה דהמהר"מ שיק, ודחה דבריו דמלבד שאין זה רוב מבורר, בלא"ה לא מהני, דהרי כלל בדינו דאין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב, ואפילו למיעוטא דמיעוטא חיישינן, כדמובח ממה דאמרין שם נפל עליו גל ספק הוא שם כו', ואע"ג דאיכא כמה ספקות מ"מ מפקחים כו', וכתב דנראה דטעמא דרבנן דאע"ג דכלל בדינו דאין לך דבר שעומד בפני פקו"נ ואין הולכין בפקו"נ אחר הרוב, זה ודאי ביש סכ"ע לפנינו, כגון בנפל עליו הגל דאז חוששין אפילו למיעוטא

דמיעוטא, אבל כשעתה אין כאן פקו"נ רק שיש לחוש לסכנה הבאה, בזה אולינן בתר רובא כמו לענין איסורא, דאל"כ איך מותר לירד לים ולצאת למדבר כו', וזה נראה ג"כ טעמא דרבנן כיון דבעוד שלא נתעברה אין כאן סכנת נפשות, לכן סמכין אטעמא דמן השמים ירחמו כו'.

ובדובב מישלים ח"א ס"י כ' חיוק לדברי המהר"מ שיק, וכתב דאם כי מחולין דף י' ופרמ"ג אות ס' ד' וס"י קע"ג מבואר דלענין סכנה לא אולינן בתר רובא, אך י"ל דלבאורא אמאי ניהוש לסכנה במקום מצוה, הא מצוה אגינו ומצלי, ועי' בפסחים דע"ב אשתו נמי קעביד מצוה כו', אך באמת ו"א, דהא במקום דשכיחא הויקא שאני, כמבואר בפסחים דף ח', וא"כ הכא דעפ"י רוב ליכא סכנה, נהי דלענין סכנה חוששין למיעוטא, מ"מ כ"ז שלא במקום מצוה, אבל במקום מצוה כיון דעפ"י רוב ליכא סכנה וממילא לא שכיח הויקא שפיר המצוה אגינו ומצלי, ושם במסגרת כתב דצ"ע מתוס' פסחים דקט"ז ד"ה קפא דמבואר דגם במקום מצוה לקיים מ"ע דמרור חש שמואל למיעוטא, ובאמרי שפר ס"י כ"ט דזה לתירוץ של הבנין ציון, וכתב דלא מסתבר לומר דכשאין הסכנה באותו רגע ממש אין לחוש לחשש סכנה כו', והא דקאמרי חכמים דמותר לשמש כדרכה ולא חיישינן לסכנה, היינו משום דלא שכיחא הויקא ואין לחוש לזה במקום מצוה, ובאבני גזר ס"י פ"א ביאר ג"כ דלדעת חכמים דמותר לשמש כדרכה ולא חיישינן לסכנה, דמשום דעפ"י רוב אין נשים אלו מתעברות ואין הסכנה ברורה, והוסיף דאף דאפילו חשש רחוק דוחה שבת, מ"מ אם לא ירצה לחוש למיעוט, אין עליו איסור, כמבואר בתוס' גזר מ"ד ב' ד"ה איתו, וע"ע מזה בתורת חסד (להרש"ו מלובלין) ס"י מ"ד, ובכת"ס ס"י כ"ז וצמח צדק (להר"מ מליובאוויטש) ס"י פ"א.

אוצר

סי' קיז אות יא—ג

הפוסקים

עשין ולאחיו המסתעפין עמהם, חלוצין לקולא כשיטת ר"ת ודו"ק
לרבותא דמפרשי כותיה, דגדול פיקוח נפש דלפילו על הספק
דומה לפילו שבת הממורה.

יב. וכשהוחזקה להתעבר בימי הנקתה. במשיב דבר סי'
פ"ה במניקה שרגילה להתעבר ונחלשת היא
וכולה, דימה דין זה לאשה המסתכנת בלידה, ולפי שיטתו מסיק
על שניהם דלפני תשמיש אסור ואחר תשמיש שרי [ע"י להלן
אות י"ז].

ובבבארי יתודה ח"צ דק"ל צידון אשה אשר זה פעמיים
שנתעברה בשעת הנקה והיא חלשה בצריאותה, אחרי
שהעלה דמיון עיבור והנקה בשלל הוחזקה להתעבר מותרת
לשמש במוך לפני תשמיש לכל הראשונים וזולת לדעת רש"י ור"ת,
כתב דאם הוחזקה להתעבר בחדו זמני כ"ד מותרת לשמש במוך
[לפני תשמיש] גם לדעת רש"י וזולת לדעת ר"ת, ולהלכה למעשה,
באים דעלמא שאם לא יחירו לו לשמש במוך, קרוב הדבר שיבא
לדי ש"י לבעול במזיד, שלא יוכל לעמוד בנסיון, בודאי דיש
לסמוך על כל בני רבותא המתירים לשמש במוך ככה"ג, אולם
לנרצא מרצון ירא שמים לריך עיון, כיון שנתחם סופר מחמיר
בזה [לפני תשמיש אף בחשש סכנה וכלהלן אות בג"ל], והכל
לפי מה שהוא אדם.

יג. דין שימוש במוך בשעת תשמיש בנשים דעלמא שאינן
רצות להתעבר, או קלת זמן אחר הלידה ** צ"ס
של שלמה פ"ק דיבמות סי' ח' לאחר שהביא הסוגי' דג' נשים
משמשות במוך ופירוש רש"י ור"ת, כתב דאף שהמרדכי צ"ק
דיבמות פירש בשם ריב"ן כדעת ר"ת, וכ"כ הר"ן *** מ"מ נראה
פרש"י עיקר דמשמעות במוך לפני תשמיש קאמר, ואין זה כמטיל
על העצם דסוף סוף דרך תשמיש כזך וגוף נכבד מן הגוף ודמי
למשמש עם קטנה, וכן פ"י ר"י צאלו נערות [כתובות ל"ט א']
דיה שלג' לקיים פרש"י, אבל מ"מ נראה דג"כ דעת ר"ת עיקר
דאף שאר נשים מותרות, דאין איסור בנשים מאחר שאינה מנוה
על פריה ורביה, וג' נשים דהבא, לריכי קאמר, וכן פירש הרא"ש
בדברים [ל"ה ב'] דלריכות קאמר וממילא שאר נשים מותרות,
וכן משמע מלשון הרא"ש שלפני תשמיש קאמר, שכתב לריכה
לשים מוך בואותו מקום כדי שתקלוע הזרע, משמע שכבר מונח
שם וקולט הזרע, ומכא דריש נדה משמע נמי דאף שאר נשים
שרי, מדקאמר בהם סתם משמשות במוך מאי איכא למימר, ולא
אמר

סי' קע"ב, אמרי אש חירוד סי' ס"ח, נחלת בנימין (להראב"ו המבורג)
סי' ב', בנין ציון סי' קל"ז, תשובת בעל כתב סופר שבאהל אברהם (להר"א
קארפעלעס) סי' ק"ב, מחנה חיים ח"א סי' נ"ג, תורת חסד (להרש"ן מלובלין)
סי' מ"ג ומ"ד, משיב דבר ח"ב סי' נ"ח, ישמח לב (להר"ר ש"ח גאגין)
חירוד סי' ד', וה' אור גדול סי' ל"א, ערך שי' סי' זה, ערוגת הכוסם
חירוד סי' קס"ז, מנחת אליהו סי' ב', שארית יוסף (להר"ר רמיון) סי'
י"א, יד יצחק (להר"א גליק) ח"ב סי' קס"ג, פתחי שערים סי' י"א, דמשק
אליעזר (להר"א פרלמוטר) סי' צ"ב, מהר"ש (ענגיל) ח"ז סי' פ"ה, דברי
יששכר סי' קל"ה, אחיעזר סי' כ"ג, מנחת יחיאל ח"ב סי' כ"ב, זקן אהרן
(להר"א חאלקין) ח"א סי' פ"ג, הבצלת השרון ח"א בהשמות לאהע"ן,
זור יעקב סי' קס"ז, מרחשת סי' ט', קרית חנה דוד ח"ב הלכות אישות,
מדר"ם בריסק ח"א סי' פ"ז, חלקת יעקב סי' י"א וי"ג.

*** ע"י בבבארי יתודה דק"ב טור ד' שהקשה דמהר"ן בחידושי לנהת
ובנדרים דף ל"ה מבואר דלא ס"ל כר"ת רק כשיטת היש"ש דגם בשאר
נשים מותר בשעת תשמיש, וכתב שם דאולי ט"ס ביש"ש והמילים וכ"כ
הר"ן צריכים להיות בסוף דבריו, ע"ש. ומהדברי מלביאל דלהלן מצינו
שכונת היש"ש להנמוק.

דאי הפירוש מותרות לשמש, א"כ לחכמים דאמרו מן השמים
ירחמו אסורה לשמש במוך משום השח"ז, ואמאי כיון דמן השמים
ירחמו שלא תתעבר, א"כ ליכא השח"ז כו', ונראה דיש ליישב זה
דאטו השח"ז תלי בעיבור, דא"כ עקר וסרים שאינו ראוי להוליד
יבא מותר להשחית זרעו כו', אלא ודאי איסור השח"ז הוא
איסור לעלמו לפילו אם הזרע אין ראוי להוליד, ולכן לא קשה
קשיא זו על רש"י כו', אכן גם ליתן [מוך] לאחר תשמיש ולשלוש
הזרע לא ראיתי היתר, שאף שלר"ת יש היתר זה [משום דאשה
אינה מנוה על השח"ז], מ"מ התוספות והרמב"ן ר"ת פרק כל
היוד חיישי בזה [דס"ל דנשים מנוות על איסור השח"ז, עיי"ש
נדה י"ג א'], וכפי הנראה גם הרשב"א והר"ן שם הסכימו עמהם,
ולרש"י אף שהרא"ש המוצא בשעמ"ק מסופק בשיטתו בזה,
מ"מ הריעב"א ציבמות כתב בפירוש דגם אחר תשמיש אסור
לרש"י, וכן נראה גם מדבריו בשעמ"ק, עד שכתב דעת ר"ת
דעת יחיד הוא בזה, ומי יקל ראשו להכריע כמורה נגד כל
שאר הראשונים. ועי' גם צעני ארזים סי' ה' סק"ב ובכתב סופר
כו' כ"ו שכתבו בתוך דבריהם דלהלכה קימ"ל כחכמים דאפי'
ג' נשים אסורות לשמש במוך, אלא שלא ביארו להדיא אם כוונתם
גם לאחר תשמיש.

וביד יצחק (להרא"י גליק) ח"ב סי' ל"ט המחמיר בזה אפילו
כשהוחזקה להסתכן בלידה, דאחר שהעלה צידונו שהיה
מקום סכנה להאשה בלידתה שתשמש במוך לאחר תשמיש, משום
דדוקא בג' נשים החמירו חכמים לרובן אינן מתעברות, משא"כ
בכל הנשים המוסכנות בלידתן [וכמוצא להלן אות י"ז], כתב
דכל זה לאחר שתפסיק להניק, אבל כל זמן הנקה ודאי לא תעשה
כן דבזה אמרין דמן השמים ירחמו, כרצון דקו"ל כותיה *.
וע"ש שכתב דאם אמרין גם כאלו במניקה דלא שכיח שתתעבר
כל כ"ד חודש, כמו דקו"ל לענין מסולקת דמים [צידן נדה דבא
כל כ"ד חודש מהלידה הקודמת אף שגמלה את צנה קודם],
וכתב דלא מלא גילוי לדין זה, רק יש להביא ראיה מומעים בכל
יום שאלו רואים כי דרך נשים לאחר שיגמל הילד מתעברות
כשאר נשים, ובע"כ דרך לענין קביעת וסת מלינו כן, מטעם
דאכריה מתפרקין כל כ"ד חודש.

ובחינא וחסדא ח"צ דף ק"ט דן להחיר בזה רק במוך לאחר
תשמיש, ואם כי לרש"י אסור לחכמים גם במוך אחר
תשמיש, מ"מ כתב דהבבארי נותנת דכיון דאיכא ספק סכנה
בדבר, ואיכא עשה דונשמרתם מאד וגו', וכן ובחרת בחיים, וכמה

(*) אולם בנסע שורק סי' ר' וס' המובא להלן אות י"ז כשדן אם
מותר לשמש בדרכה כשיש חשש סכ"ג, מסיק דאם האשה חולה וסכנה
לה שתוליד אף שהיא מניקה אסור לה לשמש בדרכה, משום דבמניקה
דעלמא נוסף לזה שרובן אינן מתעברות גם עצם חשש הסכנה בלידתן קטן
הוא. ועי' להלן אות י"ז וכ"כ דהפוסקים המתירים שימוש במוך במקום
סכנה לא חילקו בין אם היא מניקה או לא. ועי' עוד ביר יצחק עצמו
סי' קס"ב ובחי"ב סי' ט' שכתב להתיר שימוש במוך במקום סכנה ולא
חילק בין שהיא מניקה או לא.

(**) בראשונים לא מצאנו מי שדבר על זה להדיא חוץ מר"ת שדבריו
מורין בבירור דלאחר תשמיש מותר גם בשאר נשים, וכן תפסו בדעתו
כל האחרונים, אולם גם על דעתם של שאר הראשונים דנו האחרונים ויש
מהם שדייקו מכמה ראשונים שדעתם להתיר גם לפני תשמיש או עכ"פ
לאחר תשמיש, ויש שדחו דבריהם, ולפי שכל דבריהם הם באריכות ואחרי
הצעות שונות, לא הבאנו דבריהם רק במה שהסתמכו לדינא, ורק לשלמות
הענין אנו מצינים פה את שאר האחרונים שדנו על הראשונים בזה, והם;
בית מאיר סי' זה, דעק"א סי' ע"א, הגהות יד אפרים שבסוף ספר טיב
גשין סי' כ"ה, בית אדם שער בית הנשים סי' ל"ו, חתם סופר חירוד

אוצר

ס"ק יז אות יג-יד

הפוסקים

הוא ולכן השמיעוהו שאר הפוסקים, ונראה צדק דגם הי"ש מחיר רק באקראי בעלמא, כדרך שכתב הב"י סי' כ"ב לענין שימוש שלא בדרכה אבל בקציעות אסור, וה"ל כן. ובישרש יעקב יצמות י"ב ד' כתב דהי"ש צעלמו חזר מחיר זה, והביא מהדרישה יור"ד סוס"י קל"ז שכתב צ"ס רבו הרש"ל דאסור להפליע זרע בהריון צעה שדרכה להתעבר, וכתב הרי מנזרח דלעשות כן שלא תתעבר אסור, וזה דלא כמ"ש הרש"ל ב"ש"ס, דהא בג' נשים במתכוין עושות כן שלא תתעברנה, והוא מתיר אף בשאר נשים כדלמא צ"ה, ונראה שחזר צו. [ועיי"ש שדן אי לאחר תשמיש מותר צעה שאין דרכה להתעבר]. ובדבר אליהו (להר"א קללקין) סי' ס"ה לאחר שכתב להחיר שימוש במין במקום סכנה [וכמוצא להלן אות כ"ב], כתב דכל זה כשים חשש סכנה בהריון, משא"כ בשעשין כן כדי להכלל מנער גידול בנים ופרנסתם ואינם צועקים בהקצ"ה האותן לכל אחד ואחד פרנסתו צעה, נדמו במעשיהם למא שהיו אנשי דור המבול עושין, ואף כשהושג דלמא נפקין מני' צנין דלא מעלו, קאמר בצרכות דף י' מלאי דמפקדת חיצוני לך למיעבד, וחלילה להחיר בשביל זה ענין אסור, ולזאת אין שום דא היתר צ"ה אלא במקום חשש סכנה.

ובאגרות משה סי' ס"ד כתב להרצ השואל דמה ששמע מרצ אחד שבמדינת ליטא היו מתירין לכל הנשים [לשמש במין] שתי נשים אחר הילודה, הוא שקר, כי אינו יודע מהדרכה רבנים שהתמירו ביותר ומשולם לא שמעתי שיהיה מי שיתיר לסתם נשים דכל הנדון הוא רק במקום סכנה, ואין שייך בענינים כאלו מנהג מקום ועיר.

ובמנחת יצחק (להר"י ווייס) ח"ג סי' כ"ו אות ג' צדק זוג שיש להם חמשה ילדים, והולד האחרון הוא חולה, והרופאים יעלו להאשה שלא תתעבר עוד בקרוב, כדי שיוכל להתעסק בראוי עם הילד החולה, כי לדעתם עפול האם עם הילד יכול להשפיע הרבה לשיפור התפתחותו, גם שאר הילדים קשה מאוד עיפולם ואין בידי הזוג להשיג עזרת, ומשאל אם יש היתר לעשות דבר מה למנוע הריונה למספר שנים, וכתב דכ"ה מנזרח בגדולי האחרונים דאין להתיר לעשות דבר למניעת הריון משום ערדות גידול בנים או מפני לרבי צית בחסרון צעמין לפרנסה. ועיי"ש בזה ל"ז צדכרי המנחת יצחק לענין שימוש בגומי דלא החירו רק במקום סכנה וצפקות נפש. וכ"כ בשיביל עבדי ובלבושי מרדכי לענין שימוש צ"ס דלא החירו רק במקום סכנה, וכמוצא בזה ל"ה. ועיי"ש לעיל אות י"א שרצים אסור שמוש במין גם בג' נשים ולהלן בזה ל"ז שיש שאסור שימוש במין אפילו בשעת סכנה.

יד. ובמוך לאחר תשמיש בנשים דעלמא. באבני חר סי' פ"א כתב דצדיק מחלוקת רש"י ורצינו חס, דר"ת מתיר בכל נשים ליתן מין אחר תשמיש ורש"י אסור, הנה בתפי רש"א [המוצא להלן אות ע"ז] מדויק ממנה ראשונים דס"ל לאסור, [כי הם לא כתבו להתיר רק בשאין ראיות להוליד], ומסיים מי ירום ראש להקל נגדס, מיהו המעיין יראה שאין ראיה מהם, שהם מקשים הכל לדחות פירש"י שפירש מותרות וממילא מוכח דשאר נשים אסורות, ולזה הקשו דמ"מ קטנה איך שייך לאסור מין דאי אפשר לה להתעבר ולהוליד, ולעולם ס"ל כשיטת ר"ת דגם שאר נשים מותרות, גם מה שהביא ראיה מהרי"ש, [דהבא דקאמר צנמצא כתובות ע"ב אי דהחיר את אשתו שחבא מנפלת את הארע אחר התשמיש ויליא ויתן כתובה, כתב צעמ"ק שם צ"ס הרי"ש דהוא משום דאיכא איסורא בדבר לאסורה להשחית זרע בעלה, הרי דאיכא איסור בזה], המעיין צדכרי יראה שאין ראיה, שכתב או משום דאמר צעמ"ק חסר

אמר בני ג' נשים וכו' מאי איכא למימר, משמע כל אשה מותרת וכן עיקר, וא"כ הלכה כהכמים שאין לריכות לשמש אבל מותרות.

אולם הרדב"ז ח"ג סי' א"ף כ"ב צדין נשים שנותנות מין באותו מקום בשעת תשמיש, כתב דמהסוגיא משמע צהדיא דלא מיבעי למי"ד כולן משמשות כדרך דפשיטא דאסור, אלא אפילו לת"ק שאר נשים אסורות לשמש במין וכו', וראויות לעונש גדול, כי הן משחיתות הארע ומציאות מבול לעולם, ואם הצעל יודע ושותק יורד לגיהנם, כי נמצא מציא שז"ל, שאין המקום ראוי להזרע כיון שהוא כחוס, ומא לי להשחית את דרכו על הארץ ומא לי במין והוא חייב מיתה כמעשה ער ואונן, ולא דמי לקטנה ואילונית דהתם משמש כדרך כל הארץ, אע"ג שאין ראוי להזרע, מ"מ תשמיש בזה ראוי להזרע במקום אחר, אבל לשמש במין אינו כדרך כל הארץ, שעושה מעשה צידים להשחית הארע, וכמעשה בזה אין ראוי להזרע בשום מקום וכו', ואעפ"י שחתן המין אחר תשמיש אסור, דאעפ"י שאינה מלווה על פריה ורביה מ"מ אסורה היא להשחית הארע, והכי משמע מהא דאמרין בנדה כו', וחו בא חתנה זרע ידיה, זרע ידיה שהוא מלווה על פריה ורביה האין מותרת להשחיתו. ועיי"ש שדן דאפילו לר"ת יח"א אסור בשאר נשים לרצון, ומסיים, דאפילו ופרש ר"ת דלא פליגי אלא צעה טובה דג' נשים אבל שאר נשים מותרות לשמש במין לכו"ס, לא נסמך עליו צעמ"ק המנוגה בזה אלא על הפירוש הראשון אנו סומכין, והוא דעת רש"י, וכ"ש לדעת הרמב"ם שהוא אסור לישא את הקטנה משום השחתת זרע, וכ"כ ספ"א מאוס"ב [המוצא צעמ"ק כאן סעיף א'], כללא דמילתא אפילו פחותות מ"מ שנה ויום אחד, אסורות לשמש במין.

ובדברי מלביאל ח"א סי' ע"ה הקשה על הי"ש הנ"ל, דהיכן מצינו שמתפוס תרי קולי, כיון שצין לרש"י וצין לר"ת אסור לשמש במין קודם תשמיש, ומ"ש הי"ש מפירוש הרא"ש נדרים ל"ה צ' שכתב שריכות ליתן מין לקלוע הארע שלא תתעבר ושמעמ דמפרש קודם תשמיש ורק ג' נשים לריכות אבל כל שאר נשים מותרות, נראה דלא מוכח מידו, דלקלוע הארע יש לפרש גם על אחר תשמיש, וכעיי"ש פירש"י בכתובות ל"ז אי שנותנת מין אחר תשמיש לשאוב הארע עיי"ש, וגם מדמפרשין לריכות אין ראיה שכל הנשים מותרות, דיל"ל דג' נשים חייבות ושאר נשים אסורות וכן נראה להדיא צפירש"י נדה מ"ה אי עיי"ש, עכ"פ אין די צדכרי מהרש"ל להקל נגד שיטת רש"י ור"ת, וצפרת לפי"ש הי"ש שם שהמרדכי צ"ס ריבין והנמוקי' כתבו כר"ת דקאי על אחר תשמיש וקודם תשמיש אסור, ואחר שהביא מהשעמ"ק שיטת שאר הראשונים צדין ג' נשים, סיים דנראה דנשים דעלמא מודו כר"ע שאסור לשמש במין קודם תשמיש, ורק בג' נשים שיש חשש סכנה כ"ל להכמים שמתחיות לשמש במין אם ליתן רוחות למין על הא דשומר פתאים, וכ"מ מלשון הרא"ה והרי"ט צעמ"ק שם. גם צחינא וחסדא ח"ב כתובות דקל"ח עור ג' הקשה על צדכרי הי"ש בזה.

גם באבני נזר סי' פ"א אות י' כתב דמ"ש הי"ש להתיר אפילו לפני תשמיש אפילו בכל הנשים, אין לסמוך עליו בזה, שאלה מראיותיו דפירוש משמעות במין, לפני תשמיש, ממשמעות לשון הרא"ש בנדרים, והרי צדכרי חוספות הרא"ש ביצמות [י"ב צ'] מפורשים דלהלן מין לפני תשמיש אסור אפילו בג' נשים, וי"ל אילו הוה ידע הי"ש שהרא"ש הוא כנגדו לא היה מכניס עצמו לחלוק על כולם, וספר חוספות הרא"ש לא מדפס עוד צימיו הי"ש. וביד יצחק (להר"י גליק) ח"ב סי' קס"ב לאחר שדחה ראיה הי"ש מהא דנדה דף ג' דמשמעות במין, דשם קאי לענין ג' נשים כפרש"י שם כו', מסיק דדעת הי"ש דעת יחיד

אוצר

סי' יז אות יד—טו

הפוסקים

בשם רש"י מהדורה קמא הביא השעמ"ק [בכתובות שם] הטעם
לדמרה צני חוטרל לידה, ומזה משמע דדעת רש"י כשיטת ר"ת
לדמרה תשמיש אין איסור השחי' אלא כו', אבל מכל מקום
אין רא"י, דאפשר דאש"י דהשתתף זרע בעל אסור, מ"מ זה
דוקא כשואבת צמוך שמאכזה בידים, אבל כשתרין צרגליה עד
שחנף הארע, כמו שפירש רש"י על שחמלא ונופלת שהזרע מעמלא
נופל ממנה אפשר שזה לכו"ע שרי, ולכן כתב רש"י הטעם דצני
חוטרל, אבל שחשית בידים ע"י מוך אולי גם לרש"י אסור, אכן
אפילו נומא דכוותה רש"י במהדורה קמא כר"ת, מ"מ מדלא כתב
במהדורה צתרא כן, משמע שחזר מזה, ועכ"פ הריב"ש כתב
צ"י לחד טעמא דאסור אפילו שחזר מזה, וכת"פ הריב"ש כתב
כש"כ להשחית בידים. גם מלשון הירושלמי כמעשה עד משמע
כן דהטעם משום איסור השחי', וכל זה גם לאחר תשמיש,
דלשון ממלא ונופלת לא שייך רק לאחר תשמיש כו'.

עוד כתב שם דמה שר"ה הרב השואל להביא רא"י להתיר ממה
לדמרינן מגילה ד"ג שהיתה עומדת מחזיקו של אחשוורוש
ועובלת ויושבת בחיקו של מרדכי, וכתבו התוספות וא"ת ואל
לא ה"י שם הבחנה ג' חדשים כו', וי"ל שהיתה משמשת צמוך,
ופ"י בעורי אכן שטעם מרדכי היתה משמשת צמוך, וא"כ מוכח
דאין איסור בדבר, ונראה דגם מזה אין רא"י כלל, דאפילו נפרש
כמו שכתב העו"א, י"ל שהתוספת כתבו כן בשיטת ר"ת, ולאחר
תשמיש שאבה צמוך, וכמו שפירש ר"ת הך דג' נשים משמשת
צמוך, ואין להקשות דא"כ אכתי לבדן שיטות דחולקים על ר"ת
דגם זה אסור הא"ך יתורץ קושית התוספות, ד"ל כיון דביצמות
דל"ז איכא צ"י טעמים להבחנה דג' חדשים, דשמואל יליף מקרא
דלהיות לך לאלקים, ומשמע דמדאורייתא הוא, ור"א אומר דהטעם
משום גזירה, וא"כ י"ל דמ"ד שהיתה יושבת בחיקו של מרדכי
ס"ל כטעם דר"א, ובימי מרדכי עוד לא נגזרה גזירה זו, או י"ל
דהך שיטות ס"ל כהך דיעה שהביא הכ"ע ס"י י"ג דאפילו
לשמואל הבחנה היא מדרבנן, וא"כ לכו"ע לא קשה קושית התוספות
ד"ל דאז עדיין לא גזרו הבחנה, ולכן אפילו נפרש כפי העו"א
אין רא"י מזה להחיר, אבל באמת פירוש העו"א דחוק הוא
בגמון התוספות ולא נראה להמכרש"א שכבר דחה פירוש זה וכתב
שדוקא לפרש כשמשמש עם מרדכי משמשת היתה צמוך דלא
החירו לשמש צמוך אלא לג' נשים אלא שמשמש צמוך עם אחשוורוש
כו'. מכל הנ"ל נראה שאין להתיר לשמש צמוך, [ועי' צאות ע"ז
שמסין לאסור לאחר תשמיש אפילו במקום סכנה, ושם מובאים עוד
מהפוסקים הסוברים כן].

והרי"צ הורו"ן בחשבותו שבספר היוזל להר"י רזחניס
כתב לאסור גם להתכסך אחר התשמיש כדי לנטע
הכרין כשאין העיבור סכנה להאשה, דביצמות ל"ה אי וכתובות
ל"ז מצינו רק דנשים זונות עבדי הכי שלא להתעבר, אבל לנשים
כשרות כבר הראנו [לעיל בתשובה שם] גודל האיסור צין לאיש
וצין לאשה להשחית זרע שכבר נקלט.

טו. להאוסרים שימוש במוך אי הוה איסור דאורייתא.
בנחלת בנימין (להרא"צ המבורגר) סימן ג'
כתב צה"ד דשימוש צמוך לכמה פוסקים הוה איסור דאורייתא
כו'. [נראה דכוותהו להפוסקים דס"ל דעלם איסור השחי' הוה
איסור דאורייתא, ע"י לעיל סק"א אות א']. אולם צני למורא
(להר"מ יואל) סימן כ"ד כשדן אי השתתף זרע הוה איסור
חורה והביא ה"א דיצמות ל"ד שאמרו לענין דש מצננים
וזורה מבחין דהוה כמעשה עד ואוגן [ומשמע דהוה דאורייתא],
כתב ד"ל דדוקא דומיא דער ואוגן דשחית אר"ה, אבל כהאי גוונא
דע"י שימוש צמוך הוה דרבנן. גם בתשובת הרי"ל אפנהיימר
שבספר תשובה למרי דכ"א דף נ"ד כתב דשימוש צמוך איסור
דרבנן

חוטרל לידה או משום דאיכא איסורא, והכוונה דאפשר דאסור
כשיטת רש"י, וגם כשיטת ר"ת נאמר לדמרה צניחא חוטרל לידה,
אך בחידושי הרמב"ן [נדב] ריש פרק כל הוד חולק על סברת
ר"ת כמה שכתב דנשים כיון דלא מייפקדי אינן מזהירות על
השתתף זרע, ומ"מ [שם] צפ"ק גבי משמשת צמוך מאי איכא
למימר כתב הרמב"ן דכל הנשים קאמרינן, וכן כתב הר"ן שם,
משמע דצגוף הדין ס"ל כר"ת דכל הנשים מותרות לשמש צמוך,
ואפשר שהוא מטעם [שכתב] בתוספות הרא"ש [ביצמות שם]
דלא מקרי השחי' אלא צני שגורם ע"י חימום שמוציא זרע לבעלה
צין איש צין אשה, אבל לאחר שיעקר הזרע מן הגוף לא שייך
צ"י השתתף, ודברים אלו ברורים כו', ולדינא הדבר צריך לפסוק
כהרא"ש שהכריע כר"ת שאנחנו צני אשכנז נגררין אחריו.

גם בסתרי ומגיני סי' מ"ד נ"ד להתיר מוך אחר תשמיש בנשים
דעלמא, בנדוניו שחולדו כבר צנים לצעליהן וקיימו מלות
פז"ר, וכתב דיש רא"י דצקנות אחר תשמיש ע"י מוך או ע"י
קילוח מים ליכא שום קפידא, מהא דפסק צו"ר"ד סי' קצ"ז
האשה שמשמשת מעלה ור"ה א"כ ופסקה ור"ה לספור מיום
מחרת ראיתיה תקנה יפה יפה אותו מקום צמוך או צגד
להפליט כל זרע או תרחוץ צמים חמין והם יפליטו כל הזרע
וכו', הרי מפורש וי"ל דאיכא שום איסור לאשה להפליט הש"ן
לאחר התשמיש ע"י מוך או ע"י קילוח המים, ומהא דכתב הבאר
הגולה שם דמטעם זה שצ"י רחילה צמים נפלט הזרע ובהיות
הנשים שלא ילכו לצית המרחץ צני ימים אחר הטבילה כו', ליכא
סתירה לדבריו, דכלל הבאר הגולה אינו מדבר אלא מנשים
שרצון להתעבר וקמ"ל ע"ה עובד, אבל אם אין רצון להתעבר
גם לדעת הבאר הגולה יכולות לילך למרחץ או לקנה אותו במקום
אחר שיממשו מיטתן. ושם הביא משר"ת מהרש"ם ח"ג סי' של"ז
וגעע שורק סי' ו' [המובאים להלן אות י"ז] דמשמע מדבריהם
דנשים דעלמא יחמירו גם הם, ותמה עליהם. ועי' צאות הנ"ל
דצברי המחרים שימוש צמוך לאחר תשמיש במקום סכנה, שמהם
שדנו להתיר מטעם דגם צנים דעלמא שרי מוך לאחר תשמיש.

אולם צחינא וחסדא ח"צ דק"ט ד"ה צאפון, לאחר שהביא
דעות הראשונים אי שרי מוך לאחר תשמיש צנים
דעלמא, מסיק דלענין הלכה באיסור חמור כזה ודאי
דאזנין לחומרא בשאר נשי דעלמא כפרש"י וסייעתו. ועי' צורות
יחיד סי' ל"א שכתב מחילה דיש לדון לדעת רש"י דאיסור
[שימוש צמוך הוא] מזה האיש שמשחית זרעו, וא"כ מזה קלקול
הזרע אחר קליטתו אין איסור, ומסיק דמ"מ אף שאנו מדמין
לא נעשה מעשה להתיר לאשה, ובלבדשי מרדכי סי' כ"ח כתב
דרוב האחרונים לא החירו [מוך] רק אחר תשמיש זרק במקום
נער לידה.

ועי' צננין ליון סי' קל"ז דכשכתב לאסור שימוש צמוך לאחר
תשמיש אפי' צני נשים, כתב להרב השואל דמה שר"ה
להביא רא"י להתיר [גם בשאר נשים] ממה לדמרינן כתובות
דע"ב או שחמלא ממלא ומערה לאשפה יוצא ויתן כתובה ולפי
דברי הראשונים שם, נראה דלא צל"ד שאין רא"י משם להתיר
אלא יש רא"י לאסור, דמה לדמרינן שם וסיעד, אמר רב יבאר
אמר שמואל שחמלא ונופלת [שתשחית הזרע אחר תשמיש]
במתניתא תנא שחמלא עשרה כדי מים ותערה לאשפה, כתוב
בירושלמי צלשון אחר, תמן אמרין בגון מעשה ער, ורצון דהבא
אמרין דצנים של צעלה עכ"ל, ופשוט שמה שאמרו תמן אמרין
בגון מעשה ער, היינו מה שאמר רב יבאר דאמר שמואל שחמלא
ונופלת, וקרא ליה תמן, דהירושלמי נתחבר צ"י ורב יבאר
ושמואל הוה צגדל כו', [כרי דקרי לדבר זה מעשה ער], והנה

אוצר

ס"ק יז אות טו—יז

הפוסקים

וכו' [דבא דהפוסט חלון להוילא דמו חיוו חיוו משום נעילת נשמה דרס הראוי לצביעה מפקד פקיד ורס אחר היוולא עמו לא נוחא לי כו'], והבא דלא הוי פסוק רישא משו"ב שרי, עכ"פ ולא מזה להסכים להחיר [צ"ד שהאשה מסתכנת בלילה] לעשות במוך אחר תשמיש כסדר צדיקות צחורין וצדקין עד מקום שהשמש דש, דכיון דאפילו חיוו איכא להרמב"ם [לדוק אחר תשמיש] פשיטא ופשיטא דמוחרת לעשות כן, ואך לפמ"ש מה תועלת יש לה בזה, דממה שפלט צבית בחילון בודאי לא תתעצר והשאר אין נפלט בך, ועל ידי צדיקת מוך הרבה, י"ל דצחמה אסור.

ובבנין ציון (להר"י עטלינגר) ס"י קל"ו צידון אשה שכל פעם שילדה קשחה בלילה וזוהי צבית צבית גדולה, ועשה אומרים הרופאים כי אם תתעצר עוד פעם תמות בודאי ובעלה כבר קיים מלות פו"ר, אחרי שציור דעממה דרצון דאמרי צ"י נשים דמשמעות בדרכן ומן השמים ירחמו ולא חיישי לספק פקוד נפש, הוא משום דכלל זה הוא דוקא צבית ודאי סכנת נפש לפינוי כגון בנפל עליו הגל, אבל כשצביתה אין כאן פיקוח נפש רק שיש לחוש לסכנה הבאה [אח"כ] בזה אזלינן בחר רובא [ע"י לעיל אות י"א], כתב דיוולא מזה גם צידון השאלה שלפנינו דאפילו נאמין לדברי הרופאים (מה שיש לפקפק בזה בלא"ה לדברי הטויו"ד ס"י קפ"ז), עכ"פ לא נאמין להם שבדאי תמות אם תלד, דמאין יכלו נשפוט כן בודאי אחרי שהאשה כבר ילדה איזה פעמים וזוהי, וא"כ לא עדיף מהא דג' נשים דג"כ איכא ס"ס זה שמה תתעצר ושמה תמות ואעפ"כ ס"ל לרצון דקו"ל כוונתו, דמן השמים ירחמו ולא תשמש במוך. וכפי שיטתו שם צ"י נשים דגם לאחר תשמיש אסור [וכמוצא בזה ב"ה"ל], כתב דה"ה כאן.

ובצור יעקב ס"י קס"ז צדבר אשה אשר לפי דברי הרופאים תהיה בסכנה אם תתעצר, ולכן לוי עליה שאחר תשמיש חשטוף אותו מקום עם סמים מיוחדים להשחית הזרע שלא תתעצר, לאחר שהביא סוגית הגמרא ביצמות דג' נשים וכו' לרש"י הוי מחלקותם דר"מ ורצון בין על שעת תשמיש ובין אלאחר תשמיש ולר"ת לאחר תשמיש מותר, כתב לפ"ז נ"ד חליא במחלקותם של רש"י ור"ת, והלא הרבה מהקדמונים ס"ל כרש"י לדינא, כמ"ש רע"א, וע"י במשנה למלך פ"י מהלכות מלכים, וצחות ואור ס"י ל"א צאמלע השו"ב אף שנוטה להחיר, מ"מ כתב לא מפני שאנו מדמין נעשה מעשה. [ועי"ש ש"ן להחיר אם אי אפשר לה להאשה להוליד, עפ"י שיטת הראשונים שמוצאים בשטמ"ק כתובות ה"ל, ובוצאו דבריו להלן אות ל"ב].

גם במהר"ם צריסק ח"א ס"י ל"ז לפי מה שציור דלדעת רש"י אסור צ"י נשים אפילו לאחר תשמיש [וכמוצא לעיל אות י"א], כתב צידונו שה"י סכנה להאשה אם תתעצר, דבמוך וז"ה שעיפת אותו מקום אחר תשמיש, יש חשש גדול.

יז. האוסרים מוך לפני תשמיש ומתירים אחר תשמיש. צחמה סופר חו"ר"ד ס"י קע"ב [הוצא בקיטור צפ"ת סק"ב] צידון אשה אשר מסתכנת צימי עיבור והנקה, וכמה פעמים היתה בסכנה עומה, כתב דלכחות המוך צלותו מקום צבעת תשמיש לא מלאהי מי שהחיר זה כלל, ופשיטא הסוגיא לפירש"י ור"ת ביצמות י"ב צ' וצדוכתי עוצא [במחלקותם דר' מאיר והכמים אי ג' נשים משמעות במוך], נראה דלכ"ע נשים מוך צלותו מקום צבעת תשמיש הוה כמשמש על עדים ואצנים ומשחית זרעו, ולפירש"י דמייירי צבעת תשמיש, החירו ר"מ משום סכנה ורצון לא החירו, וכלכה כחמים, אמוס ר"ת לחומר איסור השחמה לא ס"ל שחיר ר"מ, ע"כ ס"ל דלכ"ע אסור.

דרצון הוא. וכן מתבאר ציד חליכו (להר"א רגולר) ס"י ע"י. וצבית וחק (להר"י שמעלקיס) ס"י ל"א כתב דלדעת רש"י דס"ל דג' נשים משמעות במוך היינו צבעת תשמיש, נראה דס"ל דלא הוי איסור דאורייתא, [משום] דלא הוי השח"ז ממש, דא"כ לא יחיר ר"מ, וע"כ לא הוי רק איסור דרבנן, ע"כ מתיר ר"מ לשמש במוך משום סכנה. וכ"כ בערך שי ס"י זה דע"כ עור צ'.

שימוש במוך במקום סכנה

יז. האוסרים בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש. צחמה רע"א ס"י ע"א [הוצא בקיטור צפ"ת סק"ב] צידון אשה שכל לילה היא מקשה לילד ותמיד היא בכלל סכנה, כתב דלענין מוך לפני תשמיש לא נראה להחיר, כי לא מלינו למאן דמתיר במפורש, דר"ת דמפרש ג' נשים משמעות במוך דמחויבות, היינו במוך אחר תשמיש, אבל קודם תשמיש הוי כמשמש על עדים ואצנים והבעל עביר איסורא, כמ"ש תוס' ביצמות וכתובות כו', ומ"ש הרב השואל ראי' להחיר מההיא דפרכין בזה דף ג' ע"א משמעות במוך מאי איכא למימר, [וע"י בתוספות כתובות דל"ט ע"א ד"ה שלג דהגמרא מייירי במוך צבעת תשמיש], ושדוק לומר דמייירי בעברה ושמש, צאמלע הוא ק"ת דחוק, אבל מ"מ נשיטת הראשונים דס"ל דצאמלע ראויה להתעצר מותרת לשמש במוך נוחא, דהא צקטנה לכ"ע מותר לשמש במוך כיון דאינה ראויה להתעצר, א"כ י"ל [דשם צדנה] היינו צקטנה כו'.

וגם לענין מוך אחר תשמיש, אם כי כתב מחילה דהיה נראה בפשוטו להחיר, משום דצ"ה י"ל דגם רש"י מודה, אך שוב כתב דנראה דרוב הפוסקים ס"ל לאסור, וכו' לפי מה שזכרנו מדברי הנמוקי' והריטב"א דס"ל צביטת רש"י דהא דג' נשים אסורות לשמש במוך הוא משום דהאשה אסורה להשחית זרע האיש, ושהם ג"כ ס"ל כרש"י, אלא שמהלקים בין אם האשה ראויה להזרע דאסור, ובין אינה ראויה להזרע דמותר, ושכן דעת הרמב"ן והרא"ה והרשב"א שהוצאו בשטמ"ק כתובות דל"ט, ולפ"ז כתב דצ"ד דראויה להזרע, גם במוך אחר תשמיש אסור כו', וכן הביא בשטמ"ק כתובות דע"ב צהיהא שחבה ממלאה ונופלת בשם הריב"ש דאיכא איסורא צדבר, דאעפ"י דלא מופקדה אפרי' ורצ"י אסורה להשחית זרע בעלה, ומי ירוס ראש להקל.

ושם צ"י ע"כ השיב להרב השואל שהביא ראי' דמוך אחר תשמיש מותר, דא"כ יקשה מכל צדיקות אחר תשמיש צעסוקה צהירות צ"ס נדח, הא אסורה לעשות כן משום השחמה זרעו, וכתב דנראה דהא בצדיקה הוי עד מקום שהשמש דש וגם זה בקצוי גדול, כמ"ש הב"י ס"י קל"ו, והיינו צית החילון, וא"כ אפשר דצ"ע שיהא לצית החילון נשחת ואינה ראויה להתעצר מזה רק ממה שנשאר צפנים, ומה שאסור במוך לאחר תשמיש, היינו דרך חיקון שלא תתעצר, דצ"ה לריכס צאמלע לרחוק הרבה, ועל ידי פסיקת הרגלים הרבה, שעי"ז יולא גם הזרע שצפנים, גם מה שהביא הרב השואל ראי' מהר"א"ל, והוא ציור"ד ס"י קל"ו [צדון האשה שמשמה מנחה ורחמה אח"כ ופסקה ורואה לספור מיום המחמה של ראייתה חקקה אותו מקום במוך להפליע כל הזרע או תרחוק צמים חמין], י"ל דצאמלע גם במוך הוה וביבור צמים חמין מועיל רק לכל הזרע שצבית החילון כו', א"כ עדיין י"ל דלא מקרי השחמה בצדיקות המוך, אף דלפעמים אם תרחוק הרבה במוך יפלוט גם זרע שצפנים, מ"מ כיון דמוחרת רק להוילא זרע שצחחון דצ"ה לוכא משום השח"ז, ממילא לגבי חידך זרע שצפנים מקרי חיוו מתכוין אלא דממילא יולא, ודמי למ"ש תוס' כתובות דף ע"ה ד"ה כי איכא

הפוסקים

זהגידון לקוח משם

אוצר

סי' קי"ז אות י"ז

הפוסקים

ובשור"ת מהרש"ם סי' של"ז באשכ"ח שרופאים אמרו שאם התעצב תהי' מסוכנת למות ולכן ליוו לה. שאחר תשמיש תקלח מים בלחות מקום, כתב ג"כ לאחר תשמיש יש להקל במקום סבבה נפשות, ואף שהמג"א סי' תר"ו החמיר ביום שסמוך לעצילתה או לוסתה שלא תרחץ בחמין, מלכד שהכתיב ופלתיו חולק עליו, אך בהא דג"ד שרופאים סמוך לתשמיש מיד [שלא התעצב מחשש סכנה], ו"ל דכ"ע מודים, שכרי כל הרפואה היא רק כדי להפליט הזרע עפ"י דברי הרופאים. [ועי' להלן אות כ"ג שכן להחזיר גם צמח לפני תשמיש כשאניו סמוך לעצילתה או לוסתה].

ובנהרי אפרסמון ח"ב סי' מ"ז באשכ"ח המסתכנת בלילותיה, כתב עפ"י החת"ם והאמרי אש והבית אדם, דלקח צמח אחר תשמיש מותר, ואף שצבית מאיר הקשה מהא דכתובות ע"כ בהדירה שבהא ממלאה ונופלת [הזרע אחר תשמיש דלילא ויתן כתובה, ומשמע דאיכא חיוב צדקה], אבל מצאנו בשעמ"ק שם בשם רש"י מהד"ק דטעמא משום דאמרה צענא חוורא לידא ומרע לקבורה, מיהו אפילו ניומא דנגשים דעלמא אין היתר בקינות אחר תשמיש, כדברי רמב"ן שהביא הרשב"א פ"ב דנדה, אבל במקום חשש סכנה מותר קינות צמח אחר תשמיש.

ובמשיב דבר ח"ב סי' פ"ח לענין אשה המסתכנת בלילה, כתב דהעיקר כהנאה דרק [המבואר להלן לענין היתר צמח לפני תשמיש] דלא נחלקו חכמים על ר"מ אלא בג' נשים משום דמן השמים ירחמו, וזה אינו אלא משום שאינו מאוי שיתעצבו אבל באשכ"ח אחרת ויש חשש סכנה לכ"ע שרי, איכא לפני תשמיש ל"ע, דנראה דלא עלה על דעת רש"י להחזיר [בג' נשים] נאך לפני תשמיש ורק לאחר תשמיש מיד כו', והר"י בתוספות כתובות שכתב דגם לפני תשמיש יש להחזיר משום שאינו מכין להשחית, לטעמיה קאי ביצמות ל"ד ז' לענין שלא כדרכה, שכתב דאפילו משחית זרעו שם שרי משום שאינו מכין לכך כו', אבל רוב הפוסקים לא ס"ל כהר"י לענין שלא כדרכה, להכי נראה דלפני תשמיש אסור ואחר תשמיש שרי, ועוד שחרמון בחמין כמצאנו ביור"ד סוס"י קל"ו.

ובערוגת הבשם חיו"ד סי' קפ"ז באשכ"ח שרופאים החליטו שחבים מסוכנת מחד בהריונה וצו כוזב כבר קיימו מלות פו"ר, כתב דצמח לפני תשמיש חלילה להקל נגד רוב הפוסקים. ולענין מוך אחר תשמיש, לאחר שביאר לדעת ר"ת פשיטא דלאחר תשמיש מותר בכל הנשים, וכוותיה ס"ל להרמב"ן והרשב"א ורוב הראשונים, ואליבא דרש"י תלוי בשני תירוצי התוספות כתובות דל"ע, כתב דמ"מ ו"ל מיהא [גם] לדעת רש"י דעד כאן לא פליגי רבנן עליה דר"מ אלא בסכנתא כה"ג דג' נשים שאינה אלא על דרך חסוק, אבל כל היכא דאיכא חשש סכנה קרובה כמו בהאי דקמן, שכבר הפילה ז' או ג' פעמים וברופאים אומרים דאם התעצב עוד תסתכן בלילה, כל כהאי גוונא ו"ל דמודה רש"י לשיטת ר"ת ורוב הראשונים דס"ל דליכא איסורא לאחר תשמיש.

ובן זיד יחזק (להרא"י גליק) ח"ב סי' ל"ט, לאחר שחילק בין נידונו שלדעת הרופא אין תקוה לחייה אם התעצב וצין הא דג' נשים, דאף דבג' נשים אסור לדעת חכמים [אליבא דרש"י] גם בלאחר תשמיש, הוא משום דבג' נשים דרוצין אינן מתעצבות התמידי חכמים, אבל באשכ"ח שכתובות להסתכן גם רבנן מודים דמותרת לשמש צמח, מסיק דיש לסמוך על המתירים בזה לאחר תשמיש דוקא ובאופן שכתב צבית אדם [הב"ל]. וכ"כ להחזיר בזה בסי' קס"ב ובח"ג סי' ע"י. [ועי' לעיל אות ו"א שמוכח מתשובתו הב"ל ח"ב סי' ל"ט דכל היתר הוא לאחר שחפסיק להניח]

דק וגם חתך צרגלים חיבך אחר התשמיש אולי יעיל, אבל ליתן מוך בלוחו מקום קודם תשמיש אסור.

ובתשובת הר"י אפפרכיים שצאכל אצרכה (להר"א קארפעלעס) סי' ל"ג צנחון האמרי אש הב"ל, לאחר שאמר ג"כ לשמש צמח בשעת תשמיש, כתב ג"כ להחזיר מוך אחר תשמיש, עפ"י פסק הש"ע ביור"ד סי' קל"ו הב"ל, שמוחלת לקח את ענמה, והוסיף עוד דבספר תפארת ישראל מה"ר יהונתן נתקשה בזה שדן זה במחלוקת שנוי, וכתב דל"ל דאף דג' ימים לקינות הזרע, מ"מ רוב זרע הראוי להריון נקלט חיבך, ומיעוט נקלט אחר ז' או ג' ימים, ע"כ מותר לרחוץ, דמה שנקלט לא תועיל רחילה, ומה שלא נקלט עדיון עפ"י רוב לא ייקלט עוד, ודבריו קשים להבנים, דהא לפי דברי ר"ת [בתוספות יצמות י"ב] מהני קינות, וגם מצאנו ביצמות ל"ה א' אשה מחנה מתהפכת, ודוחק לחלק בין מיד בין לאחר יום, שמיד תוכל לקח אבל לאחר יום נקלט הזרע, מגא לן זאת, מ"מ לפי דברי ה"ר יהונתן לריבין אנו לחלק בין מיד בין לאחר יום, ולפי דבריו אין כאן היתר [לשים מוך מיד לאחר תשמיש], אמנם בסדרי עברה דחה דבריו, [ע"כ] בשעת הדחק תוכל לסמוך על השו"ע שפסק בפשיטא שיכולה לקח, מכש"כ בי"ד דהוי סכנה וגדול השלום, וכל זה לאחר תשמיש וצנחני שוכנים עמו גדול אחד.

ובן צרע פועלים ח"ד חיו"ד סי' י"ז צנחון אשכ"ח שרופאים גזרו פה אחד שאם התעצב תהיה מסוכנת בסכנת מות, כתב דצמח לפני תשמיש גאוני אשכנז הסכימו לאסור, ומ"ש בחמדה שלמה [להחזיר וכלהלן אות כ"ב] אין לסמוך ע"י. אבל לענין מוך אחר תשמיש, אחר שהביא דעות שונות בזה, ובמג"א סי' תר"ו נראה כעין פשר דבר דמחזיר שלא סמוך לוסתה ועצילתה ואסור בסמוך לוסתה ועצילתה. משום השח"ז הריון, כתב דמ"מ לכאורה אפשר לומר שהסומך בזה על המקילים אין מזהיחן אותו, יען כי בש"ע יור"ד סי' קל"ו סעיף י"ג פסק להחזיר צדק כו', ואם דיש לחלק דלא החזיר אלא צדק מקרה אבל אם בתמידות כל הימים אפשר דלא החזיר, ועוד יש לחלק חילוק אחר, אך מ"מ מצינו בהרבה אחרונים שהחזירו צדק כו', ע"כ המורה להחזיר צדק יש לו על מה לסמוך.

ובבית יצחק (להר"י שמעלקין) סי' ל"א צנחון שבהאשכ"ח היתר לה סכנה להתעצב עפ"י הרופאים, כתב להחזיר עפ"י פסק הש"ע ביור"ד סי' קל"ו הב"ל גם חיבך אחר תשמיש, ושתשמש גם סמוך לעצילתה, והביא מהמג"א סי' תר"ו דצמח לוסתה או לעצילתה אסור לכבד ציחה, וכתב דבדל"י בשעת מחן תורה [דהנשים קינות צמח, ושמשם יליף הרא"ש את התורה. כמצאנו להלן בתשובותיו סי' ל"ב] היו נשים ששימשו סמוך לעצילתן, אך אולי לצורך גדול שלא יפגעו קודם מתן תורה היו מותרין, וה"ה מפני סכנה בודאי מותרין לכבד, והנה בשו"ע רע"א מיייתי רא"י דביבד צית בחמין אסור, מדמוקיי רבא צנדה מ"ב א' דקרא דורחלו ועמאו עד הערב כשאנינה מתהפכת כו' ולק"י בביבד ציחה בחמין, וע"כ דאסור, ואמנם כבר כתבו בתוספות שם ד"ה פילטת דלא נוחא ל"י לאוקמי בביבד ציחה ע"ש, ע"כ גם רא"י של רע"א יש לדחות, ע"כ דלינא, שתכבד ציחה במים חמין חיבך אחרתשמיש, ואם לא תוכל, יסויע לה בעלה, והואיל ויעשה זאת מפני הסכנה הגוי מסכים להחזיר. ולענין מוך קודם תשמיש, אף שצדד מתחילה להקל ג"כ בזה וגם מעט דכא"ש כבר קיים מלות פו"ר, ומציא להחמיר"ש והנחה דק [המבואר להלן אות כ"ב] שהקילו בזה, אולם לבסוף מסיק דה"ל לא ראה דברי האוסרים ברע"א וחת"ס, מדלא הביא דבריהם, גם בשאל ומשיב מהד"צ ח"ד סי' י"ג הורה לאסור כו', ע"כ דלינא לא תוכל להחליט נגד כל בני אריותא.

אוצר

סי' יז אות יז

הפוסקים

להניק, אבל כל זמן הנקה, ודאי לא תעשה כן, דכזה אמרין דמן השמים ירחמו כרצון דקו"ל כותיוכו, ועיי' בבה"ע.

ובנטיע שורק סי' ו' צדון אשה שצעת הריונה רצו מכלאויזה עד שלפעמים מסתכנת ושפעתו הרופאים שתעשה שטיפות באור מקום אחר כל השמים מספר שנים עד שתשוב לאיחנה והאיש כבר קיים מלוח פו"ר, לאחר שהעלה ג"כ דרצון דאמרי צ"ג נשים דמשמשות בדרכה ומן השמים ירחמו, ולדעת כמה אחרונים אסור אפי' צמוך לאחר תשמיש, היינו משום דצ"ג נשים אין סכנתן מרובה, משא"כ צ"ג דים חשש שסתכן בלידה גם חכמים מודים שתשמש צמוך אחר תשמיש, הוסיף עוד דלכאורה יש להעיר איך משום סכנה נחיר איסור השחתת זרע, אדרבה נימא לאוסרה עליו שיגרשנה, ובס"ג דמאז לגרשה ליכא חדר"ג, או שידור עמה בפרישות, אבל נראה נכון דשפיר כתב בחת"ס להחיר משום סכנה שישמש צמוך אחר התשמיש, שהרי צגוף הצעילה ליכא איסור דהא בעל משמש בדרכה, והאשה מותרת אחר כך להשחית הזרע בכדי להגיל נפשה, ואין לו לחוש מעיקרא ע"ז שאח"כ תלערך היא לעשות איסור, והרי זה דומה למ"ש ברמב"ן בשבת פרק ר"א דמילה דאשחפך חמימי רשאי לגמול, משום שגוף המילה שרי ודחי שבת, ומה שילערך אח"כ לחלל שבת בשביל החמימי לא איכפת לו שאז כבר יהיה פקו"ג שדוחה שבת, וכן הדיון במפליג בספינה ויולא צטיירה [לדבר מלוח מותר להפליג אפילו בערב שבת ולדבר הרשות דוקא ג' ימים קודם שבת, ואף צמקוס שצריך הישראל לעשות אח"כ מלאכה בשבת, דכיון שהפליג בהיתר אין כאן חילול שבת אם ילערך אח"כ למלאכה מחמת פקוה נפש. צטי"ע ומפרשים בשם בעל המאור ספ"ק דשבת], עי' באר"ח סי' רצ"ח, וכוא הדיון הכא כיון שתחילתו בהיתר בא עליה, ובפרט דאיכא מלוח עונה כיון דלא מלי לגרשה צמון הכי ט"ו. ועיי' שהעלה דכלל מוך אסורה לשמש כשראוי להחעבר ולא סומכין על מן השמים ירחמו.*

גם צפני מצין חיו"ר ד סי' קמ"ה באשה שלפי דעת הרופאים סתכן בלידה כתב להחיר שימוש צמוך אחר תשמיש בהסתמך על דברי הרמב"ן דהא דאשחפך חמימי ומאז דמפליגין בספינה בערב שבת, וכחצ עוד דכיון דאיכא חדר"ג שלא לגרש בעל כרחיה והיא אינה רואה להחגרה לא נחיר חדר"ג עבור זה צמון אופן אם קיים פו"ר, או אם רואה לקיימה, דאיכא לא קעציד איסורא, אמנם כל זה אם אי אפשר לה באופן אחר, כגון צמקוס דיש תקון להתרפאות מחולי זה ואינה רואה לשחות כוס של עיקרון, אבל צמקוס דאין לה תרופה, צודאי עדיף יותר וגם מחוייבת לשחות כוס עיקרון דלא קעציד שום איסור, כיון דלגבי ידיה בלא"ה לא שייך שבת דאי אפשר שחלה.

ובדבר אליהו (להר"א קלאקין) סי' ס"ה תשובה א', כתב דאפילו לדעת הר"ח דס"ל איכא דאשחפך חמימי דבחר מילה קמי מילה דחדתה המילה, היינו משום שצרג המילה באה בסכנה ולורך החמין, משא"כ צ"ג דצעת תשמיש היו רק גרמא וקליטת הארע פעמים שהיא ציוס ג', עי' חוס' יצמות דל"ז ומחרי"ט תשובה ל"ז. ושם לפני זה כתב, דמ"ש הרב השואל לאסור דלא עדיף משחיטה ציו"ט צפ"ק דבינה [דכשאין לו עפר

ובשו"ת ר' שאל משה סי' ק"צ כתב מתחילה לדחות הראיה מהא דמפליגין בספינה בערב שבת, דנראה שלא התייר בעל המאור אלא דוקא היכא דאין החילול צודאי, כמו התם בספינה דיוכל להיות צממה אנפי שלא ילערך לבא לידי חילול, וא"כ אין עשייתו דהשתא אדעתא דחילול, רק אח"כ שבת ממילא נדחית, אבל כה"ג דכא כיון דכל תשמיש שלו רק אדעתא דהכי שתשחית אח"כ צמוך, צמ"ג אסור אף דאח"כ איכא סכנה בדבר, דסוף סוף הוא המציא לידי כך, ואין זה גרמא רק דחייב איסור צודאי, ועיי' בחת"ס סי' א' שמצואר בדבריו דיש סכנה לחלק בין ודאי בא לידי חילול או לא, אלא ששוב כתב דיש ללמד להחיר דכיון דאם לא נקלט הזרע שיהיה ראוי להריון אין כאן איסור כלל בהשתחא, וכדמשמע בחשו"ר רע"א [המובאה בלוח ע"ז], וא"כ אכתי הוי ספק שמא לא נקלט הזרע ושוב לא הוי ודאי חילול, אף דהכנסת המוך היא צודאי, מ"מ דבר איסור לא הוי צודאי ומש"ה יש להחיר כו', וזה שאמרנו דהוה ספק בהשתחא נסתר מה שהי נראה לומר דלא שייך להחיר אח"כ מטעם סכנה כיון דאין הסכנה לפנינו, דאף דסומכין בזה על רופאים דאם תתעבר תהי בסכנה, מ"מ לא מלינו להחיר איסור מפני הסכנה אלא אם יש עכשיו סכנה לפנינו אבל צממה שיהיה סכנה אח"כ להחיר איסור עכשיו היכן מלינו כן, [עי' צננין ליון הגיל צרות שלפי זה], ואולם לפי הגיל גם זה אינו, כיון דגם האיסור גופי הוא רק ספק דילמא לא נקלט הזרע כנ"ל, מש"ה יש להחיר אף בכה"ג.

ובבאר שמואל (להר"ש רחנברג) סי' ס"ו צדון הנטע שורק הגיל כתב ג"כ להחיר צמוך אחר תשמיש ומטעמו של הנטע שורק דגם לחכמים דאסרו הוא דוקא צ"ג נשים שאין סכנתן קרובה משא"כ צ"ג, וכחצ עוד דמ"ש הנטע שורק לדמות הדבר למילה היכא דאשחפך חמימי, אינו דומה לזה, דמלוח מוטלת על קרקפתא דגברא ואינו תלוי ברצונו כלום, דהרי הוא מחויב לקיים עכשיו המלוח, ואי ילערך אח"כ לחלל שבת מפני הסכנה יחלל מפני פקו"ג, אבל צ"ג נגבי מלוח עונה אי אמרה לא צטי"א מי חית' לעשה כלל, ומחוייבת למחול על עונתה כדי שלא תסתכן ולא תלערך לסמוך על החירה, וכעין שכתבו התוספות בכתובות דף מ' ע"א ד"ה אי ואמרה, אבל עכ"פ הראי' מהפלגת ספינה הוא ראיה גמורה, ואע"פ שהמג"א סי' רמ"ח סק"ד הביא בשם ריב"ל דאיכא דיועב ודאי שילערך לחלל שבת אסור, מ"מ מדבריו שצסק"כ

זו דשכיח הויקא שאני. וכ"כ בבאר משה (להר"מ דנשבסקי) סי' י"ב [המובא באוצ"פ לעיל סי' ה' סק"ב] דעד כאן לא אמרין מה"ש ירחמו רק במה שכלל טבע העולם נוגעים בזה ולא נעשה בו השתנות כו', ובגורנו שהי' סכנה גדולה לאשה בעיבורה, מסיק שאין בעלה רשאי לשמש עמה כל שלא לקחה רפואות שלא תתעבר. ועיי' לעיל אות י"א מה שמובא דב"ג נשים הסכנה רחוקה וקרוב לודאי שלא תתעבר ולכן מותר לרבנן לשמש עמה אף בלא מוך.

(*) וכן העלה בס"י אחר האריכות בזה. ובבאר שמואל (להר"ש רחנברג) סי' ס"ו כתב על דברי הנטע שורק הגיל שהם מיוסדים על אדני זה, וגם דברי החת"ס והאמרי אש שהתירו במוך אחר תשמיש יש לפרש ואם לא תרצה למיעבד הכי יפרשו זה מזה. ועיי' במהר"י אסאד סי' רכ"ב שחילק בין ג' נשים למקום סכנה, דדוקא בג' נשים שבטבע העולם איכא סכנה ידיה ס"ל לחכמים דמן השמים ירחמו, אבל כגון זו שאירע בה מקרה חולי וגשתנית מטבע העולם, כבר אתרע מולה, אין סומכין על הנס כגון

אוצר

סי' יו אות יו

הפוסקים

ומנא לן דכוונת המשנה לבידוד צדית חילון בלבד, ואין לחזק דהמשנה לא מיירי מאיסורא, חדא דלא הו"ל להפוסקים לסתים כל כך, ועוד דהא יש לאוקמי צדופן המותר, היינו צ"ג גשים ואליבא דר"מ דמותרות לשמש במוך אף בבידוד הבית הפנימי, ועוד דהא בקטנה זקנה ואיילונית ס"ל לכל הגדולים דליכא איסור כלל משום דאין הזרע שבה ראוי להוליד אף לחוש להשחתה [ע"י לעיל אות י"א], ועוד דהא בספר התרומה [שממנו הביא ג"ב צ"י דין זה דקנות] מביא עוד רא"י דקנות מכני מביא דאיתא ביצמות ק"ח א' גבי קטנה עומדת מחזיקו וטובלת ואוכלת בתרומה לערב, והלא בקטנה ודאי מותר לשמש במוך גם מצפנים, א"כ מנ"ל לפרש"י דקנות בחילון לבד מהני, אלא ודאי דע"כ דהס מלריכים כיבוד פנימי וכנראה מלשונם, ועוד נ"ל דאחר שהרשב"א בעלנו מודה להרשב"א מותר לשמש במוך אף מצפנים, ה"כ ניד"י כוונת המשנה דמקוואות לבידוד צפנים, א"כ איך יצוה לעשות פלוגתא בין הרשב"א עם ספר התרומה, דכולם כתבו בסגנון אחד, מכל זה נראה ברור דודאי כוונת כולם לקנות יפה גם מצפנים. ואחר שצייר דעת הרבם מהרש"אונים להתיר מוך לאחר תשמיש ודלא כדעת הרשב"א הביא לדברי המג"א סי' תר"ו [הג"ל] דאשה ששמה חוך ג' ליום הכפורים תכבד ביתה בחמין שלא תפלוט בש"י דוקא שלא ה"י סמוך לעצילתה או לוסתה, והוא מדברי המהר"ל ה"י יו"כ, וכתב דו"ל דס"ל להמהר"ל דאין צוה איסור דהשחי' כלל, רק אחר דמסתמא כל הגשים רואות להוליד בנים אף שאין מלוות בפ"ר, וכמ"ש הרמב"ם פט"ו מאישות הע"ז אע"פ שקיים אדם מלוות פו"ר הרי הוא מלוות מדברי סופרים שלא יבעל מפו"ר שכל המוסף נפש אחת מישראל כאילו בנה עולם, ע"כ כתב המהר"ל דסמוך לעצילתה או לוסתה, דבאותן שעות רגילות להתעבר, אין להלכיס כיבוד, והא דכתב בשו"ע יו"ד דתקנה יפה יפה, דמשמע אף בשעה שהיא סמוכה לעצילתה, הוא משום דשם יש צוה לזרף שלא תתעב עצילתה לבעלה, משא"כ לזרף עצילת יו"כ שכן זה אלא מנהג, וכן פשר המהר"ל להלכיס כיבוד רק שלא בשעת עצילתה כ"י, ושם בסוף התשובה לאחר שצייר דו"ל לדעת רש"י במסקנתו אין איסור במוך אחר תשמיש, כתב אמנם דעת הרמב"ן והרשב"א דדעת רש"י דאוסר, ולדעתם צעמם אין לנו הכרע, והרשב"א נראה כמסופק בזה כ"י, ואחר דברנו דרבים הפוסקים המתירים בזה להדיא, ובפרט כאשר צארכי דע"פ לכל הדעות ליכא על הגשים איסור דאורייתא בהשחתת זרע בעליהן, [ובמובא צסק"א אות ד'] א"כ נראה דיש מקום צפישות להקל. ועיי"ש שסיים דיש להקל אפי' במקום לורך קלה. [וע"י להלן אות כ"ב שכתב להתיר מטעמים אחרים גם מוך לפני תשמיש במקום סכנה].

ובזכרון יחונתן (להר"י אבנעלמאן) סי' ג' באשה המסוכנת בלידתה לפי"ד הרופאים בעלה ג"כ להתיר צפישות מוך אחר תשמיש, שצוה מותר לכל הרש"אונים, וכתב עוד ראיה לזה דהא מלינו במקשה לילד מותר לחתוך העובר שצמחיה משום סכנתא דידה, כמבואר במשנה ספ"ז להלכות ובסנהדרין דע"כ, ומכ"ש שמוחר להאציז הזרע מקודם משום סכנתא ולא לסמוך חניכא, וא"כ מותרת היא צמחה נפשה, דהם תתעבר הרי הרי' מסוכנת ושני לה להאציז הזרע משום סכנתא מק"ו דעובר שחוכין אותו משום הלה, ואם לא תתעבר כלל הרי אין כאן השחי' כיון שמתעדי המוך ג"כ לא תתעבר, וכמ"ש הגמוק"י [המובא לעיל אות י"א] כ"י. [וע"י להלן אות כ"ג שגם לפני תשמיש מתיר בזה אלא שהתנה שתעשה כן בשעת עונתה דוקא, ומשמע דבלאחר תשמיש מתיר אפילו בשלא בשעת עונתה].

גם צתורת חסד (להר"ש מלובלין) סי' מ"ב הביא ראיה להתיר מוך אחר תשמיש צדונו שה"י מקום סכנה להאשה, מק"ו דמקשה לילד דמחכין את העובר, והוסף, דאין לומר דלפ"מ דס"ל להפוסקים דעובר ירך אמו, לכן נדחה העובר מפני חובלת אמו, משא"כ זרע בעלה, זה ליכא, דבזרע נ"א א' מבואר להדיא דאף אם יומא דעובר לאו בגופא אע"פ י"ל דש"י בגופא וכיכרה דמי, ולא גרע מעובר דיכולים להמיתו לחובלת ולרפואת אמו וכ"ש שכתב זרע, עוד נ"ל דאפילו לדעת הסוברים דעובר אסור להמיתו מן התורה, י"ל דזה דוקא לאחר מ' יום לקניעתו, א"כ כ"ש דאין איסור דאורייתא לאשה להשחית זרע בעלה שבה אחר תשמיש, א"כ אף דנבא לומר דאפשר אין אומדנא דהרופאים צתורה כל כך, אין להחמיר בנ"ד, ועוד דאחר שברנו [לעיל בתשובה שם] דעת הרמב"ם וסויעתו נכונים בזה דכתבו דהעובר דמקשה לילד הוי כרודף, א"כ כ"י דהזרע הוי כרודף וכרודף אזלינן בתר אומדנא, שהרי גנב הלא צמחתה על עסקי ממון דאין אותו לרודף ומותר להמיתו, וע"י יומא כ"י ז' ומה זה שספק על ממון בזה ספק על גפשות כ"י ניתן להילד צנפשו כ"י, א"כ מכל זה דבנ"ד דשפטו הרופאים שסכנה ודאית לה להוליד א"כ דין רודף הוא בהזרע, וע"כ ברור דגם מלוה לשמחה.

ובסי' מ"ג דהא ראיתי הרשב"א לאסור מוך לאחר תשמיש מהא דנדה מ"ב א' [ובנ"ל בדברי הבית יצחק], ואדרבא הביא רא"י להתיר מגמרא שבה פ"ו ז', וכתב עוד צאות ע"י דמ"ש הרשב"א על ראית השואל להתיר מהא דיו"ד סי' קל"ז סעיף י"ג שצמחת יפה אותו מקום, דהוא רק לכל הזרע שצדית החילון, לא תירך בזה מדוע לא ביארו בשו"ע גבול להמוך ומים שעדי פה יצואו, ואדרבה כתבו "תקנה יפה יפה כ"י ולהפליט כל הזרע".

ולשון זה משמע שיש לה לכוון להחמיר בקינות כל מה שה"י באפשרותה להוליד כל הזרע ואף שצפנים, ועוד קשה על דבריו דכוונתם דהקינות יפה רק צדית החילון, דהרי הא דיש לסמוך על קינות או [שעיפה] במים תמים למדו ממנה פ"ח דמקוואות,

ובסי' מ"ג דהא ראיתי הרשב"א לאסור מוך לאחר תשמיש מהא דנדה מ"ב א' [ובנ"ל בדברי הבית יצחק], ואדרבא הביא רא"י להתיר מגמרא שבה פ"ו ז', וכתב עוד צאות ע"י דמ"ש הרשב"א על ראית השואל להתיר מהא דיו"ד סי' קל"ז סעיף י"ג שצמחת יפה אותו מקום, דהוא רק לכל הזרע שצדית החילון, לא תירך בזה מדוע לא ביארו בשו"ע גבול להמוך ומים שעדי פה יצואו, ואדרבה כתבו "תקנה יפה יפה כ"י ולהפליט כל הזרע".

ולשון זה משמע שיש לה לכוון להחמיר בקינות כל מה שה"י באפשרותה להוליד כל הזרע ואף שצפנים, ועוד קשה על דבריו דכוונתם דהקינות יפה רק צדית החילון, דהרי הא דיש לסמוך על קינות או [שעיפה] במים תמים למדו ממנה פ"ח דמקוואות,

אוצר

סי' יז אות יז

הפוסקים

שסיים להקל עפ"י האמרי אש [במזבח לעיל] שכתב בסתם
ללקח אחר תשמיש מיד יט להקל בפני הסכנה.

ובדוננו שהשם סכנת העיבור היה רק על משך ארבעה או
חמשה חדשים, כתב מחילה דמכל מקום הדבר ברור
דאין חילוק כלל, כי קטנה לר"מ תוכיה [דמחיר לשמש צמח אף
שאח"כ הגדל], וע"כ דמאוס מלזת עונה ומחשש איסור דהרפור
עצירה מוטב שיטמש צמח, ולא ימחין עד שגדל, ושוב כתב
דמ"מ מאחר שהוא רק על זמן קצר, יאמר לבעל שיש בזה פלוגתא
ואין הדבר פשוט, ואם יודע בנפשו שיוכל לעמוד בנסיון ורואה
להחמיר על עצמו קודם יאמר לו.

וע"י בתשובת הר"מ אפפרייז שצאה אצרכם (להר"א
קארפנלעס) סי' ל"ט צדון האמרי אש הג"ל שמוסיק
לאסור קודם תשמיש. גם במהר"מ שיק מח"מ סי' י"ד אחרי
שהביא מהשו"ע רעק"א וחת"ס ואמרי אש לאסור מוך לפני תשמיש.
סיים ומאן ספין להכריע נגד דבריכם, ואף שצ"ת הביא בשם
החמדה שלמה להחיר, אן קיימ"ל דלזלין בחר רוצה. וכן צדרי
זרחין ח"צ קונטרס כנווי נדרים דף י' עורג, מסיק להעיקר כדברי
החת"ס לאסור מוך לפני תשמיש. [ובענין מוך לאחר תשמיש לא
ביארו דעתם להדיא].

ובפרי השדה ח"ד סי' י"ד הביא מחילה ראה להחיר במקום
סכנה שחשמש צמח צשעת תשמיש, ושוב מסיק דמ"מ
מפני דאין מדינן לא נעשה מעשה לחלוק על גאוני עולם שאס"ז
לשמש צמח צשעת תשמיש, הגם שהי"ש והחמדה"ש החירו, מ"מ
מי ימלא לבו להכריע בדבר חמור כזה. ושם בסי' קמ"ח צקונטרס
נחלי מים צדון כזה כתב דכבר נשאלתי ע"ז כמה פעמים, ואם
אמנם שבראיתי פנים להלכה להחיר צמח אפילו צשעת תשמיש,
מ"מ לא מלאני לבו להורות למעשה להחיר, ומי שרצה לסמוך
על החמדה שלמה [שמחיר] יכול לסמוך, אמנם ממני לא תלא
בזה הוראה להחיר, ולהלכה למעשה כתבתי בספרי דרך לאחר
תשמיש יש להחיר ע"י מוך ורחיזה במים.

ויש שכתבו להחיר לצורך רפואה או לצורך מלוא גם שלא במקום
סכנה. בחדות יעקב חינוך סי' ל"ח צידון נשים העושות
שטיפות באותו מקום לאחר תשמיש לצורך רפואה ואין נזהרות
שלא יעשו צ"י ימים סמוך לעצילתן או סמוך לוסתן, כתב דלצורך
רפואה הוי דבר מלוא ומצוה ציבמות דע"י דשרינן להוויא ש"ז
למלוא גדולה להחירו לקהל, וא"כ גבי אשה להוויא זרע בעלה
צקומה אחר תשמיש, אף להמחמירין [בסתם נשים], י"ל דרק
מדברנן אסור, וא"כ לצורך מלוא רפואה שרוב פעמים הוא כדי
שתעבר או כדי לטבר לבעלה או לרפואה אחרת ולפעמים הוי
כסכנה ודאי שרי צדדנן, דמה שאפשר למעט בפלוגתא עצדינן,
ואין סברא דלר"ת יהיה שרי ולאין יהיה איסור תורה. וע"כ
שדן עוד להחיר מעטם דלרוב נקלט הזרע מיד וכיון שצדדנן לא
מתכוין להשחית הזרע, י"ל דמוחר. וע"י גם במהרש"ס ח"ד סי'
קל"ב צידון אשה שהפילה הרבה פעמים ונתנו לה הרופאים
רפואות שהעשה זילופים לפני הזיווג, והשם הרב השואל שלא
תעשה כן צלילה בשני שמה חפלות הזרע מאחמול, רק שחמחין
ג' ימים, והוא כתב להחיר מעטם דלרוב נקלט הזרע מיד, וכ"כ
בכה"ג שאינה מתכוונת להשחית הזרע, רק לרפואה ולצורך שחולל
אח"כ לילד צניקל.

ובטוב החיים דכ"ח א' צא"ש שיש לו צנים ואשתו שהיא קלת
חולה וחלושה אינה רואה לעבול לעברתה ולהצדק לאשה
רק באופן שירשו לה לשמש צמח עכ"פ אחר תשמיש, ולדברי
הא"ש הוא עובר בהוצ"ל ע"י הרהורים וגם קשה לו לגרשה
מסיבות שונות, אחרי שהביא דעת הפוסקים צא"ש המסתכנת
בלידתה אם מותרת לשמש צמח צשעת תשמיש ושגם המחמירים

דהאשה אינה מותרת בזה כו', ועל לפני תשמיש להחיר לא
נתנו לבו להורות בזה. [ובסוף התשובה הוסיף דאף שיש בזה
השם שלא ימנע בהריון וצבא לידו סכנה, אמנם בעתים הללו
יש זריקות אשר מנקים מכל וכל, (ובוצה דבריו להלן אות י"ט),
ושם כתוב אם החירו באופן שהבעל לא ידע מהו ובוצא להלן
באות כ"א].

ובשו"ת מהר"ש (עגיל) ח"ז סי' פ"ה צדון שלדעת הרופאים
הוי העיבור השם סכ"י להאשה והבעל כבר קיים
פועל, הלה ג"כ להחיר מוך אחר תשמיש, ומעטם דלעת עתה
הבעל משמש בדרכו והאשה אינה מלואה על השח"ז וצפרע שאינה
לריכה להכנים א"ע בסכנה, וידועה שיעת הנמוק"י [סוף פ"ח
דסנהדרין] דאף דגם אצזרייכו דג' עבירות אינו לריך למסור נפשו
יעבור, מ"מ צביל לפני עור דג' עבירות אינו לריך למסור נפשו
כיון דהוא אינו רק מכיל את חצירו, ומכ"ש [צ"ד] דלא השיב
לפני עור ממש דהא הבעל אינו משחית זרעו צידים, דמשמש
כדרכו, א"כ צודאי אן האשה לריכה להכנים את עמיה בשמש
סכנה. [ושם בסי' פ"ו הביא ראי' להחיר מוך לאחר תשמיש במקום
סכנה, מהא דפריך צדד דף ג' על שמאי דאמר כל הנשים דיין
שעתן, משמשת צמח מאי איכא למימר [ע"י לעיל אות י"ד
צדרי האבני נר] ונשמע דעכ"פ מותר צמח אחר תשמיש,
דא"ל"ה לא משכחת כל אופן לרבנן דר"מ שיהיה מותר לשמש צמח].
אמנם לענין מוך לפני תשמיש, אם כי מחילה נדד להחיר משום
דבסכנה צרורה אפי' רבנן יודו להחיר, אך שוב כתב דבאמת
רוב הפוסקים מחמירין דמוך אקודם תשמיש אסור, דו"ל דזה
חשוב כמשחית זרעו צידים, ואף דכלל האיסורים מותר במקום
פק"י, וכבר כתב בפני יהושע סי' כ"ד דמשחית זרעו לא חשיב
כשפיכות דמים ממש [שיהרג ואל יעבור, ובמזבח צסק"א אות ז',
מ"מ הכא אפשר שהבעל לא ישמש עמה ואפשר באחרת, צודאי
דאין להחיר איסור תורה, וכמ"ש הרשב"א [נדרים ע"י] דמשחית
באומרת קונס תשמיש עלי לא אמרין הנאת הגוף צדדי מלוא
מותר משום דאפשר באחרת *. וכן צחלק ח' סי' נ"ז מסיק
צדון סכ"י דלדינא מוך אחר תשמיש או רחיזה שחפלות הזרע יש
להחיר, אבל מוך קודם תשמיש או דבר אחר באופן שלא יוכל לשמש
כדרכו חלילה לי להחיר **. וכן בעני חיים סי' ל' מסיק דלסמוך
לשמש צמח קודם תשמיש לא מלאני לבו להקל, אבל לאחר תשמיש
צכה"ג שיש השם סכנה צודאי דמותרת ומחוייבת לעשות כן.

וביד רמה (להרמ"ה פוקס) ח"ב סי' כ"ח תמה על רעק"א
דניבו דלאחר תשמיש הוי איסור, מ"מ הא חזינן דר"מ
מחיר אפילו היכא דהשם סכנה הוא דבר רחוק, ומעשה ניבו
דחכמים פליגי צ"י נשים, י"ל דשאני הכס דלא הוי סכנה צרורה,
אבל צא"ש שהרופאים אומרים שחשכנן ע"י עיבור צודאי, מ"ל
דפליגי רבנן, וצחשו רעק"א היתה השאלה על אשה "שצכל לידה
מקשה לילד וחמיר היא צכלל סכנה", משמע שהחזקה צדד
ואטפ"כ לא רב להחיר כו', מכש"כ צ"ד אינו רק אמירת הרופא,
דאין הדבר ברור כל כך, יהיה דעכ"פ ספיקא הוי ועל פיהם
מחללים שבת, מ"מ עכ"פ אן צדור כמו צדון הרע"א, וע"כ

י' ע"י שם בסי' פ"ו שדחה ראי' זו מהרשב"א, אבל כנראה ששוב
החזיק בזה דתשובה זו יותר אחרונה בזמן מההיא דסי' פ"ו.

*** ושם סי' דאם תתן איזה דבר לתוך רחמה שיוכל אבר התשמיש
ליכנס בדרכו אז יש מקום להחיר במקום סכ"י. ואולי כונתו שחכמה מי
המקור בגמרא, כמובא בא"ת ל"ז דהוא מחיר בזה. וע"י להלן באות כ"ב
שיש שחמירין במקום סכנה מוך קודם תשמיש באופן שתשים את המוך
הר"מ במקום שאין השמש דש.

אוצר

סי' קיז אות יג

הפוסקים

כמו שאין איסור על הצעל לשיטת ר"ת במה שזרעו נשחת כיון שאין עושה מעשה, ה"ל אינה עושה מעשה.

יח. המתירים במקום סכנה מוך לאחר תשמיש רק בתנאים מסוימים. בנחת בנימין (להרצ"ו המבוגר) סי' ז' העלה להחיר במוך אחר תשמיש באופן שלא ישמש סמוך לעצילתה או לוסתה ובאופן שלא תשים את המוך מיד אחר תשמיש, ואחר שצויר לדעת ר"ת מותר מוך אחר תשמיש גם בשאר נשים ולרש"י מוכח דאסור, כתב דלכאורה יש להביא ראיה לר"ת ממשה מפורשת בפ"ה דמקואות דהאשה ששמה וירדה ועצלה ולא כיבדה את הבית כאלו לא עצלה, ומשמע דכזה לא לכבד ביתה מיד ומשמע נמי דכל הנשים מיירי, וכמ"ש החוספות בגד דמ"א, אלמא דמותרת לקנח אחר ששמה ולית ציה משום השחי' לגבי נשים, ודלא כפרש"י, אמנם י"ל דרש"י ס"ל דאין אשה מתעצרת כלל אלא סמוך לוסתה או סמוך לעצילתה, ובחירון השני מתוספות נדה דף י' ע"ב, וכן מחניתין מיירי דלא הוי סמוך לוסתה, דהא אסור לשמש סמוך לוסתה, וכן לא חייבי סמוך לעצילתה, ואין כאן איסור דהשחי' [ומשום דאיהו מתעצרת, ע"י אות ל"ב], והדבר מוכרח [דמחניתין שם מיירי שלא בסמוך לעצילתה ווסתה] מהא דכתב המג"א באו"ח סי' תר"ו סק"ח דאשה ששמה תוך ג' ימים בערב יום הכפורים לריבך לכבד ביתה שלא תפלוט ש"ז, ודוקא שלא היה סמוך לוסתה או לעצילתה, וא"כ תקשי ממחניתין הג"ל, שנפסק כן לוינא צויר"ד סי' ק"ב, וכו' איכא השחי', אלא ודאי דמיירי [המשה] שלא בסמוך לעצילתה וסמוך לוסתה דאין רגילות להתעבר כלל, ואין ראיה לפיר"ה, אמנם בלא"ה נמי אפילו אי אמרת כחירון הראשון מתוספות שם דרוז פעמים כך הוא [דמתעצרת סמוך לעצילתה או לוסתה] וזימנין דמתרמי להתעבר בכל זמן, וא"כ לא שייך חירון הג"ל דהא סתם מחניתין ר' מאיר דחייש למיעוטא, מ"מ י"ל דסבירי דאף דקליטת הזרע הוא בג' ימים, מ"מ רוב הזרע הראוי להריון נקלט תיכף ומיעוט [הוא] שנקלט אח"כ תוך ז' או ג' ימים, וא"כ כבר קלטה האם ואז לא חיוק כיבוד ורחיבה כי שוב לא תקלע ואיהו השחי', וכמ"ש הכר"פ צויר"ד שם וחולק ע"ד המג"א, ובאם לא הוי סמוך לוסתה, ה"ל מיעוטא דמיעוטא דמודה ר"מ, בדאיתא בפ"ק דגיטין כ"ו, ואחר שהביא להסביר דעת רש"י דנתינת מוך אחר תשמיש אין צו איסור והביא ראיה לזה, מסיק דכלל העולה מדבריו אלה ללא כל הדעות צ"ד, דבזמן עצילתה תפלוט האשה מצעלה ג' שעות אחריו, ובזמן ווסתה תפלוט מצעלה ג' שעות מלפניו וג' שעות מלאחריו, ושניה הוי יום ולילה, ואח"כ יקיים מצות עונה, ואחר תשמיש צעלה זמן מועט וכולל להנשים המוך באותו מקום כדי שתפלוט זרע צעלה, דרוז פעמים אין מתעצרת כלל כיון שאינו זמן ווסתה ועצילתה, ואפילו שלפעמים מתעצרת, מ"מ רוב פעמים נקלט הזרע תיכף, וא"כ [מוך] אחר תשמיש צעלה לית ציה השחי' דצעלה ומותרת מפני הסכנה, אבל אחד מאלה התנאים לא נעדר כו', ובאשר [שצ"ד] כבר קיים מצות פור' ויכל לקיים אשת נעוריו על תנאי זה. וע"ש צ"ח ג' שחיוץ פסקו זה והשיב על המשיג עליו.

ובפקודת אלעזר צויר"ד סי' ל"ט חילק בין אם הסכנה היא גם לעובר או לחינוך דאסור, לבין שהסכנה היא רק לאשה שמתר אחר תשמיש, דאחר שחשש בג' נשים לאסור לדעת רש"י גם לאחר תשמיש, ור"ל לפ"ז גם צנודו שהאשה חולה וההריון הוא לה סכנה אין להחיר, כתב שוב דמ"מ י"ל דחולה עדיפה מג' נשים, דחכמים שאמרו משמעות דרכן והלכות ושומר פתאים ה', נראה פירושו דאיתא בסנהדרין ק"ט ז', קטני בני רשעי ישראל יש להם חלק לעו"ב דכתיב שומר פתאים ה' וישן

החירו לאחר תשמיש, אלא שכתשו רע"א החמיר שלא תדחוק המוך עמוק, כתב דאף שצ"ד אין שום סכנה ואינו דומה לגדון דרע"א, אבל כיון שלדברי הצעל הוא צא לאיסורים גדולים דכשתחת זרע, כידוע חומר האיסור צזה, וידוע דברי החוספות שבת דף ד' ע"א ד"ה וכו' דהא דאין אומרים לאדם העל צעל שצ"ה חזירך, דהוא דוקא היכא דלא צא חזירו לעצירה גדולה ע"ז או היכא דפשע חזירו, אבל היכא דלא פשע, גם צא ע"ז לעצירות חמורות, מתירים לו לעשות איסור קל כדי שיצא חזירו ע"ז, וא"כ צ"ד דצא צעלה ע"ז לעצירות גדולות, גם האשה משועבדת לו, אומרים לה לעשות איסור קל כדי שלא יצא צעלה לאיסור חמור, ובמג"א סי' רנ"ד סק"ח כתב דאם חזירו לא פשע יעשה זה איסורא זוטא כדי שלא יצא חזירו לאיסורא רבא, ואין לומר דהצעל פושע, דודאי מהרהר ביום ועל ידי זה צא לעומתה צלילה, דהא מלינו בתשובה נודע בשערים דלא שייך צזה פושע, גם הא בגמ' יצמות י"ב מתיר רבי מאיר בג' נשים לשמש במוך משום דחייש לסכנה אף שהיא רחוקה קצת, ואינו אסור לצעל להיות עמה, ורצון לא פליגי רק בסכנה רחוקה אבל בסכנה קרובה משמע דמודו דמותר לשמש במוך, והרי לכמה פוסקים הוא איסור, הרי דמתירין מוך צדדי שלא יפלוט מאשתו ומשום גדול השלוש, ובזמן הגמרא הרי היה יכול לישא אחרת עליה, כ"ש בזמנינו שאינו ראוי לישא אשה על אשתו, גם דהשחי' אחר תשמיש ע"י מוך, הא ר"ת מתיר בכל הנשים וכן הר"ש שהביא רע"א בשמו, ואפילו באוסרים הא כתב רע"א דהיכא שאינה דוחקת הרבה יותר ממה שהשמש דש מותר, כמו שהחיר צויר"ד צ"ח ק"ז סעיף י"ג, וא"כ דוקא היכא דאנחנו מנמדין אותה, צדדי להרחיקה מסכנה, שתדחוק המוך הרבה אסור, אבל צ"ד אנו לא נחיר לה בפירות ליתן מוך רק כדרך דדיקות צויר"ד סי' ק"ז, גם אפשר שהיא צעלה לא תדע לדקדק כל כך ליתן המוך ולדחוק הרבה, גם כי [ההח"ס] מתיר אחר תשמיש במוך ואינו מחלק כחילוקו של רע"א, ובפרט לידן שכתב רמ"א צויר"ד שם דאין אנו צקאים בזמן הזה בקינות ע"י מוך, ואפי' בזמן הקדום כתב רע"א שאינו ודאי שלא תתעבר ע"ז אפי' כשתתן מוך דחוק ביותר דשמה כבר נקלט לפנים, א"כ הוי כמו חרי מיעוטי להחיר, ובפרט כשלא תדחוק המוך הרבה רק עד מקום שהשמש דש, והא כתבו החוספות צ"ב דל"ג ד"ה איכא לנימור וצ"ח חולין פ"א ט', בסוגיא דלוקחין צ"ח מן הנכרים, דחרי מיעוטי מנערפין להיות מחלה על מחלה.

וע"י גם תורת חסד הג"ל סי' מ"ג דאחרי שהאריך לדחות דברי רעק"א ולהביא ראיה להחיר מוך אחר תשמיש, סיים דגראה דיש מקום בפשיעות להקל במקום לורך קצת. וע"י לעיל אות י"ד דיש מי שמתיר קינות לאחר תשמיש גם בנשים דעלמא. ודין קינות אחר תשמיש לורך עצילה מצויר צויר"ד סי' ק"ז, וע"ש בזמן אברהם אביה סי' תר"ו סק"ח.

ואי עדיף שאשה אחרת שאין לה צעל חוליה את הזרע אחר התשמיש. צאצוי נזר סי' ע"ט לאחר שהעלה להחיר במקום סכנה מוך לאחר תשמיש, משום דהעיקר בהסבירות דכלל הנשים מותר שימוש במוך לאחר תשמיש, כתב באות ו' דאם אשה אחרת חוליה את הזרע יח"י מותר אפילו לדעת המחמירים בכל הנשים, והוא לפי מה שצויר לדעת רש"י בטעם דאשה מזהרת על השחי' הוא כיון שיש לה צעל היא מצויה על פרי ורצה שלו וממילא אסור לה להשתות זרעו, ועפ"ז מסיק שם באות י' דכל זה אם היא צעלה משיתה המוך, אבל אשה אחרת שאין לה צעל, שאינה מצויה על פור' ואינה צערה על פור', אין איסור אם תפלוט זרע שלה, ומה שהזרע יולא ממנה אין איסור עליה.

אוצר

ס"ק יז אות יח—בא

הפוסקים

ועי' בענין בן פתחא חור"ד סי' כ"ה ללאחר שהעלה להחיר שימוש במוך לאחר תשמיש במקום סכנה, [וכמוצא בזה] כחז דאף שיש בזה חשש שלא תקנה יפה אחר תשמיש ותצא לדי סכנה, אמנם בעתים הללו יש זריקות אשר מנקים מכל וכל [וחו אין לחוש לסכנה]. וכן נטע שורק סי' ו' [וכמוצא שם] כשהחיר במקום סכנה שימוש במוך אחר תשמיש, אלא שדן אי מותר בזה מחשש שלא תועיל מניעת ההריון, כחז דשטיפה בפועל ע"י מזרקות אחר תשמיש שהיא רפואה יותר בדוקה ממוך ודאי שרי. ועי' לעיל בזה הכ"ל בדברי החדות יעקב וכמחש"ס שהחירו שטיפה במזרקה אחר תשמיש לאורך רפואה אף שלא במקום סכנה.

ב. ואי שרי לדידהו גם כשהבעל לא קיים עדיין מצות פו"ר. בנחלת בנימין (להראש"ו המבורגר) לאחר שהעלה שם בסי' ז' לבחור במקום סכנה שימוש במוך וכצאופו הכ"ל בזה וי"ח, כחז שם בסי' ג' בנדון אשה צה שלשים ששצט פעמים מלאו ימיה ללדת וכל פעם הוכרח הרופא להמית הילד בצטן אמו והיתה בסכנה גדולה, שאי אפשר לבחור בזה לשמש במוך מאחר שעדיין לא קיים פו"ר, וכן בסכים הרב מהר"מ קארגוויא דכתב באשה שהחזיקה להסתכן בלידה דלריך תלמוד גדול אם מתירין לה לקלוג הזרע במוך אחר תשמיש כו', מיהו כל זה באים שכבר קיים פו"ר, אבל כשלא קיים עדיין פו"ר ואשה זו מדינא צה גירושין היא דהוי כהחזקה לנפלים, ומיהו דאין טופין אבל האין נעשה עצמינו כסכור לבחור להם ספק אוסור דאורייתא, ומה תקלה יש בכאן אם לא נחיר להם, ע"כ אין דעתי להצטרף בזה לבחור. ועי' גם בספר שם עוז סי' ה' דכ"ז א' שכתב על היתר החתנים במוך לאחר תשמיש, דזה דוקא אם כבר קיים פו"ר, משא"כ בנ"ד להבעל לא קיים עדיין מצות פו"ר בודאי אסורה לשמש במוך.

אולם עי' באמרי אש ובתשרי הרי"א אפפנהיים [וכמוצא לעיל אות י"א] שבהחירו שימוש במוך לאחר תשמיש במקום סכנה, אף שצדקונם לא קיים עדיין הבעל מצות פו"ר.*

ובאבני גזר סי' ע"ט לאחר שהחיר שימוש במוך אחר תשמיש במקום חשש סכנה, כחז דמ"ש הרב השולח דנ"ד עדיין לא קיים הבעל פו"ר, וגם שלדין אין כופין בעניני האזווגים, אבל איך גורה לכתחילה, דברי טעם אמר, אך לדעתי נראה שצ"ן כך ובין כך תעסוק בצרפאות ואם נראה שנעשה שגויו ממה שהוא עשה ונתרפאות לגמרי, תפסיק להוליד זרע, ועשה הלא החזקה להפיל ילדיה ובין כך לא תלך צד קיימא. [ועי' לעיל אות י"א בדברי המחירים מוך לאחר תשמיש במקום סכנה שמהם שהחירו צדקונם שהבעל כבר קיים פו"ר ומהם שלא מצוחר בדבריהם פרע זה. ועי' שם בדברי מהר"ש (ענגיל) שאחר שהצוה לדברי החתנים שמתיר בזה כחז צפרט היכא שכבר קיים פו"ר ב'].

בא. ואי תעשה האשה זה בדיעת בעלה, או שלא בדיעתה. בכת"ס חור"ד סי' קע"ב לאחר שהעלה לבחור במקום סכנה שתשמש במוך לאחר תשמיש, כחז דיהיה צרשות הבעל ורצונו, להשתחא איתתא דלא מופקדא מ"מ כופין אותה להוליד אם רוצה שתעשה [זרע] לאשפה, מכל שכן שאין לה רשות להשתחא זרעו בלי רצונו אפילו כבר קיים פו"ר, ואין ראיה מדביתא דר"ח [ששתתה כוס עיקרין שלא ברצונו, כדאיתא יבמות ס"ה ב'], דאפשר דבימיהם שאני דיכול לישא אשה על אשתו או לגרשה אם יהי תאב לבנים, משא"כ בזמנינו דאיתא חד"א

כי תשובותיהם נכתבו על שאלת הרא"ש כ"ץ באהל אברהם (להרא"א קארפעלעס) סי' צ' ושם מירי שהבעל לא קיים עדיין מצות פו"ר.

ושכן קורין בכרטי הים ליוקוי פתחא ע"ש, וא"כ שומר פתאים פירוש שומר יוקוי, וכן הוא צקטנה מעוברת ומניקה דקטנה היא בכלל יוקוי ומעוברת שמה תעשה עוברת סנדל, הסכנה לעובר, וכן במניקה שמה תגמול את בנה, הסכנה לולד עד כ"ד חודש ועל אלו נאמר שומר פתאים ה', דהסכנה ליוקא, אבל הכא בחולה דהוי גדולה והסכנה לגופה אינה בכלל פתאים, ובכ"ה"ג לא פליגי חכמים אר"מ, וא"כ יש לפסוק דמותה להשחית זרע אחר התשמיש, ובזה נחא דלא מנו חולניות [בין בג' נשים], דבזה לא פליגי חכמים, אך י"ל דלחכמים אם תתעבר איכא שומר פתאים להעובר וממילא גם לה אין סכנה, אבל אם יש לחוש לסכנה גם לאחר הלידה, חשש הסכנה רק ללידה דאינה בכלל פתאים הרי גם לחכמים מותרת, ובכ"ה"ג נראה לבחור. ובסי' ק"א כחז דאין להקשות על דבריו דהא גם אם הסכנה היא אחר הלידה למח גרע ממניקה שמה תגמול בנה וימות, וא"כ אם יש חשש שהיא תמות הוי סכנה גם לולד [ולא נחיר גם בזה], אך זה אינו דלחכמים שומר פתאים ה' ומן השמים ירחמו שימסמסו את הולד צביונים וצחלצ' כדאמרין ביבמות מ"ב. ועי' בסי' ק' שד"ד לבחור גם לפני תשמיש בכ"ה"ג, לפי מה שהוכיח שם דגם לרש"י מחלוקת ר"מ ורבנן היא לפני תשמיש ושכן דעת הרשב"א והרע"ב"א והג"ח.

יט. להמתירים מוך לאחר תשמיש אי הותר גם שטיפה במזרקה לאחר תשמיש. באבני גזר סי' ע"ט לאחר שהעלה לבחור שימוש במוך במקום חשש סכנה ומטעם דבכרטי כהמתירים דאין כלל אוסור צשימת מוך אחר תשמיש [וכנ"ל בזה י"א], כחז בזה י"ב אך מסופק אני אם לדמות השטיפות במזרקה למוך, דאפשר שהשטיפות מפתחים העובר אף לאחר שנקלט הזרע, ואם יכול לקלקל העובר גם לאחר הקליטה אין צדי לבחור, אך אם יסכימו רופאים מומחים שאינו יכול לקלקל לאחר קליטה, י"ל לבחור.

אולם בלבושי מרדכי חור"ד מהדו"ת סי' קנ"ז בנדון נשים שהרופאים ציוו להם לבעל הריוס ע"י שטיפה במזרקה מיד אחר התשמיש, ולדעתם לא יועיל לפעמים מוך אחר תשמיש כי אין הודים שולטות בפנים הרחם, אבל ע"י המזרקה נכנס גם צפנימיות הרחם ע"י כח הדחיה, כחז דלא מגרע גרע [מצריך אחר התשמיש] דסוף סוף הוא לאחר תשמיש.

גם צערוגה כצ"ס (להר"מ גרינוואלד) חור"ד ח"ב סי' קע"ז [וכמוצא בזה י"א] כחז דכבר העלה בזהו אחרת דבמוך אחר תשמיש, וכו' הדן בכך שטיפות [במזרקות] וכיו"צ יש עמודים גדולים לסמוך עליהם במקום סכנה. וכן במהרש"ס ח"ג סי' של"ז בנדון אשה המסתכנת בצריונה וציוו לה הרופאים שמייד אחר התשמיש תקלח מים לתוך הרחם ע"י קנה חלול ששים לתוך פי הרחם, לאחר שהעלה לבחור מוך אחר תשמיש במקום סכנה, מסוק דה"ג צרפאת חמין [בצאופו הכ"ל]. וכן ציד רמב (להרמ"ה פוקס) ח"ב סי' כ"ח מסוק לבחור שטיפה במזרקה לפי המתירים מוך לאחר תשמיש.

והרי"צ הורוויץ בתשובתו שצספר היוכל להר"י רחנהיים עמוד ק"ע אחר שהצוה לדברי האבני גזר הכ"ל דשטיפה במזרקה חמיר ממוך לאחר תשמיש, מסוק בסוף התשובה אות ז' דבמקום סכנה ואי אפשר להשתמש באמצעי מניעה קלים [כמו שימת משחה המונעת קליטת הזרע או עיקור זמני ע"י קרני רנטגן. מתשובתו שם] מותר לעשות שטיפה במזרקה לאחר תשמיש. [ושם כחז עוד דלענין מוך לאחר תשמיש כיון דלפי הגמיון ועדות רופאים לא יועיל למנוע מהריון חוששני מחטאת להורו"א לעשות כן במקום סכנה].

אוצר

סי' ק יז אות כא—כב

הפוסקים

וכן יש להכריע מדברי הרשב"א פ"ק דיבמות, ובר"ן בנדרים דל"ה
 ב' דבאשה הראויה לילד ויש חשש [סכנה] מהעיוור והלילה
 חייבות לשמש צמוך, ואע"ג דר"ת חולק על פירוש צמור
 משמעות צמוך, וסובר דלפני השמים ודאי אסור [אפילו לר"מ]
 ומשום דהוא כמעיל זרע על העצים והאצנים, כמבואר בחומ' יבמות
 י"ב ב', מ"מ הרי בחוספות כתובות ל"ט א' ד"ה שלש מבוחר
 דר"י ס"ל כפרש"י ולא כר"ת, וכן כתב בחידושי הרשב"א
 בכתובות שם, וצ"ש פ"ק דיבמות ס' ח' חלק על פירוש ר"ת
 דאין זה כמעיל על העצים דסוף סוף דרך השמים צמך וגוף
 נהגה מן הגוף, ונראה ראי' ליש"ש דאין זה כמעיל זרע על
 העצים ועל האצנים, מהא דכתב הר"י [בחוספות] נדרים דף ב'
 ע"ב דמותר לשמש שלא כדרכה אפילו בהולאת ש"י ובלבד שלא
 יהא רגיל צמך וכתב הר"ש שכן עיקר, [ע"י להבין ס' כ"ה
 סק"י אות א'], הרי מוכח מזה דאף לשמש שלא כדרכה בהולאת
 ש"י נמי לא דמי למעיל זרע על העצים ועל האצנים, דאי הוה
 דמי לזה הרי אפילו באקראי איך החירה החורה, ואף דרגיל
 בן אסור, היינו שלא כדרכה ממש, אבל לשמש כדרכה ושחשים
 מוך צשעת השמים זה ודאי מותר לגמרי היכא שיש חשש סכנה,
 ואפשר שגם המוך לא ימנע בהחלט מלהזרע אם ילא הזרע דרך
 המוך, דפשיטא דלא דמי למעיל זרע על העצים כ"י, ואף אם הוא
 חסיר אחר השמים חובק ומיד את המוך עם הזרע כדי שלא
 תתעבר, וזה מעשה אחר השמים דגם לר"ת שרי, אבל צשעת
 השמים י"ל שהי' אפשר שהזרע, לכן ודאי צ"ל ספק פירש"י
 עיקר, וכן לשון משמשת צמוך מורה באצבע כפרש"י דהמוך הוא
 צרחמה צשעת השמים, ועוד ראי' ברורה [לכתור], דהא
 דיבמות שם צמיקה ס"ל לר' אליעזר להחיר כל כ"ד חודש שיכיה
 דש מצפנים וחורה מצחון כדי שלא תתעבר, ואע"ג דהכמים
 פליגי עליה ואמרו הללו כמעשה ער ואונן, מ"מ מזה נובן דכאורה
 מצפנים אע"פ שהמוך צעת השמים שרי.

ובבבברי יהודה ח"ב דקכ"א אחר שביאר שיעות הראשונים
 לענין שלש נשים, כתב לענין כשאם סכנה לאשה, ולכאורה
 היה נראה לדעת הרמב"ן והרשב"א והרא"ה והנמוק"י [דמתירין]
 בשלש נשים משום דאין ראויות להתעבר [אסור צ"ל לשמש
 צמוך, דכיון דהיא ראויה להתעבר אם השמש צמוך הלא השחית
 את הזרע הראוי להריון זה אסור לשיעור ז', הלא נראה לנדר
 להחיר משום דהא ר"מ דס"ל דיש סכנה בדבר הלא ס"ל דגם
 הג' נשים מתעברות, דאם לא הי' חושש שיתעברו הלא לא הי'
 סכנה, צ"ל לא אמר דיפרוש מאשתו הלא דמשום עונש מותר
 לשמש צמוך אע"פ שהזרע נשחת, ולולי המוך חושבין אנו לר"מ
 שהיו מתעברות, ורצון פליגי עלי' רק שאין חוששין שיתעברו,
 דמן השמים ירחמו, אבל אם הי' סכנה י"ל דגם הם היו מודים
 דישמש צמוך, דמנן דבתרתי פליגי, דשמענו רק דפליגי עליו בזה
 דהוא אומר שיש סכנה וע"כ מותרת לשמש, או מחויבת לשמש
 צמוך, וחכמים אומרים דאין סכנה בדבר דאין מתעברות ומן
 השמים ירחמו, ואין מותרות לדעת רש"י, או אין מחויבות
 לדעת הרמב"ן והרשב"א והרא"ה והנמוק"י ובר"ן, אבל
 בזה היכא דיש סכנה בדבר דמותרות או מחויבות לשמש צמוך לא
 שמענו כלל דפליגי רצון על ר"מ, וא"כ היכא שיש סכנה יש להחיר
 לשמש צמוך אפי' לרצון, ומאחתי חזק לדברי אלו מדברי הרא"ה
 שהוצא בטעמ"ק בכתובות, ח"ל, רצון דאמרי דמן השמים ירחמו
 היינו דאין מתעברות דאי מתעברו ודאי מתה לה לישנא, וכיון
 דכן מאי עממא לא שריא לה צמוך, עכ"ל, וא"כ נראה מדבריו
 להדיא דהיכא דיש סכנה מותר לשמש צמוך אפילו לרצון, ולא
 אמרינן דיפרוש מאשתו, וסו"ס דק' קכ"ז טור ב' דהיכא שיש
 סכנה לאשה להתעבר עפ"י דעת הרופאים מותרת לשמש צמוך

לכל

חדר"ג, לא תעשה צלי רשותו. גם הר"א אשכנזי בחשבותו שבישמה
 לב [להי' שמי' גאון] חזיר"ד ס' ה' כשהעלה להחיר במקום
 סכנה שתקנה צמוך לאחר השמים, מסוכן דוכי' בידיעת הצעל,
 והסתמך על דברי החת"ס.

אולם ע"י ציד יתקן [להרא"י גליק] ח"ב ס' ל"ט שמוצא
 בדבריו דבהיתר מוך אחר השמים אין לורך להסבמה
 הצעל, לאחר שהעלה להחיר במקום סכנה שימוש צמוך אחר
 השמים, סו"ס אבל לשחות כוס של עיקרין לא נראה להחיר צלי
 הסכמה מהצעל, ובחשבות הר"ה אפפנהיים שצ"ל להחירם
 [להר"א קארפענעס] ס' ל"ט אחרי שהעלה להחיר באשה שאינה
 יכולה לילד ולד של קיומא שמשמש צמוך אחר השמים, כתב
 דאין חילוק אם הצעל יודע שהוא משחית זרעו או לא דלעולם
 מותר. וצ"ב מאיר ס' זה כתב לדעת ר"ת משמע דהיכא שיש
 איסור ואפילו מדעתו [של הצעל].

ויש שהחירו דוקא באופן שחששה זה שלא בידיעת הצעל. צעני
 בן פחמא חזיר"ד ס' כ"ה לאחר שהעלה להחיר לאשה שתקנה
 צמוך אחר השמים במקום סכנה דהוי כהללת נפשה, והצעל
 צשעת השמים לא עושה שום איסור, כתב דלפ"ז אם האשה
 לא תגיד לצעלה תחילה שחששה כך אחר השמים בודאי שמתיר
 לו לשמש, והצ"ח לדברי החת"ס הר"ל, וכתב דלפי מה שכתבתי
 היה נראה בדרך אפשר כי צרפות הצעל בודאי שלא יאון כן,
 כי הצעל צעלמו איך רשאי להרשות לה, הרי הוא בודאי אסור
 לו להשחית זרעו, ואין להחיר מעטם דאין שליח לדבר עבירה,
 חדא דבידי שמים חייב, [ועוד] דאם האשה אינה בת חיוב בזה,
 א"כ הצעל המשלח חייב, לפי חזרון רבינא צ"מ דף י' ע"ב
 דהיכא דהשליח אינו צר חיובא המשלח חייב, ולכן היה נראה
 להורות בזה להצעל שמתיר לו לשמש עם אשתו וללוות עליה שלא
 תניח מוך לפני השמים צמוך רחמה, ועל אחר השמים לא יגיד
 לה כלל לא להזכירה ולא להרשות לה ואין לחוש לו עוד בזה,
 ולהאשה להורות שלא בידיעת צעלה שמתיר לעשות אחר השמים
 כל מיני הפעולות לקות א"ע מכל וכל מזרע הצעל שלא תתעבר,
 ובכל האפשרות תסתיר זאת מצעלה שלא ידע כלל מזה. ובצ"ב
 פענח ח"א [נדפס שנת תרל"ה] ס' י"ח כתב לדעת ר"ת דמתיר
 ג' נשים שימוש צמוך אחר השמים, י"ל דרק אם אין הצעל
 יודע מזה ואינו עושה זה צמחיון לה, אבל אם הצעל עושה
 ככוונה לא ודאי אסור מן החורה *.

כב. המתירים במקום סכנה גם במוך לפני השמים.
 בלמח דקד [להרמ"מ מליבוואוויטש] ס' פ"ט
 כתב דהא דאסרי חכמים מוך צשעת השמים לפרש"י, י"ל הטעם
 משום שכן שם הצורה יתצרך צטנע הצריחה אשר ג' נשים הר"ל
 עפ"י רוב אינן מתעברות, ומה שאמרו ומן השמים ירחמו שגאמר
 שומר פתאים ה', היינו שלא יקרה בן אפילו על ד' המיעוט,
 אבל באשה שראויה להתעבר, כגון שאינה משלש נשים הר"ל,
 וא"כ עפ"י רוב תתעבר, כדאמרין בגמ' ר"פ בתרא דיבמות
 דק"ט א' דרוב נשים מתעברות ויולדות, אם העיוור והאידה הוא
 חשש גדול לאשה זו, ודאי צב"ג מודו חכמים לר"מ דמותרות
 לשמש צמוך, ולא שייך ע"ז לשמוך על הכס דהא אמרינן אסור
 לסמוך על הכס וכו', וגם לריכות דוקא לעשות כן [שחשמה צמוך]
 אף לחכמים ודאי הרוצ לרצון חמור יותר ממיעוט לר"מ וכו'.

(*) וע"י לעיל אות י"ז שרוב הפוסקים שהחירו שימוש במוך לאחר
 השמים במקום סכנה לא מוזכר בדבריהם אי צריך רשות מהבעל או
 שעדיף בלא רשות. וע"ז באות כ"ה בדברי המתירים במקום סכנה שימוש
 במוך בשעת השמים שנחלקו ג"כ אי בעי רשות מהבעל.

אוצר

סי' יז אות כב

הפוסקים

השחי' משום דאין ראויין להטעבר ולד של קיימא וכמ"ש הראשונים, דז"א, דהתינה קטנה ומעוברת דא"א להטעבר ולד של קיימא, אבל מניקה הא שפיר אפשר דהטעבר ולד של קיימא, ואפ"ה משום סכנה מותר אף באיכא השחתת זרע, ואף רבנן דפליגי עלי' ואמרי דמשמשת בדרבנן אינו מוכרח דפליגי ע"ז, רק דלא חיישו בזה להחשש סכנה משום דבוא רחוק מאד, ולכך סמכו בזה על רחמי שמים, וחדש דהא בקטנה ומעוברת דא"א להטעבר ולד של קיימא בודאי ליכא איסורא גם לרבנן, וא"כ מהי תיתי לסמוך על רחמי שמים בדבר דסמיא בידן, וע"כ דהחשש סכנה בזה רחוק מאד עד דרבנן לא חיישו לה כלל כ"ו, וכן נראה להדיא מדברי הגר"א סק"ג דלדעת רש"י מותר במוך אף דפשוט דהלכה כרבנן, והיינו כג"ל. ובסוף החשבה מסיק דיוולא לנו מכל מה שכתבנו דלדעת הראשונים שהוצא בשטמ"ק פשיטא דמותר בחשש סכנה ממש, וגם לדעת רש"י ור"ת שפיר י"ל להחזיר, ע"כ נראה להחזיר בהחמדת שלמה, אמנם כל זה באופן אם ההריון הוא חשש סכנה ממש.

וכן בתורת חסד (להרש"י מלוולין) סי' מ"ד צידון שרופאים מומחים אמרו שסכנה גדולה לאשה אם תלד וזו עליה לחת מוך דוקא קודם תשמיש בכדי שלא תהטעבר, הביא לדברי רעק"א וחת"ס שאסרו בזה משום שלא מלאו מי שתיק, וכח דמאחר הא דשניהם הסכימו לאסור הוא משום שלא מלאו מאן דמחזיר בזה, א"כ נראה צעליל שלשניהם ה"י בהעלם עין דברי היש"ש שמתיר בזה להדיא אף שלא במקום סכנה כלל. והאריך הרבה לבאר דלשיטת כל הראשונים לא נחלקו חכמים על ר"מ אלא בג' נשים דחשש הסכנה הוא רק מיעוטא משא"כ צ"ד י"ל דגם רבנן מודו דמתחייבות, ולרש"י עכ"פ מותרות, ואחר שבוסיף עוד דהר"א ורמב"ם והי"ש מחזירין מוך בשעת תשמיש גם בשאר נשים, הביא בזה ל"ע מהלבוש סי' זה שנשאל על אשה שיש לה כחז תמידי צבטן ולא תוכל לסבול שיבא בעלה עליה בדרך כל הארץ אם לא מאתריה פנים כנגד אומר, והשיב שיותר לבעלה לשמש בדרך זה אפי"ז דודאי לא מתעברת בכה"ג, ולא הוי בכלל השחי' כיון שהוא דרך מקום התשמיש ולא גרע זו מקטנה ואילוניות, ע"כ, וכחז דנראה כוונת הלבוש צ"מ דודאי לא מתעברת בכה"ג היינו משום דאין השמש נכנס בצומק מחמת הכחש שבה, ולכן אין צרע הלך מישור שיגיע לחדר ההריון, ואעפ"כ כתב דלא הוי בכלל השחתת זרע כיון שהוא דרך מקום התשמיש ולא גרע זו מקטנה ואילוניות, א"כ ה"ה במשמשת במוך דהמוך מעכב שלא יגיע הצרע לחדר ההריון, רק כיון שהוא דרך מקום תשמיש לא הוי בכלל השחי' ודמי לאילוניות, ומסיק בזה מ"א דמכל כ"ל נמצא שיש מקום להחזיר בזה עיקרין, לא י"ל, דחבילה היא ומקלקל חדר ההריון, והואיל והיא אשה חלשה יש לחוש שמא ירבה הרופא מעט על המידה ויזיק לה כ"ו, ועוד נראה דעוד יותר העלה דמוך אולי ירחם ה' לחזק צריאותה עד שתרגיש בעומה שיכולה לקבל עיבור, ע"כ יותר טוב ליתן מוך קודם תשמיש, ואיני מתלוצץ בענין כי אם אחר שיסכים הרב השואל להחזיר, אך אם האיש לא קיים פו"ר ראוי לטוב אותו להוליא, אמנם הרמ"א סי' א' סעיף ג' כתב שלא נהגו מכמה דורות לדקדק צענין הזיווגים אפי"ז שלא קיים פו"ר, ובלבד שלא תהא אסורה עליו.

ובאמרי יושר ח"א סי' קל"א כתב על האמא לזק [כ"ה] שהחזיר משום דרך בג' נשים ולא שכיחי שתהטעבר סמכו חכמים על שומר פתאים, והיא סברה נכונה מאד, דכיון דרובן מתעברות אין לסמוך ע"ז דמן השמים ירחמו, וע"י צע"ז י"א אני אומר לך דברים של טעם ואתה אומר מן השמים ירחמו, ובתשובת רדב"ז ח"ג סי' תקל"ו כתב דג' נשים אם יריוות לשמש בדרך מותרות לשמש במוך, ומשמע שם להדיא דהיינו גם במוך לפני תשמיש, דעל זה נשאל, וכ"כ דעת הרמב"ם כ"ו, וע"כ צ"ד דהרופאים חיימו עליה וביאור גדול ח"א סי' ל"א כתב להחזיר בזה ומעטם דרבנן לא פליגי עליה דר"מ רק בג' נשים משום דחשש רחוק הוא וליכא חשש סכנה ממש, אבל כשיש חשש סכנה ממש גם רבנן מודו, וכמ"ש בהמדר"ש, וכחז עוד דמאי דאסר רעק"א אף אחר תשמיש לדברי הראשונים [המובאים בשטמ"ק], תמוה מאד, דהא עכ"פ חזינו לר"מ להחזיר משום סכנה, ואין לומר, דמשה"כ התייר דנצ"ה ליכא בזה

לכל הדעות זולת דעת ר"ת כ"ו, ודעתי להקל בדעת החמדר"ש [המובא להלן] ולא בהחמ"ס ורעק"א המחמירים בזה.

ובחסד שולח סי' מ"ו [המובא בפ"ה סק"ב] כתב להחזיר בזה לדעת כל הראשונים אף לשיטת ר"ת, ולאחר שהביא סוגית הגמרא דיבמות י"ב דג' נשים משמשות במוך ופרש"י ור"ת בזה, כתב דלכאורה ל"ע מנה ליה לר"ת דקודם תשמיש ודאי אסור, הא כמו [לרש"י] דס"ל דאשה נמי מלווה על השחי' ואפ"ה ס"ל דבג' נשים החזירו, [ל"י מאיר] משום חשש סכנה, ה"י מ"י ר"ת לפרש דאף דאסור מלד הבעל החזירו בג' נשים משום חשש סכנה, ונראה ליישב, דהא ע"כ מוכח דלא הוי חשש סכנה כל כך [בג' נשים], דהא רבנן אמרו משמשת בדרך ומן השמים ירחמו, ואולי ה"י חשש סכנה איך החזירו לשמש ולהכנס בחשש סכנה, שהוא איסור דאורייתא מוגמרתם לנפשותיהם, ואין סומכין על הכס, אלא ודאי מוכח דהוי חשש רחוק מאד, שאין צריך להזהר מזה, ע"כ דחיקא ליה לר"ת לומר דר"מ יכיה מחולק במילואות וס"ל דהוי חשש גמור, ויותר ניחא ליה לפרש דהמחלוקת היא לאחר תשמיש דר"מ ס"ל כיון דלאחר תשמיש אין איסור השחי' כלל, על כן החזיר שצריכה לשמש במוך ורבנן הקילו דאינם צריכים לשמש במוך, ולפ"ז י"א לנו מזה דהיכא דידוע שיהי' להאשה מקום סכנה כשתהטעבר, י"ל דר"ת ס"ל דמותרת לשמש במוך שלא לאסור אשה על בעלה, וכדמשמע מיתר הפוסקים דס"ל דמותר מחמת זה, לא הוי בגדר השחי' כיון דהוי דרך תשמיש, ואי אפשר לו לשמש עמה בדרך אחר מפני הסכנה, וכן יש להוכיח לדעת רש"י, דהא לכאורה קשה על החוספות שכתבו דלרש"י מוכח דגם על האשה יש איסור השחתת זרע של הבעל, [דמג"ל בא], דילמא ס"ל לרש"י דמתחלוקת ר"מ ורבנן היינו בשעת תשמיש [ומשום לתא דידוי], ולאחר תשמיש אין איסור כלל באשה, ואפשר לומר דלר"ת לא הוי ניחא לפרש בשעת תשמיש כיון דרש"י פירש משמשת מותרות, משמע אף לר"מ לא הוי חיוב, וע"כ אין זה לורך גדול, ע"כ ודאי קשה להחזיר בשעת תשמיש, דזה הוי השחתת זרע ממש, עכ"פ היכא דהוי לורך גדול ומקום סכנה עפ"י רופאים אין צידונו לאסור ע"י מוך בשעת תשמיש וכו', וע"י בשטמ"ק כתובות דל"ע שהביא בשם הרא"ש דס"ל לרש"י באתה דמיוירי קודם תשמיש משום הכי שאר נשים אסורות משום לתא דבעל, רק שלש נשים מותרות מפני הסכנה, ולפ"ז י"ל דאף דרבנן פליגי על ר"מ מ"מ מדקאמרי משמשת בדרך, ואילו היה מקום סכנה ממש ודאי דהוי אסורות לשמש לגמרי, וע"כ דס"ל דלא הוי סכנה כלל, אבל היכא דהוי מקום סכנה מהיכי תיתי דרבנן פליגי על ר"מ, וכן מ"מ השטמ"ק שם בשם הרמב"ן דלר"מ בלא מוך אסור להן ולבעליהן לשמש מפני הסכנה, מוכח להדיא דמיוירי קודם תשמיש, ואפ"ה צריכי לר"מ לעשות כן מפני הסכנה, וכיון שכן ע"כ מוכח דלרבנן לא הוי סכנה גמורה דא"כ איך סומכין על הכס, אבל היכא דהוי סכנה גמורה עפ"י רופאים אין לנו ראייה לומר דרבנן פליגי בזה על ר"מ, ובשטמ"ק שם כתב עוד בשם הרמב"ן דהיכא דלא מעברא לא הוי בגדר השחי', וכיון שכן י"ל דהיכא דהיא מסוכנת למוח, דהוי סכנה ג"כ לעובר, וכמ"ש הר"ן פרק יוהכ"פ [יומא דפ"ב], נראה לי דלא הוי בגדר השחתת זרע.

גם באור גדול ח"א סי' ל"א כתב להחזיר בזה ומעטם דרבנן לא פליגי עליה דר"מ רק בג' נשים משום דחשש רחוק הוא וליכא חשש סכנה ממש, אבל כשיש חשש סכנה ממש גם רבנן מודו, וכמ"ש בהמדר"ש, וכחז עוד דמאי דאסר רעק"א אף אחר תשמיש לדברי הראשונים [המובאים בשטמ"ק], תמוה מאד, דהא עכ"פ חזינו לר"מ להחזיר משום סכנה, ואין לומר, דמשה"כ התייר דנצ"ה ליכא בזה

הפוסקים

והיא יריאה לנפשה וגם חיבה סכנה עפי מגי נשים כיון לרוב מחשבות, בודאי דגם צמוך מותרת לשמש.

ובאחיעזר סי' כ"ג בנדון אשה אשר לפי דברי הרופאים תסתכן בעיבורה ולידה, כתב ג"כ דגם לדעת הראשונים בשיטת רש"י לרצון אסורה במוך [בשעת תשמיש], היינו דוקא בג' נשים ואיכא חשש רחוק, אבל לא כן במקום לאיכא סכנה ודאית גם לרצון מותרת. ושם בלוח ב' הביא לדברי הרד"ז [הג"ל] דכתב להטיר בג' נשים שיטתו במוך, וכתב דנראה דהרד"ז מפרש כן בשיטת רש"י דאפילו לרצון ג' נשים מותרות לשמש במוך כו', [עיי' לעיל אות י"א], ולדינא מצוהר בלעז דעת הרמב"ן ושאר הראשונים והראש"ם המפרשים משמעות במוך לפני תשמיש, ומ"מ גם לרצון דס"ל דמשמעות בדרבן חין איסור, וגם לפי סברתם שם בפחות מיכן שלא תתעבר חין איסור השח"ז, ח"כ מה"ע היכא שתסתכן בלידה ויהיה גם סכנה להולד, ה"ל ל"ש בזה חשש השח"ז, וגם לפירש"י יש יסוד גדול לפירוש הרד"ז לרצון מותרות ג"כ, וכן נראה מפרש"י דגדה [דף ג'], ואין לנו לחוש רק לדעת ר"ת דס"ל דמשמעות במוך הוא לאחר תשמיש ה"ל לפני תשמיש אסור גם לר"מ, ונראה דבדואי חין הכוונה דאפילו במקום סכנה אסור, דח"כ יאסר לגמרי, וז"ל כמח"כ בבית מחיר בעצמה דמילתא דלפני תשמיש ודאי אסור לר"ת משום דס"ל דאפשר לתקוני אחר תשמיש כו', ולפ"ז באופן דלדברי הרופאים לא יהיה תועלת שימת המוך אחר כך שתקלוע הארע, ו"ל דבכה"ג גם ר"ת מחיר, וצוהר ו"ל דדוקא בג' נשים שזכו מיטעו שאינו מלוי שתתעבר, מח"כ בשאר נשים המתעברות [כנ"ל בדברי הל"מ לזקן], ע"כ לדינא יש לסמוך על שיטת הראשונים דמותרות לשמש במוך גם לרצון, ועל דעת היש"ש שהקיל במפורש בזה, ועל דברי הרד"ז, וגם ו"ל דר"ת מודה בזה, וכן מלאחי אח"כ שכמה מחברים הקילו בזה. ושם בתי"ג סי' כ"ד אות ה' בנדון בזה ושלח"ש היו בניס, הביא שכתב בזה להטיר.

ובדברי יששכר סי' קל"ח נזדון שהאשה מסתכנת בלילה וכך
יש להם בנים, כחב להחזיר במוך בשעת השמים לפי מה
שצוה לדעת ר"ח בחוספות כחוצות ל"ט ובספר הישר וכן דעת
רמב"ן ר"ה ר"ן רש"א וגמק"י, דכל הנשים מותרות לשמש במוך
גם לפני השמים, וגם לדעת ר"ח בחוספות וימות י"ב הכי עכ"פ
בג' נשים, וזכי ולשיעור רש"י לחכמים דפליגי על ר"מ וקו"ל כוונתו
אסור לשמש במוך בג' נשים, אלא דהא דנחלקו ר"מ וחכמים דוקא
בדבר שאינו סכנה ברורה אלא סכנה רחוקה, ולעולם מילינו הך
שומר פתאים דוקא בכה"ג שהיא מליאות רחוקה, וכמ"ש בשבת
קכ"ט ב' לענין הקוה וביצמות ע"כ א' ביומא דעובא מהלין,
ובע"ז ל' ב' אכול אדם עניים בלילה ואינו חושש, ובגדה ל"א א'
משמש מעתו ביום ל', אמרו על כל אלו והאידנא דדשו ב' רבים
שומר פתאים ה', והיינו לפי שהוא באמת חשש רחוק והעולם אינו
יודעין להזהר, מסתמא דמלחא דהקצ"ה מצטל הסכנה, אבל ודאי
היכא דהוי סכנה גמורה, שאמרו הרופאים שאם תתעבר תהיה בסכנה,
חלילה לחכמים לסכן נפשות מישראל, לומר ע"ז שומר פתאים ה',
ולכאורה היה אפשר לומר דבכה"ג לא דחיין איסור מפני הסכנה,
דדוקא היכא דעכשו איכא סכנה היא דדחיין איסור מפניו, אבל אם
השתא ליכא סכנה אלא מפני יראה הסכנה שתצא אח"כ אסור לו
לעבור עתה איסור, ויהיה זה ראי' לשיעור הר"ן המוצא בכה"מ פ"ה
מה' שצעות ה' ב' החולק על הרמב"ם שנשבע שלא יאכל ז' ימים
שמלקין אותו ומתירין לו לאכול תיכף, ובר"ן ס"ל דאסור לו לאכול
עתה, משמע דכל זמן שאינו מסוכן עכשו אסור לו לעשות איסור
קודם הסכנה, אך הא ליחא, חדא דהרי קו"ל הכס בשו"ע כדברי
הרמב"ם דאכול לאלתר, ואפי' לדעת הר"ן הני מילי הכס דיש לו זמן
לאכול אז בשיראה שהוא מסוכן, אבל בודאי בדבר שלא יהיה לו פנאי
להגלגל מן הסכנה אסור לו עתה להכניס ענינו או אחרים בסכנה

וזהו בכלל וחי זהם ולא שימות זהם, וא"כ צודאי צבר"ג גם לדעת חכמים כמו לר"מ בשלש נשים, וא"כ אפילו לרש"י מותרת היא לשמש צמוד קודם השמים ותיביות ואסור לסמוך על הנס.

ובמחזה אברהם (להר"א שטיינברג) ח"ב סי' מ"ד צאשה שאין עליה הופאים שתשמר שלא תתעבר משום שסכנה גדולה היא לה אם מותרת לשמש בזמן כו', הביא מהחמדה שלמה שהתיר, והוסיף דשלא ידור עם האשה ודאי אי אפשר, שיצא לידי הכארי עזירה, והלכה עזירה חשוב כעושה מלוה. ואחרי שזן עם דניכו דלא סמיכין על הכס לאמר שלא תתעבר, מ"מ לימא שיגרש אותה, אלא שאם יומא [ששימוש בזמן] הוי רק איסור דרצון נישא, כדמצינו בסנהדרין כ"ב א' צוא ורחא כמה קשין גירושין שהרי דוד המלך התירו לו לייחד ולא התירו לו לגרש, וע"ש ברש"י שהתירו לו ייחוד של פנויה, הרי דמתירין לו איסור דרצון ולא לגרש, וה"ל צזה, ואין להבית יחסי [כ"ל צלות ע"ו] שזן צזה. ומסיק, דאמנם כבר הסכימו האחרונים ליתן מוך אף צשעת תשמיש כו', וכדאי הם לסמוך צשעת הדחק כזה שהוא מקום סכנה, ואין להחמיר ח"ו ולעשות פירוד.

וביד אליהו (להר"א רגולר) סי' ע' כחז דלא ירד לסוף דעת רע"א מה ראה להחמיר כל כך, דהא אף לר"ת בתוספות יבמות שאסר לשמש צמוך לפני תשמיש, ודאי דאין איסור זה כי אם מדרבנן דהוי רק כדוגמא כמו שמשמש על העצים והאצנים [עי' באות הג"ל], והא אף בדחיית עשה [ליקח זכרים לעשר את המאורע בלא שלוח הקן], צעי תלמודא לפרש בצמוך חולין דקמ"א א' שידחה משום שלום בית, כמו שנדחה איסור לאו דמחיקת השם [גבי סוטה], ומה דגלי קרא לאסור גבי מאורע, היינו באיסור עשה ממנו, וגם צעידתו דמועק העשה לא קמקיים העשה דשלום בית, משא"כ דרצנן, וצעידתו דחמי מקיים העשה דשלום בית, ואם לא תעשה כן לא יהיה לך חקנה, ודאי דיש להקל, וגם במאורע אינו רק מניעת שלום בית אחרי ימים עד שישגי זכרים: לעהרתו בלא ציטול עשה דשילוח הקן ולכן אסרה תורה, א"כ ממילא מוכח דצ"ד דליכא כל הני תלתא חומרי דשרי בודאי, ומוך לאחר תשמיש אינו צרור כל כך התיקון כו', וחכמים דס"ל בג' גוים דמשמשות דרצנן ומן השמים ירחמו, היינו משום שהסכנה רחוקה מאד, ועוד ג"ל רח"י מהא דאמרין בתוספות מגילה י"ג ב' שאסתר שימשה צמוך ועי' בטורי ארן שם שם מרדכי שימשה צמוך, ועי"כ ל"ל שהותר לה כדי שלא תתעצר בלא הצנחה, ולא לריכה להפריש עצמה משום שלום בית כו', ועכ"פ זכינו לדון דלא רק על זמן קטן ודלא שכוחא לצד התירו חכמים לשמש צמוך, כי אם גם לשבת עם בעלה לעולם כן, דהא גבי אסתר נמי לא הצריכוהו חכמים לגרשה, וא"כ כש"כ שהותר המוך בכה"ג דצ"ד ואין לירך לגרשה כו', ואין לסמוך אמוך אחר תשמיש דאינה תקנה ודאית כ"כ כמו קודם תשמיש.

גם בעמק שאלה סי' ס"ט נזדון שהרופאים אומרים שסכנה גדולה
היא לה העיבור, מסיק דודאי יכולים לסמוך על גדול שצאחרונים
הלמה לך שמחירי זה [צמוך לפני תשמיש] וסובר שמחויבות לעשות
כן. ונזדונו שהרופאים אמרו שהמוך אינה תקנה ודאית שימנע את
הריועה, דן אי מותר לשמש עמה צמוך מחשש סכנת נפשות, ואחר
האריכות הזה העלה שלא ישמשו צומנים שצמוך לוסתה וצמוך
לעצילתה, לפי שאמרו חז"ל שאין אשה מתעברת אלא צומנים אלה,
ותכבד את ביתה צחמין אחר התשמיש וגם חלק צרגליה, דצירוף
הנ"ל י"ל לכו"ע יש לסמוך.

ובישימה לב (לה"ר שמו"ח גאגין) חיו"ר סי' ד', אחרי שביאר
דיתכן דדעת הראשונים המוצאים בשעמ"ק כתובות ל"ט
ס"ל להחיר בכל הנשים שימוש צמוד אף בשעת תשמיש, כתב דהגם
דהה קשה לשמוע להחיר בן צנשים דעלמא בלי טעם וסודא המחייבו
לזה כ"ר, מ"מ צאקון י"ד דאיכא סכנה עומה שתתעבר וכולי לחפש
במח

אוצר

ס"ק יז אות כב

הפוסקים

ובאגרות: משה סי' ס"א אחר שהלריך בזה הרבה בציאור שיטות הראשונים, מסיק ב"ק ק"ט א' דכן דעת כל המפרשים כמעט דבמקום סכנה מודו דמותר לשמש במוך בשעת תשמיש כו', ונשאר רק דעת ר"ת ביבמות שאוסר בשעת תשמיש אפילו במקום סכנה, ודעת ר"ת עלמו הביא המרדכי שמחיר גם בכל הכשים, וגם מהרד"ז משמע כן בדעת ר"ת, ולכן ודאי יש לסמוך ארובא דרבוותא, ובפרט שהוא מקום עגון ושעת הדחק. וע"ש עוד שדן אי גם במקום שהמוך ניכר בחוץ יש להחיר, דאולי מה שיש אומרים דמוך הוא דרך תשמיש הוא מחמת שלא ניכר בחוץ, ואולי אף בניכר המוך בחוץ מסתבר דלדידכו הוא דרך תשמיש, דהא גם בלי ניכר בחוץ על כל פנים ניכר במשמוש הוה, ומה לנו ניכר בראיה או במשמוש הוה, ומסיק דלמעשה אם אפשר במוך שתכניס האשה ברחמה באופן שלא ניכר מבחוץ תעשה כן ותשמש, אך אם אי אפשר לפניה להשים שם מוך באופן שלא יהיה ניכר מבחוץ יש להחיר גם אם ניכר מבחוץ.

וב"ב להחיר שימוש במוך גם לפני תשמיש במקום סכנה, בשדי חמד פאת השדה מערכת אישות סי' א' בשם הרא"י הימלמעיני, וכן מסיק שם הוא בעלמו. וכ"כ בערוך השולחן סעי' ו', במעמדים על השו"ע סעיף ח', במרחשת ח"ב סי' טו', ב"ג"ל ועקב חיוור"ד סי' ס"ו, ובמשפטי עוזיאל ח"ב סי' מ"ג. ובחשוכה צעל עין יחזק שמשמעתה דר"א ח"ב סוף סי' א' הסכים להרב השולחן שהחיר בזה במקום סכנה ובמקום עיגון ודחק רב דוקא, ובעברת ישראל סי' ר"מ סק"מ כתב דבמקום סכנה המקיל במוך בשעת תשמיש אין להרבה עליו ח"ו.

ובחזון איש ה"א אישות סי' ל"ז כתב דקודם תשמיש קיל עפי מלאחר תשמיש, דשימת המוך לשעה לא גרע מאדום בפנים למעלה מהשמש, דכל שהוא דרך פשמים אין איסור וכו', ואם באנו להחיר מפני סכנה, ראוי להחיר לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש, ואף דלדעת ר"ת לאחר תשמיש קיל עפי משום שהיא אינה מוחזרת, אבל דעת כל הפוסקים דגם היא מוחזרת, וא"כ לאחר תשמיש חמיר עפי.

ומצינו לכמה אחרונים שחלו עטם בהחיר בנידוניהם משום שהאשה כבר הוחזקה להחזקתו ולהסתכן בלידות האבדומה. בתשובת הרא"ש מסילוש שצאלה אברהם (להר"א קארפעלעס) סי' י"א לאחר שכתב דהיתר במקום סכנה לשמש במוך בשעת תשמיש מחמת דלפי עדות הרופאים תועיל מניעת עיבורה למשך זמן שתוכל להוליד אחר כך זרע של קיימא, אלא שלמעשה לא ראה לסמוך ע"ז להחיר, כתב עוד דהיתר דב"ד שנתחזקה [להסתכן] ודאי גם רבנן מודין לדברי ר"מ [דשרי], דהא באתחזקה לאיסור ודאי לא מהני הך סברא דשומר פתאים כו', דהרי אשה שחוזקה לראות דם מחמת תשמיש אנו כופין להוליד ולא אמרין דישמש עוד ושומר פתאים כו', א"כ בסכנתא דחמירא מאיסור, כדאיתא בחולין דף י', כ"ש דאסורה לשמש בדרכה היכא שנתחזקה, ולפי"ז ודאי גם רבנן מודו דשרי. [ובנדונו לא קיים הצעל עדיין מלות פו"ר].

גם בדברי מלביאל ח"א סי' ע' לאחר שדן להחיר בזה דבמקום סכנה קרובה מותר גם לדעת רש"י, גם דכיון דהולד הוא ג"כ בסכנה אין כאן חשש השחחת זרע, כתב דבפרט צ"ל שכתב ראהה שקשהה ונסתכנה בלידה כמה פעמים, ומסיק דתעשה המוך דחוק [כדי] שלא יתכוון, כדאיתא בגדה דף ג'.

ובאמרי שפ"ר סי' כ"ט בגדון איש שכבר קיים מלות פו"ר, ואשתו היא בסכנה בכל ימי עיבור ולידה ועשהה תחבולות שלא תתעבר ע"י כיבוד הבית בחמין אחר תשמיש ולא הועיל, והרופאים החליטו כי אם תחזור ותתעבר תהיה בסכנה גדולה, כתב דמה שאמרו חכמים צ"ג נשים דמשמשות בדרכן, היינו משום דלא שכיח דכו הזקא ואין לחוש במקום מלוא, וכגון קטנה ליכא בזה אלא חששא

בזה להחירה, ובחמ"ס שאסר במקום סכנה, מנזאר בדבריו כי לא ראה מי מהראשונים והאחרונים שהחירו כן, ואנו מלינו מחירים רבים, ובלי ספק חילו נגלו לעיני החת"ס ודאי היה מחיר בשופי, גם הצנין ליון שנטה דעתו לאסור, נעלם מעיניו כת המחירים, והמתבונן בכלל דבריו ימצא בהם די סחירה לכל מה שרחה דברי הפוסקים שכנגדו, סוף דבר נראה בגדון שאלתינו להורות היתר שתשמש במוך אחר תשמיש, אם תוכל האשה לזרז עצמה שתקנה ופה יפה, ועפ"י הסכמת הרופאים שמועיל לה באופן הזה שלא תתעבר, הא לא הכי תשמש גם במוך בשעת התשמיש, כי אין לך דבר העומד בפני פקו"י, וע"י בגחפה בכסף [המוצא בסק"א אות ז'] צמי שאנו לו הרופאים שאם לא יוולד שז"ל יסתכן, דכתב דכיון שהוא פקו"י ודאי פשוט דשרי ואייתי שם הסכמת הרב מוהר"ד, ועם שיש לחלק בנידונים ולאו כל אפי"א שוין בפקו"י, עכ"פ יש ללמוד ממנו ומראיותיו לימוד כמה הסד לנ"ד דהוי היתר גמור בלי פקפוק.

ובזמן אחרון (להר"א וואלקין) ח"א סי' פ"ג באשה אשר הרופאים לוו עליה שלא תתעבר משך שתי שנים, כי זאת תתעבר חוץ זמן זה נשקפת לה סכנה גדולה, אחרי שציאר דלדעת הראשונים המוצאים בשמ"ק כתובות ל"ט הרי כל היכא דאיכא סכנה אין שום איסור לשמש במוך בשעת תשמיש, ומאורף לזה דעת החוססות יבמות דל"ד דאיסור השח"ז אינו אלא כשמתכוין להשחטה, וה"כ אינה מחבולות להשחית הזרע כו', כתב דמכל זה היה נראה לסמוך על הפוסקים שהחירו אפילו במוך בשעת תשמיש במקום סכנה, אכן כאשר ילא מפי רע"א וחת"ס לאסור מחוייבים אנו למיעבד כל ענדינו בכדי לקיים דבריהם, ואם אפשר לשטוף היטב באתו מקום אחר תשמיש, באופן שלא יהיה חשש שמא לא כיבדה יפה, ואם הרופא אומר שזה אינו צעור ויש לחוש שמא לא תבדוק יפה יש להחיר. ושם במהדו"ת חיוור"ד סי' כ"ט כתב בחו"ד דבמקום סכנה יש דרך היתר שימשו במוך קודם או לאחר תשמיש כו' וכמ"ש בערוך השולחן, ובספרי ח"א הארכתי בדין זה ושם הבאתי בשם כמה ראשונים שלא רק החירא איכא במקום סכנה לשמש במוך, אלא חיוצא איכא בזה משום דאסור להכניס ענמו במקום סכנה.

ובמנחת יחיאל ח"ב סימן כ"ב מסיק דאם שאני כתבתי בתשובה צפרי הע"ן ומנחת יחיאל ח"ד סי' ו' לאסור, אבל כעת עיינתי וראיתי שהרואה להחיר יש לו מקום בהלכה ויש לו על מי לסמוך.

והכתב סופר נראה כסותר ענמו בזה מתשובה אחת לשניה. דבתשובתו שצאלה אברהם (להר"א קארפעלעס) סי' ק"ב בגדון אשה שלדעת הרופאים סכנה לה להחזקת משך זמן עד שתתפרא, כתב כי כבר הורה זקן האמרי [בחתם סופר ה"ל באת י"ז] צנין זה כי בשעת תשמיש אין להחיר כו', וח"ו לי להרים ראש להקל או להחמיר. אלא שגידון ידידי שלפי הרופאים אינה ראויה לילד כי אי אפשר שתמלא ימי היריונה, כתב דיש להקל יותר אפילו בשעת תשמיש ע"ש, אך מסיק דמ"מ לבי מהסס בדבר דאין נדע עד מתי אינה ראוי להוליד ועד מתי תהי בסכנה בשעת לידה, דיכול להיות כי תתפרא ותתחזק בקרוב, והרופאים בעצמם אינם יודעים שיעור קצוץ לדבר וגם אם יאמרו הזמן אין זה רק באומד, מ"מ נראה דבזירוף כל ה"ל יש לסמוך להקל לקנה במוך שלא בשעת תשמיש. אולם בתשובתו שכתב סופר סי' כ"ז [שכתבה מאוחר בהצ"ח מתשובה ה"ל] כשדן בחו"ד צנין שימוש במוך בשעת תשמיש, לדעת רש"י ורוב ראשונים היינו דוקא צ"ג נשים ולא שכיחא שיתעבר, אבל היכא דאי אפשר בלא הכי מותר, ואחרי שדן גם בדעת ר"ת, כתב המורס מדברינו להלכה דנקטין כשיטה רוב הראשונים דאסור לשמש במוך כל דאפשר בלא הכי, אבל כל היכא דלא אפשר לקיים מלות עונה בלא הכי מותר. [ושם לא הזכיר מתשובת אביו החתם סופר].

אוצר

סי' יז אות כב—כג

הפוסקים

יש לחוש שמא תקלוט הזרע ולא תדע לקרב המוך אל המקור לשואבו אח"כ ותכנסם לספק סכנת מות, ועוד הרי המהרש"ל התיר דבר זה גם לשאר נשים, [וכנ"ל אות י"ג], וע"כ נסמך מיהא זכא שהיא מסוכנת והוחזקה להתעבר, והתח"ס העלה דאין להתיר בשעת תשמיש ולא הביא מ"ס המהרש"ל בזה, גם נראה שלא נחית לחילוקיו בין הא דשלוש נשים לבין נ"ד שמוחזקת להתעבר, ויש לסמוך על היש"ש והתח"ס והנ"ל שהתירו בכעין זה.

כג. המתירים מוך בשעת תשמיש רק בתנאים מסוימים. (כשכבר קיים פו"ר, או שהשים את המוך עמוק ברחם, או שיהיה המוך מונח ברחמה מזמן, או שלא תשמש סמוך לעצילתה ולוסתה, או דוקא בשעת טוהר, ויש שהלכינו כמה תנאים ביחד). צוית אז שציעאי סי' י"ב לאחר שהעלה לאסור במקום סכנה שיטמש במוך בשעת תשמיש, מסיק דהיכא שהבעל כבר קיים פו"ר אפשר להקל, לדעת ר"ת אינו מוחזק עוד בהשח"ז [עי' סק"א אות ז']. ועי' בהערה שם עבודת השם סוף סי' ג'.

ובאמרי בהן סי' ל"ט צנזון איש שכבר קיים פו"ר ועתה חלחה אשתו ולפי דברי הרופאים נשקפת לה סכנה אם תתעבר, לאחר שזן להתיר בזה עפ"י צילורו לדעת ר"ת מותר בג' נשים לשמש במוך אפילו בשעת תשמיש, כחז עוד דאפילו אם כוונת ר"ת דדוקא לאחר תשמיש מותר, אבל לפני תשמיש אסור אפילו במקום סכנה וכמ"ס התח"ס, יש עוד נ"ד היתר בג"ד דהא ר"ת סובר דאסור השח"ז הוא משום בטול פו"ר [עי' בזהו הנ"ל], אי"כ צוית אז שכבר קיים מלות פו"ר, שז לא מוחזק בהולאת זרע לבעלה כו', ואע"ג דאמרינן ביצמות ס"ב ז' דגם בקיים כבר פו"ר מותר להוליד עוד בנים, וכן נפסק בשו"ע, מ"מ הא זה רק מותר דרצון מדברי קבלה, וא"כ השח"ז [בזה] אסור רק מדרצון ובמקום חשש סכנה צודאי דיש להקל בדרצון, דלא גזרו בזה האי גוגא*. [ואם העלה להתיר רק על משך שנה אחת ומוצא בזהו שח"ז]. ועי' להלן אות ל"ז צנזון שימוש בגומי ובזהו ל"ח צנזון שימוש במשחת סם במקום סכנה דשם ג"כ יש שהתירו דוקא אם הבעל כבר קיים מלות פו"ר].

ובמנחת הקומץ סי' ל"ד התיר בזה באופן שהשים את המוך בעומק ברחם וצילורו שהבעל כבר קיים מלות פו"ר, והוא לאחר שזן להתיר שתשמש במוך בשעת תשמיש משום דהוי מקום סכנה ברורה, וכי גם בלא המוך לא תוליד את הולד לפי דברי הרופאים ואין כאן השח"ז, אלא שכתב דשו"ת הרע"א והתח"ס אינם צידו ואינו יכול להכריע נגדם, כחז עוד דמ"מ נראה שאם יאמרו הרופאים דאין לסמוך בצירור על מוך לאחר תשמיש שיעול, ואפשר ליתן המוך בשעת תשמיש באופן שלא יכסה כל הרחם רק לכסות במוך תחתית הרחם במקום צוית האשה, שלא יבא הזרע עליהם והאבר נכנס ברחם והנחתו בדרך כל תשמיש שלא ירגיש כלל את המוך, בכה"ג אפשר דגם הגדולים הנ"ל [הרע"א והתח"ס] מתירין, ולא אסרו רק בממלא כל הרחם, ולא יהיה נגד דעתם כו', אח"ז ראיתי צור יעקב סי' קמ"א דהתיר במקום סכנה לשום עגולים קודם התשמיש להשחית הזרע כיון דמשמש בדרך כל הארץ [עי' להלן אות ל"ח], ומזה ק"ל ראי' לדברינו דאם המוך רק בתחתית הרחם והאבר משמש ברחם יש נ"ד להקל דנראה דהוא כמו העגולים כו', והבעל צודאי לא יראה לגרשה ואין כופין לגרשה דחוששין גם לתקנת האשה, והבעל כבר קיים מלות פו"ר דככה"ג יש סיוף מדברי האחרונים

(*) בדובב משרים, ח"א סי' כ' השיב לבעל אמרי בהן על נדון דמ"ש סוף להתיר מפני שהבעל כבר קיים מצות פו"ר ומשום דלר"ת אינו מותר כבר על השח"ז, הנה כבר קדמו בזה בשו"ת אמרי אש סי' ס"ט וסיים שרחוק לומר כן ולא רצה לצרף זאת, ועי' בבית יצחק סי' צ"א שהעיר ג"כ בהיתר זה. דעת הדובב משרים לדינא עי' באות שאח"ז.

תשעה בעלמא שמא תתעבר ושמא תמות, דאין העיבור מלוי בקטנה, וכן במעוברת ליכא אלא תשעה דשמא תעשה עוברת סנדל, דליכא סכ"ג, דהא אין מחזירים על העוברין, וכן במניקה דחיישין שמא תגמול את בנה וימות, הוי חשש רחוק בעלמא, דהא גם אם תתעבר אפשר דממסמסא לברה צדיק, כמ"ס ביצמות מ"ב, משא"כ בג"ד, שהעיבור מלוי זה ורוב נשים מתעברות ויולדות, וכבר הוחזקה שנתעברה כמה פעמים והיתה בסכנה גדולה, הוי הויקא דשחיחא עובא דחיישין לה. גם במקום מלוא, ובפרט דבשעת לידה נתפסת על עוותיה, כמ"ס בשבת דס"ב, וא"כ אי אפשר לה שתשמש כדרכה, ואם יאמר ע"י מוך תתעגן וגם הבעל לא יוכל לישא אחרת כי הוי האחר שמתרנית להסתכן, עי' נדה דל"א, והבעל כבר קיים פו"ר, [ואף א"ס] אפשר שיחירו לו זה, ילעזר ליתן כתובתה וגם קשין גירושין, והוי חומרא דאחי לדי קולא שיכשל בעצירה והכרחי והשח"ז ממש, ועי' ב"ה דע"ז דכיון דמקלקלי בזה רבים היינו קלקולא, הגם דהוי שם הקלקול ע"י שכתה שהוא כאונס, ומכש"כ הכא, ומש"כ ר"ת דאסור ליתן מוך לפני תשמיש, היינו משום דמייירי בקטנה ולא שכיחא שתתעבר, דמשי"ב ס"ל לחכמים דכיון דל"ש הויקא א"ל מוך כלל, משו"ב גם לר"מ אין להתיר מוך לפני תשמיש, כיון דאפשר אחר תשמיש, ויכא חשש רחוק מאד שתתעבר, משא"כ כשכבר נסתה לבד צוית צחמין אחר תשמיש ויכל זאת תתעבר חמיר, י"ל דלכ"ע שרי לפני תשמיש, כיון דא"ל צנזון אחר, גם דבימי הגמרא היה אפשר לישא אחרת, משא"כ האידנא כו', ועי' מגילה ד"ג חוד"ס וטובלת וצטורי א"ן שם [שאסתר שיטמה במוך עם מרדכי], ועפ"י האמור מיושב דשרי היכא דלא אפשר צנזון אחר.

ובספרו דבר חליו סי' ס"ה תשובה א' הוסיף על דבריו הנ"ל דמהריט"א מצוה דמותר כל שיש חשש סכנה ושכן י"ל לדעת הנמוקי, ועי' ביצמות ק"א ז' דלא מוקים איניש אנפשי [שלא יבעול], וה"ג לא יוכל להתחפק ולהתעבר על יארו [שלא יבעול] וממילא תסתכן, ועמ"ס בתכ"ד סי' רס"ג דהגם דמותר דאורייתא [דיבוס במקום חליוה] נדחית מקמי קטנה בדרך ביתו, מ"מ הא דאסור לאדם שיכא שרוי בלא אשה לא נדחה מקמי קטנה כו'.

ושם סי' הנ"ל תשובה ז' צנזון כזה שהאשה מסתכנת בכל לידה [ושם לא פורש אם הבעל כבר קיים פו"ר], כחז להרב השואל שזן להחמיר משום דיוכל למונע מתשמיש ואפשר באשה אחרת, דזה אינו, דהא אמרו בסנהדרין דכ"ב כמה קשין גירושין כו' שכרי דוד המלך התירו לו לייחד ולא התירו לו לגרש, והגם דבעלמא ליכא איסור לגרש, שאני הכא [צדור המלך] שתתעגן ולא תוכל להנשא, דאין נושאין אלמנתו של מלך, וה"ג בג"ד תתעגן ולא תוכל להנשא כו', ומחוקת השם על המ"ס [בסוטה] לעשות שלום בין איש לאשתו הוי אפילו כשכבר קיים פו"ר, והגם שצידו לגרשה והיא פשעה בזה שנסתרה, מ"מ אמרינן דהוי מלוא מה שלא יכא מוכרה לגרשה, וה"ג הוי מלוא מה שתהא מותרת לו. ואחר שצויר היתר שימוש במוך לאחר תשמיש, הביא שכבר כתב בספרו אמרי שפר דבמקום חשש סכנה יש להתיר אפילו בשעת תשמיש. וב"כ להתיר צנזון כע"ז צפרתי כהונה סי' י"ב.

ובקריית חנה דוד ח"ב הלכות אישות סי' ו' באשה שהוחזקה להתעבר והיא חולה, ולדעת הרופאים תהי' בסכנת מות

אם תתעבר עוד פעם, כתב ג"כ להתיר שימוש במוך אף בשעת תשמיש, ומשום דעד כאן לא אסרו חכמים לשלש נשים, ולשיטת ר"ת גם לר"מ, אלא דוקא באלו הג' שרובא דרובא אינן מתעברות וגם אם מתעברות אינו אלא ספק שמא ימותו והוי מיעוט דמיעוט רחוק, בזה הוא דאסרו, אבל בג"ד שהוחזקה להתעבר זה פעמיים ועכשו החליטו הרופאים שע"י עיבורה תכנס בסכנת מות, אליבא דכו"ע יש להתיר לה להשתמש במוך לפני תשמיש, כי במוך לאחר תשמיש

אוצר

סי' קי"ז אות כג

הפוסקים

האשה יש להסור דע"ז נמטעם הנחתה, אבל לדעת ר"ת והאש"ה לא הוזהרה על השחי' מותר באופן זה השני * ועפ"י מסיק להחיל בדדונו שם שהרופאים אמרו שאם תתעבר עוד חמות, ואין באפשרות להעמיד שלום בית רק בזאת שיכיר מותר לשמש בזמן בשעת תשמיש, וכבר קיימו מלאת פו"ר, דברי כל חז"ל הראשונים המוצאים בשעמ"ק מחירין אפילו לרצון לשמש בזמן במקום סכנה או במקום דלא תוכל להוליד, ולר"ת מותר עכ"פ אם המוך נשאר מונח מאחור תשמיש הקדום אפילו בכל הנשים, ומכ"ש במקום סכנה, וא"כ תעשה האשה הזאת כך, בפעם ראשון תצטל לצעלה בהערה, ע"י יצמות דף ב' ודף ל"ד, או תצטל לו פעם ראשון שלא סמוך לוסתה ולא סמוך לעצילתה, ע"י תוס' נדה דף ו' ע"ב, ולחירון השני אין שום אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה או לעצילתה, או תצטל לו שלא כדרכה דמותר באקראי [נראה דר"ל פנים כנגד אחור כמעשה בהמה], ואח"כ תניח מוך בעומק רחמה בחזקה, ותוכל לשמש כדרכה תמיד, וכל פעם אשר תוליד המוך, לריבוע לעשות בעילה אח"כ בחד משלשה אופנים הנ"ל כו', ולדעתו לולא דמסתפינא הייתי אומר שמוחר לצטל גם כליל בעילה משום מלאת עונה בזמן אפי' ליתן מוך קודם התשמיש, אבל בשאר פעמים לריב לצטל בלילה חמ"א פנים שכתבתי *.

[ועי' להלן אות ל"ז לענין שימוש בגומי במקום סכנה ד"ש שכתירו דוקא באופן שיהי בעומק במקום שאין השמש דש] ובפתחי שערים סי' י"א באשה אחת שלדעת הרופאים תהיה מסוכנת מאד אם תתעבר, אחרי שזן להחיר שחשמש בזמן אפילו בשעת תשמיש, כתב דלחוד מתנאי ההיתר הוא לשמש רק אחרי ימים אחר העצילה, וגם לא בסמוך לוסת, למאי דאמרין בנדה דף ל"א דאין אשה מתעברת רק או כליל בעילה או בסמוך לוסת, וממילא אם אז תשמש בזמן יש להקל מחמת שאין ראוי להזרע כל כך, וכמו שכתב בשעמ"ק כתובות דל"ע [דבאין ראוי להזרע ליכא השחתת זרע], ושם הביא שהרב השולח ה"ר עזריאל אב"ד פאנווויז כתב להחיר כזה וכי גם הרש"י קלעפשיס מו"ל בורשא הסכים כן, [ועיי"ש שכתבתי בהחירי גם שלא תגלה לצעלה מהמוך כמוצא להלן בלח"ה], ולצדוק מסיק דכל זאת אני נכון אם

האחרונים שכתבו דעיקר איסור השחי' שלא יכרס צנין העולם וכו', ובפרט אם יש תקוה שהתרפא בדודאי אין מחויב לגרשה ואיכא מלוא עונה ולשמה אשתו לדבר מלוא, לכן בכה"ג נראה להחיר. [ועיי"ש שמוסיק דאם אי אפשר רק שימלא כל הרחם ולא קיים עדיין פו"ר ואין תקוה שהאשה תתרפא, אף ללכתה פוסקים מותר ומי שרוצה לסמוך עליהם יכול לסמוך כו', מ"מ מיראי הוראה חנכי לעשות נגד הגדולים הנ"ל].

ובהתעוררות תשובה ח"א סי' ג', באשה שמסוכנת בעיבורה ואינה יכולה להוליד והצטל לא קיים עדיין מלאת פו"ר, אחרי שזן להחיר שימוש בזמן ולסמוך על דעת המחירים כזה, כתב בדף ז' ב' דבג"ד שחתן מוך נגד פי הרחם לצד קול יוחר, ד"ל דלא דאסר ר"ת ודימה אותו למטיל זרע על ענים ואבנים, מייירי כדפירש רש"י בנדה [דף ג'], שממלאת כל אותו מקום בזמן ולא הוי התשמיש כדרך כל הארץ, אבל אם נחתה מוך רק נגד פי הרחם לצד דהתשמיש גופא הוא כדרך כל הארץ, וגם זורה מצפנים, דקול עוצה, אולי גם ר"ת מודה לזה דשרי, ובפרט שאין הכרח שיעיל זרעו על המוך דוקא, כי בלח"ה הזרע אינו מגיע תמיד ברחם ולפעמים זורה ללדדים, ואעפ"כ לא מצינו אזהרה לאדם שיכניס האבר בעומק כדי שיכנס לעומת פי הרחם, ויכיר המוך רק מניעה לקלוט הזרע, וזה יש להחיר גם לר"ת כיון דהאשה עושה זאת ולדעתו אינה מלווה על השחי', ונראה להחיר אם הצטל כבר קיים מלאת פו"ר, [חלמ"א] בזה"ל שאין אנו כופין [לקיים מלאת פו"ר] במצוה דרמ"א [סי' ה' סעיף ג'], ובג"ד שפרנסת חלמ"א עניה תלוי בזה [כי האיש מפרנס לאם אשתו חלמ"א], יש להקל שלא לכופו גם בדברים.

ובמחנה חיים ח"א סי' נ"ג הוסיף עוד תנאי בהיתר שהמוך יכיר מונח שם מחמת לפני התשמיש, וכוא לפי מה שביאר ד"ש שני דינים בשימוש בזמן, אי דהמוך ממלא כל אותו מקום, דאז אסור לצטל לשמש משום השחי', ב' דהמוך מונח בפנים והבשר נוגע בבשר, אז אם לא הוכנס לשם מניעת ההריון באותו תשמיש, רק שהניחה אחר התשמיש הקדום ונשאר מונח זה, דבזה ליכא על הצטל איסור, כיון דהשימוש הוא בהנאה בכלל תשמיש, ורק על

דאין דרך תשמיש והיינו שלא מוסיף כלום בהנאתו בזה, אי"ב אם מניח לפני תשמיש דכל כדחתו למניעת דהריון או אסור, גם מה שכתב אח"כ אבל אם נותנת מוך אחר תשמיש אין נראה לאסור, משמע שממשיך בסוג איסור הראשון באופן שאינו אסור, ובמשיך גם בנדון איסור על הבעל שבוה אין איסור עליו, דאם נימא דמייירי במוך אחר תשמיש והאיסור על האשה היה לו לכתוב זה כדיו חדש ולומר, אבל אשה מותרת, אלא ע"כ דקאי על הבעל דמשמש על מוך שנותן אחר תשמיש הקדום, גם אם קאי אלאחר תשמיש לא יובן הטעם דר"ת דמייירי דהוה אקטנה ואילוניות, ולו יהיה דבקטנה ואילוניות אסור לשמש משום דלא מתעברא, איך נאסר לבעל שימוש כראוי למה שאשתו ושים אח"כ מוך, אלא ע"כ דבעת תשמיש כבר מונח שם המוך מקודם ובוה יתיישב גם דברי התוספות בכתובות דל"ס כו', מדבריו שם בתשובה.

(** ע"י בישמח לב [לה"ר שמו"ח באגין] חיו"ר סי' ד' שתמה על דברי המחנה חיים באשר דרך ובא בדברי התוספות והראשונים בדרך חדש, לא דרך בו אדם מעולם כו', [ולדינא גם הוא הסכים להחיר שימוש בזמן בשעת תשמיש במקום סכנה אם אי אפשר בענין אחר], ובנהרי אפרסמון ח"א סי' כ"ט תמה ג"כ על המחנה חיים על מה שחילק בין אם המוך מונח מקודם או לא, וכתב דאין הבנה לדבריו דמה חילק בין אם שמה המוך אחר התשמיש לקנה או מבלי שתשמש מקודם, וכי האיסור מה שתשים המוך באותו מקום, האיסור הוא מה שמשמשת במוך, אי"ב כמו בשמה מוך באותו מקום ומשמשת מקרי מתכוין, כן בדין המוך באותו מקום שתניחה לקנה ושמשא אח"כ קרי מתכוין, כיון שהאיסור הוא שימוש כו'.

(*) וכתב דזהו הבנת דברי ר"ת שהביאו התוספות ביבמות שם שכתבו, דודאי ליתן מוך קודם תשמיש אסור דאין דרך תשמיש בכך והוי כמטיל זרע על עצים ואבנים, הכונה אם יתן מוך לפני תשמיש באותו מקום כדי לקבל הזרע גם הבעל אסור לשמש דהוי השחתת זרע דאין דרך תשמיש בכך, כיון שאינו מוסיף בהנאתו ונעשה הפעולה רק כדי להשחית זרע, ואח"כ כתב, אבל אם נותנת המוך אחר התשמיש אין נראה לאסור והאי גברא כי אורחי משמש, כדחתו אבל אם נותנת המוך אחר התשמיש כדי להשחית הזרע שכבר נתן בה בעלה ונשאר המוך בקרבה מותר לבעול אותה, הגם שהמוך מונח עוד, כיון שנשאר הנאתו ומשמש כדרכה, וע"ז כתב, מיידי דהוה אקטנה ואילוניות כו', היינו כמו שמוחר לבעול קטנה ואילוניות אפי' דלא הוה בני בנים יען דעכ"פ יש בהם הנאת בעילה לא הוי השחתה, וכתבו עוד, ואשה שנותנת אח"כ מוך לא הוזהרה על השחי' דלא מפקדא אסור"ר, הכונה כמו שנתבאר לעיל דאצל האשה יש איסור גם אם המוך מונח מקודם כיון שנתמטע הנאת תשמיש ע"ז, לכן חידש ר"ת דמצד האשה ליכא איסור הגם דהוי השחתה דהלא היא לא הוזהרה על השחי', וסיימו התוספות, דמשמשת במוך דתנאי הכא היינו צריכות לשמש במוך, ר"ל דליתן בכונה מוך לפני תשמיש ודאי אסור גם בג' נשים אפי' שמונח שם מקודם, שהכניסו אחר תשמיש שלפני זה, וא"כ הותר בכל הנשים ומה רבותא דג' נשים, אלא ע"כ "צריכות" לשמש בשעת תשמיש ע"י שנותנת פעם אחת אחר התשמיש, ושלפ"ז מיושב דיוק לשון ר"ת בתוספות במה שכתב דלפני תשמיש אסור ליתן מוך, דייק לשון "ליתן" דאם מונח מקודם שפיר דמי, גם טעם האיסור דכתב דאין דרך תשמיש בכך, משמע דבעצם השימוש אין איסור השחי' בכך, ורק דכיון

אוצר

סי' יז אות כג—כד

הפוסקים

שהביתר הניח להם ע"י המורה יהיה על זמן קצוב, ואח"כ חדרוש האשה שוב צרופאים, ויש שכתבו לביתר רק באופן שהרופאים אומרים שאחר הזמן תחפץ ותוכל לשמש כדרכה ולהתעבר. ומהם שהתנו עוד תנאים בהתירם]. בחדות יעקב תנינא סי' ל"ז אחרי שהאריך לחזק דעת המתירין במקום סכנה שהשמש צריך בשעת תשמיש, סיים ואף דבשכיל שאנו מדמין לא נעשה מעשה, מ"מ יש לסמוך להתיר על שנה תמימה לשמש צמח צמח ואח"כ לדרוש צרופאים אולי סרה הסכנה ולא להתיר לעולם ועד.

ובאמרי בהן סי' ל"ט אחרי שדן בנדון להתיר במקום סכנה שמוש צמח אפילו בשעת תשמיש משום שהצטל כבר קיים מלות פו"ר [וכמוצא בלוח הקודם], כתב דנראה דיש לז קולא דזה אם לא נתייר רק על שנה, דהא הרמ"א בס"י כ"ה מייית שיש מקילין בצינא שלא כדרכה אפילו אם מויתא ז"ל אם עושה באקראי ואינו רגיל בכך, וע"י בעזר מקודש דמלשון הרמ"א משמע שכן הלכה, וא"כ אם לא נתייר לו רק לזמן של שנה אחת יהיה באקראי דהותר בצעל עם אשתו.

ובדובב מישרים ח"א סי' כ"י בתשובתו לצעל אמרי כהן הג"ל, אחר שדחה הליקוף משום שהצטל כבר קיים פו"ר (וכמוצא בלוח הקודם בהערה שמתחת לקו), והציא מהאמרי יושר ח"א סי' קל"ח והמכרש"ס ח"א סי' י"ח שהעלו להקל גם בלי ליקוף הג"ל, סיים דדברי צעל אמרי כהן נכונים להקל לע"ע רק על זמן קצוב.

אולם יש שהתירו דזה רק בנדרים שגם המחלה היתה זמנית, והרופאים אמרו שאחר זמן זה תחפץ ותוכל לשמש כדרכה. בתשובת הר"י נאציל שצסוף ספר משחת אהרן (להר"א קוענא) באשה שהרופאים אומרים שהריון היא לה סכנה עד שתתחזק ותשוב לאיתנה, אחרי שהציא ראיות לדעת המתירים שימוש צמח בשעת תשמיש במקום סכנה דן גם להתיר בנדון עפ"י דעת המתירים שימוש שלא כדרכה באקראי, דהא [גם בגי' ד] אין צדעת הצעל להשחית זרעו תמיד, אלא שהאשה היא כעת חלולה ומקויה להתרפאות, ולפי"ז מסיק דאם יורו המורים רבנים מובהקין להקל אז אין להתמיר בדבר זה, רק יכוונו הצעל ואשתו שאינם רואים להיות רגילים לעשות כן אלא זמן קצר עד שתתרפא. וע"י גם במנחת הקומץ סי' ל"ד שכתב לז היתר דזה במקום סכנה אם יש תקוה שתתרפא ותשוב לאיתנה.

ובחבצלת השרון ח"א בהשמועות לאח"ע דקט"ו א' באשה שהרופא לז עליה שלא תתעבר עכ"פ שנה אחת שלא תסתכן ע"י וצטוה הוא שצמח זמן מה תתחזק ותוכל לשמש כדרכה, אחרי שצייר שדעת ר"ת היא שמוחר בג' נשים שימוש צמח אפילו בשעת תשמיש לכ"ע, וכי כן הוא לדעת עוד ראשונים, ודלא כהתח"ס שכתב דבשעת תשמיש לכ"ע אסור, כתב דמ"מ לא יחלוק על ההתח"ס ולהתיר מה שהוא אסור, והאריך שם לומר דאף ההתח"ס לא החמיר אלא בנדון דהיא חולנית והתשמיש סכנה לה לעולם, אבל בגי' דלפי דברי הרופאים אין צורך במניעת ההריון רק על זמן מסוים, י"ל דכו"ע מודו בזה דשרי דשרי**.

ובתשובת הר"ש מסילוש שצאהל אצרכס (להר"א קארפעלעס) סי' ל"א באשה שמתלת ילדיה ולפי דברי הרופאים אם תתעבר תוך שנה תפיל את הילד ותהיה צמכה, הציא משו"ע יור"ד סי' קי"ז גבי השחתת אילן דהיכא דהשבת יתר על הקלוקל לא הוי השחתה, וכתב לפי"ז דבגי' דהרופאים הסכימו שיש לה עוד תרופה, והכמים האמינו להרופאים דזה, א"כ אין צידו לגרשה מכא

אם עפ"י תורת הסוד יכולה לעשות כן, אח"כ ראיתי ביד אליהו [הג"ל] דהאריך להתיר דזה, אמנם במשיבת נפש סי' י"ח מסיק דיותר טוב שתסתה כוס עיקרין מלשמש צמח.

גם בחלקת יעקב ח"ב סי' י"ג כשדן להתיר דזה במקום סכנה, כתב דנראה דאף כשאנו מתירין לפעמים לריך לחשוש שלא יהיה תשמיש צמח לוסתן או לעצלתן, ולפי הסכמת הרופאים דלאחר ע"י או ע"י ימים לאחר הוסת אין אשה מתעברת, א"כ מהרואי להתמין זמן הלזה [ועי"ש] שבנדון מסיק להתיר למרות משיחה לפני תשמיש דזה קיל ממך והביתר יהיה רק על שנה אחת, ויוצא להלן אות ל"ח].

והמהרש"ם ח"א סי' נ"ח כשדן להתיר במקום סכנה שימוש צמח בשעת תשמיש, כתב, דמ"ש הרב השואל להתיר רק צמח עבילה וליל עונה, לא אכחד כי לי נראה די"ל להיפוך, דצמח עבילה וצמח לוסתה דרוב נשים מתעברות, לא ישמש כלל, דדמי למאכל הזרע בידים, וכמ"ש בא"ח סי' תר"ו דצמחים אלו אסור להפליט, ותוכל להסתיר מצעלה זמן עבילה, אבל בשאר זמני עונה דעפ"י רוב אינם מתעברות, י"ל דלכא חשש משחית זרע כיון דגם בל"א אינן מתעברות, ומ"מ לענין סכנה נפשות חיישי' למיעוטא. [וצעלם הדין מסיק שם דצמחן שהמליאו הרופאים לנשים כמין גומי שמכסה כרחם תשמש בגומי דזה עדיף ממך, ויוצא דבריו להלן אות ל"ז, וע"י בלוח ל"ח לענין שימוש צמח צמח סם במקום סכנה שיש מי שמתיר באופן שלא ישמשו צמח לעצלתה ווסתה].

והרי"צ הרצי"ן בתשובתו שצסוף היוצא להר"י רוזנבוים התיר בשני תנאים, שלא צמח צמח לעצלתה ווסתה ושתחזק את המוך בעומק, דלאחר שצייר חומר הדבר אם האשה שמה את המוך בשעת תשמיש באופן שהצטל נוגע בו, מסיק דאף ק"י צמח במקום סכנה ודאית ולדעת הרופאים לא יועיל אלא חמצי של [מניעת לידה ע"י] סם, יש להתיר צמח גדולי התורה צמח קודם תשמיש, ובתנאי שלא לשמש בליל עבילה או צמח לוסתה. ושם צסוף התשובה אות ה' הוסיק התנאי שיהי בעומק צמח שאין השמש דש וכו'.

ובזכרון יהונתן סי' ג' התיר דזה בתנאי שימשו רק צמח עונה, והוא אחר שדן להתיר מוך בשעת תשמיש לפי דעת רוב הראשונים שהתירו בג' נשים מוך בשעת תשמיש, דכיון דאיתא ראויה להתעבר אין איסור שימוש צמח, והשוה דינו לדין ג' נשים דכ"י כיון שמתכנת מקרי אינה ראויה להתעבר, כתב צסוף התשובה דאכתי יש להעיר דזה לפי מ"ש הריטב"א (הוצא צמח צמח כחוצות ל"ע א') דבצטילת קטנה או מעוברת או זקנה ועקרה לא חשבו השחתת זרע, משום מלות עונה, ועוד דהוי דרך תשמיש, וכ"כ הרא"ה [שם], וא"כ לפי טעם הראשון לא שרין אלא משום מלות עונה אפילו בקטנה ומעוברת, וכ"ש בתשמיש דמוך, ואע"ג דלפ"מ שכתבו עוד משום דהוי דרך תשמיש, אין כאן איסור בכל גווני היכא שאין הזרע ראוי להזרע, וגם מדבריהם נראה שטעם זה ס"ל לעיקר, מ"מ לחומר האיסור אין לנו לסמוך עליהם רק במה דשרי לזידורו בלי ספק, ולא להתיר צמח דס"ל לפי תירון ראשון דאסור, ועוד מאחר שלדעת רש"י ור"ת בודאי אסור [לפי שיטתו שם וכמוצא לעיל], א"כ כדאי לנו שצמחן אדעת הראשונים המקילים רק במלות עונה המחויב דה מן התורה, כפי המצואר צמח צמח סי' ע"ו, ולא להתיר בכל גווני*.

כד. הסוברים להתיר שימוש צמח בשעת תשמיש רק לזמן קצוב [וישנם שני סוגים דזה: יש שכתבו רק

על האשה שלא תתעבר משך שתי שנים, ועכ"ז כתב דכיון שיצא מפי הר"ע והתח"ס לאסור מוזיבים אנו לעשות כל טעדין בכדי לקיים דבריהם. ורק בא"א באופן אחר העלה להתיר. הרי דס"ל לדעת התח"ס אסור אפי' על זמן קצוב.

(*) וע"י לעיל אות י"א בהערה שמתחת לקו בדברי החינא וחסדא שכתב עפ"י דברי הריטב"א והרא"ה הג"ל, דבג' נשים לא התירו לשמש ברכין אלא בשעת עונה.

(**) מה"ר ע"י בוקן אהרן הג"ל באות כ"ב בנדון ה' שהרופאים צו

אוצר

סי' ק יז אות כו—כו

הפוסק ם

ובאמונת שמואל צבי י"ד כתב ח"ל: דלא דמי למושיע וין לנזיר, משום דשם התורה אסרה גם למושיע לכשזכיה חזיר, אבל באיסור דשרי לדידי ואין איסור רק לזן נח ליכא לפני עור, ע"כ, וזה דלא כהת"ם בחו"מ סי' ר"ב, עיי"ש פירושו בהרמב"ן. מדבריו שם צבי ק'.

וכן בחבצלת השרון ח"א השמטה לא"ה"ע כתב ז"ל אחד להיות מה שבטעל אינו יודע מזה ** ויהי שוגג בדבר, ובעזר מקודש כתב דכל באיסור להולאת זרע הוא רק מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא, ויודע דצרי התייבות צבי רל"ד דשוגג דרבנן היתר גמור הוא ואין לר"ך כפרה, ולכאורה קשה לדבריו מדבריו תשו פניו דס"ל דגם באיסור דרבנן איכא איסור דלפני עור, וכ"כ בתוס' פ"ק דע"ז, ומשמע דגם היכא דחזירו אינו יודע מהאיסור והוי שוגג, ואמאי הא שוגג דרבנן לא עבד איסורא וליכא מכשול, וז"ל לדברא באיסור דרבנן היכא דחזירו שוגג מדינא אסור להמליח לו, דהא קיי"ל דכל היכא דהשליח לאו צר חיוצא המשלח חייב על מעשה השליח, ובשוגג דרבנן להכתיבות הוי היתרא, ח"כ מי שממליח לו לעשות ויודע שהוא אסור מתחייב הוא על מעשה השליח ***, ואמנם כל זה היכא דהדבר אסור להמשלח, אבל בכאן דהאשה בעלמא אינה מלווה אפוי"ר, וליכא איסור לדידה, ומה שממליח לה בטעל לעשות ג"כ ליכא מכשול, ויודע דבאל"ה ס"ל להאמונת שמואל דליכא איסור דלפני עור היכא דשרי לדידי, ונהי דחלקו עליו האחרונים היינו באיסור דאורייתא או מזיד דרבנן, אבל שוגג דרבנן י"ל דלכו"ע מותר מעטס כ"ל.

ובשי' למורא (יואל) סי' ל"ד כ' צדא דאם תשים האשה המוך בלא ידיעת הטעל עיי"ז יהי עושה בדבר מזוה, היינו מלוח עונה, גם הוי דבר שאינו מתכוין, ולא הוי פסוק רישא, עפ"י הגמרא גז' ג' ח' א"ג זערה כוונה, ח"כ לפעמים יוכל הזרע לצא לפנים, ועי' ט"ז חו"מ סי' שט"ז [סק"ד] דכשלא ידע שיש זכרובים בתיבה הוי דבר שאין מתכוין לענין לידה בשבת אם סוגר את התיבה ולא הוי פסוק רישא כיון שלא ידע, וכ"כ כן, ובפרט להג"ל דהוי דבר שאינו מתכוין, ח"כ אינו עושה איסור, ולא שייך לומר מתעסק בחלוצים ועריות חייב, דגוף הביאה מותר, ולא הוי עריות רק בהשח"ז [ומזה לא נהגה. ועי' במלואי אבן סי' י"ב שאחרי שכתב להחיר במקום סכנה שחשמש ע"י גומי ברחם מסוק דאם יש אפשרות שהאשה תעלים זאת מהטעל ראוי שתעשה כן. וכ"כ בשו"ת מהרי"ן סי' קכ"ח וקכ"ט לענין סם, וכמוצא להלן אות ל"ז ול"ח. ועי' באות כ"א בדבריו המתירים שימוש במוך אחר תשמיש שנחלקו אי צעין שהטעל ידע מזה או לא ****].

כו. אם מותר לכתחילה לישא אשה שיצטרך לשמש עמה במוך מחמת סכנה. בכתב סופר סי' כ"ו אחר שכתב שם להתיר שימוש במוך בשע"ת [עי' לעיל אות כ"ב], הוסיף אבל לא ישא לכתחילה אשה על דעת כן שיודע שיכיה לר"ך לשמש במוך, ולכן.

מ"מ הוא שייך באיסור זה, אלא שזו לא הוי לישראל אבר מן החי. ** בנידוני היה חשש שאם יודע מזה לבעול יפדד ממנה.

*** קצת קשה דאי משום הא הרי לאו משום איסור דלפני עור נצטו בה אלא שעליו בעצמו הוא האיסור, ולא גורם לחבירו שום מכשול.

**** ועי' בשו"ת מהר"ש (ענגיל) ח"ז במפתחות לסי' פ"ו שהעיר הר"א הלפרין שזקנו המבחר בעת שבאה אליו שאלה חמורה כזו, אמר שהאשה תבא לשאלו, ושכנארה דהוא משום שדן לומר שכשהטעל אינו יודע שעושה פעולה למניעת ההריון עפ"י היתר, אינו נקרא משחית וזרעו כיון דאינו מתכוין להשחית. ובתורת חסד (להרש"ו מלובלין) סוסי' מ"ד. לאחר שמיסק להתיר שימוש במוך בשעת תשמיש במקום סכנה, כתב דבחת"ס כתב דבעינן רצון הבעל, ונראה דיש לפקפק בזה, אך לא רציתי להאריך עוד בזה אחר כי אינו גוגע לניד, דהבעל אין רצונו בפירוד בשום אופן.

[מכא תקנת רגמ"ה. מדבריו להלן], והרחורי עבירה קשים, ע"כ מותר לשמש במוך ולא שייך השחתה, דאם לא ישחית וישמש כדרכו אז הוא בטעל פו"ר כפי הסכמת הרופאים, וא"כ היכא דהשבת יתר אפשר דלא שייך השחתה צ"ד. ושם לפני זה הביא מהרש"א בשבת דקנ"ג שהקשה עמ"ש בגמרא שם דאם מל צר שיש שם צהרת מקרי דבר שאינו מתכוין, דהא מתכוין למול אלא שאינו מתכוין להטרי, ואין זה קרוי אלא מלאכה שאינה לריכה לגופה, ותיזן שם דאם ה' כחוד צהורה לא תקון [את הגנע] והוא מתכוין למול ולחתוך, אז ודאי לא ה' מקרי אינו מתכוין, אבל כיון שצחורה כתיב השמר בגנע, שלא יכוין לטרי, והכא אף דמתכוין למול, מ"מ אינו מתכוין לטרי, והוי דבר שאינו מתכוין אלא לטרי, ועתה לפי דעת ר"ת [דאיסור השח"ז הוא מהעשה דפו"ר] ולא כתיב לא תשחית רק פרו ורבו, וא"כ תינת היכא דמתכוין שלא לפרות אז אסור, אבל הכא כל כוונתו להיפך, דאם ישמש כדרכו אז יבטל מפו"ר, דהא נתחזקה להפיל, וא"כ אדרבה כוונתו כדי שיוכל לצא לידי מלות פו"ר, ובכ"כ ודאי יוכל להיות דשרי, ואי דהוה פסוק רישא, הא לא ינחא ליה, ומסיים דאם לדעת הרופאים אפשר במוך לאחר תשמיש מה טוב.

כה. להמתירים שימוש במוך בשעת תשמיש אי צריך שיהיה ברשות הבעל או דבעינן שהבעל לא ידע מזה. בדבריו מליכאל ח"א סי' ע' לאחר שהעלה להתיר במקום סכנה שימוש במוך בשעת תשמיש, מסיק דלר"ך שיהי צרשות בעלה. אולם בפתחי שערים סי' י"א כתב בלחוד מתנאי היתר דזה שלא תגלה לבעלה שמונה שם מוך, וממילא באינו יודע לא עובר, ומאינו בקדושין דל"ע דערלה צח"ל מספקא להדדי [כלומר לוקמים שלא צפני חצריהם שיהי ספק לחזירו ויכול לאכלו], ועי' ציור"ד סי' ת"ב סעי' י"ב שאין לומר לאחד שיש לו מת, ועי' בשערי אפרים סי' י"ו בשם ספר חסידים דמותר לשמש עם אשתו אף שהיא אצלה אם לא יודעת ואינו מחויב להגיד לה, וה"כ כאן יש להקל בזה, והגם דבחת"ס סי' קע"ב כתב [לענין התירו לשמש במוך אחר תשמיש] דדוקא מרזנו של הטעל יעשה כן, מ"מ יש סבירא להיפך דיותר טוב שלא יודע מזה. [ועי' לעיל אות כ"א דיש שחלקו על חת"ס בזה].

ובתשובת הר"מ בהן שצאהל אצרכם (להר"א קארפעלעם) סי' י"ו נדון שימוש במוך בשעת תשמיש במקום סכנה, הביא שבעל מנחת עני כתב לו ז"ל היתר שלא ידע הטעל מזה, דכיון שהאשה אינה מלווה על איסור השחתה זרע אינה עוברת על לפני עור*, והביא סבירא זו בשם הרמב"ן ובשם האמונת שמואל, [והוא ברמב"ן ביצמות ריש פרק י' מותרות שמקשה שם למח לי לאו דלא יקחו, שהאשה עוברת בעריות, תיפוק ליה שעוברת אלאו דלפני עור, ותיזן כיון דזה לא שייך באיסור דזה לא שייך לפני עור,

*) ובתשובת הר"י אפפנהיים שם סי' צ"ז הקשה על זה, וכתב דלא ידעתי איך נקלמו ממנו דברי תוספות ב"מ דף י' ע"ב בד"ה כהן דאמר לישראל, דמבואר שם דשייך לפני עור במה"ג כו', ועי' בכ"פ יור"ד סי' כ"ז שהקשה בשם הגאון מהר"ש על הא דמריך בפסחים דכ"ב בסוגי' דחזקי' ור"א בהא דתנן לא יושיט אדם אבר מן החי לכן נח ויין לנזיר משום לפני עור כו', תיפוק ליה כל מקום שנאמר לא תאכלו איסור אכילה והנאה במשמע, דמאי קושי' דלמא איירי במפרכת ומותר לישראל ולנכרי אסור, ולכן לא יושיט לו משום לפני עור, יעו"ש מה שתיזן, ומזה תראה דשטיטא להגאונים הג"ל דאף דמפרכת לא שייך גבי ישראל מ"מ יש בו משום לפני עור. ושם בסי' צ"ח השיב לו הר"מ כהן דמ"ש לדחות זאת מכא קושיית התוספות, כמדומה לי שבשטמ"ק הביא בשם ראשונים תירוצו על קושיית התוספות [עיי"ש בכתובות דף י' ע"ב ד"ה ומיה] גם מה שהוכיח מכ"ס נגד סברא זו, שאני התם אף דמפרכת מותר לישראל,

אוצר

ש"ק יז אות כו—כח

הפוסקים

כת. במקום סכנת מיריוף הדעת. בצנין דוד סי' ס"ח צדקן אשה שצטעה לידה ולאח מדעתה ואחרי שהוצע לה אסרו עליה הרופאים להתעבר עוד פעם, כי זאת התעבר תחזור לה מחלה, כתב דבש"ת פרי הארץ ח"ג יור"ד סי' ז' העלה שחולה שגטון מקרי חולה שיש בו סכנה, דכיון שאין בו דעת פעמים שמסתכן להריון את עצמו, ועיי' במג"א חו"מ סי' תקנ"ז שהביא צ"ח המהר"ל דחסד דעה שנתרפה מיום ליום דמותר לו לאכול צטעה בל"ב כ"ו, ובפרמ"ג שם כתב דכל שיש סכנה אף ביום הכפורים אין מתענה, וא"כ לפי דברי הפוסקים המתירים מוך במקום סכנה, הוא הדין צנ"ד שהרופאים החליטו שהצוה ליד שגטון, ויש לצרר היטב אלל שני רופאים מומחים זה שלא כנגד זה, ואם יאמרו שהיא צסכנה המיקל יש לו לסמוך על גדולי הפוסקים המתירים במקום סכנה אף לפני תשמיש, ובפרט דליתן משחה או קורט, שהעיר באמרי יושר דקיל עוצה ממוך [עיי' להלן אות ל"ח], וגם נכון שההיתר יהי רק על שנה אחת ואח"כ תדרוש שוב ברופאים.

ובמנחת יצחק ח"א סי' קע"ז דן לענין היכא דהעיוור מסכנת אותה צטעירוף הדעת אם נהפך בכלל סכנה, וכתב דנראה דזה בכלל פקוח נפש, וכ"כ צט"ח חצלים צנעונים ח"ד סי' י"ג לענין חולה שוטע שאם יתענה יתחזור לשטותו פטור מלהתענות צו"כ"ג וגם שמה עיי' טירוף הדעת ח"ק עצמו או אחרים, ובדליתא צב"ג צבגמ"י פ"ד מה"ל מאכלות אסורות צנכפה שהוא חולי גדול וכמכה של חלל דמי דפעמים שמסתכן ונפול באור או צמים, אמנם בהש"י חת"ס חיו"ר"ד סי' ע"ז הביא מהש"י הרא"ש סי' מ"ז דנכפה לא הוי בכלל חולה שיש בו סכנה כ"ו, ובספר חדרי דעה דס"ע א' האריך בדברי החת"ס הג"ל וסיים דנראה דהוא הדין חולה שגטון חשוד יש בו סכנה וסיים צנ"ע, ולפ"ז נראה לכאורה דתלי בצלוגתא, אמנם נראה דהכל לפי הענין כמו שהביא שם צ"ח אדמת קודש ופרי הארץ בלחוד שילא מדעתו עד שהולכרו לאסרו כצבלי צחל, וכתב ששטע זה הוא מסוכן עיי"ש, וכנראה דצב"ג הכל מודים, אכן יש להעיר עפ"י דברי החמד"ש סי' מ"ז [שהתיר במקום סכנה לתת מוך קודם תשמיש, כמוצא לעיל אות כ"ב] וסמיכתו על שיטת הראשונים דהיכא דלא הוכל להתעבר לא הוי בגדר השחתת זרע, וממילא במסוכנת למות נמצא דהוי סכנה לעובר ג"כ וכמ"ש הר"ן, ממילא אין כאן גדר השח"ז, הרי מצוה מדצ"ר דגם על סכנה לא ראה לסמוך אלא צטירוף דעל ידי סכנה נחשבת ג"כ אינה ראויה להתעבר, דלר"ך דוקא תריוויו סניפי התירא כ"ו, וא"כ אם נאמר דעירוף הדעת של האשה אינה מסכנת לולד, דדוקא צסכנת מות כתב הר"ן הג"ל דהוי סכנה גם לולד, שזו אין כאן סניפי התירא הג"ל, אמנם היכא שיש סכנה נפשות מערף הדעת שזיך לעצמה וא"כ אם תערף דעתה צטעה העיוור מה שזיך לעצמה גם העובר בכלל, וממילא הוי סכנת נפשות גם להעובר, ועוד י"ל עפ"י מה שחידש המהרש"ס [המוצא לעיל אות י"ח] דצמין עבילה או סמוך לוסתה דרוב נשים מהתעברות לא ישמש כלל [צמון], דדמי למאצד הזרע צידים, רק צשאריו זמני עונה דעפ"י רוב אינן מתעברות, וכיון שכן דצב"ג ג"כ עכ"פ לא הוי יותר ממיעוט שמתעברות אולי יש ללרף להקל גם צסכנת טירוף הדעת, וגם צודלוי לא גרע מהשש שהעיוור יגרום סמיית עיניים להאשה שהביא צט"ח עלי חיים סי' ל' [להקל בזה וכמוצא בלחות שח"ז].

ובאגרות משה סי' ס"ה צד"ר אשה שנשתתת צשתי לידות והרופאים אסרו עליה להתעבר עוד פעם, כתב ששטות הוא ענין סכנה לא רק לעצמה אלא גם להילדים הקטנים, שאף מי ששטותו אינו לעשות רע, אפשר להתהפך שתראה לעשות רעה לעצמה ולהילדים ח"ו, ואי אפשר להעמיד שומרים ע"ז, ולכן יש להתיר לה לשמש צמון מכיון שהחזקה שתי פעמים שילא מדעתה אחר הלידה, וצקושי גדול נתרפאה.

ובלבדשי

ולכן אשה חוך ג' חדשים אסורה משום הצנחה ולא אמרינן תשמש צמון.

ובלבדשי מרדכי (נדפס חר"ז) סי' ס"ח בלחוד שרואה לישא אשה חולה שחיה מוכרתה אחר כך לעשות פעולות שלא תתעבר, פשימוש צמון וכדומה, כדי שלא ידבק מחלה בעובר, כתב דנראה דלא שייך היתר בזה, דהא צל"ה מקשים האחרונים מה לורך בהיתר [לשמש צמון], ימנע עונה ממנה או יגרסנה, ותירלו דמפני שלום בית התירו, וזה שייך גבי איש ואשתו שכבר דרים צאהבה ושלוה, אבל צנ"ד להיות נושא להתחילה מי הוא המתיר, ותחילה להתיר*.

גם באגרות משה סי' ס"ז לאחר שהביא מ"ש [צ"ח ס"ג] להכריע בדברי המתירים שימוש צמון במקום סכנה, כתב דהוא רק כשהיא כבר נשואה ובעלה נתחייב לה צחיווי אישות וקשין בגירושין, גריכים אנו להכנס בצדפה דחוקה כזו, ולא לישא להתחילה אשה כזו, גם מהעמים שצארחי צחשובתי [בהיתר שימוש צמון במקום סכנה] יש שאינם אלא צשכבר הוי נשואה, ולכן צנ"ד (שלדברי הרופאים יש סכנה להאשה שרואה לישא לעת עתה מחמת מחלת הכליות ורק לאחר זמן אפשר שתצריח) מן הראוי הוא לאסור, ובפרט שצדיון לא קיים פו"ר שעליו לישא אשה צת צנים, אלא שהוסף דמ"מ אם כל כך נקשרו זה לזו עד שיש חשש סכנה ללחוד מהם, ובפרט להאשה שהיא חולה וחלושה, ומרוב הצער שלא תנשא לו וגם תחוש צצטצול זה תהי אסורה לכל ותתענן, תחלה צויתר, יש מקום להתיר להם להנשא, צחנאי אם הם לנעוים וכשרים וצחזכרות צבות שלא יפרסמו ההיתר, והנה שמעתי שאם תשכב צמטה כל ימי עיוורה ליהא סכנה לאשה חולה צכליות, לכן אין להתיר להם, אלא ליעץ להם שאם תתעבר תשכב צמטה כל ימי עיוורה.

גדונים שונים שדנו בהם הפוסקים אי חשיבי במקום סכנת נפשות להתיר שימוש צמון.

כו. כשהסכנה אינה ודאית רק שיש חשש סכנה. צלמח ד"ק (להרמ"מ מליבוואוויטש) סי' פ"ט לאחר שהעלה להתיר שימוש צמון צטעה תשמיש במקום סכנה, הביא מהחמדת שלמה שהתיר ג"כ לשום המוך צטעה תשמיש, וכתב דשם השאלה היתה צענין שהרופאים אמרו שאם תתעבר תמות, ולפי דעתי אף צפחות מזה, רק שיש חשש סכנה יש ג"כ להקל, דהא צמניקה הם חרי שמה, הלאה חולי צלאו המוך לא תתעבר, וכו', שגם אם תגמול שמה לא ח"ק לו עיי' שחשכור מניקה אחרת או עיי' מסמס חלב וצנים כ"ו, אעפ"כ התיר ר"מ כ"ו, א"כ צאשה אחרת צחשש סכנה כערך זה, גם לחכמים הדין כמו צמניקה לרי מאיר כיון דראוייה להתעבר יותר ממניקה.

י' ובמהרש"ם ח"א סי' נ"ח הביא מרוב השואל שהוכיח דכל לצורך שרי לשמש במוך בשעת תשמיש, מהא דפריך הגמרא ביבמות מ"ב א' אמאי אסור לישא אשה מעוברת, לדעת ר"מ, ותמה הרב השואל מה ראי', בשלמא בהג"ר נשים שכבר נשאן ומחויב לקיים מצות עונה, משי"ה מותר לשמש במוך, אבל הכא שצדיון לא נשאה אמאי יתירו לו לשמש במוך, ובצ"כ דכיון שהוא לצורך לא מקרי כלל השח"ה, ומה שאסרו חכמים לשמש במוך הוא רק משום דסמכינן ארובא דלא יתעברו כלל, וכתב ע"ז דבגוף הרב מצאתי בספר חסידים סי' תצ"ח שחילק באמת דהא דג' נשים שמששות במוך, היינו לפי שכבר לקחה, אבל אסור ליקח קטנה [לכתחילה] ע"ש, וי"ל דהא דיבמות לא קשה מידי, דהתם פריך אהא דתנא בברייתא דאם נשא יוציא, אמאי יוציא ישמש במוך משום חשש סכנה שמה תעשה עוברת סנדל, גם ביר אליהו (להר"א רגולר) סי' ע' בדבריו על הגמרא יבמות הג"ל כתב, דיש לחלק בין בדיעבד שכבר נשאה ונתעברה ממנו ובין לישאנה לכתחילה.

אוצר

סי' יז אות כח - לב

הפוסקים

משגולד ולחד מ"ד אף משגזרע, כסגולתין דף ק"י. [ועיי"ש שסיים להחזיר נשים אם באותו מקום בשעת תשמיש שמכלה הזרע, וכמוצא באות ל"ח. ועיי"ש באות מ"ב לענין לעקר לזמן בחשש סכנת האשה או הבנים].

לב. ובשגסוף לסכנת האשה היא גם אינה מסוגלת להוליד ולד של קיימא, אם יש להקל בזה גם להאוסרים

שימוש במוך. בחשבות הר"ש כ"ץ שצ"חל אצרכם (להר"א קארפעלעס) סי' י' בגדון אשה שזה חמש פעמים שגזערה ולא ילדה ולד חי וכל פעם היתה צסכנה ולדעת הרופאים אינה מסוגלת עתה להוליד ועלמם שלא תתעבר זמן מסוים ועיי"ש תתפא, לאחר שכתב דיש לחוש לעת האוסרים שימוש במוך, הביא בשם בנו הר"מ

שהעלה היתר בג"ד שגם האוסרים צעלמא יודו להחזיר, דהם לא אסרו רק באם יוכל להוליד מטפת זרע זו ולד קיימא אזי אם משמשת במוך משתת זרע, משא"כ בג"ד דודאי לא תלד בן קיימא כי הוחזקה לכך חמש פעמים, (מידי דהוה אמתו אחיו מחמת מילה דחיישינן שמא ימות גם הוא אם נמול אותו ועיי"כ אסור למולו, וגם הרופאים שאומרים שלא תוכל להוליד ולד קיימא נאמנים בזה כמבואר בשו"ע

יור"ד לענין רואה דם מחמת תשמיש), ולא שייך השתתת זרע אף אם משמשת במוך, ובסדרה זו נאמרה צמקוי ורעב"א ציבמות י"ב שהקשו על רש"י דפירש דג' נשים מותרות לשמש במוך, דא"כ פחות מצא י"א משמשת כדרכה, פירוש שאסורה לשמש במוך, ואמאי כיון שאינה מתעברת כל עיקר מאי הולאת שז"ל שייך זה אף אם משמשת במוך, הרי לך צפירוש דקטנה כיון שלא תוכל להתעבר לא שייך זה הולאת שז"ל אף אם משמשת במוך, והוא הדין בג"ד ג"כ ודאי לא

תוכל להוליד בן קיימא, דהוחזקה כג"ל, ולא שייך זה הולאת שז"ל, וכ"כ מרש"י, דציבמות ד"ב ודף ק' וכחוצות דלי"ט פירש משמשת במוך, מותרות לשמש במוך, וצ"ח דמ"ה פרש"י פחות מ"א שזה אינה צריכה לשמש במוך, משמע דאין כאן איסור, גם יש לדקדק בדברי רש"י דעל פחות מכן, פירש אינה צריכה לשמש במוך, ועל יתר מכן, פירש שאם תתעבר לא תמות, ועיי"כ נראה דלרש"י קשה קושיא הנמוק"י כג"ל, לכך פירש דלדדים קתני, ג' נשים מותרות לשמש במוך אף דמיעוט מהם מתעברות ושייך זה הולאת שז"ל מ"מ מותר כו', פחות מכן או יתר מכן משמשת כדרכה, הא כדאיחא וכו' כדאיחא, פחות מכן אינה צריכה לשמש במוך שזדאי לא תתעבר, אך גם איסור אין זה דלא שייך זה הולאת שז"ל, יתר מכן משמשת כדרכה, שאסורה לשמש במוך, ומיושב דברי רש"י שלא יסתרו אהדדי, מכל זה מוכח דבקטנה ואילונית שאינה יכולה להתעבר כל עיקר לא שייך זה הולאת שז"ל, וה"ה בג"ד שזדאי לא תלד בן קיימא, ויותר י"ל

דגם ר"ת שפירש [צ"ח דג' נשים] משמשת במוך, היינו לאחר תשמיש, דבשעת תשמיש עובר הצעל על איסור השחי", מודה בזה שגם בשעת תשמיש מותרת, דעד כאן לא קאמר ר"ת רק צקטנה ומניקה, דעיי"כ מיעוט מתעברות ויולדות, כדמסיק בגמ' שמא תתעבר ושמא תמות, ונקראת ראוייה לילד ושייך זה השחי", משא"כ בג"ד

דודאי לא תלד בן קיימא כהסכמת רוב הרופאים, גם ר"ת מודה בזה, ואין כאן שום גזע איסור, עיי"כ מדברי בנו, והוסיף עיי"ש דבפרט שדעת היש"ש דכל הנשים מותרות לשמש במוך אף בשעת תשמיש, וכ"כ בג"ד דהוי סכנה, ודאי יש לסמוך עיי", וכ"ז להלכה ולא למעשה עד שיסכימו גדולי הדור.

ושם צס"י ל"ב הוסיף דאין לומר שתשמש במוך אחר תשמיש, דהנה צשו"ע יור"ד סי' קל"ז היתר לאשה שתקנה במוך באותו מקום אחר תשמיש לזורך הקדס טבילה, והקשו עיי"ש האחרונים הא כל שלשה ימים ראוי להקלט הזרע ואיך תשחית הזרע על לא דבר, ותירץ הכו"פ דאף דג' ימים לקליטה, רוב זרע הראוי להריון נקלט תיכף ומיעוט נקלט אחר צ' או ג' ימים ומה שנקלט לא יפסיד הקיומא ומה שלא נקלט על הרוב לא יהי נקלט, וא"כ בג"ד איך תעלה לה

ארובה

ובלבדשי מרדכי חתומ סי' ל"ט בגדון כזה הביא מהפרי הארץ ומאדמת הקודש [כנ"ל] דערקו דעת הוב ככלל סכנת נפשות, ועפ"י מסיק דדון זה תליא צפלוגתה הפוסקים אי מותר [צמקוס סכנת נפשות] לשמש במוך בשעת תשמיש או דוקא לאחר תשמיש.

כט. במקום סכנת עורון. באמרי דוד (להר"ד אוריון) סי' ס"ב צדבר אשה שהזכירו אותה הרופאים שאם תתעבר תאבד חוש הראות, לאחר שביאר דמניקה שבתיר [ר"מ] לשמש במוך הוא משום דדוחין נפש העיבור (הוא הזרע שמשחית) מפני הבן החי, כתב אצל בג"ד להחזיר לו איסור כדי שלא תתעבר אשתו שמא תתעור, זאת לא ידענו.

אולם בצור יעקב סי' קמ"א בגדון זה, הביא לדעת הפוסקים המחזירים צמקוס סכנה שתשמש במוך בשעת תשמיש, וכתב דבפרט לאחר תשמיש תוכל להדיח כו'.

גם בעצי חיים סי' י' בגדון אשה שהיה לה כאב עינים ורופא מומחה אמר לה שאם תוליד תהי צסכנה שתתעור מחמת זרע עיבור ולידה, ובעלה כבר קיים פו"ר, כתב דצ"ח"ג שיש חשש סכנה שזדאי דמתרת ומחוייבת לשמש במוך אח"ת שלא תצא לידי סכנה *.

ל. וכשהסכנה היא שיוולד ולד מת. צבית יתחק (להר"י שמעלקס) סי' י"א בגדון אשה שמפלה ילדיה ואמרו הרופאים שיש לה עלם צמעיט שממית הולדות, בשור זה למסתבת, ומסיק על שניהם דמותרת לרחון אותו מקום או תשים מוך לאחר תשמיש. [ועיי' להלן אות ל"ב שיש שדנו להחזיר שימוש במוך צמקוס דהאשה אינה יכולה לילד ולד של קיימא מחמת שלא שייך בזה השחי", ומכאן שדנו גם על מוך לפני תשמיש].

לא. ובשיש סכנה להילדים שיוולדו חולים וימותו בקטנותם. צמנחת יתחק (להר"י ווייס) ח"ג סי' כ"ו אות א' אשה שמחמת חולי נשארה חלושה ואחרי שגולדו לה שני ילדים צריאים, נולדו לה שתי בנות צמחלת לב שאלת מהן כבר מתה, ויש חשש שזה מחמת חולשת האשה, אחרי שזן בג"ד אי יש לחוש לתורשת המחלה, ודעות הפוסקים, כתב דבג"ד אישחתי לציבוחא

שכבר אחחזקה ג"כ לילד ילדים צריאים, ובענין למנוע הריון עיי' שימוש במוך, הרי דלהלבושי מרדכי מהדו"ת סי' ס"ח נראה צפשיעות דאין להחזיר צצביל לידת ילדים חולים, וכ"כ בתשו' אפרקסתא דעניא סי' קס"ט, ואף שראיתי צספר עזרת נשים הלכות מניעת הריון הביא בשם מנחם משיב סי' י"ח להחזיר צמקוס שיש חשש שיוולדו בנים חולים ובעלי מומים עיי' סרוס דוקא, דהוא קול משימוש במוך, ושם הוסיף דכ"ש שיש להחזיר עיי' נחוח קל שפושט הרופאים למנוע ההריון עיי' קשור או חחוך שפופרת של הבנים, אשר יכולים להחזיר או להצדיק עוד הפעם את השפופרת הזו להרחם, ותהא צת צנים, אולם אף לזה הרי יש לדון מעטם המבואר למעלה בג"ד

[שהולידה גם בנים צריאים], ואני מיראי הכוראה בזה.

ובאגרות משה סי' ס"ב צדבר אשה אשר לאחר שגולדו לה מצעלה בן וצת צריאים נולדו לה שני בנים חולים ולפי דברי הרופאים יש לחוש שגם שאר בנים שיוולדו לה יתלו צמחלה זו ושלפי הצעב לא יחיו רק כשתי שנים, כתב שאסורה לשמש במוך אף להמחזירין צמקוס סכנה להאשה, כיון דבכאן אין לה סכנה, ולהוליד הא יותר עוב לו שגולד משלא נולד כלל, דהא הולידים באין להעוה"כ

ואפשר לומר דמה שתפסו דחשש עורון הוי גמי חשש סכנת נפשות, הוא עפ"י מה שנפסק בשו"ע א"ח סי' שכי"ח סעיף ט' דהחושש בעיניו מחללין עליו את השבת, וכתבו האחרונים שם דבזה איכא חשש סכנת נפשות עפ"י הגמרא ע"ז כ"ח ב'.

אוצר

סיק יז אות לה

הפוסקים

ולכן אם הלבוש מתיר בגדונו אי"כ מותר גם כ"ד, ואם כי יש מקום לפקפק ע"ז נראה דיש לסמוך על המתירים.

אולם בתשובת הר"י אפנהיים שבהלל אצרכה הג"ל סי' ל"ג ו"ל"ד חלק על מ"ש הרא"ש כ"ץ שם סי' י' דכשאינה יכולה לילד ולד קיימא לכו"ע שרי, וכחך דלפי דעת ר"ת צלחי ספק שאסורה כ"י ומי יכנים את עלמונו נגד ר"ת צמקום שלא הכריעו הראשונים, לזאת אין לנו להקל. [ושם צ"ח] הג"ל אצלנו להחיר צמקום סכנה צמוך לאחר תשמיש וכמוצא לעיל אות י"ז].

גם במהר"ם שיק חסו"מ סי' נ"ד צאשה שהחזקה שילדת קודם זמנה והולד אינו צד קיימא, והרופא מצביא לה שיוכל למצוא לה תרופה צאופן שלא תקבל הריון משך זמן מסוים, כתב לאסור מוך לפני תשמיש, אם כי תפס דגם צנידונו יש לחוש לסכנת האשה.

ובשבט סופר סי' צ' צדון המהר"ם שיק הג"ל (אלא שהפס דאין צ"ח סכנה לאשה) כתב דאף שלפי שיטת הגמוק"י והריטב"א היה מותר צ"ד לשמש צמוך אפילו קודם תשמיש, אצל כיון שהתוספות ושאר ראשונים אסור קודם תשמיש, ורק צמקום סכנה יש לצדד אם הוחזקה דגם ר"ת מתיר, וכבר גזר אומר צח"ס אפילו צמקום סכנה שלא להחיר קודם תשמיש [וכמוצא לעיל אות י"ז], וכ"ש צ"ד דאין כאן סכנה לאשה, וגם צלאחר תשמיש החמיר צח"ס רע"א סי' ע"א, ובפרט שהרופאים מתעסקים צרפוחה ואולי כבר נתרפאה מקודם שידעו הרופאים וחס עדיון ישמשו צמוך, לעתה קשה להחיר אפילו צלאחר תשמיש, אצל מ"מ מי שכוון לצו ובעוה להחיר צלאחר תשמיש אינו מסכים להחירה, אצל קודם תשמיש, ובפרט להשים מוך על האבר של הצעל אין להקל כלל, ובכ"כ [דמוך על האבר של הצעל] י"ל דאפילו הגמוק"י והריטב"א אסורין.

וכן הרצ"ה אפנהיים צתשובתו שבהלל אצרכה סי' ל"ע חלק על הרא"ש כ"ץ צמה שהחיר צזה גם מוך קודם תשמיש, וכחך דאם כי הגמוק"י והריטב"א מתירין מ"מ רבו האוסרים, דלר"ת פשיטא ליה לאיסור דהא חלה טעם החיר צקטנה משום דהוא משמש כדרכו, וס"מ כדרכו דוקא*, ולרש"י עכ"פ דלחכמים דר"י דהלכתא כוותיהו אסור וכו', מיהו להשחית הזרע אחר התשמיש צזה ודאי רבו המתירים, וחס התוספות צשם ר"ת דאשה אינה מצויה על השח"ז כלל, ולהריטב"א והגמוק"י פשיטא דלאחר תשמיש אין צאשה זאת השח"ז [כיון שאינה ראויה להוליד], ואפי' להרמב"ן דמיייתי לה צחידושי הרשב"א ריש פרק כל ביד [דאשה מצויה על השח"ז], אפשר לומר דהרמב"ן מייירי צאשה הראויה להזרע זרע של קיימא, משא"כ צאשה שאינה ראויה לכך, גם הוא מודה כ"י, וגם לדעת רש"י ראוי לומר דמתיר צזה, ועכ"פ רבו המתירין, ואפשר לומר צזה שמה הלכתא כר"ת, ואת"ל דגם צאשה יש משום השח"ז, דילמא הלכתא כהגמוק"י דאשה שאינה יולדת מותרת אפילו צשעה תשמיש כ"י**. ושם מסיק שזכירו להאשה צזירח ראוי שחכבד מיד אחר התשמיש כל מה דאפשר וגם צמים חמין.

וצתשובת

(*) שם בסי' ק' כתב בנו של הרא"ש כ"ץ לחזק דבריו הג"ל גם עפ"י שיטת ר"ת, דבמשנה למלך ה"ל מלכים פרק י' [בתירוף א' כתב לשיטת ר"ת דמי שאינו מצוה על מצות פו"ר אינו מצוה על איסור השח"ז, ושלפ"ז מי שקיים מצות פו"ר אינו מצוה על השח"ז, וא"כ מכ"ש בניד אם לא תוכל להוליד בן קיימא, דהכל חד אם משמש עמה במוך או לא.

(**) וע"י לעיל אות י"ז בדברי הבאר שמואל שהחיר לאשה המסתכנת בלידתה שמשמש במוך אחר תשמיש מחמת ספק ספיקא זו, ספק שמה קיי"ל כהסוברים דבאינה ראויה להתעבר ליכא השח"ז, וה"ה כשאינה ראויה לילד ולד של קיימא, וכיון שהאשה מסוכנת גם הולד בסכנה, וספק שמה באשה ליכא איסור השח"ז.

אצרכה שתקנה אחר תשמיש דילמא נקלט הזרע מיד כרוב הנשים, ובפרט שיש לה חזקה שחשעבר מיד, צשלמא צבי ג' נשים שפיר כתב ר"ת לשמש צמוך אחר תשמיש דהך ג' נשים רוצין אינן מתעברות כלל כ"י, אצל צאשה זו שצודאי תסתכן גם ר"ת מודה דמותר, דמאי מהני קיומה אחר תשמיש.

גם צוקן אהרן (להר"א וולקין) ח"א סי' פ"ג צאשה שהפילה חמש פעמים ולפי דברי הרופאים אם יודמן לה זה עוד פעם יש סכנה לחייה, כתב צדפ"צ טור צ' דהיח משום דאין איסור להשחית זרע כי אם מה שראוי להוליד, ועפ"י הראשונים והגמוק"י צכתובות דל"ט [הג"ל] כ"י, ולפ"י סי' צאשה זו שהחזקה להפיל ולדותיה ואין סופה להוליד, אי"כ הרי הוא כנשתח צלא"ה ואין מצויה חו על השחיתו, ולכן כיון דהוא מקום סכנה להאשה י"ל להחירה, ואין לומר דכ"י דמשהגיע הזרע לרחמה כבר הוא נשתח ומצד לתא דידה אין איסור חו להשחיתו, אצל לתא מתחילה מוך קודם תשמיש ליחסר משום לתא דידי, דז"א, דהוא רשאי לשמש עמה אפי"ג שידע שלא יולד מזה צד קיימא, כיון דדרך תשמיש הוא ומשום מצות עונה מותר, כמו שמתיר לשמש עם זקנה ואיילונית.

וכן בהתעוררות תשובה ח"א סי' ג' צאשה שמוכנת צעיצורה ואינה יכולה להוליד, אחרי שזן צזה, מסיק דגם צמוך צשעה תשמיש יכולין לסמוך על רבותיהו המקילין כדי שלא להוציא אותה מתחת צעלה. [ושם כתב עוד צמוך צצדונו שאינה ממלאת כל הרחם קיל, ומסיק דכ"י כתב להתעוררות והדבר מסור לגדולי ישראל].

והר"צ אפנהיים צתשובתו צצמרי דכ"א דל"ז, צאשה שאינה יכולה להזדקק לצעלה מחמת חולי הרחם שיש לה ולפני גמר התשמיש היא נשמעת ממנו, לאחר שהעלה לאסור לשמש עמה כי הצעל משחית זרעו, דן צזה להחיר לה שימוש צמוך היכא שהאשה הזאת אינה ראויה עוד להוליד (שמה עי"כ תוכל להזדקק לצעלה), עפ"י צצזירח דעטם המתירים צג' נשים שתשמש צמוך הוא משום דעל כרוב אינן מתעברות ולהכי לית צזה השח"ז כלל, ומסיק דג"ל צזה שראויה היא הסבירה האמורה לסמוך שהנסה ותשמש צמוך פעם אחת דרך נסיון אולי יועיל לה ואז אם יסכים רב מוצק צחורה אצמקף להחירה לצעלה.

וכן בדמשק אליעזר (להר"א פרלמוטר) סי' ל"צ צאשה צששעה תשמיש יש לה מכאוצים נוראים שאין צאפשרותה לשאתם אם לא שתשמש צמוך, ולהאשה הזאת כבר פסק ממנה אורח כנשים, לאחר שהצ"ח מרש"י צנדה דמ"ה דמבוצר צדעתו דפחות מצת י"א אין איסור לשמש צמוך כיון דלא מיעבדא, ודלא כר"ת דס"ל צצמוך הוי כמשחית זרעו על ע"ס ואצנים, ואפילו להמחמירים צדעת רש"י צקטנה, הוא משום גזר שעתה כן כשתגדל, כתב לפ"י צצ"ד דפסק ממנה אורח כנשים ולא מיעבדא ליכא איסורא כלל [צשימוש צמוך] כ"י, דאפילו להמחמירים צקטנה לדעת רש"י, היינו דיש לחוש לכשתגדל, אצל צקנה כצ"ד דלית לן למיחש למיד, צודאי דשרי, וכיון דהי"ש מתיר להדיא [שימוש צמוך צכל הנשים] וגם הרשב"א והגמוק"י יסבירו כותי' [כמבוצר צתשובה שם], לכן אם צאמת אין תרופה למכת האשה וצלחי אפשר לה לשמש רק ע"י מוך לפני תשמיש, יש להחירה כדי שלא להוציא מצעלה, וצאמת לכאורה כל האיסור הו"ז על אופן זה [דמוך], מסתברא דלא הוי אלא דרבנן אפילו לר"ת, כיון דלא הוי דומיא דער ואופן אשר משם הוא מקור הדין [ע"י לעיל אות ע"ו], אח"ז מלאתי צצדרי חמודות פ' כל ביד שהצ"ח צשם הלבוש [המוצא צס"י כ"ה סק"י] שאלה ביוצא צזה על אשה שיש לה כח צצקנה ולא תסבול התשמיש מפניה רק מחמוריה כמעשה צבמה והחיר לה, וכחך אפי"ג דלא מתעברה צבה"ג, מסיק דלא הוי כהשח"ז כיון שהיא דרך מקום תשמיש כ"י, ועוד דאפילו היה יכול לצא עליה כדרכה ודאי לא היתה מתעברה מחמת החולי כ"י,

(*) ע"י באמרי אש שם רבנדונו נמי דאחזקל האשה להסתכן.

אוצר

ס"ק יז אות לג - לה

הפוסקים

לדבריה אמרו דאין לה רפואה, שפיר וי"ל דליתמי אף כופאים גזיזים, ועוד יש ללדד בזה לפימ"ש שבכר הפילה שתי פעמים כו'.

לד' וכשחשש הסכנה הוא רק משום שידענו שהסתכנה בלידות הקודמות ולא עפ"י הרופאים. בנצני חר סי' ע"ט צנזון שהחזקה להסתכן בלידות הקודמות, כתב דאין ללמוד מהא דג' נשים, דבנה קטן שמתו אחיו מחמת מילה אין מלין אותו, משמע אבל נסתכנו אחיו מחמת מילה מלין אותו, אף דחשש סכנה לצד ג"כ דוחה שבת וה"ה מילה, אך משום שאין הסבגה רק מחמת אחיו וחזקה זאת מוכחת ג"כ שיצריא כמו שהצריאו אחיו, וי"ל כיון שאין הסכנה רק מחמת לידותיה, חזקה זאת גמי שהצריא כמו בלידות הקודמות, ועי' צ"י או"ח סי' תס"ז בשם הראב"ד דלא משתכח תלחא שערי בהצטיל אפילו לא נחצקנו אסור בהצטיל בפסח, חזקה דליכא עיבא ושמה נחצקנו, ולא אמרינן שחזקה זו מורה שגם אחרים לא נחצקנו, אך רוב הפוסקים חולקין.

אולם באגרות משה סי' ס"ה כתב צנזון דאף שהרופאים לא היו מחזיקין אותה, כיון שהלכה כרבי דכתרי זמני הוי מחזקה, יש לנו לחוש לעלמיו.

ובדבר אליהו (להר"א קללקון) סי' ס"ה תשובה ג' כתב דמה שצפס אחרונה ילד. בקושי והיכה מסוכנת, לא נשתנה עי"ז מכל הנשים, ובמ"ש בשבת דל"ב וצ"ק דמ"ט בפרש"י ד"ה במצבת [דמסוכנת הוי], וצ"ל לא החזקה שתי פעמים ורק בפעם האחרונה נסתכנה, ואפשר שיש לה חקקה עפ"י דרכי הרפואה קודם שהשג על המשבר, ולחלף לר"ך לדרוש ברופא מומחה ולהכריז החקירה והדרישה. [ועי' לעיל אותיות ע"ז ו"ז וי"ח בדברי הרעק"א והח"ס ונחלת צנימן וצאות כ"ב בדברי יששכר שדגוס ה"ה שהאשה החזקה להסתכן בלידותה או בעיבורה ולא הוזכר שלדברי הרופאים חסותן גם להצא, ודנו לזמות סכנה זו להא דג' נשים, ושם הוצאו אחרונים שחלו עמם בהיתר דוקא משום שהחזקה להסתכן בלידות [קודמות].

לת. אשה שנאנסה שצריכה הפרשה מבעלה ג' חדשים אם מותרת לשמש או במזון. בשארית יוסף (להר"י רחין) סי' י"א ד"ט ג' צנזון אשה שנאנסה שצריכה הפרשה מצעלה ג' חדשים, נסתפק אם מותרת אז לשמש עם צעלה ע"י מוך, והביא מהעורי אכן שמקשה על דברי החוספות צמגילה ד"י"ז ע"ב דאסתר היכה משמשת ע"י מוך, מהא דליתא במדרש שדריוס האחרון ה"ה כשר מאמו שהיה בנו של אחשורוש מאסתר, אלתא דלא שימשה צמוך, ולא פירש דכוונת החוספות דעם מרדכי שימשה צמוך, וכתב דלפי דבריו יהיה מוכח דהיכה דלריכה הצמנה מותרת לשמש ע"י מוך עם הצעלה אף לרי יהודה [צימנות ל"ה א' דמלך צאשה מזנה המהנה ג' חדשים], אמנם נפלתה על דברי העורי אכן בתרת, דלא בעיר דאין נוכל לפרש צמנות החוספות דעם מרדכי שימשה צמוך, מהא דכתובות י"ב צ' בסוגי' דג' נשים משמשת צמוך כו', דיואל דלין זה חלוי במחלוקת רש"י ותוספות שם, גם אישחמית ליה דברי המדרש צמגילת אסתר פרשה ו' על הפסוק ותצאנה נערות אסתר כו', ח"ל רצון דחמן אמרין שפירסה נדה כו', ר' יודן בר סימן אמר צמוך היכה משמשת, אמר ר' יודן בר סימן דריוס האחרון צנה של אסתר היה עבדו מאמו ע"כ, וכרי שתי המימרות דר' יודן סותרין, ועי' ל' בפירות המצוות כהונה שלאחר שהצטוה שצנה שיהי' לה ממנו יצנה את בית המקדש שוב היכה משמשת דרכה, וא"כ נוכל לומר דהא דקאמר צמנה שישבה בחיקו של מרדכי הוי על אותו הזמן ששימשה צמוך, וא"כ אין ראיה ל"ל מסוגי' הכ"ל ועי"ש שסיים דלמעשה לר"ך עיון גדול*.

מחמת לידה, ושיש לחוש בה שתחלה גם בלידה שניה, אף שלא נחזקה עדיין, נמי יש להחיר מלד אחרת הרופאים. וכן נראה מהדבר אליהו סי' ס"ה המוצא צאות שח"ז. ועי' לעיל אות כ"ב שכתב אחרונים חלו עמם בהיתר צנזוניים משום שהאשה כבר החזקה להסתכן בלידות הקודמות, אך לא ביצרו להדיא, שעפ"י נאמנות הרופאים לצד, היכא דלא החזקה, אין להחיר. חולס ע"ש וצאות י"ח שהרבה אחרונים התיירו במקום סכנה עפ"י אחרת הרופאים לצד, אם כי לא דנו על כך צמיוחה.

ועי' בבנין דוד סי' ס"ה שכתב צח"ד דהמורה לר"ך להיות מחון כהוראה זו, כי הענין חמור מאד כידוע, ואין להעמיד על רופאים אשר אין יראת ה' נוגע בלצבס ודרכם להפריז על המדה, ולא יפה עושים המורים שמיד שהרופא יאמר שאינה ראויה להתעבר מחרים, רק לר"ך לחקור ולדרוש אצל רופאים מומחים אם הוא צממת מקום סכנה, ועפ"י לר"ך לשאול משני רופאים מומחים זה שלא צפני זה.

וביג"ל יעקב חויר"ד סי' ס"ז כשהעלה צנזון להחיר במקום סכנה מוך לפני חשמים, כתב אמנם אני מחון ומפסק מאד להחיר מחמת שודע לי ברור מפרט הדור צענינים חלו כו' חז אחד מן הטעמים אשר אני מלך צנזון זה דוקא ג' רופאים, שגם ש"ל כן גם צעיקר הדין, ומה שאנו סומכין צממה דברים על שני רופאים או אפילו על אחד, היינו משום שעושה לנו הדבר לספק פק"י, ובספק פק"י חולקין לקולא כשאי אפשר לברר יותר, דספק נפשות להקל, אבל צ"ל שאין כל כך היתר ברור מפני פק"י רק מפני דהוי אורף גדול ועיגון, ודאי נראה דלא גרע משאר דבר הלך אומדנא דצעינן תלחא דוקא.

ואם גם רופא גוי נאמן על זה. בלבושי מרדכי הכ"ל לאחר שהביא מהח"ס דצמקום סכנה נאמן רופא, ולמד מהאן ל"ד, כתב דהח"ס שוב שדא צ"י נראה דכל זה ברופא ישראל ולא בגוי, אלא שיש לומר הא הח"ס עממא קאמר, דלמען יתפאר [שרפואתו מועילה] יאמר שר, אבל צ"ל שזהו כשז ואל תעשה לא שייך התפארות, וגם הא לענין רפואה בשבת ויו"כ סומכין אפילו ברופא גוי דספק ספקא הוי, בפרט צנז"ז שיש רגלים לצד שנתלחה על הריאה וכו' כמכה בחלל הגוף שמתחלל לחלל ע"ז את השבת. ובזור יעקב סי' קס"ז כ' צא דמ"ש הרב השואל אם להאמין לרופא גוי שהאשה צמנה, הנה מצוה צח"ז סי' ש"ב ותר"י דרופא גוי נאמן לענין פקוח נפש ורק דמצוה צ"י ש"כ דלר"ך להיות מומחה. גם בדברי מלביאל ח"א סי' ע"ג המוצא לעיל מצוה דגם רופא גוי נאמן ע"ז.

ואם יש להאמינם נמי דהאשה אינה מסוגלת להוליד להחיר עפ"י שימוש צמוך לדעת המקילים צאופן זה צאות ל"ב. צנזר יעקב סי' קס"ז לאחר שדן להחיר שימוש צמוך כשהאשה אינה מסוגלת להוליד [וכמוצא צאות הכ"ל], כתב דמאחר דצ"ל אין בהיתר מחמת סכנה, רק משום דלא תוכל להתעבר וצא ל"ב אם להאמין לרופא גוי, והנה צש"י ויר"ד סי' קפ"ז נראה דלא מהימן, ואף ברופא ישראל כתב דיש מחספקים, ועי' צח"ס יור"ד סי' קנ"ה שהאריך דאין הרופאים נאמנים על גוף פרטי רק לענין פקוח נפש לעשות אותם ספק פק"י, אבל לא לעשותו ודאי, אמנם מ"מ יש ללדד כיון דמצוה צ"י דיש רגלים לצד נאמן אף רופא גוי, ואף שצנז"י שם כתב דזה דוקא שם דהוי רק איסור דרצון, דוספות דרצון, הנה כבר ל"ד הגאון מצוטטשטש [בעזר מקודש] דצוה הוי ג"כ דרצון משום שאינה ראויה להתעבר, אלא שלחומר האיסור יראתו לסמוך בזה, אמנם צבית שלמה חויר"ד סי' ח' וי"ח האריך בזה דהיכא דהוי מילתא דעבירה לגלוי ומירתת שפיר יש לסמוך אף בחשש דאורייתא, מכ"ש בזה דאין לחוש להתפארות דעבדי לאחזקו שיקרייכו, דהרי

(*) ועי' בתשובת הכתב סופר שבאהל אברהם (להר"א קארעלעס) סי' ק"ב שהביא מההסלאה שהקשה לר"ת דס"ל דליכא איסור במוך אחר

אוצר

סי' יז אות לו

הפוסקים

אפילו במוך בצולט לחון מהרמחם (דגם זה עדיף מכיס), יש מקום להחזיר גם כמים שלובש האיש, כדעתו בחיפוש, אבל לא מטעמי דכוי כדרך תשמיש, אלא מטעם שיטה הא' שצארתו, וכדאי הם רוב הפוסקים [שדעתם כשיטה זו], לסמוך עליהם. בשעת הדחק גדול ועיגוי נפש כזה, וגם במקום עיגון ועשיית שלום בין איש לאשתו, אך יתיישב בזה עם אחד מגדולי הדור.

אולם בשבט סופר סי' ז' נדון אשה שלא יכלה למלאות ימי היריונה ולפי ענת הרופאים תחנן רפואתה ע"י שלא תתעבר זמן מה, לאחר שביאר לדעת הממוקי והריעצ"ה מותר בזה לשמש במוך בעת תשמיש, וכיון דא"ל להוליד אין כאן השא"ז, אלא שהחמיר בזה מחמת שחשש לדעת החולקים עליהם, [ע"י לעיל אות ל"ב] כתב אבל לשים מוך על אבר הצעל אין להקל כלל דאין זה דרך תשמיש, ואפילו להסבירים דגם [מוך] לפני תשמיש מקרי דרך תשמיש, מ"מ בודאי כה"ג אינו דרך תשמיש, וכה"ג י"ל דאפילו בממוקי והריעצ"ה אוסרים.

ובמהרש"ם ח"ג במפתחות דף ש"ז ע"א נדון אשה שלדברי הרופאים אם תתעבר תמות, וכבר נסחה למנוע הכריון ע"י גומי ולא הועיל, והרב השואל (אצ"ד סטאטוס צפולין) ל"ד להקל שימוש ע"י שהצעל ילדום כים של גומי על אברו משום דכוי פקויי שדוחה כל האיסורים, והשיב לו ע"י דאף דמצוה בשהר פני יחושע בחד שרפואתו מפקויי שיוציא שז"ל, דאין זה בכלל גילוי ערוה ושפ"ד שיהרג ואל יעבור, גם דהזרע רודף הוא [כמובא בסק"א אות ז'], מ"מ אין מזה ראייה לנ"ד, דלטעמא דרודף הוא בודאי לא שייך בנ"ד, וגם דהכא לאו פקויי הוא דלא תשמש ולא תסתכן ויכולה להתגרש מצעלה, ומה שהחירו כמה פוסקים מוך קודם תשמיש במקום סכנה, אינו משום דפקויי דוחה, אלא דכוי לורך גדול שלא להפריד בין בני הזוג, לכן סמכו על סברות המחזירים, משא"כ בנ"ד שהוא גרוע ממוך, ודחם שופך זרעו בחוך גוף הרחם, אלא שנופל על המוך, משא"כ בנ"ד שמוציא זרעו בחוך כים המכסה כל האבר והכים חוץ מסביב ואין [האבר] נוגע בגוף הרחם כלל הוי הוצ"ל, לכן ח"י להקל בזה והמקיל עתיד ליתן את הדיון, ואף שהחזרה החירה למחוק שם הקדוש לעשות שלום כו', אין ללמוד מזה להחזיר בנ"ד, דשאני התם שהוא רק פעם אחת ולא להחזיר לעשות כן בתמידות, וכבר כתב הר"ן פ' יורה"ד [יומא דפי"ג] דלעצור על לאו כמה פעמים חמור מלעצור על איסור סקילה פעם אחת כו'. [ועי' עוד בדבריו להלן].

ובדובב מיישרים ח"א סי' כ' נדון כזה והצעל כבר קיים פרי ורבי, הביא למכרש"ס שאסר בזה, וכתב דידוע רב חילו ותוקפו מהגאון הזה בכחא דהחירה, ואם הוא ירא להקל, ע"כ גם אני ירא להקל בזה. וכן כתבו לאסור בבעין זה בדרכי שלום ח"א סי' ז', וג"ל יעקב חיור"ד סי' ס"ו, צלור יעקב סי' קמ"א והסתמכו על דברי המכרש"ס.

ובן בשו"ת מהר"ש (ענגיל) ח"ז סי' פ"ו לאחר שהעלה להחזיר במקום סכנה ע"י נתינת גומי בלחות מקום [ובדלהלן בלחות שאח"ז], מסיק אך לענין שהצעל ישים איזה דבר על אבר שלו אין להחזיר ח"י. וכ"כ לאסור בזה בספרו חלק ח' סי' א' ושיפה כתב הרב השואל דזה גרע מנתינת מוך בשעת תשמיש.

גם בדבר אליהו (להר"א קלאקין) סי' ס"ה חשו ג' בלחה שהכריזו סכנה לה דן אם הצעל מותר לשים על האבר כים של גומי, ומסיק בסוף החשבה דלתינא כיון דאפשר ביום של עיקרין או ע"י מוך כו' אין להקל בשום תחבולה מלד הצעל, והקולא תצוה לידו פריאות, וח"י להקל בזה. ובאמרי כהן סי' ל"ט הביא שכן כתב צעל חזון נחום דחלילה להחזיר בזה וכי זה גרע מנתינת מוך, צפרט שאין להחזיר בזמן הזה שרצו המתפרטים במיעוט פריה ורביה ר"ל, לא

אופני מניעת הריון אחרים שדנו בהם הפוסקים אם להתיר במקום סכנה או לצורך אחר.

לו. שימת כים על אברו בשעת תשמיש. בחיפוש ח"ג סי' כ"ד אות כ' נדון אשה אשר לפי דברי הרופאים נשקפה סכנה לחייה אם תתעבר, לאחר שהעלה להחזיר ע"י שימוש במוך משום דכוי כדרך כל הארץ, נסתפק אם מותר לשמש בנתינת שיכה נתון על אברו לקלוע הזרע אל תוכו חולי אין זה כדרך כל הארץ, ולאחר שדחה הרא"י מירושלמי דיצמות פ"א הלכה א' דרבי יוסי בן הלפתא צעל ביצמתו דרך סדן, דשם הזרע גם דרך הסדן שהרי הוליד ממנה בנים כמובא שם, כתב דהנה בשאר עריות לא צעין שכ"ז כמ"ש החוס' יצמות דמ"ה [ר"ל דגם בלי הוצ"א חשיב ציאה לחייב עליה, וא"כ הוי כדרך כל הארץ], מ"מ הוי מקום להסתפק דבעין שיכיה ראוי לשכ"ז, אבל הא גלי קרא דשני משכבות דגם שלא כדרכה חייב כדאיתא בסנהדרין ג"ה כו', וצפרט בנ"ד שיש לצעל בנים, דלמש"כ בספר הישר לר"ת זכה"ג [דכבר קיים פו"ר] שרי, ועכ"פ י"ל דאיסור תורה ליכא ואינו אלא מדברי סופרים [ע"י לעיל סק"א אות ז'] ומשום מלות עונה החירו, כמ"ש הרא"ה בשעמ"ק כחוצות [דף ל"ט], והניי מסכים עם הרב השואל להורות היחר בדבר *.

ובאגרות משה ח"ב סי' ס"ג דקס"ב טור ז' אם כי דחה לסברת החיפוש דגם בזה מחשיב דרך תשמיש וכתב דזה לא מסתבר כלל, דשימוש בכיסים מאחר דכשפורש ממנה מוציא גם הזרע אחר, נמלא שאין הזרע בחוך רחם האשה, רק אצלו מחוץ לגופה שהוא שלא כדרך תשמיש, ולא דמי למוך שנשאר הזרע ברחמה אף כשפורש ממנה, מ"מ כתב להחזיר בשעת הדחק עפ"י מה שביאר דין זה תלוי במחלוקת הראשונים, דלשיטת הרא"י ודעמ"י [בחוספות כחוצות ל"ט] ששימוש במוך הוא כעל עגים ואבנים, ומ"מ החירו דכיון שהוא לצורך מלות עונה אין זה לצעלה, יש מקום להחזיר [בנ"ד] אף בכיסים שלובש האיש קודם התשמיש, דכוי שהוא כעל עגים ואבנים, מ"מ כיון שמקיים בזה מלות עונה, הוא לורך בלחה שיש בה סכנה להתעבר, ולא לצעלה, ומותר כמו במוך, אבל להשיטה שהיחר מוך הוא משום דכוי דרך תשמיש, מסתבר שאסור לשמש בכיסים אלו, דהוא ודאי כעל עגים ואבנים וזה לא הותר לשיטה זו, ועפ"י מסיק דאם האשה יראה לסמוך על מוך או גומי שמנסה לרחמה

תשמיש, אף בשאר נשים, א"כ למה אסרו לישא אלמנה או גרושה תוך ג' חדשים משום הבחנה, תשמש במוך, וע"כ דמוך אסור [גם] אחר תשמיש, וכתב דז"ל בדמקום דהוא אסור לשמש עמה רק באופן דתקנה אח"כ, והוא צריך לכפות אותה ע"י, ותחילת שימושו הוא רק להוציא זרע לחוץ, הי"ל כמסיל מתחילה על עצים ואבנים, ואין זה כדרך תשמיש שנשאר הזרע במקום הראוי. מידו ע"י לעיל אות י"ז דכמה מהמתירים שימוש במוך במקום סכנה הביאו גם רא"י מהא דאסתר שמשו במוך עם מרדכי כשנלקחה לאחשורוש. וע"י בתורת חסד (להרש"ו מלובלין) סי' מ"ד שחיוק לדברי הסו"א שאסתר שימשה עם מרדכי במוך, והוסיף דמוכרחין לומר שבשעת תשמיש שמה את המוך. וע"י ביד אליהו (להר"א רגולר) סי' ע' המובא באות כ"ב שהביא רא"י להחזיר בנדון מהא דאסתר ששימשה עם מרדכי במוך, וכתב דאע"פ ולא סמכו חכמים בגזירת הבחנה אשימוש במוך, דאע"פ ששימשה עם בעלה הראשון במוך, וגם אם לא תשמש עם בעלה השני רק במוך כל הג' חדשים הראשונים, מ"מ צריך לגרשה כו', מ"מ כיון שכבר נשאת בהיחר למרדכי, לא גזרו לגרשה בשביל הבחנה וסמכו אשימוש במוך.

י' וע"ש שהביא גם מהדבר אליהו (להר"א קלאקין) סי' ס"ה שהעלה להחזיר בנתינת דק, וזה תימה, דבדבר אליהו כתב להר"א לאסור, ובמי שמוכאים דבריו להלן באות זה.

אוצר

סי' יז אות לו—לו

הפוסקים

לה, הנה בחשוי מהרש"ם החרתי ולא עיי מוך חלל עיי גומי המזכר שם, דזה קיל ממוך, וכבר הסכימו עמי רבים*.

גם בשו"ת מהר"ש (ענגיל) ח"ז סי' פ"ז כתב דאם אהמס דנחיתת מוך קודם תשמיש רבו האלוסרים אך נחיתת גומי שרי עפי מנחיתת מוך וכמ"ש מהרש"ם, ויש לסמוך על כל בני דלדים להתיר במקום סכנה ועיגון כ"ד. גם בטובת ישראל סי' ר"מ סק"מ הביא לדברי מהרש"ם ומסיק כותבי.

ובבית אב שביעאי סי' י"ג לאחר שהביא חלוקי דעות הפוסקים אי מותר לשמש צמוך לפני תשמיש במקום סכנה והעלה להתיר היכא דכבר קיים מלות פו"ר, ועפ"ז ראה מתחילה להתיר גם בגומי רק היכא שכבר קיים פו"ר, כתב שוב דזה יש להתיר מטעם ספק ספיקא, דילמא קיי"ל כהמתירין במקום סכנה לשמש צמוך קודם תשמיש, ואפילו אם תמלי לומר כהלוסרים מוך קודם תשמיש, מ"מ דילמא בגומי דב"ד, דהוא עשוי רק לכסות פי האם והמקור, מודו דשרי, וא"כ גם אם עוד לא קיים מלות פו"ר ג"כ איכא ספק ספיקא.

ובאמרי שפר סי' כ"ט צדון שהי מקום סכנה להאשה והצטל כבר קיים מלות פו"ר, לאחר שהביא צדדיו דברי המתירין לתת מוך קודם תשמיש במקום סכנה, כתב צפרט צשימת כים גומי למעלה ממקום שהשמש דש דכי אורח"י משמש. ובספרו מלאת אבן סי' י"ג צדון כזה [ולא פירש אם הצטל כבר קיים פו"ר], הסתמך על דבריו שצאמרי שפר להתיר. [ועיי"ש שמסיים דאם יש אפשרות תעלים זה מצטלה, וכמוצא לעיל אות כ"ה].

ויש שכתבו להתיר דזה רק אם הצטל כבר קיים מלות פו"ר. צזכרון יחודא (להר"י גרינאולד) סי' רמ"ו הביא לדברי מהרש"ם ח"ל, וכתב דדלוי הוא מהרש"ם לסמוך עליו ששכבר קיים פרי ורבי, אמנם צ"ד שיש להצטל [רק] שני צנים, הנה הלהכח מפורשת צסי' א' שצזה לא קיים עדיון פו"ר, אלא דוקא צשים לו זכר ונקבה, ומן השמים ירחמו** וצצמק הלהכ (להר"י ציומל) סי' ס"ז כתב צדדיו דאשה שהעיצור סכנה לה אם מותרת לשמש צמוך שנויה צמחלות, אולם לא ידענא למח לנו להכנים עצמינו צמחלות הפוסקים אחרי שחפצט עתה אמלעי אחר שלא תתעצר הנקרה "געצור קאנטראל" שנותנים כמין כיסוי של גומי על פי האם שלא תקלוע הזרע, דצכה"ג ודלוי שרי היכא דכבר קיים פו"ר ובמקום סכנה כמזכור צמהרש"ם ח"א סי' נ"ח. ועיי' להלן אות ל"ט מעוד אחרונים שכתבו דגומי עדיף ממוך.

ועיי' בהר צבי חיור"ד סי' קס"ד צדבר אשה שהרופאים הודיעו לה שצבריון יש חשש סכנה ולריכה להשים שם איזה דבר לעצב בהריון

(*) במנחת יצחק (להר"י ווייס) ח"א סי' קט"ו כתב דמ"ש המהרש"ם דזה עדיף ממוך צ"ע, דלפי מה שכתב הרדב"ז ח"ג סי' תקצ"ו לחלק בין מוך לקטנה [דבקטנה הזרע נפלט מאליו אבל במוך מנפצת הזרע שלא תקלוט], גם זה לא עדיף ממוך, דגם במעשה הזה מנפצת הזרע שלא תקלוט, אולם גם המהרש"ם לא אמר רק דאינו דומה למשמשת במוך דהוי כמשליך ורעו על המוך, דייק לשון "כמשליך ורעו" ורצה לומר דהוי כמשמש על עצים ואבנים והוא שיטת ר"י שבתוס' [כתובות ל"ט], וכפי הנראה מתשו"י הרדב"ז שם לשיטה זו אי"צ לחילוקי כו', ובאמת מבואר ברדב"ז שם להלכה דיש איסור השחתה גם מטעם שאין המקום ראוי להזרע כיון שהוא סתום, ואם הבעל יודע ושותק יורד לגיהנום, ורק בקטנה וכדומה מותר ובחילוקי הנ"ל, ושוב כל זה שייך גם בפעסא, ומכ"ש בהמצאות אחרות דמשחית גם גוף הזרע, ורק בסכנה ובפקוד"ג ולא אפשר שרי.

(**) ועיי' שם סי' ק"כ שכתב לסמוך בזה על המהרש"ם ולא נותנה שהיא בדוקא שכבר קיים הבעל מצות פו"ר. ואולי בנדונו שם קיים כבר הבעל מצות פו"ר ולא מצא צורך להעיר ע"ז.

לא חתי כזאת צישראל. וכ"כ צפרתי כהונה סי' י"ג דאינו רואה שום דל קולא צדבר דצבר פשוט הוא חומר העון של השח"ז חורב מצחון, ומה שמלציש כים הוא צכלל זה. והר"י"ל הורו"ן צתשובתו שצספר היוכל להר"י רונזכיים אחר שהעלה להתיר צגדונו דהי מקום סכנה גם צמוך צשעת תשמיש, כתב צעמוד ק"ח דאם האשה צמלחא כל זואר הרחם צמוך, או עוד גרוע מזה שצצטל ילצוש כים של גומי על האצבר צשעת תשמיש, דלזו הוא עושה מעשה צידים להשחית זרעו ארלה ולשמש שלא כדרך, דדרך שימוש הוא ודצק צאשחו וכו' לצבר אחד וצמסך מצדיל צין צבר לצבר הוי ממש שופך זרעו על עצים ואצנים, ועיי' צעלי ארזים [המוצא צסק"צ] דהול"ל צאשחו חמור מסתם שופך זרעו על עצים ואצנים, ועפ"ז מסיק שם צסוף התשובה דמניעת בהריון צאופן זה הוא עון פלילי ואסור אף במקום סכנה.

ועל ידי עשיית נקצ צתחתית הכים צאופן דכאשר ישפוך זרעו להכים יהי שותה תיכף לתוך הרחם עיי הנקצ, כתב צשו"ת מהרש"ם ח"ל דנראה לצדד להקל אם יאמרו הרופאים שצ"ז לא תתעצר, כיון שאינו יורה כחן לתוך רחמה אלא ששותה ויורד מן הכים לרחם, הכם שמה"ש השצ"ן ח"ג סי' קס"ג מוכח דלפעמים תתעצרת צכה"ג, אצל לא שכיח כלל, וצאופן שיהיה הנקצ רחצ שיהי שותה כולו צתחתיתו מתוך הכים לרחם ולא יאשר כלום צכים, וצכ"ז מלד חומר האיסור אינו חומר אלא להלכה ולא למעשה רק אם יסכימו עמי צי רצנים. אולם צזור יעקב סי' קמ"א כתב דקשה מאד לסמוך צזה על המהרש"ם. ושם הוסיף עוד דנראה דקשה לסמוך שלא תתעצר עיי שלא יהיה יורה כחן צשעת שיכנס לגופה מן הכים, כי כבר הוכיח צצני ארובה פט"ו מאישות דכשהיה יורה כחן ציליתת הזרע מהני אפילו כשלא יהיה יורה כחן צהכנסה לגופה.

לז. ביסוי של מתכת או של גומי על פי המקור בשעת תשמיש. צלצושי מרדכי חיור"ד מחד"ת סי' ק"י אחר שדן לענין שימוש צמוך צשעת תשמיש במקום חשש סכנה נפשות, ומסיק דלא אמר צזה לא איסור ולא היתר, כתב אצל מה שנותנין הרופאים כלי מתכת כמו עצעת צפי הרחם לעצב בהריון, זה ודלוי אין להתיר דהוא ממש על עצים ואצנים. ושם צסי' קמ"ו כתב צענין זה דעל ידי כלי מתכות צין שהוא של כסף או שר דצרים קלים, דהוי כעל עצים ואצנים ממש, לא ראייתי צשום ספר להתיר.

ובשי למורא (להר"א יואל) סי' ל"ד צאשה שכבר נסתכנה פעמיים צהריונה ולעתה הרופאים יש הכרה למנוע בהריונה עיי שהשים גומי צאותו מקום צשעת תשמיש, ועל שימוש צמוך חוששים שמה לא ימנע בהריון, כתב דיש לענין דגם המתירים לא התירו אלא צמוך שפעמים תתעצר [אף עיי המוך] ולא הוה פסיק רישא [דהשח"ז], משא"כ בגומי.

אך באגרות משה סי' ס"ג לאחר שהעלה להתיר במקום סכנה תשמש צמוך צשעת תשמיש, כתב דגומי שמתכנסת האשה לתוך רחמה, פשיט שהוא כדון המוך שיש להתיר, דכיון שהוא צתוך רחמה הוא דרך תשמיש.

ובמהרש"ם ח"א סי' נ"ח אחרי שהאריך להתיר שימוש צמוך במקום סכנה, כתב צפרט לפי מה ששמעתי דצזמינו נותנים הרופאים לנשים כאלה כמין כיסוי של גומי דק, ונקרה צלשונס פעסאר, שמתכין צו פי האם והוא המקור מסצב שלא יקלוט הזרע, וא"כ התשמיש כמו צשאר נשים, אלא דכמו דצמעוצרת סגור פי המקור הי"צ צזה, ואינו דומה כלל למשמשת צמוך דהוי כמשליך זרעו על המוך, משא"כ צנ"ד, וי"ל דכ"ע מודו להקל צמקום סכנה כו'. וכ"כ צתשובתו שצדברי יששכר סי' קל"ח דק"ז ג' דצכה"ג כל הפוסקים מודים דיש להתיר צשים חשש סכ"ג והסכימו עמי כמה רצנים, וכבר הוריתי כן למעשה כמה פעמים. וצתשובתו שצתפארת אדם (להרמ"ד אסערייכער) סי' ע"ד כתב וצדבר אשה שהעיצור מסוכן

אוצר

סי' יז אות לו - לט

הפוסקים

אחר שכתב בהיתר שימוש במוך בזה דהוא לזמן קצוב וצאופן שהבעל לא ידע מזה, הוסיף ג"כ שעתה שיש סם מסויים שמשמשים בזה מקום שמפסיד את הזרע שלא תהא ראוי להוליד, וזולאי אין זה דומה למשמש במוך וכו', ודומה לעקרה וזקנה שמוחר לכו"ע, וא"כ זה ודאי סניף גדול להחיר כ"ל.

ובבנין דוד סי' ס"ח צדון אשה שנערכה דעתה מחמת לידה, דן אי יש לה היתר ליתן צבית רחמה משהה או כעין קורט לפני השמיים שהמנוע הלידה, ולאחר שהעלה דמוחלת לשמש במוך, כתב בפרט שבאמרי יוסף [הג"ל] העיר דליתן משהה או קורט צבית רחמה קיל עוצה ממוך, וזכון שההיתר י"ה רק על שנה אחת, ולאח"כ תדרוש ברופאים.

גם בחלקת יעקב ח"ב סוס"י י"ג אחר שהביא את דברי האמרי יוסף וחצלת השרון שהקילו, מסיק דגם צ"ד ליתן כדורים או משהה לפני תשמיש עפ"י פקודת הרופאים יכול לסמוך ולהחיר ובהיתר י"ה רק על שנה, דאפשר שתתקנה בדרך אחרת שנה.

ובפרי השדה ח"ד סי' י"ד החיר זה צאופן שהבעל כבר קיים מלות פו"ר ושהצדקה לא תמלא את כל הרחם, והוא באשה שהעיוור סכנה הוא לה ולולד והרופאים לוי לה שתשים אצק בזה מקום בשעת תשמיש וגם תדח במים את צית הסתרים אחר תשמיש בכדי למנוע הריונה, לאחר שהביא ראיות בהיתר שתשים מוך בשעת תשמיש אלא שלא ר"ה להכריע בזה, כתב דלשים אצק בזה מקום בשעת תשמיש נראה דכו"ע מודו דשרי, דדוקא במוך שנגרש לצעל לא מקרי [להמחמירים] דרך תשמיש ואסור, אבל הצדקה דמסתמא אינו נגרש כלל הוי שפיר בדרך תשמיש ומוחר לכו"ע, וכן העליתי בתשי' אחרת להחיר ככה"ג אם אינה ממלאת הרחם בזה מקום סכנה מפורת בשעת צר הרחם, ויש לסמוך ע"ז להחיר במקום סכנה כיון שהי"ש והחמ"ש מתירים אפילו במוך שנגרש בשעת תשמיש, ובפרט אם יש עוד תקוה שאם לא תתעבר איזה זמן תשוב אח"כ לאיתנה ותוכל להתעבר עוד ולהוליד, וזולאי אין הבעל מחויב לגרשה ואסור לגרש אותה דברי מלות עונה ג"כ איכא, אמנם כל זה אם הבעל כבר קיים פו"ר ויש תקוה שיוכל להוליד עמה, משא"כ אם לא קיים עוד מלות פו"ר והבעל רך בשנים קשה לי להחיר לדור עם אשה שסכנה לה להתעבר, כי כפי הנראה צרוב תשובות שגמלאו זה בגדולי האחרונים הוא רק מי שקיים כבר מלות פו"ר, וכמ"ש דבמי שכבר קיים מלות פו"ר ליכא כל כך איסור השחי", אם אינו כדור המצול ממש, כיון שעכ"פ ליכא השחתת עולם. ועי' בזה שאלה"ה מעוד אחרונים שכתבו דסם עדיף ממוך.

למ. בשאפשר להשתמש בהם או בגומי מה עדיף. בספר חי נפש דף ק' אחר שהביא מחזון איש דמוכגים להחיר את נתינת הפתילה במקום סכנה, הוסיף עוד דשמע מאנשים מהיענים שהחזון איש העדיף להחיר נתינת הגומי על הרחם, כמצואר צמח"ש, יוחר מהפתילות מכמה טעמים.

אולם בצור יעקב סי' קמ"א צענין להניח כיסוי על פי המקור, כתב דזכון יוחר להחיר במקום פק"י הפתילות, דעכ"פ הוא משמש בדרך כל הארץ אך שהיה הגורמת להשחית הזרע, ולכמה פוסקים אינה מזהרת, אבל כשמנחת הכיסוי עפ"י המקור הוי כמו מוך קודם תשמיש, אך אם אי אפשר ועדיין הסכנה קרובה ח"ו ואריכה דוקא להכיסוי, כבר הבאתי [בששובה שם] דכמה פוסקים החירו במקום פק"י אפילו קודם תשמיש להניח מוך, ובפרט בזה.

והרי"צ הורוויץ במאמרו שבספר היוכל להרי' רחנהיים אחרי שהעלה להחיר במקום סכ"ג שחמנוע ההריון ע"י סם, כתב שם בעמוד ק"י כי אמלעי זה קיל יותר מנתינת ההלכה מנתינת מוך וגומי, כי הם מופסקים ומצדילים צין הזרע והרחם ודומה יותר לשופך זרעו על עולם ואנשים, משא"כ ע"י סם אין שום דבר מופסק צע"ס

הכריון, שכתב דקבל מהגאון רבי שמואל סלנט שהורה הלכה למעשה שהאשה מותרת לעשות כענת הרופאים, וסוים וכבר הורה זקן*.

לח. ולשים אבקת סם ברחם האשה בשעת תשמיש שימנע הריונה. במערכי לב סי' פ"ו צדון אשה אשר הרופאים לוי לה שתשמש שנים אחדות בסם מיוחד המנוע את העיוור בכדי למנוע סכנה גדולה הנשקפת לה כשתתעבר, כתב דאין לך דבר העומד בפני הסכנה, וזכון היינו דינא דהשתמשות במוך צאופן ידוע בכדי למנוע הסכנה, שכבר הורה בזה זקן צעל הנחמא דזק החדש לסמוך על החמדת שלמה להקל. ועי' בפקודת אלעזר (להר"א לעו) סי' ק' שכתב ג"כ דנתינת משהה סם לרחם קודם תשמיש היינו דינא דהשתמשות במוך קודם תשמיש.

ובספר חי נפש דף ק' באיש ואשה שיש להם בת, וצעת הלידה הייתה האם בסכנה גדולה, ולפי דברי הרופאים הוא ממש פק"י אם תתעבר עוד פעם, הביא לתשובת החזון איש שכתב אלו דמוכגים להחיר את נתינת הפתילות במקום סכנה.

ובאמרי יוסף ח"א סי' קל"א צדון אשה חלשה שהרופאים החליעו שאם תתעבר תסתכן והאיש יש לו ממנה בנים וצנות, אחר שהאריך להוכיח דמוחלת לשמש במוך, כתב בפרט לשים קורט כעין פתילה קטנה שתחן בזה מקום בשעת תשמיש שלא תתעבר דקיל עוצה ממוך, דהא לר"ת איסורא דמוך דהוי כמשמש על העולם ואנשים דאין דרך תשמיש בכך, וזה לא שייך בהאי קורט קטן שמתערב עם הזרע שלו ומקלישו, וכן נראה מדברי הי"ש יצמות [פ"א סי' ח'] שהביא סברת ר"ת והשיג עליו דמה בכך דמנחת מוך אכתי הגוף נהנה מן הגוף, הרי שהבין בסברת ר"ת משום דמנחת מוך דחוק בזה מקום הוי כמשמש במוך ולא בגוף האשה, וזה לא שייך בקורט קטן דהוא דבר שנימס תיכף בגוף האשה ומתערב עם הזרע של האיש, והוי כמוך לאחר תשמיש דשרי גם לר"ת. וכן הביא צמשי צלום ח"א סי' קל"ד שבעל אמרי יוסף הסכים עמו להחיר צדון כזה, משום דעדיף דזון זה ממשמש במוך, כי בזה אינו כמעט על עולם ואנשים, וע"כ מסיק צדונו דאם באמת יש חשש סכנה לאשה, ובפרט צ"ד שיש גם חשש מיתוס וחולי שיש צו סכנה גם לצעל האשה, יש להחיר, שאפילו במוך החיר, וכ"ש צד"ז דעדיף ממוך. והביא את האמרי יוסף לדינא צמחת יחאק (להרי"ו ווייס) ח"א סי' קט"ז אות י"ג, וכתב דליכא דיש סכנת מות אם תתעבר או גם מחמת סכנת עירוף הדעת יש להקל ע"י איזה משהה קודם תשמיש, שע"כ תשחת הזרע, וזה כעין דברי המהרש"ס לענין שימוש בגומי.

גם בתשורת שי מהד"ת סי' ס"ב באשה שלדצרי הרופאים חה"י בסכנה אם תתעבר ויעלו לה שצעת תשמיש תשים בזה מקום משהה הנמסת צרחם שימנע ההריון, ואשה זו כבר ילדה לצעלה בנים וצנות, הביא מ"ש האר"י דאיסור הולאת ש"ל הוא משום שאינו צא לרחם האשה ונחטף ע"י החילונים, וכתב דלכן צ"ד מותרת למרוח משהה זו ותשצ עם צעלה, והרי גם במוך יש מחירין.

ובעצי חיים סי' ל' באשה המסתכנת בלידה, כתב צדף קי"ד ד' דמדצרי הראשונים לא מצואר לאסור ככה"ג דמשהה רק ע"י מוך קודם תשמיש, וזולאי יש מקום לחלק כ"ו, וי"ל דזה דומה ממש למשמש עם הקטנה או עם האיילוניות דג"כ מקלקל הזרע כיון שאינה ראוייה להתעבר, וגם בתשורת שי הביא עוד טעמים להחיר, ור"ב כמו וחילו לסמוך עליו.

ובחבצלת. השרון בהשמטה לחאה"ע ח"א, באשה שלדעת הרופאים מוכרתה למנוע הריונה על משך שנה אחת מחמת סכנה,

(*) וע"ש שהעיר שעי"ז מתעוררת עוד שאלה בנוגע לבדיקת ד' נקיים או לטבילה מחשש חציצה, ובסתרם אדע איזה דרך תבחר לעשות לא אוכל לדבר אלא על פקולת עיכוב ההריון שנה מותר לעשות.

אוצר

סיק יז אות טז - מא

הפוסקים

מ. סם וזילוף אחר תשמיש איזה מהם עדיף. בלבושי מרדכי
סי' כ"ז כתב דאם כי דעתו מסכמת להלכה להחזיר המשכה
במקום סכנה, עכ"ל לא אדע למה נטה מדרך סלולה לסמוך אהיה
דהחז"ם [דמוך לאחר תשמיש], והלא ידוע כי הזריקה במים
פושרים ולרחוץ היטב מיד אחר התשמיש היא צדקה היטב.

ובצור יעקב סי' קמ"א כתב דלעשות הדחה אחר תשמיש טוב יותר
[מגומי] להחזיר במקום פקו"י, ואם עדיין יש לחוש לקלקול
נכון להחזיר בסם. ובעני חיים סי' ל' אחר שכתב דסם עדיף ממוך,
סיים דעכ"פ אם אפשר לעשות אחר פטולה אחר תשמיש, ולא קודם
לכן, מה טוב.

אולם במהר"ם בריסק ח"א סי' ל"ז כתב דנראה דיותר יוכשר
לעשות המשכה או כדורים הנמסים, ואף בלבושי מרדכי
בירר לעשות ע"י זריקה [דישטוף אחר התשמיש], נראה דיש חסרון
בדבר הזה, דהזריקה האשה עושה צידים, ואי נימא כהשטמ"ק
ועוד פוסקים, דהיא מזהרת מלשכתות זרע [ובמזבח סק"א אות ד']
א"כ יש חשש גדול בזה. וכן הרי"ל הורוויץ במאמרו שבספר היוכל
להר"י רחוביים כתב בסיכום דבריו צאות ז' דאם אי אפשר
להשתמש בחמנעי הסם מותר לעשות זילוף לאחר תשמיש.

מא. אם יש להקל בשימוש ע"י סם גם בשאר גשים או עכ"פ
במקום צער וחולשה וכה"ג. ביטביל עבדי ח"ב סי' ו'
באיש ואשה שכבר קיימו מלות פו"ר ורחו"ם להוליד עוד אלה
שבהיותם עניים מרודים ואין בידם לפרנס ציתם רואים הם לנמנע
עיוור האשה ע"י שחשים תרופה הנמסות ברחם האשה לפני התשמיש,
ועי"ז יתקלקל הזרע, דן מחלילה להחזיר בזה בין לדעת רש"י ובין
לדעת ר"ת בסוגיא דג' נשים משמעות במוך, דעד כאן לא אסרו [סם]
אלא משום דמעיל זרעו על עינים ואצנים או דמאבד הזרע צידים,
משא"כ צ"ד להתרופה נמוחה ברחם וא"כ אין זה כמעיל על עינים
ואצנים, וגם אינו עושה שום מעשה צידים רק גרמא בעלמא, ועוד
ד"ל דעד כאן לא החמירו אלא בשלא נשאר הזרע ברחם האשה,
אלא צ"ד דנשאר ברחמה היה נראה דשרי, אולם שוב כתב צאות ה'
דראה מ"ש הרע"א בזה"ש סי' ע"א שמפרש כוונת הכמוק"י לדעת
רש"י דלא ס"ל דהטעם במוך לפני תשמיש הוא משום דמעיל על
עינים וכו', אלא דהאיסור משום לתא דידה, דאף שמנחת המוך
קודם תשמיש מקרי השח"י, וס"ל לרש"י דהוא מלווה על השח"י
או דהוא מלווה שלא להשחית זרע בעלה כו', הנה מבואר מדבריו
דאפילו בכה"ג ד"ל דלא הוי כמעיל על העינים כו', וגם דהוא גרמא
בעלמא, עכ"ל דעת רש"י וכל הראשונים שכתבו בהנמוק"י לאסור
משום השח"י דידה, ואחר שהציו שם עוד דעות האחרונים המחזיקים
והאוסרים בשעת סכנה, סיים דעכ"פ כל כי הא ד"ל דאין כאן חשש
סכנה, הדבר ברור דכו"ע יודו לאיסור.

גם בלבושי מרדכי סי' כ"ז בדבר נתינה ברחם דבר עפ"י הרופאים
[כנראה משחת סם] לעכב הבריון, אחרי שהציו דעות הפוסקים
בענין שימוש במוך, כתב דנראה דרוב האחרונים לא החזירו רק אחר
התשמיש וג"כ רק במקום צער לידה, אלל כגון הני דעושים בלא סיבה
אך ורק מפני שטוב להם בלא צנים ומפני חסרון בטחון ודאגת
הפרנסה, חלילה לעשות כן וצידו הצעל החיוז למחות בחוקף, ולפי
דעת החת"ם נראה דהחיוז לגרשה, ואם לא קיים פריה ורביה פשיטא
ופשיטא, אלא אפילו אם קיים מ"מ בלי סיבה של צער לידה וחולי
וכיוצא בזה, נמי נראה דהכי הלכתא דאין מי שמתיר. [ועי"ע בדברי
הפוסקים שצאות ל"ח שהתנו היתריהם בשימוש בסם דוקא במקום
סכנה ומהם שהתנו דוקא היכא שא"ל בחמנעי מניעה אחרים].

מיהו במקום צער וחולשה וכה"ג אף שאין סכנה ממע, מלינו
לאחרונים שהחזירו נתינת סם באופנים שונים. בשם משמעות
[להר"ש פאלאק] סי' ז' באשה שכבר ילדה שני צנים וצת ובעת
ילדה תאומים ונתנה אותם למנוקת, ולפי דבריו הרופאים נחלשה
וגם

בעלם האשה בין הזרע והאם, ומסתבר דגם ר"ת ביצמות [ד"ב]
יודה דמותר באופן זה, ושם בסוף תשובתו מסיק דמקום סכנה
ודאית ולדעת הרופאים לא יועיל אלא חמנעי של סם, יש להחזיר
בעת גדולי ישראל החמנעי של "פשארה".

ובמהר"ם בריסק ח"א סי' ל"ז בדיון אשה שלדעת הרופא אם
תתעבר במשך שנה אחת תהי' בסכנה גדולה מחמת
נתינת שער עליה, כתב דענת מהרש"ם לבסות פי הרהם בגומי אף
שיש לו מקור בהלכה, ויש סעד לדבריו מדברי התוספות והראשונים
[כתובות דל"ט] שהקשו מ"ש מוך דאסרו ומ"ש עקרה וחקנה וילדה
[דמותר], ותירלו דמוך הוי כשופך על עינים ואצנים, וזה לא שייך
בגומי דק, אלל עכ"ל נראה מכוער הדבר לבסות פי הרהם ולשפוך
זרע על גומי אם יש לנו טעם אחרת לעשות משכה הנמסות ברחם
ומכלה את הזרע, ויש לחזק היתר דמשכה, דאפילו ברובא אינו חייב
בדיני אדם באופן הזה, כיון דהיא אינה עושה כלום רק המשכה
ואז אין שם זרע, והוי כמו סוף חוס לצא סוף מים לצא, כמבואר
בסנהדרין ע"ז, ועי' בתוספות חולין דע"ז, והצעל הרי מחויב לשמש
משום מלות עונה, דכשאין שם רק משכה שומם למים ולא יורגש
כלל ודאי דניחא להצעל והאשה ואיכא מלות עונה כו', וא"כ נראה
כשנזקף חומרת המהרש"ם [המזבח לעיל אות כ"ג] לעשות פעולות
המשכה אחר ליל טבילה ורחוק ממנו כוסת, יתלו מהתששות מה
דאפשר כו'.

ובשו"ת מהרי"ץ (דושינסקי) סי' קכ"ח באשה רכה שהרופאים
אסרו עליה להתעבר משום סכנה, הציו לתשובת מהרש"ם
שמחזיר לתת גומי, וכתב דיותר היה אפשר להחזיר מה שהמליכו כעת
שחיתת תרופה בצלותו מקום, אם היא תנית את זה אין כאן חשש
גדול, דהלא צדירה גם כוס של עיקרין מותר, וכדציתתו דר"ת ביצמות
סי' ב', ואפילו לצעל עליו אחרים צסי' ה' סק"ע שהחמיר משום
דגם צדירה שייך שבת, מ"מ במקום דאיכא חשש סכנה ודאי מודה,
ובפרט בדבר הזה דלא הוי פס"ר [שמונע הבריון], ואני רואה שיש
בזה מקום להחזיר יותר משאר היתרים, והנה בחת"ם ח"א סי' כ'
לא החזיר [לאשה לשחת כוס עיקרין] רק אם קיימה שבת וגם
מזריך רצון הצעל, וכל זה נראה דלא הוי משום דידה, דודאי היא
אינה מחויבת ליכנס אף בספק סכנה משום דצעי שבת, דככל מזה
וחי בזה כתיב, וגם בכה"ג אינה משועבדת לצעל כו', ועיקר דבריו
החת"ם דאם תעשה שלא צרוננו יש לו רשות לגרשה צע"כ, וכל זה
בכוס עיקרין, אלל התרופות הרי לא הוי רק לפי טעם, ושבו אפשר
לה לאחר זמן שלא תשימם אין זה חשש, וי"ל דבכה"ג אף אם יתן
לה הצעל רשות אין תורף שתודיע לו כל פעם, אדרבה שלא תודיענו
ויכ"י בלא מתכוין, ופסיק רישא לא הוי, אמנם בזה"ש מהר"ם שיק
חמ"מ סי' נ"ד נראה דיותר טוב אם יצעל מלות עונה לגמרי, דכלא
בין כך ובין כך לא על זה כיוונה התורה צמלות עונה, ועוד אם אפשר
לו לאוקמי נפשי עד שתחזק ותהי' צעלת כה, וכן כיוונתי מכבר,
ורבים עשו כן ולאחר עבור ימים ושנים ילדו, וא"ל לומר בזה דבר
ברור כי לאו כל אנפין שוין. ושם צסי' קכ"ע כתב דהדרך היותר
קרובה במקום סכנה הוא להשים שם קודם הזיווג סם בלא ידיעתו,
ואללו יהיה דבר שאינו מהבוין, ופס"ר לא הוי כי רק עפ"י רוב מועיל,
ולדידה לא הוי רק גורם, ואפשר דאפילו המחמירים [במוך] יתירו
ע"י גרם.

ועי' באגרות משה סי' ס"ה דלאחר שהעלה להחזיר במקום סכנה
עירוף הדעת שחשמש במוך או בגומי, כתב איכרא כי הסממנים
שיש רופאים שנותנים ליתן בצלותו מקום היה יותר טוב לדינא
משום שאינו סותם הכניסה של הזרע לרחם, אלל אין זה רפואה
ברורה ולכרבה נשים לא מועיל [למנוע הבריון], ומאחר שהיו
בסכנה הרי אסור לה לשמש באופן שלא תתעבר מזה, דלסכנה חוששין
אף למיעוט רחוק.

אוצר

ס"ק יז אות מא — מב

הפוסקים

בית החזקה היתה רק בגדלות תכופים ולא כשעברו הזמן ד' שנים מהיום, שיש לקנות שחציה ויכול לקיים ולעבד אל תחת.

מב. כשאפשר לעקר את האשה שמניעת ההריון תהיה מצדה אם זה עדיף משאר האמצעים שנוכרו.

במהר"י אסאד חיו"ד סי' רכ"ב אחר שזן מקודם דמקום סכנה דמי לג' נשים וכמו ששם אסור לשמש בזמן ומותר לשמש כדרכה לחכמים דקיימל כוונתו. אף כן, הביא שזן מהגמרא יצמות דסי' ב' בדביתו דר' חייא דהוה לה לער לידה וכתיר לה ר"ה לשחות סמא דעקרתא, ובזן קי"ל בסי' ה' סעיף י"ב דאשה מותרת לשחות וגם אחר מותר להשקותה כוס של עיקרין, ודעת הב"ש סק"ד אפילו בלא לער כלל שרי, ומסיק דא"כ זה המעולה שחנקות כו', ואף להב"ח דאיכא איסורא [לשחות כוס של עיקרין] בלא לער, נ"ל טעמו דסי' א' אשה נמי מלווה על לשבת יורה, ובהפוסקים המובאים ב"ש סי' א' סק"ב, אבל בה"ג דהיא בסכנה מקושי לידה לית בה לשבת יורה ולא העמידו דבריהם במקום סכנה, לאפילו מלווה דאורייתא כתוב וחי בהם ולא שימות בהם, א"כ לא עבדא איסורא כלל בשחי' זו גם להב"ח כו', וכיון שכבר קיים בעלה מותר פו"ר תשחה אשתו כוס של עקרין ואע"ג דאיכא מלוא לער כו'.

ובתשובת מהר"י צ' הורוויץ במאמרו שבספר היוזל להר"י רחוביים עמוד ק"א, אחרי שביאר דין שחיית כוס של

עיקרין באשה, דעיקר האיסור הוא משום ציטול מלוא לשבת ואף צה"ל דהיו ידוע ענין כוס של עיקרין מי"מ נפקא מינה לדינא חי שרי לעשות תחבולה ע"י קרני רעגן או רדיוס כדי שלא תתעבר האשה אחרי שזה יגרם להשחית פעולת שלל הביצים של האשה, ואחרי שפירט אופני מניעת ההריון השונים שזכרו מקודם, כתב בזה"ל כי דהאמנעי היותר קל מכולם הוא שחיית כוס של עיקרין או דכוותיה, משום דבאופן זה מתבטלת רק עשה דלשבת שהיא מדברי קבלה, וגם רק ע"י גרמא, לפי"ז נשים חולות או מסכנות צלידה מותר להן להשחית כלי הזרע שלהן ע"י שחיית כוס של עיקרין וכדומה לזה כו', וע"י צבית ונחם סי' י' שכתב דהוא היה נמנע ליעץ לשחות כוס של עקרין משום שעי"ז יושחתו כלי הזרע לעולם, דשמא תתפרא ממחלתה ותהיה אח"כ בת צנים*, אולם ציינו אלה שהמליאו המלאות להשחית כלי זרע האשה על זמן ידוע, ממילא ליכא חו חששא הכ"ל, א"כ היא המעולה שחנקות, ומא שהחירו ע"י גומי או ע"י משחה, היינו משום שצמנס עדיין לא היה נודע היטב האמצעי הזה ע"י קרני רעגן וכדומה, אבל ציינו דכבר הועיל האמצעי הזה לכמה נשים ובנקל יכולים להשיגו, אין שום היתר לעשות אמצעי אחר, ובצדק רבה איכא בדבר, דכנה פסקין בזה"ל סי' שכ"ח סעיף י"ד בחולה שיש בו סכנה שומעין עבדו ואין מאכילין אותו נבלה, דמועבד שיעבור פעם אחת [עצירת סקילה] ואל יאכל נבלה שיעבר על כל כוית וכזית [אף שאינו רק לאו], וק"ו צ"ב של ק"ו בשחית כוס של עיקרין דקל משאר האמצעים ואינו עושה רק פעם אחת, שמוכרת לעשות תקנה זו ואסור לעשות תקנה אחרת, ועפי"ז כתב שם צ"ס כי דבריו אור' ג' דבמקום חשש סכנה יש להתיר ע"י הקרנה רעגן או ע"י נחום, ועוד שחקר רשות מצעלה, ובאשה הראויה לכך אסורה להשתמש בשאר אמצעים.

ובעזרת נשים (להר"י מאירי) סוף הלכות מניעת הריון עמוד שט"ז כתב עפ"י דברי הר"י צ' הורוויץ הג"ל דה"ה לניחוח קל שעושים הרופאים למנוע ההריון ע"י קישור שפופרת של הצנים, אשר יכולים לקשרה אח"כ עוד הפעם להרחם ותהיה בת צנים. ושם התייר בזה בחשש שהצנים שנוגדים לאשה זו הם חולים. וע"י לעיל אות ב' מהחשב האפור.

וגם האם שלה נחלש וליכא לפסוק מלהתעבר עכ"פ שיה' אחר, ונתנו לה סם שיעכב ההריון, כתב דבאמת הדבר פשוט שאם נשאר מהסם אחרי מקלט דמקלט ממשות עכ"פ על טעה הרחם, ודאי אין בו היתר, ולא הו"ל לגמרי כמון דלפני תשמיש, דמה לי אם יש שם צשעה מעשה חליצה למר ופשתן או חליצה סם, ואפילו אם לא נשאר ממנו צשעה מעשה שום ממשות אלא שפעולתו הוא על הזרע של הצעל עצמו. שיתקלקל מחמתו עד שלא יהיה ראוי לקליטה, ג"כ אין בו שום היתר, שהרי אז הו"ל בכלל השחי', אף אם פעולתו אינה לקלקל הזרע, אלא לפעול על האם של האשה שלא תקלט הזרע, ואם לא נשאר ממנו ג"כ שם שום ממשות, באופן שאין דבר החולץ בין זרעו להרחם, ודאי אפשר להתירו, מידי דהוי שחיית כוס עיקרין שאנו מתירין לאשה שכבר קיימה שבת כל דהו, אף שמכרם אותה עולמית וליכא בה ג"כ לער ואחשבה, מכ"ש צ"ד דאיכא בה ג"כ לער ואחשבה וגם הסירוס שלה בזה אינו אלא לשעה, ודאי יש להתיר הענין כיון שהצעל כבר קיים עכ"פ פו"ר, ולא נשאר בזה אלא מלד הענין המלווה דלשבת בשלמות, וכיון שהעיכוז בזה אינו אלא לזמן ולא תשיב כלל ציטול "לשבת", דהא ציטול העולם הוא ג"כ רגילות להוציר השדה על שנה ושנתיים כדי שתוליד ותלמית ותוליד זרועיה אח"כ ביתר שאת, וה"כ באשה שהיא שדוה של בעלה אם תוציר לזמן ידוע מלהתעבר ולילד, מתקיים בזה גופא ג"כ לשבת, וע"י ע"ז סי' א' סק"א וצ"ש שם סק"ב, ובפרט דכיון שכל מה שצריכה לאותה תחבולה אינו אלא מלד חולשתה שמתוך זה לא היה באפשר לה להניק ולדיה בעצמה רק ע"י מניקות, ושע"ז אפשר שתתעבר מיד עד שצריכה את הסם למנוע זאת ושהשאר בחזקת כל הנשים שאין מתעברות בלתי"ה חוץ כ"ד חודש ללידתן מלד שכן מניקות, איך נאסור עליה זאת מלד ציטול דלשבת, דהא אם לא היתה חלשה היתה מניקה את בנה וממילא נתעכבה מלהתעבר, ואע"ז אם תקח לה ענה וילדיה מהמניקה להניק אותה מעתה בעצמה שחיה מעובדת ע"י מלהתעבר, נימא ג"כ שיש איסור בזה מלד ציטול המלווה דלשבת, וממילא גם כשתעשה לעומת זה מלד חולשתה פעולה אחרת שלא תתעבר, אי אפשר ג"כ לומר שיהי בזה איסור מלד ציטול המלווה דלשבת.

ובצפנת פנח (נדפס שנת תרל"ה) ח"א סי' ל' באשה שהפילה כמה פעמים ורופא מומחה אמר לה לרפואתה שקודם השימוש תזקף במים פורשין עם חזקה בזה"ל מקום, מסיק דכיון דהוא לאורך חיקון ואינו עושה פעולה בידים אין חשש.

ובאגרות משה סי' ס"ב בדבר אשה אשר נולדו לה כבר שני בנים ושניהם היו בכל העת חולים, ולפי דברי הרופאים יש לחוש על כל הולדות שיוולדו לה שיחלו במחלה זו שאין יכולים לחיות יותר מ' שנים, וילד אחד כבר מת, והצעל כבר קיים מלוא פו"ר, לאחר שכתב שבזמן אסורה לשמש אף להמתירין במקום סכנה לאשה כיון דבכאן אין לה סכנה רק לילד, כתב עוד דלענין המשחה בסם שאין דבר חולץ בין הזרע שלא יכנס להרחם, רק שנוטל בזה כח ההולדה שיש צורע, ומסתבר שאינו אלא ככוס של עיקרין, וממילא עדיף מכוס של עקרין, דאף שאסור לאיש, הוא משום דכיון שצערק ממש דמי לסירוס כו', ובהא לא מיעקר כלל אלא הזרע שצפנס זה, וגם יותר מסתבר שכיון שנעשה אחר שיאל הזרע מן האיש אין להחשיב זה מעשה באיש אלא באשה שהאשה מותרת לשחות כוס של עיקרין אף בלא לער להרבה שיטות. ואף למחש"ל ודעמימה שדוקא צ"ה לה לער, אין ג' לער גדול מזה שדאי יש להתיר אף בכוס של עיקרין ממש, ועדיף זה ממה שמתיר המחש"ל באין צניה חוללים בדרך הישר שאין בזה ענין חזקה אף בהרבה, והכא איכא חזקה לער הגדול, וכ"ש בזה שבאמת אין בזה חסרון דכוס של עיקרין, לכן נראה להתיר במעשה המשחה כיון שגם הצעל מסכים לזה, אף מ"מ כשיעברו ערך שתי שנים דעתי שלא יהיה מה לחוש,

ביאור הגר"א

(ויה) אבל מותר לשמש עם קטנה ואילונית כדרך הארץ.

(תוספות ומרדכי פ"ק דיבמות ונ"י פרק הבא על יבמתו):

אסור

[יד] אבל כ"י, תוס' שם
וקטנה שם בגמרא
ואילונית שם ס"א
מתני' וגמ':

הפוסקים

ס"ק יז אות מב — ס"ק יח אות ב

אוצר

זכר אם ככה"ג איכא לפני עור, כיון דהאשה יכולה ללכת אל רופא אחר שאינו יחודי, ומסקין בע"ז דף ו' דלפני עור שייך רק בקאי צתרי עברי דנהרא דאי לא יהיב ליה לא מצי שקיל, ואפילו להתוספות בשבת דף ג' והר"ש והר"ן שם דעכ"פ איכא איסור דרבנן, הלא כבר הביא הפמ"ג באלא אברהם ס"י קס"ג דזה דוקא באיסור דאורייתא ולא באיסור דרבנן [וכוא' הדיון צמח דכוח עונשו בידי שמים], אבל באמת נראה דכזה שחלוו צדעת אחרים והשער אינו קצוב, גם תלוי באומן יד דלאו כל אדם שוכן בזה, ככה"ג בודאי מקרי קאי צתרי עברי דנהרא [עיי"ש שהוכיח בן עזיקר דינא דלפני], מלבד זה נ"ל דלפי מה שנקטו האחרונים דגם היכא דעונשו בידי שמים שייך זכר לפני עור כשאר איסור תורה וכו', ובאיסור תורה הא ס"ל להתוספות הג"ל, וכן דעת רוב האחרונים, דאפילו היכא דלא קאי צתרי עברי דנהרא אסור מדרבנן.

ובשנותן לה הכס להשחית הזרע לאחר התשמיש, כתב שם דלכאורה כיון דזכר אף לרש"י [דמחמיר מוך לאחר תשמיש] איכא אלא איסורא דרבנן, כמ"ש צבית יחזק ס"י ל"א, אי"כ ברופא אחר יכא מותר לתת לו כס, אך לדעת הרבה פוסקים גם המכשיל לחזרו באיסור דרבנן עובר על לאו דאורייתא, [עיי"ש שהאריך להוכיח בן עזיקר דרבנן פוסקים], ולפ"ז אפילו באיסור דרבנן ולא קאי צתרי עברי דנהרא, יש לאסור לסייע לידי עבירה.

וגם באופן לפני דלפני, כגון לתת כס או משחה לאשה במקום ידיעין שמתן זאת לאשה אחרת להשחית הזרע, מסיק שם דאסור, לפי מה שהוכיח דגם נשים מוחברות על לאו דלפני עור ממילא אסור בהן גם לפני דלפני לדינא כמו לגבי איש ישראלי.

יח. אבל מותר לשמש עם קטנה ואילונית. א. ע"י ז"ש סק"ג דהיינו אם נשאה כבר, מותר לשמש עמה. וכן הוא בח"מ סק"ד. ודיון נשואי קטנה ואילונית וכן עקרה וחקנה לכתחילה, נחבאר לעיל סק"ד.

מיהו בקטנה פתוחה מצד ג' שנים, כתב בנש"י רעק"א ס"י קצ"ב דאסור לבא עליה, דכיון דלאו שם ביאה עליה הוי כמשחית זרעו על ענין ואצנים, ושאני צד ג' אף דא"ש שחטב ונחל מ"מ שם ביאה עליה. וכ"כ בשו"ת מהרש"ג ס"י רמ"ג [המוצא לעיל ס"ק הג"ל אות צ'], וע"ש בס"ק הג"ל גם ממחרי"י קצ"י ס"י ג' שכתב דבקטנה שאינו יכול לבא עליה כדרך כל הארץ מלבד טעם האיסור משום דיעול פו"ר שכל קטנה, יש בה איסור נוסף שמתוך כך הוא מוליד זרע לבעלה.

ב. ואם מותר לשמש עם אשה שנחתך רחמה, או גם לישאנה לכתחילה. במלמד להועיל ס"י י"ז נשאל באשה שנחתך רחמה, אי רשאי הבעל לשמש עמה מחשש הולדת זרע לבעלה, וכתב דמותר, כיון שמשמש כדרך כל הארץ, ולא דמי לאשה שיש לה חוטם צרס, דשם אסור משום דזורה בחוץ כדאיתא בנש"י הר"ש, אבל בנ"ד אינו מטיל זרע לחוץ כו', ומלאתי דבר זה בפירושו בדברי רש"י יבמות מ"ב צ' ד"ה עקרה, שפי' דהיינו נעלה אם שלה, ופליגי שם אי לריבה להמתין ג' חדשים [מלהנשא אחר מיתת בעלה משום הבחנה] או לא, ומ"מ דברי הכל שמוותרת להנשא, וכיון שפירוש מוכח בן מדברי רש"י נ"ל להתיר בפשיטות.

וכן באגרות משה ס"י ג' באשה שלא ילדה לבעלה כי נחתך האם שלה, כתב להתיר בזה כיון דהוא דרך תשמיש. וגם הוא כמפורש

ובישיביל עבדי ח"ה ס"י ע"ז באיש שנחלח בחולו הרות, ועתה הוטב לו צמקת ולדעת הרופאים יש חשש לעת עתה על הילדים שחלד אשתו ממנו שיחלו במחלה זו, לכן יעלו להזיז הרחם של האשה ללדדים שלא תקבל הריון, וכישרפא לגמרי יחזירוהו למקומו, הביא מ"ש בנשבותיו [הג"ל בלות מ"א] שהתיר במקום חשש סכנה לתת כס המפסיד את הזרע, ושלא במקום סכנה אחר זכר, וכתב דשם הוי השחתת זרע בידיים כו', לא בן בנ"ד שאין שום מעשה בפועל לא מלד האשה ולא מלד הבעל להשחתת הזרע והוא משמש כדרך כל הארץ כו', וברי מ"ינו דדומה לזה בס"י ה' סעיף י"ב דאשה מותרת לשחית כוס של עיקרין כדי לסרסה, ואף למ"ש בפתחי תשובה שם בשם מהרש"ל שאין להתיר אלא במקום צער לידה, הרי סיים שם וכ"ש אם אין צניח הולכים בדרך ישרה, ואף החולקים על המהרש"ל בההיא דבניו לא נוהגים כשורה, וידו בנ"ד להתיר משום סכנת הילדים הנוולדים, דזו מחלה מסוכנת דחייב אינם חיים ויכול להפיל עטמו לפתחים ולסכן בנפשו, וגם הוא מוכן לצריות שינפול עליהם, והדר הוי ליה ככל הג' שזדנו להתיר בנפשו אופנים משום חשש סכנה, ודיון עדיפא, דאין כאן שום פעולה בשעת תשמיש, ואין כאן השחתת זרע מוחשית, והויא לה ככוס של עיקרין, ואולי גם עדיפא מכוס של עיקרין דשם הכוס עוקר אותה לגמרי כל יומיה, לא בן בנ"ד דאח"כ יחזירו לה הרחם כרגיל, לזאת נראה דיש לסמוך להקל בשעת דחק כזו.

מג. ובשהאשה בולעת תרופות דרך הפה כדי למנוע הריון. במהר"ם צריסק ח"ה ס"י ל"ז אחר שהעלה להתיר מניעת ההריון במקום סכנה ע"י משחת כס צרס, ושזה עדיף מנתינת גומי צרס [ובדלעיל אות ל"ט], הוסיף ששמע מרופא דאפשר לקחת תרופה [דרך הפה] המונעת ההריון מאותו תשמיש ופועל יותר ממשחה, וזה ודאי יותר נכון.

ובאגרות משה ח"ה ס"י י"ז כתב, בדבר בדורי תרופה שלא תחטב האשה, מלד האיסור דזרע לבעלה ליכא, וכיח שייך להתיר ליקחם כשום להם זכר גדול, כשקיימו פו"ר עד שיגדלו [הבנים] מעט, אבל יש חשש דרוחות מה משכא דס [גדה] והוא חשש גדול כו', ועתה נשמע שהכדורים הם דבר שמזיק לאשה במחלות אחרות, ולכן אין ליקח הכדורים מלד חשש סכנה לענין אחר. וע"ש מהו בספרו ח"ה ס"י ס"ה.

סד. במקום שאסור להשתמש באמצעי מניעת הריון, האם יש איסור גם על הרופא לתיתו לאשה מחמת לפני עור. כתב הרמ"ל הורו"ן במאמרו שצספר היוצל להר"י רחמיס"ם עמוד ל"א דיש לדון בזה, דהא השחתת זרע הוי עונשו בידי שמים, ובצרכי יוסף ויר"ד ס"י ר"מ כתב לחדש דלפני עור לא שייך אלא כשהייב בדיני אדם אבל כשאינו מתחייב אלא בדיני שמים ליכא לפני עור*, אמנם אף להצרכי אין יסוד הג"ל מוצק, ולפי חירון שני שכתב שם, י"ל דאפילו היכא דליכא חיוב בידי שמים נמי שייך לפני עור, וכן נקטו האחרונים. לזכר זה כבר כתב בשדי חמד צבליים דלפני עור אות כ"ח דחיוב בידי שמים לא גרע מאיסור דרבנן דאמרינן בע"ז כ"צ דליכא משום לפני עור, אבל עדיין יש לפקפק

י' המעין בברכי יוסף יראה דלא וחדש דין זה רק היכא דעצם חיוב הדבר אינו אלא מדיני שמים. משא"כ איסור השח"ו שהוא מדינא ורק העונש נוגע בידי שמים, ע"ז לא קאמר שלא יעבור על לפני עור.

ו אסור לרכוב על בהמה בלא אוכף (פירוש מרדעת בלע"ז):

באר הגולה

הגב

פ נדה דף י"ד ע"א כתבו
הסמ"ק בס' רנ"ב

אוצר

ס"ק יח אות ב — ס"ק יט אות א

הפוסקים

דדוחק לומר כן צענון זה, להחיל ואיסור שז"ל חמיר עובא כו', ואילו איסור הבחנה רבו הסוברים שאינו חלל מדרבנן כו', אי"כ לא מסתבר לומר דכבוונה כאל דמותרים ליארם ולינשא, היינו משום איסורא דבחנה דרבנן, אבל איסור גדול כשז"ל עדיין ישנו, ופשוט כו', ואע"ג דלא דמי כ"ל לעקרה (ע"י כוס עקרון) וקנה וקטנה, שש משמש במקור האשה שכיו"צ ראוי להזריע וללדת, משא"כ הכא, מ"מ עדיף ממשמש במקור צענה תשמיש כו', ואף להאחרים מוך בשעת תשמיש, י"ל דאודווי מודו כ"ל דשרי, כיון שלא נעשית שום פעולה למניעת הכריון ומשמש עמה בדרך כל הארץ כו', וכן פשיטא ליה להחזרת חסד (להרש"ז מלובלין) סי' מ"ד להתיר תשמיש באיילוניות שאין לה בית ולד כלל כו'. וע"י בשו"ת מהר"ש ענגיל ח"ז סי' י"ב שנשאל באשה שכתובים חתכו את האם שלה ע"י ניתוח ורואה דם אם מתרת לבעלה, והעלה בכתא דהתירא ושאפילו איסור דרבנן ליכא, ומוכח שאין כאן איסור משום השחי"ז, וכן מוכח בשו"ת לבושי מרדכי מהדו"ק סי' נ"ח, וכן מהצדק עוד באמרי יושר ח"ב סי' קנ"ט שכונא באר"ה"פ סי' א' דכ"ט עור ד'.

וע"י גם באהל משה (להרמ"י לייג) ח"ב סי' פ"ח שכתב לחכם אחד דמ"ש שהדר עם אשה שחתכו רחם שלה הוי כמוליד ז"ל, לא נהירא, ואף שבעלי ארוס סי' ה' אסר סירוס באשה מטעם דהוי כמשחית זרעו, מ"מ מהא דיבמות מ"ב ופרש"י שם מבואר להיפך כו'.

ובצור יעקב סי' י"ז כתב גם כדון לישא לכתחילה אשה שנחתך רחמה, דאין צוה איסור דהשחי"ז, והקשה ג"כ על בעלי ארוס

הג"ל מהא דרש"י יבמות מ"ב, וכחצ עוד דתוספתא יבמות פ"ח מבואר דהאיש אינו רשאי לישא עקרה וקנה כו' משום בטול פו"ר, אבל משום השחתת זרע משמע דליכא איסורא אף שניטל רחמה, וע"כ כמ"ש החוס' בכתובות ל"ט ושאר דוכתי משום דמשמש בדרך כל הארץ ליכא השחתה, אך בודאי אין לישא אותה משום בטול פו"ר, ואם ירצה לקחתה אין אנו מוזהרין למנעו וגם האשה אינה מוזהרת מלהנשא לו.

ובמשיב שד"ם סי' קנ"ז בכתולה שנחתך האם שלה מחמת חולי, מסיק ג"כ דמשום חז"ל לית לן לפלוגי ביניה לבין איילוניות, ומותרת לינשא לאיש, אלא שכתב דזה למי שקיים פו"ר, אבל למי שלא קיים פו"ר, יש גם צו איסור מטעם דלפני עור.

סעיף ו. יט. אסור לרכוב על בהמה בלא אוכף. א. אם יש הבדל בין אוכף למרדעת. כתב בערוך השלחן סעי' ד' דמ"ש בשו"ע אוכף פירוש מרדעת, ט"ס הוא, למרדעת מחמם, כדפרש"י בנדה י"ד א' *. וכן כתב הרד"ז בפ"י מהל' תרומות הל' ה' דמפרש"י משמע דאפילו רוכב על מרדעת מחמם ואסור. וכן בספר הזכרונות (להר"ל הכהן מלובלין) מלות עשה א' פ"ב הביא דברש"י משמע דוקא באוכף של עץ, וכתב דיש לעיין באוכף דידן שעושין של עור אפשר שאין מועיל.

אולם בדעת הרמב"ם שכי בלשוננו בפ"י מהל' תרומות הל' ו' שהרכיבה על "עור הגמל" מוליד עיפה של ש"י, כתב הרד"ז שם דאינו מחלק בין אוכף למרדעת, ומפרש הא דקאמר בגמ' נדה שם הא דמיכץ

(י' ברש"י שם מבואר דהאוכף הוא של עץ ואינו מחמם לפי שקשה אבל מרדעת מחמם. ובמס' שבת נ"ב ב' פרש"י מרדעת בשבט"ל ומניחין אותו כל היום על החמור להחממו כו'. וע"י גם בערוך ערך אכפה שכתב: פ"י אוכף של עצים נתון על המרדעת של חמור כדי למנוע חיכוך המשאוי ע"ג החמור,

כמפורש ברש"י יבמות [הג"ל], וכן פ"י בכתובות דף ס' על שאינה ראויה לילד, [אם לריכה הבחנה], שנעקר בית הריון שלה, אי"כ מפורש לאחר ג' חדשים מותרת להנשא, ויש שהעיר שאולי רש"י לשיעתו דסובר בג' נשים משמשות במקור שמונה שם בעת התשמיש, [ע"י סק"ז אות י"א], וא"כ אפשר דהוא משום דנחשב זה כדרך השמים מאחר שלא ניכר בחזק, ולכן מתיר לשמש בניטלה האם, אבל לר"ת דאוסר במקור שמונה בעת התשמיש אפשר שאוסר גם בניטלה האם, אבל אף שהיה מקום לומר כן, לא מצינו מי שיחלוק על רש"י בניטלה האם, וא"כ לכונ"ע מותר, ולא דמי למוך שהוא דבר שלא מגופה במקום העלת הזרע. ושם בס"י ס"ז כתב ג"כ להתיר צוה עפ"י דברי רש"י יבמות וכתובות הג"ל, והוסיף דאף שבעירובין דמ"ז לא פירש רש"י כן, [דעל מה דמוצא גם שם הפלוגתא אי עקרה לריכה להמתין ג' חדשים להבחנה, פירש עקרה, מחמת מזל כו'], מסתבר שלא משום שפליג לדינא וסובר דנעקר האם אסורה לעולם, אלא חשיב דברים המצויין יותר כו', אבל בכל אופן לדינא לא שצקין דבר המפורש ברש"י בשני מקומות להתיר בשביל אחת משמעות מחמת שלא פ"י כן בעירובין כו', וצדור שאין צוה שום איסור הח"ל כמו שמוחר לשמש עם זקנה ועם איילוניות כו', ואף להסוברים דראוי להחמיר שלא לישא קטנה לכתחילה וכ"ש עקרה וקנה כדאיתא בח"מ סק"ב, מ"מ כשעצר ונשאה ליכא איסור תשמיש, [ע"י לעיל סק"ד], וכ"ש כשהיא כבר אשה וכוליד מומה בנים שלכונ"ע אין שום חשש, ואסור לגרשה ויהיה מותר לשמש עמה מכתחילה.

גם בעולת נח (להר"י סג"ל) סי' א' כתב להתיר צוה עפ"י דברי רש"י יבמות הג"ל, והוסיף עוד דבנמוק"י שם פירש ג"כ עקרה שנעקר רחם שלה, גם הב"י בס"י י"ג כתב בפירוש דשאינה ראוי לילד, היינו שנעקר בית הריון שלה, הרי לפניך שלשה עמודים, רש"י, הנמוק"י וב"י שאשה שנעקר רחם שלה מותרת להנשא, אלא דיש לדון צוה עפ"י משי"כ הרא"ש צ"ח מסכת שבת [אחא דקאמר בגמ' דתרי צדי קמייחא דמהני דפשט העני כו' דפטור ומותר לגמרי], דאע"ג דליכא איסורא דלפני עור [שגורם חיוב איסור שבת לשני שנותן לו או שמקבל ממנו], לא איירינן בהם אלא באיסור שבת, וקרי ליה פטור ומותר כיון דליכא איסורא משום שבת, וא"כ כ"ל [היה ג"כ] אפשר לומר דכל פלוגתא [שם יבמות] היא לענין הבחנה, אבל מודים דיש צוה איסור שז"ל, אלא דיש לחלק בין י"ד להא דשבת, דהתם הרי דינו [דלפני עור] מפורש במקום אחר, ולכן שפיר אמרו סתם ולא פירשו, אבל דין זה [דנ"ד] דאינו מפורש במקום אחר, אם היה ס"ל דיש איסור צוה, לא היה להם לסתום, דהרי ילמדו היתר מזה, כיון שאינו מפורש במקום אחר לאיסור, ועוד דא"ל שאם היה צוה איסור שהפוסקים לא יעירו ע"ז, וכיון דלא העירו ע"ז, ש"מ דאין צוה שום חשש, ועוד דיבמות דס"ב איתא דשרה אמנו אפי' צוה ולא היה לה, וא"כ איך דר עמה אברהם והלא קיים כל התורה כולה (יומא כ"ח), וגם הרי ער ואונן נעשו ע"ז קודם מ"מ, ונראה שאין קפידא צוה.

ובביב"ע אומר, ח"ג סי' ד' אם כי דחה לראית העולת נח מהא דאברהם אבינו דר עם שרה אמנו שלא היה לה בית ולא, שהרי כתב החיד"א במראית העין יבמות ס"ד צ' בשם מהר"מ רוקאטני שאברהם אבינו ידע שלא תתעבר ממנו שרה ולא צו עליה עד שנתעבר שיהי לו זרע כו', מ"מ כתב להתיר צוה עפ"י דברי רש"י ונמוק"י הג"ל, ועל דהית הרא"י דשמה לא איירינן התם רק מאיסור הבחנה, אבל לעולם י"ל שיש צוה איסור השחי"ז, כתב

הגב בגמרא פרק כל היד משמע דאסור לנכנס מנכסיו אם לא עשוין כבתי שוקיים משום דמציא לדידי השתתח זרע ואש"פ שאפשר לדחות דבגמרא לא קאמר (ד) אלא בימימיהם שיהיה להם תרומה ואיכא למיחש לעומתה הגוף מכל מקום מדכביא הר"ש בפסקיו משמע דאף בזמן הזה אסור (הכל ד"ע) ומה שנכנסו היתר במרחץ אפשר לומר דבשעה

מועטת

פתחי תשובה

(ד) אלא בימימיהם כו'. כתב נס' עני ארזים חילוק זה הוא דוחק גדול אלז כפי הגמרא מהמ' שלא נאמר זה על מנכסים שלנו דפריך והכתיב ועשה להם לית בהן משום ההרור עכ"ל וע' נרד"ש פ"ק דשבת ס' י"ט :

הפוסקים

סי' ק יט אות א—סי' כ

אוצר

ואפילו דלאיכא אחר ובלא"ה הוי מלי עבר, מ"מ מסייע ידי עוברי עבירה הוא, כמו שכתבו תוספות בשבת ג' א', אלז לזנות לאחר לרכוב בסתם אף דידע דבאחר רוכב עלי אובך פשוט דלית לן בה.

ה. אופנים שהותרה רכיבה בלי אובך. הסמ"ק ס' רנ"ז לאחר שכתב שני הדינים, האיסור דאסור לאחז באמה והאיסור לרכוב בלא אובך, סיים ותיבא שיש ביעתותא שרי, וכמו כן נשוי ואשתו עמו מותר. ובספר הזכרונות (להר"ל הכהן) מלות עשה א' פ"ז כתב ג"כ דמי שאינו מורגל לרכוב ובעית, אי נמי הרוכב במקום סכנה או בלילה דאיכא ביעתותא נראה דשפיר דמי, והוסף עוד וכן הרוכב למקום קרוב אפשר דשפיר דמי דבזמן מועט לא יתחמם, אך א"כ נחת דבריו לשיטתו, ולי"ע.

כ. אם לא עשוין כבתי שוקיים. כתב באפי זוטרי דהרמ"א לא צויר כהן כוונת אומרו אם לא עשוין כבתי שוקיים, [אלז] בלשון הדרכי משה שהעתיק הדרישה כתב אם לא כבתי שוקיים שהם רחצים, א"כ בלזים למדת הרגל אסור ***.

ועי' בפ"ת סק"ד מעלי ארזים דכפי הגמרא שאלו שלא נאמר זה על מנכסיו שלנו, דלזה שאלו שאין עושין כים מיוחד למדה האבר לית בהן משום הרכור, ולזין להר"ש פ"ק דשבת ס' י"ט [שהביא שם מהמחזור ויערי שבזמן הגמרא היו לובשים כים למדה אבר המילה]. וכ"כ בערוך השולחן סעי' ז' דמנכסיו שלנו איכא חימום שיין, ופשיטא שכל הדורות לא הלכו בלא מנכסיו.

גם בעזר מקודש כתב דכפי הכוונת עכשיו צמדינת פולין אין שום פתחון פה [לאסור], שאינם דחוקים וזרים ויש ריוח שלא לחכך, ומה לורך ביתרון הרוכב, וגבי כהנים היה זה ליתרון הכשר ושמירה מעולה ביותר מאימת המקדש, משא"כ בגבולין די צטעין הכוונת צמדינתו, ואין חשש [מה] שהמשקל מכביד תמיד וגו' [דכל] שזלי חיכוך אין חשש.

ועי' בספר הזכרונות (להר"ל הכהן) מלות עשה א' פ"ז דגם במנכסים שלנו אסור לילך עם מושכות מנכסים, שקורין בל"א טראגטן בענדער [כחפיות], שדוחק בשר האבר ומתחמם, וכללו של דבר בכל ענין שהאבר מתחמם ויש לחוש שלפעמים יבא לידי הולאת זרע לבעלה לריך ליחזר. [אולי מיירי בכתפות שאי אפשר להגדילם ולהקטיןם].

ואם גם נשוי אסור בזה, בחידושי הריטב"א נדח ד"יג פ"ז צדין איסור מנכסיו, כתב דאפילו לנשוי אסור, מדמקשי עלי [בגמרא שם] ממנכסי כהנים. וכן כתב בחידושי הרשב"ץ נדה שם דאפי' נשוי אסור.

לרחוק

פרק כל היד כתב, אסור ללבוש מנכסיים צרים שנוגעים באמתו. ובחידושי הריטב"א נדה שם כתב מכנסא אסור, פירוש כשהוא ניגע בעטרה. והיא רך כו', ועכשיו [נוהגין] קולא בדבר הזה בכל הארץ הזאת ואין על מה שנסמך.

דמיכף הא דלא מיכף, היינו: הא דמיכף כלומר שיש עליו כיסוי, אובך או מרדעת, הא דלא מיכף שאין עליו כיסוי, אלא עורו נוגע בצער ומתחמם. ובשו"ע עם מטעמים הביא שתי הדעות, דעת רש"י, ודעת הרמב"ם לפי הרדב"ז, אך דעה הראשונה הביא בסתמא, ודעה שניה בלשון וי"א.

וכתב בעזר מקודש כאן שהמנהג פשוט להחיר שיהיה מוך על האובך שלא יהיה קשה לישב, וגמרא שאין חשש פתחון פה בזה [להחמיר], שחימום דבהמה שאני, וכ"כ כשהמוך הוא תחת עור, הגם שהעור רך מ"מ אין חימום כ"כ, ומכ"כ שהוא גם מועט רק למעט קושי הישיבה.

ב. ואם גם לרכוב על אדם יש איסור. ברוח חיים (להר"ח פאלאגיו) א"ח ס' תרס"ט כתב לענין הרקודים בשמחת חורה, דפלאו לכל ראש הקהל שיתן דעתו שלא ירכיבו אדם על כחפיהם לרקד, וראוי לבעל מנהג הרע הזה, דאיכא למיחש להרבור וקישוי לפני הספרי חורה בציכ"כ, ומק"ו שלא ירכוב על חמור עלי אובך נפקא *.

ג. אם יש חילוק בין רכיבה בפיוסוק רגלים, לבין רכיבה מצד אחד. בגמ' נדה דף י"ד א' איתא: איכא דאמרי הא דמטרתין (ירך מכאן וירך מכאן, דאצרו מתחמם. רש"י) הא דלא מטרתין (רוכב כאשה). וכתב בדברי חמודות פ"ז דנדה אות י"ז דבסמ"ק ס' רנ"ז לא כתב אלא בלישנא קמא [היינו החילוק בין אובך ללא אובך] וגמך אחריו בשו"ע, וגמרא שמפרש בלישנא בתרא מיירי בלא אובך [וכן פירש במאורי שם] ואפ"ה לא אסר אלא במטרתין, ולפיכך פסק בלישנא קמא ולתומרא ** . ובשו"ע עם מטעמים הביא ד"א דמטרתין אסור ודלא מטרתין שרי, והוא לפי מה שכתב שם צמחירות ד"ל שכן פסק הרמב"ם בפ"ז מהל' תרומות ה"ו, שכן דרכו לפסוק בכל מקום בלישנא בתרא. [וגמרא דלעתה מותר להרמב"ם לרכוב גם עלי אובך כשהוכב עלי פסוקת רגלים, יע"ש].

ובחידושי הרשב"ץ נדה פרק כל היד כתב בזה הלשון: אסור לרכוב על הגמלים מפני חשש חמום, ובחמור אם הוא בענין שאינו מתחמם כגון שהוא רוכב כמו הנשים או כיוצא בזה שרי, ואם לאו אסור, וגמרא להשב"ץ שכל אדם יכול לשער בעצמו איך ירכוב ולא יבא לידי חימום, ואם הרגיש בחימום ירד מעל החמור וישא עמו לדברי חורה.

ד. אם מותר לתת לחברו חמור בלי אובך לרכוב עליו. כתב בספר הזכרונות (להר"ל הכהן) מלות עשה א' פ"ז דהנחות חמור בלא אובך לישראל לרכוב, בדליבא אחר, עובר בלפני עור,

(*) ועי' להלן אות ה' בדברי הספר הזכרונות שדן אי בזמן מועט נמי איכא איסור רכיבה.

(**) לפי דבריו נראה, גם ברכיבה בלא פיוסוק רגלים אסור בלא אובך. (***) בפוסקים האחרונים ליתא דבר זה בדרישה. ובחידושי הרשב"ץ נדה

ביאור הגר"א

מועצת לא אסרו כן נראה לי [טז] עוד אסרו בגמרא (ו) לרחוץ עם אביו [טז] ואחיו

ובעל

[טז] עוד אסרו כ"י

פ"ד דפסחים: [טז] ואחיו. ט"ס וצ"ל וחמיו:

באר היטב

(ו) לרחוץ עם אביו וחמיו ואחיו ובעל אחותו ובעל אמו כצ"ל. וכן אסור לרחוץ עם רבו אלא"כ אם הוא במרחץ קודם לרבו אז נותר.

הפוסקים

ס"ק בא אית א—ו

אוצר

ב. ואם גם בשאביו צריך לו אסור. בספר הזכרונות כ"ל דין איסור לרחוץ עם אביו, כתב ואפילו מפני כבוד אביו, שאביו צריך לו שיטמשו במרחץ אסור, ולפיכך לא יקרא האב את בנו שילך עמו במרחץ. וכן צערוך השולחן סעיף ח' אחרי שהצא לרחוץ עם רבו לאסור מפני דרך ארץ לכן אם צריך לו שיטמשו מותר [וכמוצא צבא"ט סק"ו], כתב אבל צאציו וחמיו כ"י דעטעס הוא משום הרהור אסור בכל ענין. מיהו צאצאיו פסחים שם כתב דרחי"ה עם אביו אסור מחשש פריקת עול יראה, ואם היה אביו צריך לו לשמשו מותר.*

ג. ואם קדם הוא לאביו. ע"י צבא"ט סק"ו שהצא מהצ"ש דרחי"ה עם אביו כ"י לאסור משום הרהור, משום הכי אסור אפילו אם הוא כבר במרחץ. וכן בספר הזכרונות שם כתב דאפילו הוא קודם צריך ללכת. וכ"כ צערוך השולחן שם.

ד. ובבבנו קטן. כתב צערוך השולחן סעיף ח' לילך עם בן קטן למרחץ יש להסתפק אם מותר אם לאו. אמנם בספר הזכרונות (להר"ל הכהן) מ"ע ח' פ"ב אחר שפסק דלא יקרא האב את בנו שילך עמו במרחץ, מסיק אם לא שהוא קטן עדיין שלא ירהר.

ה. וחמיו. ע"י צב"מ סק"ה וצבגר"א סקע"ז שצמקום מלת אחיו, גרסו חמיו. וצב"מ שם הציד דכן הוא גירסת הר"י"ף והר"א"ש וכן פירש"י והר"ן [דבחמיו נותן לבו שילכת אשתו מבוא]. וכן גרס צמח"י פסחים שם וכתב לאסור בחמיו ובעל אחותו, שמהך ראיתם וזכר את אחותו ואת אשתו]. וצב"ש סק"ה גרס חמיו ואחיו.

ובתב צנתיבות לשבת סק"ב דהא דאיתא בשבת דל"ג ע"ב דר' פנחס בן יאיר נפק לאפיה [דר' שמעון בן יוחנאי], עיילי לבי בני [למרחץ] הוה קא צריך ליה [מתקן ומחליק. רש"י] לבשרו, היינו ר' פנחס בן יאיר שהיה חמיו של רשב"י הוה לבוש ואין איסור אלא על חמיו כשחמיו ערוס **. וכ"כ בחשק שלמה עפירש"י בפסחים שם. דעיקר האיסור הוא על החתן, וצב"א ח"ש הא דשבת דל"ג דרשב"י שהי' חותנו היה לבוש ולא היה הרהור.

ו. ורחיצה עם אחיו. צב"מ פכ"א מאיסור"ב כע"ז כתב דיש מקומות שנהגו שלא יכנסו שני אחין כאחד למרחץ. ומקורו מפסחים כ"א ח' דאיתא בהם דיש מקומות שאין רוחצין שני אחין כאחד דגזור משום בעל אחותו. וכתב צערוך השולחן סעיף ח' דהטור והשו"ע לא כתבו זה מפני שעתה אין זה המנהג בשום מקום, ומדינא

ואילו את הדין דלא ירחוץ עם אביו לא הביא אלא באיסור"ב, אבל לא בהלכות ממרים לענין כבוד אב, ומבואר דבאביו האיסור משום הרהור וברבו האיסור משום כבוד רבו.

(**) בגמרא שבת שם איתא, שמע ר' פנחס בן יאיר חתניה [דרשב"י], אמנם בהגהות הר"ר זאב בן אריה בסוף המסכת (דפוס וילנא) כתב דצ"ל חותניה ושכן הגיה בסדר הדורות. וכן בהגהות מלא הרועים שם כתב דבוהרר בטמה מקומות מבואר דר' פנחס בן יאיר היה חותנו של רשב"י. וכ"כ בהגהות מהר"א"מ הורוויץ בשבת שם, והוסיף דמקומו הוא מוכרץ דהא אסור לרחוץ עם חמיו, וע"כ דרשב"י לא פשט את בגדיו. וע"ע בספר בן יוחאי מענה סי'.
 ואלו את הדין דלא ירחוץ עם אביו לא הביא אלא באיסור"ב, אבל לא בהלכות ממרים לענין כבוד אב, ומבואר דבאביו האיסור משום הרהור וברבו האיסור משום כבוד רבו.

כא. לרחוץ עם אביו. א. מקור הדין ודעות הפוסקים בזה. ע"י צבגר"א סקע"ז למקור הדין הוא צב"ד דפסחים [דנ"א ח']. והיינו דשם מביא צרייתא עם הכל אדם רוחץ חוץ עם אביו, (מחוך שרואה וזכר שמעם יאל נותן לבו להרהור. רש"י שם) ר' יהודה מתיר צאציו מפני כבוד אביו (שממשו במרחץ. רש"י). וכתב צמח"י אצרכס סי' ע"י דקע"ו ד' לנאצבר לן דהפוסקים לא העלו להלכה הא דר' יהודה, וא"כ נקטינן כה"ק, דהלכה כסתם, וכאשר תפס צמח"ל הרמ"א דהצא דברי הח"ק לאסור לרחוץ עם אביו. וצאצאיו יהודה על הטור כאן כתב דאעפ"י שהטור השמיט כל זה, נקטינן הכי לפסק הלכה, שהר"ף והר"א"ש הביאורו וכן הרמב"ם בפכ"א מאיסור"ב כל ע"ז.

ובנתיבות השלום הלכות אישות נתיב י' אות ה' לאחר שהצא הדין דמכסין ערותן וכדלהלן, כתב והמחמיר טוב וקדוש יאמר לו, וצפרע עכשיו שאין לנו נוהגים לכסות הערוה צבית המרחץ ודאי דאיסורא חיבא. ועפ"י סק"ה שכתב ג"כ דצמח"י שאין מכסין אין היתר בדבר.

ובערך השולחן סעיף ח' כתב דצמח"י שאין הולכין במרחץ צמכסין יש לתמוה על מה שאין מזהירי בזה ואיזה היתר יש לזה, ובצור הייתי לומר דבגמ' אמרו שלא ירחץ עמהם וחסם רחיצה צמח"י היה צאצאיות וצב"א אסור שלא יצאו צאצאיות אחת דבזה איכא הרהור, אבל במרחץ שלנו שרק צבית אחד הם אין חשש בזה, אבל ראיתי במרדכי פסחים שם [הצא דבריו משה אות ג' וצאצאיו המהרש"ל על הסמ"ג ל"ח קכ"ו] צב"ש הר"מ צ"י צרוך שעלה צדעתו היתר זה ודחה אותו מאל הסדרא דאין חילוק בזה, [וכ"כ צאצאיות פסחים סי' נ'], מיהו העולם אפשר שסומכים ע"ז, אמנם הירא את דבר ד' ירחק מזה כ"י, ותמיהני על הטור והצ"י שלא הזכירו כלל דין זה דאיסור רחיצה עם אביו וכו' לא צב"א ולא צ"ור"ד, ויותר מזה תמיהני על הטור שצקלור פסקי הרא"ש השמיטו ג"כ, ע"ש.

גם בספר הזכרונות (להר"ל הכהן) מ"ע ח' פ"ב כתב דל"ע על מה סמכו עכשיו לרחיצה עם אביו, ואולי לפי שצמח"י היה המרחצאות רק להזיע ויושבים בעל יש לחוש להרהור, אבל עכשיו שצמח"י רוחצים ומשפשים עצמם בכלי להזיע ואין יושבים בעל, א"כ י"ל צמח"י ערודים ואין שייך הרהור, ומ"מ קשה להקל דינא דגמרא, וצב"ש שנתמאים כמה שצנתיים יושבים בעל.

(*) כנראה שהמאירי כתב בן משום שפוסק כר' יהודה, ומפרש דמה רקאמר בפסחים שם ר' יהודה מתיר באביו מפני כבוד אביו, היינו כשאביו צריך לו לשמשו, ומשום דטעם האיסור לריידיה אינו משום הרהור רק משום פריקת עול יראה, ולכן בצריך לו מותר. וע"י במ"י שמחות פ"ב שם מובאים דברי ר' יהודה בלשון זה: ר' יהודה אומר אם היה אביו זקן או חולה נכנס ומרחיצו שזה הוא כבודו. והאחרונים שכתבו דאף באביו צריך לו אסור, היינו לפי מה דפסקינן כת"ק דהטעם משום הרהור, וכמוכא ברמ"א בשם האגודה. ונראה שזו היא גם דעת הרמב"ם שלא כתב החילוק בין צריך לו ללא צריך אלא ברב ותלמידו ולא באביו, וכן ממה שהביא את הדין דלא ירחץ עם רבו גם כה"ל ת"ת לענין כבוד רבו.

באר הגולה

צ ג"ז ל' הרמז"ס שם
מחמירא דר' יוסף שנת
דף קי"ח ע"ב
ק דרייתא מעשה וכו'
שנת דף כ"ב ע"ב
א דרייתא קדושין דף
פ"ב ע"א

ובעל אמו ובעל אחותו ונהגו עכשיו היתר בדבר (ה) הואיל ומכסין ערותן בצית המרתח
ליכא למיחש להכרורא (אגודה): ז חסידים הראשונים וגדולי החכמים
התפאר אחד מהם שלא נסתכל במילה שלו ומהם ק מי שהתפאר שלא
התבונן מעולם בצורת אשתו מפני שלבו פונה מדברי הבאי (פי' כושל לשון
זכ של כנאי לדברי הכל) לדברי האמת [יח] שהם אוחזות לבב הקדושים:

בד אין ישראל חשודים על הרביעה ועל הזכר. ובו סעיף א':

א לא נחשדו ישראל על משכב זכור ועל הבהמה [א] לפיכך אין איסור
להתייחד

פתחי תשובה

ביאור הגר"א
[יח] שהם אוחזות בו.
כמ"ש באהבה כו':
[א] לפיכך בו. מחני
שם ודלא כשמרואל כנ"ל
סימן כ"ב:

לכית המרתח וכאשר נא אל פתח ביהמ"ד ומלא את חותנו שמה שז' לחזוריו וצרת
משכב זכור מארי ואמר דלף שרנינו הרמ"א המליץ היתר לפי זמנו דיבר וכן האגודה
שהביא הרמ"א בזמנו ה' מנהג אלל כולם לילך במכנסים במרתח אלל עכשיו קדוש
מדינת דגמרא בלי שום חולק ע"ש:

(ה) הואיל ומכסין. כ"כ ג"כ צו"ד סי' רמ"ז סעיף י"ז נהגה. ולפי' צומנינו
שלין מכסין אין היתר בדבר ולא ידעתי על מה שמכר העולם להקל בזה ומלאתי
נפ' תולדות אדם פ"ו הביא שם כי הגאון הגדול מר"ם זלמן זצ"ל מוה"ל פ"א הלך
מעיד על הפוך הדבר והוא איסור גמור

סימן כג ס"ק כא אות ו — סימן כד ס"ק א אות א הפוסקים

אוצר

וכתב במכתב לחזקיהו בחידושו לשבת דל"ג דמה שנראה מדברי
החפץ ה' דדוקא בראיה במקרה הוא דאיסורא ליכא, אלל בהסתכלות
איכא איסורא, אין נראה כן בדברי הפוסקים, ולי' דאיכא איסורא
ממדת חסידות. ושם הביא ג"כ מספר רוב דגן שנראה קלת מדבריו
דס"ל דאיסורא איכא להסתכל במילה, ומסוק דכבר כתבתי דאין
נראה כן מדברי הפוסקים.

ובספרו שדי חמד כללים מערכת ה' אות ג' כתב בהסתכלות במילה
שלו אי איכא איסורא, ע"י שבת קי"ח וצו"ש [כאן]
דנראה דליכא אלא מדת חסידות, וכ"כ בשדה יצחק בשבת שם, אלא
דמ"ש להביא ראיה לזה מדוד המלך שראה עזמו ערום בצית המרתח
ולא נחקררה דעתו עד שנסתכל במילה שלו, הנה בזמנאות דמ"ג גרסי
כיון שנזכר במילה, ולא נאמר לשון הסתכלות, וצ"ש שבת ק"ל ע"א
ד"ה שם חנוכי, כבר הביא מוהר"י כיון שנזכר, והרצ מוהר"מ דל' צ"ח
שתי ידות בדרך חיים דק"ל ע"א הביא מאמר סנהדרין ל"ב ה' אי
המסתכל בערור קשתו נענשה, ושנחצו המפרשים דר"ל המביע
במילה שלו ושכ"כ בזה"ק פ' בשלה וכו', ויש להביא עליו שלא זכר
סוגיות דשבת מ"א ה' וקיי"ח צ' דמשמע דליכא איסורא מדכתפארו
חכמים הראשונים בזה, והמפרשים שפירשו על המילה, כעת לא
ידעתי מי ומי הם המדברים כן*, וצדוק חיים ח"א ד"י"ב ע"ג כתב
מדנפשיה דראיה שרי והסתכלות אסור, ולא זכר מכל המזכר מאומה,
וע"ש בזה"ק פרשת קדושים דפ"ד סו"ע"א, אסור לצי' לאסתכלא
באת קיימא דלילה וכו' **.

סימן כד

סעיף א. א. לא נחשדו בו לפיכך בו. א. כן הוא לשון
הרמז"ס פכ"צ דלסו"ב ה"ב. והמ"מ הביא ע"ז ברייתא
קדושין דפ"ב א', וכתב דקו"ל כחכמים דר' יהודה דהתם. וע"י
בנתיבות לשבת בהערה שצסק"ב דאפילו ר' יהודה לא אסר אלל
בדוקים

(*) ע"י בספר חרדים סדק מל"ח גר"ק ומד"ס התלויות בעין אות ד'
דכתב, לא יסתכל בראש הגויה שלו ואם יעשה כן לא יוליד, וכ"ש בשל
אחר. וכתב ביפה ללב האו"ח ח"א סי' ג' אות כ' דמקורו בגמרא סנהדרין
ה"ל, וכן בפירוש עיון יעקב על העין יעקב בסנהדרין שם כתב, כל
המסתכל בערוה, אפשר דאפילו בערוה של זכר וכו', וע"י בחכמת אדם
כלל קכ"ז סעיף ט' שכתב, ואמרו המסתכל במילתו קשתו נענשה.

(**) ע"י לעיל סקס"ז אות ג' בדברי הסדר היום דמבואר בדבריו
דהסתכלות במילה הוא עון גדול. ושם באות ד' בהערה בדברי הכנה"ג
ד"ה דחוק ורואה ערותו אסור. אמנם בספר הזכרונות (להר"צ הכהן) פ"ב
א' פ"ב כתב על דברי הכנה"ג, ולא ידעתי למה.

ומדינה שרי כמ"ש בגמרא שם. וע"י באת ה' שכ"ז גרס גם צו"ש
איסור באתי.

כב. ובעל אמו. ע"י בח"מ סק"ה דהר"ף והר"ש לא גרסי לה,
אלל בגמרא שלנו גרס גם בעל אמו, ושכן הוא במרדכי.
ובשארית יהודה על הטור כאן כתב שגם הרמז"ס לא הביא דין
דבעל אמו, ומזה למדנו שנוסחת ספריו בגמרא שמוכר בעל אמו
משבטתא היא. ובמעמשים סעיף ו' כתב דרחילה ע"ס בעל אמו יש
להקל כיון שלא זכר צראשונים לאיסור, וצ"ש שם משמע שלא
היתה גירסא זו לפניו כדבריהם.

כג. הואיל ומכסין ערותן. א. ובמקום שמכוסין במים.
כתב מהר"ם חלאווה פסחים נ"א שם החוספות
דהאיסור לרחוץ ע"ס אציו וחמיו בו הוא במרתח יבש שמגולים, אלל
צנור או בחמי עזרים שמכוסים במים מותר, וכן עמ"ל דבר. וע"י
לעיל סק"ה אות א' מנתיבות השלום דהמחמירים גם במכסין ערותן
קדוש יאמר לו.

ב. אם לשים תרופה במקומות המכוסים יש בו איסור בדין
רחיצה במרחץ. צ"ש אברהם סי' ע' דקע"ז טור ג'
אחרי שהעלה דמות לזן לשים עלוקות להוריו למאן מהם דם
לזרע רפואה אם לא אפשר על ידי אחר, נסתפק בזה יהיה לזרע
לשום העלוקות לאציו במקומות המכוסים, אם יש לאסור ממאי
דאסרינן לרחוץ ע"ס אציו במרתח, וכתב דנתיבות העלוקות אף במקומות
המכוסים לא דמי למרתח, דבמרתח שניהם ערומים מכל וכל וזוהי
סיבה לצא לדי הרכור, אלל בנתיבות העלוקות שהזן לבוש והאז
מגלה טפה ומכסה טפחיים וגם בצדיותי ערוד ויכסה פניו וישתדל
עד כמה שאפשר שלא לראות, גם כיון דהוא צא לעשות רפואה לאציו
אפילו שאין החולי כבד עליו חציר יצירה ויסור מתוכו מחשבות און,
אין לחוש לזה, ומסיק דמות לזן להניח עלוקות על צמר אציו
אפילו במקומות המכוסים היכא דליכא אחר בו.

סעיף ז. כד. חסידים הראשונים בו לא נסתכל במילה.
ע"י בזה"ג שמקור ד"ז הוא בשבת דקיי"ח צ' ושם איכא
אמר ר' יוסי מימי לא נסתכלתי במילה שלי. וכתב בספר חפץ ה' על
הגמרא שם דמדקאמר לא נסתכלתי ולא קאמר לא ראתי, נראה
דבראיה לחוד אין איסור כלל, והוא ע"ד מה דאיתא בגמ' [שבת
מ"א א'] המניח ידו כשעולה מהבשר [כנגד פניו של מטה] הרי זה
מפטר ברייתו של אברהם אציו ע"ה, ופרש"י שם שהוא נכלם בצדיותו
של אצ"ה, וכפי זה אם במקרה שראה יעלום עיניו נראה ג"כ שנכלם
במלכותו שהיא ברייתו של אצ"ה, ועוד אי תימא דראיה אסורה למה
יענש על שמכסה עיניו, ואדרבה הוא מרים מכשול מכל רואה, אלל
ודאי דאין איסור כלל בראיה לחוד.

ביאור הגר"א

[ב] ואם כן, כמש"י:
[ג] ובדורות כ"ו, ולא
החירו אלא משום דלא
נחשדו כו' בג"ל:

באר הגולה

ב. מעוברת דלפני וכן ת
שם ע
ב דברי עולם

להתייחד עמה [ב] ואם נתרחק אפילו מיחוד זכור ובהמה הרי זה משובח
בגדולי החכמים היו מרחיקין הבהמה כדי שלא יתייחדו עמה ג [ג] ובדורות
(א) הללו שרבו הפריצים יש להתרחק מלהתייחד עם הזכר:
ראוי

באר היטב

(א) הללו. כ"ח כחצ במדינותינו ח"ל להתרחק מדינה רק ממדת הסידות. וכחצ הס"מ ונ"מ נראה דוקא יחוד עצמא חלל לשכח יחד ומכ"ש
שני רווקים יחדו בכל מקום לריח להתרחק ולמחות ביד העושים כן:

הפוסקים

ס"ק א אית א - ס"ק ב אית א

אוצר

ובשור. כחצ. כחצ והמחמיר כו' אפי' עם בהמה ולא עם אביו ה"י
משובח. וכחצ הכ"ח דכא לאורווי דאפי' חרתי לגרועותא
זכר ואביו, אפי' [המתרחק מיחוד] ה"י משובח, ולא ידעתי מנין לו.
וביד אהרן ח"א בהב"ע אות א' כחצ, ולי נראה דט"ס נפל בדברי
הטור, ולי' ולא עם זכור, והיינו בדברי הרמב"ם.

והנה הי"ש קדושין פרק ד' תחילת דין כ"ג כחצ, ומותר לכתחילה
לייחד עם הבהמה כו' ועם הזכר כו', והמחמיר צוה מחזי
כיוהרא. ובציאורו הוסיף דמ"ש הרא"ש [כ"ל צקטע א'] וכל
המחמיר תבא עליו ברכה, [קא'] על יחוד דעריות, דהיינו אמו
ואחותו כו', אבל יחוד דבהמה ומשכב זכר לא נחשדו ישראל על כך,
ואי צעי האידנא להחמיר מחזי כיוהרא. וכחצ ביוסף אומץ ס' כ"ו
דנעלם ממחש"ל מ"ש בקצור פסקי הרא"ש, והמחמיר שלא להתייחד
אפילו עם בהמה תבא עליו ברכה, ואילו ראה זה לא היה מפרש
בפשיטות דברי הרא"ש כדפירשם, ועוד דלא זכר מ"ש הרמב"ם
והטור והמחמיר שלא להתייחד עם בהמה וחזר הרי זה משובח,
אף [שכתבן] דלא נחשדו, ולא עוד אלא דפשט לשון הרא"ש והמחמיר
וכו' קאי נמי על הבהמה כמו שהיו מחמירים האמוראים, וכ"מ
מדברי רבינו ירוחם נתיב כ"ג חלק א' ע"ש, ואין לומר דמ"ש מהרש"ל
הוא על דורנו שהוא יוהרא, [ולא על דורות הרמב"ם והרא"ש]
וכדדייק לומר "האידנא", דא"כ אמאי פירש דברי הרא"ש על העריות,
ועוד דמנ"ל לחלק, וכן ראיתי לראב"ן דקל"ה ע"ד שכתב, אסור
להתייחד עם כל עריות שצחורה ואפילו עם בהמה, ואילו ראה דברי
ראב"ן (שלא נדפס בזמנו), אפי' דלענין הדין אפשר דהיה חולק,
אבל מ"מ לא היה אומר דהוא יוהרא. ושם לפני זה הביא מהרמ"ע
באלפסי זוטא דאין מורין להחירא אפילו עם בהמה.

ועי' בעזר מקודש סימן כ"ב סעיף א' שכתב בענין יחוד דבהמה
דאולי יש לומר שעל ידי הפסק שום מחילה כל דהוא סגי צוה,
גם אם יש צוה פתח, וגם אם גבי איסור יחוד [עם אשה] אין
תועלת בצוה, כמ"ש בפוסקים, וכן חולק ביתו לשנים, ודברו רק
דרך חדר שבו באשה, על כל זה לגבי דרך חסידות הג"ל יש להקל
בסברה, וברי גירסא א' [בקיודשין פ"א ב'] היא גבי בהמה בהפסק
מיצר מהני, וזה אינו הפסק כמו מחילה, וכן בלדת שאפשר להפתח
מצחון פתחום יש להקל גם כן.

ג. ובדורות הללו כו'. א. עצה"ע מ"ש מהב"ח דמדינותינו
ח"ל להתרחק מדינה כו', והוצא בחי"מ וב"ש. ושם
כתב דהב"ח כתב כן לפי מדינתו ודורותיו שהיו פרוצים צוה, ומשמע
דיש להתרחק מדינה קאמר, אבל במדינותינו שלא נשמע שפירא
בעצירה זו ח"ל להתרחק, אלא דמ"מ מי שנתרחק ה"י משובח. וכחצ
דלעת כהן ס' ג' דהב"ח אמר כן באתרי על ארלות איחופא הקרות,
אבל בארץ הקדם באה"ק לריח ויש להתרחק מדינה, וכ"מ מלשון
הב"ח עצמו דבארנותינו [כ"ל א"י וסביבותיה] מדינה אמר מרן
הב"ח צוה"כ, ויש לחקור אחר המנהג. (ועפ"י דן צא' שנרצע וטען
שנאנס, אם להאמינו, לענין להסמיכו לשו"כ או להכשירו לעד, כיון
שעבר על איסור יחוד. לדעת הב"י, וכחצ דס"י קע"ח צרמ"א סוף
סעיף

ברווקים ושינה יחד כו'. ועצבגרי"א שכתב ודלא כשמואל, היינו
דאמר דפ"א ב' דאסור להתייחד אפילו עם בהמה, וע"ע בצאורו
לסימן כ"ב סק"ב. וכ"ה בב"י עיי"ש.

ב. מה הדין במי שנכשל במשכב זכר או פרוץ בעריות. כתב
ברוח חיים (להר"ם פאלאג'י) צ"ח זכ, נראה צודאי דהיכא
שמצינו שנכשל איזה אדם במשכב זכור והוא ממלך או איזה משאר
בעלי אומניות, שאין מניחים לו כלל להתייחד עוד עם זכר, וכבר
כתבתי בספרי הוכחה חיים פ' וילא דהגם שהב"ח כתב דאין להתרחק
כי אם ממדת חסידות [עי' סק"ג אות א'], היכא דאיכא פרוץ
בעריות יש להתרחק מדינה, ומכ"ש כשנכשל באומנותו שאין מחזירין
לאומנותו, וכמ"ש ברדב"ז בשער ח"ה ס' ב' אלפים ע"ה, ובחשבוני
חקקי לב חיו"ד ס' מ"ו הארבעה צוה א' מהני תשובה בכה"ג
להחזירו לאומנותו, ונראה דכל שנכשל, גם כי עשה תשובה שלימה
הרי הוא צאיסור יחוד עם הזכרים ויחלל עליו צ"ח ובג"ח כו'
לעולם לא יתייחד עם הזכרים לא צוים וכ"ש צלילה, ובזה תהני לו
התשובה שעשה, והכל לפי ראות עיני דינים.

ואם אין איסור גם לישן יחד. עי' סק"ג אות ב', דמבואר דמדינה
דגמי' אין איסור, ודנו צוה הפוסקים רק לענין דורות הללו.

ולענין יחוד עם גוי, שכתב הטור כאן דחשודים על הכל כו', מבואר
דין צו"ד ס' קנ"ג. ודינו משכב זכר ובהמה, עי' צרמב"ם
פ"א מאסורי בי"ד ע"ז. ועי' בערוך השולחן סעי' ז' שמיצא
מרש"י חולין דכ"ג, דבעופות ליכא חיוב רק נרצע, ובשדגים נראה
דל"ש כלל הרצעה באדם, וש"ש לדינא.

ב. ואם נתרחק כו' ה"י משובח. כ"ה לשון הרמב"ם * כ"ל
בסק"א. וכחצ בחי"מ שם דהוא מפני שאמר שמואל שם
[דפ"א ע"ב] שאסור להתייחד עם כל העריות ואפילו עם הבהמה,
ואפי' שאין הליכה כמותו, דסוגיין דעלמא דלא כותבי, [מ"מ]
המתרחק ה"י משובח, ושם אמרו דאביו ור"ש ואחרים התרחקו מן
הבהמה, והוא מדת חסידות. והב"י הביא מהרא"ש [בקיודשין פ"ד
ס' כ"ד] דפסקו התוס' דהליכה כרצ אסי [דאמר מתייחד אדם עם
אחותו ודר עם אמו, ופליג אדשמואל כ"ל], דנראה שהי' גדול
משמואל, ואפי' דכל הני אמוראי דבסמוך מחמירי, איכא למימר
דמחמירין על עומן הוי, והמחמיר תבא עליו ברכה.

י' בהעמקת לשון הרמב"ם שבמ"מ שם, כתוב רק: ואם התרחק
אפי' מיחוד דבהמה, וליתא תיבת זכר. וכן דהוכחות שהביא מהגמ' שה"י
משובח, ושהחכמים התרחקו מיחוד, הם רק בענין יחוד דבהמה. ואמנם
בנוסחת הרמב"ם כ"י אוכספורד וששון ליתא תיבת זכר. ועי' בנתיבות
לשבת שכתב על דברי השו"ע דלהלן, דאם נתרחק ה"י משובח, בגמרא
דפ"ב א' משמע דאפילו ר' יהודה לא החמיר אלא ברוקים ובטלית אחת
ישנים, אבל להתרחק מיחוד בבית אחד או בדרך לא מציינ' ומשמע בבהמה
מקומות דמותר. ונראה דכתובו להעיר ג"כ דביחוד זכר ליכא למאן דאסר,
ולא מציע בכל הני עובדי דגמרא אלא התרחקות דיחוד בבהמה.

באר הגולה

א. חזקוני הרמז"ס נספח
הלכות א"צ
ב. משנה י"ג פ"ג דלכות
שחוק וקלות ראש מרגילין
לערוה
ג. מיר דף כ"ג ע"א
ד. מיתרות דלמוראל ימות
ז"ל ע"ג
ה. מהלל חס פנע בך מנוול
זכ. משכחו לבית המדרש
וממיתור דר' לוי בר חננל
וכו' ברכות דף ס' ע"א

כה לגדור גדר ושלל להרבות בתשמיש וכיצד יתנהג בשעת תשמיש.

ובו י' סעיפים :

א. ראוי לאדם להרגיל עצמו [א] בקדושה יתירה [ב] ובמחשבה טהורה [ג] ובדעה נכונה כדי להנצל מלהכשל בדבר ערוה [ד] ויזהר מהיחוד שהוא הגורם הגדול וכן ינהוג להתרחק [ה] מהשחוק גומהשכרות [ו] ומדברי עגבים (פי' דכני שחוק וחשק) ואלא ישוב בלא אשה [ז] שמנהג זה גורם לטהרה גדולה [ח] יתירה מכל זאת אמרו ה' יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מהחכמה :

לא

• הלשון צדק"ס נספח הלכות איסור"ז סוף : לטהרה יתירה גדולה מכל זאת אמרו כו' וכן הוא לשון הטור ומשפטים ומעשים הנ"ל גם את השו"ע נלשון זה.

[א] בקדושה יתירה. ירושלמי פ"ב דיבמות א"ר יהודה בן פי' ולמה סמך הכתוב פי' עריות לפרשת קדושים שכל שהוא פורש מן העריות נקרא קדוש שכן שונמית אמרה לאישה הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא כו' רבי אבין אומר שלא הביט בה ורבנן אמרי שלא ראה סיפת קרי מימיו אמתי דרבי שמואל בר יצחק

אמרו מן יומיו לא חמת מילה בישא על מגוי דמרא וכי"ה במ"ר פרשת קדושים ושם אריב"ל מ"מ נסמכה פי' עריות לפי קדושים אלא ללמדך שכי"מ שאתה מוצא גדר ערוה אותה מוצא קדושה ואית ליה קריין סגיין אשה זונה וחללה וקדשתו כו' אלמנה וגרושה כו' ולא יחלל כו' והדין : [ב] ובמחשבה טהורה. ירושלמי א"ר יצחק לייבא ועינא תרי סרכורא דעבירה שנאמר לא תתורו כו' תנה בני לבך ועיניך דרכי תצורנה אמר הקב"ה הן יתביית לי לבך ועיניך אנא ידע דאך דילי ובספרי פי' שלח לך ד"א ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם מגיד שהענינים הנלכדים אחר הלב או הלב אחר הענינים אמר והלא יש טומא שעושה כל תועבות שבעולם האמת"ל ולא תתורו כו' מגיד : ענינים הנלכדים אחר הלב : [ג] ובדעה נכונה. שם רבי ישמעאל אומר ולא תתורו כו' למה נאמר לפי שהוא אומר שמח בחור בילדותך תחלך בדרכי לבך בדרך ישרה או בכל דרך שתרצה ת"ל ולא תתורו כו' ובספרי דשבת אל תפנו אל מדעתכם : [ד] ויזהר כו'. קדושין פ"א ב' הוזהרו כו' : [ה] מהשחוק ומהשכרות. סוטה ז' א' בתי כו' ושם כ"א וברכות ס"ג כל הוראה כו' ועב"ה ס"ק ב' : [ו] ומדברי כו'. פי' דשבת והוא קלות ראש שאמרו באבות וכמ"ש בס"ב לא יקל כו' : [ז] שמנהג כו'. פי' ע"פ מצוה וגוף טהור כו' וסוף מנחות : [ח] יתירה כו'. שאין כו'. קדושין ל"ב ת"ר ושומתם כו' תנא דר"י כו' ובא' דר"ג פס"ו רבן שמעון בן אלעזר אומר אמשול לך משל למח"ד יצה"ר דומה לברזל שהטילוהו בתוך האור כ"ז שהוא בתוך האור עושים ממנו כל כלים שירצו אף כך יצה"ר אין לו תקנה אלא בדברי תורה בלבד שנאמר אם רעב שנאך כו' אית ישלם לך אלא ישלים לך ובפרס"ר ר"ח ס"ה אומר כל הנותן ד"ת על לבו מבטלין ממנו כל ההוראי יצה"ר וההוראי אשת איש וכל שאינו נותן ד"ת על לבו נותנין לו כל ההוראי יצה"ר וההוראי אשת איש כו' וב"ק דברכות לעולם ירגיז כו' ובכמה מקומות ובע"ז י"ז ב"א מ"ל הא א"ל כו' :

אוצר

סימן כה ס"ק ב הפוסקים

דהאיסור הוא במקום דחשידי חמשי"ז. והרמז"ס הביא דין זה צ"ה מדעות ה"ע. ועי' בלח"מ שבעיר דהרמז"ס לא חילק דהיינו דוקא במקום דחשידי.

פימן כה

[סימן] זה כבר שני פעם אחת בעור ושו"ע ח"ח סי' ר"מ. ובעור כאן חזרו וגשנו כל אותן ההלכות שבוצאו צסי' ר"מ רק לא באותו הסדר. לעומת זה בשו"ע לא הוצאו כאן כל ההלכות שצסי' ר"מ, רק חלק מהם, אם כי החלק הגדול ביותר. אם נעיין בשני הסיומים לדעת חילוק ההלכות הוצאו כאן ואילו נשמנו, נזכין כי ההבדל בין פה ושם הוא, כי צסי' ר"מ הוצאו כל ההלכות השייכים להתנהגות האדם בעת התשמיש, בין אלה שהם באיסור שז' ואל תעשה, יהיה מאחז טעם שיהיה, ובין אלה שהם בקום ועשה לתוספת קדושה. ואילו כאן צסי' כ"ה לא הוצאו רק הדברים האסורים לעשותם, וגם אלה לא כולם, רק האסורים מטעם הו"ל או משום פריעות או משום עזות, כלומר איסורים הנוצעים מלד עלם התשמיש או אופן התשמיש, אבל לא מאיסור לדי, כמו האיסור לשמש צבית שיש בו ספרים וכדומה. כנראה שכלן באה"ע בא עיקר ללמד רק את האיסורים הכרוכים בתשמיש, וכהמשך לסיומים הקודמים המדברים מעניני הו"ל והתרחקות מהם, אבל לא אופן התנהגות בתשמיש שזה שייך בעיקר לחו"מ. באוה"פ אחזנו ג"כ בסדר זה ודברנו רק על הדינים המוצאים בשו"ע כאן, אולם הוספנו כל הפרטים והאופנים השייכים להם—אם כי השו"ע קי"ה גם זאת ולא הביא כאן עפ"י רוב רק עיקר האיסור מהם—כדי שיהיה הדבר שלם ושלא יעטר המעיין לחפש באותם הענינים גם באותה חיים].

סעיף א. להתרחק מהשחוק ומהשכרות ומדברי עגבים. ע"ד קריאה צספרי חשק או צספרי רפואה על חיי איש ואשה, עי' לעיל סי' כ"ג סק"ח אות ה'.
ב. ולא ישוב בלא אשה. עיקר דין זה מוצא לעיל צסי' א' סעיף ח' ובאוה"פ שם.

סעיף ג', לאשה חונה נאמנת שנאנסה כיון שעכ"פ עברה על איסור יחוד, ורק משום שיש צד"ז כמה תיובי בדברי העדים וכו' מנשיחו).

ב. ואם מותר לישן יחד. עכ"פ שו"ע ח"ח סי' ר"מ הביא מהח"ת, וכ"ה צ"ח, דלשכב יחד לריק להתרחק כו', וכ"ש רווקים [אסורין, צ"ח]. ובפני משה כאן מוצא דהא דחשי"מ והכ"ש כחבו דין זה ע"ד השו"ע אלו דדורות הללו כו', ועל חילוק הצ"ח דמדינותינו ליכא חומרא כו', והרי כיון דאסרו שכיבה יחד בכל מקום הא"ל לכתוב דין זה לעיל על עיקר דין איסור יחוד, והטעם הוא, משום דחמית יש פלוגתא צזה צמטת צקדושין דפ"צ א', דר"י אומר לישן צי רווקים בעליה אחת וחכמים מתירים, ובצסק משה פכ"צ מאסור"ה ה"א מוצא דהלכה צזה כחכמים דמותר, הרי להדיא דאף בעליה אחת מותר לישן מדינא דגמי אף צי רווקים, וא"כ הא דאסרו בשניה יחד, ע"כ לריק לומר דהיינו דוקא דדורות הללו שרבו הפרושים, ואף שכתבו צסס הצ"ח דמדינותינו ליכא חומרא דפרושים, מ"מ י"ל דסברי דהיינו דוקא לענין יחוד יש לחלק בין המדינות, משא"כ לענין קירוב בשר שפיר יש לחוש אפילו בשאר המדינות, כיון שמלינו שמדינה אחת פרולה צזה, יש להחמיר ג"כ בשאר מדינות צזה, אלא היינו דוקא דדורות הללו ולא היה זה דדורות הראשונים.

ובערוך השלחן סעיף ו' אחר שהביא חילוק הצ"ח ה"ל ושמ"מ יש למוע לישן יחד צי רווקים, הוסיף, ואין נוהגים כן ומעילים לא שמענו לחוש להם, והמזהר תע"ב.

וביש"ש ה"ל צסק"צ, לשיטתו דאין להתמיר ביחוד זכר, כתב גם דמותר לשכב עם הזכר בקירוב בשר והמחמיר צזה מחזי כיוכרא. מיהו עי' ציוסף אומן המוצא שם מה שהשיג על עיקר דבריו צזה.

ג. בענין מ"ש בגמ' ת"ח לא יצא לשוק כשהוא מבושם. פי' צגן המלך צצסוף ספר גנת ורדים סי' ס"א צענין מ"ש צצרכות דמ"ג צי דח"ח לא יאל לשוק כשהוא מבושם, משום חשד דמשכ"ז, דצו"ח"ז דלא חשידי אעבירה מותר, [ובמ"ש בגמ' שם

פיאור הגר"א

[ט] בשעת תשמיש. נדרים
כ' א': [י] ולא קודם
כ"ו חגיגה שם איני והא
רב כהנא כ"ו: [יא] אבל
בעניני כ"ו. נדרים שם ב':
[יב] או אם כ"ו. חגיגה
שם: [יג] ויכול כ"ו.
נדרים שם: [יד] בועל
בכל כ"ו. ד"ש שם משל
לבער כ"ו. ר"ל בעונתה
ושלא בעונתה: [טז]
ומנשק כ"ו. ר"ל ד"ש שם
א"ר' זו דברי כ"ו שאוסר
שם מגיד לאדם כ"ו ומ"ש שם
ובאשתו נדה י"ל דלענין בנים שאינן מהוגנים דחוקא נדה: [טז] ובא עליה כ"ו. שם:

ב ,לא יקל ראשו עם אשתו ולא ינבל פיו בדברי הבאי אפילו בינו לבינה
הרי הכתוב אומר מגיד לאדם מה שיחזו אמרו חכמים ז"ל אפילו שיחה קלה
שבין אדם לאשתו עתיד ליתן עליה את הדין ואל יספר עמה [ט] בשעת תשמיש
ולא קודם לכן כדי שלא יתן דעתו באשה אחרת ואם סיפר עמה ושמש
מיד עליו נאמר מגיד לאדם מה שיחזו [יא] אבל בעניני תשמיש יכול לספר
עמה כדי להרבות תאוותו [יב] או אם היה לו כעס עמה וצריך לרצותה שתתפייס
יכול לספר עמה כדי לרצותה: הגה [יג] ויכול לעשות עס אשתו מה שיראה [יד] צועל
בכל עת שיראה [טז] ומנשק בכל אבר (א) שיראה [טז] וצא ענין בין כדרכה (ה) בין • שלא כדרכה
או

באר הגולה
ו עימא דרב חגיגה דף
ס' ע"ב
• עיין בספר של"ה דף
ק' ע"א וע"ב שהוכיח שם
ללא התירו אפילו להקדמי
אלה כמו שפירש רש"י שם
נדרים דף כ' ע"ב על
הא דערכתי לו השלחן
והפכו לו כפי' הראב"ד
והביאו הטור ב"ח נסי'
ר"מ וזה נחלק במקום
שלאו לזרע ולהוליד ע"ש

לנשק שם אבל הראב"ד כתב דחכמים ל"פ אלא אהפרכת שולחן אבל בשאר מודי וכי"פ בא"ח סימן ר"מ ס"ד וראיה ממספרים שאמרו בחגיגה
שם מגיד לאדם כ"ו ומ"ש שם ובאשתו נדה י"ל דלענין בנים שאינן מהוגנים דחוקא נדה: [טז] ובא עליה כ"ו. שם:

באר היטב

פתחי תשובה

(א) שירצה. ל"ד כל אבר דהא נאותו ומוקם אסור כמ"ש נש"ס [וכ"כ
(ה) בין שלא כדרכה. עיין ב"ח א"ח ו' ועיין ב"ח ח"ב סי' קנ"ח
מ"ה נ"ס:

אוצר

הפוסקים

ד"ק ג'—ס"ק ז

שמנשקים על אותו מקום כ"ו, וכ"כ הראב"ד והטור. והוא מהכ"ש
באן סק"א. ועי' ב"י סי' זה שהביא מהטור א"ח סי' ר"מ דהא
דאמר בגמ' שם צ"ע דאין הלכה כר"י בן דבצאי, אינו אלא על
הפיכת השולחן, אבל כל האחרים אסורים. ובעור שם סי' ר"מ
הביא בשם הראב"ד צעור הקדושה שצוברים עוד על כל תשקלו את
נפשותיהם. וכ"פ בשו"ע שם סעיף ד'.

ובענין ארזים סק"א כתב על דברי הב"ש דלא עיין ב"י שדקדק
מלשון זה דמנשק בכל אבר שיראה [שהוא לשון הרמב"ם
פכ"א מאסור"ב ה"ט], דהרמב"ם חולק על הראב"ד והטור [והתיר
נשיקה באותו מקום]. וכן מבואר בב"ח ריש סי' זה, ובציאור הגר"א
סקט"ו. ועי' בפרישה סי' זה א"ח ל"ד שכתב לדברי הב"י ל"ל
דהרמב"ם ס"ל דמה שאמר ר' יוחנן אין הלכה כר"י בן דבצאי קאי
גם ע"ז.

אבל בפני משה סק"א כתב דמהטור מוכח להדיא דמפרש גם
לשון הרמב"ם דלאו דוקא קאמר דמנשק בכל אבר [ובאותו
מקום ס"ל ג"כ דאסור], וראיה לזה שהרי הטור כתב בפשיטות
בריש סי' זה לשונו של הרמב"ם ומנשק בכל אבר, ולא כתב עליו שום
פלוגתא, ובסוף הסי' כתב בשם הראב"ד דר' יוחנן [דאמר אין הלכה
כר"י בן דבצאי] לא קאי אלא על הפיכת השולחן, ולא כתב כלל
דהרמב"ם חולק וסובר דקאי אכל מילי, ע"כ דהטור סובר ד"ל
דגם הרמב"ם סובר כן, ולא דוקא קאמר, כמ"ש הב"ש, ואע"ג
דהב"י והפרישה אינם מפרשים כן לשון הרמב"ם, מ"מ נראה שהטור
ע"כ מפרש דברי הרמב"ם כן, ובאמת המעיין בהגמ"י בפכ"א
מאסור"ב יראה שם שכתב דברי הראב"ד דלא קאי אלא על הפיכת
השולחן, על לשון הרמב"ם, ומשמע ג"כ שמפרש ד"ל דאין פלוגתא
בין הרמב"ם והראב"ד כ"ו, וא"כ כיון שהרמ"א הביא כאן דעת הטור,
לכך שפיר כתב הב"ש דע"כ כוונת הרמ"א דלאו דוקא וכמו שמפרש
הטור לשון הרמב"ם.

ז .בין שלא כדרכה. צפנים מאירות ח"ב סי' קנ"ח כתב שראה
בשו"ע דפוס ויניא"ה שנת שני"ד שכתב בהגהה בין שלא
כדרכה אך לא צ"י העצת ח"ו, וכתב דמכל הפירושים לא משמע כן,
אלא שלא כדרכה היינו צ"י העצת דמשמע בזה"ס סוף פ"ג דיבמות
[דף ל"ד ע"ב], וכן משמע בסנהדרין ג"ה א' הבא על בהמה בין
כדרכה ובין שלא כדרכה כ"ו דרש רב נחמן בר רב חסדא באשה שני
משכבות ובבהמה משכב אחד, מחקיף ליה רב פפא אדורצה אשה
לאדורצה היא אמעכב מיתייב אמידעס אחרינא לא מיתייב, בהמה
ללא

סעיף ב. **ג** .ולא קודם לכן. כתב בעצרת נצי ונחלת נצי א"ח
סי' ר"מ א"ח ו"ב דהוא משמע שהצטעק לתשמיש. וכן
הוא להדיא בצעלי הנפש להראב"ד שער הקדושה.

ד .אבל בעניני תשמיש יכול לספר עמה. כן הוא לשון הטור.
והרמב"ם צ"ח מה"ל דעות ה"ל ד' אחר שהקדים
דהבעילה לריבה להיות בלשון שניהם, כתב בלשון זה: יספר וישחק
מעט עמה כדי שתחישב נפשה ויבעול כ"ו. ועי' בלח"מ שם שפירש
דברי הרמב"ם דדוקא בלשון לר"י ויספר וישחק מעט, אבל באין
לר"י לר"י לא יספר כלל עמה אפילו בעניני תשמיש, משום דס"ל
דכך חילוק דעניני תשמיש לא נאמר בגמ' [נדרים דף כ' ע"א] אלא
לחך הדין דר' יוחנן בן דבצאי, אבל כיון דקאמר בגמ' בזה הכי
ללחך דר' יוחנן בן דבצאי, סובר הרמב"ם דעל כל מה דקאמר
ר' יוחנן בן דבצאי שם קאי דלוינה הלכה.

ובטורי אבן שעל הרמב"ם שם הביא פירוש הלח"מ וכתב דכן נראה
מדברי הגמ"י שם, אך מהכסף משנה שם שהביא על
דברי הרמב"ם הללו מ"ש הטור דהא דיספר דוקא בעניני תשמיש,
נראה שהבין דהא דכתב הרמב"ם יספר עמה לא קאי אלהמלכא
היכא שהיא אינה רואה ולר"י לפיכך, אלא הוא דין צפני עלמו
שהוא דוקא בעניני תשמיש.

וכתב במשנה ברורה סי' ר"מ סק"א דלפעמים אפילו מעניני
תשמיש ג"כ יש לזהר שלא לספר מתחילה, כגון שהוא איש
מחומם ויכול לבא ע"י לידו חטא.

ה .יכול לספר עמה כדי לרצותה. כתב בפרמ"ג א"ח סי'
ר"מ באשל אברהם סק"ג דבלבד משמע דצטעק כעס
מוחר כל דברי ר"י אף שלא מעניני תשמיש. והוסף שכן יש לפרש
גם דברי השו"ע כאן. וכ"כ בלח"מ משנה פ"ה מהלכות דעות ה"ד
דאם לר"י לרצותה אפילו במילי דעלמא מותר.

ועי' בשו"ע א"ח סי' ר"מ סעי' ז' שכתב דיכול לספר עמה "קודם
תשמיש" כדי לרצותה. וכתב בספר והייתם קדושים הלכות
לניעות בהערה א"ח י"א דמשמע דצטעק תשמיש אסור לספר אפילו
כדי לרצותה, וכ"כ בסידור וע"ז [הגהות ליל שבת] דמשהחמול
לשמש עמה אין לו לדבר כלל בשום ענין, כדי שיהא כוונתו ללול
לשם שמים.

ו .ומנשק בכל אבר שירצה. ע"כ"ע סק"א שכתב לאו דוקא
כל אבר, דהא באותו מקום אסור, כמ"ש נש"ס
[נדרים כ' א' דא"ר יוחנן בן דבצאי אלמים מפני מה הוויין מפני

באר הגולה

** כתב הכ"י כל זה ל' הרמב"ם בפכ"א מהל' צ"ע וע"ש ברמב"ם שהשמיטו וכו' הטור בשם ר"י כנר דחלו הרא"ש שם ציטות וטור צ"ח סי' ר"ת והכ"י ג"כ

או דרך אצרים [ו] יצלבד שלא יוליד זרע לבטלה (** טור) ויש מקילין ולומרים שמוחר

ביאור הגר"א

של [ו] יצלבד כו'. רמב"ם וכו' תוס' ביבמות ל"ד ב' ד"ה לא בתיר' ראשון :

אוצר

ס"ק ז — ס"ק י אות ב

הפוסקים

דלאו אורחא היא ליחייב על כל נקב ונקב, וא"כ ע"כ אשה דומיא דבהמה דשלא כדרכה מיקרי צנקה דפי טבעת, וכן משמע בדף כ"ד ע"א משכני אשה, מניד לך הכתוב ששני משכנות באשה, א"ר ישמעאל הרי זה בא ללמד ונמלא למד, ופרש"י הרי זה בא ללמד על זכר שחייב אפילו שלא כדרכה ונמלא למד, דלמשכב זכר לא אילתרין קרא דפשיטא לן דכל משכב זכר שלא כדרכה, אלא האי משכני אשה לאשמועינן אחי דהבא על האשה בין כדרכה ובין שלא כדרכה חייב, הרי דומיא דאיש דלא כדרכה צפי טבעת הוא, ועפ"י פסק הרמ"א דבא עליה בין כדרכה ובין שלא כדרכה כו', וכן משמע מפרש"י דאמרין ציטות דס"ו ע"כ באו עליה עשרה בני אדם ועדיין היא בתולה כו', ופרש"י שצאו כולן שלא כדרכה, וע"כ מיירי שצאו צפי טבעת, דאי כמעשה בהמה מאחוריה בלוחו מקום צוודאי השירה בתולה, אלא ע"כ כדאמרינן, ועוד ראיה ברורה דאמרין ציטות דל"ד ע"כ וזה חמר מציאה ראשונה איבער, א"ל תמר באלצט מיעבה, דאמר ר' יוחנן כל מועדות של בית רבי חמר שמה, ופריך וזה הוי ער ואונן, ומשני ער ואונן שימשו שלא כדרכה, ואי ס"ד דשלא כדרכה מיקרי מאחוריה בלוחו מקום כמעשה בהמה, א"כ אמאי דוחקא דגמרא לישני באלצט מיעבה, הוי לתרץ עדיפא מנייה שהם שימשו עמה שלא כדרכה ופתחו פתח והוי כשתי ביאות, אלא ע"כ ישחק הדבר ולא יאמר, דזה הוי ביאה גמורה רק כמעשה בהמה נחשב, ושלא כדרכה מיקרי ששמה עמה צפי טבעת, ואפשר שבעל הגבה הו' כתב זה להסיר מכשול ממקומו שהיו רגילין בדבר זה להשחית זרעם לבטלה, אבל לענין הדין הוא אמת כאשר כתבנו.

ובברכי יוסף א"י סי' ר"מ סק"ה כתב דמדברי הר"ן בחידושי סנהדרין דף י"ח מוכח כדברי הפנים מאירות. ובישועות יעקב סק"ב כתב דמדברי התוס' בסנהדרין מובאר דאף צפי הטבעת שרי, ודלא כמו שכתבו מקלות אחרונים בזה, וכבר הרגיש בדבר פנים מאירות.

ח. אן דרך איברים. כן הוא לשון הטור, וכמו שזוין פנים. וכתב בפני משה סק"א דהרמב"ם השמיט זה, וי"ל טעם בדבר משום דהרמב"ם לא התיר בשלא כדרכה רק בלא הוצ"ל [עיי' בס"ק הסמוך], לכן לא הולך היתר דרך איברים כה"ג, משום דכ"ש הוא דהא דרך איברים פריעוהא בעלמא הוא, כמבואר בגמרא [יצמות ג"ה צ'], משא"כ הטור שפירא א"כ דעת הר"י שמתיר שלא כדרכה אפילו בהוצ"ל, וי"ל דלכך נקט דרך איברים בדיעה ראשונה משום סיפא, לאשמועינן מדפחה בתרתי וסיים בחדא דדוקא בשלא כדרכה מותר להר"י אפי' בהוצ"ל, משא"כ בדרך אצרים אסור אפי' להר"י בהוצ"ל, דצני מצול ניהו, כדאיתא בגדה י"ג ב'.

ט. ובלבד שלא יוציא זרע לבטלה. פנים לזוין שדעה זו היא מהטור. ועיי' בטור שפירא זה כדעה ראשונה, והוא מהרמב"ם פכ"א מאיסור' ה"ב ט', וכמו שזוין בצאה"ג. וכתב צ"י דהרמב"ם כתב כן מדגריסין בגדרים דף כ' ע"א א"ר יוחנן בן דבאי חגרים מפני מה הוויין מפני שהופכים שלחנם כו', א"ר יוחנן ז' דברי ר"י בן דבאי, אבל אמרו חכמים אין הלכה כר' יוחנן בן דבאי אלא כל מה שאדם רואה לעשות באשתו עושה, ואמרין תו התם הריא דאחאי לקמיה דרבי אמר לו ערכתי לו שלחן והפני, כלומר שצא עליה שלא כדרכה, אמר לה צתי התורה התירתיך לו, וכן אמר רב לאיתתא אחריתא דאחאי לקמיה, ופסק הרמב"ם הלכה כחכמים וכרבי וברב, ומ"מ כתב שזכר שלא יוליד ש"ז לבטלה, כי היכי דלא

תיקשי דר' יוחנן אדרי יוחנן, דא"ר יוחנן בגדה י"ג ב' המוליד ש"ז לבטלה חייב מיתה. וכו"כ התוס' ציטות ל"ד ב' ד"ה ולא, בשם ר"י בתירין ראשון, כמובא בצאה"ג סק"י. שהקשו שם דמהא דאמר התם דשלא כדרכה הוי כמעשה ער ואונן, משמע דאסור לשמש שלא כדרכה, ותימא דבגדרים דף כ' ע"כ [הג"ל] מסיק דמות, וכן בסנהדרין ג"ח ב' א"ר אלעזר א"ר חנינא עכו"ם הבא על אשתו שלא כדרכה חייב מיתה, ופריך רבא מי איכא מידי דישתאל לא מיתחייב ועכו"ם מיתחייב, וע"כ האי לא מיתחייב היינו דבישראל שרי כו', ואר"י דהתם מיירי בלא הולאת זרע, דלא הוי כמעשה ער ואונן, ושרי.

י. ויש מקילים וכו'. א. מקור דעה זו. דעה זו הובאה בטור בשם ר"י במזוין פנים. וחייו שכן כתב הר"י בתירין אחרון בתוס' יצמות ל"ד ב' ד"ה ולא [המובא בס"ק הקודם], דלא חשיב כמעשה ער ואונן אלא כשמתכוין להשחית זרע ורגיל לעשות כן תמיד, אבל באקראי בעלמא ומתאור לבוא על אשתו שלא כדרכה שרי. וכתב צ"י דהרא"ש שם כתב דהאי שנייה בתרא עיקר*. ור"י ור"י דבעכו"ם שצא על אשתו שלא כדרכה [המובא בתוס' הג"ל בס"ק הקודם] בסתם ביאה איירי אף בהולאת זרע, וקאמר דבישראל שרי, ועוד מדקאמר רבי התורה התירתיך לו בסתם, ולא דקדק לידע אם היה שם הולאת זרע, אלא כל ענין שרי, וההיא עובדא באקראי הוי כדמוכח לישנא שלחן ערכתי לו והפני. ובאליה רבא א"י סי' ר"מ סק"ו הביא מהצ"י הג"ל ותמה על הבאה"ג כאן שכתב דהרא"ש דחה לסברת הר"י, וכתב דאולי יש ט"ס בדבריו. גם באגרות משה סי' ס"ג דקני' ב' תמה על הבאה"ג מהצ"י הג"ל, וכתב דברור שיש איזה ט"ס בדברי הבאה"ג.

ובכתב בערך שי סי' זה דמלשון ר"י שבתוס' שם, שכתבו בסוף דבריהם דבאקראי בעלמא ומתאור לבא על אשתו שלא כדרכה שרי, משמע דתירי למעלויהא צנין, שיהא רק באקראי, ולא יתכוין שלא תתעבר רק מתאור לבא על אשתו, ומה שכתבו ברישא דלא חשיב כמעשה ער ואונן אלא כשמתכוין להשחית זרע, ורגיל, פירוש או רגיל, וכן פירש הב"ח לפי דרכו "או רגיל" [ובמובא בלוח ג'].

ב. דעת האחרונים לחלכה. עיי' בצה"ט סק"ב שכתב דדבר קשה הוא להתיר בהולאת זרע אפילו באקראי. והוא מהח"מ סק"ב בשם הצ"י. וצ"י שם בצדק הצית הוסף דאילו היה הר"י רואה מש"כ הזכר צעזע' במוצ"ל כי הוא גדול משאר עצירות שצבורה, לא היה כותב זה שכתב. גם בישועות יעקב חלו"ת סי' ר"מ סק"ד כתב דחלילה לצ"ל בזה עיי' הוצ"ל.

ובנתיבות השלום תתיב י"א אחי א' להצ"י שהביא הדעה הראשונה כתב דאף שיש מי שמקיל אף בצ"ל א"ס הוא לפרקים והביאו הרמ"א, מ"מ כבר השיגו הצ"י ובהלכות צני' וצני' חכמי האמת, וצ"ל א"ס כתבו הפוסקים שלא התירו כל פנ"ל אלא למלואות ולרו כו'.

ובפני משה סק"ב כתב דלדינא קו"ל כדעה קמיונה דאפילו פסק אחת אסור להוליד ז"ל, עפ"י מש"כ הצ"י בצאה"ג [הג"ל] דאילו היה הר"י רואה מש"כ הזכר לא היה כותב זה שכתב, וא"כ לפי"ז לפי מה שזכינו לאורו ודאי קו"ל כדעה ראשונה, ותמה על הצ"י

(*) ברא"ש שלפנינו נשמע כל זה, אבל כן הובא בהגהות הב"ח ששל הרא"ש שם.

אוצר

סיק י אות ב-ג

הפוסקים

הב"ש שילף צידונו היתר לענין דיוקא כשנמלא דם מחמת חשמים מהא דמותר לשמש שלא כדרכה.

ועי' בדברי מלביאל ח"כ סי' קנ"ז [המוצא בסי' כ"ג סק"א אות ט'], שחלק באמת על הב"ש צדין הניל, ואחד מטעמיו משום דהעיקר דאסור שלא כדרכה כהולאת זרע*.

וע"ע בערך שי סי' זה שהאריך ליישב קצת דברי הזכר לשיטת בר"י, אך מ"מ סיים דודאי לאו משנת חסידים היא, ובפרט שיש אומרים דאסור חמור הוא.

ויש שהחמימו צביאח שלא כדרכה בכל אופן שהוא. עי' צבאח"ג אות ו' שהביא מהשלי"ה דלא התייר אפילו באקראי אלא כמו שפירש רש"י צנדרים דף כ' ע"ב על הא דערכתי לו השלחן והפכו או כפירות הראצ"ד, וזה וזה במקום שראוי להזריע. וכן הביאו הנחלה צבי סעיף זה. וע"ש בשלי"ה שהביא זה מהספר חרדים. ובספר חרדים מלת התשובה פ"ב האריך בזה, ואחרי שהביא מחלוקת הרמב"ם והרא"ש צדין זה השיג על שניהם, וכחז דהאמת שאין היתר כלל במקום הרע, שהרי על שיטת הרמב"ם כבר הקשה הרא"ש, אך גם על שיטת הרא"ש קשה אי חשיב זרע לבעול פעם אחת מי התייר, ואם אינו זרע לבעול אפילו פעמים רבות מי אסור, אלו הן דברים שאין הדעת סובלת, ועוד קשה לפירושם מדאמר בגמרא דלעיל מנייה דרבי יוחנן בן דבצאי פליג, דקאמר בהופך שלחנו הו' ליה צנין חגרין, משמע דצחשמים הראוי להוליד קאמר, ודחה ראיות החוס' מסוגיא דסנהדרין, וכחז דבא רק מלישניה דר' אלעזר מקשה ליה דמדנקט בן גח משמע דאחא למעוטי ישראל, ולהכי מקשה ליה איך אפשר לחייב בכוחו ולא בישראל, אלא ודאי לפעורא אחמר דר' אלעזר, לומר בן גח הבא על אשת חברו פטור בשלא כדרכה וישראל חייב ב', ומעתה י"ל כסחמא דסוגיא דיצמות דאמרם סתם דשלא כדרכה הוי עון ער ואונן ולא חלקה, ומה שהתיר צנדרים הפיכת שלחן היינו שכיבה כדרכה במקום הראוי לזרע, אלא שהיפך השכיבה להיות היא מלמעלה והוא מלמטה, וכן פירש"י, ודומה להפך משכבו האמור בצרכות פ' הרוואה, אי נמי כדפירש הראצ"ד בספר הקדושה, הביאו הטור סי' זה, דהפיכת שלחן היינו פניו של איש כנגד ערפה של אשה, אבל אינו צועל אלא כדרכה מקום שראוי לזרע דוגמת שכיבה בהמה עם בהמה להוליד, והטור אע"פ שהביא דעת הרמב"ם, מ"מ בסוף הכ"י הביא דעת הראצ"ד דהפיכת שלחן שאינו כפירות הרמב"ם אלא כמעשה בהמה, וכיון דהביא זה במסקנת דבריו, נראה דהכי ס"ל דהפיכת שלחן, ומעתה אין היתר דשלא כדרכה כלל ואין לו למיקל, כי הרשב"י כתב שאין לעון זה תרופה אם לא בתשובה גדולה דתירא*.

(*) אפשר וגם בדעת הב"ש אין להכריח דפוסק כדעה השניה, אלא כחזון דכיון שישנה דעה כזו שמותר גם במוציא ז"ל יש לסמוך ע"ז עכ"ם במקום שיש צורך. וכעין זה כתב הרמ"א הורוביץ המובא בסי' כ"ג ס"ק הג"ל אות י'.

(**) ועי' בחרדים שם שהביא בסוף דבריו כי מעשה היה פה צפת שנת השי"ח ליצירה שבמעמד הרבנים הגדולים מהר"ר קארו ומהר"ר יצחק מסעוד ומו' אברהם שלום ומו' יוסף שאגיש וכמה רבנים אחרים באה אשה דאמרה שבעלה היה בא עליה שלא כדרכה ונזוהו וחרפוהו וסיף גרשוהו מא"י. וכתב ביד אהרן ח"ב הגה"ס אות א' דבדאי אותו מעשה היה שבה עליה בתמידות ובהוצ"ה, דאליכ לא היו מתירידים כל אותה חרדה לנדותו ולגרשו כיון שלדעת ר"י ורמב"ם ורא"ש מותר, ובפרט שארץ ישראל אתריה דהרמב"ם הוא שכבר קבלו עליהם כל הוראותיו כהלכה למשה מסיני, אלא מוכרח שהמעשה היה ששמש כן בתמידות ובהוצ"ה. וכן מורה הלשון שבעלה "היה" בא עליה, דמשמע שהיה רגיל בזה, וצ"ל דהחרדים הביא מעשה זה בלפי תחילת דבריו שקרא תגר על אלו הרבנים דביאח שלא כדרכה ומוציאין שז"ל שזה נגד דעת כל הפוסקים.

אולם באליה רבה סי' ר"מ סק"י האריך לדחות דברי החרדים, וכחז דמה שחמם על החוס' והרא"ש דאי חשיב לבעול פעם אחת מי התייר, ואם אינו לבעול פעמים רבות מי אסור, לא קשה, דבאמת אינו לבעול, והא דאסור צנדרים היינו משום שמושה כדי שלא תתעבר ב', ומה שהקשה דמדאמר ר"י בן דבצאי דההופך שלחנו הו' צנין חגרין, משמע דצחשמים הראוי להוליד קאמר, אין זו קושית כמו שאכתוב על משמם לאור הכר ב', [שכתב שם בשם הרא"י דאיכא סכנה לבנים אף בלא עת עיבור], גם מש"כ דכיון שהביא בטור דברי הראצ"ד אלא דס"ל שלא כדרכה לעולם אסור, ליתא, דהא לא כתב דברי הראצ"ד במחלוקת על הרמב"ם והרא"ש, אלא ודאי לא כתבן אלא ללמוד מניח דבא דעתא אסור כמעשה בהמה, אבל באמת דין שלא כדרכה במקומו עומד, וראיה גמורה מהטור סי' ר"מ שכתב על דברי הראצ"ד הניל דברי החוס', מבואר דס"ל כהחוס', וכן פסק רצונו ירוחם והאגודה שם, גם שארי דברים שהאריך לדחות ראיות החוס' מגמ' סנהדרין אינו למעיין ב'. [ועי' לעיל סק"ז בלשון הישועות יעקב שכתב דמדברי החוס' בסנהדרין מבואר דאף צפי העצמת שרי ודלא כמו שכתבו מקצת אחרונים בזה, וכנראה שצא לאפקי ממש"כ הצאח"ג בשם השלי"ה].

ג. ובאינו מוציא זרע אם מותר אפילו שלא באקראי. צ"ש סק"ג כתב לדעת הדעה השניה, דצנדרים אפילו אם אינו מוציא זרע אסור לשמש שלא כדרכה, כדי שלא יבא לידי הוצ"ה. ושם במהדור"ק הביא זאת בשם הב"ח.

ובב"ח סי' זה דייק בן מיתור לשון הטור שכתב ור"י פירש דאפילו במוציא נמי מותר ב' ובלבד שלא יהא רגיל בן אלא אקראי בעלמא שמתארח לאשתו לשמש שלא כדרכה אלא אסור להיות רגיל בך, דלאחיה לורך חזר ואמר "אלא אסור להיות רגיל בך", אך נראה דס"ל להטור דצנדרים אסור אפילו בלא הוצ"ה, וכ"כ דלא מיבעיא דבהוצ"ה אסור צנדרים, אלא אפילו בלא הוצ"ה אסור צנדרים, וטעמא דמילתא דדומה במקל' למעשה ער ואונן שהיו רגילים בך, ואע"ג דאינו דומה לגמרי, שהם השחיחו זרע, מ"מ איסורא איכא. וכחז עוד דכן נראה גם מדברי הרא"ש צ"פ"ד אחין, שכתב בזה דלא חשיבי מעשה ער ואונן אלא אם כן רגיל לעשות כן תדיר, אבל אם בעלמא מתארח לשמש שלא כדרכה שרי, ומדלא הזכיר הוצ"ה, משמע דצנדרים אסור אפילו בלא הוצ"ה, ודלא כמשמע מדברי החוס' שם שכתבו ועוד אומר ר"י דלא חשיב כמעשה ער ואונן אלא כשמתכוין להשחיז ורגיל לעשות כן תמיד וכו', אלא דבא דלא השחיז שרי אפילו צנדרים, והטור תופס דברי הרא"ש אליבא דר"י עיקר, ואפשר דאף החוס' שכתבו ורגיל לעשות וכו', האי ורגיל פירושו או רגיל בך אסור אפילו בלא הוצ"ה, וכייו כמ"ש הרא"ש. [ועי' לעיל אות א' דצנדרים בערך ש"ן].

אולם באליה רבה א"ח סי' ר"מ סק"י כתב דמדברי הרמ"א כאן משמע דאם אין מוציא זרע אפילו צנדרים מותר, אלא דבמוציא זרע אסור צנדרים, וכן מבואר בחוס' יצמות ס"פ ד' אחין ובטור סי' זה, ובצ"ח דקדק מדסיים הטור שם אבל אסור להיות רגיל בך, דאפילו באין מוציא זרע אסור צנדרים, ולא נהירא, אלא דמייירי במוציא, וקמ"ל דאיסורא איכא בדבר.

ובפני משה סקל"צ כתב ששלחן הטור והרמ"א שכתבו התנאי דאם עושה באקראי ואינו רגיל בך רק על הדעה השניה, ולא כתבו לשון זה לדעת קמייטא דדוקא באקראי מותר משמע שלדעה קמייטא דמייירי בלא הולאת ש"ז לבעול, אפילו צנדרים מותר, וכן צרמב"ם שסובר כדעת קמייטא אינו מבואר כלל דבעינן אינו רגיל, וכן משמעות החוס' בסוף פרק ד' אחין שלא כתבו כך חילוק דרגיל רק לחיובן צחרא ב', ומסתומות דצריכס משמע דאף צנדרים מותר, אמנם

באר הגולה

ז שם נפכ"ל מהל"ב
מנרייתא בעל קרי וכו'
וכדמפרש שם בגמרא שלא
יהיו מנזרים חלל נשותיהם
וכו' ברכות דף כ"ז ע"א

שלא כדרכה אפילו אם מוליד זרע אם עושה (ב) באקראי ואינו רגיל בכך (טור בשם ר"י)
ואעפ"י שמותר בכל אלה [וח] כל המקדש עלמנו כמותר לו קדוש יאמרו לו (דברי הרב). וזל
רבה בתשמיש להיות מצוי אצלה תמיד שדבר זה פגום הוא מאד ומעשה
בורות

באר היטב

נמלא דם צעד של אשה ויש ספק אם הדם מוננו או מוננו. אם מותר לאיש
להוליד הזרע כדי לצרר אם הדם מוננו הוא עיין ב"ש ס"ק ז' :

(ב) באקראי. ודבר קשה הוא להתיר להכשיל בהולדת ש"ז אפי'
באקראי ושומר נפשו ירחק מזה. עיין ב"י ובגמ"ה עיין ב"ש. אם

הפוסקים

ס"ק י אות ג — ס"ק יב אות ב

אוצר

וכתב דאזי מהל"ב לא איריא דמוכח צירושלמי דנדרים פרק השותפין
דכתרי זימני מקרי רגיל, וכתבו הר"ן שם דמ"י ע"א, וכן משמע
מלשון רבינו ירוחם נכ"ג סוף ח"א שכתב דאסור תדיר אצל דרך מקרה
פעם אחת מותר*, אצל מדברי התוספות דנסהדרין דניח שהביא
מוכח דשרי טפי מחד זימנא כו'.

יב. ואעפ"י שמותר בכל אלה וכו'. א. עי' ברמב"ם פכ"א
מאוס"ב ה"ב ט' לאחר שהביא הכי דינא דמותר
לצא עליה שלא כדרכה, מסיים ואעפ"י מזה חסידות שלא יקל אדם
את ראשו לכך ושיקדש עלמנו בשעת תשמיש ולא יסור מדרך העולם
ומנהגו, שאין דבר זה אלא כדי לפרות ולרבות. ובספר האשכול
הלכות תפלת מנחה מסיק דבר דירא שמים יהא נזכר ויזכר ויכלם
לעשות דברים אלה. ובישועות יעקב סק"ב לאחר שהביא לדברי
התוספות שהתירו באקראי דהיינו צפי הטבעת, כתב עכ"ל דורות
הללו ראו להחמיר בכל אלה וציוציואל באלה. ובאליה רבה סק"י
אות ז' אחר שדחה דברי החרדים שהחמיר בזה, מסיק דמ"מ יש
לירא שמים להחמיר כו', ועוד דהא כתב רמ"א אעפ"י שמותר כל
המקדש כו', ועוד דבאגור ס' סל"ו שכתב דמותר לשמש כמעשה
בהמה פנים כנגד אחר דוקא דרך אקראי בעלמא, משמע דשלא
כדרכה אף באקראי יש להחמיר. ועי' עוד צנתיבות השלום שכתב
האות שאל"ה.

ב. ושימוש כדרכה פנים כנגד אחר. כתב צלוצב ס' כ"ג סעיף
ה' בשאלתי על אשה שיש לה כתב מחמיר צבטן ולא
חובל לסבול שיצא בעליה הוא למעלה והוא למטה בדרך כל הארץ
מחמת הכאב המחמיר, אם לא מחמירה פנים כנגד אחר כמעשה
בהמה, וחולי זה מחמיר זה ולא נמלא לה רפואה, ואמרתיו ג"ל
שמותר בעלה לשמש עמה מחמירה, אע"ג דודאי לא מתעצרת בכה"ג,
לא הוי בכלל השתתת זרע, כיון שהוא דרך מקום תשמיש, ולא גרע
זו מקטנה ואיילוניות, ועוד דאשה זו אפילו הוי צא עליה כדרכה,
ודאי לא היתה מתעצרת מחמת החולי, והרי היא ממש כאיילוניות
או עקרה שמותר לשמש עמה, ואין מעלה או מוריד בין כדרכה בין
שלא כדרכה**.

ועי' באליה רבה ס' ר"מ סק"י [המוצא בזה שאל"ה] שהוכיח
מספר חרדים ושל"ה דבשימוש פנים כנגד אחר ג"כ מתעצרת,
וכתב דמה חמיה על הלוז שכתב בפשיטות דשכיבות מעשה בהמה
ודאי לא מתעצרת, ולכן האריך לדחוק בטעמים דחוקים להתיר
לשכב

(*) לכאורה אין ראיה כ"כ מהירושלמי ורבנו ירוחם, דנראה דבירושלמי
מירי בעושה כן שתי פעמים בזה אחר זה, וזו נראה גם כמות רבנו ירוחם
שכתב דרך מקרה טעם אחת, לאפוקי שתי פעמים בזאת"ה, אבל כשיש
הפסק גדול בין פעם אחת לשניה בבאות כדרכה, אין ראיה דאסור.

(**) בדברי המורות פ"ב דנדה אות י' כתב דהא דקרי הלוז לביאה
זו שלא כדרכה, לאו בדוקא דעיקר ביאה שלא כדרכה ממשכבי אשה
נפקא לן דשתי משכבות יש לאשה, ולא קרי להך שלא כדרכה אלא בדרך
שתוף השם או בדרך השאלה.

למנע בהגהות מיימוניות פכ"א מהל"ב חס"ב כתב על דברי הרמב"ם
וכינו מילי באקראי בעלמא ולא שירגיל בכך כו', הרי דברגיל אסור,
מיהו עדיון י"ל דזהו דוקא לדעת הרמב"ם דהול"ז אסור אפילו
פעם אחת, לכך שפיר י"ל דאסור להיות רגיל בכך אפילו בלא הול"ז,
משום דשמא יבא עי"ז לידי הול"ז בזה פה, משא"כ לדעת ר"י
שבאקראי מותר אפילו בהול"ז, א"כ י"ל דאפילו ברגיל אם אינו
מוליד ז"ל ג"כ מותר, משום דאפילו אם יבא בזה פעם לידי הול"ז,
ג"כ לא איכפת לן בזה לדעת ר"י כיון דאינו רגיל בכך, ומ"מ לדינא
שפיר פסק הב"ש דאפילו באינו מול"ז אסור ברגיל, משום דבאמת
קיי"ל כדעה קמיתא דאפילו פעם אחת אסור במול"ז כו' [כמבואר
לעיל אות ז'].

ד. ובשהאשה חולה וסבבה לה לשמש כדרכה אם מותר לו
לשמש שלא כדרכה בהוצ"ז. בשו"ת מהר"י אסאד
חיו"ד ס' רכ"ב נשאל בדבר איש ואשה שכבר קיימו מזהו פו"ר
ועתה נחלתה האשה ורופאים מומחים החליטו שאם תלד תהיה
בסכנת נפשות, אם מותר לבעלה לשמש עמה שלא כדרכה כדי שלא
תתעבר, אחרי שהביא לשתי הדעות בשו"ע בדין שימוש שלכ"ה,
דין שהתירו שלא בהולדת זרע ושיש שהתירו דוקא באקראי, כתב
דפשיטא דלשתי הדעות איכא איסורא צדון שלפנינו, שע"כ כל
תשמישו יהיו שלא כדרכה, ומכ"ש לדעת הב"ש שהוכיח מדברי הטור
והרמ"ש דברגיל בכך גם בלא הול"ז אסור, דדומה מיהא במקל
למעשה ער ואונן, ועי' ב"ש סק"ג שכתב טעם אחר, ומכ"ש לפרש"י
דהפיכת שלחן היינו היא למעלה והוא למטה, ולפירוש הראב"ד
היינו שפניו של איש נגד ערפה של אשה, אצל אינו בעל אלא כדרכה
במקום שראוי לזרע, א"כ במקום ענופת בכל ענין אסור, וכמבואר
כן בשל"ה, [המוצא בזה אות ז']. וכ"כ גם בפרחי כהונה ס' י"ב
צינודן כזה.

ובמדר"ם שיק חתומ"ס ס' י"ד אחרי שצייר שאסור לשמש צמור
בשעת תשמיש במקום סכנה [וכמוצא בזה] כ"ג סק"י
אות י"ז], כתב ושאר חקנות כבר מבוארים בזה כ"ה ובספר חרדים
דאין להכניס עלמנו בחיוב חשש מיתה כו', וא"כ בודאי לדעתו אי
אפשר רק שיפרוש ממנה הבעל.

יא. באקראי. באליה רבה ס' ר"מ סק"י הביא מספר חרדים
שפירש דברי התוספות והרמ"ש ציבמות דאקראי
היינו דרך צפעת אחת בכל ימי חייו התירו זאת, ותמה עליו דלא
משמע כן בדברי התוספות הרמ"ש הטור והרמ"א שכתבו דוקא
ברגיל אסור, משמע באין רגיל אף שחאב הרבה פעמים מותר, וכן
מוכח באגודה [ציבמות שם] שכתב דלא הוי כמעשה ער ואונן אלא
ברגיל לעשות כן שלא תתעבר אצל באקראי כו', וכן מלאתי להדיא
בתוספות סנהדרין דניח ח"ל דלא אסור אלא שעושה כך תדיר שלא
תתעבר ותפחית יפיה אצל אם רוצה תשמישו כדרכה אלא באקראי
מתאחר לה שלא כדרכה שרי עכ"ל, משמע דאף בהרבה פעמים מותר
אם רוצה תשמישו כדרכה.

ובברכי יוסף שם סק"ה הביא מה שדחה באליה רבה לדברי החרדים,
דברי התוספות והרמ"ש כו' כתבו דוקא ברגיל אסור,

ביאור הגר"א

[וח] כל המקדש כו'.
יבמות כ' א' קדש עצמך
כו' ובשבועות י"ח ב'
כל המקדש עצמו כו' :

באר הגולה

ח ה'רס"ג ד' כ"כ ה'תור
בשנת ה'ת"ת ס' ר"ת
ס מיומל דרב חמל וכו'
והר"ל ונרייתל עירובין
דף ק' ע"ג
י שם למדנו דרך ארץ
מתרגל וכו'

בורות הוא אלא כל הממעט בתשמיש ה"ז משובח [יט] **ובלבד שלא יבטל עונה** [כ] **אלא מדעת אשתו** ח [כא] **ואף כשישמש בשעת העונה לא יכוין להנאות** [כב] **אלא כאדם הפורע חובו שהוא חייב** (ג) **בעונתה ולקיים מצות בוראו בפריה ורביה** [כג] **ושיהיו לו בנים עוסקים בתורה ומקיימי מצות בישראל** ואלא יבעול **אלא מרצונה ואם אינה מרוצה יפייסנה עד שתתמצה** [כד] **ויהיה צנוע מאד בשעת**

ביאור הגר"א

[יט] ובלבד כ"י. מפורש בתורה שארה כ"י וכמתניתין פ' אעפ"י: [כ] אלא כ"י. שם ברשות כמה כמה דבעי: [כא] יאף כשישמש כ"י. כמ"ש בכמה מקומות אין אדם עושה בעילתו כ"י

וערש"י בנדרים שם ב"ה בני שכרות כ"י: [כב] אלא כ"י. כמ"ש וכל מעשיך כ"י: [כג] ושיהיו לו בנים. כמ"ש ותצא אלי תבא צפה הקב"ה שלא היתה כוננתה אלא להרבות שבטים כ"י: [כד] ויהא צנוע כ"י. נדרים שם וכשהוא מספר כ"י. וערש"י שם ד"ה ודומה ואית דאמרי כ"י. ועתוס' נדה י"ז א' ד"ה משתין וע' בא"ח שם ס"ח. ליקוט'. ובפ"א דברכות בשלשה דברים אני אהב כ"י:

באר היטב

(ג) בעונתה. מי שאינו יכול להזדקק עם אשתו. עיין ספר הסידים ס' ש"ץ:

הפוסקים

ס"ק יב אות ב — ס"ק יג אות ב

אוצר

ואפילו רואה ואינה רואה. ומקורו מהטור כאן דכתב, שנינו במסכת כלה [פ"א] מפני מה הויין לאדם צנים בעלי מומים, מפני שהוצעה ואינה נחצעת לו, פירוש אינה מתרצה לו, ורבי יהושע * אומר מפני שאומרת בשעת השמים אנוסה אני, ואיכא בינייהו רואה ואינה רואה, (ר"ל לדעת הראשונה [דוקא] אינה מתרצית כלל, ולרבי יהושע [אפילו] מתרצית קצת. נחלת יעקב על מסכת כלה.) ועי' צ"ח נדרים כ' ב' עמ"ש שם וברוחי מכם המורדים והפושעים ב', אלו בני השע מדות כ', בני אימה בני אנוסה כ', וכתב בני אימה, לשון יראה שמעיל אימה על אשתו להזדקק לה שלא כרצונה, בני אנוסה גריעו טפי מבני אימה, ובני אימה לא היו אנוסה ממך, ואנוסה מיירי בשאנוסה לגמרי.

וכתב בעצי ארזים סק"א דלא מיירי שמסרבת בכל פעם וממאנת בהשמים כלל, דכזה"ל גוונא ודאי דמותר לבוסה, דמשועבדת היא לו, אלא מיירי שאינה חפלה עתה בהשמים.

ב. וכשנתרצית להבעל לו אם מותר לו כבר לבעול פעם שניה או במשכב הפוך גם שלא מדעתה. כתב הטור בשם הראש"ד להפיקה השלחן נמי שהחירו דוקא שהיא מתרצה לו, אבל אם הוא כופה אותה לכך, קורא אני עליו גם בלא דעת נפש לא טוב, שהרי אמרו (בעירובין ק' ע"ב) אף צרגלים חוטא זה בצועל ושונה, ופריך והאמר רבא הוואה לנשות בניו זכרים יבעול וישנה, ומשני כאן לדעת כאן שלא לדעת, השתא אפילו זה שבעול כדי לנשות בניו זכרים אם הוא שלא לדעת אסור, כ"ש אם הופך שלחנו שלא לדעת שנקרא חוטא. וכתב ה"ח דא"ש דברישא דקרא כבר אמר גם בלא דעת נפש לא טוב, [ומשם למדנו דאסור לבעול שלא לרצונה ולמה לריך ללימוד חדש לענין צועל ושונה], אפ"ה אשמועינן דלא מצעי בצעילה הראשונה דאסור לבעול אותה בלא דעתה, אלא אפילו כשנתרצית וכשצא לבעול שנייה אינה מתרצית סד"א דיכול לצא עליה שלא לרצונה כדי לנשות בניו זכרים אפ"ה אף צרגלים חוטא.

ובא"ה רבה ס' ר"מ סוס"ק י' כתב דכל ציוות הללו [שלא כדרך הארץ] הוא דוקא מדעתה, אבל בעל כרחו אף שמתרצית לתשמים נקרא חוטא, וכ"כ בטור [בשם הראש"ד] ** וכן מבואר בראש"ד עליו בספרו בעלי הנפש שער הקדושה, שכתב דיש מי שאומר דכיון שהיא מרצאה לתשמים אפ"ה שהיא מוכרחת בהפיקה השלחן מותר, משא"כ בצועל ושונה שלא מדעתה שכל הצעילה על כרחו היא ואסור

לשכב כמעשה בהמה אם יש לאשה חולי בצטן, ולהכיל פשיעה לכו דמתעבדות. ובסק"י שם הביא מהאגור ס' שלי שכתב דמותר לשמש כמעשה בהמה פנים נגד אחר ודוקא דרך אקראי בעלמא.

ובנתיבות השלום נתיב יא' נתיב יס אות ו', אחר שהעלה דאם משמש בלחץ מקום אין איסור אפילו שלא בפנים כנגד פנים דיכולה להתעבר, סיים דאפ"כ נכון להחמיר לפי הטעם מ"ש בשם זכ"ק [פקודין] ודבק באשתו ולא אחורי אשתו, ועי' בראשית חכמה שיש להחמיר בכל ענין, ואף דש"ס דילן לא ס"ל כהזכ"ק בזה, עי' בסנהדרין דנ"ח, מ"מ יש להחמיר מטעמים אחרים שכתב שם, וכמ"ש בזה המקובלים.

ג. ובשימוש כשהוא למטה והיא למעלה. בשו"ע א"ח ס' ר"מ סעיף ה' פסק, הוא למטה והיא למעלה הוא דרך מצות כ"י. וכתב בא"ה רבה שם סק"י דקשה הא אסור משום הולאת ז"ל, דהא קיי"ל דכשמתעבדת אינה מתעבדת, וי"ל דכיון שהוא דרך מקום השמים לא היו בכלל השחתת זרע, וכא"כ כתב הלבוש באשה שיש לה כאז בצטן [המוצא ציוות הקודם], וכ"כ בלחם חמודות [פ"ב דנדה אות י']. ושם הביא עוד מהלחם חמודות שם שכתב [באופן אחד] דבדרך זה שמשמשין פנים כנגד פנים אינו בכלל שאינה מתעבדת, וכתב דנראה ראי' לדבריו מספר חרדים ושל"ה [המוצאים בסק"י אות ב'] שחקשו על הפירוש שפירשו סוף פ"ב דנדרים חגרים מפני מה הויין, מפני שמהפכין שלחנם, שבעולים שלא כדרכה, הא אי אפשר להוליד צנים בצעילה שלא כדרכה, ולכן כתבו שפרש"י עיקר שבעול כדרכה, אלא שהיא מלמעלה והוא למטה, או כפירוש הראש"ד פניו כנגד ערפס דוגמת שכיבת בהמה להוליד ע"כ, ואי אין ראוי להוליד בשני דרכים אלו, אי"כ אכתי קשה איך נעשים הצנים חגרים כיון שאינה מתעבדת, אלא ודאי שמתעבדות.

ובכסא רחמים למסכת כלה פרק ג' הלכה ג' כתב שמעתי מאחד מגדולי הדור דנשאלה שאלה צנית מוחצא רבא צעיר גדולה של חכמי קושטנדינה הלכה למעשה צא' שמחוך חולי לא היה יכול אלא הוא מלמטה, ומאלו אחד מרצותה קמאי כתיי חידושי נדרים דשרי, ע"כ שמעתי, ואני אומר דהדבר מפורש בדברי רבינו ירוחם נתיב כ"ג סוף ח"א דמותר. ושם הביא מהספר חסידים ס' תקי"ט שכתב דציל עזילה לא יתכן כי אם הוא למעלה והיא למטה, וכתב הא כשאני ליל עזילה [משמע] דשרי. וכ"כ בפירושו לספר חסידים שם במשמעות דברי הס"ח. ועי' דעת חורב א"ח שם דכתב דמסתומת שאר פוסקים לא נראה כן.

יג. ולא יבעול אלא מרצונה. א. הגדרה מה נקרא מרצונה. כתב צמחן אברהם א"ח ס' ר"מ סק"ז אפילו אינה אנוסה רק שאינה מרצאה לכך. וצטברת ישראל שם סק"ב כתב

(*) בטור כתוב: ר' יהודה, אבל במסכת כלה כתוב ר' יהושע.

(**) ר"ל מדהביא הראש"ד ראייה מהא דבועל ושונה ולא הביא מעיקר הדין דאסור לבעול שלא לרצונה. משמע דאפילו כשנתרצית לצעם התשמיש אסור לבעול במשכב הפוך בע"כ. דומא דבועל ושונה, וכמ"ש הבי"ח.

באר הגולה

ב תימול דרני יוסק דה
דף י"ז ע"ב

בשעת תשמיש כולא ישמש בפני מין (ה) אדם
 [בה] אפילו קטן [בה] אא"כ הוא תינוק שאינו יודע לדבר:

ביאור הגר"א

[בה] אפי' קטן, כמ"ש
 בפני כל חי, [בה] אא"כ
 כד, שאז הוא כבהמה
 וכמ"ש שם והגוי אמוראי דשם מחמיר על עצמו וטור בשם הראב"ד:

לא

באר היטב

וכן כתב ט"ז אם הוא נענין שאינו מרגיש בתשמיש מועיל הפסקת
 מחילה. ז"ל:

(ד) אדם. אפילו ענדים אע"פ שהם עם הדומה לחמור. ולא מחייב
 הפסק מחילה. ודוקא כשהוא נעור אסור אצל אם הוא יסן מותר

הפוסקים

ס"ק יג אות ב—ס"ק טו

אוצר

יד. ולא ישמש בפני מין אדם. א. אי מועיל בזה הפסק
 מחיצה של עשרה טפחים כמו בספר תורה. צטון
 כאן כתב זכר ד"ש להסתפק אי מחייב בהפסקת מחילה עשרה,
 ומסתברא דלא מחייב, אע"ג דמחייב גבי ס"ת. הנה כיון דעמא
 משום לניעות הוא, לא מחייב. ובז"ל כתב ע"ז נראה דהפסק הפוסק
 הוא ז', דעמא משום לניעות ובמחילה י' מוליד הוא, ושם י"ל
 דאע"ג דבמחילה י' הוא סמוי מעין היושב חוץ למחילה, מ"מ מרגיש
 הוא בשעה שהכל משמש, וכיון שכן אין כאן לניעות. ובשו"ע או"ח
 סי' ר"מ סעיף ו' פסק דאסור לשמש בפני אדם אפילו ע"י הפסק
 מחילה.

ב. ולשמש בפני אדם שישן. עצה"ט סק"ד צ"ש דדוקא
 כשהוא נעור אסור, אצל אם הוא יסן מותר. וכן הוא
 צטור כאן. וכן הוא לשון המחבר בשו"ע או"ח סי' ר"מ סעיף ו'
 דאסור לשמש בפני כל אדם אם הוא נעור.

וכתב בעולת תמיד סי' ה"ל אות ג' דנראה להוכיח דאם הוא
 נעור אך אינו משגיח ולא ידע שזה משמש ממנו. [ג"פ]
 אסור, מדאיתערך להפוסקים לאשמעין דבין מותר, משמע דבענין
 אחר אסור. גם באלוהי רבה סי' ה"ל סק"ג כתב דכן משמע
 מלשון השו"ע.

ובאשל אברהם (להרא"ד מצוטטאטש) או"ח מהדו"ת סי' ר"מ
 סעיף ו' כתב דכשיש ספק אם הולד שצמט נעור, אין
 להחמיר, גם אם שמע קולו והמתין קצת ואין הכרע שהוא ער עדיו,
 משורת הלב לא חמיר בכזה מכל ספק. דרצון להקל, אך גם מלד
 מדת חסידות כו', כשא"ל לו לחיטק להיות צחור אחר, ויכיר ע"י
 ציטול מלות עונה, וכ"ש אם כבר נחשורר להמלוח קודם ששמע קול
 החינוק ואח"כ שמע קולו והמתין קצת, שאין לו להמנע מחשש
 השחתה ח"ו.

וע"י במשנה ברורה שם צביאור הלכה דפני יסן מותר אפילו
 צלל הפסק מחילה, ומ"מ לכתחילה צמקום שצני אדם ישנים
 צצית טוב שיעמיד מחילה סביב המטה.

ג. ושימוש בפני בעל חי. צטור כאן ה"ב מדה י"ז אי דרבה
 ואב"י היו מצריחים אפילו הורעים והצוצים שצצו
 מעותיהם בשעת תשמיש, וכתב דהם היו מחמירים על עצמם, דגרסין
 נמי דהם אמר לה רב יהודה לשמואל אפילו צפני עכברים כו', אמר
 ליה לא, אלא כגון של בית פלוני שמשמשין מעותיהם צפני עכידון,
 אלמא שמוחר צפני עכברים אלא שהם היו מחמירים על עצמם,
 הילכך מותר אפילו צפני צהמה וחיה ועוף.

ובעולת תמיד סי' ר"מ סק"ה כתב עפ"י הגמ' ה"ל דממדת
 חסידות יש להזהר גם לפני צהמה. והציוו צאליה רבה
 שם סק"ג. וכ"כ להדיא בחדושי הרשב"ץ רמזי פסקי מסכת ג"ד
 פ' כל ה"ד, דמדרכי החסידות ראוי לזהר צפני בעל חי אפילו צצוצים,
 אצל אין איסור בדבר, וסיים דכן דעת הראב"ד והר"ה.

טו. אא"כ הוא תינוק שאינו יודע לדבר. ולפני גדול חילס
 [השומע ואינו מדבר], כתב בעולת תמיד סי' ר"מ
 סק"ג דאסור, וזהו שדקדק שאינו יכול לדבר, אצל חילס יודע לדבר
 אלא

ואסור מפני שהוא צעולה זנות, והר"ה ע"ז מהאשה הצאה לפני רבו
 וכו' [בגדרים דף כ' ומוצא לעיל סק"ע], יתשטו של דבר דומה שלא
 היו כן חילס ואע"פ הכירו להן, ואינו חומר שאין ראייה מהם, שאפשר
 שנתלכו להן ע"י חילס אלא שצאה לדרוש אם היה איסור בדבר או
 לא, ובלשון הראשון י"ל, דאסור לעשות זה שום דבר שלא מדעתה
 עד שיפסיק ותתלכא.

ובעצי ארזים סק"ל כתב ד"ש לדקדק על הראב"ד אמאי מביא ראייה
 מצועל ושונה, ולא הביא מהא דאמר נמי דהם אסור לאדם
 שיכוף אשתו לדבר מלוה כו', וי"ל דקשיא ליה להראב"ד הנה דקאמר
 כאן שלא לדעת, מאי חיריא צועל ושונה הרי אפילו צציתה אהא
 אמרו דאסור, לכן מפרש הא דאמרין זה הכופה אשתו לדבר מלוה
 לא מיירי שמסרבת בכל פעם וממאנת בתשמיש כלל, דככהאיו גוונא
 ודאי דמותר לכופה דמשועבדת היא לו, אלא דמיירי שאינה חפיה
 עמה בתשמיש מחמת חולשא או לסיבה אחרת, ועל זה אמרו שאסור
 לכופה רק ימתין עד שיפיוסנה או עד שצבעל אליו לרצונה, וצועל
 ושונה שלא לדעת [שאסור] היינו אפילו במסרבת כל פעם ואינה
 רואה שיצטול אלא פעם אחת, אפילו הכי אסור לכופה לתשמיש השני,
 ועל זה קאמר ואין צרגלים חוטא, ולפי זה נוחא שהראב"ד רואה
 להביא ראייה דאינו יכול לכופה להפיכת שלחן אפילו ממאנת לגמרי
 לתשמיש שלא בדרכה, ולכן לא מצי לאתויי ראייה מהא דאסור לכופה
 לדבר מלוה, דהתם מיירי שאינה מסרבת לגמרי רק שעבשיו אינה
 מתרנית, אצל צו שממאנת לגמרי בתשמיש שלא כדרכה אפשר שיכול
 לכופה למלואות תאוות, ולכן מיתוי מצועל ושונה דמיירי נמי שמסרבת
 בכל פעם ואפילו הכי נקרא חוטא אע"ג שמכוון לדבר מלוה שיכיו
 צניו זכרים, כ"ש צזה שנקרא חוטא.

אמנם מהרמב"ם שכתב סתם דאם עליה צין כדרכה צין שלא כדרכה,
 כתב צעני ארזים ה"ל דמשמע דאפילו שלא צרונה, וכפשטא
 דלישנא דגדרים [דף כ' ה"ל] ה"ב דאחאי לקמי' דרבי, ויש
 לדחות ראיות הראב"ד לדעת הרמב"ם והשו"ע ולפרש דלעולם כך
 דצועל ושונה מיירי שאינה מסרבת בכל פעם רק שעתה אינה רואה
 לסיבת חולשא, אצל במסרבת בכל פעם יכול לכופה, והוא דקין נמי
 במסרבת בתשמיש שלא כדרכה, והא דקאמר שלא לדעת צצועל
 ושונה לרצונה נקמיה, לא מיצטוי כשא"ל נתרנית עכשיו אפילו
 בתשמיש ראשון פשיטא שאסור לכופה רק ימתין לפעם אחרת, אצל
 כשנתרנית צפעס ראשון וצשנייה אינה מתרנית, הוי אמינא שמוחר
 לצוה עליה שנית שלא צרונה כיון שנתרנית צרשונה, וקמ"ל דלא *.

(י) לכאורה צ"ע מנ"ל להעצי"א לזיק דלהרמב"ם מותר אפילו בע"כ,
 דאי משום שלא חילק, הלא אין דרך הרמב"ם לכתוב דבר שאינו מפורש
 כגמ', ועוד דגם בכדרכה לא כתב הרמב"ם חילוק בין פעם אחת לבין
 שאינה רוצה כלל, ובעיקר הדבר שהשוה העצי"א שלא כדרכה הנאמר
 ברמב"ם למשכב הסוף הנאמר בראב"ד צ"ע, והלא משכב הסוף הנאמר
 בראב"ד היינו מעשה בהמה כמבואר בטור, וא"כ אפשר לומר דהא דהוצרך
 הראב"ד לראיות לאסור היינו למשכב הסוף, אבל לשלא כדרכה דנקרא
 עיני, י"ל דגם בלי ראייה יש לאסור, וה"ה להרמב"ם.

ביאור הגר"א

[כח] והבועל כו' ומ"ש שם לא מפני שראוי כו' ר"ל למלקות של תורה:

ג ולא ישמש לא בתחלת הלילה ולא בסופה באמצעה:
ד אסור לשמש בשוקים וברחובות ובגנים ובפרדסים אלא בבית דירה
שלא יראה כזנות וירגילו עצמם לידי זנות [וכן] והבועל את אשתו במקומות
אלו מכין אותו מכת מרדות: **ה** אסור לאדם לשמש מטתו לאור הנר
אפילו

אפילו

ע"ה ג ע"ה

הפוסקים

סי' טו—סי' יט אות ב

אוצר

באר הגולה
ל נהא דשאלו ליתא
שלוש וכו' שם בגמרא ד'
כ' ע"ה
מ הרמב"ם שם מבייחא
דראש"י מעשה בלחוד
שהטית וכו' סנהדרין דמ"ו
ס גרייתא מנה דף ט"ז ע"ג

סעיף ד. יח. מכין אותו מכת מרדות. ע"י צה"ג דהוא
מהרמב"ם פכ"ח מאסור"ב הל' י"ד, לפי הגמ' בסנהדרין
מ"ו א' מעשה בלחוד שהטית את אשתו תחת התאנה והלקיחו וכו'.
ובאפי' זוטרי סקט"ו הקשה שכרי בגמ' שם סיימו לא מפני שראוי
לכך אלא שהשעה לריכה לכך, (ע"י רש"י יצמות דף ז' ע"ג ד"ה לריכה
לכך), וא"כ איך פסק הרמב"ם דין כללי שמלקין אותו בכל הזמנים
ובכל המקומות, וסיים בל"ע, וע"י צה"ג"ל סקט"ו שישב זה, וכתב
דמ"ש שם לא מפני שראוי כו' ר"ל למלקות של תורה, [היינו ששם
הלך אותו מלקות של תורה, וע"ז הוא דקאמר לא מפני שראוי לכך
אלא שהשעה לריכה לכך, אבל עכ"פ אנו רואים משם שיש צוה
איסור דרבנן, ולכן מכין אותו מכת מרדות כעובר על איסור דרבנן,
ע"י צה"ג"ל פ"ח מהסנהדרין הל' ח' וצמ"מ פ"ב מאסור"ב סוף הל' ב'.
וע"י צה"ג"ל פ"ב סקט"ו וצאה"פ סקט"ו הבדל בין מלקות
לאוריתא לבין מכת מרדות דרבנן].

סעיף ה. יט. אסור לאדם לשמש מטתו לאור הנר. א.
ע"י צה"ג"ל אות א' דלענין איסור שימוש ביום נאמר
בגמ' הטעם משום דשמא יראה צה דבר שאינו הגון ותתנגד צעניו.
וכתב בכתנות יוסף (לכר"י מונעיקוי) חלוא"ח סי' ל"ד דמדפריך
בגמ' ממשמש לאור הנר אמשמש לאור היום, משמע דשניהם שוים
הם בעצמם ודאיסור הוא משום שמא יראה צה דבר שאינו הגון. וכן
בסדר היום דיוני תשמיש הביא הטעם דשמא יראה צה דבר שאינו
הגון, על דין דלא ישמש לאור הנר. ושם כתב עוד טעם מפני שנראה
עצות פנים לצעול בהדיו לעיני צריח ואפילו שהיה אשתו מפני שכן
דרך הבחנות, ועוד שלא להרבות תאוותיו כו' ונמצא שעושה הדבר
לרוות נמא' לצד ולא לשם הנמיה, אבל כשאין אור צבית אין התאנה
מתרבה עליו כל כך.

ב. כשפי הנר אינו כנגד המטה או שהנר רחוק מהמטה.
בכתנות יוסף סי' ה"ל צבית א' נשאל על ענין היתר
לשמש מטתו צבית שיש בו נר דלוק ופי הנר אינו נגד המטה ממש, או
שהנר רחוק מן המטה קצת, אם מותר לשמש לכתחילה כשהשעה
לריכה לכך, והשיב דכיון דעיקר האיסור הוא משום שמא יראה צה
דבר מגונה ותתנגד עליו, מטעם זה יראה להתיר לפום ריהטא
צבית שיש בו נר דלוק, אם הוא צענין שאינו יכול להציע כל כי האי
צה, דהרי סתם נר שהוא צבית אין שולט האור לחוד המטה ממש
עד שיוכל לראות דעיקר גופה וצורה צענ' כמו אור היום כו', ויש
קצת ראיה מדיון צדיקת חמץ לאור הנר, דכל מקום שנאמר לאור הנר
הוא ממש שאור הנר צידו או סמוך לו, אבל בל"א"ה שאינו סמוך לו
אינו מקרי לאור הנר אלא לאור הבית כו', דכל כי האי אפילו צלי
מחילה לא יוכל להציע ממש צאופן שחתגנה, ע"ש שהסתייע עוד
מכמה מקומות, אלא שסיים שאין הוא סומך על עצמו למעשה עוד
שיעלה לראות חכמים.

מיהו בסדר היום דיוני תשמיש כתב דאם אין מחילתא בציבותיו
אסור לו לשמש אפילו שפי הנר מהופך לצד האחר ואינו מאיר
כלל, או שהוא עומד בחור עששית, דסוף סוף הרי הנר בחור הצבית.
ובציחו הכנה"ג ח"ח סי' ר"מ. וצמ"מ שם סקט"ד הוסף עליו
דכ"ה כשדולק נר של שטח בחור השפופרת. וכ"כ החכ"א כלל קכ"ח
סעי'

אלא שחלשותו גרם לו שאינו יכול לדבר. וכ"כ בל"א"ה רצה שם סקט"ג.
ולשמש בפני חרש [שאינו שומע ואינו מדבר], כתב בעולת תמיד שם
סקט"ה דיש להסתפק, דנראה דדומה להכמה ומותר, וכל זה מדינא
אבל ממדת חסידות יש להזהר גם לפני בהמה. וכ"כ בל"א"ה רצה ה"ל.

סעיף ג. טז. לא ישמש לא בתחלת הלילה כו'. צמ"מ
הלכות דעות פ"ה הלכה ד' כתב לא יספר [ישמש]
בתחלת הלילה כשהוא שבע ובענו מלא, ולא בסוף הלילה כשהוא רעב,
אלא צמ"מ הלילה כשהוא עמום המזון שצמ"מ. וכתב בסקט"ה משנה שם
דסובר הרמב"ם שהטעם הוא לפי שבתחילת הלילה הוא שבע והולד
יהיה נוהג מרע הבא ממותרים עבים ויכיר עב השכל אטום הל"ב,
ובסוף הלילה הוא רעב ויהיה הולד חלוש ביותר, מלכד שדריך
רפואה גם על הרעב גם על השבע חזק לצועל. ובהנחות מיימוניות
אות צ' הביא דתוספות פירשו הטעם, בתחילת הלילה פן יחשוב
בצלו בשעת תשמיש על שאר נשים אשר ראה מיד קודם לכן או שמע
קולן צעדין יש בני אדם שלא השכיבו עלמן, וכן בסוף הלילה שמא
הוא שומע נשים שהשכימו ועמדו בעת הביא, אלא צמ"מ הלילה
שלא הכל ישנים ואין מלוי שישימש קול נשים אחרות וגם לא דבר
עומן מחדש שיחבור עליהן. וכ"כ טעם זה צ"ח דריס דף כ' ע"ג
צטור כאן וצאה"ח סי' ר"מ, וכ"כ צמ"מ שם סעיף ז' בטעם דין זה,
כדי שלא ישמע קול בני אדם ויצא לחשוב באשה אחרת. וע"י צמ"מ
פכ"ח מאסור"ב הל' י' שכתב ודרך קדושה לשמש צמ"מ הלילה.

ובמגן אברהם סי' ר"מ סקט"ב הביא מה"ש"ש צ"ח סי' מ"ג
דין זה אינו אלא לפרושים או למי שלבו נוקפו שיהרהר
באחרת, וסיים דהמקובלים כתבו סדות נוראים דוקא אחר חלות.

עוד כתב צמ"מ שם דמ"מ יראה שלא יצא ח"ו לידי קרי ע"י כך.
ובחכמת אדם כלל קכ"ח סעיף ח' כתב דמי שיצא תקפו ר"ל
דמותר. וכן צמ"מ צרורה סי' ה"ל סקט"ד כתב דאם ראה שיתרו
מתגבר עליו וצא לידי הרכורים ויכול לצוא לידי עומאה ע"ז לא
יחמיר צה. וביפה ל"ב סי' ה"ל הביא גם בשם ראשית חכמה דף ר"ב
שאם יראה שיתגבר עליו יצא ויצא להוציא, מועד שיעבור ע"ז.
ושם ח"ד סי' זה אות כ"ה הביא מה"פלא יועץ אות ז' ערך זיווג,
שבלילות הקצרים וחושש שלא יהא נעור צלילה או אם יהיה נעור
יהא מטומעם צנייה, כי אז לצו כל עמו וחושב מחשבות זרות
והרכורים רעים כחולס חלוש, וע"ז נאמר גם צלל דעת נפש לא טוב,
כל כי האי זרזין מקדימין, ויותר טוב שיקיים מצוות בתחילת הלילה,
ומאחר שכונתו ראויה לשמים גם מעשיו יהיו ראויים, שהרי אמרו
גדולה עבירה לשמה. ובאש"ל אברהם (להר"ד מצוטעש"ט) ח"ח סי'
ה"ל כתב דלפי טעם הפשוט שצוה מאד שצני אדם ישנים, כל שחושש
שאחר כך יוגרע מח און קפידא.

יז. אלא באמצעה. כתב באש"ל אברהם (להר"ד מצוטעש"ט)
ח"ח מהדו"ח סי' רל"ח דהכוונה צה הוא חלי לילה
כפי מה שהוא, והגם שכתב צמ"מ ל"ח דאי איתוספין דיממא ניכח,
ומשמע דגדר החלות הוא כל שהוא שם שעות מהשקיעה, עכ"ז י"ל
שאין זה רק לגבי לילות הארוכים, משא"כ בקצרים חשבון זמניות.
וצמ"מ"ק סי' ר"מ כתב דנראה כל שלפי אומדנה הוא סמוך לקריאת
הגזר או לפניו או לאחריו אין קפידא על כך.

באר הגולה

ע [כח]

אפילו על ידי האפלת (ה) טלית

ס [כט]

הרי שהיתה שבת ולא היה לו

ביאור הגר"א

בית

[כח] אפי' כו' מ"ש
בספ"ב ד"ש אפשר בבית

אחר אין לו כו' ולי"ק בכה"ג: [כט] הרי שהיתה כו' גמ' הג"ל:

ע הנהות מייחזי כפ"ד
מח"ט נ"ס התוס'

פ הרמב"ם. שם נפ"ל ח"ע ונפסטה צ"ה דף כ"ב ע"א

באר היטב

האפלת טלית. בית שיש בו ספרים אסור לשמש ואם יש מחיצה נאטי"ר לפני הספרים פסק נחשבות שער אפרים סיוון קיי"ט דאסור כי ערוה נראה תלית ועדיין נראו הספרים. ויהיו נכסיו כל דהו סני ול"י מחיצה. צ"ש:

(ה) טלית. חלל אם כן בהפסק ונחיצה ולא אפילו מאיר מותר אם מאפיל צלילת כח"ש נא"ה. ואם מאיר אור הלצה דרך החלון מותר כן כתב צל"ה. ויהיו נ"רץ האפלת טלית. ואם הנר נחדר אחר ומאיר נחדר זה מותר לשמש כח"ש נא"ה סיוון תר"י. ואפשר לנ"רץ

הפוסקים

ס"ק יט אות ב—ס"ק כ אות א

אוצר

ואור הלצה זורח על המטה ואינו יכול להמתין עד שיעבור האור מעליה, הרי זה מאפיל בסדין שיפרסמו עליו ועל אשתו עד שיכניס מכוסין בו לגמרי ושרי.

ובאשל אברהם (להר"ד מצוטעשטע) א"י מהדו"ת ס"י ר"מ סעיף י"א כתב דהכנה"ג שהחמיר בזה, נראה שאין כוונתו רק כשע"כ הוא מאיר אל תוך הבית ויכיר אורו בקרקעית הבית, משא"כ כשאין ניכר האור רק להרואה אל החלון, כמעט אין בית בעולם שלא יהיה ניכר אור הלצה דרך סדקים שבהסתימה שלפני החלונות כו'.

ושם כתב עוד דאם על ידי חומרה כהא דכנה"ג יהיה חושא מלתא ולא יהיה סגנון נגיעות הרואי, נראה שאין להחמיר בזה הלצה, כיון שבגמרא אין נזכר רק אור יום או אור נר, ולגיעות נזכר בגמרא, אין לדחות חניא מפני לא תניא, רק כשאין עיניו ניגזל לשאר נגיעות שדדברי חז"ל, נכון להחמיר על ענינו היטב.

ואם הם תחת אויר השמים כתב בסד"ה שם דאפילו אין אור הלצה עליהם ממש, חלל הם צלה אפי"ה אסור. והביאנו במג"א שם סק"ד. וכתב במשנה ברורה שם והיינו אפילו יש שם מחיצות סביבם, דמקום מגולה שאין שם מחיצות צל"ה אסור לשמש [כדליתא בסעיף ד']. וצדוקה וכלל בו הלכות נדה כתבו דמשמש כנגד היורה בניו לוקין בצדוק ולצדוק בנרעת.

ד. ושימוש לאור הכוכבים. כתב בסדר היום צדיני תשמיש דנ"ל דמותר, דלאו אור איקרי, ואפילו לאור כוכב נוגה שמאיר יותר משאר הכוכבים ויאל קרוב לאור הצקר לא חיישין ליה, ואפשר שאם האור מאיר עליהם היטב יש להמנע. והביאנו במג"א א"י שם סק"ד וצנה"ג שם. ובתורת חיים על א"י שם הביא שזכרם שלמה תמה ע"י מפסחים דף צ' דנודר מן האור שאסור צדוקין של כוכבים, וכתב דלא דק, דהלא כאן לאור הנר אסור, ואור כוכבים לא מוקרי אור הנר, הגם שאור סתמא נקרא. ובתורת ישראל ס"י ה"ל סעיף ד' פסק דאם אור הכוכבים מאיר עליהם היטב יש למנוע צלי האפלת טלית. וצדוקה וכלל בו הלכות נדה כתבו דמשמש כנגד הכוכבים בניו לוקין בלשונם בגמגום. וכלל בו הוסף, ולא עוד חלל שגורם לו ללקות ברות.

ה. ובשמואל על ידי שלג. כתב באשל אברהם (להר"ד מצוטעשטע) מהדו"ת ס"י ר"מ סעיף י"א, דאור שע"י שלג לא נחפרש אם הוא כאור כוכבים שכתבו בו דל קולא [כנ"ל], או אולי הוא כנר, ומסביר קול מנר, כיון שאינו מטלטל להאיר ולא עשאו להאיר שם, ואולי קיל מאור כוכבים שהם נחוטין מ"מ להאיר קתא, ול"י היטב.

ב. אפילו ע"י האפלת טלית. א. ובשמואל תלמיד חכם שמוחר לו לשמש ביום ע"י האפלת טלית וכדלהלן סק"ג. בעולת תמיד ס"י ר"מ סק"ה כתב דלית"ה מותר בהאפלת טלית דלא גרע מבזיוס, דמותר לת"ה צמאפיל בעליותו. וכן בעולת שמואל (להר"ל קוידער) ח"א ס"י ל"ט כתב צתו"ד דלית"ה מותר שימיש נגד הנר ע"י האפלת טלית, ולא קשיא מהא דאמרו צבי"ה כ"ב דאם אין לו [ציו"ט] בית אחר [צלה נר דולק] ולא מחיצה ולא כלי

סעי' ע' ובמשנה ברורה שם סק"ט, ובשערי"ל שם אות י"ט הוסיף דבסד"ה מוצא דאפילו ע"י האפלת טלית אסור.

ובאהל יצחק (להר"י הכהן) חלו"ה ס"י ה' דן צדין בית גדול ורחב שדולק בו נר רחוק מהמטה ואינו נראה ממש אם מותר לשמש מטתו, וכתב דלפמ"ש הרמ"א צדו"ה ס"י ר"מ דאם עושה מחיצה גבוה ו' לפני הנר, אפי"ה שהאור נראה דרך המחיצה שרי, צדו"ה דעיקר טעמא הוי לכיוון דיש מחיצה ו' אינו מאיר כל כך לראות דבר ערוה, ומשמע דדוקא צעיון מחיצה הל"ה אסור, דאי לא לשמועיון רבותא אף דליכא מחיצה אם אינו מאיר כל כך מותר, מה גם לפמ"ש הי"ש צבי"ה פ"ב ס"י ל' דהיכא דיש מחיצה ו' אם האור ניכר למעלה מהמחיצה נ"רץ האפלת טלית דמאחר שהחדר מלא אור לא גרע מבזיוס [וכמוצא להלן סק"ב אות ד'], ואפי"ה דוק מינה היכא דליכא מחיצה אסור, מאחר שהבית מלא אור, ואפילו מאפיל, דתחתיו צעיון, ומ"ש [הסדר היום שצדוקה הסמוך] דאם הלצה מאירה עליהם להדיא אסור חלל אם מאירה לבית ולא עליהם אין חשש כל כך, היינו דוקא בלצה, דאם איתא דדינא שוב, כל כי האו הו"ל לאשמעיון דה"ה כשיש נר רחוק מהמטה, מה גם לדעת הכנה"ג דאסור אפילו בלצה אפילו שאינו מאיר עליו, וכ"מ ממש"כ בספר הטובות דכל ענין שיש אור צבית אסור. והביא מהפחות ווסף כנ"ל, וכתב דמה דמות ראייה מצדוקת חמץ לנ"ד, דהסת' נ"רץ לצדוק צדוקין ובסדוקין אם יש פרוי חמץ, ואם אין הנר צדוק נהי שרואה צבית חלל אינו רואה אם יש פרוי חמץ צדוקין, וכן דחה שם שאר ראיותיו, ומסיים דצ"ד נראה דאסור.

גם צדא"י בשמים ס"י ו' כתב צתו"ד דהגמ' נקטה הלשון לאור הנר, שמשמע כל שמגיע האור אסור אף שהנר עומד מרחוק. וכ"כ במקור חיים (להר"ח סאגאלאוויץ) ס"י ה'.

ובבן איש חי פ' וירא אות כ"ו כתב דמשלון רז"ל מוכח דאם ישן באשכנדרה גדולה או על גג גדול והנר רחוק מן המטה ואין מגיע אורו למטה כלל שרי, אפי"ה שהוא רואה צעיונו את הנר דולק. ג. ושימוש לאור הלבנה. כתב בסדר היום צדיני תשמיש דנראה דאסור אם האור צא אליהם להדיא, דלא גרע מאור הנר דאסור, חלל אם נכנס האור דרך החלון ומאיר לבית אין חשש, משום שאין האור כל כך מצהיק למי שאינו עומד תחתיה ממש עד שנחוש עליה. אולם צנה"ג א"י ס"י ר"מ לאחר שהביא לדברי הסדר היום כתב, ולי נראה שאם אור הלצה נכנס דרך החלון שהוא שוכב כנגדו אסור. ובמשנה ברורה שם סק"ט הביא דלינא את דברי הסדר היום וסיים ומ"מ נכון שיאפיל בעליותו. (לחוש לדעת הכנה"ג. שעה"ל שם אות כ'). וצ"ה סק"ה כתב דאם מאיר אור הלצה דרך החלון מותר, כ"כ צל"ה, מיהו נ"רץ האפלת טלית. וכ"כ בציוד יעצ"ן הלכות הנהגות ליל שבת. ובבן איש חי ח"ב פ' וירא אות כ"ו כתב כי אור הנר הוא חמור מאור הלצה ועיקר החק יהיה מאור הנר דוקא, מיהו אם אור הלצה זורח להדיא על המטה לא ישמש, חלל אם אין אור הלצה זורח ממש על המטה, אפי"ה שמאירה המטה מכאן אור הלצה הרחוק ממנה מותר לשמש ע"י שיהיה מאפיל בסדין שיהיה פרום עליו לגמרי, ובשעת הדחק שהוא נ"רץ לשמש

אוצר

סיק ב אות א—ד

הפוסקים

שיקשרה שלא תגוד ברות, וזוה עושה רשות בפני עצמה, אבל הכא איירי לעשות מחילה בעלמא בפני הגר ומהני לזה דיכול להאפיל בעליותו כו'**. ובעהרת ישראל סי' ר"מ סק"ע כתב ג"כ דוילון החלוי לפני המטה אעפ"י שאינו עומד ברות מלויה מהני לפני הגר מדין כיסוי. אך במשנה ברורה סי' ה"ל סקמ"ו כתב דמחילה דהכא מיירי שקשר אותה ממעטה שלא תגוד ברות מלויה, דאל"ה אין דין מחילה עליה (מג"א צ"ח) שטי"ז סק"ג וחק"א צב"ל קב"ח וש"א. שעה"ל אות כ"ג). וע"ע צ"ח סקמ"ק הסמוך אות ג' לענין מחילה בפני אור היום.

ד. וכשהאור נראה מבעד למחיצה. ברמ"א אור"ח שם כתב דאע"פ שהאור נראה דרך המחילה, כגון שהפסיק צדדן שרי, כן נראה לי מדברי רש"י צ"ח דף כ"ג. וכ"כ צ"ח שם. ובט"ו שם סק"ג אחר שצ"ח משי"ב הרמ"א דכ"י מרש"י צ"ח, דשם פירש"י מחילה צדדן, וסתם סדין האור נראה בעדו, כתב דעדיין אין זה מוכרח, ולפי הטעם דלניעות אינו יודע למה יראה זה מותר, ובספר כוונת האר"י כתב בפירושו לאסור זה, ונראה דלא מותר לשמש אם הוא מאפיל בעליותו, דלא גרע מיום, וכ"פ רש"ל צ"ח סמ"ג.

ובאליה רבה שם סק"ע הביא מהש"ל [שער האותיות סוף אות ק] שכתב על דברי הרמ"א אבל האר"י כתב שאסור, וכתב עליו ולי נראה דמודה האר"י צ"ח שפירשו הגדולים דברי רמ"א שזכרתי [דע"י האפלת עלית דוקא מותר, מדבריו לעיל שם]. וכ"כ בפרישה סק"א דההיתר הוא דוקא בהאפלת עלית. גם צ"ח סק"ה כתב דאם מאיר מותר אם מאפיל בעליותו.

ובסמ"א שם סק"ד הביא מהי"ש צ"ח פ"ב סי' ל' דה"ה אם האור נראה למעלה מהמחילה שרי, ומ"מ ר"ך האפלת עלית, דמאחר שהחדר מלא אור לא גרע מציוס, ובכוונתו כתב ג"כ שלא יראה אור דגורס נכפה לצניו כו'.

אולם בספר הוכרונות (להר"ש אבוכזב) זכרון כי פ"א כתב דמשי"ב הרמ"א שחם הפסיק צדדן גבוה עשרה לפני הגר אע"פ שהאור נראה דרכו שרי, הוא תמוה מאוד שיהיה האור נראה לעינים והסדין יחשך כחולץ בפניו, ועוד מדין האפלת העלית נראה דק"י הוא, דאם זה אסור אע"פ שמאפיל ממנו, כמו שהוכיחו יפה התוס' והראש"ד וכמ"ש הרב צמח"ס, כ"ש דיכא אסור ע"י מחילת הסדין שאין שם אפילה אלא אור, ואין לומר שכוונתו לומר דע"י זה זה, מאפיל בעליותו ומחילה צדדן, שרי, חדא דהיתר זה לא נחצה מקומו, ועוד דלשינוי לא משמע כן, וממקום שזה מוכרח הוא שם בגמרא שהמחילה לצד מותרת ואין שם זכר כלל למאפיל בעליותו, ומה למדו התוס' והראש"ד מה שלמדו, ומשי"ב רש"י צדדן לא נחבון אלא לאורו היתר דעשיית מחילה צ"ח, וקאמר דרך משל כגון סדין שמותר לתלותו דרך לולאות שזו וכיוצא ואין זו איסור ובלבד שלא יעשה בגג עפה, ולא נחית השחל לענין איסור המעשה לאור הגר.

ובמשנה ברורה שם סקמ"א הביא מהחכמת אדם צ"ח סקמ"א צ"ח שמתמירין אפילו ע"י האפלת עלית, כיון שמ"מ האור נראה צ"ח חדר. ושם צ"ח צ"ח אות כ"ד לאחר שהביא מהא"י דאף האר"י מודה דמאפיל שרי, כתב ואפשר דמפני שיש זה חשש סכנתא, חשש החכמ"א לדעת הש"ל דמשמע מסתימת לשון דס"ל שהאר"י פליג על הרמ"א זה וס"ל דצ"ח גוויי אסור.

ובגתיות השלום נתיב י"א אות י' אף שהעלה דאפשר לומר דכוונת האר"י לאסור הוא ג"כ צ"ח מאפיל בעליותו, אבל מאפיל שרי, ושכ"כ היעב"ץ צ"ח צ"ח, מסיק דאע"פ נכון להחמיר, והכל לפי הענין.

וע"י בסדר היום דכ"ב א' שכתב ולענין מחילות שטותנים סביב המטה כמו כילה, אם אור מאיר אל פניה היטב, י"ל לאסור.

כלי לכפות לאסור לשמש, דהתם איירי צ"ח שמוי ת"ח, א"י שאין לו כפות להאפיל כו', אבל צ"ח שמוי שהיה ת"ח הרי סיים הרמב"ם שם [צ"ח מאס"ב ה"י] לאחר דין זה דלא ישמש לאור הגר ושלא ישמש ציוס], ואם הוא ת"ח מותר, ומשי"ב הגמ"י שם ולא יאפיל בעליותו וכו', היינו צ"ח שמוי ת"ח, ובספר צ"ח להראש"ד שער פרישה כתב לאור הגר לא התירו האפלת עלית, ואפשר רק למוי שאינו ת"ח, וז"ע.

ובכף החיים סי' ה"ל סקמ"א כתב זה דבהקדמת הזכר ד"ד ע"כ משמע דאם מאפיל בעליותו ליכא חששא יעו"ש, וע"כ נראה דהיכא דלא אפשר כגון צ"ח שזה דאינו יכול לכפות הגר ולא לעשות מחילה, דיש להקל ולהחזיר בהאפלת עלית, ובפרט אם אינו משמש לשם הריון וגם אין אשתו מעוברת, והיינו דלר"ך לכפות כל גופם ממעלה לראשם ולתחת רגליהם צ"ח שם לא יתראה מהם שום דבר, וגם ל"ל העלית עבה צ"ח שם לא יתראה מתוכו שום ניחן של אורה. ושם בסקמ"ו כתב דכל היכא דלא אפשר מותר לשמש לאור הלילה ואור הכוכבים ע"י האפלת עלית דלא עדיף מאור היום, והוא שיהיה צ"ח שם. ובפתח עינים נדה י"ג א' הביא דרבינו אפרים בפירושו על התורה (כ"י) מותר זה. ובספרו נכא רחמים מס' כלה פ"ג ה"ג הביא עוד מהמאירי נדרים סוף פ"ב דת"ח שמוקם בתורה שרי.

אולם בשם התשוב"ץ ברמ"י פסקי נדה [בספר חדושי הרשב"ץ] הביא פתח עינים ובכא רחמים שם דכתב ח"ל: ת"ח אם נלך לזה [ציוס] מאפיל בעליותו, ולאור הגר אסור ולא סגי להאפיל בעליותו, וז"ע מאי שם*. ובסדר היום דכ"ב א' כתב דאפילו שיאמר הריון מאפיל בעליותו ומשמש אסור, דלא התירו האפלת עלית אלא ציוס ולת"ח, והטעם שהוא יודע שהטעם לריבה לך ולא יבא לעשות לבחילה, אבל צ"ח דרך חשמים להיותו צ"ח, אם היינו מתירים לו בהאפלת עלית יבא להקל בכך לשמש לאור הגר בהדיא, כי אינו עומד ברשותו אחר שילדו מתגבר עליו ואין אפטרופוס לעריות, [ע"כ] אסור מכל וכל, ואפילו ע"י האפלת עלית, וטעמא דמסתבר הוא. ובאליה רבה סי' ר"מ אות י"ח כתב דמלשון השו"ע שם משמע דאסור זה אפילו לת"ח כו' לילה גרע מיום, ודלא כעולת חמוד כו'. וכן פסק בעהרת ישראל סי' ה"ל דאסור אפילו הוא ת"ח, ובהיכא שזה לא ישמש כלל.

וכשחושש שיבא עי"י לידו השח"י. כתב בעהרת ישראל שם צ"ח א"י אות ש"א, דז"ע אם לסמוך על עולת חמוד זה, א"י מלחתי בפחתי עולם בקו"א לסי' ר"מ דכו"ע מודים להתיר בהאי גוגא. וכ"כ להתיר ציוס אומן (להר"י האן) סי' ק"א. בשעושה מחיצה בפני הגר או בשכופה עליו כלי. כתב ברמ"א אור"ח סי' ר"מ סעיף י"א דאם עושה מחילה גבוה עשרה לפני הגר כו' שרי, גם אמרינן התם [צ"ח דכ"ב] דשרי כשכופה כלי על הגר.

ג. אי בעינן מחיצה גמורה שלא תגוד ברות מצויה. בקרבן נתנאל על הראש"ש צ"ח פ"ב סי' י"ט אות ר' כתב על הא דאמרינן שם בגמרא כשר דולק צ"ח ורואה לשמש מטתו דאפשר לו לעשות מחילה, דאע"ג דקיי"ל צ"ח סי' שטי"ז דאסור לעשות מחילה צ"ח בפני אור כדי שימשמש מטתו, התם איירי במחילה גמורה

(*) כנראה שפירוש הדברים הוא, שהתשוב"ץ הבין שכן הוא הדיון לפי סוגיית הגמ', אלא שהיה קשה לו מאי שנא זה מזה.

(**) וע"י במאירי ביצה דכ"ב שהקשה בזה ג"כ דהרי אסור לעשות מחיצה ביו"ט, והביא שהרב ר' יהונתן פירש שיעשה מחיצה בטלית הצריך לו. לאלתר ואין חשש שיבטלנה, והוא כתב דאין כאן קושי, דהבא דבנו ביחא הוא ולצניעות בעלמא הוא לאו מחיצה גמורה. היא ואפילו דעתו לכשלה שם מותר.

באר הגולה

בית אחר והיה הנר דלוק לא ישמש כלל [ולכן] אסור לשמש מטתו ביום

ביאור הגר"א

שעזות

[ל] וכן כו'. פ"ט דשבת
ופ"ה דכתובות ופ"ב דנדה:* מימרה דר' יוחנן נדה
דף ט"ז ע"ב

י' בכל הדפוסים נרשם בטעות ציון אות צ' לפני חיבת איבעיא שבאות הקודם.

אוצר

ס"ק כ אות ד—ס"ק כא אות ב הפוסקים

צפני איש, מ"מ בספק השחחה, ו"ל פרישה עדיף, צפרט צמה שאין גרעון לז' הולדה.

כא. אסור לשמש מטתו ביום. א. אם איסור זה הוא מצד הדין או מחמת מנהג. ע"י צא"ג ובאג"ר למקור דין זה הוא בגמרא שבת כתובות ונדה. ושם צנדה ד"י' א' אמר רב חסדא אסור לו לאדם שיטמש מטתו ביום שנאמר ואתה תרעך כמורך, מאי משמע, אמר אביי שמא יראה זה דבר מגונה ותחגוגה עליו, אמר רב הונא ישראל קדושים הם ואין משמשין מטותיהם ביום. וכתב בעולם שמואל (להרש"ל קוידער) ח"א סי' ל"ט דיש לו מקום עיון אי הכי דאמר ר"ה ישראל קדושים הן כו', אי רק מנהג הבון בעלמא הוא וליכא איסורא, או נימא דהוי מדרבנן כמו [בחולין ל"א א'] ישראל קדושים הן ויובגין איסור בחלבו של גיד, או דהוי מה"ט כיון דהש"ס [בשבת פ"ו] פריך לה אשעת מתן תורה, ובאמת מצינו כמה דברים שהיו בימי משה ולא היווין מה"ט. [מייכו מפשטות דברי האחרונים כאן ובאחריות שח"צ משמע דע"כ איסור הוא ולא מנהג לבד].

ובתב ביד אהרן ח"צ אות ו"א צ"ס האר"י על דין זה ועל דין שימוש לאור הגר, שהוא אפילו לא צעת הולדת ולד, ואפילו אחר עיבור אשתו כו'.

ב. ושימוש ביום בבית אפל. צש"ע אר"ח סי' ר"מ סעיף ו"א פסק, אסור לשמש ביום אלא"כ הוא צבית אפל. וע"י צא"ג שם דמקורו בגמרא נדה ד"י' במימרה דרצ"א שם. ובמג"א שם סקכ"ה כתב דצ"ס אע"פ משמע דצבית אפל מותר לכתחילה. וכתב בדברי הלל (להר"ה מסעארדיוצ) סי' ע"ז דללאורה מאי חידש צוה המג"א, הא כן מבואר שם צש"ע בלי חולק, וכ"כ הטור צא"ח ובאש"כ, ואפשר לומר דמחמת דהשמיט הב"י צש"ע אש"כ האי דינא, נוכל לומר דחזר ממ"ש צא"ח, ע"כ הוצרך להכריע שמוחר, ומ"ש המג"א ס"פ אע"פ הוא ע"ס, וז"ל ריש פרק אע"פ, וראייתו מדף נ"ו א' דקפריך סתמא דהש"ס מרבא [דאמר דצבית אפל מותר], מוכח דכן הלכה כו', וכ"כ מצינו אר"ח סי' קנ"ה, שוב ראיתי בחדרים שכתב בפשיטות להחיר צבית אפל, וידוע דרכו להחמיר, וכאן לא מלא להחמיר, וע"י צא"ח רצה צא"ח שם שהציון לדברי המג"א ודמשמע מנייה דצבית אפל מותר לכתחילה אפי' אינו ת"ח.

ובעצי ארזים סק"צ כתב ג"כ דמגמרא כתובות פרק אע"פ [הג"ל] משמע דמותר לכתחילה, וכן מוכח שם דף ס"ה ע"ב דס"ל לרב אשי הכי, [ע"י להלן בדברי הפני משה], והרמב"ם צפ"ח מאסו"ב לא הזכירו, וכתב המ"מ שם שהוא כדי להרחיק מהרגל השמים, וכן נראה לי להוכיח [דמותר לכתחילה לדעת הרמב"ם], ממה שכתב הטור צא"ח סי' ע' דהכונן את הבתולה פטור מקריאת שמע ארבעה ימים וארבעה לילות אם לא עשה מעשה, והב"י ב"י צ"ס ה"ר מנוח שכתב צ"ס הראב"ד דאפשר דלא מופער אלא צלילה ולא ציוס, דישאל קדושים הם ומסא דעתיה מניח [ציוס] ואין כאן עירודא, אלא מדברי הרמב"ם משמע דפטור אף ציוס, ומוכח דסבירא ליה להלכה כמימרה דרצ"א הכ"ל.

אולם בפני משה סק"ג לאחר שפירש דברי המג"א צ"מ דמסוף פרק אע"פ מוכח שאפילו לכתחילה מותר, דכוונתו למ"ש שם בגמרא רצ"ג אומר [אשתו של אדם] אוכלת עמו צלילי שבת ושבת, ומקשה לרב אשי דאמר אוכלת היינו תשמיש, תשמיש בשבת מי איכא והא אמר ר"ה ישראל קדושים הם ואין משמשין מטותיהם ביום. ומשני הא אמר רצ"א א"כ ה"כ צ"ת אפל מותר, וימא ה"כ ה"כ א"כ

לאסור, שהרי לא הוועילו בתקנתן, וכל הטעמים שאמרו שייך עס אלו המחילות, ואע"פ שנאמר דהמחילות מחילות איקרו דיוכלו לעמוד צרוח מלוי, אפי"ה לא כגי במחילות לבד, אלא לריבין אלו השכבת האור משום הטעמים שכתבנו, אבל אם היריעות עבות וכבדות ומחשיך האור, אע"פ דלא מחשיכין לגמרי, נ"ל דמותר משום דאיכא תרתי לעיבותא, חדא דהגר במקום אחד והוא במקום אחר, ועוד שהרי אור הגר אינו משמש אורו שהרי החשיך. והציון צש"כ שם ובמשנה צרורה סי' ר"מ סקנ"א צש"כ.

ובבן איש חי פ' וירא אות כ"ז כתב, דאיןו מספיק נתינת מחילה סדינים של פשתן סביב המטה, אלא לריך שלא יהיה אור הגר מאיר בחור המטה כלל ועיקר, וכמ"ש רבנו [האר"י] צש"ע טעמו המלכות דף ז' ע"א יעו"ש.

ה. ובשהנר הוא בחדר אחר. כתב בסדר היום דכ"ז א' דאם הגר הוא צבית אחר וחלון או פתח [פתוח] מלואו הצבית לצבית זה והאור נכנס, אם האור נכנס להדיא דרך ישר, ודאי אסור, שאע"פ שהגר צבית אחר הרי האור עושה פעולתו ומס' לי צבית הזה מה לי צבית אחר, אבל אם האור אינו נכנס וצ"כ צדק ישר להחיר היטב, אלא שמכא הכאת האור הנכנס מאיר אל עבר הצבית מלד אחר והאורה מועטת, נ"ל דמותר.

ובב"ש סק"ה כתב דאם הגר צדד אחר ומאיר צדד זה מותר לשמש, כמ"ש צא"ח סי' תר"י [לענין הדלקת נר ציוה"כ דאם יש לו נר צבית חייב להדליק צדד ששוכב שם כדי שלא יצא לידי תשמיש עס אשתו מאחר שרואה אותה אלא הגר שצביתו, ומשמע דמחמת הגר שצדד אחר לא ימנע מחמת איסור לשמש], ואפשר לריך האפלת עלית. ובחכ"א כלל קכ"ח סעיף ע' כתב צוה בפשיטות לריך האפלת עלית. והציון צמשה צרורה סי' ר"מ סקמ"ב, ובשע"כ"ל שם אות כ"ז כתב דמשמע מנייה [דהחכ"א] דאפילו לדעת המקובלים דמחמירין בשהאור נראה דרך המחילה, [אפילו בהאפלת עלית, וכנ"ל צאות שלפ"ז], כאן דהוא חדר אחר עדיף טפי. ובפרמ"ג אר"ח סי' ה"ל צמשה צרורה זכ"כ סק"צ כתב דאם הגר צדד אחר, ע"י האפלת עלית ודאי מותר, ובלא מאפיל אם צא להדיא עליהם האור אסור, ואם לאו שרי כמו אור הלצה *.

וצמשה צרורה שם לאחר שהציון לדברי החכ"א ה"ל כתב, אכן לא צ"ח צחכ"א אם מותר אפילו כשהאור מאיר עליהם להדיא או דוקא כשאין אור הגר מאיר עליהם להדיא, ובפרמ"ג משמע דמותר ע"י האפלת עלית בכל גווני, ועכ"פ דכשאין האור מאיר עליהם להדיא צודאי יש להקל ע"י האפלת עלית. ובטהרת ישראל סי' ה"ל סקנ"ב כתב דאפילו כשהאור מאיר עליהם להדיא מותר מדינא ע"י האפלת עלית, והמחמיר צוה באפשר חצא עליו ברכה.

ו. כשנתפרקה המחיצה שלפני הגר אם צריך לפרוש. כתב צא"ל אצרכם (להרא"ד מצוטטאטש) אר"ח מכו"ח סי' ר"מ דבדועבד כשנתפרקה המחיצה שלפני הגר, או נכנס איש, הגם לאיסור השחחה דוחה לאיסורים לשמש צפני הגר או

(*) באשל אכרדם (להרא"ד מבוטשאטש) סי' ר"מ סעיף י"א חמה על הפרמ"ג בעצם הדין דכשהנר בחדר אחר מותר בהאפלת סלית וכהא דאור הלכה. והא נר חמיר גם מאור החמה ביום, כמו שהוכיחו [הפוסקים] שאסור להאפיל בסלית במקום נר, אף שביום מותר, והאריך למד מאור הלכה דקיל. ואולי גם כחנת הפרמ"ג אינה ללמוד מאור הלכה, רק בא לומר דבאור חלוש כזו שרי כמו דמותר באור הלכה.

אוצר

סי' כא אות ב-ג

הפוסקים

להגלל מהרהורי עבודה, הא לא"ה אסור, ודלא כמ"ש המג"א בזה
בצנית אפל מותר לכתחילה.

ובאגרות משה סי' ק"ב כתב ג"כ שאין חקקין לה אלא ללורך
גדול, וכמ"ש המ"מ בטעם השמטת הרמז"ס דין זה
שהוא כדי להרחיק מהרגל השמים, אלמא שצריך להתרחק מה כו',
והא דאמר רש"י בצחצוחות אכלת עמו כלילי שבת ושבת, ל"ל דמיידי
שאינו אונס שלא היה יכול לקיים מצות עונה כלילי שבת, שזה ג"כ
נחשב לורך גדול לקיים ביום כשיש בית אפל ואין לחייבה למחול,
ויהיה פירוש אכלת לילי שבת ושבת, שהא"י הוא במקום תיבת אר,
היינו שאכלת או כלילי שבת או בשבת אם לא אכלת כלילי.

ובלבדושי מרדכי חלומ"ה מהדו"ק סי' ל"ח צנזרן אשה אשר זמן
עברתה אינו אלא למשך יום אחד, לילה ויום, דן אם
מותר לבעלה לשמש עמה ביום, וכתב דעד כאן לא אמר הרמז"ס
דרכ ללורך גדול הותר בהאפלת עליות, אלא משום דדילמא מפני חסרון
זהירות יבא להסתכל כו', אבל בצנית אפל דהוי ממש כלילה ואין צידו
בשעת מעשה צרהיית עונים, נראה דגם בזה אין לורך גדול מותר כו',
וכן נראה דעת המ"מ בטעם שהשמיט הרמז"ס בית אפל משום
הרגל דבר, והיינו טעמא כיון שמותר אפילו בלא לורך גדול יבא
וירגיל בזה, אבל בהאפלת עליות לת"ח כיון שאין חקקין רק ללורך
גדול, א"כ כבר מלא גזר צוה, וכן ראיתי בחכמת אדם ה"ל נדה כלל
ק"ג שמחלק לשתי חלוקות, האפלת עליות ללורך גדול, בדעת הרמז"ס,
ובצנית אדם מתיר בצנית אפל בסתמא לכתחילה, ודחה דברי הרב
השואל שר"ה לדיוק מלשון המג"א ה"ל דהאפלת עליות וצנית אפל
דין אחד להם, ולהרמז"ס שלא החיר שם אלא ללורך גדול ה"ה כאן,
וכתב דגם לדעת הרמז"ס אין לדמות האפלת עליות לצנית אפל כו',
ומה שהביא הרב השואל מדברי הריטב"א שכתב בהיתר צוה ללורך,
הנה חזר בדבריו לכתוב ללורך, והשמיט תיבת "גדול", דודאי יש
חילוק רב ביניהם, דללורך י"ל כמ"ש הרמ"א סי' ר"מ דבמחזקון
להשמר מן החטא יש ג"כ קבלת שבת, דהיינו שאין יצאו מחגבר עליו
כל כך עד שאין צידו לכבוש בשעתה, אלא ירא וחרד על העתיד
ביום ויומיים שלא יבא לידי כך, ואז אפשר שלא יהיה עומה או שלא
תהיה בעברתה, וזה ללורך סתם, ולורך גדול הוא כמ"ש הב"ח
ומג"א [שילחו מחגבר עליו עתה], אבל ודאי שלא ללורך כלל דהיינו
שמגרה ה"ה"ר עליו, הלא זה מה שאמרו חז"ל זה דרכו של יחסי
כו', כמ"ש בשו"ע, וזה שאמר הריטב"א בצנית אפל מותר ללורך,
והיינו שמצוה רמ"א שיטנו אפילו בקבלת שבת, א"כ צ"ל הוא ממש
ד"ל כו', ומ"מ עוב לפעול באופן שיסתום חלונות החדר ע"י דברים
כבדים שלא יוכל לסלק בקל, ושיהיה אפל ממש כלילה, ועוב לעשות
כן מחילה עוד כלילה וישאר כך בלא פתיחה וסלוק עד לאחר המעשה
אחרי שעות עד הערב.

ועי' במאירי נדה י"ז א' שכתב דאעפ"י שאסור לאדם לשמש מטחו
אלא כלילה, כל שרואה עלמו מלך עצמו נאנס בשניה כלילה
ואי אפשר לו לרעות, או שהיא מלך עבשה נאנסה בשניה כלילה ואינה
מתרית, מותר לו לשמש מטחו ביום בהנכנס על הדרכים שהזכרנו
[בצנית אפל, ות"ח בהאפלת עליות] כדי שיהיו צחותיו בצללו וצחבה,
ולא דרך דריסה ועירוף.

ועי' בספר והייתם קדושים הלכות לניעות בהערה אות ע"ז
דלאחר שהביא הדעות אי יש להקל בזה ללא לורך, כתב דכל
זה מלך חיסור דצוים, אך פשיטא דלא עדיף מחחילת הלילה
לכתחילה לא ישמש.

ג. גדר האפלות שבבית. באשל אברהם (להרא"ד מצוטטשטעט)
חלומ"ה מהדו"ק סי' ר"מ סעיף י"א לאחר שהביא דעות
הפוסקים במשמש לאור הלכה דיש סוברים דכל שאין מאיר עליהם
אף שמאיר צניתם מותר, ויש סוברים כשהאור צנית אף שאינו
מאיר עליהם [וכנ"ל בסק"י אות ג'], כתב דלגבי צנית אפל, צוה
לכו"ע

המג"א דאפילו לכתחילה מותר מדמחייב ר"ג בתשמיש ביום שבת,
כתב ע"ז דאין זה מוכרח, לפמ"ש בשטמ"ק שם בשם הריטב"א והרא"ה
דאיכא למידק ניהו דמותר לעת הלורך למה מחייב ר"ג צ"כ, ותירלו
דמיידי צמילין או צפועלים שגונות שמים בשבת, וא"כ לפי פירוש זה י"ל
דדוקא היכא דאיכא לורך צדבר לקיים מצות עונה, בזה דוקא מותר
בצנית אפל, אבל במקום שאין לורך צדבר, י"ל דאסור לכתחילה, וכן
משמע מלשון הריטב"א בקושיותו שאינו מותר רק ללורך, מיהו לפמ"ש
שם בשטמ"ק בשם רבני לרפת דרב אשי צמ"ה מיידי שגונות מלילי
שבת כו', וא"כ לפי"ז ע"כ רש"י [דפריך מיניה ארז אש] ג"כ
מיידי צעונת ת"ח, וא"כ שפיר יש ראייה לדין זה שכתב המג"א, עכ"פ
דין זה הוה ספיקא דדינא אם מותר לכתחילה או לא, משום דלפירוש
הרא"ה והריטב"א אין זה מוכרח, ואפשר דמשום הכי השמיט
הרמז"ס דין זה דצנית אפל מותר, דלפמ"ש אין ראייה מהגמרא להחיר
לכתחילה רק במקום שיש לורך צדבר, א"כ חיישין שמא יבא להחיר
אפילו במקום שאין לורך גדול, כי מי מפסיק צדבר אם הוא לורך או לא,
ולא דמי למאפל עליותו שכתב שם הרמז"ס שמותר ג"כ ללורך דוקא,
היינו משום דהתם אין היתר אפילו ללורך אלא לת"ח דוקא, וא"כ
ת"ח צודאי לא יבא להחיר לעצמו צלי לורך, וצוה אין אלו לריבין
למה שכתב המ"מ שם טעם להשמטת הרמז"ס דין זה כדי להרחיק
מהרגל השמים.

ובאבן השוהם ומאירת עינים סי' ע"ז דחה ג"כ הראיה מכתובות
סוף פ' אע"פ, ומעטם אחר, ד"ל דהגמרא דיתוי קא מדחי
למקשן שלא יוכל להקשות לדברי האומר אכלת היינו השמים, ד"ל
דצנית אפל מותר ולא קשה ממחיתין כלום, אכן באמת
לא סבר רצא להחיר לכתחילה * ועי' צדריכי יוסף חלומ"ה סי' ר"מ
אות י"ז.

ובבני ציון חלומ"ה סי' ר"מ אות י"ד כתב גם לדעת רבני לרפת
דכיון דמחיתין מיידי דוקא צמ"ה, א"כ אין ראייה לשאר
אדם כו', והנראה בזה, דבהיתר צנית אפל יש לתלות במחלוקת
ר' יוחנן ור"ל צ"פ דנדה, דאמר ר' יוחנן אסור לאדם שימש מטחו
ביום שנאמר יאבד יום וגו', לילה ניתן להריון ויום לא ניתן כו',
ור"ל אמר מהבא צוה דרכיו ימות, ונראה דלר' יוחנן אפילו צנית
אפל אסור, דיום לא ניתן להריון, אבל לר"ל דלמדה מצוה דרכיו
הטעם הוא משום דכשמשמש ביום צא לידי ציון שמא יראה צה דבר
מגונה כו', ולפיכך מותר צנית אפל, וכדאמר רצא כו', וצוה ותישיב
מה דפריך הגמרא נדה שם, של בית מונצו היו משמשים מעותיהם
ביום, והולך לשבש ולהביא בודקין במקום משמשי, ואמאי לא תירלו
בצנית אפל, אלא משום דלר' יוחנן גם צנית אפל אסור, וכן חירן
במהרש"א, אלא דעדיין נ"יך ביאור דצנית שם ובכתובות ד"ו חירן
הא דצנית אפל, ולא חש דלר' יוחנן, ו"ל דהבא דצנית מונצו לא ראו
לארץ צנית אפל, משום דע"פ לא ינחא להגמרא שחזירו אותם לשבת,
[וכדאמר בגמרא שם לשיבחו אותם חכמים], כיון דלר' יוחנן אסור,
ושמעין מכאן דאע"פ דמדינא מותר, מ"מ אין ראוי לכתחילה לשמש
ביום, ולפיכך השמיטו הרמז"ס, גם הסמ"ג השמיט בית אפל, ועי'
צד"ק רפ"ב דשבויות, ובספר אורח מועד פסק להדיא דאפילו צנית
אפל אסור, אבל רוב הפוסקים כתבו דצנית אפל מותר, מתוך כך
נראה לדינא דללורך מותר, לא מיבעי לת"ח, ובהבא דצנית אפל בחדרין
דק"י גבי חזר שהפך משכבו של לילה למשכבו של יום, ופרש"י כדי
שיהא שבת מתשמיש ולא יתרחק אחר אשה כל היום, ובדאי שימש
בצנית אפל או בהאפלת עליות, אלא אפילו בכל אדם ובהא דאמרינן
צ"מ דק"י, י"ג דברים נאמרו צפת שחירת כו' וזקק לאשתו ואינו
מתאחר לאשה אחרת, ופרש"י אם צעל הרהורים הוא דשרי כדי

שעזות פנים הוא לו (ועיין באורח חיים סי' ר"מ סעיף ו"א וסי' שט"ו סעיף א') :

אסור

אוצר

ס"ק כא אות ג—ס"ק כב אות ב

הפוסקים

תחילת זמן לבשת הפילון, חשיב בכלל לילה, ומותר לו לשמש ואין זה בכלל משמש מטחו זיוס. ועי' בסק"ל אות ג' ובסק"ג אות ז' בדברי האשל אברהם שכתב להחיר אחר עלות השחר עד אור היום דוקא בצית אפל שהאור הוא במקום הסדק שצחלון, או במאפיל בטליתו אפילו באינו תלמיד חכם דמותר עד נץ החמה.

בג. ועי' באורח חיים כ"ו. א. שם הביא הרמ"א בשם הטור דתלמיד חכם מאפיל בטליתו ושרי. ומקורו בגמרא ג"ה ויז, כמו שניין שם צ"י. וכתב בעולת שמואל (להר"ש קוידער) סי' ל"ט דמדבריו הרמ"א לדין זה, ש"מ דאף בזמן הזה, שאין לנו דין ת"ח לכמה דברים, מ"מ לענין זה דחלו רק צליעות כ"ו, ומי שהוא נועם צמטשי יש לו דין ת"ח לענין זה.

והטעם שהחירו זה לת"ח. עי' ברש"י שבת פ"ו א' שכתב דת"ח שהוא נועם ולא יסחכל סגי ליה במאפיל בטליתו. ובסידור יעצ"ץ בהנחגה ליל שבת כתב דת"ח מקפיד להאפיל היטב, משא"כ עם הארץ, ועוד שמחמת לימודו אין לו פנאי לדבר זה בכל עת לכן הקילו אליו בכך. וכ"כ צמנורת המאור סי' קע"ט. ובמשנה צורה סי' ר"מ בשע"ל אות כ"ז כתב, דבכל הדינים הנזכרים למעלה [הוצאו בסק"ל וכו'] דמותר ע"י האפלת עליות, לא ביארו הפוסקים דדוקא בת"ח, ומשמע דלכ"ע שרי, והטעם משום דכאן שהוא זיוס חמיר טפי, משום שהוא נגד גדר הקדושה.

ב. באיזה אופן הותר לת"ח בהאפלת טלית, ואופנים שמותר גם לכל אדם. ברמב"ם פסק"א מאיסור"ו כ"ו ו' כתב זה דאין מקקין לדבר זה אלא מפני נורך גדול. ועי' בהגהות מימוניות שם אות ו' שניין ע"ז כדאיתא בצ"ר [פ' ס"ד] בחלקיה מפני שהיתה איחל הורגת הנציצים שמש מטחו וזרת. ובזמן אברהם צסי' ר"מ סק"ב כתב על הא דנורך גדול, פירוש כשילרו מתגבר עליו. והביאו צמנורת צורה שם סקמ"ה. וכתב בעולת שמואל (להר"ש קוידער) ח"א סי' ל"ט דהמג"א לא צא לשלול חיוב עונה או חיוב ליל עבילה אשר גם היא נקראת עונה, רק שצא לומר דאף תקיפת הילר חשיב נורך גדול כ"ו*. וכ"כ צמנורת המאור סי' קע"ט דהא דת"ח מאפיל בטליתו ומשמש זיוס, זהו לדבר מוכרח לקיום עונתה, או ביולא לדרך ולא נשאר צעיר עד הלילה. ועי' בסק"ל סוף אות ז' מה שהוצא מהמאירי נדה.

וכתב במשנה ברורה שם בשע"ל אות כ"ח דמהכחמת אדם משמע דכשילרו מתגבר עליו ויכול לצא לידי חטא, מותר ע"י האפלת עליות בכל אדם. וצאשל אברהם (להר"ד מצועשחטש) או"ח מהדו"ח סי' ר"מ סעיף י"א כתב דמה שהותר לת"ח בשעת הדחק צהאפלת עליות

(*) ושם בעולת שמואל הביא הוכחה לדברי הרמב"ם דאין נוקקין לזה אלא לצורך גדול, דבשבת דפ"ו פריך אהא דאמר רב אדא בר אבהא משה בהשכמה עלה ובהשכמה ירד מהר סיני, דא"כ למה להו למימרינהו [בהשכמה שיפרשו מנשותיהם קודם קבלת התורה] הא בלאו הכי לא משמשי ביום, ומשני הא בבית אפל מותר וגם ת"ח מאפיל בטליתו, ואילו בכתובות דס"ה ע"ב בהא דקאמר רשב"ג אוכלת עמו לילי שבת ויומו, פריך למ"ד אוכלת היינו תשמישי, תשמיש ביום מי איכא כ"ו, ומשני דבבית אפל מותר, ולא מיתני הא דת"ח מאפיל בטליתו, אלא ודאי כדעת הרמב"ם דאין נוקקין לזה אלא לצורך גדול, ומש"ה במסכת שבת שם שפיר קאמר ואם היה ת"ח מאפיל בטליתו וכו', דהא הוצרך משה לחוש שמא ידוקקו לצורך גדול, שהיה על אחד מהן חקיף יצור, והוצרך להטרישן בהשכמה, אבל בכתובות דקאמר ואוכלת עמו לילי שבת ויומו, בודאי אינו צריך שתאכל עמו לכתחילה כדי שיתקיף יצור, ומש"ה לא מיתני הא דאם ת"ח הוא מאפיל בטליתו.

לכ"ע גם שאין האור מגיע אל מי מהם, כל שהצית יש צו אורח מאור היום כ"ו, אין זה סגנון צית אפל. ובסוף דבריו כתב דעכ"פ מה שמאיר רק במקום הסדק דחלון אין קפידא בזה גם בלי עליות גם אחר עלות השחר עד נכון היום. [ועי' בס"ק שח"א].

ובשומעמיד מחליט בפני האור. כתב צאשל אברהם שם דמוטיל בזה שיכולים לעמוד צרות מלויה ע"י מחילות חילוניות, אף דלגגי להפסיק מכחצי קודש לריך להיות יכולים לעמוד אלו היו צחון. [עי' באו"ח סי' ג' סעיף ו' ובזו"כ השו"ע שם].

ד. חתן אי מותר לשמש בפעם הראשונה ביום בבית אפל. צאנן שהם ומאירת עינים סי' ע"ז לאחר שביאר דלדעת הרמב"ם אין לשמש זיוס אפילו בצית אפל אלא דלדעת הטור מותר, כתב דאפילו לדברי המתירין, מ"מ חתן יש לאסור, חדא דא"כ מאי הועילו בחקנתן [בכתובות ז' א'] דצחולה נישאת ליום הרציעי ויבעל בליל חמישי משום חקורוי דעתיה, [דאם לא ימצא לה בחוליס ישיבים למחרת לז"ד, דיושבים זיוס חמישי, שבזמן קר מהלילה עד אור הבקר לא יתקרב כעסו], וצאם שיבעול זיוס תתקרב דעתיה, וכלאו הכי יש איסור גבי חתן, כדאיתא ביר"ד סי' קל"ז אשה לא תעבול זיוס אפילו זיוס ע' משום סרך צחה ושמא השמש, וגבי כלה התירוכו מאחר שלא צאה אל החתן עד הלילה, וא"כ אפילו אם שאר בני אדם מותרים מ"מ לחתן אסור, ואפילו אם ידעין שבעלה הכלה בלילה, לא פלוג בחקנתן, ומאן מפס, פעמים יעבול זיוס ויבעול ג"כ זיוס, כמו שחזו בסרך צחה כ"ו.

מיהו בדברי הל"ל (להר"ה מסע"רדיוז) ח"ב סי' י"ב כתב עליו דצסוגיא דכתובות דנ"י מוכח דגם צחון מותר בצית אפל, דשם צחון מיירי ומציא מרצא דמותר, וכן נראה בדף ו' ע"ב דהקשה על מאן דאוסר לבעול לכתחילה בשבת, מהא דחתן פטור בק"ש עד מוצאי שבת, מאי לאו דעריד דעבי למבעל, ואי דס"ל דאסור זיוס למה פטור מק"ש זיוס, אלא ע"כ דס"ל דמותר זיוס כ"ו, וכן דעת הרמב"ם ועור דחתן פטור מק"ש גם זיוס עד מוצ"ש, ומ"ש צאנן שם דאם יבעול זיוס מאי הועילו חכמים בחקנתן שייסת ליום ד' משום חקורוי דעתא, טעם התקנה הוא צאמת משום צרכה [דנבעלת בחמישי שנאמרה זו צרכה לדגיס], אצל משום חקורוי דעתא לא חיישין בצמננתא בכתובות, [ועוד] ראייה מירושלמי, הלן דנכסין ארמלן בע"ש לריך למכנס מצע"י, הוצא צחון יומא דנ"ג וצרה"ש, ויש מפרשים שחיה מצע"י גם הביאה, עי' צ"ש סי' ס"ד סק"ו, ומוכח דחתן מותר זיוס בצית אפל, ואין לחלק בין צחולה לאלמנה בזה, ומה שחש [בעל אצן שהם] עוד שמא תעבול זיוס ויבעול זיוס, הרי צע"ך סי' קל"ז סק"ט כתב דדוקא זיוס ח' דהחש הוא משום סרך צחה החיר מהרי"ל ורמ"א לבעול זיוס, אצל זיוס ז' דהחש הוא שמא תשמש זיוס ותסתור בזה אין היתר לבעול זיוס, והאחרונים הפמ"א והנז"י וס"ע כולם הקשו על הש"ך מאחר דטעם מהרי"ל דלא צאה אל החתן עד הלילה למה לא תעבול זיוס ז', ונראה דלא קשה דמהרי"ל רק אורח ארעא קאמר [דאינה צאה עד הלילה, וסמך ע"ז רק צחש סרך צחה, אצל צחש שיבעול זיוס לא סמך על הא דאורח ארעא. עפ"י דבריו שם], ויותר מזה מלינו גבי חתן שהקילו שידחה אצילות צעוש"ע ויר"ד סי' שצ"ב, וגם התירו לבעול לכתחילה בשבת, כ"ש דיש להקל אם נמשכה סעודת נשואין עד הבקר שמותר ליחד צצית אפל, שוב מלאחי צנוצ"י תנינא סי' קל"ז דאם בלילה הוה סמוך לוסתה, דמותר לבעול זיוס בעילה מלוה.

כב. ביום. כתב צנן איש חי פ' וירא דבספרו מקצנאל העלה דאם עלה עמוד השחר כל זמן שלא האיר היום, שהוא

ו קאסור לשמש (ג) בשני (ד) רעבון (ג) אלא לחשוכי בנים:

ז (ד) אכסנאי אל ישמש עד שיבא לביתו:

לא

באר הגולה

ק מיתרא דרש לקט
תענית דף י"א ע"א
ד מיתרא דרב הונא
כתובות דף ס"ה ע"א

פתחי תשובה

(ג) בשני רעבון. ע"ה ש"ך וזליל טבילה מותר. הנה כ"כ מן המתחר נא"מ
ס"י תקע"ד ס"ד אך המג"א שם חולק ואוסר לזיל טבילה וכ"ד הא"ר שם
ועין ג"מ שם דהמורה להקל אין מיתרו אחר ע"ה. וצ"ע נ"מ בית המדרש ש"ך
ומ"מ יראה לע"ד דאם רואה יצאו מתגר עליו מותר כמו לחשוכי בנים ע"ה:
(ג) אלא לחשוכי בנים. עין נ"מ איי הים נ"מ תענית דף י"א שנתפסק אי
שוכי בנים מותר ג"כ נ"מ אחרונים ע"ה:

באר היטב

(ד) רעבון. ה"ה ש"ך נרות. וזליל טבילה מותר. אחרונים עין נא"מ
סימן תקע"ד:
(ז) אכסנאי וכו'. ואם יש לו חדר מיוחד מותר ובלבד שלא יבן בטבילה
של נעמה"ב א"ה סימן ר"מ:

הפוסקים

ס"ק כג אות ב—ס"ק יא אות א

אוצר

ש"אין להם עסק בלחוד מקום כלל שפיר דמי, דלא הו"ל כמו בעה"ב.
ובאפי זוטרי הקשה ג"כ על המג"א דלחוד זה צעין [לדעת הראב"ד]
בית מיוחד צפני עלמנו שלא יהיה בתוך האכסניא, ודכוותה איירי
נמי בבתן דהר בבית חמיו [דחיי לה הראב"ד בזהו הדד], וקשה
פשיעא, וכי תעלה על הדעת דאסור לדור בשכונת חמיו, ע"כ נראה
כדברי הכהר שלום כו'.

ובתורת חיים על א"ה ס"י הג"ל אם כי יושב הקושיא מדין בית
ש"ס דו ס"ה, דשם הוא לשון הגמ' וכו'אן כתב הראב"ד כן,
ובלישנא דבני אדם בית הוא בית ממש, מ"מ כתב דנראה שהדין
עם האליה רבה דמותר אפילו ביחדו לו חדר, ויש להוסיף דידור לו
חדר היינו שסוגר החדר, ושפיר נחשב בבית צפני עלמנו.

וכן במשנה ברורה ס"י הג"ל סק"י וסק"ה כתב עפ"י האחרונים
הג"ל דה"ה חדר, והיינו שאין לצע"כ עסק בלחוד מקום אלא
מיוחד לשניהם לבדם דלא הו"ל הוא בעה"ב. ובשער הליון שם כתב
דכן משמע גם מציאות הגר"א שם. גם בערוך השלחן א"ה ס"י הג"ל
סעיף י"ז כתב דאם יש להם חדר סגור צפני עלמנו מותר כו', ומה
שהקשה המג"א, לא קשה כלל, דלכן דקדקנו לכתוב סגור, דבלא זה
יש לחוש שגם אחר יבא לשם, אבל בביתו אין חשש בזה.

ובמטה יהודה א"ה ס"י ר"מ כתב על היתר דיחודו להם בית,
דהיינו דוקא ביחוד דקציעות, דלא הוי כמו שוכר, ולא
סגי בלית ליה אחד בבית לבדם, אפילו מדעת בעה"ב, וכ"כ ק"ה
מכך דאלקנה וחנה, דמהתם ילפין דין דאכסנאי אסור בתשמיש,
דמסתמא הוי ישיב בבית אחד לבדם, דאלקנה הוי אדם חצוצה,
כדאיתא במדרש, ואעפ"כ כיון שלא ייחדו להם בית בקציעות לשינה
ולאכילה ולשינה מיקרי אכסנאי, דבעין ייחדו בית, כמו ביתו של אדם
לכל ענין, וזהו לשון ייחד דנקט השו"ע, ולא נקט, ואם היו ישיב
בבית אחד לבדם מותר, ש"מ דדוקא ייחד גמור, שיהיה בית קצוצה
חדיר לאכסנאי זה ולאשתו. והביאו דב"ה החיים שם סק"י.

ובאפי זוטרי סק"ה הקשה עליו דאין שייך לאורח שנתה ללון דרך
עצרו שיסבור בית לקציעות, ומאי נפקא מינה שיהיה בבית
ההוא לו שם מטה ושלחן וכסא ושלא יאכל בבית אחר, שהרי העיקר
חלוי במקום שיהיה מיוחדת לו ואין לזרים אחר, ואיזה ראיה
מלא דברי הראב"ד [שממנו מקור היתר בבית מיוחד] שהאריך
קציעות זה, הלא לא אמר אלא ואם ייחד לו בית למשכב, ולא אמר
לעשות כל צרכיו, שהרי לענין תשמיש די שיהיה לו חדר קצוצה לשינה
כו', ועיקרן של דברים כי כל אורח כשנכנס באכסניא נותנים לו חדר
לבדו, אין אם יש אורחים רבים אי אפשר שיתנו ביחוד חדר אלא
מכניסים בחדר אחד שנים או שלשה אורחים, וקורה לפעמים שנתנו
לו חדר מיוחד וכשנצא אורח אחר שאין מקום עזרו מכניסים אותו
בחדרם של אורחים אחרים אפילו באמנע הלילה, ואפשר שיפגשם
בעת תשמישם, לפיכך אסור אלא"כ יש לו חדר מיוחד לו ולאשתו
בקציעות שאפילו אם נאים כמה אורחים אין להם רשות ליכנס שם,
שלא הו"ל בביתו שהא"ה צדיתו כשהולך לשכב ודאי שאין אחר נכנס
שם. [ואולי גם כוונת המטה יהודה א"ה דדוקא שיסבור בפירוש
גס

עלית, נראה שאינו בחגורת יר כל כך לחשש השתתה ח"ו וללע"ע
היטב. עוד כתב שם צא"ל אברהם דקודם נ"ך החמה, אולי מותר
להאפיל לכתחילה גם צור גמור. ועי' לעיל סק"כ מהבן א"ה ח"ו דכל
זמן שלא האיר היום חשיב בכלל לילה אפילו אחר עלות עמוד השחר,
ומותר לשמש לכל אדם.

ועי' ביפא ללב א"ה ס"י ר"מ שהביא מהזכור פ' פנחס דרע"א
מהימנא דר"ה ע"כ דלא אורח ארעא דרבנן לשמש מתען
אלא בלילה, וכתב דמשמע מינה דאף אם מן הדין שרי כשמאפיל
בטבילו ובית אפל, מיהו לאו אורח ארעא הוא לגבי ה"ה, ומה גם
במקום דחמור, דחמורא סכנתא, דאיתא בהקדמת הזכור ד"ד ע"כ
דבנין דנפקין מתמן הוו נכפין, יע"ה.

טע"ף ו. כד. אסור לשמש בשני רעבון. עי' צאה"ע ופ"ה.
ורוב הדינים בשימוש בשני רעבון מתבארים בשו"ע
א"ה ס"י תקע"ד ובפוסקים שם, ולא הצא"ה כאל כי שם עיקר מקומם.

טע"ף ז. כה. אכסנאי אל ישמש כו'. א. ואכסנאי שיש לו חדר
מיוחד. בשו"ע א"ה ס"י ר"מ סעיף י"ג כתב דאם ייחדו
לו ולאשתו בית מותר. ועי' צאה"ג אות ל' דמקור היתר זה הוא
מספר צעלי הנפש להראב"ד. והנה ברמב"ם פ"ה מאס"כ הע"ז
כתב ואכסנאי אסור בתשמיש המטה עד שיחזור לביתו. ובהשגות
הראב"ד שם כתב דאם ייחד לו בית למשכב מותר. ובמגיד משנה
כתב על דברי ההשגות שאפשר שעל סמך סברה זו נהגו רבים כן,
אבל אינו רואה לה הכרע מן הגמרא. ועי' במגדל ע"ה שם.

ובאליה רבה א"ה ס"י ר"מ סק"ה חמה שלא הביא הכ"י מש"כ
המ"מ שאין הכרע לה מש"ס, וכן ברמב"ם משמע דלעולם
אסור אפילו ביחד בית. וכן בעולת חמור לאחר שדן דין דאכסנאי
ש"ס לו חדר מיוחד דמותר לשמש, כתב אבל תימה, שמהרמב"ם משמע
דלעולם אסור.

ובסגן אברהם ס"י ר"מ סק"ה הקשה על דין השו"ע דאם ייחדו
להם בית מותר, דהא גם בביתו אסור לשמש אם אין לו
חדר מיוחד, וכמ"ש שם בסעיף ו' כו', ותיירן דחירונו השני דאכסנאי
בעין דוקא בית ולא סגי בחדר [ובביתו די לו בחדר אחד].

אולם באליה רבה ס"י הג"ל סק"ה כתב דסתם בית היינו חדר.
[ועל קושיית המג"א חירן דאכסנאי צעין שלא יישן שם
אדם אחר, ובמבוא צאות ג']. ועי' גם צ"ח כאל סק"י, הוצא
צאה"ע סק"י, דכשהתקין דין זה מהשו"ע א"ה ס"י ר"מ כתב
בלשונו דאם יש לו "חדר" מיוחד מותר.

ובנהר שלום ס"י הג"ל הקשה על דברי המג"א דבספר צעלי הנפש
להראב"ד סמוך למש"כ היתר דיחוד בית, כתב דין בית
ש"ס דו ס"ה לענין תשמיש, ואם יש לו בית כו' [וכ"ה בשו"ע שם סעי'
ו'], ופירושו חדר, א"כ ה"י פירושו חדר, [ומה שהקשה המג"א]
נראה הדברים כמשמען, דבעה"ב א"ע"ג שכל בני הבית משתמשים
בחדר שמתנו שם לתשמישם אחרים, מותר לשמש, אבל באכסנאי
אסור משום נגיעות, ועי' חידוש הראב"ד ש"ס ייחדו לו מקום לשינה

באר הגולה

ש' מיתרל דרבי לוי בני
ט' מדות וסימן אלפ"ח
משנע"ה נדרים דף כ'
ע"כ

ת טס א טס משנים דרבי ב טס מיתרל דרבינל

ח

ש

לא

יבא

על

אשתו

והיא

שנואה

לו

בשעת

תשמיש

ולא

וכן

אם

גמר

ביאור

הגר"א

(ד) בלבו (ח) לגרשה אע"פ שאינה שנואה לו לא יבא עליה:
ט לא יבא עליה והוא או היא שכורים: י לא ישמש עם אשתו
ליתן דעתו על אחרת באפי' שתיהן נשיו (ועיין עוד מדינים אלו באורח חיים סי' ר"מ):

באר היטב

(ח) לגרשה. והיא ח"י מזה דל"כ ליכא חסור עיין ר"ס ק"ט:

פתחי תשובה

(ד) בלבו לגרשה. ענה"ט ועמ"ט לקמן סי' ק"ט סק"ל שדעת המשנה למח' אינו כן ע"כ:

הפוסקים

סי' כה אות א—סי' כט אות ג

אוצר

לשם מנוח אלא לשם זנות. ובלבד אפי' סי' הנ"ל סעיף ג' כתב בטעם הדבר שאין זהם כוונת אהבה.

ב. ושיעור השכרות. כתב בפרימ"ג סי' ר"מ בל"א סק"ל דשכר זה אינו יודע כמה, כי רביעית לא מסתבר לאסור, ועס"י ל"ט ופרי"ח שם דלפעמים שחיו בכלל שיכור, ומ"מ מסתברא כאן דוקא שיכור ונתבלבל דעתו.

ובאפי' זוטרי סק"כ כתב דדוקא בכוחם שכורים לגמרי, דעל זה נאמר גם בלא דעת וגו', אך אם שחיו יותר מלמודם והם שמחים ועוזי לז עד שהם כשחיו היודע לדבר בפני המלך, נראה דליכא חסור בכה"ג.

ג. אם יש איסור לבא על אשתו כשהיא ישינה. באל"ה רבה סי' ר"מ סק"ט הביא מהתוס' ספ"ק דנדה [דף י"ב א'] ד"ה בין] לאסור לבא על אשתו כשהיא ישינה, הביאם הב"י ביו"ד סי' קפ"ד, ושכ"כ הרמז"ם בפ"ה מהלכות דעות הל' ד'. וכתוס' שם הביאו זה מגמ' נדרים. וכן בהגהות הר"י ברנ"י שם דאין זה נדרים ולא בשאר דוכתי בש"ס, רק במס' כלה [פ"ג], עשרה הם כממזרים, בני אימה בני שיכור וכו', וי"א אף בני ישינה. ועי' בהגהות מהר"ב רנשבורג שם שכתב דאולי בגמ' נדרים [דף כ' ע"ג] שלפני התוס' היה כתוב גמי בך וי"א אף בני ישינה.

ובס' סדר משנה פ"ה מהל' דעות כתב דהל' דכתב הרמז"ם דין זה בל"ה דעות ולא כתבו בל"ה איסורי צואה, משום דס"ל דזה אינו אסור לאדם שאינו ח"ח, דהל' דבר זה אינו בכלל בני ע"י מידות ומכאן תיתי לאסור לכל אדם, אלא לח"ח שראוי לו להתקדש יותר, וי"א לו כן, משום דמפרש דח"ק לא פליג על ה"א אלא לענין זה דבני ישינה לאו בכלל ע"י מידות הן שנאמר עליהן ובחיותי מכס וגו' שיכרתו ע"י יסורי הגלות, אבל מודה הוא מיהא דאין מן הראוי לשמש עם הישינה שאינו דרך קדושה, ות"ח ראוי לזכר בזה ולא שאר העם. ובפתח הדביר אפי' סי' ר"מ סק"ה כתב עליו דנראה בדבריו, דאי כמ"ש בספר מראה הכוזה דף א' ע"א דהרמז"ם פסק כה"א במס' כלה לא ה"ל לכתוב איסור זה לח"ח לבד, מיהו יש ליישב דהגם דלכל אדם גמי אסור לבא על הישינה לא נמנע הרמז"ם מלכתבו על הת"ח לבד, ואיכא עובא כה"ג בל"ה דעות ובשאר דוכתי. ועי' בתוס' נדה הנ"ל שחילקו בין אם היא ישינה לגמרי או לא, שהקשו על מה דאמר התם בגמ' דבהניח את אשתו בחזקת עבודה הרי היא בחזקתה וכל עליה בין ערה בין ישינה, מהא דאסור לבא על הישינה, ותירלו בחד תירולא דבגמ' נדה לא בישינה לגמרי איירי אלא אינה ערה כ"כ שחזקת אסור אסור אסור אסור אסור אסור ובפסקי תוס' שם כתבו ח"ל: אסור לבא על הישינה, אלא כה"ג שאינה ערה כ"כ שחזקת להשיבו שהיא עבודה, והביאם בהיים ושלוס ח"א סי' ב'. וכ"כ בנחלת יעקב בפירושו למס' כלה [עפ"י התוס' הנ"ל] דבני ישינה היינו ישינה ממש אבל נים ולא נים מותר. וכ"כ בהיד"א בנסח רחמים למס' כלה פ"ב ה"ז.

ועי' רש"י נדה י"ז א' ד"ה אונס שינה, לענין כשכורא נאנס בשניה, ומש"כ על דבריו בפתח הדביר אפי' סי' ר"מ סק"ה. ועי' לעיל סק"ה סוף אות ב' מה שהוצא מהמחלוקת נדה.

גם לאכילה ולישינה, רק בעיקר שלא תהיה לאחרים דריסת הרגל לשם].

ב. להמתירים מה הדין כשיש לכל אחד מהם חדר בפני עצמו אם מותרין ללכת זה אצל זה. במגן אברהם סי' ר"מ סק"י כתב תירוצו א' על קושיתו הנ"ל בל"ה א', דאכנסנאוי אס' הוא במקום אחד ואשתו במקום אחר אסורים ללכת זה אלל זה שמה ירגישו זהם בני הבית. וכתב בפ"י זוטרי סק"ט דיש מקום לומר כן עפ"י מה שמוסיף השו"ע ואס' יחדו לו ולאשתו, דמשמע דאשתו לאפוקי אס' יחדו בית אחד לו ואשתו לאשתו. גם בסידור יעב"ץ בהכנה ליל שבת כתב דבין דאכנסנאוי דאס' יחדו לו ולאשתו בית או חדר מיוחד לשניהם מותר, לאפוקי היכא דכל אחד לן בחדר בפני עצמו. ובגמ' שולח סי' הנ"ל הקשה על המג"א דלדבריו ה"ל להראב"ד לומר דאס' יחדו בית לשניהם מותר, ובלשון הראב"ד שממנו מקור הבית כחוצ' אס' יחדו "לוי" בית. גם באל"ה רבה סי' הנ"ל סק"ה כתב דתירוצו זה דהמג"א דחוק.

ג. וכשנמצא בחדר אדם אחר ישן. במגן אברהם הנ"ל לאחר שהקשה דגם בהיות האיש בביתו אסור לשמש אס' אין לו חדר מיוחד ומ"מ אכנסנאוי, וכנ"ל, כתב דאין לומר דאכנסנאוי אפילו ישן שם אדם אסור, דקשה בל"ה מאי שנא.

אולם בא"ה רבה שם סק"ה כתב דנראה דאכנסנאוי לרין חדר מיוחד, אפילו ישן [שם אדם אחר] אסור, שאס' יתעורר יש ביזוי יותר דאכנסנאוי, וכן משמע קל"ה בספר בעלי הנפש, שממנו מקור דין זה. וכן מסוק במשנה ברורה שם סק"ט דאכנסנאוי אסור לשמש אפילו כשנני הבית כולם ישנים.

טע"ף ח. כו. והיא שנואה לו בשעת תשמיש. אבל אס' רלויה בשעת השמים שרי, אע"פ שהיא שנואה. עור בשם הראב"ד.

כו. אם גמר בלבו לגרשה כו'. א. כתב באשל אברהם (להראב"ד מצוטעטשטע) אפי' סי' ר"מ, דמי שיש לו סכסוך עם אשתו אודות הכתובה, ועי"ז אולי יהי' צויהם פירוד, מ"מ נראה שמועיל לה היסח הדעת, שכן שחזרה תלויה דבר בטל דבר בטלה אהבה, כן בשנאה, ובעינא דל"ה עסקי בסכסוך והם מרורים באהבה זה לז' אין להם לדאוג דאגת מחר, וגם אם הוא קשה לפניו להסיה דעתה מזה, כל שידוע בנפשו שבעת אין בלבו הרכור על מה שיהיה וכאילו כל מלאכתו עשויה בעיניו, בזה יש זכות גם להמחמיר בספיקות וגם בדרכי חסידות.

ב. ואם חודיע לאשתו שרוצה לגרשה. עכ"ט סק"ח שכתב דבזה ליכא חסור. והוא מהב"ש סק"ט, והוכחתו דהל' מותר לישא אשה לזמן קצוב כמצוהר בסי' קי"ט סעיף א', מיהו עי' ב"ש שכתב עוד חילוק אחר דדוקא אם הודיע לה קודם הנשואין מותר אבל אחר הנשואין לא מהני. ושי' החילוקים הם מהפרישה אזה"ל. ועיקר הדברים מצוהרם במפרשי השו"ע בסי' קי"ט.

כת. אע"פ שאינה שנואה לו. ובגין מאותן שכופין להוציא. עור. טע"ף ט. כט. והוא או היא שכורים. א. כתב בעולה תמיד אפי' סי' ר"מ סק"כ דהטעם הוא משום דאינו מכין

השמות והוספות

סימן ב ס"ק יא אות ז—

הסתפק בלשון ציאה בלכד חלל הוסיף עוד „ועצירה“ חזק מורה ג"כ שהכוונה היא שלא נעשה שום עצירה, כי גם הכנסת זרע צמעה לא נעשה בו, והרמב"ן צ"ל אחרי כחצ דאפשר שאמר לזרע להזכיר טעם האיסור כי לא יודע הזרע למי הוא בו, ומבואר מזה דעיקר האיסור הוא הזרע שמכניס בו ולא הציאה, ואף שהרמב"ן צממו הציאה שם דגם ציאה לבד מתחייב צמנוש אף שלא הוליד זרע, אין זו קושית, דכיון דרובא דרובא של הציאות מציאים לידי הולדת זרע, לא חילק הכתוב ואמר כל הציאות הראויות להוליד זרע בו, וכן מבואר בספר החינוך מאור ל"ה שצ"ק הטעם הוא בשביל הזרע שלא נדע של מי הוא בו, והגם שהיה פלוגתא אם דרשין טעמא דקרא, מ"מ לדברי הרמב"ן שכתב דמשו"ה כחצ הקרא לזרע להודיעו טעם האיסור שהוא בשביל הכנסת זרע, ח"כ הטעם מפורש בקרא, ובמפורש בקרא כו"ע מודו דדרשין טעמא דקרא, ע"י צ"מ קט"ז, גם כתבו הפוסקים דלחומרא כו"ע מודו דדרשין טעמא דקרא בו, ועכ"פ זה ודאי צבור דדעת הרמב"ן והחינוך הוא שמתחייב בהכנסת זרע אף בלא ציאה, שאילו היו סוברים שאין חיוצ בהכנסת זרע, הא"ך אפשר לומר שאיסור הציאה הוא בשביל הכנסת זרע בו, וע"כ שדעתם שצ"ק האיסור הוא בשביל הזרע ולא בשביל הציאה, וא"כ אף אילו היה מבואר בדברי ר"פ להחיר צכה"ג לא היה בכתבו להכריע נגד דברי הרמב"ן והחינוך, אבל באמת אין שום ראיה להחיר גם מדברי ר"פ כמו שנבאר בו, ובאמת אדרבא גם מדברי ר"פ יש ראיה לאיסור, שהרי הוצרך להביא ראיה לדיו מנן סירא, ולולא הראיה מנן סירא היה חושש לחשש ממחרת, גם צעודא דידיה שלא היה מעשה כלל, ח"כ אין לך היתר אלא צמה דדמי לעובדא דנן סירא, לא צכה"ג שאין לו דמיון כלל בו. וצחוספה לחשוב ה"ל שם בחוברת חלול כתב עוד, דיש שחשבו דלדעת ריב"ן אין בהעלת זרע של איש אחר אלא פרייתא צעמא, לפי מש"כ דנשים המסוללות היינו שמעילות ש"ז שקיצו מצעליהם [ש"י ע"י צננים ס"י זה סק"ד], ונשים המסוללות הרי מסיק בגמרא שאינו אלא פרייתא צעמא, אבל באמת זה אינו, דאין כוונת הריב"ן שמעילות זרע בכוונה ובחיד, שהרי לא הוזכר בגמרא כלל לשון זרע צעמא, אלא מסוללות צעמא, וכדפי' שם במאירי, דלשון מסוללות הוא כאדם שדורך במסילה ואינו צוקע צעמא כלום, ואעפ"כ כתב שם במאירי כלשון אפילו פלגו זו צו, ומוכרח הכוונה דאף שאין אלא מתחככות בלכד לא מעשה אחר, כמו שהוא הלשון מסוללות, מ"מ יכולות לבוא לידי כך שצ"י החיכוך יפלטו זו צו, וכך היה כוונת דברי הריב"ן שצ"י שמסוללות ר"ל מתחככות, זה יוכל להביא לידי העלת זרע, והאמת הוא שאין צכה"ג חשש איסור דאורייתא, דלא עדיף משכיבה על הסדין שאינה מתכוונת כלל לזרע אלא כמתעסק צעמא בו, והא"ך יעלה על הדעת להחיר הזרעה זרע מאיש אחר בו, ואפשר לומר עוד שיש סברה דהך חששא של העלת זרע צננים המסוללות קיל יותר מנשיכות סדין בו, דאולי הזרע שהיה צגוף האשה ולא נקלט אלא נשפך לחוץ, איקלש כוחו יותר מהזרע שעל הסדין דלדעת המל"מ צפ"י מאימות או אפשר כלל להתעבר מזה בו, וצכה"ג אפשר דכו"ע מודי שאין בו כח הזרעה בו, וכל זה לפי דעת הריב"ן, אבל באמת החוס' חולקין עליו וסברי דמיידי באופן שאין שום חשש של זרע כלל, וכן צממ"ס וצש"ע העתיקו בסתמא האיסור של נשים המסוללות, ולא חילקו בין פנויה לצעולה, וע"כ סברי ג"כ בהחוס' שלעולם איסור ואינו מדבר כלל מחשש זרע בו, ואינו ענין כלל לנ"ד.

וגם

לפיכך ב ס"ק יא אות ז—*. בחשובת הגר"י עייטלבוים חב"ד סעמר שצירחון המאור אב השכ"ד כתב דאשה איש שכווצה בה באופן מלאכותי זרע איש אחר נאסרת לצעלה והולד ממנה, דאין לדמות דין זה לדינו של רבנו פרץ בשכיבה על סדינים וצנתעברה באמצעי וכמו שנבאר, דבפסולי ולדות קי"ל אין ממזר אלא מחייבי כריתות, ואף למ"ד גם מחייבי לאוין, מ"מ אין ממזר אלא צמעה עצירה חמורה שיש בה עונש גדול, וכצמעה זה המעשה אף בשוגג ובאונס הוי ממזר, דלא חילק הכתוב, וצשוגג באמת נריך כפרה, ואף באונס שרממנא פוערי, מ"מ נעשה המעשה ע"י המאנס וכדומה, וכשלא נחכוין כלל להמעשה אלא שהיה בדרך מתעסק, מבואר בגמרא דמתעסק בחלצים ועריות חייב שכן נהנה, וע"י צכה"מ פ"א מאיסור"ב ה"י י"ב דהיינו לענין קרבן, אבל לענין מלקות או מיתה אין חיוצ בלא חיד והתראה בו, מבואר מזה דמה שנעשה דרך מתעסק הוא פחות הרבה משוגג, דלולא הטעם דנהנה לא היה נריך להביא קרבן ונמלא שלא היה נריך כפרה בו, ומעשה כשנתעברה באמצעי או בסדין דלא עשה שום מעשה אף לא בדרך מתעסק, אלא נעשה מאליהו אף בלי ידיעה כלל, זה ודאי פחות אף ממתעסק בו, מ"ל לעשות הולד ממזר צכה"ג שלא היה שום סרך איסור ועצירה בדבר, ואין לומר דמה שנכנסה לאמצעי או שכבה על הסדין זה הוא מעשה ועצירה בו, דהעיוור באמצעי הוא מציאות רחוקה בגדר מיעוטא דמיעוטא, ואין חוששין לזה כלל מציקר הדיון בו, ומש"כ ר"פ לחבר בזה משום הבחנה, כבר נבאר [בדבריו לעיל מזה ומוצא להלן] דבהבחנה גזרו חז"ל כל מקום שאפשר לבוא לידי ספק אף אם הוא רחוק, אבל מה"ט צוודאי שלא עשה שום סרך איסור צמה שלא חששה למיעוטא דמיעוטא כה"ג שאינו עולה על הדעת, ואין לגזור על הוולדות משום גזרה דבהחנה, שאין לנו להוסיף על הגזרות אלא מה שמבואר בגמרא והבו דלא להוסיף עלה, וא"כ מסברה הולד כשר, גם אין לאוסרה על צעלה, כיון שלא עשה העצירה צמעה כלל, ואף בצעלה צמעה, אם היה תחילתו באונס אף שסופו צרנו מותרת בו, וכ"ש צכה"ג, ומה שהוצרך ר"פ להביא ראיה ע"י מנן סירא הוא משום דבכל מילתא דתליא בצבאר, עדיין יש לפקפק, כמו דאמרין בגיטין ל"ז א' וכי בשביל שאנו מדמין נעשה מעשה בו, אבל ודאי שאין להביא ראיה מנן סירא להיכא ששטאו צמחיד ובשטאט נפש להכניס זרע איש אחר לתוך ח"א, ולהמליא חדשות שאין האיסור כלל בהכנסת זרע אלא האיסור הוא הציאה בו, ואף שר"פ כתב צלשנו שאין כאן „ציאה“ איסור, אין לדיוק מזה שאין האיסור אלא הציאה, דכוונתו בשביל שאין שם „מעשה“ איסור בו, ומה שזכיר חיצה ציאה, פשוט דהוא משום דאזרעה מלאכותית לשים זרע בתוך מני אשה באופן שחובל להתעבר, היא המלאכה חדשה שלא ידעו מזה בדורות שלפנינו, ולא בא לכלל מעשה מעולם להביא זרע לתוך האשה צמעה מכוונת כי אם ע"י ציאה, לכן אמר כלשון שלא היתה ציאה איסור בו, ומאניו כן הרבה צש"ס ופוסקים שדברו חכמים בזה, ולא דייקוין מלשונם דאחי למעוטי דייקא בלשון זה, ומכ"ש בזה שלא היה אז שום מציאות להביא זרע באופן אחר כי אם ע"י ציאה בו, וצלשון ר"פ כפי שהוצא צברכ"י [בה"י צננים בהערה לאות ז'] כתב דליכא ציאה איסור ועצירה, ולא

(*) חשובות אלו הגיעו לידנו אחר הדפסת סימן זה, ולכן לא הוכנסו בהם.

הוא האב, וע"כ הוי בני ערצוביא שאין השכינה שורה אלא על הוודאים, ובגר ואשחו שנגגיריו, שם ידעין בודלוי מי הוא האב, שהיו איש ואשחו מעולם, אלא בשביל דלא ידעין זמן זריעתם הוי ג"כ ספק אם הוא זרע נכרי או ישראל, ובשביל ספק זה בלבד הוי בני ערצוביא לדעת שמואל, וא"כ בנ"ד דהוי ספיקא בכפילא דלא ידעין מי הוא האב, וגם לא ידעין אם הוא זרע נכרי או ישראל, הוי ודאי בני ערצוביא, וגרע משאר הבחנה דעלמא שאין בו ערצוביא כל כך, ובכ"כ לא מלינו שום היתר כו', וגם לדעת הב"ש בסי' י"ג דס"ל דקיי"ל כרבא ושהוא חולק על שמואל, ושגם לשמואל אינו אלא מדרבנן, ו"ל דמ"מ לא מלינו פלוגתא בזה אלא שם בבבבחה [דספק בן ז' לאחרון] שהוא נגד הרוב ואינו ספק גמור, אבל בנ"ד שהוא ספק גמור ומחלש בכפילא, הן דלא ידעין כלל מי הוא האב, וגם לא ידעין אם הוא של נכרי או של ישראל, בזה לא מלינו שום פלוגתא והוא איסור דאורייתא לכל הדעות.

לפ"ק ואותיות חנ"ל. באגרות משה ח"ב סימן י"א השיב לאחד שערער על דבריו שכתב וכתב דהדבר ברור ופשוט שאיסורי עריות הם במעשה הביאה ואינו משום הזרע שילדו מזה, ולכן אין שום חילוק בין חלוי להוליד ובין אינה ראוי להוליד בעקרה ואיילוניות, וכן אף שלא כדרכה שאף בכל אשה לא שייך שילדו מזה, נמי הוא צאחון האיסורים ענמם ובעונשין שנאמר בזה, ואף באיסור א"א שנאמר בקרא לא תתן שכבתך לזרע שהיה מקום לטעות שהאיסור הוא רק משום שחלד מזה, כמו שהביא האבן עזרא בפירושו שכתב "ואשר גברה תאות ירם על דעת לבם חטו בפירות לזרע", הוא טעות גמור, כי הדין הוא שלא שייך כלל האיסור לענין הולדה מזה אלא שהוא איסור על הביאה בכל אופן שהוא אף בעקרה ואיילוניות ואף בשלא כדרכה, ולזרע שנאמר בקרא הוא לדרשא למעט משמש באצר מת או משמש מתה כמפורש ביצמות דף נ"ה, ומה שנעשה הולד ממזר הוא מקרא אחרונה משום שהוא ערוה דחייבי כריתות ומיתת צ"ד כדאיתא דף מ"ט, אבל אם לא היתה בחיוב כרת ומיתת צ"ד לא היה הולד ממזר, וא"כ לא שייך כלל לומר שבשביל הזרע שחלד הוא האיסור, ואדרבה האבן עזרא שדרכו לפרש מקראי גם לפי פשוטם לבד דרשת חז"ל בגמרא, מפרש שאמר הכתוב לזרע שטעמו אפילו לזרע הנה הוא אסור ע"ש, ולכן ברור שאף מש"כ הרמב"ם [אחרי שהביא פירוש הראשונים] "ואפשר שאמר לזרע להזכיר טעם האיסור כי לא יודע הזרע למי הוא", ח"ו שיעלה על דעתו שזכו טעם האמת וליתן יד לתועים שהזכיר האבן עזרא, וגם איך אפשר שיהיה זה טעם הקרא, הא איסור הבחנה הוא רק מדרבנן, אלא שהזכיר שיש עוד חומר בערוה דא"א אף שזה לא מעלה ולא מוריד לענין האיסור והעונש, וסמך על מש"כ חת"כ "ולא הזכיר זה בעונש כי אפילו הערה זה ולא הוליא זרע יתחייב", ובזה מראה הרמב"ם שאין הכוונה בהאפשר שכח לעטם האיסור, כי אם היה זה ענין האיסור לא היה מתחייב, ואין לומר דבעונש נאמר איסור חדש דהא אין עונשין אלא"כ מזהירין, וכן חזין שכל מש"כ הרמב"ם שם אינו להלכה ולעטם ממש, דכתב "ולכך אמר בסוטה ושבא איש אותה שכח זרע כי בעצור הזרע שהיה קנאותו", שהוא היפוך מדברי הגמרא שם שהקרא מחדש שאף כשהבעל קנא לה דרך אברים לא נאסרה עליו בזה, סד"א בקפידא דבעל תלא רחמנא והא קא קפיד קמ"ל קרא דש"י שדוקא בביאה נאסרה, אבל בביאה נאסרה אף שלא היה הולדת זרע ואף שלא כדרכה כמפורש שם, וכן כתב הרמב"ם שם "וכן בשפחה חרופה הזכיר ש"י כי האיסור בעצור שילדו זרע מן השפחה", והוא שלא להלכה, שאף ששפחה חרופה פטור על העררה ופטור בשלא כדרכה, מ"מ חייב אף בלא הולדת זרע אם היה גמר ביאה כדורכה כמפורש שם בחוס' ולא מלינו חולק בזה, וגם חייב על שפחה חרופה עקרה ואיילוניות כו', הרי חזין שהרמב"ם לא כתב זה להלכה כו', וגם לא לעטם האיסור, שכיון שאין זה להלכה הרי בבבבחה שהטעם אינו

וגם בזרע של נכרי כתב ברש"י החש"י הנ"ל, דאף דלא שייך בזה החשש דשמה ישא אחותו מאביו, אבל מצוה צנמרה צענין הבחנה דאיכא עוד ג' חששות מענין יבום כו', ואף במקום שאין אלא חשש אחד בלבד, ג"כ אסור כו', ומה שהביא ר"פ רק טעם זה דשמה ישא אחותו מאביו, הוא פשוט דבשביל דשם סגי בטעם זה לא טרח להביא כל לשון הש"ס, ואף במקום שצריכים למסקנת דברי הש"ס, דרך הפוסקים שמראים מקום לתחילת דברי הש"ס, וסומכים על המעיין שיראה גם המסקנה כו'.

וכשלא ידעין אם הזרע הוא מישראל או מגוי כתב שם, דמלכד מה שכתב דאף בשל נכרי אסור, אין לומר כמ"ש האגרות משה [המוצא בפנים] דיש לתלות בנכרי שהם רוצה דעלמא, שלא בלכו בזה אחר הרוב, שהרי כל עיקר החשש של שמה ישא אחותו מאביו הוא נגד הרוב, דהלא אחות אביו הוא ודאי מיעוטא דמיעוטא בחבליה המיעוט נגד כל נשי דעלמא, ולמה ניחוש שמכל נשי דעלמא חגיג לו אחות אביו, וכן שאר כל הגזרות בזה הם נגד הרוב, כמבואר למעיין, ובבבבחה מצוה בחוס' יצמות ל"ז א' ד"ה רוב, דלא סמכין בגזרת הבחנה על הרוב, דל"כ למא ניחוש שמה הוא בן ז' לאחרין, למא לא חלוקין בחר רוב נשים דילין לט', אלא ע"כ כל מקום שיכול לבוא לידי ספק החמירו חכמים, ע"ש, והטעם בזה נראה ע"ד שאמרו בקדושין ע"ג א' בעין זה על גזרה דשמה ישא אחותו, דלא שכיח, אלא מעלה עשו ביוחסין, ודמי קנא למש"כ הב"ש על הרמב"ם בפ"ב מחמ"מ ה' י' ג' ט' צבורין דלר"ך לצדוק, והשיג ע"ז הראש"ד שם דלא מהורחתא הא מילתא אלא לענין ביטול, אבל לענין דיוקא ספיקא דרבנן הוא, וכתב ע"ז הב"ש שם דכן דעת שאר הראשונים כהרמב"ם, וכתב הרא"ש שהטעם דלע"ג דספיקא דרבנן הוא, כיון שדיוקא החמך תחלתה על הספק החמירו בספיקא יותר משאר ספיקות של דבריהם, ובעין זה הם דברי החוס' בנאן, דכיון דעיקר גזרת הבחנה נחקקה נגד הרוב, לכן לא הקילו בזה גם בשאר ספיקות אף אם המה נגד הרוב, ובאמת בעיקר הדבר שכתב דרובא דעלמא נכרים, צאחון בתי החולים שהמה ברחובות היהודים, רוב הנכנסין ויולדן שמה המה יהודים, ואין להם שייכות עם רובא דעלמא, גם מש"כ דשומרי הדת אינם משחיתים זרעם ולא נשאר אלא מיעוטא דמיעוטא, בעוה"ר שומרי הדת המה מיעוטא דמיעוטא, ורוב הדור בעוה"ר פרוצים, בפרט צענין זה, והגע ענמך הלא ר"פ חשש בשכינה סדין שזה ודאי מיעוטא דמיעוטא דלא שכיחא כלל כו', ואעפ"כ חשש לזה יען שנוגע לאיסור הבחנה, ו"ל בשביל שראין דבאיסור הבחנה לא סמכו על הרוב כמ"ש החוס', וא"כ האין ניקל בצבא לסמוך על רוב נכרים, דודאי שכיחא פריזי ישראל עפי טובא ממילאות עיבור ע"י סדין, גם יש לידון בספק זה אם הוא של נכרי או של ישראל, שיש לו דין קצוב וכמחלה על מחלה דמי, דבאסופי הנמלא בשוק אחרין דמשו"כ אין לו דין קצוב, יען שנמלא בשוק הוי כמי [שפירש], ובנמלא הלך אחר הרוב, ע"י צ"ש ס"ד סק"ד, משא"כ כאן נעשה הכל במקום קצוב ונולדו הספיקות והשאלות הכל במקום קצוב כו', ובעיקר דין הבחנה מצוה צנמרה צ' טעמים, דאמר רב נחמן אמר שמואל משום דאמר קרא להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו, להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני, ופירש"י שאין השכינה שורה אלא על הוודאים שזרעו מיוחד אחריו, והכי נמי קיי"ל בנדרים (דף כ' ע"ב) וצרותי מכס המורדים והפושעים אלו בני ערצוביא כו', רצא אמר גזרה שמה ישא אחותו כו', ורוב הראשונים וגדולי האחרונים סבדי שדברי שמואל הם להלכה [ע"ש] שהאריך להוכיח כן, וא"כ בנ"ד לא הועיל כלום במה שחלה הזרע בנכרי, דעכ"פ כיון דלא ידעין מי האב זהו האיסור לדעת שמואל, וכשהבן הוא ספק כתב הרמב"ם בפכ"א מאיסור"ב שהוא מהבנים שיסורי בגלות מצרין אותם, ובנ"ד הוא ק"ו צ"ב של ק"ו, דבגמרא מלינו שני עניני הבחנה דבשאר כל הנשים שנאגרו ונישאו תוך ג' חדשים, ידעין בודלוי שהבן הוא מזרע ישראל אלא שלא ידעין מי

וגם הרמב"ם בחבורו והעושה ה"ל ובפרט מלשון הרע"ב והערוך
אשה שאין לה רוב שער וכו', משמע שהיא נועתה הפאה נכרית
למלא השערות, וא"כ ודאי שמשמיה הפ"י תחת הרדיד או הצעיף.
ותמה על הד"מ שהעתיק דברי הש"ג לדינא וגם המג"א פוסק
הכי לדינא בהחלט, דהא לפי פירוש העור והש"ע דפי"א היונו
קליעת שער שקלעה בתוך שער משמע צרור שהיא תחת הצעיף
או הרדיד. ובסוף וצ"ו כתב דהרמ"א אפי"ו שצ"מ העתיק
דברי הש"ג מ"מ בהגהת הש"ע לא הביאו לדינא, ובהגהת א"י
דברי לקרות ק"ש כנגדה שפיר מיידי צהר דשם לא שייך לאסור
משום מראית העין וכו'.

שם לפוף האות. ובאגרות משכ ח"ב סי' י"ב כ' דאף דליכא
מאן דחושש לאסור פאה נכרית משום מראית עין, מ"מ רוב
רבותיו וגם מחלו שסומכין עקרי ההוראה עליהם מהירוש, והם
הרמ"א בס"י ע"ה ובס"י ש"ג צ"מ והמג"א והב"מ, וכן משמע
גם מהגר"א שסובר כן שלא אסרו דא משום מראית, וכמעט
שמוכרח בגמ' פ' צמח אשה, דאם איירי דיואלה צפאה נכרית
דוקא במטוסה לא היה שייך לומר דעל שערות זקנה לילדה נישא
למחכי עלה, והטעם פשוט שכיון שלא מלינו בגמ' שאסרו אין
למילף ממקומות אחרים שאסרו משום מראית עין, ולכן נאסר
איסור מראית עין ביחוד בכל דבר שאסרו, וצפאה נכרית ודאי
אין למילף, חדא דאין זה איסור לאו אלא איסור עשה דעל האשה
להיות ננושה ולכסות ראשה ואין למילף ממא שאסרו בשבת ועוד
איסורי לאוין, ועוד משום שצ"מ הפעמים ניכר שהשערות הן
מפאה נכרית ואף אם אינו ניכר לאנשים שאין מסתכלין כ"כ
בנשים עד שיכירו, מ"מ לנשים ודאי ניכר צ"מ דרובא ואולי
גם כולן ניכרות, ולכן צ"מ מה שזדמן לפעמים רחוקות שלא
ניכר לא אסרו, ובעין ראייה לזה מה שמותר לגלה הזקן צמספרים
בעין חער ולא אסרו משום מראית עין ששם הוא מאיסורי לאוין
וגם הם חמם לאוין אלמא דלאו בכל דבר אסרו, ויש עוד טעם
גדול שלא אסרו צפאה נכרית דכיון דידוע לכל שאפשר ללבוש
פאה נכרית שתהיה נדמית כשערות האשה עצמה אין לאסור,
דמכיוני תיתי ויחשדו הברואים כיון שהיא מוחזקת לאשה כשרה
והברואים אותה מקרוב ומסתכלין בהי צ"מ הפעמים יכירו שהיא
פאה נכרית כו', ועפ"י כתב בנידון שאין הצעל יכול למחות
ביד אשתו מללבוש פאה, שאף אם הוא רוצה להתמיר אינו יכול
להעיל חומרותיו עליה שזהו רק דין שלה, וכיון שהיא עושה כדן
שהוא כרוב הפוסקים ושגם נראה כמותם, אינו יכול להתמיר
עליה אף אם לא חכמה כלל הפאה הנכרית, וכ"כ כשרוצה
להלביש כובע עליה שיכסה רוב מהפאה הנכרית שאין לו להפקיד כלל.

שם ט"ק ב אות א. בסוף הקטע גם צמשיב שלום, יש להוסיף:
ובעין דברים אלו כ' גם צ"מ סדר למשנה לר' ישעי' פיק מס'
שבת פרק ו' משנה ה'.

לפימין בב. ט"ק א אות ו, (סד"ה ודלה). צמ"ש שם צדוצמ"ש
דמקום הנוגע לפרנסה יש ללרף שיעת הפוס' במקילום,
ע"י כע"י צ"מ דא המוצא בסק"י אות ב. ועיי"ע צדצרי
החוות יאיר שצסק"י אות ה' וצ"מ א' שם, וצסק"י אות א'
הערה ג'.

לפי"ק ב אות ב. בדבר איסור יחוד בזמן. ע"י צכרון עקידת יחא
להל' יחוד עמ' י"ע שהביא ששמע מפי הגאון מהר"א
מנוצברג ז"ל מגדולי ההוראה בירושלים, שאין ספק דהזקן וחס
כחו והסורים אסורים ביחוד, דהזקן והאע"י משפט א' להם, וע"י
שם מה שהאריך צ"מ. וע"י גם צדצרי הלכה (להל' יחוד) סי' ב'
אות ע' וצ"מ א"י עמ' י"ע כ' מה שהאריך לענין זקן שצ"מ כח
גברותו. וע"י צ"מ אליעזר חלק ח' סוסי"י י"ד, מ"ש מהח"ס לענין
איש שצ"מ כח גברותו.

אינו אמת כו', אלא ע"כ שכתב שיש עוד חומר, והרמב"ן עלמו הא'
מסיק שהנכון שצ"מ הכחב לפרש כי צמסגל יחיד ולא צמסגל ונשוק
כו', ומכיון שהאיסור הוא על מעשה הביאה, לא שייך האיסור על
זריקת זרע לגוף האשה שלא צ"מ, לא צמסגל דקורבה ולא צמסגל
לח"א, וממילא ליכא ממזרות שהוא רק מלד מעשה הביאה שרק
צ"מ נאסר בקרא צמסגל אשה אב, וכן פשוט שלא נאסרה לצעלה
כיון שלא היה מעשה ביאה אף אם לא היה נזכר זה בפוסקים,
אבל הא גם מפורש זה צדצריהם שהביאו מהגהת סמ"ק שם רצנו
פרך דהולד כשר כו', והמל"מ כתב דלא נאסרה לצעלה כו', ולית
צ"מ שום חולק כו', והחשש לאסור מלד גזרה שמה ישא אחותו מאביו
כו', זה שייך רק צ"מ של ישראל, ולא צ"מ של נכרי שאין מתייחס
אחריו אלא אחר האם הישראלית, וכיון שהרוב הוא של נכרים כו'
[כמוצא צמסגל], אין לחוש כו', וכ"כ שאף אם הוא ודאי זרע של
ישראל הוא רק חשש דלכתחלה מהא דאסור לישא אשה צמסגל זו
וילך וישא אשה אחרת צמסגל אחרת שמה ידווגו כו', אבל צ"מ צדצרי
שעבר ונשא לא נאסרו מלישא נשים מחשש שמה ישא אח
אחותו, משום דלזיון צ"מ רובא כו', (ובדחז"ן שאסופי בלופן
שלא נאסר מחשש ממזרות כגון צמסגל מכול ומשלטי הדמיה
ובדומה לאיתא צקדושין דף ע"ג וצ"מ סימן ד' סעיף ל"א.
דמותר לישא אשה ולא נאסר מעט שמה ישא אחותו מאביו, והיא
משום דלזיון צ"מ רובא), וכ"כ צ"מ יש לסמוך ארובא דנכרים
ולומר שהזרע הוא של נכרי, כיון שרק על איסורא דלכתחילה הוא,
ונאסר רק מה שיש לחוש לשמה ימות צעלה ותלערך חליה ויחשבו
שהולד הוא מצעלה ויפטררה לינשא לשוק בלא חליה כו', אבל
נראה צ"מ שלא נאסר מחשש זה אלא להנשא צ"מ ג' חדשים ממיחה
וגרופי צעלה ששם אדם אינו יודע, אבל לא מלינו שאסרו לגדל יתום
מחשש זה שמה יאמרו שהוא צ"מ, וכן מותר לישא אשה עם צ"מ
ובנות קטנים, ואשה מותרת להנשא למי שיש לו צ"מ קטנים ומגדלים
אוחם כחצ ואם, ולא חששו לשמה יאמרו שהוא צ"מ וישא צ"מ של
אביו ממש שהיא אחותו, ואין לומר דהוא משום דקלא אית להו,
דהא ר' יוחנן א"ר יוחנן משום רב"ז צ"מ צ"מ דף מ"ג לית ליה
טעמא דקלא ומ"מ אינו אסור לגדל חורגתא משום שלא ידעו מאציה
ותנשא לאחיה מאציה, והטעם, דכיון דידוע למגדלים לא יניחום
ויודיעום כשיטערו להנשא, ולשמה ימותו פתאום ולא יודיעום אין
חוששין, לכן גם לענין חליה כאן כיון שידוע להם שאינו צ"מ של צעלה
אלא שלה, חדע שזריכה חליה ולא חנשא לשוק בלא חליה כו',
וצ"מ דכיון שאינו מתייחס אחר האב ואין לו אב כלל, ליתא צ"מ
החסרון דאין השכינה שורה אלא על הודאים דילפיין מקרא דולערך
אחריו, שהרי אין צ"מ שום ספק דהוא ודאי שאין לו אב, והקרא
קאי רק כשמתייחס אחר האב ואינו יודע של מי הוא, כהא דניסת
צ"מ ג' חדשים למיחה ולגרופי צעלה הראשון שהם צ"מ ערצובא
לרש"י, דכיון שאינו הולך כלל אחר האב הרי ליכא ערצובא כו'.

לפימין בא ט"ק ב אות ה דכ"ע טור ב' לפני הקטע ויש שכתבו
לאסור משום מראית עין. וצ"מ סדר למשנה לר' ישעי' פיק
מס' שבת פ"ו משנה ה' הביא דפירוש פאה נכרית ושם שני
פירושים דהרמב"ם צמסגל"ש פירש פאה נכרית כמו מגצעת
נדצקו צ"מ שער נאה והרבה, ותשים אותה האשה על ראשה דרך
עראי כדי שתתקטע צ"מ, אבל רש"י צמסגל פירש פאה נכרית
קליעת שער תלושה ולוצרתה על שער ע"י קליעתה שחראה
צעלה שער, וכן הרע"ב צמסגל פירש אשה שאין לה רוב שער
לוקחת שער נשים אחרות ומשומה צ"מ ונראה כאילו היו
שערה, וכן הוא צמסגל ערך פאה, וכע"י כתב גם הרמב"ם עלמו
צמסגל"ש פ"ו מהל' שבת הל' י' וצמסגל"ש א"י סי' ש"ג סעיף
י"א, ועפ"י כתב דעיקר יסודו של הש"ג שכתב ללכת צפאה
נכרית הוא לפי פירוש הרמב"ם צמסגל"ש שהביא צ"מ דצ"מ
שפאה נכרית היא מגצעת וכו', אבל לפירוש כל שאר המפרשים

גם במנחת יצחק ח"ב סי' קכ"ג דן בנד"ל, ואחר שהאריך ובעלה
 להכחירו ממש לאשתו אין לו היתר ברור אפי' לדיעה אחת,
 הוסיף דכ"ז אילו זה בעצמו לשאל, אצל בני"ד שהוא שוגג גמור,
 וזהוין הוא אם מחויבים להפרישו מאיסור, הרי אף דמזוהר פוסק
 דגם בשוגג ובאיסור דרבנן מחויבים להפריש בו, מ"מ בכה"ג
 דיש לחוש לסכנה, וי"ל דאין חיוב להפרישו, דהוי שוגג באיסור דרבנן,
 דספק פה"ד הוי רק דרבנן, ובזירוף ד"ל דשייך בזה גדול כבוד
 בפניות (דהפרישה חב"י להם לבזיון גדול) דדוחה ל"ת שבתורה
 בשוא"ת, ושלח לומר לו הוי רק שוא"ת, וכ"ז לענין היתר באשתו,
 אצל לענין לומר להם דסגי בהפרשה בעלמא בינו לבונה, שלפי מה"ז
 בריאותו והם באים בשנים, אין הדבר כ"כ קשה להם, ויש לדון
 לאסור ביחוד רק משום דדמי להרואה דם מחמ"ת בו [כנ"ל
 בחלקי'], אצל זה רק גזירה דרבנן, וכמ"ש בשערי דיעה שם, אי"ב
 במקום שיש משום סכנה להפרישו מציתי לגמרי, ויש ג"כ סכנות
 להקל בלא"ה, עכ"פ יש להקל בזדאי לומר דסגי בהפרשה בעלמא.

לחיות בתשמיש צנוע, זה הוא רק איסור דרבנן אפי' להאסרין [ע"י סק"ז אות ע"ו], הכס שכוא איסור חמור, מ"מ יש לסמוך עליו, גם כי ברופא י"ל חזקה דלא מרעא אומנתא, כדאיתא ביו"ד רס"י ל"ה, חולס אם אין זה צרור שכוא עד כשר, יש לצרר דבר זה ע"י רופא אחר, ועכ"פ יכ"י שנים וכדעבד ר' פפא בע"י כותס, בגיטין י"ט ב' ע"ג וכו'.

הוספה השייכת לכרך ראשון

הזכירו בגמ' ובפוסקים כו', ואין בזה איסור סירוס מהתורה אלא מדרבנן כשתית כוס של עקרין, והניתוח מותר משום ספק סכנה, ואינו נאסר לבוא בקהל, דדינו כשאר עקר וכסרים חמה, וכמ"ש התוס' בסוטה דכ"ו א' ד"ה אשת.

גם בחלקת יעקב ח"ב סי' כ"ב האריך לבאר שאין בשבילים אלו משום פצ"ד וכר"ש, ומטעם הנ"ל, ומבאר גם ששבילים אלו אינם "חוט" ביצים" הנזכרים ביבמות דע"ה ע"ב לפסול כשנפגעו, לא מבעיא לפרש"י שם, דהיינו החוטים שהביצים תלוים בהם בתוך הכיס, אלא כן הוא גם להרמב"ם פט"ו דאסו"ב ה"ג והשו"ע סי' ה' סעיף ב', שכתבו דהחוטים הם השבילים שבהם מתבשל הש"ו, דלפ"מ שביאר לו רופא מומחה גדול (כמובא שם באות ה'), הרי הש"ו מתבשל רק בביצים ובחוטים הנמצאים בתוך תכיס

דיעות בין הרופאים בזה, ורובם ממליצים גם היום על ניתוק שבילי הורע בעת ניתוח הערמונית (פרוסטטה), כדי למנוע זיהום כו' הגורם לרלקת יתרת האשך, ולפעמים נוצרת דלקת זו גם כשנותקו שבילי הורע, אלא שלפי רוב הסטטיסטיקות הרי שכיחות הופעת הרלקת יותר גדולה כשאין מבצעים ניתוק שבילי הורע. בכל זאת דעתי היא, היות ובאמצעים ובתכשירים העומדים כיום לרשות הרופאים אפשר לסלול ולרפא דלקת זו בדרך הטבע, אינני רואה הצדקה בניתוק שבילי הורע לשם מניעת התפשטות זיהום, כל המקרים של דלקת זו שראיתי אחרי כריתת הערמונית הן אחרי ניתוק שבילי הורע והן ללא ניתוק, נרפאו ללא קשיים מיוחדים אחרי כ"י או ג' שבועות לכל היותר, לא ראיתי אף מקרה של דלקת יתרת האשך שהייתי קורא לו בשם פקוח נפש, (המדובר הוא בזמננו ובסבך זהומי לאחר כריתת הערמונית). ברצוני להוסיף, שבאספת רופאים כשהרצה רופא אירלנדי ידוע על סבוכים לאחר כריתת הערמונית, וכאשר הראה שלאחר ניתוק שבילי הורע פחת גם הדלקות של יתרות האשכים, שאלתיו, האם אי פעם נתקל באיזו קושי רציני בספול בסבך זה, וענה לי בפני כל הרופאים בשלילה.

וע"י באוצה"פ כרך א' דף קס"ד הע' ג', שהבאנו מפי מנתח מומחה אחר מפה, שאמר ג"כ דאף שבעל החזו"א הורה לו לנתק השבילים כדי להיות בטוח מסבוכים, מ"מ נוהג הוא שלא לנתק, היות וכיום נמצאים די אמצעים למנוע זיהום, ושלכח"פ בעשר שנים תאחרונות לא קרה לו שום מקרה של סבך. בעת אחר י' שנים מאז, כששאלנוהו עדיין, השיב, שכן נוהג גם כעת. ברם מנתח נודע מבי"ח גדול אחר משה, הסביר שאמנם היתה תקופה שבצעו ניתוחי הערמונית בלי ניתוק שבילי הורע, אבל נוכחו שבהרבה מהם קורים סבוכים, חזרו לשיטה הקודמת, כן לנתק, אלא שאפשר לנתקם שם אחרי כריתת הערמונית. [ונראה שדעת בעל החזו"א הנ"ל היא, דאף שיש דיעות של רופאים בודדים שאפשר לבצע הניתוח בלא ניתוק ואינם חוששים לתסבוכות, (ויש לשער שידע מחות דעת זו), מ"מ כיון שיש דיעה מתנגדת של רופאים, וכ"ש שהם רוב, הרי שלא יצא הענין מכלל חשש ספק סכנה. ע"י גם בשאלת משה הסמוך מ"ש בשם הרופאים].

ב) ועיין באוצה"פ סי' ה' סק"ע דיש פלוגתא בכוס עקרין אם הוי מהתורה או מדרבנן, וע"י מ"ש בזה החזו"א בחלק מועד מהדורת תשי"ח סי' ס"ב אות כ"ז ד"ה מדברי, וע"י באוצה"פ שם סק"ח אם מותר לאיש שתיית כוס עקרין לרפואה.

לפיכך כג' ס"ק יז אות לג, וצו"ת רבי שאול משה סי' ע"ח, לאחר שצדד לכתור צמקום סכנה שישימו להאשה טבעת צרמנה המונעת הכיוונה, כתב, דכיון שאנו לריכין לנאמנות הרופא שיש סכנה גדולה לאשה אם תתעצר, נראה דאם ידוע צירור שברופא מתנהג על פי דעה ואין לחוש עליו שלא יכ"י עד כשר, אז נוכל לסמוך עליו, הכס שכוא רק ע"י ולהרצה פוסקים אין פד אחד נאמן לכתור איסור המוחזק, מ"מ כיון דאין לנו כומכין עליו רק

בדבר ניתוח הערמונית (פרוסטטה) בחולה בעצירת השתן, ולענין היתר המנותח לבוא בקהל. הדיון בזה הוא, משום דבעת הניתוח נוהגים הרופאים לנתק גם את שבילי הורע העוברים שם ונעשה לאינו מוליד א. עיין באוצר הפוסקים כרך א' דף קס"ד ע"ג בדברי מהר"א אונטרמן, דע"י פסיקת שבילים אלו לא נאסר לבוא בקהל, דאינו בסוג פצוע דכא וכרות שפכה, מפני שאין כאן פגיעה בשלש הגורמים הנזכרים בש"ס [אמה, ביצים, חוט"ב ביצים], ואינו אלא סתם עקר שהתורה לא אסרתה, ועי"ע שם מ"ש דשבילים אלו אינם "גובותא דש"ו" הנזכר ביבמות דע"ה לפסול כשנפגע בידי אדם. וע"ש מ"ש מדברי הרופאים ומה שהאריך בכלל בענין זה. וכ"כ בחזון איש אישות סי' י"ב (מהדורת תשי"ח) סוף אות ז', דשבילי זרע המובלעים בגוף אינם בכלל פצ"ד [כשנותקו], מדלא

א) תאור הענין לפרטיו מביא בחלקת יעקב הנזכר בסמוך, מפי רופאים וספרי רפואה. הפרוסטטה הוא בלוטה כעין חתיכת בשר הנמצא תוך הגוף סמוך לכיס השתן, ובו עובר צנור השתן. מהכיס עד מקום מוצאו לאמה, לפעמים שהפרוסטטה מתעבה ולוחץ על הצנור עד שאין השתן יכול לעבור, וזה מהות סכנה לכל הגוף או ספק סכנה, ויש הכרח לנתק שם כדי לאפשר יציאת השתן, אך דא עקא שכמה פעמים בניתוח כזה מנתקים הרופאים גם את שבילי הורע העוברים בו, ונעשה לאינו מוליד.

תיאור השבילים הם כו'. השבילים יוצאים מהביצים (דרך המיתרים שהביצים תלוים בהם) לתוך הגוף, ונמשכים בחדר הבטן דרך עקלתון עד סמוך לכיס השתן, ונכנסין לכיס הנמצא שם שבו מתכנס הורע (שמקים מוצאו מהביצים) שעובר דרך שבילים אלו, מכיס הורע הזה יוצאים בחורה שני שבילים ותורידים לתוך הפרוסטטה, אחד לימין צנור השתן הנזכר השני לשמאלו, משם נמשכים השבילים וכלים לשביל גיד האמה כו', ושם בסוף אות ו' הביא, שרופא מומחה היותר גדול בניתוח זה שטיסל בהרבה מאד מקרים כאלו, אומר, שלאמיתת הדבר הרבה טעמים אין צורך כלל לחתוך בשבילים אלו שבתוך הפרוסטטה לצורך הניתוח, ויש אפשרות לעשות הניתוח ולא לגנוע כלל בהשבילין, רק העובדא היא שחותכין השבילין מנחדם שזולת זאת יוכל לצמח איזה ריעותא בהניתוח.

מלשון זה משמע לכאורה שעושין כן רק להצלחת הניתוח, ולפי"ז יקשה מ"ש המחבר בסוף, וכמובא בסמוך, דהניתוח מותר משום דהוי סכנה כו', (וזה קאי גם על פסיקת השבילין, דלולא טעם הסכנה הרי כתב דאסור בנתוקו). והא בשבילין ליכא סכנה אלא בניתוח הפרוסטטה. ברם לפי מה שהסביר לנו רופא מנתח מומחה מבית חולים א' מפע"ה, הרי בלי ניתוק השבילין יש חשש זיהום כללי בגוף וסכנת מות, והוסיף, אמנם אפשר לנתח בלי ניתוק השבילין ואם זה מצליח הרי טוב, וכך אמנם נוהג מנתח הרדי א' אן, אבל לפי כללי הרפואה הרי עם ביצוע הניתוח מוכרח מקודם להבטיח שלא יקרה שום סיבך שיסכן את המנותח, ולכן נוהגים לנתק, (גם שלפי הרוב הרי הסובלים ממחלה זו הם בגיל קשיש שאינם רגילים להוליד), ואמנם ניסו לנתח גם בלא ניתוק השבילים, ואפשר לומר שבחמשים ניתוחים כאלה הרי בעשר מהם קרו סיבוכים, והוא עצמו טיפל במקרה כזה הרבה זמן עד שנתרפא.

על שאלתנו להרופא החרדי הנ"ל. המשמש ג"כ כמנתח באותו בית חולים, למה נוהג כך כיון שיש סכנה בדבר, השיב, אמנם ישנם חילוקי

במקום קטנים, דרב ביבי אמנם סבר לאכשוריה, וכפרש"י שם, שהרי אין כאן לא פצוע ולא דך ולא כרות, אלא דמסקינן לאיסור לרוב הפוס', ומשום דשלא במקומה לא מבשלא, כדאמר בגמ' שם, וזה נקרא סריס אדם (מלבד פצו"ד וכו"ש), דאסור נמי בקהל, ומשום דנעשה קלקול בידי אדם באיברי המשגל כו', אבל בנעשה לאינו מוליד ע"י פגיעה באבר אחר כהא דחולין הנ"ל, או בחיט השדרה, דאף דודאי דאסור לעשות כן משום איסור סירוס, וכדאסור שג"ת כוס עקרינן כו', אבל איסור לבוא בקהל לא מצינו אלא בפצו"ד וכו"ש וכיו"ב דנעשה קלקול באיברי המשגל עצמם, א"כ בנ"ד דבררנו דהשבילים הנ"ל שבחדר הבטן לא הוו בכלל איברי המשגל להקרא פצו"ד וכו"ש בפגיעתם, אף דנעשה לאינו מוליד ופשיטא דאסור לעשות כן משום איסור סירוס, דהאיסור הוא גם להרפוא, מ"מ בנ"ד דהדבר נוגע לפקו"ג או לספק סכנה, ודאי דאין איסור, ואף לאחר הניתוח מותר לבוא בקהל, וכו"ל.

גם בשאלת משה (לרמ"ש וסרמון) סי' כ', התיר למנותח כזה באשתו, ומטעם אחר, דהא מי שנסתרס ע"י חולי הרי רוב הפוס' סברי כהרמב"ם שבס"ה' סעיף י' דהוי כבידי שמים ומותר לקהל, ומבואר בח"ס ועו"פ [כמובא באוצה"פ שם סק"ס] דכ"ד רש"י, והרא"ש האוסר הוי יחידאה, וא"כ הרי כתב היש"ש ותח"ס כו' [כנו' בחלקי הנ"ל בד"ה ושם] דבנגמרה הכריתה ע"י הרופא נמי מותר, והאריך בזה, ומביא תשו' מבעל ישכיל עבדי, שהסכים ליסוד דבריו, אלא שחכך בנד"ז, דהיש"ש הא מתיר רק כשהחולי הוא באותו אבר שכרת ולא באחר, וא"כ אם יאמרו הרופאים שהעצירה אינה משפיעה על איברי ההולדה, היתרו צ"ע, ועוד אפי' נתיח שהוא ביחס חולי איברי ההולדה, מ"מ הרי אמרו הרופאים שכריתת חוטי הביצים הוא ליתר בטחון, מובן מזה שאין בדבר הכרה, א"כ אפשר דבכה"ג לא אמרו הפוס' דזה מקרי כבידי שמים כו', והמחבר הוסיף ע"ז, ששאל אח"כ לרופאים מנתחים מומחים והסבירו שחיתוך הביצים ה"י הכרח ולא רק מצד בטחון, לכן ההיתר פשוט, והביא מהגרצ"פ פראנק שהשיבו בקצרה, בשאלתו במי שהי' זקוק לניתוח ותוכרוחו לחתוך לו חוטי הביצים ונסתרס, אי מחויב לגרש אשתו, הנה רוב גדולי האחרונים הכריעו שאין זה בידי אדם, ומותר לבוא בקהל, וכבר האריכו גדולי הדורות דבניתוח הרופאים משום רפואה, ובפרט שהי' סכנה בדבר, אין מקום להתחמיר, [ועיי' בדבריו ע"ד יסוד ענין זה, במדור "הערות" לכרך א' דאוצה"פ, דף קנ"ט ע"ג, ובתשו' הגרא"ז מלצר], גם במשפטי עוזיאל [הנ"ד בתשכ"ד] סי' ו' ז', האריך בזה בנדרון א' שנתנפחו אשכיו וסובל מכאובים איומים, וגם גורמים עצירת השתן, (כמ"ש שם בסוף), ומצאו תרופאים שזה נגרם ע"י שהורע עובר בין עורקי הביצים, ושרפואתו לסתום שבילי הורע, ומסיק להתיר הניתוח דהוי חולי שיש בו סכנה כו', וכן מסיק בסוס"י ז' עפ"י הנימוקים הנ"ל, דאיש זה שנתחווה להפסיק שבילי הורע כדי להצילו ממכאובים תמידיים, מותר להמשיך נשואיו עם אשתו.

ועיי' במכתב כ"ק האדמו"ר שליט"א מליובוביץ, שבעמ' הבא כמה שכתב על דבר לנתק השבילים בגמר הניתוח.

סמוך לביצים כמו אריג מכמה חוטים דקים, ושלפי המונחים הרפואיים אפשר לקרוא להם תוספת ביצים, ושם כבר מבושל הורע להיות ראוי להוליד, והא ראי' שהרופאים המציאו בזמנינו שלוקחים זרע מתוך הביצים וע"י תחבולה מזריעים את האשה בזרע זה כדי להוליד, הרי זאת אומרת שהורע כבר מבושל בעצמותו להיות ראוי להוליד גם כשהוא עדיין בתוך הביצים כו', והשבילים שאנו דנים בהם הם משמשים רק דרך מעבר להורע המבושל, ומסייעים לענין ההזדווגות ושיהי' יורה כחץ וכו', כללו של דבר, הורע כבר מבושל בביצים ובתוספת ביצים הנ"ל, ורק ההורעה מסתייעת ע"י השבילים וגם הפרוסטט עצמו מסייע לזה ע"י המיץ שמפריש, וגם המוח והשדרה ושאר אברים מסייעים לזה, כל אחד לפי דרכו וצביונו, אבל בישול הורע כבר נגמר בביצים ובחוטים הנ"ל, ושכ"ה החלטת הרופאים בודאי, ושם מקודם הביא להא דחולין דמ"ה ע"ב, דההוא גברא שנתמוזמו מוחו, ודאג ר' לוי על שנתבטל ממנו עי"ז כח הלידה, וכדפרש"י שם, תולדות האיש מהמוח בא כו' שגיד הגויה מחובר לחוט השדרה כו' ע"ש, וכי יעלה על הדעת לדונו לזה לפצ"ה, אלא ודאי דפצו"ד לא נקרא אלא כשנפגע רק בכלי הורע ממש, [דהיינו, אמה, ביצים, וחוטי ביצים שבתוך הכיס, וכו"ל], וזה ברור, ואף שאין לנו לבדות מעצמנו סברות להלכה, ובפרט בדבר הנוגע לאיסור תורה, מ"מ סתימת הגמ' וכל הפוסקים שלא השמיעו לנו כלום בדבר חוטי ביצים המוליכים לחדר הבטן הפנימי שיעשה בזה פצו"ד, וכן שלא נזכר בשום פוסק שיש מחלוקת [לדינא] בין רש"י להרמב"ם במשמעות "חוטי ביצים", כ"ז מורה באצבע דלכו"ע אין האיסור בחוטי ביצים רק מה שבתוך הכיס, [דהיינו החוטים שהביצים תלויים בהם, והחוטים הדקים הסבוכים כמו אריג, הנ"ל], או שבתוך הגיד, דזה נשמע מעובדא דאיסתתים גובתא דש"ה, הנו' בגמ' ובפוסקים, וע"ש מה שהאריך עוד בזה.

ועם זאת ז' כתב, והנה לענין ביצה שנתקלקלה ותתכה הרופא, כתבו כמה אחרונים להתיר עפ"י היש"ש [שבאוצה"פ סי' ה' סקנ"ו] משום שכרת מחמת קלקלה כו', מיהו בנ"ד קשה לסמוך ע"ז, דהא שבילי הורע הנ"ל כריאים, ולא שלטה בהם עדיין שום לקותא, ורק הפרוסטט נתעבה כו', אלא דהח"ס סי' י"ז [ומובא שם] דייק מהסמ"ג דדוקא כריתה דפשיעה אוסרת ולא לשם רפואה כו', וזה ההיתר שייך גם בנ"ד, אבל ראייתו יש לדחות, דנ"ל דכוונת הסמ"ג רק לפגיעה ע"י "גרמת" אדם, בזה מחלק בין פשיעה לבין גרמא ע"י רפואה, משא"כ בכורת בכוונה וכבנה, ובוה עצמו אין לקותא כו', ומצאתי שכוונתי בזה לדברי הצ"צ כו' [ומובא שם, ועיי' באוצה"פ שם בחלק ההערות מה שדנו בהן], ובאות ח' מבאר עוד דלכאורה ה"י מקום לחוש למ"ש ביבמות דע"ט ב', פצו"ד וכו"ש וסריס אדם כו' אם בעלו קנו, ואסור לקיימן, הרי משמע דחוק מפצו"ד וכו"ש יש עוד "סריס אדם" דאסור לקהל, ובנ"ד הרי סוף סוף נעשה בידי אדם לאינו מוליד, ויאסר מטעם סריס אדם, ואחר שהאריך בפי' השונים בזה, כתב באות ט', דנ"ל דקאי על סריס אדם דאיסתתים, גובתא דש"ז ואפיק

קטעים מתוך מכתב כ"ק האדמו"ר מליובאוויטש הגרמ"מ שניאורסון שליט"א אלינו

מיום כ"ג טבת ה'תשכ"ה, בו הוא מעיר על כמה ענינים
מהלכות אישות המסתיימים עם כרך זה.

(ג) עוד בעי' והיא קרובה ועקרית, ולא עוד אלא שמוזמן לזמן מתגדלת התקלה, והיא בשאלת אימוץ ילדים. מספר המשתדלים לאמץ ילדים הולך ורב, וכפי שראיתי בכמה וכמה מקרים של זוגות המקפידים אפילו בדקדוק קל של דברי סופרים, לא שמים לב כלל שכל עניני איסור יהודי** חיבוק ונישוק וכו' וכו' קיימים בתקפם בנוגע לילדים המאומצים. ראיתי בכמה ספרים וחוברות שמטפלים בבעי' איך להבטיח שלא ישא אה את אחותו וכו', וכן יש שדנים בנוגע לשאלת ירושה וכו'; אבל הרי כל זה בא לאחרי כמה שנות אימוץ, והם בגדר ספק, וכמה מהם בעניני ממונות, משא"כ איסורים הנ"ל (יחוד וכו') הם בגדר ודאי ומתחילים כו"כ שנים לפני שמגיעים הילדים לפרקם.

פשוט שאין האמור לעיל דומה לענין גידול יתום ויתומה שהי' גפון בין בנ"י, כיון שבשנים אלו כוונת המאמצים היא להעלים מהילד המאומץ שאינם הוריו האמתיים, ומשתדלים ומדייקים בזה שלא להראות כל תנועה וענין שיעוררו חשד בלב הילד המאומץ שהיחס אליו אינו דומה להיחס לחבריו מצד הוריהם הם...

ואף שלכאורה המקום לפרסום האמור צריך להיות בספר הנקרא על ידי בעלי-בתים ואותם הרוצים לאמץ ילדים, אבל ההתחלה בזה ראוי שתבוא בספר כאוצר הפוסקים וכיו"ב, בהדגשה מתאימה על האיסור ואשר נשנה האיסור בכל יום ויום, ובתנאי תקופתנו כמעט שאי אפשר להזהר ממנו, כי אם על ידי השתדלות קפדנית ומתמידה, ואפילו אם יהיו מאמצי הילדים יראי השם.

בכבוד ובברכה אשר יצליח ה' מלאכתם בקדש להורות לעם ה' דרך המלך היא דרכו של ממהקב"ה באורח חייהם, וכנ"ל — בדברים אשר תוצאותיהם עד סוף כל הדורות

(—) מ. שניאורסון

...רואה אני חובה להדגיש הפרצה הגדולה השוררת בשטח הענינים עליהם מדובר בסימני שו"ע אבן העזר אלו, עקב חסרון הידיעה בזה בין המוני עם בנ"י, שלכן ודאי שעל ידי פרסום חומר הענין יזהרו כמה וכמה בזה ויתקנו כפי הדרוש. ואציע נקודות אחדות לתשומת לבם:

(א) בנוגע לניתוח הפרוסטטה, רובם ככולם של הרופאים כורתים (או מנתקים באופן אחר) כמה משבילי הזרע, ולא עוד אלא שמתחילים בזה (ניתוק השבילים) עוד קודם להניתוח עצמו, ובדברי עם כמה רבנים בעלי הוראה לא ידעו אשר יש כאן מקום לשאלה... צריך עיון אם רוב הרופאים המנתחים יסכימו שלא לנתק כלל את שבילי הזרע, אבל בודאי רובם יסכימו שיבוא הניתוק בסיום הטיפול*.

(ב) מעין האמור ובהמשך לזה, כמה וכמה מקרים ישנם בילדים שביצה א' נמצאת שלא במקומה והרופאים מטפלים בהורדתה לכיס, ויש עוד טיפול לבחון איפה נמצאת הביצה השני' וכו', אשר לפעמים גם במקרים אלו מנתחים ואופן הניתוח — לפעמים תכופות — קשור באיסור דאורייתא דכרות ונתוק וכו', אף שהטיפול אפשר שיעשה באופן אחר, ובכמה מקרים — באופן המותר גם לכתחילה. אלא שאין ההורים יודעים שיש כאן מקום לספק ולשאלת רב... כל האמור הוא גם בנוגע לטיפול בשכר שבכיס, בהוספה שזה נוגע לא רק לקטנים אלא גם לגדולים כו'.

* ע"ם דבריו אלו פנה רומ"מ מפעלנו הגר"ש קיפנים שליט"א בהצעה זו לרופא מנתח נודע בביה"ח "הרסה" פעה"ק, והסכים לנהוג כן, שלא לנתק השבילים רק בסיום הספול. והוסיף, שציע גם לעמיתיו הרופאים לנהוג כן. ועי' דיון כללי ע"ד ניתוח בפרוסטטה, בסוף מדור "השטות והוספת".

** עי' בזה בסוף מדור "ההערות".

הערות גאוני ארעא קדישא

הרב הראשי לישראל
א"סר יהודא אונטרמאן

א.

בענין יחוד אם נחשב כאביוזרייהו דג"ע

באוצר הפוסקים לסימן כ"ב — סק"א אות ז', יש דיון רחב אם איסור יחוד נדחה מפני פקוח-נפש, ומובא שם מה שכתוב בספר "שם ארי" וגם בספר טוטו"ד, ומעור פוסקים; אח"כ (בדף מ"ב ע"א) מביא מה שכתבתי בתשובה בנדון זה בירחון "קול תורה" כי יחוד אינו שייך לסוג אביוזרייהו דעריות אלא איסור הוא בפני עצמו, כדי להתרחק ממצב שיש בו אפשרות לבוא לעבירה בעריות, ואיסור זה נדחה ע"י פקוח-נפש.

ומכיון שדין זה הוא שכיה גבי חולה, שלפעמים זקוק הוא לטיפול של אחות בלילה כשאין איש בחדר; וכן יש שהרואה צריך לשבת עליה מיטתה של חולנית כשהיא לבדה, לכן אפשר הדבר ביותר בהירות.

ברור הוא כי כשאפשר לסדר שלא יהי' יחוד כלל בודאי מחויבים לנקוט באמצעים למנוע הדבר, וכ"ש באופן שהיחוד אסור מה"ת; ברם כשזה אי-אפשר נדחה האיסור מפני פקוח-נפש, ואין להטיל עליו דין אביוזרייהו דעריות לענין יהרג ואל יעבור, כמו שפירשתי שם.

וביסודו של דבר דקדקתי מדברי בעל המאור לסנהדרין פ"ח (ד"ה אבי), שהוא מגדיר את הענין לא בלשון אביוזרייהו אלא דבר שמקבל הנאה מיניה, וכדאי להביא דברי הבעה"מ בלשון ממש, כדי לראות שהוא מדגיש את הנקודה הזאת, ואלו דבריו: "ולא מבעיא עבירה עצמה אלא כל מידי דמטי ליה לעובר העבירה הנאה מחמת העבירה בג' עבירות הללו יהרג ואל יעבור, דגרסינן התם בכל מתרפאין חוץ מעצי אשירה וכולה כדאיתא התם, והרי רפואה דכי מתרפא מעצי אשירה לא עובר ע"ז הוא אלא איתנהוי הוא דמיתנהי מיניה ואפילו הכי אין מתרפאין ממנה אפילו רפוי נפשות כלומר חולה שיב"ס ואצ"ל שאין בו סכנה, ועוד ההוא שנתן עיניו באשה אחת ואמרו חכמים ימות ואל תעמוד לפניו ערומה, ימות ואל תספר עמו מאחורי הגדר" עכ"ד.

מהדגשה זו מתברר, כי רק ענינים שיש בהם מעין הנאות היצר של העבירה גופא, כמו לעמוד ערומה או לדבר אתה דינים כמו העבירה, אבל אין לזה כל שייכות ליחוד דלא מטי הנאה כלל ואיסורו הוא רק להרחקה מאפשרותה של מעשה עבירה. איסור זה הוא ככל איסורי תורה שנדחק מפני פקוח נפשות.

וגם כללי היחוד מוכיחין שכן הוא, דאמרינן אם אשתו עמו אשתו משמרתו, אבל זה לא יועיל לו לשום קריבה לעריות כמו חבוק וגשוק וכדומה, משום דהתם עצם הדבר הוא מאביוזרייהו, אבל יחוד הוא רק הרחקה מאפשרות עבירה ולכן אם אשתו עמו אין כאן איסור, וכן כשבעלה בעיר אימת בעלה עליה.

וביותר זה ניכר גבי אשתו נידה, שכל עניני קריבה אסורין ויחוד מותר, רק בשלא בעל אסור משום זתקיף יצא.

והנה עניני יחוד להנצל מסכנה היו בימים קדומים, שנחבאו מרודפים גם בדירות של נשים.

גם בזמננו קרה ליהודים שנסעו ברכבת בימי המלחמה בפולין, כי כשהוצרכו לרדת לתחנה ולחכות שעות אחדות לרכבת שתבוא לשם פחדו מלהכנס לאולם ההמתנה בתחנה, כי היו שם תמיד הרבה חיילים ושכיה הי' כי התנפלו על יהודים לקצוץ את זקנם והיו בגדר סכנה לחייהם. ברם פקידי התחנה רמזו ליהודים כי כשישלמו להם סכום כסף יכניסום לאיזה חדר סגור על מסגר עד שתבוא הרכבת. סיפר לי רב אחד שקרה לו כן בתחנת עיני פוזן וכשהכניסוהו לחדר סגור מצא כי נשים נוסעות עשו שם סידור ארעי לישון על גבי אצטבאות. אולם לצאת משם לפני זמן הרכבת הי' בחזקת סכנה ממש ולא עלה על דעת איש כי על היחוד צריכים למסור נפשם.

ואם יקרה בזמננו שאלה כזו שבס' שם ארי', שמזמינים מיילדת לנסוע בש"ק לאיזה כפר מסופקני אם אפשר להשתמש בעצה זו לקחת ילד אתה כדי למנוע יחוד, כי קשה למצוא הורים שיסכימו לשלוח את ילדם לאיזה כפר לאנשים זרים ולהשאר שם כל יום השבת ועצה זו היא בבחינת נפל פתא בבירא.

כדאי להעיר כי למה שבררנו קודם אין אף צל של סתירה בזה שבס' החינוך מצוה קפ"ח, אחרי שמביא כל עניני אביוזרייהו אומר: "ועוד אמרו רז"ל וכו'" באיסור יחוד, כי זה דרך הגהמ"ז להביא לבסוף כמה הלכות השייכות לענין הגידול, אבל לא עלה על דעתו לומר כי מה שאסרו רבנן יחוד זהו מקרא דלא תקרבו כמו כל אביוזרייהו, וזהו ברור.

ב.

לפי האמור רצוני לברר בקצרה, גם ענין חשוב בנוגע לאביוזרייהו של עבודה זרה. והנה ראינו בדברי בעל המאור שהבאנו כי הוא משווה אביוזרייהו דע"ז לאלה של ג"ע, ומי שמעיין בזה ימצא כי גם שם ישנם דברים שאסורים אבל אין הם דין דאביוזרייהו, מפני שאין להם שום השוואה אל גוף העבירה.

דהנה ביו"ד סי' קנ"ה מביא המחבר שתי דעות בנוגע להתרפאות מע"ז. עיי"ש בסעיף ב' שנכרי הבא לרפא את ישראל ואמר לו קח סמים אלה או מאילן פלוני שהם של אלילים אסור, אבל אם אמר לו קח סמים אלה או מאילן פלוני ולא הזכיר לו שם אלילים, אעפ"י שאין מאותם סמים ואותו אילן מצויים אלא של אלילים מותר, כיון שלא תלה הרפואה במה שהם של אלילים, ויש אוסרים גם בזה באומר לו הבא עליהם סתם והביא לו מעצי אשירה. עכ"ל.

וכלל ידוע כי במקום שהמחבר מביא הדעה השניה בשם יש אימרים דעתו כדעה הראשונה וגם הרמ"א לא העיר כלום ע"ז וכן פסקו הראשונים כדעה הראשונה לקולא.

ולכאורה יש סתירה בין דין זה למה שפסק הרמ"א בס"י קנ"ז ס"א וז"ל: "וכל איסור ע"ז ג"ע ושפיכות דמים אעפ"י שאין בו מיתה רק לאו בעלמא צריך ליהרג ולא לעבור". והן הכא כשהנהגה מעצי אשירה עבר על הלאו דולא ידבק בידך, כמפורש בפסחים דף כ"ו והאיך פוסק כאן דמותר להתרפאות בזה.

דבפועלה שיש בה משהו מעין גוף העבירה, כמו אם כופין אותו לכבד ולרביץ את המקום שלפני האליל וכדומה הדין יתרג ואל יעביר, אעפ"י שאין זה עצם העבירה ואסור רק בלאו, משום דסוכים יש בפועלה זו מעין כבוד לאליל ונחשב לאביווייהו.

אולם אם מתרפא בעלין של אשרה הרי אין לזה שום פעולה של כבוד לאליל, לא במחשבה ולא ברגש, אלא שהתורה אסרה את האשרה בהנאה (כמו בב"ח או כלאי הכרם) שנאמר ולא ידבק בידך, — בזה סברי התוספות והרא"ש, שהם הדעה הראשונה שבמחבר, כי כשאמר הרופא סתם ולא הזכיר שם אליל נדחה האיסור מפני פקוח נפשות. אלא אם אמר להשתמש דוקא בעלין אלה של אשרה או אסור להשתמש לרפואה מפני שבאופן זה הוא מייקר שם הע"י.

אחרי שאמרתי את זה מצאתי בס' ברכת שלמה להג"ר שלמה טנא שליט"א שנגע בזה ומפוש קצת דומה להנ"ל.

סוף דברים כי ענין יחוד לא שייך לאביווייהו דעצמות ונדחה מפני פק"נ וד' יאיר עינינו באור תוה"ק ויצילנו משגיאות.

וקשיא זו נמצאת בס' מקור חיים להגרי"מ פאדוה ז"ל בס"י קנ"ה והוא רוצה לחלק בין דבר הנעשה באונס ע"י שמכריחים אותו ובין מה שעושה לצורך רפואה, דאם האונס מכריח אותו ליהנות מעצי אשרה אעפ"י שאינו מזכיר שם אלילות אסור, אבל לצרכי רפואה מותר להשתמש בהם.

וקשה לרדת לסוף דעתו הרחבה דכלל הוא בידינו להפך, כי כשאנסוהו לעבור ג' עבירות החמורות ועבד ולא נהרג אין מלקין אותו ואצ"ל שאין ממיתין אותו, אולם אם גשתמש בהם לצרכי רפואה עונשין אותו העונש הראוי, כמפורש כל זה ברמב"ם פ"ה מהל' יסוה"ת פרק ה', ויש להאריך בזה לתרץ דברי הגהמ"ח ואין כאן מקומו.

וקשיא זו מצאתי אח"כ גה בס' מנחת חינוך מצוה רצ"ו ואינו מתרץ את הסתירה בין ס"י קנ"ה ס"ב לבין דברי הרמ"א בס"י קנ"ז.

אכן נלע"ד לומר דגם באביווייהו דע"ז ישנם שני סוגים,

הערות מהגר"י וולץ שליט"א

מלפנים ראב"ד בודפשט

גם בשדי חמד מערכת אבלות אות ק"ס הביא לדברי החו"י הנ"ל וציין לעוד ספרים שהביאו דבריו, וכתב, ומשמעות הדברים דאין הבת אומרת קדיש כלל, לא בביהכ"נ ולא בביתה, אך השב"י ס"ל דדוקא בביהכ"נ לא תוכל הבת לומר קדיש, אבל יכולה לקבץ מגין בביתה ולומר קדיש כו', ולפי הנראה לרד"ק אית לן למינקט כמשמעות דברי החו"י, ושבות יעקב יחידאה הוא, וסיים דנשאל על נדון כזה והורה שלא תאמר הבת קדיש וקבלו תשובתי ותמנע היתה מלומר קדיש על אביה, ושם הביא גם מהכנסת יחזקאל הנ"ל דגם בבית לא תאמר הבת קדיש, ותמה על הבאה"ט באו"ח ס"י קל"ב סק"ה שהביא מהכנסת יחזקאל דאם רוצים לעשות לה מגין בביתה הרשות ביד הבת לומר קדיש.

ואנכי אבא העי"ר כמו כן על שו"ת יד יצחק להרא"י גליק ח"ג ס"י ש"מ, שכתב דמדברי החו"י הנ"ל משמע אבל בצנעא כגון בביתה במגין מיוחד יש מקום שתאמר קדיש, והרי עינינו הרואות דנדון החו"י היה בכה"ג דמגין מיוחד ובביתה, ובכ"ז מסיק דיש למחות ע"ה, ונראה שהיד יצחק לא ראה דברי החו"י במקורו, רק בהפת"ש הנ"ל, ודין גרמא לו לדייק כך מדבריו, ועי' גם במטה אפרים ובשד"ח שלפנינו שנקטו כן בדברי החו"י דגם בביתה אסור.

והדבר הקשה הוא לענ"ד גם על ספר תשובה מאתבה הנ"ל, דאחרי שהביא לדברי החו"י הנ"ל ועלה בהסכמה לדבריו, כתב, אבל ראיתי בק"ק פראג מנהג יפה מקדמונים בעזרת בהכ"נ שם ישבו זקנים וזקנות עורים ופסחים בשחרית עד עת צהרים ואומרים בכל יום כל ספר תהלים ונותנים מי שלא הניח אחריו בנים כ"א בנות קטנות בנות חמש ושש שנים אימרים שם הקדיש, אבל בבהכ"נ המיוחד לתפלה לא ראיתי כזה מעולם, וכבר הראנו לדעת דלפי דברי החו"י גם בזה לא יאות עבדי.

ובאפריון דוד כתב לאסור בזה גם מטעם דאינו מצטרפין לעשרה, דבס"י ב' שם ד"ה שנית, כתב דאף שהנשים חייבות בתפלה כאנשים, מ"מ אינם רשאים לעשות צבור לעצמן לומר קדיש, כדקיי"ל או"ח ס"י קצ"ט דאף דמזמנות לעצמן, מ"מ לא יזמנו בשם כו', ומכאן תוכחת למה שראיתי באיזה עיריות שבתולות אבלות ל"ע נכנסות לבהכ"נ, ואומרות קדיש, דהא קיון

לס"י כא ס"ק כ אות ב וג', בענין קול באשה של תורה ותפלה, עי' בשבות יעקב ח"ב ס"י צ"ג דמבואר דבמקום שאין בנים זכרים, יכולה היא הבת לומר קדיש במגין שבביתה, אבל בבית הכנסת בודאי אין להניח לה לומר קדיש כלל, [בנדון היתה ילדה בת ארבע שנים], הביאו בשערי תשובה או"ח ס"י קל"ב סק"ה, ובספר תשובה מאתבה או"ח ס"י רכ"ט אות י' כתב בזה דאינו נכון שתבא אשה כלל, קטנה או גדולה, לבית תפלת האנשים, אשר לדעת החוזה וחכמי אמת ז"ל האשה בבית ה' כהעמדת פסל שם, ומה לי קטן או גדול, ולא יאות עכדי אותן האנשים המביאים בנותיהן הקטנות לבהכ"נ, [אך] יען כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כו'.

ומצינו לכמה מרבוותא דס"ל דהבת לא תאמר קדיש לא בביהכ"נ ולא בביתה במגין מיוחד, בשו"ת חות יאיר ס"י רכ"ב, בנדון אחד שנעדר בלי להניח בנים זכרים, וצויה לפני פטירתו שילמדו בביתו ואחר הלימוד תאמר בתו קדיש, אם כי כתב מתחילה דאין ראוי, לסתור הדבר כו', מסיק דיש לחוש שע"י כך יחלשו כח המנהגים של בני ישראל כו', ולכן בנד"ז שיש אסיפה ופרסום יש למחות, הביאו בפתחי תשובה יו"ד ס"י שע"י סק"ג, וכן בכנסת יחזקאל בסוף חלק יו"ד דף ג"ג טור א' כתב דלבת אין לומר קדיש אפילו במגין מיוחד, ובלחם הפנים ס"י שע"י הביא כן מספר החיים דאין לבת בקדיש לא דין ולא דת וכו', והוא כחוכא וטלולא.

ובמטה אפרים דיני קדיש שער ד' ס"י ח', כתב דבת אפילו פגיה לא תאמר קדיש אחרי אביה, בין בביהכ"נ בין במגין, ובאלף למטה שם ציין לזה דברי החות יאיר הנ"ל, והוסיף דאף דבשבות יעקב [הנ"ל] נראה דדוקא בבהכ"נ אסור, אבל בביתו במגין שפיר דמי, נראה לי דבזמן הזה דשכיח פריצותא, אין לעשות כן שתאמר הבת קדיש אפילו במגין בביתו, אפילו אחר הלימוד [ומכ"ש אחר התפלה, מדבריו שם], ואעפ"י שאין בזה משום קול באשה ערוה, כמבואר באו"ח ס"י ע"ה ובאה"ע ס"י כ"א, ע"ש במג"א וב"ש, מ"מ קרוב שהיא תכוין לבטומי קלא, ואמרינן זמין נשי ועני גברי פריצותא, ופשיטא שאין לעשות כן ומימינו לא ראינו כך.

וכפי הנראה מתשובות גדולי ישראל היתה תקנה זאת של גילוח השערות של נשים גשואות נפוצה ונתפשטה בישראל ביותר, (ובתשובה ח"ס יו"ד סי' קצ"ה כתב על דברי השואל שם בדבר הכלות שאינם קוצצות שערותיהם לפני טבילתן הראשונה אלא למחרתה, ומנהיג ישראל תורה משמע שהיה נהוג כן). ובדרכי תשובה סי' קצ"ח סקצ"א כתב מפורש, "אנו בני אשכנז קבלנו עלינו לאיסור, ונהגו לגלח, וכל שאינה מספרת לפרוצה תחשב" הרי שלא יצאו מכלל זה אלא הספרדים לבד, והדבר ברור אצלי שזה שנפרץ הדבר אף בכמה מדינות בארץ אשכנז שאינם מגלחים הוא מחמת אותה גזירה שגזרו צוררי הדת על בנות ישראל שלא תגלחנה, כמובא בתשובה הגאון מהר"ש קלוגער בספרו ובחרת בחיים סי' פ"ו, וכן בספרו קנאת סופרים סי' כ"א, ואף שברבות הימים נתבטלה הגזירה, בכל זאת נשארה מצוה זאת רפוייה בידי תושבי מדינות אלו, כדרך שאמרו בגמרא שבת דף ק"ל, כל מצוה שמסרו ישראל עצמן עליהם למיתה בשעת גזרת מלכות כו', עדיין היא מוחזקת בידם, וכל מצוה שלא מסרו כו' עדיין היא מרופה בידם, ובאמת גם במדינות ההם היו הרבה מיראי ה' באמת נוהרים ביותר בזה, אבל במדינותינו אין פרץ ולכן לא צריך להיות צוחה, כי מעולם לא נשמע כזאת ששומרת תורה ומצות תגדל שערות ראשה פרע, וגדולי הדורות עמדו תמיד על המשמר להזהיר על דבר זה, כמו שהורנו זקן ההוראה הגאון רבי הלל ליכטנשטיק זצ"ל מקאלמאי, בספרו מקרי דרדקי, פ' מצורע, "שכל מנהיג שהוא ירא ה' מזהיר ומאיים על בנות ישראל שלא יגדלו שערותיהן פרע, הגם שמכסות בסככה", ובספר רבותיה דחזקאל באות ק"ה מביא שהגאון רבי יחזקאל בנעט זצ"ל דרש בשבת חזון, שהוא מתיר האיסור שנהגו שלא להתגלח בימים שבין ר"ח לתשעה באב, להנשים שיגלחו שער ראשן אפילו בימים הללו, ובדברי שאול, להגאון רי"ש נטנזון אב"ד לבוב, פרשת נשא, על הפסוק ופרע את ראש האשה, שפרש"י מכאן לבנות ישראל שגלוי הראש גנאי להם, כתב שם בתוך הדברים, והיינו שגנאי להן שעברו חוק שמוזהרין הן שיגלחו שערן, והיא לא עשתה כמשפט ועברה חק ודת יהדות, וכדי בוין וקצף.

סוף דבר, כיון דכבר קבלו עליהם אמותינו ואמות אמותינו לגלח שער ראשן — ובקונטרס "ביאור בענין" אף כתב, "שהחכמים הסכימו על ידן כמו שהסכימו על חומרת בנות ישראל לישב ד' נקיים" — הוי כמו נדר, ולא מהני אפילו התרה, דכבר קבלו אבותינו עליהם ועל זרעם אחריהם עד סוף כל הדורות, ומבואר בפוסקים דשייך בזה אל תטוש תורת אמן.

שם ט"ק כט. בדבר הסתכלות במשודכתו, עי' בדברי הרד"ק בראשית כ"ד על הפסוק ותקח הצעירה ותתכס, שכתב בזה"ל, ובסיפור הזה למדה תורה דרך ארץ וצניעות, שראוי לאשה להתבייש מארוסה ואלא תתראה אליו עד שתנשא לו. גם עין רואה בספר אלה המצות להר"מ חגיז מצוה תקנ"ב שכתב, ועל טוב יזכרו בני ארץ ישראל ששומרים בנותיהם שלא ישלוט בהן עין רואה ואפילו החתן וכו', וכן ראוי שינהגו כן כל ישראל קדושים, כן בקודש חזיתי' להרב פלא יועץ שכתב ז"ל, ומה טוב ומה נעים מנהג ערי טורקיא שאין החתן רואה את פני הכלה משעת התנאים וקישור השידוך עד שעת החופה וקידושין, וע"ע בישועות יעקב חלק אבה"ע סי' נ"ה שכתב ומהראוי לגדור גדר בזה בענין החתנים שנכנסים לבית המשודכת כי מאד נתפרץ הדבר הרע הזה, וכן הזהירו ע"ז עוד ספרים קדושים ונאספו בספר חוקת ישראל, ע"ש שהזהירו בקול חוצב להבות אש על ענין זה.

וכבר מובאים בפנים באוצר הפוסקים דברי מאור עיינינו בעל ההפלאה, שביאר בספרו נתיבות לשבת, שאסור להסתכל במשודכתו

דקדיש בעי עשרה, א"כ דמי לזימון בשם דאינם רשאים, ואף דקטנים אומרים קדיש, הוא ע"פ מדרש, ובלא"ה אין נכון להרגיל בתולות שיכנסו בין אנשים.

שם ט"ק כד אות ד, בענין המנהג שתנשים מגלחות שערות ראשן, יש להדגיש שבמקומות שהנשים מגלחות שער ראשן הוא לא רק מנהג בעלמא, אלא חיוב גמור מצד הדין, כמבואר בספריהם של גדולי ישראל, ויותר ממה שביארו בכתב ביארו והזהירו בעל פה, ובעיינינו ראינו עד כמה היו נוהרים ביתר שאת בזה, והיתה חביבה מצוה זאת בעיניהם עד שרצו לעשותה כעין חוקה בלי טעם, שלא יוכלו להרהר אחריה, כי בדבר שיש בו טעם, יש חשש שלפעמים יתבטל הטעם ויתבטל הדבר, וכמובא בספר לב העברי להג"ר עקיבא יוסף שלעזינגר זצ"ל, (דפוס אונגוואר דף ס"ז) שערך בענין זה תשובה גדולה וארוכה, וגדול אחד מנע בעדו מלהדפיסו, והזהירו שלא להביא שום פלפול בזה, פן יבוא אחד לדחות, ראייה או דבר מדבריה, ועיי' יעשה פרצה פתוחה לכפור בדין זה, ולכן לא כתב בזה שום פלפול, רק הציע שורש הדין כפשוטו מש"ס ופוסקים, והמעין יבין דבר לאישורו משם.

ובכן מוזתר ועומד גם אני שלא להביא שום פלפול בזה, ולכן לא אאריך גם אני בנדוננו בפלפולים, אלא אעיר, שגם אם לו יהיה כדברי האומרים שרק במדינותינו, מדינת אונגריה פולין וגליציה וסביבתה נהגו בדבר זה שהנשים מגלחות שער ראשן כי גם אז היה ראוי ליראי ה' ללמוד מהם דבר נאה ומתקבל זה, וכדרך שעשו יראי ה' בשנים קדמוניות, כמו שמספר רבינו הרשד"ם מלפני יותר מארבע מאות שנה, שכתב ביו"ד סי' ק"מ: "כאשר כבש המלך מטורקיי את מלכות אונגריה, באו יהודים אשר שם, וקבעו דירתם בעיר סופיא, ונהגו בענין בדיקת הריאה מנהגים זרים לא שערות אבותינו הקדושים, וחומרות יתירות לא נמצאו בפוסקים הנהוגים, וכאשר הלכו להם האונגארים, נשארו המנהגים והם בעיר, וגם אנשי העיר התושבים מקודם לא ערערו נגד המנהג עכ"ל, אולם אנו אין אנו צריכים לזה, שהרי לא רק במקומותינו היה המנהג כן, אלא בכל מדינות אשכנז נהגו כן כאשר אבאר להלן, וגם כאן, בעיר קדישני ירושלים, עיר כלילת יופי, צבי תפארת ארץ הקדושה, אשר בקרבה חמדת ישראל, ארזי הלבנון אדירי התורה, היה נהוג כן עוד בדור העבר, וכמובא משם הגאון העצום, רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל, מרא דארעא קדישא (שהיה מגידולי וגדולי ליטא), ולהיות שדבריו בענין נחוץ זה אינם מפורסמים די צרכם, אעתיק פה מה שמצאתי בספר, "עמוד אש", שהגאון העצום, רבי זליג ראובן בענגיס זצ"ל העיר בהסכמתו על הספר ועל מחברו, "שמוחזק הוא שלא לשנות כל שהוא, וכל הנזכר בספרו נאמנו מאד, בלי שום חשש ספק", וכה כתוב בספר ההוא בפרק י"ב, הנהגות הגאון מהר"ל דיסקין זצ"ל: "הורה שהנשים חייבות לגלח שער ראשן, ולא די בכיסוי הראש, ואומרים בשמו, כי שיעור השערות שצריכות לגלח הוא כדי נטילת הווג", ומביא עוד שם: "הגאון רבי יוסף חיים זוננפעלד זצ"ל, רבה של ירושלים, התקין בכולל שומרי החומות בירושלים, תקנה, השללת את תמיכת החלוקה מאותן הנשים שאינן מתגלחות, וכשאחדים מבני הכולל באו להגרי"ח זוננפעלד בקובלנא על היותו מחמיר בדינו כל כך, הביא לפני הגאון מהר"ל דיסקין את תרעומותם, נענה הגאון מהר"ל ואמר, מה היה אילו היה כתוב מפורש ב"באר היטב" שהנשים חייבות להעביר שערות ראשן בתגלחת, כלום לא היו שומעין לו, ולא תהא הוראת פי שונה", ובלי ספק שהגאונים האלו לא היו כופים חומרות כאלו על אנשי ירושלים, אם לא שביררו להלכה ולמעשה שנשים אלו חייבות לנהוג כן.

שם ס"ק מח אות א. בדבר אין שואלים בשלום אשה. ע"י בלקט ישר חא"ח עמ' ק"י. שכתב בזה"ל העתקתי ממהר"י איברניק יצ"ו שהעתיק ממהר"ר פנחס יצ"ו ששמע מהגאון זצ"ל [בעל תרומת הרשן]. היכא שאסור לשאול בשלום, היינו דוקא בלשון שלום עליכם, אבל טובי-שבת, טובי-יום-טוב, אינו בכלל שאלת שלום. לסי' כה ס"ק יט. בדין איסור לשמש מטתו לאור הנר. בספה"ק בן איש חי פ' וירא אות כ"ו, כתב דהמנהג בעירו באגדאד שהנושא בתולה משמש בבואה ראשונה לאור הנר, ונתן טעם לשבח יען דאין אשה מתעברת מבואה ראשונה אין כאן עונש דבנים נכפים, דאמרו חז"ל ע"ז בפסחים דף קי"ב, כי באותו תשמיש אינו ראוי להריון, יעו"ש. ובמהליל כת"ר כי רבה תמיהני פה קדוש איך יאמר דבר זה. ואטו הא דאין משמשיין לאור הנר הוא רק משום חשש דהו"ל בנים נכפין, והרי איסור יש בדבר, יעויין ביצה כ"ב א' ויבנה דף י"ז א' וברש"י שם ד"ה אעפ"י. וע"י בסדר היום דכתב דטעם האיסור הוא מפני שנראה עזות פנים, ועוד הביא ע"ז טעם שאמרו בגמרא שם על הא דלא ישמש ביום משום דשמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה בעיניו כו'. ולהדיא הביאו הספרים בשם רבינו האר"י ז"ל דדין זה דלא ישמש לאור הנר שייך אפילו אינו בעת הולדת ולד. עוד זאת דטעם התירו מחמת דאין אשה מתעברת בפעם ראשונה, הרי ע"י בנובי"ק אה"ע סי' כ"ב דכתב לדינא דבזמן הזה אין לומר שאינה מתעברת מבואה ראשונה. ובחת"ס אה"ע סי' ו' העלה דיפה כתב הנובי" דבזה"ל ליכא לסמוך אהך סברה דאין אשה מתעברת בפעם הראשונה. וע"ע בתשורת ש"י מהדו"ת סי' ע"ב שחזק לדברי הנובי" והחת"ס בזה. מעתה הן נסתר מחמתם טעם היתר הנ"ל, ועפ"י שנים ושלשה יקום דבר דבזה"ל אין לסמוך על היתר זה, וכדנהוג בכל תפוצות ישראל קדושים הם דאין מקילין בזה אף בליל החופה.

לאחר השידוכין, וגראה שמחמת הלכה זאת נתפשט המנהג שאין החתן והכלה נפגשים כלל וע"ז מהאירוסין עד יום החופה, וכבר מובא כן במהרשד"ם חאה"ע סי' ל"א, ש"דרך ומנהג האשכנזים שאין המשודך רואה משודכתו. וכך מביא בשדי חמד, מערכת חתן וכלה סוף אות י"ב, משם ספר קדמון שמחברו היה בשנת של"ה שכתב בזה הלשון "התקינו והכריזו, ומינו ממונים על העבירות [עריות] לגדור דבר האירוסין שלא יכנסו בבית הארוסות עד זמן כניסתן לחופה, וכן ראוי להכריז ולתקן בכל מושבות בני ישראל". ובפלא יועץ הנ"ל (ערך כלה) אחר שמתריע על המנהג הרע שיש במקומות שמתראים החתן עם הכלה בחנוכה פורים וכדומה, ויושבים זה בצד זה ומדברים יחד, שכבר צווחו בספרים על דא שמתוך כך בא לידי הוצאת זרע לבטלה, הוא כותב "הנה כי כן חיובא רמא על מי שבידו לתקן ולמחות, שישאג כאריה ויצא לקראת נשק לבטל מנהג רע זה", וכן באמת נהגו גדולי ישראל שהזהירו מאד מאד על זה לתלמידיהם, ועכ"פ מי שחושש שלא ישמעו לו בדבר שלא להפגש כלל עם משודכתו, יש לו לפחות להזהיר שידעו מחומר האיסור להסתכל בפניה, כמבואר באר היטב בדברי הנתיבות לשבת הנ"ל, ולכן השתוממתי לראות בספר "תורת ההסתכלות" שיצא לחלוק בזה על מרן בעל הפלאה והתיר את אשר אסר גאון ישראל וקדושו, שכל בית ישראל נשען על הוראותיו עד היום הזה, בדבר שנוגע לאיסור תורה, מכח איזה קושיות שהקשה על ראיותיו של בעל ההפלאה, קושיות שאפשר לדחות בקלות. וראה מ"ש מרן בעל החת"ס בתשובה, נדפסה בשלהי חידושי לכתובות, לחכם גדול אחד, בזה הלשון "ואלפי קושיות מתגוללים כעת בעו"ה בבתי מדרשות בכל יום, כי לקוצר שכלנו אין אתנו יודע עד מה". ואם בזמנו כך, כ"ש וק"ו בזמננו אנו, ועל אחת כמה וכמה שמשום איזה קשיות אין להתיר דבר שכבר הורה בו זקן, בעל ההפלאה, לאיסור, ודי בזה.

לסימן כב ס"ק ד. ע"ד יחוד עם בן או בת מאומצים. ע"י בציץ אליעזר ח"ו עמ' רכ"ז — ח', שדן בענין זה לצדד צדדי היתר מדוחק, כדי שיוכלו להתחנך בבתי שומרי תורה, והיינו כשקיבלום לאימוץ מקטנתם סמוך לזמן לידתם, באופן שחושבים שאלה הם הוריהם האמתיים, והאריך בזה, ומסיים, דלכתחילה ודאי אסור לקבל לאימוץ כשהגיעו לגיל איסור היחוד, (בת ג' ובן ט') כבסעיף י"א, כשלא יוכלו להזהר מלהתייחד עמהם, [ולדבריו דלעיל שם, יוצא דגם כשקיבלום למטה מגיל איסור היחוד, אבל יודעים שאלה הם לא הוריהם הטבעיים, הדי תיכף משתגיעו לגיל איסור היחוד, צריך להזהר מלהתייחד עמהם]. ובח"ז סי' מ"ד — ה', הביא דברי הרבנים הגר"א אונטרמן שליט"א הרב הראשי לישראל, והגר"מ אהרנברג שליט"א אב"ד בת"א-יפו, שדחו ראיותיו, ומפלה בזה, ע"ש. ובספר זכרון עקידת יצחק (על הל' יחוד להרה"ג ר' אלעזר בריו"ל שליט"א) עמ' ל"ג — ז', האריך טובא להשיג על כל ראיותיו, ושאל להתיר בזה אפי' למטרת חינוך בבתי יריאים כו', ואפי' קיבלום לאימוץ מיום לידתם אסור ביחוד אח"כ כשהגדילו, ואדרבא יחוד עם הנך גרע טפי דכיון דגדלו בביתם גייסי אהרדי, ע"י סעיף ח', ומסיים, דכשדן בזה עם כמה רבנים כולם אמרו שדין בן ובת מאומצים נכללים בדין איסור היחוד, וכמי שלבו גס בהן, וכ"כ הרא"ב הנ"ל בקונטרסו שחיבר ע"ד אימוץ ילדים בכלל, שבזה שהתרגלו הילדים ביחסי טיפות ממש כמו בן ובת אמתיים, אינם נכנסים בדין היתר היחוד דאב ובת ואם ובן, דשם מותר אפי' כשתגדלו בבתי אחרים, וההיתר נלמד מפסוק דכי יסיתך וגו'.

ולענין יחוד גרים דאם ובן אב ובת אח ואחות, ע"י בדבר הלכה שם בבאורים אות י"ט, מה שדן עפ"ד המקנה בקדושין דפ"א ע"ב לרש"י ד"ה ודר, ע"ש.

אחרון יעקובוביץ

מפתח הענינים

סימן יח — סימן כ סעיף א ס"ק ג אות א

דף טור	ס"ק אות	דף טור
ב	א	ד
ב	א	אם אפילו כשהחזק ע"י התנהגותם בעינין אמירה, ומה
ד	ב	הדיון בחזקת שאר בשר.
ד	ב	כשנקראת בשם האיש שדרה עמו אי נחשב כמו שאמרו
		שמקודשים הם והיו חזקה.
	ג	כשהחזקו עפ"י התנהגותם לבד בלי אמירה, (במקום
		ובאופן זכהני), אם נאמנים המוחזקים עצמם לטעון
		אח"כ נגד החזקה בטענת ברי.
ז	א	חזקת איש ואשה אם הוא אפילו במאורסים.
ז	ב	בהחזקו שנתקדשו רק בקדושי זרבה.
ז	א	הטעם שאינם נאמנים נגד החזקה במיגו דנתגרשנו, או
		כשהחזקה האשה לבדה במיגו לבדה במיגו דמת בעלי.
ד	ב	אם החזקה היא גם על העבר.
	ג	ואם מתחזקים עפ"י דיבורם לבד או דבעינן גם מעשה
		המוכיח, ע"י לעיל ס"ק אותיות ג' ד' ה'.
	ד	הגדרות בהתנהגות המוחזקים כאיש ואשה ובפני מי
		יוחזקו.
ח	ה	כשידוע שתחילת התחברותם היתה שלא לשם אישות.
ב	ו	כשזה שהחזק כבעלה יש לו אשה אחרת מלפני שנתחבר
		עם זו.
ז	ז	כשדרה עם מומר אי מתחזקת כאשתו.
	ח	כשנודע רק מפייה או מפי עדים פסולים שהחזקה
		במקום אחד כאשת איש.
ד	ט	אם לבישת בגדי נשואה מחזיקה לא"א.
ט	י	לבישת פאה נכרית אי מחזיקה לא"א.
	יא	באה עם ולדה או מעוברת אם מתחזקת ע"י כא"א.
א	יב	אי מהני לאפקועי החזקה כשבאו לב"ד לאחר שהחזקו
		זמן רב כאיש ואשה והורו שחיו עד עכשיו בנות
		ובקשו להנשא מחדש.
ז	א	מקור הדיון וטעם דחזקת ל' יום.
ב	ב	וכשיצא תוך ל' יום רינון נגד החזקה.
ג	ג	אם גם לאחזיקי לגבי עצמם צריך ל' יום.
ג	ד	להסוברים דבדבור לבד הוי חזקה בל' יום אם כשעשו יא
		גם מעשה הוי חזקה אפילו בפחות מל' יום.

סימן כ. באיזה ביאה חייב הבא על הערוה.

סעיף א.

הבא על אחת מן העריות דרך אברים או
שחבק ונשק ונהנה בקירוב בשר הרי זה לוקה
וחשוד על העריות.

ד	א	אם גם בקטנה יש איסור קריבה.
	ב	ובחייבי לאהין.
א	ג	ואי בעריות דרבנן יש איסור קריבה.
	ד	ובפנויה.
ב	ה	ואם בגויה יש איסור קריבה.
	ב	ב פירוש דרך אברים.
א	ג	אם איסור דקריבה הוא דוקא כשעושה דרך חיבה ותאוה,
		או אפילו כשמתעסק דרך אומנות. ובדין הושטת יד לאשה
א		דרך דרישת שלום.

דף טור ס"ק אות

סימן יח. קדושין כמי תופסין.

סעיף א

קדושין תופסין בחייבי לאוין ובחייבי עשה
וכ"ש בשניות דרבנן.

א טעם למה סידרו הטוש"ע דין זה כאן. ולמה לא יתבטלו
הקדושין מטעם דאי עביד לא מהני, או משום דאפקעינהו
רבנן לקדושין מנייהו.
ב שקדושין תופסין גם בחייבי לאוין של איסור כהונה,
ובטעם הדבר.

סימן יח. פוקלין על חזקה שהיא בחזקת ערוה.

סעיף א

מי שהחזק בשאר בשר דנין ע"פ חזקה זו
אע"פ שאין שם ראייה ברורה שזה קרוב
ומלקין וחונקין וסוקלין על חזקה זו.

א	א	מקור הדיון.
ב	ב	אם חזקה דשאר בשר הוי ג"כ בשלשים יום כחזקה
		דא"א שבסעיף ב'.
ג	ג	אי בעינן גם איזה מעשה שיוכיח על החזקה, והמחלקים
		בזה בין אם החזקה היא לענין מיתה לבין שהיא רק
ג		לענין מלקות ואיסור.
ד	ד	הסוברים דמחזקינן ע"פ דבורם לבד בלי מעשה המוכיח
ב	ב	אפילו לעונש מיתה.
ג	ה	הסוברים דלא הוי חזקה ע"פ דבורם לבד אפילו למלקות
		ואיסור.
ג	ו	וכשאלה שהחזקו אצלם לא ידעו לברר עפ"י מה
ד		החזקה.
ד	א	ב' עדים אם יכולים לבטל החזקה.
ב	ב	כשהמוחזקים אומרים אמתלא על החזקה אי מבטלה.
ג	ג	הסוברים דכשהאמתלא היא לא רק על שעה שהתחילו
		להחזיק עצמם אך גם על המשך התנהגותם בחזקה זו
ה	ה	כל הזמן, מהני לבטל החזקה, והחולקים על זה.
ג	ד	וכשהאמתלא היתה מבוררת לפני כל בשעה שהחזיקה
		עצמה.
ג	ה	כשהודיעו לעדים קודם שנתחזקו שאינם קרובים נא
		שלא נתקדשו.
ו	ו	אם נאמן אדם לבטל חזקת מי שהחזק כבנו ולומר
ד		שרק גדלו כבן ולהתיר להשיאו לקרובותיו.

סעיף ב.

איש ואשה שבאו ממדינת הים היא אומרת
זה בעלי והיא אומר זו אשתי אם החזקו בעיר
שלשים יום שהיא אשתו הורגין עליה.

אם גם כשהיתה לאשה מקודם חזקת פנויה לפנינו ואח"כ
החזקה לא"א אלימא החזקה שלא תוכל לחזור בה
כאמתלא.

ס"ק אות	דף טור	דף טור	ס"ק אות
ג	ב	ו:ם נגיעה לבד הוי בכלל קריבה.	ג
ד	ד	ומה הדין כשהוא ע"י הפסק בגדים.	ד
ה	א	דעת הפוסקים באיסור קריבה אי הוי דאורייתא או יד א	ה
		דרבנן.	
ב	ב	וואם גם אשה מזהרת בלאו זה.	ג
ג	ג	ומי שאין לו גבורת אנשים.	ד
ד	ה	הנפ"ם לדינא מהא דחשוד על העריות.	טו א
ז	והבא עליה בין כדרכה בין שלא כדרכה	כיון שהערה בה דהיינו שהכנים העטרה	חייב עליה מיתה או כרת.
ז	בביאור לשון הרמב"ם והטור שהריספו בין שוכבים בין	עומדים.	
ח	שהייבים בהערה אף בלא הוצאת זרע.		
א	אם חייב זוקא כשהכנים כל העטרה או אפילו מקצת.		
ב	ובאיזה מקום נקרא הערה אצל האשה.		
ג	ואם גם בבן נח הוי הערה כגמר ביאה.		
ו	ואין צריכין לראות כמכחול בשפופרת אלא	משיארו העדים אותם דבוקים זה בזה כדרך	המנאפים נהרגים על זה והאשה נאסרת על
		בעלה.	
י	א	בהגדרת הדבר מה נקרא כדרך המנאפים.	טו א
יא	א	ביאור לשון השו"ע במש"כ משיארו העדים כדרך	המנאפים, דהא יש סוברים דאפי' בעדי כיעור נאסרת.
ב	וכשאנסות להבעל באופן שהיתה מחויבת למסור נפשה	ועברה דפטורה מיתה האם נאסרת לבעלה, ואומרים	שונים בה.
ג	אם חייב על ביאה בהפסק בגד ואם אשה נאסרת ע"י יז	לבעלה.	
ד	אם בא עליה באבר מת.		
ה	ואם האיסור באבר מת הוא מדאורייתא או מדרבנן.		
ו	ואם בביאת אבר מת נאסרת על בעלה.		
ז	א"א שנתעברה מזרע איש אחר, אי נאסרת על בעלה.	יט ב	
ח	ובנתעברה ע"י הזרעה מלאכותית שהרופאים מכניסים	לרחמה זרע איש אחר.	
ט	ואם מותר לעשות כן לכתחילה להזריע בא"א זרע איש		
י	אחר ע"י הזרעה מלאכותית.		
יא	וכשהזרע הוא מגוי.	כ ב	
יב	הבא על המתה או על הסריפה.	ד	
	והבא על החרשת ועל השוטה.		
	אשה גדולה שבא עליה קטן פחות מבן ט'		
	שנים אינה חייבת מיתה על ידו וה"ה דאינה		
	נאסרת על בעלה.		
יב	בביאור מקור דברי הרמ"א.		
	ואם ביאת ספק בן ט' אוסרה על בעלה, ע' באוצה"ס		
	לעיל ס"ו ו' סקניא אות א.		
	אשה פחותה מבת ג' שנים אין ביאתה ביאה		
	ובתוליה חוזרין.		
יג	שמותרת אפילו לכהן, ולכתחילה ביאתה אסורה כא	א	מדרבנן.
ס"ק אות	דף טור	דף טור	ס"ק אות
ג	ב	ו:ם נגיעה לבד הוי בכלל קריבה.	ג
ד	ד	ומה הדין כשהוא ע"י הפסק בגדים.	ד
ה	א	דעת הפוסקים באיסור קריבה אי הוי דאורייתא או יד א	ה
		דרבנן.	
ב	ב	וואם גם אשה מזהרת בלאו זה.	ג
ג	ג	ומי שאין לו גבורת אנשים.	ד
ד	ה	הנפ"ם לדינא מהא דחשוד על העריות.	טו א
ז	והבא עליה בין כדרכה בין שלא כדרכה	כיון שהערה בה דהיינו שהכנים העטרה	חייב עליה מיתה או כרת.
ז	בביאור לשון הרמב"ם והטור שהריספו בין שוכבים בין	עומדים.	
ח	שהייבים בהערה אף בלא הוצאת זרע.		
א	אם חייב זוקא כשהכנים כל העטרה או אפילו מקצת.		
ב	ובאיזה מקום נקרא הערה אצל האשה.		
ג	ואם גם בבן נח הוי הערה כגמר ביאה.		
ו	ואין צריכין לראות כמכחול בשפופרת אלא	משיארו העדים אותם דבוקים זה בזה כדרך	המנאפים נהרגים על זה והאשה נאסרת על
		בעלה.	
י	א	בהגדרת הדבר מה נקרא כדרך המנאפים.	טו א
יא	א	ביאור לשון השו"ע במש"כ משיארו העדים כדרך	המנאפים, דהא יש סוברים דאפי' בעדי כיעור נאסרת.
ב	וכשאנסות להבעל באופן שהיתה מחויבת למסור נפשה	ועברה דפטורה מיתה האם נאסרת לבעלה, ואומרים	שונים בה.
ג	אם חייב על ביאה בהפסק בגד ואם אשה נאסרת ע"י יז	לבעלה.	
ד	אם בא עליה באבר מת.		
ה	ואם האיסור באבר מת הוא מדאורייתא או מדרבנן.		
ו	ואם בביאת אבר מת נאסרת על בעלה.		
ז	א"א שנתעברה מזרע איש אחר, אי נאסרת על בעלה.	יט ב	
ח	ובנתעברה ע"י הזרעה מלאכותית שהרופאים מכניסים	לרחמה זרע איש אחר.	
ט	ואם מותר לעשות כן לכתחילה להזריע בא"א זרע איש		
י	אחר ע"י הזרעה מלאכותית.		
יא	וכשהזרע הוא מגוי.	כ ב	
יב	הבא על המתה או על הסריפה.	ד	
	והבא על החרשת ועל השוטה.		
	אשה גדולה שבא עליה קטן פחות מבן ט'		
	שנים אינה חייבת מיתה על ידו וה"ה דאינה		
	נאסרת על בעלה.		
יב	בביאור מקור דברי הרמ"א.		
	ואם ביאת ספק בן ט' אוסרה על בעלה, ע' באוצה"ס		
	לעיל ס"ו ו' סקניא אות א.		
	אשה פחותה מבת ג' שנים אין ביאתה ביאה		
	ובתוליה חוזרין.		
יג	שמותרת אפילו לכהן, ולכתחילה ביאתה אסורה כא	א	מדרבנן.

סימן כ"א סעיף א ס"ק טז אות א-סעיף ה' ס"ק מג

ס"ק אות	דף טור	ס"ק אות	דף טור
טז א	סיום דברי הרמב"ם דהוא מקל עם הארץ.	כד ח	להמקילין בפאה נכרית האם יש חילוק בין שערות של ל נ
ב	ועד כמה צריך להתרחק ממנה.	עצמן או של חברותיהן.	
ג	וכשהיא מכוסה.	כה	ואם גם בחצר יש איסור משום פריעת ראש מתבאר
ד	וסומא אם מותר לו ללכת אחורי אשה כשיודע מזה.	להלן סי' קט"ו סעיף ד.	
ה	וללכת כמה אנשים אחורי אשה.	כו א	מקור הדין דגם פנויה-אסורה בפריעת ראש ואם גם
		ב	בבתולה פנויה יש איסור [ועי' עוד בהשמטות].
		ב	ובעולה שלא על ידי נשואין אי מותרת בפריעת ראש.
		כז א	ארוסה אם מותרת בפריעת ראש.
		ב	וכשנתקדשה על תנאי.
		לג ד	
		סעיף ג	
		מותר להסתכל בפנויה לבדקה אם היא יפה	
		שישאנה ולא עוד אלא שראוי לעשות כן	
		אבל לא יסתכל בה דרך זנות.	
		מה הדין בפנויה נדה ובא"א העומדת להתגרש.	
		א	אם דוקא לישאנה לעצמו או אפילו לאחד מקרוביו.
		ב	ואם מותר להסתכל במשודכת שלו.
		ל	דעות הפוסקים אם ראוי לעשות כן.
		לא	פירוש הסתכלות דרך זנות.
		סעיף ד	
		מותר לאדם להביט באשתו אע"פ שהיא נדה.	
		לב א	דעות הפוסקים בזה.
		ב	ואם מותר להסתכל במקומות המכוסים באשתו נדה.
		לג	ואשה שנאסרה בגלל ראיית דם מחמת תשיש.
		סעיף ה	
		אסור להשתמש באשה שמא יבוא לידי	
		הרהור עבירה.	
		א	ישב על מה שנראה מכמה פסוקים שהשתמשו באשה.
		ב	ובאשה המשמשתו מעצמה בלי שהאיש יצוה לה.
		לה	אם הטעם דשמא יבוא לידי הרהור הוי לכו"ע.
		באיזה שמוש אמרו ברחיצת פניו ידיו ורגליו	
		אפילו ליצוק לו מים והצעת המטה בפניו	
		ומזיגת הכוס.	
		לז	מקור הדין דרק בשמוש של דברים אלה אסור.
		לז	אם יש הבדל בין רחיצה במים חמים לצינונים.
		לח	וכשהאשה רק מכינה לו מים לרחוץ או שהיא יוצקת
			לכלי שהוא רוחץ ממנו.
		לט	וסידור כרים וכסתות.
		מ	אם איסור מזיגת הכוס הוי דוקא בפניו ואם מותר
			לאיש למוזג לאשה.
		ב	ובעושה דרך שירות.
		וי"א דהוא הדין באכילה עמה בקערה נמי	
		אסור בכל ערוה.	
		ולשתות משירי כוסה או לאכול משירי מאכלה.	
		ביאור דברי הרמ"א שכתב בכל ערוה.	
		ויש מקילין בכל אלה.	
		ביאור דעת המקילין.	
		מג	
טז א	סיום דברי הרמב"ם דהוא מקל עם הארץ.	כג ד	
ב	ועד כמה צריך להתרחק ממנה.		
ג	וכשהיא מכוסה.		
ד	וסומא אם מותר לו ללכת אחורי אשה כשיודע מזה.	כד א	
ה	וללכת כמה אנשים אחורי אשה.		
	ולא יעבור בפתח אשה זונה אפילו ברחוק		
	ארבע אמות.		
א	ולעבור בפתח אשה שהוא חשוד עליה.		
ב	האיסור להיות סרסור בפריצות ואם גם בפנויות ונכריות		
	שיין איסור זה.		
יח	אם ברחוק ד' אמות הוי ג"כ בכלל האיסור ואינו מותר		
	אלא ביותר מד' אמות.		
	ואסור להסתכל אפילו באצבע קטנה של		
	אשה כדי ליהנות ממנה.		
א	הסתכלות שלא בכוונה ליהנות רק דרך ראייה	ג	
	בעלמא.		
ב	אם יש להקל באיסור הסתכלות באדם המכיר בעצמו	כה א	
	שיצרו כפוף לו ומה הדין בדין שדן דין אשה.		
	ואסור לשמוע קול ערוה או לראות שערות.		
א	אם איסור זה הוא מן התורה.	ב	
ב	האם יש הבדל בין קול זמר לקול דיבורה.		
ג	ובקול זמירות של תפלה.	ג	
ד	וקול זמר של איש ואשה יחד.	ד	
ה	קול אשה ע"י ראוי וגרמפון.		
כא	קול פנויה טהורה.	כו ב	
ב	וקול זמר של אשה נדה יתבאר ביו"ד סי' קצ"ה.	ג	
ג	וקול פנויה עכו"ם.		
כב	אם האיסור לראות שערות הוא גם בשערות שמחוץ	ד	
	לצמתן.		
	והמתכוין לאחד מאלו הדברים מכין אותו		
	מכת מרדות.		
כג	אם גם על שמיעת קולה וראיית שערות מכין אותו מכת		
	מרדות.		
	סעיף ב		
	לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק		
	אחת פנויה ואחת אשת איש.		
כד	מקור איסור פריעת ראש בגט ס, ואם הוא מן התורה.	א	
ב	ובפריעת ראש במקצת.	כו ב	
ג	דין שערות שעל הצדעים מחוץ לצמתן.		
ד	על דבר המנהג שנהגו בכמה מדינות שהנשים הנשואות	כח א	
	מספרות שערות ראשן.		
ה	אם מותר לנשים נשואות לצאת בפאה נכרית. [ועי'	ג	
	עוד בהשמטות].		
ו	להמתירים אם יש חילוק בין פא"ג על כל הראש או ל	ל	
	רק על מקצתו.		
ז	ואם יש להקל יותר בפאה שהיא משערות מלאכותיות.	ג	

סימן כא סעיף ה' ס"ק מד — סימן כב סעיף א' ס"ק ז

סימן אות	דף טור	סימן אות	דף טור
ו"א דכל זה אינו אסור רק במקום ייחוד		סימן כב. איסור ייחוד ועם מי אסור להתיחד	
אבל במקום שרוב בני אדם מצויים כגון במרחץ מותר לרחוץ מעכו"ם שפחות.		סעיף א	
ביאור מה נקרא מקום ייחוד.	לה ד	אסור להתיחד עם ערוה אפילו זקנה שזה גורם לגלות ערוה.	
דעות הפוסקים בדין רחיצה במרחץ מעכו"ם שפחות.		א	
ו"א דכל שאינו עושה דרך חבה רק כוונתו לשם שמים מותר.		אם האיסור מהתורה או מדרבנן.	לח א
ביאור הדבר מה נקרא לשם שמים.	לו ב	להסבירים מהתורה, אם הוא הדין בייחוד דאיש א' עם ב' נשים או להיפך.	ב
ולרקוד עם הכלה.		אם היה בייחוד עם נשים שהן רק באיסור לאו.	ב
ו"א דאין לנהוג אפילו עם אשתו בדברים של חבה כגון לעיין ברישיה בפני אחרים.		ואם היה באיסורי עשה.	ד
באיזה אופן אסור לעיין ברישיה.		אם יש שיעור לזמן הייחוד.	ה
סעיף ו		בגדרי הייחוד. (במקום נעול או סגור במפתח, כשיש שם יוצא ונכנס. בדלת נסגרת ויש מפתח לכמה אנשים. איסור ייחוד כשיש רק חשש לחיבוק ונישוק. ע"ד איסור ייחוד בזמן אבילות).	ו
אין שואלים בשלום אשה כלל ואפילו ע"י בעלה אסור לשלוח לה דברי שלומים.		אם ייחוד הוא מאבזריהו דג"ע שאסור אף במקום פקוח נפש ומה הדין כשאפשר לשלך הייחוד במקום פקוח ע"י חלול שבת, מה עדיף. (ע"ד התלות עם מילדת וכיו"ב, בשבת במקום פקוח, כדי שלא תיחזק).	ז
באיזה אופן אסור שאילת שלום.	ג	אם יש מקום לצרף סניף קולא משום שהיא זקנה.	א
ולתפלל עבור אשה ולברכה.	ד	אם יש איסור חוד בזקן. ועי"ע בהשמטות.	ב
מקור הדין דאפילו ע"י בעלה אסור לשלוח לה דברי שלומים.		ומה הדין בחולה.	ג
אבל מותר לשאול לבעלה איך שלומה.		בביאור מ"ש בשו"ע ועוד פוסקים, דטעם הייחוד משום שגורם לג"ע.	ג
מקור הדין, ואם אפילו בפניה מותר לשאול לבעלה.	ג	חוץ מהאם עם בנה והאב עם בתו והבעל עם אשתו בדה.	
ולשאל לאחרים על שלומה, ושאילת שלום ע"י מכתב.	לו א	א	
ולשאל לאשה על שלום בעלה.	ב	ייחוד עם אם ובת מותר אף כשהן נשואות. אם מותר לדור עמהן אף בקביעות.	ד
סעיף ז		ואם מותר הייחוד עם אחותו, לכה"פ בעראי ולפרקים.	
המחבק או המנשק אחת מהעריות שאין לבו של אדם נוקפו עליהם הרי זה מגונה ביותר ודבר איסור הוא.		שיעור דלפרקים להמתירים באחותו.	ב
ביאור לשון ודבר איסור הוא.	נא	אם מותר הייחוד עם בת הבן ובת הבת, ושלאתריהם.	ג
חוץ מהאב לבתו והאם לבנה.		ואם מותר עם אם האם או אם האב, וקודמיהם.	ד
א ומה הדין בבת בתו.	נב	ה וייחוד עם שאר קרובות.	ה
ובת בנו.	ב	המותרות בייחוד, מה הדין במקום שאין מכירין קרבותן.	ו
כיצד מותר האב לחבק בתו ולנשקה ולישן עמה בקירוב בשר וכן האם עם בנה כל זמן שהם קטנים.		ביסוד הדין דמותר הייחוד עם אשתו בדה, וטעמו.	א
ואח גרול עם אחותו הקטנה.	נג	אם מותר גם כשאנינה טובלת לנדוטה.	ב
תגדילו זה ישן בכסותו והיא ישנה בכסותה.		אם מותר להתיחד עם אשתו מי שנעשה פסוע דכא. ע"י בהשמטות.	ג
דעות הפוסקים בשיעור הגדלות.		אשה שהדירה מתשמיש אם מותר הייחוד עמה, ע"י ס"י ע"י סוף סעיף י'. ואם מותר היהוד עם אשתו שוינתה, ע"י ס"י קי"ז סוף סעיף א'.	ג
ואם מותרים בחיבוק ונישוק.	לח ב	וחתן שפירסה אשתו בדה קודם שיבעול אסור להתיחד עמה, אלא היא ישיבה בין הנשים והוא בין האנשים. ואם בא עליה ביאה ראשונה, ואח"כ נטמאה מותר להתיחד עמה.	
וכן אם היתה הבת בושעה לעמוד לפני אביה ערומה או שנתקדשה.		כמה פרטים בדין חתן, ושאסור בייחוד בכה"ג גם כשהיתה לו אשה. דיון אם האיסור הוא מהתורה או מדרבנן.	ד
מקור וטעם הדין דנתקדשה הוי כהגדילה.	נז	מה הדין כשרק הערה בה ואח"כ נטמאה, אם מותר לו א בייחוד.	ה

סימן כב סעיף ב ס"ק ח אות א — סעיף ה ס"ק כב אות כ

דף טור	ס"ק אות	דף טור
מט ג	ב אם באשתו עמו מותר גם בדירת קבע.	
ד	ג ואם מותר גם עם גרושתו, (או בגס בה).	
א	ד אם אמרין דאשתו משמרתו גם כשאסורה עליו, (כגון ג	
	כלה שפירסה נדה, וכיו"ב).	
ב	ה אם אשה מותרת להתיחד עם פרוץ כשבעלה עמה.	
	ואם מהני אשתו עמו במי שעסקו עם הגשים, עסק"ל	
	אות א'.	
ג	ו אם אמרין דאשתו משמרתו גם כשהיא בעיר ולא	
	עמו ממש.	
	ז אם אמרין דמשמרתו באשה שחי עמה בלא חומה	
	וקדושין, עסק"ל אות י'.	
ד	ח אם נשים שמותר להתיחד עמהן משמרות כמו אשתו.	
אכל לא תתיחד ישראלית עם הכותי ואע"פ		
שאשתו עמו.		

ג	א	יח	א ביסור הדין, ואם הוא מהתורה, ושאסורה גם עם נא
			כותים הרבה ונשותיהם עמהם.
ד	ב		אשה חשובה וקרובה למלכות אם מותרת להתיחד עם
			הנכרי.
	ג		אם מותר היחוד כשאינן חשש אונס, כגון באשה חזקה,
			או שנמצא ישראל בסמוך.
	ד		מה הדין באשה חולה, ולענין להכניסה בבית חולים
			דעכו"ס.
א	ה		בענין נשים המתיחדות עם עכו"ם לרגלי מסחרן, ובענין נב
			יחוד עמהם בזמן שהמלכות עונשת על זנות.
ד	ו		בענין נשים העושות מלאכה בבתי הגויים.
א	ז		בנשים הדרות בלי בעליהן בכפרים או בחצרות שכל נג
			יושביהם גויים.

סעיף ד

אין מוסרין תנוק ישראל לכותי ללמדו ספר וללמדו אומנות.

יט	בביאור הדין, ובאיסור למסור לאפיקורסים ישראלים.
----	--

סעיף ה

לא תתיחד אשה אחת אפי' עם אנשים הרבה עד שתהי' אשתו של א' מהם שם.

ב	כ	במקור דיעה זו, והסוברים כן, ואם הוא מדינא או מחומרא.
		מה הדין לדיעה זו בב' נשים עם אנשים הרבה, ובדין
		כשא' מהם בעלה, יש שכתבו דכשמתיחדת עם א'
		והרבים הם מחוץ למקום היחוד, הו"ל כפ"ס לריה,
		דסעיף ס'.
	כא	בביאור הדין דכשאשתו של א' מהם שם מותר.

וכן לא יתיחד איש א' אפי' עם נשים הרבה.

א	כב	במקור דיעה זו, והסוברים כן, ושאסור גם עם פגיות נד
		הרבה, יש שכתבו דעם ישראלית ונכרית או שפחה
		כנענית, מותר.
ב	כ	כשאשה אחת מהן בעלה בעיר, אם מותר להתיחד עמהן.

דף טור	ס"ק אות	דף טור
		סעיף ב
		במעשה אמנון גזר דוד ובית דינו על יחוד
		פנויה כו'.
א	ה	א בביאור הדין, ובאיסור יחוד עם ארוסתו ומשודכתו.
ב		ב בפנויה נדה, אם אסור היחוד מהתורה, או רק מגזירה
		הנ"ל.
ג		ג אם מותר יחוד עם פנויה כשהוא חולה.
		ושמאי והלל גזרו על יחוד כותית.
א	ט	א בביאור הדין.
ב		ב לענין כהן שאסורה לו מהתורה, אם איסור היחוד הוי
		גמי מהתורה.
ג		ג נכרית א"א אם איסור היחוד מהתורה.
		ונכרית כשבעלה בעיר או כשהוא עמה, עסק"ל אות ח'.
ד		ד יחוד עם שפחה.

נמצא כל המתיחד עם אשה שאסור להתיחד עמה בין ישראלית בין כותית מכין שניהם מכת מרדות ומכריזין עליהם.

א	י	א י"א דלהטור אין מלקין לאשה, שלא יצא עליה לעז,
		ויש מחלקין בזה לפי הענין.
ב		ב בדין אין אוסרין על היחוד, ומה הדין בזה בגרושתו
		שנשאת, ומה הדין לענין פנויה לכהן, ולענין קרובי
		המתיחדים.
ד	יא	הא דלוקין רק מכת מרדות אם הוא גם להסוברים
		יחוד אסור מהתורה.
א	יב	בביאור ענין דמכריזין.

ודוקא בידוע שנתחד עמה, אבל היא אינה נאמנת עליו, ואפי' ע"א א"נ, ומ"מ במקום שנראה לב"ד דאיכא למיחש לאיסורא צריך להפרישן.

יג-טו	בביאור דברי השו"ע, והגונאים בזה.
-------	----------------------------------

חוץ מאשת איש שאין לוקין אם נתיחד עמה, שלא להוציא לעז עליה שזינתה, ונמצא לעז על בניה.

א	טז	א בביאור הדין דבא"א אין מלקין, ואם יש אוננים דמלקין.
ב		ב אם בזה גם להאיש אין מלקין.
ג		ג אם מגדין או קונסין על יחוד דא"א.
ד		ד אם מלקין כשהיחוד עם א"א ה"י אחר התראת ב"ד.
ה		ה ומה הדין בזה כשהי' היחוד אחר רגון גדול עליהם, וע"ד
		יחוד עם נכרי, לענין זה, ואם מלקין כדי למנוע יחוד
		דלהבא.
ו		ו אם מלקין להאיש [כשידוע] שהתיחד עם א"א נגד
		רצונה.
ז		ז ואם מלקין כשאין לה בנים.

סעיף ג

כל אשה שאסור להתיחד עמה אם היתה אשתו עמו ה"ז מותר להתיחד מפני שאשתו משמרתו.

א	יז	א וכשאשתו ישנה או סומא, (ולענין להחזיק משרתת
		בבית שתישן שם).

סימן כב סעיף ה ס"ק כג אות א — סעיף ח ס"ק לא אות א

ס"ק אות	דף טור	ס"ק אות	דף טור
ו"א דאשה אחת מתיחדת עם ב' אנשים כשרים, וסחם אנשים כשרים, אבל פרוצים אפי' עם י' אסור, וכ"ז בעיר, אבל בשדה, או בלילה אפי' בעיר, בעיני ג' אפי' בכשרים.		היו האנשים מבחוץ והנשים מבפנים או להיפך, ופירשה אשה אחת לבין האנשים או איש א' לבין הנשים אסורים משום יחוד.	
א מקור ויעה זו דמות עם ב' כשרים סחם, והסוברים כן. נג ג		א במקור הדין, ושי"א דחיישין גם לשמא יפרוש א' ס ד	
ו"א דגם לדיעה זו היינו כשמוחקים בכשרות.		בהחבא לפנים או לחוץ. להסוברים דלא חיישין לשמא יפרוש, אם ה"ה דל"ח בפרוצים.	
ב אם ב' כשרים דוקא, או דסגי בא' פרוץ או נכרי. נה א		ולענין הפרישה לבין הנשים, אם מיירי כשהן רק סא ג	
ב במקור הדין דעם פרוצים אפי' הרבה אסור. בגדר דפרוץ. ב		שתיים, להסוברים בסעיף ה' דעם ג' מותר היחוד.	
ומה הדין כשאשתו של א' מהם שם.		ב האם מיירי כאן גם כשהפתח שבין ב' החדרים פתוח. ד	
א במקור הדין ובשדה או בדרך בעיני ג', ואם יש חולקין בזה.		ג מה הדין כשפירשו ב' נשים או ב' אנשים.	
ב בחילוק בין דרך שעוברים בו תמיד או לא. נו א		ד כשאין בכל חדר אלא אחד, אם ג"כ אין חוששין לכניסה לחדר הב', (להסוברים דל"ח לפרישה, כנ"ל).	
ג וכשאחד מה' הוא פרוץ או נכרי. ג		ה להסוברים דחיישין גם לכני' לחדר הב', מה הדין סב א	
ד וכששנים מהם פרוצים או נכרים.		כשהדלת בין החדרים סגורה במפתח.	
ה (להסוברים דהג' צריכים להיות מוחזקים בכשרות) אם הלכה בדרך עם ג' אנשים סחם, אם קונסין. ד		ו להדיעה הנ"ל דחוששין לכניסה לחדר הב', אם גם באשה חוששין שתכנס. (ונפ"מ כשמצד האיש אין חשש, כגון שהאשה שסגורה הדלת מבפנים, או שהיו שם ג' נשים, ולה"א דעם ג' מותר היחוד).	
ו י"א דאם האנשים אין הולכים עמה לשומרה בדרך, סגי בשנים, ודיעות הפוס' בזה.		ז להדיעה הנ"ל, אם חוששין לכניסה גם באופן שהיחוד אסור מדרבנן.	
ז אם מותר בב' כשא' מהם הוא בעלה, (ובאיש א' עם נשים כשאחת מהן אשתו, ואם מותר עם נכרית ובעלה עמה).		ח מה הדין כשב' החדרים הם זה כנגד זה או זה אצל זה. סג א	
ח וכשאחד מהאנשים הוא אביה או בנה, אם מותר בשנים.		ט וכשיש פרוזדור לפני החדרים, ולענין חדרים שבמלון. ב	
ט אם צריך ג' בדרך או בלילה גם באופן שהיחוד אסור רק מדרבנן (כגון פנויה, או ב' נשים).			
י אם מותר בשנים כשהולכים עם שלש נשים.			
יא האם מותר לאיש להצטרף לאיש ואשה ההולכים לבדם בדרך כדי להפרישם מאיסור יחוד.			
יב בבאיור הדין דבליה צריך שלשה, ואם יש חולקים. נח א			
יג אם מהני ג' גם כשהם ישינים כולם או מקצתם.			
יד אם מהני כשבין האנשים ה' א' שרודף אחרית.			
יז ומה הדין בקינא לה מא' מהם, ע"י בהשמשות.			
יח אם צריך ג' כשנר דולק בבית.			
יט בדרך שנוסעים תדיר בכלי רכב באופן שמותר עם שנים, אם נט א			
ה"ה בלילה.			
ויש מתירין איש א' עם נשים הרבה אם אין עסקו עם הנשים.			
א ביטור הדין והסוברים כן.			
ב אם בלילה מותר נמי להתיחד עם ג' נשים, לדיעה זו.			
ג ואם מותר ללכת עם ג' נשים בדרך.			
ד אם מותר להתיחד עם ג' ילדות פחותות מ"ב שנים.			
ה אם הותרו דנשים הרבה הוא גם בפרוץ.			
ו אם הותרו דנשים הרבה הוא גם עם נכרי.			
ז מה נקרא עסקו עם הנשים (ומה דין מורה לנערות).			
סעיף ו			
נשים הרבה עם אנשים הרבה אין חוששין ליתוד.			
א במקור הדין.			
ב כמה נקראים הרבה.			
ג אם מותר בהרבה והרבה גם בפרוצים (או באנשים שעסקיהם עם הנשים).			
סעיף ח			
אשה שבעלה בעיר אין חוששין להתיחד עמה מפני שאימת בעלה עליה.			
א במקור הדין, והסוברים כן, ובדעת רש"י, אם אכתי סה א			
אסור לכתחילה.			
אופנים שדנים הפוס' שיהא מותר גם לרש"י, (באדם חשוד, כשכ"א בחדרו אלא שיש כניסה משותפת).			

סימן כב סעיף יד ס"ק נ — סימן כג סעיף א ס"ק א אות יב

ס"ק אות	דף טור	ס"ק אות	דף טור
נח א	ומה הדין במקום שאין מנהג הנשים להוליך בניהן עט ג	נח א	ומה הדין במקום שאין מנהג הנשים להוליך בניהן עט ג
נט ב	ביאור הטעם דמתגרה בנשים ואם גם בדליכא יחוד ד אסור משום גירוי.	נט ב	ביאור הטעם דמתגרה בנשים ואם גם בדליכא יחוד ד אסור משום גירוי.
ס א	אם גם באשה שיש לה בעל הדין כן, ואם גם כשהוא בעיר. ב וכשבעלה עמה בבית. ג ואם מותרת ללמד לבנות. ד וכשהקטנים הם בני שמירה. ה וכשיצא מכלל בני שמירה ולגדלות לא הגיעו עדיין. ו ואם יש היתר לאשה ללמד תנוקות בבית הספר, או פא ז במקום שהפתח פתוח לרה"ר.	ס א	אם גם באשה שיש לה בעל הדין כן, ואם גם כשהוא בעיר. ב וכשבעלה עמה בבית. ג ואם מותרת ללמד לבנות. ד וכשהקטנים הם בני שמירה. ה וכשיצא מכלל בני שמירה ולגדלות לא הגיעו עדיין. ו ואם יש היתר לאשה ללמד תנוקות בבית הספר, או פא ז במקום שהפתח פתוח לרה"ר.
סא א	מקור הדין. ב ואם מותר ללמד גם כשאשתו בעיר אחרת. ג להמתירים גם כשאשתו בעיר אחרת, מה הדין כשיש מריבה ביניהם. ד ומי שיש לו אשה אם מותר ללמוד גם עם בנות.	סא א	מקור הדין. ב ואם מותר ללמד גם כשאשתו בעיר אחרת. ג להמתירים גם כשאשתו בעיר אחרת, מה הדין כשיש מריבה ביניהם. ד ומי שיש לו אשה אם מותר ללמוד גם עם בנות.
סימן כג.	אימור הוצאת זרע לבטלה ודברים המביאים לכך.	סימן כג.	אימור הוצאת זרע לבטלה ודברים המביאים לכך.
סעיף א	אסור להוציא שכבת זרע לבטלה.	סעיף א	אסור להוציא שכבת זרע לבטלה.
א א	מקור האיסור ואיפה הוא מרומז בתורה. ב מי שכבר קיים פו"ר אם מצוה ג"כ על איסור השחתת זרע. ג סריס או מי שזרעו אינו ראוי להזרע אם מוזהר על השחתת זרע. ד אם גם נשים מצות על השחתת זרע. ה גוי אם מוזהר על השחתת זרע. פד ב כשאחד מוציא זרע מאחר אם האיסור הוא על המוציא או על זה שהזרע שלו. ז אם איסור הוצאת זרע לבטלה הוא גם במקום סכנה. ח אם מותר להוציא זרע בכדי לבדוק את האיש אם אינו כרות שפכה להחירו לבא בקהל. ע"י לעיל סי' ה' סעיף ד' ובאוצה"פ שם סקכ"ד. ט כשהאשה רואה דם מחמת תשיש ויש ספק שמא הדם ממנו, האם מותר להוציא זרע כדי לבדוק ולברר ממי הוא הדם. י ואם יש היתר להוציא זרע מהאיש לבדיקה בכדי להמציא פו"ר לו תרופה שיוליד. יא באיזה אופן תהיה תוצאת הזרע להמתירים לצורך פז ג רפואה, ואם מותר גם להוציא בידים. יב וכמה זמן ישהה עם אשתו בלא בנים כדי להתיר לו פח א הוצאת זרע.	א א	מקור האיסור ואיפה הוא מרומז בתורה. ב מי שכבר קיים פו"ר אם מצוה ג"כ על איסור השחתת זרע. ג סריס או מי שזרעו אינו ראוי להזרע אם מוזהר על השחתת זרע. ד אם גם נשים מצות על השחתת זרע. ה גוי אם מוזהר על השחתת זרע. פד ב כשאחד מוציא זרע מאחר אם האיסור הוא על המוציא או על זה שהזרע שלו. ז אם איסור הוצאת זרע לבטלה הוא גם במקום סכנה. ח אם מותר להוציא זרע בכדי לבדוק את האיש אם אינו כרות שפכה להחירו לבא בקהל. ע"י לעיל סי' ה' סעיף ד' ובאוצה"פ שם סקכ"ד. ט כשהאשה רואה דם מחמת תשיש ויש ספק שמא הדם ממנו, האם מותר להוציא זרע כדי לבדוק ולברר ממי הוא הדם. י ואם יש היתר להוציא זרע מהאיש לבדיקה בכדי להמציא פו"ר לו תרופה שיוליד. יא באיזה אופן תהיה תוצאת הזרע להמתירים לצורך פז ג רפואה, ואם מותר גם להוציא בידים. יב וכמה זמן ישהה עם אשתו בלא בנים כדי להתיר לו פח א הוצאת זרע.

ס"ק אות	דף טור	ס"ק אות	דף טור
סעיף יד	לא תלך אשה בשוק ובנה אחריה שמא יתפס ותלך להחזירו ויתעוללו בה הרשעים שתפסוהו.	סעיף יד	לא תלך אשה בשוק ובנה אחריה שמא יתפס ותלך להחזירו ויתעוללו בה הרשעים שתפסוהו.
נ	בבאור פרטי הדין, ושכ"ש בת לא תלך אחריה. עה א	נ	בבאור פרטי הדין, ושכ"ש בת לא תלך אחריה. עה א
סעיף טו	אין ממנין אדם אפי' נאמן וכשר להיות שומר בחצר שיש בו נשים אע"פ שעומד בחוץ כו'.	סעיף טו	אין ממנין אדם אפי' נאמן וכשר להיות שומר בחצר שיש בו נשים אע"פ שעומד בחוץ כו'.
נא א	בטעם דאסור בזה אף להי"א בסעיף ה' דמותר להתיר עם ג' נשים. ב מה הדין בזה כשאשתו עמו. ג ומה הדין כבי' שומרים. ד ואם מותר כשהפתח פתוח לרה"ר.	נא א	בטעם דאסור בזה אף להי"א בסעיף ה' דמותר להתיר עם ג' נשים. ב מה הדין בזה כשאשתו עמו. ג ומה הדין כבי' שומרים. ד ואם מותר כשהפתח פתוח לרה"ר.
סעיף טז	לא ימנה אדם אפוטרופוס על ביתו שלא ינהיג אשתו לדבר עבירה.	סעיף טז	לא ימנה אדם אפוטרופוס על ביתו שלא ינהיג אשתו לדבר עבירה.
נב	בבאור הדין, ואם זה איסור או רק עצה טובה.	נב	בבאור הדין, ואם זה איסור או רק עצה טובה.
סעיף יז	אסור לת"ח לשכון בחצר שיש בו אלמנה אפילו אינו מתיחד עמה מפני החשד אא"כ אשתו עמו.	סעיף יז	אסור לת"ח לשכון בחצר שיש בו אלמנה אפילו אינו מתיחד עמה מפני החשד אא"כ אשתו עמו.
נג	בבאור הדין, ואם זה לכונ"ע, ומה הדין לענין להתאכסן שם.	נג	בבאור הדין, ואם זה לכונ"ע, ומה הדין לענין להתאכסן שם.
סעיף יח	אלמנה אסורה לגדל כלב מפני החשד.	סעיף יח	אלמנה אסורה לגדל כלב מפני החשד.
נד	בבאור הדין, ושי"א והוא רק חומרא למנוע לזות שפתים.	נד	בבאור הדין, ושי"א והוא רק חומרא למנוע לזות שפתים.
סעיף יט	לא תקנה אשה עבדים זכרים אפי' קטנים מפני החשד.	סעיף יט	לא תקנה אשה עבדים זכרים אפי' קטנים מפני החשד.
נה	במקור הדין, ואם הי"א כשיש לה בעל, ומה הדין לענין שכירת משרתים בזה"ז.	נה	במקור הדין, ואם הי"א כשיש לה בעל, ומה הדין לענין שכירת משרתים בזה"ז.
סעיף כ	מי שאין לו אשה לא ילמד תנוקות מפני שאמות הבנים באות לבית הספר לבניהן ונמצא מתגרה בנשים.	סעיף כ	מי שאין לו אשה לא ילמד תנוקות מפני שאמות הבנים באות לבית הספר לבניהן ונמצא מתגרה בנשים.
נו	ומי שהיה לו אשה ועכשיו אין לו.	נו	ומי שהיה לו אשה ועכשיו אין לו.
נז	ואם מותר ללמוד באקראי.	נז	ואם מותר ללמוד באקראי.
כ	בדבר מה שנהגו להקל בקצת מקומות ברוב מלמד, ובאיזה אופן.	כ	בדבר מה שנהגו להקל בקצת מקומות ברוב מלמד, ובאיזה אופן.

סימן כג סעיף א ס"ק א אות יג — סעיף ה ס"ק יז אות ה

ס"ק אות	דף טור	ס"ק אות	דף טור
א יג	להאוסרים להוציא זרע מהאיש לצורך בדיקה רפואית. פז א האם יש היתר להוציא הזרע ברחם האשה אחרי שימש אתה כדרכה.	א יג	ומותר למרביעי בהמה להכניס כמכחול בשפופרת מפני שהם עסוקים במלאכתם לא יבואו לידי הרהור.
יד	ואם מותר להוציא זרע מביצת האיש לצורך זה.	א	ובמקום שיש לחוש לפריצותא.
טו	ואם מותר להוציא זרע לבדיקה כשטוען הבעל שהולד שילדה אשתו אינו ממנו, מפני שאינו ראוי להוליד.	ב יב	ואלו שצריכין לזה לצורך לימוד חכמת הטבע, או רופא שצריך להוציא השתן מאברו של אדם חולה.
טז	וכשהבדיקה היא לפי דרישת הממשלה מכל אחד הבא לישא קרובתו.		סעיף ד
יז	אם מותר להוציא זרע מהבעל בכדי להכניסו אח"כ לרחם אשתו באמצעות מזרק, כשאי אפשר לה להוליד באופן אחר.		אסור לאדם שאינו נשוי לשלוח ידו במבושין ואפילו מתחת טבורו לא יכניס ידו שמא יבא לידי הרהור.
	ועון זה חמור מכל עבירות שבתורה.	א יג	א מקור דין זה.
ב	זה שאמרו שהוא חמור מכל העבירות אם הוא בדוקא, צ ב ובאיה אופן.	ב	האם זה אסור מדינא או רק מצד מדת חסידות
	לפיכך לא יהיה אדם דש מבפנים וזורה מבחוץ.	ג	אם גם במקום צער אסור.
ג	מקור הדין, ואם גם בני נשים (הנני) בסעיף ה' סק"ז אות י"א) או בשאר נשים המסתכנות בלידה יש איסור בזר.	ד	ואם מותר על ידי בגד.
	ולא ישא קטנה שאינה ראויה לילד.	יד	ואם השתיין מים לא יאחזו באמה וישתיין ואם היה נשוי מותר.
ד	א מקור הדין וטעמו.	א	לא יאחזו באמתו אפילו כשיש חשש שניצוצות ינתנו צה א על רגליו ויכול לבא ללעז על בניו.
ה	אם האיסור הוא גם כשכבר קיים מצות פריה ורביה, ב ואם גם עקרה זקנה ואילונית הן בכלל איסור זה.	א טו	דעות הפוסקים אי מותר בנשוי.
	סעיף ב	ב	נשוי שאין אשתו עמו או שהיא נדה.
	המנאף ביד ומוציא ש"ז לבטלה בנידוי הוא יושב, וכאלו הרג הנפש.	ג	למטה מעטרה אי הותר לאחוז כשמשתין.
ה	אם הוא בנדוי מעצמו או שהביד מחויבים לנדוהו, צב ב ואם יש תבול בזה בין מנאף ביד לבין מתקשה מדעת בלי הוצאת זרע.	ד	ואי מותר למטה מעטרה גם כשהאבר בקישוי.
ו	מקור הדבר וכאלו הרג הנפש.	ה	ולאחוז בדוחק למטה מעטרה.
	סעיף ג	ו	היתר דמעטרה ולמטה אם הוא דוקא כשאין לו עפר תחתו וכדומה.
	אסור לאדם שיקשה עצמו לדעת או יביא עצמו לידי הרהור.	ז	במקום ביערות או שרי לאחוז באמה ולהשתין.
ז	כשהאשה טוענת שאין לבעלה גבורת אנשים אם מותר לדבוק איתו אם מתקשה כדי לברר זה.	ח	אם מותר לפניו לסייע בכצים בשעה שמשתין.
ח	אם איסור הרהור בעבירה הוא מן התורה.	ט	ואי מותר לאחוז באמה במטלית עבה כדי להשתין.
ב	גור ההרהור האסור.	י	ואם מותר לבדוק את עצמו ע"י מטלית עבה אם ראה קרי.
ג	אם גם נשים מצות שלא להביא עצמן לידי הרהור.		ובין נשוי ובין שאינו נשוי לא יושיט ידו לאמה כלל אלא בשעה שהוא צריך לנקביו.
ד	והרהור באשתו.	א טז	אם גם להתחבך או לצורך אחר הותר לנשוי.
ה	קריאה בספרי חשק או בספרי רפואה על חיי איש ואשה.	ב	וכשמצטרפים ביחד נשוי ולמטה מעטרה או למטה מעטרה ומטלית עבה.
	אסור לאדם לישן על ערפו ופניו למעלה עד שיטה מעט כדי שלא יבא לידי קישוי.	ג	לסרוק או לספר זקן התחתון.
ט	דעות הפוסקים אי גם לישן על פניו אסור.	ד	לרחוץ אותו מקום.
	ולא יסתכל בבהמה חי' ועוף בשעה שמדקקין זכר לנקבה.		סעיף ה
א	אין יתנהג כשנראים לגד עיניו.	א יז	אשה שיש לה איטם ברחם וע"י כן כשבעלה משמש עמה זורה מבחוץ אסור.
ב	ובבעלי חיים קטנים כזבובים וכדומה.	א	מקור הדין ודעות הפוסקים בזה.
		ב	אשה שעשו לה הרופאים תפר ברחם שלא תוכל להתעבר.
		ג	וכשהאטם הוא בפנים והזרע נכנס ברחם אלא שאח"כ נפלט.
		ד	והיכא שרחמה צר אך אפשר להפתח בהמשך הזמן.
		ה	ובמקום שאינו יכול לגמור הביאה מחמת חוליה של האשה ומוציא זרע לבטלה.

סימן כג סעיף ה ס"ק יז את ו — סעיף ו ס"ק כד

דף טור	ס"ק אית
יז	במקום שאסור לשמש עמה, אם נאמן רופא לומר שכבר צטו ר נתרפא.
ז	אנשים שמחמת ניתוח שעברו מורעים בפנים גופם ק ונפסד שם אי מותרים להזדווג עם נשיהם.
ח	איש שאין זרעו יורה כחץ אם מותר לשמש עם אשתו.
ט	וכשאי אפשר לו לבעול מחמת חולשתו רק בהעראה לכד.
י	וכשהוא בא לירי הוצאת זרע לפני הכנסת האבר מחמת חולשתו. ונידונים שונים בזה.
	דין שימוש במוך.
יא	אם מותר לשלש נשים קטנה ומעוברת ומניקה לשמש במוך מחמת חשש סכנה לה או לולד.
יב	וכשהוחזקה להתעבר בימי הנקחה.
יג	דין שימוש במוך בשעת תשיש בנשים דעלמא, שאינן רוצות להתעבר.
יד	ובמוך לאחר תשיש בנשים דעלמא.
טו	להאסרים שימוש במוך אי הוה איסור דאורייתא. קג
	שימוש במוך במקום סכנה.
טז	האוסרים בין לפני תשיש בין לאחר תשיש.
יז	האוסרים מוך לפני תשיש ומתירים לאחר תשיש.
יח	המתירים לאחר תשיש רק בתנאים מסוימים.
יט	להמתירים מוך לאחר תשיש אי הותר גם שטיפה קז א במזרקה לאחר תשיש.
כ	ואי שרר לדיוהו גם כשהבעל לא קיים עדיין מצות פ"ר.
כא	אי תעשה האשה זה שלא כדעתה בעלה.
כב	המתירים במקום סכנה גם במוך לפני תשיש.
כג	המתירים לפני תשיש רק בתנאים מסוימים. קט ד
כד	המתירים רק על זמן קצוב. קי ז
כה	להמתירים מוך בשעת תשיש במקום סכנה אי צריך קיא א שיהיה ברשות הבעל או דבעינן שהבעל לא ידע מזה.
כו	אי מותר לכתחילה לישא אשה שיצטרך לשמש עמה במוך מחמת סכנה.

נדונים שונים שדנו בהם הפוסקים אי חשיבי במקום סכנת נפשות להתיר שימוש במוך.

כז	כשהסכנה אינה ודאית רק שיש חשש סכנה.
כח	במקום סכנת טירוף הדעת.
כט	במקום סכנת עורוץ.
ל	כשהסכנה היא שילול ולד מת.
לא	כשיש סכנה להילדים שילולו חולים וימותו בקטנותם.
לב	כשנוסף לסכנת האשה היא גם אינה מסוגלת להוליד ולד של קיימא, אם יש להקל בזה גם להאסרים שימוש במוך.
לג	אם נאמנים הרופאים שיש סכנה לאשה גם כשלא הוחזקה להסתכן בלידות הקודמות. [ועי' עוד בהשטות].
לד	וכשחשש הסכנה הוא משום שידענו שהסתכנה בלידות הקודמות ולא עפ"י תרופאים.
לה	אשה שנאנסה שצריכה הפרשה מכעלה ג' חדשים אי מותרת לשמש או במוך.

אופני מניעת הריון אחרים שדנו בהם הפוסקים אם להתיר במקום סכנה או לצורך אחר.

שימת כים על אברו בשעת תשיש. קיד א

דף טור	ס"ק אית
יז	לו כיסוי של מתכת אי של גומי על מי המקור בשעת קיד ז תשיש.
לח	ולשים אבקת סם ברחם האשה בשעת תשיש שימנע קטו א הריונה.
לט	כשאפשר להשתמש בסם או בגומי מה עדיף.
מ	סם וזילוף אחר תשיש איזה מהם עדיף.
מא	אם יש להקל בשימוש ע"י סם גם כשאר נשים, או עכ"פ במקום צער וחולשה וכה"ג.
מב	כשאפשר לעקר את האשה שמניעת ההריון תהיה מצדה קטז ב אם זה עדיף משאר האמצעים שנוכרו.
מג	וכשהאשה בולעת תרופות דרך הפה כדי למנוע ההריון.
מד	במקום שאסור להשתמש באמצעי מניעת הריון האם יש איסור גם על הרופא ליתנו לאשה מחמת לפני עור.
	אבל מותר לשמש עם קטנה ואיילונית הואיל ומשמש בדרך הארץ.
יח	א מהו בקטנה פחותה מבית שלש.
כ	ואם מותר לשמש עם אשה שנחתך רחמה או גם לישאנה לכתחילה.

סעיף ו

אסור לרכוב על בהמה בלא אוכף.

יט	א אם יש הבדל בין אוכף למרדעת.
ב	ואם גם לרכוב על אדם יש איסור.
ג	אם יש חילוק בין רכיבה בפיסוק רגלים לבין רכיבה מצד אחד.
ד	אם מותר לתת לחברו המור בלי אוכף לרכוב עליו.
ה	אופנים שהותרה רכיבה בלא אוכף.
	אסור ללבוש מכנסיים אם לא עשויין כבתי שוקיים.
כ	ביאור דברי הרמ"א, ואם גם במכנסיים שלא שייך איסור זה.

אסרו בגמרא לרחוץ עם אביו ואחיו [וחמיו] ובעל אמו ובעל אחותו ונהגו עכשיו היתר בדבר הואיל ומכסין עיוותן בבית המרחץ.

כא	א מקור הרין ודעות הפוסקים בזה.
ב	ואם גם כשאביו צריך לו אסור.
ג	ואם קדם הוא לאביו.
ד	ובבנו קטן.
ה	ורחיצה עם חמיו.
ו	ורחיצה עם אחיו.
ז	ורחיצה עם בעל אמו.
כב	א ובמקום שמכוסין במים.
כג	אם לשים תרופה במקומות המכוסים יש בו איסור כזין ורחיצה במרחץ.

סעיף ז

חסידים הראשונים וגדולי החכמים התפאר אחד מהם שלא נסתכל במילה שלו כו'.

אם בראה במילה שהיא פחותה מהסתכלות זיו ג"כ והיריב, ואם בהסתכלות יש איסור מדינה.

כד

מפתח הענינים המבוארים ב„הערות“

בדבר נתוח בפרוסטטה לחולי עצירת השתן. בדף קט טור א.
ובדף קל טור א.
בענין חשש פצוע דכה בעת נתוח להעתקת ביצה למקומה. או בטפול
בשבר שבכיס. בדף קל טור א.
בדבר איסור יחוד וכו' בילדים מאומצים. בדף קל טור א. ובדף
קלב טור א.
יחוד אם נחשב כאבוריהו דג"ע, או נדחה מפני פקו"נ (בזמן טפול
רפואי) בדף קל טור ג.

רשימת הספרים*

שהובאו באוצר הפוסקים בכרך זה

(מלבד ספרי הראשונים שעל הש"ס, וגו"כ הרי"ף הרמב"ם הרא"ש הסור והשו"ע).

<p>הנשר (ירחון) העמק שאלה (על השאלות) הפלאה הפלס (ירחון) הפרדס (אפשטיין) הפרדס (ירחון) הר צבי (שו"ת ועל המדר) הרי בשמים התעוררות תשובה</p>	<p>1 ובחרת בחיים והייתם קדושים (הל' צניעות) ויאמר יצחק וידבר יוסף וילקט יוסף ויען אברהם וישב אברהם וישב יוסף (בורלא) וישב משה (פרעשיל)</p>	<p>2 זהר הרקיע (על המצוות) זית רענן זכור לאברהם (אביגדור) זכור לאברהם (כללים) זכר לחגיגה (עמ"ס חגיגה) זכרון בנימין (בסו"ס עצי זית) זכרון יהודה (בן הרא"ש) זכרון יהודה (גרינולד) זכרון יהונתן זכרון יוסף (שטיינהרט) זכרון יוסף (קראוס) זכרון עקדת יצחק זקן אהרן (הלוי) זקן אהרן (וואלקין) זרע אברהם (יצחקי) זרע יצחק (קצנבלויגן)</p>	<p>ח חבצלת השרון חדות יעקב חוות דעת (לשו"ע יו"ד) חוות יאיר חוט המשולש (מוולוויץ) חוט השני חזון איש</p>	<p>ברכי יוסף (לשו"ע) ברכת חיים ברכת יוסף בתי כהונה ג גדר עולם (מבעל חפץ חיים) גור אריה (עה"ת) גור אריה יהודה גן המלך (לבעל גו"ר) גנוזי חיים (כללים) ד דבר אליהו (לרמן) דבר אליהו (קלצקין) דבר הלכה (על הל' יחוד) דבר הלכה (קלצקין) דברי אליעזר (לשו"ע) דברי הלל דברי חיים (מצאנו) דברי חפץ (די טולידו) דברי טעם דברי יששכר דברי מלכאל דברי שלום (זינובר) דברים אחדים (קלצקין) דובב מישרים די השב דמשק אליעזר (פרלמוטר) דעת כהן דעת תורה (לשו"ע או"ח) דרישת ארי (לשו"ע) דרך פקודיך (על המצוות) דרכי שלום דרכי תשובה (לשו"ע יו"ד) דרשות מהר"י מינץ ה האלף לך שלמה הבאר (ירחון) הגהות הרש"ש (על הש"ס) הגהות יעב"ץ (על הש"ס) החפץ חיים הלכה למשה המאור (ירחון) המאסף (ירחון) המעין (ירחון) המקנה</p>	<p>ב באר חיים מרדכי באר יהודה (לספר חסידים) באר משה (דנישעווסקי) באר שבע באר שמואל (רוזנברג) בגדי יו"ס (קריספין) בגדי ישע (לשו"ע או"ח) בגדי שש (לשו"ע) בינת אדם בית אב בית אהרן (קריספין) בית אפרים בית דוד (טעביל) בית דוד (על משניות) בית היוצר בית הלל בית ועד לחכמים (ירחון) בית יהודה (אייזרמן) בית יהודה (עייאש) בית יעקב (מצויזמיר) בית יצחק (שמלקיש) בית מאיר (לשו"ע) בית משה (לשו"ע) בית שלמה (מסקאלא) בית שערים בכור שור (על הש"ס) בכורי יהודה בן אברהם (על אדר"ג) בן איש חי בן הימין בן יהודא בן יוחאי בן פורת יוסף (מספינקא) בני אהובה (על הרמב"ם) בני דוד בני ציון (לשו"ע או"ח) בנימין זאב בנין דוד בנין יהושע בנין ציון בנין שלמה (מלאהסק) בנין צבי בעלי הנפש (להראב"ד) ברית אברהם ברית יעקב ברית משה (על הסמ"ג)</p>	<p>א אבן הראשה אבן השהם ומאירת עינים אבן פינה—דרישת ארי (לשו"ע) אבני גזית (לשו"ע) אבני האפוד (לשו"ע) אבני משפט (לשו"ע) אבני נזר אבני צדק (טיטלבוים) אבני צדק (פאנעט) אבקת רוכל (ליכטנשטיין) אגודה אגרת התשובה (לרבינו יונה) אגרות משה אהל אברהם (קארפלס) אהל יצחק (חסיד) אהל משה (צווייג) אהל תורה (ירחון) אור גדול אור השנים (על המצוות) אור זרוע אור ישראל (ליפשיץ) אור שמח (על הרמב"ם) אור תורה (מאוסטרובצה) אורח נאמן (לשו"ע או"ח) אורי וישעי אחיעזר אלה המצוות (על המצוות) אליה רבה (לשו"ע או"ח) אמרי אש אמרי בינה (אויצרבך) אמרי דוד (הורביץ) אמרי דוד (פעדער) אמרי יושר אמרי כהן אמרי שפר אפי זוטרי (לשו"ע) ארחות חיים (להרא"ש) ארחות חיים (מלונגיל) ארחות חיים (לשו"ע או"ח) ארעא דרבנן (כללים) ארץ חיים (לשו"ע) ארץ צבי ותאומי צביה (לשו"ע) ארצות החיים (לשו"ע או"ח) אשכול אשל אברהם (לשו"ע או"ח)</p>
--	--	---	--	--	--	---

נחלה לישראל	מטה אהרן	ישועות יעקב (לשו"ע)	חידושי הרשב"ץ (עמ"ס נדה)
נחלת בנימין (ברייער)	מטה יהודה (לשו"ע או"ח)	ישכיל עבדי	חידושי רע"א
נחלת בנימין (המבורגר)	מטעמים ומעדנים (לשו"ע)	ישמח לב (גאנץ)	חיי אדם
נחלת דוד	מים החיים	ישמח לבב	חיי נפש
נחלת יוסף	מים חיים	ישרש יעקב (עמ"ס יבמות)	חיים ושלום
נחלת יעקב	מיט רבים		חינוך
נחלת צבי (לשו"ע)	מכתב לחזקיהו	כ	חינוך בית יהודה
נחמד למראה (על הירושלמי)	מכתם לדוד (העליר)	ככבא דבשיט (על הש"ס)	חינוך בית יצחק
נחפה בכסף	מלבי"ם (עו"ח)	כל בו	חינא וחסדא
נטע שורק	מלמד להועיל	כנסת הגדולה (לשו"ע)	חכמת אדם
נטעי נעמנים	מנורת המאור	כסא אליהו (לשו"ע)	חכמת בצלאל (עמ"ס נדה)
נמוקי או"ח	מנחם משיב (קירשנבויים)	כסא רחמים (עמ"ס קטנות)	חכמת שלמה (לשו"ע או"ח)
נעם (שנתון)	מנחת אליהו	כף החיים (לשו"ע או"ח)	חלק לוי
נשמת אדם	מנחת אלעזר	כרם חמד (לשו"ע)	חלקת יעקב
נשמת כל חי	מנחת הקומץ	כרם שלמה (לשו"ע)	חמדת שלמה
נתיבות השלום (לשו"ע)	מנחת חינוך	כרתי ופליתי (לשו"ע יו"ד)	חסד לאברהם (תאומים)
נתיבות לשבת (לשו"ע)	מנחת יחיאל	כתב סופר	חסד לאלפים (לשו"ע או"ח)
	מנחת יצחק (ווייס)	כתונת פסים (מונטיקין)	חפץ ה' (על הש"ס)
ס	מנחת משה		חקר הלכה (מקעלין)
סדור הריעב"ץ	מנחת פתים (לשו"ע)	ל	חקרי לב
סדר היום	מנחת קנאות (לשו"ע או"ח)	לב חיים	חרדים
סדר משנה (על הרמב"ם)	מסגרת השלחן (על קשו"ע)	לב יהודה	חשב האפוד
סדרי טהרה (לשו"ע יו"ד)	מספר הסופר	לב שמח	חשק שלמה (על הש"ס)
סמ"ג	מעיל צדקה	לבב שמו	חתם סופר
סמ"ק	מעין גנים	לבב מרדכי	חתן סופר
ספר הזכרונות (אבוהב)	מעין החכמה (לתרי"ג מצות)	לבב מרדכי	
ספר הזכרונות (מלובלין)	מעשה נסים (להר"ג הכהן)	לחיים בירושלם	ט
ספר חיובל (לר"י רוזנהיים)	מערכי לב	לחם יהודה (על הרמב"ם)	טהרת יו"ט
ספר היראה (לרבנו יונה)	מעשה אברהם	לחם סתרים (עמ"ס ע"ז)	טהרת ישראל (לשו"ע)
ספר חסידים	מצות כהונה	לחם רב	טוב החיים
ספר יהושע	מצפה אריה	לחם שמים (על משניות)	טוב טעם ודעת
סתרי ומגיני	מקור חיים (סאגאלוביץ)	לחמי תודה	טורי אבן (על הרמב"ם)
	מקור חסד (לספר חסידים)	לך שלמה	י
ע	מקרי דרדקי	לקוטי חבר	יביע אומר
עבודת הקודש (להחיד"א)	מראה כהן	לקט הקמח (לשו"ע או"ח)	יג"ל יעקב
עבודת השם	מרחשת	לקט שמואל (מדרשי הוזהר)	יד אהרן (לשו"ע)
עבודת משה	משאת משה		יד אליהו (קלצקין)
עדות ביהוסף (ריתין)	משחת אהרן	מ	יד אליהו (רגלר)
עוד יוסף חי	משיב דבר	מאורות נתן (לייטער)	יד אלעזר
עולת יצחק	משיב שלום (פייגנבויים)	מאורי אור (וירמש)	יד אפרים (לשו"ע)
עולת נח (סגל)	משיבת נפש	מגד שמים (להרי"ש שבתי)	יד יוסף (דייטש)
עולת שמואל (קוידער)	משכנות יעקב	מגדל עוז (להיעב"ץ)	יד יצחק
עולת תמיד (לשו"ע או"ח)	משנה ברורה (לשו"ע או"ח)	מגילת אסתר (על סהמ"צ)	יד רמה (עמ"ס סנהדרין)
עזרת נשים (מאירי)	משנה הלכות	מגן אברהם (לשו"ע או"ח)	יד רמה (סלאווי)
עטרת חכמים	משפט צדק	מגן גבורים (לשו"ע או"ח)	יד רמה (פוקס)
עטרת צבי	משפטי עזריאל	מגן האלף (לשו"ע או"ח)	יד שלום
עיון יעקב (על עין יעקב)	משפטים ישרים (בירדוגו)	מדרשי הוזהר לקט שמואל	ידי אליהו (גליפאפה)
עין זוכר (להחיד"א)		מור ואהלות	יוסף אומץ (להחיד"א)
עין יצחק	נ	מור וקציעה (לשו"ע או"ח)	יוסף אומץ (לר"י האן)
עינים למשפט (על הש"ס)	נרחי ישראל (לבעל חפץ חיים)	מחברת הקודש (לשו"ע)	ים של שלמה
עלהו רענן	נדרי זרוזין	מחזה אברהם (להר"א	יעיר און
עמודי אור	נהורא דיעקב	שטיינברג)	יעלת חן
עמק הלכה (בוימיל)	נהר שלום (לשו"ע או"ח)	מחזה עינים	יפה ללב (לשו"ע)
עמק המלך (קאסטלנובו)	נהרי אפרסמון	מחזיק ברכה (לשו"ע או"ח)	יראים
עמק שאלה	נודע ביהודה	מחנה חיים	ירד יעקב (ארגואטי)
עני בן פחמא	נה שלום (לשו"ע או"ח)	מחנה לוויה (עמ"ס שמחות)	יש סדר למשנה (על משניות)
עצי ארזים (לשו"ע)	נזיר השם (לשו"ע)	מחצית השקל (לשו"ע או"ח)	

רשימת הספרים

עצי זית

עצי חיים

עצי לבונה (לשון ע' יו"ד)

עקרי הד"ט

ערוגות הבושם

ערוך

ערוך השלחן (לשון ע')

ערוך לגר (על הש"ס)

ערך השלחן (לשון ע')

ערך שי (לשון ע')

עתרת שלום ואמת

(משמיע שלום)

פ

פורת יוסף (צווייג)

פחד יצחק

פירוש איברא

פני יהושע (שון ת')

פני יהושע (על הש"ס)

פני יצחק (אבולעפיא)

פני יצחק (באסאן)

פני מבין

פני משה (בנבנשת)

פני משה (לשון ע')

פנים מאירות

פקודת אלעזר (לעזר)

פרח מטה אהרן

פרחי כהונה (מסעוד)

פרי השדה

פרי חדש (על הרמב"ם)

פרי מגדים (לשון ע' או"ח)

פרי עץ חיים

פרשת מרדכי

פתח הדביר (לשון ע' או"ח)

פתח עינים (להחיד"א)

פתחא זוטא (לשון ע' יו"ד)

פתחי שערים

צ

צדה לדרך

צוואת החת"ס

צוף דבש

צור יעקב

ציץ אליעזר

צמח צדק (מליובאוויטש)

צפנת פענח

ק

קהלת יעקב (כללים)

קול הרמ"ז (על משניות)

קול יהודה (היילפרין)

קול יהודה (שפירא)

קול סופר (על משניות)

קול תורה (ירחון)

קנאת סופרים

קצור שו"ע

קרית חנה דוד

קרית מלך רב (על הרמב"ם)

קרית ספר (על הרמב"ם)

ר

ראב"ן

ראה חיים (עה"ת)

ראש דוד (עה"ת)

ראשי בשמים

רב פעלים

רביד הזהב (עה"ת)

רבנו ירוחם

רוח חיים (לשון ע')

ריח שדה

ש

שו"ת מהר"א ששון

שו"ת הרא"מ (מרגליות)

שו"ת ראנ"ח

שו"ת הרב"ז

שו"ת הב"ח

שו"ת רדב"ז

שו"ת הד"ר

שו"ת מהר"י אסאד

שו"ת מהר"י בירב

שו"ת מהר"י הכהן

שו"ת מהר"י לבית הלוי

שו"ת מהר"י הלוי (אחי הט"ז)

שו"ת מהר"י קצבי

שו"ת מהר"א הלוי

שו"ת מהר"י ווייל

שו"ת ריב"ש

שו"ת מהר"ט

שו"ת מהר"ל דיסקין

שו"ת מהר"ן (דושינסקי)

שו"ת מהר"ם אלאשקר

שו"ת מהר"ם בריסק

שו"ת מהר"ם זיסקינד

שו"ת מהר"ם מינץ (מאובן

ישן)

שו"ת מהר"ם מרוטנבורק

האחרונים

שו"ת מהר"ם שיק

שו"ת הרמ"א

שו"ת רע"ק איגר

שו"ת מהר"ץ חיות

שו"ת (כת"י) מהרצ"ה

גרודזינסקי בעל מקוה ישראל

שו"ת מהר"ש (ענגל)

שו"ת מהרש"א

שו"ת מהרש"ג

שו"ת מהרש"ל

שו"ת מהרש"ם

שאלת יעב"ץ

שאלת יעקב

שארית יהודה (טייטצאק)

שארית יוסף (רייזין)

שארית יעקב

שארית ישראל

שב יעקב

שב שמעתתא

שבות יעקב

שבט מוסר

שבט מנשה

שבט סופר

שבילי דוד (לשון ע')

שדי חמד

שואל ומשיב

שואל ושאל

שו"ע הרב (בעל התניא)

שי למורא (מטשיועז)

שיורי ברכה (לשון ע')

שיורי טהרה

שיירי קרבן (על ירושלמי)

שירי משכיל

שלחן העזר

שלי"ה

שלמת יוסף

שם אריה

שם טוב

שם משמעון (פולק)

שמו יצחק

שמן המאור

שמע אברהם

שמעתתא דרב"א

שמרו משפט

שמש צדקה

שנות אליהו (על משניות)

שנות חיים

שער אפרים

שער המים

שער המלך (על הרמב"ם)

שער יוסף

שערי רחמים

שערי תורה (ירחון)

שערי תשובה (לרבינו יונה)

שערים המצויינים בהלכה (על

הקש"ע)

שפת הים (מאיו)

שפת המעיל

ת

תאוה לעינים (על הש"ס)

תבואות שור (לשון ע' יו"ד)

תהלה לדרך (לשון ע')

תוכחת חיים (עה"ת)

תולדות אדם (לשון ע')

תוספות חיים (לשון ע')

תוספות יו"ט (על משניות)

תוספות ירושלים (לשון ע')

תורה שלמה

תורת האדם (להרמב"ן)

תורת הבית

תורת ההסתכלות

תורת חיים (למהר"ח"ש)

תורת חיים (לשון ע' או"ח)

תורת חסד (מלובלין)

תורת מרדכי

תורת שבת

תל תלפיות (ירחון)

תעלומות לב

תפארת אדם (אסטרייכר)

תפארת בנים (עה"ת)

תפארת יוסף

תפארת ישראל (להל' גדה)

תפארת ישראל (על משניות)

תפארת צבי

תשב"ץ

תשובה למרי דביא

תשובה לשואל

תשובה מאהבה

תשובה מהר"ב בן הצ"צ (כת"י)

תשובה שלמה

תשובות ר' אליעזר (גורדון)

תשובות מהר"ש

תשורת שי

Copyright by "Otzar Ha-poskim"

Jerusalem, P.O.B. 5110

Printed in Israel

OTZAR HAPOSKIM

SYSTEMATISED REASONED DIGEST OF ALL EXTANT
RABBINIC RESPONSA BEARING UPON JEWISH LAW AND
RITUAL, ARRANGED IN THE ORDER OF THE SHULCHAN
ARUCH.

Compiled and edited by a staff of distinguished scholars under
the presidency of His Eminence the Chief Rabbi of the Holy
Land, ISAAC HALEVI HERZOG, ש"ס M.A., D. Litt., the super-
vision of the Dean of the Yeshivoh, Rabbi ISSER ZALMAN
MELTZER ש"ס and under the auspices of the Relief Committee
for Refugee Rabbis, Jerusalem.

VOLUME 9.

Shulchan Aruch Eben ha-Ezer XVIII—XXV

JERUSALEM

5741